
A
7-306

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 7
Tabla
Número 306

2-36

Microfilm

BIBLIOTECA
DE REITARIA
CANADA

Dig. 2
1-45

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 7
Tabla
Número 306

2-36

Microfilm

Pg 2
1-75

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
CANADA

R/7236

ÆL. ANTONII
NEBRISSENSIS INTRODVCTIONES

in latinam Grammaticen per eundem recognitę atq; exactiſſime correctæ gloſſematis cum antiquo exemplari collatis.

CVM IMPERIALI PRIVILEGIO.

Liber primus de primis Grammaticę rudimentis.
Liber ſecundus de genere & declinatione & p̄teritis & ſupinis.
Liber tertius de Erotematis partium orationis.
Liber quartus de Conſtructione octo partium orationis.
Liber quintus de Quantitate ſyllabarum; metris; & accentu.
Barbariſmus Donati cum eiuſdem Antonij expoſitione.
Differentiarum epitome ex elegantijs Laurentij Vallæ.
Nomina numeralia, diuidua, ordinalia; & aduerbia numerandi;
De punctis; quibus orationis clauſulæ diſtinguntur.
De ordine partium orationis quam vocant conſtructionem.
Repetitio de accentu latino; aut latinitate donato.
Quædam partes grammaticæ magis explicatæ; hoc eſt,
De litteris & declinatione græca; quibus opus eſt latinis.
Quædam quoq; regulæ de litterarum prolatione.
De litteris Hebraicis, & accentu quoq; Hebraico opuſcula duo.
Lexicon dictionum; quæ per totum opus ſparguntur.

APVD INCLYTAM GARNATAM.

ANNO M. D. XL.

J. F. Riaño.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

1027

¶ Artem suam Autor alloquitur.

O mihi per multos caste nutrita labores
Ars mea, quã genui, tẽpus in omne vale.
Tẽpus in omne vale: neq; enim tuus addere q̃q̃,
Sed neq; quod genitor demere possit, habet.
Quem sua nunc ætas opera ad maiora remittit,
Quæq; sibi fuerint inuidiosa minus.
Et te iam grande latebras exire paterni
Liminis: & media viuere luce decet.
Sed ne sola domo vadas: glossemata iunxi:
Quæ te circunstent quolibet ire velis.
His comitata (metu posito) contemnere vulgus:
Et detractorum verba maligna potes.
Qui non agnoscant cum te; mera somnia fingunt,
Qui nihili versus suppoſuere meis.
Ito bonis auibus: tamen impartire salute
Multa discipuli sint vbicunq; mei.
Siue ego quos docui; vel si quis doctus ab illis,
Nam licet & fas est, dicere vtroſq; meos.
At si forte roges, quo primũ vertere cursus,
Quamcq; tibi iubeam protinus ire viam:
Te prius adnostræ hinc augustæ limina perfer,
Nusq̃ tota tibi est ianua aperta magis.
Inuenies illic ab eadem stirpe sorores:
Quæ te subcollant, excipiantq; sinu.
Altera, qua nostro mutatur sermo latinus:
Altera, quæ Hispane nectere verba docet.
Præterea fratres; alia sed matre; gemellos
Inuenies: quos tu non aliena petes.
Alter enim Latio sermonem reddit Iberum:
Alter ab Hispanis verba latina refert.
Si Regina tuos repetet voluetq; libellos:
Vtq; solet, vultus sorte serenus erit.
Pauca tui referes memor hæc mandata parentis,
Temporibus vestris nonnihil iste dedit.
Quod si tu nobis fœlicia tempora donas,
Et meus illustrat sæcula vestra parens.

O mihi. Alloquitur artem suã Antonius quasi filiã quãdam ex se genitam, quæ cum sit multo iam tpe domi caste integreq; ab illo educata: iubet ipsam valere: atq; ex latebris domesticis in lucẽ emittit. Quod tamen virgo est, ætasq; ludibrio exposita: addit illi glossemata quasi comites stipatoresq;, quæ illã deducant: atq; ab inuidorũ iniuria defendant: asserantq;. Dat illi præterea mãdata, vt suo noĩe salutet discipulos quoscũq; aut vbicunq; nacta sit. Imperat quoq; illi, ut in primis Regiã domũ reuerenter adeat: vbi nõ omnino erit hospes, quippe q̃ illic inuẽtura sorores fratresq; ad quos diuertat. Deinde præcipit ut suis uerbis pauca reginæ ipsi dicat. ¶ O (inquit ars mea quã genui. Trãslatio frequẽs est: nã eo modo poetæ opera sua dicũtur gignere atq; amare: quo parẽtes filios, autor est Aristoteles in libro Ethicorũ. i. Tẽpus in omne. i. in æternũ: sic Ouidius. Effice me meritis tẽpus in omne tuum. & Vergilius. Salue mihi maxime Pala æternumq; uale. Tẽpus in omne. Iucunda repetio Sappho poetissæ frequẽtissima. Tuus genitor, ideſt autor, perstatq; in allegoria. Habet qđ possit addere aut demere: nã in rectefactis, vt ait Aristoteles secũdo Ethicorũ, nec addi, nec detrahi quicq̃ põt. Et te iã grandem. ac si dicat nubilẽ ac viro maturã, Exire latebras, ubi antehac latuisti, & viuere in media luce. i. versari in oculis hoĩm ac frequẽtia. Sed ne sola, quod in uirgine periculosũ est. Glossemata. i. glossulas. sic enim græci appellant, quæ autorum lectioni enarratores de suo addũt uiua (vt aiunt) uoce. Quæ te circunstẽt. i. satellitio stipẽt, eodẽ namq; modo glossulæ apponũtur lectioni, quo stipatores cingunt latus atq; circunstant eũ, quẽ comitãtur. Quolibet. i. in quãcumq; partẽ. Comitata his, scilicet glossematis. Vulgus. i. multitudinẽ imperitã. Verba maligna. ab inuidia detractorũ nascẽtia. Qui. scilicet homines imperiti & detractores. Cum nõ agnoscãt te. i. intelligãt quid cõtineas. Mera somnia. i. pura & quæ nihil significent: nã sunt etiã aliquid significãtia, illa quæ sunt uidelicet pituita purgatissima. Martialis Sẽper mane mihi de me mera somnia narras. Vergil. in buccol. An qui amãt ipsi sibi somnia fingunt. Versus nihili. i. occiosos & nulli9 momẽti. Suppoſuere meis. i. quasi suppositicios inseruerũt. Ito bonis auib9. i. auspicijs fœlicibus. Antiqui enim sine augurio nihil incipiebãt. Impartire salute multa. i. saluta meis uerbis discipulos meos, sic Teren. in Eunu. plurima salute Parmenonẽ summũ suũ impartit Gnato. Vtroq; enim modo declinatur impartior & impartio. Vtroſq;, scilicet discipulos & discip. lorũ meorũ. At si forte. Quia pmittit autor artẽ suã libere uagari: suadet illi ut domũ regiã in primis adeat. Augustæ limina. i. reginæ. Nam uxores Cæsarũ augustæ appellãtur. Verg. i. Aneidos. Perge modo atq; hinc te reginæ ad limina perfert. Nusq̃. i. nullo loco. Tota ianua. sic Martialis. Nulli tota magis ianua poste patet. Sorores, duas artes grammatices, alteram quam ipsius reginæ imperio e regione versuum Hispanien sem fecimus. Alteram, in qua sermonem hispanum sub regulas atq; artis præcepta contraximus: opus eiusdem reginæ auspicijs æditum. Quæ te subcollant: humero & collo ferant. Varro in. iij. de re rustica de apibus: regem (inquit) suum sequuntur & fessum subleuant. & si nequit volare, sub collant. Sueto. in Othone. Donec commissa meta subcollatus. Præterea fratres. i. duo vocabularia. Alia sed matre, ideſt diuersa vocabulorum materia. Nam alterum ex sermone latino in hispanum. Alterum ex hispano in latinas conuersum dictiones. Forma vero est quam ars inducit: nomina & verba aliasq; partes orationis quadrans ad sermonis structuram. vnde signanter dixit alia matre, alludens ad materiam vocabulorum. Gemellos. Quia simul geniti atq; æditi sunt. Latio. ideſt latino sermoni. Iberum. ideſt hispanum. Si regina. quid ipsi reginæ dicat ostendit. Non nihil, ideſt aliquid, & modeste de se loquitur: atq; ex Martiale sumptum est. Quod si dicis o regina te dare nobis tempora fœlicia: & meus parens sua doctrina facit sæcula vestra illustriora.

¶Aelius Antonius Nebrissensis Isabelæ Principi suæ. S. D.

CVM introductiones meas pręclarissimo tuo noie recognitas atq; interptatas ędere cœpissem, multi ame petierũt: vt illũ ipsum prologum: quo sum celsitudinem tuã prę fatus; enarrarẽ: tum q̃, ppter eas antiquitates q̃ in eo perstringũtur, sub obscurus atq; difficilis cognitu videretur: tum etiam q̃ rei literariæ professores a procœmio librorũ semper auspicari consueuerunt. Et quamq̃ multa erãt quæ me ad id facere prohiberent: tum q̃ cõmentarios cõmentarijs inculcãdo; nimio apparatu tempus insumebatur: tum q̃ officium interpretis est multa in cõmẽdationem autoris illi⁹ dicere, quem exponit, tũ deniq̃ q̃ nullo exemplo aut perq̃ raro fieret: vt quisq̃ autor suũ opus interpretetur: gessi tamẽ illis morẽ: quibus nihil denegare potui. Expositionem igitur prefationis aggrediamur. Ad optimã eandemq̃ maximam. In titulo siue indice siue inscriptione cuiusq̃ operis duo præcipue annotamẽta sunt, nomẽ autoris & subiecta libri materia. Quidã addũt & personã: cuius nomine opus illud inscribitur: q̃ si expressa non fuerit: nihilominus tamẽ intelligimus librũ publicę lectorũ vtilitati dedicatũ. Autor igitur est Aelius Antonius Nebrissensis grãmaticus. Materia est recognitio cum cõmẽtarijs introductionũ suarum: quas de sermõe latino iã bis ædiderat. Persona cui opus dedicatur est optima eademq̃ maxima Augusta Isabela. Titulus; non vt quidã furore perciti diuinãt; a Titane; hoc est a sole dicit; quia illustrat, qua de re in illo opere disputatur: sed autore Festo Titulus a tutando venit: quia tuetur & prohibet; ne plagiarius quispiã librum alieno labore partum pro suo ædat. Index vero dicitur ab eo quod & autoris nomen simul & materiam indicat: & quasi digito demonstrat. Inscriptio quoq̃ appellatur: quia prima statim frõte atq; libri initio inscribitur. Sed quãq̃ ordo naturæ desiderat: vt nomen autoris p̃poni debeat: deinde materia subiungi: tum demum persona cuius nomine opus ædit̃r: eos inani quadã ambitiõe persuasi; oia inuertimus: postponimusq; quod fuerat præponendũ. Pari sunt in errore: q̃ in hunc modum loquuntur. Rex & ego venimus. Nam (si verum est quod grãmatici dicunt) verbum digniori respondere debere; eadẽ ratione dicendum fuit; Rex & tu & ego venit. Quod nõ minus absurdum rediculumq̃ est dicere: q̃m in orationis serie nõ tã rerum dignitas; quã personarũ ordo desideratur. Quare in titulo dicẽdum fuit potius; Aelij Antonij Nebrissen. Grãmatici p̃fatio in recognitionem cõmentariosq; introductionum suarum ad optimã eãdemq̃ maximam Augustã. Sed, quoniã autor est Aristoteles, multitudinis arbitrio loqui oportere: sentiẽdum vero esse cũ paucis; in titulo qui multitudini legẽdus p̃ponitur. Augustã nostrã antepositimus. Ad optimã eandẽq̃ maximã. Ego nõ alio potissimum dignitatis epitheto dignatus sum Hispaniarũ Reginam: q̃ quod antiquitas dedit suo Ioui; quem Græcia in arce diuinitatis cũ posuisset: optimũ maximũq̃ appellauit. Optimũ videlicet ppter bñficentiã. Maximum vero: quia supremum gradum in vniuersitate rerum optinere putabat. Idẽ p̃ pe valeret, si dixissem. Ad altissimã eandemq̃ clarissimã Augustã. Nã Altissimum est, qđ in summo rerum fastigio collocatum est. Clarissimum vero: quod virtutis splẽdore conspicuum atq; illustre reddit: vnde gloria illa resultat; quam Cicero dicit esse cõsensum bonorum atq; incorruptã vocẽ bene indicãtium de excellenti quadam virtute; tametsi in epistolis ad Lucullum Seneca: Gloriã a Claritudine distare putet; vt gloria sit consensus multorum, claritudo vero tantum bonorum. Quod nõnulli reges sereniss̃imos appellant: id neq; vsitate neq; latine dicitur. Nam si vultus serenitas: q̃ animi tranquilitatẽ p̃mittit, virt⁹ est: si iusticia; fortitudo; seueritas grauitas, magnitudo animi; largitas; bñficẽtia, liberalitas; virtutes regię sunt: vt Cicero pro rege Deiotaro scribit; nõ minus tamen ad subditos pertinẽt. Regum igitur ppria est celsitudo claritasq̃: & si ambitiose nimiũ Vulpianus in libris digestorum de senatoribus dicat senatores quoq̃ posse claros appellari. Augustã. Quemadmodum vxores regum reginæ: sic imperatorum nõ (vt vulgus loquit̃) imperatrices: sed augustę appellant̃. Augustam igitur diximus siue ab Augusto augurio. qđ huius auspicijs res omnis Hispana restitura est: siue ab augẽdo: quia ipsa uires subministrante: ductu atq; imperio dulcissimi cõiugis res publica Hispana aucta propagataq̃ sit. Isabelã. Hispanus sermo nomẽ hoc à diui Ioannis baptistę matre Elisabeth vt Hebræi; siue Elisabet per. t. exile in fine detorsisse videt̃. atq; vt græci vtrobiq̃ penultima acuta: non Helisabet per. t. atq; accẽtu acuto in fine vt corrupte in omnibus libris legebat̃. proferebatur q̃ corruptius; Sed quia declinatiõis latinę ratio exigebat; ut ab Elisabet Elisabeta diceremus: idq̃ durum tum plerisq̃: tum eidem ipsi Reginę visum est: ab Isabel voce Hispana nouo nomine Isabelam potius q̃ ex Helisabet voce Hebraica aut Elisabetã fecimus. Huius nominis tertiam. Prima nãq̃ huius noĩs regina fuit Ludouici illius filia: q̃ primus in Gallia hoc nomine regnauit; quã duxit vxorẽ Alphonsus ille; qui Hispaniarũ Imperator est

cõsalutatus.Secunda fuit huius nostrę ex Ioãne secũdo mater fœliciſſima.Hiſpaniæ,Hęc Gręcis ab Ibero amne ſiue ab Iberibus;q̃ illã incoluerũt:Iberia dicta ẽ.Alatinis vero Heſperia minor eadẽ ratione:qua Heſperia maior Italia eſt a Grecis appellata.A iuniorib⁹ deinde ab Hiſpali Hiſpania,vt noiaretur,obtinuit. Ac inſularũ nr̃i maris. Quod vulgus Mediterraneũ vocat;latini noſtrũ ſiue Herculeũ mare appellant:cum mediterranea potius dicãtur loca a mari remota: vt ſi dixeris Toletum eſt vrbs mediterranea.Inſularũ vero.Ambitioſe dixit cum non oĩm ſit regina ſed tantum Pityuſarum;Balearium;Sardinię;Corſicę,Sicilię cum reliquis illi adiecẽtibus inſulis. Reginam. non qua ratione vxores atq̃ filię regum a latinis reginę dicuntur,ſed quia regnum Hiſpaniarum illi dotale fuit.Aeli Antonij Nebriſſeñ.grãmatici.vt Aelius ſit prenomen;Antonius nomẽ,Nebriſſenſis cognomẽ. Grãmaticus vero agnomen.ex ꝓfeſſione ſumptũ.Solẽt multi a me quęrere cur Aelij prenomen mihi adoptauerim,cum prenomina gentilicia eſſe debeant: hoc eſt familię cuiuſq̃ propria. Quibus ego reſpondendũ eſſe opinor hoc in loco ſimul oĩbus q̃d ſum ſingulatim reſpondere ſolitus : illam videlicet fuiſſe mihi cauſam prenomen hoc aſſumẽdi.q̃d Nebriſſæ atq̃ in agro Nebriſſenſi cõplura ſunt antiquitatis monumẽta:in quib⁹ Aeliorum atq̃ Aelianorum familia marmoribus inciſa leguntur. Licuit ergo mihi tanq̃ maioribus meis hæreditario quodã iure prenomẽ hoc adoptare: cum preſertim in tota Bætica Aeliorum familia fuerit clariſſima: ex qua ſunt Ael. Traianus.Ael. Hadrianus Cæſarũ preſtantiſſimi; qui mihi fuerũt ꝓpe dixerim cõterranei. Dicet vero q̃ſpiã. Aelij atq̃ Aeliani;quos tu dicis Nebriſſam tuam coluiſſe:quoſq̃ falſa maiores tuos fuiſſe iactitas,q̃d ipſa nomina preſeferũt.Romanos fuiſſe conſtat,qui poſt annos circiter ſeptingẽtos a Gotthis Vandaliſq̃ Nebriſſa pulſi ſunt,atq̃ rurſus Gotthi Roderico rege a Pœnis Mauritaniſq̃,quos tandẽ poſt annos circiter quingẽtos Ferdinãd⁹ tertiꝰ.omniũ gentis Gotthicę regum clariſſimus atq̃ ꝓinde ſanctiſſimus,tam diuturna poſſeſſione deiecit.Quo igitur iure quaue iniuria tibi inde hereditariũ nomẽ vſurpas,cui⁹ ſtẽma toties interruptum eſt? His ergo poſſum illud adhuc reſpondere.Et ſi fortuna illius oppidi;quẽadmodum & aliarum rerum:ſepe mutata eſt: licuiſſe tamẽ a Romanis; patrię quondam meæ colonis quorumq̃ virtutis fam admirator:ſi non ꝓ naturã ſaltẽ ꝓ adoptionẽ, aut ꝓ Pythagoræ palingeneſiam: aut ꝓ Anaxagoræ potius homeomeriam.i.omnium partium atq̃ mẽbrorum inter ſe ſimillitudinẽ:quam Maro quarto æneidos libro ſignificare viſus eſt,cum Eliſam his verbis imprecantẽ inducit.Exoriare aliquis nr̃is ex oſſibus vltor:qui face Dardanios ferroq̃ ſequare colonos.Nam quẽadmodum Dido optat atq̃ precatur : vt ex cineribus ſuis aliquando oriat̃,q̃ iniuriæ ſibi ab Aenea illatę ſit vltor,q̃d Hãnibal poſtea feciſſe putat̃:eadẽ quoq̃ rõne poſſum ego dicere me vnum ex poſteritate Romanorꝫ eſſe:ex quorꝫ cineribus non minus ego ſum ortus:q̃ Hannibal fuit ex oſſibus Eliſę.Antonius nomẽ eſt, gẽti meæ freq̃ntiſſimum: quo noie fuit mihi au⁹ atauuſq̃ materni:viuitq̃ adhuc ſoror Antonia:quę nomine quoq̃ ipo proauiã refert. Nebriſſenſis, De antiquitate illius oppidi quoniam multa in alijs quoq̃ locis carmine & proſa oꝛone cõſcripſimus;illud tantum in hoc loco nõ diſſimulandũ.Nebriſſam quę alio nomine Veneria eſt appellata.Turdetanorum eſſe oppidũ perq̃ vetuſtum in Bætica poſitũ a Libero patre;quo tpe victor Hiſpaniam luſtrabat : inter ęſtuaria Bætis : quẽadmodum autores ſunt Strabo Plinius & Ptolemęus; appellatamq̃ Nebriſſam a nebridibus dãmarum pellibus:quarũ erat vſus in ſacris.quę Bacchus illo in loco inſtituerat:dicẽte Sillio Italico punicorũ libro tertio. At Nebriſſa Dionyſęis conſcia Thyrſis. Quã ſatyri coluere leues redimitaq̃ ſacra nebride.& hortano menas nocturna Lyęo.Nam tẽporibus ſecundi belli punici iã floruiſſe Nebriſſam atq̃ ſingl'arẽ in eo bello operam Hannibali nauaſſe;idẽ Silius teſtat̃.Grãmaticus, nomẽ eſt ꝓfeſſionis:neq̃ enim dedignati ſumus nos a profeſſione cẽſeri;quę nobis tantũ honoris peperit:quantũ etiam me tacente obtrectatores mei fatẽtur.Prefatio.Sic latinę ꝺr: qui græce prologus ſiue proœmiũ appellatur.In recognitionẽ cõmentariosq̃.Et cur vtrumq̃ fecerit;cauſas in ipſa prefatione narrabit.Introductionũ,iam ab ipo ſtatim operis initio profitemur nos nõ artẽ grammatices abſolutam:& cui nihil addi poſſit;ſed introductiones tantum latinas ſcribere: ne quiſq̃ poſſit calumnari nos aliquid omiſiſſe eorum; quę ad gãrmaticẽ ꝓtinere exiſtimantur: q̃d aſſequi:erat infiniti cuiuſdam opis:& q̃d magis obeſſe q̃ prodeſſe poterat:ijs maxime: quib⁹ introductiones noſtræ ſcribuntur. Bis ediderat. Priores ad perq̃ Reuerendũ partẽ illuſtriſſimũ dñm Petrũ Mẽdozam.S.R.E.Cardinalẽ Hiſpanũ. Quæ quia hominibus carmini Alexandrino aſſuetis nõ multum placebant, ſecundam adiecimus ad nobiliſſimum adoleſcentẽ Guterriũ a Toleto.in quo illa tantum verſibus cõplexi ſumus:quę cum ſint varia atq̃ de rebus minutiſſimis diſſerentia:in prõptu pueris habẽda erant:q̃d videtur poſſe facilius carmen de ſe preſtare.

THales ille Mileſius. Hæc præfacio in tres partes diſtribuitur. Prima enumerat cauſas cur autor introductiones ſuas iam bis æditas recognouerit. Secunda cur in illos commentarios adiecerit. Tertia cur Eliſabæ Hiſpaniarum Reginæ potiſſimum dedicauerit. In prima præfationis parte artificioſa quadam inſinuatione vtitur. Nam cum inconſtantiæ ac leuitatis nec minus ignorantiæ ſignum uideri poſſet toties idem opus ædere: excuſat ſe autoritate Mileſij Thaletis: qui cũ aliquando interrogaretur quis eſſet ſapiens: reſpondit tempus q̃ oĩa inuenit. Hoc igitur autor dicit, quædã operi adieciſſe. quædam rurſus detraxiſſe. Deinde ſubdit aliam adhuc cauſam opus illud emẽdandi, q̃ inſcitia quorundam atq; ignorantia impreſſorum librariorumq; multa fuerãt ex exẽplari deprauata: quæ tamen ſuis locis reddenda ſunt. Dicit igitur ꝓponẽs. Thales Mileſius (quẽadmodũ Diogen. Laertius ſcribit) Thales patriã habuit Phœniciam: poſtea vero ciuis Mileti aſcriptus, quæ fuit urbs in Ionia clariſſima, obtinuit ut Mileſius potiuſq̃ Phœnix cognominaretur. Ille. hoc in loco emphaſim quandam habet autore Valla. Qui fuit unus, ex numero ſeptem ſapiẽtum. Idemq; primus, in ordine ſcilicet illorum ſeptem. Nam cum adoleſcẽtes Ionij iactum retis a piſcatoribus emiſſent eſſetq; inter illos de tripode aureo cũ piſcibus educto exorta contentio: ex Appollinis oraculo quod iubebat: ut tripus ille ſapientiſſimo traderetur: utriuſq; partis conſenſu Thalett datus eſt. Hinc igitur primũ ſophiæ ideſt ſapiẽtiæ nomen exoritur: quemadmodũ philoſophiæa Pythagora. Illorum ſeptem. Hic prope omnium cõſenſu fuerũt Thales Mileſius. Solon Salaminus. Chilo Lacedæmonius. Pittacus Mitilenæus. Bias Prinæus. Cleobulus Lindius. Periander Corinthius. quamq̃ Plato in Protagora huius loco Miſonem Chenæum numerauit. Sapientiæ ſtudioſos. i. ſapiẽtes. nõ illi quidẽ ſimpliciter ſapientes, illa ſcilicet ſapientia. quam adhuc mortalis nemo conſecutus: ſed vt vulgus uitaq; communis loquitur: quæ appellat ſapientes uiros ingenio doctrinaq; præſtantes.

Ad optimam eandemq; maximam Auguſtam Eliſaben huius nominis tertiam Hiſpaniæ: inſularumq; maris noſtri Reginã clariſſimã: Aelij Antonij Nebriſſenſis grãmatici in recognitionẽ commentarioſq; introductionũ ſuarũ; quas de ſermone latino bis ædiderat, Præfatio incipitur.

Hales ille Mileſius, q̃ fuit vn⁹ idẽq; prim⁹ illorũ ſeptẽ quos Græcia iactat ſapientię ſtudioſos. interrogatus aliqñ quiſnã eſſet ſapiẽs; tẽpus inquit. ſubiecitq; eueſtigio cauſam: q̃d oĩa inueniat. Præclara me hercule vox: & tali viro digna ſentẽtia: q̃ declarat nullã eſſe artẽ ex iis q̃ ſunt humano ingenio adinuentę; quã non tẽporis lõginquitas abſoluat. Hinc & Ariſtoteles tempus, inquit, rerum repertor eſt; adiutorq; ꝓbus. Vnde & artiũ facta ſunt additamẽta. Quod cũ a Thalete primũ, deinde ab Ariſtotele poſt annos circiter tercentũ dictũ ſit; Cleobulus

Interrogatus aliquãdo. Interrogandi cauſa illa fuiſſe uidetur. quod cũ ſapientiæ nomem, ut paulo ante diximus, nuper eſſet inuentum, atq; illi ſeptem qui ſapientes eſſe putabãtur, profeſſionẽ tanti nominis recuſarent. interrogatus Thales quis igitur eſſet ſapiens, tempus reſpondit. & ſubdidit cauſam. quia omnia inueniat. Eueſtigio. i. continuo & ſtatim, dictum ab eo q̃ in eodem veſtigio inſiſtentis fit. Deinde præpoſitam ſententiam commendat ſimul & exponit dicens. Præclara me Hercule uox. Hercule aduerbium eſt iurandi, quod tametſi uidetur ſignificare per Herculem, uel ita me Hercules amet. apud nos tamen aduerbium eſt dei obteſtatione aliquid affirmãtis. Nam q̃ diuus Hieronymus prohibet nos huiuſmodi ſermonibus, vti ſcribẽs in illud euãgelij de filio ꝓdigo & frugi, abſit (inq̃t) ab ore Chriſtiano Iuppiter omnipotẽs & me Hercule. me Caſtor. loquendi modus ille ſua ætate fuerit forte periculoſus, cum adhuc Romæ complures ex gẽtilitate ſupereſſent. noſtro vero ſeculo quis adeo infirmus eſt ut offendatur, ſiue vt græci dicũt, ſcandalizetur, cum audit, me Hercule, me Caſtor, & quod poeta noſter dixit. Aquel con quiẽ Iupiter tuuo tal zelo. Tali viro. Emphaſim habet. quaſi velit dicere illo, qui ſit ab omnibus ſapientiſſimus iudicatus. Humano ingenio. Nam quæ diuinitus reuelatur, tẽporis momento poſſunt infundi, quaq̃ & ille temporum diuturnitate, quibus non ſunt reuelatæ, acquirantur. Abſoluat. hoc per accidẽs fit. nam Ariſtotele autore lib. phyſicorũ quarto. tempus corruptionis per ſe cauſa eſt, generationis uero per accidens. Vnde eodem teſte prouerbium fuit apud græcos. omnia tempore ſeneſcere atq; corrumpi. Hinc & Ariſtoteles. Superiori Thaletis ſententiæ aſtipulari dicit Ariſtotelem, qui primo de moribus libro ſcripſit, tempus eſſe quod res inuenit adiuuatq;. Tempus inuẽtor adiutorq;. Nam teſte Priſciano maſculina & fœminina uel duorum communia in or. inueniũturetiam neutris cõiuncta, vt Verg. x. eñ. Italiam petijt fatis autoribus eſto. Illud quoq; figurate dicitur tempus res inuenire, cum intelligendum ſit ab hominibus intempore inueniri. Vnde .i. a quo tempore. ſic Verg. Genus unde latinum .i. a quo latino. Artiũ, ſiue illæ ſint praticæ ſiue theoricæ. Facta ſunt additamẽta. nam ſic artes abſoluuntur, ſi noſtris atq; aliorum inuentis cotidie aliquid addamus. Sed quẽadmodũ diximus, hoc ꝓ accidẽs fit, nã ꝓ ſe tẽpus cauſa eſt obliuionis atq; artiũ interitus. Quod cũ a Thalete primũ. Quod Thales primũ deinde Ariſt. in gñe dixerũt tẽpus oĩa inuenire. Cleobulus proprie ad eas artes cõtraxit, quas ſermocinales appellãt. Nã oẽs artes ſiue ſcientiæ aut ſunt de rebus, aut de ſermonibus. De rebus aut ſunt praticæ, quarũ finis eſt actio ſiue opus, aut theoricæ, quarum finis eſt contemplatio, quo in genere ſunt phyſica. mathematica. theologia. Circa ſermones quoq; tres verſantur. grammatica, dialectica, rhethorica. Poſt annos trecentos. nam floruiſſe Thaletem circa olimpiada quinquageſimam. quo tempore iudæorum captiuitas fuit Babiloniæ, autores Laertius Diogenes atq; Euſebius Pamphili. Ariſtotelẽ vero circa olympiada centeſimã vigeſimã omnes confitentur. Cleobulus, hic (quemadmodum ſuperius eſt memoratum) vnus fuit ex numero ſeptem ſapientũ Euagoræ filius, natus Lindi, quæ fuit vrbs nobiliſſima inſulæ

Rhodi. Sunt qui dicant hunc non Lindium, sed ex Caria fuisse, quæ regio contra Rhodum in Asiæ continenti sita est Thaleti comtemporaneus. Nam septẽ illi quos diximus omniũ prope consensu fuisse sapiẽtes, synchroni, hoc est contẽporanei fuerunt, quandoquidem circa olympiada quinquagesimã floruisse, omnes fatẽtur. Ad eas artes cõtraxit. i. restrinxit, & ex genere ad speciẽ reduxit. Quæ circa sermones. i. quas græci logicas, latini sermocinales appellãt. Qualis est grãmatice. i. quo in genere est habenda, quoniam circa sermonis congruitatatẽ versatur, quemadmodum Rhetorica circa ornatũ. Dialectica circa veri falsiq; dissertionẽ. Cuius. hoc est Cleobuli uerba, quæ ille soluta oratione dixit, nos addita metri necessitate redegimus in distinchon, idest in duos versus hoc modo. Copia verborũ rerumq; inscitia uersat. &c. quasi velit dicere, homines in adolescentia duabus rebus inuoluuntur, hoc est rerum ignoratione & verborum abundantia, sed postea ætate perficiuntur & sapiunt.

Lindius, qui fuit prope Thaleti cõtẽporaneus: ad eas artes contraxit: quę sunt circa sermones: qualis est grammatice, quam nos profitemur. Cuius ea de re verba nos indistinchon sic redegimus.

Copia verborum rerumq; inscitia versat
Mortales: tempus perficit, atq; sapit.

Quam sententiam simulitudine quadam deinde exponit dicens, quod quemadmodum in frumento sato multa procreantur, quæ nihil ad rem pertinent, quibus neglectis tantum semina leguntur, sic homines cum rerum inscitia tenentur: abundant verbis quasi herbis floribusq; quibusdam, cum vero incipiunt sapientiæ grana legere, verborum illam redundantiam contẽnunt. In frumenti satione, idest in frumento iam sato. Luxurie: illa segetũ, quæ ex nimia terræ atq; anni fertilitate p uenit. In herba tenera depascendam, id debere fieri P. in. libro secũdo naturalis histo. bis uerbis præcipit. Luxuries segetum castigatur dente pecoris in herba duntaxat, & depastæ quidem vel sæpius nullam in spica iniuriam sentiunt. Maro præcipit. Vergilij verba sunt ex .f. Georgicorũ libro. Quid qui ne grauidis procũbant culmus aristis Luxuriem segetum tenera depascit in herba. Tunc calami, idest post frumenti hrebam calami procreãtur. Ad certa, puta quaterna vel quina internodia. Internodiũ appellatur illud qđ duab9 calami nodis, hoc est geniculis cõtinetur. Tũ spicæ, idest post calamos ꝓcreãtur spicæ. Quarum gratia, idest causa vel fine. Natura ludens. ac si dicat ociosa qui modus loquendi frequens est. vt apud Plinium lib. x. cum de conchis scribit, in quibus ait, est magna ludentis naturæ varietas. Et in sacris litteris prouerbiorum. cap. viij. Ludens coram eo omnitempore, ludens in orbe terrarum, & illud psalmographi. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. i. cum quo quasi per actum luderet. Quasq;. i. ab agricolarum spe. Mar. Varronis uerba sunt in primo libro de re rustica. spica autem a spe nominata videtur: eã enim quod sperant fore seriũt. Tum vero aristis. eodem autore spica tria habet. granum. glumam & aristam. granum a gerendo dictum: quia vt id spica gerat, frumẽtum seritur. gluma. a glubẽdo: qđ' eo folliculo detracto deglubatur. hoc est detrahatur granũ. Nã gluma proprie folliculus est eius fici quẽ edimus: & per translationẽ frumenti siliqua vel vagina. Arista uerodicta q, prima aresçit. In ætatis flore. i. in adolescentia. vt Iuuenalis flos Asiæ ante ipsum precio maiore paratus. Ignoratione, propter rerum inexperiẽtiã abundant verbis: quod vitium simul ætatis & ignorãtiæ est. Temere asseuerant. idest sine causa asseuerate affirmãt. Quintilian9 noster. Vel quia Hispanus ex Calagurræ citerioris Hispaniæ oppido: aut noster quia latinus, aut ꝙ hũc autorẽ in hoc potissimũ ope secuti sumus. uerba Quintiliani oratoriarũ institutionũ libro secũdo sunt. Prima est eloquẽtiæ uirtus perspicuitas: & quo quis ingenio minus ualet, hoc se magis attollere ac dilatare conatur, ut statura breues in digitos erigũtur, & plura infirmi minantur. Cũ uero incipiunt, econtrario dicit oĩa senes facere. Minus minusq; contra id qđ' dixit magis abundant uerbis. Nihil sine tẽperamento illo forte. cõtra id quod dixit, Temere asseuerant. Forte aduerbiũ tẽperamentũ est philosophorũ, Academicorũ maxime, qui nihil affirmare audẽt. Taciturnitas. unde Iuuenalis de simulatis philo. dixit. Rarus sermo illis, & magna libido tacendi. Loquacitas. a qua sermo Hispanus eleganter, qui ẽadmodũ & multa alia, furiosos & insanos appellat locos, quasi locutuleios & loquaces. Hæc idcirco, ex superioribus colligit autor se tẽpore admonitũ, quædã introductionibus suis adiecisse, quædã rursus detraxisse, atq; licuisse sibi in opere suo, quod licuit alijs in alieno atq; etiã in proprio opere facere. Princeps nõ princissa, aut principissa quẽadmodũ neq; ducissa aut conatissa. ut indocti quidã dixerunt: cũ princeps, dux, comes, duorũ generũ cõmunia sint. Tam multis. Iubaudi uerba repetita, quæ si a longe petita. Quædam adiecimus. per paucailla quidem & quæ suis locis reddẽda sunt. Quæ tẽpus suggessit. i. quæ in

ter legendū postea occurrerūt tpe illa suggerēte atq; subministrāte. Quædā detraximus, sed hæc pauciora & quæ etatis ingraueſcentis ratio, i. ſenecta quæ plærisq; grauis & moleſta videtur. vt Cice. in Catone maiori oſtendit. Eltmare, ideſt lima veluti quædam deterere. An mihi non liceat. ſuperiorem concluſionē a præiudicio arguens adhuc confirmat. In oprere præſertim meo. ac ſi dicat licet hoc in opere alieno facere, ergo multomagis hoc in proprio opere licebit. Sacra rū. quibus Chriſtiana religio cōtinetur. Sæcularīū. i. ꝓfanarū. nā quia profanum a noſtris in malā partem accipitur: pro eo quod nō eſt ſacrum ſæculare dicunt: cū omnis res aut ſacra ſit aut profana. ſæculare vero ſit quod ad ſæculum pertinet, vt ludiſæculares, carmen ſæculare, quod vtrumq; ſacrum eſt. Infamiæ nota. oſtendendo libros illos hæreſim, aut falſitatē aliquā continere. Inuſſerunt quaſi igneatq; cauterio ſignū impreſſerunt. quod ſeruis erronibus, aut fugitiuis fieri conſueuit, Libros retracta tionū. quemadmodum Aurelius Auguſtinus quiin opera iam ædita libros retractationum fecit. In eos qui ante nos. i. a quorū preceptis atq; doctrina nōnunq̄diſceſſim9. Poſteris. i. futuris. Meq; viuo & ſentiente. ex Martiale ſumptū eſt, qui libro epigrammatū primo ſcribit. Cui lector ſtudioſe quod dediſti viuenti decus atq; ſentienti, Itaq; ego, ſuperioris adhuc concluſionis rationē exēplo græcorum confirmat, quæ in operibus ab aliqua arte perfectis præterito imperfecto tēpore ſubſcriptiones apponebant illud ſignificare volentes, nullum eſſe mortale opus, cui non aliquid deſit quod tēpore ſuppleri poſſit. In hac quoq; parte. de qua ſum ſtatim dicturus. Statuis & imaginibus. ſtatuæ ex materia ſolida ſunt velutiauro, argento, ære, ligno, marmore. Imagines vero ſunt etiam ex coloribꝰ. Vt mos artificum eſt, qui in baſibus ſtatuarū tabularūq; calcibus nomina ſua ſubſcribere conſeruerūt. dummodo opera illa non eſſent publicis impenſis facta. nam fuit lex, quæ adhuc hodie extat in codice Iuſtiniano, ne quid operi publico liceat inſcribere. Et Cicer. lib. Thuſculanarum quæſtionum primo. quid enim Phidias ſui ſimilem ſpeciem incluſit in clypeo Mineruæ, cum in ſcribere nōlicet? Lyſippus fecit aut Polycletus. tota hæc clauſula pene ad verbum ex Plinij præfatione in libro. naturalis hiſtoriæ translata eſt. Ex illis inquit nos velim intelligi pinguiq; conditoribus, quorum in libellis his inuenies abſoluta opera, & illa quoq; quæ mirando nō ſatiamur, pendenti titulo inſcripſiſſe. vt Appelles faciebat aut Polycletus, tanq̄ inchoata ſemper arte & imperfecta, vt cōtra iudiciorū varietates ſupereſſet artifici regreſſus ad veniā velut emendaturo quicquid deſideraretur, ſi non eſſet interceptus. Lyſippus & Polycletus. ſtatuarij fuerūt, quorū opera idē autor illuſtrauit libro trigeſimo quarto. Fecit tempore præterito perfecto, ne ſignificarent opera ſua fuiſſe ab illis abſoluta, quodq; nihil illis addi poſſet, quod ipſum magnæ inuidiæ haberetur, vt idem Plinius eſt autor, ſed titulo impendenti, quaſi tempore imperfecto. faciebat: aut pingebat quod faciebant: vt ſupereſſet artifici regreſſus ac veniam, ideſt ex eo quod populus de ſuis operibus iudicaret. ipſi opus emēdarēt, artifici inquam: velut emēdaturo quicquid deſideraretur. ideſt defieret, nam & hoc quoq; ſignificat deſidero. Si non eſſet interceptus, ideſt morte raptus, vt Lucanus in primo. abſtulit ad manes parcarū Iulia ſæua intercepta manu. Quid quod & illa. aliam quoq; fuiſſe cauſam recognoſcendi ſecundam æditionem dicit. quia fuerunt nonnuli: qui aut ignorantia, aut auſu quodam temerario plerag; loca inuerterunt. Impreſſoribus. ideſt qui libros torculis imprimunt quos quidem chalcographos appellant, hoc eſt æreis litteris cartas imprimendo ſcribentes. Librarijs, qui libros calamo vel penna ſcribunt, nam qui vendunt bibliopolæ dicuntur. Detorta, ideſt a vero exēplo deprauata. Cum portotypo meo. ideſt primo illo meo atq; archetypo exemplari. Contuli, ideſt comparaui. Et quod aberrauerat, ideſt ad via recta deprauatum fuerat. Ad lineam veritatis, ideſt ad regulam reduxit. Hos vero commentarios. hoc eſt ſecunda prologi pars, in qua duas affert cauſas, cur in introductiones ſuas Autor hos commentarios ædiderit. quarum prima eſt q, reddenda fuit ratio, cur ab antiquis grammaticis aliquando diſceſſerit. Amicis. qui putabant a me fuiſſe ſcriptum quod nec ſuſpicatus quidē ſum, aut cogitaui. Alienioribus, ideſt non amicis, qui ſuam ignorantiam ſimul & maleuolentiam in meos libros transtulerunt. Multis in locis. & qui illi ſunt, in ipſo commentariorum diſcurſu patebit. Antiquorum. puta Diomedis, Phocæ:

An mihi non liceat in opere præſertim meo facere: quod licuit multis ſacrarum atq; ſæcularium literarū ſcriptoribus; qui non modo in aliorū libris quoſdā locos infamiæ nota inuſerunt: verū etiā in propria opera libros retractationū ędidere? Quod licuit nobis in eos qui ante nos artis grāmaticę precepta tradiderūt. Quod deniq; poſteris meq; etiā viuo & ſentiente præſentibus licebit: vt quid velint operi meo addere: nōnihil etiā detrahere: quædam rurſus in aliū ordinē cōmutare. Itaq; ego grecorum prudētiam (quēadmodū cęteris in rebus) in hac quoq; parte vehementer admiror: qui ſtatuis & imaginibus non ſcribāt (vt mos artificū eſt) Lyſippus fecit aut Polycletus, ſed titulo impendeti Lyſippus aut Polycletus faciebat: vt contra iudiciorū varietates ſupereſſet artifici regreſſꝰ ad veniā: velut emēdaturo quicquid deſideraretur ſi non eſſet interceptus. Quid qđ & illa quæ fuerunt ab Impreſſoribus & Librarijs detorta: cum prototypo meo: vnde oēs codices emanarūt contuli: atq; ad lineā veritatis, qđ aberrauerat, q̄ diligētiſſime reduxi. Hos vero cōmentarios ædēdi cauſa illa in primis fuit, q cum multis in locis a vulgata præcipiendi via diſceſſerim: reddenda fuit a nobis ratio, tū amicis, tum etiā alienoribus: cur antiquorū iuniorūq; autoritate neglecta: præceptiones quaſdā auſus ſum in aliam formā cōmutare: qđ cū poſſemꝰ pluribꝰ adhuc alijs in locis magno huius doctrinæ cōpendio facere: fecimus id quidem modice: vel intra modū potius; ne alicuius nouitatis eſſemus autores, niſi vbi plurimum intererat hoc vel illo modo præceptiones quaſdā tradi.

Seruij. Priſciani. Donati. Iuniorum. puta Alexandri. Ebrardi Catholici. & ex ijs qui ſuper ſunt. Peroti verulani Nigri. Mancinelli. Sed cum poſſemus, ſed id perparce dicit feciſſe: cum poſſet adhuc alijs in locis idem facere. Cõpendio. i. breuiori via, ſicut diſpendium eſt viæ ambages. Modice. i. cũ modo: Intra modum. i. adhuc arctius quam in modo. Plurimum interet, magnum compendium atq; emolumẽtũ: vt ſic dicã huius doctrinæ lucrum faceret. Deinde q, cum, hæc eſt ſecũda cauſa cur cõmentarios hos ædiderit, quia introductiones illæ fuerũt ſimplices, quippe quæ puerorũ eruditioni ſcriptæ ſunt nunc vero in hoc opere cũ adultis, vel potius cũ ipſis præceptoribus ſermo habendus eſt. Ingenio tumultũ faceret. Horatianum eſt, ſtomachoq; tumultum lenta ferat pituita, vides vt pallidus omnis cœna deſurgat dubia. Cum vero iam: quaſi dicat, cum erãt pueri ac rudes in ſtudio litterarũ, danda fuit illis doctrina ſimplex & quaſi lac paruulis, vt apoſtolus ait, ſed prouectis & in ætate, pgreſſis porrigẽdus eſt doctrinæ ſolidior quidã cibus, i. durior & numeroſior. i. magis varius. Vt lac pulpamẽtũq;, adhuc in trãslatiõe cibi ad doctrinã perſtat. vt lac pulpamentumq; ſit doctrina, ſimplex & facilis: nã pulpamẽtũ eſt corp9 ſine oſſibus quod facile mãdi conficiq; dẽtibus poteſt. oſſa vero & nerui ſunt difficultates doctrinæ ſecretioris, q̃ nõ niſi à grãdiuſculis penetrari percipiq; poſſũt. Quare nõ tã. ex ſuperioribus infert cur lectori hos cõmẽtarios ſcripſerim9. Tuæ vero celſitudini, hæc eſt tertia ps præfatiõis, in qua ponũtur rationes cur hoc opus celſitudini regiæ dedicatũ ſit. Extremũ laborẽ, quia nobis in ãio eſt poſteaq̃ antiqtates Hiſpaniẽſes abſolueri m9, omne reliquũ vitæ noſtræ tẽpus in ſacris litteris cõſumere. Quantæ ſit tibi curæ, hæc eſt ratio cur frõtem perfricuit autor, vt rem tenuem atq; ieiunã tantæ maieſtati dedicarit quod multis argumẽtis intellexit: quãta illi cura ſit, ne rei Hiſpanæ hoc vnũ ſermõis latini ornamẽtũ deſit: tũ quod in eo liberos erudiẽdos curet, tum q, omnes putant ſe rem iucundiſſimam illi facere, q, dent operã litteris precipuã. quodq; iã à fœminis expectatur: quod viri antehac uix optate audebãt. In hac diſciplina, hoc eſt grãmaticæ, de qua nunc ſcribimus. Adoleſcentes, exoletos & purpuratos regios intelligit. Omniũ ætatum, quia etiam adulti iam hoc aggrediuntur. Alter ſexus ſcilicet à virili, hoc eſt muliebris. Nam quid ego, aliud quoq; ſignũ affert: cur huic maximæ curæ regina intendit, quod ad autorẽ dederit litteras humaniſſime ſcriptas, quibus illum admonebat. vt introductiões latinas e regione verſuũ Hiſpanienſes faceret ad eum modum, quem Præſul Illiberritanus illis præfiniſſet. Quas litteras, quaſi dicat quàm comiter atq; clementer ſcriptas. Archiepiſcopus. Ferdinandus Atalabrica regius ſenator atq; illa tempeſtate præſul Abilenſis. Illiberritanus. Illiberris vrbs eſt quæ noſtro ſæculo Garnata dicitur quæq; annis ſuperioribus in deditionem Chriſtianorum venit, cum annos circiter octigentos ſub ditiõe Pœnorum Mauritanorumq; fuerit. E regione. ideſt ex oppoſito, hoc eſt vt ſermo Hiſpanienſis ſit poſitus cõtra latinum. Hiſpanienſes vero dixit non Hiſpanas: quia introductiones ille in Hiſpanum ſermonem non vſq; ad eo migrare potuerunt, vt non maximam latinitatis partem retinuerint. nam Hiſpanum eſt quod in Hiſpania eſt. Hiſpanienſe vero quod non penitus Hiſpanum, ſed aut in Hiſpania ab extremis genitur, vt bellum Hiſpanienſe quod à Romanis in Hiſpania, aut extra Hiſpaniam ab Hiſpanis: vt Collegium Hiſpanienſe, quod eſt Bononiæ ab immortalis memoriæ viro Egidio Albornozio. S. R. E. Cardinali Hiſpano fundatum. Quam differentiam videtur obſeruare Martialis cum in Epiſtola duodecima libri epigrammaton ſcripſit, ſe mittere Romam librum iam non Hiſpanienſem ſed Hiſpanum. Nam cum ſuperiores libri magna ex parte fuiſſent Romæ conſcripti, quia ab homine Hiſpano Hiſpanienſes poterant appellari. at vero duodecimus, quia in Hiſpania & ab homine Hiſpano recte Hiſpan9 dici debuit. Nemo igitur me. Ex ſupiorib9 autor cõcludit ſe nõ ambitioſe feciſſe, q̃d opus de rebus leuiſſimis qualis

deinde quod cum introductiones noſtræ puerorum eruditioni ſcriptę ſint: habenda fuit ratio vt eſſent quam ſimpliciſſimæ: ne quaſi ciborum redũdantia ſtomacho; ſic pceptorum varietas illorũ ingenio tumultum faceret. Cum vero iam in lris aliquãtulum progreſſi ſunt: quaſi ſolidior quidam numeroſiorque cibus eſt illis porrigendus: vt non modo lac pulpamentum q; deguſtent: verum etiã oſſa neruoſq; poſſint obrodere. Quare non tam cum rudibus nouicijſq; rei litterariæ profeſſoribus: quam cum prouectis vel potius cum magiſtris ipſis ſermo mihi in his commentarijs habendus eſt. Tuę vero celſitudini extremum hunc artis grammaticę laborẽ meum dedicandi illa ratio maxime fuit: quod nemo eſt qui non intelligat quantę ſit tibi curę rem publicam hanc Hiſpanam cum cæteris rebus: tum vel præcipue in re litteraria q̃ florentiſſimam efficere. Quanta diligentia dulciſſimos liberos tuos in hac diſciplina erudiendos curaueris. Quam tibi ſit iucundum quod non modo adoleſcentes nobiliſſimi: qui ſunt tuo miniſterio dedicati; verumetiam reliqui omnes omniũ ætatum atq; ordinum homines dent operam vel præcipuam literis: quas antehac quaſi nimis delicatas atq; animorum eneruatices oderant. Quodq; alter ſexus de ſe iam preſtat: quod viri ante hac votis omnibus vix audebant exoptate. Nam quid ego referam quas ad me litteras ab hinc ſeptenniũ celſitudo tua dedit? Quas præterea mihi Archiepiſcopus Illiberritanus ex tuis verbis atq; ſententia reddendas curauit: vt inductiones meas quas de ſermone latino ædideram: e regione verſuum Hiſpanienſes faceremus? Nemo igitur me æquus iudex ambitioſe atq; petulanter feciſſe iudicabit, q; leuiſſimis de rebus ſcribens vigilias meas auſus ſum maieſtati regiæ dedicare: cũ preſertim quicq̃d

est grammatice, tantæ principi dedicauerit: cum præsertim ab ipsa per litterās fuerit admonitus, vt isdem de rebus scribe ret. Neq; petulanter. cum grammatice non debeat res parua iudicari, quod multis rationibus confirmat. Ambitiose. hoc est, quod nos insinuauerimus: regiæ familiaritati, ut honores aut aliquam bonam gratiam aucuparemur: a qua suspitione se purgat cum dicit se iussum iisdem de rebus scripsisse. Petulanter. i. impudenter & procaciter. quod videlicet illepidū fue rit donum, quod est de rebus leuissimis & parui precij: quod tamen excusatur ostendendo rei litterariæ dignitatem.

illud est: quod elaboramus: tuis auspicijs tuoq; im perio simus aggressi: neq; vt ille inquit: existimari parua debeant: sine quibus magna constare non possunt. An vero est qui paruam audeat artem illam appellare: qui sermo latinus continetur: in quo religionis nostræ imprimis sacramenta quasi depositum quoddā fidelissime seruantur? Quę cum reliquis omnibus disciplinis ista est coagmen tata: vt nec ab alijs facile secerni: illæ vero ab hac quemadmodum disiunganť: nec intellígi vllo mo do possit. Nam oro te atq; per deum immortalē obtestor: quotam sibi vitæ nostrę partem reliquæ omnes disciplinę vendicant? Quoties in eum ser monem incidimus: vt de numeris magnitudini busq;? quoties vt de vocum astrorumq; ratione? quoties vt de moribus: rerumq; natura? quoties vt de medicina deq; ciuilis & pontificij iuris scientia? quoties vt de religione atq; de re diuina dispute mus? At vero grammatice omni in loco omniq; tempore ita præsto est: vt si quid legas: si quid scri bas: si cum alio loquaris: si denique tecum ipse qd cogites: sine illa efficere nullo modo possis.

Atq; vt de illa Fabius veríssime scripsit: necessaria est pueris: iucunda senibus: dulcis secretorum co mes: & cuius amor: vt idem autor scribit: non scho larum temporibus: sed vita terminatur. Et quisq; est adeo stupidus & a communi sensu alienus: qui audeat hāc artem tenuem atq; ieiunam appellare: & indignam: cuius libri Augustę nostrę debuerint dicari, cum videamus non modo viros summo in genio singulariq; doctrina præditos, huius disci plinæ opera maximis principibus dedicasse: verū etiā duces ipsos imperatoresq; in media totius or bis terrarū administratione occupatos: volumina ijsdem de rebus scripta reliquisse? Sed ego demēs qui, de re iam pridem Celsitudini tuę cōpertissima pluribus disputem? Illud modo tantum hic dicā: quod alio in loco magna scholasticorum frequen tia testatus sum: tuū atq; dulcissimi cōiugis tui præ sidium implorans. Vos, inquam, clarissimi atq; in uictissimi principes: quorū ductu aspicijsq; totius Hispaniæ membra dissipata in vnum prope cor pus rediere: curate obsecro ne fœlicitati; quam no stro sæculo dedistis; hoc vnum latini sermonis or nanentum desit amplissimum,

Ille inquit. Quintilianus est: qui oratoriarū institutio num libro i. hoc scribit. An vero est qui. necessitatem simul & dignitatem huius artis ostendit. Sermo con tinetur, nam hoc præstat ars, vt sermoni vitium aliqd irrepere nō possit. Sacramenta. & mysteria & sacra secreta. Quasi depositum, hoc ex Quintiliano quoq; deductum est, qui de litteris scribens ait. hic est vsus lit terarū, vt custodiāt voces, & velut depositū reddāt le gētib9: nā depositū pfecte seruādū: & cū reposcitur sū ma fide reddēdū est. Coagmētata. cōiuncta & cōglu tinata. Nec ab alijs. nā in hoc eius dignitas ostēditur, qd ab alijs omnib9 est absoluta, cū reliquæ sine illa cō sistere nō possint. Nam oro te. necessitatem huius ar tis demonstrat. q; nulla vitæ pars illius officio vacare potest: cum reliquæ omnes raro in vsum veniant. Quotam. interrogatiue, quasi dicat minimaq;: quia ra ro de illis fit sermo cum sine hac nec momēto, vt sic di xerim. temporis esse possimus. De numeris. quod est arithmeticæ opus. De magnitudinibus. quod est geo metriæ. De vocum ratione. de quibus est musica. Astrorum. de quibus est astrologia. De moribus. qd ad ethicen pertinet. De rerum natura. quod ad phisi cen pertinet. De re diuina, quæ dicitur græce theolo gia. Ita presto est. ideſt presens. Vt si quid legas. hic locus ex procœmio Ciceronis in libro de officijs trans latus est. Nulla inquit vitæ pars, neq; publicis, neq; priuatis, neq; forensibus, neq; domesticis in rebus, neq; si tecum agas quid, neq; si cum altero contrahas: vacā re officio potest. Fabius. M. Fabius Quintilianus, qui oratorum institutionum libro hoc scribit. Iucunda se nibus. quia etiam citra necessitatem, altissimam quoq; eruditionem exercere potest. Dulcis secretorū comes: quia per illam dulces curas, cogitationesq; nostras lit teris mandamus. Cuius amor. ideſt voluptas quæ ex illa percipitur, non terminatur dū in scholis versamur sed morte sola. Et quisq; est. ad præfationis epilogum accedit. A com muni sensu. non quemadmodum phy sici qui potentiā illam superiorem, quinq; sensibus cō munem, sensum appellant. Sed vt Cicero, p eo in quo plæriq; omnes sapientes conueniūt. Sic Quintilianus in primo, sensum ipsum qui communis dicitur, vbi di secet. cum se a congressu segregarit. Seneca in Episto lis: hoc philosophia promittit sensum communem & humanitatē. Horatius. communi plane sensu caret. Tenuem atq; ieiunam. ideſt aridam & sterilem. Ma ximis principibus. vt Iulius pollux ad Commodū Cæ sarem de vocabulis atq; arte grammatica. Duces im peratoresq;. vt Cæsar qui de analogia libros scripsit. Compertissima, ideſt certa & explorata. Alio in loco in repetitione secūda, in qua de litteris disputauimus.

SVPPOSITVM DE AVTORIBVS GRAMMAticæ latinæ. In quo doctiſſimus quiſq; conſentit.

ED QVI A NOSTRIS SAECVLI SCRIPTORIBVS eatenus fides adhibenda eſt: quatenus ea q̃ nobis afferunt ratione probauerint, nemoq; eſt adeo imperitus: qui iam non intelligat antiquis autorib⁹ ideo aſſentiendum eſſe: quia ſic locuti ſunt, Iunioribus vero quia quod nobis perſuadere volunt, illorum autoritate freti probare contendunt: neceſſariũ eſſe duxi hoc in loco demonſtrare quantum fidei ſcriptorum cuiq; ſit habẽdũ. Neq; enim omnibus illis paſſim atq; indifferenter credere debemus: ſed illis duntaxat; qui floruerunt intra ducentos circiter quinquaginta annos ab ortu Ciceronis ad Antoninum Pium, hoc eſt ante Chriſtianum natalem annis cẽtum ad centeſſimum quinquageſimum: ex quo ſalutem Chriſtianam numeramus. Nam & latinus ſermo; quemadmodum & cætera mortalia; aliquando incœpit: habuitq; ſuam infantiam, in qua vir quicq; effari potuit. Sic locuti ſunt Aborigines primum cum Faunis Vatibuſq;. Sic deinceps Latini & Albani. Sic poſtea Romani ad annum quartumdecimum ſupra quingenteſimũ ab vrbe condita: quo Liuius Liuij ſalinatoris libertus fabulam primus latinis verſibus ædidit. Hũc ſecuti ſunt ex poetis Ennius, Nęuius, Plautus, Cecilius, Terentius, Pacuuius, Lucilius, Actius, Turpilius, Affranius, Tintinnius, Lucius, Laberius, Põponius. Ex Oratoribus, Cæthegus, Cato, Sex. Aelius, Gallus, Scipiones, Naſica & duo Aphricani, Gracchi pater & duo filij. Lælius alijq; cõplures; quos Cicero in libro de claris oratoribus ad ſua vſq; tẽpora cõmemorat. Ex iure cõſultis, Papyrius, Appij duo, Coruncanus, Attilius, Manilius, Brutus, Rutilius, Virginius, Antipater, L. Craſſus, Q. Mutius, Lucillius, Iuuẽtius. Fuerit atq; hæc latini ſermõis puerilia: in qua multa q̃dem emẽdate atq; diligẽter: plæraq; tamẽ nimis antique duriterq; dicta ſunt. At vero illius iuuẽta: in qua & lacertos mouere & vires ſuas oſtẽtare cœpit; cũ Cicerone orta eſt; cœpitq; cũ Cæſare Hadriano cõſeneſcere. Hac ętate fuerũt autores illi q̃ latinam linguam locupletarũt: quoſq; imitãdos eſſe dicimus. Ex poetis Catullus, Varro, Lucretius, Vergilius, Horatius, Manilius, Tibullus, Propertius, Ouidius, Germanicus, Auienus, Macer, Perſius, Seneca, Lucan⁹, Valeri⁹ Flacus, Silius Italicus, Martialis, Iuuenalis, Papinius. Ex Oratoribus variarũ rerũ ſcriptorib⁹, Cicero, Cæſar, Brutus, Seruius Sulpitius, Pollio, M. Varro, Nigidius, Cato Vticẽſis, Cęlius, Victruuius, Columela, Celſus, Iginius, Pedianus, Feſtus Marcellus, Mela, Apicius, vterq; Seneca, vterq; Plinius, Quintilianus. Ex Hiſtoricis vero, Salluſtius, Nepos, Liuius, Valerius Maximus, Feneſtella, Solinus, Iuſtinus, Tranquillus, Tacitus, Curtius, Florus, Aemilius. Ex iurecõſultis, Alphen⁹, Offili⁹, Aufidius, Namuſa, Flauius, Proculus, Antiſtius, Gellius, Trebatius, Caſſellius, Tubero, Capito, Caſius, Sabini duo, Labeones tres, Nerua pater & filius, Pegaſus, Iaboleus, Celſus, Neratius, Alburnus, Iulianus. Poſt Hadrianũ cœpit in dies latinus ſermo lãguere & quodã quaſi ſenio contabeſcere q̃d nimis factũ eſt ſub aduentũ Gotthorũ in Italiã regnũq; Longobardorũ ad fatalem illã totius humani gñis peſtẽ Mahumeteã; q̃ cũ oĩbus ingenuis & bonis artibus ſermonẽ quoq; latinũ intercepit. Hanc igit recte dixerimus latinæ linguæ ſenectutẽ: q̃ cũ annos ꝑpe quadringẽtos quinquaginta ægre ſpm̃ duxiſſet; tãdẽ cũ imperio ppli Romani extincta eſt. Hoc temporum interuallo pauci admodum repiunt autores tollerabiles illi q̃dem: ſed q̃ nullo modo cum ſupioribus debeãt cõparari. Ex Poetis & Grãmaticis aliarumq; rerum ſcriptoribus, Auſonius, Claudianus, Serenus, Diomedes, Phocas, Gellius, Macrobius, Acron, Porphyrion, Victorinus, Donatus, Sergius, Seruius, Priſcianus, Apuleius Socraticus, Apuleius grammaticus, Vegetius, Frontinus. Ex Hiſtoricis, Spartianus, Capitolinus, Trebelius, Lãpridius, Volcatius, Vopiſcus, Eutropius, Damaſus, Oroſius. Ex iurecõſultis, Arrianus, Aphrican⁹, Arcadius, Caius Caliſtrat⁹, Florentinus, Largus, Hermogeneſis, Martianus, Modeſtinus, Marcellus, Mela, Papinianus, Paulus, Scęuola, Tryphonius, Venuleius, Vulpianus. Ex ijs q̃ ꝑ religiõe nr̃a ſcripſerunt, Tertullianus, Iuuencus, Cyprianus, Lactãtius, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Ruffin⁹, Seduli⁹, Licinius, Prudẽtius, Sidonius, Boetius, Caſſiodorus, Gregorius, Iſidorus, Proſper. Qui ſequunt̃ q̃d ad latini ſermõis rationẽ attinet: nec digniq̃dẽ ſunt: quorũ meminiſſe debeamus. Quii autores cũ ſint in triplici tporũ diuerſitate poſiti, illorũ tm̃ autoritate nitemur; q̃ fuerunt medij.

¶ Prima nominis declinatio.

Nominatiuo hæc musa.
Genitiuo musæ.
Datiuo musæ.
Accusatiuo musam.
Vocatiuo o musa.
Ablatiuo a musa.
Plurali Nominatiuo musæ.
Genitiuo musarum.
Datiuo musis.
Accusatiuo musas.
Vocatiuo o musæ.
Ablatiuo a musis.

¶ Secunda declinatio.

Nominatiuo hic dominus.
Genitiuo domini.
Datiuo domino.
Accusatiuo dominum.
Vocatiuo o domine.
Ablatiuo a domino.
Plurali Nominatiuo domini
Genitiuo dominorum.
Datiuo dominis.
Accusatiuo dominos.
Vocatiuo o domini.
Ablatiuo a dominis.
Nominatiuo hoc templum.
Genitiuo templi.
Datiuo templo.
Accusatiuo templum.
Vocatiuo o templum.
Ablatiuo a templo.
Plurali Nominatiuo templa
Genitiuo templorum.
Datiuo templis.
Accusatiuo templa.
Vocatiuo o templa.
Ablatiuo a templis.

¶ Tertia declinatio.

Nominatiuo hic sermo.
Genitiuo sermonis.
Datiuo sermoni
Accusatiuo sermonem.
Vocatiuo o sermo.
Ablatiuo a sermone.
Plurali Nominatiuo sermões
Genitiuo sermonum.
Datiuo sermonibus.
Accusatiuo sermones.
Vocatiuo o sermones.
Ablatiuo a sermonibus.
Nominatiuo hoc tempus.
Genitiuo temporis
Datiuo tempori.
Accusatiuo tempus
Vocatiuo o tempus
Ablatiuo a tempore.
Plurali Nominatiuo tempora
Genitiuo temporum.
Datiuo temporibus.
Accusatiuo tempora.
Vocatiuo o tempora.
Ablatiuo a temporibus.

¶ Quarta declinatio.

Nominatiuo hic sensus.
Genitiuo sensus.
Datiuo sensui.
Accusatiuo sensum.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensu.
Plurali Nominatiuo sensus.
Genitiuo sensuum.
Datiuo sensibus.
Accusatiuo sensus.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensibus.
Nominatiuo hoc veru.
Genitiuo veru.
Datiuo veru.
Accusatiuo veru.
Vocatiuo o veru.
Ablatiuo a veru.
Plurali Nominatiuo verua.
Genitiuo veruum.
Datiuo verubus.
Accusatiuo verua.
Vocatiuo o verua.
Ablatiuo a verubus.

¶ Quinta declinatio.

Nominatiuo hic dies.
Genitiuo diei.
Datiuo diei.
Accusatiuo diem.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a die.
Plurali Nominatiuo dies.
Genitiuo dierum.
Datiuo diebus.
Accusatiuo dies.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a diebus.

¶ Adiectiua primæ & secundæ.

Nominatiuo bonus bona bonum.
Genitiuo boni bonæ boni.
Datiuo bono bonæ bono.
Accusatiuo bonum bonam bonum.
Vocatiuo o bone bona bonum.
Ablatiuo a bono bona bono.
Plurali Nominatiuo boni bonæ bona
Genitiuo bonorum bonarum bonorum.
Datiuo bonis.
Accusatiuo bonos bonas bona.
Vocatiuo o boni bonæ bona.
Ablatiuo a bonis.

¶ Adiectiua tertiæ.

Nominatiuo hic & hæc & hoc prudens.
Genitiuo prudentis.

Datiuo prudenti.
Accusatiuo prudens, et prudentem
Vocatiuo o prudens,
Ablatiuo a prudente vel prudenti.
Plurali Ntō prudentes & prudētia.
Genitiuo prudentium vel prudentum.
Datiuo prudentibus.
Accusatiuo prudentes vel prudentia,
Vocatiuo oprudentes vel prudentia.
Ablatiuo a prudentibus.
Nominatiuo hic & hæc breuis & hoc breue.
Genitiuo breuis.
Datiuo breui.
Accusatiuo breuem & breue.
Vocatiuo o breuis & breue.
Ablatiuo a breui.
Plurali nominatiuo breues & breuia.
Genitiuo breuium.
Datiuo breuibus.
Accusatiuo breues & breuia.
Vocatiuo o breues & breuia.
Ablatiuo a breuibus.
Nominatiuo hic & hęc breuior & hoc breuius.
Genitiuo breuioris.
Datiuo breuiori.
Accusatiuo breuiorem & breuius.
Vocatiuo o breuior & breuius.
Ablatiuo a breuiore vel breuiori.
Plurali Nominatiuo breuiores & breuiora.
Genitiuo breuiorum.
Datiuo breuioribus.
Accusatiuo breuiores & breuiora.
Vocatiuo o breuiores & breuiora.
Ablatiuo a breuioribus.
Nominatiuo hic acer, hęc acris, hoc acre.
Genitiuo acris.
Datiuo acri.
Accusatiuo acrem & acre.
Vocatiuo o acer, acris, & acre.
Ablatiuo ab acri.
Plurali nominatiuo acres & acria.
Genitiuo acrium.
Datiuo acribus.
Accusatiuo acres & acria.
Vocatiuo o acres & acria.
Ablatiuo ab acribus.
¶ Irregularia.
Nominatiuo hęc domus.
Genitiuo domi vel domus.
Datiuo domui. (alias) domo
Accusatiuo domum.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domo.
Plurali Nominatiuo domus.
Genitiuo domorum vel domuum.
Datiuo domibus.
Accusatiuo domos vel domus.
Vocatiuo ó domus.
Ablatiuo a domibus.

Plurali Nominatiuo duo duę duo.
Genitiuo duorum duarum duorum.
Datiuo duobus duabus duobus.
Accusatiuo duos vel duo duas duo.
Vocatiuo o duo duę duo.
Ablatiuo a duobus duabus duobus.
Plurali Nominatiuo ambo ambæ ambo.
Genitiuo amborum ambarum amborum.
Datiuo ambobus ambabus ambobus.
Accusatiuo ambos vel ambo ambas ambo.
Vocatiuo o ambo ambæ ambo.
Ablatiuo ab ambobusambabus ambobus.
Nominatiuo hoc plus.
Genitiuo pluris.
Datiuo pluri.
Accusatiuo plus.
Vocatiuo o plus.
Ablatiuo a pluri.
Plurali Noīatiuo plures & plura
Genitiuo plurium.
Datiuo pluribus.
Accusatiuo plures & plura.
Vocatiuo o plures & plura.
Ablatiuo a pluribus.
¶ Pronoīs prima declinatio.
Nominatiuo ego.
Genitiuo mei:
Datiuo mihi vel mi.
Accusatiuo me.
Ablatiuo a me.
Plurali nominatiuo nos.
Genitiuo nostrum vel nostri
Datiuo nobis.
Accusatiuo nos.
Ablatiuo a nobis.
Nominatiuo tu.
Genitiuo tui.
Datiuo tibi.
Accusatiuo te.
Vocatiuo o tu.
Ablatiuo a te.
Plurali Nominatiuo vos.
Genitiuo vestrum vel vestri.
Datiuo vobis.
Accusatiuo vos.
Vocatiuo o vos.
Ablatiuo a vobis.
Genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.
Plurali genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.
¶ Secunda pronominis declinatio.
Nominatiuo hic hæc hoc.
Genitiuo huius.

Datiuo huic.
Accusatiuo hunc hanc hoc.
Ablatiuo ab hoc hac hoc.
Plurali Nominatiuo hi hæ hæc.
Genitiuo horum harum horum.
Datiuo his.
Accusatiuo hos has hæc.
Ablatiuo ab his.
Nominatiuo iste ista istud.
Genitiuo istius.
Datiuo isti.
Accusatiuo istum istam istud.
Ablatiuo ab isto ista isto.
Plurali Nominatiuo isti iste ista.
Genitiuo istorum istarum istorum.
Datiuo istis.
Accusatiuo istos istas ista.
Ablatiuo ab istis.
Nominatiuo ille illa illud.
Genitiuo illius.
Datiuo illi.
Accusatiuo illum illam illud.
Ablatiuo ab illo illa illo.
Plurali Nominatiuo illi illæ illa.
Genitiuo illorum illarum illorum.
Datiuo illis.
Accusatiuo illos illas illa.
Ablatiuo ab illis.
Nominatiuo ipse ipsa ipsum.
Genitiuo ipsius.
Datiuo ipsi.
Accusatiuo ipsum ipsam ipsum.
Ablatiuo ab ipso ipsa ipso.
Plurali Nominatiuo ipsi ipsæ ipsa.
Genitiuo ipsorum ipsarum ipsarum.
Datiuo ipsis.
Accusatiuo ipsos ipsas ipsa.
Ablatiuo ab ipsis.
Nominatiuo is ea id.
Genitiuo eius.
Datiuo ei.
Accusatiuo eum eam id.
Ablatiuo ab eo ea eo.
Plurali Nominatiuo ei vel ĩj eæ ea.
Genitiuo eorum earum eorum.
Datiuo eis vel ĩjs.
Accusatiuo eos eas ea.
Ablatiuo ab eis vel ĩjs.

¶ Tertia pronominis declinatio.

Nominatiuo meus mea meum.
Genitiuo mei meæ mei.
Datiuo meo meæ meo.
Accusatiuo meum meam meum.
Vocatiuo o mi mea meum.
Ablatiuo a meo mea meo.
Plurali Nominatiuo mei meæ mea.
Genitiuo meorum mearum meorum.
Datiuo meis.
Accusatiuo meos meas mea.
Vocatiuo o mei meæ mea.
Ablatiuo a meis.
Nominatiuo tuus tua tuum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo suus sua suum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo noster nostra nostrum.
Vocatiuo o noster nostra nostrum.
Nominatiuo vester vestra vestrum.
Vocatiuo caret.

¶ Quarta pronominis declinatio.

Nominatiuo hic & hæc & hoc nostras.
Genitiuo nostratis.
Datiuo nostrati.
Accusatiuo nostratẽ & nr̃as
Vocatiuo o nostras
Ablatiuo a nostrati
Plurali Ntõ nr̃ates & nr̃atia.
Genitiuo nostratium.
Datiuo nostratibus.
Accusatiuo nr̃ates & nr̃atia
Ablatiuo o nr̃ates & nr̃atia
Ablatiuo a nostratibus.
Ntõ hic hęc & hoc vestras.
Vocatiuo caret.

¶ Nomina per secundam declinationẽ pronois declinata.

Ntõ vnus vna vnũ, vnius vni.
Ntõ nullus nulla nullũ.
nullius nulli.
Ntõ solus sola solũ, solius soli.
Ntõ totus tota totũ, totiꝰ toti.
Ntõ alius alia aliud, alius ali.
Ntõ alter altera alterum
alterius alteri.
Ntõ vter vtra vtrũ, vtrius vtri.
Ntõ neuter nentra neutrum.
neutrius neutri.
Ntõ vterq; vtraq; vtrumq;.
vtriusq; vtriq;.

¶ Ntõ quis vel qui quæ qđ.
vel quid.
Genitiuo cuius.
Datiuo cui.
Actõ quẽ quã qđ vel quid.
Ablatiuo a quo qua quo
vel qui.
Plurali Ntõ qui que quę.
Gtõ quorũ quarũ quorũ.
Datiuo quis vel quibus.
Accusatiuo quos quas quæ.
Ablatiuo a quis vel quibus.

CONIVGATIO

¶ Compoſita aquis vel qui.

Quiſq; quæq; quodq; vel quidq;,cuiuſq;.
Quiſquis quidquid in nominatiuo & accuſatiuo tantum.
Quiſnam quænam quodnam vel quidnam,cuiuſnam.
Quiſpiam quæpiam quodpiam,vel quidpiam,cuiuſpiam.
Quiſquam quæquam quodquam vel quidquam,cuiuſquam.
Quiſputas quæputas quodputas vel quidputas,cuiuſputas.
Quicunq; quæcunq; quodcunq; vel quidcunq;.cuiuſcunq;.
Quidam quædam quoddam vel quiddam, cuiuſdam.
Quilibet quælibet quodlibet vel quidlibet,cuiuſlibet.
Quiuis quæuis quoduis vel quiduis,cuiuſuis.
Aliquis aliqua aliquod vel aliquid.alicuius.
Ecquis ecqua ecquod vel ecquid,eccuius.
Nequis nequa nequod vel nequid.necuius.
Nunquis,nunqua nunquod vel nunquid nuncuius.
Siquis ſiqua ſiquod vel ſiquid.ſicuius.
Vnuſquiſq; vnaquæq; vnumquodq; vel vnumquidq;.

CONIVGATIO.

IN coniugatione verborũ explicanda viſum eſt quædam tempora adijcere.ductiq; ſumus ad id faciẽ dum,tum antiquorum autoritate,tum rationem:tum etiam neceſſitate. Adiecimus inquã in indicatiuo alterum futurum in voce ſimile futuri ſubiunctiui. Imperatiuo in vtroq; tempore adiecimus voces alteras ſimiles futuro optatiui: alteras ſimiles præterito aut futuro ſubiunctiui. Optatiuo præterea adiecimus duo tẽpora. Infinitiuo futurum proprium vltra duo illa circũloquia quæ vulgo habentur. Quod ſi quis dixerit fruſtra hæc tempora fuiſſe adiecta,cum ad aliorum modorum tempora reduci poſſint: fruſtra igitur futurum optatiui ponimus,quia ſimilis eſt in voce præſenti ſubiunctiui. Fruſtra quaſdam imperatiui perſonas,cum ſimile ſint eiuſdem ſubiunctiui paribus perſonis .Non igitur per voces diſtinguntur tempora atq; modi uerborum, ſed ratione ſignificationis: quemadmodum in dictionibus per caſus declinatis:caſus & numeri non vocibus,ſed ſignificationibus diſtinguntur: alioqui nominatiuus & vocatiuus idem eſſent caſus:quia plærũq; ſimiliter deſinũt,ablatiuꝰ & ſeptimus caſus vtriuſq; nũeri,datiuus quoq; & ablatiuus plurales,quia ſemper eodem modo terminantur. Quod ſi multo cõmodius eſt verborũ qualitates cũ ſuis temporibus diſtincte poni:etiam ſi aliquod interim addiſcentibus idſpendium fuerit,quã omnia miſcere atq; inculcare: id quod Ioannes Paſtrana fecit confundendo modos cum temporibus:conſulamus boni:atq; patiamur hanc tantulã morã, quæ ſit nobis poſtea magnã allatura vtilitatem. Adiecimus inquam in indicatiuo tẽpus futurũ quod perfectum dicimus:quoniam alterum quod in vſu frequentiori imperfectum dici oportet. Nam qui dicit ego amabo vxorem:nihil aliud deſignat, quam futurum eſſe tempus in quo vxorem amare inchoabit,quemadmodũ qui dicit amo & amabã. Qui vero dicit amaucro,non minus impoſiturum eſſe finem uxoris amãdæ ſignificat:quam is qui dicit ego amaui & ego amauerã. Et ne ꝓlibidine noſtra hoc dixiſſe uideamur:attulimus.M. Varronis uerba ex ſecũdo de analogia libro:quædã, inquit, ſunt tẽpora imperfecta, ut à diſco,diſcebã,diſcam,quædam verò perfecta.ut didici didiceram,didecero. Vides inter tempora uoceſq; indicatiui modi a Varrone poſitũ didicero in futuro perfecto:quod eſt ſimile futuro ſubiunctiui modi: Quare ſi quis dixerit cũ didicero bucolica.Verg.ceſſabo a labore,ſubiunctiuus eſt Quod ſi dixerit,intra decem dies dedicero bucolica Verg.indicatiuus eſt. Et quemadmodũ aliubi diximus pluſquã perfectum indicatiui modi poni pro præterito perfecto,ſi non ad aliud præteritũ referatur:id nunc dicimus de futuro perfecto:uteius manifeſta ſignificatio apparet:indigere altero futuro ad quod referatur.Vt Cicero in epliſ ad Appium.& ſi cũ tu in ꝓuinciã veneris ego annuũ munus cõfecero.ideſt a me confectum erit. Imperatiui quoq; modi ſecundis perſonis præſentis tẽporis vtriuſq; numeri uoces futuri optatiui earundem perſonarũ ſimiles adiecimus,vt ama vel ames amate vel ametis.Terentius in heauton.ſolicitudinem iſtam quæ te excruciat:omittas.quod tantũ ſignificat quantum omitte. Horatius.iij.carmi. Permeos fines & aprica rura lenis incedas, abeaſq; in paruis æquus alũnis:qđ valet incede:& abi. Iam cũ negatione prohibendo frequens eſt hic dicẽdi modus,vt ne neges.ne facias, ne dicas:pro ne nega, nefac,ne dic. Nam prohibitiuus modus ad imperatiuũ refertur:quod ꝓhibere quodãmodo eſt imperare. Sed & alias ſignificationes hic modus habet. Eſt enim & præcatiuus.Vergilius. Parce pio generi, & ꝓprius res aſpice noſtras. Eſt & exhortatiuus,ut o iuuenes tectis ſuccedite noſtris. Eſt & conceſſiuus,vt I ſequere italiã ventis,pete regna ꝓvndas. Et eſt execratiuus,vt Iuuenalis:ite quibus grata eſt picta lupa barbara mitra. In futuro vero impatiui cur omnes voces præteriti perfecti ſiue futuri ſubiunctiui præterquã primæ perſonæ ſingularis addiderimus:res ipſa nos admonuit.nã voces illæ ꝓ modum imperandi frequenter reperiuntur. Cicero in ſecundo de oratore.tu quẽadmodũ his ſatiſfacias,videris. Iuue.græculus eſuriens in cœlũ iuſſeris ibit. Per.dixeris hæc inter varicoſos centuriones. Et illud eiuſdem. verterit hunc dominus: momento turbinis exit Marcus dama.nec eſt neceſſe ſuppleri coniugationem,vt ad modum ſubiunctiuũ huiuſmodi conſtructiones referantur. Iam vero illa ex euangelio:tu videris & vos videritis,ſatis liquet ad huiuſmodi tempus pertinere:quãquam apud græcos loca illa futuri ſunt indicatiui. Cum particula negatiua frequentius hæc conſtructio reperitur. Vergilius in tertio Aenei. Hic tibi nequa more fuerint diſpendia tãti. Horatius in epiſtolis. Mancipijs locuplex eget æris Cappa

docũ rex. ne fueris hic tu. Plaut⁹ in Epidico. Vbi voles pater esse, ibi esto, vbi nolis, ne fueris pater. Quæ voces nõ magis sub iũctiui sũt quã ille, quas futuro pfecto indicatiui tribuim⁹: cũ nõ voces sed significationũ diuersitas faciat distinctos modos. Optatiui modi præteritũ pfectũ extricauim⁹ a presenti. pterea qd' in sermõe Hispano vtrumq; tps sub eadẽ voce diuersos habet sensus. Tempus præteritum perfectũ subiunctiui præterito adiecimus simile. d ucti tum Diomedis autoritate, tũ etiam ratione significationis, quæ in vsu frequẽter reperitur, Vergilius sexto Aenidos. Hac Troiana tenus fuerit fortuna secuta &. Lucanus in secundo. Sed cõditor arcis finxerit ista Tages. Cicero in libello de fato. Posidonius pace magistri dixerim, quædam commisci videtur, quamquam hic dicendi modus magis videatur futuri temporis huiusmodi, quam præteriti. Est quoq; figura loquendi cũ officium pretermissum fuisse a nobis, aut ab alijs conquerimur, quæ locutio ad hunc modũ referri potest, qualis est illa apud Terentium in andria, hem prædiceres. Idem in H eauton. fortasse iniquior erat, pateretur. Idem in Phormione, sumeret vel fœnore. Vergilius quarto Aeneidos. Facies in castra tulissem, i mplessemq; foros flammis natiũq; patremq; cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem. Idem in eodem, eadem me ad fata vocasse s. Idem ambas ferro dolor atq; eadem hora tulisset. Subiunctiuus cũ ab eo dicatur, quod aliud verbũ sibi adiungi desid eret, idq; nisi per coniunctionem fieri non possit, non omnes coniugationes omnibus temporibus conueniunt, sed queda m quibusdam. Sed ideo hæc coniunctio cũ in verbo subiunctiuo præponitur, quia plerisq; huiusmodi temporibus aptari pot est. Illud tamen ad uertẽdũ subiunctiui tẽpora non esse satis explicita. nam & præsens magis significat futurũ aut instans, quã tẽpus præsens. vt si dixeris venio vt legam. lego vt intelligam. Preteritum quoq; imperfectum nonnunquam in tempore presenti rem fieri significat. ut Vergilius sexto Aeneidos. Si nunc foret illa iuuenta. Idem in buccolicis. Nec tuus hic Meris, nec viueret ipse Menalcas. Futurũ quoq; tempus aliquando significat. vt Vergili⁹. Tyrias olim quæ euerteret arces. Idem, qui mare qui terras omni ditione tenerẽt. Præteritũ quoq; perfectũ plerũq; sensum habet futuri. vt Terẽtius in Andria. Si inde te eximerim, ego pro te molam. Idem in eodem. Certe si resciuerim, atq; in vsu frequenti est. vt sic dixerim, cũ aliquid improprie, aut barbare loquimur. Quare non sine causa Gellius in ambiguo reliquit an eiusmodi voces præteriti an futuri subiunctiui essent. Est & alia subiũctiui significatio per modũ concedendi, quæ quidem verbi qualitas ab alijs modis distinguenda fuit: vt essent modi sex. Cicero in Academicis. sed fuerint illa vetera, si vultis illa cognita. Idem in secũdo de finib⁹. sed esto fecerit, si ita vis. Vergilus quarto Aeneidos. Verũ anceps pugnæ fuerat fortuna, fuisset. In futuro quoq; reperitur hic modus. vt Cicero in Academicis. Age restitero Peripateticis, sustinuero epicureos. & per alterũ futurũ simile præterito. Vergilius secundo Georgicorũ. Haud alios prima nascentis origine mũdi illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem crediderim. Idem in eodem. Non ego te mensis & dijs accepta secũdis transierim Rhodia.

¶Coniugatio huius vebi r sum.

SVm. Es. Fui. Esse. Ens. Futurus.

¶Indicatiuo modo.

Tempore præsenti. Sum. es. est. Sumus. estis. sunt.
Præterito imperfecto. Eram. eras. erat. Eramus. eratis. erant.
Præterito perfecto. Fui. fuisti. fuit. Fuimus. fuistis. fuerunt vel fuere.
Præterito plusq̃ perfecto. Fueram. fueras. fuerat. Fueramus. fueratis. fuerant.
Futuro imperfecto. Ero. eris. erit. Erimus. eritis. erunt.
Futuro perfecto. Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Es vel sis. sit. Simus. este vel sitis. sint.
Futuro. Esto vel fueris. esto vel fuerit. Fuerimus. estote vel fueritis. sunto vel fuerint.

¶Optatiuo modo.

Tempore præsenti. vtinam Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito imperfecto. vtinam Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito perfecto. vtinam Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
Præterito plusq̃ perfecto. vtinam Fuissem. fuisses. fuisset. Fuissemus. fuissetis. fuissent.
Futuro. vtinam Sim. sis. sit. Simus. sitis. sint.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. Cum Sim. sis. sit. Simus. sitis. sint.
Præterito imperfecto. Cum Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito perfecto. Cum Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
Præterito plusq̃ perfecto. Cum Fuissem. fuisses. fuisset. Fuissemus. fuissetis. fuissent.
Futuro. Cum Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Esse. Præterito. Fuisse. Futuro. Fore vel futurum.

SVm,es,fui. Hoc verbũ ideo præposuim⁹ alijs verbis regularibus, quia necessariũ fuit ad circũloquia verborũ passiuorũ aut passiuã vocẽ habẽtiũ declinanda. In imperatiuo.es. vel sis posuimus, quanquã alias diximus, sis, nõ esse hmõdi vocẽ sed,es,tantũ. Nã si hẽt,sit,&,simus,& site,& sint,cur nõ hẽt & sis? Et cũ Verg.dixit primo æneidos. Sis bon⁹ o fœlixq; tuis: cur magis sit optaui, sis, q̃ deprecatiui, hoc est, imperatiui modi? Sed quod de site, dixi: apud antiquiores tantũ fuit, vt apud Plautũ in Curgulione: site mihi volẽtes propiciæ. & in eodẽ. site causa mea Lydi barbari, Sustulimus vero quod alij ꝑperã posuerunt. essendi. essendo. essendũ: quæ gerũdia nusquã apud latinos reperiri verissime scripsit Valla. Ens vero & si latine dici nõ posse Seneca in quadã epistola assẽuerat: possimus tamẽ illũ qa Priscianus ait apud antiquos fuisse, & ab eo cõposita absens & presens adhuc extãt: & philosophi necessitate coacti vtuntur eo ad exprimendũ qd̃ ex græco intetpretaẽ. on, vsa, on ꝑ hic ens, hæc ens, hoc ens. Futurorũ quoq; ab alio verbo sumptũ est qd̃ in vsu nõ extat, hoc est fuo fuis, a quo etiã mutuati sumus præteritũ & tẽpora quæ ab eo formãt. Fore quoq; ab eo qd̃ est forẽ sumptũ est, pro eo qd̃ futurũ est. circũloquiũ videlicet futuri infinitiui modi. Cõposita vero ab hoc verbo rationẽ simplicis sequũtur: nisi quod possum a pos & sum, aliquando recipit. t. mediã vt potes. potest. potestis. poterã, In imperatiuo potest. potestote. In præteri to & tẽporibus ab eo formatis. f. mutatur in. t. ut potui. In futuro quoq; indicatiui. t. interponitur: vt potero. Et in partícipio præsentis tẽporis, vt potens quod magis nomẽ esse videtur. Inuenimus quoq; possetur pro posset. Quadrigarius apud Marcellũ cũ non possetur discerni vtrius putaretur victiora. Poteratur pro poterat. Cælius apud eudẽ. sine periculo bellũ geri poteratur. Verg. quoq; libro octauo, liquido ve potestur electro dixit. Prosum quoq; a pro cõpositũ sequenti vocali. d. recipit. Cũ præpositionibus frequẽter cõponit̃ his. s. ad. ab. in. de. inter. ob. pro. pre. super. vt absum. ausum. desum. insum. interssum. obsum. prosum, præsum. supersum. Sed quemadmodum possum, accepit. t. pro. s. ita prosum euphoniæ deseruiens accepit. d. quando sequitur vocalis, vt proderam. prodero. prodesssum.

¶Prima coniugatio.

AMo,amas,amaui,amare. Amandi,amando,amamdum. Amatum,amatu. Amans,amaturus. Amor,amaris. Amatus,amandus.

¶Actiua voce, Indicatiuo modo.

Tempore prẽsenti. Amo,amas,amat. Amamus,amatis,amant.
Prẽterito imperfecto. Amabam,amabas,amabat. Amabamus,amabatis,amabant.
Prætetito perfecto. Amaui,amauisti,amauit. Amauimus,amauistis,amauerunt vel amauere.
Prẽterito pluſq̃ perfecto. Amauerã,amaueras,amauerat. Amaueramus,amaueratis,amauerãt.
Futuro imperfecto. Amabo,amabis,abit. Amabimus,amabitis,amabunt.
Futuro perfecto. Amauero,amaueris,amauerit. Amauerimus,amaueritis,amauerint.

¶Imperatiuo modo.

Tempore prẽsenti. Ama vel ames,amet. Amemus,amate vel ametis,ament.
Futuro. Amato vel amaueris, amato vel amauerit. Amemus vel amauerimus, amantote vel amaueritis, Amanto vel amauerint.

¶Optatiuo modo.

Tempore prẽsenti, vtinam Amarem,amares,amaret. Amaremus,amaretis,amarent.
Præterito imperfecto, vtinam Amarem,amares,amaret. Amaremus,amaretis,amarent.
Prẽterito ꝑfecto, vtinã Amauerim,amaueris,amauerit. Amauerimus,amaueritis,amauerint.
Prẽterito pluſq̃ ꝑfect; vtinã Amauissem,isses,isset. Amauissemus,amauissetis,amauissent.
Futuro; vtinam Amem,ames,amet. Amemus,ametis,ament.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. Cum Amen,ames,amet. Amemus,ametis,ament.
Præterito imperfecto. Cum Amarem,amares,amaret. Amaremus,amaretis,amarent.
Præterito perfecto; Cũ Amauerim,amaueris,amauerit. Amauerimus, amaueritis,amauerint.
Præterito pluſq̃ ꝑfecto. Cum Amauissem, isses,isset. Aamauissem⁹,amauissetis,amauissent.
Futuro. Cum Amauero,amaueris,amauerit. Amauerimus,amaueritis,amauerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Amare. Præterito. Amauisse.
Futuro. Amatum; vel amaturum esse vel amatum ire.
Gerundia substantiua. Amandi,amando,amandum.
Supina verba. Amatum,amatu.
Participia vocis actiuæ. Amans,amaturus.

¶Verbo impersonali. Indicatiuo modo.

Tempore prẽsenti. Amatur.
Præterito imperfecto. Amabatur.
Præterito perfecto. Amatum est vel fuit.
Præterito pluſq̃ perfecto. Amatum erat vel fuerat.

Futuro imperfecto. Amabitur.
Futuro perfecto. Amatum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Ametur, Futuro, Amator vel amatum sit.

¶ Optatiuo modo.

Tp̃e p̃senti, vtinā Amaret. Pręterito imperfecto, vtinā Amaretur.
Præterito perfecto, vtinam Amatum sit vel fuerit.
Præterito plusq̃ perfecto, vtinam Amatum esset vel fuisset. Futuro vtinam Ametur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti, cum Ametur. Præterito imperfecto, cum Amaretur.
Præterito perfecto, cum Amatum sit vel fuerit. Præterito plusq̃ perfecto, cum Amatum esset vel fuisset.
Futuro cum Amatum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Amari. Pręterito. Amatum esse vel fuisse.
Futuro. Amādū vel Amādū esse, vel Amatū iri. ¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.
Tempore præsenti. Amor, amaris vel amare, amatur. Amamur, amamini, amantur.
Præterito imperfecto. Amabar amabaris vel amabare, amabatur. Amabamur, amabamini, amabantur.
Pręterito pfecto, Amatus. a. ū. sum vel fui. Præterito plusq̃ pfecto, Amatus. a. ū. eram vel fueram.
Futuro imperfecto. Amabor, amaberis vl̃ amabere. amabitur. Amabimur, amabimini, amabuntur.
Futuro perfecto. Amatus, amata, amatum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tp̃e p̃senti. Amare vel ameris, ametur. Amemur, amamini vel amemini, amentur.
Futuro, Amator vel amatus sis, Amator vl̃ amatus sit. Amemur vel amati simus, amaminor vl̃ amati sitis, amātor vel amati sint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore præsenti, vtinam Amarer. amareris. vel. ere. amaretur. Amaremur, amaremini, amarentur.
Præterito imperfecto, vtinam Amarer, amareris vel. ere. amaretur. Amaremur, amaremini. amarentur.
Præterito pf. vtinā. Amatus. a. ū. sim vel fuerim. Præterito plusq̃ pfecto vtinā Amat9. a. ū. essem vel fuissem.
Futuro, vtinam Amer, ameris vel. ere. ametur. Amemur, amemini, amentur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tēpore p̃senti, cū Amer, amareris vel amere, ametur. Amemur, amemini amentur.
Præterito imperfecto, cum Amarer, ameris vel. ere, amaretur. Amaremur, amaremini, amarentur.
Præterito pfe. cū Amatus. a. ū. sim vel fuerim. Præterito plusq̃ pfecto, cum Amatus. a. um. essem vel fuissem.
Futuro, cū Amatus, a. ū. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tp̃e præsenti. Amari. Præterito. Amatus, amata. amatū esse vel fuisse.
Futuro, Amandum vel amandum esse, vel amatum iri. ¶ Participia vocis passiuę.
Præteriti, Amatus, amata, amatum. Futuri. Amandus, amanda, amandum.

¶ Secunda coniugatio.

DOceo: doces, docui, docere. Docendi, docendo, docendum, Doctum, doctu, Docens, docturus.
Doceor, doceris, Doctus, docēdus.

¶ Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præsenti. Doceo/doces/docet. Docemus, docetis, docent.
Præterito imperfecto. Docebam, docebas, docebat. Docebamus, docebatis, docebāt.
Pręterito pfecto. Docui, docuisti, docuit. Docuimus docuistis, docuerunt vel docuere.
Pręterito plusq̃ pf. Docuerā, docueras, docuerat. Docueramus, docueratis. docuerant.
Futuro imperfecto, Docebo, docebis, docebit. Docebimus. docebitis. docebunt.
Futuro perfecto. Docuero, docueris, docuerit. Docuerimus. docueritis, docuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore p̃senti Doce vel doceas, doceat. Doceamus, docete vel doceatis, doceant,
Futuro doceto vl̃ docueris, doceto vel docuerit. Doceam9 vl̃ docuerim9, docetote vl̃ docueritis, docēto vel docuerint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore p̃senti, vtinam Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Præterito imperfecto, vtinam Docerem, doceres, doceret. Doceremus, docereris, docerent.
Præterito perfecto, vtinam Docuerim, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.
Præterito plusq̃ pfecto vtinam Docuissem, docuisses, docuisset. Docuissemus, docuissetis. docuissent.
Futuro, vtinam Docam, doceas. doceat. Doceamus, doceatis, doceant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. cum Docam, doceas, doceat. Doceamus, doceatis, doceant.
Præterito impfecto, cum Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Præterito perfecto,cum Docuerim,docueris,docuerit.Docuerimus,docueritis,docuerint.
Præterito pluſq̃ pfecto,cum Docuiſſem,docuiſſes,docuiſſet.Docuiſſemus,docuiſſetis,docuiſſent.
Futuro,cum Docuero,docueris,docuerit.Docuerimus,docueritis,docuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,Docere,Præterito,docuiſſe.Futuro, docturum vel docturum eſſe vel doctum ire.
¶ Gerundia ſubſtantiua. Docendi.docendo,docendum.
Supina verba.Doctum,doctu.
Participia præſentis.Docens.Futuri. Docturus.

¶ Verbo impersonali.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Docetur.Præterito imperfecto, Docebatur. Præterito perfecto,Doctum eſt vel fuit.
Præterito pluſq̃ perfecto,Doctum erat vel fuerat.Futuro imperfecto docebitur.Futuro,perfecto,doctum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti,Doceatur.Futuro, Docetor vel Doctum ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam Doceretur, Præterito impfecto vtinã Doceretur.
Præterito pfecto vtinã Doctũ ſit vel fuerit.Præterito pluſq̃ perf.vtinã Doctũ eſſet vel fuiſſet,Futuro vtinã doceat.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore pſenti,cũ doceat,Præterito impfecto cũ doceretur.Præterito perfecto,cum doctum ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto,cum Doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro,cum Doctum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,Doceri.Præterito.Doctum eſſe vel fuiſſe,Futuro,Docendum vel docendũ eſſe vel doctum iri.

¶ Paſſiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Doceor,doceris vel docere,docet.Docemur,docemini,docentur.
Præterito imperfecto,Docebar,docebaris vel.are. docebatur.Docebamur,docebamini,docebantur.
Præterito perfecto,Doctus.a.um.ſum vel fui. Præterito pluſq̃ perfecto,doctus.a.um.eram vel fueram.
Futuro imperfecto.Docebor,doceberis vel.ere.docebitur.Docebimur,docebimini docebuntur.
Futuro perfecto.Doctus.a.um,ero. ¶ Imperatiuo modo.
Tempore præſenti.Docere vel docearis, doceatur.Doceamur,docemini vel doceamini doceantur.
Futuro docetor vl̃ doct⁹ ſis,docetor vl̃ doct⁹ ſit,doceamur vl̃ docti ſim⁹,doceminor vl̃ docti ſitis,docentor vl̃ docti ſint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore præſenti,vtinam Docerer,docereris vel.ere.doceretur.Doceremur,doceremini,docerentur.
Præterito imperfecto,vtinã Docerer,docereris vel.ere.doceretur.Doceremur,doceremini,docerentur.
Præterito perfecto,vtinam Doctus,a.um.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ perfecto,Vtinam Doctus,docta doctũ eſſem vel fuiſſem.
Futuro,vtinam Docear docearis vel doceare,doceatur.Doceamur,doceamini,doceantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti,cum Docear,docearis vel doceare,doceatur.Doceamur,doceamini doceantur,
Præterito imperfecto cum Docerer,docereris vel.ere,doceretur.Doceremur,doceremini,docerentur.
Præterito perfecto,cũ doctus.a.um.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ pfecto,cũ doctus.a. um. eſſem vel fuiſſem
Futuro,cum Doctus,a.um,ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tpe pſenti,Doceri.Præterito.Doctus.a.um.eſſe vel fuiſſe,Futuro.Docendũ vel docendũ eſſe vel doctum iri.
Participia vocis paſſiuæ.Præteriti Doctus.a.um.Futuri Docendus.a.um.

¶ Tertia coniugatio.

LEgo,legis,legi,legere,Legẽdi,legẽdo,legẽdũ.Lectũ,lectu.Legẽs,lectur⁹.Legor,legeris,lectus,legendus.

¶ Actiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Lego,legis,legit.Legimus,legitis,legunt.
Præterito imperfecto.Legebam,legebas,legebat.Legebamus,legebatis,legebant.
Præterito perfecto.Legi,legiſti,legit.Legimus,legiſtis,legerunt vel legere.
Præterito pluſq̃ perfecto.Legeram,legeras,legerat.Legeramus,legeratis,legerant.
Futuro imperfecto.Legam,leges,leget.Legemus,legetis,legent.
Futuro perfecto.Legero,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti.Lege vel legas,legat.Legamus,legite vel legatis,legant.
Futuro Legito vel legeris,legito vel legerit,Legam⁹ vel legerim⁹,legitote vel legeritis,legunto vel legerint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam Legerem,legeres,legeret.Legeremus,legeretis, legerent.
Præterito imperfecto,vtinam Legerem,legeres,legeret,Legeremus.legeretis,legerent.

Præterito perfecto.Legerim,legeris,legerit. Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito pluſq̃ pfecto vtinam Legiſſem,legiſſes,legiſſet.Legiſſemus,legiſſetis.legiſſent.
Futuro,vtinam Legam,legas.legat.Legamus,legatis,legant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti.cum Legam,legas,legat.Legamus,legatis,legant.
Præterito impfecto,cum Legerem,legeres,legeret. Legeremus,legeretis,legerent.
Præterito perfecto,cum Legerim,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito pluſq̃ pfecto,cum Legiſſem,legiſſes,legiſſet. Legiſſemus,legiſſetis,legiſſent.
Futuro,cum Legero,legeris,legerit. Legerimus,legeritis,legerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,legere,Præterito,legiſſe.Futuro,lecturum vel lecturum eſſe vel lectum ire.
Gerundia ſubſtantiua.Legendi,legendo.legendum.
Supina verba.Lectum,lectu.
Participia præſentis.Legens.Futuri. Lecturus.

¶ Verbo impſonali.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Legitur.Præterito imperfecto legebatur,Præterito perfecto,lectum eſt vel fuit.
Præterito pluſq̃ perfecto,lectum erat vel fuerat.Futuro.imperfecto legetur.Futuro,perfecto,lectum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti,legatur.Futuro, legitor vel lectum ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam legeretur, Præterito impfecto vtinã legereẽ.Præterito pfecto vtinã lectũ ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto, vtinam Lectum eſſet vel fuiſſet.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti,cũ legat,Præterito impfecto cũlegereẽ Præterito perfecto,cum lectum ſit vel fuerit.
Præterito pluſq̃ perfecto,cum Lectum eſſet vel fuiſſet. Futuro,cum lectum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti,Legi.Præterito. Lectum eſſe vel fuiſſe.Futuro,legendum vel legendũ eſſe vel lectum iri.

¶ Paſſiua voce,Indicatiuo modo.

Tempore præſenti.Legor,legeris vel legere,legitur. Legimur,legimini,leguntur.
Præterito imperfecto.Legebar.legebaris.vel.are, legebatur.Legebamur,legebamini,bantur.
Præterito pfecto lectus.a.ũ.ſum vel fui.Præterito pluſq̃ pfecto lectus.a.ũ.eram vel fueram.Futuro imperfecto. legar,legeris,vel.ere.legetur.Legemur,legemini,legentur.Futuro perfecto,Lectus,lecta,lectum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti.Legere vel legaris,legatur.Legamur,legimini vel legamini,legantur.
Futuro,legitor vel lectus ſis,legitor vel lect? ſit. Legamur vel lecti ſimus,legiminor vel lecti ſitis,legũtor vel lecti ſint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti,vtinam Legerer.eris.vel.legerere legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito imperfecto,vtinam legerer,legereris vel.ere.legeretur. Legeremur,legeremini:legerentur.
Præterito perfecto vtinam.Lectus.a.ũ.ſim vel fuerim.Præterito pluſq̃ pfecto vtinã Lect9.a.ũ.eſſem vel fuiſſem.
Futuro,vtinam Legar,legaris vel legare, legatur, legamur,legamini,legantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore p̃ſenti,cũ Legar,legaris vel legare, legatur. Legamur,legamini legantur.
Præterito imperfecto,cum legerer,legereris vel legerere,legeretur. Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito pfecto cum Lectus.a.ũ.ſim vel fuerim,Præterito pluſq̃ pfecto,cum Lectus.a.um.eſſem vel fuiſſem.
Fururo,cũ lectus.a.ũ.ero vel fuero.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe præſenti.Legi.Præterito.Lectus.a.ũ.eſſe vel fuiſſe. Futuro,legendum vel legendum eſſe,vel lectum iri.

¶ Participia vocis paſſiuę.

Præteriti,Lectus,lecta,lectum.Futuri.Legendus:legenda,legendum.

¶ Quarta coniugatio.

AVdio:audis,audiui,audire,audiendi, audiendo,audiendum,auditum,auditu,audiens,auditurus.
Audior,audiris,auditus,audiẽdus.

¶ Actiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Audio,audis,audit. Andimus,auditis,audiunt.
Præterito imperfecto. Audiebam,audiebas,audiebat.Audiebamus,audiebatis, audiebãt.
Præterito pfecto. Audiui,audiuiſti,audiuit.Audiuimus.audiuiſtis,audiuerunt vel audiuere.
Præterito pluſq̃ pf. Audiuerã,audiueras,audiuerat.Audiueramus,audiueratis,audiuerant.
Futuro imperfecto,Audiam,audies,audiet. Audiemus,audietis.audient

Futuro perfecto, Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Audi vel audias, audiat. Audiamus, audite vel audiatis, audiant.
Futuro. Audito vl audiueris, audito vl audiuerit. Audiamus vel audiuerimus, auditote vel audiueritis, audiunto vel audiuerint.

¶ Optatiuo modo,

Tpe pñti, vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audirem9, audiretis, audirẽt
Præterito impfecto, vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Prẽterito pfe, vtinã Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerim9, audiueritis, audiuerint.
Præterito pluſq; perfecto, vtinã Audiuiſſem, audiuiſſes, audiuiſſet. Audiuiſſemus, audiuiſſetis. audiuiſſent.
Futuro, vtinã Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.

¶ Subiunctiuo modo,

Tpe pſenti, cũ Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.
Præterito imperfecto, cum Audirem, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Prẽterito pfecto, cũ Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.
Prẽterito pluſq; pf. cũ Audiuiſſẽ, audiuiſſes, audiuiſſet. Audiuiſſem9, audiuiſſetis audiuiſſẽt.
Futuro, cum Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe pſenti. Audire. Prẽterito, audiuiſſe. Futuro, auditurũ vel auditurũ eſſe vel auditum ire.
Gerundia ſubſtãtiua. Audiẽdi, audiẽdo, audiẽdũ. ¶ Supina verba. Auditũ, auditu.
Participia præſentis. Audiens. Futuri. Auditurus.

¶ Verbo imperſonali. Indicatiuo modo.

Tpe pſenti. Auditur, Prẽterito impfecto. Audiebaẽ. Prẽterito pfecto, Auditum eſt vel fuit.
Prẽterito pluſq; pfecto. Auditũerat vl fuerat. Futuro, impf. Audiẽ, Futuro pfe. Auditũ erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore pſenti. Audiaẽ. Futuro, auditor vel auditũ ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti, vtinam Audiretur. Præterito imperfecto, vtinam audiretur.
Prẽterito pf. vtinã Auditũ ſit vel fuerit. Prẽterito pluſq; pfecto, vtinã auditũ eſſet vel fuiſſet.
Futuro, vtinam audiatur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe pſenti, cũ Audiaẽ. Prẽterito impf. cũ audirẽ. Prẽterito pfecto, cũ auditum ſit vel fuerit.
Prẽterito pluſq; pfecto, cũ Auditũ eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum Auditum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe pñti Audiri. Prẽterito auditũ eſſe vl fuiſſe. Futuro audiẽdũ vel audiendum eſſe vel auditum iri.

¶ Paſſiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Audior, audiris vel audire, auditur. Audimur, audimini audiuntur.
Præterito imperfecto. Audiebar. audiebaris vel, are. audiebatur. Audiebamur, audiebamini, audiebantur.
Prẽterito pfecto. Auditus9. a. ũ. ſum vel fui. Prẽterito pluſq; pfecto, audit9. a. ũ. erã vel fueram.
Futuro imperfecto. Audiar, audieris vel, ere. audietur. Audiemur, audiemini, audientur.
Futuro perfecto, auditus, audita, auditum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tpe pſenti. Audire vel audiaris, audiaẽ. Audiamur, audimini vel audiamini, audiantur.
Futuro auditor vel auditus ſis, auditor vel auditus ſit, audiamur vel auditi ſimus, audiminor vel auditi ſitis. Audiuntor vel auditi ſint.

¶ Optatiuo modo.

Tpe pſenti, vtinã Audirer, audireris, vl. ere. audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.
Præterito impfe. vtinã Audirer, audireris vl. ere. audirẽ. Audiremur, audiremini, audirẽt.
Præterito perfecto, vtinam auditus, audita, auditum ſim, vel fuerim.
Præterito pluſq; perfecto, vtinam auditus, audita, auditum eſſem vel fuiſſem:
Futuro vtinã audiar, audiaris vel audiare audiaẽ, Audiamur, audiamini, audiãtur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe pſenti, cũ audiar, audiaris vel audiare, audiaẽ, Audiamur, audiamini, audiantur.
Prẽterito imperfecto, cum audirer, audireris vel, ere. audiretur, Audiremur, audiremini, audirentur.
Prẽterito pfecto. cũ auditus. a. ũ. ſim vel fuerim. Prẽterito pluſq; perfecto, cũ auditus. a. um. eſſem. vel fuiſſem.
Futuro, cum auditus. a. um. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tpe pſenti, audiri. Præterito, auditus. a. um. eſſe vel fuiſſe. Futuro audiendũ vel audiendũ eſſe, vel auditum iri.
Participia vocis paſſiuę. Prẽteriti, auditus. a. um. Futuri, audiendus. a. um.

De formatiõe. Analogia quã ꝓportionẽ Quintilianꝰ interpretatur: in nulla grãmatices ꝑte magis deseruit nobis q̃ in verborũ cõiugatiõe, vt vel sola ꝓpemodũ possit in hac una parte sufficere: præterq̃ in præteritis & supinis q̃ à ꝓportiõe plerũq; discesserũt. Nã si amo, as, fecit ĩ præterito impfecto ĩdicatiui amabã: & ĩ futuro amabo, potis nullo præcepto sed sola analogia duce ab eo q̃ ẽporto, as, & ab eo qđ ãbulo, as, facere portabã ambulabã, portabo ambulabo. Quia tñ video græcos & latinos circa tẽporũ formationẽ atq; ẽt ꝑsonarũ q̃ a prĩa verbi positiõe defluxerũt laborasse, nõ oĩno & nos ocio sum esse putauimꝰ hac de re præcepta tradere. ¶ Amo. doceo. lego, audio. Cũ verborũ cõiugatiões q̃ttuor sint, quarũ diuersitas colligitur præcipue ex secunda ꝑsona pñtis indicatiui modi & pñtis infinitiui. ꝓponit quattuor verba: q̃ explicita ꝑ oẽs voces, modos, nũeros & ꝑsonas exhibẽt nobis imaginẽ totiꝰ cõiugatiõis, et qbꝰ in locis illius ptes inter se cõueniãt. Dicit igitur in primis q̃ prĩa verbi positio, hoc est, q̃ prima ꝑsona pñtis indicatiui nõ formatur aliũde: quin potius ipsa gignit ex se reliqua alia tẽpora. Est. n. hæc in verbo, qđ ĩ noĩe rectus. Et quẽadmodũ gignẽdi casus in noĩe oñdit nobis quotæ declinatiõis est nomẽ, eodẽmodo scđa ꝑsona pñtis indicatiui, q̃ primũ discessit a verbi positiõe: oñdit quotæ cõiugatiõis est verbũ, nã q̃ mittũt in, as, sũt prĩæ: quæ in, es, sunt scđæ q̃ in, is, breuẽ sũt tertiæ, q̃ in, is, productã quartæ, quã qđã nõ quartã, sed tertiã ꝓductã dixerũt. Sed quẽadmodũ prima verbi positio semꝑ terminatur in, o, vel in, or, præterq̃ ĩ uerbis defectiuis & irregularibꝰ: ita scđa cõiugatio habet ꝓpriã terminationẽ ĩ, eo, & quarta semꝑ in, io, præter eo & queo cũ cõpositis: q̃ cũ sint quartæ, tñ terminãtur ĩ eo. Sũt præterea pauca verba prĩe cõiugatiõis q̃ terminãtur ĩ, eo vt meo, as, creo, as, nauseo, as, & aliq̃ plura tertiæ q̃ terminãtur in, io, vt facio facis, fodio fodis, fugio, is. Prĩæ itaq; cõiugationis positio mittit scđam ꝑsonã, o mutata in, as, ut amo amas, porto, as. Scđæ vero, o, mutata ĩ, s, vt doceo doces, studeo, es, cĩtq; minor vna syllaba. Tertiæ uero cũ in, io, desinit, o, mutata in, s, estq; minor æq̃ vna syllaba, ut facio facis, fugio, is. Alia tñ eiusdẽ cõiugatiõis quacũq; littera pcedẽte, o, mutata in, is, ut scribo, is, dico, is, scãdo, is, lego, is. Quartæ cõiugatiõis, io, vl̃, eo, mutatis in, is, vt audio, is, polio, is, eo, is, queo, qs. Tertia ꝑsona fit, s, finali scđæ ꝑsonæ mutata ĩ, t, ut amas amat, doces, cet, legis legit, audis, dit. Prima ꝑsona pl̃alis fit, mu, interposita inter, s, finalẽ scđæ ꝑsonæ & præcedẽtẽ uocalẽ, ut amas amamꝰ. Scđa ꝑsona pluralis fit, ti, interposita, vt amas, atis. Tertia ꝑsona pluralis in prĩa qdẽ & scđa cõiugatiõe fit a tertia ꝑsona singlaris, n, interposita inter, i, finalẽ & vocalẽ pcedẽtẽ, ut amat, amãt, docet docẽt. In tertia uero & quarta fit prĩæ positiõis, o, finali mutata in, unt, ut lego, legũt, facio, unt, audio, unt, eo, eũt. ¶ Amabãt, docebãt. Præteritũ ĩpfectũ prĩæ cõiugatiõis atq; scđæ fit a scđa ꝑsona singlaris pñtis ĩdicatiui ablata, s, & addita, bã, vt amas amabã, doces, docebã. Legebã & audiebã, hocẽ verba tertiæ & quartæ cõiugatiõis fiũt prĩæ verborũ positiões, o, finali, mutata, in, e, & addita bã, vt lego, gebã, facio faciebã, audio, diebã. Eo tñ & queo sequũtur rõnẽ uerborũ & prĩæ & scđæ cõiugatiõis, q̃ formãt præteritũ ĩpfectũ: vt dixiꝰ, a scđa ꝑsona pñtis ĩdicatiui ablata, s, & addita bã, ut queo, qs, qbã, eo, is, ibã. Ad quorũ similitudinẽ antigores poetæ præsertim hoc tẽpꝰ formabãt in oĩbꝰ verbis quartæ cõiugatiõis. vt Verg. viij. æñ. Tũc mihi prĩa genas vestibat flore iuuenta. Idẽ in eodẽ. Certa eis squãmis serpẽtũ auroq; polibãt: ꝑ vestiebãt: & poliebãt. Scđa ꝑsona singlaris fit, m, mutata in, s, vt amabã, amabas. Tertia ꝑsona singlaris fit, m, mutata in, t, vt amabã amabat. Prĩa ꝑsona pl̃alis sit addita, us, amabãmus amabam. Scđa ꝑsona pl̃alis, fit, m, mutata in, tis, vt amabã, amabatis. Tertia ꝑsona eiusdẽ nũeri fit, m, mutata in, nt, ut amabã, amabãt. Amaui, docui, legi, audiui. Oĩs præteriti ꝑfectiindicatiui modi prĩa ꝑsona singlari desinit in, i, q̃ tñ nullã certã ꝓportionẽ uerborũ sequitur a qbꝰ descẽdit: nisi q, verba prĩmæ & quartæ cõiugatiõis plerũq; formãtur a scđa ꝑsona pñtis indicatiui, s, ablata & addita, ui, ut amas, amaui, porto, as, aui, audio, is, iui, polio, is, iui. Sed de vltimis & penultimis syllabis præteritorũ in tertio cap. li. scđi explicabimꝰ. Scđa ꝑsona singularis fit supra primã, sti, assumpta, vt amaui amauisti. Tertia ꝑsona eiusdẽ nũeri fit, t, assũpta, ut amaui amauit. Prima persona pl̃alis fit assumpta, mus, ut amaui amauimus. Scđa eiusdẽ nũeri fit, stis, assũpta ut amaui amauistis. Tertia eiusdẽ nũeri fit, i, finali mutata in, e, & assũpta, rũt, vl̃ re, ut amaui amauerũt vl̃ amauere. Hoc tẽpus crebras recipit abscissiões, neq; id tãtũ in carmine, uerũetiã in ꝓsa oratiõe: maxĩe in uerbis prĩæ cõiugatiõis, q̃ mittũt præteritũ ĩ, aui, præter q̃ laui, qđ ipsũ videtur abscissum ab eo qđ est lauaui, neq; n. possemꝰ dicere lasti ꝑ lauasti. et ĩ verbis tertiæ & quartæ, q̃ mittũt præteritũ in, iui, sed ĩ verbis prĩæ recipit tãtũ abscissionẽ ĩ scđa ꝑsona singlaris nũeri: & ĩscđa et tertia pl̃alis, vt amasti ꝑ amauisti, amastis, ꝑ amauistis, amarũt, ꝑ amauerũt. In verbis tertiæ & quartæ oẽs ꝑsonæ possũt recipe abscisionẽ, vt sapiꝰ sapĩsti sapit, ꝑ sapiui sapiuisti sapiuit. & ĩ plurali sapĩmꝰ. sapystis. sapierũt vl̃ sapiere, ꝑ sapiuimꝰ sapiuistis sapiuerũt vel sapiuere. audiꝰ audiysti, audiyt. ꝑ auidiui audiuisti, audiuit, audiymus audiystis audierũt vl̃ audiere, ꝑ audiuimus audiuistis. audiuerũt, vl̃ audiuere. Et in oĩbꝰ cõpositis obeo, is, iui. semꝑ fit abscisio. ut præterq̃ potiꝰ q̃ præteriui. rediꝰ. adiꝰ. iniꝰ, ꝑdiꝰ. potius q̃ rediui. adiui. iniui. ꝑdiui. & eodẽ mõdo de reliquis. Illud etiã est aduertẽdũ in scđis ꝑsonis vtriusq; nũeri duplex. i. abscisorũ posse ꝓpyneresin coire in vnũ. i, lõgũ. vt sapisti ꝑ sapysti. Martia. nubere vis priſco. nõ miror Paula sapisti. eodẽ mõ dicimus polisti polistis. ꝑ polysti polystis. audisti audistis, ꝑ audysti audystis: facimꝰ etiã syncopã in hoc uerbo noui, ut nosti ꝑ nouysti nostis ꝑ nouystis. Ab eo quoq; qđ est admoueo. Verg. dixit in. iiij. Hyrcanæq; admorũt vbera tigres. & prĩo æñ. ab eo q̃ est accedo accessi. Idẽ quoq; dixit. Accestis scopulos vos & cyclopeia saxa: & ab eo qđ est dirigo direxi. dixit in. vj. dardana q̃ paridis direxi tela manuſq;. Hor. quoq; ab eo qđ est cuado cuasi dixit in. iij. sermonũ. cuasti credo metuẽt doctusq; cauebis.

De formatione verborũ regulariũ. Cap. vi.

AMo; doceo; lego; audio; nõ formãt aliũde, quin potius alia tẽpora formãtur ab eis. Amabam, docebam: formantur a secunda persona singulari præsentis indicatiui modi ablata, s, & addita, bam.

Legebã, audiebã; formãtur a prima ꝑsona singulari pñtis indicatiui modi, o, mutata in, e, & addita, bã. ꝑter, eo, is, qđ mutitit, ibam, & queo, quis, quibam, Amaui: docui: legi: audiui: non formantur aliunde: quin potius reliqua tempora; quæ circunloquimur in voce passiua, formantur ab eis,

Et Catullus ad Ortallū. & tu nō orbū luxti deserta cubile. ꝑ luxisti. Oui. xi. meta. & quæ pars admonet abstiit ꝑ abstitit dixit & Propertius, quoties raro duxti suspiria motu. pro duxisti. ¶ Amauerā. docuerā. legerā. audiuerā. hoc est primū ex circūloquijs vocis passiuæ q̄ formātur a præterito perfecto indicatiui. i. finali mutata in. e. & addita rā. vt amaui. amauerā. docui. docuerā. legi. legerā. audiui. audiuerā. Secūda persona fit. m. finali mutata in. s. vt amauerā. ras. docuerā. ras. legerā. ras. audiuerā. ras. Tertia eiusdē numeri fit. m. mutata in. t. vt amauerat. docuerat. legerat. audiuerat. Prima pluralis fit addita. us. vt amauerā. amaueram9. Secūda eiusdē numeri fit. m. mutata in. tis. vt amaueram amaueratis. Tertia eiusdē nūeri fit. m. mutata ī. nt. vt amauerā amauerāt. Recipit tñ hoc tps abscisionē in verbis fere ijsdē quib9 preteritū perfectū recipiebat. & hoc in oīb9 psonis. vt amarā. ras. rat: ram9. ratis. rāt. norā. ras. rat. noramus ratis. rāt. cupierā. ras. rat. ram9. ratis. rāt. audierā. ras, rat. ram9. ratis. rāt. Ab eo quoq; qd̄ est remouco dixit Hora. in. ij. ser. verū vbi se a vulgo & scæna in secreta remorāt. sed hoc fortasse tātū ī carmīe. q. ꝑ sa oratio nō admitteret. & ab eo qd̄ est surripio dixit idē Hora. iiij. car. q̄ me surpuerat mihi. ꝑ surripuerat. Idē. ij. ser. vnū me surpite morti, ꝑ surripite. ¶ Amabo. docebo. hoc ē qd̄ futurū indicatiui mōi prīæ & scd̄æ cōiugatiōis. formāt a scd̄a psona pñtis īdicatiui mōi ablata. s. & addita bo. vt amas. amabo. doces, docebo. Scd̄a psona eiusdē nūeri. fit. o. finali mutata ī. is. vt amabo. amabis. Tertia quoq; fit. o. mutata in. it. vt amabo. amabit. Prima pso na pl'alis fit. o, mutata in im9. vt ambo. bim9. Secūda psona eiusdē nūeri fit. o. mutata in. tis. vt amabo. bitis. Tertia psona eiusdē nūeri fit. o. mutata ī. unt. vt amabo. amabūt. ¶ Legā. audiā. hoc est q̄ futurū īdicatiui tertiæ & q̄rtæ cōiugationis fit a prima verbi positiōe. o. mutata ī. am. vt lego. legā. antiqores ī. em. termina bāt. Quin. li. j. Quid nō Cato Cēsori9 dicā & faciam di cē & facē scripsit? eūdēq; ī cæteris q̄ silr cadūt; modū te nuit. qd̄ ex vetereb9 ci9 libris manifestū est, & a Mes sala in li. de. s. littera positū. Secūda persona eiusdē nu meri fit. am. mutata in. es. vt legā: leges. Tertia eiusdē nūeri fit. am. muta in. et. vt lagā leget. Prima persona pluralis fit. am. mutata in. emus. ut legā legem9. Secū da eiusdē nūeri fit. am. mutata in etis. vt legā legetis. Tertia eiusdē nūeri fit. am. mutata in. nt. vt legā legēt Duo tñ verba eo. is. queo. quis miserūt hoc tps ibo. qui bo. retinētq; alterū. i. per vtrūq; numerū & oēs personas, vt. ibo. ibis. ibit. ibim9. itis. ibūt, qbo. quibis quibit bim9. bitis. quibūt. Antiquiores quoq; ad horū silitudi nē declinabāt ī futuro verba quartæ cōiugatiōis. vt au dibo. ibis. audibit. audibim9. bitis. audibūt. Cecili9 audi bis male, si male dicis mihi. Enni9 in Telamone. Vbi molarū strepitū audibis. Properti9, lenibūt tacito vulnera nostra sono. Plaui9 in Aululari, testudinū istū gradibo gradū. ¶ Amauero. docuero. legero. audiuero. hoc est futurū perfectū indicatiui modi. qd̄ est vnū ex circunloquijs vocis passiue. formatur a præterito pfecto eiusdē indicatiui. in prima psona. i. finali mutata in. e. & addita. ro. vt amaui. uero. docui. cuero. legi. gero. audiui. uero. Secūda persona eiusdē numeri fit a prima persona. ro. mutata in. ris. Tertia eiusdē numeri. ro. mutata in. rit. Prima pluralis fit. ro. mutata in. rimus. Secunda eiusdē numeri. ro. mutata in. ritis. Tertia eiusdem numeri. ro. muta ta in. rint. Recipitq; hoc tēpus abscisionem in verbis fere ijdem. quibus præteritum recipiebat. Qua tamen ratione & auto ritate hoc futurum cum alijs quibusdam temporibus adiecerimus. superius disputauimus.

Amauerā, docuerā, legerā, audiuerā, formātur a prima persona singulari pręteriti perfecti indi catiui modi. i. mutata in. e. & addita. ram.

Amabo, docebo, formātur a secūda psona singu lari pñtis indicatiui mōi ablata. s. & addita. bo.

Legā, audiā, formantur a prima persona singula ri presentis indicatiui modi. o. mutata in am, præterq̄ Eo, is. ibo. Queo, quis, quibo.

Amauero docuero, legero, audiuero. formantur a prima persona præteriti perfecti indicatiui modi. i, mutata in. e. & addita. ro.

¶ De formatione imperatiui.

AMa, doce, audi, formātur a secunda perso na singulari pręsentis indicatiui. ablata. s. Lege formatur a secūda psona præsentis indica tiui mōi, is, mutata in. e. Dicimus tñ dic, duc, fac ꝑ dice, duce, face, & eodē mō d̄ cōpostis ab illis.

Amet, doceat, legat, audiat, similia sūt tertię perso næ singulari futuri optatiui modi.

Amemus, doceamus, legamus, audiamus, similia sunt primę psonę plurali futuri optatiui modi.

Amate, docete, legite, audite, formātur a tertia pso na singulari pręsentis indicatiui modi addita. e.

Ametis, doceatis, legatis, audiatis. similia sūt secū dæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Ament. doceāt, legant, audiant, similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Amato, doceto, legito, audito, formantur a tertia persona præsentis indicatiui modi, addita. o.

Amemus, doceamus, legamus, audiamus similia sunt primę psonæ plurali futuri optatiui mōi.

Amatote, docetote, legitote, auditote, formātur a secūda psona singulari eiusdē futuri additate.

Amāto, docēto, legūto, audiūto, formātur a tertia psona plī pręsentis indicatiui mo di addita. o.

Cętera huius tpis similia sūt futuro subiūctiui.

De formatiōe īmpatiui. ¶ Ama, doce, lege, audi. Quia imperatiu9 aliquātulū diuersitatis hēt in declinatiōe, decet for mare oēs psonas nūeri atq; tpis vtriusq;. Tñ aduertēdū est tria illa dic, duc, fac, recessisse a formatiōe aliorū, ne con currāt, vt aiūt, cū obliqs horū noīm dica dice. dux. duce. fax. face. Et ab eis cōposita. vt maledic. prædic. deduc. benefac. male fac q̄ apd̄ antiqores fuerūt dice, duce, face. Vñ & Verg. antiqtatis amator edice ꝑ edic dixit. tu Volusi armari volscorū edice maniplis. a facio vero cōposita si præpositionē acceperint. ad regulā veniūt. vt inficio. Ouidi. ij. metamor. infice tabe tua natarū Cecropis vnā deficio. defice. Virg. ij. æn. dubijs nec defice reb9. Illud, quoq; aīaduertendū est: q. oēs fere grāmatici po suerūt. in futuri tertia psona plurali esse duplicē terminationē, vt amāto vel amātote, docēto vel docētote, sed terminationes illæ secūdæ discesserūt ab vsu, atq; ideo a nobis quoq; sublatæ sunt.

De formatiõe optatiui. ¶ Amarẽ. docerẽ. legerẽ. audirẽ. hoc eſt q̃ pñs optatiui modi formatur a ſcḋa ꝑſona ꝓñtis imperatiui addita rẽ, ut ama. utinã amarẽ, doce, docerẽ, lege, legerem. audi audirẽ. Secũda perſona fit. m. mutata in. s. Tertia. m. mutata in. t. Prima pluralis addita. us. Scḋa eiuſdẽ nũeri. m. mutata in. tis. Tertia adhuc eiuſdẽ. m. mutata in. nt. vt vtinã amarẽ amares amaret, amaremus, retis. rent. Sed illa dicerẽ ducerẽ. facerẽ. ſequuntur regulã antiquã a dice duce face. ¶ Amarẽ, docerem, legerẽ, audirẽ. hoc ẽ præteritũ imperfectũ optatiui modi eodẽ mõ formatur quo pñs eiuſdẽ optatiui modi. ¶ Amauerim. docuerim. legerim. audiuerim. hoc eſt præteritũ pfectũ optatiui modi qḋ eſt vnũ ex circũloquijs uocis paſſiuæ, formatur à præterito perfecto indicatiui modi in prĩa perſona. i. finali mutata in. e. addita. rim. ut amauerim, docuerim, legerim, audiuerim. Scḋa ꝑſona eiuſdẽ nũeri fit à prĩa ꝑſona. m. finali mutata in. s. Tertia eiuſdẽ nũeri fit ab eadẽ prĩa. m. finali mutata in. t. ut amaueris amauerit. Prima ꝑſona pluralis fit à prima ſingularis addita. us. Secũda eiuſdem nũeri. m. mutata in. tis. Tertia eiuſdẽ quoq; nũeri. m. mutata ĩ. nt. vt amaueritis. amauerint. Recipit tñ hoc tẽpus eaſdẽ abſciſſiões quas reliqua circũloqa q̃ a præterito ĩdicatiui modi formãtur. ¶ Amauiſſem, docuiſſẽ, legiſſem, audiuiſſem. hoc ẽ præteritũ pluſq̃ pfectũ optatiui modi: qḋ eſt vnũ ex circũloquijs vocis paſſiuæ: formatur a preterito pfecto indicatiui modi addita. s. & ſem. vt amaui, vtinã amauiſſem, docui docuiſſem: legi legiſſem, audiui audiuiſſem. Secunda perſona eiuſdem nũeri fit. m. mutata in. s. & rurſus. Tertia. m. mutata in. t. & prima pluralis addita. us. & ſecunda eiuſdẽ. m. mutata ĩ. tis. & tertia adhuc eiuſdẽ. m. mutata in. nt. ut utinã amauiſſem. uiſſes. uiſſet. amauiſſemus. uiſſetis. uiſſent. Hoc tẽpꝰ atq; etiã præteritũ pluſq̃ pfectũ ſubiũctiui qḋ eſt in terminatiõe illi ſile, atq; ẽt præteritũ infinitiui: qḋ vtriq; m. finali ſubtracta ſimilatur, recipiunt abſciſionẽ in oĩbꝰ ꝑſonis vtriuſq; nũeri: in verbis prĩæ cõiugatiõis mittẽtibꝰ præteritũ in. aui. a. & .u. cõſonãte extritis. In uerbis tertiæ & quartæ q̃ mittũt præteritũ in. iui. u. tãtũ cõſonãte diſploſa aut facta ſynæreſi. i. & .u. reiectis, ut utinã amaſſem: cũ amaſſem, amaſſe ꝓ vtinã amauiſſem: cũ amauiſſẽ, amauiſſe, utinã cupiſſẽ, vel cupiſſem, cũ cupiſſem uel cupiſſem: cupiſſe: uel cupiſſe: ꝓ vtinã cupiuißem, cũ cupiuiſſem, cupiuiſſe: utinã audiſſem vel audiſſem cũ audiſſem uel audiſſem: audiſſe vel audiſſe, ꝓ utinã audiuiſſem, cũ audiuiſſem audiuiſſe. Sed hæ abſciſiones carmini atq; oratiõi ſolutæ cões ſunt: illæ tãtũ poeticæ, a uiuo uixi uixet, ꝓ uixiſſet. Verg. xi. æñ. Vixet cui vitã deꝰ aut fortuna dediſſet. & ab extingo. is. extinxi, extinxẽ. Idẽ quarto ænеidos: cũ gñe extinxem: memet ſup ipſa dediſſem. Repo repis repſi, repſem. Hora. primo ſermonũ nũquã repſemus ꝓrepſiſſemus. Idẽ in eodẽ. natis diuiſſe duobus: ꝓ diuiſiſſe, ſicut & in alio loco dixit: ſeruis dũ munia didit ꝓ diuidit. Abſceſſem ꝓ abſceſſiſſem. Silius. lib. viij. punicorũ. Neq; abſceſſem thalamo in magna minatus. Ab eo quoq; qḋ eſt noui, licet in proſa oratiõe dicere vtinã noſſem, cũ noſſem, noſſe. illud vero quod Hora. dixit ſecũdo ſermonũ. Diſpereãt ni ſummoſſes oẽs: licet in carmine tantũ dicere. Quintilianus libro primo, vbi de analogia diſputat etiã in proſa oratiõe nõ putat eſſe vtendũ uerbo integro ex rõne ꝓportiõis in hoc tempore & ſimilibus, permittamus (inqt) ijs ſcilicet qui cõtra vſum analogiã defendũt dicere, audiuiſſe & ſciuiſſe. Et paulopoſt dicere, cõſeruauiſſe potius q̃ qḋ dicimus, hoc eſt conſeruaſſe. ¶ Amem, hoc eſt q̃ uerba primæ cõiugatiõis formant futurũ optatiui modi. o. finali præſentis indicatiui mutata in. em. vt amo, vtinã amem. ¶ Doceam, legã, audiã: hoc eſt q̃ in ſecũda tertia & quarta cõiugatione futurum eiuſdem numeri fit ab eadem prima uerbi poſitione. o. mutata in. am. ut doceo doceã, lego legã, audio audiã. Secũda ꝑſona eiuſdem numeri fit a prima ꝑſona eiuſdẽ futuri. m. mutata in. s. & tertia perſona eiuſdem. m. mutata in. t. vt amem, ames, amet. Prima ꝑſona pluralis fit a prima perſona ſingulari addita. us. Secũda eiuſdem nũeri ab eadẽ prĩa ꝑſona ſingulari. m. mutata in. tis. Tertia eiuſdem numeri ab eadem prima perſona ſingulari. m. mutata in. nt. ut amemus, ametis, ament.

De formatiõe ſubiũctiui. ¶ Amẽ, doceã, legã, audiã, qa futurũ optatiui ſile eſt pñtis ſubiũctiui modi: nõ opꝰ eſt hoc loco ab integro formari. ¶ Amarẽ, docerẽ, legerẽ, audirẽ. idẽ dicit de præterito impfecto ſubiũctiui: qḋ eſt ſile præterito impfecto optatiui modi, atq; hic nõ ẽ neceſſe iterũ formari. ¶ Amauerim, docuerĩ, legerĩ, audiuerĩ. nõ eſt opꝰ formari. qa ſile eſt præterito pfecto optatiui: eaſdẽq; patitur abſciſiões, ut amarim. ris. rit. amarimus. ritis. rint. Audierim. ris. rit. audierim9. ritis. rint. Hora. ii. ſer. ac ille qui me cõmorit. Silius quoq; qui memet finibus vnq̃ amorim Auſonijs. ¶ Amauiſſem, docuiſſem, præteritũ pluſq̃ perfectũ ſubiunctiui eaſdem abſciſiones formationẽq; habet: quas præteritũ optatiui. ¶ Amauero, docuero, ideſt futurum ſubiunctiui eodem modo formatur: eaſdemq; abſciſiones habet quas futurũ perfectũ indicatiui modi.

¶ De formatione verborum.

VTinã amarẽ. docerẽ. legerẽ. audirẽ formant a ſcḋa ꝑſona ſingulari pñtis ĩpatiui mõi addita rẽ Preteritum impfectũ eodẽ modo formaĩ. quo pñs.

Amauerim, docuerim. legerim. audiuerim, formantur a prima perſona præteriti perfecti indicatiui modi. i. mutata in. e. & addita. rim.

Amauiſſem. docuiſſem. legiſſem. audiuiſſem. formantur a prima perſona ſingulari præteriti perfecti indicatiui modi addita. s. & ſem.

Amem formatur a prima perſona præſentis indicatiui modi. o. mutata in. em.

Doceã. legã. audiã. formãtur a prima perſona præſentis indicatiui modi. o. mutata in. am.

¶ De formatione ſubiunctiui

AMem. doceã. legã. audiam. eodem modo formantur; quo futurum optatiui modi.

Amarem, docerem. legerem. audirem. eodẽ modo formantur; quo præſens optatiui modi.

Amauerim. docuerim. legerim. audiuerim. formãtur a prima perſona ſingulari p̃teriti perfecti indicatiui modi. i. finale mutata. in. e. & addita rim.

Amauiſſẽ. docuiſſẽ. legiſſem. audiuiſſem. eodẽ mõ formanĩ: quo p̃teritũ pluſq̃ pfe. optatiui modi.

Amauero. docuero. legero. audiuero, formantur a præterito perfecto indicatiui modi, finali mutata in. e. & addita ro.

De formatione infinitiui. ¶ Præsens eo modo formatur: quo præsens optatiui: & præteritum eo modo quo præteritum eiusdem optatiui, vt amare amauisse. &c.

De formatiõe gerũdiorũ. ¶ Amãdi, amãdo, amãdũ. hoc est q̃ gerũdia substãtiua formãtur a genitiuo singulari participij pñtis tẽporis. tis finali mutata in. di. p primo gerũdio. & in. do. p medio: & in. dum. pro vltimo. Quẽadmodũ vero participium ipsum formetur statim dicturus est.

De formatiõe supinorũ ¶ Amatũ amatu. Quod supina nõ hñt aliq̃d priꝰ vñ formẽtur, & q̃ de præterito pfecto indicatiui modi diximꝰ q̃ nullã sequitur ꝓportionẽ verborũ à qbꝰ deriuantur. Et ita videtur in verbo tres esse positiões: à quibꝰ tota cõiugatio deducitur: pñs idicatiui: præteritũ pfectũ eiusdẽ. & supinũ. et quẽadmodũ à præterito formãtur reliq̃ sex ꝑa, q̃ circũloqmur ī voce passiua; ita a supĩo formatur pticipiũ futuri tpis actiuæ uocis, & pticipiũ præteriti passiuæ.

De formatiõe pticipiorũ. ¶ Amãs, docẽs, legẽs audiẽs. hoc ẽ pticipiũ pñtis tpis cuiuscũq; cõiugatiõis formatur à prĩa ꝑsona præteriti imperfecti indicatiui modi bã. syllaba finali mutata in. ns. vt amabã amãs. Memineris tñ participia duorũ verborũ eo. is. cũ suis cõpositis, recepisse. e. mediã scam rõem huiꝰ formatiõis. Itaq; ab eo is dicimus iens eũtis. à queo qs quiẽs queũtis, qd magis in eorũ cõpositis intelligitur, ut præteriẽs. rediẽs. pdiens, nequiẽs. ¶ Amaturꝰ, q̃ participiũ futuri tpis actiuæ vocis formatur ab vltĩo supino addita. rus. vt ab amatu. amaturꝰ amatura amaturũ. ¶ Amatus, q̃ participiũ præteriti tpis vocis passiuæ formatur ab eodẽ vltimo supino addita. s. vt ab amatu. amatus. a. mata, amatũ. ¶ Amãdus amãda amãdũ. q̃ participiũ futuri tpis passiuæ vocis: cui gerũdia adiectiua ꝑ oĩa similãtur præterq̃ in significatiõe: formatur a gtõ singulari participij pñtis actiuæ vocis. tis. mutata in. dus. da. dũ. vt amãs, amãtis. amãdꝰ, da. dũ. Antiqores tñ pticipia & gerundia tãadiectiua q̃ substãtiua tertiæ & quartæ cõiugatiõis ī. vndus. vnda. vndũ. mittebãt. Vñ adhuc sunt apꝫ iurecõsultos tituli de cõi diuidũdo, & finiũ regũdorũ & familiæ herciscũdæ, & apꝫ Plautum ī nostris mercimonijs emũdis vẽdũdisq;, et ius dicũdũ. sed hæc exoleuerũt, præterq̃ ī hoc verbo eo is. & suis cõpositis. ut adeundi adeundo adeundũ. adeundus. a. um.

De formatiõe indicatiui. ¶ Amor. doceor. legor: audior. hoc est q̃ prĩa ꝑsona pñtis ĩdicatiui modi passiuæ vocis formatur ab eadẽ prima ꝑsona vocis actiuæ addita. r. vt amo amor. doceo doceor. lego legor, audio audior. Secunda ꝑsona eiusdẽ nũeri formatur ab eadem scda ꝑsona actiuæ vocis. s. mutata in. ris. vel in re. in verbis tñ tertiæ cõiugatiõis eiusdẽ ꝑsonæ. is. mutata in. e. & addita. ris. uel. re. ut amor amaris vel amare. doceor doceris uel docere, legor legeris uel legere. audior. iris. uel. ire. Tertia eiusdẽ nũeri fit a tertia simili actiuæ vocis addita. ur. vt amat amatur. docet docetur. legit legitur, audit auditur. Prima pluralis fit a prĩa sĩli actiuæ vocis. s. mutata in. r. Secũda eiusdem nũeri. tis. mutata in. mini. fit a sĩli scda ꝑsona actiuæ vocis. Tertia uero fit a sĩli tertia ꝑsona actiuæ vocis. addita. ur. ut amamur. ini. ãtur. docemur. ini. ẽtur. legimur. ini. untur. audimur. ini. untur. ¶ Amabar, docebar, hoc ẽ q̃ præteritũ impfectũ indicatiui passiuæ vocis formatur prĩma ꝑsonã singularẽ a simili ꝑsona uocis actiuæ. m. mutata in. r. vt amabar, docebar, legebar, audiebar. Secũda fit ab hac addita. is. uel. e. ut amabaris. uel. bare. docebaris vel. bare. legebaris. uel. bare. audiebaris uel. bare. Tertia fit à simili tertia ꝑsona vocis actiuæ addita. ur. ut amabatur, docebatur, legebatur, audiebatur. Prĩa ꝑsona pluralis fit à a simili ꝑsona uocis actiuæ. s. mutata in. r. Secũda a simili ꝑsona uocis actiuæ. tis. mutata in. mini. Tertia a simili ꝑsona uocis actiuæ addita. ur. ut amabamur amabamini amabãtur. docebamur docebamini docebãtur, legebamur legebamini legebantur, audiebamurur, audiebamini. audiebãtur. ¶ Amabor, docebor. q̃ prima ꝑsona futuri indicatiui modi uocis passiuæ in uerbis prĩæ & secundæ cõiugatiõis formatur ab eadem prima ꝑsona uocis actiuæ addita. r. ut amabo amabor. a docebo docebor. Scda ꝑsona eiusdem numeri fit ab his. o. mutata in. e. & addita. is, uel. e. Tertia uero eiusdem nũeri à simili ꝑsona uocis actiuæ addita. ur. ut amabor amaberis uel amabere amabitur. docebor doceberis uel docebere docebitur. Prima pluralis fit a prima similis actiuæ uocis, s. mutata in. r. Secũda eiusdem numeri a simili ꝑsona actiuæ uocis. s. mutata in. mini. Tertia eiusdem numeri fit a simili ꝑsona actiuæ uocis addita. ur. ut amabimur, amabimini, amabuntur. docebimur. bimini. buntur.

¶ De formatione infinitiui.

Amare; docere; legere; audire; formant a scd'a ꝑsona singl'ari pñtis ímpatiui modi addita re.

Amauisse; docuisse; legisse; audiuisse formãtur a ꝑteriti perfecti prima ꝑsona singulari addita. s. & se.

¶ De formatione gerundiorum/supinorum/& participiorum.

Amandi/amãdo; amandum. Docẽdi, docẽdo docendum. Legẽdi, legendo, legendũ. Audiendi; audiendo; audiendũ; formant a genitiuo singulari participij pñtis. tis. mutata in. di. do. dũ.

Amatum amatu. doctum doctu; lectum lectu. auditum auditu; nõ habent vnde formari possint.

Amans; docens, legens; audiens; formãtur a prima persona ꝑteriti imperfecti indicatiui modi. bam. finali mutata in. ns.

Amaturus; docturus; lecturus; auditurus; formant ab vltímo supino addita. rus.

Amatus; doctus; lectus; auditus; formantur ab vltímo supino addita. s. littera.

Amandus; docendus; legendus; audiendus: formantur a genitiuo singulari participij ꝑsentis. tis. finali mutata in. dus. da. dum.

¶ De formatione indicatiui modi vocis passiuæ.

Amor; doceor; legor; audior; formantur ab eadem prima persona singulari præsentis indicatiui modi actiuæ vocis addita. r.

Amabar; docebar; legebar; audiebar; formantur ab eadẽ prima persona singulari ꝑteriti imperfecti Indicatiui modi vocis actiuæ. m. mutata in. r.

Amabor, docebor; formant a prĩa ꝑsona singulari eiusdẽ futuri ĩdicatiui mõi actiuę vocis addita. r.

Legar,audiar,formantur a prima persona singulari eiusdem futuri.m.mutata in.re.

¶ De formatione Imperatiui modi.

AMare,docere,legere. audire. formant a secunda persona singulari pntis imperatiui modi actiuæ vocis,addita,re.

Ametur.doceat̃.legat̃; audiatur,similia sunt tertię personæ singulari futuri optatiui.

Amemur.doceamur.legamur.audiamur. similia. sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amamini.docemini.legimini.audimini.formant̃ a secunda persona plurali pntis imperatiui modi actiuę vocis.te.mutata in.mini.

Amemini.doceamini,legamini. audiamini. similia sunt secundę personę plurali futuri optatiui.

Amentur.doceant̃.legant̃.audiant̃.similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui.

Amator,docetor;legitor:auditor:formant̃ a tertia pson sigl'ari futuri eiusdē ipatiui mōi addita.r.

Amemur:doceamur:legamur:audiamur; similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amaminor:doceminor:legiminor audiminor formant̃ a secūda pson plurali futuri eiusdē imperatiui modi actiuę vocis.tote. mutata in minor.

Amātor,docentor.leguntor. audiūtor,formātur. a tertia persona futuri eiusdem imperatiui modi actiuę vocis addita.r.

¶ De formatione Optatiui modi.

AMarer,docerer,legerer, audirer, formātur a prima pson singulari pntis eiusdē optatiui modi actiuę vocis m.mutata in.r.

Præteritū impfectū eodē modo formaī quo pns.

Amer,docar,legar,audiar,formātur a prima persona singulari futuri eiusdem optatiui modi actiuæ vocis,m. mutata in.r.

¶ De formatione Subiunctiui modi.

AMer,docear,legar,audiar,eodē mō formātur quo futurū optatiui modi passiuę vocis.

Amarer.docerer,legerer,audirer.eodē modo formant̃,quo pns optatiui modi passiuæ vocis.

¶ De formatione infinitiui modi.

AMari,doceri,audiri,fomantur a pntesenti infinitiui modi actiuę vocis.re. mutata in.ri.

Legi formatur ab eodem infinitiuo actiuę vocis. .ere .mutata in.i.

Futurū infinitiui modi circūloquimur per primū supinū.& hoc verbū ire in voce actiua. & iri. in passiua.aut p participiū futuri in.rus.& hoc verbū esse in voce actiua.& per participiū futuri in.dus.& idem verbum esse in passiua.

¶ *Legar.audiar.q̃ prima pson futuri indicatiui modi vocis passiuæ in verbis tertiæ & quartæ cōiugationis formaī ab eadē prima pson vocis actiuæ.m. mutata in.r.vt a legā legar.ab audiam.audiar. Secunda eiusdē numeri fit ab eadē prima.a.mutata in.e.& addita.is.vel.e.vt legar.legeris vel legere.audiar. audieris vel audiere. Tertia a simili tertia persona actiuæ vocis addita.ur.vt legetur.audietur. Prima pluralis a simili pson vocis actiuæ.s.mutata in.r. Secunda a simili pson vocis actiuæ,tis. mutata in.mini. Tertia eiusdē numeri a simili pson vocis actiuæ addita.ur. vt legemur.emini.legēt̃ur.audiemur. emini.entur. De formatione imperatiui. Quia psonas omnes vtriusq; tpis atq; numeri hmōi satis explicate formauim⁹ in ipsa opis lectione:ad sequētia ꝓperem⁹ De formatiōe optatiui Amarer.docerer.legerer. audirer.. hoc est præsens optatiui modi formatur a prima persona eiusdē præsentis optatiui actiuæ vocis.m.mutata in.r.vt amarē.amarer.docerē.docerer legerē.legerer.audirē.audirer. Secūda persona eiusdē numeri formatur a prima persona addita.is. vel.e.vt amarer.eris.vl.ere.docerer.eris,vl.ere.legerer.eris.vel ere.audirer.eris.vel.ere. Tertia persona eiusdē fit a prima simili persona actiuæ vocis addita.ur.vt amaretur doceretur,legeretur:audiretur. Prima persona plis numeri fit a prima simili persona vocis actiuæ.s. finali mutata in.r. Secūda eiusdē numeri fit ab eadē secūda persona vocis actiuæ.tis.mutata ī.mini. Tertia eiusdē nūeri fit a simili tertia pson vocis actiuæ addita.ur. vt amaremur.mini.rētur.doceremur.mini.rent̃.audiremur.mini.rēt̃.¶ Amarer.docerer.legerer.audirer.. hoc est præteritū imperfectū optatiui mōi eodē mō formaī quo pns eiusdē modi. Amer,docar,legar,audiar.hoc est futurū optatiui modi formatur a prima persona eiusdē futuri actiuæ vocis.m.finali mutata ī.r.vt amē .er.docē.ar.legā.ar.audiā.ar. Secunda persona eiusdē numeri fit a prima addita.is.vel.e.vt amer.eris,vl.ere. docear.aris.vel.are.legar.aris.vel.are.audiar. aris.uel are. Tertia eiusdē numeri fit a simili tertia vocis actiuæ. addita. ur.vt ametur,doceatur,legatur.audiatur. Prima persona plis fit a sili pson vocis actiuæ.s.mutata in.r. Scd'a eiusdē nūeri a sili pson vocis actiuæ. tis.mutata ī.mini. Tertia eiusdē nūeri a sili pson vocis actiuæ addita.ur.ut amemur,emini.enť.doceamur. amini.anť.legamur.amini.anť.audiamur. amini. anť. De formatiōe subiunctiui. Amer.docear. hoc est præsens subiunctiui eodē modo formatur quo futurum optatiui: & præteritum imperfectum eiusdē subiūctiui simile est præterito imperfecto optatiui. De formatione infinitiui. Amari,doceri,audiri. hoc est qd' præsens infinitiui modi primæ & secūdæ & quartæ coniugationis formatur ab eodē præsenti infinitiui modi actiuæ vocis.re. mutata in.ri.vt amare. amari.docere, doceri.audire. audiri. ¶ Legi hoc est præsens eiusdē infinitiui vocis passiuæ fit ab eodem præsenti infinitiui actiuæ vocis.ere.mutata in.i.vt legere legi. uel breuius a secunda persona presentis indicatiui uocis actiuæ ablata.s. ¶ Futurum infinitiui,quæ ratio sit circunloquendi futurum tam in uoce actiua, quam in uoce passiua libro quarto cum de infinitiuo disputabitur, copiosius dicemus.*

¶ Circũloquia vocis passiuæ. Hoc ẽ illa tẽpora qb⁹. sermo latin⁹ caret. circũloqmur per participiũ præteriti tpis, & hoc verbũ sũ.es.fui. Per pñs enĩ & præteritũ pfectũ indicatiui circũloquimur ipsũ præteritũ. vt amat⁹ sum vel fui. Per præteritũ impfectum & plusq̃ pfectum eiusdẽ indicatiui circunloquimur ipsum præteritum plusq̃ pfectum. vt amatus erã vel fuerã. Per futurũ impfectũ eiusdẽ ĩdicatiui circũloqmur ipsũ futurũ pfectũ. vt amat⁹ ero. Per futurũ & Præteritũ pfectũ optatiui circũloqmur ipsũ præteritũ pfectũ optatiui. ut vtinã amat⁹ sim vel fuerim. Per pñs & præteritũ plusq̃ pfectũ optatiui circũloquimur ipsũ præteritum plusq̃ perfectũ optatiui. vt vtinã amat⁹ essẽ vel fuissẽ. Per pñs & præteritũ pfectum subiunctiui circũloquimur ipsũ præteritũ pfectũ subiunctiui. vt cũ doct⁹ sim vel fuerim. Per præteritũ iperfectũ & plusq̃ pfectum eiusdẽ subiũctiui circũloquimur ipm præteritũ plusq̃ perfectũ subiunctiui. vt cum amat⁹ essẽ vel fuissẽ. Per futurũ indicatiui & futurũ quoq; eiusdẽ subiunctiui circũloquimur ipsũ futurũ subiũctiui. vt cũ amat⁹ ero vel fuero. Per pñs & præteritũ infinitiui circunloquimur præteritũ infinitiui. vt amatum esse vel fuisse.

De verbis irregularib⁹. ¶ Sunt q̃dã uerba: q̃ nõ sequunt analogiã neq; formationẽ uerborũ regularium: q̃dã rurs⁹ q̃ deficiũt cæteris tpib⁹ nũeris & psonis. quare visum est hoc loco illa cõmodissime debere poni. ¶ Atq; in primis hoc verbũ fero fers. qđ cum ad tertiã cõiugationẽ sit reducẽdũ, p eo qđ esse debuit feris in scđa psona singulari pñtis idicatiui differẽtiæ causa abscisionẽ fecim⁹. p eo qđ ferit in tertia psona fert. p eo qđ feritis in scđa psona pluralis fertis. ¶ In imperatiuo quoq; p eo qđ est fere in scđa pñtis pso na singulari dicim⁹ fer. & p eo qđ esse debuit ferite, in scđa pl̃i, dicim⁹ ferte. ¶ In futuro quoq; eiusdẽ imperatiui p eo qđ est ferito & feritote, dixim⁹ ferto & fertote. ¶ In pñti optatiui & præterito impfecto subiunctiui & pñti infinitiui, p eo qđ esse debuit ferrerẽ ferrere. dicim⁹ ferrẽ. ferre. ¶ In pñti indicatiui passiuæ vocis. p eo qđ esse debuit ferreris. dicim⁹ ferris vel ferre. ¶ In scđa psona singulari pñtis impatiui. p eo qđ esse debuit ferrere: dicim⁹ ferre. & ĩ futuro p feritor fertor. ¶ In præsenti optatiui & in præterito impfecto subiũctiui, p eo qđ esse debuit fererer. fereris vl̃ fererere. dicim⁹ ferrer ferreris uel ferrere. ¶ Et in pñti infinitiui. p eo quod esse debuit fereri: dicimus ferri. reliqua tẽpora & psonæ sequũt rõnẽ uerborũ tertiæ.

Volo. vis. vult volum⁹. vultis, p volis uult. uolim⁹. uolitis. Impatiuo caret, quẽ supplemus ex futuro optatiui. ab illi⁹ cõpositio nolo dicim⁹ in pñti noli nolite. Nolito. tote. in futuro ex ꝓportione quartæ cõiugationis. Diomedes tamẽ in instãti imperatiui in scđa psona fac uelis dicit. & totum pluralẽ ponit uelim⁹. itis. int. & in futuro. uelito. uelim⁹. tote. uelint. Hora. modo uelis, quæ tua uirtus expugnabilis est. ¶ In futuro optatiui & in præsenti subiunctiui. p eo quod uolim. dicimus uelim. uelis. uelit. quamquam Cicero. ij. de natura deorum dixit, quo facilius id quod docere uolim⁹ intelligi possit, uolimus p uelimus scripsit. Alia tẽpora sequuntur rationẽ uerborum tertiæ cõiugationis. Phocas tamen carere hoc uerbum dicit gerundijs supinis & participijs. sed quia utuntur illis iuniores. ideo posui.

Circũloquia vocis passiuę nõ formãtur: sed circũloquimur ea per participium præteriti tẽporis passiuę vocis: & hoc verbum sum. es. fui.

Verbũ impersonale simile est tertijs psonis singularis nũeri passiuę vocis: nisi q̃ in circũloquijs participiũ est quasi substãtiuũ in gñe neutro.

¶ De verbis irregularib⁹ & defectiuis, Cap. vij.

Fero. fers. tuli. ferre. ferẽdi. ferẽdo. ferẽdũ. latũ; latu. ferẽs. laturus. Feror: ferris vel ferre. latus ferendus. ¶ Indicatiuo modo.

Tẽpore pręsenti. Fero. fers. fert. Ferimus. fertis. ferunt. ¶ Imperatiuo modo.

Tpe pñti. Fer. vl̃. ras. rat. Feramus. erte vl̃. atis. rãt.

Futuro. Ferto vl̃ tuleris. ferto vel tulerit. Feram⁹ vel tulerimus. fertote vel tuleritis. ferunto vel tulerint. ¶ Optatiuo modo.

Tpe pñti. vtinã Ferrem. ferres. ferret. Ferremus. ferretis. ferrẽt. ¶ Subiunctiuo modo.

Prẽterito imper. cũ Ferrẽ. ferres. ferret. Ferremus ferretis. ferrẽt: ¶ Infinitiuo modo.

Tempore pręsenti Ferre.

¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.

Tpe pñti. Feror. ferris vel ferre. fertur. Ferimur. ferimini. ferũtur. ¶ Imperatiuo modo.

Tpe pñti. Ferre. vel feraris. ferat. Feramur. feramini. ferãt. Futuro Ferto vel latus sis. fertor vl̃ latus sit. feramur vl̃ lati sim⁹. ferimur vel lati sitis ferũtor vel lati sint. ¶ Optatiuo modo.

Tpe pręsenti. Vtinã Ferrer. ferris vel ferrere. ferretur. ferremur. ferremini. ferrentur.

¶ Subiunctiuo modo.

Prẽterito imperfecto. cũ ferrer. ferreris. vel ferrere. ferẽ. ferremur. ferremini. ferrentur.

¶ Infinitiuo modo. Tpe presenti. Ferri.

¶ Alia tẽpora declinãtur per proportionẽ tertiæ coniugationis.

Volo. vis. volui. velle. volẽdi. volẽdo. volẽdũ. Volitum. volitu. volẽs. voliturus.

¶ Indicatiuo modo.

Tpe pñti. Volo. vis. vult. Volumus. vultis. volũt. Impatiuo mõ caret; sed ab eo cõpositum nolo; hẽt in pñti noli nolite. In futuro nolito nolitote.

¶ Optatiuo modo.

Tpe pñti. vtinã Vellẽ. lles. llet. vellemus. etis. ent. Futuro vtinã Velim. lis. lit. Velimus. velitis. lint.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe pñti. cum velim. lis. lit. Velimus. itis. velint. Prẽterito impfecto cũ Vellẽ. les. let. lemus. letis. lẽt.

¶ Infinitiuo modo. Tẽpore pręsenti Velle.

Alia tẽpora formãtur per proportionẽ. tertię cõiugationis.

DE verbis defectiuis. Sũt quædã verba q̃ deficiũt modis & tẽporibus aut personis. vt es est, cuius nõ mõ prima positio deficit: verũetiã nihil habet: q̃ es est. essẽ. esses. esset. essem⁹, essetis. essent. esse. Verg. iiij. æñ. est mollis flãma medullas. Idẽ. j. georgi. vt mala culmos esset rubigo. & Mar. si vis esse satur nostrũ põt esse priapũ. In voce quoq; passiua estur tãtũ p̃ editur. Es in secũda persona imperatiui nũeri singularis. Plautus in milite. es, bibe aïo obsecro mecũ. Ouid. j. de põto. Estur vt occulta viciata putredine nauis. Forẽ, res, ret, rẽt. Neq; enim vsq̃ lectũ est foremus, etis. & qđ est in hoc verbo singulari fore p̃ futurũ esse in futuro infinitiui: oĩa alia uerba carẽt. hũt quoq; ab eo cõposita affore. &c. ¶ *Aio p̃ dico disallabũ est, habetq; secũdũ Phocã pñs præteritũ impfectũ, sustulim⁹ tñ aijmus & aytis: qđ ex ꝓportione dicẽdũ erat: quoniã eas voces uidẽtur aures nostræ quod ãmõ reformidare. Aiebã in præterito imperfecto Aiã in futuro ex proportiõe. Plautus in rudẽte. vel tu mihi aias, uel neges. Cicero de finib⁹, quasi ego id curẽ qđ ille aiat aut neget.* ¶ *Adiecim⁹, quoq; scđam p̃sonã singularẽ pñtis imperatiui modi. Ai. quod apud Plautũ reperitur, an nata est spõsa prægnãs: uel ai vl̃ nega & apud Terentiũ, sæpe ain. qđ Cice. de perfecto oratore interpretatur ain, ꝑ ais ne.* ¶ *Aiẽs Apul. vi. meta. sic aiens cryſtallo dedolatũ uasculũ tradidit.* ¶ *Inquio in quis quanq̃ ex proportiõe uideatur posse declinari per oẽs modos tẽpora & personas tertiæ cõiugatiõis: nos tñ illa posuimus q̃ in usu reperiuntur hoc est inquio. Cice. de. orat. Aucupari uerba oportebit inquio. Inquis Persius, hoc iuuathicinqs ueto quisq̃ faxit oletũ. Inquit. Iuue qñ artib⁹ inqt honestis. Inquiũt. Cic. in Verrem. ubi sunt Pãphile inquiũt scyphi. Reperitur tñ frequẽtius inquã in prĩa positione indicatiui modi dicẽte Diomede & Phoca. Inquã primã personã cõtra morẽ oĩm, ꝑfert vtrũq; nũerũ modi indicatiui pñtis tẽporis. Inquisti. Cicero. ij. de ora. tu uero inquisti: molest⁹ non eris. Inquiat. idẽ ad herennĩũ. Quid enim tibi uis aliqs inquiat. Inque. Terẽtius. in phormi. te emittere inuitũ eã inque, pro eo qđ est dic.* ¶ *Quæso, ut dicit Phocas, primã habet personã singularẽ pñtis indicatiui modi. Habet etiã pluralẽ eiusdẽ tẽporis. ut Cic. in. j. de legib⁹. quãobrẽ aggredere quæsumus. & Silius in lib. xiij. punicorũ. Nõ ardua regnis quæsumus aut in hora tuis. Quæsit quoq; dicit Lucretius. in. j. Ni diuũ pacẽ uotis adit. & precẽ q̃sit. Apud Saluſtiũ quoq; referẽte Phoca quæsere lectũ est. Sed quẽadmodũ prioribus duob⁹ uti possumus: ita his posterioribus nõ est utendũ.* ¶ *Insit ꝓinquit. Verg. x. æñ. Tũc pater oĩpotẽs rerũ cui fũma potestas insit. & in. xij. ita turbidus insit. Var. apũd Prisc. lib. viij. primã ponit personã insio. Quat quoq; Phoca teste tãtũ habet tertiã p̃sonã singularẽ pñtis indicatiui & participiũ ouãs. ut Verg. j. geor. & ouãtes gutture corui.* ¶ *Faxo, faxis. Idẽ Phocas dicit tãtũ habere futurũ indicatiui: nos tãtũ inuenimus faxo, faxit. faxitis. faxint. Verg. lib. ix. Haud sibi cũ Danais rem faxo & pube pelasga. & Liuius lib. vj. ab vrbe. faxo ne iuuet vox ista. & Ennius apud Ciceronẽ in libro de senectute. Nemo me lachrymis decoret. nec funera faxit. & Liuius lib. xxxiij. Quod faxitis deos oẽs fortunare velim. Faxint frequenter apud Plautũ & Teren. legitur.* ¶ *Ausim primã tãtũ habere personã futuri indicatiui modi testis est Phocas. Liuius lib. j. Nec si forsan dicere ausim. Verg. quoq; ij. georg. Ausim vel tenui vitẽ cõmittere sulco. ubi Seruius exponit ausim ꝑ ausus sum uel audebo. Festus quoq; Põpeius ausis ꝑ audeas exponit & ausit. Quid. in. vi. meta. & nil est quod nõ inopino captus amore ausit. Catullus in epitha. quis huic deo cõparari ausit, sed hoc rarissime inuenitur apud autores.* ¶ *Cedo, cedite. Cice. de cla. ora. Cedo quæso oratiõis sunt enim: & Iuue. in. vi. Cedo si breue parui sortita est lateris spaciũ. Cedite quoq; in plurali ꝑ dicite Plau. est usus. Cete. quoq; ꝑ cedite. Neuius in lycur. apud Mar. ꝑ industria cete regẽ ꝓpugnatũ patrẽ. Ennius in me saluete optima coꝑora cete, manus uestras measq; accipite. Actius in mena. æneũ aliquis cete in cõspectũ aut nos (vbi es) ducite ad eũ. Pac. in atalanta. is uestrũ vter sit eius signũ datũ est cete.* ¶ *Salue, salucte. Verg. v. æñ. Salue sancta parẽs. iterũ saluete recepti. Saluco tamẽ in prima positione dixit Plautus in truculẽto. Salue inquit satis est mihi tuæ salutis: nil moror nõ salueo. Cicero quoq; ad atticũ futuro indicatiui estusus, & saluebis (inqt) a meo Cicerone.* ¶ *Auete & auere a Phoca tollitur: cũ tñ apud Mar. reperiãtur. Manc tibi pro medicit auere liber. Quin, dicit in primo fuisse utrũ ualde litteratũ: qui salutauerit sic auete: cum ab usu iam defecisset.*

De verbis defectiuis.

ES. est, pro eo qđ edis edit in secũda & tertia pſona singlaris indicatiui modi. Essem. esses. esset. essemus. tis. essent in preſenti optatiui & in preterito impfecto optatiui & subiũctiui. Esse in pñti infinitiui. Estur in p̃senti indicatiui mõi vocis passiuę. Quę deficiũt supplẽt ab hoc verbo. edo. is.

Forem. fores. foret. forẽt. p essem. esses. esset. essent. in preſenti & in p̃terito imperfecto optatiui modi. & impræterito imperfecto subiũctiui reperitur. & fore pro futurum esse in futuro infinitiui. In alijs locis deficit.

Aio. ais. ait. aiunt. in p̃senti indicatiui modi. Aiebã. aiebas. aiebat. aiebam⁹. aiebatis. aiebãt. in p̃terito imperfecto eiusdẽ modi. Aiã. aias. aiat. in futuro eiusdẽ. Ai. in secunda persona singulari p̃sentis imperatiui modi. Aiens. in participio præsentis.

Inquio vl̃ inquã. inquis. inquit. inquiunt. in preſenti indicatiui. Inquisti. in secunda pſona præteriti eiusdẽ indicatiui. Inquiat. in tertia singulari futuri eiusdẽ indicatiui. Inque. in secũda pſona singulari p̃sentis impatiui modi. Alijs in locis deficit.

Quæso quæsumus. in primis personis vtriuſq; numeri præsentis indicatiui modi reperitur in vsu.

Insit pro inquit. & Quat. in tertijs personis singularibus præsentis indicatiui modi reperiuntur.

Faxo. faxis. imus. itis. int. in futuro tantum indicatiui modi.

Ausim in prima persona singularis futuri indicatiui modi tantum.

Cædo prodic. & Cedite pro dicite in secũdis pſonis tantum vtriuſq; numeri imperatiui modi.

Salue. saluete. saluere. Aue; auete. auere; in eisdẽ secũdis pſonis impatiui: & in preſenti infinitiui.

¶ Odi.odisti. Hæc verba cū tātū in præterito & tēporib⁹ ab eo formatis reperiātur, hūt tñ sensum etiā aliorū tēporū e cōtrario ad ea tēpora q̄ circunloquimur in voce passiua. Nā quēadmodū mutuamur præsens indicatiui ad circunloquendū illius præteritū perfectū & præteritū imperfectum ad circunloquēdum illius plusq̄ perfectum, ita ediuerso præteritū perfectum accōmodat suā significationē præsenti, & præteritum plusq̄ perfectum imperfecto. Itaq; præteritū perfectum horū verborum habet sensum pūtis atq; sui ipsius. Præteritū plusq̄ perfectum eiusdē modi habet suū sensum & præteriti imperfecti. Præteritū optatiui habet suū sensum atq; etiā præsentis. Plusq̄ perfectū subiunctiui, suū sensum atq; etiā præteri imperfecti eiusdē modi. Præteritū pfectum, suū sensum atq; pūtis eiusdē subiūctiui cū futuro optatiui. Futurū subiūctiui habet suū sē sū atq; etiā futuri īdicatiui modi. Præteritū infinitiui suū atq; etiā pūtis. Præterito carēt Furio, qđ aliūde assumpsit insaniui. Ferio qđ a pcutio sumpsit pcussi. Tollo qđ olim habuit tetuli a sustollo subsțuli mutuatus est. Quatio, is. qđ in vsu nō habet quassi: vt dicemus in præteritis tertiæ coniugationis: vbi etiam de glisco & inchoatiuis.

PArtes orationis octo sunt. Post simplicē noīs & cū eo ticipij, pnoīs verbiq; declinationē: sequens opa pueris adhibēda est: vt incipiāt partes dignoscere: nō q̄dē adhuc exacte admodū, sed quātum illa ætas capere pōt: deinde quō inter se cōstruuntur: vt iā incipiāt quasi degustationē quādā habere eorū, q̄ postea enodatius tradenda sunt. Dicit igitur in primis q̄ octo sunt oratiōis ptes quas enumerat. Sed nemo miretur postea cū dixerimus gerundia & supina alias esse orationis partes ab octo superioribus: qđ q̄. lib. iij, dicturi sumus alios posuisse tres tātū. vt Arist. & Theodectes, Alios quattuor vt Stoici, Alios distinxisse vocabulū & appellationē a noīe. Alios adiecisse asseuerationē attractionēq;. Sed nihil necesse est puritiæ teneritudinē tāta ve luti ciborū varietate farcire, satisq; illi fuerit octo oratiōis partes distinguere, q nūerus primū Aristarcho ex græcis: deīde Palemoni ex latinis placuit: quos deinde oēs grāmatici græci et latini secuti sunt. Ita tñ q̄ græci interiectionē partē aduerbij esse dixerūt: latini interiectionē ab aduerbio separāt. Articulū vero qa latinus sermo nō agnoscit: ad ꝓnomē referūt. Itaq; oīno ptes esse octo dicūt. ¶ Quattuor ex his declinātur, qđ ex harū octo partiū numero quattuor sunt declinabiles, & quattuor rursus indeclinabiles: q̄s explicat. græci quo q̄; articulū declināt: latini quoq; gerūdiū & supinū, q distinguunt vocabulū & appellationē a noīe: tria illa eodē mō declināt. ¶ Nomē est qđ declinat p casꝰ, hæc nō est diffinitio noīs, sed q̄dā ꝓprietas: p quā puer magis venit in noīs cognitionē: q̄ per diffinitionē, quā lib. iij. reddituri sumꝰ. Nomē est pars oratiōis declinabilis corpus aut rē ꝓprie cōiterue significās, & eodē mō de reliqs partibꝰ oratiōis, quarū ꝓprietates ponit p quas possint a pueris rudibꝰ litterarū dignosci. postea vero, li. iij huiꝰ operis illarū diffinitiōes, q̄ magis naturā ostēdūt, explicabimus. ¶ Gña nominū. Declinabiliū orationis partiū elegit quædā accidētia: sine qbus nō potest fieri illa quā diximus cōstructio ī noīe, ꝓnoīe, & pticipio, genꝰ nūerū & declinationē. In verbo cōiugationē, vocē: significationē: atq; ī oībꝰ bis pſonā. ¶ De gñe noīm, ꝓnoīm pticipiorū, quoniā alijs ī locis copiosus disputabitur q̄ ad hūc locū attinet: dicimꝰ gña esse quinq; Masculinū qđ declinatur cū hic, & c. Sed hæc quā sufficiēter dicātur, quis nō videt? Primū vt alijs ī locis diiximꝰ, quia nō ideo nomē est masculinū quod declinatur cū hic, aut fœmininū qđ declinatur cū hæc. aut neutrū qđ declinatur cū hoc sed quia est uel masculinū vt fœmininū vel neutrū, iō declinatur aut cū hic. aut cū hæc. aut cū hoc. Deinde q̄ noīa adiectiua q̄ p priam & scđā noīs declinationē inflētūtur, & ꝓnoīa & pticipia nō declinātur p hic & hæc & hoc. sed p suas cuiq; gñis terminatiōes acōmodatas. Præterea q. dubij & ꝓmiscui gñis nullā facit mētionem. Sed: vt diximus: hæc pueris adhuc rudibꝰ ꝓponūtur, q̄ puectioribꝰ accurate magis postea tradetur. ¶ Nūeri noīm. nūerus cōis est oībus partibꝰ oratiōis, q̄ declinantur

Odi.odisti, Noui nouisti. Cœpi. isti, Memini. isti. in voce tm̄ habēt pteritum perfectum indicatiui: & tempora quæ formantur ab eo: significationē vero, etiam omnium aliorum temporum.

Pterito & tēporibus q̄ ab eo formanť carēt Furio. is. insaniui. Fero tuli. Ferio pcussi. Tollo sustuli. Quatio. is. Glisco. is. cū ẏbis q̄ dicūť inchoatiua.

¶ De primis puerorū pexercitamētis. Cap. viij.

PArtes oīonis octo sunt. Nomē. Pronomē. Verbū. Participiū. Præpositio. Aduerbium. Interiectio. Cōiūctio. Quattuor ex his declināť. Nomē. Pronomē. Verbū. Participiū. Quattuor nō declinātur. Prępositio. Aduerbiū. Interiectio cōiūctio.

Nomen est; quod declinatur per casus: & non significat cum tempore; vt hæc musa musæ.

Pronomen est, quod ponitur loco nominis proprij vt ego, tu, ille. & sunt illa quidecim tantum.

Verbum est; quod declinatur per modos & tempora sine casu. vt amo amas amauī. amare.

Participiū est: qđ declinatur per casus cū tpe & derīuatur a verbo semper. vt amās: amatꝰ: amaturꝰ.

Præpositio est; q̄ pponiť nomini per appositionē: & aliis etiā partibus per cōpositionē. vt adeo ad eū.

Aduerbiū est; qđ additū verbo; nomini, aut participio significationē eiꝰ auget, aut minuit. aut mutat. vt valde amat. minus amat. nō amat: satis doctus.

Interiectio est, quę aliquē mentis affectum significat voce incondita. vt hei mihi, heu me.

Coniunctio est; quæ diuersas partes oratiōis coniūgit: vt Pompeius & Cæsar amat; & docet.

Genera noīm; ꝓnominū & participiorū qnincq; sūt. Masculinū, qđ declinatur cū hic. vt hic dñs. Fœmininū; quod declinatur cum hæc. vt hæc musa. Neutrum; qđ declinatur cum hoc. vt hoc tēplum Cōe duū; qđ declinatur cū hic & hæc. vt hic & hęc hō. Cōmune triū; quod declinatur cū hic & hæc & hoc; vt hic & hæc & hoc fœlix: amans.

Numeri nominum, pronominum, verborū & participiorum duo sunt. Singularis; qui de vno tantum loquitur. Pluralis; qui de pluribus loquitur.

Casus vero nomini ꝓnomini & ꝓticipio tātū: sed de his postea copiosiꝰ dicet. ¶ Declinatiões noīm. Sūt aūt qnq; tātū, quinuerꝰ ex gū diuersitate colligit. Pronoīa ꝓ duas ꝓprias decliatiões: & ꝓ duas itē: q̄ ad noīs declinationē referūt. ꝓticipia ꝓ primā et scdam et tertiā declinationē variāt. ¶ Cōiugatiões verborū q̄ttuor sūt. hæc diuersitas ex scda psona pñtis īdicatiui mōi accipiēda erat. nā verba q̄ mittūt illā ī. as. sūt primæ cōiugatiōis, q̄ ī. es. scdæ. q̄ ī. is. correptā tertiæ. q̄ ī. ls. ꝓducta q̄rtæ, quā qdē tertiā ꝓducta appellāt, qa pueri nōdū ꝓpiūt qd sit syllaba qd ꝓducta, qd correpta ī fine dictiōis. Visū ē hāc diuersitatē ex īfinitiuo distīguere; ī quo accēt⁹ pōt oīdere q̄ syllaba sit lōga, q̄ breuis in penltimo loco. vt verba q̄ hñt a. ꝓducta. ante re. finalē sint primæ, hoc est q̄ hñt accētū in penultima. & eodē mō de reliquis cōiugationib⁹. ¶ Voces verborū tres sunt. Quia nōdū pueri capaces sunt significatiōis verborū: q̄ in actiuā, passiuā neutrā, deponētē, cōmunēq; spargitur. de quib⁹ li. iiij. dicturi sumus: hoc loco tantū admonēdi sunt tres esse verborū voces. Actiua. vt amo. as. amat. Impsonalē vt amat. amabat amabit. Passiua. vt amor. aris. vl amare loquor. loqueris vel loquere. ¶ Quælibet rursus vox diuiditur in quinq; modos, quos Quinti. qualitates appellat. ¶ Indicatiuum, quo indicamus aliquid fieri. vt ego amo, tu doces, ille legit. ¶ Imperatiuū, quo imperam⁹: vt o virgili audi. ¶ Optatiuū: quo aliquid optamus. vt vtinā veniret Antoni⁹. ¶ Subiūctiuū, quo verbū uerbo subiungimus, ut si legeris soluā tibi mercedē ¶ Infinitiuū, quo indiffinite aliqd dicit qd altero uerbo diffiniēdū est. ut opportet nos legere. bonū est nos audire. Modus iterum diuiditur in sex tempora: hoc est præsens quod rē instantē significat. ut ego lego. Præteritū impfectū, quo demōstram⁹ qd aliquid faciebam⁹, sed nō dicim⁹ an pfectū sit. ut ego legā. Præteritū pfectū, quo ostēdim⁹ aliqd fuisse pfectū. ut ego legi. Præteritū pluſq pfectū, quo significam⁹ añ factū fuisse aliqd postea q̄ aliq̄ res facta fuit, ut iā ego legerā cū tuvenisti. Futurū ipfectū: quo oīdim⁹ aliqd faciēdū cē. ut legā. Futurū pfectū, quo oīdim⁹ aliqd factū fore, vt ad duas horas legero. Meminisse aūt dēt puer nō oīa tpa cē ī oīb⁹ modis, sed ī īdicatiuo sex. In optatiuo & subiūctiuo quīq;. In īfinitiuo tria, pñs ꝑteritū & futurū. In īpatiuo duo tātū, pñs, et futurū, Tpa ꝓticipiorū tria sūt, tātū, pñs ꝑteritū & futurū. ꝑteriti ipfecti tpis et ꝑteriti pluſq pfecti ad uocē ꝓticipij tpis ꝑteriti reducitur. ut Verg. j. æñ. quavect⁹ Abas ꝑt qua grādæu⁹ Alethes. qd exponit Ser. i. qua vehebatur: qa nos ꝓticipio præteritū impfecti carem⁹, qd tū græci hñt. ¶ Personæ noīm. psona ꝓpriū accidēs est ꝓnois & uerbi, sed noīa & ꝓticipia cū sint tertiæ psonæ oīa, vtūs tū ab oībus illis est tertiæ psonæ: ut paulopost dicturi sum⁹. ¶ Oīs ntūs est tertiæ psonæ. ac si dicat, oīs dictio q̄ per casus declinatur: hoc est nomē ꝓnomē & participiū est tertiæ personæ. & facta regula ex ijs q̄ sunt plura: facit

Casus noīm ꝓnoīm & participioꝝ septē sūt. Ntūs. Gtūs: Dtūs; Actūs, Vctūs; Abltūs; Effectiuus.

Declinationes noīm(ad q̄s etiā reducīt ꝓticipioꝝ declinatio) qnq; sunt: prima q̄ mittit gtm̄ in. æ, diththongon; vt hęc musa musę. Scda q̄ mittit gtm̄ in. i. vt hic dñs dñi. Tertia q̄ mittit gtm̄ in is. vt sermo sermōis. Quarta q̄ mittit gtm̄ in. us utsenⁱ⁹ senⁱ⁹. Quīta q̄ mittit gtm̄ ī. ei. vt dies diei

Declinatiões ꝓnoīm q̄ttuor sunt. Prima q̄ mittit gtm̄ in. i. vt ego mei: tu tui, sui. Scda q̄ mittit gtm̄ in. ius. vt ille illiⁱ⁹ iste istius. Tertia q̄ ad ꝓmā & scdam nominis declinationē refert: vt meus a. ū. tuus. a. ū. Quarta q̄ ad tertiā nois declinationem refert: vt nr̄as nostratis: vr̄as vestratis.

Cōiugatiões ꝟboꝝ q̄ttuor sunt. Prima q̄ habet. a. ꝓducta añ. re. in infinitiuo: vt amo. as. are. Scda q̄ hēt. e. ꝓducta añ. re. in infinitiuo; vt doceo. es. ere. Tertia q̄ hēt. e. correptā añ, re. in infinitiuo vt lego. is. ere. Quarta q̄ hēt. i. ꝓducta ante re. in infinitiuo: vt audio: audis; audire.

Voces ꝟboꝝ tres sunt. Actiua, vt amo amas. Impsonalis: vt amat. Passiua: vt amor amaris.

Modi ꝟboꝝ qnq; sunt. Indicatiuus: Imperatiuus: Optatiuus: Subiunctiuus: Infinitiuus,

Tpa verboꝝ sex sunt. Prēsens: Prēteritum impfectum: Prēteritum ꝑfectum: Prēteritum pluſq ꝑfectum, Et futurꝫ impfectū, Et futurꝫ perfectū,

Tpa participioꝝ tria sunt, Prēsens vt amās, Prēteritum vt amat⁹. Futurꝫ vt amaturus: amād⁹,

Personę nominum ꝓnīm & ꝟboꝝ tres sunt, Prima vt ego amo, Secunda vt tu amas, Tertia vt ille amat: Vergilius docet,

Oīs ntūs ē tertię psonę: ꝑterq; ego: qd ē primę: & tu: q scd'ę: & oēs vocatiui: q̄ sunt scdę personæ,

Nomē substātiuū ē: q declinat ꝑ vnū artic'm vl' ꝑ duos tm̄: vt hic dñs: hic & hęc hō, Adiectiuum q declinat ꝑ tres artic'os vl' ꝑ tres diuersas terminatiões: vt hic & hęc & hoc fœlix: bon⁹, a, ū.

exceptionē huius ꝓnoīs ego: qd' est primæ personæ: atq; iterū huius ꝓnoīs tu, qd' est secūdæ personæ, atq; huius ꝓnoīs rōe excipiuntur oēs vocatiui in quib⁹ sub intelligitur in singulari & vos in plurali, nā quēadmodū ꝓnomē ponitur loco noīs ꝓprij: ita uocatiuus omniū partium, q̄ per casus declinātur ponitur loco huius ꝓnoīs tu. ¶ Nomē substātiuū est. Quid sit nomē substātiuū ostēdi ex quad ā illius ꝓprietate, hoc est, quia declinatur ꝑ vnū articulū vl' per duos tātū. Adiectiuū vero ex alia ꝓprietate ostēdit quid sit, hoc est, quia declinatur ꝑ tres artic'os, vl' per tres diuersas terminatiões, hoc nō est docere, sed quasi per quædā signa vel ꝓprietates ostēdere quid sit nomē substātiuū, q adiectiuū. Sed si cōsideram⁹ qualē discipulū instituim⁹: nulla potuit aptior diffinitio excogitari: & ex qua magis possit distīguere adiectiuum à substātiuo. Nā quēadmodū alio loco dicturi sumus, nō propterea nomē est substātiuum, qd' per vnum vel per duos articulos declinatur, neq; ideo adiectiuū, quia ꝑ tres articulos vel per tres diuersas terminationes inflectitur: sed quia illud substātiuo, hoc adiectiuo accidit. Accidentia aūt ē q̄ substantiæ notiora sunt pueris, præsertim rerū omnium ignaris. lib. tamē. iij. plenius hac de re instruetur.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Relatiuũ est, Aliã nõis differẽtiã ostẽdit. Aliud nãq; est relatiuũ, aliud antecedẽs. & qđ vtrũq; sit ostẽdit. Ex quo manifestũ est relatiuũ & antecedẽs noĩa esse ad aliquid dicta. posito enim relatiuo, necesse est poni antecedens, atq; e diuerso, necesse est posito antecedẽti poni relatiuũ. Adiectiuũ & substãtiuũ. Ponit tria præcepta, q̃ nõ sermõis latini ꝓpria verũetiã oĩb9 linguis cõia publica & quodãmõ naturalia sunt: si quidẽ naturale est, vt inquit Aristo. qđ apđ oẽs gẽces idẽ est. Primũ itaq; præceptũ naturale & cõtra qđ si quis peccauerit nõ tãtũ indoct9, sed plane barbar9 habeatur, est q̃ adiectiuũ & substãtiuũ in tribus cõuenire debẽt: in gñe nũero. & casu, hoc est qđ utrũq; sit eiusdẽ gñis nũeri & casus. Q̃ ũ tũ hoc præceptũ exceptionẽ patitur, suis locis dicem9. Relatiuũ & antecedẽs. Hoc est secũdũ præceptũ naturale, q̃ relatiuũ & antecedẽs in trib9 cõueniũt in gñe nũero & ꝑsona. hoc est, q̃ vtrũq; sit eiusdẽ gñis nũeri & ꝑsonæ. De rõe aũt huius cõueniẽtiæ lib. iiij. copiosi9 disputabitur. Ntũs & uerbũ. Hoc est tertiũ præceptũ naturale: q̃ ntũs & uerbũ cõueniũt in duob9 hoc est numero & ꝑsona. i. q̃ ambo debent esse eiusdẽ nũeri & ꝑsonæ. Figurate tũ aliq̃ uidetur esse discõueniẽtia inter ntũm & uerbũ, quẽadmodũ. li. iij. cũ de figuris cõstructiõis agetur: pleni9 dicẽdũ est. Omne uerbũ actiuũ, subaudi ꝑsonale, qđ habet vocẽ actiuã, vel actionẽ significãs: quale est deponẽs & cõe, ea parte qua significat actionẽ, exigit ante se, hoc est in rõe suppositi nominatiuũ ꝑ ꝑsona agẽti: & accusatiuũ sed nõ necessario ꝑ ꝑsona patiẽti vl aliũ casum, sed tũc passio illa nõ recta & trãsitiua sed obliqua ẽ. Omne uerbũ passiuũ: quod etiã de ꝑsonali intelligẽdũ est: uel passionẽ significãs: qualia sũt illa exulo, uapulo, ueneo, fio, licco. exigit noĩatiuũ ꝑ persona patiẽti, atq; in rõe suppositi: & ablatiuũ cũ ꝓpositiõe à vel ab, vel etiã datiuũ ꝑ ꝑsona agẽti, vt ego amor à te vel tibi. exulo à rege: vbi non ausim dicere regi ꝑ a rege. Gerundia supina & participia. De gerũdijs qđ diximus intelligẽdũ est de gerũdijs substãtiuis actionẽ significãtibus, vt veni causa legẽdi Verg. & inseruiẽdi amicis, & carendi voluptatib9. & miserẽdi uiduarũ. De supinis præterea intelligẽdũ est de primis: nã vltima cũ nullo casu post se cõstruũtur, quẽadmodũ. lib. iiij. dicturi sumus. vt eo venatũ feras. inseruitũ amicis. Participia vero siue illa sunt actiuæ vocis siue passiuæ eãdẽ rõnem seruãt. Nã participia ꝓtis tꝑis cũ actionẽ significant, cõstruuntur post se cũ accusatiuo. ut amãs uirtuies. aut dtõ vt seruiẽs amicis: aut ablatiuo ut carẽs uoluptatib9. aut genitiuo vt miserens filiorũ. Eodẽ modo de participio tꝑis futuri vocis actiuæ. Participia quoq; vocis passiuæ passionẽ significãtia cõstruũtur cũ ablatiuo & præpositione à vel ab. aut datiuo. vt amat9 a te: amãd9 ab illis. Ppræpositiões accusatiuo deseruiẽtes. Præpositiões aut separabiles sunt aut inseparabiles. Separabiles sunt. q̃ possunt aponi casib9. Inseparabiles sunt quæ nũq̃ reperiũtur nisi in cõpositiõe. De separabilib9 itaq; ponit primã regulã. q̃ præpositiões acusatiuo deseruientes sunt Ad apud. & c. q̃ sequũtur. Deinde subdit. Præpositiões abtõ deseruiẽtes. atq; mox q̃ sunt vtriq; casui deseruiẽtes. tũc demũ ponit præpositiões, q̃ nũq̃ reperiũtur nisi in cõpositiõe cũ reliqs ꝓtibus oratiõis, sed hæc vberib9 explicabũtur lib. iij. vbi de præpositiõe differem9. Enumerauim9 aũt hic præpositiões. vt pueri haberẽt illas in prõptu: cũ incipiũt ꝓtes oratiõis inter se cõnectere. Noĩatiu9 semp regitur a verbo. Regi aliã dictionẽ ab alia nihil aliud est q̃ esse appẽdicẽ illi9: ut in ordie cõstructiõis aliqd significet. Sed cũ verbũ, vt ait Aristo, sit oratiõis forma: neq; sine uerbo possit esse illud qđ græci vocãt axioma: qđ Boeti9 enũciationẽ, Cicero tũ ꝓnũciatũ tũ ꝓloquiũ interprætatus est: cõsequẽs est, vt oẽs ꝓtes oratiõis a uerbo regãtur immediate, vl media aliqua ꝓte oratiõis. Dicit igitur in primis q̃ ntũs a verbo & c. Nã vt verbũ ꝑsonale nũq̃ põt esse sine noĩatiuo. sic noĩatiuus sine verbo ꝑsonali esse nõ põt. ergo merito ab illo regitur tanq̃ ab oratiõis forma: & dat illi suppositũ tanq̃ accidẽti. Genitiuus præter illã cõmunẽ significationẽ: qua regitur a noĩe appellatiuo ex vi possessiõis: aliqñ regitur ex natura speciali noĩs, vt vini plen9. vl verbi. vt impleo vini vasa. a noĩe inquã appellatiuo: quia si ꝓprio iũgatur: appellatiuũ ibi sub intelligitur. Verg. j. æñ. vnius obnoxã & furias aiacis oilei: vbi Seruius notat ex figura græca dictũ esse: qua vtimur circa patres & maritos tãtũ. vt aiacis oilei intelligam9 filiũ. Deiphobe, glauciintelligim9 filiã. Hectoris andromache: intelligimus vxorẽ: quinimmo hæc figura latius patet. Nã Eusebius Pãphili dictus est ſubaudi amicus. & Te-

Relatiuum est; quod refert aliqđ antecedẽs. Antecedens vero est; qđ refertur ab aliquod relatiuo.

Adiectiuum & substantiuum in tribus cõueniunt, in genere. numero; & casu. vt vir bonus.

Relatiuum & antecedens in tribus cõueniunt, in genere; numero; & persona. vt ego amo qui doceo.

Nominatiuus & verbum in duobus conueniunt: in numero & persona. vt ego amo, tu doces.

Omne verbum actiuum vel actionẽ significans exigit ante se nominatiuum pro ꝑsona agẽti: & accusatiuum vel alium casum pro persona patienti.

Omne ῥbum passiuũ vel passionẽ significãs exigit noĩatiuum pro ꝑsona patiẽti; & ablatiuum cũ prę positione. a. vel ab. vel datiuũ pro persona agẽti.

Gerũdia supina & participia exigunt post se casum: cum quo cõstruitur verbum; a quo descendunt.

Prępositiões accusatiuo deseruiẽtes sunt Ad apđ. ante. aduersus. aduersum. cis. citra. circũ. circa. circit. cõtra. erga. extra. inter. intra. infra. iuxta. ob. ꝑ. ꝑpter. prope. propi9. proxime. pridie. procul. post. ꝑpter. penes. supra. ſcđm. ſecus. trãs. vlq;. vltra.

Præpositiones ablatiuo deseruientes sunt. a. ab. abs. absq;. cum. coram. clam. de. e. ex. pro. prę. palam sine. tenus: quæ aliquando genitiuo iungitur.

Præpositiones accusatiuo vel ablatiuo deseruientes sunt. in. sub. super. subter.

Præpositiones quæ tãtum in compositione reperiuntur sunt. an. con dis. di. re. ſe.

Nominatiuus semper regitur a verbo expresso vel subintellecto in ratione suppositi.

Genitiuus plærumq; regitur a nomine ex vi possessionis: nonnunq; ex natura nominis vel verbi.

tius in Andria.huius Byrrhiã:ſubaudi ſeruũ.nam ꝓnomen loco nominis proprij ponit. ¶ *Datiuꝰ plerũq; regitur a verbo ex vi acquiſitionis atq;etiã cuiuſcũq; rei attributionis ſiue illa ſit vtilis ſiue dãnoſa:ſiue indifferens:regitur etiã nõnũq; a nomine ex ſpeciali ſignificatione. vt vtilis amico. difficilis vxori.iucundus familiaribus.* ¶ *Accuſatiuus plerũq; regitur a uerbo ex vi trãſitionis.vt amo vxorẽ:vl a parte ante ex natura infinitiui.vt oportet me amare.vel media prepoſitione.vt eo ad forũ.vel ex vi ſinecdoches a nomine adiectiuo.vt niger oculos.vel a verbo:vt expleri mentem nequit.vel a participio vt nodoq; ſinus collecta fluẽtes.* ¶ *Vocatiuus.hæc regula multũ nouitatis attulliſſe videtur iijs qui dicebãt vocatiuũ aliqñ poni abſolute.qđ eſt cũ oratio ex recta fit obliqua:hoc eſt ex ſecunda ꝑſona ad quã loquimur fit trãſitus ad tertiã de qua loquimur,vt ſi dicas o Cæſar legat Põpeius. intelligitur audi vel auſculta vel intende,quod ita eſſe facillime ꝓbatur ex interpretatiõe ꝑſalmi.xxi.cuius initiũ eſt apud hebræos idipſum qđ dñs noſter atq; ſaluator dixit in cruce,hoc eſt eli eli lama azabatani.qđ euãgeliſta interpretatur deus meus deus meus vt quid derelequiſti me. At vero ſeptuagin ta interpretes verbũ ſubintellectũ,vñ uocatiuꝰ ille regebatur:expreſſerunt dicẽtes.Deus deus meus reſpice in me:quare me dereliquiſti, aut quæ ratio fuit aliqđ addẽdi,qđ in hebraico nõ legebatur.ſi nõ erat in illis ipſis verbis concluſum.Illud quod adhuc maius eſt auſim affirmare:etiã ſi exprimat ſecũda imperatiui mõi ꝑſona,adhuc verbũ qđ attentionẽ ſignificet ſubintelligendũ eſſe a quo vocatiuus ille regat. Quale eſt illud qđ marci.cap.v.legimus dicẽte dño.talita cumi.qđ interpretatur puella ſurge.at euangeliſta cũ interpretatur:tibi dico interpoſuit,quod tantũ valet quantũ audi,qđ erat incluſum in eo quod dixit puella ſurge, neq; enim ſaluator noſter dixit tibi dico,ſed aliquid moræ adiecit,qđ fere ſemp facimꝰ quoties vocatiuo vtimur,vt auditor paret ſe ad ea quæ dicturi ſumus.Nã & vocatiuus a græcis rectus dicitur:quẽadmodũ & nominatiuꝰ:quia vterq; recte ſtans rectã ſubſtantiã ſignificet,vnde & verbo ſuppoſitũ drre poſſunt.* ¶ *Ablatiuus regitur a verbo media præpoſitione,aut ex ſpeciali nominis vel uerbi ſignificatione,ut plenus uino.* ¶ *Effectiuus de quo plura lib. iij. cũ de caſibus nominũ diſputaturi ſumus dicẽa ſunt,plerũq; regitur a verbo.ut malo mẽ Gelatea petit.cæſus ferroq; petitus,regitur etiã ex vi cõparationis,vt doctior illo.aut ponitur abſolute,vt ducẽte deo expedior.ducẽte deo nõ regitur,quia per ſe orationẽ quodãmodo facit,licet imperfectã, qualis eſt ſubiũctiui modi.in quam reſolui conſueuit. Vt nato Ieſu in Bethleẽ.ꝑ quo Hieronymus vertit. Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem.*

Datiuus plærumq; regitur a verbo ex vi acquiſitionis,nõnunq; vero a nomine ex ſpeciali ſignificatione.

Actũs plærũq; regit a verbo ex vi trãſitiõis:vel a parte ãteriori ex natura infinitiui:vel media ꝑpoſitione:nonnunquã etiã a nomine adiectiuo vel verbo vel participio ex vi ſynecdoches.

Voatiuus ſemper regit a verbo ſecundæ perſonę imperatiui modi in rõne ſuppoſiti,ſunt qui dicant aliqñ poni abſolute.

Abltũs plerũq; regit a ῡbo media ꝑpoſitiõe nõ nunq; ex ſpeciali nõis vel verbi ſignificatiõe.

Effectiuꝰ plerũq; regit a verbo vl participio ex vi inſtrumenti quo aliquid fit.aliqñ ex vi cõparationis:aliquando ponitur abſolute.

¶ Liber ſecundus de genere & declinatione nominum,& de ꝑteritis ſupiniſq; verborum.

Liber ſecundus.In ſuperiori libro tacta ſunt prima artis grãmaticæ fundamẽta:rudia illa quidẽ & inelaborata:ſed quæ paulatim elimãda ſunt. & cũ puerorũ ætate coaleſcere debẽt. Quale eſt illud qđ de genere nominũ ꝓnominũ & participiorũ dicebamus: maſculinũ eſſe qđ declinatur cũ hic. fœminũ qđ declinatur cũ hæc.neutrũ qđ declinatur cũ hoc.In ſermone nãq; græco,hebraico.punico.aut deniq; cuiuſq; alterius linguæ quæ articulis vtitur,præceptũ illud ſufficiens erat:cũ in ſerie orationis nomina plerũq; articulos habeãt cõnexos, At vero latini qui ex idiomate articulos ignorant,regula illa nõ ſuffragatur,neq; ob aliã cauſam fuit ꝓpoſita,niſi vt pueri cõfuſam quandã gñis haberẽt cognitionẽ. Nã ſi puero interrogãti muſa cuiꝰ gñis eſt:fœminini reſpõdeas,qa declinatur ꝑ hæc, ſubijciet ille rurſus quare declinatur ꝑ hæc,reſpõ debis opinor qa gñis eſt fœminini.ergo circulũfeciſti,qđ in doctrina q̃ ſi vitioſum, Ariſt.in poſterioribꝰ analyticis præclare demõſtrat. Quoniã ſi fœmininũ iccirco eſt,qa per hæc declinatur,& rurſus ꝑ hæc declinat qa eſt fœmininũ,nũq; omnino ſcire poterimus muſa cuiꝰ gñis eſt. Quare ne pueri diutius a nobis eludãtur:tradẽdæ ſunt illis regulæ,qbꝰ nõ ꝑ articulos q in ſermone latino nulli ſunt,ſed ꝑ ſignificationes aut terminationes poſſint genera nominũ cognoſcere.Sed quẽadmodũ ſupra memorauimus,iccirco nominũ genꝰ cũ declinatione & verborũ præterita cũ ſupinis,hoc eſt capita quattuor ſumus carmine ꝓſecuti,qđ in tota grãmatices arte nihil eſt tã variũ,tã multiplex,tã lubricũ & labile,ſed neq; quod magis in prõptu ſit habẽdum quã rem facilius carmine aſſequi poterimus.Illud autẽ mihi in hoc loco præfandum eſt,nõ eſſe carmina hæc talia,ex quibus laudẽ mihi poſſe cõparari ſperẽ. quippe quæ ſunt iis de rebus, quas muſæ plurimũ aduerſantur atq; reformidant.& quas plærumq; ꝓpter ſyllabarũ cõtumaciã verſus heroicus,quo facilius res huiuſmodi ſcribũtur, nõ admitti. vt atagen.cõparatiua.inchoatiua.in quibus dictionibus ſyllaba breuis duabus clauditur longis.Circuitione vero ſi vteremus,res ipſa obſcurius diceretur,qđ fecimus in illo hemiſtichio.Et quod dat ſeruio nomẽ,pro eo quod eſt ſeruitꝰ quod heroicum carmen non recipit.Cumq; nulla dictio latina per.eu. diphthongon ſcribi poſſit, nos ita hoc nomine neuter neutra neutrũ vſi ſumus,perinde ac ſi græcũ eſſet.Nam.e.& .u. vocales in diphthongon coire ſæpe fecimus, niſi mauis id per ſineceſim poſſe fieri.Cum enim ſcripſit Neutra ſiler robur.ſi eu. non coeat aut per diphthongon aut ſyneceſim,primus pes proceleumaticus eſt,quem hic verſus recuſat. Cum vero dixit.Dictio non nomen pro nomine ſit tibi neutra.anapeſto vſus ſum, qui paria habet tempora cum ſpondeo & dactylo.

Foemina masq; genus. Præmittit regulas generales, q̃ colligũtur ex nominũ significatione generali: & quæ terminationũ regulis præferẽdæ sunt. Est igitur significationis regula, q. noĩa ꝓpria siue appellatiua sexus alterutrius si sunt masculorũ generis sunt masculini Si fœminarũ fœminini. quã rẽ sola natura duce possumus intelligere, etiã si nobis id mõstrauerit nemo. Nã: vt Prisciañ ait: duo sunt genera q̃ sola ratio naturæ nouit: masculinũ & fœmininũ. Neq; id solũ in humana specie: vt hic vir, hæc mulier, hic papa hæc obstetrix. hic Byrria, hæc Glicerĩu. sed etiã in alijs reb9 in quib9 per generalia mẽbra aut per certa quædã signa marẽ a fœmina separamus, quẽadmodũ equum ab equa: asinum ab asina, ceruum a cerua, canẽ & bouem mares a fœminis, genitali, Gallũ vero a gallina tum crista: tum cauda, tũ etiã calcarib9. atq; alias animãtes certis q̃busdãinsignib9 natura distinxit. In quib9 vero sub altero tantũ gñe & terminatiõe vtrunq; sexum intelligimus: qualia sunt illa q̃ græci epicœna: latini ꝓmiscua cõsueuerũt appellare: si necesse habuerimus sexũ distinguere: additamẽto id facere possum9, ut quoniã perdix gñe fœminino semper latini sermonis vsus ꝓfert, si fuerit grãdiuscula, aut calcarib9 armata: aut fœminã inierit: aut aliud quiddã fecerit qd̃ sit maris ꝓprium, recte possumus dicere hic perdix masculus est. Ambro. quoq; in epistola ad Irenium tractãs illud Ieremiæ cap. xvij. clamauit perdix, cõgregauit quæ nõ peperit, græcos secutus semper perdix gñe masculino ꝓtulit. eodẽ modo aquila masculus. piscis fœmina. Qui in .ij. de arte. Inuenit in media fœmina piscis aqua. Et Varro Fabiũ pictorẽ secutus lupũ fœminã dicit. quẽadmodum Quin. in .j. libro refert. ¶ Masculasunto tibi. Secunda significationis regula est, q. nomina earum rerũ quæ sexũ discretiũ nõ habent: si res illas tales imaginamur & fingimus: aut de illis ita loquimur quasi sint masculi aut fœminæ: generis sunt masculini aut fœminini. vt hic mars, hæc venus: sic enim de dijs gẽtium poetæ fabulãtur. quasi sexum habeãt. & qd̃ mars venerẽ adulterauit. quodq; illa ex Anchise æneã genuit, & talia quædã quæ in naturã diuinã cadere nullo mõ poterãt. Sic pretereaillum pingunt armatum & viriles pugnas tractãtẽ. quẽadmodum & illã fluxiori veste & mundicijs muliebrib9 deditã. Quãq; Varro in primo lib. de re rustica venerẽ inter duos mares posuit, qd̃ etiã Verg. significare visus est cum .ij. æñ. dixit. Ducẽte deo. i. venere flãmã inter & ignẽ expedior, idẽ quoq; lib. sat. j. Macrobius cõfirmat autoritate Calui. Leuini. Aristophanisq; poetarum. Eadem ratione angelorum quædã propria noĩa gñis sunt masculini. vt Michael, Gabriel, Raphael. thronus. partim fœminina. vt virtus, dominatio, potestas. partim neutra. vt dæmonium. cherubin & seraphin. quæ in numero multitudinis nostri genere neutro ꝓtulerunt, cum tñ autore Prisc. in .v. lib. hebraica lingua gen9 neutrum nõ habeat. sed forte fecerunt vt ostenderent spirit9 illos nõ habere sexum distinctum. quẽadmodum ostreũ. scortum. mãcipium. seruitium. sub quib9 vtrumq; sexum intelligi voluerunt. Dicit ergo q. nomina quasi masculasunto. i. sunt, masculai. generis masculini. & nomẽ quasi fœmineum, sit fœmineum. i. generis fœminini, vt Mars deus belli, & Venus dea amorum. ꝓ teste. i. ꝓ exẽplo. Quod si per metonimiã mars ꝓ bello accipiẽ. lar pro domo. neptunus ꝓ mari. aut rursus venus ꝓ libidine. ceres ꝓ frumento. tell9 ꝓ terra quæ figura frequens est apud poetas: nihilomin9 suum genus retinent. ¶ Est duplicis generis. Tertia significationis regula est, quod nomina que ex ipsa rerum sigñtione ad mares & fœminas pertinent: cõia sunt duorum generum, vt hic & hæc pauper, hõ. testis. ¶ Noĩa præterea quæ ex ipsa rerũ sigñatione ad mares & fœminas pertinẽt: atq; etiã neutris iungi pñt. cõia sunt triũ gñrum. vt hic & hæc & hoc prudens. sapiens. fœlix. Sed quoniã hæc regula ad innumeras ꝓpe dictiones pertinet, in quib9 aliqua fuerit difficultas, quo gñe sunt profundæ: per regulas terminationum facilius explicabitur.

Cap. Primum de genere nominũ.

Foemina masc9 gen9 nullo mõstrãte reponũt.
Mascula sũto tibi quasi mascula, fœmineũq;
Si quasi fœmineũ. Mars est ꝓ teste: Venusq;.
Est duplicis generis recipit quod sexus vterq;.
Est cõmune triũ: qd̃ ad hęc iungis q̃q; neutro.
Menses cum fluuijs sexu distingue virili.
Arboris est nomen muliebre. Sed excipiantur
Hic rubus: & dumus: folijsq; oleaster amarus.

Dicit igitur. Illud nomen est duplicis gñis: quod vterq; sexus. hoc est masculinum & fœmininum recipit. Et illud nomẽ est cõe trium gñrum: qd̃ ad hæc. i. vltra duo illa gña iungis neutro: quia masculinis & fœmininis & neutris iungi põt. ¶ Menses cum fluuijs. Quarta regula sigñationis est: q. quia mensis generis est masculini: nomina quoq; mensium gñis sunt masculini. vt hic aprilis: quintilis, sextilis. september. Præterea quia fluuius gñris est masculini: nomina quoq; fluuiorũ generis sunt masculini. vt hic arar. garũna, bætis. atax. Proper. lib. ij. Testis arar rhodanusq; celer. magnusq; garũna. Mar. Bætis oliuifera crinem redimite corona. Item in eodem. Quem tremeret forti milite victus atax. Sequuntur tamen aliquando genus terminationis. Lu. in .vij. Et damnata diu Romanis allia fastis. Oui. iiij. fasto. Clauiger & tanto est albula pota deo. nam albula is est qui postea tybris fuit appellatus. Mar. tamen. libro. xj. masculino iunxit dicens. Cui rector aquarum albula natigerum per freta tendit iter. Luca. neutro genere lib. ij. cruſtumiumq; rapax & iuncto sapis isauro. Idem in .iiij. Et tepidum in molles zephyros discurrit iader, Custumium & iader etiam ratione significationis possunt esse neutri quia flumina intelligũtur, qd̃ Horat. expressit in arte poetica, dicens. aut flumen rhenum aut fluuius describitur arcus. Idem .iiij. carmi. Testis metaurũ flumen & Hannibal deuictus. nam testis etiã neutris iungi posse suo loco dicem9. ¶ Arboris est nomen. Quinta regula significationis est, q. quia arbor generis est fœminini, nomina quoq; arborũ generis sũt fœminini. vt hæc prun9, pirus, sorbus, pinus, laurus, populus. ¶ Excipiuntur generis masculini, hic rub9. dum9. Sed rubus, quia frutex potius est, qd̃ ad arboris altitudẽ nõ assurgit. Virg. in buco. ferat & rub9 asper amomũ. quamq̃ Serenus fœmininũ etiã ꝓtulit dicens. Mãditur apta rub9 gingiuis. ¶ Dum9 vero, quia nõtã certũ quoddã genus fruticis, q̃ fruticem ipsum significat. ¶ Oleaster quoq;, quia degenerat ab oliua, masculino genere quasi fruticẽ protulit Verg. ij. geor. Iudicio est tractu surgẽs oleaster eodem Plurimis. Quod vero dixit amarus folijs. alluſit ad illud Vergilij foliisq; oleaster

amaris.Calfurnius tamen neutro gñe ꝓtulit in æglogis.Me teneras ſalices iuuat aut oleaſtra putare :aut poteſt eſſe ab eo qđ eſt hoc oleaſtrum.ſic enim poſſumus dicere ab oleaſter oleaſtrũ,a pyrus,pyraſter & pyraſtrum.Pli.lib.xv.pinaſter nihil aliud eſt:q̃ pinus ſilueſtris:copioſam dat hæc materiã:gñe fœminino dixit hæc.Theophraſtus quoq;,interprete Theodoro gaza lib.iiij.de ſtirpibus.ſicut pinaſtri:inquit:q̃ in locis vmbroſis naſcũtur.Idem quoq; autor eodem interprete ſub alia terminatione in gñe neutro ꝓtulit in primo eiuſdem opis.pinaſtrũ (inquit) ampliſſimũ pulcherrimũq; a pricis locis emigrat.Idem in.ij.Exit ex pyro vitiatũ pyraſtrũ,cũ alias pyraſter ſæpe dixerit.Spinus ſpini Ver.ij.geor. ſpinos & pruna ferentes. gñe maſculino dixit. ¶ Neutra quoq; ſunt,ſiler robur,ſuber,laburnũ.Verg.ij.georgi. Molle ſiler lentæq; geniſtæ:vbi Seruius notat genꝰ neutrum raro de arbore inueniri.Theophra.li. iij.de ſtirpibus.Theodo.interprete,quidã robur & nucẽ auellanã florere exiſtimãt.Idem eodem interprete libro.j.Suber etiam viride leue eſt:niſi forte hic de ligno locutus neutro genere eſt vſus.nã Pli.li.xvj.maſculino gñe dixit.Serotino aũt germine malꝰ tardiſſimꝰ ſuber.Idẽ in eodẽ iuglãdes, caſtaneæ, laburnũ alpina hæc arbor nec vulgo nota:q̃ cũ ſola materia cẽſeatur merito gñis eſt neutri:præſertim cũ gñis neutri terminatiõem habeat quẽadmodũ Ver.de materia hebeni dixit.India nigrũ fert hebenũ.Idẽ li.j.eiuſdẽ opis.& torno raſile buxũ. Et.vj.æñ.mirata volubile buxũ.Oui.j.de amoribꝰ.At nup vile fuiſtis acer.Multa præterea arborũ pegrinarũ noĩa quarum materia tãtũ ad nos ꝓuenit:neutro gñe inueniũtur ab oratoribꝰ ꝓlata.vt bdeliũ.balſamũ.cynamomũ.¶ Inſula cincta mari.Sexta regula eſt:q̃ qa inſula,nauis.vrbs.fabula poetica gñis ſunt fœmini:noĩa quoq; inſularũ,nauiũ.vrbiũ.fabularũ,ex rõne ſignificatiõis gñis ſunt fœminini.Itaq; quattuor partes cõtinet.Prima eſt:q̃ noĩa inſularũ fœminina ſunt. vt Samos. Chios.Lesbos.Verg.j.æñ.poſt habita coluiſſe ſamo.Hor.j.epl̃a.qđ tibi viſa chios bullati notaq; leſbos.Sequũtur tñ aliqñ genus terminatiõis,vt Oui.xj.meta.& mitylinæi potiũtur littore leſbi.Hor.igitur ex rõne ſignãtiõis ꝓtulit leſbos gñe fœminino.Oui.tñ reſpiciẽs terminatiõem gñe maſculino. Nauiũ quoq; noĩa gñis eſſe fœminini poetarũ vſus oñdit. vt cẽtaurꝰ piſtris.argo.Vergil.v.æñ.Cẽtauro iuebitur magna ſcyllaq̃; cloãthus cærulea.& ibidẽ. partẽ roſtro præmit emula piſtris. Ibidẽ ĩ buc.erit altera q̃ vehat argo delectos heroas. Noĩa præterea vrbiũ gñis ſunt fœminini.vt ſeſtos.abydos.ſaguntos. caſtulo.prænęſte.Oui.ĩ epl̃a Leãdri.vel tua me ſeſtos.vel te mea ſumat abydos.Sill.li.j.ceu tua ſagũtos igne micet.Idẽ li.iij. fulget præcipuis parnaſia caſtulo ſignis.Ver.viij.æñ.prænęſte ſub ipſa.Iuuc.qs timet aut timuit gelida prænęſte ruinã.Idẽ tñ.i.geor.terminationẽ reſpiciẽs dixit,põtus & oſtriferi fauces tẽtãtur abydi.Luca.li.iij.obſeſſum Pœno geſſit qđ marte ſagũtũ.& Iu.atq; coronatũ et petulãs madidũq; tarẽtũ. Ver.viij.æñ.qq; altũ prænęſte viri.Sill.iij.pu.& celebre oceano atq; alternis fluctibꝰ hiſpal.& Mar.fluctꝰ paſſeris aut ſupbꝰ anxur.qđ oppidũ etiã gñe neutro ꝓtulit.Hora.j.ſer.ĩpoſitũ ſaxis late cãdẽtibꝰ anxur. Noĩa quoq; poematũ:hoc eſt comœdiarũ,tragœdiarũ,& fabularũ poeticarũ gñis ſunt fœminini:vt eunuchus heautõtimorumenos.thyeſtes.æneis.ilias.Terẽ.eas ſe nõ negat ꝓnas trãſtuliſſe in eunuchũ ſuã. Idẽ, hodie ſum acturus heautõtimorumenõ duplex:q̃ ex argumẽto facta eſt ſimplici,& ſi cũ Quĩ.dicã vary thyeſtes cuilibet græcorũ cõparãda ẽ.Papi.xij.the.neq; tu diuinã æneida tẽta.et Perſi.nulla tibi vẽdo iliada.Quod vero Iu.dixit.ſcriptꝰ & ĩ tergo nec dũ finitꝰ oreſtes,ad virũ potiꝰ illũ q̃ ad fabulã reſpexit.Sũt q̃ dicãt nomẽ fabulæ cũ ẽ appellatiuũ:debere cẽ gñis fœminini, cũ vero ꝓpriũ:retinere genꝰ ſuũ.Nã qđ Ver.buc.georgi.neutro gñe ĩſcripſit,alia figura dictũ ẽ:cũ neq; illa ꝓprie poemata dicãt:q̃ Ariſt.autore ĩ li.de arte poeti.debẽt eẽ vniꝰ rei & cõtinuatæ.ad qđ videtur alluſiſſe.Oui.cũ in principio ſuæ meta. ſcripſit.Primaq; ab origĩe mũdi:ad mea ꝓpetuũ deducite tpa carmẽ.Dicit igitur ĩſula cincta mari.ad differẽtiã ĩſulæ vrbanæ,hoc ẽ noĩa ĩſularũ,& nauis.i.noĩa nauiũ:& poema.i.noĩa fabularũ.cũ vrbs.i.cũ noĩbꝰ vrbiũ.ſunt gñis fœminini ex rõe ſignãtiõis.¶ Dictio nõ nomẽ.Septima regl̃a ẽ:q; dictio q̃ a prĩa poſitiõe ſua nõ ẽ nomẽ:ſi ponatur ꝓ noĩe gñis ẽ neutri: q̃ regl̃a nõ de ꝓnoĩe ſed de alijs ꝓtibꝰ oratiõis ĩtelligitur:qa ꝓnomẽ nõ põit ꝓ noĩe ſimplr:ſed ꝓ noĩe ꝓprio tãtũ.dictiões aũt hmõi aut ſũtverba.aut ꝓticipia.aut aduerbia.vt hoc amare.uiuere.aue.ſalue.vale.Terẽ.ĩ eunu.extremа linea amare nõ nihil eſt.i.amoris.Per.aũt genꝰ exꝑſſit ĩ.j.ſaty.Noſtrũ iſtq̃ viuere triſte aſpexi.i.noſtrã iſtãvitã triſtẽ.Mart.aue latinũ chære nõ põt græcũ exprimere.Oui.ĩ epl̃a Laodomiæ.vix illq̃ potuit dicere triſte vale.Participia quoq; vt hoc ĩcõueniẽs.accidẽs,cõtigẽs.ãtecedẽs.cõſeq̃ns,Intelligo aũt de ꝓticipijs q̃ nõ iũgũtur ſubſtãtiuis maſculini aut fœminini gñis:cũ exprimũtur:aut cũ ſupprimũt,nã illa oriẽs,occidẽs maſculĩa ſũt,qa ſubĩtelligit ſol.ꝓfluẽs.cõfluẽs.torrẽs æq̃ maſculĩa:qa ſubĩtelligit fluuiꝰ aliqñ tñ aq̃ ꝓfluẽs ãr.vt apđ Liuiũ.j.ab vrbe,pueros ĩ ꝓfluẽtẽ aquã mitti.Cõtinẽs vero fœmininũ ẽ:qa terra ſubĩtelligit: cõſonãs qa littera.ſed de his cũ de gñe ꝓticipiorũ diſſeretur,plura dicemꝰ.Aduerbia quoq; gñis ſũt neutri.vt decẽter.belle. euge,ſophos.cras.Perſi.qn optes tepidũ hoc audire decẽter.Idẽ euge tuũ & belle.nã belle hoc excute totũ.Idẽ ecce aliud cras egerit hos ãnos.Mart,audieris cũ grãde ſophos dũ baſia iactas.Idẽ alio ĩ loco.Quod tã grãde ſophos clamat tibi tunica togata,ĩterpretat aũt ſophos ſapiẽter.Illa quoq; decies.vicies.cẽties ponũtur ſæpe,ꝓ noĩe & ſũt neutrius gñis.Mar.nõ plenũ modo vicies habebas.Idẽ in alio loco.Dic vbi ſit decies mater qđ auara reliqt.¶ Neutras pone notas.Octaua regl̃a ſignãtiõis ẽ:qđ noĩa litterarũ græce & latine gñis ſũt neutri:& hoc qa græce grãmata,dĩr latine vero elemẽta.vt hoc alpha,beta,iota.theta.Mart.ẽ opæ precĩũ diſcere theta nouum.& Perſiꝰ.& potis es vitio nigrũ præfigere theta. Mateh. in Euãge.Nõ ptrãſibit neq; vnũ iota.neq; vnꝰ apex.eadẽ quoq; rõne dicemꝰ.omicrõ.ypſilõ.& vnũ.a.& duo.b.tria.e.Ex rõne quoq; ſignificatiõis:qa littera gñis eſt fœminini:litterarũ noĩa aliqñ gñe fœminino ꝓferimꝰ,vñ alias appellamꝰ vocales.alias ſemiuocales.alias mutas.alias liquidas.Dicit igitur neutras pone notas. i.litteras hoc eſt literarũ nomina:ſiue ſint græca ſiue latina.& ſunt indeclinabilia.

NOmen quod ſit in.a. Propoſitis regulis gñalibus ad cognoſcendum genus nominum ex ratione ſignificationis, nũc qd' reliquũ eſt quodq; ſub nulla ex illis regulis cõtinetur: p terminationes ordinis alphabetarij diſponit: ſic tamẽ vt prius vocales deinde cõſonãtes digerãtur. Dicit itaq; in primis, q, noĩa terminata in.a. gñis ſunt fœminini. vt hæc muſa. grãmatica. terra. fortuna. Excipiũtur pauca gñis maſculini popa cum p vẽtre præpingui accipitur. nã gñis eſſe maſculi Phocas teſtatur. dixit aũt popa vẽter alludẽs ad illd' Perſi. aſt illi tremit omẽto popa vẽter. Popæ etiam dicebãtur miniſtri ſacrorũ ſiue victimarij. Prop. lib. iiij. ſuccinctiq; calent ad noua ſacra popæ. Spartia. i geta. pcuſſit (iquit) hoſtiã popa nomine Antonius. Perſius itaq; non tam p pingui & obeſo q̃ p phagone & heluone vẽtre dixit. aſt illi tremit omento popa venter. Scriba laniſta.

¶ Scurra. lixa, quia nomina ſunt officiorũ ad ſolos mares ptinentia: ideo ſub gñe tantũ maſculino ponuntur. Adria quoq; p mari ſiue adriatico ſinu ſemper maſculinũ repitur. Luc. in. v. ſonat ionio vagus adria põto. Hor. ij. car. Adria diuiſus obiecto remittas quærere. & in. iij. improbo iracũdior adria. & in eodem, dux inqeti turbidus adriæ. Sene. in thyeſte. aut ſæuo rapidus freto vẽtoſi tumor adriæ. Priſci, imperi hegeſi, necnõ ſinus adria vaſtus. Vacia. pãſa. verna. rabula. cacula, agrippa. & ſi rõne ſigñtiõis ad mares fœminaſq; ptinere poſſunt: nunq̃ tñ niſi de maſculinis dñr. Nomina quoq; Græca venientia a nominibus terminatis in. es. quæ ad primam noĩs declinationem latinam referuntur generis ſunt maſculini: quemadmodum & apud Græcos erant. vt hic ſcythes. æ. ſcytha. æ. hic nautes nautæ, nauta nautæ. hic ſophiſtes ſophiſtæ, ſophiſta ſophiſtæ, & hic poetes poetæ, poeta poetæ. hic prophetes pphetæ, propheta prophetæ, hic thecnites thecnitæ. thecnita thecnitæ, hic ſarmates ſarmatæ, ſarmata ſarmatæ, hic getes getæ. geta getæ. ammonites ammonitæ. ammonita ammonitæ. moabites moabitæ, moabita moabitæ. Horatius. ij. carmi. Quid bellicoſus cantaber aut ſcythes. Cice. in. v. thuſcu, Scythes anacharſis potuit pro nihilo pecuniam ducere. Idem in academicis. at quis eſt nunc ſophiſtes: ſic enim appellantur qui oſtentationis aut quæſtus cauſa philoſophantur. Vergilius in. v. eñ. Conſilijs pare quæ nunc pulcherrima nautes dat ſenior. nautes enim nauta interpretatur. vnde & Propertius nauta cognominatus eſt: quia ex familia nautarum fuit. Deuterono. xxiij. Ammonites & Moabites etiã poſt decimã generationem non intrabũt eccleſiã domini, & eodem modo de reliquis quæ omnia ſub hac terminatione generis ſunt maſculini. nã fœminina in tis. vel in. tria. exeũt. vt ſcytha. æ. ſcythis. idis. Ouidi. in metamor. Exercere artes ſcythides memorãtur eaſdem. Eodem modo nauta. æ. nautis. idis. ſophiſta. æ. ſophiſtis. idis. poeta. æ. poetis. idis. propheta. æ. prophetis. idis. vel prophetiſſa. Perſius coruos poetas & poetidas picas: non poetridas: vt quidã codices hñt. Iſraelita. æ, iſraelitis. idis. Leui. xx iij. Ecce nũc egreſſus filius mulieris iſraelitidis: quem peperat de viro ægyptio inter filios Iſrael. iurgatus eſt in caſtris cũ viro iſraelita. Seduli⁹ quoq; leuitis gens dixit in paſchali. Ambroſius tñ in Euangelio Lucæ cum loqueretur de Eliſabe, & Maria cognata: inquit: quia ambæ iſraelitæ erãt. ſed ſuſpicamur mendum eſſe: quia idẽ paulopoſt dixit: vtiq; Ruth intrault in eccleſiã: & facta eſt iſraelitis. Prudentiũ vero nulla ratio excuſare poteſt: cũ in pſychomachia dixit: ſodomita libido, & in vita Emetherij & Celedonij martyrũ hymniſtas idem dixit. Madianites. itis. Nume. xxv. Mulier madianitis: q̃ pariter interfecta eſt: vocabatur cozbi, & pauloante. q occiſus eſt cũ madianitide. Iezraelit itis. Carmelita. itis. Paralipomenon. i. Capi. iij. Dauid habuit primogenitũ Ammon ex Achmoe Iezraelitide: ſecũdũ Danielde Abigail carmelitide. Iudicũ. iiij. erat aũt delbora prophetis. & Lucas. eodem interprete. erat Anna prophetiſſa. pro quo in græco habetur prophetis. A moabita quoq; idem Hieron. fecit moabitis. idis. lib. Ruth. ſæpe. vt hæc eſt moabitis q̃ venit cũ Noemi de regione moabitidis. ide. a. Sauromata. atis. Põpo. mel'. li iij. Amazones: quas ſauromatidas appellabant. & a ſarmata. atis. idis. Mart. venit & epoto ſarmata paſtus æquo. Ouid'. j. de ponto. Terrat & manes ſarmatis vmbra meas. Dicimus tamen a cythariſtes, riſta, iſtæ, & cythariſtria, iſtriæ. tympaniſtes. iſta. æ tympaniſtria, iſtriæ. pſaltes. pſalta. æ. pſaltria. æ. cymbaliſtes. iſta. æ. cymbaliſtria. æ. ſambuciſtes. ciſta. æ. ſambuciſtria. æ. Lui. ab vrbe condi. lib. xxxix. Tunc pſaltriæ, ſambuciſtriæ: & conuiuialia ludionum oblectamenta. Iuue. q̃ pſaltria penem maiorem intulerit. Quinti. maſculino vſus eſt. lib. j. ſi pſaltes inquit & geometres multa dicit dediſſe. ab eo quoq; qd' eſt tympaniſtes. iſtria. fecit Hieron. in pſalte. In medio inquit iuuenculariũ tympaniſtriarũ. Illd' etiam conſiderandũ eſt nullũ eſſe nomen latinũ: qd' in, iſta terminetur. vt ignari latini ſermonis dicũt. artiſta. triniſta. licet tñ a græcis huiuſmodi denominatiua formare. vt hic caniſtes vel caniſta. origeniſtes vel origeniſta. quorum fœminina mittunt in. tis. vt caniſtis. idis. origeniſtis. idis. Rõne quoq; ſigñtionis inueniũtur nomina montium in hac terminatione generis maſculini. Ouid'. in ibin. vtq; dedit ſaltus & fumo theſſalus oſſa. in eodem. Plurima q̃ flamma ſicanus ætna vomit. Idem tamen alibi terminationem reſpexit dicens. Ingeſtaq; olympo ardua deucxum pelion oſſa tulit.

¶ Quod declinatum: q, tertiæ declinationis nomina in.a. terminata generis ſunt neutri. vt hoc emblemma. atis. toreuma toreumatis. peripetaſma. atis. ſchema. tis. Antiquiores tamen per primam declinationem ſub fœminino genere protulerunt. vt Plau. in perſa. cum decora ſchema. Laberius nec pythagoream dogmam doctus. Pompo. liber diademam dedit. Ouid'. tamẽ ſingulari exemplo polenta poſuit in genere neutro cum ſit latinum declinationis primæ. Ait enim meta. v. dulce dedit teſta qd' coxerat ante polenta. & paulopoſt: cũ liquido mixta pfudit diua polenta. Tollerabilius noſtri mãna. mãmona. & paſcha neutro gñe ptulerũt: cũ ſint barbara & ideclinabilia: quãq̃ ſunt q̃ paſcha declinari cõtẽdãt: tũ p primã: tũ p tertiã.

Regulæ terminationis.

NOmen quod ſit in, a, finitum: dic muliebre.
Accedũt marib⁹ popa vẽter: ſcriba: laniſta.
Scurraq; cum lixa: ſinus adria: vacia: panſa.
Vernaq; cum rabula; caculaq;, agrippaq; iunges.
Et quod ab. es. græco conſtat veniſſe latinum;
Cuius fœmineum plærumq; fit in. tria. vel. tis.
Quod declinatum dat tertia; dicito neutrum.

¶ Compositum a verbis,q; nomina a verbis composita:quorum significatio ad mares & fœminas pertinet cõmunia sunt duorum generum sub hac terminatione,ut a gigno gignis,hic hæc terrigena.æ.alienigena.æ.a collo is.hic hæc cælicola.æ. agricola.æ.a venio.is.hic hæc aduena.æ. conuena.æ.a sequor sequeris,hic hæc assecla.æ.pedissequa.æ.a fugio fugis,hic hæc transfuga.æ.per fuga.æ.ab ago agis,hic hæc auriga.æ.a cædo cedis,hic hæc homicida.æ.parricida.æ. a lego legas,hic hæc collega.æ. Phoc. sub genere posuit masculino plæraq; ex his, vt assecla,collega,transfuga, perfuga,homicida,parricida quasi non & sequi alium : & esse ex corpore alicuius collegij, & transfugere ad hostes:& parentem cædere ad fœminas etiam multomagis pertineat q̃ aurigam esse cum Verg.lib.xij.æñ.dicat nec currus vsquam videt aurigamq; sororem?Quod vero quidam dicũt verbigenam ex ratione significationis esse tantum generis masculini:quia vnus tantum Christus Iesus est verbigena:nihil ad grammaticum pertinet:qui recte poterit dicere solem verbigenam lunam verbigenam, quid quod nec Christus verbigena debet appellari cum non sit verbo genitus:quin potius ipse sit verbum genitũ: quia generatione interna d'r a patre:& per quod reliqua omnia creata sunt:dicente sacra scriptura,verbo domini cœli firmati sunt. Omnia ergo præter vnũ Christum sunt verbigena,i.verbo genita,quandoquidem a gigno composita illo modo significant:terrigena ex terra genitus. martigena ex marte genitus.Iunonigena ex iunone genitus,ex proportione igitur verbigena verbo genitus:quod de Christo an recte dicatur isti viderint:quibus non magis assentior q̃ Prudentio qui in ode ante cibum scripsit:o crucifer bone omnipotens pie verbigena.quodipse quoq; in hymno natalis Christi interpretatur dicens.Ex ore quamlibet patris sis ortus & verbo ædi tus:inueniuntur quædam ex his nominibus neutro generi adiuncta:vt quod paulo ante diximus omnia verbigena, sed figurate:vel potius q; antiquiores huiusmodi nomina per tres terminationes,& tria genera declinabant. Pacuuius.caprigeno generi gradibus gressio est.& Cice.in prognosticis,caprigeni generis custos.Actius ex taurigeno semine ortã fuisse. & hac ratione Valerius Maximus in primo libro dixit.duo eiusdem generis alienigena exempla. ¶ Neutrum nomen in.e.Quod nomina latina terminata in.e.generis sunt neutri,vt hoc mare,cubile,monile,& a nominibus adiectiuis duorum generum communibus sub hac terminatione.is.vel masculinorum in.er.fœmininorum in.is, neutra per. e. vt hic hæc breuis & hoc breue,hic alacer,hæc alacris,hoc alacre,vel hic & hæc alacris hoc alacre. Græca tamen generis sunt fœmini ni,vt hic libye.es.synechdoche.es.pentecoste.es.Nerine.es.¶ Vnum nomen in.i.q; nomina in.i.desinentia generis sunt neutri,quamq̃ Prisciauũ secuti vnum tantum posuimus hoc gummi.Pli.lib.xiij.gummi optimum esse ex ægyptia spina conuenit,vermiculatum purum,deterius ex amygdalis amaris,pessimum ex prunis.Colu.libro.xiij.de re rusti.genere fœminino est vsus sub terminatione.is.satius esse inquit noua dolia gummis liquida perluere,& infra ferias crassa gummis liuerũt: & iterum talis materies:qualis est gummis.Eodem modo sinapi generi neutro posuit Phocas.vnde Serenus.sæpius ergo decet mordax haurire sinapi:atq; in hunc modum semper vsus est Cornelius celsus. Reperitur tamen & sinapis genere fœmi nino.Plau.in pseu.teritur sinapis scelerata.& Colume.seq; lacessenti fletum factura sinapis.a mi quoq; moly,meli,& quædam alia nomina peregrina sub hac terminatione in genere neutro reperiuntur plata.Pli.lib.xx.est cumino simillimum: quod græci vocant ami.quidam vero Aethiopicum cuminum.Vergi.in priape.quem cur moly vocant:mentula moly fuit, meli quoq; quod mel interpretatur:huius gñis est:sed non repitur apud nos nisi in compositione.vt melilotos, melimelum. Nihili vero & huiusmodi.huiuscemodi genitiui sunt casus,ab eo qd' est nihilũ & modus:quẽadmodũ frugi & mancipi datiui:ab eo qd' est fruges & mãceps,vnde apd' Plautũ sæpe legimus.est vir bonæ frugi.Ergo hæc nomina non sunt cõiatrium generũ:vt dixit Phocas.sed quẽadmodũ Prisciа.obliqui casus figurate cũ oĩbus casibus adiuncti.¶ O finita.q; nomina in.o.desinẽtia gñis sunt masculini.vt hic sermo,histrio.vnio p gemma vel margarita potius grãdiori.nã p vnitate si vspiã repiretur.gñis esset fœminini,ergo addidit gemma.vt significaret lapillum rem corpoream. Sed autore Phoca.i. ante.o.habẽtia q̃ rem incorporeã significãt:gñis sunt fœminini.vt hæc religio.rebellio.talio.pduellio.& q̃ dñr verbalia.vt lectio.auditio. Caro quoq; gñis est fœminini:quoniã antiquiores hæc carnis declinabãt. Liuius in odyssea:carnis aic:vinumq; quod libant. Liuius.xxvij.ab vrbe con.carnis quæ dari debet data non fuerat. Cœnatio præterea i.locus vbi cœnamus & si rem corpoream significat,nihilominus tamen gñis est fœminini.Mar.mica vocor.quid sim cernis.cœnatio parua. Portio quoq; quãdo rei corporeæ pars est,corpus significat,tñ semp est gñis fœminini.Supioribus etiam annumerãtur desinentia in.do.vel in.go.vt hæc albedo.fortitudo.formido.farrago.fuligo.virgo.quam nemo vnq̃ apud autores idoneos legit masculino genere:etiam si de Ioanne euangelista nostri dicant:q; illi virgini Christus virginem matrem commendauit. Ab hac exceptoria regula rursus excipiuntur pauca nomina:quæ duobus versibus cõtinentur,quoniam generis sunt masculini vt hic prædo.& c.ordo.inis,pedo.onis.ideſt qui pedes habet grandiores.comedo.onis.qui nimium comedit. spado.onis.vdo.onis.Mart.in disticho,cuius titul? est vdones Cilices:& in digestis titulo de auro & argẽto legato.l.argumẽto.alia inqt est causa vdonũ,qui vsus.calciamentorũ præstant. Cardo.inis.cerdo.onis.Cudo.onis. Silius libro. viij. punico. Spicula bina gerunt capiti cudone ferino.capitis est armamentum ex corio.Burdo.onis.etiam his iungitur. vt digestis titulo de legatis.iij.l.item legato. sella inquit vel burdones.iiij.quoq; regum libro.capi.v.harpago.onis. Liui.xxx.ab vrbe con.asseres ferreo vnco præfixos harpagonas vocant milites.Plautus,noui ego hos harpagones. mango.onis.ligo.onis.

Compositum a verbis esto commune duorum.
Neutrum nomen in.e.Muliebria sint tibi græca.
Vnum nomen in.i.sed neutrum dicito gummi.
O.finita dabis maribus:velut vnio gemma.
Fœmineis iunges per.io.nec habentia corpus.
Additur atq; caro:cœnatio:portio:quodq;
Desinit in.do go.Tamẽ hæc sunt mascula pdo.
Ordo:pedo:comedo:spado:vdo:cardoq; cerdo,
Et cudo,burdoq;.harpago:mangoq;:ligoq;.

¶ Ad duo cõmunis homo,q; hæc tria nomina.homõ.inis,nemo.inis.latro.onis,cõmunia ſunt duorũ generum. Verg.i.æñ. Nec vox hoïem ſonat:o dea certe. Terentius in andria,hoc ego ſcio vnum:neminem peperiſſe hic. Tintinius,quod rogas neminem decet bonam. Latro quoq; a nectericis cõmunis duorũ generũ ponitur:cum apud idoneos autores nunq; fœmino genere reperiatur,ſicut nec leo:quãq; dicat Seruius eſſe cõmune duorum generũ, & fullo cum eodem autore nõ mittat fœminenum in.a.niſi ſit vſurpatum. Nec diſſimulandus eſt in hoc loco circulus:quem prater vnum. Phocã grãmatici oẽs fecerunt:in genere ſupponentes declinationẽ,& in declinatione genus. Nam quomodo reliqui omnes grammatici præcepta tradiderunt:nunq; omni ſcire poteris mus nomina in.do.vel in.go. deſinentia cuius ſint generis,aut quẽadmodũ mittũt genitiuũ. Eſt commune trium præſto,q; hoc nomen indeclinabile præſto cõmune eſt trium generum, & ſemper iungitur huic verbo ſum es ſui.vt præſto ſum,præſto fui.pro præſens ſum præſens fui,Cicero in epiſtolis ad Appiũ. Fabius legatus mihi præſto fuit, reperitur etiam præſto eſt,pro efficax eſt.vt Celſus lib.vj.neq; medicamentum præſto eſt.i.præſens & efficax. Pſeudo propterea non poſuimus:qui nuſq; eſt niſi in cõpoſitione.vt pſeudo prophetes.pſeudoſtomos:pſeudographia. ¶ Neutrum nomen in.u,q; nomina in.u.deſinentia generis ſunt neutri,vt hoc cornu,veru,pecu,gelu,penu,tonitru. Ouid.ix.meta.rigidum fera dextera cornu dũ tenet.declinatur quoq; hic cornus.us.genere maſculino. Luca in.vij.cornus tibi cura ſiniſtri. Celſus.lib.vj.cerauini cornus combuſti. & paulopoſt,quia cornum habet. Plinius quoq; multis in locis hoc genere declinationis eſt vſus. Dicimus quoq; hoc pecu,& hoc pecus.oris. Pli.lib.viij.natura.hiſto.equinoctio verno & cetera pecua admittitur,ab eo quod eſt pecu dixit pecua,hoc gelu,& hic gelus. Lucre.lib.vij.quia ſæue gelus quod continet in ſe emittit. Actius in ÿmetheo.profuſus flammine hiberno gelus. Hoc genu & hoc genus.i. Verg.i.æñ.nuda genu nodoq; ſinus collecta fluentes. Idem in.v.genua ægra trahentem. Ciccro in Ara.iam dextrũ genus & decoratã lumine ſuram. Idem in eodẽ.tertia ſub cauda ad genus ipſum lumina pandit,ac rurſus ibidem,ac propter leuũ genus omni ex parte locata. Hoc tonitru & hic tonitrus. Pli.lib.xxxvj.tonitru intus terribile exiſtat. Ouid.i.meta.humanas motura & tonitrua mentes. Idem.i.de triſtibus,hoc mihi nõ ouium fibræ tonitrus ve ſiniſtri. Silius.libro.xij.puni.fulminaq; & tonitrus & nymbos concutit aer. ¶ C.D.neutra dabis,q; nomina deſinentia in.c.vel in.d.generis ſunt neutri.vt hoc lac.halec.aliud.qđ.quid & de pronomibus id.illud,iſtud.nec alia fere inuenies. Antiquiores tamen hoc lacte lactis declinabant,a quo videtur abſciſſum fuiſſe lac. Plau.in menechmis,neq; lacte eſt lacti (mihi crede) vſq; ſimilius,hæc lactis,aliud ſignificat,eſt enim inteſtinum:per qđ labitur cibus. Tintinius,crãticula.cerebellum:lactis agnina,ſed magis vtimur in plurali. Pli.lib.xj.a ventriculo lactes in homine & oue:per quas labitur cibus. Põpeius.oro te per lactes tuas. ¶ Halec quoq; & hæc halecis poſſe declinari Priſc. autoritate Probi grammatici confirmat,id quod & nos fatemur:ſed quod vtrumq; putat nomen eſſe piſcis:nos aſſeuerate negamus.cum halex piſcis ſit, ex quo ſale macerato exudat ſanies:qua vtebantur pro ſalſamento, quod dicebatur halec,ſed de piſce. Mar.halecem,ſed quam protinus illa voret. Cato de re ruſt. vbi oleæ comeſæ erunt,halecẽ dato. Colume. diminutiuo vſus eſt dicẽs:in eſcam piſciũ præberi conuenit haleculas putremq; ſardinam. & paulopoſt. haleculam (inquit) modo captam. Theodo.in lib.de animal.halecẽ interpretatur menã. Halec vero pro falſamento poſuit Hora.in.j.ſer. ſiler. halec fæcula coa. & in.ij.ego fæcem cogitare primius & halec. Halex quoq; genere fœminino poſuit Pli.lib.ix. Mar.apicius inquit:e iccore mulorum halecẽ excogitare prouocauit:cuius nominatiuus non eſt halecis.vt Priſc. putauit: ſed halex.vt Pli.lib.xxxj,vnguium ſcabriciã tollit halex. & ibidem vitium gari eſt halex imperfecta nec colata fæx. ¶ Al neutrum pones,q; nomina in al.deſinentia generis ſunt neutri,vt hoc tribunal,cerucical,vectigal,animal,lupercal. Vnũ tñ reperitur generis maſculini.hic ſal. Pli.lib.xxxj.aiunt dentes non crodi nec putreſcere:ſi quis cotidie mane ieiunus ſalẽ contineat:donec liqueſcat. Saluſ.in iugur. nec ſalem.nec alia irritamenta gulæ quærebant,& illud Teren.in eunu. qui habet ſalem quod in te eſt.i.quæ res. Antiquiſſimi tñ & iuniores neutro genere protulerunt.vt Affra.quicquid loquimur,ſal merum eſt. Sere.ſal niueum ſumes,bæticum quod nomine dicunt. Et lucas. Hierony.interprete: bonum ſal eſt. & Auguſt. quod ſi ſal infatuatum fuerit. ¶ Et duo ſunt neutris,q; in el.duo tantum reperiuntur nomina generis neutri,hoc mel.hoc fel. ¶ Nil nihil eſt neutrum.q; hoc nomen nihil atq; ab eo abciſſum nil.generis ſunt neutri. Vigil & pugil cõmunia duorum generum ex ratione ſignificationis. & ſi Phocas & Priſci.pugilem ſub genere tantum maſculino poſuerunt. Auguſt.in.libell.de grammatica in.l.littera nominatiuus exiens in communibus vigil & pugil. affertq; illud Terentius in eunu.ſi qua paulo eſt habilior,pugilem eſſe aiunt.nam & fœminas pugillatu exerceri ſolitas Luue.oſtendit in.ij.ſatyra.luctantur paucæ,comedunt colitq; hia paucæ. & in.vj. Aſpice quo fremitu monſtratos pferat ictus,& quãto galeæ curuetur põdere,& q̃ ſequũtur. Mugil.ilis.& mugilis,lis.declinatur. Phocas mugil declinat.vt Pli.lib.ix.natu. hiſt.mugil & lupus mutuo odio flagrant. Luue.quoſdam moechos & mugilis intrat. Sil.neutro genere pigmenti genus eſt.de quo multa Pli.lib.xxxiiij.ſil (inqt) cæruleũ.ſil proprie limus eſt. ¶ Solus in.ol.eſt,q; in.ol.vnũ tantũ eſt maſculinũ: vt hic ſol. Vnũ quoq; ciuſdẽ gñis in.ul.vt hic conſul. & quod Ennius apud nonium dixit mortalẽ ſummũ fortuna repẽte reddit ſummo regno famul vt optimꝰ eſſet,p famulus.dixit,ea nãq; dignitas virorum tantũ fuit. ¶ Præſul tñ & exul cõia ſunt duorũ gñrũ. Mac.i.ſatur. luna qa corporũ præſul ẽ. Sed Seduliꝰ in paſch.etiam neutro iũgit,ligno præſul dicẽs.

Ad duo cõmunis homonemo iunge latronem.
Eſt cõmune trium præſto,quod ſum comitatur.
Neutrum nomen in.u,cornu eſt proteſte geluq;.
C.D.neutra dabis,reperis tamen hæc quoq; raro.
Al.neutrum pones,tamen hic ſal debet habere.
Et duo ſunt neutris cum melle fel annumeranda.
Nihil eſt neutrum,vigil & pugil eſto duorum.
Solus in;ol.eſt ſol.Hic conſul dicitur eſſe.
Sed tamen ad duo ſunt cõmunia præſul & exul.

¶ Sit commune trium neq̃,q; in.am.unum tantum reperitur:quod est trium generum & est indeclinabile:quod ipsum argumento est nullum nomen in.am terminatum posse declinari. ¶ Vm.neutris iunges,q; in.um,desinentia generis sunt neutri vt hoc templum.regnum.donum.bellum.tectum.¶ Græcum nomen in.an.& in.in.q; nomina in.an.& in.in.desinẽtia omnia sunt generis masculini.vt hic pean.acarnan.delphin.Pean igitur ꝑ phœbo manifestum est generis esse masculini. Sed & ꝑ hymno Apollinis eiusdem generis est.Verg.in.vi.Lætumq; choro pæana canentes, & Sili. herculeum pæana tanunt. Acarnam ꝑ populo epirotarum.Ver. v. æñ.quorum vn⁹ acarnan.Delphin q & delphis & frequenti⁹ delphin⁹ d'r. Persi. & qcæruleum dirimebat nerea delphin.Auien.in.ara.tum curu⁹ caudam subit inter sydera delphis.Iuue.q̃tum delphinis balæna Britãnica maior.¶ En dabitur neutris.q; nomina terminata in.en. generis sunt neutri.vt hoc fulmen.flumen.nomen. semen.gluten.munimen.solamen. Masculina tamẽ sunt hic lichen.Mart.lib.xi.nec triste mentum sordidiue lichenes,interpretatur autem impetigo.Pli.lib.xx.impetiginem inqt & scabiem:quam pforem & lichenem vocant.Vtitur quoq; hoc nomine Hippocrates in aphorismis & Galen⁹ multis in locis.Hic rem. Cel.lib.iiij. renes diuersi:q lumbis sub imis coxis inhærẽt a parte earũ resimi:d'r quoq; hic rien:testib⁹ Phoca. & Prisc.Hic splen,hic lyen vel lyenis. Cel.lib.iiij.lyen sub ipso septo a sinistra parte. & ibidem at lyenis vbi effect⁹ est.Attagen auis:q̃ & attagena d'r.Hor.in Epodo.non attagẽ ionic⁹ iucũdior. Mart.cõeq; duob⁹ attagenam.in distichis ionicarũ gust⁹ attagenarũ.attage. es. Hiero. in epistolis.tu attagen ructas. Pecten. ꝑ piscẽ & pube & instrumento quo lana & capilli pectũtur:sub gñe masculino posuerũt oẽs grammatici. Pli. in.ix.pectines in mari ex eodem gñe habentur reconditi,& ipsi in magnis frigorib⁹.Serui⁹ in illud Verg.in.vi.æñ. iam pectine pulsat eburno.pecten ꝑ plectro gñis essꝫ neutri dicit.Nam qd' Iuuena.in.vi.satyra dixit,inguina tradũtur medicis iam pectine nigro. ꝑ pube.d'r.Verg.in.vij.æñ.arguto tenues percurrens pectine telas ꝑ instrumento textorio:non potest distingui gen⁹ cum eadem sit terminatio masculini & neutri in abltõ secũdæ declinatiõis. Flamen ꝑ sacerdote masculo. Sueto.in Cæsare:flamen dialis declinat⁹:nam ꝑ fœmina flaminica vel flaminia dicim⁹. Flamen vero ꝑ vento gñis est neutri.Cice.in ara.inferior paulo est aries & flamen ad austri.Hymen ꝑ deo nuptiarũ præside:gñis esse masculini vel ex significatiõe gñali potest intelligi.eiusdem quoq; gñis est ꝑ tenui illa membrana qua infantes aliq̃ nascuntur inuoluti. pro mẽbrana etiã posuit Arist.in.ij.lib.de aĩa. Et qd' cano componit.q; ab hoc verbo cano.is.composita sub hac terminatione masculina sunt:quia omnia mittũt fœmininũ per.a.vt hic tubicen,hæc tubicina,tibijcen,tibijcina,fidicen,fidicina,lyricẽ, lyricina.siticen,siticina,oscen quoq; oscinis ex ꝑportiõe oscina mittet fœmininũ.Hora.in car.oscinen coruũ præce suscitabo solis ab ortu.¶ Nomen in.on.græcũ.q; nomina in.on.desinẽtia græca sunt omnia gñis masculini,vt hic canõ,dæmõ, daphnon,platanõ,lacõ,horizõ.bison,Pli.li.xxxiiij.q̃ canona artifices vocãt lineamẽta artis ex eo petẽtes.Plinius iunior in epistolis,quid platanon opacissimus.Mart.daphnonas platanas & aerias cyparissos. Idem,cæsus matre iubente lacon, cuius fœmininum est lacena. Igitus horizon circulus ꝑpellatur is:qui terminat ea q̃ perspici, aut videri non possunt Martia.cesserunt illi bubalus atq; bison.Pli.lib.viij.insignia boum ferarum genera bisontes iubatos. Vnum tamen sub hac terminatione reperitur fœmininũ sindon.onis.nam vrbiũ nomina vt babylon,calydon,pleuron ad vrbiũ regulam generalem referenda sunt.Barbiton vero gñis est tantum neutri,barbitos fœminini,quare apd' Oui.in epistola Sapphus legendum:nõ facit ad lachrymas barbitos vlla meas,non barbiton.Sindon generis esse fœminini Mart.lib.xi. demõstrat cum dicit:quo tu quo liber ociose tendis cultus sindone non cotidiana,& illud ex Euangel.Matth.xxvij.inuoluit eũ in sindone mũda.Sydon vero vrbis nomen ad regulam generalem referrẽdum est.Luca.in.iij.præciosaq; murice sydon. Pythõ serpẽtis quem Apollo occidit nomen,plærumq; generis masculini,vt Oui.i.meta.Strauit & innumeris tumidum pythona sagittis,tamen genere fœminino dixit Tibullus vbi delphica python.¶ Est neutrum qd'.Cũ nomina in.on.desinentia aut sint secũdæ declinatiõis:aut tertiæ,aut indeclinabilia: & (quẽadmodũ diximꝰ) tertiæ declinatiõis nomina:omnia sint masculina præterq̃ sindon:reliquum est,vt secundæ declinationis omnia sint neutra,vt hoc ilion,epitheton,antitheton. Verg. ij.æñ.cecidit q; superbum ilion:quod etiam sub alia terminatione fœmininum reperitur,vt apud Oui. sed mihi quid ꝑdest vestris disiecta lacertis ilios, & quæ nostri non sunt ausi declinare,generis sunt neutri,vt diapason,diatessaron,diapenidion.¶ Nomen in.ar.q; nomina in.ar.desinentia generis sunt neutri,vt hoc puluinar,nectar, torcular,instar, laquear. lacunar,iubar,quod Ennius apud Prisc.masculino genere protulit dicens, interea fugit albus iubar hyperionis cursum. Lar quoq; pro domo per metonymiã(vt diximus) generis est eiusdem, cuius & deus.Par vero & abeo composita compar,impar,dispar,suppar,separ,ex ratione significationis communia sunt triũ generum.Reperitur quoq; par substantiuũ in gñe neutro.Luca.in.vi.parq; suum videre dei,& Hora.ij.ser.Ludere par impar:equitare in arundine longa. Hepar græcum est:qd' ad nos nõ ꝑtinet.¶ Er.finita tibi,q; noĩa in.er.desinẽtia gñis sunt masculini,siue illa sint secundæ siue tertiæ declinatiõis,vt puer.eri.magister.tri.anser.is.passer.is.Vesper.is.nusq̃ enĩ q;(ego sciã) gñe neutro repitur:qd' plærique ex iuniorib⁹ grãmaticis dixerũt.Verg.i.geor.deniq; qd vesp̃ serus vehat. Idẽ in.iij.cũ frigido aera vesp̃ tẽperat. Vale. flacc⁹.iiij.argo.iã frigidus æthere vesp̃.Idẽ i.vij.Te quoq; thessalico tã serus ab æthere vesp̃.Neutra verosũt,q̃ hic digerũt.

Sit commune trium tibi nequam.nec variatur.
Vm,neutris iunges.exemplo sit tibi templum.
Græcũ nomẽ in.an.& in.in.sit semper:& est mas.
En dabitur neutris,sed sunto mascula lichen.
Ren:splen;atq; lyen:attagen:cũ pectine flamen.
Addis hymen.& qd' cano cõponit tibi nomen.
Nomen in.on.græcũ tibi sit:maribusq; repones.
Ex his pauca tamen sunt fœmineis adhibenda.
Est neutrum:quod non declinat tertia;nomen.
Nomen in.ar.neutrum:sed par tria debet habere.
Er.finita tibi sunt mascula.Neutra tamen sunt

¶ Spinther.eris,qđ fibulam siue armillam in mundo muliebri significat.Plau.in Menech.iubeas spinther nouum reconciliarier,& ibidē spīther nouū nunq̄ repies.Pro cognomēto tamē Lentuli spintheris Romani ciuis ex significatione gñis est masculini. Iter.quod etiā itiner d'r ab antiquioribus.Manilius.i.astronomicon Fecit & ignotis itiner cōmertia terris. Ruder:qđ freq̄ntius rudus,eris,declinatur:nā ruder adhuc nō legi prætereq̄ apud grāmaticos. Lasser.eris.Pli.li.xix.lasser picium inqt: qđ græci silphiū vocāt in Cyrenaica prouincia reptum,cuius succum vocāt lasser. Et in libris digestorum de pe.lega.l.nō omne,piper lygusticū,& carreum,& lasser. Papauer.eris.Piper.eris.ver veris.siser.eris.radix est edulis : quā Pli.lib. xx. etiā gñe masculino protulit:nemo inquit tres siseres possit edere,alibi eodē in li. siser erraticū satiuo simile est effectu,& Colu.Iam siser assyrio venit quæ semine radix. Vber pro mamma & p nimia agri fertilitate.Hora.quodq; alienaca pella gerat distētius vber.Verg.in.vij.æñ. Non vobis rege latino diuitis vber agri Troiæ ve opulētia deerit. Cicer.eris. Persius. cicer incere large rixanti populo. Cadauer.eris. ¶ Zinziber.eris.hanc alij gingiberim. Pli.lib.xij.singiuerim appellat. Tuber p terræ callo. sic Pli.li.xix.appellat,vbi dicit.Laertio licinio accidisse vt mordēti tuber deprehensus inde denarius primos dētes inflecteret.Pro tumore quoq; Oui.x.meta.Immodico pdibāt tubere tali.& Hora.f.ser. Qui ne tuberibus proprijs offendat amicū postulet:ignoscet verrucis illius,nam p re tumida:& p arbore ad regulas gñales recurrēdum est,pro illi9 arboris pomo.Mart.gñe fœminino vsus est dicēs,et vernæ tuberes:q tibi cū libycis. Sueto. tñ masculino,nisi in alterutro mendū est.Ait nāq; in Domitiano:cū oblatos tuberes seruare iussisset in crastinū. Cū matre reponito lynther.ac si dicat q. lynther gñis est fœminini:quēadmodū & mater,sed mater rōe significatiōis:lynther rōe terminatiōis.Liuius.vj.ad vrbe iā in altū expulsa lynthre. Cōe est pauper, q. quattuor hæc noīa pauper.puber.degener.vber cōia sunt duorū gñerū:tametsi figurate possunt etiā neutris in obliquis maxime iungi.Verg.in buc.pauperis & tuguri cōgestū cespite culmē.& .vj.æñ. Curibus paruis & paupe regno. Idē.iiij.æñ.de generes aīos timor arguit.Luca.in.j.de generē patiere togā. Puber.eris.sic enim iubet Cæsar declinare in lib.de analog.cū pbus pubis.eris.declinet.Vber.eris.Lucr.in.vj.Seqtur grauis imber & vber. Cato in originib9.res vber fuit,anteq̄ vastassent regiōes. Idē quoq; de tubere dicēdū.¶ Ir.maribus iūges,q. noīa in.ir.desinētia gñis sunt masculini,vt hic vir.treuir.& in.yr.p.y.pfilō.vnū repitur hic martyr,& ab eo cōpositū ptomartyr,quæ apd græcos tātū gñis sunt masculini,nostri tñ eo quasi duorū gñerū cōi vtūtur.Abadir siue sit deus:siue lapis ille quē Saturn9 dicitur deuorasse:ad regulā gñalem deferēdus est. Duo tñ repiūtur neutra hoc hir & gadir,qđ neutro gñe ptulit Salust.ij. hīsto.tartessum inquit ciuitatē quā nūc Tyrij mutato noīe gadir hñt.¶ Masculasunt & in.or.q. noīa in.or.desinētia gñis sunt masculini,vt hic amor,dolor.timor,color. Arbor tñ est fœmininū, quæ etiā hæc arbos.oris.declinatur. Verg.ij.geor. Herculeæq; arbores vmbrosa coronæ.sic & plura ex masculinis.vt vapos,colos,labos,p vapor,color,labor. Soror prætera & vxor ex signatiōe fœminīa sunt.Quattuor vero hæc noīa cor,ador,æquor,et mamor neutra sunt.¶ Collatiua tñ.i. cōparatiua.nā cōferre cōparare ē.Dicitq; qđ collatiua sub hac terminatiōe cōia sūt duorū gñerū.nā neutrū termiationē hēt pprīa in.us.vt.hic & hæc nobilior & hoc nobilius. Antiqores etiā gñi neutro terminationē in.or.tūxerūt.Valeri9 antias. Prior bellū qđ cū his gestū erat. Idē,cōmemorāt Graccho fœdus prior nō esse seruādū.Senior.Priscia,dicit tātū gñis esse masculini,cū etiā Cornelius celsus in quīto,quasi in cōparatiuo dixerit:corpora seniora tentātur.& Pli.xj.natural.histo. de apibus dixerit,seniores intus operātur,q flores cōportāt prioribus pedibus:nihil ergo phibet senior gñis esse cōis duorū cū præsertim senex etiā fœminino gñe sit reptū apud Varro.His addūtur memor.& autor.qđ vnū cū videatur verbalis forma habere, fœmininū plærūq; repitur.Verg.xij.æñ.autor ego audēdi.Macro.vij.satur.natura huius fabricæ autor & nutrix. Neutro etiā iūxit Luca.i.v.Italiā si cœlo autore recusas.& Verg.x.æñ.dicēs,Italiā petijt fatis autoribus esto,quēad modū & memor.Idē.iiij.æñ.si nō qđ æquo fœdere amātes curæ numē habet iustū memorq; precatur.& in.ix.nulla dies vnq̄ memori vos eximet æuo:sed figurate sic iungi.Prisc.in.vij.dicit.Cōpositaquoq; a corpore & colore & decore duorū gñerū cōia reperiūtur,vt discolor,cōcolor,decolor,bicolor.Ouid.etiā neutro cōiunxit.iij.elegia,discolor agmē equis.A. Gell.li.vj. noct.atti.tunica muliebri indut9 & pallio versicolore.A corpe tricorpor fecit Verg.in.vj.& forma tricorporis vmbræ.A decore quoq; Verg.i decor.& Salus.dedecor fecerūt.¶ Vr.neutrale,q. noīa in.ur.desinētia gñis sunt neutri,vt hoc sulphur. murmur,qđ masculinū ptulit interpres Ioā.vij.murmur mult9 in turba de Christo.iecur.fulgur.guttur, qđ etiā masculino gñe ptulit.Plautus in aululariaa,ne obturat gutturē inferiorē.Masculina vero sunt hæc quīq;.Turtur.p aue.Ouid.ij.elegi. tu tñ añ alias turtur amice dole. Idē in epla sapphus,& niger a viridi turtur amatur aue.Plau.quoq; tibi ab istos turtures dixit.Iuue.cariturus turture magno mulorumq; iubis.Neq; audiēdus est Seruius:q dixit posse esse gñis fœminini turtur, qđ pbare nititur carmīe illo Ver.in buc.nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo:cū aeria ex rōe carminis aptius vlmo q turturi iungatur,quasi nō aerius p altus frequētius repiatur,q qđ'ille vult p aerij coloris.vt Verg.in buc.Aerij specula de mōtis in vndas.Idē.iij.æñ.acriæ quercus:aut coniferæ cyparissi.& Mar.daphnonas.platononas & acrias cyparissos.Sed turtur pro pisce apd vnū tātū ex ijs:q autoritatē hñt Ambro.in.hexame.legitur,atq; ibi in gñe tātū fœminino deceptus est ex eo q. in basilio vñ opus illđ interpretatus est:trygō legitur,qđ apd græcos tū piscē,tū auē significat,apd latinos tñ nusq̄ legitur turtur pro pisce,sed pastinaca,neq; est quā vulgus opinatur tructa,sed ex gñe piscīū planorum & cartilagineorū.

Spinther:iter:ruder:lasser:piper:atq; papauer,
Et cum vere siser:vber;cicer:adde cadauer.
Zinziber:& tuber:cū matre reponito linther.
Cōmune est pauper cū pubere:degener:vber.
Ir.maribus iunges;hir:gadir:sint tibi neutra.
Masculasunt & in.or.Muliebris ponitur arbor.
Neutra dabis tm̄ cor;ador;cunq; ęq̄re marmor.
Collatiua duplex retinēt gen9,et mēor:et autor
Et quod componit corpusq;:colorq;:decusq;.
Vr.neutrale dabis.Sed masculasint tibi quinq;.
Turtur:auis:piscis:vultur:satur:astur;& anxur.

Communis gñis tria sunto fur:lygur:& augur.
Fœmineum pones qđ in.as.finitur:vt æstas.
Sed iunges maribꝰ as allis:vas vadis:& mas.
Neutra tamen dices vas vasis:fasq;,nefasq;.
Sit cõmune trium nomẽ gentile;dabuntur
Partim fœminea tibi:partim mascula græca,
Esto nomen in.es.muliebre. Virilia sunto
Limes:pes;fomes:termes;cum palmite trames.
Et gurges:merges;verres:cum poplite magnes.

Vultur quoq; qui & vulturiꝰ & vulturis ab antiquioribꝰ est appellatus. Catullus lingua exerta auido sit data vulturio. Idẽ suscitat a tano vulturiũ capite. Enniꝰ apud Pris. vulturis in siluis miserũ mãdebat homonẽ. Satur Iuue. satur est cum dicit Horatiꝰ ohe. cuiꝰ fœmininũ satura et neutrũ saturũ est. Terẽ. in ecyra. sed tu cũ satura atq; ebria eris. puer vt satur sit facito. Astur. Lu. in iiij. erat impiger astur. Silius. j. punico. Astur auarus Viscribꝰ laceræ telluris vescitur imis. genus vero fœmineũ ad possessiuũ potius est referendũ. vt Idẽ. lib. xvj. Leliꝰ asturcica rapidos de gente iugales. Anxur Mar. vj. epigrã. fluctus passeris aut superbus anxur. Idẽ alio loco. cãdidus anxur aquis, qđ etiã neutro gñe posuit. Hora. in. j. ser. impositum saxis late cãdentibus anxur. vtrũq; ꝓ oppido ponitur. nam cũ anxur iouem imberbẽ significat: ex ratiõe significatiõis masculinum erit. Furfur posuit Serenus in gñe masculino numeri singularis dicẽs. Adãit excessus niuea similagine furfur: plærumq; tñ in numero multitudinis furfures legimus: atq; ideo inter pluralem numerũ tantũ hũtia posuimus.

¶ Cõmunis gñis duorum tria reperiuntur. Fur. Hora. Iulius & fragilis Pediacia furq; Vorano: fœmininũ nõ facile repias. Lygur, qđ etiã lygus declinatur Luca. in. j. et nunc tonse lygur qñ ꝓ colla decora. Salustius in iugurtha. forte quidã lygus ex cohortibus auxiliarijs. Verg. xj. æñ. Vane lygus frustraq; animis elate supbis. Persi. mihi nunc lygus ora intepet. Salu. ij. hist. Corsa noecq; lygus mulier. Augur cũ nomen dignitatis est. ad uiros tantũ ptinet: quorũ fuit Romæ collegiũ: cum vero officiũ augurãdi significat: cõe est duorum. Ver. iiij. æñ. nũc augur apollo: nũc lyciæ sortis. Venerẽ quoq; dixerimus augure. cum in. j. æñ. ipsa dicit, in frustra augurium uani docuere parentes. ¶ Fœmineum pones quod in.as. q; nomina in.as. desinentia gñis sunt fœminini, vt hæc ætas, bonitas, pietas, ꝓbitas, autoritas, honestas. Masculina vero sunt, as, assis. Priscianus de ponderibus, siue assi ex quo quod capimus perhibemur habere. Vas vadis. Cice. iij. officiorum. vas factus est alter alterius sistendi. Idem. v. thusculum. cum alterum vadem mortis accepissem. fœmineum vero nusquã reperitur: ꝓpterea q; fœminis iure interdictum est vadimonium: figurate tamen possumus dicere fœmina non potest esse vas, sicut neq; consul neq; prætor nec ædilis. Mas maris, quod ratione significationis solis conuenit masculis, nam fœminæ similes maribus masculæ potius dicuntur, ut apud Horatiũ. temperat alcæi musam pede mascula sappho. Neutra uero sunt tria. vas uasis. vt Hora. syncerum est nisi vas. Fas & ab eo compositum nefas. Verg. j. georgi. quippe ubi fas versum atq; nefas tot bella per orbem. Sit commune trium, q; nomina gentilia communia sunt trium generum. ut hic & hæc & hoc arpinas, priuernas, sarsinas. casinas, tolosas, capenas. Iuue. arpinas alius uolscorum in monte solebat. Mar. metamq; lactis sarsinate de silua. unde & Plautus sarsinas est dictus. Liuius. xxij. ut se in agrum casinatem ducat. Silius lib. viij. punico. priuernatumq; manipulos. Mar. lib. xij. nec quadra deerat casci tolosatis. Quod uero Phocas & Priscianus hæc nomina sub communi duorum gñe posuerunt: refelluntur autoritate Cice. qui scribens ad Atticum ait, in quo fluxus est ad iter arpinas. Idem in alio loco, ut veni in arpinas. i. in agrum arpinatem, nomina enim prediorum ꝓpe aliquod oppidum ex nomine possessiuo illius oppidi in gñe neutro figurabantur: ut hoc thusculanum thusculani, formianum formiani, albanum albani, cumanum cumani, eodem modo hoc arpinas arpinatis: predium iuxta arpinum: siue in agro arpinati. Pliniꝰ lib. xiiij. priuernatia uina dixit: quemadmodum & Luci. oleũ cassinas, atq; ut in declinatione ꝓnominum diximus, ex horum ꝓportione. Cice. in epistolis ad Celium uerba nostratia dicere nõ reformidat. Dabuntur partim fœminea, q; nomina græca partim sunt masculina. ut adamas adamantis, elephas elephantis, gigas. antis. arcas. adis. Iuuena. adamas notissimus et beronices factus in digito præciosior. Hora. ij. epistolarum. siue elephas albus vulgi conuerteret ora. Verg. de Euand. non equidem extimui danaum quod ductor & arcas, & omnia nomina quæ ad primam declinationem latinam referuntur, ut tiaras. æ. Verg. vij. æñ. facerq; tiaras, qualia etiam uentorum, ut boreas. æ. ecclesias. æ. cecias. æ. aparctias. æ. Plinius lib. ij. aparctias & boreas dicti, & ibidem perflant diebus quadragĩta quos ecclesias uocant. Gellius lib. ij. est etiam uentus quem nomine uocant ceciam, partim sunt fœminina: ut hæc olympias. adis. Helias, adis. monas, adis. decas. adis. ¶ Esto nomen in. es. q; nomina tertiæ & quintæ deblinationis terminata in. es. generis sunt fœminini. nã ut diximus primæ declinationis omnia sunt masculina, ut hæc uulpes uulpis, ꝓles ꝓlis, seges, segetis, teges tegetis, res rei, progenies progenici, scabies scabici. Masculina vero sunt, quæ hic digeruntur. ¶ Limes limitis. Verg. xij. æneidos. Limes agris positus litem ut discerneret agris. Pes pedis, cuius composita communia sunt trium generum, ut hic hæc hoc bipes, tripes, alipes, preterq; vulpes & compes. Fomes. itis. Luca. in. viij. Excitat in ualidas admoto fomite flammas. Termes. itis, Gellius lib. iij. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur, nam quod Seruiꝰ scribit in illud Verg. j. georgico. aut tempestiuam siluis euertere pinum: importuno tpe arbores cæsæ cito termites faciũt. opinor debere scribi teredines: cum teredo ꝓpriæ sit ligni uermis: nam termes surculus est arboris. Horatius in epodo. germinat & nunq; fallentis termes oliuæ. Palmes palmitis, Gellius libro. xviij. vberrimos, uinum palmites decidit. Trames tramitis. Verg. v. æncidos. Nulli uisa cito decurrit tramite uirgo. Gurges gurgitis. Idem. j. æñ. apparent rari nãtes in gurgite uasto. Merges. itis. qui teste Seruio in illud Verg. ij. geor. cerealis mergite culmi: manipulus spicarum est. Verres. is. qui ratione sexus & genituræ masculini generis est. Poples. itis. Luca. in. iij. nisi poplite lapso Vltima curuati procederet vngula tauri. Magnes magnetis, cum alijs grammaticis cõe duorum posueramus, nunc uero masculinum esse dicimus: tũq; nusq; fœmininũ reperitur: tũq; etiã ciꝰ fœmininũ in magnessa et magnetis exit: quẽadmodũ in fine capitis huiꝰ dicetur.

Paries.etis.Oui.iij.meta.Fissus erat tenui rima,quã duxerat olim,cũ fieret paries. Aries,etis.rõe sexus & genituræ masculini gñis est.Stipes.itis.Verg.in moreto.Paruulus exusto remanebat stipite fumus.Cespes.itis.Persi.nũc & de cespite viuo frãge aliquid.Satelles.itis.Iuue,diruscq; a põte satelles. Dies.ei.p ambitu solis diurno:& hẽt numerũ multitudinis, vt dies natalicius,dies lustricus,dies dñicus,nõ natalicia,lustrica,dñica.Pro tempore uero fœmininũ est:& caret plurali,ut lõga dies homini docuit parere leones.Verg.ij.æñ.venit summa dies & ineluctabile tẽpus.A die p eo qđ est solis ambitus diurnꝰ aut latio eius sup horizõta dicitur meridies:quasi medius dies eiusdẽ gñis cũ ĩ eadẽ signatiõe accipiatur. Sed posuit medius dies p meridies qđ in carmine heroico vix recipiẽ.Pli.frequẽtius vtitur medio die q̃ meridie:ut de põte Cyrenaico,a medio die ad mediã noctẽ aqs feruẽtibꝰ totidẽ horis ad mediũdiẽ rigẽtibꝰ.Et græcũ priæ, q̃ noĩa græca p primã vel tertiã declinationẽ latinam inflexa,gñis sunt masculini.vt planetes.æ. cometes.æ. pliamides.æ.pelides.æ.& vẽtorũ noĩa.vt apeliotes.æ. & q̃ supra nũerauimus:cũ de terminatis in.a.disserui mus:Lebes.etis.tapes.etis.cres.etis.Oui.in epistola bri seidis,addidit & fuluos præcioso ex ære lebetes. Verg. li.x.æñ.arma crateraq; simul pulchroq; tapetas. Sed excipiũtur etiã in.es.terminata neutri gñis.ut hippomanes,cacoetes.scyllites.myrtites. Iuue. tenet insanabile multos scribẽdi cacoetes.Verg.iij.geor.hinc demũ hippomanes vero qđ noĩe dicũt pastores:lẽtũ distillat ab inguine virus: hippomanes qđ sæpe malæ legere nouercæ.Iuue.hippomanes carmẽq; loquar coctũq; venenũ.Pli.li.xxx.in aceto scyllite decocti & .xxxiij.idẽ.xxxij.ex aceto scyllite.Idẽ.lib.xiiij.multa de vino myrtite quõ fiet ex autoritate Catõis.Sed cõia sunt.q. noĩa hic explicata cõia sunt duorũ generũ,ut hic & hæc Miles.Oui.ij.meta.de Calliste.miles erat phebes,nec menalõ attigit vlla gratior hac triuie.Comes.i:is.Verg.ij.æñ.nec comitẽ hinc asportare Creusã.qđ etiã neutris iũgi põt.vt Luc.rerũ nos sũma seq̃tur,impiũq; comes.Supstes.itis.Oui.i.meta.O soror,o cõiũx,o fœmia sola supstes.Etiã neutro idẽ iũxit.iij.elegia. post mea mãsurũ fata supstes opus.huic etiã põt annũerari præstes.itis.Mar.capella.geniũ etiã præstitẽ qđ præsit gerendis oĩbꝰ vocauerũt.& Macr.i.satur.deos præstites hoi nascẽti quattuor esse.sed à præstãdo potiusq̃ a præsidẽdo Saluator Matt. autoritate deductũ videtur.Antistes.itis.Cic.i.de ora.virũ q sit primus eius artis antistes.fœmininũ frequẽtius repitur in.a. antistia.æ.Cic.in verrẽ.sacerdotes Cereris atq; illius fani antistiæ maiores natu,pbatæ.Verg.ĩ Ciri.icta ve barbarico Cibele antistia buxo.Oui.iij.meta.tractisq; comis antistia phœbi.Cocles.itis.qđ rõe signatiõis ad vtrũq; sexũ ptinet.Pli.li.xj.ab oculis q altero lumĩe orbi nascũtur coclites vocãtur. Dies.itis.Verg.carthago dies opũ.iũgitur etiã neutris,vt apud Vale. maxi.in.ij.dies & præpotẽs naturæ regnũ scrutatꝰ.Oui.ij.fasto.pietas p diuite grata est mũere. Hospes.itis.Lu.ĩ.v.hospes in externis audiuit curia tectis.cuiꝰ fœminũ etiã ĩ.a.repitur apd cũdẽ.lib.iij.tũc obtulit hospita tellus puppibus accessus faciles.Verg.iij.æñ.bellũ o terra hospita portas.iũgitur etiã neutris.Hor.i.epla.nãq̃ deserta & in hospita tesqua credis.Sospes itis.cuius fœmininũ etiã in.a.exit.Ouid.ij.fast.de iunone.sospita de lubris creditur aucta nouis.Pedes.itis. Verg.iiij.æñ.cõgressus pedes hũc venictẽ cuspide lõga.Interpres.etis.Verg.iiij.æñ.nũc ioue missus ab ipso interpres diuũ.Eques.itis.qđ cũ nomẽ dignitatis ẽ:ad viros tãtũ ptinet,cũ vero insidẽtẽ equo signat:ad fœminas etiã ptinet:sicut et pedes,stis.Indiges.etis. Ouid.xiiij.meta.quẽ turba quirini nuncupat indigetẽ.Hæres.dis.cuius signationẽ manifestũ est vtriq; sexui cõpetere.Hebes.etis.qđ etiã neutris iũgitur. Iuue.hebeti lautissima ferro.Teres.etis.qđ neutris quoq; iũgitur.Verg.vij.æñ.sed hæc teretis mos ẽ aptare flagello.Colũ.aut teretis mali,aut tectæ cortice glãdis. Præpes.etis.Luca.in.ix.de pseo.& subitus perpes cylle nida substulit harpẽ.Cũ neutro etiã iũxit Ennꝰ apd.vj.saturnaliũ nec respirãdi sit copia præpete ferro.Locuples.etis.Iuue. vidua est locuples:q̃ nupsit auaro,qđ etiã autore Prisci.neutris iũgi põt.Perpes.etis.p pertuus & cõtinuus.Iusti.li.v.ppeti nocte fortunã publicã q̃stibus iterãt.& in hymno.perpes corona præsulũ.põt etiã quẽadmodũ & superiora neutris aptari. Ales.itis.Verg.in moreto.excubitorq; diẽ cãtu prædixerat ales.Mart.alitis eximiæ cauda supba fuit. Inqes triũ generũ est teste Priscia.Gell.lib.viij. Labor hic vigiliarũ inqes.Salust.apud Prisci.in.i.histo.vitio hũani ingenii:quo inquies atq; indomitũ semp.Eius quoq; simplex apud antiqores repitur triũ generũ.Ennius.nãq; eius mentẽ fecerat fortuna quietẽ.Licinꝰ. nõ minimo opc milites qetes volebãt esse.Vates.is.Iuue.sed vatẽ egregiũ cui nõ sit publica vena.Verg.iij.æñ.Aut quẽ tũ vates Cassandra moneret.Quod formatpes sedeoq;.q. cõpositaab hoc noĩe pes.dis.et ab hoc verbo sedeo.des.suiporibꝰ annũerãda sũt:sed de cõpositis a pede paulo añ diximꝰ.et a sedeo hic et hæc pses.idis.reses.idis.obses.idis.deses.idis. Lu.ĩ.ix.natura deside torpet.& a sedeo quoq; Martia.capella.præstes.itis.deduxit.ait nãq; de philologiæ nuptijs.geniũ præstitẽ qđ præses gerẽdis oĩbꝰ,vocauerũt.Macro.ĩ.i.satur.deos præstites hoi nascẽti q̃ttuor ee. ¶Est quoq; nomẽ in.is.q.noĩa ĩ.is.desinẽtia fœminĩa sũt.vt hæc auis.puppis.classis.nauis.messis.Masculĩa vero sũt q̃ponũtur ĩ serie quĩq; versuũ sequẽtiũ.hic Corbis.is Seruius tñ.i.geor.fœmininũ eẽ dicit Cic.autoritate,qui ait:messoria secorbe cõtexit.Aedilis.is.qđ magistratꝰ nomẽ ad viros tãtũ ptinet.Fascis.is.Verg.in buc.ego hoc tefasce leuabo.Piscis.is.p fœmina.Oui.in.ij.de arte dixit. inuenit in media fœmina piscis aqua.Axis.is.Idẽ.ij.meta.aureus axis erat.Collis.is.Verg.collẽ qui plurimus vrbi imminet.Vermis.is.cuius diminutiuũ vermiculus masculinũ esse oñdit.Callis.is.Verg.in vi secreti celãt calles.Follis.is.a quo diminutiuũ est folliculus parvus follis.Ensis.is.Iuue.ense velut stricto quoties lucilꝰ ardẽs,cuꝰ diminutiuũ ensiculꝰ & ensicula ẽ.Mẽsis.Verg.totoq; ex ordine mẽses.Vectis.is.Verg.poteq; sub ipsos nitũtur gradibꝰ.Postis.is.Idẽ.Poteq; sub ipsos Nitũtur gradibꝰ.Glis.itis.

Et paries,aries,stipes,cespesq;,satelles
Atq; dies;mediusq; dies pro tempore certo.
Et græcum primẽ;vel quod dat tertia nomen.
Sed communia sunt miles;comes,atq; supstes.
Antistes,cocles;diues;cumq; hospite sospes.
Et pedes;interps;eques;indiges;hæres;hebesq;.
Et teres;& præpes;locuples;& perpes;& ales.
Inquies & vates.quod format pes sedeoq;.
Est quoq; nomen in.is.muliebre.Sed esto virile
Corbis & ædilis.fascis quoq;.piscis & axis.
Et collis.vermis & callis.follis.& ensis.
Mensis cum vecti. postis.glis.fustis & anguis.

Et torris;caulis;lapis;vnguis,torquis & orbis.
Et sanguis;cucumis; iũges cum vomere puluis.
Quæq; silent alij lybis atq; canalis, aqualis.
Et quibus.n.præit.is.Et quod componis ab asse.
Adiectiua dabis communia,iunge triscupis.
Samnis,dis;iuuenis;ciuis;testis;canis; hostis.
Nomen in os.dabitur maribus. sed fœmineis sunt
Hęc addenda duo;dos;cos;Neutris epos;argos,
Et chaos;atq; melos;iunges;os oris; & ossis.

Mart.somniculosos ille porrigit glires. Fustis.is.Iuue.fustis huc ocius (inquit),a quo diminutiuum fusticulus.i.Anguis.is; Vergil.ij.æn.gemini immẽsis orbibus angues.Vale.maxi.lib.j.fœmininũ ptulit hæc anguis. Torris.is. Flaccus.iij. argo. viuoq; reluxit torre focus.Caulis q etiã colis dicitur,vñ colicul9.Hora.ij.ser.cole suburbano q̃ siceis creuit ĩ agris. Torqs, qđ frequẽtius gñe fœminio repitur.Gel.li.viij.torqs ex auro quã ex hoste quẽ occiderat detractã induit, & paulopost torquẽ detraxit:eamq; sanguinolentã sibi in colum imponit. Iusti.libro.xliij.torque aurea donatus. Apul.ij.floridorũ circulo mineo veluti aureo torq̃.Hier.quoq; multis in locis.vt Iudicũ.viij.præter torq̃s aureas camelorũ.sed & masculinũ repitur.vt apũ Silliũ.iiij.puni.colla viri fuluo radiabãt lactea torq̃.et Liui.vij.ab vrbe cõdita.ĩ tãtũ vno torq̃ spoliauit,quẽ respsũ cruore collo circũdedit suo. Sueto.in augusto.lapsu debilitatũ aureo torq̃ donauit. Quæq; silẽt alij.cũ oẽs grãmatici libys & canalis & aqualis cui9 sint gñis siluerint:dicit q, gñis sũt masculini.nã cũ libys gẽtile sit:posset qspiã putare q, est cõe duorũ gñerũ,nos dicim9 nusq̃ repiri nisi gñe masculio. Mar.et libys ĩ lõgo puluere sudet eq̃s.et Luc.ĩ.vj.cũ iacutũ parua libys amẽtauit arena.ei9 fœmininũ libyssa ẽ,vl libystis.vt ĩfra dicem9.Canalis quoq; cũ oẽs sub gñe fœmin.reliq̃rit. Seruius grãmaticus id expressit,ait enĩ in illud.Verg.iij.geor.currẽtẽ ilignis potare canalib9 vndã.canalis melius gñe fœmi nino pferimus.Ego cõtradixerĩ,vsitatius gñe masculino esse pferẽdũ.vt Verg.ĩ Aetna.qđ si diuersos emittit terra canales.et iterũ. nec tũ ĩ rigidos exit cõtenta canales atq; iterũ adhũc,pressoq;.canali huc illuc agere vẽtos.Sene.iij.na.q.amisso canali suo flumĩa primũ refũdũtur.Idẽ in.iiij.tãdẽ tenuissimos canales tenẽt:p quos angusta rupiũ effugiũt.Idẽ in.iiij.sulphurata aquã circa canales suos durari.& in eodẽ:qbus torrẽs in canali suo cursus est.Pli.li.viij.sanguisuga vbi ĩ ipso amne canali se fixit.Li.xxiij.ab vrbe.vtraq; ẽ in capitolio canali vno discreta.Cel.li.iiij.vuluarecta cõtinuataq; ccruice:qnẽ canalẽ vocãt. Sene.ĩ epla.cviij.illũ turba p lõgi canalis angustias tractũ.Apu.vj.meta.canali directo pgas ad ipsã orci regiã,& ibidẽ.angusti canalis exerto cõtẽti tramite,& ĩ libris digestorũ.ti.de riui.l.serui9:si qs canalẽ nouũ vel phystulã. Et quoq; diminuti uo vsus ẽ Celsus.li.viij.excipiẽda sũt ex ferula facto canaliculo.Nõ inficior ego apũ antiqores inueniri aliq̃n etiã fa mininũ vt apud Cato.& apũ Varr.sed ego de optimorũ vsu loquor.nã Cato,& Varro.q̃tũ auctoritatis haberi debeat:initio testati sum9. Aqualis præterea nemo est q ex reglis traditis nõ dicat esse gñis fœminini.sed qũo Varro dixit de origĩe lĩguæ latinæ: ab aqua aq̃lis ẽdictus:vñ etiãp diminutionẽ aqualicul9 fit qđ ipsum argumẽto fuerit aqualis esse gñis masculi. Et quib9.n. præit.is.q, noĩa hñtia.n.añ.is.gñis etiã sunt masculini:vt hic panis.cinis.ignis.funis.qđ gñis esse masculini.Qui. ex illius diminutiuo funicul9 oñdit.Tametsi Luc.fœminio sit vsus apũ Gel.li.xij.aurea de cælo submisit funis et arua.Clunis,is.Iuue. ad terrã tremulo descẽdãt clune puellæ.Hor.tñ.j.ser.fœmininũ esse oñdit.qđ pulchræ(inqt) clunes. Amnis antiqores quoq; gñe fœminino dixerũt.Et qđ cõponis ab asse.q, ab asse cõposita sub hac termiatiõe gñis sunt masculi.quẽadmodũ & as assis. vt semis.centussis.bessis.tressis.octussis.decussis.bigessis.In libris digestorum titu.de vulgari & pupillari substitutione.l.si pater.vt vnus semis apũ te maneat.Persi.curto cẽtussẽ licetur.& Lucil.apũ Gel.lib.ij.fauni cẽtussesq; misellos.Adiectiua dabiscõi.q,ŕ noĩa adiectiua sub hac terminatiõe cõia sunt duorũ gñerũ.vt hic & hæc nobilis.fortis.brevis.tricuspis quoq;.& si nõ habet gen9 neutrũ tricuspe:põt tñ in obliq̃ casibus etiã neutris iũgi.Oui.j.meta.positoq; tricuspide telo. Sanis.itis.nõ solũ vriq; sexui aptari põt autore Cæs. in.lib.de analogia,verũ etiã antiqores hoc sanite ptulerũt:vt Neui9 in carmĩe belli punici.Liuius tũ.lib.x.ab vrbe.nõ est ausus gñi fœminio aptare:cũ nusq̃ repiatur nisi masculino.ait enim cohortũ sanitarũ paulisp recruduit pugna.Dis.tis. qđ etiã neutro iũctũ inuenitur.Hor.j.ser.bruto prætore tenẽte ditẽ asiã.Lu.in.viij.nõ illic lybi cæ posuerũt ditia gẽtes tẽpla,atq; etiã in singulari hoc dite:qđ Pris.negat repiri posse. Flac.tñ.ij.argonau.nõ pplos nõ dite solũ nõ vlla parẽti regna peto. Testis plærũq; gñi neutro cõiũctũ repitur,vt Lu.in.ix.teste tulit cælo victi dec9 oriõis et Hor testis metaurũ flumẽ.et Propti9 sydera testes.et Hier.ad custochiũ.testis ẽ tribunal:añ qđ iacui.Sũt q putẽt his præceptiõib9 deesse pauca noĩa q̃ iuniores grãmatici posuerũt.bipẽnis.altilis.molaris.Sed opinor hi nõ putabãt hæc noĩa triũ gñerũ esse,sed cõia.qđ si vspiã q̃si substãtiua repiãtur:illius erũt gñis cui9 ẽ substãtiuũ qđ subintelligitur:vt hic et hæc bipẽnis et hoc bipẽne declĩatẽ.Ver.xi.æn.ferro sonat alta bipẽni fraxin9.Idẽ tñ q̃si substãtiuũ posuit.ij.æn.corrupta dura bipẽni robora pfringit.Eodẽ mõ hic et hæc altilis et hoc altile declĩatur.Pli.lib.xix.heu ꝓdigia vẽtris,cece altiles spectãtur.asparagi.Idẽ in.ix.cochleæ quoq; altiles gancã implerẽt.Cũ vero.Iuue.dixit ad nos iã veniet minor altilis:gallina intelligitur: qđ Mar. expressit ĩ dist.cuius titulus ẽ gallinæ altiles.Eadẽ quoq; rõe hic hæc molaris declinatur a mola possessiuũ:sed cũ dixit.Iuue. præssoq; diu stridere molari.intelligitur.dẽs.& cũ Papi.v.theba,vastæq; sudes fractiq; molares:intelligũtur lapides,qđ Verg. expressit Aetna.qppe mollaris illi9 incẽdij lapidis.et paulopost ardẽti lapidẽ causã cẽ molarẽ.Græca noĩa sub hac termiatione fœminĩa sũt plærũq;:sed repiũtur aliq̃n masculina:vt apũ Verg.iij.geor.et lapidis arua timaui.¶ Nomẽ ĩ.os.q, noĩa ĩ.os. finita gñis sũt masculini,vt.ros.mos.flos.labos.vapos.lepos.colos.p eo qđ color.Pli.li.xxxv.glebis su9 colos:et fere nũq̃ aliter ĩ casu noĩandi vtitur.Heros.ois.cui9 fœmin.ẽheroina vl heros vl heroissa.Fœminĩa xo sũt duo hæc cos.tis.hæc dos.tis. q̃ alio mõ hæc cautes.is.declĩatur ꝓpter eã affinitatẽ q̃ ẽ iter.au.diphthõ.& .o. Arbos quoq; alteri9 teriatiõis gen9 seqtur.sed neutra sũt hoc epos.i.gen9 carnis.Ho.j.ser.forte epos acer vt nemo vari9 dicet.Mar.scribebam9 epos. cœpisti scribere:cessi. Argos.Ouid.j.de reme.vacuũ litib9 argos erat.Lu.ĩ.vj.vbi nobile quõdã nũc sup argos arãt.Chaos.i.Idẽ ĩ.ij.ĩ chaos ãtiquũ cõfũdimur.Melos.i.Persi9 cãtare credas pegaseium melos.q̃q rõ carmis nõ melos sed carmẽ recipiat.Os.oris.Verg.virgis os.habitũq; gerẽs.Os.ossis,Cato.si qs mẽbrũ rupit:aut os fregit:qđ etiã ossũ.i.ãtiqores declinabãt sic.Pac.ossũ ihũatũ dixit.

¶ Cõmunia duorũ generũ sunt bos.bouis. Verg.illemeas errareboues.Custos.dis.cõmune duorũ esse cũ oẽs fatẽtur:tũ maxime Seruius exponẽs illud Verg.vi.æñ.cernis custodia qualis,nã cum de Tesiphone poeta loqueretur: custodia ꝓ custos vsurpatũ esse dicit.Iuue.etiã neutro iunxit,dicens.titulicq; cupido hæsuris saxis cinerum custodibus.Sacerdos.tis. Verg.in.i. æñ.donec regina sacerdos Marte grauis.Gel.lib.ix.fœmininũ protulit sacerdotissa.æedem (inquit) cerimoniæ sunt quas fiamina sacerdotissas diales seorsum aiũt obseruitare. Superioribus etiã iunguntur ab hic & hæc potis & hoc pote cõposita.

Est commune duum bos,custos,atq; sacerdos.
Et quæ cõponit potis & pote,cõpos & impos.

sunt aiũt duo.hic & hæc cõpos.tis.impos.tis. Quid.i.de arte.I sequere & voti post modo cõpos eris. Hora.in poe.post etiã inclusa est voti sentẽtia cõpos. Gell.in.i. non idoneus ad dicendũ,sed ad tacendũ impos.¶ Vs.declinatum,q; noia secũdæ & quartæ declinatiõis,in.us. finita generis sunt masculini:vt hic deus.i.dñs.i. sensus.us.auditus,us. Fœminina uero sunt quæ hoc loco explicãtur.hæc Aluus.i.Verg.ij.æñ.in latus inq; feri curuã cõpagib9 aluũ. Acti9 masculinũ protulit.Maianemus retinẽs grauiio cõcepit in aluo.Humus.i.quod generis fœminini semp reperitur. Vannus.i.Verg.i. geor.& mystica vannus Iacchi.Ficus.i.vel ficus.us.qđ ꝓ arbore ex generali signãtiõe.ij.& .iiij.declinatiõis fœmininũ reperitur.Iuue.ad quæ discutienda valẽt ste rilis mala robora fici.Cice.de ora.vxorem suã se de ficu

Vs.declinatum per quartam:siue secundam
Dic maribus iunctum. Sed fœmineis referãtur
Aluus,humus;vãnus,ficus,dom9 & col9 addes.
Portícus;atq; trib9,superaddis acusq;,manusq;.
Et quæ vertentes permutant græca latinis:
Hoc plærũq; gradu;maribus quãdoq; reponis.
Hæc tria neutra facis,virus;vulgus;pelagusq;.
Tertia quod nomen declinat:dicito neutrum.
Sed duo mascula sunt lepus & mus.iũgitur illis
Pus podos;hoc est pes:& quę componis ab illo.

suspendisse dixit. Pro pomo quoq; reperitur vtriusq; declinationis gñis fœminini,aliqñ etiã masculini:sed secũdædeclinatiõis. tamen Sueto.in Aug.caseũ bubulũ manu præssum & ficus biferas petebat.Pli.quoq;.lib.xv.ficos & ficus sub gñe fœminino protulit,ꝓ pomo.Var.in.i.de re rust.fici(inquit)quẽ edim9.et Lucil.apud Noniũ Marcellũ sicuti cũ primos ficos:propalã recẽtes ꝓtulit:precio ingẽti dat primitus primos. Pro morbo vero gñis esse masculini atq; sedæ declinatiõis testatur Mart. cũ.i.epistola.li.scribit,dicem9 ficus Cæciliane tuos.quẽ versum ego nõ ignoro a diuersis autorib9 aliter atq; aliter legi.Pris. etiã ꝓ morbo quartæ declinatiõis esse putat gñis masculini,atq; ita legit.dicemus ficus Cæciliane tuos,Valla ꝓ morbo gñis masculini.Pris.astipulatur:sed de declinatiõe ab eo dissentit:cõtendit;q; sic debere legi carmen: dicemus ficos Cæciliane tuos. Geor.Merula nõ putat Mar.in ioco de morbo sensisse:sed de ipso arboris pomo. Neq;.n.vt ait:illi erat cũ Cæciliano contentio:nisi de nominis declinatione:quemadmodum voluit Arist.interpres in lib.ele.ac si poeta voluisset dicere.neq; dicemus ficus:quas scimus in arbore nasci:sed dicemus ficos tuos.i.quẽadmodũ tu sentis.quod.s.ficus ꝓ pomo gñis sit masculini.Nã quod Galeotus Martius exposuit.dicemus ficos tuos.i.seruos & familiares ficosos:ridiculũ est.Quod vero Geor.putat Martialem non fuisse adeo impudentẽ:vt tã illoto atq;illiberali ioco vteretur:ego nõ entelligo cur tã bene de illo sentiat:cũ sint illius poetæ alij ioci multo turpiores,neq;in eo Merulæ assentior:qđ putat ficũ ꝓ morbo nõ ptinere ad anni circulũ,sed tãtum ad caput:eiũq; esse, quẽ græci sycosim vocãt:cũ Mar.idẽ,atq; Verg.in priape.in illũ podicis morbũ sæpe iocentur,qđ de morbo capitis frigidiuscule diceretur.Grossus quoq; ꝓ fico cum pomũ signãt tũ gñis masculini tũ fœminini reperitur. Celsus,lib.v.grossi(inquit) in aqua cocti.Pli.lib.xv.deprehẽsasq; in his hyeme grossos.Domus quoq;& Colus vtriusq; declinatiõis reperiuntur,sed de domo lib.i.diximus.de colo.Iuue.sed graue tardas expectare colos.Cic.ij.de ora.quõ ad me venis cũ tua colu & lana.Porticus,us.tribus,us.acus.us.man9.us.fœminina sunt quartæ declinatiõis:nisi qđ' acus.i.ꝓ pisce gñis est masculini declinatiõis sedæ. Et quæ vertẽtes,q; noia græca in.os.finita q̃ trãseũt ad nostrã declinationẽ.os.mutata in.us. plerũq; sunt fœminina,vt hæc papyrus.i.Mar.perdite niliacas musæ mea dãna papyros. Hæc biblos.biblus.i. Luca in.iij. Nõdum flumineas memphis cõtexere biblos.Crystallos.allus.i.Verg.in priape.rigetq; dura barba iuncta crystallo.Costos costus.i,Catullus.Regia quã suaues expirãs costi9 odores.& Luca.in.ix.coaq; costus.Smaragdos.smaragd9.i.Pli.li.xxxvij smaragdus in qua exculpta fuerat Amymone.quãq; idẽ autor frequentius utitur gñe masculino.quẽadmodũ & Mar.scythas smaragdos appellauit.Phaellus quoq;& si gñis sit fœminini apud græcos,Catullus gñe masculino dixit.Phaellus quem uidetis hospites:aiunt fuisse nauiũ celerrimũ.Dicit igitur:tu repones plærũq; in hoc gradu.i.inter fœminina illa quæ uertentes.i.interpretes,qui ex sermone græco in latinũ interpretãtur qñq;. terminationẽ latinã respiciẽtes:repones illa maribus.i.inter masculina.ut in illo uersu,insula cincta mari diximus.Tria uero reperiũtur gñis neutri.hoc Virus.i.Mar.Vir9, ut hoc alio fallax pmutet odore.Vulg9.i.Verg.ij.æñ.Scinditur incertũ studia i cõtraria uulg9.Idẽ in eodẽ quoq; masculino gñe ꝓtulit dicẽs:& spargere uoces in uulgũ ambiguas.Salust.i iugur.uulgũ effusum oppido cedere.Pli.li.viij.id uulgũ credidisse uideo.Pelagus.i.specus quoq; antiqores tũ gñe fœminino,tũ neutro ꝓtulerũt.Gel.li.vij.specũ quãdã nactus remotã tenebrosãq; penetro & Pac.aduenio in scripulosam specũ.Cato specu opposita quo aqua deuia abiret.frequẽtius tũ masculinũ repitur.Hora i.j.car.quos agor in specus.Oui.iij.meta.Est specus in medio siluis & vimine dẽsus.Genus.i.ꝓ eo qđ est genu:quẽadmodũ supra de noĩb9 in.u.terminatis diximus,gñis est neutri.Penus.i.pen9,us.ꝓ scđam & quartã gñis sũt masculini uel fœminini.hoc pen9.oris.tertiæ semp est neutrũ.Plau.i pseu.nisi mihi annu9 penus ab amatorib9 cõgeritur.Lucil.magno pen9 paruo spacio cõsũpta peribit.Est præterea titulus i lib.digest.de penu legata sed ibidẽ frequẽtius hoc pen9.oris.legimus,quẽadmodũ apđ Hora.portet frumẽta penusq;.Affranius quoq; in penus herile dixit:ab eoqđ est hoc penus. Sexus quoq; neutro gñe Plau.in Rudẽte ꝓtulit.dicẽs.virile sex9 nũq; vllũ habui.¶ Tertia qđ nomẽ,q; noĩa in.us.desinẽtia tertiæ declinatiõis gñis sunt neutri:vt hoc tẽpus.oris.corpus.oris.sydus.eris.vulnus.eris.rudus.eris.q;(ut diximus)ruder quoq; ruderis declinatur Masculini uero sunt duo.hiclcpus.oris.hic.mus,ris.Iungitur illis,q; hoc nomen pus podos,quod ex græco

interpretãtur pes pedis. & ab eo cõpoſita ſunt gñis fœminini. vt dipus. odis. tripus. odis. decap9. odis. daſipus. odis. lagop9. odis. imantopus. odis. ſcropus. odis. ſacropus. odis. Fœminina ſunt octo tantum hæc virtus. utis. iuuentus. utis. palus. udis. ſalus. utis. & quod dat ſeruio nomen. i. verbale ſiue participiale nomẽ ab hoc verbo ſeruio. is. hoc eſt ſeruitus. utis. pecus. udis. ꝑ vna tantũ gregis animãte. nam ꝑ toto grege hoc pecus. oris. dicitur. incus. udis. ſenectus. utis. Subſcus. udis. fœmininum quoq; eſſe oſtendit Pacu. apud Feſtum dicẽs, nec vlla ſubſcus prohibet cõpagem. require in declinatione. Sint coniuncta tribus. q. huius ordinis duo noĩa reperiuntur cõia trium generum. hic hæc hoc vetus. eris. pro quo antiquiores. veter. eris. dicebant. Actius. veter fatorũ terminus ſic iuſſerat: vnde etiã ſuperlatiuum declinatur veterrim9. Intercus quoq; intercutis cõmune trium eſt. Gell. libro xviij. liberatũ ſe eſſe aquæ intercutis morbo. Idẽ. lib. ix. intercutib9 ipſi vitijs madentes. quemadmodũ & Cato dixerat intercutibus ſtupris inquinatus. Duobus ſint coniuncta, quod duorum generũ cõia tria tantum reperiuntur. hic & hæc Sus, is. Verg. iij. Geor. denteſq; exacuit ſabellicus ſus. Idem. iij. æñ. inuenta ſub ilicibus ſus. Ligus vel lygur vt ſupra diximus. cõmunis duorũ generũ eſt. ſed vt ego ſuſpicor lygur gñis eſt maſcu. lygus vero cõis duorũ. Grus. is. Verg. j. Geor. ſtrymoniæq; grues. Hor. ij. ſer. diſcerpta ferẽtes mẽbra gruis ſperſi. ¶ Maſculus eſt hic præs. q. in. æs. diphthõgõ finita duo tantũ reperiuntur: hic præs. dis. maſcu. & hoc. æs. cris. neutrum. Et in. aus. quoq; diphthongon. itidem duo fœminina, hæc laus, laudis, fraus, fraudis. ¶ S. muliebre datur. qđ noĩa finita in. s. habentia conſonantem ante. s. gñis ſunt fœminini. vt hæc puls. tis. hyems. is. glans. dis. ars. tis. frons. dis. pro arboris folio: qđ etiã hæc frondis declinatur. frons. tis. Verg. j. æñ. frõte ſub aduerſa ſcopulis pẽdentibus antrũ. Idem in. vj. ſed frons læta parũ & deiecto lumine vultu. Gel. tñ. lib. xiiij. tũ rõe analogiæ tũ autoritate antiquorũ cõtendit rectius debere proferri frons in gñe virili q̃ in fœminino: citatq; Cæciliũ: qui ait. nã ij ſunt inimici peſſumi fronte hilaro, & Cato. in. vj. originũ dicentem. poſtridie ſignis collatis æquo fronte pugnauit. Probat etiã ex proportiõis rõe: quia oĩa noĩa in. ns. terminata ſi adiectiua nõ ſunt: maſculina ſemꝑ reperiuntur. vt hic mõs, põs, fons, dẽs, q̃ ꝑcul dubio maſculina ſunt. Seps quoq; ſepis maſculinũ eſt ꝑ ſerpẽte. addidit igitur tabificus alludẽs ad illud Luca. lib. x, oſſaq; diſſoluẽs cũ corpore tabificus ſeps, hũc Pli. lib. xx. ſepa in gñe fœminino poſuit. multipedem (inqt) ſepã græci vocãt oblõgã. piloſis pedibus pecori præcipuæ nociuã. Idẽ. xxxij. ceraſtẽ: aut quas ſepas vocãt. Chalybs. bis. ſiue ꝑ illis ponti prope Paphlagoniã populis: ſiue ꝑ metonymiã ꝑ ferro. Verg. j. geor. at chalybes nudi ferrũ: quod ex porportione eo modo facit fœmininũ chalybiſſa: quo arabs. iſſa. Hiero. in prolo. Iob. & accepit vxorẽ arabyſſam. Lybs quoq; pro vento quem latini aphricũ appellãt: ex ſignificatione gñali maſculini gñis eſt: vt reliqua ventorũ noĩa. Polyſyllaba iunges. q. noĩa pluriũ ſyllabarũ in. ps. deſinentia maſculini generis ſunt. vt hic hydrops: opis. merops. opis. epops. opis. aurops. opis. cyclops. opis. adeps. ipis. manceps. ipis. æthiops. opis. cuius fœmininum Hiero. poſuit æthopiſſa. æ. numeri. xij. locutaq; eſt Maria & Aaron cõtra Moyſem ꝑ vxore eius æthopiſſa. Reperitur tamen forceps genere fœminino. vt apud Ouid. ij. meta. quẽ forcipe curua faber duxit. Per. labefactent forcipe adunca. Et partes aſſis. q. partes aſſis ſiue ꝑ libra duodecim vnciarũ: ſiue pro ſolida hæreditate gñis ſunt maſculini. vt hic triẽs, entis. quadrans. antis: quincuns. uncis. ſextãs. antis. ſeptuns. cis. dodrãs. antis. dextans. antis. decuns, uncis. decuns. uncis. Iuue. nec habet quem porrigat ore triẽtem. Mart. & quadrans mihi nullus eſt in arca. Priſ. de ponde. ſeptũcem dempto quincũce vocarunt. Dodrantem reliquũ vocem quadrãte retrato. At ſi dextãtẽm retrahas erit illi decunces. Tamẽ eſt cõe dorũ, quod quiuq; noĩa q vno verſu cõplexus eſt: cõia ſunt duorũ generũ. Celebs. Hora. de ſeipſo. iij. car. martijs cælebs quid agã calendis. Idem. j. epla. nil. ait eſſe prius, melius nil cælibe vita. Princeps. Iuue. cytharoedo principe natus. Verg. x. æñ. tu mihi nũc pugnæ princeps: & puella tu diua ſceundo · Pro quo iuniores dixerunt principiſſa: ſicut a dux ducißa: a comes comitiſſa. Infans pro puero & puella, qui per ætatem nõdum fari poſſunt: nam ꝑ non loquente cõmune eſt triũ generũ. & ſic dicimus ora infantia: & homo infantiſſimus. Bifrons duas habens facies. Verg. xij. æñ. ianũq; bifrontem: & ſic rem quãpiã bifrontẽ poſſumus dicere. & Dianam trifrontẽ, quẽadmodũ. Verg. iiij. æñ. tria virginis ora Dianæ, & eundẽ Ianum quadrifrontẽ: autore Macro. & Mar. Parẽs vterq; i. pater & mater. Verg v. æñ. ſalue ſancta parẽs. Idem in. ij. alma parens confeſſa deã. ¶ Adiectiua tribus q. nomina adiectiua rõe ſigñationis cõmunia ſunt trium generũ, vt hic & hæc & hoc prudẽs. ingens. diſcors. iners. inops. & a capite compoſita. vt biceps. anceps. & a capio. is. vt particeps. municeps. quãq; in plurali vix poſſent neutris iungi: quod aliud ſignificare viderentur muncipia. partipicia, ſed manceps. ipis. (vt diximus) eſt generis maſculini: quod tantũ viris eius ſignificatio cõpetit: quemadmodũ ediuerſo forceps generis eſt maſculini: tametſi a capio declinetur. Quod vero de torrens quidã obijciunt. ij mihi nõ videtur intelligere quid torrens ſignificet: neq; enim tantũ eſt fluuius tẽporarius: ſed etiã quicqd fluit. vt Iuue. torrens dicẽdi copia. & alio loco. Ipſe inquit torrentior. Vergilius. in buc. torrentia flumina dixit. Nefrens quoq; ꝑ ablactato porcello ab eo dictus. vt Varro in. iij. de re ruſti. ſcribit: qđ nõdũ fabã aut glandẽ frẽdere (hoc eſt) frangere poteſt, ex ratione ſigñationis nunq̃ repitur niſi gñis maſculini, quia ſemꝑ ſubintelligitur porcellus: nec de alia re dicitur.

Fœminei generis ſunt virtus: atq; iuuentus.
Et palus: atq; ſalus. & quod dat ſeruio nomen.
Atq; pecus pecudis; incus; ſubſcuſq; ſenectus.
Sint coniuncta tribus vetus, intercuſq;. Duob9
Sint coniuncta tibi tria tantũ; ſus, lygus & grus.
Maſculus eſt hic præs. Sed neutrũ dicitur hoc æs.
Et duo fœminea laus laudis; fraus q̃q; fraudis.
S. muliebre datur: ſi conſona iungitur illi.
Attamen eſto mas fons; dens; põs; tabificus ſeps
Et cũ mõte calybs; & arabs. polyſyllaba iunges:
In quibus anteuenit. p. littera. qđ ꝑbat hydrops.
Et partes aſſis. Tamen eſt commune duorum
Cælebs & princeps. infanſq; bifronſq; parẽſq;
Adiectiua tribus iungunt ſua ſignificata.

¶ Neutrum pone caput.in.t.neutrũ reperitur hoc caput.itis. & duo cõpoſita ab illo.ſinciput.pitis. & occiput.pitis.nã interciput quod quidã dixerunt nõ eſt latinũ. Iuue.comedã ego flebile nati ſinciput. & Perſius.occipiti cæco poſticæ occurrite ſannæ. Plinius, & Celſus nunq occiput, ſed ſemper occipitiũ appellant. & Sueto.in Caiũ.comatos quotiẽs ſibi occurreret:occipitio deturpabat. Duo quoq; reperio neutra indeclinabilia.hoc git.frit. Plinius.lib.xx. Git ex græcis alij melãthiõ, alij melanſpermõ vocãt, optimũ q excitatiſſimi odoris, & q nigerrimũ. Eſaiæ cap.xxviij. Seret git. & ciminũ ſparget. Varro.j.de re ruſt.illud.autẽ in ſumma ſpica iã matura, qd ẽ minus q granũ:vocatur frit. ¶ Si monoſylla ba.q; monoſyllaba ĩ.x.deſinẽtia gñis ſunt fœminini. vt hæcpax.fax.lanx.nix.nox.lux. Maſcula vero ſunt hic thrax. Hora.thrax eſt gallina ſyro par.eius fœminiũ eſt thraiſſa.nõ threiſſa, nã ai dephthõgus eſt græca quæ ſoluitur.nõ.ei.vt notauit Geor.merula in illud Verg.j.æñ. Vel qualis equos thraiſſa fatigat harpalice. Phryx.is.cuius fœmininũ eſt phrygia. Verg.x.æñ. O veræ phrygiæ.neq; enim phryges:hoceſt, o veræ fœminæ Troianæ, & non Troiani. Rex.gis.Grex.gis. Calx.cis.pro ca pedis.parte, qua terrã calcamus.vt Seruius inquit in illud. Verg.v.æñ. Calcẽq; terit iã calce diores. Apul.vij.meta. Expugnata patiẽtia mea calces validos extulerã. Repitur etiã fœmininũ in hac ſignatiõe. Verg.ix.æñ. Quadrupedẽq; citum ferrata calce fatigat. Cice.j.thuſ. Nunc video calcem.ad quã cũ ſit decurſum. Gel. lib.xiij. Curſus eorum ad eandẽ virtutis calcẽ tẽdentiũ. nã vtrobiq; p translationẽ profine ſiue extrema alicuius rei parte accipitur, ſicut plãta corporis eſt terminus. Calx quoq; p lapide in cineres igniibus ſoluto, qua vtimur in ſtructuris gñis eſt fœminini. ideo dixit hæc calx ſtringit arenã, quia ſine calce intritũ ex terra ſiue argilla facile ſoluitur. Vñ Caius Cæſar autore Trãquillo Senecæ gen9 dicẽdi aiebat eẽ arenã ſine calce. Duorũ generũ cõmune eſt hic & hæc dux. Verg.j.æñ. Dux fœmina facti, pquo (vt ſupra memorauimus) quidã per perã dicũt duciſſa. Coniux quoq; duoũ generũ cõmune eſt, quod extra ordinẽ inter monoſyllaba poſuit, quia ſolũ cũ duce in genere cõuenicbat. ¶ Sunt polyſylla in.ax.q; noĩa polyſyllaba in.ax.deſinẽtia pauca reperiũtur. hæc fere. thorax.acis. Silius.lib.iiij. Paſſurus dextera atq; irrita vulnera thorax. Verg.xj.æñ. Bis ſex thoraca petitũ perfoſſumq; locis. Nitico rax.acis.qđ generis eſt maſculini apud græcos quẽadmodũ & corax vnde deriuatur, interpretatur enim nycticorax corauus noctis. Limax.acis. Colu. Implicitus cõchæ limax hirſutaq; campe. Dropax.acis. Serenus. necnõ oppoſito curãtur dropace mẽbra. Mart.lib.x. Leuis dropace tu quotidiano. Storax.acis. Verg.in ciri. Nõ ſtorace ideo flagrãtes picta capillos. declinatur etiã ſtyrax.acis.ſtirace.es. ſed hoc vltimũ genere fœminino. Abax.acis.q, teſte Priſcia. idẽ eſt quod abacus.ci. Iabole.lib.xxxij.digeſt. qui eſt de legatis.iij.l.hæres. Cui corinthia (inquit) vaſa legata eſſent, abaces quoq; eorũ vaſorũ collocãdorũ cauſa paratos videri. p quo in oĩbus fere codicibus extrita.a.littera. baces nihili verbũ reperitur. Duoq; dicit fœminina reperiri. Smilax.acis. ſpecies hederæ eſt. ut refert Pli.lib.xvj. In quam puella fuiſſe cõuerſa dicente. Ouid.iiij.meta. Et croco in paruos verſum cũ ſimilace flores. Fornax.acis. eſt q grace dicitur caminus. ¶ Ex finita tibi.q, noĩa deſinentia in.ex. maſculina ſunt.vt hic pulex.veruex.pollex.vertex. Fœminia vero ſũt halex.ecis. nã p piſce. et p garo gñis eſt fœmininiquẽ admodũ probauim9 cũ de noĩbus in.c.finitis dictũ eſt. Forpex quoq; ſicut forceps gñis eſt fœminini. nã alterũ ab altero per antiſtechon dictũ eſt. Vibex.icis. Perſi. ſi puteа multa cautus vibice flagellas. Carex.icis. Verg.iij.geor. Et carice paſtus acuta. Imbrex.icis. Pli.lib.xxxv. Primuſq; perſonas regularũ extremis imbrĩcibus impoſuit: quæ inter initia p totypa vocantur. Seruius in illud. Verg.iiij.geor. Anguſtiq; imbrice tecti licet (inqt) hic imbrex lectũ ſit: melius ſecũdũ Plau. hæc imbrex dicitur (ait enim) fregiſti imbreces meas. Idem in milite.q, meas fregiſti imbrices & tegulas. Supellex lectilis. Perſi. noris q ſit tibi curta ſupellex, Culex Plau. ĩ caſſina. gñe fœminino ptulit, dicẽs. Eho tu nihili cana culex. ¶ Quod fit in.ix.q, noĩa in.ix.deſinẽtia fœminina ſunt. vt hæc perdix.cornix.filix.lodix. Iuue. Magnæ mentis opus nec de lodice parãda. q̃q Aſinius Pollio ſermõis latini autor exactiſſimus hos lodices genere maſculino protulit. vt Quin. lib.j.refert. Maſcula vero ſunt hic fornix.icis. Auienus in arato. Demittat gemino ſe fornice circulus. Cilix.icis. Luca. O nunq pacate cilix. a quo fœmininũ eſt ciliſſa. Ouid.j.faſto. Et ſonat accẽſis ſpica ciliſſa focis. Phœnix. icis. pro aue. & pro vento. & pro quacunq; re maſcula ex phœnice regione: nã fœmininũ mittit pheniſſa. Verg.j.æñ. hunc pheniſſa tenet Dido. & in.iiij.æñ. at nõ infœlix animi phe niſſa. Onyx.chis. Luca. in.x. totaq; effuſus in aula calcabatur onyx, & Mart. vnguentũ quod paruus onyx. ab eo cõpoſitũ ſardonyx. vt ſtatim dicemus etiã fœmininũ reperitur. Maſtix.gis. qđ flagellũ interpretatur: a maſtico, vel maſtizo. quod eſt flagello, as. hinc dictus Homero maſtix. Vergilio maſtix. Cicero. maſtix Homeri, Vergilij, Ciceronisq; reprehẽſor, ſiue flagellũ. Pli. in prooemio librorũ natu, hiſto. Vt obiter hos fugiã homeromaſtigas. Gel. lib.xvj. Lucretiã licinius; cuius liber etiã fertur in fando titulo ciceromaſtix. Iapyx.igis. pro vento: qui ſpirat ab Apulia. Hora. in.iij.car. Ne quid albus peccet iapyx. Calix.icis. pro vaſe potorio. Idẽ. Fœcũdi calices quẽ nõ fecere diſertum. Oryx.igis. Iuue. & getulus oryx & phœnicopter9 ingens. Natrix.icis. pro ſerpente. Luca. in.ix. & natrix violator aquæ. q̃q Luci. fœmininũ ptulit, dicens. Si natibus natricẽ impreſſit craſſam, & capitatã. Calyx.ycis. pro echino glãdis ſiue caſtaneæ. Pli. lib.xv. armatũ his echinato calyce vallum. dicitur autẽ calyx a calypto quod eſt velo.as. vnde eſt Apocalypſis. reuelatio. Varix.icis. Celſus.lib.ij. At varix ortus vel per

Neutrum pone caput: git; ſinciput; ociput; & frit.
Si monoſyllaba ſunt & in.x. & infinita; referto
Fœmineo gñi; ſed thrax; phryx maſcula. rex. grex
Et calx cũ pedis eſt. nam calx hæc ſtringit arenã.
Ad duo dux facies cõmune. huic adiice cõiux.
Sunt polyſyllaba in.ax. tibi tantũ maſcula thorax;
Nicticorax; limax; dropax; cum ſtorace abaxq.
Et duo fœminea tibi ſunt cum ſmilace fornax.
Ex finita tibi ſunt maſcula. fœminea halex:
Et forpex, vibex; carex; imbrex q ſupellex.
Quod fit in.ix. nomẽ muliebre eſt. Excipe fornix.
Atq; cilix; phœnix & onyx; maſtix & iapix.
Atq; calix & oryx; natrix; calixq; varixq.

ora venenarũ ſubdita profuſio ſanguinis. Spadix.icis.Vergilius in.iij.Geor.honeſtæ ſpadices.Gell. libro.iij. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulſus ſpadix dicitur. Bombyx pro materia illa: ex qua fiunt veſtes, generis eſt fœminini. vnde & Plinius.libro.xj.Caput inſcripſit de bombyce coa. Et in eodem. Aſſyria inquit bombice fœminis credimus. pro verme,ad genus generale referri debet:vt ſit hic bombyx vermis. hæc bombyx lanugo illa. Martialis. bombyx pendulus vrget opus. ¶ Voluox.ocis.ex terminatis in.ox. tantum maſculinum eſt:eſt.n.vermis:qui & conuoluolus & inuoluolus dicitur. ¶ Fœminina vero ſunt Solox. ocis. pro lana hirta:quã̃q̃ poteſt etiam trium generum eſſe commune.vt apud Lucilium.montano hirco atq; ſoloce, & Tintinius, lana ſoloci ad purpuram data. Celox.cis. quoq; quod eſt genus nauis apud Plinium in ſeptimo alioſq; autores.Phalanx quoq; additur ſuperioribus.Vergili9.ij.æneid.& iam Argiua phalanx inſtructis nauibus ibat. & Iuue.iunctæq; vmbone phalanges. ¶ Sirynx pro fiſtula ſic dicta a ſyringenympha in calamum paluſtrem conuerſa. Ouidius.ij.meta. nymphæ ſyringa vocanbant. Menynx,menyngis.pro panniculo cerebri: quo verbo etiam nunc vtuntur medici, nam pro inſula Aegypti ad regulam generalem refertur. Iynx.auicula eſt quæ latinæ dicitur torquilla ſiue turbo.de qua Ariſt.libro.ij.de animalibus.& Theocritus. Generis quoq; maſculini ponit quattuor thominx.cos.quam nos appellamus thomicen. Spelinx.gos.q; interpretatur ſpelunca.Pharynx.gos.pro fauce gutturis, & Larinx.gos.pro ipſo gutture: quas Galeni interpres pharyngas & laryngas appellat.

Quę dãtibus marib9;voluox quoq; iungitur illis,
Fœmineis addes ſolox;celoxq;phlanxq;.
Sirynx & menynx,& iynx. Sed maſcula ſunto,
Thominx thomicos;ſpelinxq; pharinxq;larinxq;.

¶ De Genere dubio.

AMbigui generis tibi tradunt pauca poetæ,
Cum talpa;dama;cardo; panthera;cupido,
Et margo;bubo;finis;cum puluere clunis,
Torqs;ſtirps & adeps;cũ ſcrobe ſpecuſq; penuſq;.

DE genere dubio. Septem ſunt gña nominum quemadmodũ libro inſequenti dicturi ſumus.maſculinũ.fœmininum neutrum,cõmune duorum,cõmune trium,promiſcuum,dubium.ſed de quinq; prioribus hucuſq; dictum eſt.promiſcuum etiã ad genus terminationis refertur. Nunc vero de genere dubio dicit eſſe pauca nomina:quæ autores alio genere auſi ſunt proferre:quã vſus atq; grammatices regulæ exigebant,vt Talpa.Dama.cũ ratione terminationis generis ſint fœminini.vt apud Hora.j.carmi.& ſuperiecto pauidæ natarunt æquore damæ.Vergili9.autoritate ſua vtrũq; ſub genere maſculino protulit.vt in bucco.cum canibus timidi venient ad pocula damæ.& .j. Geor.aut oculis capiti fodere cubilia talpæ.Quint.lib.ix.fiũt & circa genus figuræ in nominib9.nam & oculis capti & damæ timidi a Verg.dicuntur,ſed ſub eſt ratio,quia ſexus vterq; altero ſignificatur: Panthera nuſq; niſi gene fœminino legi.vt apud Hora.ij.epiſtola.diuerſum confuſa genus panthera camelo.apud græcos tñ panther.eris.maſculinum eſt.Cardo.inis.cũ plæriq; omnes genere maſculino protulerunt:Grachus in atalanta proportionem ſecutus dixit.o grata cardo regiũ egreſſum indicans. Cupido.inis, pro deo amoris.generis eſt maſculini vel ex regula ſignificationis generali cõpertum habemus:nam pro cupiditate fœminium eſt ratione terminatiõis.Hora.tamen in hac etiam ſignificatione maſculinũ protulit.ij.carmi.dicens,cupido ſordib9 aufert. ¶ Margo.quoq; ratione terminatiõis fœmininũ eſt:vt apud Iuue.ſummi plena iã margine libri. Papi.tñ.ij.the. dixit:ſoluerat heſperij deuexo margine põti. Bubo e diuerſo generis eſt maſculini. Ouid.v.meta.ignauus bubo dirũ mortalibus omen. Idem.in.xv.eiuſdem.ſtygius dedit omnia bubo. Pli.lib.x.bubo funebris & maxime abominatur. Verg.iiij. æñ.autoritate ſua fœmininum protulit dicens. ſolaq; culminibus ferali carmine bubo. Finis & Clunis ideo ſunt maſculina quoniam.n.habent ante.is.Verg.v.æñ.feſſiſq; ſub ipſum finem aduentabant.& Iuu.ad terrã tremulo deſcendunt clune puellæ.Verg.tamen.ij.æñ.dixit,hæc finis priami fatorũ & Hora.j.ſer.quod pulchræ clunes breue quod latus. mirorq; Seruiũ in illud Verg.hæc finis Priami putaſſe,neq; dici poſſe hic finis,neq; hæc clunis.ait namq; his verbis,omnia latina nomina in anima,ſimplicia,a verbis non venientia,in.nis.ſyllaba terminata maſculina ſunt.in anima propter canis.ſimplicia propter bipennis,a verbo non venientia propter finis.ergo Iuue.bene dixit tremulo deſcendunt clunæ puellæ. Hora.male: quod pulchræ clunes. Puluis.eris.maſculinũ eſt.Hora.j.car.aut puluere troico nigrũ melionem:quod etiã ab illo diminutiuum confirmat puluiſculũ. Apul.pro magia.tenuen.candificum.nobilem puluiſculum. Proper.tamen.lib.elegi.j.fœminium protulit.d.ſit mihi præcipue puluis ethruſca dolor. Idem libro.ij.& duo ſint verſus,qui nunc iacet horrida puluis. Clunis.is.Hora.j.ſermo,quod pulchræ clunes,breue quod latus.Iuue.Ad terrã tremulo deſcendunt clune puellæ.Plau.quaſi lupus ab armis valeo,clunes inflatos fero. ¶ Torquis etiã:vt ſuo loco dixim9:frequẽtius fœmininũ q̃ maſculinũ reperitur. Stirps quoq; p arbore.tũ maſculinũ,tũ fœmininũ eſſe teſtatur Ser.in illud Verg.vij.æñ.quorũq; a ſtirpe nepotes.ſtirpẽ (inquit)cũ de gñre dicim9,tãtũ fœmininũ eſt,vt idẽ in eodẽ.heu ſtirpẽ inuiſam:cũ de arbore maſculini & fœminini gñis inuenitur.Hor.ſtirpes raptas & pecudes & domos.Sed de maſculino.Verg.ij.geor.admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix. Idẽ lib.xij,ſed ſtirpẽ teneri nullo diſcrimine ſacrũ.Adeps.ipis.apud Celſum ſemp fœmininũ repio.vt.v.lib.adipis anſerinæ.apũ Pli.vero ſemp maſculinũ;niſi quid me fallit.nũq; enim aliter loquitur,niſi adeps anſerinus.verrinus.humanus.& li.xxviij admixto anſeris adipe ſeuoq; taurorũ. Scrobs.bis.ex gñali regula fœmininũ eſt.Luca.lib.viij.exigua poſuit ſcrobe.Seruiquoq; cõtra artem a Lucano poſitũ miror,cum etiam Ouid.vij.meta.dixerit.ſcrobibus tellure duabus.ait namq; in illud. Verg.ij.Geor.ſcrobibus mãdet mutata ſubactis.nos ſcrobes dicimus gñe maſculino,ſed Luc.dixit cõtra artẽ.exigua poſuit ſcrobe.neq; enim quia Plau.in amphy.dixit ſcrobes effodito ſexagenos:parum latine Lucanũ Ouidiumq; dixiſſe putandi ſunt,immo magis ex arte ſcrobẽ fœminino gñe protuliſſe. Specus.penus.de vtroq; ſatis multa in genere diximus.

¶ Cortex.cis.ſilex.icis.pumex.icis.latex.icis.rõne terminatiõis maſculina ſunt. Verg.raptus de ſubere cortex. & Martiał. cortice depoſito mollis echinus erit. Iuue.nec melior ſilicẽ pedibus quæ cõterit atrũ. Verg,vſ.æñ. latebroſo in pumice nidi. Idẽ.in.ſ.æñ laticẽq; lyæã. & .iij.geor.latices infundere cornu lenæos. Iuueniũtur tñ autores etiã genere fœminino ꝓtuliſſe. Verg.in buc.muſcõ circũdat amaræ corticis. vbi Seruius ait maſculino potius eſſe vtendũ. In illud quoq; Verg.vij. æñ. ſtabat acuta ſilex:his verbis ſcribit,pene oẽs hũc ſilicẽ dixerũt.nã & Varr. & Lucre.ita dicũt. Tãta tñ eſt Verg.autoritas. vt perſuadeat nobis etiã hãc ſilicẽ dici. Idẽ quoq; Seru. ſcribit in illud Vergilij. Ecce maris magni claudit nos obice põtus.meli9 inquit dicitur hic obex q̃ hæc obex. Ouidius,quas obice firmo clauſerat iliades,ſed de hoc noĩe in defectiuis dicetur.atq; ea cauſa hic nõ poſitũ ẽ. Eo modo Catull. poſuit ſub gñe fœminĩo pumicẽ,quẽ admodũ & Ennius laticẽ. Et actius apd Priſcianñ lib. v.nõ calida latice lautus.dixit. Lynx præterea cũ ex regula fœmininũ ſit.vt apud Verg.iij.geor.qd lynces bacchi variæ,Hora.tñ in.ij.carmi.maſculinũ ꝓtulit dicens:nec curat oriõ leões aut timidos argitare lynces. Et lapidis nomen,quia ſardonyx hoc genus carminis nõ recipit,circuitione vtitur dicẽs.q; ille lapillus:cuius nomen eſt cõpoſitũ ex ſardus & onyx,eſt gñis dubij. Iuue.radiãt teſtitudine denſi ſardonyches. Idẽ tñ alio loco dixit.atq; ideo cõducta Paul9 agebat ſardoniche. Alia fortaſſe reperiũtur noĩa gñis ambigui,q̃ ſcriptores autoritate ſua freti cõtra vſum artemq; ꝓtulerũt gñe diuerſo,ſed nos hæc tantũ annotaſſe ſufficiat.

Cortex, atq; ſilex; cum pumice: lynxq; latexq;.
Et nomen lapidis quod gignit ſardus onyxq;.

DE noĩb9 maſculinis. Quoniã illa regula ſignificatiõis,quã prĩcipio huĩ9 libri poſuim9,q; noĩa q̃ ad mares ꝓtinent gñis ſunt maſculini,& q̃ ad fœminas fœmin,& q̃ ad vtrũq; cõis duorũ.nimis cõfuſe atq; inſufficiẽter fuit poſita,partim explicata eſt a nobis p regulas terminationũ,partim etiã hoc loco explicabitur. Nõ dico nũc de illis noĩbus quæ hñt vtriuſq; ſexus diſtincta terminationes,vt magiſter.magiſtra. lupus.pa.roman9.romana. ſed de illis q̃ cũ poſſint eſſe gñis fœmini ex ratiõe terminatiiõs atq; illorũ ſignificatio,ad vtrũq; ſexũ ptinere,tñ habẽt ꝓ alterutro ſexu diuerſas terminatiões,vt ecce draco rõne terminatiõis ita potuit eſſe cõe duorũ gñrũ,quẽadmodũ hic & hæc homo:& quaſi epicenũ ſub gñe maſculino cõprehẽdere fœmininũ: maſculinũ tñ appellam9 draconẽ.fœmininũ vero dracenã. Eodẽ mõ de leõe lea vel leæna dicim9. Ouid.iij.meta.vt lea ſæua ſitim multa cõpeſcuit vnda. Verg.in.buc.torua leæna lupũ ſequtur. Strabo,ſtraba teſte Priſc.iiij.car.facit. A caupone quoq; fullone & latrone,quia nunq̃ niſi de viris dicuntur: vſurpantur (vt inquit Ser.) fœminina in a.vt caupona,fullona. & latrona,ſed caupona in vſu eſt.fullona & latrona nondũ legi:ſed ſi mihi eſſet neceſſe illã noĩare,q̃ nobis lintea polire ſolet ego potius fullonã q̃ fullonẽ appellarẽ:qñquidem fullo maſculorũ eſt propriũ, & eodẽ modo latronã fœminã potius q latronẽ:& ſi cũ grãmaticorũ vulgo ſupra dixi,hõ nemo iũge latronẽ. Lacõ tãtum ſignificat marẽ ex lacedemõe vrbe. Mar.nondũ adhuc matre iubente lacõ. fœmininũ ab eo. Vergilius protulit.ij.æñ.nec tibi tyndaridis facies inuiſa lacæne. ¶ Cõpoſita quoq; a cano,nis.in.cen.finita maſculina ſunt, fœminina vero mittũt in.a.vt ſupra diximus:cũ de noĩb9 terminatis in en.diſputarem9. Flamẽ.inis.ſacerdos tantũ de viris dicitur,nã ſacerdotiſſa flaminadicitur. Aſturicũ maſculinũ eſſe dixerim9. Sãbuciſtes.æ.vel ſambuciſta.æ.fœmininũ mittit ſambuciſtria. Cymbaliſtes vel cimbaliſta.liſtria. Cytha riſtes vł.riſta.riſtria. Tympaniſtes vel.niſta.niſtria. Pſaltes vel pſalta.tria. Prophetes vel ꝓpheta.etis.tidis. vel ꝓphetiſſa. Poetes vel poeta.etis.idis.quidã etiam dixerũt poetiſſa. Scythes vel ſcytha.this.thydis. Sarmates vel ſarmata.atis.tidis.de quibus oĩbus cõplura diximus cũ de genere nominũ in.a.terminatorũ diſſerebamus. Magnes.itis.ſemp ſub hac terminatione maſculinum reperitur ſiue ꝓ lapide ſiue pro populo Theſſaliæ.nã fœmininũ mittit magnetis.tidis.magneſſa. Ouid. in epła Medeæ.cur vnq̃ colchi magnetida vidim9 argo.nauis.n.cũ ſit nomẽ:fœminini gñis eſt. Hora.iij.car.magneſſam hippolytẽ dũ fugit abſtinẽs. Pari rõne.Cres.tis.cretis.dis.vel creſſa.æ.mittit fœmininũ. Silius.ij.pu.cres erat æriſonis Curetũ aduct9 ab antris. & Tibul.de dædalo lib.iiij.phœbo gratiſſima dona cres tulit. Auſo,quoq; in monoſyllabis,q. Dedalo cres poſuit. Oui.i.de arte.creſſa Thyeſteo ſi ſe abſtinuiſſet amore. Verg.v.æñ.creſſa gen9 pholoæ gemini circũ vbera nati. Iuue. nec minus ſthenoboea:q̃ creſſa excãduit. Ex terminatis in.bs. Lybs.yſſa.vellibyſtis.idis. Verg.v.æñ.horridus in iaculis & pelle libyſtidis vrſæ. Sili.lib.i.vrſæq; libyſſæ inſignis ſagulo duris certare maniplis. Arabs.iſſa. Chalybs. biſſa. & in.ps. æthiops.piſſa.quẽadmodũ in gñe terminatorũ in.bs. & .ps.dictũ eſt. Ex terminatis in.x.thrax.aiſſa.cilix.iſſa.phœnix.iſſa.

DE nominibus maſculinis q̃ ex diuerſis terminationibus mittũt fœminina in.a.vel in.is.

Draco dracæna.	Flamen flamina.
Caupo capona.	Aſtur aſturica.
Leo leæna vel lea.	Sambuciſtes:ciſtria.
Fullo fullona.	Cytariſtes.riſtria.
Lacon lacæna.	Cymbaliſtes.liſtria.
Fidicen fidicina.	Tympaniſtes.paniſtria.
Lyricen lyricina.	Pſaltes pſaltria.
Siticen ſiticina.	Prophetes prophetis.
Tibiſcen tibiſcina.	Poetes poetis.
Tubicen tubicina.	Scythes ſcythis.
Cornicem cornicina.	Sarmates ſarmatis.
Oſcen oſcina.	Magnes.etis.vel.neſſa.
Cretes cretis;vł creſſa.	Chalybs chalybiſſa.
Moabita moabitis.	Aethiops æthiopiſſa.
Amonita amonitis.	Thrax thraiſſa.
Nepos neptis.	Cilix ciliſſa.
Heros heroina.	Phœnix phœniſſa.
Lybs lybiſſa.	Phryx phrygia.
Arabs arabiſſa.	Rex regina.

Quędã ſunt noĩa; q̃ tametſi cõmunia duorũ gñrũ repiũtur;habẽt tñ aliã ꝓpriã terminationẽ gñeris fœminini;vt Hoſpes hoſpita. Soſpes.ſpita. Sacerdos ſacerdotiſſa. Cuſtos cuſtodia. Antiſtes antiſtia

phryx.igia.rex regina,q̃ oĩa suo quoq; loco in gñe terminationũ requirẽda sunt. Quædam sunt nomina. Seruius in illud. Verg.vj.æñ.cernis custodia qualis,loquẽs enim de Ctesiphone inqt.custodia est qui custodit.vsurpatũ est autẽ sicut hospita. nã hic & hæc custos facit.Idem quoq; dicendũ de sospes.antistes & sacerdos. Cap.ij.

DE quinq; nominũ declinatiõibus. Iam puer eo videtur adolcuisse:vt quod ante hac faciebat,nõ debeat inflectere nomina per ꝓportionẽ illorũ,quæ in principio huius operis posita sunt:cũ declinãdi modus ille sit paulo incertior atq; confusus,sed per regulas & præcepta quæ in hoc cap.ij.traduntur. ¶ Principio itaq; ponit documenta omnibus quinq; declinationibus cõmunia:deinde singulatim de vnaquaq; illarũ quinq; declinationũ regulas prosequetur. ¶ Dicit igitur,q; ne orporteat autorem sæpius eãdem præceptionẽ repetere:hoc est in qualibet declinatione idem dicere,o auditor accipe quæ teneas memoria in nominibus variãdis.i.indeclinando noĩa.

¶ De nominum declinatione. Cap.ij.

NE sit opus toties eadem præcepta resumi:
Accipe,quæ teneas in nominibus variãdis.
Compositi formam simplex,& cõpositiuum
Simplicis obseruant.Exanguis dat tibi sanguis.
A pede fit vulpes & apes;nec regulas seruit.
Impubis dat.eris,sed pubes dat tibi pubis.
Est requies quintæ;declinat tertia simplex.
Quartus cum quinto semper recto similantur
In neutris.Sed in.a.pluralem ponis vbiq;.
Estq; vocatiuus recto similis prope semper:
Præterq̃ quintæ pluralibus in genitiuis:
Syllaba nonnunq̃ collidítur,u.capitales.
Tertius & sextus plurales assimilantur.

¶ Cõpositi formam.Primum præceptũ ad analogiam grãmatices pertinet:q̃ (vt ait Quin.) nõ ratiõe nititur:sed exẽplo,& ex certis incerta probare nititur.vt cum exploratũ habueris,q; iber facit in genitiuo iberi,intelliges q; celtiber compositũ acelta & iber facit in genitiuo celtiberi. Atq; ediuerso si exploratum tibi sit q; celtiber facit celtiberi intelliges etiã q; iber fecit in genitiuo iberi. Hæc regula quia declinationi seruit maxime,visum ẽ autori hoc loco illã ponere.Dicit itaq; q; nomẽ simplex seruat formã cõpositi,i.proportionẽ & cõpositũ seruat ecõtrario formã simplicis.Habet tñ regula exceptionem,quia non vsq; q̃q; vera est,vt sanguis genitiuum facit sanguinis vna syllaba crescente,exanguis,vero facit exanguis parium syllabarum. ¶ Præterea cum vulpes & apes a pede composita videantur:quoniam vulpes autore.Quin.quasi volipes dicta est,apes quoq;,vel quia sine pedibus nascantur:vel potius quod pedibus per mutua nexis. vt Verg.vj.æñ. ait in vuæ modũ pendeãt,debuerunt facere in genitiuo vulpedis & apedis,sed amissa vna syllaba fecerũt vulpis & apis,quãq̃ pro cypselo aue apedis quoq; facit. Lepus quoq; si(vt autor est Quin.) quasi leuipes dicitur, leuipedis debuit facere:sed fecit leporis. ¶ Pubes quoq; mittit genitiuum parium syllabarum,sed ab eo compositum impubis,vt Probus & Phocas voluerunt,vel impuber:vt Cæsar in lib.de analogia impuberis in genitiuo facit.Cice.iiij.inuectiuarum.Filium eius impuberem. legatum a patre missum.Verg.tamẽ regulã secutus impubis Iuli dixit.& Hora.ij.carmi.nec impubem parentes Troillĩ & Ouid.ix.meta.facietq; viros impubibus annis. ¶ Quies.etis.præterea cum sit tertiæ declinationis,ab eo compositũ requies quintæ reperitur.vt apud Verg.iiij.æñ.tempus inane peto requiem spaciumq; furori.quãq̃.& quies quiei antiquiores etiã per quintam declinabãt.vt Affranius.solicito corde corpus non potitur nec quie.& Næuius.cõplexo summo corpora operiuntur ac suaui quie.Atq; econtrario Cicero in Catone maiore dixit: vt meæ senectutis requietem obletamentumq; noscatis.Macro.quoq; in.j.de somno Scipionis,quia & illa(inquit)requietis est inscia.Multa quoq; alia sunt quæ non sequũtur simpliciũ declinationẽ:vt centimanus Giges dictus est ab Hora,sed in genitiuo cẽtimani gigæ dicemus. Alia quoq; complura passim reperies,quæ non sequuntur ex regula proportionem. ¶ Quartus cum quinto.Secunda regula est q; noĩa neutra.ij.iij.& .iiij.declinationis quoniam primæ & quintæ nullum est neutrum:habent accusatiuũ & vocatiuũ similes nominatiuo,& in plurali semper terminãtur in.a.vt hoc templum tẽpla,hoc corp⁹ corpora,hoc veru verua ¶ .Estq; vocatiua recto similis. ¶ Tertia regula est.q; vocatiuus omniũ quinq; declinationum in vtroq; numero similis est nominatiuo. Sed dixit non semper sed prope.i.quasi semper,propter nomina secũdæ declinationis terminata in.us.quæ alio modo exeunt.& propter nomina græca:de quibus suo loco disseremus. ¶ Præterq̃ quintæ.Quarta regula,q; genitiuus pluralis omnium declinationum præterq̃ quintæ potest recipere syncopam,hoc est abscisionem,vt in prima æneadum pro æneadarum. graiugenum pro graiugenarum. Verg.j.æñ.quis genus æneadum:quis Troiæ nesciat vrbem? Idem in.viij.optime graiugenũ: cui me fortuna precari. In secunda virum pro virorum,diuum pro diuorũ.Vergilius.j.æñ.arma virumq; tabulæq;. Idem in.ix.Turne quod optanti diuum promittere nemo. In.iij,agrestum pro agrestium.cœlestum pro cœlestium,prudentum pro prudentium.mensum pro mensium. Ouid.xij.meta.& quos sustinui bis mensus quinq; labores.Verg.j.geor.& vos agrestum præsentia numina fauni.& Ouid.j.meta.vltima cælestum terras astrea reliquit. In.iiij.passum pro passuum.nurum pro nuruum,currum pro curuum.Mar.scd.duo sunt que nos distingunt milia passum.Lucill.apud Macro.in.j.satur. hunc mille passum qui vicerit atq; duobus campanus sonipes. Idem lib.xij.cinctaq; adest virgo matrũq; nurumq; caterua. Verg.vj.æñ.quæ gratia currũ armorumq; fuit viuis.Neq; solum in carmine fit huius casus abscissio,verũetiam in prosa oratione.vt Cic.in ora.pro Sextio,vestrarũ(inquit)sedũ templorũq; causa.& in nominibus numeralibus.vt duũ pro duorũ. quadragenũ pro quadragenorum.tricenũ pro tricenorum,ediuerso alesin genitiuo plurali.u.suscepit tantum metri causa: vt dixit Seruius in illud Verg.viij.æñ.alitũ pecudũq; genus,alitũ enim per epenthesim pro alitum posuit.sicut & Manil. in vltimo astro.alituũq; genus studiũ censusq; vocabit. ¶ Tertius & sextus,q; datiuus & ablatiuus numeri pluralis in terminatione similes sunt in omnibus quinq; declinationib⁹. Itaq; cum semel datiui terminationem posuimus,ablatiui eãdem esse intelligemus.vt datiuo musis,ablatiuo a musis.

De prima noīs declinatiōe. Formæ declinationū vt quibusdā (Diomede referente) visum est: septē sunt. Nā ex secūdæ nostra duas fecerunt, alterā eorum quæ genitiuū in .i. simplex alterā eorū, q in .i. duplex terminātur. Duas quoq; ex quarta nostra, alterā eorū quæ mittūt genitiuū in .us. alterā exaptotis in .u. desinētibus q̄ non declinatur in nūcro singulari. Qui declinationū numerus ad quinariū redactus est: quoniā tot videbātur esse genitiui diuersitates. ¶ Dicit igitur q̄ prīa noīs declinatio, terminatiōes habet noīatiui tres in, as. es. a. Sed in .as. & in .es. tātū græcorū, vt æneas. cæ, archias, chiæ. anchises. chisæ. planctes. netæ. In .a. vero tā græcorū q̄ latinorū, vt musa. æ. helena. enæ. terra. æ. fabula. æ. Itaq; dixit .a. latina. non q, oīa noīa primæ declinatiōis in .a. desinētia latina sint: sed q, cū in .as. et ī .es. oīa sint græca in .a. finita sunt etiā latina. Estq; illud etiā hoc loco repetēdū q, in cap. superioridictū est, q, noīa huius declinatiōis in .as. & in .es. finita omnia sunt græca: & masculina. in .a. vero pertim græca, ptim latina, ptim masculina, partim fœmnina: nā neutrū nullū est prīæ declinatiōis: præterq̄ quod Quid. v. meta. bis posuit in neutro genere polēta. idq; singulari, vt diximus exēplo: quē opinor nostri secuti sunt. cū hoc pascha. chæ. in neutro gñre posuerūt. ¶ Est genitiuus in .æ. diphthōgon. q, noīa primæ declinatiōis a quacunq; veniat noīatiui positiōe mittūt genitiuū in .æ. diphthōgo. vt æneas, eneæ. anchises. æ. musa. æ. terra. æ. ita tñ, vt gtūs sit pariū syllabarū. Poetæ vero aliq̄ soluūt diphthōgō illā ī .ai. syllabas. Ver. iij. æñ. aulai in medio libabāt pocula bacchi. Idē in .vj. aurai simplicis ignē. & in .ix. Diues pictai vectis & aurai. Cic. in. ara. Atq; oculos vrget pedib9 pecusq; nepai, p aulę, auræ, pictæ, nepæ, sed hoc poetis tantū licitū fuit. neq; oībus quidē, sed antiqoribꝰ: aut antiqtatū amatoribus, quales fuerūt Vergilioꝰ, Lucre. Cice. Exit etiā hic gtūs in .as. sed id quoq; apud antiquos, & quidē raro. Liuius andronicus, atq; esas habemus mētionē p escæ, ab eo q̄ est esca. Neuius rūcus atq; purpureus filij terras p terræ. Vñ etiā nūc pater familias, mater familias, filiusfamilias dicimus p familiæ, qđ antiqui sic loq̄bantur. Deide dicit q, ūlla noīa adiectiua quæ p primā & sęcām noīs declinationē inflectūtur, mittūt genitiuū in .us. a quacūq; noīatiui terminatiōe exeāt siue prīæ siue sęcæ sint declinatiōis. Ea sunt vnus. a. um. vnius. i. Vllus. a. um. vllius. li. Nullus. a. um. nullius. li. Solus. a. um. solius. li. Totus. a. um. totius. ti. Alius, a, ud. alius alij. Alter. a. um. alterius. ri. Vter, a, um. vtrius. ri. Et ab his cōpositā, vt Neuter. a. ū. Vterq;, aq;. ūq;. Vterlibet. alibet. vtrūlibet. Vteruis. auis. vtrūuis. Vtercūq; vtracūq; vtrūcūq;. Alteruter. utra. utrū, quæ oīa mittūt genitiuū in ius, & datiuū in .i. Sequūtur tñ aliq̄ portionē noīm adiectiuorū prīæ & sęcūdæ declinatiōis. Cicero nō vnæ rei, sed omnibus cōsuli putetur, pro vni. Idē ad Herēniū, nō res totæ rei necesse est similis sit, pro toti. Terentius in Heautōti. Alteræ dum narrat forte audiui, pro alteri. Idem in eunucho. Mihi solæ ridiculo fuit, pro soli. Cæcilius, Nullæ nationi tot victorias tā breui spacio datas arbitror, pro nulli. Sed in hoc noīe neuter frequētius reperitur genitiuꝰ regularis: q̄ genitiuus in .ius. & datius in .i. ¶ Pone datiuis. æ. q, datiuus in .æ. diphthōgon terminatur, similisq; est genitiuo. Noīa tñ quæ miserunt genitiuū in .ius. ablata. us. faciūt datiuū in .i. vt vnus vnius vni. ¶ Omnibus ex rectis, q, accusatiuus primæ declinationis a quacunq; exeat terminatiōe noīatiui in .am. desinit: fitq; a genitiuo. æ. diphthōgon mutata in .am. vt musa. æ. musam. Sed in noībus græcis accusatiuus græcus plærūq; a latinis vsurpatur quēadmodū in declinatione græca dicemus. ¶ Atq; vocatiuus fit in .a. q, vocatiuus in .a. terminatur: etiā cū venit a noībus græcis in .as. & in .es. desinētibus. vt æneas o ænea. anchises o anchisa. atrides o atrida. Verg. x. æñ. Vigilias ne deū gēs æneaꝰ vigilia. Idē. iij. æñ. Cōiugis anchisa veneris dignitate superbo. Hora. ij. sermo. Nequis humasse velit aiacē atrida vetas curꝰ Ablatiuus quoq; similis est vocatiuo in terminatiōe. Sed quod de accusatiuuo diximus, idē quoq; de vocatiuo & abltō dicēdū est: frequētius in noībus græcis in .as. & in .es. desinētebus vsurpari casus græcos, vt suo loco dicemꝰ. ¶ Rectus pluralis, q, noīatiuꝰ pluralis huius declinatiōis in .æ. diphthōgō desinit, & est similis genitiuo & datiuo nūeri singularis, sicut musa. æ. plurali noīatiuo musæ. ¶ Genitiuus in .arū. q, gtūs pluralis in .arū. terminatur. fitq; ab ablatiuo singulari addita. rum. vt hæc musa a musa. arum. ¶ Atq; datiuus in .is. q, dtūs pluralis terminatur in .is. fitq; ab ablatiuo singulari .a. mutata in .is. vt musa. is. Excipiūtur tñ q̄ differētiæ causa faciūt datiuū in: abus. & quæ sunt illa subiūgit, equa. abus. filia. abus. nata. abus. mula. abus, dea. abus. liberta. abus. ambæ. abus. duæ. duabus. Priscia. inter hæc numerat asina asinabus, qđ Valla posse dici negat. Antiquissimi quoq; ab is ea id, eabus dixerūt. Cassius. Hemina pōtifici qui cū eabus stuprū fecerat. Iuniores etiā ab aīa aīabus dixerūt, vt Serui9 multis in locis & nostræ religiōis autores. Neq; dissimulandus est hoc in loco illorū error: q nō intelligētes verba Prisciani qđ ille de paucis noībus scripsit: ad infinita ppe noīa extendūt. Dicit enim lib. vij. Vbi de datiuo & abltō pluralibus primæ declinationis disserit. Inueniūtur tñ pauca gñeris fœminini, q̄ ex masculinis transfigurantur nō habētibus neutra, q̄ aīaliū sunt demōstratiua naturaliter diuersum sexū habentia: q̄ differētiæ causa in ablatiuo singulari. bus. assumpta faciūt datiuum & ablatiuū plurales. & quæ sunt illa pauca, subdit. natabus. filiabus. deabus. mulabus liberta9. asinabus. ambabus. duab9. Isti vero dū putūt se latinū sermonē locupletare, funditus euertunt: cū artis grāmaticæ præcepta cōtrahēda atq; limitāda potiꝰ sint, q̄ ampliāda. Quis enim vnq̄ apud autores idoneos legit quod isti faciunt ab agnus. agna. abus. ab iuuencus. ca. abus.

De prima nominis declinatione.

CVm sint quinq; puer declinandi tibi formæ:
Quas vnus varijs ex rectis dat genitiuus:
Prima sit in .as. es. sed. græcis. a. cp latina.
Est genitiuus in .ę. diphthongon. sed tamen. ai.
Dat tibi nonnunq̄. dat &. as. sed & id quoq; raro.
Octo trium generum sunt nomina. & dant. in. ius.
Pone datiuis in, æ. diphthongon. sed genitiuus
Cum tibi fiet in .us. us, rapta pone datiuum.
Omnibus ex rectis finitur in .am. tibi quartus.
Atq; vocatiuus fit in .a. Cui iungito sextum.
Rectus pluralis fit. æ. Genitiuus in .arum.
Atq; datiuus in .is. finitur. Pauca tamen sunt:
Quę faciunt abus, velut est equa, filia nata.
Mula, dea; liberta, ambabus iunge duabus.

a lupus.pa.abus.a.ceruus cerua.abus.& alia innumera,quæ solent sine autoritate in exemplū deducere.Quid quod neq; illa ipsa quæ Prisc.& Valla dicūt exire in.abus.semper ita faciūt nisi tātum differētiæ causa,quæ si aliunde percipi potest, nihil necesse est illa nomina in.abus. terminari, vt equa, ratione discriminis potuit mittere equabus.vnde & Varro in.ij. de re rust.fecit caput de equis & equabus.vt vtrūq; sexū complecteretur.At vero Papīn.lib.xxij.digest.titulo de vsuris & fructibus.l.equis.equis (inquit) per fidei comissum relictis post morā fœtus quoq; præstabuntur.Vulpianus in titulo de varijs & extra ordinarijs cog.l.de vsu. Item de equis alienis a sciente possessis fœtuq; earum, non dixerunt equabus, quia de partu earum vterq; iure consultus mentionem fecit,neq; ambiguum erat, de quo sexu loquerētur.Colum.quoq; lib.vij.de re rust.cū de admissura equorū in equas loq̄retur admissarū (inqt) cæteris equis facit inimicum. Quod si ex adiūctis non satis constat:de quo sexu loquimur:equabus potius q̄ equis dicemus.vt Seruius.iij.geor. Equabus (inquit) eius immisit furorem.Filia præterea differentiæ causa potuit facere filiabus. Ennius tamen in andromeda dixit:filijs propter te innocens obiecta sum nerei,non dixit filiabus,quia de nereidibus loquebatur.Plau.quoq; in sticho,ego intrabo & gratulabor aduentum vestrū filijs,non dixit filiabus:quoniam antipho senex de duabus filijs Panegyri & Pinatio ad generos duos loq̄batur.Hieron.quoq; interpres Genesos.cap.xxxj. Quid possum facere filijs & nepotibus meis: cū Labam de Lia & Rachel deprehensis loqueretur.Nata quoq; & si differentiæ causa potest aliquando exire in.abus.Papīn.tamen in achilleide dixit.charisq; paraconnubia natis: quas tibi fiderceis diuarū vultibus æquas sors dedit.nō dixit natabus,quia Lycomedes rex scyri filias tantū habuit,cum præsertim, vt sexus ambiguitatem tolleret,adiunxit,quas æquas vultibus diuarū.Ouid.quoq;.xiij.meta. Euboea duabus & totidem nastis andros fraterna potita est, quia duabus dixit:nihil necesse habuit natabus dicere. Quod vero Laurentius asina ab hac regula excluserit illa forte ratio fuit,quod non habuit autores,quorum testimonio fretus auderet dicere asinabus:præter vnum Priscia.cui non solet multum fidei adhibere. Nam Pli.lib.xj.Asinis (inquit) a fœtu māmæ dolent,ideo sexto mense arcent partus nihil necesse fuit dicere asinabus,quia statim subiunxit de māmarum dolore atq; illarum fœtu.In.j.etiam lib.regum Hieron.interprete legimus:& de asinis quas perdidisti ne solicitus sis.non dixit asinabus,quia statim adiecit quas perdidisti.Eadem præterea ratione.Cicero scribens ad filiam & vxorem dixit. duabus animis suis,non animabus,quia illud adiunctum duabus tollebat sexus ambiguitatem.Namquod Seruius,atq; religionis nostræ autores dicunt ab anima animabus, ne coincideret cum animis quod est ab animus:recte id fecissent si autoritate niterentur. Et quod a domina quidam faciunt dominabus facile refellitur testimonio.Q.Curtij.qui de vxore & filia Darij scribens dixit actum,est de dominis:nisi forte velint dicere,qd' quia hystoricus de fœminis loquebatur, ideo dixit dīis,nunq̄ tamen isti autorē idoneē mihi monstrabunt,qui vnquam dixerit dominabus. Nam qd' nonnulli afferunt ex epistola diui Hieron.ad demetriadē: dominabus,ille nō dn̄abus,sed dominis scripsit:incedentib9 (inquit) dominis ancilla virgo procedit ornatior. Atq;,vt vno verbo colligā quod sentio,tūc vtemur datiuo & ablatiuo.in.abus.cū potest esse dubiū de quo sexu loquimur,neq; id passim, sed in illis tantū noībus, in quibus optimi autores hoc fieri voluerunt. Ambæ vero & duæ quāuis nulla simili differentiæ causa cogente(vt Prisc.ait)habent datiuū ablatiuū ambabus,duabus.¶ Accusatiui plurales,q; accusatiuus numeri pluralis exit in.as.addita.s.ablatiuo singulari,vt musa.as.

Accusatiui plurales.as.tibi mittunt.

De secunda nominis declinatione.

ALtera dat rectis tibi sex.er.ir.ur.vl.us.aut.ī. Atq; eus diphthōgō.sed & hāc tm̄mō grecis. Fit genitiuus in.i.Sed rectum non superabit. Excipias gibber,lacer;& socer;asper;adulter.

DE secunda nominis declinatione.¶ Secūda nominis declinatio terminationes habet noīatiui sex.er.ir.ur.um.us.eus. quæ omnes mittūt genitiuū in.i.vt.puer.eri.caper.i.vir.iri.treuir.i.satur.uri.quod in.ur.solū reperitur,nā matur. latine non dicitur,etiam Prisci.autore,qui dicit in.ur.vnū tantum reperiri satur.Templū.li.lignū.i.deus.dei.In.eus. diphthōgon finita omnia sunt græca,vt pētheus.ei,orpheus.ei,Reperiūtur etiā duæ terminationes in.os.& in.on. noīm tātum græcorū quæ ad hanc declinationem referuntur quemadmodū in declinatione græca disseremus,vt hic logos.gi.hoc ilion.ij.Sed rectū nō superabit. Omnes genitiuos secundæ nominū declinatiōis in.i.terminari diximus, sed quia partim crescunt vna syllaba,partim sunt æqualiū syllabarū,vt tollat hanc ambiguitatē,dicit,q; genitiuus huius declinationis æqualis est suo noīatiuo in numero syllabarū,vt hoc templū.li.hic dn̄s.ni.Excipit pauca noīa q̄ hic numerantur.gibber.eri. Sueto. de orbilio grāmatico,gibberosos se de sole in vmbrā transferre respondit.erat enim Murena gibber.Pli.lib.viij.Syriacis nō sunt palcaria sed gibber p gibbo.posuit.Mart.in.dist.sigillū gibberi p gibberoso.Nā quēadmodū gibbus tū ipsum tumorē significat siue dorsum nasi.vt Iuue. mediisq; in naribus ingens gibbus,tūrē ipsam gibbū habētē.vt Mart.nō aliter ridetur Atlas cū corpore gibbo.& Celsus.lib.iiij.Extrinsecus gibbū,intrinsecus cauū est iecur:qui tumorē habet,quē gibberosum appellat iurecōsult9 in titulo de ædilitio ædict.l.vel pterui vel gibberosi.Lacer.i.Verg.vl.æn.lacerū crudeliter ora.Socer. eri.Idem in.ij.æn.Ad soceros & auo puerū astyanacta trahebat. Asper.eri,q; etiā per syncopā obliquos habet aliq̄n æquales.Verg.ij.æn.Improuisum aspris veluti qui sentibus anguem pressit.Adulter adulteri.Liber liberi,pro eo q̄ est Bacchus, & pro eo quod est ingenuus siue non seruus. Nam pro libro scripto & pro cortice libri facit.Iber iberi, pro Hispanus. Lucanus in.vj.Si tibi durus iber,aut sit tibi terga dedisset.Vergil.iij.geor. aut amplicatos a tergo horrebis iberos. Nam pro flumine iberus iberi posuit Luca.in lib.iiij. Qui præstat terris aufert tibi nomen iberus.Iber iberis,per terriam populus est septemptrionalis iuxta armeniā. Ab iber iberi.fit celtiber.eri.nomen cōpositum a celtis & iberis. Luca.in.iiij.gallorum celte miscentes nomen iberis: non vt historiographi nostri delirant:dicti quasi cetus tubalis.

¶ Presbyter.eri.ꝑeo quod græci dicunt præsbyteros,interpretaturq; senior, apud nostros pro eo qđ est faceros: quemadmodũ & abbas,ꝑ eo quod est pater. & pappas ꝑ eo qđ auus:noĩa sunt honoris. Liger.eri.nomẽ est celebre apd Verg.x.æñ. fraterq; liger,sed frater anhelos flectit æquos,& paulopost genitiuũ expressit dicẽs,vesani talia late dicta volãt ligeri. Miser.eri.gener.eri.tener.eri.necessitate ordinis litterarũ crescunt vna syllaba in genitiuo,quoniã.n.vel.s.nõ possunt in cadẽ syllaba r.litterã præcedere. Prosper.eri.quod etiã prosperus dicit Cice.in.vj.de repu.scribẽs.Deinde hominũ generi prosperus & salutaris. Dexter.i.qđ etiã ꝑ syncopẽ dextri facit in genitiuo. Puer.eri.ꝑ quo antiquissimi puerus.eri.sti ciebãt.Ceci.age puere duce me ad patrios fines. Affranius,o puere puere sine me prospicere mihi. Et noĩa cõ posita agerẽdo & ferẽdo.vt armiger.eri.scliger.i.corniger.eri.furcifer.eri.armifer.eri.Vir,iri & ab eo cõposita duumuir.iri.leuir.iri.Treuir iri.popul9 est Gallię. Luc.in.j.tu quoq; lætatus conuerti prælia treuir. Satur.uri.Iuue.satur est cũ dicit Hor hoc.Minuuntur etiã genitiui vna syllaba ꝑ syncopã,siue mauis apocopẽ:quoties gtũs in.i.duplex desinit.altero.n.ex illis detracto gtũs vna syllaba decurtatur,vt Antonius.oni. ꝑ antonij.peculiũ.uli.ꝑ peculij.tuguriũ.uri.ꝑ tuguri.j.Iuue.Antoni gladios potuit cõtemnere,si sic oĩa dixisset.Verg.i bucc. nec spes libertatis erat:neq; cura peculi.Idẽ in eodẽ ope.pauperis & tuguri cõgestũ cespite culmẽ. ¶ Sed diphthõgus in.eus. qđ noĩa in.eus.diphthõgõ desidentia,q̃ oĩa diximus esse græca.duplicẽ habẽt genitiuũ in eĩ diphthõgon copulatũ,vel in.ei. syllabas diuisum. Nam in.eos.mere græcus est,vt tereus.ei.vel terei, tereos,prometheus.thei,vel promethei,theos. Verg. in bucco.aut vbi mutatos terei narrauerit artus. Idem in eodem opere, caucaseasq; refert volucres furtumq; promethei. Mart.flet Philomela nefas incesti tereos & quæ, sed hic genitiuus ex græco vsurpatur:quare in suum locum referendus est,ambiget vero quispiam mulciber quomodo mittet genitiuum,nam si mulciberi facit:turpe est a nobis fuisse prætermissum:cum ab alijs quibusdam grammaticis hoc in loco positum sit. Ad quod illud est respondendum: hoc nomen Prisc. teste duos habere genitiuos, sed vtrumq; tertiæ mulcibris & mulciberis: quemadmodum suo loco dicemus. Cicero. tamen.ij.thus.mulcebri dixit in secunda declinatione, quod colligitur ex ratione carminis senarij quod ex Aeschilo poeta Græco vertit in latinum sermonem in hunc modum.iouisq; numen mulcibri asciuit manus:vbi neq; mulcibris,neq; mulciberis,sed neq; mulciberi esse potest, vt in quibusdam codicibus, necesse est enim vt iambus sit in quarto loco. Conferte obsecro vos nunc,quialios autores admirari soletis: breuitatem nostram simul & facilitatem & copiam eum aliorum præceptis inextricabilibus, & cũ multa verborũ perplexitate diminutis. ¶ Atq; datiuus in.o.q; datiuus & ablatiuus singularis in.o.termiantur:fiũtq; a genitiuo.i.finali mutata in.o.vt dñs.i.dño a dño.puer pueri puero a puero. ¶ Accusatiuo, q; accusatiuus in.um,desinit:fitq; a genitiuo.i.finali mutata in.um.vt dominidominum.pueri puerum,quod de nominibus latinis,aut græcis latine declinatis est dicendum,atq; ideo adiecimus declinatio nostra.i.latina. Nam si quæsieris a me The seus quemadmodũ mittit accusatiuũ,respõdebo theseũ vel thesea,sed theseũ declinatione latina,thesea declinatione græca qui casus vt alias dicemus a latinis vsurpatur.Vergil.in.vj.quid thesea magnum quid memorem alcidem. Cicero.de natura deorum accusatiuum latinum protulit.theseum (inquit) & hippolitum. ¶ Vs. recti mutans,quia superius posuit regulam generalem, q; vocatiuus est similis nominatiuo.immo apud antiquiores idem fuit in terminatione: atq; a græcis vterq; rectus appellatur:& quia in regula illa generali adiecimus temperamentũ prope, nunc præceptum illud limitans dicit:q; cum nominatiuus terminatur in.us.vocatiuus exit in.e.us.noĩatiui mutata in.e.vt dñs o dñe.Marcus o marce.Patitur tñ regula illa exceptionẽ:quoniã hoc nomen filius debuit facere filie,& facit fili,qđ etiã apud antiquiores filie fecit. Liuius andronicus.pater noster saturni filie.fluuius quoq; deus & latin9 atq; etiam si vis populus & fortasse alia hmõi noĩa apd antiqores in vocatiuo similes noĩatiuo repiũtur. Verg.viij.æñ.corniger hesperidũ fluuius regnator aquarũ,ꝑ o fluuie. Idẽ in priap. de cera facta.dat tibi poma deus.sed hoc nomẽ de antiqtate nihil videtur mutasse,nemo enim dixit o deæ.Idem Socer arma latin9 habeto ꝑ o latine,sic quoq; Luca.dixit in.ij.de gener.o ppls vix sæcula lõga decorũ.& qđ ĩ re diuina cotidie audimus.agn9 dei q tollis peccata mũdi,ꝑ agne,& alio ĩ loco.attẽdite pple me9,ꝑ o mi populе. ¶ Si tñ ẽ ꝑpriũ,q; noĩa propria in.ius.finita mittũt vocatiuum in.i.ablata.us.noĩatiui,vt vergilio vergili. Mercurius o mercuri.larius o lari.qui lacus est Italiæ.de quo Verg.ij.geor.te lari maxime teq; fluctib9 assurgens.Genius quoq; (& si nomẽ est appellatiuũ) plures eni sunt genii hominũ & locorũ.tamen quasi nomine ꝑprio Tibullus vocat eũ lib.iiij.mane geni cape thura libens. Antiquiores tamen quod de filius diximus,hæc quoq; noĩa in.e.terminabant,vt vergilius o vergile.Mercurius o mercurie.Illud quoq; animaduertendũ est vocatiuũ hunc qñq; desinere in.i.vocalem,quãdoq; in.i.cõsonãtem.Nã si in noĩatiuo.i.cõsonãs est ante.us.ablata.us,relinquitur in fine.i.cõsonãs,vt vulteius o vultei.Hor.j.epla.dur9 ait vultei nimis attẽtus qs videris. vbi vultei dissyllabũ est rõne carminis.ergo in.i cõsonãtẽ desinit.Nã in accusatiuo q noĩatiuo par est in nũero syllabarũ:vulteiũ trisyllabum posuit dicẽs.vulteiũ nomine menam.Quod si ante.us.in nominatiuo est vocalis, in vocatiuo queq; ablata.us. vocalis.erit.vt caius o cai. Mar.quod peto da cai,non peto consilium.Nam in nominatiuo trisyllabum posuit idem autor alibi dicens. Caius vt fiat Iulius & proculus. Quod vero Ouid. pompei trisyllabum posuit in.iij.libro de ponto cum dixit.Accipe Pompei deductum nomen ab illo,eadem ratione potuisset Pompeius in nominatiuo quadrisyllabum ponere. Quod si rectus trisyllabus est, vt apud Lucanum Pompeius ueparem, necesse est vocatiuum duarum esse syllabarum.

¶ Presbyter atq; liger,miser & gener;& tener addes
Et prosper.dexter.puer.Et quod fit tibi nomen
Agero siue fero.vir.treuir.iunge saturq;.
Liber & ingenuus,Bacch9;cui iunges Iberũ.
Sed dipthongus in.eus.ei.dat vel.ei.genitiuo.
Atq; datiuus in.o.dabitur. Cui iungito sextum,
Accusatiuo.um.dat declinatio nostra.
Vs recti mutans in.e.casum pone vocandi.
Sed dices fili.fluuius.deus atq; latinus.
Si tamen est propriũ per.ius.tunc:us.rapiatur.

¶ Rectus pluralis,q; noīatiuus pluralis secūdæ declinationis in.i.terminatur,estq; in terminatione similis genitiuo singulari.vt dñs dñi,plurali dñi.¶ Genitiuus in.orū.q; genitiuus eiusdē numeri & declinatiōis in.orum.terminatur.fitq; ab ablatiuo singulari assumpta.rū.vt a dño dñorū.¶ Atq; datiuus in.is.q; datiuus pluralis eiusdē declinationis terminatur in.is. fitq; ab ablatiuo singulari.o.finali mutata in.is.vt a dño dñis. Ambo vero & duo,quæ noīa ad hanc declinationē potissimū referūtur:quēadmodū in alijs quoq; locis diximus:in hoc casu ambobus.abus.obus.& duobus duabus duobus fecerūt.Sed deus ī noīatiuo atq; cōsequēter in vocatiuo pluralibus facit dei regulariter:& dij per synæresim.atq; eadem ratiōe in datiuo deis vel dijs. Luca.in.ij. o vtinā cæliq; deis herebiq; liceret. ¶ Accusatiui.q; accusatiuus in.os. terminatur,fitq; ab ablatiuo singulari additta.s.vt a dño dños.¶ Noībus neutris,quia in principio huius secūdi capitis dictū est.q; noīa neutra tres casus habēt similes noīatiuū,accusatiuū,& vocatiuū:& in plurali terminabātur in.a.nunc regula illa contrahitur magis atq; limitatur:dicitq; formari a genitiuo singulari.i.finali mutata in.a. Nā si gtūs in.i. duplex desinit: neutra pluralia in.a.purū.i.vocali antecedēte desinūt, vt hoc auguriū augurij.hæc auguria,hōc pæculiū.lij. hæc peculia,si vero in vnico.i.desinit gtūs singularis: plalia neutra in.a.mixtū cū cōsonāte q̄ precedit illud.i, desinūt.vt hoc tēplū tēpli tēpla. hoc donū doni dona.

Rectus pluralis fit in.i.Genitiuus in. orum.
Atq; datiuus in.is.Sed dat tibi dij deus & dijs.
Accusatiui plurales.os.tibi mittunt.
Nominibus neutris.in.a.vertitur.i.genitiui.

De tertia nominis declinatione.

TErtia diuersos dat declinatio fines:
Et quamq; varie,tamen exit in.is.genitiuus.
Ex.a.ponit.atis.Ex.e.facit.is.genitiuus.
Onis.ab.o.fiet.Per.inis.nonnulla dabuntur:
Cardo,ordo,turboq;homo,nemo,iungis appollo.
Et quod fœminei generis datur in.do.vel in.go.
Vnedo.dat,onis:seu pomum,siue sit arbos.
Ast Anio & Nerio dant,enis.dat carocarnis.

DE tertia noīs declinatiōe.Quēadmodū prīa declinatio tres habuit noīatiui terminatiōes.secūda vero sex.ita tertia habet multo plures,q̄ oēs mittūt gtūm in.is.atq; ideo dicit tertia diuersos dat declinatio fines,qa quāq̄ litteræ terminales huius declinatiōis sint vndecim.a.e.o.c.d.l.n.r.s.t.x.terminatiōes quīquaginta sunt & eo amplius,quas cū de genitiuo disputabimus,ex ordine ꝓsequemur.¶ Ex.a.ponit.atis.q; noīa tertiæ declinatiōis in.a.desinētia:sup.a.noīatiui.tis.assumpta mittūt genitiuū in.atis.vt hoc toreuma toreumatis.schema,atis.pægma,atis.syrma,atis.pneuma.atis.hæc antiquiores etiā ꝓ prīnā declinabāt:suntq; oīa græca,vt in gñe diximꝰ.¶ Ex.e.facit.is.gtūs,q; huiꝰ declinatiōis noīa ī.e.finita mittūt gtūm.e. mutata in.is.vt hoc mare maris.cubile lis,mātile,ilis.suntq; oīa neutra atq; latina:nā græca fœminina sunt:reducūturq; ad prīnā declinationē latinā.¶ Onis.ab.o.fit,q; noīa tertiæ declinationis in.o.desinētia mittūt genitiuū in.onis.super.o.noīatiui assumpta.nis.vt hic sermo sermonis,harpago.gonis.vnio.onis.porphyrio.onis.¶ Per.inis.nōnulla dabuntur, q; hæc noīa q̄ vno versu cōplectuntur:mittūt genitiuū nō in.onis.sed in.inis.hic cardo cardinis,ordo.inis.turbo.inis.pro ventorū vertigine,aut ꝓ puerorū trochisco.Verg.in.i.turbine corripuit:scopuloq; infixit acuto.Hora.in epodo: citūq; retro solue turbinē.Nā cū propriū est nomē gladiatoris cuiusdā,generalem regulā sequitur. Idē.ij.ser.rides turbonis in armis spiritū.Homo.inis.& nemo.inis.qđ ab homine cōpositū est apud antiquiores genitiuū misit in.onis Ennius apud Prisciānū. vulturis in siluis miserum mandebat homonē.Ipse quoq; genitiuus neminis antiquus est:quo vix vti possumus.Plautus in captiuis.neminis miserere certū est,& Lucillius,neminis ingenio quēq̄ confidere oportet.Apollo apollinis.cuius genitiuus atticus est apollo,vt Paulus in epistola ad Corinth.j. Hieronym.interprete.ego quidē sum Pauli,ego aūt Apollo,sed de hoc in declinatiōe græca dicemus,antiquiores quoq; Festo autore apellinis dicebāt.¶ Et quod fœminei gñis,q; noīa etiā desinētia in.do.vel in.go.q̄ sunt gñis fœminini,mittūt genitiuū in.inis.vt hæc teredo teredinis.formido.inis.virgo.ginis.vligo vliginis.Vnedo tñ pro arbore & ꝓ pomo,& si gñis est fœminini:genitiuū fecit vnedonis.Pli.lib.xvj.quibusdā arboribus cortex cadit.vt malo,vnedoni. Idem libro.xv.de vnedone arbore ipsa fructicosa cui nomen ex argumento sit vnum tantum edendi.Mendum est incredibili consensu in omnibus libris receptum, quod a me primū est deprehensum in expositione Seruij sup illud Verg.j.geor.arbuta sacræ de ficerēt siluæ,ait nāq; arbuta sunt rubra poma siluarū.quæ Plinius oredones vocat qđ asperitate sua plures edi nō possunt.atq; Pli.nō oredones,sed vnedones appellat.ergo vel meo piculo emendādꝰ est iste locus:atq; fidei pristinæ restituēdus.¶ Ast.anio.& nerio,q; hæc duo noīa,hic anio vel aniē,& hæc nerio vel neriē:mittunt genitiuū in.enis:vt anienis nerienis.Hora.j.car.& præceps anio ac tiburti locus,quod antiquissimi secūdū analogiā declinabāt anien.anienis.Cato.nō minus quā quīdecim milia anien abest.Papi,etiā in siluis,priscos imitatus præceps anien dixit.Declinatur etiā hic anienis.vt Sill.l.j.puni.qua pater acceptis anienis ditior vndis,quāq̄ pōt esse genitiuꝰ anienis: siue igitur prīa noīatiui positio sit anio siue aniē siue anienis.genitiuū habet anienis.Luc.in.ij.gelidas anienis ad vndas.Ouid. xiij.met.quāq̄ anienis aqua cursuq; breuissimus almo. Nerio quoq;,vt.A. gellius lib.xij. noct. atti.scribit. a veteribus sic declinabatur quasi anio:nā perinde(inquit)vt anienē.sic nerienē dixerūt tertia syllaba producta.Plau.in truculento. Mars peregre aduenies salutat nerienē vxorem suam.Mar.innuptijs philologiæ,certumq; esse graduum nerienes cōiugis amore torreri,declinatur etiā hæc nerienes.is.vt Var.in saty.menipea,nerienes(inquit)minerua fortuna ac ceres. Caro præterea a regula excipitur facitq; in gtō carnis,quoniā apđ priscos hæc carnis.is.declinabatur. Liuius andro.carnis ait vinūq; quod libāt.T.Liuius,xxv.ab vrbe.laurentibus carnis quæ dari debet,data nō fuerat.Itaq; ab eo quodest caro carūcula,& ab eo qđ est carnis carnicula diminutiua declinata sunt.Animaduertēdū hoc in loco,qđ in græcorū declinatiōne diximus: noīa græca fœminina.in.o.lōgum desinētia,in.onis.fecisse genitiuū apđ priscos atq; reliquos casus cōsequēter.vt.io.ionis. calypso.onis,dido.onis.Plau.in aulu.argus quem quōdā ioni iuno custodē dedit.Liuius andro,apud nymphā atlantis filiā

calypsonẽ.Ennius pœnos didone oriũdos.Sed hmõi declinatiõe iã nõ esse vtendũ ostẽdit Quin,li.i.his verbis.mihi aũt plꝛ cet latinã rõnẽ sequi quousq; patitur decor,neq; enĩ talypsonẽ dixerim autiunonẽ.q̃q̃ secut⁹ antiquos Cesar vtitur hac rõne declinãdi.Illud prætcrea est annotãdũ.masculina græca in.on.finita in.hãc.terminationẽ plerũq; a latinis referri.vt tarchõ.cho.raphõ.pho.agãmenõ,eno.Verg.ix.æñ.hĩc tarcho & thyrrheni tuta tenebãt.Idẽ in.x.partheniũq; rapho & prædurũ virib⁹ orsen.Papi.in.archi.stimulatq; agãmeno volẽtes.¶ Lac tibi dat lactis.q̃ in.c.duo tãtũ noĩa repiũtur huius declinationis.hoc lac lactis,qđ antiquissimi hoc lacte lactis declinabãt.Plau.in.menech.nec lacte est lacti vsq̃ similius.nã lactes ĩ plurali,vt alias dixim⁹,sunt intestina per q̃ labitur cibus,vt scribit Pli.li.xi.natu.hist.singulariter quoq; lactis ĩ noĩatiuo dixit Põpõnius inferẽti nati.cerebellũ(inqt)lactis agnina.¶ Halec quẽadmodũ in gñe memorauimus salsugo erat ex piscículis halecib⁹ sale maceratis cõfecta:qđ etiã garũ vocabatur: facit in gtõ halecis.quẽadmodũ & halex.ecis.vt infra dicemus,sed halec caret nũero multitudinis:quẽadmodũ & alia multa hmõi noĩa.¶ Bogud format.udis.q̃: iu.d.vnũ tãtũ repitur nomẽ hui⁹ declinatiõis bogud qui fuit Rex Mauritaniæ,facitq; in genitiuo bogudis.Liui⁹ apđ Prisc.lib.cxiij.ab vrbe cõdi. cassius(inqt) & bogud castra adorti. Idem in eodem. bogudis causa exercitum in Aphricam traijcere conatus sit. Opius in commentarijs.rex bogud cõiunctis suis copijs & cognito regis Iubæ egressu.& ibidem pauloante:profectus ab Vtica in Mauritaniam regnũq; bogudis est ingressus.¶ Nostri dixere dauidis.ac si dicat,q̃ hoc nomẽ dauid cũ finalem syllabã acuat:neq; possit declinari,quia barbarũ est,tñ nostri hoc est religiõis Christianæ scriptores aliq̃n dusi sunt hic dauid.idis declinare penultina in gtõ lõga:quia dauid vltimã acuit,ergo necesse est,vt gtũm habeat penultima pducta,vt Michael.elis.Daniel.elis.vtitur illa rõne declinãdi Iuuẽcus in quattuor cuãgelia.¶ Additur.is.post.l.q̃ hui⁹ declinatiõis noĩa in.l.litterã finita: faciũt gtũm assũpta.is.sup noĩatiui terminationẽ.vt hoc aĩal,alis.tribunal.alis.vectigal.alis.Michael.elis.vigil.ilis.sol,olis.cõsul.ulis.Deide dicit q̃ hæc duo noĩa mel & fel in genitiuo assumũt.lis,p.is.itaq̃ gtũs & reliqui casus qui pẽdẽt a gtõ duplici.l.scribũtur,vt melli.melli.felli.a melle felle.¶ Nomẽ qđ sit in.n.q̃ noĩa ĩ.n.finita mittũt gtũm.is:assumpta, vt hic titã.is.hæc syrẽ.is.delphin.is.canõ.is,sed quẽadmodũ in gñe diximus in.an.& in.in.& in.on.finita oĩa sũt græca, in.en.vero partim græca partim latina.¶ Men.finita,quia superior regulã tãtũ finali syllabæ genitiui pspexit.dicit nũc q̃ noĩa terminata in.men.vt hoc fulmẽ,numẽ,& in.cen.vt cõpositã a cano.is,qualia sunt tubicẽ,fidicẽ.cũ his quattuor noĩb⁹, vnguen,pectẽ,inguẽ.glutẽ.mutãt.e.noĩatiui in.i.vt fluminis.numinis.tubicinis.fidicinis.vnguinis.pectinis.inguinis.glutinis,qđ Pli.lib.vij.glutinũ dixit,glutinũ (inquit) ppẽdiculũ & terebrã.Hymẽ vero quõ mittat genitiuũ nõ expressit:quiã nusq̃ eius obliqui a me repti sunt,qđ si declinaretur nihil dubiũ est quin hyeminis genitiuũ faceret:& reliquos casus cõsequenter.¶ In.on.vero q̃,vt diximus,oĩa sunt græca,partim mittũt genitiuũ in.ontis.vt lacoõntis.demophoõntis.hippocoõntis.hippomedõntis.phaetõntis.acherõntis.tarchõntis,bisontis.Partim in.onis.vt dæmõnis.canõnis. daphnõnis.sindõnis.sidõnis.sinõnis.hieronis.Euã quoq; vnum de bacchi noĩbus autore Prisciano.is.in genitiuo assumit.dicimusq; Euantis.Papi.v.theb.& a summi auditus mõtibus Euã.Vergil.vi.æñ.illa chorum similans euantis orgia circum.Seruius,participium esse vult euãtis,quasi bachãtis.Sed.de his vbi de græca declinatione plura.¶ Is.post.r.iunges,q̃ huius declinationis nomina in.r.litteram terminata assumunt in genitiuo.is.quacunq; vocali præcedente.vt pului-nar.aris.torcular.aris.anser.eris.passer.eris.gadir.iris.amor.oris.decor.oris.murmur.uris.fur.furis.Far vero accipit in genitiuo,ris.itaq̃ per.r.duplex scribitur.far farris.& reliqui cõsequenter casus,qui a genitiuo formantur.farris autẽ ideo putant.r.in genitiuo sumpsisse:ne coincideret cum secunda persona huius verbi for faris.Deinde dicit,q̃ tria noĩa in.cer.desinentia mittunt genitiuũ,cer.mutata in.cris.ea sunt acer acris,pro fortis,vehemens & acutus,nam pro arbore aceris in genitiuo facit.Solinus de thure scribens,ramis(inquit)ad aceris æqualitatem.Volucer.cris,alacer.cris. Deinde q̃ hoc nomen imber,& ab eo cõposita september,october,nouember,decẽber,mulciber formant genitiuũ,ber,mutata in.bris. vt imbris,septembris,octobris,nouẽbris,decẽbris.mulcibris,nam a mulcendo & imbri cõpositum videtur:& recte simplicis declinationẽ seruat,sed Ouid.in.ij.de arte mulciberis posuit dicens:mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis. Cic. vt in.ij. delinatione diximus genitiuum mulcibri protulit.ij.thus.Celeber quoq; & saluber genitiuos faciunt celebris & salubris. Possunt autem hæc dno adiectiua cũ illis tribus acer.volucrer.alacer.& cum illis quæ terminantur in.ster.etiã & sub terminatione in.is.p genere masculino & fœminino declinari, vt hic & hæc alacris & hoc alacre,hic & hæc acris & hoc acre.Verg.vi.æñ.anchises alacres palmas vtrasq; tetendit.Ennius apud.Prisc.somnus repente in campo passim molissimus perculit acris.¶ In.tris.plura dabis,q̃ in.ter.desinentia nomina multa reperiuntur mittentia genitiuum in.tris.nõ tamen omnia,vt quidã putauerũt:quoniã græca omnia mittunt genitiuũ in.eris.vt soter.eris.pãther.eris.character.eris.physeter eris.stater.eris.luter.eris.spinther.eris.non spinthris.& cõplura alia:de quibus.lib.v.cum decremẽtis nominũ dicitur plenius disserẽdũ est.¶ Quæ vero in.tris.mittũt genitiuũ hæc sunt fere.frater.tris.mater.tris.pater.tris.& ab eo cõposita,vt diespiter.tris.marspiter.tris.opiter.tris.Iupiter.tris.quod etiã Iouis facit,sed hoc a noĩatiuo iouis est quẽadmodũ iupitris a iupiter:qua declinãdi rõne Iginius frequẽter vtitur,vt vter.tris.accipiter.tris.venter.tris.lynther.thris.etiam si græcũ sit.

Lac tibi dat lactis.halec halecis habebit.
Bogud format.udis.nostri dixere Dauidis.
Additur.is.post.l.Sed lis mel felq; recepit.
Nomen quod fit in.n.assumit.is.in genitiuo.
Men.finita dabunt.inis.& quod definit in.cen,
Atq; vnguen.pecten.iũges cũq; inguine glutẽ.
Et quandoq; datur ex.on.genitius in.ontis.
Is.post.r.iunges.Tamen.r.tibi far germinabit.
Cris dat acer.voluer;alacer,bris,accipit imber.
Et sua composita;celeber.quibus adde saluber.
In.tris.plura dabis.frater,mater.pater,vter.

¶Et nomina adiectiua p gñe masculino desinentia in.ster.mittunt quoq; gtũm in.stris,vt silvester.stris.qđ cum est viri p̃ prium silvester.stri.p scđam declinatur.rurester.stris.equester.stris.pedester.stris.palustersiris.campester.stris.sequester, stris,qđ etiam p scđam & primam declinatur.sequester,stra.strum.Sed q̃ret fortasse qspiam cur nõ fecit mẽtiõem hoc loco huius noĩs iter.At qđ illđ dicim⁹ hoc nomẽ in vsu nostro ex duob⁹ recĩs cõstare hoc est iter iteris.itiner.eris.sed in ntõ et duobus reliqs casibu,qui in neutris noĩbus sunt ntõ sites.magis est in vsu iter.in obliqs magis est itiner,sed de hoc infra iterum dicem⁹ cum de hñtibus duplex cremẽtum disseretur. Eadem rõne:cum Iupiter & Iouis in ntõ dicatur:atq; in gtõ Iupitris & Iouis,Iupiter in ntõ magis est in vsu quẽadmodum & Iouis in gtõ,q est ab eo qđ hic Iouis.Cæcilius apđ Prisci.non nobis qđem deus reptus est Iouis,& Actius apđ eundem,lucifera lãpa de exurat Iouis arietẽ. O.facit ex.u.q, hæc quattuor noĩa femur,ebur,robur,iecur,& si regulã sequuntur terminatorẽ in.r.q̃ntum ad syllabã genitiui terminalẽ attinet:tñ in penultima mutãt.u.nominatiui in.o.dicimusq; femoris,eboris,roboris,iecoris,qđ etiam in gtõ iecinoris vel iocinoris fecit,q̃q̃ videatur ab eo qđ est iecinus vel iocinus declinari.Persi.rupto iecore exierit caprificus.Liui.viij.ab vrbe.caput iocineris a familiari parte cæsum.Antoni⁹ gnifo:quẽ Cicero post fori i laborem freq̃nter audiebat,ab eo quod est ebur & robur ẽbura & robura faciebat:autor est Quint.in.i,deinde dicit q, hoc nomẽ cor acccpit.d.littera mediã:fecitq; in gtõ cordis.Hepar vero qđ apđ græcos hepatos gtũm facit:ideo nõ posui qa hoc nomẽ a latinis receptum nõ est:cum proprium hñt iecur,& qđ ex antiquioribus grãmaticis nullus posuit,qđ ipsum argumẽto est eo nõ esse vtẽdũ.Lar quoq; p̃ rege veientũ: qđ Pris.posuit facere gtũm lartis:ego nõ posui:qđ huĩ noĩs tãtũ obliquos repio.Liui.li.iiij.lartetolũnio rege veientorẽ,& Oui.larte ferox,cæso cossus opima tulit.¶ Suscipit.atis,ab as.q, noĩa tertiæ declinatiõis in.as.finita mittunt gtũm in,atis,s,noĩatiui mutata in.tis.vt pietas.atis.sanctitas.atis,ciuitas.atis.veritas.atis & noĩa gẽtilia,vt arpinas, atis.altinas.atis. tolosas.atis.q̃ antiqores p.is.& .e.declinabãt,vt arpinatis.ate.altinatis.ate Exciĩuntur quattuor monosyllaba q̃ aliter exeunt in gtõ,ea sunt vas.dis.Cice.iiij.offi.vas factus est alter eius fistẽdi.Hora.j.ser.ille datis vadibus qui rum ecx tractus in vrbem.Vas vasis,qđ etiam antiquiores hoc vasum vasi declinabãt.atq; ideo in plurali tãtum scđa repitur declinatiõis.Cato apđ Gel.li.xij.noctiũ atti.neq; vasum neq; vestimentũ vllũ est in manu preciosum.As . assis. p libra,duodecim vnciarũ siue p solida hæreditate. Mas maris,p masculo in qualibet specie,qđ aliqñ figuratæ etiã neutris iũximus quia masculinũ sicut & fœmininũ versus heroicus nõ recipit,itaq; aliqñ nomẽ mas,aliqñ masculũ diximus qđ vtrũq; impropriũ est. Atqui græcum ponit.adis.q, noĩa græca partim mittũt gtũm in.adis.vt arcas.adis. pallas.adis.monas.adis, ogdoas ogdoadis.decas decadis.hellas.adis.arcas.adis. Partim in.an is.vt pallas.antis.calchas.antis.thoas thoantis.elephas elephãtis,gigas gigãtis,adamas adamãtis.atlas,ãtis.Sed q̃ sunt illa q̃ mittunt in.adis.q̃ in.antis, a declinatiõe græca petẽdum est,ua q̃ illi mittũt in.ados.nos in.adis,quæ illi in.antos.nos i.antis.vertere debem⁹.¶ Cũ sit in es nomẽ.q, noĩa masculina,aut cõia duorũ generũ terminata in.es.mittũt genitiuũ in.itis.e.noĩatiui mutata in.i.& .s.mutata in.tis.vt hic stipes stipitis,hic trames,itis.hic & hæc miles .itis.hic & hæc sospes.itis.Excipiuntur duo,hic verres,hic & hæc vates q̃ formãt genitiuũ.es.mutata in.is.vt verres.ris.vates.tis.In.ctis.vero mittũt genitiuũ vndecim noĩa q̃ sequuntur.paries.etis.aries. etis,perpes perpetis.interpres.etis.teres,etis.indiges.etis.præpes.etis.hebes.etis.Inquies inquietis.locuples,etis. magnes,etis. mansues.etis. quod apud priscos fuit. Actius in meleagro,misericordia mansues fit. Plautus in asinaria reddam ego te fera fame mansuetẽ.Apul.vij.meta.mansuetes ac mãsues inde factos.Idem in.xj.vide & vrsam mãsuem ab eo quod mansuis.e.videtur feciſſe vtrobiq;.impes impetis.tantũ in ablatiuo siue septimo casu reperitur:atq; ideo ad defectiua nomina rẽiecimus.apud Columelã quoq; reperi in.ij.de re rust.cõpitibus abeo quod est cõpes cõpetis. a vepribus (iuquit) cõpitibusq; congesta colligere.Duo tñ ponit mittentia genitiuũ in.edis.hæres.edis.& pes.dis.Cõposita quoq; a sedeo.es.exeunt in.idis, vt obses.idis.reses.idis.præses.idis.¶ Græcum nomen in.es.q, noĩa græca in.es.finita plærũq; mittũt genitiuũ in.etis.vt cres cretis.lebes etis.tapes.etis.quod etiam hoc tapete,vel hoc tapetũ declinari potest.Silius.iiij.puni.illum sidonio fulgentem ardore tapeta.Verg.in.ix.æñ.pulchrosq; tapetas.Pli.lib.viij.in tapetis antiquissima gratia.& .ff.in.titulo. de auro & argento legato.l.argumẽto.tapeta(inquit)vesti cædunt:quæ aut sterni,aut iniici solẽt,q̃q̃ tapeta possĩ legi alibi diximus.nam quod Vrg.ix.æñ.dixit,qui forte tapetibus altis.ab eo quod est tapes tapetis.vel tapete tapetis esse potest.¶ Noĩa vero propria virorũ quãdoq; mittũt genitiuũ.es.mutata in.is.vt ioãnes ioãnis,diomedes diomedis.vlysses vlyssis.achiles achillis,quãdoq; mittunt genitiuum.es.mutata in.is.atq; etiam in.etis.vt dares daris,vel daretis. thales thalis vel thaletis. chremes chremis vel chremetis,rhamnes.is.vel rhamnetis.pheres.is. vel pheretis.Verg.v.æñ..vaĩs cum viribus effert ora dares. Atq; iterum præcipiteu darem ardẽs agit.& paulopost.fessumq; dareta eripuit mulcẽsdictis.Iuue.& mitte thaletis in genium.Terentius.in andria.puerum inde abiens conueni Chremis.Idem in eadem.Chremetis affinitatem effugere potero. Verg.ix. æneid. Eurialus phaleras rhamnetis; & aurea bullis,Papinius.ix. the.inde pheres accrq; tichus,sed cassa pheretis.

Accipiter:venter:linther;quod desinit in.ster.
Iuppitris atq; Iouis dat Iuppiter.O.facit.ex.u.
Femur:ebur;robur:iecur:at cor dat tibi cordis.
Suscipit.atis,ab.as.gtũs.Demitur inde
Vas vadis & vasis,as.assis.mas maris;Atqui
Græcum ponit.adis.gtõ ponit & antis.
Cum sit in,es.nomẽ mas;aut cõmune duorũ.
Dat gtũs.itis.Sed verres dat tibi verris.
Et vates vatis.Dat.etis.paries q;areis q;.
Perpes & interpres;teres;indiges,p̃pes;hebes q;
Inquies & locuples;magnes.Hæres q; dat.edis.
Pes pedis.At nomen dat.idis.qđ de sedeo fit.
Græcum nomẽ in.es.gtm̃ mittit in.etis.
In propriis ex.es.facit.is;quãdoq; dat.etis.

¶ Es.tibi fœmineum,q̃ nomina fœminina in.es.desinentia mittũt genitiuũ.es. mutata in.is.vt apes.is.vulpes.is.proles.is. soboles.is.quattuor vero fœminina q̃ hic explicantur.mittunt genitiuuũ in.etis,ea sunt teges.etis.seges.etis.abies.etis.quies etis,qđ(vt supra dixim9)veteres perquintam nominis declinationẽ proferebãt,merces facit mercedis,& ceres cereris. Quod vero iuniores ab eo quod est agnes.etis.in genitiuo fecerunt:arte exemploq; caret.nullũ enim græcũ fœmininũ est huius declinationis qđ facit genitiuũ in.etis.& diuus.Ambro.q nobis vitã,atq; historiã beatæ Agnes scriptã reliquit:cũ frequenter nomen virginis repetat:nunq̃ agnetis agneti agnetem abagnete dixit:sed agne agnes & reliquis casibus græcæ declinationis semper vsus est, nam cum agne nomen sit græcum:interpretatur namq; casta,aut declinatione græca flectendum est, agne agnes vel agneos, aut latina agna agnæ.vt Hortius.j.ser. delectat veluti balbinum polypus agnæ,quid quod in codicibus antiquis atq; fidei probatissimæ in quibus rei diuinæ mystica pertractãtur,cum virginis martyrisq; cõmemoratio fiat:nõ agnetis & agnete,sed agnes & agne legitur:quã scripturam adhuc retinẽt viri religiosi,atq; antiquitatum veræq; lectionis diligentissimi indagatores,qui habitu moribus & vitæ sanctimoniã diuum nobis Hiero.representant.

Es.tibi fœmineum conuertit in.is.genitiuum;
Sed teges:atq; seges,abies.quiesq; dat.etis.
Merces mercedis facit.in cereris Ceres exit,
Is.finita tibi mittunt similem genitiuum.
Cuspis format.idis.cassis.lapis additur illis.
Semis semissis dat,sanguis sanguinis.Et quæ
Dãt.eris;vt cucumis.vomis;&cinis;additopuluis
Impubis iunges.glis.gliris;lisq; dat.itis.
Samnis samnitis.dis.ditis.adde quiritem.
Græcum mittit.idis.Simois pyroisq; dat.entis.
Quod fit in.in.& in.is,dabit.inis,iũgito pollis.

¶ Is finita tibi mittunt,q̃ nomina in.is.desinentia habent genitiuum similem nominatiuo,vt panis panis,ignis ignis.nauis nauis.classis.is. Tria tamen nomina mittunt genitiuũ in.idis.Cuspis.idis. atq; ab eo cõpositum tricuspis.idis. Ouid.j.meta. posito tricuspide telo. Cassis,idis,quod etiã hæc cassida declinatur.Verg.li.xj.æñ.aurea fuit cassida:lapis.idis.a quo Ennius in.vij.casu fecit lapidicens occũbunt multi lœtum ferroq; lapiq;.Semis præterea facit semissis.vt in digestorũ libris de vulgari & pupillari substitutiõe.l.etsi.Per bonorũ(inqt)possessionẽ semis ei ablatus sit.Genitiuũ posuit Priscia.de ponder.& mẽsuris.d.post hæc semissis solidi pars maxima fertur.Cum vero non sex vncias,aut assis medietatem:sed tantum alicuius integri dimidium significat:siue sit aduerbiũ siue sit nomen,indeclinabile est. Sanguis.inis.a quo exanguis compositum exanguis fecit in genitiuonõ exanguinis,vt supra memorauimus. Et quæ dant,eris,q̃ quinq; nomina quæ hoc in loco explicãtur mittũt genitiuum in.eris.Cucumis.eris.Verg.in copa.& pẽdet iunco ceruleus cucumis. declinatur etiam cucumer.eris.immo quãtũ suspicamur hæc noĩa duplices habuere casus ex duplici nominatiui terminatione profectos cucumer vel cucumis.eris.vel cucumis cucumeri vel cucumi,cucumerẽ vel cucumin. Pli.lib.xix.cucumin vero & in odore & in colore similem.Idem lib.xx. cucumin siluestrem esse dicimus multos infra magnitudinem satiui,& paulopost cucumin qui magnificant.Vomer vel vomis vomeris.Seruius.j.geor.vomer(inquit) vel vomis ab vtroq; vomeris.Et eodem modo ciner vel cinis.eris.puluer vel puluis.eris.impuber vel impubis.eris.quemadmodum in principio huius libri diximus, Cæsar in libro de analogia puber puberis declinare præcepit. Probus vero grãmaticus cruditissimus pubis puberis,nos tamen cum apud Cice.in.ij.de orat. legamus:q̃ nisi puberem te iam (inquit) haberem. & apud Salust.in iugur. deinde omnes puberes numidas atq; negociatores interfecit:suspicamur ex analogia quam habent inter se dictiones simplices & ab eis compositæ duplices fuisse nominatiui terminationes,atq; vtramq; regularem habuisse genitiuum puber puberis,a quo sit compositum impuber.eris. quemadmodum Cicero in.iiij.inuecti.dixit,filium eius impuberem legatum a patre missum.& hic & hæc impubis & hoc impube,quam declinandi rationem.Vergil.secutus.ait.impubis iuli. & hora.ij.car. impubem parentes troilum,& idem in epodo.tremẽti quæstus ora constitit puer impube corpus.Glis.iris.aĩal notum est de quo Martia.in districho.cuius lemmæ est glires:(inquit)tota mihi dormitur hyems & pinguior illo tempore sum:quo me nil nisi somnus alit.Quod vero quidã glitis & glissis ab eo quod est glis fecerunt. adhuc nusquam legi.Lis,litis. samnis.itis.dis ditis.genitiuum in.tis.miserunt.Quirites quoq;,qđ Phocas in numero tãtum multitudinis declinat,ex ꝓportione in singulari quiris quiritis declinari potest,quã rationẽ Ouidius secutus in elegijs dixit.an si pulsassem minima de plæbe quiritẽ.& Persius,quibus vna quiris tem vertigo facit.¶ Græcũ mittit.idis.q̃ noĩa græca huius declinationis terminata in.is.mittũt genitiuũ in.idis.vt paris paridis.adonis adonidis.eupolis eupolidis.doris.idis.thetis.idis,iaspis.idis.Aliq̃n habẽt genitiuũ parium syllabarum:cum.s.genitiuus apud græcos in.os.purum desinit.vt paris parios.paris paris.adonis adonios. adonis adonis.neapolis neapolios. neapolis.neapolis. Plæraq; tamen ex his quæ græci terminãt in.ios.in genitiuo.mittunt apud nos genitiuũ in. idis.vt tigris tigrios vel tigris tigridis. Simois pyroisq;,q̃ hæc duo nomina græca pyrois & symois reperiuntur apud latinos facere genitiuũ in.entis.vt pyrois pyroentis.simois simoentis.Ouid.ij.meta.interea volucres pyrois eous& aethon.Vale,flaccus in.v.argonauticæ.& formidantẽ patrios pyroenta dolores. Verg.j.æñ.vbi tot simois correpta sub vndis.Idem in eodem.alma venus phrygij genuit simoentis ad vndam.¶ Quod fit in.in.q̃ nomina græca quæ in nominatiuo duplicem habent terminationem(hoc est) in.in.vel in.is.mittunt genitiuum in.inis.vt eleusin.eleusis eleusinis.salamin vel salamis. salaminis.trachyn vel trachys trachynis.delphin vel delphis delphinis.phorcyn vel phorcys phorcynis.Ouid.in epistola Phædræ.tempore,quo nobis inita est cerealis eleusis. Idem.vij.meta.cerealis eleusis iterum dixit. Seruius in illud Verg.j.Georgicorũ.vomis & inflexi primum graue robur aratri;græci (inquit)delphin delphis dicunt eleusim & eleusis.sed verius in.n.desinunt quod in obliquis habent.n.delphinos.eleusinos.dicitur etiam & eleusina. Iustinus libro,v.tyrannos(inquit) eleusina emigrare iusserat.Ouidius,xiiij.meta.dominæ sub imagine signũ seruat adhuc salamis. Horatius.j.carmi.teucer

Otis nomen in,os.mittit. Tamen exit in,oris,
Ros,flos;moſq; lepos,os,tranſit in,oris, & oſſis,
Cuſtos cuſtodis dat.bos bouis. Et tamen,ois,
Greca dabũt,vt tros;thos;minos;additur heros,
Vs,tibi mittit,oris. Per,eris.ſed plura dabuntur,
Vlcus,acus,viſcus,fœdus;cum pondere ſidus,
Vellus;holuſq;;ſcel9;funus;gen9; addito vuln9,
Munus;onuſq;,lat9;vetus;atq; opus. Et tñ,udis,
Dãt ſubſcus,inc9;palus;& pec9. Hęc muliebris,
Telluris Veneriſq; dabunt telluſq; venuſq;,
Cætera fœminei generis mittuntur in,utis,
Quę polyſyllaba ſũt,monoſyllaba dant in,uris,
Grus & ſus dat,uis. Intercus,utis,tibi mittit,
Græcum nomen in,us,gtĩ mittit in,untis,

Otis nomen in.os.mittit. Tamen exit in.oris. Ros.flos;moſq; lepos.os.tranſit in.oris. & oſſis. Cuſtos cuſtodis dat.bos bouis. Et tamen.ois. Greca dabũt.vt tros;thos;minos;additur heros. Vs.tibi mittit.oris. Per.eris.ſed plura dabuntur. Vlcus.acus.viſcus.fœdus;cum pondere ſidus. Vellus;holuſq;;ſcel9;funus;gen9; addito vuln9. Munus;onuſq;,lat9;vetus;atq; opus. Et tñ.udis. Dãt ſubſcus.inc9;palus;& pec9. Hęc muliebris. Telluris Veneriſq; dabunt telluſq; venuſq;. Cætera fœminei generis mittuntur in.utis. Quę polyſyllaba ſũt.monoſyllaba dant in.uris. Grus & ſus dat.uis. Intercus.utis.tibi mittit. Græcum nomen in.us.gtĩ mittit in.untis.

¶ Otis nomẽ in.os.alij hãc regulã de terminatis in.os.aliter poſuerũt dicentes mittere freq̃ntius genitiuum in.oris.nos autem illam inuertentes diximus generaliter facere genitiuum in.otis.quod plura in. otis. facere reperiuntur q̃ in.oris.vt rhinoceros.otis. monoceros.otis.niceros.otis.ægoceros.otis. heros.otis.phileros.otis.nepos.otis.dos dotis.cos cotis.ſacerdos.otis.cõpos.otis.impos.otis.Mart.in.j.quæ non promiſit.prælia rhinoceros.Idem in eodem.& pueri naſum rhinocerotis habent.Pli.lib.viij.aſperrimam autem feram rhinocerotem.Luca.humidus ægoceros.nec plus leo tollitur vrna.Mart.cum placeat phileros tota tibi dote redemptus.& paulopoſt. perpetuam dij te faciant philerotis amicam. & in libris digeſto.titulo de fideicommiſſis.l.Lucius.heros herotiliberum nõ dedit. In.oris. vero exeunt pauca:quæ hic enumerat. ros roris. flos. oris.mos moris.lepos leporis.os oris.& quæ terminantur etiam in.or.vt arbor vel arbos arboris. color vel colos coloris. vapor.vel vapos vaporis.odor.vel odos odoris.honor vel honos honoris.Vergil.in bucco.nunc omnis parturit arbos. Pli. xxxv.glebis inquit ſuus colos.atq; ibidem ſæpius ea declinandi ratione vtitur. Lucre.libro.v.& volitans permanat ad hos friguſq; vapoſq;.Plau.in captiuis.cuius odos ſub baſilica nos omnis adegit in forum.Verg.j.æneidos.hicpietatis honos:ſic nos in ſceptra reponis? timor etiam vel timos apud Marcel.legitur. Os quoq; in alia ſignificatione oßis facit.cuſtos cuſtodis.bos bouis. Et tamen.ois.q; quædam nomina græca reperiuntur mittentia genitiuum in. ois. vt minos. ois. tros trois. thos thois.heros herois.ab eo quod eſt minos.onis.fecit Saluſtius apud Priſcia.in.ij.hiſto.dædalus(inquit)e Sicilia pfectus quo Minonis fugerat iram.ſed poteſt eſſe hic genitiuus ab eo quod minon. Verg.j.æncidos.tros tiriuſq; mihi nullo diſcrimine agetur. Et in eodem.troas reliquias danaum:& troes te miſeri ventis maria omnia vecti. Pli.lib.viij.nam thoes luporum id genus eſt. ¶ Vs.tibi mittit.ſæpe de hac quoq; regula inuertenda cogitauimus:propterea q; aliquanto plura excipiebantur:q̃ continebat.ſed ne ſimus tantæ nouitatis autores dicamus:q; huius declinationis nomina terminata in.us. mittunt genitiuum in.oris.ea fere ſunt corpus corporis.decus decoris.lepus leporis.littus littoris.fœnus fœnoris.frigus frigoris.nemus nemoris.pectus pectoris.pignus.oris.pecus pecoris.ſtercus ſtercoris.tempus temporis.tergus.oris.facinus.oris. & nomina comparatiua ſub terminatione.us.vt nobilius nobilioris.breuius breuioris.Excipiuntur vero ſeptemdecim nomina:quæ tribus verſibus cõtinẽtur:quoniã gtũm mittũt in.eris.vlcus vlceris.acus aceris.viſcus.eris.fœdus.eris.põd9.eris. ſydus.eris.vellus.eris.holus.eris.ſcelus.eris.funus.eris.genus.eris.vulnus.eris.munus.eris.onus.eris.latus.eris. vetus veteris.opus operis.Illa quoq; duo pignus & fœnus etiam in.eris.quoq; exeunt.Iuuena.milia fœnus pigneribus poſitis.a fœnere quoq; fœneror & fœnero declinata ſunt.Et tamen.udis.q; huius declinationis quattuor tantũ nomina exeũt in.udis- ſubſcus.udis.incus.udis.palus paludis.pecus pecudis. Quattuordecim anni ſunt ex quo hanc regulam magno honoris noſtripericulo cepimus ædere.vt aliorũ autorũ perplexitatem fugeremus:qui hac in parte genus cũ declinatiõe atq; vtrũq; cũ ſyllabarũ quãtitate cõfundũt.in quo quãto breuiores facilioreſq; fuerimus q̃ cæteri.addo etiã copioſiores.etiam maleuolis iudicandũ relinquo. Sed in tanto temporis interuallo exfreq̃nti librorũ lectiõe:quos lexici mei gratia excuſſi:vnũ tantum reperi nomẽ:qd̃ regulis a me traditis nõ cõtinebatur:cuius neq; alij quoq; grãmatici mẽtionem fecerant. Id erat ſubſcus. udis.Ennius apd̃ feſtũ.neq;vlla ſubſcus prohibet compagem.Cato.de re ruſti.ſubſcudes iligneas adindito. Quod vero dixit pecus hæc muliebre.dictum eſt ꝓpterea q; hoc pecus pecoris facit in genitiuo. Cætera fœminei gñis.ſunt autẽ tantũ qnq; vt in genere diſputauim9.virtus virtutis.iuuent9 iuuentutis.ſenect9 ſenectutis.ſalus.tis.ſeruitus.tutis.Monoſyllaba dantur. q; nomina monoſyllaba hui9 declinationis terminata in.us. mittũt gtũm:in.uris. vt mus.ris.ius. ris.crus cruris. thus thuris.pus puris.quo freq̃nter etiam in obliquis Celſus vtitur.Grus tamen facit gruis.& ſus ſuis.Lygus vero rationẽ monoſyllabarum ſeqtur.aut gtũm ab altera terminatione hoc eſt lygur accepit.fecitq; cũ illo lyguris. Hoc nomẽ intercus.t. in gtõ accepit:propterea qd̃ ab inter & cutis componitur. ¶ Græcũ nomen in.us.q; nomina græca terminata in.us. mittũt gtũm in.ũtis.vt amathus.ũtis.ſipus.ũtis.phycus.ũtis.hicricus.ũtis.opus.ũtis.trapez9.ũtis.hydrus.ũtis.phli9.ũtis. Verg.x.æneidos.amathus eſt celſa mihi paphos.Ouid̃.x.metamor.at ſi forte roges fœcũdam amathũta metallis.Luca.in vij.& ſubdita ſipus montibus.Silius.ix.punico.terras & littora ſipus:vrbs eſt Apuliæ. q̃ poſtea ſipontus dicta eſt. Pli.in cyrenaicæ deſcriptiõe.promontorium(inquit)phycus per creticum mare excurrit.Luca.in.ix.ſeuas merita phycunta ruinas ſparſit.Ptole.in.paleſtinæ deſcriptõie.hicricus in recto poſuit.actũm vero Pli.lib.v.hiericuntẽ(inqt) palmetis cõſitã

fontibus irriguam. Opus, untis. oppidū a Ptolemæo ponitur in Achaia. Ouid. in. j. de ponto. cede puer, facta patroclus opū ta reliquit. Plinius. lib. vj. a phenice centū millia passuū trapezus, & paulopost, a trapezūte (inqt) centū quadraginta mille passus. Curtius, regionē eam vsq; ad trapezunta defendere. Luca. in. vj. quas auius hydrus antiquusq; bares. Pli. in. iij. ab hydrūte in primis Italiæ portu nobili. Cice. in epistolis. ab hydrūte (inquit) ludibūdi peruenimus. Phlius quoq; ab Ptolemæo in Sicyonia ponitur, pythagorā vero ad leontē phliūta venisse legimus. ¶ De pus exit odis, q. noīa cōpositā a pus podos græce quod interpretatur pes: mittūt in. odis. vt tripus tripodis. vt indocti grāmatici dicunt. œdipus œdipodis. Martia. qui legis oedipodem caligantemq; thyestem. Plautus in penulo per secūdam declinauit. isti inquit orationi oedipo opus est coniectore. Suetonius quoq; in Cæsare eadem declinatiōe vsus est. Papinius etiā in primo thebaidis. cū dicit oedipode cōfusa domus. ab eo qđ est hic œdipodes. ode Melāp⁹. odis. hic diuin⁹ fuit Amithaonis filius, a quo melāpodiū herba dicitur reperta. ¶ Dat diphthōgus in. æs. q. duo reperiūtur noīa in. æs dipthōgon finita hoc. æs. qđ facit in genitiuo. æris. & hic prēs qđ facit prædis. In. aus. quoq; duo hæc laus, hæc fraus. quod vtrūq; facit genitiuū in. dis. fraudis, laudis. ¶ Si. b. p. phi. præit. s. & q. nomina habētia. b. aut. p. aut. ph. quæ a græcis dicitur. phi. ante. s. formant genitiuū interposita. i. inter. b. p. ph. & .s. vt arabs. bis. plebs. bis. chalybs. ybis. lælaps. apis. seps. sepis. stirps. stirpis. inops. opis. gryphs. yphis. ciniphs. phis. q fluuius est Aphricæ ad garamātes, quāq; græci in recto per. p. exile scribāt. in. obliquis p. ph. aspiratū. ¶ E. mutatur in. i. hæc regula ad genitiui penultimā ptinet: dicitq; q. noīa pluriū syllabarū habētia. e. ante. bs. aut. ps. mutant illud. e. in. i. genitiuo. vt cælebs. ibis. princeps, pis. q. si monosyllaba sunt, non mutant. e. in. i. vt plebs. bis. seps. pis. Auceps tñ neq; fecit aucepis: nec fecit aucipis sed aucupis. Probus tamen eos dicit errare: qui dicunt auceps aucupis: cum dicendū sit aucupes aucupis. Sed ego nescio quid sibi voluerit vir doctissimus: cū nunq; aucupes, sed frequēter auceps reperiatur, vt apud Ouid. xj. meta. laqueis quos callidus abdidit auceps. ¶ Ponit hyems hyemis, q. in. ms. vnū tātū repcritur nomē hæc hyems, quod fecit hyemis: & in. ls. vnum quoq; hæc puls. qđ fecit pultis. Pli. lib. xviij. videtur tā puls ignota Græciæ fuisse, q. Italiæ polenta. Iuue. & grādes fumabāt pultib⁹ ollæ. ¶ Si præit. n. aut. r. q. noīa habētia. n. aut. r. ante. s. mittūt genitiuū inter posita. ti. iter. ns. aut. rs. vt hic dodrans. antis. sextans. antis. sapiens. entis. mens. entis. tyrins. this. quod. th. aspiratū recipit. frons. ontis. arūs. untis. In. dis. tñ genitiuum faciunt quinq;. Lens. dis. animal illud siue bectiola, quæ in capillis palpebrisq; innascitur. Serenus. vnda maris lendes capitis deducit iniquas. Pli. lib. xxxv. item lendes in palpebris tollit. lens vero cū facit lentis. legumē est notum. ¶ Frons. dis. Verg. ij. geor. præcipue dū frons tenera. vbi Seruius ait, verā lectionem esse frondis, sed a fronte & a frōde vnū ait esse noīatiuū. Varro quoq; in libris de re rust. etiā frons in noīatiuo protulit, cū vero facit frontis: partē capitis aut faciē alicuius rei significat. ¶ Glās. dis. Ouid. xiiij. meta. missa solet medio glās intabescere cælo. Cæsar in cōmentariis, eodem tēpore glās missa est inscripta. & digestis de glāde legata. glādis noīe ois fructus cōtinetur. Verg. tamē pluit ilice glādis, dicit. ¶ Nefrens, dis. pro porcello, vt in genere diximus: qui cum ablactatus sit nōdum tñ fabam aut glādem frendere, hoc est frangere potest. ¶ Libripēs. dis. q. a libra & pendo pendis, a quo est appendo & suspendo. Pli. lib. xxxiij. stipis ponderandæ pensatores dicuntur libripendes. Liuius Andronicus apud Priscia. impubis libripens esse nō potest. ¶ Vt cor dat cordis, q. etiam composita a corde faciunt in genitiuo quemadmodum simplex cor cordis: vt concors. odis. discors, discordis. vecors. dis. secors. dis. prauicors. ordis. misericors. ordis. ¶ Vncia qđ nomen, q. composita ab vncia mittunt genitiuum in. uncis, vt quincuns. uncis. sextuns. uncis. decuns. uncis. deuns. uncis. Sunt qui per. x. in fine præcipiant scribere quincunx. sextunx. deunx. decunx. illa opinor ratione ducti: quod propriū est desinentium in. x. mittere. genitiuum in. cis. ¶ Dat capitis caput. In. t. finitum nomen, quod declinetur, vnum tantum reperitur caput, facitq; in genitiuo capitis. & duo ab illo composita sinciput & occiput facientia genitiuum in. cipitis. sincipitis & occipitis. Dicit præterea in cipitis mittere genitiuum composita a capite. habentq; duplex genitiui crementum. vt biceps bicipitis. triceps. itis. anceps. itis. præceps. itis. quæ etiam antiquissimi ancipes. itis. & præcipes. itis. declinabant. Plau. apud Prisc. in commorientibus. saliam in puteum misisti præcipes. Idem in rudente. altrinsecus est securicula ancipes, atq; e diuerso præcipes. ipis. atq; anceps ancipis declinabant. Liuius Andronicus apud Prisci. seq; in alta maria præcipem inops dedit. & Ennius apud eundem. intra muros, aut extra præcipe causa. ¶ Superioribus quoq; annumerantur duo nomina duplex crementum habentia. suppelex supellectilis. & iter itineris, sed iter, vt supra diximus, iteris fecit, quēadmodū itiner itineris. ex quibus duobus eruditior ætas vnum conflauit iter. eris. itaq; non dicimus. itiner in recto, neq; iteris. iteri. iterē. in obliquis. Suppellex vero ideo fecit supellectilis, q. antiquiores hæc supellectilis declinabant. sit Cato apud Priscia, quasi supellectilis (inqt) solet, nunc vero hæc supellex dicimus. vt Horatius campana supellex, & Persius, quam sit tibi curta supellex. Vergilius. i. Georg. virgea præterea cæli vilisq; supellex, vbi ait Seruius. supellex vsurpatum est: nam artis supellectilis est, quia genitiuus, aut par esse debet, aut maior vna syllaba, si duabus contra artem id est.

De pus exit, odis. tibi sit pro teste melampus.
Dat diphthōgus in. æs. prēs prēdis. & .ēs. dabit. ēris
Dat dipthōg⁹ i. aus. laus laudis. fraus quoq; fraudis.
Si. b. p. phi. præit. s. mediam dabis. i. genitiuo.
E. mutatur in. i. quando præponitur illis:
Si polysyllaba sunt. Tñ aucupis exit ab auceps.
Ponit hyemps hyemis. Puls pultis mittere debet.
Si præit. n. aut. r. mediam dat. ti. genitiuus.
Lēs lendis mittit. frōs frōdis. glans quoq; glādis.
Nefrens nefrendis. Quod pendo libraq; gignit.
Vt cordat cordis: sit quæ componis ab illo.
Vncia quod nomen componit, mittit in. uncis.
Dat capitis caput. incipitis sua compositiua. Et
Quę dāt cremētū tibi duplex. Adde suppellex.
Aicp iter aut itiner. dant. lectilis. hæc. in. eriscp.

¶ X.finita dabunt.q; nomina definẽtia.in.x.faciũt genitiuũ ablata.x.& cis addita:vt hæc pax pacis.fex fecis.merx mercis pix picis.vox vocis.lux lucis.¶ Deĩde dicit q; si noĩa pluriũ syllabarũ terminata in.x.habuerit.e.ante illud.x.mutatur in.i. vt hic index indicis.polex.cis.iudex.cis.ilex.cis.vindex.cis.cortex.cis.q̃ vero vni9 syllabæ sunt:nihilominus.e.retinẽt.vt fæx fæcis.nex necis. Duo quoq; noĩa ponit.q̃ cum sint pluriũ sylabarũ:etiã in genitiuo & in reliquis obliqs:qui ab eo formãtur.e.retinẽt.ea sunt veruex veruecis.Iuue.sutor& elixi veruecis labra comedit:& alio loco.veruecũ in patria crassoq; sub aere nasci. Halex halecis,de quo require supra:quod incapite generis noĩm terminatorũ in.c.diximus.Duo præterea reperio terminata in.ex.quæ genitiuũ æque mittunt in.ecis.sed ideo no posui quoniã apud autores rara sunt inuẽtu.ea sunt myrmex myrmecis propriũ serui nomẽ apud Apul.ix.lib.meta.resex.ecis.quo vtitur Colume.in lib. de re ru. pro subsidiario palmite.

X.finita dabunt.x.rapta.cis.genitiuo.
E.mutatur in.i.quando præponitur illi:
Dum polysyllaba sint. Veruex;halexq; dat.ecis.
In.gis.multa dabis,lex,rex; grex;addito remex.
Incq; petix & frux; A coniux coniugis exit.
Illex atq; aquilex.compluraq; nomina græca.
Syrinx & menix & iynx;iapixq; lelexq;. (rixq;
Sphinx phryx atq; phalãx;styx stryxq; pharixq;la
Allobrox;mastyx & oryx; cũ põpholige & ia9
Et reges Galli,quorũ sit rectus in orix. (zyx.
In.chis.dant mastix & onyx:thomynxq; diorix
Et duo dant,actis.hipponax,astianaxq;.
Nix niuis;atq; senex senis,infert nox quoq; noctis.

¶ In.gis.multa dabis,q; & si noĩa in.x. finita mittũt plerumq; genitiuũ in.cis. multa sunt tñ quæ in.gis. exeunt,ea sunt fere.lex legis.rex regis.grex gregis. remex.gis.quod secutum est rationem habentium.e.ante.x.plurium syllabarum. Impetix. tigis. pro eo qd impetigo.ginis.autore Festo,quã nos impetiginem dicimus græci lichenem,diciturq; ab impetendo.Sed quia syllaba breuis posita est inter duas longas.vsi sumus Frux frugis. Ennius,dictum factumq; facit frux. Idem si iam epenthesi(hoc est)syllabæ interpositione,vel potius themesi. data sit frux.Ausoni9 quoq; Burdegalẽsis inter monosyllaba posuit.frux.gis.dicẽs.Ante eqdẽ cãpis quã spicea suppeteret frux.Coniux.gis.q; nõ a cõiungo coniũgis venit:sed a coniugo.gas.quod multis rationibus probauit Laurẽti9 Abstemi9 contra Prisc.& alios autores.¶ Illex.gis.per.l.duplex,quia p vnũ.l.arbor est:cũ vero facit genitiuũ illicis ẽ res blãdicijs & illicebris ad se trahẽs.at vero cũ legibus inobediẽtem significat.e.atq;.g.simplicis vnde cõponitur retinet.Plau.in Persa impure.inhoneste,iniurie.illex.Eadem quoq; rõne exlex.exlegis facit.Cice.pro Cluẽtio.nõ qđ illi exlegẽ Syllã arbitrentur. Aquilex.gis.Varro hoc pacto(inquit)vtilior thuscus aquilex.Senec.iij.natu.q.sudorẽ aquileges vocant,quia guttæ quædã vel pressura loci elidũtur,vel æstu euocantur.Pli.xxvj.tussilago vbi nascitur:subesse aqua credũt,hoc habent signũ aquileges,sunt aũt putearij.hoc est qui putei effodiendi certis in locis rõnẽ habẽt.Cõpluraq; noĩa,q; multa noĩa græca terminata in.x.mittũt genitiuũ.in.gis.vt syrinx.gis.nympha in calamũ palustrẽ versa:de qua Ouid.j.meta.Naias vna fuit nymphæ syringa vocabant.Meninx.gis.pro cerebri pãniculo,quã medici corrupte vocant miringam.fuit & meninx lotophagorum in Aphrica regio & ibidem nympha.Iynx.gis.auicula est:de qua in genere diximus,quã latini vocãt torquillã veneficicijs adhibi solitã,vt est apud Theocritum.Iapyx.gis.ventus qui spirat ex Apulia nauigãtibus Athenas,de quo Hora.j.car.ventorũ regat pater obstrictis alys præter iapyga.Lelex.gis.Ouj.viij.met.nariciusq; lelex.Verg.viij.æñ.hinc lelegas carrasq;. Sphynx.gis.animal fuit & mõstrũ solitũ viatoribus enigmata proponere ab Oedipode occisum.Phryx.gis.Ouid.in epistolis.phryx erat & nostro genit9 de sanguine.Verg.j.æñ.hac phryges instaret curru cristatus Achilles.Phalãx.gis.Verg.ij. æñ.& iã argiua phalãx instructis naulbus ibat.Et ibidẽ.Agamẽnoniasq; phalãges. Styx.gis.p palude inferorũ filia Tethyos & Oceani.Verg.in.vj styx interfusa coercet.Ouj.xv.met.quid styga quid manes.Strix.gis.auis nocturna.Sere. Præterea si forte præmit strix atra puellos.Tibullus.& e tectis strix violenta canat. Ouid.vij.meta. strigis. & infames ipsis cum cronibus alas.Pharinx & larinx.in.gis.quoq; mittunt genitiuũ,de quibus vbi genere diximus.Allobrox allobrogis. Horatius in epodo.nobisq; rebus infidelis allobrox.Iuuenal.ruffus,qui toties Ciceronem,allobroga dixit.Mastix mastigis. quod interpretatur flagellum.vnde Homeromastyx homeromastygis.ciceromastyx.astigis.vergiliomastyx.igis.i. flagellatores siue reprehensores Homeri,Ciceronis,Vergilij.Oryx,orygis.Mart. sæuus oryx constat quot mihi morte canum.Pli.origem (inquit) appellat ægyptus.Pompholix.gis.Pli.lib.xxxiiij.etiam nunc in ærarijs reperiuntur,quæ vocãt pompholigen & spondion differentia:quod põpholyx lotura paratur,spondios illota est. Hispane dicimus atutia,Iazix iazigis.iaziges.populi sunt septentrionales.¶ Et reges Galli.q; etiam nomina quorundã regulorũ galliæ in.orix finita mittunt genitiuũ in origis,vt orgẽtorix.igis.dunnorix dunnorigis.ambiorix ambiorigis.vercigẽtorix vercigentorigis. Cæsar in commenta.belli gallici primo. nobilissimus & ditissimus fuit Orgentorix.& paulopost orgentorigẽ ex vinculis causam dicere coegerunt. Idem in eodem,dunnorix gratia & largitione apud sequanos plurimum poterat.& ibidem.legatos ad dunnorigem heduum mittunt,reliqua adhunc in modum in eodem opere frequenter declinata reperies.

¶ In.chis.dant mastyx.q; quattuor hic exposita mittunt genitiuum in.chis,hoc est per.ch.aspiratum.mastyx mastychis pro gũmi lentisci,onyx onychis.& ab eo cõpositũ sardonix.ichis. Thominx.chis.quã nos tomicẽ vocamus,& diorix diorichis,qđ interpretatur fossa.Põponii.mela.ex nili alueo dioriche adductus.¶ Et duo dant,actis,q; duo hæc noĩa hipponax & astyanax mittunt genitiuũ in.actis.assumpta.t.super.c.dicimusq; hipponax.actis.astianax.actis.Rffinus,vtitur hippo nax hoc metro sæpius autor.Pli.lib.xxxvj.quod hipponax indignatus,& ibidẽ hipponactis ætatæ poctæ,atq; iterũ hipponacti notabilis fœditas vultus erat. Ouidius.xiij.meta. mittitur astyanax illis de turribus. Idem ad Liuium & pater & cõiux astyanaxq; puer.Verg.iij.æñ.O mihi sola mei sup astyanactis imago.Et in scõo eiusdẽ,puerũ astyanacta trahebãt.

¶ Nix,uis.& senex,nis.præter aliorũ ꝓportionẽ miserunt in genitiuũ,nox præterea quod in genitiuo.t.accepit dicimusq;

ſup.è.poſita.t noctis atq; ab eo cõpoſitũ pnox.ctis.Sed & nix apd antiqores ninguis fecit.quos imitãs Apu.in hermago.dixit oĩa ningue cãdebãt.Et ab eo quod eſt ſenex.ecis.in genitiuo ptulerũt.vt in ciſtellaria.Plau.doctores belliſſimi negocioli ſe necis ſoletis eſſe.Noctis quoq; genitiuus a græcis pẽdet,qui nix nyctos declinant.¶ Fitq; datiuus in.i.q; datiuus ſingularis tertiæ declinationis in.i.terminatur,fitq; a genitiuo ciuſdem numeri ablata.s.vt patris.i.corporis.i.fœlicis.i. ¶ Accuſatiuus fit in.em.q; accuſatiuus eiuſdem declinationis atq; numeri terminatur in.em.fitq; a genitiuo.is. mutata in.em.vt patris patrem.fœlicis.cem.hoĩs hoĩcm.Quedam tñ q̃ hic explicãtur mittũt accuſatiuũ in.im.ea ſunt.Sitis.im.Verg. in buc.dulcis aq̃ ſaliẽte ſitim reſtigere riuo.Tuſſis.im. Pli.li.xxvj. tuſſim ſedat bechion q̃ & tuſſillago d'r. Vis vim. Verg.vj.æñ. nec vim tela ferunt.Buris.im. Idem.j.Geor.domatur in burim & curui formã accipit vlmus aratri.Peluis.uim.quod oẽs dicũt mittere accuſatiuũ in.im.ſed exẽplũ nõ mihi ſuccurrit. At vero in.em.ſimul & in.im. faciunt hæc. Reſtim reſtem vel reſtim.Teren.in Eunu. ad reſtim mihi quidẽ res redijt. ab eo quod eſt reſtẽ reſte fecit in ablatiuo.Iuue. dicens puteus nec longa reſte mouendus.Turris turrem, vel turrim.Verg.ij.æñ.turrim ĩ præcipiti ſtãtem.Securis ſecurem,vel ſecurim.Idem in eodẽ & incertã excuſſit ceruice ſecurim.Puppis.im. Idem.j.æñ.in gẽs a vertice põtus in puppim ferit.Febris febrem vel febrim.Mar. nõ habuit febrim,ſymache nũc habeo. De terminatiõe in.em.vbiq; reperies exempla. Verg.ix.æñ.æratã quatiens tarpeia ſecurẽ.Iuue.deſcendũt ſtatuæ,reſtẽq; ſequũtur.Aqualis quoq; apud Plau.date(inquit)iſti ſedẽ:vt ſedeat aqualim cũ aqua.¶ Sed in.im.tantũ modo græca,q; noĩa græca terminata in.is.habentia genitiuũ nominatiuo ſimilẽ,accuſatiuos in.im.mittũt:vt eclipſis,ſis.ſim.leucaſpis.is.im.mephitis.is.im.opis.is.im.magudaris vel magydaris,magudarim,l. magydarim.Verg.vj.æñ.leucaſpim & liciæ ductorẽ claſſis orõtem.Idem in.vj.ſæuãq; exhalat opaca mephitim. Idẽ.xj.velocem interea ſuperis in ſedibus opim.Pli.lib.xix.alterũ genus ſilphij eſt,quod magudaris vocatur.Colu.lib.vij.radix(inquit) quã græci vocãt magudarim:noſtra conſuetudo laſerpiciũ appellat,qđ ſi græcũ eſt,quid opus fuit a grãmaticis inter noĩa latina explicari:cũ ad regulã græcorũ potuerit reduci? Quod vero Verg.in buc.dixit,aut ararim parthus bibet,aut germania tigrim ararim,non eſt ab eo quod arar:ſed ab eo quod araris:nã in vtrãq; terminationẽ deſinẽs reperitur.Sed in.im. accuſatiuus latinæ declinatiõis eſt.In.in.vero p.n.græca declinatio eſt,vt ſuo loco diximus.vt charybdis.is.in.acis,idis,vel acis.in.Oui.de pon.caribdin achæi.Idem.iiij.meta.acin.amas perſersq; meis amplexibus acin. ¶ Nomen in.e.ablatiuus tertiæ declinatiõis:quoniã in.e.vel in.i.deſinit.Primo ponit regulas nominũ deſinẽtiũ in.i.tantũ,aut in.e.vel in.i.deinde terminatorũ in.e.tantũ.Dicit igitur imprimis:q; huius declinationis noĩa deſinentia in.e.vel in.al.vel in.ar.ſi gñis ſunt neutri, mittũt ablatiuũ in.i.tantũ,vt hoc mare a mari,hoc rete a reti:quæ ipſa etiã antiquiores in.i.termabãt, vt Plau.in Rudẽte, in mare cõmuni captos.Oui.v.faſto.cur tibi pro lybicis claudũtur rete leænis.Sucto. quoq; in Nerone.rete aurato dixit,q̃q̃ videri poſſit ab eo quod eſt noĩatiuo hæc retis,quod Plau.in truculẽ.genere poſuit maſculino dicens,nõ vides proferre me vuidũ retem: & ibidẽ iterũ,vt dimiſi retem atq; hamũ.In.e.tamen ablatiuũ mittũt quæ ſequũtur,hoc far a farre.Iuue.cum farre,& vino Ianũ Veſtamq; rogabat. Præneſte a prænestẽ.Verg.vij.æñ.quiq; altũ prænestẽ viri atq; idem in.viij.cũ primã aciem prænestẽ ſub ipſa,figurate enim ad vrbem retulit ſub ipſa.Iubar a iubare.Verg.iiij.æñ.it portis iubare oxorto delecta iuuentus.Soracte a ſoracte.quãq̃ Pli.lib.viij.maſculino genere dixit,quod ſit ad mõtem ſoractẽ,nam.Hora.hoc ſoracte.is.dixit.in.j.car.vt alta ſtet niue candidum ſoractẽ.Gauſape,a gauſape.Per.balanatum gauſape pectis.Hora.ij.ſermo. gauſape purpureo mensam perterſit.Nectar,a nectare.Verg.j.æñ.dulci diſtendũt nectare cellas.¶ Mittis in.i.mẽſes,q; noĩa menſiũ,quæ per tertiam declinationem inflectuntur,mittunt ablatiuũ in.i.vt quintilis a quinli,ſextilis a ſextili. ſeptember a ſeptembri.decẽber a decembri.Iuue.medio ſeruare minutal ſeptembri.Idem alio loco toto vinũ neſcire decembri. Et in.as. q; noĩa gẽtilia terminata in.as.mittunt etiã ablatiuũ in.i.vt arpinas ab arpinati.caſſinas a caſſinati.nam & Priſc.lib.vj. (inquit)pfecta eorũ reperiũtur apud antiquos in.tis,deſinẽtia,vnde neutra quoq; eorũ in.e.deſinũt & ablatiuũ in.i.more eorũ q̃ in.is.deſinũt & in.e.q̃ etiã apd priſcos in.e.terminare ablatiuũ repim9,vt apd Oui.in epla paridis.hoc mihi nã recolo fore,vt a cœleſte ſagitta. Et q̃ fecerũt vel in.im.q; noĩa mittẽtia accuſatiuũ in.im.p.m.vl in.in.p.n.mittũt ablatiuũ in.i. q̃ vero fecerũt in.em.vel in.im.mittũt in.e.vel in.i.vt tuſſis.tuſſim.a tuſſi.puppis puppẽ,vel puppim,a puppe vel puppi.charybdis charybdim,a charybdi.In.e.præterea & in.i.mittũt ablatiuũ noĩa hic poſita.Ciuis a ciue vel ciui.Iuue.qd illo ciue tuliſſet.Cic.in philippi,in prĩcipe ciui nõ eſt ſatis.Auis ab aue vel aui.Hora.j.car.fatamala dulcis aui domũ.Nauis a naue, vel naui.Teren.in andria,naui fracta apud Andrũ.Clauis a claue vel claui.Verg.i more,& referat clauſa q̃ præuidet oſtia claui.Anguis ab angue vel angui.Hor.j.epla.alter miſceti textus cane peius & angue.Vnguis ab vngue,vel vngui.Idem in eodẽ.acuto ne fecer vngui.Amnis ab amni.Verg.j.geor.prono rapit alueus amni.Vectis a vecte vl vecti.Terẽ.in Eunu.in mediũ huc agmẽ cũ vecti.Poſtis a poſte vel poſti.Oui.v.meta.rapiaq; de dextro robuſta repagula poſti.Neptis a nepte,vel nepti ſuperiorib9 annũeratur:ſed exẽplũ nõ ſuccurrit.Ignis a bigne vl igni.Verg.iiij.æñ.vuln9 alit veniset cæco carpiturigni,

Fitq; datiuus in.i.ſi tollas .s.genitiui.
Accuſatiuus fit in.em.Sed in.im.tibi mittunt
Hęc.ſitis & tuſſis;vis;buris,peluis.At iſta;
Dantur in.em.vel in.im.reſtis.turriſq; ſecuris.
Et puppis.febris. Sed in.im, tantũ modo græca;
In quibus eſt recto non diſſimilis genitiuus.
Quæ dãt & in.in.plęrũq; (vt Naſo) charydin.
Nomen in.e.vel in.al.vel in.ar.(mõ ſit tibi neutrũ)
Exit in.i.ſexto.Sed in.e.perpauca dabuntur.
Far,præneſte,iubar,ſoractęq; gauſape;nectar.
Mittis in.i.menſes,& in.as.gentilia iunges.
Et quæ fecerũt vel in.im.vel in.in.tibi quartũ.
Nam q̃ dãtur in.em.vel in.im.dãt.i.vel.e.ſexto.
Ciuis,auis,auis.nauis;clauis;iungatur & anguis.
Vnguis & amnis;vectis;poſtis,neptis;& ignis.

¶ Strigilis à ſtrigile vel ſtrigili. Hora.ij.ſer. qui puer vuã furtiua mutat ſtrigili. Claſſis a claſſe vel claſſi. Verg.viij.æñ. aduectũ æneã claſſi. victoſq; penates. Pugil & vigil, a pugile vel pugili, a vigile vel vigili. Iuue. præterea lateris vigili cũ fe bre dolorẽ. Suppellex a ſupellectile vl̃ ſupellectili. vñ eſt in lib. digeſt. titu. de ſupellectilũ legata. Imber imbre vl̃ imbri. Verg. in buco. Iuppiter & læto deſcẽdet plurimus imbri. Verbaleq; qd̃ facit in trix, q. noĩa verbalia ſiue participalia fœminina terminata in trix, mittũt etiã ablatiuũ in e. vel in i. vt victrix a victrice, vl̃ victrici. Luc. ĩ. ſ. in ſua victrici cõuerſum viſcera dextra. vnde etiã in plurali cum figurate neutris cõiungimus victricia & vltricia dicimus. Idẽ in eodẽ, tollite iã pridẽ victricia tollite ſigna. Verg. iij. æñ. res agamẽnonias victriciaq; arma ſecutus. ¶ Adiectiua triũ, q. noĩa adiectiua huius declinatiõis nõ habentia genus neutrũ in e. terminatũ mittũt ablatiuũ in e. vel in i vt hic & hæc & hoc prudẽs a prudẽte vel prudẽti. fœlix a fœlice vel fœlici. velox a veloce vel veloci. Quodſi genus neutrũ habẽt in e. mittũt ablatiuũ in i. tantũ vt hic & hæc breuis & hoc breue a breui. hic acer hæc acris hoc acre: ab acri. Deĩde dicit q. noĩa quinq; vno verſu explicata (& ſi neutris iungi poſſunt) quẽadmodũ ingenere diximus ablatiuũ tñ per e. tãtum mittunt: vt degener a degenere, pauper a paupere, vber ab vbere. hoſpes ab hoſpite. ſoſpes a ſoſpite. Illud etiã aĩaduertẽdũ noĩa propria ab adiectiuis in is. & in e. deſinentib9 deducta. mittere. etiã ablatiuũ in e. tantũ vt iuuenalis a iuuenale, ab eo quod eſt hic & hæc iuuenalis & hoc iuuenale. Eodẽ modo Mar. laterenſis annalis Mar. cũ Iuuenalemeo quid me cõmittere tentas? Cicero p Plancio, cõfiteor in Laterẽſe ſumma ornamẽta eſſe. Idẽ p Fũdanio apud Priſcia. nõ hoc mõ a Iullio annale factũ ꝓbare põt. Reperiuntur quoq; adiectiua in is, & in e. deſinẽtia, mittere ablatiuũ in e. Oui. xv. met. finẽ ſpecie cæleſte reſumpta luctib9 impoſuit. Idẽ in epĩa Paridis, fore vt a cæleſte ſagitta: Idẽ quoq; in faſtis. amne perẽne latẽs anna perẽna vocor. ¶ Aſt abltõs, q. reliqua oĩa huius declinatiõis noĩa mittũt ablatiuũ in e. aquacũq; veniãt terminatiõe. vt emblẽma ab emblẽmate, ſermo a ſermone. lac a lacte, aſdrubal ab aſdrubale. titã a titane: cæſar a ceſare: pictas a pietate: caput a capite. pax a pace.

¶ Rectus pluralis fit in es. q. noĩa tertiæ declinatiõis maſculina vel fœminina, vel cõmunia duorũ generũ mittunt noĩatiuũ & accuſatiuũ atq; etiã conſequẽter vocatiuũ plurales in es. is. genitiui ſingularis mutata in es. vt hic pater patris hi patres o patres, hæc mater matres o matres, hic & hæc breuis breues o breues. Illa vero quæ fecerunt genitiuũ in yos. vel in yis, diphtõgon a noĩbus deſinẽtibus in ys. mittunt in pluralẽ in yes. vt hic libys. yos. vel libys, plurali libyes. hæc Erinnys. nyos. vel erinnys. yes. Proper. lib. ij. tum me vel tragicæ vexeut erinnyes. Saluſt. in iugur. Affricã in initio hanc bucre Getuli & libyes. Reperiuntur etiã pauca nomina græca mittentia prædictos caſus in is. vt hæc trallis, ſyrtis, alpis, ſardis. Euſebius interprete Hiero. trallis (inquit) terræmotu cõciderunt. Hora. ſ. epiſtola. quod Creſi regia ſardis. ¶ Quod ſi mittũt. iũ. q. noĩa huius declinatiõis mittẽtia genitiuũ pluralẽ in. iũ. quorũ gtũs ſingularis nõ creſcit ſup noĩatiuũ, plærũq; mittunt accuſatiuũ pluralẽ in. is. vt. hic & hæc omnis: genitiuo plurali omniũ: accuſatiuo omnis: horũ rationẽ ſequuntur pluraliter declinata, quæ ſi haberẽt numerũ ſingularẽ: ex illorũ proportione declinarentur: vt plurali noĩatiuo tres accuſatiuo tris. Verg. ſ. æñ. tris notus arreptas in ſaxa latentia torq̃t, & paulopoſt. tris curus ab alto in breuia & ſyrtes vrget: eo modo dicit tris: quo Salu. in cati. omnis hoĩes, qui ſeſe ſtudent cæteris præſtare animãtibus, antiquiores terminationẽ illam per. ei. diphthõgon ſcribebãt: quo deſignarẽt illam eſſe longã. quod etiã docti noſtri ſæculi obſeruãt. ¶ Cũ dedit, i. ſextus, hæc regula limitatio eſt illius quartus cum quinto ſemper recto ſimilantur in neutris, vbi dixit neutra in plurali tribus in caſib9 terminari in. a. nũc vero dicit q. noĩa illa quæ fecerũt ablatiuũ in. i. acẽpta. a. habẽt in plurali i. ante. ã. vt apuluinari. aria. a breui breuia, q̃ vero fecerunt ablatiuũ in. e. tantũ mutant illud. e. in. a. vt a tẽpore tẽpora. ab emblẽmate. ata. ¶ Deinde dicit, q. noĩa cõparatiua quãq̃ fecerũt ablatiuũ in. i. nõ tamen in plurali mittũt neutra per. ia. ſed tantũ per. a. vt a breuiore vel breuiori nõbreuiora: ſed breuiora dicimus, præterea hoc nomẽ plus, quod (& ſi quantũ ad voẽ comparatiuum nõ videatur:) quantũ ad ſignificationem cõſtructionemq; attinet, cõparatiuũ eſt: cum fecerit in ablatiuo pluri: in plurali neutro non tantum pluria & compluria, quod apud antiquiſſimos frequenter legimus, ſed etiam plura & complura dicimus. Aplufire quoq; quod in ablatiuo fecit aplufri, nõ tãtum aplufria, ſed & aplufra fecit in numero multitudinis. Sillius lib. x. puni. laceroq; aplufria velo. Cicero in. ar. nauibus aſſumptis fluctantia quærere aplufra. Vetus quod fecit vetere vel veteri. nõ veteria, ſed vatera facit. ¶ Dat genitiuus. ium, q. nomina quæ fecerunt ablatiuum ſingularem in. i. mittunt genitiuum pluralem in. ium. vt ab animali, aliũ, a prudente vel prudenti prudentiũ: quæ tñ plærũq; abſciſſionẽ recipiũt: vt ſupra diximus: & dicim9 hoc modo verba ſapientũ, reſponſa prudentũ, pro ſapiẽtiũ & prudentiũ. In. um. vero mittũt ea, q̃ ſunt hic poſita, a vigili vigilũ. Vergilius. ix. æñ. interea vigilũm excubijs obſidere portas. Ex proportiõe quoq; a pugili. um. dicemus. Supplex a ſuplpici ſupplicum ne coincideret cum hoc nomine ſupplicium. ij. Opifex ab opifici opificum, ne coincideret cũ hoc nomine opificium. cij. Cicero pro Ligario. nos iacentes ante pedes ſupplicum voce prohibetis. Verg. ſ. æñ. artificumq; ma-

Strigilis & claſſis; pugil & vigil. atq; ſuppellex.
Additur his imber; verbaleq; quod facit in. trix.
Adiectiua trium generum vel in. i. vel in. e. pones:
Dum modo neutra per. e. nõ declinet tibi rectꝰ.
Quæ ſic declinans per. i. tantum mittere debes.
Degener, & pauper; vber cumq; hoſpite ſoſpes.
Dant ablatiuos per. e. tantum: plus quoq; pluri.
Aſt ablatiuos per. e. tantum cętera mittunt.
Rectus pluralis fit in. es. cui iungito quartum.
Quod ſi mittis. iũ. pluralibus ingenitiuis;
Accuſatiui quandoq; per. is. tibi fient.
Cum dedit. i. ſextus; per. ia. tibi neutra dabuntur.
Collatiua tamen per. a. ſolum mittere debes.
Plus & aplufire; vetuſq; adduntur cõparatiuis.
Dat genitiuus. ium. ſi fecit in. i. tibi ſextus.
Tolle vigil, pugil, & ſupplex, opifexq;, vetuſq;.
Artifici memor & conſors addatur inopſq;.

nus inter se operumq; laborem. Memor quoq; a memori, non memorium, sed memorũ facit, & consors a consorti non cõsortium, sed consortũ, & inops ab inopi nõ inopiũ, sed inopũ. Et nomina cõparatiua, vt a breuiori, breuiorũ. a meliori. orum. ¶ Præterq; plus, q; cum sit comparatiuũ, qua ratione superius diximus: fecerit q; in abltõ pluri: in gto plurali non plurũ sed pluriũ fecit: & ab eo compositũ compluriũ, vt Cicero ad heren. complurtiũ negociorum. A capio etiam composita quis abltũm in. e. & in. i. fecerint in gtõ plurali non in. ium. sed in. um. faciunt. vt particeps a participe vel participi participũ, ne coincidat cũ hoc noĩe pticipiũ participij. Municeps a municipe vel municipi municipũ: ne coĩcideret cũ hoc noĩe municipiũ municipij. Mãceps mãcipe vel mancipi mãcipum, ne coincideret cũ hoc noĩe mãcipiũ mãcipij. ¶ Abltũs in. e. si desinit q; noĩa q; fecerũt abltũm singulare in. e. mittũt gtũm pluralẽ in. ũ. e. ablatiui mutata in. um. vt a toreumate toreumatũ. a Cicerõe ciceronũ, a cõsule. ũ. a noĩe nominũ: a cæsare cæsarũ, a sacerdote sacerdotũ, a capite capitũ, a fornace fornacum. In. iũ. vero faciũt (vt vult Priscian9) nomina latina in. as. finita, vt ciuitas ciuitatiũ, probitas probitatum, bonitas bonitatiũ: sed per syncopam fecere bonitatũ ciuitatũ p; bitatum, q. ego non auderem dicere: cũ illa superiora nunq; legerim: hæc vero inferiora plerũq; reperiantur. In. iũ. vero mittũt gtũm pluralẽ quis miserunt abltũm in. e. q; sequuntur. as. assis. ab asse assium, mas maris a mare mariũ, vas vadis a vade vadiũ, nam vas vasis in plurali per sedam declinationem effertur vasa vasorum. Caro carnis a carne carniũ. Cor cordis a corde cordiũ. Os ossis ab osse ossiũ. Nix niuis a niue niuiũ. Nox noctis a nocte noctium. Samnis samnitis a samnite samnitium. Lis litis a lite litium. Dis ditis a dite ditium. Glis gliris a glire glirium, & ex analogia. Quiris quiritis a quirite quiritium. ¶ Et quæ dantur in. s. q; nomina in. s. desinentia non crescentia in genitiuo singulari, quæ sunt fere in. es. & in. is. finita: genitiuum pluralem mittunt in. iũ. licet ablatiuum singularem in. e. fecerint: vt hic verres a verre verrium: hic vates a vate vatium, hæc cædes a cæde cædiũ, hæc sedes a sede sediũ, hic collis a colle colliũ, hic mensis a mense mensiũ: q; (vt supra memorauim9) aliq; syncopã recipiũt, vt Cicc. p Sextio, vestrarũ sedũ templorũq; causa, Verg. iiij. æñ. heu vatũ ignare mentes qd vota furentem. Ouid. v. fast. cũ tua sint cedãtq; tibi cõsinia mẽsum. Ab hac rursus regula exceptoria excipiũtur hæc pauca mittentia gtũm pluralem in. ũ. vt panis a pane panũ, si modo panis numerũ habet multitudinis, iuuenis a iuuenc. ũ. canis a cane ũ. ¶ Quæ monosyllaba sunt: ab illa quoq; regula, abltus in. e. excipiũtur noĩa monosyllaba terminata in. bs. aut, ps. aut, ls. aut. ns. aut. rs. aut. lx. aut. nx. aut. rx. desinẽtia, q; & si fecerũt abltũm in. e. nihilominus tñ mittũt gtũm pluralẽ in. iũ. vt hæc trabs a trabe trabiũ, plæbs a plæbe. iũ. scobs a scobe. iũ. vrbs a vrbe. iũ. daps a dape. iũ. seps a sepe. iũ. stirps a stirpe. iũ. puls a pulte. iũ. glans a glande. iũ. gens a gente. iũ. mons a monte. iũ. ars ab arte. iũ. sors a sorte. iũ. falx a falce. iũ. lanx a lance. iũ. lynx a lynce. iũ. arx ab arce. iũ. merx a merce. ium. ¶ Nomen in. es. tantũ, q; noĩa huius declinatiõis pluraliter declinata mittũt gtũm in. iũ. vt manes. iũ. penates. ium. cassis. iũ. hæ vires. iũ. fores. iũ. tres. iũ. Dicit tñ & hæc & alia cõplura posse mittere gtũm in. ũ. si gtus ille in iũ. foret absonus: quare dicit cõsulendas esse aures penitus, i. pfunde, sed non quorũcũq; sed tantũ eruditorũ, quemadmodũ & musici facere cõsueuerunt: q non oĩa permittunt rationibus & arti: sed aliqd etiam sensui auditus putãt esse tribuẽdum. Ego namq; potius dicerem penatum & procerum & ciuitatum q penatium: procerium ciuitatium. ¶ Atq; boum dat bos, q; hoc nomẽ bos cũ abltõ a boue fecerit debuit facere gtũm pluralẽ bouum & facit boum. u, cõsonãte extrita. Præterea cũ ex alior̃ pportiõe in dtõ & abltõ debuerit facere bouibus: expuncta. ui, syllaba fecit bobus aut bub9 quẽadmodũ apd Catonẽ, Varronẽ, Columelã & Plinium sæpe legimus. Verg. iij. æñ. læta boum passim cãpis armẽta videmus. & Hora. in epo. paterna rura bobus exercet suis. ¶ Datq; dtus ibus, q; dtus pluralis huius tertiæ declinatiõis in. ibus, terminatur, fitq; a gtõ singulari, bu. interiecta, inter. i. & s. finales, vt hoĩs hoĩbus, patris patrib9. Sed noĩa in. a. desinẽtia, q; oĩa græca esse dixim9: hũc casum nõ in. ibus. sed in. atis. plerũq; mittũt, vt hoc peripeta sma peripetasmata. atis. emblẽma emblẽmata. atis. poema poemata. atis. Cice. in Verrẽ. nunc de peripetasmatis quẽadmodũ expedias nõ habes. Idẽ ĩ eodẽ, scaphia (inqt) cum emblẽmatis: & in. iiij. ad Herennium de oratiõibus aut poematis. Sed q̃q̃ hæc declinatio videtur esse ab eo qd est in ntõ hoc peripetasmatũ pipetasmati, emblẽmatum emblẽmati, poematum poemati, illd est certissimum autores idoneos potius vsos in his noĩb9 tertia declinatiõe: atq; dtũm & abltũm in. atis. potius q in. ibus. terminasse.

Præterq̃ pluri; quod comparat: additur illis.
Et quæ de capio componis iungere debes.
Ablatiuus in. e. si desinit. um. tibi mittit.
Sed p. iũ. dabit as: mas: vas vadis: & caro carp.
Os: nix; nox; samnis: lis: dis: glis; adde quiritem.
Et quæ dantur in. s. nec crescunt genitiuo.
Excipias; tamen hæc iuuenis: panisq; canisq;.
Quę monosyllaba sunt: q bus. s. b. pũenit aut. p.
Et quibus. l. aut, n. aut. r, subit, s, subit aut. x.
Nomen in. es. tantum pluraliter & variatum.
Mittit. ium. sed &. um. penitus si consulis aures
Atq; boum dat bos: sed bobus pone datiuo.
Datq; datiuus. ibus. dat. atis. sed cũ dat. a. rectus.

De quarta nominis declinatione.

QVarta dat. us. recto. dat &. u. sed dic variari
Plurali tantum. Genitiuus in. us. tibi fiet.

De quarta declinatione. ¶ Quarta dat. us. recto, q; quarta nois declinatio duas habet noĩatiui positiões in. us. & in. u. sed in. us. masculinor̃ & fœminino r̃, in. u. neutror̃ tãtum: q; cum in singulari aptota sint: in plurali p hãc declinationẽ inflectuntur, vt hic sensus sensus, hæc manus manus, hoc cornu cornu, plurali cornua cornuum. Gtus in. us. tibi fiet q; genitiuus hui9 declinatiõis in. us. terminatur, estq; ntõ silis in terminatiõe litterar̃, nõ tñ in tpib9, vt suo loco dicem9. In. u. vero finita, vt dixim9, nõ declinãtur: nã qd Luca. i. vij. dixit cornus tibi cura sinistri lentule, & Celsus, lib. vj. ceruini cornus cõbusti, & paulopost, qa cornum habet, & Plini9 multis in locis nõ est ab eo qd cornu in ntõ, sed potius ab eo qd est hic cornus. us. Reperitur quoq; gtus hui9 declinatiõis in. uis. syllabas terminat9, vt apd Terẽ. in heautõ.

cius anuis optimor causa: q̃ erat mortua. Cato. anuis enim vt sanguis deterior, sic & lac. Varro. ij. de re. rust. eius saluam esse fructuis veneno, p anus & fruct⁹, & genitiu⁹ ille est a quo exit datiuus in. ui. diuisas: vt statim dicem⁹. ¶ Sæpe dt̃us. ui. q, datiuus huius declinationis in. ui. syllabas terminatur, vt hic sensus sensus sensui. hæc manus manui. Exit tñ aliq̃n in. u. vt Verg. iiij. geor. nãq; aliæ victu inuidẽt & fœdere pacto. & paulopost, qd̃ nec cõcubitu indulgẽt, provictui, & cõcubitui dixit Seruius Verg. posuisse. Idem. j. æñ. flectit equos curruq; volans dat lora secundo: vbi Seruius his verbis scribit. ars antiqua volebat q, noiatiuus pluralis regat genitiuũ singularẽ: vt hæ musæ huius musæ. & datiuus singularis regatur a genitiuo singulari, ergo hi currus huius curr⁹ facit, & huic curru nã hui⁹ curruis huic currui hoc modo irregularia sunt. sed vsus obtinuit vt in gtõ currus frequenter, curruis raro & in datiuo curru raro, currui frequenter dicamus. Gell. tñ. lib. iiij. noc. affirmat. Mar. Varronẽ. & P. nigidium viros illo sæculo omniũ doctissimos non aliter fuisse locutos atq; etiam scripsisse q̃ senatuis: domuis fluctuis in genitiuo ab eo qd̃ est senatus, dom⁹ fluctus. ¶ Accusatiuo dabis. um. q, accusatiuus huius declinationis in. um. desinit noiatiui. s. mutata in. m. vt hic sensus. um. hæc manus. um.

Sæpe datiuus. ui, sed &. u. non sæpe reponit.
Accusatiuo dabis. um. Dabis. ũ. quoq; sexto.
Rectus pluralis fit in, us. cui iungito quartum.
Dat genitiuus. uum. Sed. ibus. tu pone datiuo.
Dant. ubus. hæc tãtũ; ficus; tribus, arcus; acusq;.
Et partus, portus; lacus; & quercus; specus, artus.
Cumq; veru quæstus, qd̃ quæro dat tibi nomẽ.

De quinta nominis declinatione.

QVinta dat. es. tantũ rectus. Genitiuus in. ei.
Atq; datiu⁹ erit. Em. quartus. E. dato sextus.

¶ Dabis, ũ. quoq; sexto, q, ablatiuus hui⁹ declinatiõis finitur in. u. fitq; a ntõ abiata. s. vt hic sensus u sensu. hæc man⁹ a manu. ¶ Rectus pluralis, q, ntus & actus pluralis quartæ declinatiõis terminãtur in. us. et sunt siles gtõ singulari, vt hic sensus, hẽ sensus sensus, hæc man⁹, hæ man⁹. us. ¶ Dat gtus. uũ. q, gtus pluralis in. uũ. terminatur: fitq; ab ablatiõ singulari addita. ũ. vt a sensu sensuũ. a manu manuũ. Sed. ibus. tu pone dto. q, dtus pluralis in. ibus, terminatur, fitq; ab ablatiõ singulari. u. mutata in. ibus. vt a sensu sensib⁹. a manu manib⁹. Pauca tñ nota q̃ hic explicãtur: exeunt in. ub⁹. ablatiuũ, et eta, ea sunt ficub⁹; sed in hac terminatiõe adhuc nõ legi: sed neq; ficub⁹ sed tãtum ficis p sedam, sed id circo posui, qd̃ video artis grãmaticæ scriptores ficub⁹ posuisse. Trib⁹ tribub⁹. Sueto. ĩ dugusto, legauit pplo Ro. quadrigẽties tribub⁹ quinquies tricies sestertiũ. Seneca ĩ epl̃is, q̃ putas cẽ iucundũ tribub⁹ vocatis. Arcub⁹ ab eo qd̃ est arc⁹ ideo sic exire grãmatici dicũt ne coincideret cũ arcib⁹ ab eo qđ est arx. arcis, sed cur acub⁹ ab eo qd̃ est acus acus nõ fecit acib⁹. quiquidẽ a nulla alia nti positiõe venire poterat, nimirũ qa totũ hoc vsu cõstat. Part⁹ partub⁹, quẽadmodũ. Seruius. iiij. geor. exponẽs illd̃ Verg. aut fœtus nixib⁹ ædũt, nixib⁹ p partub⁹ exponit. & Hora. ĩ epo. si vocata partub⁹ lucina veris affuit. Port⁹ portub⁹. Põpo. l. iij. de cosmographia: mare cæsiũ est atrox sine portub⁹. Prisci. ĩ perihegesi, anris difficilis nauis vel partub⁹ aptæ. Lacus lacub⁹. Ouid. iij. fast. præmia de lacub⁹ ꝓxima musta tuis. Idẽ. xij. meta. qd̃ forcipe curua cũ faber eduxit lacubus demittit. Querc⁹ quercub⁹, cũ oẽs sic exire dicãt: nulli⁹ autoris mihi succurrit exẽplũ. Spec⁹ specub⁹: Verg. iij. geor. ipsi ide fossis specub⁹ secura sub alta. Art⁹ artub⁹. Seru⁹ ĩ illd̃ Ver. iij. geor. micat auri⁹ et tremuit artus, ari⁹ p artub⁹ exponit. Veru verub⁹. Idẽ. j. æñ. verubusq; tremẽtia figũt. Quæst⁹ q̃stub⁹. a. q̃ro q̃ris, nã a q̃ror. eris. q̃stib⁹ exire nemo vnq̃ dubitauit. Ver. ix, æñ. cælũ de hic questib⁹ implet. Idẽ. iiij. geor. ĩtegrat, & mœstis loca lãte questib⁹ ĩplet. Seneca ĩ thyest. fusq; oẽ ruptũ q̃stibus vanis agis. Flacc⁹. li. ij. argonau. tũ voce deos, tũ questib⁹ implet. Idẽ. li. j. questib⁹ & magni numẽ maris exciat ille. Idẽ in. vij. cõmotis questib⁹ æstus. Et ĩ eodẽ, hic cælum questibus ĩplẽt. Iusti. lib. v. ppetum nocte fortunã questibus iterãt. Ego nõ inficior, reperi semel apd̃ Ciceronem de artificijs & quæstibus: & iterum apud Ouidium. iiij. fastorum. multa professurum quæstibus apta Venus. Seneca de vita beata, opes siue tanq̃ iniuria partas sine sordidis quæstibus, ab eo qd̃ est quæro quæris. Sed aut nostra, vel potius Laurentij differentia nihil est: aut credibilius est vnum aut alterum, q̃ centum locos fuisse deprauatos.

DE quinta declinatione. Quinta dat. es. tantũ, q, quinta nõis declinatio vnã tantũ habet noiatiui terminationẽ in. es. semp fœminino rũ, præterq̃ in vno masculino hic dies, & eius cõpositũ hic merides. ¶ Cuius genitiuus & datiuus semp exeũt in. ei. vt hæc progenies. niei. hæc materies. riei. hæc species. ei. Antiquiores tñ hũc genitiuũ in. e. tũ in. es, tum in. ij. duplicẽ terminabant. Salust. dubitauit acie pars, p aciei. Verg. j. geor. libra die somniq; pares vbi fecerit horas. vbi Seruius dicit. hũc esse genitiuũ regularẽ, quia (vt paulo ante dixim⁹) noiatiuus pluralis debet regere genitiuũ singularẽ: vt cũ illo sit pariũ syllabarũ. Gellius. lib. viij. noctiũ attica. multis testimonijs probat atq; confirmat hũc genitiuũ in. es. quoq; & duplex. ij. aliq̃n exijsse. Ennius. postremæ lõginqua dies cũ fecerit ætas. p diei. Cic. pro sextio. equites daturos illius dies pœnas. Adducit quoq; Gell. testes, qui dicebant se vidisse librũ Verg. idiographũ, i. ppria illius manu scriptũ: in quo legebatur libra dies sõniq; pares vbi fecerat horas, atq; eiusdẽ Verg. manu fuisse scriptũ in. j. æñ. mũera læticiãq; dij non dei: vt quidã legũt, neq; die vt Ser. sed dij p diei. Nã sic dies dij a veteribus declinabatur, vt fames. ij. pernicies. icij, species. cij. progenies. nij. luxuries. ij, acies acij. Cato. pueri atq; mulieres extrudebãtur famij causa, p famei, nã p quintã hoc nomẽ antiqui declinabãt, cui⁹ ablatiuus adhuc in vsu repitur. Luci, rugosum (inquit) atq; famij plenũ. Sesenna Romanos ferẽdæ pernicij causa venisse, pro pniciei. Cic. etiã, p sextio. Quorũ nihil pnicij causa diuino cõsilio, sed vt ipsa & magnitudie rerũ factũ pu tam⁹. Paccu. pater supremæ nostræ ꝓgenij patris pro ꝓgeniei. Maciq⁹, an maneat specie, simulachrũ ĩ more silẽtũ. Gracch⁹. ea luxurij causa aiũt isti tui, p luxuriei. ¶ In datiuo quoq; eodẽ Gellio teste, q, purissime locuti sũt: nõ faciei vt nũc dicitur: sed facie dixerũt. Luci. & primũ (inquit) facie honestas accidit. Idẽ q̃ te diligit: ætati facieq; tuæ se fautorẽ ostendit. Quĩ. lib. j. videtur excludere ex vsu etiã genitiuũ singularẽ huius nõis progenies quasi dur ĩ, qui (inquit) refert nulla sint an prædura, nã quid progenies

genitiuo singulari, quid species plurali facit: quasi velit ꝑgeni nō posse dici. ¶ Em. quartis, q; accusatiuus singularis in. em. desinit. s. noīati mutata in. m. vt hic dies diem, hæc species speciem. ¶ E. dato sextis, q; ablatiuus in. e. terminatur: fitq; a nominatiuo ablata. s. vt hic dies a die, hæc species a specie. ¶ Rectus pluralis fit in. es, q; noīatiuus & accusatiuus plurales huius declinationis in. es. terminantur: suntq; similes noīatiuo singulari. vt hic dies. hi dies. ¶ Erum. ebusq; dabis, q; genitiuus pluralis in. erum. desinit. fitq; ab ablatiuo singulari assumpta. rum. vt a die dierū. ¶ Datiuus in. ebus. definit, fitq; ab eodē ablatiuo addita. bus. vt a die diebus, a re rebus. nā hæc duo nomina tantū habent numerum pluralem integrum. deficiunt, vt paulopost cum de deficientibus in casibus agetur, cætera.

Rectus pluralis fit in. es. Cui iungito quartum.
Erum. Ebusq; dabis genitiuis atq; datiuis.

Da nominibus anomalis. Caꝑ. iij.

DE noībus anomalis. ca. iij. Anomalā voco omnē varietatē aut generis aut declinationis aut casuum defectus. nā dictiōes aliquæ inueniuntur accidentibus qbusdā orbatæ, qđ fit aut significatiōis repugnātia, neq;. n. dicim9 puerperus quēadmodū dicim9 puerpera, aut incōsonātia siue litterarū incōsequētia, vt ab eo qđ est cursor: nō recte dicimus curstrix, nec a nutritor nutritrix: vt fas nō habet genitiuū faris, aut fatis, aut fassis: ne cū alijs dictionibus coincideret, aut deniq;, quia prædura in vsu nō sunt. Itaq; cū superiora duo capita ad noīa regulariter atq; solide inflexa pertinerent: in hoc. iij. cap. de illorū irregularitate atq; defectu ꝑ tractabitur, atq; declarabimus in qbus noīb9 aliqua est declinatiōis diuersitas, qđ fit, aut quia genus a singulari in pluralē mutatur, vt hic mænalus. i. hæc mænala. or. aut quia mutat declinatio. vt hoc vas, hæc vasa: aut qa vtrūq; mutatur: vt hic cuētus. us. hæc cuēta orū. aut qa carēt altero nūero, vt acetū plurali & manes singlari, aut deficiūt casib9: vt tabi tabo. ¶ Masculina in neutra, sunt quædā noīa in singlari masculina, in plurali vero neutra: qualia sunt quæ hic describūtur. Mænalus. i. mænala. orū. Verg. in buc. mænalus argutūq; nemus pinosq; loquētes. Idem. i. georg. ¶ Pan ouiū custos: tua si tibi mænala cure. mōs est Arcadiæ. ¶ Ismarus. i. ismara. orū. Idē in buc. nec tantū rhodope miratur & ismarus orphea. Idē. ij. geor. iuuat ismara baccho cōserere atq; olea ingentem vestire taburnū. ¶ Gargarus. i. gargara. orū. gargarus atore Macro. v. satur. vrbs est in imis radicibus idæ silue posita. gargara autem sunt ipsa montis capita Verg. i. geor. ipsa suas mirantur gargara meses. Pangæus mōs Thraciæ in singulari ponitur a Plinio. Ptholæmeo in plurali pangæa. orū. Verg. iiij. geor. altaq; pāgæa, & Lucanus in. i. video pāgea niuosis cana iugis. Dindymus. i. Ouid. iiij. meta. dindymon & cibelen. teste Ptolæmeo mons est phrygiæ, quem etiā in plurali dindyma appellāt. Verg. x. æñ. alma parens idæa deūcui dindyma cordi. & Sillius lib. xvij. punicorum, gemino qui dindyma mōte. ¶ Pangæus. i. mons est Thraciæ. vnde pangæus. a. um. Lucanus in. vj. Pāgæaq; saxa resultant. Pangæa. orū. siue Pangæum. Idem est q; pangæus. i. Autor. Idem in primo, video pangæa niuosis cana iugis. Verg. iiij. Geor. Altaq; pangæa & Rhesi mauortia tellus. ¶ Tænarus. i. mons est Laconiæ qui etiam in plurali tænara. orū. dicitur. Luca. in. ix. & apertā tænaron vmbris. Tartarus. i. tartara. orū. Verg. vj. æñ. tum tartarus ipse bis patet in præceps tantū. Idem in. v. nō me impia namq; tartara habent. ¶ Auernus. i. auerna. orū. Idē in. vj. inde vbi venere ad fauces graueolentis auerni, atq; ibidem & auerna sonantia siluis. Pileus. i. pilea. orū. declinatur autē hic pileus in singulari teste Seruio. ij. æñ. qui dicit tyara phrygius pileus est, quāq; Lauren. in Raudēsem negat genere masculino reperiri, & apud Festū legimus albogalerus capitis pileum est, hinc igitur Persi. dixit. hæc mera libertas hanc nobis pilea donant. & Mar. totis pilea sarcinis redemi. Intybus. i. intyba. orum. Celsus. lib. ij. radicula intybus acymū. Virg. i. geor. & amarys intyba fibris. Baltheus. i. balthea. orum. Verg. xij. æñ. infœlix humero cum apparuit alto baltheus. Iuue. quoties rumoribus vlciscuntur balthea. Sibilus. i. sibila. orum. Virg. in buc. nam neq; me tantum venientis sibilus austro. Idem. ij. æñ. sibila lambebant linguis vibrantibus ora. Seruius tamen in. buc. res (inquit) ipsa sibilus est; sibila vero participaliter accipitur pro sibilantia. Supparus. i. supara. orum. Luca. in. ij. supara nudatos cingunt angusta lacertos. ¶ Cetus. i. cete indeclinabile. Auienus in ara. distantem Andromedam prolixo tramite mundi perterret cetus. Plinio. libro. ix. hoc genus solum: vt ea quæ cete appellant, animal parit. Verg. immania cete. Locus. i. loca. orum. Verg. i. æñ. loca fœta furentibus austris. Idem in eodem, deuenere locos vbi nunc ingentia cernis mœnia. Iocus. i. ioca. orum. Ouid. & cum iunone remissos agitasse iocos. Salu. in iugur. iocā seriaq; cum humillimis agere. Permissus. us. permissa. orum. vt in digestis titulo de acquirendo rerum. d. l. in laqueum. permissu (inquit) eius cuius fundus erat. Iussus. us. iussa. orū. a quo est etiam iniussus. us. vt Cice. in. vj. de repub. neq; iussu eius a quo ille est vobis datus. Euētus, us. cuenta. cuentorum. Ouid. quisquis ab euētu facta notāda putat. Non tamē dicimus in plurali permissibus, iussibus, cuentibus. sed permissis. iussis. cuentis, vt Valla ostendit. Vergil. in bucco. accipe iussis carmina cepta tuis. Cice. in lib. de orat. ex aliorum factis, aut dictis & cuentis. Idem ad Lucretium, fabulam rerum cuentorūq; meorum. Ad cuius similitudinē Ouid. dixit. ij. meta. successorumq; Mineruæ indoluit, qđ vtrūq; reperitur, etiam quartæ.

Rectus pluralis fit in. es. Cui iungito quartum.
Erum. Ebusq; dabis genitiuis atq; datiuis.

Da nominibus anomalis. Caꝑ. iij.

SVnt q uædā nomina: quę dicūtur anomala, hoc est irregularia; aut quia mutant genus; aut declinationem, aut carent altero numero; aut deficiunt certis casibus in alterutro numero.

Masculina in neutra.

Mænalus. i. męnala. orum. Ismarus. i. ismara. orum.
Gargarus. i. gargara. orū. Dindym9. i. dindyma. orū
Pangæus. i. pangæa pangæorum.
Tænarus. i. tenara. orum, Tartarus. i. tartara. orum.
Auernus. i. auerna. orum, Pileus. i. pilea. orum.
Intybus. i. intyba. orum. Baltheus. i. balthea. orum.
Sibilus. i. sibila. orum. Supparus. i. suppara. orum.
Locus. i. loca. orū. vel loci, Iocus. i. ioca. orū, vel ioci.
Cetus. i. Cete indeclinabile. Euētus. us. euenta. orū.
Iussus. us. iussa. orū. Permissus. us. permissa. orum.

¶ Fœminina in neutra, sunt præterea q̃dam nomina ĩ singulari fœminina & in plurali neutra, vt pascua pascuæ, pascuorũ. vt in psal.xxij. Hiero. interprete, In loco pascue: ibi me collocauit. Oui.iiij.meta. axe sub hesperio sunt pascua solis equorum. Carbasus.asi, asa, orũ. Verg.viij. glauco velabat amictu carbasus. Luca.in.iij. fluxa coloratis astringũt carbasa gemmis. suppellex.ectilis.ctilia.ctiliũ, qd' Diomedes inter plurali numero carentia numerat: & adhuc re vera nõ memini me legere. Pergam⁹ pergami.a.orũ. sed q̃q̃ hoc nomen inter heteroclita ponatur a grãmaticis: re vera non est. Est enim Pergamus ciuitas in Asia minori: q̃ fuit Attali regia: & cui⁹ meminit diuus Ioã. in Apoca. Pergama vero Phrygiæ vrbs fuit regia Priami: de qua Vergi. nãq; videbat vti bellãtes pergama circũ. Reperio tamẽ apd' vnũ Senecã in troade pergam⁹ pro pergama positũ. ¶ Neutra, in masculina q, sunt q̃dã nomina in singulari neutra: & in numero multitudinis masculina, vt hoc porrũ porri, porri.orũ. Iuue. qs tecũ sectile porrũ sutor, a quo ẽt in plurali porra neutro gñe repitur. apd' Verg. in moreto. ait enim & siser & capiti nomẽ debentia porra. Codices tamen vergiliani quos non dubitarem castigatiores esse sic hñt, hic cicer & capiti debẽtes nomia porri, sic ediuerso apd' Celsum porrus in singlari genere masculino legim⁹. Ait enim libro.iiij. porrus cũ pullo gallinaceo coctus sit. Rastrũ.i. rastri.orũ. Verg. in buccoli. non rastros patietur humus, non vinea falcem. Cælũ cæli, cæli cælorũ. Cælũ q̃a vnũ tantũ est nũero multitudinis carere Cæsar in libro de Analo. ad Ciceronem scribit, referente Gel. libro.xviij.noc.atti. Varro. tñ in plurali vsus est in origine linguæ latinæ dicens. Cæli cũr loca supa & ea deorũ. Lucre. quoq; dixit, qs totidẽ vertit cælos. Argos.i. argi.orũ. Luca. vbi nobile quondã desuper argos arãt. Verg.ij.æñ. si patrios vnq̃ remeassem victor ad argos. Frenũ.i freni.orũ. Cicero de clar. ora. alteri se calcaria adhibere: alteri frenos. Vergi.tñ. iiij. georgicorũ. dixit. frena pelectronij lapithæ giros q; dedere. Eodem modo dicimus capistrũ.i. capistri.orũ. & capistra capistrorũ, filũ fili, fili.orũ. vel fila.orũ. claustrũ.i. claustri.orũ. vel claustra.orũ. ¶ Neutra in fœmina, q, reperiũtur q̃dam nomina in singulari neutra: in plurali vero fœminina, vt hoc epulũ.i. epulæ, arũ. q̃q̃ autore Valla. epulũ sit conuiuiũ numerosis ciuibus paratum. Gel. libro.xj. solemni die Ioui epulum libaretur. & Iuue. vnde epulũ possis centũ dare pythagoreis. epulæ vero sunt etiam singulis non modo hominibus: sed & reliquis animantibus parate. Vergi.iiij. æneidos, epulasq; draconi q̃ dabat. Deliciũ delicij, deliciæ deliciarũ Catullus, passer deliciũ meæ puellæ: atq; illũ imitatum Martia. stellæ delicium mei colũba. Vergi. in bucco. delicias domini, nec qd speraret habebat. Reperiũtur tamen etiam apd' Plau. delicia in singulari, mea inquit voluptas, mea delicia. Balneũ balnei, balneæ balnearum, Gel. libro.ix. parum cito balneas sibi traditas esse: & parum lautas fuisse. dicuntur etiam balineæ, vt apd' Pli. libro.xxxiij. stratas argento mulierum balineas. Reperitur etiam in plurali balnea ab eo quod est balneum. Iuuenalis, & crudum pauonem in balnea portas. Cepe indeclinabile in singulari. Hel. libro.xix. cepe (inquit) reuirescit: & congerminat decedenti luna, Iuuena, porrum & cepe nefas violare & frangere morsu: declinatur etiam cepa cepæ. Vergi. in moreto, cepa rubens sectiq; famen domat area porri. ¶ Variæ declinatiõis nomina. Reperitur etiam varietas in declinatioue: quoniam quædam nomina reperiuntur alterius declinationis in singulari. alterius in plurali. Præterea quædam reperiuntur per duas atq; etiam plures declinationes inflexa, & ponit aliqua: cum alia multo plura reperiantur. Dicit igitur in primis: q, iugerum in singulari secundæ est declinationis. Varro. in.j. de re rusti. iugerum dictum quod quadratos duos actus habeat. Idem de origine linguæ latinæ, iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis, & Colu. duos actus iugerum efficiunt. Et ibidem, actus duplicatus facit iugerum, In plurali vero est tertiæ. Martia. & casa iugeribus non onerosa suis. & illud iureconsulti, ex mille iugeribus qui vnum iugerũ pro indiuiso solidũ habet. Reperim⁹ tamen in singulari etiam tertiæ apd' Proper. vt multo innumeram iugere pascat ouem. Econtrario vas vasis in singulari tertiæ est declinationis, in plurali secũdæ, q̃q̃ etiam in singulari apd' antiq̃ores reperitur secũdæ. Cato apd' Gel. xij. noc. atti. neq; va sum neq; vestimentum vllum est in manu preciosum. Penus penoris, vel penus pen⁹. specũ specci, vel spec⁹ spec⁹, de generis atq; declinationis varietate in his duobus nominibus (cũ de genere nominũ terminatorũ in, us. differebam⁹) abũde dictũ est. Laurus.i. hæc nomina q̃ sequũtur & secũdæ & quartæ declinationis reperiũtur in vtroq; nũero: sed qdam sunt casus in alterutro freq̃ntiores. Vergi. in buccoli. & vos o lauri carpam & te proxima myrthe, & ibidem. fragilis incende & bitumine laurus. Pinus. i. vel pinus. us. Vergli. in bucco. mænal⁹ argutũq; nemus pinosq; loq̃ntes. Idem. in. xj. altas ad sydera pinus. Quercus querci, vel quercus us. Cicero in chronographia. ibi quercorũ rami ad terram iacent. Vergi. viij. æneidos, arma sub aduersa posuit radiantia quercu. Cornus corni. vel cornus cornus. Serenus. vel corno ex arbore sertum. Papi. vij. thebai. cornu depressus achiua.

Fœminina in neutra.

Pascua, ę, pascua, orum, Carbasus, i, carbasa, orum,
Supellex supellectilis; supellectilia supellectilium,
Pergamus pergami; pergama pergamorum,

Neutra in masculina.

Porrum, i, porri, orum, Rastrum, i, rastri, orum.
Cœlum cœli: cœli, orum, Argos, i, argi, orum,
Frenũ freni, freni vl' frena, orum, Capistrum, i, ca
vel capistra, orum, pistri capistrorum,

Neutra in fœminina.

Epulum, i, epulę, arum, Delicium, ij, deliciæ, arum,
Balneum, i, balneæ, arum, Cepe indeclinabile; cepæ, arum,

Variæ declinationis nomina.

Iugerum, i, iugera iugerum, Vas vasis; vasa vasorum, Penus penoris, Penus penus, Specum, i. specus, us, Laurus lauri; laurus laurus, Pinus, i, pinus, us, Quercus, i, quercus, us, Cornus, i, cornus, us.

¶ Ficus.i.vel fic⁹,de hoc multa in gñe dixim⁹. Lacus.i.vel lacus. Seneca.iiij.natura.q̃stionũ,continuatis aq̃s in faciem lacꝰ ac turbidi maris. Col⁹.i.vel col⁹. Verg.viij.æñ.cui tolerare colo vitã tenuiq; minerua. Papi.vj.thebaid',extra iã colu fila dat tur ordo. Dom⁹.i.vel dom⁹,de varietate declinationis & quos ex vtraq; casus habet,lib.j.dixim⁹. Neq; ab re fuerit hoc loco dicere qd' Sueto.tranquill⁹ animaduertit in eplis Augusti Cæsaris:semp in gtõ singulari domos & nunq̃ dom⁹ scriptũ: qd' est cõsentaneũ epitaphio antiqtatũ multarũ pleno:qđ anno sup̃iori Romæ eruderatũ est:cui⁹ etiã mihi copiã fecit amic⁹ harũ rerũ curiosus indagator:scriptio aũt fuit hmõi.

C. MAN. C. MAN. F. INFERNO
PLOTONI TRICORPORI OXO
RI CARISSIMAE PROSERPI-
NAE TRICIPITIQVE CERBE-
RO MVNVS MECVM FE-
RENS DAMNATAM DEDO
ANIMAM VIVAM; QVAE
HOC ME CONDO MONIMEN
TO. NE OBRVTIS DOMOS
LAPSV FILLIS SEX. QVOS
P. SCIPIO PATRIIS CAMERTI-
BVS ASALE EX LYBIA INCO-
LVMES RESTITVERAT,INDE
SOLATA ORBITATE SVPER-
SIM MISERA. VIXI. ANN.
LVI. M. I. D. V. HORAS SCIT
NEMO. VALE VITA.

Ficus.i.ficus.us.Colus.i.colus.us.Domus.i.dom⁹. us;Acus.i.acus acus.Arcus arci,arcus arcus. Fasti fastorum;fastus fastuum.

Masculina plurali carentia.

Sanguis sanguinis. Arena. æ. Bilis bilis.
Limus limi. Fum⁹ fumi. Cholera.ræ. Culpa.æ.
Fim⁹ fimi. Musc⁹ musci, Caries cariei
Mundus mundi. Diligentia diligentiæ.
Pontus ponti. Dementia dementiæ.
Nemo neminis Sol solis Dies diei pro tempore.
Vesp.eris,Carcer.eris. Eloquentia eloquentiæ,
Fames famis. Fides fidei.
Fœminina pl'ali carẽtia. Fuga fugę. Fama famæ.
Auaritia auaritiæ. Gaza gazę. Hum⁹ humi
Amentia amentiæ. Infamia infamiæ.

Quod est.Caia mãlia.Caij mãlij filia inferno Plotoni tricorpori,Oxori charissimæ,Proserpinæ tricipitiq; cerbero mun⁹ mecũ ferẽs dãnatã dedo animã viuã:q̃ hoc me cõdo monimẽto:nec obrutis domos lapsu filijs sex:quos P.scipio. patrijs cas mertib⁹ a Sale ex libya icolumes restituerat:ĩde solata orbitate supsim misera,vixi ãnos qnquagita sex,mẽsem vnũ. dies qnq; horas scit nemo,vale vita. Acus.i.vel ac⁹. Mart.& sati⁹ tenuẽ ducere credis acos. Iuue.emerita q̃ cessat acu. Arcus.i. vel arc⁹. Cice.ĩ.iij,de natu.deor̃ cur arci species ĩ deor̃ nũero præponatur Enni⁹. apd' Prisci arc⁹ vbi aspiciũt mortalib⁹ q̃ phibẽtur. Fasti.or̃.fast⁹.uũ.vtrũq; in pl'ali tãtũ p libro ĩ quo cõtinẽtur ãnales,atq; fasti & pro festi dies,vñ Ouid.op⁹ illd̃ fuũ fastorũ iscripsit. Luca.ĩ.x.p quartã ptulit dicẽs,nec me⁹ eudoxi vicctur fastib⁹ ãnus,qd' ex errore scripsisse Luca. tes statur Ser.ĩ.iij.li,æñ.vergilianæ. Cæterũ ipse fallitur:cũ Hor,quoq; ĩ.iij.car.dixerit,p memores gen⁹ oẽ fast⁹. Varro præterea in ephemeride.causa Iulij Cesaris q fast⁹ porrexit:mẽsis Iuli⁹ appellat⁹ est,fast⁹ i singlari supbiã & arrogãtiã significat. ¶ De plurali carẽtib⁹ & primo de masculinis. Sãguis.inis.cui⁹ pluralis est abusus freq̃nter in sacris litteris,vt ĩ psal. Libera me de sanguinib⁹,& alio loco:virũ sanguinũ & dolosum abominabitur dñs, Lim⁹.i.fum⁹.i.quo ĩ nũero multitudinis vsus est i cõmẽ. Cæsar p signis illis q̃ inter hostes p diẽ fumis solẽt fieri:quẽadmodũ p noctẽ ignib⁹. Mar.quoq; ĩ alia significatiõe dixit,vẽdere nec vanos circũ palatia fum⁹. Fim⁹.i.musc⁹.i.mũd⁹.i.qa cũ nõ sit nisi vn⁹ mũd⁹:merito caret numero pl'ali:sicut supra de cælo diximꝰ:sed figurate dixit Pli.ĩ.ij.natu.bi[illegible]p,alios inũerabiles tradidisse mũdos. Põt⁹.i.nemo.inis. Sol.is. Vesp.is.qđ de cælo et mũdo diximꝰ idẽ de Sole et lũa & vespe & phosphoro & reliqs stellarũ planetarũq; noib⁹ dicẽdũ est,qd' qa singlares sunt,nũero multitudinis carẽt,sed figurate pñt habere. Ver.ĩ.æñ.qd tãtũ oceano pperẽt se tinge re soles hiberni,& qd' legim⁹ tris soles Romæ simul ortos paulatim ĩ eũdẽ coijsse orbẽ,& Pli.li.ij,totidẽ tñ soles:totidẽq; lũas,& Claudia.ĩ eutropiũ,binasq; polo cõcurrere lũas:& gemios soles mirari desinat orbis. Addit quoq; supiorib⁹ Phocas geni⁹.ij.cũ Pli.li.ij.dixerit:totidẽ faciat iunones genioscq; adoptãdo sibi. Alij addũt vespe.is.& hesper⁹ hesperi,q̃ p stella siue diei parte carẽt pl'ali,nã vespi vesporũ:qd' isti dicũt,q̃ rõne posset dici ego nõ video,sed neq; vespe vesparũ:cũ potiꝰ dicere debeam⁹ illos psalmos vesptinos:qa vespi canũtur,has horas vesptinas,qa eo tpe agitur aut agi debeat res diuĩa quo vesper ppter solis occasum ĩcipit apparere. Nã multa hmõi qa ĩ cõpẽdiũ scripta sunt,pperã legũtur vt qd' in re duĩa canitur:dũ ppls aut sacerdos ĩ psona ppli corp⁹ christi Iesu degustat:qd' cõicare a nostris d'r:& p eo qd' impiti legũt post cõicãdã:debet legi post cõionẽ,hoc est oratio illa quã sacerdos ĩ psona ppli atq; sua recitat,eodẽ mõ dicũt presa p eo qd' esse debet psa,nã distinguitur a versu,& capitula p capitulũ,& alia cõplura de qb⁹ alias. Carcer.eris,p loco vbi detinẽtur in cõpedib⁹ noxij:nũero multitudinis caret,nã carceres ĩ plurali,vt paulopost dicem⁹,aliđ significat. ¶ Fœminina plurali,carẽtia, Phocas & Diome.pauca huiꝰ ordinis noĩa ponũt q̃ alij multo plura repiũtur plerũq; ĩ nũero multorũ,vt vita p ãia. Verg.vj.æñ.tenues sine corpe vitas,& p viuẽdi mõ Laert.scripsit vitas philosophorũ. Hiero.vitas patrũ. Glorias quoq; in plurali dixit Gel.li.j.has (inqt) ille glorias cũ iactaret. Plau.ĩ trinũmo.hascine ĩ me ppter res maledicas famas ferũt. Et eodẽ mõ de reliqs q̃ sequũtur:q̃ etsi raro ĩueniãtur ĩ nũero multitudinis:aliq̃n tñ autores illis vsi sunt,vt Luca.li.vij. Eoasq; premũt tẽtoria gazas. & Sene.in hercule furẽti.gazis inhiãs:& est cõgesto paup in auro. Arenas quoq; etsi Cæsar in lib.de analogia ad Cicero.dicat vitiose dici in nũero multitudinis. Lucan⁹ tñ lib.x.dixit:& diras calcauit Cæsar arenas. Mortes quoq; ĩ plurali dixit Opius siue Hirt⁹ ĩ cõmẽtario hispaniẽsi,mortib⁹ inqt mortes exaggerabãt. August.li.iij.de ciuitate

ne minus haberet mortium roma quæ vicerat. & iterum infra. Seneca. j. natural. q̃ſt. ergo tu in tantis erroribus es: vt exiſtimes deos mortium ſigna præmittere. Pax etiam & ſi Diomedes & Phocas ſcribant plurali carere. Hora. tamen. j. epiſto. dixit. bellaq; & paces longũ diffundit in æuũ, & Plautus in perſa etiam paces dixit. Sic & philoſophi dicũt tres eſſe labes rerũ publicarũ, cũ grammatici dicant labem carere numero plurali. ¶ *Neutra plurali carentia. Diomedes tantũ ponit hæc pauca inter ea q̃ numerũ pluralem non habent. vir9 viri. pus. ris. barathrũ barathri. aliũ. alij. crocũ. i. ingeniũ ingenij. halec halecis. iuſticiũ. ſinapi. ſed aliũ & ingeniũ in freq̃nti vſu habent pluralem. Crocũ & ſinapi ad res q̃ menſurantur pertinent. Halec pro ſalſamento caret plurali ſicut & garũ. Halex quoq; pro eo qd̃ halec etiam plurali caret, nam pro piſce numerum multitudinis habet. Phocas addit cœnũ. i. fœnũ. i. lutũ. i. viſcũ. i. æuũ. i. vulg9. i. pelag9. i. pen9. oris. ſiue pen9. i. vel pen9. us. Solũ quoq; ſoli pleriq; his annumerant. cum Verg. j. georgico. dixit, ne ſaturare fimo pingui pudeat ſola, Sic Apule. in. iij. metamor. in aſini inqt faciem fœnare debamus.* ¶ *Plurali præterea carent nomina ꝓpria deorũ. vt Iupiter. Mars. Vulcan9. hoĩm vt Priamus, Hector. Achilles. montiũ, vt Apenin9, pyreneus, ſyluarũ, vt Ida, Hercinia. fluuiorũ, vt Anas, tagus, Inſularũ: vt Sardinia, Sicilia, Vrbiũ vt Corduba, Hiſpalis, cæterarũq; rerũ, vt Canũ, equorũ, boũ, Caprarũ. vt apd̃ Ouid̃. lelaps. apd̃ Vergi. rheb9. Inueniũtur tamẽ q̃dam propria ex his pluraliter declinata & tũc carẽt nũero ſingulari. vt gades. iũ. baleares. iũ. athenæ. arũ. celenæ. arũ. cythera. orũ. etiam aliq̃n ſub diuerſis generibus inueniũtur declinata in vtroq; nũero vt ſupra dixim9 mænal9. i. mænala. orũ. tænar9. ari. tænara. orũ. Aliq̃n etiã ſub eodẽ gñe. vt mycene. es. mycenæ. arum. Verg. v. æñ. argolico ve mari deprehẽſus & vrbe mycene. Idem in. ij. & nũc qd̃ patrias vento petiere mycenas, ſed cũ dicim9 Scipioues. Fabios. Metellos. Camillos Curios. Scauros. iã deſinũt eſſe ꝓpria: & incipiũt eſſe appellatiua. nã cum ſit nomẽ ꝓprium qd̃ de vno d̃r appellatiuum qd̃ de plurib9, cum dico ſcipiones intelligo: plures ex ea familia: vt Cneium. & Publium ſcipiones ergo Scipio tunc appellatiuum eſt: cũ de omnib9 illis dicatur. ſic Iuue. dixit. q curios ſimulant & fictos contemnũt ſcauros. & Luca ad ſyllas marioſq; redis.*

¶ *Nomina elementoꝝ carẽt etiã nũero multitudinis. vt ar aeris, ignis ignis. dicim9 tñ in plurali ignes. iũ. ꝓ particulis ipſi9 elemẽti. vt apd̃ Verg. crebris micat ignib9 æther & alio loco. aut ignib9 ægra dederet. Et nomina metallorũ. vt aurũ. argẽtũ. plũbũ. neq; enim dicimus in plurali aura. argẽta. plũba. dicim9 tñ æra ī trib9 caſib9 ꝓprieb9 ex illa materia fabricatis: vt paulo poſt dicturi ſum9. Et noĩa ſignificãtia res aridas & liquidas: q̃ in pond9 & mẽſurã referũtur. vt triticum. cicer. Piper. crocũ. neq;. n. dicim9 tritica. cicera. pipera. croca. Dicim9 tñ ordea. vt Verg. in buc. grãdia ſæpe qb9 mãdauim9 ordea ſulcis ꝓ granis ordei. ſic etiã dicimus fabas. lupinos & piſa ꝓ granis illoꝝ legumiñũ. & Iuue. ſpirãteſq;, crocos & in vrna ꝓpetuũ ver. ꝓ flores. Vinũ quoq; & muſtum. ſapa. defrutũ. paſſum. lac ſerũ. amomũ, & alia liqda hmõi numero plurali carent plerũq; dicim9 tamen in plurali. vina. muſta. defruta. mella. balſama. cinnama, cum partes aut genera illarum rerum ſignificamus. Verg. in bucco. vina nouũ fundam calatis aduiſia nectar. Idem. iiij. georgi. aut igni pinguia multo defruta. Idem. j. æneidos. redolentq; thymo fragrãtia mella. Iuuena. ſpirans opobalſama collo q̃ tibi, & Mar. cinnama q, redolent. hæc Ser. in. ij. geor. dicit in plurali tãtũ habere tres caſus. nam Ouid̃. nimis licenter in plurali muſtis dixit ab eo qd̃ eſt muſtum. Itaq; in hmõi nominib9 multo min9 ſignificat pluralis nũerus q̃ ſingularis. nam cũ dixit terram totũ elemẽtũ intelligo: cũ vero terras: particulas quaſdã aut terræ gña. Verg. ij. geor. difficiles primũ terræ coleſq; malign. mlto ergo min9 dixiſti: cũ dicis habeo duas aut tres terras. q̃*

Inſania inſanię. Iuuenta iuuente.	Ador indeclina. Aeuum æui.
Indoles indolis.	Barathrum barathri.
Lues luis, Labes labis.	Cænum cæni. Fœnum fœni.
Mors mortis.	Fas & nephas indeclinabile.
Negligentia. æ.	
Parſimonia. æ.	
Pax pacis. Proles plis.	Halec halecis. Iuſticium iuſticiꝝ.
Paupertas paupertatis. Pix picis.	Inſtar inſtaris. Lœthum lœthi.
Pernicies perniciei. Rabies rabiei.	Luthum luthi. Neceſſum & neceſſe.
Senecta ſenectę.	
Stultitia ſtultiæ. Salus ſalutis.	Nihil; nihilum; nil.
	Pelag9 pelagi. Pus puris.
Strues ſtruis. Tabes. is,	Salum ſali. Senium ſenij.
Tuſſis tuſſis,	Solium ſolij. Vulgus vulgi.
Neutra plurali carentia,	Viſcum viſci. Ver veris.

Plurali præterea numero carent propria nomina deorum hominum; montium; ſiluarum; fluuiorum; inſularum: vrbium; cæterarumq; rerum niſi quæ pluraliter declinantur. Dicimus tamẽ ſcipiones; fabios; metellos & eiuſmodi propria virorum nomina in numero plurali. ſed tunc appellatiua potius q̃ propria dicenda ſunt.

Carent quoq; numero multitudinis nomina elementorum vt aer; ignis; aqua; terra; æther. Et nomina metallorum vt aurum; argentum; plũbum; ſtannum; orichalcum. Et nomina ſignificantia res liquidas & aridas; quæ in pondus & menſuram referuntur, vt triticum; tipha, cicer, panicum; acetum; ſapa; defrutum; paſſum. Quę tamen nonnunq̃ pluraliter efferuntur. maxime cum illarum rerum genera ſignificare vo-

cũ dicis habeo terrã. Eodẽ quoq; mõ aera dicim9. vt Mar. aera. sed acuneis vlteriora petis. Cato quoq; vt (ĩqt) Fest9 crib9 dixit. ¶ De masculinis singulari carentibus. primo ponit masculina. vt plurali nominatiuo antes antium pro vitium ordine. Vergi. ij. georgi. iam canit extremos effœtus vinitor antes. Artus artuũ, nam quod Vergi. iij. georgico. dixit micat auribus & tremit artus, artus accusatiuus pluralis est figurate iunctum cum verbo tremit, vnde Seruius exponit artus pro artubus. Cancelli cancellorũ, pro signis transuersis fenestrarum vel septorum. Cicero. v. in Verrẽ. circundati cancelli videntur in sua puĩcia. Cani canorũ, p capillis canis. nã de vno capillo cano recte diceretur, hic capill9 can9 est. Carceres carcerum pro repagulis equorum, Vergi. primo georgico. vt cum carceribus sese effudere quadrige. Idem tamẽ. v. æneidos in singulari carcere pro carceribus posuit dicens, ruuntq; effusi carcere currus. quod & Seruius adnotauit dicens, carcerem vsurpauit, nam carcer in singulari est custodia noxiorum carceres in plurali ostia quibus equi arcentur. Casses cassium. Ouidius de arte. decidit in casses præda petita meos. Seneca tamẽ in agamennone in singulari posuit dicens. at ille vt altis hispidus siluis aper cum casse vinctus. Codicilli codicillorum, pro testamento illo secundario, nam pro paruo codice vel libro singulariter dici potest codicillus, vnde Cato. de re rust. in tabulato (inqt) condito codicillos oleaginos. Cœlites cœlitum, & si communis duorum generum esse potest: ab autoribus tamen inter masculina singulari carentia ponitur. Fasti fastorum vel fastus fastuum secundæ & quartæ declinationis pro eo quod est liber annalium. vt paulo ante diximus singularem numerũ non habet. Fori fororũ. pro parte illa nauis p quam a prora in puppim discurritur. Vergil. vi. æneidos, deturbat laxatq; foros singulari vsus est dicens, multa foro ponens ageaq; longa repletur. Furfures furfurum. pro pustulis qui ex capite resoluuntur, nam p farinæ purgamento singulari numero dixit Serenus, additur excussus niuea similagine furfur. Inferi inferorum, pro dijs infernis. Liuius androni. in odyssea in singulari dixit, inferus aut superus tibi fert deus funera vlysses. Loculi loculorum pro nummorum receptaculo. vnde Martialis in disti. cuius tema est loculi. locellus in singulari protulit dicens: ipse locellus erit. Liberi liberorum. pro filijs & nepotibus posteriq; vsq; adeo singularem numerum reformidat: vt de vno tantum liberos dicamus in plurali. Lemures pro phantasmatis nocturnis. Horatius in epi. nocturnos lemures incendia magas. Manes manium. pro dijs manibus quamq; Apuleius in libro de deo Socratis singulariter protulit lemurem & manem. hunc (inquit) vetere latina lingua inuenio lemurem dictitatum: & paulo post. vtrum lar sit in larue nomine deum manem vocant. Maiores maiorum, pro ijs qui nos præcesserunt: sicut minores pro illis qui nos sequuntur. vtrumq; numero singulari caret: quia de pluribus semper illo modo loquimur. Natales natalium, pro generis nobilitate. vt putauit Diomedes vel potius vt Valla pro conditione nascendi, nam in singulari diem natalitium significat. Optimates optimatum, & dicuntur principes ciuitatis si boni sunt ciues in republica. Penates penatium, pro dijs priuatis cuiusq; domus aut ciuitatis aut gentis. Posteri posterorum, pro nepotibus & ijs qui nos sequentur. alias posterus postera posterum, integrum est pro re sequenti. Primores primorum, pro principibus ciuitatis. Horatius primores populi diripuit populumq; tributum. Sillius tamen libro vndecimo punicorum singulariter dixit excisum primori in parte Saguntum. Proceres procerum, pro principibus ciuitatis, Iuuenalis tamen in singulari dixit: agnosco procerem salue getulice. Pugillares pugillarium, pro tabellis scriptorijs quæ quia plures sunt merito pluraliter declinantur: alioqui hic hæc pugillaris declinatur pro re quæ pugillo continctur. aut pugilli magnitudinem æquat. Quirites quiritum, pro Romanis a quirino hoc est Romulo dicti. a poetis tamen in singulari dicitur in obliquis maxime. vt apd' Horatium prima epistola, & amici dona quiritis, & apud Persium, heu steriles veri quibus vna quiritem vertigo facit. Sales salium: pro facetijs. Lucanus in secundo, non soliti lusere sales: & Iuuenalis, & salibus vehemens intra pomeria natis. in hac quoq; significatione dixit Terentius in eunucho, qui habet salem qui in te est. Superi superorum. pro dijs superis sicut dicimus inferi inferorum, pro inferis dijs. alioqui superus supera superum declinatur. Vepres veprium, autores in numero plurali tantum reperiri dixerunt. Ouidius tamen singulari vsus est ablatiuo, & quod plus est. Columel. libro duodecimo dixit manifestum est hunc veprem interiri non posse.

lumus, vt cum dixi vinum simpliciter; omne vinum significaui. Cum vero dixi vina in plurali multas vini diuersitates puta falernum; albanum, fundanum, signaui.

Masculina singularia carentia.
Antes antium. Artus artuum.
Cancelli cancellorum.
Cani canorum.
Carceres carcerũ. Casses cassium.
Codicilli codicillorum.
Cœlites cœlitũ.
Fasti fastorum; vel fastus fastuum.
Fori fororum. Furfures furfurum.
Inferi inferorum.
Loculi loculorum.
Liberi liberorũ. Lemures lemurum.
Manes manium. Maiores maiorum.
Minores minorum.
Natales natalium. Optimates optimatum.
Penates penatium. Posteri posterorum.
Primores primorũ. Proceres procerum.
Pugillares pugillarium.
Quirites quiritum. Sales salium.
Superi superorum.
Vepres veprium.

¶ Fœminina ſingulari numero carentia. argutiæ.arũ. Phocas in hoc ordine poſuit. Apu. tñ in.j. meta. argutia inquit nlo-tici calami ſcripta, & ab eo diminutiuũ fecit. Gel. argutiola lib.ij. argutiola quippe hæc (inquit) friuola & inanis eſt. Antiæ arũ. Apule. in meta. crines, inquit, Appollinis præmulſis antijs. Aedes.iũ. p priuata domo, nã in ſingulari tẽplũ ſignificat. vñ ſemp additur cui⁹ dei eſt, aut cõſecratio, vt ædes caſtoris ædes ſacra. Antẽnæ.arũ q̃q̃ Hier. ĩ epla ad Heliodorũ dixit, & antẽna crucis figatur in frõte. Bigæ.rũ. quadrigæ.arũ. addit etiã Phocas trigæ.arũ. Pli. tñ. lib. xxxv. biga dixit in ſingulari. Euclides, inquit, pinxit bigã regis cũ victoria. & Papi. xij. the. tenuauerat aera biga. Quadrigas quoq; & ſi Cæſar lib. de analo. ad Ciceronẽ, referẽte Gel. to, dicat ſemp nũo pluratiuo dicẽdas eſſe. Pli. tñ li. xxxiiij. quadriga, inqt, regitur ab alcibiade. Et in eodẽ diminutiuũ ptulit dicens. leua trib⁹ digitis quadrigulã tenuit. & in li. digeſt. de legatis tertio. l. peculiũ quadrige legatũ equo poſtea mortuo. Gel. l. xxviij. qd' vnũ rariſſimũ vi debatur inuenimus quadrigã nũerõ ſingulari dictam in. l. ſatyrarũ Varronis qui inſcriptus eſt Demetrius. Copiæ.arũ, p exercitu teſte Valla nũro ſingulari caret. nã Virg. qd' dixit in.ij. æñ. reſpicio, & ſit me circũ copia luſtro, ibi. etiã Serui. notat quaſi auctoritate ſua fretus de exercitu copiã in ſingulari dixit, cum copias de exercitu nũro plurali dicam⁹, vt Saluſt. memorare poſſum quib⁹ in locis maximas hoſtiũ copias pplo roma. parua manu fuderit. ſed Virg. excuſare poteſt metri neceſſitas, quoniam copiæ.arũ. in plurali carmẽ heroicũ nõ recipit Cunæ.arũ. Phocas & Diom. ĩ hoc ordine poſuerunt. ¶ Cerimoniæ, arũ. Diome. etiã poſuit: Cicero tñ in. ij. de legibus, magnã inquit religionẽ cerimoniamq; declarat, quã q̃ Frõto apud Gel. li. xviij. dicat ſcriptores veteres nũq̃ cerimoniã ſingulari numero appellaſſe. Diuitiæ.arũ. delitiæ.arũ. a Phoca & Diome. inter ſuperiora numerãtur. ſed quẽadmodũ ſupra diximus, delitiæ & delitia & delitiũ in ſingulari habuit. Diræ. arum, furiæ.arũ. & Eumenides ſemper in numero plurali reperiũtur, qa triplices ſunt quẽadmodũ & gratiæ: niſi de vna illarũ loq̃ris. Verg. in. iiij. æñ. vltrice ſq; ſedẽt in limine diræ, & ibidẽ heu feriis incẽſa feror, atq; etiã ebidẽ. Eumenidũ veluti demẽs videt agmine pẽthe⁹. Excubiæ.arũ. exuuiæ.arũ exeqæ arũ. a Phoca & Diome. & Frõtone ĩ hoc nũro ponũtur. Verg. ĩ. iiij. æñ. excubias diuũ æterna, & ĩ eodẽ, dulces exuuiæ dũ facta deuſq; ſinebãt. & in. vij. at pius exequijs Aeneas rite ſolutis. Ambro. in eu ãg. Lucæ cap. xij. nõ enim ſolicitã deus curæ numeratis intẽdit excubiã, in ſingulari dicit. Feriæ.arũ. a Phoca & Diome. & Gellio nũq̃ niſi in pluratiuo nũero efferri dicũtur. noſtri tñ aliter accipiũt. cũ dicũt, ferla ſecũda: feria. iij. feria. iiij. Facctiæ.arũ. Phocas inter hæc numerat. Diome. fores, ium. Hora tñ in.j. ſer. dixit excluſus fore cũ Lõgarenus foret intus. Fortunæ.arũ. p diuitijs ac fortuna proſpera. vt apud Terẽ. in andria. laudare oẽs fortunas meas, in ſingulari media eſt. & ad bonã & ad malã. Genæ.arum. Phocas enter hæc poſuit. Diomedes vero gingiuæ.arũ. poſſis tñ ſi opus fuerit dicere hic habet genã dextrã eminẽtiorem ſiniſtra, & Iuue. dixit frãgendus miſero gingiua panis inermi, atq; eius diminutiuo Apulei⁹. p magia eſt vſus cõplanatorẽ (inquit) tumidæ gingiulæ. Quod vero Cæſar in libris de analogia. atq; Diomedes & Phocas inimicicias in plurali tantũ diclinari putãt. ego nõ video cur nõ cadẽ rõne dicamus inimicicia, qua inſcitia, impotentia, iniuria, vt Cice. thuſ. iiij. dixit inimicicia eſt ira vlciſcendi tẽpus obſeruans, atq; ibidẽ ſæpe ſingulari vtimur numero. Illecebræ.arũ. ab omnibus grãmaticis fere ponũtur ĩ hoc ordine. Cice. tñ in.j. de legib⁹ dixit, q̃ & ſi eſt illecebra turpitudinis, & Gell. li. ij. cũ audiẽdi quadã illecebra induit. Plau. in aſinaria illecebra exijt tandẽ. Induciæ, arũ. inſidiæ.arũ. Idus, iduum quẽadmodũ & calẽdæ.arũ. & nonæ.arũ. ſemper pluratiua reperiũtur. Latebræ.arũ. Phocas ſuperioribus annumerat. Cicero tñ in epiſtola ad Appiũ ne in tabellæ quidẽ latebra abſcõditã maliuolentiã, & Gell. lib. xj. dixit impunitatẽ ex ea latebra ſperarẽt. Lactes, iũ. pinteſtinis hoĩm atq; ouiũ p quas labitur cibus. vt ſupra ex Plinij verbis annotatũ eſt cũ de hoc nomine lac diſſerebamus. Litteræ.arũ. pro epiſtola, vt dicit Diomedes. numero tantũ plurali vtimur, excuſantur tñ poetæ carminis neceſſitate. vt Ouĩ. in epiſtola briſeidis, quã legis a rapta briſeide littera venit. vnde fit, vt quia heroicũ atq; elegum carmen, litteræ. arum. in plurali nõ recipit. frequentius vtamur eius diminutiuo litterulæ. arum. Minæ. arum. manubiæ. arum. ſemper pluratiuo reperiuntur. quẽadmodum. & nundinæ nundinarum, & nugæ nugarum, & nuptiæ nuptiarum. Nam næniæ. arum. & nares narium. etiam in ſingulari declinantur aliquando. Hora. j. epiſtola, an puerorum nænia, quæ regnum recte facientibus offert. & in odis: dicetur merita nox quoq; nænia. Ouidius. v. meta. acta retro naris, mediog; eſt fixa palato. Opes opum. pro diuitijs. nam in ſingulari opis. opem. ab ope. vt infra dicetur auxilium ſignificat. Palcæ palearum, quod & ſi a grammaticis inter nomina pluratiua ponitur. Vergilius tamen in ſingulari eo vtitur. primo georgi. ait pinguis paleæ terit area culmos. vbi Seruius notat paleam dictam eſſe ſingulari numero contra artem, quia vt dicit quæ ex pluralibus conſtat, numeri ſunt tantum pluralis. vt cancelli. bigæ, ſcopæ. Preſtigiæ. arum. phalere. arum. plagæ plagarum. pro reti. primitiæ primitiarum. huius eſſe ordinis, Diome. & Phocas teſtantur. nam quod Ouidius. xij. meta. dicit primicium torrem, ab eo quod eſt primi cius. a. um, adiectiuum ſubſtantiue tamen exceptum pro re primicia primiciæ primiciarum declinatur.

¶ Fęminĩa ſigl'ari carẽtia. Inferiæ inferiarum.

Argutię, argutiarũ.	Inimicicię inimicitię. arũ.
Antiæ antiarum.	Illecẽbrę illecebrarum.
Antẽnę antennarum.	Indutiæ indutiarum.
Aedes ædiũ. Bigę. arũ.	Inſidię. arũ. Idus iduũ.
Calendæ calendarum.	Lactes. iũ. Letebræ. arũ.
Cerimoniæ. arum.	Litterę, arum. Minę. arũ.
Copiæ, arũ. Cunæ. arũ.	Manubiæ manubiarũ.
Diuitię diuitiarum.	Nares nariũ. Nenię. arũ.
Dirę. arũ. Excubię. arũ.	Nonę, arum. Nugę. arũ.
Exuuię exuuiarum.	Nundine nundinarum.
Exequię exequiarum.	Nuptiæ nuptiarum.
Ferię. arũ. Facetię. arum	Opes opum. Paleę. arũ.
Fortunæ fortunarum.	Plagæ plagarum.
Genæ genarum.	Præſtigiæ præſtigiarum.
Gingiuæ gingiuarum.	Primitiæ primitiarum.

Quiſquiliæ.arum.pro purgamento atq; re parui aut uullius præcij:& quæ proijcienda eſt quaſi inutilis.Apule.i.meta. at has quiſquilias quanti paraſti:de piſcibus minimi præcij dixit:quiſquiliam vero pro arbuſcula ſiue frutice:quæ coccũ pro creat,dixit.Pli.l.xvj.omnes(inquit) has dotes ilex ſolo prouocat cocco, granum hoc primoq; ceu ſpecies frutices paruos aquifoliæ ilicis,quiſquiliam vocant.Reliquiæ.arum.ſuperioribus a Phoca additur.Apul.tamen pro magica dixit.couerriatorem pridianæ reliquiæ:ne qua viſatur tetra labes ſordium,ſed poteſt excuſari quia eſt carmen.nam in proſa oratione vix dici poſſet.Sortes.ium pro oraculo atq; deorum reſpõſo a Diomede & Phoca inter hæc nomina ponitur,in ea tamen ſignificatione etiam ſingulariter dictum eſt illud ex actibus apoſtolorũ:cecidit ſors ſup matthiã.i. ſpũſſancti oraculũ, quo apoſtolus eſt declaratus:neq; enim de tanta re viri ſanctiſſimi ſortirentur;ſed potiꝰ expectare debuerant,quæ in ea re diuina erat volũtas. Sordes.ium.pro auaricia & immundicia.Scopæ.arũ. & ſcalæ.arum. Cæſare, Gellio, Phoca, Diomede & Seruio,inter pluraliter declinata numerantur. Hiero. altero vſus eſt in ſingulari in Eſaia. altero in lib.Gẽ. iurcconſultus in dige.titulo de furtis.l.ſit prius armarium(inquit) vel ſcalam. Suppetiæ. arum. immo vero ſuppetias tantum in accuſatiuo plurali cum his verbis fero & mitto.vt Valla putat.Cæſar etiam in comẽ. cum venio venis iunxit dicẽs auxilia magna equitatꝰ oppidanis ſuppetias venire. Sẽtes.ium.tenebræ.arum. thermæ.arum.trichæ.arum. valuæ.arum.nunq; niſi in nũero multitudinis reperiũtur.¶ Neutra ſingulari carẽtia, Arma.orũ qđ ideo Priſcia.numero ſingulari carere putat,q. varias res hoc nomẽ ſignificat:quarũ ſingula habẽt ſua noĩa,vt ſcutũ.galea.tibiale.Caſtra.orũ p exercitu,aut exercitus ſtatiuis:qđ etiã de ſimilibꝰ eſt dicẽdũ,vt æſtiua.orũ.hiberna.orũ.ſtatiua.orũ.Caſtrũ i ſingulari idẽ eſt qđ caſtellũ,vt apũd Verg.in.vj.caſtrũ inui bolãq; corãq; Crepundia.orũ.cibaria.orũ.quorum prius iuter huius ordinis nomina poſuerunt Diomedes & Phocas: poſterius diomedes tantũ,quemadmodũ & exta extorũ Phocas ſolus.Cunabula.orum.incunabula.orũ.ſemper pluralia reperiuntur,& ilia iliũ:nam quod Seruius dicit,hoc ile ilisin ſingulari declinari.nõ magis reperitur in vſu quã q. Marylus mimographus eodem Seruio referente ad fabulã alludens dixit,tu vt Hector ab ilio nunq; diſcedis.Iuga.orum. pro montiũ ſummitate.Verg.tamen lib.vj.voc ſuperate iugũ dixit Iuſta.orũ.pro exequijs numero ſingulari caret.Placcus in v.argonauticæ.tum comiti pia iuſta tulit. Saluſt.in iugur.poſtq illi more regio iuſta magnifice fecerant.Luſtra.orum.pro ferarum atq; meretricum latibulis,Verg.ij.georg.non abſunt illi ſaltus ac luſtra ferarum. pro lupanari apud Plautum q̃ ſæpiſſime in ſingulari vero quattuor annorũ ſpacium ſignificat quæ græce dicitur olympias.Moenia.ium. magalia.ium.& mapalia mapaliũ,ſemper pluralia ſunt.Præcordia.orum.nõ præcordiũ ſic enim apud Celſum legitur ſemper,vt lib.j. Qui crudũ(inquit) ſine præcordiorũ dolore ructat,& diuus Thomas in hymno,& ex præcordijs ſonent præconia.Spolia.orũ. licet Verg.in ſingulari ſpoliũ dixerit.Serta.orum.pro corona ex floribus.ſeria.æ.in ſingulari poſuit Cato. de re ruſt. pro herba quã græci melilothon medici ſertulam campanã vocant.Ait nãq; iris aridæ contuſæ heminam & ſertã campaniecã. Sponſalia.orum.vel ſponſalium Gell.lib.iiij.hoc ius ſponſaliorum obſeruatũ dicit,& de ſponſalibus eſt titulus apud iureconſultos.Tripudia.orum.teſqua.orum.tempe indeclinabile ſicut.tot.quot.& pondo cuius ſingulare,vt Phocas dicit in libra eſſertur.Itaq; dicimus vna libra,& nõ vnum pondo:& econtrario duo & tria pondo:non duæ,aut tres libræ.Feſtorũ quoq; nomina,vt ſaturnalia.orũ.vel ſaturnaliũ,ſed quẽadmodũ Macrob.in.j.ſatur.deducit in genitiuo plurali frequentius vtimur ſecunda declinatione,in datiuo & ablatiuo frequentius tertia.Nã ſaturnaliũ & ſaturnalijs vix poteſt dici.at vero ſaturnaliorum & ſaturnalibus fere ſemp.Verrius Flacus ſaturnaliorũ(inquit)dies apud græcos quoq; feſti habentur. Atq; iterum de conſtitutione ſaturnaliorum ſcripſiſſe arbitror.Item Iulius Modeſtus de feriis ſaturnaliorũ(inquit)feriæ.Hor.ij. ſer.quid fiet? ab ipſis ſaturnalibus huc fugiſti.Eadem ratiõe Saluſtius apud Gell.lib.iij.hiſtoriarũ bachanaliorum dicit,cuius ſingulare Plautus in bacchidibus ptulit dicẽs,quia bacchis bacchas metuo & bacchanal tuũ.Maſurius quoq; ſabinꝰ vinaliorum(inquit)dies Ioui ſacer eſt,& Valerius Antias,agonaliorum repertorem Numã pompilium refert. Eodem præterea modo quinquatria.orum.quinquatribus.Hora.ij.epiſtolarũ.feſtis quinquatribus olim.& Iuue.totis quinquatribus optat. Cicero in epiſtolis ad Cælium.ita tumultuoſæ concionesita moleſtæ quinquatrijs afferebantur,niſi forte mendum eſt quinquatrijs pro quinquatribus.at vero econtrario dicimus potius floralium quã floraliorum:liberalium q̃ liberaliorum,lucarium q̃ lucariorum.Varro ferialium(inquit) dies a ferendis in ſepulchra epulis dicti,& idem alio loco, floralium,non floraliorum dixit.Maſurius quoq; Sabinus,liberalium (inquit)dies a pontificibus agonium Martiale appellatur,& idem alio loco,eam noctem deinceps in ſequentem diem q eſt lucariũ,erãt aũt lucaria feſta:in quibus fiebãt lucorũ ſacra.

Quiſquiliæ.arum.
Quadrigæ.arum.
Reliquiæ reliquiarum.
Scalę.arum.Sentes.ium.
Sortes.ium.Sordes.ium.
Scopæ,ſcoparum.
Suppetiæ ſuppetiarum.
Tenebrę tenebrarum.
Thermæ thermarum.
Tricę.arum. Valuę.arũ.
¶Neutra ſingulari carentia.
Arma.orũ. Caſtra.orũ.
Crepundia crepundiorꝫ
Cunabula cunabulorũ.
Cibaria. orũ. Exta. orũ.
Incũabula ĩcunabulorũ.
Iuga.orum. Iuſta.orum.
Ilia ilium. Luſtra.orum.
Magalia.iũ. Mapalia.iũ.
Mœnia mœnium.

Præcordia p̃cordiorum.
Serta.orũ.Spolia.orum.
Sponſalia ſpõſaliorum.
Tripudia tripudiorum.
Teſqua indeclinabile.
Tempe indeclinabile.
Tot indeclinabile.
Quot indeclinabile.
Pondo indeclinabile.
Feſtorũ quoq; noĩa.vt.
Saturnalia ſaturnaliorũ.
Bacchanalia.orum.
Vulcanalia.orum.
Neptunalia.orum.
Lupercalia lupcaliorum.
Quinquatria.orum.
Agonalia agonaliorum
Vinalia vinaliorum.
Dyoniſia dyoniſiorum.
Et ſimilia quæ omnia fere & in.ium.

¶ *Libri quoq; eorum, vt rhetorica rhetoricorum, nam si de arte rhetorica plures libri partiales sunt: rhetoricorum inscribuntur in numero multitudinis, sin tamen est tantum vnus: rhetoricus potius in singulari, dicitur. Sic enim citare solemus Aristotelē. in rhetoricis ad Theodectem: & in rhetorico ad Alexandrum quia nomine illius tres libros de arte rhetorica scripsit: ad hunc vero vnum duntaxat libellum. Duos præterea quos de re familiari libros scripsit œconomicorum appellauit. at vero Xenophon qui ea de re vnum composuit œconomicon inscripsit, vt Hieron y. in Eusebij interpretationem de temporibus: cum Aratum (inquit) hexametris versibus Romanum feciſſet: in Xenophontis œconomico luſit. Sic præterea dicimus bucolica Vergi. quia decē sunt. & georgica quia quattuor libros opus illud continet. at vero cum de vno loquimur dicemus & citabimus Vergil. in. prima. vel secunda bucco.* ¶ *Communia trium generum, carent etiam numero singulari nomina numeralia; præterq̄ vnus, vna, vnum. quod caret numero multitudinis, nisi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Saluſtius in catilinario, hi posteaq̄ in vna mœnia conuenere. Idem in Iugurtha, vbi vnæ & alteræ scalæ comminutæ sunt, & in digestis titulo de damno infecto. l. si ædibus, & si vnas inquit ædes cones, nam vt supra diximus mœnia, scalæ. ædes. pluraliter declinantur.* ¶ *Nomina quoq; diuidua siue in singulos distributiua carent numero singulari, vt singuli singulæ singula, bini binæ bina. & c. vt si dicas p. dices eunt singulæ. aut binæ. aut ternæ. dicis q. quælibet incedit singularis aut solitaria. aut quælibet duæ, aut quælibet tres incedunt. aut si rursus dixeris ciuibus distribuntur singuli aut bini. aut terni aurei, dicis q. cuilibet ciui datur vnus aureus, aut duo aurei, aut tres aurei. Poetæ tamen aliquando ponunt distributiua pro numeralibus. Vergi. i. æneidos, bina manu lato crispans hastilia ferro. bina dixit pro duo. & Lucanus in. viij. gurgite septeno dixit, pro septem gurgitibus. Iunguntur etiam huiusmodi nomina distributiua nominib9 pluraliter declinatis eo modo quo vn9: vna: vnum, cum pluraliter declinatur. vt Cicero. binas litteras tuas accepi. & Vergil. viij. æneidos, terna arma mouenda. ter loco sternendus erat.*

¶ *Nomina certis casibus deficientia. dictum est hucusq; de nominibus integris aut altero numero deficientibus, nunc de illis agit: quæ certis casibus deficiunt, dicitq; in primis q. nomina interrogatiua, & infinitiua, & relatiua, & negatiua, & distributiua, siue diuidua carent vocatiuo. Omnia enim hæc vocatiuū habere non possunt: quia vt Priscia. ait vocatiuus ad aliquam præsentem personam atq; finitam fit. ad quam sermo dirigitur. Ius iuris. q. hæc quattuor nomina cū nominibus quintæ declinationis præterq̄ hic dies hæc res carent genitiuo datiuo & ablatiuo pluralibus. Plinius tamen iunior: in epistolis fontibus. ruribus. & agro dixit. Vergil. viij. æneidos. componens manibusq; manus atq; oribus ora. & rursus libro. x. quinquaginta oribus ignem pectoribusq; arsisse. In genitiuo etiam plurali orum dixit Plinius libro. xx. vitia inquit orum sanare affirmat. Aes æris æribus. Politianus dixit in rust. & tundunt æribus æra. Cæsar in commen. paulo latiores (inquit) q̄ quibus in reliquis maribus vtimur. Eisdem quoq; casibus deficiunt nomina quintæ declinationis. neq; enim dicimus specierum speciebus, facierum faciebus. qq̄ apd' antiquos & antiquarios legamus hæc & alia huiusmodi. Apuleius in libro de Mundo. perseuerantia (inquit) amicitiæ inter se dedit elementis specierum ipsarum partitio. Cato Censorius apud Priscianum, earum facierum signa domi pro suppellectili statuere, iuniores quoq; non dubitant dicere faciebus & speciebus. quod Cicero reformidat. scribit enim in topicis. in diuisione formæ sunt quas græci ideas vocant: nostri si qui hæc forte tractant species appellant. non pessime id quidem sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo. nolim enim nisi latine dici possit specierum & speciebus dicere: & sæpe his casibus vtendum est. at formis & formarum velim.*

Libri quoq; eorum qui græce, aut ad imaginē græcorum opera sua inscripserunt, vt rhetorica rhetoricorum œconomica œconomicorum, ethica ethicorum: bucolica bucolicorum.

Communia trium generum sunt nomina numeralia, carentq; numero singulari, vt duo duæ duo. tres & tria quattuor; quinq;, sex, & quæ sequuntur præterquam vnus vna vnum, quod caret numero multitudinis; nisi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Sunt autem omnia indeclinabilia vsq; ad centum præterq; tria illa, hoc est; vnus vna vnum, duo duæ duo; tres & tria.

Singulari præterea numero carent nomina diuidua siue; per certos numeros distributiua vt singuli singulæ; singula; bini; binæ; bina; terni; ternæ; terna; quaterni; quaternæ; quaterna; quini queni; quinquenæ; quinquena; seni; senæ; sena, septeni; septenæ; septena; octoni; octonæ; octona; noueni; nouenæ; nouena; deni; denę; dena.

Nomina certis casibus deficientia.

Vocatiuo carent nomina interrogatiua, vt quis? qualis? quantus? cum interrogatiue proferuntur. Et infinita, vt quidam; aliquis. Et nomina relatiua vt qui; qualis quantus cum aliquid referunt. Et nomina negatiua vt nullus; nemo. Et distributiua. vt ambo, vterq; & quę supra memorauimus diuidua vt bini; binæ; bina; terni; ternæ; terna.

Os oris, ius iuris; rus ruris, æs æris; mare maris; & nomina quintæ declinationis; præterq; hic dies. & hæc res genitiuo datiuo & ablatiuo numeri pluralis deficiunt.

¶ Satias & ſaties.nam vtrumq; legitur. nominatiuū tantum ſingularem habere dicit Phocas.Sil.iiij.puni.nec finis ſaties ve noui ſed ſanguinis ardor. & Gell.li.vij,quorum ſatias nunq; eſt. Accuſatiuum tamen ſecuti proportionem fecimus in quodam diſticho in quo ſolonis celebrem ſententiam complexi ſumus.diuitiæ gignunt ſatiem,ſatieſq; ſuperbum. ¶ Præſto quoq; pro eo quod eſt pæſens Valla dicit ſemper iungi verbo ſum,es, fui,in vtroq; numero in ratione ſuppoſiti. Cice. pro murena laborauit.præſto multis fuit.Idem ad herēnium. hirundines æſtiuo tempore præſto ſunt : hyeme pulſæ recedunt.

Memini me tamen legere in actō præſto cum infinitiuo huius verbi ſum,es,fui cōſtructum,idq; notauerā opinor in epiſtolis familiaribus Ciceronis. ¶ Expes ꝓ eo qd' eſt ſine ſpe nominatiuū habet & cōſequēter vocatiuū tantū.Hora in poe.qd hoc ſi fractis enatat ſpes nauibus. ¶ Fors nātiuū habet & vocatiuū & ablatiuū tātū.In ntō ab Auſonio inter monoſyllaba numerat̄.Teren.vocatiuū poſuit dicēs.o fors fortuna Ver.j. æñ.ablatiuum.forte ſua lybicis tēpeſtas appulit oris. ¶ Vis gtō & dtō caret.in ntō Verg.j.Geor.ni vis hūana quotānis. & Salu.in Catil.oīs nr̄a vis in aīo & in corpe poſita eſt.Ver.vi.æñ.nec vim tela ferūt.Et in.j.vi ſuperū & ſæuæ memorē Iunonis ob iram. In numero multitudinis vires virīū viribus vires o vires a viribꝰ dicimus,ſed an ſit a prima poſitione nominatiui ſingularis hoc eſt vis,an nomē p ſe pluraliter declinatū:ſiue ab alia poſitione numeri ſingularis quæ nō ſit id vſu grāmatici dubitare videntur.nā Lucre.antiquitatē ſecutus has vis in plurali dixit. ¶ Tabi a tabo.Phocas & Diom.hoc nomē ablatiuū tantū habere dicunt, & re vera genitiuū nō memini me legere.Tabes vero in ntō actō & abltō tantū reperi.itaq; ſi gtō eſſet opus potius vteremur tabi quā tabis dīus a neutro eſt.Ditionem a ditione. hæc tria nomina duos tantū habere caſus accuſatiuū & ablatiuū numeri ſingularis, Diomedes & Phocas teſtantur. Ditionis tamen in gtō & ditioni in datiuo frequēter vtitur Hiero.in interpretatione ſacrarū litterarum quēadmodū Geñ.cap. xxxvij.nunquid rex noſter eris aut ſubijciemur ditioni tuæ.Lateres quoq; & lateribus vtitur.Pli.lib. xxxv. lateres inquit non ſunt e ſabulo, & ibidem, luto & lateribus crudis extrui quis ignorat? Idem quoq; ab eo quod eſt vicē a vice in plurali dicimus vices vicium vicibꝰ. Tantūdem a tantum & dem particula cōpoſitum in ntō gtō & actō ſolū reperitur. nemo enim tātodem dixit,at tantidē ſæpe reperies.vt apud Teren.in adel. tantidem emptam. & in digeſtis titulo de diuor. tantidem æſtimata redderes.

¶ O macte.eſt autē mactus vt ſic dixerin autore Feſto magis auctus,ſed nunquam reperitur niſi in vctō cum exortatione quadam ad virtutem & gloriā. Verg.ix.æñ.macte puer virtute noua ſic itur ad aſtra. & Hor.in.j.ſer.macte virtute eſto inquit ſententia dia Catonis. & in plurali.Pli.lib.ij.macti ingenio cæli interpretes. ¶ Sponte ablatiuū tantū habere Phocas dixit, Verg.ij.geor.ſponte ſua veniūt.vbi ſeruius dixit:nomē eſſe non aduerbiū.quia iunctū eſt ei genus cum dixit ſua. Sed & Gell.lib.xij.genitiuū poſuit dicens.ſpontis ſuæ mortē. & Colume.lib.xij. de ruſt.neq; ſuæ ſpontis aquam miniſtrare patitur. Spons quoq; in nominatiuo Auſonius poſuit inter monoſyllaba.Impete idem Phocas & cum eo alij complures grammatici in ablatiuo tantum plurali poſuerunt. Oui.iij. met. impete nunc vaſto ceu concitus imbribus annis fertur. [illegible]m in.viij.ſic impete vultificus ſus fertur.genitiuum etiam protulit Sillius lib.vj.punico, nec fruſtra rapidi ſtimulante [illegible]ore fuiſſet impetis.& Lucretius lib.j.ablatiuum pluralem poſuit dicens,quālibet in partem tradunt res ante ruuntq; impetibus crebris. Natu quoq; quod videtur eſſe ab eo quod eſt natus,in ablatiuo tantum reperitur.vt cum dicimus grandis natu,maior natu.minor natu..pro eo quod iſt ætate.Obijce inter ablatiuum tantum habentia poſuit Phocas in numero ſingulari.Sillius tamen lib.iiij.puni.dixit in accuſatiuo plurali: & firmos certant obijce arce ſere ſilua. & ablatiuum eiuſdem numeri.Verg.poſuit.ij.geor.dicens.qua vi Maria alta tumeſcāt obijcibus ruptis.Noctu,diu.qui caſus ablatiui nō ſunt a nox & dies,ſed ab alia forſan poſitione venerunt: quæ in vſu non eſt,ſed neq; ſemper aduerbia ſunt: quamuis aliquando aduerbialiter poſita reperiantur.Ennius apud Gellium.qua galli furtim noctu ſumma arcis adorti mœnia cōcubiā.ex duobus igitur adiunctis noctu & concubia colligitur noctu eſſe nomem. Idem quoq; in.iij. annalium.hac noctu filio pendet hetruria tota.& etiam quadrigarius apud eundem Gellium.ſenatus de noctu plurima conuenire & noctu multa domum demitti. Illud adhuc quod omnem ſuperat antiquitatē reperi in quadam lege.xij.tabularū.Si nox inquit furtū factū ſit,ſi ira aliquis occiſit,iure cæſus eſto.nox poſuit pro noctu vel nocte,De diu non ita ſuccurrit exemplum,vt ex adiunctis poſſit oſtendi eſſe nomē.nam illud Saluſt.diu noctuq; laborare: & illud Gell.lib.xvj.fumare noctu etiam flammigare.Ser.in primo geor.aduerbia eſſe dicit. ¶ Suppetias & inficias,vt ait Valla,ſemper in accuſatiuo plurali reperiuntur,ſed illud conſtructū fere cum his verbis fero, mitto,eo, venio.hoc vero cum eo is tantum.Plau.tamen in epidico.auxilia inquit & ſuppetiæ mihi ſunt domi.Inficias ire idem eſt quod inficiari & negare.

Satias vel ſaties tantū ntm̄ ſingularem habet.
Prēſto ntm̄ vtriuſq; numeri tantum habet.
Expex o expes ntm̄ & vctm̄ tantum habet.
Fors o fors a forte nominatiuum,vocatiuum & ablatiuum habet.
Vis. vim. o vis.a vi. nominatiuum; accuſatiuum; vocatiuum & ablatiuum tantum habet;in plurali vires virium viribus; integrum eſt; ſue ſit a vi ſiue aliunde.
Tabi a tabo genitiuū & ablatiuū tantum habet.
Ditionem a ditione. Laterem a latere. Vicem a vice.actm̄ & ablatiuū ſingularem tantum habet. In numero plurali integra ſūt duo poſteriora.
Tantundem & tantidem ntm̄ gtm̄ & actm̄ ſingularis tantum habet;
Omacte macti; vctm̄ vtriuſq; numeri tātū habet.
Sponte. Impete, Obijce. Natu. Diu. Noctu. Ablatiuum ſingularis numeri tantum habent.
Suppetias & inficias accuſatiuum pluralem tantum habent.

¶ Grates ī plurali tātū reperitur: nemo tñ vnq̄ legit gratiū et gratib9: sed grates. Verg. j. æñ. grates ꝓ soluere dignas, & si dixeris magnæ grates hñdæ sūt bñfactori q̄q̄ Laurēti9 hoc nomē poeticū esse dicit. et sic Cicero in. vj. de repub. scripsit: grates tibi ago summe sol. ¶ Opis opē ab ope gtūm, actūm, abltūm singlaris nūeri habet ꝓ eo qđ est auxiliū. Verg. j. æñ. nō opis est nostræ Dido, & in. ij. nec spes opis vlla dabatur. In plurali vero ꝓ diuitijs vt Auxilio tutos dimittā opibusq; iuuabo. Ops opis est cybele Saturni vxor. Opis opis nympha, de qua Ver. iiij. geor. atq; ephyre. atq; opis. Idem. xj. æñ. velocē interea supis in sedib9 opim. ¶ Verbere ab eo qđ esse debuit verber, eris. tātū in abltō nūeri singlaris reperitur, nā in plurali verbera verberum verberibus integrū est.

Grates nominatiuum accusatiuum & vocatiuum numeri pluralis tantum habet.
Opis opem ab ope ntō dtō & vocatiuo caret.
Verbere abltñ in singulari tantum habet; in plurali vero verbera verberum integrum est.

De Præteritis verborum.

Caput. iiij.

COmpositi formam simplex & compositiuum
Simplicis obseruat verbum; quod ponis vbiq;.
Præter venundo, circundo, do quoq; pessum.
Ado compositum declinat tertia; iunges
Quodlauo; q̄dq; cubo cōponēs mittit in. umbo.
Et mico dat micui; sed dimico mittit in. aui. —|
Dat maneo mansi. sed, in. e. pro; pręminui; dant.
Atq; oleo dat. ui. Sed in. eui. compositiua.
Et cio vel cieo ciui; sed compositiua
Semper sunt quartæ. Lego legi; sed tamen. exi.
Hæc tria dant intelligo; diligo; negligo tantum,
Dat sapio sapere. Sed resipio resipire.
Quod trahis a pario infinitum mittit in. ire.

DE præteritis verborū. ca. iiij. ¶ Cōpositi formā simplex, qđ' in principio declinationis nominū proposuit nomina simplicia sequi rōnem compositorū, atq; e diuerso composita rōnem simpliciū: idē quoq; nūc in declinatione verborum repetit, videlicet, q. verbum simplex seruat rōnem compositi, & econtrario compositū rōnem simplicis, vt si exploratū habueris qđ' impleo est sc'æ coniugationis: & facit in præterito impleui: intelliges etiā q. pleo ples: qđ' verbū nō est in vsu: fuit ciusdem coniugationis: fecitq; in præterito plcui. Atq; ecōtrario si exploratū habueris q. sono. as. qđ' est verbū primæ cōiugatiōis fecit in præterito sonui: intelliges etiā q. insono. as. verbū eiusdē coniugatiōis: facit in præterito insonui. Habet tñ hæc regula exceptionem, q̄ partim hoc in loco: partim in capitibus præteritorū & supinorū sequntib9 explicāda est.

Principio itaq; excipiūtur cōposita ab hoc verbo do das. dedi. qđ' cū sit primæ cōiugatiōis: oīa cōposita ab illo sunt tertiæ, vt addo. is. addidi. trado. is. didi. pdo. is. pdidi. vendo. is. didi. credo. is. didi. sequūtur tñ simplicis rōnem tria tātū venūdo. as. venūdedi, circūdo. as. dedi. pessundo. as. pessundedi. Composita quoq; a lauo lauas. qđ ē primæ cōiugatiōis oīa sunt tertiæ, vt alluo. is. ui. perluo. is. plui. dilui. is. interluo. is. interlui. pluo. is. plui. Composita præterea a cubo cubas. quod est etiam primæ coniugationis si recipiunt. m. inter. u. & .b. hoc est si finiūtur in. umbo. omnia sunt tertiæ, vt incumbo incumbis incubui. procumbo procumbis procubui, accumbo accumbis accubui. Quod si. m. non recipiunt, nihilominus sequuntur simplicis rationem. vt incubo incubas incubui, & procubo procubas procubui, accubo accubas accubui. ¶ Et mico dat micui, hoc verbum mico micas in præterito fecit micui: & ab eo compositum emico emicas emicui. Luca. in primo qualiter expressum ventis per nubila fulmen emicuit. Dimico tamen: quod ab eo compositum est facit dimicaui, quod Prisc'ia. autoritate Liuij probat qui libro. xxiiij. ab vrbe condita scribit: iusta quoq; acie & collatis signis dimicatum est, quod non potuit dici: nisi a dimico fuisset præteritum dimicaui & supinum dimicatum. Ouiđ'. tamen simplicis rationem secutus in. ij. elegiarum dixit: hac tibi sit pugna dimicuisse satis. ¶ Dat maneo mansi. q. maneo manes facit in præterito mansi: quam rationem sequuntur composita ab illo vt permaneo permansi, remaneo remansi. Quæ vero in compositione mutant. a. in. i. mittunt præteritum in. ui. syllabas, vt promineo prōmines prominui, emineo, emines eminui, immineo immines imminui, præmineo præmines præminui. Præterita illa mittunt supina in. sum. vt maneo in supino habet mansum. permaneo permansum: remaneo remansum, emaneo emansum, hæc vero carent supinis, quod vero dixit sed in. e. pro præ. intelligit quod composita a maneo cum illis præpositionibus (si modo mutant. a. in. i.) faciunt præteritum in. ui. syllabas. ¶ Atq; oleo dat. ui. q. oleo oles, vt infra dicemus, mittit præteritum in. ui. syllabas, tamen ab eo composita, maxime quæ mutāt significationem, mittunt præteritum in. eui. vt adoleo adoles adoleui. aboleo aboles aboleui, soleo quod ab eo compositum videtur, solitus sum vel solui trisyllabum fecit Salust. ij. histo. neq; subsidijs vti soluerat, a quo rursus compositum obsoleo obsolui fecit. ¶ Et cio vel cieo, q. ab hoc verbo, cio cis, qđ' est quartæ coniugationis, vel cieo cies: quod est secundæ: omnia composita sunt quartæ coniugationis, vt concio concis conciui. accio accis acciui, excio excis exciui, Plau. in milite, ego illum probe iam oneratum huc acciebo, dixit. Lego legi, q. hoc verbum lego legis, cum suis compositis mittunt præteritum in. egi. vt lego legi, perlego perlegi, relego relegi, colligo collegi. Tria tamen mittunt præteritum in. xi. intelligo intellexi, diligo dilexi, negligo neglexi. Quamq̄ Aemylius macer simplicis rationem secutus dixit, omnium nostrum neglegerit autoritatem: pro neglexerit. ¶ Dat sapio sapere, q. hoc verbū sapio, is. tertiæ coniugationis est, atq; ab eo compositum desipio. is. desipere, resipio tamen autore Diomede, non resipere sed resipire facit, ac si per quartam verborum coniugationē declinetur. ¶ Quod trahis a pario, q. a pario. is. composita: quis suum simplex sit tertiæ coniugationis: ipsa ꝓ quartam declinātur, vt cōperio, is. cōperire. repio. is. repire. operio. is. opire. apio. is. apire.

¶ Quod si præteriti, q; verba cuiuscũq; cõiugationis geminãtia in præterito syllabas primas cũ in cõpositione veniũt: amittunt ex illis priorẽ, vt spõdeo.es.spopõdi.respõdeo.es.respõdi despõdeo.es.despondi.pendeo.es.pependi.dependeo.es.dependi. tondeo.es.totondi.detondeo.es.detondi, pro quo antiquiores etiã detetõdi protulerũt. vt Varro detotõderat forcipibus. Sunt autem verba geminantia. primas in præterito syllabas: nisi quid me fallit. tria & viginti. primæ cõiugationis duo. do. das. dedi. sto. as. steti. scdæ quattuor, mordeo.es.mormordi, spondeo spondes, spopõdi, tondeo.es.totõdi. pẽdeo.es.pepẽdi. Reliqua omnia sunt tertiæ. Pario paris peperi. disco.is.didici. posco.is. popposci. parco.is. peperci. cado.is. cecidi. cædo.is.cæcidi.pendo.is.pependi.tendo.is.tetẽdi.tundo.is. tutudi.tango.is.tetigi.pungo.is.pupugi.pãgo.is.pepigi.fallo.is.fefelli.pello.is.pepuli.tollo.is.tetuli.cano.is. cecini.curro.is.cucurri. Scindo quoq; apud antiquiores scicidi faciebat. Affra, satis fortiter paulo vestras scicidistis colus. Actius, non ergo vt predicant scicíderat pectus. Næuius, immo qđ scicíderã cõscindã atq; abiciã. Ennius, cum saxum scicíderit. Apud iuniores tamẽ scidi facit. Luc.in.iij.qua mare tellurẽ subitis, aut obruit vndis: aut scidit. Papi.viij.theba. & viridẽ scidit horrida vestem: siue igitur geminet præteritum, composita priorem syllabam amittunt, siue non geminet: rationem simplicis sequuntur, vt abscido.dis.abscidi.conscindo.dis.conscidi.rescido.is.rescidi. Deinde dicit, q; ab hac regula excipiuntur composita a posco.is.popposci. & a disco.is.didici, quia in præterito priores syllabas non omittunt: vt deposco.is.depoposci.reposco.is.repoposci.addisco.is.addidisci.dedisco.is.dedidici. Prætera cõposita a.sto.stas.steti. & do das dedi retinent etiam priorem illam syllabam in præterito: nisi q; mutant æ. in i. vt resto.as.restiti.consto.as.constiti.præsto.as.præstiti.trado.is.tradidi.reddo.is.reddidi.credo.is.credidi. Sed a do composita quæ cum simplici per primam coniugationem declinantur, non mutant in præterito. c. in. i. vt venundo.as.venundedi.circundo.as.circundedi, pessundo.as.pessundedi. ¶ Pũgo.gis. quando cõponitur cum re. repupugi facit. vnde. Caper apud Prisc. cum ei qui nos pupugit talionem, ideſt vicem a nobis redditam ostendimus: repupugi dicimus, cum aliis præpositionibus cõpositũ alterius præteriti (hoc est) punxi rationẽ sequitur, vt expungo.is. expũxi. dispungo.gis.dispunxi. cõpungo.gis.cõpũxi. Curro quoq; cũ præ etiã eandẽ retinet. vt Plau. in sticcho. præcucurri, vt nunciarem nuncium exoptabilem. Terentius in ecyra. vna illarũ interea propere præcucurrit. alias vero eãdem amittit. Ver. iiij. æñ. ccce fere summo deiectæ vertice crapæ decurrere iugis. Liuius. xx. ab vrbe cõdita. & si fortius decurrissent.

DE præteritis primæ cõiugationis. Quoniã supra dictũ est in cõiugatiõe verborũ ꝓportionẽ esse sequẽdã illorũ quattuor q̃ in primo libro per modos, tẽpora, nũeros & psonas explicauimus, atq; insup ne quid in ea re fallere nos possent, formationẽ adiecimus, iã tẽpus est vt de præteritis verborũ atq; supinis disseramus, qa ipsa analogia verborũ aliqñ discessere, & quodãmodo alteræ verborum positiones habẽdæ sunt. nã a præterito sex illa tẽpora formantur, q̃ in voce passiua circunloquimur & a supino tum participia quædam, tum nomina participialia formari doccmus. In primis illud animaduertendum est præteritum perfectum indicatiui modi, aut parium esse syllabarum cum prima persona præsentis eiusdem modi. vt iuuo.ui.iauo.xi. doceo docui. habeo habui. lego.gi. scribo scripsi. audio.iui. munio.iui. aut minuitur vna syllaba, vt faueo faui. facio feci comperio.eri. Aut crescit vna syllaba. vt amo.aui. cado cecidi. Prætera exit præteritum in varias terminationes. in. bi. tantũ tertiæ. vt bibo bibi. in. ci. etiã tertiæ. vt facio feci. in. di. vnum tantum primæ do dedi, secundæ plura. vt sedeo. di. tertiæ adhuc plura, vt scando. di. In. gi. tantum tertiæ, vt fugio fugi. In li. tertiæ quoq; tantum. vt fallo fefelli. In. mi. vnum tantum tertiæ, vt emo emi. In. ni. tantum tertiæ, vt cano cecini. In. pi. tertiæ tantum, vt rũpo rupi. In. ri. tertiæ & quartæ, vt pario peperi: comperio. eri. In. si. secundæ. tertiæ, & quartæ, vt fulgeo fulsi. ludo lusi. fulcio fulsi. In. ti. tãtum tertiæ, vt verto verti, atq; vnum primæ. sto. steti. In. xi. secundæ, tertiæ, & quartæ, vt lugeo. xi. dico. xi. sancio. xi. In. ui. syllabam omnium quattuor cõiugationũ, vt amo.as.aui. faueo. ui. fino. ui. audio. iui. In. ui. vocales etiã oĩum quattuor, vt seco secui. docco docui. colo. ui. amicio amicui. Igitur primæ coniugationis verba mittunt præteritum perfectum indicatiui modi in. aui. fiuntq; a secunda psona præsentis indicatiui modi numeri singularis. s. finali mutata in. ui. vt amo amas amaui. ambulo.as.aui. ¶ Excipiuntur tamen pauca mittentia præteritum in. ui. diuisa, ea sunt. crepo.as.pui. & ab eo composita, vt discrepo.as.pui. Cic. iij. de ora. nil sane ad rem pertinet, si qđa in re discrepuit ab antonij diuisione. Hor. in. poe. non discrepuit sententia delphis: concrepo.pui. increpo.pui. quod apud Pla. reperitur increpaui. Persi. increpui: cessas nugator. Nexo.as.xui. vel nexo.is.xui. nam primæ & tertiæ coniugationis reperitur. Verg. v. eneid'. nexa nte nodis: seq; in sua membra plicantem. Liui. andro, apud pris. nexebant multa inter flexu nodorum dubio. Verg. v. æñ. & paribus palmas amborum nexuit armis. Cubo.as.bui. & ab eo composita, que sunt primæ atq; etiam tertiæ coniugationis, vt accubo. as. bui. accumbo.is.bui. Plau. in mene, regulam secutus dixit, prandi, potaui, scortum accubaui. Apul. vi. meta. europam (inquit) tauro supcubasse. Hic. quoq; in Ezeci. cap. xviij. etiã simplex in. aui. fecit, quare mater tua lena inter leones cubauit. Tono.as. tonui. & ab eo composita, vt pertono.as.nui. intono.as.nui. Sono.as.nui. Manil. tamen. v. astro. regulam secutus dixit. aura per extremas resonauit flebile ripas. Apul, quoq; in. v. meta. aciem dixerit, & classicum personauit. Domo.as.domui. perdomo.as.domui. indomo.as.mui. Veto.as.vetui. seco.as. secui. mico.as. micui. Ouid. vij. meta. neq;. n. micuerunt sydera frustra. Dimico tamen, vt supra diximus, dimicui & dimicaui facit. Frico.as. fricui. Sed duo dat & in. aui. q; hæc duo verba plico plicas, & neco necas. mittunt præteritum, non solum in. ui. syllabas: sed etiam in. aui. vnde dicit, sed duo dãt &, pro etiam:

Quod si præteriti geminetur syllaba prima:
Verbaq; componas; ex illis tolle priorem;
Quam retinent posco cũ disco. steticq;. dediq;:
Dic pupugi cum re; sed cum; præ; pone cucurri.

¶ De præteritis Primæ coniugationis.

PRæteritum primæ facit. aui. demito pauca:
Quę mittunt in. ui. diuisas, vt crepo; nexo;
Et cubo cũq; tono; sono iunge: domoq;, vetoq;:
Et seco, cunq; mico; frico. Sed duo dant & in. aui.

in.aui.vt plico plicas plicui,vel plicaui.& ab eo composita.vt explico.as.explicui,vel.aui.implico.as.icui.vel.aui.applico. as.cui.vel.aui.supplico tamen,duplico,triplico,multiplico,& similia cum nominibus numeralibus a plico composita mittunt præteritum in.aui.semper,vt supplicaui,duplicaui,multiplicaui.Necco.as.cui.vel aui. De iuuat accipe iuui.q, hoc verbum iuuo relicta proportione verborum primæ coniugationis mittentium præteritum in.ui.diuisas,& in.aui.misit præteritum extrita syllaba,fecit;iuui.quamq̃ Manil.in.iiij.astro.etiam iuuaui dixit. Syllabam quoq; expunxit.lauo.as. quod fecit laui:quamq̃ & lauaui apud autores reperiatur. ¶ Præterea diuersum in modum exeunt hæc duo verba.sto.stas.quod fecit steti.& do das quod fecit dedi. De compositis illorum paulo ante diximus.

Hæc plicat;atq; necat.Sed de iuuat accipe iuui.
Pręteritum.sto,do. misere steticq;dediq.

¶De prętcritis Secundę coniugationis.

PRæteritum per.ui.vocale? pone secundę.
Ardeo;mulceo;rideo;suadeo; torqueo; dant;si.
Algeo;mulgeo;fulgeo;tergeo;turgeo iunges.
Vrget;& indulget;manet;hęret;sorbeo sorpsi:
Siue.bui.iubeo iussi;quod &.s.geminauit.
In.xi.prætereunt hæc frigeo;conniueoq;.
Augeo;mulgeo;lugeo;luceo;Quattuor in.di.
Mittunt prętcritum,quę sunt video;sedeoq;.
Strideo seu strido cum prandeo.Sed tñ addes;
Quorum præteriti geminatur syllaba prima.
Hæc sunt mordeo;spõdeo;pendeo;tondeo tãtũ.
Aleo siue pleo deductum mittit in.eui.
Adde fleo;atq; neo.Sed dat cieo tibi ciui.
Dic oleo per.ui.diuisas.Sed.ueo.dat.ui.

DE præteritis secundæ coniugationis.Quod verba secundæ coniugationis mittunt præteritum in.ui.diuisas,vt debeo.es. debui,noceo. es. cui. studeo.es.dui.vigeo.es.vigui,doleo.es.dolui,tumeo.es. tumui.teneo.es.tenui,stupeo.es.stupui,deliqueo.es.delicui.denseo.es.sui.niteo.es.nitui. ¶ Ardeo,mulgeo,qđ in.si.mittunt præteritũ verba quæ hic ponuntur.Ardeo ardes.si.exardeo exardes exarsi.Mulceo.es.mulsi.permulceo.es.permulsi.Enniusapud Prisciamulserat hue nauem compulsam fluctibus ponti.Rideo.es.risi.derideo derides derisi.Suadeo.es.suasi.psuadeo.es. persuasi. Torqueo.es.torsi.contorqueo.es.torsi.¶ Algeo.es.alsi. Mulgeo.es mulsi,quod etiam misit præteritum commune cum muleco.Verg.iij.Geor.quod surgente die mulsere horisq; diurnis.Fulgeo.es.fulsi, quod etiam fulgo fulgis ,per tertiam declinatur.tergeo. es. tersi , quod etiam tergo.is.per tertiã dicitur. Turgeo.es.si.Ennius apud Prisc.cyclopis vẽter velut olim turserat altim carnibꝰ hũanis.Vrgeo.es.si.q̃q̃ Phocas de hoc verbo dicat neſciri quomodo præteritũ mittat.Indulgeo.es.si.Iuue.& ventri indulsit nõ omne legumen.Maneo.es.si.de cuius compositis in superioribus dictũ est.Hæreo.es.hæsi.adhæreo.es.adhæsi.Sorbeo.es.psi.absorbeo.es.absorpsi,exorbeo.es.exorpsi, quæ mittunt etiam præteritum regulare in.ui.diuisas,sorbui,absorbui,exorbui.Lucanus in.iiij.absorpsi penitus rupes ac tecta ferarum.Cicero in philippicis.sanguinem ciuilem exhausit vel potius exorbuit. Iubeo.es.quod in præterito iussi.per.s.duplex fecit.¶ In.xi.prætereũt,q, verba q̃ hic ponũtur:mittunt præteritũ in.xi.vt frigeo.es.frixi.non vt quidã dicũt frigui. Iuue.& si perfrixit cantat bene.Martial.perfrixisse;tuas quæsta est præfatio fauces,& Terentius refrixerit res.Conniueo.es.connixi.Turpil.apud Prisciadum ego connixi somno.¶ Augeo.es.auxi.adaugeo.es.adauxi. Mulgeo.es.mulxi,qđ quemadmodum paulo ante diximus fecit etiam mulsi.Lugeo.es.luxi.atq; etiam luceo.es.luxi. præteritũ habent commune. ¶ Quattuor in.di.q, quattuor verba quæ hic explicãtur mittũt præteritũ in.di.ea sunt.video.es.di.prouideo.es.di.sedeo.es. di.desideo.es.desedi.strideo.es.stridi vel strido.is.per tertiam quod etiam facit stridi.prandeo.es.di.quod etiam prandsus sum facit.quẽadmodũ & illa gaudeo & audeo,q̃ apud antiquissimos fecerũt præterita gausi & ausi, nunc grauisus sum,& ausus sum dicimus. Liuius.Andro. apud Prisci.quoniam audiui(inquit)pacem.gausi.Cato.censo.apud eundem.ex illo die non ausi recusare.¶ Sed tñ addes,quod quattuor verba quæ hic ponũtur:muttũt etiam præteritũ in.di. geminantq; primas præteriti ciusdem syllabas.ea sunt mordeo.es,momordi,quod etiam,vt autor est Gelli.vij. noctium atti.memordi fecit apud antiquiores.Ennius,atsi me canis memorderit.& Laberius.de integro patrimonio meo centũ millia nummum memordi. Nigidius,serpens si memordit gallina deligitur.Spondeo.es.spopondi,quod etiam spepondi fecit.Gracchus quæstor mancino in Hispania fuerat,& cæteri qui pacem spẽponderant. Pendeo.es.pepẽdi,tondeo.es.totondi,quorum alterũ.e.habet,ab altero tetondi nõ reperitur.¶ Aleo siue pleo,q, verba composita.aleo.es.& pleo.es.quæ verba non extant:mittunt præteritum in.eui.vt deleo.es.delcui.rcleo.es.releui.suppleo.cui.compleo.es.compleui.duo quoq; verba mittũt etiã præteretũ in.cui. fleo.es.fleui.neo.es.neui.Cieo.es.ciui.Verg.i.æñ.bella cient,primaq; vetãt consistere terra.Indẽ in.vi. lachrymasq; ciebat& in eodem,ære ciere viros Martemq; accendere cãtu.& in.iiij.tonitru cælum omne ciebo.Reperitur etiam per quartam. Lucre.auarum cimus ad ortus,& illud ex hymno,qui in re diuina canitur.Iesum ciamus vocibus.Pli.etiam frequenter hac ratione declinandi vtitur dicens,Aluũ cit,vrinam cit.Composita(vt diximus)semper sunt quartæ coniugationis: vt accio accis acciui,excio excis exciui.¶ Oleo. es.olui. Hora.i.epistolarum.vina fere dulces oluerunt mane camœnæ. Martia.atq; oluere lares cõmessatore Lyæo,quãq̃ & oleui posse facere ex analogia coniectamus,quia fecit in supino oletũ.Persius.veto quisquam faxit oletũ, nam ab eo composita ea maxime quæ mutant significationem a simplici:in.eui.mittunt præteritum: quemadmodum supra diximus.¶ Sed.ueo.dat.ui.q, verba desinentia in.ueo.mittunt præteritum in.ui.syllabã.ueo. mutata in.ui.vt moueo moui.foueo.ui.feruco.ui.voueo.ui.caueo.ui.paueo.ui.conniueo.ui. Crassus in iliade.nam cõniui ego oculos deinde sopore,quod etiam connixi præteritum fecit.

De præteritis tertiæ cõiugationis,q; verba tertiæ coniugatiõis mittũt præteritũ in multo plures terminationes q̃ aliarum triũ coniugationũ,& primo ponit præterita verborũ habentiũ.i.ante.o.in prima positione: deinde prosequetur de habentibus consonantes antes.o.dicit igitur in primis q; duo reperiuntur verba desinentia in.cio.mittentia præteritũ in.eci.ea sunt iacio ieci.facio feci cũ suis cõpositis.vt abijcio.eci.deijcio.eci.perficio.eci.conficio.eci. Et composita a licio.is. & spicio.is.quæ verba non extant quæ mittunt præteritunt in.exi.vt alicio.is.alexi.pellicio.is.exi.illicio.is.exi.quæ etiam in.ui.syllabas reperiuntur.vt Piso. apud Priscia. cuius vnius præmio multorũ allicuit animos.& Varro:deinde vbi pellicuit dulcis leuis vnda saporis.Elicio vero tãtũ elicui facit.Liuius.lib.iiij.ab vrbe condita. ad colloquiũ vatẽ elicui. De cõpositis a spicio.is. aspicio aspexi.respicio.exi.cõspicio.exi.insipicio.exi.circunspicio.exi.Meio meis,qđ habet.i.consonantẽ ante.o.minxi facit in præterito.nec est ab eo qđ mingo,qđ' nusq̃ reperitur.Hora.ij.sermo.ditior aut formæ melioris meiat eodem.Mar.matella curtorupta latere meiebat.Idẽ.minxisti currẽte semel Pauline carina, meiere vis iterũ:iã Palinurius eris,& Iuue.cuius ad effigien non tantum meicre fas est.Participiũ quoq; præsentis posuit Catullus dicens.meientis mulæ cũnus olere solet.nã quod in sacris litteris legitur sæpe,nõ reliquit vsq; ad mingẽtẽ ad parietẽ:aut mẽdũ est,aut nõ dicitur latine. Dat fodio.i.q; ĩ.dio.vnũ tãtũ repitur verbũ fodio.is.qđ facit fodi.& ab eo conposita vt defodio.di.effodio.di. Vnũ quoq; ĩ.gio.fugio.gi.& ab eo cõposita,vt cõfugio.gi. refugio.gi.¶ In.pio.reperiũtur.rapio.is.pui.& ab eo composita, vt corripio,pui. eripio.ui.sapio.ui. vel.iui. Plau.in ruden.pol magis sapuisset si dormisset domi. Affra.cadẽ nũc resipui postq̃ pectus lætitia est onustũ.

¶De præteritis Tertiæ coniugationis.

TErtia præteritum diuerso fine reponit,
Dat iacio ieci.facio feci. Tamen.exi.
Allicio mittit & pellicio;illicioq;.
Quod spicio verbũ componit,iungitur illis,
Elicio dat.ui.diuisas.meioq; minxi.
Dat fodio fodi.Sed dat fugio tibi fugi.
Dat rapio rapui.Sapio sapui,atq; sapiui.
Et quatio quassi,gemino, s.cupioq; cupiui.
Dat pario peperi.Sed dat capio quoq; cœpi.
Cœpio non extat:sed cœpi mansit ab illo.
V.si vocalis præueniat.o.tibi purum;
Præteritum per.ui.diuisas ponere debes.
At fluo dat fluxi.struo struxi.sed pluo pluui.
Si tamen.u.liquidum præit.o.tunc prẽterit in.xi.
Vt tingo;lingo;coquo,sed dat linquere liqui.
Quattuor in.uo.sunt hæc voluo;soluoq; caluo,
In.ui.præteritum mittentia. Viuoq; vixi.
Bo.finita dabis in.bi.Sed nubere nupsi.
Scriboq; dat scripsi.per.ui.quæ de cubo ducis.

Neui⁹.qñ ego plus sapiui:qui fullonẽ cõpressit.Sed resipio quẽadmodũ dixim⁹ tad quartã cõiugationẽ ptinet autore Diom. Cupio,is.iui.quod etiã antiquiores p quartam declinabãt.Lucre.effingere,vt arte naturæ primus terrarũ claustra cupiret. ¶ Capio.is.cepi,sinediphthongo,nam cœpi per.œ.diphthõgon ab eo qđ est cœpio cœpis venit,qđ non est in vsu:quãq̃ apud Terentiũ in adelphis repitur.prius (inquit) olfeciſſem quã ille quicq̃ cœperet ꝓincipet. Plautus in menechmis.neq; pugnas velitis cœpio.Cato.cœpiã seditiosa verba loqui.ab hoc cõponi videtur incipio.pis,sc̃a ꝓducta:qđ facit in præterito incœpi per.œ.dipthongõ:sed nõ reperitur in vsu.nã a capio.is incipio.is.secundã breuiat,& in præterito incœpi finc.œ.dipthõgo. facit.erit igitur incipio magis a capio q̃ a cœpio cõpositũ. Interposuit quoq; duo verba alterũ in.rio.hoc est pario:qđ facit in præterito peperi,qđ' veteres per quartã etiã cõiugationẽ proferebant,vt Ennius.oua parire solent pẽnis genus cõdecoratum. Alterum in.tio.hoc est quatio quatis, quod fecit quassi per duplex.s. quod præteritum & in vsu non est, reperiuntur tñ composita ab illo.vt cõcutio concussi.percutio percussi.discutio discussi. Furio furis, quãq̃ a grãmaticis inter verba carentia præteritis nũeratur.Sedulius tñ dixit,nec minus & Darij furuerũt iussa tyrannis. ¶ V.si vocalis.u.littera apud latinos triplici fungitur officio.nã aut est vocalis,aut liquida.aut cõsonãs.Vocalis est cũ sequentẽ vocalem nõ ferit.vt ruo ruis. Liquida est cũ neq; sonũ habet,vt vocalis:nec sequẽtem vocalẽ ferit,sed quodãmodo in ꝓnunciatione languescit.vt tinguo.is.Cõsonãs est cũ vocalem sequentẽ ferit:vt soluo soluis.triplex ego ponitur regula verborũ habẽtiũ.u.litterã ante.o. finalẽ.Prima nãq; dicit,q; verba hñtia.u.vocalem,añ.o.purũ.idest cũ nulla cõsonãte mixtũ:nã vocalis pura ꝺr a græcis,quã nulla cõsonãs ferit.mittũt præteritũ in.ui.diuisas.vt acuo.is.cui.imbuo.is.ĩbui.induo.is.indui.metuo.is.metui.arguo.is.gui. nuo.is.nui.In.xi.vero mittũt præteritũ duo ex illis fluo.is.fluxi.& struo.is.uxi.Pluo quoq; aliũ in modũ misit præteritũ: hoc est pluui. Liuius secũdo ab vrbe.lapidibus pluuisse.Et iterum.xxiiij.sanguine pluuit.¶ Si tñ.u.liquidũ,q; verba.u.liquidũ añ.o.hñtia mittũt præteritũ in,xi.vt tingo.is.xi.extĩgo.is.xi.vngo.is.xi.linguo.gis.xi.ninguo.gis.ninxi.coquo.is.xi. stinguo.is.xi.Linquo tũ amissa.n.littera diuersum in modũ misit præteritũ,hoc est liqui.& ab eo cõposita,vt delinquo deliqui.relinquo reliqui.¶ Quattuor in.uo sunt,q; hñtia.u.cõsonãtẽ añ.o.tria mittũt præteritũ in.ui.syllabã.hoc est voluo.is. volui.soluo.is.solui.caluo.is.ui.Salustius.iij.hist.apd Pris.infinitiuũ passiuũ ꝓtulit,dicẽs,cõtra ille calui ratus,ꝓ decipi,sed deponẽs ꝓtulit Plau.in cassina,vbi domi sola sum soror manus caluitur.i.decipitur.inter hæc posset nũerari.cauo,is.ui.ꝓ eo quod est caueo,es.neq; enim secundam personã imperatiui modi singularis numeri in.e.breuem terminaret,nisi huius esset ordinis.Proper.tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ.& Hora.tu caue ne minuas:tu ne me mai⁹ facias id.Vnum vero misit præteritũ in.xi.viuo.is.xi.¶ Bo.finita dabis in.bi.incipit differere de præteritis verborũ habẽtibus cõsonãtẽ ante.o. finalẽ,& prĩo de desinẽtib⁹ in.bo.& dicit qđ mittũt præteritũ in.bi.bo.mutata in.bi.vt bibo.is.bi. scabo.is.bi.glubo.is.bi. lãbo.is.bi.Oui.vj.met.vber aq; ebiberat auidi lactẽtia nati.Lucil.iucundusq; puer,q lãberat ore placẽtas. Idem scaberat vt porc⁹ cõtrictis arbore costis.In.psi.Xo duo verba mittũt præteritũ nubo.is.psi.scribo.is.psi.Cõposita vero a cubo.as.q̃ accepta.m.littera,ꝓ hãc cõiugationẽ inflectũtur:extrita.m.mittũt præteritũ ĩ.ui.disiũctas:de quo ĩ prĩcipio capitis hui⁹ dictũ est.

¶ In.ui.præteritū,q; verba desinentia in.sco.mittunt præteritum in.ui.ablata.s.& .co.finali mutata in.ui.vt pasco.is.pauicuius composita q̄ mutant.a.in.e. vt statim dicemus,in.ui.syllabas mittunt præteritum. compesco.is.cui. dispesco dispescis dispescui,cresco.is.creui.nosco.is. ui.quiesco.is.eui·suescо.is,sueui.Sed duo verba geminant in præterito primas syllabas: mittuntq; præteritum in.ci.ea sunt posco,is.popоsci.disco.is.didici.Antiquiores tamen.vt Gell.lib.vij.noctiū.atti. scribit pe= poscit pro popоscit dicebant.Valerius Antias in annalib⁹.diem.a. Q̄.martio prætore pepоscit.¶ Deinde dicit q; verba quæ ab alijs grammaticis dicuntur inchoatiua a Laurentio continuum incrementum significantia: carent præteritis.Laurentius tamen illa præterita magis propria esse dicit inchoatiuorum quā primitiuorū.vt calesco.is. calui.cui⁹ opiniōi refragari Videtur Nonius Marcel'. qui dicit hoc verbū calesco.cis.apud antiquiores fecisse calesci,inducitq; Catonē cē forem de bello Carthaginēsi dicentē,aures nobis calescerūt ad iniurias. Ratio autē Vallæ in hoc stat,quod cū inter macreo & macresco illa sit differētia q; cū macreo significet macer sū:mar= cesco:macer fio.macrui in præterito potius significat macer factus sum q̄ macer fui:& eodē moō de similib⁹ His dicit annūerari hoc verbū hoc verbū glisco.is.qđ ipsum cū inchoatiuū nō sit:formā tñ ĩchoatiuū habet antiqores gliscor.eris.declinabāt.vt Marcel'. autoritate Sēpronij ꝓbat.Cōpesco.is.& dispesco.is.& si cōposita sunt a pasco.is.paui,compescui.& dispescui fecerunt. ¶ Ico.dat.ici.de nō habentibus.s.ante.co.dicit q; hoc verbū. ico.is.facit præteritū.ici. Celius apud Prisc. q cū his ita fœdum iciſtis.Vinco præterea ablata.n.facit vici.& parco quod in præterito primam geminauit peperci.Luca.in.ij. sanguinis effudit iugulo:flammisq; pepercit facit etiā parsi.vt apud Terentium hāccine ego vitam parsi perdere.Plau.duorū ego hominū labori parsissem libens,fecit quoq; apā antiqores parciui.Næuius apā Marcell'.nemo parciuit suo labori.Duo sunt faciētia præteritū i.xi.dico.xi.duco.is.xi.

In.uí.præteritum mittit quod desinit in sco.
S.tamen ablata;de posco mitte popоsci.—
De disco didici. Sed præteritis caruere.
Gliscо cum verbis;quæ dicunt inchoatiua.
Aut certe capiunt a verbis vnde trahuntur.
Compescо dat,ui,dispescо iungitur illi.
Ico dat.ici.vincoq; vici,parco peperci,
Seu parsi,dico dat dixi.ducoq; duxi.
O. mutatur in.i,si verbum desinit in.do.
N.tamen amittunt tria; scindo;findoq; fundo.
Sed geminat tundo tutudi;cædoq; cecidi.
Pendo pependi dat cecidi cado; pedo pepedi.
Atq; tetendi dat tendo,Sed di geminatur
Ado compositis.his credo vendoq; iunges.
In.si.præterеunt hæc;claudo.diuido.plaudo.
Et ludo;lædo,cum rado;rodoq;trudo.
Et vado;cudo dat cussi;cedoq; cessi.

¶ O.mutatur in.i.q; huius coniugationis verba finita in.do.mittunt præteritum.o.finali mutata in.i.vt scando.is. di.pan= do.is.di.defendo,is.di.offendo.is.di.ascēdo.is.di.descendo.is.di.quod etiam fecisse descendidi finali syllaba geminata confir= mat Gellius,autoritate Valerij Antiatis,qui dixit:deinde funere locato ad forum descendidit. Laberius quoq; in Catulario apud eundem Gelliū.ego(inquit) mirabar,quomodo māmæ mihi descendiderant.A fido.is.Prisciā,dicit se præteritum non reperire:ex proportione tamen sidi debuit facere:quemadmodū & strido stridis,vel stridеo stridеs stridi. Ab edo. is.pro eo q; est comedo Martial'.fecit edi in præterito.Boletus(inquit) qualem Claudius edit edas,nam pro eo quod est publicare: edidi facit cum a do das compositum sit. ¶ Deinde dicit,q; n.litteram in præterito dispungunt tria verba.scindo scindis scidi. findo findis fidi.fundo fundis fudi. Gellus.libro.vij.noctium atticarum.a scido.is. præteritum dicit fuisse scicidi primæ geminata,idq; Priscianus Actij autoritate confirmat dicens, non ergo aquila vti prædicant scicideratpectus,quod & Assi= monius in arte quam ad constantinum Cæsarem scripsit:solum in vsu esse putant,cum Lucanus in.iij.dixerit tellurem su= bitis,aut obruit vndis,aut scidit.& Martialis.vnguentum fateor bonum dedisti conuiuis here:sed nihil scidisti. ¶ Deinde dicit,q; sex verba quæ hic explicantur:geminant primas præteriti syllabas,vt tundo tundis tutudi. quod.n.in præterito amisit:quemadmodum & tria superiora cædo cædis per.æ.diphthongon pro eo quod est ferio: quod facit cecidi penultima longa.nam cado cadis cecidi, pro eo quod est labor laberis.penultimam breuiat. Pendo pendis pependi, pro eo quod est soluo pensionem siue suspendo:habetq; præteritum cōmune cum hoc verbo pendeo pendes,quod significat suspensum esse. Pedo pedis pepedi.Horat.quantumvesica pepedi.Tendo tēdis tetendi.¶ Composita quoq; a do das dedi,quæ per hanc con= iugationem declinātur:geminant finales præteriti syllabas,vt addo.is.addidi.perdo.is.didi.trado.is.tradidi. prodo.is.didi. sed quemadmodum facile apparet a do das verba esse composita cum præpositione:ita non satis liquet an credo & vendo sint composita illud a cretus & hoc a venum,est.n.credo quasi cretum do,& vendo quasi venundo. Prendo quoq; quasi a do compositum geminauit.Hiero.in.xxj.afferte(inquit) de piscibus, quos prendidistis. ¶ In.si.præterеunt, q; verba quæ hic enumerauimittunt præteritum in.si.vt claudio.is.clausi,q; etiam claudo,is.clusi declinatur propter illā affinitatem q̄ est inter.au.diphthongon.& .u.Mar.videor mihi meoiure facturus:si epistolam versibus clusero.Diuido.is.diuisi.Plaudo.is. plausi,cuius composita mutant.au.in.o.propter affinitatemquæ est inter.au.& .o.vt complodo is.losi.explodo.is.losi.displo do.is.losi. Ludo.is,lusi.lædo.is,læsi.cuius composita mutant.æ.diphthongon in.i.lōgum.vt colido.is.lesi.illido illidis illisi. allido.is.lisi.rado.is.rasi.rodo.is.rosi,trudo.is.usi.cudo cudis.ussi,scām Diome.Carisium & Phocam.At vero Prisc. in illud Verg.s.æñ.ac primum silicis scintillam excudit Achates:excudit(inquit) tam præsentis quā præteriti est, sed quia Vergil. suscepit subiunxit,melius præteritum potest intelligi,idq; etiam Seruius comprobat exponens illud verbū,excudit(inquit).i. feriendo eiecit.Cedo præterea,pro eo q; est do locum cessi facit,& ab eo composita.vt recedo.is.essi.cōcedo.is.essi.procedo.is. processi.Cado vero pro eo q; est labor.eris.cecidi facit vt paulo ante, diximus,differentiā quod hoc primam breuiat illud, producit eandem,nam cædo pro eo q; est ferio per.æ.diphthongon scribitur:quemadmodum modo dicebamus.

¶ In.go.q; verba huius cõiugatiõis desinẽtia in.go.mittũt præteritũ in.xi.vt pingo.is.pinxi. cingo.is.cinxi. ango.is. xi. rego.is.rexi.cuius cõpoſita in pñti mutãt.e.in.i.vt corrigo.is.correxi.dirigo.is.direxi.porrigo.is. porrexi:q; etiã per ſyncopã porgo.is.porrexi facit:quẽadmodũ pergo.gis.perexi.pro perigo.is.diximꝰ quoq; ſurrigo.is.ſurrexi,& per ſyncopã ſurgo.gis.ſurrexi.¶ Deinde ponit exceptionẽ dicens: q; tria verba huius terminationis mittunt præteritũ in.ſi. vt ſpargo ſpargis,ſi.cuius compoſita quãdoq; mutant.a.in.e. quãdoq; non mutãt,vt diſpargo.gis.parſi.vel diſpergo. gis. diſperſi. conſpargo.gis.conſparſi.vel cõſpergo.gis.pſi.reſpargo.gis.reſparſi,vel reſpergo.gis reſperſi. mergo.gis merſi.tergo.gis.terſi.quod etiã ſecundæ reperitur(vt ſupra diximus. vergo. gis. verſi,vel in xi.Diomed. ¶ Egi.mittit ago.q; verba:q; tribus verſibus explicantur:mittunt præteritum in gi, ſed variis modis.nam ago facit in præterito.egi.cuius compoſita mutant in præſenti.a. in.i.vt redigo. igis.egi. adigo.gis.adegi. exigo.gis.exegi. cogo.gis.coegi.a littera diſpũcta ab ago.agis. & .n.quẽadmodũ in redigo redegi.d.litteram interpoſita.Lego legis legi, cuius compoſita quædam mutant.e.in.i.vt colligo colligis collegi,ſeligo ſeligis ſelegi,quædam nihil mutant,vt relego.egis.relegi.perlego perlegis perlegi.Ex ijs quæ mutant.e.in.i. quædam etiam mittunt præteritum in.exi.ſunt autem vt ſupra in principio huius capitis dictũ eſt tãtũ tria, intelligo.gis,intellexi.diligo.gis.exi.negligo.gis. neglexi,quæ & ipſa aliquando miſerunt præteritũ cum ſimplici.Frãgo.gis.fregi.cuius compoſita in præſenti mutãt.a.in.i.vt infringo infringis infregi. cõfringo.ingis.cõfregi.refringo.ingis. refregi. Pango pangis pegi. Pacuuius apud Priſcianum.in medio tonſillam pegi læto in littore, ab eo compoſita in præſenti mutant.a.in.i.vt compingo.gis.compegi.impingo impingis impegi. Lucanus in.v. fortunæ qđ te noſtris impegit arenis.facit quoq; ſecudum Cariſium pepigi & panxi.ſed autore Quintiliano pepigi, non eſt a pango pangis,ſed a pago pagis.ſcribit enim oratoriarum inſtitutio,libro primo.memoria repeto conuictos a me qui reprehendebant:quod hoc verbo pepegi vſus eſſem.nam id quidem dixiſſe ſummos autores confitebantur, rationem tamen negabant permittere,quia prima poſitio paciſcor cum haberet naturam patiendi, faceret tempore præterito pactus ſum. nos præter autoritatem oratorum atq; hiſtoricorum analogia hoc quoq; dictum tuebamur.Nam cũ in duodecim tãbulis legeremus ni ita pagunt.inuiniebamus ſimile huic cadũt.inde prima poſitio etiam ſi vetuſtate exoleuerat, apparebat pago,vt cado.vnde non erat dubium ſic pepigi nos dicere,vt ceciđi.Quid quod Cicero in.ij.ad Herennium.eo verbo eſt vſus:q; Quintilianus exoleuiſſe dicit.rem inquit vbi pagunt oratione pagunt.Deinde dicit.quod hoc verbum pungo facit in præterito per regulam pũxi,a quo ſunt compoſita,diſpungo.gis.diſpunxi,expungo.gis.expunxi,compungo.gis.compunxi,facit etiam pungo pupugi, a quo eſt repungo.is.quod pro eo q; eſt retaliare facit repupugi,facit præterea pungo pepugi,q; Gell. lib. vij. noct.atti. Actij autoritate confirmat dicentis,in ædilitio,ſi pepugero:metuet.Tango quoq; tetigi facit cuius compoſita mutant.a.in.i.tam in præſenti quã in præterito,vt contingo contingis contigi,attingo.gis.attigi. A clango.gis. Hiero. facit clangui.in.lib.numerorum cap.x.ſi ſemel (inquit) clanguer is venient ad te principes. ¶ A veho dic vexi, duo reperiuntur verba in.ho.deſinentia,quæ mittunt præteritum in.xi.veho vehis vexi.traho.is.traxi.¶ Lo.finita.lui,q; huius coniugationis verba finita in.lo,mittunt præteritum in.lui.vt colo.is.colui.molo.is.molui.alo alis alui.volo vis volui,conſulo.is.conſului.occulo occulis occului. Tria verba geminant in præterito primam ſyllabam , ea ſunt fallo.is. fefelli.pello.is. pepuli. tollo.is.tetuli,quando præteritum non eſt in vſu:ſed compoſitum ab eo q; eſt ſubſtollo ſubſtuli.Terentius referente Diomede,huc(inquit tetuliſſem pedem:& Catullus ad ortalum,ſi reditum retuliſſetis,aut in tempore longo.Plautus in amphytri, me ſalutauiſti & ego te,& oſculum tetuli tibi. Percello.duplex habet præteritum perculſi & perculi.Terentius in andria. perculſit ilicio animum.Verg.v.ænid'. perculit & fulua moribundum extendit arena, & quemadmodum percello fecit perculi.ita etiam ex analogia excello excellis excului debuit facere,nam excellui ab eo eſt præteritum quod excelleo excelles.Cicero in epiſtolis ad filium:quare effice & elabora vt excelleas. Sallo ſallis ſalli,Lucillus apud Priſcianum ſallere murenas mercem in frigidaria ferre.Reperitur etiam per quartam:vt apud Celſum libro ſecundo de medicina. Piſces (inquit) qui ſalem non patiuntur ſolidi ve ſaliuntur. Vello.is. velli vel vulſi. Verg. in bucco.cinthius aurem vellit & admonuit paſtorem.Lucanus in.iiij.caſtrorum ſiccas de ceſpite vulſerat herbas.Pſallo pſallis pſalli,Baſſus calliope princeps ſapienti pſallerat ore.Plau.in amphy.ne ego homo infœlix fui,qui non interuelli alas. ¶ Mo.tibi mittit.ui.diuiſas , q; verba finita in.mo.mittunt præteritũ in.ui.ſyllabas,vt vomo.is.mui,gemo.is.gemui,tremo.is.mui,fremo.is.fremui Quattuor tñ verba quæ ſequuntur mittunt præteritum in.pſi.como.is.compſi,demo demis dempſi.ſumo.is.pſi.promo.is.pſi. Premo tamen facit in præterito preſſi,cuius compoſita in præſenti mutãt.e.in.i.comprimo comprimis compreſſi,imprimo imprimis impreſſi,reprimo.is.repreſſi. Emo.is.facit in præterito emi, ſed ab eo cõpoſita mutant.e.in.i. præſenti,vt redimo.is.redemi. perimo.is.peremi,adimo.is.ademi, dirimo dirimis diremi,quod euphoniæ cauſa.r.mediam accepit, quemadmodum redimo & adimo.d.litteram acceperunt.Coemo coemis,non mutauit.e.in.i.

In.go.quod verbum finitur,præterit in.xi.
Spargo ſparſi.mergo.merſi,tergoq; terſi.
Egi.mittit ago,lego,frango,pangoq; iunges.
Quod dedit & pepigi vel panxi,pũgoq; pũxi.
Sed dabit & pupugi;tetigi ſed dat tibi tango.
A veho dic vexi.ſed de traho dicito traxi.
Lo.finita lui mittunt.dat fallo fefelli.
Et pello pepuli.tollo tetuli dedit olim.
Percello tibi dat percuſi; perculeratq;.
Excullit excello.de fallo dicito ſalli.
Vello dat velli vel vulſi.pſalloq; pſalli.
Mo.tibi mittit.vi.diuiſas.Sed dabis in pſi.
Quattuor hęc;como cum demo.ſumoq; promo.
S.duplici preſſi premo dat.ſed emo facit emi.

ergo verſi predicti gito verbum.)

¶ Pono ponis posui, quod in .no. desinentia reperiuntur pauca verba, quæ quia nõ possunt sub regula colligi, singularum præterita explicãtur. Itaq; dicit q. pono.is. facit in præterito posui .p. quo antiquiores posui dixerũt. Plau. apud Prisc. in vitulalaria. vitulũ sequestrũ posuimus, & Apul. in hermagora. cibatũ quẽ iucundũ esse vobis aiaduerterãt: eo apposuerũt. Gigno.is. genui qd' veteres geno.is. gennui declinabãt. Varro in andabata, sed qd' hæc aliquid genũt. Lucre. in. iiij. totũ posse extra corpus durare: geniq; .p. gigni posuit in infinitiuo. Cano.is. cecini cuius cõposita mutãt. a. in. i. mittuntq; præteritum in. ui. syllabas. vt concino.is. nui. præcino.is. ui. occino occinis, occinui. qd' Salust. in. j. histo. ita cõposuit, vt a in. i. non mutaret iussu (inquit) Metelli cornicines occanuere. Tẽno.is. tẽpsi, cuius cõpositũ cõtemno.is. cõtẽpsi magis est in vsu. Sino.is. siui. Terẽ. in. adel. quia nõ siuit egestas. Diomedes etiã sini in præterito posse facere dicit autoritate Publij: q de vita sua scribẽs (inqt), q. si me iuuitũ abire sinisset: melius tũ vt ait dicimus siui, quẽadmodũ Varro in cõplexionũ. iij. ad mortẽ nõ siui me producẽs. Plautus in cistellaria, nunq ego hãc viduã cubare siui. Compositũ quoq; ab eo desino.is. desiui, facit non desini. Cerno.is. creui. Plau. in cistelkaria cũ ego te amaui mea antiphila: & mihi amicã esse creui: pro coq; est vidi. Sperno.is. ui. sterno.is. straui. Lino.is. triplex habet præteritũ, li. i. liui. leui. sed lini vel liui raro sunt in vsu, vt apud Varronem de re rust. cũ obliuerit vasa. Leui verò potius ab eo simplici nascitur quod non est in vsu. leo. les. ui. a quo sunt deleo. es. deleui, releo. es. eui. dicim9quoq; a lino. is. relino. is. eui. vt apd Terẽtiũ in heautõ. releui dolia oomnia, simplex etiam protulit Hora. in. j. carminum, conditum leui datus in theatro cum tibi plausus. ¶ In. po. pauca dabis, q. huius coniugatiõis verba. in. po. desinẽtia pauca sunt mittentia præteritũ in. psi. vt carpo.is. carpsi, cuius cõposita mutãt. a. in. e. vt decerpo.is. decerpsi. cõcerpo.is. cerpsi. discerpo.is. dicerpsi. repo.is. repsi. serpo.is. serpsi. scalpo.is. scalpsi. a quo est cõpositũ excalpo.is. excalpsi. clepo.is. quod raro inuenitur: clepsi fecit in præterito. Strepo.is. strepui: atq; rumpo.is. rupi, alium in modum q supiora præteritũ misere. ¶ Dat verro verri in .ro. verba desinẽtia cũ non possint in vnã quãdã regulã cõtrahi: eorũ præterita singulatim explicauimus, nã vero secũdũ Seruiũ versi: & scãm Carisiũ verri facit, qd' magis vsu probatur. Licinius, hisce etiã reliquias auerrerunt, & Publius cellas (inquit) seruorũ cum verri. Gero.is. gessi. vro vris vssi. s. duplex in præterito acceperunt. Curro.is. primã geminans syllabam cucurri fecit. Verg. ñ. aẽ. gelidusq; per ima cucurrit ossa tremor. fecisse etiam cecurri autor est. Gell. lib. vij. noctium attica, dicitq; Probum annotasse verba Aelii tuberonis ad Oppium scribentis, si generalis spẽs occecurrit: pro eo quod est occurrit. Quæro quæris quæsiui: cuius composita mutant. æ. diphthongon in. i. longum. vt cõquiro. is. cõquisiui. acquiro acquiris acquisiui: requiro. ris. requisiui. Tero. is. triui. Sero seris seui. antiquiores serui quoq; per. ui. diuisas. dixerunt: vt Ennius, quã studio serui, sed composita a sero seris cum retinent simplicis significationem: faciunt in. eui. vt consero. is. seui. insero. is. inseui. assero. is. asseui. Hora. i. sermo. nunq tibi vitiorum inseuerit olim natura. Quod si mutant simplicis significationẽ, in. ui. syllabas mittũt præteritũ: vt consero. is. serui insero. is. inserui assero asseris asserui. ¶ So. tibi dat. siui. q. verba huius coniugationis in so desinentia mittunt præteritum in. ui. vt accerso. is. iui, lacesso. is. siui. quæso quæsis quæsiui, pro eo q. est rogo, a quo iam non extat aliud quã quæso & quæsumus. Salust. in. j. hist. curionem (inquit) quæsiui vti adolescentior & populi suffragijs integer ætati concederet mamerti. In. si. tamen mittunt præteritũ tria verba secundum Diomedem & Carisium, viso. is. visi. capesso. is. capessi. facesso. is. facessi. Cicero in diuina, ne innocenti periculum facesseris frequentior tamen vsus habet vt verba huiusmodi mittunt præteritum in. ui. vt Cicero apud Augustinum in. ij. lib. de ciuitate dei. Aeschines (inquit) cum adolescens tragædias actitasset. rempub. capessiuit. Salustius apud Priscia. libro. ij. histo. diuersas solet vti rebus perditis capessiuit. Idem in. iiij. legiones pridie in monte positas lacessiuit, & Cicero. pro Roscio acersiuit (inquit) aliquem. Incesso incessis, apud autores varijs modis reperitur: sed frequentius incessi. Seruius in illud. Verg. iiij. Georgicorum regibus incessit magno discordia motu: incessit exponit pro inuasit. Salustius in cathilina. tanta cupido gloriæ incesserat. Gellius. lib. xiij. cap. ij. obiurgatiõe iusta incessiuit: nisi forte pro incessiuit legendum sit incessiuit. Pinso pinsis in præterito pinsui debere facere Probus autoritate Pomponij affirmat dicentis: neq; molis molui, neq; palatis pinsui. ¶ Xi. duo dant plecto, cum verba huius coniugationis desinentia in. to. non possint sub vna regula comprehendi: explicat singulorum præterita dicens, quod in. xi. mittunt præteritum hæc duo verba plecto, plectis, plexi, flecto, flectis, flexi. Liuius andronicus apud Priscianum in solito pexi munere. Vergilius. ij. Aneidos: nec prius amissam respexi animumue reflexi. ¶ Duo quoq; mittunt præteritum in. xi. simul & in. xui. necto nectis nexi vel nexui. Salust. in. j. histo. nexui (inquit) catenæ modo. Verg. v. æneid'. & paribus palmas amborum inexuit armis. Proper. at tibi qui nostro nexisti retia læto. Pecto pectis pexi, vel pexui. Mecæ in octaui pexui capillum naturæ muneribus gratum, facit quoq; Capro autore pectiui, a quo Colũe. facit supinũ pectitum, sed penultima breui, vt suis locis dicemus. ¶ Mitto mittis misi. Verto. is. verti In. ui. syllabas duo mittũt præterita, sterto. stertui. Persi. postq destertuit esse mæonides quintus. Meto. is. ssui. quod in præterito. s. duplex accepit. Cato apud Prisc. in campo (inquit) tiburti, vbi ordeum demessiui.

Pono dat posui; gigno genui; cecini q.
Dat cano; sed per. ui. quæ componuntur abillo,
Temno dat tempsi; sino siui; cerno q creui,
Et sperno spreui; sed sterno mittit in aui,
De lino dic lini vel liui; dic quoq; leui,
In. po. pauca dabis mittentia præteritum in. psi.
Sed strepo dat strepui de rumpo fit tibi rupi,
Dat verro verri vel versi; dat gero gessi,
Mittis ab vro vssi, de curro mitte cucurri,
Quæro quæsiui, tero triui, dat sero seui,
Cuius compositum per. ui. mittatur &; eui,
So. tibi dat siui: tria dant si: viso capesso,
Atq facesso; sed de pinso pinsuit exit,
Xi. duo dant plecto cum flecto. Sed duo dant. xi,
Siue. xui necto cum pecto; quod dat & iui,
Dat mitto misi. de verto ponito verti,
Stertuit a sterto. meto messui, atq petiui.

¶ Peto.is.iui.sed sisto stiti mittit.hoc verbū sisto.is.aut actiuū est:facitq; in præterito stiti.aut absolutū neutrū:facitq; steti, quemadmodū & .sto.stas.cui simile est genere & significatione,ab hoc cōposita mittunt præteritū.e. mutata in.i.obsisto.is. stiti.resisto.is.stiti.cōsisto.is.stiti.quēadmodū & cōposita.a sto.stas.vt obsto.as.stiti.resto.as.stiti.consto.as.stiti.insto.as.stiti. Quo piaculo mihi satisfacere possunt, qui pro eo quod ego scripsi.sisto.stiti. pro stiti statui supposuerunt: forte illa ratione ducti quod legerant apud Prisc.sisto quādo actiuā habet significationem in præterito deficere,itaq; vt verbi defectū resarcirent.a statuo.is.præteritum statui mutati sunt,itaq; mihi accidi tale quidam hoc in loco: quale narratur a Gellio accidisse.M.Catoni cū peruersis quibusdā suorū operū emēdatoribus.Nam ego stiti hoc in loco scripserim id quod,in archetypis cōmentarijs meis adhuc mōstrare possum:audaculi isti emēdatores pro stiti statui posuerūt.verba Gellius.ex.li.ij.noctiū atti.huiusmodi sunt in.li.veteri.M.Catonis q inscribitur cōtra Tibe. exulē.inscriptū quidem sic erat, quod si vadimodiū capite obuoluto stitisses:& recte(inquit ille)stitisses scripsit:sed falsi emēdatores.e.scripto per libros stitisses fecerunt:tāq; stitisses vanū & nihili verbū esset,cū potius ipsi neq; & nihili sint, qui ignorāt stitisses dictū a Catone,quoniā sisteretur vadimonij nō staretur.¶ Nexo præteritū:q;duo verba repiūtur finita ī,xo.mittētia præteritū in.ui.diuisas. nexo.is.ui.& texo.is.texui.

A peto,sed sisto stiti mittit;steteratq;.
Nexo præteritum per.ui,dat,texoq; iunges.

¶ De præteritis quartæ coniugationis.

QVārtę ꝑteritum prope semper mittit in.iui.
In.xi.prætereunt duo,sancio,vincio tātum.
Dat salio salui.micui facit ex amicire.
Sepio dat sepsi.sed ab haurio mittitur hausi.
Quorum præterita plærumq; reponis in.iui.
Fulcio;farcio;farcio;raucio;sentio dant;si.
Et venio veni;Sed quæ pario tibi format:
Præteritum per.ui.diuisas mittere debent:
Comperio.dat.eri,cui iungitur & reperire.

¶ De supinis verborum. Cap'v.

PRæteritis in.bi.tum,iuncta pone supinum.
In.ci.finitis.ctum.debes ponere semper.
Dat parsi parsum.per.itum,sed mitte peperci.
Ex.di.præteritis in.sum,transmitte supina;
Dum deo præsentis.dio.vel.do.in.sum.varietur.
S.geminat sedeo sessum.fodio quoq; fossum.

DE præteritis quartæ cōiugationis.Quod verba quartæ cōiugatiōis mittūt præteritū in.ui.secūdæ pſonæ præsentis indicatiui modi.s.finali mutata in.ui. vt audio.is. iui.munio.is.iui.insanio.is. insaniui.scio.cis.sciui.nutrio.is.iui.Deinde dicit,q; tātū verba mittunt præteritum in,xi,sancio.cis.xi.Hora.ij. epistola:tabulas peccare vetantes:quas bisquinq; viri sanxerunt.Vincio.is.vinxi.ꝑ eo quod est vinculo astringere.Duo quoq; dicit reperiri verba huius cōiugationis mittentia præteritū in.ui.syllabas.salio.is.lui.Ouid.i.fastorū,per flāmas saluisse pecus saluisse colonos,cuius cōposita mutāt.a. in.i. vt insilio.is.lui.desilio.is.silui,ꝑsilio.is.lui.Luca.in.iiij.insilui solo nociturus pōdere.Verg.v.æñ. haud mora prosiluere oēs. Idem in.x.portis regina sub ipsis desiluit.Amicio.is, Diome.autore amicui quoq; facit.vt Brutus in laudatione Appij claudi.toga(inquit)prætexta amicuit:apd Actiū quoq; lectū est ab amicio.is,xi.in præterito¶ Sepio.is.pſi.haurio.is.si.Verg.i. æñ.at venus obscuro gradientes aere sepsit.Idem in.iiij.& vocē his auribus hausi,sed hæc oīa verba ex proportione verborum quartæ cōiugationis mittunt aliquādo præteritum in,iui.vt sancio.is.iui.vincio.is.iui.salio.is.iui.amicio.is.iui.Pompo. secundus.sancierat ius vtile ciuitati,pro sanciuerat.Papi.ix.theba..excussi salierunt cuspide dentes.pro saliuerunt.Verg.iij. geor.mollibus in pratis vnctos saliere per vtres pro saliuere.Varro ad Cice. cū idem quoq; haurierit pro hauriuerit dixit. Esa.cap.v.Hiero.interprete.sepiuit eā & lapides exegit.¶ Deinde dicit,q; quinq; verba quæ vno versu cōplectūtur.mittunt præterita in.si.ea sunt fulcio.is.fulsi.Oui.in epistola Deianiræ,hercule supposito sydera fulsit Atlas.Phocas tamen hoc verbum in.xi.dixit exire fulxi.Sarcio.cis.sarsi,farcio.cis.farsi.cuius cōposita mutant.a.in.e.vt refercio.cis.refersi.differcio. cis. differsi.Cice.ij.thusculanarū.cuius verbis etiam omnia referserunt. Raucio raucis rausi. Cice,i.de oratore, æsopum etiam si paulo irrauserit:explodi.Sentio.tis.sensi.¶ Venio.nis.præter morem verborum quartæ coniugationis fecit præteritū veni. Deinde dicit,q; a perio peris,composita mittunt præteritum in.ui.syllabas,vt aperio.eris.rui.operio.is.operui. cooperio. is. cooperui.¶ Duo tamen a perio composita miserunt præterita in.eri.comperio.is.eri.reperio.is.eri.

DE supinis verborum cap.v. Tota coniugutionis difficultas versatur in cognoscenda prima verbi positione.Deinde præterito:tum demū supino,sed quia supina ex præteritis plærūq; nascūtur:visum est ex præteritorū varia terminatione supina omniū simul coniugationū elicere seruato litterarū ordine.Dicit igitur in primis,q; verba quæ fecerunt præteritum in.bi.mittunt supina in.itum. super.i.finalem præteriti addita tum.vt bibo. bis.bi.bitum. Lambo.bi.& scabo scabi.supinis carent.¶ In.ci.finitis,q; verba quæ fecerunt præterita in.ci.mittunt supina in.ctum.sunt autem duo præcipue.facio.cis.feci.factum.iacio.cis.ieci,iactum.quorum cōposita in supinis mutant.a.in.e.si.in prima positione mutauerūt.a.in.i.vt perficio.cis.perfeci perfectum.inficio.cis.infeci.ctum.reficio.cis.refeci refectū.Ico.icis.horū rationem sequens,quia fecit in præterito.ici.in supino quoq; ictū.fecit.At vero parco.cis.quia duplex habet præteritū persi & peperci,a persi facit pſum,a peperci pepcitū.Plī.lib.xxxiij.natu.histo.Italiæ percitū est vetere interdicto patrū.Hiero.quoq; adheliodorum non te patri parciturū esse nō matri.¶ Ex.di.præteritis,q; verba quæ fecerūt præterita in.di.mittūt supina in sum ita tamen q; verba secūdæ cōiugationis terminata in.deo,& tertiæ in.dio.vel in do.mittunt supina.deo.vel.dio.vel.do. muta in.sum.vt tondeo tonsum,fodio fossum,sed hoc.s.geminauit vt statim dicemus. Scando scansum.cado.sum. & cædo cæsum.¶ Deinde dicit,q; quinq; verba hic posita habent duplex. s. in supinis ea sunt, sedeo sessum, fodio fossum, scindo scissum,findo.ssum.pando.ssum.quorum tria posteriora amittunt.n.in.supinis quemadmodū & duo quæ addit.fundo.sum.

& tūdo tūsum,qđ euphoniæ causa Ser.atq; Prisc.dicūt esse factū.Sed in cōpositione huius verbi tūdo.n. semp exteritur,vt cōtūdo,sum.retūdo.sum.ptūdo.sum.in simplicicate potiusretinetur,vt apđ Verg.ij.æn.suppliciter tristes & tūsæ pectora palmis.Tēdo.is.duplex hēt supinū tensum & tentū.Luca.in.j.& varias ignis tenso dedit aere formas.Idem in.ij.tēsisq; rudēti bus actæ.Verg.in priape.tētaq; ad exēplū sit sua turba dei.In cōpositis quoq; vtrūq; reperitur.vt ostēdo.is.entū.vel.sum.prætendo.entū.vel prætēsum.intēdo.tum.vel.sum.extēdo.tum.vel.sum,Edo. is.duplex habet etiā supinū estū & esum,qđ magis in cōpositis apparet.vt comedo comestū vel comesum. Cice.p cluētio,potius comestum q̄ epotū in venas atq; oēs ptes corporis pmaneret:& Salust. referēte Diome. comesta(inquit)patrimonio.Iuue.& cito rapturus de nobilitate comesa qđ supest,alia potius in esum quā in estū mittūt,vt ambedo.sus.adedo.sus.Verg. in.iiij.æn.Ambesas subigat malis cōsumere mēsas.Idē in.ix.& postibus hæsit adesis.Idē.j.georg.nigris exesa chelydris. ¶ A do pone datū,q; hoc verbū do dās dedi facit in supino datū & ab illo cōposita si sunt primæ cōiugatiōis habēt etiā simplicis rōnem, vt circūdo.das. dedi,datū.Sin vero sunt tertiæ mittunt supina in.itum, vt trado.dis.didi ditū.vēdo.is. didi.ditū.credo.dis.didi. creditū.abscōdo.dis.di.vel abscōdidi.sum.vl abscōditū. sed quēadmodū Diome.ait melius dicimus abscōditū. Pedo.is.pepedi.aut caret supinis.aut peditum facit.Catullus,subtile ac leue peditum liboni est. ¶ Actū mittit ago.in.gi.reperiuntur tātum sex verba facientia præteritum quorū supina singulatim explicat,ea sunt ago.gis.egi.actū.tango.gis.tetigi.tactū.pango.gis. pegi,vel potius, pago.gis.pepigi pactū,frango.gis.fregi fractū q̄ duo in supinis euphoniæ causa.n.litterā extriuerunt:sed abeis cōposita etiā si in præsentimutant.a.in.i.in supinis illud.a.retinent.vt ago.is.egi.actum,redigo.gis.redegi redactū,adigo.is.adegi,adactum.tango.gis tetigi.tactū.cōtingo.gis.cōtigi.tactum,attingo.gis attigi attactū.frango.is.gi.ctum.infringo.gis.egi. infractum.perfringo.gis.gi perfractū.pango.gis.pepigi.impingo.is.gi.impactum.fugio quoq;.q. in præterito facit fugi, in supinis facit fugitum.Lego.is.gi.facit lectum.composita vero ab illo quæ mutant.e.in.i. retinent illud.e. vt colligo.gis. collegi, collectum,seligo.gis.egi. selectum, pungo.gis.pupugi punctum,tam ab eo quod est pepugi,q̄ ab eo quod punxi. ¶ Dat fallo,falsum.in.li.præteritum mittentia hæc fere reperiūtur mittentia supinū in sum,fallo.lis.f.felli falsum.sallo.is. pro eo quod est salem infundere alicui rei,tertiæ cōiugationis facit in præterito sali, atq; inde mittit in supino salsum.hinc Munius dixit,isthæc sum multo sale salsurus,& dicimus homines salsos & insulsos reperitur etiā quartæ coniugatiōis: & tunc facit in præterito saliui:& in supino salitum qđ frequentius reperitur q̄ salsum.Liuius andro,saliturus isthæc (inquit)mittā salē.Cornel.seuerus,ad quem saliti pomiliones afferebātur.Idem alio loco,distractos atq; salitos.Salust.apud Diome.in.iiij.histo.reliqua(inquit)cadauera salita. Itaq; cū tertiæ coniugationis est primā producit posi ione.l.duplicis,vt facile apparet ex Lucilij poetæ versu illo.Sallere murenas mercem in frigidaria fere. Itaq; ea ratione l.accepit duplex qua relligio & relliquiæ. Cum vero est quartæ quia nusq̄ in carmine reperitur per.l.simplex scribidebet salio.is. Diome.putat salitus a sallo non a salio deduci:scribit enim his verbis.veteres ambiguitatē appellationis vitantes & analogiā salitus sum dixerunt a sallo.is.non a salio,nos tū cume apud Cel.lib.ij.de medicina legerimus.pisces qui salē nō patiuntur solidi vesaliūtur: & apud Lucā,Hiero.interprete,q; si sal euanuerit,in quo salietur:vtrāq; verbi positionē in vtraq;cōiugatiōe positā reperitur etiā salleo.es.scđæ cōiugationis apud Fabia,referente Diome.cūcaro sallet,diuturnus est (inqt.) Vello velli,duplexhabet præteritū velli vulsi:sed ab vtroq; misit supinū vulsum,pro quo antiquiores dicebāt vulsum.Mart. sed mens est pāniche volsa tibi.Pello.is.pepuli pulsum.Tollo.is.quod apud antiquiores.vt diximus fecit tetuli in supino debuit facere latum,sed cū in vsu,non sit quemadmodū loco tetuli posuimus substuli:ita pro eo quod esse debuit latū,suffecimus sublatū. Percello.is.duplex habet præteritum perculi & percussi:sed ab vtroq; misit supinumperculsum.vt apud Verg. quarū sacra fero ingenti percussus amore.Excello.is.culi.celsum.nā cum scđæ cōiugationis est excelleo:vix habere potest supinū ex proportionis ratione.A psallo.is.lli.suppina non reperiuntur,ideo eius nō meminit hoc in loco.¶ Emptum mittit emo,q; vnum modo verbum reperitur,q; facit præteritū in mi.emo.is.emi.faciq; in supino emptum cuius cōposita retinent.e.præteriti in supinis,vt redimo.emi.redemptum,adimo.emi.ademptum. In.ni.duo tantum reperiuntur feciſſe præteritum venio is.ni.q; fecit ventum:& cano.is.cecini.quod fecit cantū. Hiero.tamen in apoca.cap.viij.caniturī dixit. ¶ Et rumpo ruptū,in.pi.tria verba mittunt præterita rumpo.is.pi.qđ facit ruptū.capio.is.cœpi,q; facit captum.cœpio.pis.pi. a quo tantum est in vsu præteritū cœpi & tēpora quæ formantur ab eo,faciq; in supinocœptū.¶ Dat linquo,q; hoc verbū linquo cū suis cōpositis mittūt supina in.ctū.vt linquolictū,q; nō est in vsu,sed in cōpositis repitur,vt delinquo delictū,relinquo relictū.¶ Decurro cursum,q; tria verba quæ hic ponūtur mittētia præteritū in.ri.mittūt supina variū in modū:nā curro.is.cucurri facit cursum,verro.is.ri.facit verritū vel versum:sed ab eo,q; est versi videtur esse versum:ab eo q; est verri.ritū.Verg.j.æn.versa pulvis inscribitur hasta,q; participiū tcste Seruio,ibidem non a verto.ts.sed a verro.is.deducitur quemadmodum:& Plau.dixit in vētum oīa versa.Apul.in apologia p magia ab eo q; est cōuerro,is.cōuerri.rritū,dixit cōuerritorem tumidæ gingiuillæ.

Scindoq; scissum,findoq; fissum,pandoq; passū.
N.tamen amittunt cum fundo tundoq; tusum;
Dat tamen & tunsum,de tendo dicito tensum;
Vel tētum,sed edo dabit estum;mittit & esum.
Ado pone datum.Sed quæ componis ab illo;
Si non sunt primæ.per.itum,misere supinum.
Actum mittit ago;cum pango;tangoq;frango.
Dat fugitum fugio,lego lectum,pungo punctū
Dat fallo falsum,sallo salsum.atq; salitum.
Vello vulsum,pello pulsum,tolloq; latum.
Percello culsum dabit;excello quoq; celsum.
Emptum mittit emo. Venio vētum,cano cantum.
Et rumpo ruptum;capio cum cœpio dant.ptum.
Dat linquo lictum;cui iunges cōpositiva.
De curro cursum,de varro ponito versum.

Pario.is q̃ ex deriuatis ab eo possumus intelligere, duplex habet supinũ partũ & paritũ: nã a partũ diximus partus.a.um. partus.us. parturio.is. ab eo q̃ est paritum. Papi.x. theb. dixit atq; hosti veniat paritura marito. Cõposita vero a pario quæ omnia vt diximus quartæ sunt cõiugatiõis siue mittãt præteritũ in.ri. siue in.rui. semp mittũt supina in ertũ. vt cõperio.is. cõperi, cõpertũ. reperio.is. eri. repertũ, aperio.is. aperui, apertũ. operio.is. erui. opertum. ¶ In.si. præteritũ, q̃ verba faciẽtia præteritum in.si. mittunt supina in.sum. vt mulceo mulces mulsi mulsum. Cicero. apud Priscia. permulsa atq; recreata: & Varro apud eũdem cap. pmulso dixit. Salust. in. iij. hist. postera (inquit) die liber alib⁹ verbis permulsi sunt. Ludo.is si. sum. Lædo.is. si. sum. sentio.is. si. sum. raucio. cis. rausi. sum. Luci. rausuro tragicus, q̃ carmina perdit. Oreste. quiq; tũ verba q̃ hic ponũtur geminãt. s. in supinis. ea sunt mitto. tis. si. ssum. cedo, is. si. ssum. cudo is. cudi, vel cussi ssum. ab vtroq; præterito fecit in supino cussum. iubeo. es. iussi. ssum. præmo. is. ssi. sum. indulgeo, indulges. ulsi. ex ꝓportione facit indulsum, sed & indultus dixit Marcel. tanq̃ licẽtia (inquit) crudelitati indulta. gero. is. ssi. stũ. torq̃o. es. torsi tortũ vel torsum. vro. is. vssi, vstũ. sartio. is. sarsi sartũ. vnde sartores & sarta tecta dicuntur. fartio. is. farsi, fartũ. a quo fartus farta. um. & fartores dicti. fulcio. is. fulsi. tũ. Iuue. nos vrbẽ colim⁹ tenui tibijcine fultã. haurio. is. si. vel hauri ui hausti tũ, vel hausum vl' hauritũ. Verg. iiij. æñ. q̃ bella exhausta canebat. Idẽ in eodẽ supplicia hausurũ scopulis & noïe Dido sæpe vocaturũ. Apul. ij. meta. lagena (inquit) facilis hauritu. Idem in. iij. Haurito pluisculo vncto corporis mei mẽbris perfricui. & in. iij. rorẽ rigentem hauritũ ista cõfestim deferto vrnula. Cãbio. is. nunq̃ nisi in Apulcio pro magia legi opas (inqt) tuas cũ vicinis cãbias, cius præteritũ referẽte Prisc. Carisius protulit cãpsi, q̃ ideo nõ posuimus: quia nusquã inuenimus. Itaq; supinũ hoc in loco extra ordinẽ posuimus, quoniã ab eo deriuatur frequentatiuũ cãpso. sas. quo Ennius vsus est, leucatam (inquit) cãpsant, & iuniores ab eo fecerũt cãpsor cãpsoris. ¶ Quod si præteritũ verb a ill a quæ fecerũt præteritum in. psi. mittũt supina in. ptũ. vt nubo. bis. nupsi nuptũ como. is. cõpsi. cõptũ. sorbeo. es. psi. ptum. nã ab eo q̃ est sorbui. itum. fit: vnde est sorbito & sorbitiuncula. Persius, sorbitio tollit quẽ dira cieutæ. ¶ Statum siue statum. in. ti. tria tantũ verba mittũt præteritũ. sto steti, sisto steti vel stiti. verto verti, quod sine cõtrouersia facit in supino versum quemadmodũ & verro. is. verri. Sed. sto. steti facit statum prima indifferenti, q̃ significatur cũ dicit statum siue statũ dat. sto. nã in priori. sta. producitur, in posteriori. sta. breuiatur. in simplicitate tũ semper status. ta. tum. breuiatur staturus ꝓducitur. In cõpositione si. a. mutatur in. i. breuiatur, vt præsto præstitũ, insto institũ. si manet integra producitur, vt præsto. as. statum, insto. as. atum. Sed de his libro. v. differemus. ¶ Nũc vero tantũ dicamus q̃ a. sto. stas cõposita mittunt supina in. itum. vel. atum. vt cõsto. as. itũ. vel atum. asto. as. itum. vel. atũ. præsto. as. præstitũ vel præstatũ, a quo frequẽter in libris digestorũ legimus præstatio. ¶ Sisto. is. eum absolutũ est eandem rationẽ sequitur in supino quã. sto. stas. cũ quo verbo præteritũ & supinũ habet cõmũe. vt sisto. is. steti statũ, sed cõposita semper exeunt in. itum. vt circunsisto. is. stiti circunstitum. assisto. stis. astiti astitum. Sisto. is. stiti. cum actiuũ est, ego nõ abnuerim habere supinũ in. atum, sed prima producta, a quo est stator pro eo qui sistit aliquem coram prætore vel alio magistratu. vnde Iuppiter stator qui stitit. i. stare fecit Romanos fugiẽtes. Ouid. vj. fastorum tempus idem stator is erat, sed de his suo loco disputabitur. ¶ Verto dat versum, & ab vltimo supino fit versus. a. ũ. Verg. versaq; cũ terga fatigamus hasta. De. xi. ctũ. mitte supinis. q. verba q̃ fecerũt præterita in. xi. mittũt supina in. ctũ. vt lugeo. es. xi. ctũ. vincio vicis. xi. ctũ. dico. is. xi. ctũ. sancio. is. xi. ctũ. nã ab eo q̃ est sanciui. citũ. dixim⁹. Lucr. q̃ porro nequeas sanctũ quãdoquidẽ extat. Quinq; tũ verba quæ hic ponũtur, amittũt. n. in supinis, ea sunt pingo. gis. xi. ctũ. stringo. gis. xi. ctum. fingo. gis. xi. fictum. ringo. gis. xi. rictum quod etiã ringor. eris, declinatur. meio. is. minxi. ctum. q̃ nonnulli mingo. gis. declinauerũt, sed quemadmodũ supra dixi: ego nusquã legi. Deinde dicit, quod altera quinq; verba quæ fecerũt præterita in. xi. mittunt supina in. xum. ea sunt necto. ctis. nexi. vel nexui. xum. siuenim sit a necto. ctis. xi. vel nexui: siue a nexo. xas. vel nexo, nexis. nexui. semp facit in supino nexũ. fluo. is. xi. xum. vnde fluxas vestes & fluxa corpora. dicimus: & fluxus aquarũ. Antiquiores quoq; autore Prisc. fluctum a fluo, is. dixerunt, vnde est adhuc fluctus. us. & murena fluctu. Figo. gis. fixi. xum quanq̃ Scaurus apud diome. sagitta confictus dixerit. Pecto. ctis. xum. nã a pectiui pectitũ fecit, a pexui æquæ. xum. Plecto. ctis. xi. flexũ. Plexi quoq; ab eo q̃ est plecto. is. quod sumus pene obliti plexum in supino facit. Catullus, hos instrictis plexos tulit ipse corollis: si est ab amplector, amplexus, a cõplector. xus. ¶ Mittit. itum. quod verba facientia præteritum in. ui. syllabam mittunt supina in. itum. penultima breui. vt domo. as. ui. itum quanq̃ ab eo quod est domatum. Tibull. libro. iiij. dixit te dulce non alias conuersus terga domator, & domitio nomen participiale. Valla formauit, sono sonas sonitũ: & si ab eo q̃ est sonatu. Hora. dixit, magna sonaturũ dies. nominis huius honorem, sicut a tono. as. atum. Idem in epodo dixit. Si quos eois intonata fluctibus hyems ad hoc vertit mare. Sene. in. ij. natu. quasi illa vt si dicam comminatio, & tonatio sine ictu.

Dat pario paritum vel partum. Compositumq;
Quod venit a pario; semper mittatur in. ertum.
In. si. præteritum plærumq; reponitur in. sum.
S geminat missum de mitto; cædoq; cessum.
Et cudo cussum; iubeo iussum; premo pressum.
Indulsi indultum; dat & indulsum; gero gestum.
Tortum vel torsum dat torqueo. at vro vstum.
Sartio sartum, fartio fartum, fulcio fultum.
Hausti vl' hausum dedit haurio. Cãbio cãpsum
Quod si præteritum dat. psi. ptum. pone supino.
Statum siue statum dat. sto. cum sisto, sed illud.
Quod. sto. cõponit. dat. itũ. quandoq; dat. atum.
Quæ tibi dat sisto per. itum, misere supina.
Vertoq; dat versum. De. xi ctum. mitte supina.
N. tamen amittunt hæc pingo, stringoq; fingo.
Ringoq; cum meio. sunt q̃ dicant quoq; mingo.
Necto. fluo. figo, cum pecto, flectoq; dat. xum.
Mittit. itum. quod. ui. diuisas præteritum dat.

¶ Neco tamẽ cũ duplex habeat præteritũ necui & necaui, ab eo qđ est necui facit nectũ ab eo, qđ necaui. atũ. Sed inẽ necatus & nectus nõ est illa differẽtia quã putauit Prisc. vt necatus sit ferro, nectus vero alia vi perẽptus. sed potius necatus est oĩno extinctus. vt Cice. veneno necatus dixit, & Quint. fame necatus. nectus vero quasi exãiatus & mortuo sillis. Cice. ij. thus. nectus sit Tãtalus. & Hora. in epĩs. bos est enectus arando. Frico. as. cui. catũ. Iuue. si prurit fricꝰ ocelli angulus, ab eo tñ qđ est fricatũ. Pli. li. viij. dixit, pãtheras per carnes fricatas aconito venãtur barbari. Celꝰ. li. vj. ante oleo ꝓfricatus, & Macer. vrticæ folijs reuocatur vulua fricata Seco. as. cui. ctũ. Verg. j. geor. via secta ꝑ ambas. Apul. j. met. a secutꝰ dixit impetu teli præsecata gula. Cẽseo. es. sui. sum. qđ scd'm analogiã facit cẽsitũ. misceo. es. cui. mixtũ. p. x. qđ etiã in marmoribꝰ antiquis ꝑ. s. mistũ legimus. Torreo. res. rui. tostũ. Doceo. ces. cui. ctũ. Teneo. nes. nui. tũ. Pateo. es. tui. ssum. qđ etiã à pãdo. is. & patior. eris. supinũ est cõe. Ver. j. æñ. Crinibꝰ iliades passis plærũq; ferebãt, qđ a pãdo vel pateo esse potest. Careo. res. rui. ritũ, vel cassum. Sed a caritu formaẽ participiũ futuri in. rus. cariturus. Iuue. cariturus turture magno mulorũq; iubis. a cassu formatur ptcipiũ præteriti cassus. Vir. ij. æñ. nũc cassũ lumine lugẽt. ¶ Si pñs dat. uo. disiũctas, qđ verba tertiæ cõiugationis desinẽtia in. uo. vocales mittũt supina in. utũ. vt nuo. is. nui. nutũ. suo. is. sui. sutũ. acuo. is. cui. acutũ. arguo. is. ui. utũ. Plau. in pseuđ. Argutꝰ inqt malorũ facinorũ. Salu. tñ apũd Pris. in. y. hist. arguitur ꝙsi ab arguitu dixit, multi (inqt) ex bithynia volẽtes occurrere falsũ filiũ arguituri. Ruo. is. rui. semp facit ruitũ in supino. Luca. in. iiij. ruituraq; semp stat moles. ab illo verbo cõposita oĩa exeũt ĩ. utũ. vt obruo. is, ui. utũ, diruo. is. ui. utũ, eruo. is. erui, utũ. rapio. is. pui. facit. ptũ. meto. is. ssui. ꝑ. s. duplex facit supinum messum Consulo. is. lui. ultum. Colo. is. lui. ultum. Excello. lis. lui. siue exculi, excelsum. alo. is. alui. alitum facit ꝓ regulã aliquando, sed frequẽtius altus repitur. Salustius in Iugur, oẽm (inqt) ætatẽ arpini altus. repitur etiã altor & altrix ab altu formata. Verg. iij. æñ, & terrã altricẽ diri execramur Vlysſi. Occulo. lis. cului. ultũ. Pinso. is. sui. pistũ. a quo est pistor. oris. Texo. is. xui. textũ. Nexo. xis. xui. xũ. Pecto. is. pexi, vel pexui. xum. nũ ab eo qđ est pectiui. ictitũ exit. Colũme. lib. xiij. præparataẽ sint & pectitæ lanæ. Idem etiũ de cura hortorum. verum vbi iam puro discrimine pectita tellus. sed quia penultimam breuiauit, potest videri ductum ab eo quod est pecto. is. ctui. qđ nullus vnquã posuit. Composita vero a cano. is. mittunt supina in. entum. vt occino, nis, nui. entum, concino. is. nui. entum. accino, is. nui. entum. ¶ A pario. is. composita tam illa quæ fecerunt in. ri. præteritum de quibus paulo ante diximus, quã illa quæ in. rui. de quibus nunc agimus. mittunt supina in. ertum. vt aperio. is. rui, apertum, operio. is. rui. opertum. A sero. ris. quoq; composita quæ mutãt significationem quæq; diximus facere præteritũ in. ui. syllabas, mittunt supina in. ertũ. vt disero. ris. rui, dissertũ, assero. ris. rui. assertũ. cõsero. ris. conserui. ertum. Deinde subiungit. q, hoc verbum Amicio. icis. amicui. vel amixi, vel amiciui, semper facit in supino amictũ. ¶ In. ui. præterito. ui. semper vertitur in. tũ. q, verba facientia præteritũ in. ui. syllabã, mittunt supina. ui. mutata in. tum. vt amo. as. aui. atum. moueo. es. ui. tũ. cupio. is. iui. itum. audio. dis. iui. itũ. excipiũtur vero pauca verba mittẽtia supinũ aliter. ea sunt poto. tas. taui. qđ facit potum. Verg. in buco. hoc ipsi potũ venient ꝓ prata iuuẽci. & ibidẽ: & potũ pastas age Tityre & inter agendũ. Luca. in. v. poturæ te nile grues. Terẽ. tamẽ proportionẽ secutus dixit in phormione, nam apud me potaturus est. Lauo. as. laui lotũ, vel lautum, proter affinitatem, quæ est inter. au. & .o. vel lauatũ. Terẽt. in eunucho. abeũt lauatũ. Ouid. iiij. fasto. sacra lauaturas mane petebat aquas. Horã. ast vbi me fessum sol acrior ire lauatũ admonuit. qđ nimis licenter dici putatur. Caueo. es. caui. autum. Faueo. es. faui. fautum. ab illo est cautus & cautio. ab hoc fautor, quamquã Plau. in Amphytrione. regulam secutus dixit fauitor. Adoleo. vel adolesco. olui. vel adoleui adultus. Pasco. cis. pastũ. quod solum in supino. s. retinuit. Agnosco. cis. noui. gnitũ. cognosco. cis. noui. itum. Iuuena. agnitus accipiens iubet a precone vocari. Lucan. in. iij. calida mihi cognitus axis Aegypto. Salust. tamen regulam secutus in secũdo histor. dixit, neq; inermes ex prælio viros quemquã agnoturum. Sero. ris. seui satum. cuius composita retinentia simplicis significationem, quæ fecerunt præterita in. eui. mittunt supina in. itũ. ea sunt insero. is. eui. itum. consero. ris. seui. consitũ. Verg. ij. georg. mutatamq; insita mala ferre pirum. Cice. quoq; in Verrẽ ab eo qđ est obsero. is. seui. dixit. vt cum obsitum leontinum agrum vidisses, & ab assero. ris. seui. situm. ¶ De facientibus præterita in. ui. paulo ante diximus mittere præteritum in ertum. Soluo. is. ui. & voluo, is. ui. fecere supina solutum & volutum. u. consonante in vocalem mutata. & extrica. i. atq; ex horum proporitone caluo. is. debuit facere calutum, nisi qđ in vsu non est. Veneo, nis, veniui venum, pro eo qđ essedebuit venitum, nunquã reperitur nisi coniunctum aut compositũ cũ hoc verbõ do das dedi. dicimusq; venũdo. das. dedi. Sepelio. lis. liui. ultum. Verg. ij. æñ. inuadũt vrbẽ somno vinoq; sepultã. Cato proportionẽ secutus dixit, mortuus est. sepelius est.

Sed necui nectum; fricui frictum, seco sectum,
Censeo censum; misceo mixtum, torreo tostum,
Et doceo doctum, teneo tentum, pateoq;
Dat passum, careo cariturus; dat quoq; cassus,
Si presens dat. uo. disiunctas exit in. utum.
Sed ruitum semper. rũo, dat, Quę ducis ab illo
Dant tibi semp. utũ. rapio raptũ. meto messum,
Consulo consultũ. colo cultũ, excelloq; celsum.
Deq; alo dic alitũ. dat & altũ, Ast occulo. cultũ.
Pinso pistus. texo textus. nexoq; nexus.
Petoq; dat pexus. & pectitus. Et tamen; entum,
Qđ cano cõponit. Pario & sero mittit in ertũ.
Amicui dat. ctum. dat amixi. dat amiciui.
In. ui. præterito. ui. semper vertitur in. tum.
Poto dat potum; lauo lotum, & vtrũq; dat atũ.
Et caueo cautum, faueo fautum, sed adultum
Mittitur ex adolet; de pasco mittito pastum;
Dat gnitus agnosco; conoscoq;, dat sero satũ.
Insitum inseui, conseui consitus. atqui
Dat. utum. soluo cum voluo, veneo venum.
Et salio saltum; mittit sepelire sepultum.

De ſupinis verborum deponentium & communium.cap.vi. Quoniam in capite ſuperiori expoſuit regulas ſupinorum deductas a præteritis verborum actiuæ vocis,hoc in loco oſtendit qua re a verbis deponentibus & cõmunibus formari debeant ſupina. Itaq; dicit in primis,quod ſi volumus ſcire ſupinum alicuius verbi deponentis aut communis, debemus ex analogia fingere vocem illius verbi actiuam, & per regulas ſuperius traditas formare ſupina. vt ecce lætor lætaris ex proportione debuit facere in præterito lætaui,facit igitur in ſupino lætatum,per illam regulam,in.ui.præterito.

¶De ſupinis verborum deponentium & communium. Cap. vi.

DEponentium & communiũ verborum ſupina fiunt ex proportione vocis actiuę; vt lętor lætaris,læto.as.lætaui.lętatum,vereor.eris. vereo veres verui veritum. Fungor fungeris. fungo fungis funxi functum.

¶Pauca tamẽ quę ſequũtur aliter exeunt.

Reor reris ratum.	Adipiſcor.eris.adeptũ.
Miſereor.eris,miſertũ.	Vlciſcor vlciſceris vltũ.
Fateor fateris faſſum.	Obliuiſcor.ceris.oblitũ.
Gradior.eris.greſſum.	Expgiſcor,eris.ſpretũ.
Patior pateris paſſum.	Defeciſcor,eris.defeſſũ.
Loquor.eris,locutum.	Queror quereris queſtũ
Sequor ſequeris ſecutũ.	Vtor vteris vſum.
Fruor.eris.fructũ vel,itũ.	Nitor.eris, niſũ vel nixũ.
Labor laberis lapſum.	Cõplector.eris. cõplexũ.
Cõminiſcor.eris.cõmẽtũ.	Amplector.eris.ãplexũ.
Proficiſcor.eris.fectũ.	Tueor.eris.tutũ vl' tuitũ.
Nãſciſcor.eris,nactum.	Tuor.eris. tutũ vel tuitũ.
Paciſcor.ceris.pactum.	Ordior.iris.ſum.vl'.itum.

Proficiſcor.eris.debuit facere cõminui,comminitum. & facit commentum. Proficiſcor.eris.debuit facere proficiui.itum. & facit profectũ. Nãciſcor nãciſceris.debuit facere nãſciui & nãſcitum. & facit nactum. Paciſcor.eris.debuit facere paciui & facit pactum. Adipiſcor.eris. debuit facere adipiui adipitum,& facit adeptum. Vlciſcor.eris.debuit facere vlciui vlcitum,& facit vltũ. Obliuiſcor.eris.debuit facere obliuiui,iuitum,& facit oblitũ. Expergiſcer. ceris.debuit facere expergiui ſpergitũ. & facit experrectum, quãquã Lucilius penultima breui expergitus dixit. e ſomno pueros cum mane expergitus clamas. Defeciſcor.ceris.quo verbo vſus eſt Terentius in phormione, neq; defeciſcar vſq; adeo experiricr. idẽ quoq; participium fecit,defeſſus ſum iam ambulando,cum ex proportione debuit facere defeciui defecitum. Queror quereris. potius ſecutum eſt proportionem horum verborum gero geſtum, & vro vſtum. quam huius verbi quæro quæſitum.itaq; dicimus quæſtum. Vtor vteris,ſic fecit vſum,ſicut verto verti verſum,& Nitor niteris niſum vel nixum. ſicut verto verti verſum,& flexo flexi flexum. Amplector & complector ideo amplexum & complexum fecerunt.quia illorum ſimplex.plecto plectis plexi plexum fecit. Tueor tueris. pro eo quod eſt cernere,tuitum facit,habẽtq; idem infinitiuum teſtibus Marcello, atq; Priſciano,hoc eſt tueri, ſed ab eo quod eſt tueor manifeſtum eſt exire tueri. Ouidius de arte. Non minor eſt virtus quam quærere, parta tueri, ab eo vero quod eſt tuor tueris infinitiuus eſt tui. Pomponius apud Marcellum incepi(inquit) contui. Turpilius apud eudem. Oculus longa intercapedine appetunt contui. Sed & in alijs modis & temporibus tuor pro aſpicio fere ſemper tertiæ coniugationis reperitur. Plautus in aſinaria. nam ego illud argentum: tam paratum filio ſuo,quam me hunc Scipionem contui. Papinius in Achilcide.namq; modo infenſos vtero mihi contuor enſes. Seneca in hippolito. hippolite tales intuor vultus tuos,non intueor (vt in omnibus legitur libris) quod ratio carminis iambici reformidat. & apud Terentium in heauton. hic adoleſcens, qui intuitur nos. Lucret.libro quarto, Contuimur miſeri abſynthia tangit amator.Idem in eodem.contuimur miras ſimulachraq; luce carentum,Ergo quantum ego ſuſpicor,tueor pro defendo ſemper eſt ſecundæ coniugationis. tuor pro cerno ſemper eſt tertiæ. ſupina vero habẽt mutua. nam a tueor tueris tutus, tutor,& tuitioreperitur.Macro ſecũdo ſatur. ſi tacere talia vis videri tuitione pudoris.atq; cdiuerſo a tuor tueris dicimus intuitus & obtuitus. Vergilius primo æneid'. dum ſtupet obtutuq; manet defixus in vno. Ordior ordiris,debuit facere ordiui.itum. & fecit orſum. Hieronymus tamen pſalmum ſecundum ex Hebraica veritate interpretans, ego (inquit) orditus ſum regem meum. Ioannes quoq; baptiſta in carmine Alfonſiano bellum orditurus & arma dixit.

Experior.iris.debuit facere experiui experitum,& fecit expertum. Metior.iris.debuit facere metiui metitum,& fecit mẽ ſum. Vnde eſt menſor & menſura .Morior.eris:vel moriris,quod tam tertiæ quam quartæ coniugationis reperitur. habetq; ſupinum moritum,a quo eſt participium futuri temporis moriturus, mortuus vero pro eo quod eſſe debuit morituꝰ,participium eſt,aut nomen potius pro participio temporis præteriti.Eodem modo orior oreris vel oriris,tertiæ & quartæ coniugationis reperitur. habetq; ſupinum oritum, a quo eſt oriturus participium tẽporis futuri & ortum,a quo eſt ortus participiũ temporis præteriti. Adorior adortꝰ facit vel adorſus, niſi forte ab adordior deſcẽdit.ſed eiuſdem ſignificationis reperitur. Naſcor quoq; naſceris ſupinum habet naſcitũ, a quo eſt participium futuri temporis naſciturus. & natus,a quo eſt participiũ præteriti temporis natus.

Experior,iris,expertum. mortuus moriturus.
Metior metiris menſum. Orior.eris. l.iris.ortꝰ,urꝰ.
Morior.eris uel moriris. Naſcor.eris.natus. citurꝰ.

¶Verba actiua ſupinis carentia. Cap,vij;

ARceo arces arcui. Scabo ſcabis ſcabi.
AVrgeo urges urſi. Compeſco.ſcis.cõpeſcui.
Timeo.es.timui. Diſpeſco.cis.diſpeſcui.
Metuo metuis metui. Diſco diſcis didiſci.
Luo luis lui. Scando ſcandis ſcandi.
Reſpuo reſpuis reſpui. Ango angis anxi.
Lingo lingis linxi. Ambigo.gis.ambegi.
Linquo linquis liqui. Tollo tollis tetuli.
Caluo caluis calui. Pſallo pſallis pſalli.
Lambo lambis lambi. Cerno cernis creui.

¶Neutra ſupinis carentia.

Mico.as.cui. Cõquiniſco.cis.cõquexi.
Aeſtuo æſtuas æſtuaui. Sido ſidis ſidi.
Ardeo.es.ſi.Strideo,es.di.Rudo rudis rudi.
Fulgeo fulges fulſi. Dedo dedis dedi.
Turgeo turges turſi. Satago ſatagis ſategi.
Lugeo.es.xi.Frigeo.es.xi. Sterto ſtertis ſterti.
Conniueo.ues.cõnixi. Obedio obedis obediui.

¶Et verba ſecũdę coniugationis mittẽtia prę teritum in.ui.ſyllabas pręter hęc ſex verba.

Placeo.ces.cui.placitũ. Doles.les.dolui.dolitum.
Noceo.ces.nocui.nocitũ. Soleo.les. ſolui ſolitũ.
Valeo.les.valui valitũ. Pateo.tes.patui.paſſum.

DE verbis carentibus ſupinis. cap.vij. Sunt quædam verba a quibus ſupina in vſu non reperiũtur,qualia ſunt ex actiuis Arceo .es. arcui.qđ ex ꝓportione debuit facere arcitum,ſed non eſt in vſu, niſi in cõpoſitis ab illo,vt coerceo.ces.cui.coercitũ.exerceo.es.exercui.exercitum. Vrgeo.es.vrſi. quod debuit facere vrſum.timeo.es.timui.quod timitum. metuo. is. metui.quod metutum.luo.is.lui.quod lutum.reſpuo.is. pui.quod reſputũ.lingo.is.xi, qđ linctũ.quãquã apud Celſum linctus.us,legimus.Linquo.is.liqui, qđ debuit facere lictum. ſed non reperitur niſi in compoſitione, vt delinquo. is.deliqui.ctũ, relinquo. is. reliqui.lictum. derelinquo.is.dereliqui derelictum. Caluo,is. calui.qđ ex proportione atq; Priſ.autoritate debuit facere caluitum. Lambo.is.bi.quod lambitum. Scabo.is.quod ſcabitum.Cõpeſco.cis.cõpeſcui.diſpeſco.is.diſpeſcui.quæ verba Priſ.ex ratione proportionis dicit facere cõpeſcitũ quẽadmodum diſco,is.ci.cicum.& poſco.cis.ci.poſcitũ ſed in vſu nõ ſunt.Scando.is.di.quod debuit facere ſcãſum,a quo eſt ſcanſilis, & abeo compoſita aſcendo.is. ſum.deſcendo.is.ſum.cõſcendo.is.cõſcenſum.Ango.is. xi.quod debuit facere anctum.ſed quemadmodum inquid Diome.in voce paſſiua tẽpora deficẽtia circũloquimur per anxius.a. um.loco participij per hoc verbum ſum,es,fui.Ambigo.is.egi. qđ debuit facere ambactũ. Tollo.is.tetuli .q. debuit facere latũ, ſed non reperitr, niſi in cõpoſitione ſublatũ.Pſallo.is.pſalli.q. pſallũ.& cerno.is. creui.q.cretũ,ſed in hac ſignãtiõe nõ reperit.

¶Neutra ſupinis carentia ſunt.mico,cas,cui.& abeo compoſitum emico,eas.icui .dimico tamen(vt diximus)alio loco dimicatum facit in ſupinis. Aeſtuo. as.aui.a quo quaſi ab actiuo æſtuatum fecit. Hiero. in fine eccleſiaſtici.in medio(inqit) ignis non ſum æſtuatus. Ardeo.es.arſi.qđ ex ꝓportione diximus feciſſe arſum. Algeo. es.alſi.quod alſum. Fulgeo.es. fulſi. quod fulſum.Turgeo turges turſi,quod turſum.Strideo ſtrides. vel ſtrido ſtridis.di. Conniueo conniues connixi. quod debuit facere connictum.Conquiniſco conquexi.quod verbum fuit apud antiquos. ſignificabatq; caput inclinare, & quaſi conniuere.Pomponi.ad eum conquexi.interim milites conſpiciunt.Sido,is.di. quod verbum ſupina a ſedeo.es.mutuatur. vel potius caret illis.Rudo rudis rudi.quod debuit facere ruſum.Dego degis degi.quod dactum,Satago ſatagis.tegi. quod ſactum,quia compoſita ab ago agis,egi,actum.Sterto ſtertis ſtertui.quod ſtertitum. Obedio obedis obediui. quod obeditum,a quo Plinius libro.xvij.natu.biſtor.obeditурus dixit.ramo(inquit) oleæ quam maxime ſequaci,atq; obedituro.

¶Et verba neutra ſecundæ cõiugationis facientia præteritum in.ui.ſyllabas,quæ debuerant mittere ſupina in .itum.vt hebeo.es.hebui.flacceo.flacces flaccui.ſtudeo ſtudes ſtudui.vigeo.viges vigui.oleo oles olui.ab eo tamen Perſi. fecit oletum vt in ſuo loco diximus,tumeo tumes tumui.ſeneo ſenes ſenui.a quo antiquiores ſenectus ſenecta ſenectum participium fecerunt.Paucatamen huius ordinis verba habent ſupina,ea fere ſunt placeo places placui placitum. a quo ſunt participia placitus pro placens & placiturus.noceo noces nocui nocitum. a quo eſt nociturus.Iuuenalis.nocitura toga.nocitura petuntur militiæ.Valeo vales valui valitum,a quo teſte Priſ.valiturus fecit Cicero.Doleo doles dolui dolitum. reperitur doliturus. & a caleo cales calui caliturus. a ſoleo ſoles tantum ſolitus ſolita ſolitum reperitur, neq; enim vſquam lectum eſt ſolens,aut ſoliturus.hoc verbum pateo pates patui.vt alijs in locis diximus commune habet ſupinum cum pando pandis. & patior pateris. Illud quoq; notandum eſt hoc verbum fio fis.neq; habere ſupina.neq; participia, neq; enim vſquam reperitur fiens:neq; fiendus,vt inquit Diome.nã factus.cta.factum.atq; faciẽdus.da.dum.a facio.cis,eci.mutuatum eſt.

¶ Deponentia ſupinis carentia ſunt. Reminiſcor.eris, quod debuit facere reminitum: & veſcor.eris.quod debuit facere vetiũ & medeor.eris.qđ debuit facere meditũ.opperior.iris.quod debuit facere opperitũ,quorũ circunloquia: (vt inquit Diome.) aliũde ſupplentur reminiſcor.eris,recordatus ſum.veſcor.eris,paſtus ſum.medeor.eris.medicatus ſum.opperior.iris.opper-tus ſum.liquor.eris.quod debuit facere lictum:in circũloquijs dicimus liquefactus ſum vel fui, liquefactus eram vel fue-rã, &c. Liceor.eris,quod debuit facere licitum,quod cum in vſu non ſit:ab eo tamen eſt licitor.aris,eiuſdem prope ſignifica-tionis verbum,per quod ſupplentur circumloquia ſui primitiui. ¶ Carent etiam ſupinis omnia verba præte-ritis carentia:nam cũ ſupina ex præteritis quodãmodo pendeant:merito deficientibus præteritis deficient etiã ſupina,ea ſunt aio ais,quod a dico.cis.præteritũ mu-tuatur.Furio.ris, quod ſuppletur ab inſanio inſaniui. Sido.dis.quod Priſcia.præterito dicit carere:mutuatur illud tamẽ,vt puta a ſedeo ſedi,atq; cõſequẽter ſupinũ vt paulo ante dicebamus.Ferio.is.quod a percutio mu-tuatur præteritum percuſſi.Ambro.tñ de obitu Theo-doſij imperatoris a ferio feriturus fecit.Iſaac (inquit) per fidem nec gladiũ ferituri parẽtis expauit.Siſto.is. quod præterito carere autores ſunt Phocas,& Priſc. non tamẽ Gellij & Cato,autoritate perſuaſi,cũ actiuũ eſt,ſtiti facere diximus,& in ſupino ſtatum,cum abſo-lutũ ſteti & æque ſtatũ in ſupino.Quatio.is.præteri-to carere dicit Phocas,q, ex analogia quaſſi & quaſſũ facere compoſitis manifeſtum eſt, dicimus enim concu-tio.is.ſſi.uſſum.percutio.is.ſſi.ſſum.Præteritisetiam ca-ret:vt ſupra dictũ eſt hoc verbũ gliſco.cis.Et verba in-choatiua,quæ ex conſequenti ſupina non habent.

¶ Deponentia Supinis carentia.

Reminiſcor reminiſceris,	Liceor liceris.
Veſcor veſceris.	Líquor liquerís.
Medeor mederis,	Opperior opperíris;

¶ Carẽtia etiã ſupinis verba præteritis carẽtia, vt

Aio ais.	Ferio feris,
Furio furis.	Gliſco.cis,

¶ Et verba quæ dicuntur inchoatiua. vt palleſco palleſcis.turgeſco.cis.tepeſco tepeſcis.

¶ De varietate quadã Verborũ. Cap. viij.

DE varietate quadã verborum cap. viij. Et ſi de verborum varietate ſparſim per ſingulas con-iugationes aliquid perſtrinximus: viſum tamẽ eſt hoc in loco ſimul de oĩbus huiuſmodi verbis dicere. Ponitur igitur in primis verba primæ atq; aliarũ cõiugationũ. Lauo.as.lauo.is.per tertiam. Verg.iij.æñ. fluidũ lauit inde cruoem. Idem in.x.lauit improbat teter ora cruor,præſentis enim indicatiui eſſe vtrobiq; ex quãtitate ſyllabæ deprehen-dimus:nã in præſenti prima breuiatur,in præterito producitur. Arto.as.artio.is.tiui.quartæ coniugationis. Neu.apud Mart.artiuit linguam in palatũ:cœpit labia ſuggere.Idem apud eundem,conatus (inquit) artiuit mater. Sono.as.ſono.is. per tertiam.Luc. incaligare oculos,ſonare aures.Idem alio loco,littora lata ſonũt.Denſo.as,denſeo.es.per ſecũdam Verg.x. æñ.extremi addenſent acies,ſic enim le gendũ eſſe Priſc.teſtatur.Idem.j.geor.denſet erãt q̃ rara modo,q̃ dẽſa relaxat. ¶ Cõ-poſita a cubo.as,qđ alijs in locis diximus p primã & tertiã declinãtur,habentq; præteritũ cõmune.vt incubo.as.icũbo.is. accubo.as.accũbo.is. pcubo.as. pcũbo.is.recubo.as,recũbo.is.dicimus tñ ſecubo.as.& nõ ſecũbo.is.atq; ediuerſo ſuccũbo.is. & non ſuccubo.as.Nexo.as.& nexo.is.Verg.v.æñ.nexantẽ nodis ſeq; in ſua mẽbra plicantẽ.Liui.andro.apud Priſc.nexe bant multa inter flexu nodorũ dubio.Deinde ponit verba ſecũdæ & tertiæ coniugationis. Strideo.es.ſtrido is.de quo in ſe cũda cõiugatione diximus.Fulgeo.es.fulgo.is.Verg.v.æñ.ductores auro effulgent.Idem.viij.auroq; effulgere fluctus.Ter-geo.es.tergo.is.Iuue.vaſa aſpera tergeat alter.Hora.quã galina tergere palatum.de tertia cõiugatione non ſuccurit mihi exẽplũ:atq; idcirco de induſtria.Hora.verſum illũ imitati quodã in loco dixim9,ſi placare famẽ tibi vẽtris oluſcula poſſent. nõ tua ſordidior tergeret ora cibus.Claudeo.es.claudo.is. p eo q; eſt claudico.as.Ceciĺ.aut vbi vos ſitis:ibi cõſiliũ claudeat Saluſt.iij.hiſto.coniuratione claudit p eo q; claudicat.Conniueo.es,cõniuo.is. Caluus.cum grauis vigenti,conniuere popula ſomno. Perſius. væ niſi cõniues.Feruco.es.feruo.is.Verg.j.æñ.feruet opus.redolentq; thymo fragrãtia mella. Idem in.viij. feruere leucatem,auroq; effulgere fluctus.Luci.quoq; apud Quint.lib.j.oratori inſtitutionũ.feruit aqua & feruet,feruit nunc feruet ad annum. Caueo.es.cauo.is.nam tertiæ coniugationis etiam fuiſſe ſupra notauimus,cum de verbis in.uo. ſyllabam deſinentibus dictum eſt. Oleo oles, olo.is. Plautus in cornicula apud Diome: olunt ædes Arabicas. Excelleo excelles, excello.is.de quo in tertiæ coniugationis verborum præteritis diximus. Rideo rides, rido ridis. Brutus de pa-tientia apud Diome. Irridunt horum lachrymas. Cieo cies.cio.is.quemadmodum in ſuperioribus dictum eſt, tam ſecun-dæ quam quartæ coniugationis reperitur:in compoſitione vero tantum quartæ,quod etiam de pario.is.& ſuis compoſitis dicendum eſt,nam per tertiam dixit Teren.in phormione:ne parere hæc,iam diu per ætatem poteſt: & per quartã Ennius: oua parire ſolet genus pennis condecoratum. Cuius compoſita omnia ſunt quartæ coniugationis.Cupio.is.cum plærumq; tertiæ reperiatur. Lucre.in.j.dixit. portarum clauſtra cupiret. Atq; e diuerſo cum venio.is.per quartam prope ſemper re-periatur. Ennius apud Mar.dixit. ſenex ſum & mortem occupem priuſq; euenat,quaſi per tertiam eneno euenis declinetur. Sedulius quoq; in paſchali ſecundam perſonam præſentis indicatiui modi numeri ſingularis,quæ in quarta coniuga tione ſemp tamẽ in fine producitur perinde ac ſi eſſet tertiæ breuiauit dicens,peruenis ad chriſtũ non chriſtus peruenit ad te.

Potior.eris.potior,iris.tertiæ cõiugationis plærumq; reperitur:nonnunq; etiam quartæ maxime in infinitiuo. Verg.iij.æñ. polydorum ombtruncat & auro vi potitur. Oui.xiij.meta.tuq; tuis armis nos te potiremur Achille. Næuius apud Priscia. fœcundæ penetrat pœnitus thalamoq; potitur. Lucill. apud eundem, deficit alma Ceres nec plebs pane potitur, in infinitiuo non poti, sed potiri semper facit. Morior.eris. & morior.iris. Luca.in.iij. non gratis moritur iugulo qui prouocat ensem. Verg.ij.æñ. nunc morere. Ennius, nunc est ille dies: cum gloria maxima sese nobis ostendat, seu viuimus siue morimur. Terẽ. in eunu. risu emoriri oẽs. frequẽti9 tñ i infinitiuo mori q̃ moriri repitur. Orior.eris.orior.iris. Verg.ij.æñ. no strorũ obruimur oriturq̃; miserrima cædes, cui9 infiniti uũ semper reperies quartæ cõiugationis. oriri. ¶ Cõplura alia verba reperiuntur diuersarũ coniugationũ, sed diuersi generis & significationis, vt albo.as. primæ cõiugationis actiuum est, albeo.es. secundæ neutrum, eodem modo nigro.as. nigreo.es. duro.as. dureo.es, atq; etiã tertiæ, albesco.is. nigresco.is. duresco.is. Liquo.as. per primam actiuum est. Persius. vatum & plorabile si quid eliquat. Verg. in more, foraminibus q; liquatur emundata ceres, liqueo.es. per secundam & liquesco.is. per tertiam neutra sunt absoluta. liquor.eris. deponẽs est absolutum. Miseror.aris. per primam, & misereor misereris, per secũdam, præterea, medico.as, siue medicor.aris. per primam, & medeor.deris. per secundam sola cõstructione & cõiugatione differũt, sed de cõstructiõe suo loco dicetur. Tueor.eris. p eo q̃ est defendo. tuor.eris, p eo q̃ est cerno: cõiugatiõe & significatiõe differunt, vt supra diximus. ¶ Variæ significationis, sunt quædam verba, quæ cum eandem habeant positionem coniugatione mutata, mutant etiam significationem, vt mando.as. mandaui, quod est propemodum cõmendare. mando.dis. quod est dentibus conficere cum illud sit primæ coniugationis, hoc vero tertiæ. Eodem modo fundo.as. pro eo quod est fundamentum iacere. fundo.is. pro eo quod est spargere. Dico.as. pro eo q̃ est appropriare siue consecrare. dico.is. pro eo quod artificiose loqui. Prædico.as. pro eo quod est laudo, prædico prædicis, pro eo quod est ante dicere siue diuinare. Volo volas ad aues pertinet, volo vis ad homines atq; deos immortales. Lego legas, est mittere legatum aliquo, siue testamẽto aliquid post mortẽ alicui relinq̃re. Lego legis, est colligere: furari, & libros legere. Sero seras, est claustra adhibere, sero seris, est semen spargere. Educo educas, pro eo quod est nutrire, educo.is. pro eo quod est extra vel sursum duco. Appello.as. & compello compellas, pro eo quod est alloquor siue voco, composita verba a pello pellas, quod in vsu nõ est, at vero appello appellis, & compello, composita sunt a pello pellis. pepuli significatq; illud applicare, hoc vero cogere siue adunare. ¶ Eadem præterita, est & alia in verbis consideratio: q, quædam sunt præterita a diuersis verborum positionibus deriuata: vt acceo aces pro eo quod est accidum esse, & acuo acuis, pro eo quod est acutum facere. idem atq; commune habent præteritum, atq; eodem modo de reliquis verbis quæ hic ponũntur. ¶ Præterita duplicia ab eodem verbo. Sũt e contrario quædam verba duplex habentia præteritũ, vt plico.as. plicui, vel plicaui, & ab eis composita, vt explico explicas explicui, vel explicaui: sed de his copiosius in capite præteritorũ disputatum est. ¶ Eadem supina a diuersis verbis: vt verro.is. & verto vertis. quod vtrumq; facit in supino versum, & pateo.es. patui. pando.is. pandi. patior.eris, quæ omnia commune habent supinum passum. ¶ Supina duplicia. ediuerso sunt quædã verba quæ duplicia supina habent: vt torqueo torques tortũ vel torsum. Sed de his omnibus in capite præteritorũ & supinorum plenius dictum est, nunc tantũ volumus lectorem admonere, quẽadmodũ in verbis diuersitates huiusmodi reperiantur.

Potior poteris & potiris.
Orior oreris & oriris.
Morior.eris. & moriris.

¶ Verba diuersarum coniugationum sed diuersis generis.

Albo albas. Albeo.es.
Duro.as.dureo dures.
Liquo liquas; liqueo.es.
Liquesco.cis.liquor.eris.
Miseror.aris.miseror.is.
Medico.as.medeor.eris.
Tueor.eris.tuor.eris.

¶ Verba variæ significationis & diuersarum cõiugationum.

Mando.as.mando.is.
Fundo fundas; fundo.is.
Dico.as.dico dicis.
Prædico.as.prædico.is.
Abdico.as.abdico.is.
Volo.as.volo vis.
Lego.as.lego legis.
Sero.as.sero seris.
Educo.as.educo.is.
Appello.as.appello.is.
Cõpello.as.cõpello.is.
¶ Eadẽ præterita a diuersis instantibus.
Aceo.es.cui.acuo.is.acui.
Frigeo.es.xi; frigo.is.xi.
Luceo.es.xi. lugeo.es.xi.
Fulgeo.es.si. fulcio.is.si.
Paueo.es.ui. pasco.is.ui.
Pendeo. pependi. pẽdo. pependi.
Cerno.is.eui. cresco.is.ui.
Fero fers tuli. tollo.is. tuli.
Sto.stas. steti. sisto.is. steti.
¶ Præterita duplicia ab eodem verbo.
Plico.as. plicaui vl plicui.
Neco.as.. aui. vel necui.
Lauo.as. lauí vel lauaui.
Sorbeo.es. sorbui vl psi.
Sapio.is. sapui vel sapiui.
Parco.is. pepci vel parsi.
Pango.is. pepigi, vt pãxi.
Pũgo.is. pupugi. vel. ũxi.
Vello.is. velli vel vulsi.
Lino.is. lini. vl liui vl leui
Sino.is. sini vel siui.
Verro.is. verri. vel versi.
Necto.is. nexui. vel nexi.
Pecto.is. xui. vl. xi. vl. ctiui.
Sancio.is. sanxi vel. ciui.
Vincio.is. vixi vl vinciui
Salio.is. salui vel saliui.
Amicio.is. amicui vl. ciui
Sepio.is. sepsi vel sepiui.
Haurio.is. hausi vel. iui.
¶ Supina eadẽ a diuersis verbis.
Verro.is. versum. verto. vertis versum.
Pateo.es. ssũ. pãdo.is. ssũ.
Patior pateris passum.
¶ Supina duplicia ab eodem verbo.
Torqo.es. tortũ vl torsũ.
Tendo.is. tentũ vel tẽsũ.
Abscõdois.is. itũ. vl. sum.
Alo.is. alitum vel altum.
Figo.is. fictum vel fixum
Fluo.is. fluctũ vel fluxũ.
Ruo.is. rutum vel ruitũ.
Nitor.eris. nisũ vel nixũ.

DE compoſitione verborum. ¶ Præpoſitiones cõponũtur cum reliquis omnibus fere orationis partibus: ſed cum verbis frequentiſſime. Itaq; viſum eſt in hoc loco pauca de compoſitione verborum & aliarum partium orationis cũ præpoſitionibus annotare. Cum igitur præpoſitiones veniunt in compoſitionem cum verbis, aut corrumpuntur verbi integritate manente, vt appono.is, apposui, quod cum ex.ad. præpoſitione & pono.is. componatur. corrumpitur ad.d. mutata in.p. ipſo, verbo manente integro. Aut corrumpuntur verba ipſis præpoſitionibus manentibus integris, vt perficio perficis perfeci, quod ex.per. præpoſitione & facio.is. componitur: verbum corrumpitur. a. mutata in.i. præpoſitione integra manente. Aut præpoſitiones ſimul & verba corrumpuntur. vt efficio.is. quod componitur ab. ex. præpoſitione & facio. is. corrumpitur. x. mutata in. f. & facio verbum. a. mutata in. i. Aut præpoſitiones ſimul & verba manẽt integra, vt deamo.as. quod ex. de. præpoſitione & amo.as. componitur. Sed quãq; de præpoſitionum corruptione in ea parte, quæ eſt de orthographia copioſius diſputetur: ne hoc a nobis intactum omnino relinquatur: libuit pauca delibare. prius tamen de præpoſitionibus: deinde de verbis diſſeremus. ¶ Igitur præpoſitiones in.b. deſinẽtes ſunt ab. ob. ſub. Sed ſi componatur ab. cum. dictione incipiẽti a vocali exili vel aſpirata, integra manet. vt abactor abactoris, aberro.as. abigo.is. abominor.aris. abundo abundas. abhorreo.es. ¶ Cum incipiẽtibus a.b. non cõponitur, nam abbreuio: & ſic cũ. b. ab aliquibus ſcribatur, ex ad, nõ ab componitur, quod etiam de adbibo dicendũ eſt. ¶ Cum incipientibus a.c. abs. componitur, vt abſcedo.is. abſcondo.is. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra, vt abdico.as. abdo.is. abduco.is. ¶ Cum incipientibus ab.f. partim manet integra, vt abfui abfuturus, abfore. partim. b. mutatur in. u. vocalem. vt aufero aufugio. ¶ Cum incipientibus a.g. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt ablacto, ablego, abluo. ¶ Cum incipientibus ab. m. non componitur, præterq̃ cum hoc nomine matertera, dicimuſq; abmatertera. ¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra. vt abnego, abnepos. abnuo. ¶ Cum incipientibus. a. p. non componitur, præterq̃ cũ hoc nomine patruus, dicimuſq; abpatruus. ¶ Cum duobus verbis. b. mutatur in. s. porto.as. & pello.is. dicimuſq; aſporto.as. aſpello.is. ¶ Cum incipientibus ab. r. b. aliquando mutatur in. r. vt arreptus arrepta. um. arripio. aliq̃n manet integra, vt abrodo. abrogo. abrumpo. ¶ Cum incipiẽtibus ab. s. integra manet. vt abſumo abſorbeo. ¶ Cũ incipientibus a.t. abs cõponitur, vt abſtraho, abſtergo, abſtineo. ¶ Cum incipientibus. ab. x. vel a. z. non cõponitur. ¶ Cum incipientibus ab. i. cõſonãte manet integra, vt abiuro abiudico. ¶ Cũ incipientibus ab. u. conſonãte non cõponitur ab, ſed. a. vt auoco. as. auerto. is. Ob præpoſitio quãdoq; manet integra quando q; träſit in cõſonantẽ quæ ſequitur, quandoq; abijcit. b. Cum incipientibus a vocali manet integra, vt obaudio, oberro, oborior. obumbro. ¶ Cum incipientibus a. b. manet integra. vt obbibo. is. ¶ Cum incipientibus a. c. recipit. ſ. mediam aliquando: vt obſcurus, quod ex ob & carus cõponitur, obſcœcũ quod ex ob & cœnum. obſoleo, quod ex ob & oleo, aliquando. b. mutatur in. c. vt occumbo. is. occurro. is. occido. is. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra. vt obdo. is. ¶ Cum incipientibus ab. f. b. mutatur in. f. vt officio. is. ex ob, & facio, offendo. is. ex ob & fendo, quod verbum non eſt in vſu, diximus tamen ab ob & ſum obſum obſes obfui in præterito. ¶ Cũ incipientibus a, g. b. mutatur in ipſam. vt oggãnio. is. ex ob & gãnio. ¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt oblatus oblecto, obligo, obliquor. obluctor. ¶ Cum incipientibus ab. m. partim manet integra, vt obmurmuro partim. b. obteritur, vt omitto, omuteſco: ſunt qui ſcribant per. b. obmuteſco. ¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra, vt obnitor eris. obnuo. is. obnoxius. ¶ Cum incipientibus a. p. mutatur in ipſam, vt oppono. is. oppugno. as. ¶ Cũ incipientibus a. q. non cõponitur. ¶ Cum incipientibus ab. r. manet integra, vt obrado. is. obrepo. is. obruo. is. ¶ Cum incipientibus ab. s. manet integra: vt obſideo, obſto. obſtupeo, obſtrepo. ¶ Cũ incipiẽtibus a.t. manet integra, vt obtineo, obturo, obtempero, in quibus (autore Quint.) potius. p. q̃. b. ſonat. vnde ſunt qui putent: per. p. ſcribenda eſſe. ¶ Cum incipientibus ab. i. vel. u. conſonantibus manet integra, vt obiuro. as. obiurgo. is. obijcio. is. obuerto, is. obuio. as. ¶ Cum incipientibus ab. x. & z. non componitur. Sub præpoſitio in compoſitione aliquando manet integra, aliquãdo. b. mutatur in conſonante quæ ſequitur. ¶ Cum incipiẽtibus a vocali manet integra, vt ſubaudio. is. ſubeo. is. ſuborno. as. ¶ Cum incipiẽtibus a. b. manet integra, vt ſubbibo. is. subblãdior. iris. ¶ Cum incipientibus a. c. tranſit. b. in. c. vt ſuccurro. is. ſuccũbo. is. ¶ Cũ incipientibus a. d. manet integra, vt ſubdo. is. ſubduco. is. ¶ Cum incipientibus ab. f. tranſit. b. in. f. vt ſuffero, ers. ſufficio. is. ſuffundo. is. ¶ Cũ incipientibus a. g. träſit etiam in ipſam, vt ſuggero. is. ¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt ſubleuo. as. ſubligo. as. ſubluo. is. ¶ Cũ incipientibus ab. m. b, tranſit in ipſam, vt ſummitto. is. ſummiſtro. as. ſummoueo. es. ¶ Cum incipiẽtibus ab. n. manet integra, vt ſubnecto. is ſubnitor. eris. ¶ Cum incipientibus a. p. b. mutatur in ipſam, vt ſuppono. is. ſupprimo. is. ſupputo. as. ¶ Cum incipientibus a. q. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab. r. manet integra, vt ſubrado. ſubrepo. ſubruo. is. ¶ Cum incipiẽtibus ab. s. manet integra, vt ſubſano. as. ſubſideo. es. ſubſum. es. aliquãdo abijcit. b, ſuſpiro. as. a ſub & ſpiro: niſi forte a ſurſum cõponitur, quemadmodum & ſuſpicio. is. ¶ Cum incipientibus a.t. manet integra, vt ſubtero. is. ſubtiueo. es. ſubtraho. is. cum hoc verbo teneo. s. accipit loco. b. vt ſuſtineo. niſi mauis a ſurſum & teneo compoſitum eſſe. ¶ Cum incipientibus ab. i. & u. conſonantibus manet integra, vt ſubiungo. is. ſubuenio. is. ¶ Cum incipientibus ab. x. & z. non componitur.

¶ De compoſitione verborum cum præpoſitionibus.

PRæpoſitiones cum veniunt in compoſitionem cum verbis; aut corrupuntur verbi integritate manente, vt pono.is. impono.is. Aut ipſis manẽtibus integris verba corrumpũtur. vt incipio.is. Aut inuicem præpoſitiões & verba corrumpũt & corrumpũtur. vt impero.as. Aut vtrumq; manet integrum. vt infundo.is. Sed quemadmodũ præpoſitiones corrũpantur, in ea parte, quæ eſt de orthographia, diſſeritur; nunc quemadmodũ verba corrũpãtur; dicemus, monẽtes imprimis,

¶ Ad præpositio in compositione aliqñ manet integra, qñq; transit in consonantem q̃ seqtur, qñq; penit⁹ exteritur, cum dictionib⁹ a vocali exili vel aspirata incipiẽtib⁹ manet integra: vt adamo.as.adeo.is.adoro.as.aduro.is.adhæreo.es.adhortor.aris. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.b. manet integra, vt adbibo.is.adbreuio.as. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.c. trãsit in ipsam, vt accuro. is. acc̃modo.as. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra, vt addico.is.addo.is.adduco.is. ¶ Cum incipiẽtib⁹ ab.f. trãsit in ipsam, vt affício.is.affero.ers. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.g. trãsit in ipsam, vt aggero.as. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.gn.d. penit⁹ expũgitur, vt agnosco.is.agnit⁹ agnat⁹. ¶ Cum incipiẽtib⁹ ab.l. trãsit in ipsam: vt alleuo.as.allido.is. alludo. is. allubesco.is. quo verbo frequnter vtitur Apulei⁹ atq; nõnũq; Martian⁹ Capella: cum antiqtate. d. quoq; retinuit. Cum incipientibus ab.m. integra manet, vt admitto, tis. admoueo.es.admurmuro.as. ¶ Cum incipientib⁹ ab.n.d. transit in ipsam: vt annitor.eris. annoto. as. annumero.as. ¶ Cum incipientib⁹ a.p. transit in ipsam vt appa ro.as. appeto.is. Aperio.is. qd' ex ad & pario componitur. d. extriuit atq; primã, breuiat. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.q.d. transit in.c. vt acqro, iris. acqesco.cis. ¶ Cum incipientib⁹ ab.r.d. vertitur in ipsam, vt arrideo. es. arrogo.as. ¶ Cum incipientib⁹ ab.s.d. transit in ipsam, vt assumo.is.assimulo.as. Quod si cõponatur cum dictionib⁹ ab.s.& .sp. incipientib⁹. d. penit⁹ exteritur, vt ascẽdo.is.ascisco.is.aspicio.is.aspgo.is.aspnor.aris. ¶ Cum incipientib⁹ a.t. in ipsam vertitur, vt attero.is.attingo attingis: attono.as. ¶ Cum incipientib⁹ ab.i.& .u. consonantib⁹ integra manet, vt adiuuo.as.aduerto.is.aduoco.as. Dis & di præpositiones inseparabiles componuntur aliqñ integræ manentes, aliqñ.s. mutata in seqntem cõsonantem. ¶ Cum dictionib⁹ a.c.p.q.s.t. incipientib⁹ cõponitur dis, vt discalcio, discedo, disputo. dispicio, disquiro, dissono, dissoluo, disturbo. ¶ Cum incipiẽtib⁹ a.d.g.l.m.r.di. cõponitur, vt diduco.is. digero. is. diluo.is.dimitto.is.diruo.is. ¶ Cum incipientib⁹ ab.f.s. mutatur in.f. vt diffido.is.diffundo.is. ¶ Cum incipientib⁹ ab.i. cõsonante. dis cõponitur, vt disiungo.is.disjcio.is. ¶ Cum incipientib⁹ ab.u. cõsonãte di cõponitur: vt diuerto.is.diuẽdo.is. Ex præpositio in cõpositiõe aliqñ manet integra, aliqñ.x. mutatur in cõsonãtem q̃ subseqtur, aliqñ.x. exteritur: integra manet cũ dictionib⁹ incipiẽtib⁹ a vocali exili vel aspirata, vt exaudio.is.exero.is.exigo.is.exoro.as.exudo, as.exhaurio, is.exhæredo.as.exhibeo.es.exhorreo.es. integra quoq; manet cũ dictionib⁹ incipientib⁹ a.c. vt excrucio.as.excurro.is.a.p. vt expello.is.expũgo.is.a.q.exquiro.is.& a.t.extẽdo.is.extrudo.is. ¶ Cũ incipientib⁹ ab.f.x. mutatur in ipsam: vt efficio. is. effugio.gis. ¶ Cum incipientibus a reliqs consonantib⁹ .e. componitur, vt ebullio.is.edico.is.egero.is.eluo.is.emitto.is.enumero. as.erudio.is.euado.is. ¶ Cũ incipientib⁹ ab.s. integra manet: sed exteritur .s. ne duo .s. inculcẽtur alterũ qd' .x. habet implicitũ, alterũ ipsi⁹ dictiõis cũ qua cõponitur, vt exanio.as.exequor.ris.exicco.as.exudo.as. Reliq oẽs præpositiões cũ in cõpositione veniũt fere integre manẽt nisi q, in & cõ, cũ dictiõib⁹ a.b.m.p. incipiẽtib⁹ compositæ. n. mutãt in.m, vt imbuo.is. immitto.tis. imputo.as. combibo.as. commuto.as. computo.as. Cõ. etiã cũ dictiõib⁹ a vocali incipiẽtib⁹ cõposita exterit. n. literã præterq̃ in hoc verbo comedo q, ex cõ & edo cõponitur. n. mutata in m. & in hoc verbo comburo, in quo. b. est assumpta post. m. nã ex cõ & vro cõponitur sicut ãburo ex am. & vro. ¶ Cũ dictiõib⁹ ab.r. incipiẽtib⁹ .n. mutatur i. r. vt corrigo.is. corruo.is. Aliqñ etiã detrahit litterã, vt demo.is.qd' a de & emo cõponitur, debeo.es.qd' a de, & habeo, præbeo.es.a præ & habeo, dego.is.qd' a de & ago.is.cogo.is.qd' a cõ & ago, arego.is. surgo.is. porrigo.is. pergo.is. Aliqñ additur littera, vt redamo.as.q, a re & amo, redigo is.qd' a re & ago, redimo.is.qd' a re & emo. Deinde notat præpositiões in cõpositione cum verbis aliqñ augere verbi significationem, vt deamo.as.i. valde amo. demereor.eris. pro valde mereor, aliqñ minuere, vt dedoceo.es.q, est falsum ostendere q, alius docuit, deficio.is. pro eo q, factum est diminui, aliqñ in totũ mutare, vt mico micas, significat splendere, dimico dimicas, ferro decertare, emico emicas, cum pro exilio accipitur. Vergil. in .vi. iuuenum manus emicat ardens littus in hesperium.

Præpositiones in compositione aliquando augere verbi significationẽ; vt amo amas; deamo deamas; aliquando minuere; vt doceo doces; dedoceo dedoces; aliquando in totum mutare; vt mico micas; dimico dimicas.

De verbis mutantibus, a, in, e,

Lacto.as, delecto.as, oblecto.as,
Mando.as, commendo.as,
Patro, as, perpetro.as, impetro, as;
Halo halas; anhelo anhelas,
Sacro, as, consecro, as, execror, aris;
Damno, as, condemno, as, indemno, as;
Apto, as, ineptio, is, vel ineptior, iris,
Tracto, as, obtrecto, as, contrecto, as,
Arceo, es, coerceo, es, aberceo, es,
Pario, is, comperio, is, reperio, is,
Pasco, is, compesco, is, dispesco, is;
Scando scandis, descendo descendis; conscendo cõscendis, Parco parcis; deperco depercis,
Fatisco, is, caret pterito; a quo defetiscor, eris,

DE verbis mutantibus. a. in. e. superiori parte diximus quemadmodum præpositiones in compositione cum verbis corrumpuntur, nunc dicit q, etiam verba in compositione corrũpuntur, vt lacto lactas. q, est lac præbere cõponitur cũ ab, dicimus q; ablacto.as. q, etiam depellere atq; a lacte remouere: sed in illa cõpositiõe nihil immutatum est, lacto lactas per translationẽ est blandicijs delinire, vnde est illd' Salomonis. Hiero. interpte: fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas ab hoc verbo in hac significatione componuntur oblecto as. & delecto. as. pro eo q, est voluptatibus demulcere. Eodem modo de reliquis verbis q̃ hic ponuntur q̃ cum in cõpositiõe veniunt: non semper mutant litteras alias in alias, vt mãdo mandas, demando. as. remando. as. commendo commendas. halo halas, exhalo exhalas, anhelo anhelas, apto aptas, adapto adaptas, ineptio ineptis, tracto tractas, pertracto pertractas, retracto retractas. detracto detractas, obtrecto obtrectas.

¶ Spargo spargis, dispargo dispargis, vel dispergo dispergis, cõspargo.gis. vel cõspergo cõspgis, respargo respargis, vel respergo respergis, pasco pascis, depasco.cis. vel depesco depescis. cõpasco.scis. vel cõpesco compescis. dispesco.cis. q. est quasi a pastu arcere, itaq; cõpescere & dispescere si orginẽ vnde deriuãtur aspicias, proprie est pecudes a pastione phibere. sed per trãslationem accipiuntur pro eo quod est frenare.

De mutantibus a. vel. e. in. i. amico. as. inimico. as. quæ cõpositio prius facta esse videtur in amicꝰ & inimicus, sed nihil refert. Mano. es. cum his præpositiõibus. per. re. cõ. nõ mutat. a. in. i. vt permaneo pmanes. remaneo. es. cõmaneo. es. cum his præpositionibus. e. in. pro. præ. mutat. a. in. i. vt emineo, pmineo, immineo. es. præmineo. es. dicimus tñ emaneo. es. immaneo immanes. Placeo. es, cõplaceo. es. cõpositũ cũ. dis. mutat a. in. i. vt displiceo. es. cũ cõ vero nõ mutat, vt cõplaceo es. Facio. cis. cõpositum cũ præpositiõibꝰ mutat. a. in. i. vt afficio afficis cõficio, icis cũ alio verbo nihil mutat, vt tepefacio. is. calefacio. is. frigefacio. cis. p eo qđ est facere aliq̃ rẽ tepere, calere, frigere. nisi mauis a noïbus & verbis cõpositа esse, vt sit calefacio, frigefacio, tepefacio, calidũ, frigidũ. tepidũ facio. cũ quibusdã noïbus cõpositũ mutat. a. in. i. sed mutat cõiugationẽ atq; exterit suã. vt amplifico, as, magnifico. as. cãdifico. as fortifico. as. p eo qđ est amplum, magnũ, cãdidũ, fortẽ facio. Cado. is. & cædo. is. in cõpositis suis eandẽ habẽt litteraturã, differũt tñ accẽtu, nã a cado cõpositа breuiãt. ci. a cædo. is. p ducũt eãdẽ, vt occido. idis. idi. penultima breui a cado. dis. occido. dis. cidi. penultima lõga a cædo. is. Ago. gis. egi. cũ. p. cõpositũ nihil mutat, vt perago. gis. peregi. cum reliquis præpositionibus mutat. a. in. i.

De mutãtibus. au. in. e. vt audio. dis. obedio. dis. nã ex ob & audio cõponitur. reperitur etiã obaudio. dis: sed in cõtraria significatiõe ei, q. est obedio. Defrudo p eo qđ est diminuo: vnde est vinũ defrutũ dictũ, qđ fit decoctiõe defraudatum. i. diminutum.

De mutantibus. a. in. u. Scalpo scalpis, a quo sunt exculpo & insculpo, nam sculpo & sculptile: quod in aliquibus libris legimus: mendum esse suspicamur, pro exculpo & exculptile, aut pro suis simplicibus scalpo & scalptile.

De mutãtibus. e. in. i. Sedeo. es. cũ sup. cõpositum nihil mutat: dicimusq; supsedeo supsedes supsedi: cũ reliquis mutat. e. in. i. Lego. gis. cum per. & re. nihil mutat, dicimusq; perlego plegis perlegi. relego relegis relegi. Cum reliquis mutat. e. in. i.

De quibusdã aliis verborũ cõsiderationibus. Reperiuntur adhuc in verbis aliæ cõmunes cõsideratiões, qualis est illa, qđ si in prima positiõe (hoc est in prima pson aut scđa pñtis idicatiui modi) reperitur. a. etiã si in præterito mutetur: in supino quoq; redditur, vt. sto. as. steti statũ. do das dedi datũ. facio. is. feci, factũ. iacio. is. ieci iactũ, capio. is. cepi captũ. pario paris. peperi partũ. cado. is. cecidi casum. ago agis egi actũ. frãgo. is. fregi fractum, pãgo. gis. pepigi pactũ. fallo. is. fefelli falsum. cano. is. cecini cãtũ. Gradior tñ in supino. a. mutauit i. e. dicimusq; gressus nõ grassus.

Spargo.is, dispergo.is. conspergo.is.
Carpo.is, decerpo.is. cõcerpo.is. Pacíscor.eris, depe
Partior.iris; impertior.iris, disptior.iris. (ciscor.eris.
Gradior.eris, cõgredior.eris. Patior.eris, ppetior.
Farcio farcis; confercio.is. refercio.is. (eris.

De mutantibus. a. vel. e. in. i.

Amico. as, amicaui. inimico. as. inimicaui.
Maneo. es. emineo. es. immineo. es.
Taceo. es. conticeo. es. reticeo retices.
Placeo. displiceo, complaceo non mutant. a.
Habeo. es. adhibeo. es. cohibeo. es.
Lateo lates latui. deliteo. es. delitui.
Fateor. eris. confiteor. eris. diffiteor. eris.
Iacio. is. adiicio. is. proiicio. is. reiicio. is.
Facio. is. officio. is. perficio. is. deficio. is.
Sapio. is. desipio. is. resipio. is. vel resipisco. is.
Rapio. is. deripio. is. corripio. is. arripio. is.
Capio. is. accipio. is. percipio. is. concipio. is.
Cado. is. occido. is. concido. is. decido. is.
Cædo. is. cicidi, concido. is. occido. is. incido. is.
Lædo. is. allido. is. illido. is. collido. is.
Quæro quæris; acquiro. is, conquiro. is
Ago agis; adigo. is. prodigo. is. redigo. is.
Frango. is. confringo. is. perfringo. is.
Tango. is. contingo. is. attingo. is.
Pango. is. impingo. is. compingo. gis.
Cano. is. accino. is. concino. is. præcino. is.
Salio. is. assilio. is. resilio. is. desilio. is.

¶ De mutantibus. au. in. e. o. vel. u.

Plaudo. is, complodo. is. explodo. is.
Claudo. is. concludo. is. discludo. is.
Fraudo fraudas fraudaui; defrudo. as.

¶ De mutantibus. a. in. u.

Quatio. is. concutio. is. discutio. is.
Salto. as. resulto. as. assulto. as. insulto. as.
Calco. as. conculco. as. proculco. as.
Scalpo. is. exculpo. is. insculpo. is.
Capio. is. cœpi. occupo. as. occupaui.

¶ De mutantibus. e. in. i.

Teneo. es. contineo. es. pertineo pertines.
Sedeo sedes, assideo; assides. consideo consides.
Rego. is. arrigo. is. dirigo. is. erigo. is.
Lego legis; colligo. is. diligo. is. intelligo intelligis.
Emo emis; adimo adimis; eximo. is. perimo. is.
Premo. is. pressi. apprimo. is. comprimo. is.

¶ De mutantibus. u. in. e.

Iuro iuras; deiero deieras, peiero peieras.

¶ De quibusdã aliis verborũ considerationibus.

Si in prima verbi positiõe fuerit. a. etiã si in ꝑterito mutetur, semper manet in supinis: vt do das dedi datũ. sto. stas. steti statũ: pario paris; peperi partum tango tãgis tetigi tactum; fallo fallis fefelli falsum; frango frangis fregi fractum; facio facis feci factũ. Iacio iacis ieci iactum. Cado cadis cecidi casum.

¶ *Si in cõpoſitiõe, alia cõſideratio eſt, qã ſi in cõpoſitiõe verbũ mutat. a. in. i. aliqñ in præterito manet. e. ſimplicis, vt iacio. is. ieci. conijcio cõijcis conieci. pijcio. is. pieci. facio. is. feci, cõficio. is. cõfeci. proficio. cis. profeci. capio. is. cepi. cõcipio. is. cõcepi. recipio. is. recepi. frango. gis. fregi. cõfringo. gis. confregi. ago agis egi, exigo. is. exegi. cogo. is. coegi, pãgo. gis. pepigi, vel pegi. cõpingo. gis. cõpegi. impingo. gis. impegi. tãgo. gis. tetigi. & cado. dis. cecidi. ſequũtur in præterito regulã geminãtiũ primas ſyllabas. In ſupinis veroqñq; retinẽt. a. ſimplicis, vt frango fractũ. infringo. actũ. perfringo. actum. tãgo tactum. cõtingo contactũ, intingo intactũ. pãgo. ctũ. impingo impactũ, cõpingo pactũ. ago. actũ redigo redactũ. adigo. actum. cado. ſum. occido occaſum, recido recaſum.*

¶ *Quandoq; a vertitur in. e. vt iacio iactũ, cõijcio cõiectũ, pijcio, piectũ. facio factũ. cõficio, ectũ. proficio, pfectũ. rapio. ptũ. corripio. eptũ. diripio. eptũ. capio. ptũ. cõcipio. eptum. cano cãtũ. cõcino. cẽtũ. occino occẽtum. fateor faſſum, profiteor profeſſum confiteor cõfeſſum.*

¶ *Sunt verba q̃ in cõpoſitiõe, alia cõſideratio eſt quod quædã verba ſunt q̃ cõpoſita mutãt cõiugationem ſui ſimplicis: ſed de hoc in prĩcipio capitis, qd̃ eſt de præteritis, dictũ eſt.* ¶ *Sunt quæ mutãt genus, alia cõſideratio eſt, qd̃ quædã ſunt verba q̃ cõpoſita mutãt genus ſui ſimplicis: & ponit exẽpla de cõpoſitis abeo is, & facio facis.* ¶ *Sunt quæ reperiũtur. alia cõſideratio eſt, quod ſunt quædã verba q̃ tantũ in cõpoſitione reperiuntur, vt appello, as, compello. as, quæ a pello pellas componũtur, quod verbum nõ eſt in vſu. & eodem modo de reliquis verbis, quæ hic explicãtur.*

Si in compoſitione verbi. a, mutatur in. i. aliquando in præterito manet. e. ſimplicis & .a. in ſupinis; vt frãgo frãgis fregi fractũ. infringo. is. infregi infractũ. Pãgo. gis. pepigi pactũ. Impingo. gis. impegi ĩpactũ. Ago. is. egi. actũ. Adigo. is. adegi adactũ.

Aliquando .a. ſupini verbi ſimplicis vertitur in .e. vt Facio. is. feci factum. Conficio. is. confeci; fectum. Iacio. is. ieci. iactũ. Conĩcio. is. ieci. coniectũ. Capio. is. cepi. captum. Concipio. is. concepi. eptum. Rapio. is. pui. raptũ. Corripio. is. ipui. correptum. Cano. is. cecini cãtum. Occino. is. occinui. entũ.

Sunt verba q̃ in cõpoſitiõe mutãt cõiugationẽ; vt do das dedi. reddo. is. reddidi. addo. is. addidi. Cubo. as. cubui. accumbo accumbis accubui; pcumbo pcumbis procubui. Facio. is. feci. amplifico. as amplificaui. Sapio. is. ſapere. reſipio. is. reſipire.

Sunt etiam verba quæ mutãt genus in cõpoſitione vt eo is; qd̃ eſt neutrum; prætereo. is. adeo. is. & fere omnia cõpoſita ab illo q̃ ſunt actiua. Præterea facio. is. qd̃ nõ habet facior faceris. Perficio perficis habet pficior perficeris. Mutat etiam genus in cõpoſitiõe verſificor. aris. qd̃ eſt deponẽs.

Sunt etiã quę reperiũtur tm̃ in cõpoſitione; vt pello pellas. appello. as. cõpello. as. Clino. as. inclino. as. reclino. as. declino. as. Cuſo. as. accuſo. as. recuſo recuſas. ĩcuſo. as. Sipo. as. diſſipo. as. Frigero. eras. refrigero. eras. Fragor. aris. refragor. aris. ſuffragor. aris. Pleo ples; impleo imples; cõpleo. es. depleo. es. Leo les. deleo. es. releo. es. Spicio. is. deſpicio. icis. conſpicio. icis. reſpicio reſpicis. Licio licis; elicio elicis; pellicio pellicis; allicio allicis; illicio. is. Fendo. is. offendo. is. deffendo deffẽdis. Pedio. is. impedio. is. compedio. is. præpedio. is.

¶ Liber tertius; qui eſt de erotematis, hoc eſt de interrogationibus, ꝯbus pueri de omnibus grãmaticæ partibus interrogandi ſunt.

¶ De erotematis Grãmaticæ. Cap. primũ.

DIc mihi quam artem profiteris? Grãmaticã. Quid eſt grãmatica? Scientia recte loquendi, rectecq; ſcribendi ex doctiſſimorũ virorũ vſu, atcq; autoritate collecta.

DIc mihi quã artẽ pfiteris? Poſteaq̃ libris ſupioribus inſtituti ſunt a nobis pueri in declinatiõe noĩs & verbi, in qua velut in quibuſdã cardinib⁹ tota ꝓpe res litteraria verſatur: iã paulatim quaſi manu ducendi ſunt p oẽs artis grãmaticæ partes, vt a præceptoribus interrogati ſciãt reſpõdere: qd de quaq; re ſentiãt. Nã & hoc cõtra dialogorũ rationẽ fecim⁹, in quibus rerũ de quibus diſputatur minus eruditi doctiores interrogare cõſueuerũt, illiſq; aſſentiũtur: nos vero præceptorẽ inducimus pcõtãtem qd̃ de interrogatis diſcipulus ſentiat. Tũ quia illud ipſum Quintilian⁹ oratoriarũ inſtitutionũ lib. j. iubet præceptores facere: vt crebro pueros interrogent ijs de rebus: crebraſq; ab illis operas exigãt. Tũ quia in hac re lõge difficilius eſt interrogare q̃ reſpõdere. Tũ etiã quia puectiores iã aliquãto diſcipulos interrogam⁹. Dicit igitur præceptor diſcipulũ interrogãs, quã artẽ pfiteris. i. diſcis. Nam ſi ad præceptorẽ referas: pfiteris eſt docere, ſi ad diſcipulũ, eſt diſcere. Cui diſcipulus rñdet grãmaticã, ſubaudi profiteor. Et eadẽ rõne ſunt interrogata & reſpõſa q̃ ſequuntur. ¶ *Quid eſt grãmatica? Quæſtio an aliqua res ſit, quẽadmodũ inquit Ariſtoteles, reliquas omnes quæſtiones præcedere debet, ſequẽs vero eſſe debet quid res eſt. Sed qa nemo eſt (vt Quin. de rhetorica ait) adeo nõ ab eruditione modo, ſed ab omni ſenſu remotus: vt fabricãdi & texendi & e luto vaſa fingẽdi artem putet: grãmaticem vero exiſtimet ſine arte venire poſſe,*

Reliqua eſt illa quæſtio quid ſit grãmatica, q̃ quia de ſubſtãtia grãmatices inquirit: diffinitiõe mõſtrãdum eſt qd̃ quæritur. grãmatica eſt ſciẽtia recte loquendi, & quia (vt Quinti. ait) ſcribendi ratio cũ loquẽdo cõiuncta eſt, vt rẽ magis explicaret: ſubiunxit rectecq; ſcribẽdi. Ex doctiſſimorũ virorũ vſu, hoc adiecimus ad illorũ temeritatẽ coarguẽdã, q̃ putãt in hoc aliud eſſe artẽ, aliud vſum, cõſuetudinẽq;. Dicunt. n. aliqd ex arte poſſe dici. qd̃ vſus reformidet, atq; e diuerſo aliqd ex vſu poſſe dici, quod ars repudiet: nõ enim (vt Quintilianus ait) cũ primũ fingerẽtur hoĩes analogia miſſa cœlo formã loquẽdi dedit, ſed inuenta eſt poſtq̃ loq̃bantur & notatũ in ſermone quid quoquo modo caderet, itaq; nõ rõne nititur, ſed exẽplo. An propterea hõ facit in genitiuo hoĩs: quia nos ita dicere ars docuit: an potius hoc in artẽ reductũ eſt, qã vſus frequẽtior doctiſſi-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

morũ in ſemone latino virorũ hoc habet. Nã quo tẽpore Ennius poeta dixit: vulturis in ſiluis miſerum mandebat homonẽ: ne quis putet ex arte fuiſſe dictũ: tã vſus fuit illius ſæculo dicere homo homonis, quã noſtro hois, ſed quẽadmodũ diximus alio loco, priſcus ille vſus ab eruditiori ſæculo eſt exploſus, vt vel inde homines intelligãt totã hãc rationẽ vſu cõſtare quẽ penes arbitriũ vis eſt & norma loquẽdi. Sed de quo vſu intelligamus ſubiũgit, doctiſſimorũ virorũ, nã indoctorũ potius abuſus q̃ vſus appellãdus eſt. Atq; vt pulchre Quintilianus ait: cõſuetudo nõ ex eo accipiẽda eſt: q, plures faciũt: nã hæc ratio periculoſa eſſet nõ modo in ſermone: verũ etiã in vita huma: ſed ex eo qđ optimus atq; ſapiẽtiſſimus quiſq; exequitur: vt ſit cõſuetudo ſermonis eruditorũ, quẽadmodũ viuendi cõſenſus bonorũ. Sed dicet quiſpiã: ſi res litteraria vſu cõſtat, quid mihi ars cõferet? Hoc loco repetendũ nobis eſt, qđ ſcripſimus in principio illius artis: in qua ſermonẽ Hiſpanũ ſub regulas atq; præcepta cõtraximus, artẽ licet ſit collecta ex vſu doctiſſimorũ virorum: phibere tñ apud hoies pbati vſus imperitos ne abuſus irrepere poſſit, vt latinũ ſermonẽ corrumpat. Nã quia vſus loquendi multo indiget tẽpore, neq; facile niſi ab iis qui ſunt in tenera ætate comparari poteſt, excogitata eſt ars quæ non modo ſit vtilis latinæ linguæ imperitis, verum etiã peritis, imperitis inq̃, vt per ea ipſa præcepta in vſum illũ facilius deducãtur. peritis vero: vt ea q̃ ſunt prope infinita & ſparſim ex lõgo vſu dedicerũt, ſub paucis regulis atq; præceptis cõplectantur. ¶ Vnde dicitur grãmatica? Sequẽs quæſtio eſt vnde dicitur grãmatica, hæc quæſtio cum ad oẽs qui aliqua de re diſputant pertinere poſſit. vt inquirant vnde id dicatur, de quo diſputãt: tum maxime ad grãmaticũ: cuius officium eſt demõſtrare vnde cuiuſq; dictionis origo ſit: ſi modo aliũde dicatur. A grãmatis græce reſpõde, qđ eſt a litteris latine. vt ſit grãmatica ſciẽtia vel ars litteraria, nõ vt indocti dicebãt a grãma littera & tica ſcientia grãmaticã eſſe dictam, nam in grãmatica non plus addit, q̃ vt Cicero ait in topicis. timus infinitim⁹ & legitim⁹, aut enſis in Hiſpaleñ. Cordubeñ. Italicẽſis. neq; enim in illis dictiõibus timus & enſis aliud ſunt q̃ pductiões nominũ deriuatiuorum a fine, lege. ede. Hiſpali. Corduba. Italica. Sed homines græcarũ litterarum ignari occaſionẽ errãdi habuerunt ex eo quod inueniebant pro grãmtica interpretatũ in latinum ſermonẽ: ſcientia vel ars litteraria, pro dialectica ſcientia vel ars diſputatiua, pro rhethorica ſcientia vel ars oratoria. Nam ſcientiarũ nomina quæ ſunt græca plerũq; a latinis in hũc modũ verti cõſueuerunt, vt politice reſpublica, æconomice res familiaris. Georgice res ruſtica: & eodem modo grãmatice res litteraria. ¶ Quotuplex eſt grammaticica? Quaſi velit dicere grãmatica in genere accepta in quot partes diuiditur, huic quæſtioni reſpondet ex Quintiliani autoritate, qui oratoriarum inſtitutionum libro primo his verbis inquit. Et finitæ quidem ſunt partes duæ: quas hæc profeſſio pollicetur, ideſt ratio loquẽdi, & enarratio autorum, quarũ illiã methodicẽ, hanc hiſtoricẽ vocant. Idem quoq; Diomedes grãmaticus ſentit alijs tamẽ verbis dicens. Grãmaticæ partes ſunt duæ: altera quæ vocatur exegetice: altera hiſtorice, nã tota grãmatica conſiſtit præcipue intellectu poetarũ, ſcriptorum & hiſtoriarũ prõpta expoſitione: & recte loquẽdi ſcientia. Quã ergo grãmatices partem Quintilianus vocat hiſtoricẽ, i. narratiuã: quãdo hiſtoreo græce interpretatur narro: hanc eandem Diomedes exegeticem nominat, quæque narratiua interpretatur. Quã rurſus Quint. methodicẽ appellat. i. doctrinalem, quoniã methodus doctrina interpretatur: eã ipſam Diomedes vocat hiſtoricẽ. i. definitiuã, quia horizo græce, eſt latine definio ſiue termino. Ego recte dixit hiſtoricen ſiue exegeticen verſari in enarrãdis exponẽdiſq; autoribus ad quorñ imitationem poſt artis præcepta ſe debent pueri cõponere. Methodicẽ vero ſiue horiſticẽ verſari circa eadem ipſa artis præcepta, quæ vt diximus, ex optimo autorũ vſu collecta ſunt. ¶ Quot ſunt partes præceptiuæ grãmaticæ. Omiſſa altera grãmatices parte, quã diximꝰ hiſtoricẽ ſiue exegeticem, quod non eſt huius conſiderationis. rurſus interrogat quot ſunt partes methodices ſiue horiſtices: hoc eſt præceptiuæ grãmaticæ & reſpondet eſſe quattuor illius partes, quæ vero illæ ſint, & quæ cuiq; ſubiecta materies: enumerat. Nã orthographia diſputat de littera, proſodia de ſyllaba, etymologia de dictione, ſyntaxis de partium ſiue dictionum inter ſe conſtructionem. Ex quo Ioannis Paſtranæ conuincitur erratum atq; artis dialecticæ ignorãtia, quæ in principio illius operis q, in perniciem ſermonis latini caſſo labore compoſuit: ſcripſit partes orationis eſſe quattuor quas nos partes grãmatices eſſe diximus litteram ſyllabã, dictionem, orationẽ. Aliud enim eſt grãmatica, aliud oratio, illius partes ſunt cõſiderare de litteris, qđ eſt minimũ in oratione, aut de ſyllabis, quæ litteris cõſtat, aut de dictiõibus q̃ ſyllabis cõficiũtur aut de oratiõe, q̃ ex dictiõibus cõſtruitur, huius vero ptes ſunt in quas oratio ipſa diuiditur: quẽadmodũ aliud eſt rhetorica, aliud eſt oratio qđ eſt opus rhetoricẽs, nã ptes rhetoricæ ſunt inuẽtio, diſpoſitio, elocutio, memoria, pnũciatio. Oratiõis vero exordiũ, narratio, partitio, cõfirmatio, cõfutatio, cõcluſio: quẽadmodũ. n. nulla eſt pars oratiõis rhetoricæ in qua nõ ſit inuentio. diſpoſitio, elocutio. memoria pnũciatio, eadẽ quoq; rõne nulla eſt pars orationis grãmaticæ, in qua nõ cõſideremus quibus litteris ſcribẽda ſit, quo accẽtu quæq; ſyllaba enũciãda, quid dictio ſignificet, & quæ habeat accidẽtia, & qua rõne in cõſtructiõe orationis veniat. Nõ recte igitur Paſtrana cõfundit partes oratiõis cũ partibus grãmatices. Quẽadmodũ enim dialectici definiũt: & vſurpatur a Cice. vi. li. de finibus bonorũ & malorũ, vitioſum eſt in diuidendo, partem in genere numerare, quod hic noſter facit, qui litterã, q̃ pars ſyllabæ eſt, & ſyllabã q̃ pars dictiõis, & dictionẽ q̃ pars orationis, ſub vno genere hoc eſt oratione ex æquo diuidit, qđ eſt, vt Ciceronis verbis vtar, nõ partiri, ſed frãgere, nõ aliter q̃ ſi quis animalis corpus diuidat in caput, oculum & pupulã, cum pupula pars oculi ſit. oculus capitis, caput vero totius corporis.

Vnde dicitur grammatica? A grammatis: hoc eſt a litteris: quaſi ſcientia litteraria.

Quotuplex eſt grammatica? Quintiliano autore duplex, Hiſtorice; quæ in enarrandis autoribus verſatur; ad imitationẽ propoſita. Et methodice; quæ artis præcepta continet.

Quot ſunt partes pceptiuæ grãmaticę. Quattuor Orthographia; cui reſpõdet littera, Proſodia, cui reſpõdet ſyllaba, Etymologia; cui reſpõdet dictio Syntaxis; cui reſpõdet partiũ oõnis cõſtructio.

De erotematis orthographiæ. Totũ artis grãmaticæ negotiũ (Quint. autore) in duobus maxime sistit, in recte loquẽdi rectęq; scribendi ratione. Recte loquendi regulas continet prosodia, etymologia, syntaxis. Recte scribendi vero ea quam græci orthographiã vocant, & a qua potissimum tota grammatica nomen assumpsit. ¶ Quærit igitur in primis, quid est orthographia. Cui respondet. Scientia docens litteris quæq; dictio scribenda sit. Breuius & fortasse melius dixisset scientia recte scribendi. Cuius ratio (vt inquit Fabius) non in hoc posita est: vt nouerimus quibus quæq; syllaba litteris constet, sed tota eius artis subtilitas versatur circa rectam scriptionem dictionũ græcarũ, atq; etiam latinarum, quæ non sunt in vsu frequenti. & q̃ diphthongo, quæ vocalibus aspiratis, aut consonantibus, quæ per ypsilon scribuntur: nam si Aristotele autore virtus & ars circa difficile versantur, hic labor, hic tota difficultas orthographiæ versatur. Quæ & si cõsuetudini seruit, ideoq; sæpe mutata est (quẽadmodum ait Quintilianus.) illã tamen scribendi rationem sequemur, in quã doctissimus quisq; consentit. Atq; vbi illi inter se varij sunt, in quod plures illorũ cõueniunt.

¶ De erotematis Orthographicę. Capũ. ij.

QVid est orthographia? Scientia docens quib⁹ lr̃is quçq; dictio scribẽda sit.
Vnde dicitur orthographia? Ab orthos, qd̃ est rectũ, & grapho scribo: quasi scientia recte scribendi.
Quid est littera? Vox quę scribi potest indiuidua.
Vnde dicitur littera? a lituris quod antiqui tabulis ceratis scribere solebant, & postea delere.
Quot sunt litteræ in vsu apud latinos? Duæ & viginti, & .h. quæ nõ est littera sed aspiratiõis nota.
Quot sunt genera litterarum? Duo. quædã enim sunt vocales, quædam vero consonantes.
Quid est vocalis? Littera quæ per se & puta pronunciari potest. Vnde & vocalis dicitur, quod p̃ seipsam vocem habeat.
Quod sunt vocales? Sex. a. e. i. o. u. ypsilon.

¶ Rursus quæritur vñ dicitur orthographia, & qa græca dictio atq; composita est, respondet, q̃ ab orthos (qd̃ interpretatur rectum) & grapho (qd̃ est scribo) componitur, vt sit, qd̃ ipsa orthographiæ diffinitio explicat, sciẽtia recte scribẽdi. ¶ Quid est littera? Quia (vt diximus) orthographia circa litteras, quasi circa subiectã materiam versatur, Iterum quærit: quid est littera? memineris aũt litteras ab elementis autore Prisc. distare: q̃ litteræ sunt ductus siue characteres qui scribũtur. Elemẽta vero sunt ꝓnũciationes ipsæ q̃ scribũtur, cõfundunt tñ autores hãc differẽuã alterũ ꝓ altero accipiẽtes. Rñdet vero ex diffinitiõe Pris. dicẽs littera est vox indiuidua, q̃ scribi põt. hic litterã ꝓ elemẽto accipit: sed quia, vt inqt Fabius, sic qdq; scribẽdũ est, quẽadmodũ sonat: quia hic est vsus litterarũ, vt custodiãt voces, & veluti depositũ legẽtib⁹ reddãt, q̃ de litteræ plata dicimus, de scripta quoq; est intelligẽdũ, recte igitur Pris. definiuit: littera ẽ vox q̃ scribi põt indiuidua. Si enim scribi nõ põt, quales sunt voluerũ voces, & mugit⁹ boũ, & gemit⁹ hoim: quas Pris. illiteratas vocat: illa nõ recte appellabitur littera. Indiuidua aũt subiecit, quia (vt alia diffinitiõe Pris. oñdit) littera est minima pars vocis cõpositæ: minimũ aũt est quod ampli⁹ diuidi nõ põt, cui⁹modi est littera. Ex quo infertur, psi, litterã apd̃ græcos & .x. apd̃ græcos & latinos nõ esse litteras: q̃nquidẽ altera in .ps. altera in .cs. vl̃ .gs. diuiditur. sed poti⁹ dicẽdũ est, vtrãq; figurã binarũ litterarũ esse cõpẽdiũ. ¶ Vñ dicit littura? Rñdet ex Pris. verbis, litterã dici a lituris. verba Pris. sunt. dicitur aũt littera quasi legitura: eo qd̃ legẽdi iter præbeat, vl̃ a lituris vt q̃busdã placet, qd̃ plærũq; antiq in ceratis tabulis scribere solebãt: & postea delere. Ideo aũt ex hac rõne. t. geminauit: quia litura primã syllabã breuiat, q̃ in littera lõga ergo hic de littera scriptili rñdet. ¶ Quot sunt litteræ in vsu hic quoq; de nũero litterarũ, q̃ scribũtur, inquirit. Neq; enim recte duo & viginti rñdisset, cũ apud Latinos sex & viginti sint ꝓnũciatiões litterarũ distinctæ, & totidẽ cõsequẽter debeãt esse littiræ, quẽadmodũ paulopost dicem⁹: & exactius disputatũ est in repetiõe, quã de litteris habuim⁹, & in ope illo q̃ de sermõis Hispani grãmatica fecimus, quib⁹ in locis deductũ est octo esse vocales apud latinos. & duo de viginti cõsonãtes. Ergo figuræ litterarũ, q̃ scribũtur: duæ sunt & viginti, & .h. q̃ (& si quãtũ ad figurã littera sit, atq; in ordine litterarũ ponatur) nõ est elemẽtũ, quia nõ sonũ, sed tãtũ spiritũ siue flatũ habet: vñ & illã flatilẽ plures dixerũt: q̃ cũ additur litteris .c. p. t. quod ãmõ sonũ illarũ alterare videtur: & aliud genus litterarũ efficere: qd̃ quia in vocalibus & .r. littera nõ apparet: græci .c. p. t. aspiratis diuersos characteres dederũt. r. vero nõ dederũt, quia aspiratio illi nõ cohærct, sed potius vocali q̃ sequtur, vocalibus vero, quia in illis nõ eminet, atq; ideo græci vocalibus aspiratis apices aspirationẽ designãtes imponũt. ¶ Quot sunt gña litterarũ, ac si dicat, litteræ in quot ptes siue spẽs diuidũtur, vt littera sit genus: & quærat de eius ꝑtibus siue speciebus, vt dicũt dialectici: qd̃ tñ Cic. dicere, reformidat. Rñdetq; duo esse gña: alterũ vocaliũ: alterũ cõsonãtiũ. ¶ Quærit inde, quid est vocalis? Rñdet vero & quid sit, & vñ dicatur. Est. n. vocalis littera q̃ ꝑ se & pura, i. nulli alteri littera admixta, ꝓnũciari põt. vt cũ dico. a. sic sonat pura & impermixta, vt a nulla vndiq; alia littera feriatur. Ex qua diffinitiõe originẽ vocalis ostẽdit dicẽs, qd̃ vocalis ex eo dicitur, q̃ ꝑ seipsam vocẽ habeat. ¶ Postea de nũero vocaliũ inqrit dicẽs, quot sunt vocales? Rñdet aũt esse sex. a. e. i. o. u. ypsilõ. Ex quo facile apparet q̃stionẽ hãc de vocalibus esse q̃ scribũtur, nã q̃ a tẽpestatis nostræ hoib⁹ enũciãtur, quiq; sunt tãtũ. q̃ vero ab antiqoribus, octo. a. e. i. o. u. y. psilõ, et duæ aliæ vocales, altera q̃ sonat inter. e. i. altera inter. i. u. quẽadmodũ in repetiõe superi⁹ memorata satis copiose deduxim⁹. Illud tamen interim nõ est dissimulãdũ, vocales illas oẽs in eadẽ gutturis ꝑte formari, sed oris labiorũq; distorsionẽ facere illarũ diuersitatẽ, vt eo vel facile intelligi possit: cũ innũere sint oris labiorũq; figuræ, infinitas quoq; esse posse vocales nedum octo illas, quas supra memorauimus, differẽtias tũ illarũ nõ sentiri. Nã quẽadmodũ in arcu cæleſti, qui (vt Verg. ait) mille trahit varios aduerso sole colores, oculi nõ ꝓcipiũt nisi tres tãtũ, & in quo, vt Oui. ait, niteãt cũ mille colores, trãsitus ipse tñ spectãtia lũina fallit, vsq; adeo q̃ tãgit idẽ est: tñ vltima distãt, eodẽ mõ cũ aures nostræ tãtũ vocales quiq; sentiãt: rõ tñ intelligit, tot esse, quot ꝑñt esse oris diuersitates, nã & mathematici dicũt, quãtitatẽ cõtinuã nõ habere finẽ in diuidẽdo.

¶ Quid est consonans? & respondet esse litterā quæ per se non potest enunciari, nisi vocalem feriat. vt si velis ꝓnunciare. b. non possis efficere nisi vocalē sequentē aut præcedentē feriat: & potest tñ sequentē media altera consonāte ferire. Ex hac cō sonantis diffinitione infert originē vnde dicitur, quia ab eo quod cū vocalibus sonet. ¶ Quot sunt consonātes, quia de numero quæsiuit, respondet esse sedecim reliquas a sex vocalibus, cū tamen sint aliquanto plures quēadmodū e vestigio deducemus. ¶ Quot sunt species cōsonātiū? quærit adhuc an cōsonans quæ erat litteræ species, possit in partes diuidi, & dicit esse duas adhuc consonātium species, alterā mutarū, alterā semiuocaliū. Sed cū dixit nouē esse mutas, & septem semiuocales, manifestū est de simplicibus litterarum figuris respondisse, nam pronunciatiōes. vt diximus, duo de viginti sunt, duodecim mutarū, sex semiuocaliū: q, sic probari potest, ait Pli. li. natu. histo. vij. latinos habere vim omniū litterarū, quas graci habēt, nā dictiones græcas cū litteratura in latinum sermonē trāsfere placuit. Illi nāq; nouem habent mutas in triplici differentia positas. p. c. t. subtiles. ph. ch. th. crassas. b. g. d. medias quarū subtiles & medias habēt latini. habent quoq; & spissas. sed tātū in dictionibus græcis, vt philosophia, chorus thalamus, quas quia figuras non habemus per subtiles aspiratione addita repræsentamus, cum diuersæ omnino sint ab illis, multoq; magis in pronūtiatione distent, quam ab illis quas diximus esse medias. Cū ergo diuersitas litterarum non in figuris. sed in pronūciatione sit, manifestū est. ph. ch. th. alterius esse generis quā. p. c. t. cū uō aspirantur. Habēt præterea latini tres mutas, quas ignorant græci. f. i. u. cōsonātes. vt enim alio in loco ꝓbauimus inter. f. & .ph. tāta est differētia, vt inter duas litteras eiusdem generis nulla maior esse possit. f. vero mutā esse omnes grammatici testantur, a qua multum in pronunciatione differt. u. consonans q, antiquiores digama æolicum appellabant. i. cōsonans, quem habeat sonum fateor me ignorare: nam quemadmodum compertum habeo non eum esse, quem Hispani proferunt, quemq; ego contenderim non aliunde q̄ a pœnis Hispaniā accepisse, ita suspicor proxime accedere ad sonum. i. vocalis. nisi sibi q. i. sipsi insidet, reliquasq; vocales frangit, sed interim reiciamus illam in numerum mutarum. Colligamusq; duodecim esse mutas, tres græcorum ꝓprias ch. ph. th. tres latinorum. f. i. u. consonantes, sex communes græcis & latinis. b. c. d. g. p. t. nam. k. q. ociosæ sunt, cum eundem sonum habeant quem habet. c. neq; figurarum diuersitas debeat numerum augere litterarum. sex tamen esse semiuocales diximus, cum reliqui omnes grammatici, græci, & latini, dixerint esse septem. & quem fecimus respondentem discipulum septem quoq; esse dixit. Sed hi omnes de figuris loquuntur litterarum, nos vero de illarum vi potestateq; disseri-mꝰ. cuius ratio conuincit. x. non. esse litteram, sed vt supra memorauimus, duarum litterarum compendium: quarum altera hoc est. c. vel. g. ad mutas, altera hoc est. s. ad semiuocales referenda est. ¶ Quare dicuntur mutæ, cui quæstioni respondet: mutas ideo dici non quia illæ partes vocis non sint: sed quia comparatione vocalium & semiuocalium nihil prope sonent. Quod exemplo Priscianus ostendit sic. quemadmodum informis dicitur mulier non quæ caret forma, sed quia est male formata: sic etiā muta dicitur non quia omnino caret voce, sed quod exiguam partem habeat. Immo vero possem ego dicere mutas iccirco appellatas, q, per se nulla ratione possint enunciari: cum in ea oris parte formentur, qua nullo modo possit vocis esse iter: nā. p. b ph. ore clauso labriſq; præssis efſinguntur. t. d. th. lingua inter dētes cōpressa priori parte. c. g. ch. ipsius arteriæ faucibus clausis. f. vero. & .u. cōsonans prioribus dentibus inferiori labro impressis quod. f. (vt Quint. ait) per dentium discrimina extorsum efflatur. u. vero. spiritum quodāmodo intus attracto. i. vero cōsonans quam habeat vocem iam confisi sumus nos ignorare. Cum igitur omnibus in his locis ea sit oris figura, vt nulla ratione vox exire possit, quia per se non potest enunciari, nisi vigore duntaxat vocalium, merito dicuntur mutæ: quippe quæ nullam per se vocem habeant. ¶ Quare dicuntur semiuocales, respondet ideo sic appellatas, q, in sonoritate proxime ad vocales accedant. Nam (vt ait Priscia,) sic appellatæ sunt, quia plenam vocem non habeant, vt semiuiros appellamus, non quod dimidiam partem habēt virorum, sed quia pleni viri non sunt. Cur autem magis quā mutæ. minus autem q̄ vocales sonent: ratio est quia in ea oris parte figuraq; formantur, in qua hoc efficī possit. Nam ore faucibusq; semiadapertis lingua ad palatum cælumq; ipsum illisa semiuocales enunciatur præterq̄. m. q̄ & ipsa potius inter mutas enumerari deberet, propterea quod in pronunciatione ad. b. proxime accedat: nisi q, b. labijs clausis cum vocali sequenti erumpit. m. quodammodo per nares efflatur. ¶ Quot accidunt litteræ? posteaq̄ dixit quid est littera, atq; illam in partes diuisit, quærit quot sunt illius accidētia, respōdetq; esse quinq; Nomen est, quo vna quæq; appellatur. Figura, qua describitur. Potestas, qua pronunciatur. Cognatio, quam cum alia habet littera. Ordo, quo cum alio syllabicatur. ¶ Quid est nomen in littera, vocabulum (inquit), quo vnaquæq; appellatur, vt quam græci vocant alpha, hebræi aleph, pœni alipha. nos ipsius vocis nomine appellamus. a. magna profecto vtilitate illorum, qui ex illis litteris incipiunt syllabas coniungere: nam græcis hebræis & pœnis cuanesunt potestates litterarum cum in syllabicando illas longo circuitu nomunum suarum appellant, ex quo fit, vt hac vna in re multo plus latini triduo proficiant: quam illi mense.

Quid est cōsonans? Littera; quę nisi feriat vocalē, pronunciari non potest; vnde & cōsonās dicitur, quod cum vocalibus sonet.

Quot sunt cōsonātes? Sedecim reliquę a vocalib⁹.

Quot sunt species consonantium? Duæ, quædam enim sunt mutæ; & quædam semiuocales.

Quot sunt mutæ? Nouem. b. c. d. f. g. K. p. q. t.

Quot sunt semiuocales? Septem. l. m. n. r. f. x. z.

Quare dñr mutę? Quia in comparatione vocaliū & semiuocalium nihil prope sonent.

Quare dicuntur semiuocales? Quia in sonoritate proxime ad vocales accedunt.

Quot accidūt litterę? Quinq; Nomē. Figura. Potestas. Cognatio. Ordo.

Quid est nomen in littera? Vocabulum; quo vna quęq; appellatur ad aliarū litterarū discretionē.

¶ Quid est figura in littera? Descriptio (inquit) siue linearum ductus certis lineamentis & characteribus terminata: q̃ exemplo declarat. vt. l. longa, i. breuis, o. rotunda, & composita ex longa & rotunda. b, d, p. ex brevibus. m, n. & eodem modo de reliquis. Illud modo memineris lineamentorum varietatem non facere diuersitatem litterarum. ¶ Quid est potestas in littera? Ipsa respondet litteræ pronunciatio, nam quemadmodum litterarum diuersi ductus atq; tractus non diuersificant litteram: ita ediuerso si vna litteræ figura plures soni repræsententur, plures quoq; litteras illam vnam esse intelligemus ¶ Quid est cognatio in littera? Hanc litteræ accidentiã. Quintili. præcepit vt pueri sciant. scribit enim his verbis, quare discat puer quid in litteris propriũ: quid commune, quæ cum quibus cognatio: nec miretur cur ex scanno fiat scabellum, neq; has modo nouerit mutationes, quas afferunt declinatio aut præpositio. sed & quæ rectis casibus ætate transierunt. Quibus in verbis quattuor modo mutationis litterarum in alias litteras tangit. Deriuationis cum dicit: cur ex scanno fiat scabellũ: quid propter eam cognationem q̃ est. m. cum. b. Declinationis, vt cum subdit secat secuit. Præpositionis per quam intelligimus compositionem, quia præpositiones plærumq; veniunt in compositionem, vt cum subdit cado excido. De interpretatione siluit, tamen adiecit alium modum cognationis cum dicit: quæ rectis casib9. i. manẽte prima nominis positiõe: ætate. i. tẽporis vetustate trãsierũt. i. litteræ i alias mutatæ sunt: vt valesij & fasii in valerios & furios, s. mutata in. r. Ergo a lida fit leda. i. mutata est in. e. a tego toga. e. mutata est in. o. ab amicus inimicus. a mutata est in. i. a facio feci: a mutata in. e. propter eam quam dixim9 litterarum cognationem: cuius cõsideratio: quia latissime patet: satis erit in præsentiarũ pueros admonuisse cognationis litterarum, ne postea mirentur cur aliæ in alias transeãt. ¶ Quid est ordo in littera? Accidit præterea litteræ ordo: non quemadmodum Isidorus ait, quod. a. ponitur ante. b & .b. ante. c. & .c. ante. d. quoniã ille ordo litterarum est quæ scribuntur: nihilq; ad grammaticum pertinet, sed quærit de ordine litterarum enunciatarum: cum in vnam syllabam colliguntur, ideo respondet, ordinem in littera esse rationem, quæ demonstrat, quæ præponi, quæ subsequi debeat: non in scriptura: sed in pronunciatione. Sed quia litteræ aut sunt vocales, aut consonantes: quærit primo de ordine vocalium dicens. ¶ Quis est ordo in vocalibus, quia tantũ vocales in syllabam coire non possunt nisi diphthongon: respondet q̃ cum in diphthongon coeunt, quædam semper præponuntur, quædam semper postponuntur, quædam aliquando præponuntur aliquando postponuntur. Cum enim apud latinos sex in vsu diphthongi sint. æ. au. ei. eu. yi. œ. facile colligitur. o. a. y prepositiuas esse. i. u. postpositiuas. e. vero communem. nam in ei. præponitur in. æ. postponitur. ¶ Quid est diphthongus? occasione habita ex eo quod diphthongi meminit: quærit rursus quid est diphtongus, cui respondet. est conglutinatio. i. constricta quædam & ferruminata coniunctio duarum vocalium, nam tres, Quintiliano autore, nunq̃ possunt coire in sermone græco, aut latino: cum tamen in hispano frequenter coeant: quamadmodum alio loco probauimus. Quod si quis obiecerit has particulas quæ, quæro, væ, væcordia. in quibus priores syllabæ ternas habent vocales: dicimus in prioribus illis. u. non esse vocalem sed vocalem liquidam, in posterioribus vero esse consonantem. Quod. n. Horat. in. j. carmi. dixit, nunc mare nunc siluæ. vbi. u. ex ratione carminis vocalis est, dicimus factam esse illic solutionem vt. u. iam non pertineat ad diphthongon quæ sequitur, sed per seipsam syllabam efficiat. Et subiungit deinde in eadem syllaba suam vim retinentium, quod si verum est, idq; omnes grãmatici antiqui & iuniores fatentur, ego non video cur tanta iniuria debeat fieri vocalibus illis, quæ exteruntur: vt omnino illas supprimamus. Quod si Quint. & cum illo omnes qui de orthographia scripserunt: recte dixisse putantur: cum aiunt sic scribẽdum esse vt pronunciamus, atq; ediuerso sic pronunciandũ vt scribimus: ego non intelligo quid ad rem pertineat diphthongos scribere, si proferendæ non sunt, aut si in eadem syllaba suam vim retinent: cur ambæ ille vocales enunciari non debeant, quod vero quidam dicunt. Illud suam vim retinentium debere intelligi quantum ab syllabæ quantitatem: ridiculum est, cum vel ex ipsa diphthongi deriuatione facile appareat vtramq; vocalem debere enunciari. ¶ Dicit enim diphthõgus, vt statim subiungit, a dis græce, quod est bis latine, & phthongus sonus: quasi duplex sonus. Sed quid ego hac de re sentiam in sequenti erotemate declarabo. ¶ Quot sunt diphthongi? sex diphthongi sunt apud latinos. æ. au. ei. eu. yi. œ. quarum tres. ei. eu. yi. in dictionibus tantum græcis reperiuntur. Reliquæ tres. æ. au. œ. in græcis pariter & latinis. Sed quemadmodum vocales in diphthongis pnunciari debeãt: significauimus in hunc modũ, vt in. æ. ei. œ. priores vocales supprimantur, idest, paululũ quidda

Quid est figura in littera? Eius descriptio certis lineamentis terminata. puta lõga, breuis, rotũda.

Quid est potestas in littera? Ipsa litterę pronũciatio, ppter quã & figurę & nomina sunt inuenta.

Quid est cognatio in littera? Quædam affinitas q̃ alia in aliam cõmutatur, aut per interpretationẽ vt a lida leda; aut per deriuationem. vt a tego toga: aut per compositionem, vt ab amicus inimicus; aut per declinationem: vt a facio feci.

Quid est ordo in littera? Ratio demõstrans q̃ prę poni; quæ subsequi debeat in pronunciatione.

Quotuplex est ordo in litteris? Duplex, scilicet, in vocalibus & in consonantibus.

Quid est ordo in vocalibus? Quod cum in diphthongon coeunt; quędam semper præponũtur, vt. a. o. y. quædam semper postponuntur. vt. i. u. quædam aliquando præponuntur, aliquando postponuntur. vt. e.

Quid est diphthongus? Conglutinatio duarum vocalium in eadem syllaba suã vim retinentiũ.

Vnde dicitur diphthongus? A dis quod est bis & phthongus sonus; quasi duplex sonus.

Quot sunt diphthõgi quibus vtuntur latini? Sex æ, vbi supprimitur. a. & profertur. e. vt musę, au. vbi pfertur. a. & rapitur. u. vt audio, ei. ubi sup-

&tcꝫ obſcurum ſonent,quomodo Quid.ſ.meta,dixit ſuppremit extẽplo vocem, ſequẽtes vero vocales plene enunciẽtur:in reliquis vero tribus.au,eu.yi.priores.vocales enuncientur integre:ſequentes vero rapiãtur.i.raptim proferãtur,vt inter ſupprimere & rapere faciamus differentiã quantũ adhunc pertinet locum:quod ſupprimere ſit minus q̃ rapere quẽadmodum & rapere minus eſt q̃ pronunciare ſiue enunciare ſiue proferre.Quod vero in.yi.diphthongõ,diximus vtrãq; vocalẽ in.i. longũ pferri:volebamus ſignificare,q̃ cũ.y.ſubtilis ſonus ſit nobis incognitus.i.vero latinis oĩbus notus vtraq; vocalis in ſonũ nobis cognitũ cõfunderetur. ¶ Quid eſt ordo in conſonãtibus:hæc quæſtio per quã vtilis eſt tum librarijs:tum incipientibus primas litteras in ſyllabam coiungere:tum deniq; ipſi pronunciationi cuius cauſa & libri ſcribuntur & litteras legimus.Librarijs inq̃ & reliquis ſcriptoribus,quod cum in fine linearum dictiões longiuſculas diuidere neceſſe eſt,neſciunt quas conſonantes in ſequentẽ lineam tranſferant, quaſue relinquãt,in quem errorem ne Auguſtus Cæſar incurreret: conſueuit lineas cum dictionibus finire:ſcribit.n.Trãquillus in vita illius his verbis.Notaui & in chirographo eius illa præcipue non diuidere verba, nec ab extrema parte verſuum abũdantes litteras in alterũ trãſfert,ſed ibidem ſtatim ſubijcit circunducitq;,hoc quoq; obſeruamus hodie,fieri ab hebræis & pœnis:quod Sueronius dicit Auguſtum obſeruaſſe. Prodeſt etiã pueris illorumq; pædagogis,vt in ſyllabicãdo ſciant quas cõſonantes præcedenti vocali,quas in ſequenti cõiungere debeant.Confert quoq; ad pronunciationem,vt in proferendo ſciamus quæ conſonans cui vocali adhæreat. Quod plures q̃ tres,ponit primo huiꝰ negotij regulas quaſdam generales,deinde ſubiungit particulares. ¶ Prima igitur regula eſt,q̃ in eadem ſyllaba nunq̃ poſſunt præcedere vocalem pluſq̃ tres conſonantes.vt ſcribo.ſtratum.ſcrobs.nec rurſus poſſunt ſubſequi vocalẽ pluſq̃ totidẽ,vt ſtirps. Et q̃ ſi ſequens ſyllaba. ¶ Secũda regula eſt,q̃ ſi in dictione pluriũ ſyllabarũ ſequens ſylaba incipit a vocali,neceſſe eſt præcedẽtem in vocalem deſinere,vt deus tuus.Ratio autem huius eſt,quia aut inter duas vocales nihil eſt mediũ,aut eſt vna conſonans,aut duæ,aut plures,ſi nihil eſt mediũ,habet locũ ſecũda regula.Si fuerit media vna tantũ cõſonans,habet locũ quarta regula:quoniã illa ſemp pertinet ad vocalem ſequentẽ,præterq̃ in dictiõibus cõpoſitis,vt ſtatim diſſeremus. Si vero plures fuerint conſonantes,aut pertinent ad ſequentem ſyllabã omnes,vt ſcriptus,reſcribo,aut quedam etiam pertinent ad præcedentem,vt forte.perſcribo,quo in caſu habet locũ tertia regula.Sed quando cõſonantes pertinent ad vocalẽ præcedentẽ,quãdo ad ſequẽtem ſtatim explicabimus.Dicit tamen regulas ſupiores eſſe veras in dictionibus ſimplicibus,quoniã in cõpoſitis cõſonantes erunt illius vocalis,cuius fuerant ante cõpoſitionem.vt inimicus cõponitur ex in & amicus,q̃ſenim cõſonãs ſit in medio duarũ vocalium:deberetq; ex ratione regulæ ſuperioris ad vocalẽ ſequentem pertinere,ex hac limitatione non pertinet niſi ad præcedentem. Eodẽ modo ſi fuerint plures cõſonantes,vt reſto:reſcribo,quæ cõponuntur ex ſto & ſcribo cũ hac præpoſitione,re,manifeſtũ eſt omnes illas cõſonantes medias pertinere ad ſequentes vocales. Quint.li.ſ.eſt etiã in diuidendis verbis obſeruatio mediã litterã conſonãtem priori an ſequenti adiungas ſyllabæ.Aruſpex enim,quia a ſpectando pars eius poſterior eſt.s.litterã tertiæ dabimus,abſtemius,quia ex abſtinentia temeti compoſita vox eſt:primæ relinquetur. Sed videamus quando in dictionibus ſimplicibus cõſonãtes mediæ pertinent ad vocalem ſequentẽ,quãdo ad præcedentẽ,qua de re huiuſmõi regulas dabimus.in quibꝰ etiã oſtẽdemꝰ q̃ cõſonãtes añ quas eſſe poſſunt in pricipio & in medio dictionũ. ¶ B.põt.ante.d.poni.vt bdeliũ.abdera ante l,vt blãdus hybla.añ.r,vt breuis.fabrica.añ.s.vt abſyrtus. ¶ C.põt poni ante.l. vt clarus.amyclas.ante.m.vt pyracmõ.ante.n.vt cnidos.aracne.ante.t.vt cteſiphõ.doctus.ante.s.habet ſonũ,q̃ nunc per.x. repreſentatur. ¶ D.poteſt poni ante.l.vt abodlas.ante.m.vt admetus,ante.n.vt cidnus.ante.r.vt draco.cedrꝰ. ¶ F.põt poni. ante.l.vt flagellũ.pflo.ante.r.vt frãgo refringo. ¶ G.poteſt poni ante.l,vt gladius.æglc,ante.m.vt agmẽ.ante.n.vt gnauꝰ, ignis.ante.r.vt gratus pigritia. ¶ L.ante nullã cõſonãtẽ poni põt,ſed ipſa poſtponitur.b.c.d.f.g.p.t. ¶ M.añ nullã cõſonãtem põt poni præterq̃.n.vt mnemoſyne.anmis.ſomnus.ſolẽnis cõtemno.p quo imperiti huiꝰ ratiõis.p.interiecta ſcribebãt ſompnꝰ.ſolẽpnis.cõtẽpno. ¶ N.ante nullã cõſonantẽ ponitur:ſed ipſa poſtponi poteſt aliꝰ. ¶ P.poteſt poni ante.l.vt placeo duplico.ante.n.vt pneuma.ante.r.vt pratũ capra.ante.s.vt pſalmus.ante.t.ptolemeꝰ. ¶ Q.ante nullãcõſonãtem poni poteſt, quia ipſa ſemp ponitur ante.u.liqdã. ¶ R.ante nullã cõſonãtẽ ponitur,ſed ipſam rcliq̃ præcedũt. ¶ S.põt ponĩ ante.b.vt asbeſtos.ante.c.vt ſcribo,aſcra.ante.l.vt ſlatariꝰ.ante.m.vt ſmaragdus.ante.p.vt ſpaciũ.aſpicis.ante.q.vt ſqualor.ante.t vt ſtatꝰ iſte. ¶ T.põt poni ante.l.vt tlepolemus.atlas.ante.m.vt molus.ante.n.vt ætna. ¶ X.ante nullã conſonantẽ poteſt ponĩ.

De erotematis Proſodiæ. Capĩ.iij.

QVid eſt proſodia? Scietia demõſtrans quo accẽtu quæq; dictionis ſyllaba ꝓferatur.

DE proſodiæ erotematis. Secundum partitionem grammatices,qua ſuperius vſi ſumus,hæc eſt ſecunda pars,in quã quærit de proſodia & de ſyllaba,hoc eſt materia,circa quã proſodia verſatur. ¶ Et principio quærit quid eſt proſodia? Scientia (inquit) demonſtrans quo accentu quæq; dictionis ſyllaba proferatur. Nã in vnaquaq; dictione, vt paulo poſt dicemus,eſt vna ſyllaba,in qua eſt accẽtus prædominans acutus vel circunflexus,reliquæ oẽs ꝓferũtur accẽtu graui.

primitur.e.& profertur.i.vt penthei.eu.vbi.ꝓfertur.e.& rapitur.u.vt pentheus.yi.vbi vtraq; vocalis.in.i.longum ꝓfertur vt harpyia.œ.vbi ſupprimitur.o.& profertur.e.vt pœna.

Quid eſt ordo in conſonantibus? q̃d plures q̃ tres non poſſunt præcedere vocalẽ,nec plures q̃ totidem ſuccedere.vt ſcrobs.ſtirps.& quod ſi ſequẽs ſyllaba incipiat a vocali,neceſſe eſt p̃cedentẽ in vocalẽ deſinere,quodq; ſi præcedẽs ſyllaba in cõſonantẽ deſinit; neceſſe eſt ſequentẽ a conſonante incipere,quodq; nõ eſt neceſſe,ſi ſequẽs ſyllaba a conſonante inceperit;præcedentem quoq; in cõſonãtẽ deſinere. Quę regulæ ſunt veræ in dictionibus ſimplicibus,nõ tamen in compoſitis.

¶ Vnde dicitur prosodia? Respondet, a pros præpositione græca, q̃ est ad, & ode odes, quod interpretatur cantus, vt sit verbum ex verbo accẽtus, quẽ latini, vt autor est Gell. tũ vocalionẽ, tũ tenorẽ, tũ tonũ interpretati sunt. Nam quẽadmodũ (ait Boetius) in arte musica. poetarũ carmen inter sermonẽ & catilenã est, ac si velit dicere q̃, hõ cũ loquitur: & pocta cũ in carmine quosdã flexus facit: & musicus cũ cãtus modulatur: oẽs suo modo canunt. Igitur quia qui loquitur, quasdã in dictionibus attollit voces: quasdam deprimit, quasdã circunflectit: quod ãmõ videtur canere, & huiusmodi modulatio est accẽtꝰ, hoc est quasi cãtus. ¶ Quid est syllaba? Ad diffinitionem Prisciani addit enunciata & indistanter: & tollit qd' ille dixit cõsequens. Ait enim: syllaba est cõprehẽsio litterarũ cõsequẽs sub vno accẽtu, & vno spũ prolata. Cõprehẽsio (inquit) litterarũ: nã si vna vocalis syllabã facit per seipsam: non appellabitur proprie syllaba, cũ etymologia & diffinitio syllabæ nõ cõueniat illi: quæ est, syllaba est cõprehẽsio litterarũ, enũciata (inquit) quia syllabæ forma enũciatio est, nõ scriptio, & quod Priscianus addit cõsequens, magna ex parte explicat syllabæ diffinitionẽ, q̃a si litteræ nõ sunt cõsequẽtes. i. nõ possunt syllabicari: nõ erit syllaba prolata sub vno accẽtu, & vno spũ: quia vt diximus, quælibet syllaba habet vnũ accẽtũ, qui est forma illius syllabæ, adiecimus aũt indistãter, quia oẽs illæ litteræ colligẽdæ sunt sub vnũ vocis ictũ. ¶ Vnde dicitur syllaba? Et q̃a originem habet græcã: dicit q̃, a syllabin græce, q̃d' est comprehendere latine, vt sit q̃d' ipsa diffinitio demonstrat cõprehẽsio litterarũ. ¶ Quot accidũt syllabæ? Quattuor esse respõdet syllabæ accidẽtias: quas enũerat: atq; iterũ de singulis illarũ quærit, & primo. Quid est tenor in syllaba? Diximus supra, quẽ accẽtũ grãmaticorũ vulgus appellat: tũ vocalionẽ, tũ tenorẽ, tũ tonũ, a viris doctis fuisse vocatũ: & respõdet esse modũ siue modulationẽ: quo syllaba eleuatur. cũ profertur accentu acuto, aut deprimitur cũ pfertur accẽtu graue, aut eleuatur & deprimitur cũ pfertur accẽtu circũflexo, simul autẽ dicit, non q̃d' eodem tempore eleuatur & deprimitur, sed quod prior pars durationis in syllaba eleuatur, posterior vero deprimitur, & ita fit quasi quidã flexus a sursum deorsum. ¶ Quot sunt tenores? Quia dixit quid tonus esset, quærit rursus de nũero partium illius. Respõdetq; esse tres & noiatim exprimit quid vno quoq; illorũ efficiatur, sed quia hoc negociũ ad quinti libri dispositionẽ pertinet, q̃ hoc loco cursim tetigimus, in illũ reijciẽda sunt: vbi copiosus disputabũtur. ¶ Quid est spiritus in syllaba? Ex quattuor syllabæ accidẽtibus: spiritus pertinet ad qualitatẽ: tenor & duratio ad quãtitatẽ cõtinuã, nũerus litterarũ ad quãtitatẽ discretã. Itaq; respõdet spiritũ esse qualitatẽ qua syllaba aspere vel leniter pfertur. Asperũ enim & lene quãq̃ sunt differẽtiæ tãgibiliũ, trãsferũtur tñ ad sonos, q̃ perueniũt ad aures demulcẽdo, aut exasperãdo sensum auditus. ¶ Quid est tẽpus in syllaba? Hic de lõgitudine durationis in syllaba quærit, quẽadmodũ de tenore interrogatus de syllabæ profunditate quærebat: & quia pars maior quinti lib. est de hac re: hic tãtũ dicit esse durationẽ siue tractũ siue extensionẽ siue porrectionẽ in qua syllaba ꝓnũciatur. ¶ Quotuplex est tẽpus in syllaba? Quod est satis puero nõdũ in re scrupulosa erudito. Respõdet esse duo tẽpora, breue & lõgũ. li. tñ quinto dicturi sumus, alios ista exquisitius distinxisse in quinq; tẽporũ diuersitates, hoc est vnũ, vnũ & semis, duo, duo & semis, tria. ¶ Quid est numerus in syllaba? Hic de quãtitate syllabæ discreta quærit, hoc est quot litteris cõstat. Nã quẽadmodũ littera indiuidua est, ita syllaba in litteris diuiditur. Itaq; rñdet ex syllabæ diffinitiõe esse cõprehẽsionẽ certi nũeri litterarũ ex qb9 syllaba cõstituitur. et rursus q̃rit de nũero. Rñdetq; esse posse sex cũ plurimæ vt scrobs, stirps, pñt esse vna min9, vt trãs. pñt esse quattuor. vt trã. pñt esse tres. vt tra. pñt esse duæ vt ra. vt minimũ põt esse vna. vt. a. sed vt supra memorauimus, tũc ꝓprie nõ ẽr syllaba cũ neq; diffinitio neq; etymologia syllabæ illi cõueniat.

Vnde dicitur prosodia? A pros quod est ad, & ode cantus, quasi accentus; hunc latini tum vocalationem; tũ tenorem; tum tonũ interpretati sunt.

Quid est syllaba? Cõprehẽsio litterarum enũciata q̃ vno accentu & vno spiritu indistãter proferẽ.

Vnde dicit syllaba? A syllabin qd est cõprehẽdere.

Quot accidunt syllabæ? Quattuor. tenor, spiritus tempus & litterarum numerus.

Quid est tenor in syllaba? Modus quo aut leuatur aut deprimitur, aut eleuatur simul & deprimitur.

Quot sunt tenores? Tres. Acutus. Grauis, & circũflexus. Acutus emẽ est quo syllaba eleuatur. Grauis quo syllaba partim eleuatur ptim deprimit.

Quid est spiritus in syllaba? Qualitas quędã, qua aspere vel leniter syllaba profertur.

Quid est tempus in syllaba? Duratio vel tractus in quo syllaba pronunciatur.

Quotuplex est tẽpus in syllaba? Duplex: quia aut habet vnum tempus in quo profertur & dicitur breuis, aut habet duo tempora & dicitur longa.

Quid est numerus in syllaba? Cõprehensio litterarum syllabam constituentium.

Quot possunt esse litteræ in syllaba? Vt multũ sex. vt minimum vna. Sed tunc proprie non dicitur syllaba, cum plures litteras non comprehẽdat.

De erotematis etymologiæ. Cap. iiij.

QVid est etymologia? Sciẽtia ostẽdens verã dictionũ originẽ cũ reliquis accidẽtibus.

¶ Quid est etymologia? Hic de erotematis etymologiæ. cap. iiij. ¶ Quid est etymologia. Incipit inquirere de tertia grãmatices parte, hoc est de etymologia, q̃ circa dictiones singulas versatur. etymologia præcipuæ quærit de origine dictionũ. vnde sunt deductæ. vt an cælebs dicatur: quia cælestis: eo quod onere grauissimo vacet (vt vult Gabinus) an ab eo (vt putauit Modest9) quia cælo Saturnus genitalia abstulerit, hoc nomine appellatum qui vxore careat, sed cõsiderat etiam de reliquis accidentibus singularum partium orationis. vt ad dictionum substantiam pertineat, quid significẽt: & vnde dicantur. reliqua vero sint illarum accidentia. Quomodo autem etymologia quæ est accidens dictionis demonstret substantiam ipsam & accidentia illius, nihil ad grammaticum pertinet, qui pinguiori Minerua res huiusmodi considerare debet.

¶ Vnde dicitur etymologia? ab etymon quod ex græco intepretatur verũ & logos sermo quasi sit latine veriloquium. hic locus ex Quintil. sumptus est qui lib. j. institutio. orato. ait his verbis. etymologia, quæ verborũ originẽ inquirit. a Cice. dicta est notatio, quia nomẽ eius apud Aristotel. inuenitur symbolũ, qd̃ est nota: nã verbũ ex verbo ductũ. i. veriloquiũ ipse Cicero qui finxit reformidat, sunt qui vim potius intuiti originationem vocent. hæc Quintil. ¶ Quid est dictio? quia etymologia circa dictiones versatur: quærit quid est dictio, respõdetq; ex Priscia. verbis in hunc modũ diffinitẽtes. Dictio est pars minima orationis cõstructæ. i. in ordine cõpositæ. Pars inquit Priscia. quantũ ad totũ intelligendũ. i. totius sensus intellectũ, quia si dictio diuidatur, nõ ad totũ intelligẽdũ hæc fit diuisio: vt si diuidas vires in vi & res, nihil partes illæ significãt quantũ ad totius rationem pertinet, & quemadmodũ vna littera proprie nõ facit syllabam cũ syllaba proprie sit cõprehẽsio litterarũ, sic nec syllaba dictionem cũ debeat dictio cõstare syllabis, nec dictio orationẽ, q̃ debet cõstare dictionibus, quæ sunt partes orationis, potest tamen vna littera facere nõ modo syllabã, sed dictionẽ & orationẽ, vt si dixeris. I in secũda imperatiui persona ab hoc verbo eo, is. iui. sed nõ in quantũ est littera, aut syllaba, aut dictio, sed quatenus orationis habet vim. ¶ Dictioni quot accidunt? Ac si dicat dictiõis sic ĩ genere acceptæ quot sunt accidẽtiæ? respõdetq; esse quattuor, quas enumerat: & rursus de singulis quærit, & primo de significatiõe quã dicit esse illud, quo breuiter ostenditur, quid dictio significet, hoc per diffinitionẽ maxime exprimitur, sed quod ad grãmaticũ spectat, satis est digito (vt aiunt) quid quæq; dictio significet ostendere, quã partem assecuti sumus in octo codicibus, quos de vocabulorũ significatione partim ædidimus, partim sunt ædendi. Quærit rursus. ¶ Quid est etymologia? Etymologia hic propriæ accipitur pro illa silicet grãmatices parte, quæ ostẽdit verã dictionũ originẽ, & tunc pars siue species est eius etymologiæ, quã supra diffiniuim9, ad quã pertinet cõsiderare nõ solũ dictionũ originẽ: sed & significationẽ & alias cuiusq; dictionis accidẽtias. ¶ Quid est figura? Quãquam figura omnibus accidat orationis partibus præcipue de illa disseremus in capite erotematũ noĩs & verbi, quia numerosior est illic figuræ disputatio. ¶ Quid est ordo? De ordine quoq; pauca diximus libro. j. nõnihil etiã dicẽdũ est in fine huius tertij cũ de syntaxi agemus, nã totus liber quartus hac de re est. Dicit igitur quasdã dictiões semp præponi. vt nomen verbo, adiectiuo substantiuũ, relatiuo antecedẽs, præpositio dictioni, quæ p casus declinatur, verbũ aduerbio. Sed hic ordo nõ pro serie partiũ oratiõis accipitur, sed pro ordine quo in disponendis clausulæ cuiusq; dictionibus vtimur, nã in serie oratiõis sola præpositio & cõiunctio aliq̃ præponitur. vt ad, apud, & at, aliquãdo postponitur vt tenus, versus, q̃, quoq;: aliquãdo præponitur & postponitur, vt cõtra, cũ, ergo, itaq;. Interiectio & præponi & postponi põt, quia idcirco dicta est interiectio, quia interponitur reliquis partibus orationis quarũ seriẽ potest abrũpere. ¶ Quot sunt partes orationis? Quia dictio nihil aliud est quã pars orationis, quærit de numero partium orationis, ac si velit dicere. quot sunt genera dictionũ, ex quibus veluti ex quibusdã partib9 integralibus oratio cõstruitur. Respondet autẽ esse octo, qui nũerus Aristarcho primũ placuit: quẽ deinde secuti sunt græci & latini artis grãmaticæ scriptores. Sed quẽadmodũ, lib. j. diximus, græci interiectionẽ aduerbio annumerãt, articulũ vero à pronoĩe distingũt, quẽ latini, quia nõ agnoscũt, in pronomẽ retecerũt. Fuerũt tñ qui pauciores orationis partes q̃ octo posuerunt, fuerũt etiã q̃ plures nã referẽte Quint. Aristo. & Thcod, verba modo & noĩa cõiunctiones tradiderũt, videlicet q̃ in verbis sermõis formãin nominibus materiã, in cõiunctionibus autẽ eorũ cõplexũ indicauerũt. Dialectici cæteras oratiõis partes a noĩe & verbo syncathegoremata vocant. i. cõsignificãtia. paulatim deinde a philosophis auctus est nũerus. ¶ Stoici nomini verbo & cõiunctiõi pronomẽ & vocabulũ addiderũt, articulũ pronomini annumerãtes. post adiectæ sunt præpositiões noĩbus, appellatio deide: & participiũ deinde mixtũ verbo. Sed (vt diximus) Aristarchus octo partes orationis posuit. Nomẽ. pnomẽ, articulũ, verbũ participiũ: præpositionẽ, aduerbiũ, cõiunctionẽ. Palæmõ vicẽtinus apud latinos. item octo. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Præpositionẽ. Aduerbiũ. Interiectionẽ. Cũiunctionem, hunc secuti sunt autores grãmaticæ, q̃ post illũ fuere. Hic est ille Palæmon, qui interrogatus quo distaret gutta ab stilla: gutta (inquit) stat, stilla cadit, quoq; dixit Verg. de se vaticinatum dixisse in buc. audiat hæc tãtũ, vel qui venit ecce Palæmõ, quippe multas in grãmatica enodaturus erat quæstiones, quemadmodũ ille iudex arbitrarius fuit inter Dametã & Menalcã disceptãtes. Qui vocabulũ a noĩe distinxerũt: nouẽ faciunt, qui rursus appellationẽ a vocabulo decẽ: vt nomẽ esse tãtũ id, qd̃ nos ꝓpriũ diximus, vt Cæsar. Põpeius. Vocabulũ, qd̃ significat rem corporeã visu tactuq; manifestã, vt aqua, lapis. Appellatio. cui alterũ deest. vt cœlũ. aer. vel vtrũq; vt deus. virtus. Fuerũt

Vnde dicitur etymologia? Ab etymon, quod est verum. & logos sermo, quasi veriloquium, qd̃ Cice. reformidans notationẽ appellat, hæc ab Aristotele symbolum; a quibusdam originatio dicitur.

Quid est dictio? Minima pars orationis construc-tæ, id est in ordine compositæ.

Dictioni quot accidunt? Quattuor, Significatio. Etymologia. Figura. Ordo.

Quid est significatio in dictione? Illud quo breuiter ostenditur, quid dictio significet.

Quid est etymologia? Dixi esse scientiam, qua ostẽditur vera dictionum origo.

Quid est figura in dictione? Forma, qua dictio simplex a composita distinguitur.

Quid est ordo in dictione? Qualitas, qua in oratione alia semper præponitur, alia semp postponitur, alia modo pręponitur, modo postponitur.

Partes orationis quot sunt? Octo. Nomen. Pronomen. Verbum. Participium. Præpositio. Aduerbium. Interiectio. Coniunctio.

Quot sunt partes oratiõis declinabiles? Quattuor Nomen. Pronomen. Verbum. Participium.

Quot sunt ptes oratiõis indeclinabiles. Quattuor Præpositio. Aduerbiũ. Interiectio. Cõiunctio.

qui adijcerent assẽuationẽ.vt heu.Quidã attractionẽ.i. cõtractionẽ.i.cũ aliqd per multa trahitur,vt viritim.alij infinitiũ: qd quidã nomẽ infinitũ,quidã verbũ infinitũ dixerũt.Sed nos appellationẽ & vocabulũ ad nomen: assẽuationẽ ad interiectionẽ.attractionẽ ad aduerbiũ,infinitũ ad verbũ reduximus.gerũdia vero & supina alias ab octo superiorib⁹ posuimus.

De erotematiis nominiũ.cap.v.¶ Musa,quæ pars orationis est? Incipit de erotematis nominũ differere: & cũ interroganti musa,quæ pars orationis est? respõdisset nomẽ:subiecit rursus,quid est nomen, respondetq; iam non tanq̃ rudis in arte.vt.j.lib.nomen est quod declinatur per casus,& nõ significat cum tempore: sed nomen est pars orationis declinabilis corpus,aut rem proprie cõiterue significans,hæc enim diffinitio dialecticaest constãs ex genere & generis differẽtijs.Declinabilis autem dicit ad differentiam indeclinabilũ.Corpus aut rem dixit:vt sub hac diffinitione cõprehendat vocabulum & appellationem.Proprie cõmuniterue significans.vt intelligamus nomen non tantũ dici de proprio, qd' faciebãt qui vocabulum & appellãtionem a nomine distinguebant.Corpus autem a re distinxit,perinde ac si corpus non sit res: quemadmodũ & iurisconsulti distingunt actionem in rem & in personam,quasi persona nõ sit res: sed hi rem accipiunt,p eo quod quisq; possidet. in diffinitione vero nominis pro re intelligimus omne qd̃ non est corpus:nã omnis res,aut est corporea,aut incorporea.res corporea dicitur corpus. res incorporea quia non habet nomen,appellatur nomine sui generis, quod multis in locis fit,vt cum species caret nomine: generis nomen accipiat.Donatus in diffinitione adiecit cum casu.Diome,cũ casu sine tempore,vt distingueret nomẽ a verbo & participio.Priscia.Paulo obscurius, sed tñ verbis idem significãtibus definiuit:nomẽ est pars orationis,q̃ vnicuiq; subiectorũ corporũ seu rerũ cõmunem, vel propriã qualitatẽ distribuit.¶ Vnde dicitur nomẽ? Et respõdet ducere originẽ ex græco:illi enĩ onoma.atos.dicũt a quo detracta.o.priori fecimus nomẽ nõis.Priscia.mauult a nemeo, qd' est distribuo deducere:qd' ipsum verbũ in diffinitione nõis expressit:vel potest dici nomen,(vt ait Seruius)ab eo qd' res notas efficiat:vt sit nomen.quasi notamen media syllaba.(vt Diome. inquit) per syncopã subtracta.¶ Quotuplex est nomen? Inquirit de quadã differentia,quæ ad nõis distinctã cognitionem est necessaria:respõdetq; esse duplex nomen substantiuũ & adiectiuũ,& subiungit.Substãtiuũ esse,quod substantiã:vel quasi substãtiam significat,vt homo,albedo.Adiectiuũ vero esse,quod adiectiuũ substantiuo significat in eo aliquod accidẽs,atq; ideo adiectiuũ dicitur,quod adijci solet nõibus proprijs,aut appellatiuis substantiã significantibus ad manifestandã eorũ qualitatem, aut quãtitatem,q̃ augeri vel minui sine substãtiæ cõsumptiõe possunt:vt bonus hõ.arbor procerior,albedo intensa: nigredo remissa.Vides quẽadmodũ puer iã dedignatus est respõdere ex eo,qd' lib.j.didicit Nomen substantiuũ esse,quod declinatur per vnum articulũ,vel per duos,adiectiuũ vero qd' per tres articulos,vel per tres diuersas terminationes:neq; enim ꝓpterea est nomẽ substãtiuũ,vel adiectiuũ,qa illo vel illo modo declinatur? Nã quia adiectiuũ põt iũgi nõibus substãtiuis,q̃ sunt aut masculina,aut fœminina,aut neutra,ideo est cõmune triũ generum:declinaturq; vel per tres articulos,vel per tres diuersas terminationes.¶ Musa igitur quale nomẽ est? Respõdetq; esse substantiuũ:& ex eo qd' supra dixerat causam reddit,cur sit substantiuũ:quia(inquit)significat rem per se subsistentẽ obnoxiãq; accidentibus.vt musa docta,pulchra,canora.¶ Nomini quot accidunt? Cum nõis accidentias alij aliter enumeruerint.respõdet esse sex accidentias siue obseruationes nominis.(vt ait Diome.)qui cũ Donato numerat inter eas cõparationem:silet speciem. Priscia.tollit cõparationem,& addit speciem:quæ qualitatem quasi ꝓprietatem quandã in nõis diffinitionem reiecit.¶ Quid est qualitas in nomine? Per qualitatem nominis voluerunt grãmatici significare illud,per qd̃ nomẽ ꝓpriũ distinguitur a cõmuni siue appellatiuo:& rursus quærenti,quid est nomen ꝓpriũ? respõdet esse,qd' vni tantũ cõuenit.i.quo res indiuidua demõstratur,de nominaturq;,vt Caliope est nomẽ propriũ:quia eo designamus vnam ex nouem musis.hoc est principẽ illã sui chori.Sed est aduertendum quattuor esse proprijs nõis species,prænomen.nomen.cognomen.agnomen. Prænomen, quod præponitur nomini gentilicio, vel differentiæ causa,qd' plures in eadem familia vno nomine vocabãtur,vt.P.scipio.L.sciopio,vel potius in signum nobilitatis,aut honoris.vt Hora.ii.sermo.Quinte puta,aut Publi:gaudent prænoĩe molles.vnde & serui prænomina non habuerunt,vt colligiuus ex Persi.carmine.hic dama est,non tressis agaso: & sequitur, momento turbinis exit. Marcus dama.hui Marco spondente recusas credere tum nummos? quin potius male meritis de republica in notam ignominiæ (quãuis essent nobiles) detrahebãtur.vt.M.manlio,qui capitolium defenderat,affectati regni crimine damnato constitutum,ne quis in illius familia Marci prænomen haberet. Scribuntur autem prænomina in compendium singulis,aut binis, aut ternis litteris.singulis.si a vocali,aut simplici consonante incipiant,vt.A.pro aulus.C.pro gaius.D.pro decius.L.pro lucius.M.pro Marc⁹. P.pro Publius.Q.pro Quintus.T.pro Titus.Binis,vt.Cn.pro Gneus.Sp.pro Spurius.Ternis,si a consonante incipit prima prænominis syllaba,& in consonantem desinit.vt Sex,pro sextus.Tul.pro Tullius.q̃ fit differentiæ causa,ne si primas tantum litteras poneremus:aliud posset intelligi.vt si pro Tullio.T.poneremus,quispiam legeret non Tullius,sed Titus.

*Especiuum.

¶ Nomen ꝓpriũ est vniuscuiusq; ꝓpriũ. (vt Priscia. inquit) addit Diome. esse gentiliciũ. i. qđ originẽ gẽtis, vel familiæ declarat: ut Portius. Cornel'. Iulius. Et aduertẽdũ est nomẽ, q; prius erat genus ad propriũ nomẽ & appellatiuũ: nunc est nominis ꝓprij species. Cognomẽ est totius cognationis & familiæ cõmune. vt Scipio. Cicero. subiungiturq; semp gẽtilicijs nominibus. Agnomen est, quod aliquo euẽtu imponitur: vt affricanus. põticus. Isauricus, qui affricã, pontũ. Isauros deuicit: deq; eis triũphauit. vt si dixeris. P. Cornelius, Scipio affricanus. P. prænomen est ad cn. differentiã: siue ad nobilitatis insigne mõstrandũ. Cornelius nomen propriũ, q; originẽ Corneliæ gentis ostendit. Scipio cognomen, q; in ea familia sic omnes cognominabãtur, qđ' in illo prio Scipione fuit agnomẽ: qui Scipione. i. baculo innitebatur. Affricanus aũt a deuicta Affrica, codẽ modo. M. portius. Cato Censorius. M. tullius. Cicero arpinas siue orator. Estq; illđ animaduertendũ noĩa propria aliq̃ poni pro appellatiuis: & ediuerso appellatiua pro ꝓprijs. vt Venus ꝓ venustate aut libidine. Bacchus ꝓ vino: & Cupido ꝓ illo deo amorum præside. Donatus. fœlix. Macer. & fere nullũ est nomen propriũ quod non fuerit aliq̃ appellatiuũ: nisi qđ in plerisq; originẽ nescimus. Estq; hoc mirũ in Hebraico sermone propria esse appellatiua cũ præsertim antiquior sit græco atq; latino. Ponuntur quoq; prænoĩa pro noĩbus ꝓprijs: & cognomina & agnomina ꝓ se inuicẽ.

Quod est nomen propríum? Quod vni tantum conuenit, vt calliope; vni ex nouem musis.

Quod est nomen commune? Quod pluribus cõuenit; vt musa, calliopæ, vraniæ, clio.

Quid est species in nomine? Illud quo primitiuũ nomen a deriuatiuo separatur.

Species nominum quot sunt? Duę, Primitiua, quæ aliunde non trahitur, vt mons. Deriuatiua, quæ aliunde deriuatur, vt montanus a monte.

Musa igitur cuius speciei est? Deriuatiuæ speciei. dicitur enim a moso, quod est inquiro.

Deriuatiuorũ nominũ quot sunt differẽtię? Nouẽ. Patronymicũ. Possessiuum. Denominatiuũ. Diminutiuum. Cõparatiuum. Superlatiuum. Verbale. Participiale. Aduerbiale.

Quod est nomen patronymicum. Quod significat filium vel filiam, nepotem vel neptem; vel aliquem ex posteris illius, a quo deriuatur.

¶ Quod est nomen cõe? Quærit de altero diuisionis mẽbro, qđ est nomẽ cõmune: q; alij appellatiuũ appellãt, dicitq; esse illud, qđ pluribus cõuenit. i. de pluribus dicitur, aut quemadmodũ dialectici dicunt de pluribꝰ prædicatur: vt musa, quæ dicitur de qualibet sororũ: cõe est calliopæ. vraniæ. clio. melpomenæ. hõ cõe est Cæsari. Põpeio. Marcello. & reliqs indiuiduis sub specie hũana cõtinẽtis. ¶ Quid est species in noĩe? Inquirit de ſcđa nominis accidẽtia. i. de specie, & primo quærit qđ sit species in noĩe: nã cũ species multis modis dicatur, quãtũ ad grãmaticũ attinet: species in noĩe accipitur ꝓ illo quo primitiuũ a deriuatiuo distinguitur. ¶ Itaq; occasione inde accepta quærit de numero, vt sic dixerim specierũ: & dicit esse duas primitiuã & dertuatiuã: vt sit primitiua, q̃ nõ trahitur. i. deriuatur aliũde. vt mõs, schola. Deriuatiua, quæ aliũde deriuatur. vt mõtanus a mõte. scholaris scholasticus a schola. Sed cũ nullũ sit nomẽ non modo apud latinos: verũctiã, vt Plato in cratylo deducit, apud græcos, qđ nõ aliunde ducatur: dicimus tñ illud nomen esse primitiuũ: siue (vt Varro dicit) primogeniũ, cuiꝰ deriuatio nõ est in prõptu, cũ forte a Græco, vel Osco vel Opico, vel deniq; alterius linguæ, vl' antiquioris, vel incognitæ verbo deriuetur. ¶ Musa igitur cuius speciei est? Musa, aut primitiuũ est, aut a moso, q; est interrogo, vel inqro deriuatur: vt sint musæ quasi inqsitrices rerũ, aut inuẽtrices. ¶ Deriuatiuorũ noĩm. i. noĩm quæ aliũde deriuãtur: quot sunt species, siue differẽtiæ, siue modi? Respõdetq; esse nouẽ. Quas primo enumerat, deinde prosequitur de singulis earũ. ¶ Quod est nomen patronymicũ? Quærit de prĩa noĩm deriuatiuorũ specie, q; est patronymicũ, dictũ quia plerũq; a noĩbus patrũ formatur? Respõdetq; esse illud, qđ significat filiũ vel filiã, nepotẽ vel neptẽ, vel aliquem ex posteris, vt sic dicã, descẽdẽtibus ab illo: vnde nomẽ patronymicum formatur, vt æacides significat filiũ æaci, hoc est peleũ, vl' nepotẽ, hoc est achillẽ: vel aliquẽ ex posteris. vt pyrrhũ achillis filium & Pyrrhũ regem epirotarũ, qui ab illo ducebat originem. Formãtur etiã patronymica a noĩbus matrũ. vt ab ilia Iliades Romulus. a maia Maiades Mercurius. a phyllira Phyllirides Chirõ. Oui. xiiij. met. quas obice firmo clauserat iliades. fit etiã a noĩbus fratrũ. vt Verg. in buc. tũ Phaetõtiadas musco circundat amaræ corticis. i. sorores phaetontis. & Ouid. j. meta. mala tanta phoronidos vltra. i. Ius, quæ fuit soror phoronei: & a filijs. vt althea meleagris ab ibico dicta est: referente Diomed. fiunt præterea a nominibus principũ. vt Cecropide & Thesidæ dicti sunt Athenienses a cecrope primo vrbis cõditore & a Theseo illorũ quoq; rege. Patronymica masculina in noĩbus primæ declinationis formantur a genitiuo. æ. mutata in. ades. vt æneas æneæ æneades. æ. maia. æ. maiades. æ. In noĩbus secundæ declinatiõis fiunt a genitiuo addita. des. vt eacus eaci eacides. æ. priamus. i. Priamides. Quæ tñ in. eus. diphthongon terminãtur cũ duplicem habeãt genitiuũ in. ei. alterũ solutas, & in ei diphthõgon alterũ: formãt ex se patronymicũ ab hoc secũdo genitiuo addita. des. vt prometheus ꝓmethei, vel promethei promethides. æ. Theseus thesei, vel thesei thesides thesidæ. Ouid. j. meta. inde promethides placidis epimethida dictis: & Verg. ij. geor. premiaq; ingentes pagos & cõpita circũ thesidæ posuere. In noĩbus tertiæ declinationis patronymica formantur a datiuo addita. des. vt nestor. oris. ori. nestorides. antenor antenoris. nori. rides. Verg. vj. æñ. tris antenoridas cereri sacrũ polybetõ. Sed hæc regula nõ vsq; quaq; vera est. nã autores aliquãdo addunt aliquid. aliquãdo detrahunt, vt ab atlas atlãtis atlanti atlantiades. amphytrio, onis, oni, amphytrioniades. Ouid'. risit atlantiades & me mihi decipis (inquit.) Verg. viij. æñ. Amphytrioniadæ magno diuisq; ferebat. Ouid. in epistola penelopes: siue menæciadem falsis cecidisse sub armis. Ab æneas quoq; fecit Verg. ænides. viij. ænid'. sit satis ænide telis impune numanum. Idem quoq; scipiades fecit pro Scipionides dicens. duo fulmina belli scipiades: & Hora. ij. sermo. virtus scipiade & mitis sapientia Læli. & Oui. deucalides pro deucalionides: declinanturq; oĩa per primã noĩs declinationẽ. Patronymica fœminina fiunt a patronymicis masculinis ablata de. vt priamides. æ. priamis. idis. æclides. dæ. æclis. idis.

Aliquãdo tamen aliter exeunt, vt ab æneades.æneis.idis.a theseides.æ.theseis.idis. Papi.lib.xij. Theba. viue precor, nec tu diuinam æneida tẽta. & Iuue. vexatus toties rauci theseide codri. declinãtur per tertiã noïs declinationẽ. Reperiũtur quoq; noïa fœminina patronymica terminata in.ne.p primã noïs declinationẽ variata, vt nerine filia nereï. adraſtine filia adraſti, Acriſione filia acriſii. Verg. in buc. nerine galatheathymo mihi dulcior hyblæ. Patronymica nõ ſunt in vſu apud eos, qui in oratione ſoluta ſcribunt: ſed tantum apud poetas, & raro quidem a nominibus latinis: nã illa quæ videntur patronymica: Iuſtinus iuſti filius. albinus albi filius, longinus longi filius, potius dicendũ eſt eſſe poſſeſſiua pro patronymicis, ſicut ediuerſo ponuntur patronymica pro poſſeſſiuis, vt Verg. æñ. pro opere illo Verg. ſed de patronymicis alias diſſeretur pluribus. ¶ Quod eſt nomẽ poſſeſſiuum? Secunda ſpecies nominũ deriuatorũ eſt eorũ quæ dicũtur a græcis: ctetica, a latinis poſſeſſiua dicta: vt diſcipulus ex Priſ. verbis reſpondet: q. cũ genitiuo principali. i. illius nominis vnde deriuatur, ſignificat aliquid ex ijs quæ poſſidentur. Cũ enim genitiuus poſſeſſionem plærumq; ſignificet, nomen quod dicitur poſſeſſiuum æquipollet genitiuo illi vnde deducitur, vt q. Verg. x. æñ. dixit. nã tibi tymbre caput euãdrius abſtulit enſis. perinde eſt ac ſi dixiſſet euãdri enſis. Sunt etiã quædã nomina, poſſeſſiuis ſimilia, hoc eſt, quæ cum non ſint poſſeſſiua, proprie tamen habeht formam poſſeſſiuorum. vt Quint. Iulia. Gentilia quoq; poſſeſſiuis ſimilia ſunt, vt Romanus, Hiſpanus. Exeunt autẽ huiuſmodi poſſeſſiua ſiue gentilia in varias terminationes. eus. penultima breui. vt æthereus. a. um. neſtoreus. a. um. In. æus. penultima. æ. diphthongo ſcripta. vt thebæus. a. um. achæus. a. um. actæus. a. um. q̃ ppria ſunt græcorũ. In. ius. penultima breui. vt perſeius. a. um. phincius. a. um. In. ius penultima lõga. vt dius. a. um. chius. a. ũ. phthius. a. um. quæ & ipſa ppria ſunt græcorũ. In. ous. quoq; græca ſunt. vt argous. a. um. herous. a. um. myrtous. a. um. In. us. quacũq; præcedẽte cõſonante, vt arabus. a. um. lybicus. a. ũ. indus. a. um. Exeunt præterea noïa gentilia plærũq; in. enſis. vt ab ithaca ithacenſis. ab athenis athenienſis. a carthagine carthaginenſis. Exeũt & ĩ. as. vt a ceſena ceſenas. atis. ab arpino. as. atis. a ſaſina. as. atis. Exeũt & in. er. is. e. vel. is. & e. vt cãpeſter. ſtris. ſtre. ſilueſter. ſtris. ſtre. equeſter. ſtris. ſtre. a campo ſilua equo. ¶ Quod eſt nomen denominatiuũ? Reſpondet ex Priſcia. verbis. Denominatiuum nomẽ eſt, q. a nomine deriuatur: quia patronymica & poſſeſſiua, de quibus ſupra diximus, diminutiua comparatiua & ſuperlatiua, de quibus infra dicendum eſt, a nomine deriuantur, poſſetq; aliquis illa ratione ductus appellare denominatiua, ſubdit neq; denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione. Nam patronymicum ex eo dicitur, q. a nomine patris deriuatur: poſſeſſiuum ex eo, q. ſignificat aliquid ex ijs quæ poſſidentur. Diminutium, q. ſignificat diminutionem ſui principalis. Comparatiuũ, quod cum intellectu poſitiui ſignificat magis aduerbiũ. Superlatiuum, quod omnibus ſuperponitur. At vero denominatiuũ non aliqua huiuſmodi ſpeciali ſignificatione: ſed tantum a generali appellatur denominatiuum, quia (vt ſæpe diximus) quoties ſpecies nomen nõ habet, neceſſe eſt, vt a nomine generis appelletur. Exeunt itaq; denominatiua. in. a. vt a iuſtus iuſticia, a prudens prudentia, a cautus cautela. a cantus cantilena. Exeunt in. o. vt a caput, capito capitonis. a naſo, naſo naſonis. a fronte, fronto frontonis. Exeunt in. al. vt a ceruice ceruical. a tribuno, tribunal. a puteus puteal. In. il. vt a pugilus pugil. In. ium. vt a ſole ſolarium. a roſa roſarium. In. etum. vt oliuetum ab oliua. coryletum a corylo. In. bulum. vt a cunis cunabulum. a veſta veſtibulum. In. ar. vt a lupa lupanar. a lacu lacunar. In. cr. vt ab oleo oleaſter. a pyro pyraſter. In. as. vt a bonus. itas. a probus. itas. In. es. vt ab equus eques. a pes. pedes. In. is. vt a fides fidelis. a crudus crudelis. In. os. vt a lepus lepos. In. us. vt a tribus tribunus. In. ceus. cea. ceum. & in. cius. quæ materiam ſignificant. vt triticeus, harundinaceus, cementicius, ex materia tritici. arundinis. cementi. In. eus. vt terreus, aureus. frondeus. arbute9. ex materia terræ. auri. frondis, arbuti. In. oſus. habitionem ſiue copiam ſignificant. vt animoſus, ſaxoſus. ideſt habens animi vehementiam & copiam ſaxorum. ¶ Quod eſt diminutiuum? Ex Priſcia. propemodum verbis reſpondet, diminutiuum eſt, quod diminutionem ſui principalis ſiue primitiui demonſtrat. vt a rege regulus, a fratre fraterculus. Priſcia. addit abſolute ad comparatiuorum differentiam, quia comparatiua aliquando minuunt vim primitiui: ſed non abſolute, ſed comparatiue. Exeunt diminutiua in varias terminationes: ſed plærumq; in. ulus. ula. ulum. vt a frater fraterculus. a ſoror ſororcula. a munus munuſculum. a bonus. bellus, bellulus bellula bellulum. a bimus, bimulus bimula bimulum. Exeunt aliquando in. io. vt ab homine homuncio. a ſene ſenecio. aliquando in. aſter. tra. trũ. quæ proprie nõ ſunt diminutiua: ſed imitationem quandam ſignificantia, vt a pyro. raſter. a filia filiaſtra. a menta mentaſtrum. Exeunt & in. olus. ola. olum. vt a ſergia ſergiolus. a corona corola. a pallio palliolum. Aliquando in. ellus. a. um. vt a cane catelus. a puera puella, a ſcanno ſcabellum. a tener tenera tenerum, tenellus tenella tenellum. Aliquando in illus illa illum. vt a pugnus pugillus. ab horeſte. ſtilla. a paruo, puſillus puſilla puſillum. Aliquando in. eus. vt ab equo equuleus. Aliquando in. iſcus. vt a pan paniſcus. a petrus, iſcus. a. ſyro ſyriſcus: ſed hæc forma eſt a nominibus græcis. Sunt quædam quæ cum formam diminutiuorum habeant, diminutiua non ſunt. vt abauunculus. i. cuniculus cuniculi. muſculus muſculi. pro neruoſa toroſitate. pediculus. i. cuculus. i. cicercula cicercule, nouacula nouacule. lẽticula lenticule. acicula aciculæ. auricula. æ. mẽtula mentulæ. fidicula fidiculæ. cubiculum cubiculi. curriculum curriculi, vmbraculum vmbraculi. crepitaculum crepitaculi: quæ videntur deducta ab auo. cunno. mure. pede. cicere. nouo. lente. acu. aure. mente. fide. cubili. curru. vmbra. cubitu.

vt Priamides filius, vel nepos vel aliquis ex poſteris Priami.

Quod eſt nomen poſſeſſiuum? Quod cum genitiuo ſui principalis ſignificat aliquid ex his, quæ poſſidentur, vt Euãdrius enſis, p Euandri enſis.

Quod eſt nomen denominatiuum? Quod a nomine deriuatur; neq; denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione, vt a iuſtus iuſticia, a ſapiens ſapientia.

Quod eſt nomen diminutiuum? Quod ſignificat diminutionem ſui principalis, vt a rege regulus,

¶ Quod est nomen comparatiuū? Comparationem (vt supra memorauimus) Diomed. & Donatus in nominis accidētia numerant: nos autem plærosq; grāmaticorum secuti cōparationem in speciei partes retiecimus illa persuasi ratione, quod non omnibus, sed certi cuiusdam generis & significationis nominibus accidit cōparatio. Cuius gradus cum sint tres, hoc est positiuus, cōparatiuus & superlatiuus, omisso positiuo, hoc est primo cōparationis gradu. a quo tanq; a prima positione reliqui duo formantur, tria de quolibet illorum quærit. Primū, quæ sint comparatiua & superlatiua. Secundū, a quibus nominibus deriuantur. Tertiū, quomodo debeāt formari. Cū quibus casibus construantur lib. iiij. dicturi sumus.

Igitur interroganti, q. est nomen comparatiuū, respōdet, non quid est, sed quid significet dicens ex Priscia. verbis, comparatiuum est, quod cū intellectu positiui. i. vltra illud, qđ significat nomē positiuum, aut aliquo participe sensus positiui. i. quacūq; alia parte oratiōis q̄ ponitur loco nōis positiui. puta verbo, participio, præpositiōe: aduerbio, a qb9 (vt mox dicetur) cōparatiua possunt deriuari, significat aduerbiū magis. vt fortior, magis fortis. Nā oīa cōparatiua in magis & suum positiuū resolui possunt: præterquā ipsum magis, q. cū sit comparatiui aduerbiū, ab eo quod est maior & maius litterarū facta mutatione, nō potest in aliqđ aliud resolui. Quod vero Lauren. ait, cōparatiua æque posse resolui in plus, vehementius & validius: vt fortior plꝰ fortis, vehemētius fortis. validius fortis: nō inficior: sed ea ipsa rursus in magis resoluūtur. vt plus. i. multo magis. validius magis valide. vehementius, magis vehemēter ipsum magis in aliud non potest, nam ista modo nullus in resoluendo terminus occurreret. Sed cum cōparatiuꝰ aliquid addere velit positiuo: quoties reperitur absolutū (hoc est nō cōparatiū) aut idem uaket, qđ' positiuus, dicente. Quin. i. insti. vtimur vulgo cōparatiuis ꝓ positiuis, vt si quis se infirmiorem appellans: non dixit pro minus, quā infirmus, aut etiam minus significat, quā positiuus vt Priscia. exponens illud Verg. i. æn. tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. tristior (inquit) pro ex parte tristis. Seruius pro tristis tantum, hoc est pro positiuo exponit. Neq; assentior Vallæ, qui audiuscule reprehendit Serui. & cum illo Varronem, Plinumq; dicentes, senior & iunior esse comparatiua per imminutionem: vt sit senior nondum aut non satis senex: iunior non satis iuuenis. Qui mihi rectius quam Valla sentire videntur. Quoties namq; non exprimitur is, ad quem fit comparatio, quemadmodum supra memorauimus, compatiuum minus significat, quam positiuum, aut tantundem: vt Vergil. vi. æneid. de Carone: iam senior: sed cruda deo viridisq; senectus, quid enim amplius desideramus: cum ipse Vergil. exponit, quid sit senior subijciens: sed cruda deo viridisq; senectus, hoc est non adulta, aut præceps, sed viridis & cruda, hoc est incipiens, quod vero Laurentius affert ex Ouid. de tristibus, sopite sic te sit natus quoq; sospes: & olim imperium regat hoc cum seniore senex. Non videt homo auiditate carpendi cæcus significationem hoc loco seniores augeri: quia fit comparatio senioris ad senem. Priscia. autem Seruius, Varro & Plinius de absoluto: non de comparato intelligebant. Eadem quoq; ratione comparatiuus, vt mox dicetur, potest transcendere superlatiuum si illi superponatur. vt si dixeris. Hector fuit fortissimus, sed Achilles fortior, idem quoq; dicendum est de eo, q. affert ex Quin. de Isocrate. eoq; iam seniore. octauum enim & nonagesimum compleuit annum. manifestum est enim comparari Isocratem iam seniorem sibiipsi seni. vt si dicat senex ad decem annos sum futurus senior. Cice. in fine. iij. offi. Vale mi Cicero tibiq; persuade, te mihi esse chariss̄imum: sed multo fore chariorem, si talibus monumentis præceptisq; letabere. ¶ Comparatiua vnde formantur? respondetq; non passim ab oībus partibus orationis formari: sed tantū a nominibus adiectiuis quæ possunt incrementum diminutionemq; suscipere, aut quemadmodum aiunt Diomed. & Donatus, quæ qualitatem, aut quantitatem significāt. Nam, quod ab ipse ipsa ipsum, Plau. fecit ipsissimus: & in penulo nullus me est penus penior: & qui a Nerone neronior. a lapide lapidior, fecerunt, nimis licenter abusi sunt comparatiuo & superlatiuo. A participio futuri in. rus. siue in. dus. comparatiua & superlatiua non formantur, nisi q. Plautus more suo in rudente finxit a peritus perituriss̄ime: cædo (inquit) sis mihi talentum magnum argenti perituriss̄ime: & quod iuniores dicunt reuerendiss̄imus & obseruandiss̄imus. Ex quo infertur, comparatiuum non posse formari a nominibus: quorū significatio non potest crescere, aut minui, qualia sunt ingens, vnicus. summus. imus. omnipotens, quāq; Macro. dixit omnipotentiss̄imus. Nomina etiam numeralia siue sint distributiua siue ordinem significantia, vt primus, secundus, tertius. &c. non reperiuntur cōparatiua neq; superlatiua. Sunt præterea quædam cōparatiua & superlatiua sine positiuo vt ocyor. ocyss̄imus. ¶ Comparatiua quomodo formantur? respondetq;, q. cum nomina adiectiua ex quibus possunt comparatiua formari. aut sint primæ declinationis, & secundæ, aut etiam tertiæ. in illis prioribus formantur a genitiuo terminato in. i. posterioribus a datiuo addita. or. a præpositione, aduerbio, & verbo nullam certam rationem sequuntur.

Quod est nomen cōparatiuum? Quod cū intellectu positiui; vl' aliquo participe sensus positiui significat magis aduerbiū. vt iustior magis iustus inferior magis infra.

Cōparatiua vnde formantur? A nominibus adiectiuis, quæ possunt incremētum diminutionēq; suscipere. vt a bonus. a. ū. melior. a doctus. a. um. doctior. Et a verbis. vt a detero deterior. & ab ad uerbijs & præpositionibus; vt a pridem prior. ab vltra vlterior.

Cōparatiua quomodo formantur? In nominibus adiectiuis secūdę declinationis formātur a genitiuo terminato in. i. addita. or. vt albus albi albior. In nominibus vero tertiæ declinatiōis a datiuo addita. or. vt fortis forti fortior. A nominibus habentibus vocalem ante. is. vel. us. comparatiua nō formantur. sed supplentur ex hoc aduerbio magis & positiuo, vt tenuis, magis tenuis; arduus magis arduus.

¶ Quod est nomen suplatiuū? quærit rursus tria cadē quæ de cōparatiuo. Respondetq; primū ex Prisciā. verbis suplatiuū esse: quod cōparatū ad plures sui generis: quia cōparatiuus etiam ad vnū & ad plures diuersorū generū potest cōparari: omnibus supponitur. i. oēs in significato superlatiui transcēdit. vt Plato græcorū longe doctissimus: Plato enim cū sit græc9 ad reliquos oēs cōparatus oībus superponitur: neq; enim recte atq; latine diceretur: plato latinorū doctissimus: cū plato latinus nō fuerit. At vero p cōparatiuū recte dixeris græci doctiores sunt latinis: & plato eloquentior Cicero. & addit vel per se prolatū. i. nō facta cōparatione, sed absolute positum significat quantū positiuum cū hoc aduerbio valde, vt plato doctissimus, i. valde doctus qđ inepte a Prisci. exponi Valla his verbis ostēdit, quid (inquit) absurdius q̄ cū exponamus cōparatiuū per cōparatiuum: exponere superlatiuum per positiuum? sed quēadmodū hoc auidius. ita illud iustissime reprehēdit, quod Prisciā. exponit: fortissim9 græcorū fuit Achilles i. sup omnes græcos fortis, esset enim super se fortis Achilles nisi subintelligatur relatiuū diuersitatis, hoc est sup cæteros græcos, cū sit græcus. Itaq; infert exponendū fuisse potiꝰ Achiles fuit græcorū maxime fortis quādoquidem fortior exponitur magis fortis: sed de graduū cōparatione lib. iiij. qđ reliquū est, dicturi sumus. ¶ Superlatiua vnde formantur? ab eisdem respōdet nōibus adiectiuis: a quibus formātur cōparatiua, hoc est ab ijs, quæ incrementū diminutionēq; possunt recipere. ¶ Superlatiua quemadmodū formentur: satis explicite demōstrat. Regulæ tamen superiores, quæ de cōparatiuis & superlatiuis traditæ sunt, patiuntur ex parte aliquādo exceptionem. vt in his. Bonus. a. um. a quo debuit esse bonior boniss̄imus. & dicim9, melior optimus. Malus. a. um. p malior. issimus. dicimus peior. ssimus. Magnus. a. um. p magnior. issimus. dicimus maior. ximus. Paruus. a. um. pro paruior paruissimus. dicimus minor. imus. Multus. a. um. p multior. issimus. dicimus plus. tantum genere neutro in singulari: & in plurali plures & plura cōmune triū generū. in cōparatiuo, & in superlatiuo plurimus. a. um. Dexter. a. ū. qđ etiā per syncopam dexter. tra. trū. dicitur p dextrior. trissimus, vel dexterissimus: dicimus dexterior dextimus. Salust. in iugur. Sylla cū equitatu apud dextimos. Varro de hæresibus, a primo cōpito dextimā viam munit. Eadem quoq; ratione a siniſter. a. um p sinistrior. issimus. dicimus sinisterior sinistimus. Senex senis cū sit subst̄ātiuū generis masculini: fecit ex se cōparatiuū tantum senior, quēadmodū & iuuenis. nior. pro iunior, neq; tamen dicimus senissimus. iuuenissimus. Neq;, cum indeclinabile sit: tamen ex proportione regulariū formauit nequior nequissimus. Maturus. a. um. debuit formare superlatiuū maturissimus: & fecit maturrimus. vt Cice. de ora. quippe qui omniū maturrime ad causas publicas accesserim. quāq̄ idē in. v. ad Herenniū dixit: in ætate maturissima velint cōparare. Eadē quoq; rōne vetus formauit suplatiuū veterrimus p veterissimus. Verg. ij. æn. ingēs ara fuit iuxtaq; veterrima laurus, quāq̄ videri potest esse deriuatiū ab eo q, antiquior e; veter dicebāt. vt Ennius. cū veter occubuit primus sub Marte pelasgo. Magnificus & reliqua huius formæ a facio cōpositā qualia sunt munificus. mirific9. maleficus. beneficus. a formatione aliorū desecēdentia fecerūt cōparatiuū in. entior. & superlatiuū in. entissimus. vt magnificus magnificentior magnificētissimus. munificus, centior. cētissimus. mirificus. mirificētior mirificentissimus, maleficus. cētior. cētissimus. beneficus. cētior. cētissimus. antiquiores tū p portionē secuti magnificissimus & beneficissimus dicebāt. vt Cato de Ptole. rege beneficissimo. & Actius magnificissimo excellētissimoq; honore: & Teren. in phor. quidnam arbitrare nescio, atqui mirificissimus. Maledicus quoq;, benedicus. veridicus. in hūc modū gradus formant maledicentior. cētissimus. benedicentior. centissimus. veridicentior. tissimus. Beneuolus. maleuolus. ad superiorem formā beneuolētior. tissimus. & maleuolentior, tissimus. faciunt. Vaniloquus. multiloquus: & similia a loquor. eris. cōpositā. eodem modo mittūt cōparatiuū & superlatiuū. vt Magniloquus. entior. entissimus. multiloquus. entior. entissimus. vaniloquꝰ. entior. entissimus. Facilis. agilis. humilis. gracilis. similis. suplatiuū misere in. limus. vt facilis. llimus. agilis. llimus. humilis. llimus. gracilis. llimus. similis. llimus. A verbis duo venerunt cōparatiua, & totidem superlatiua. quāq̄ sunt, qui illa eadē a nominibus deriuare cōtendāt. a deter, quod in vsu nō est, deterior. rrimus. qđ a detero potius deriuatur & a potis & pote potior. issimus, quod a potior. iris. magis deriuari videtur: cū a significatione potis & pote recesserit. ¶ Ab aduerbijs quoq; & præpositionibus formātur cōparatiua & suplatiua. vt a penitus. tior. tissimus. Apule. Socraticus. in Harmag. trahere (inquit) sein penitiorē partē domus. Plau. prætereain persa. furtiuā aduectā ex arabia pœnitissima, quāq̄ possunt videri formata a nomine prisco pœnitus. a. um. quo Plau. in asinaria est vsus. Age quæso Hercule vsq; ex pœnitis faucibus. A pridem prior primus, nā suplatiuū esse hoc ex constructione intelligitur. dicimus enim primus omniū. Ab extra dicimus exterior extimus, ab intra, rior. intimus. a citra, rior. citimus. ab vltra. rior. vltimus. quāq̄ exterior extimus & extremus: a quo iterū cōparatiuū fecit Apul. j. meta. dicens. si quid est tamen nouissimo extremius. possunt videri formata ab exter. era. erū. quo Verg. est vsus. iiij. æn. & nos fas extera quærere regna, & Papi. xj. Theba. ne quis sua pignora curæ exter honos. a citer. a. um. quo est vsus Cato, & Affranius: citerior

Quod est suplatiuum nomē? Quod ad plures sui generis comparatum, omnibus superponitur. vel per se, platum significat, quantum positiuum cum hoc aduerbio valde, vt Plato grecorum doctissimus, & Plato doctissimus. i. valde doctus.

Superlatiua vnde formātur? Ab eisdem nominibus adiectiuis, vnde formantur comparatiua.

Superlatiua quomodo formātur? In nominibus adiectiuis in. er. desinētibus superlatiua formantur addita. rimus. vt tener tenerrimus. pauper pauperimus. Alias vero aut positiua sunt secundæ declinationis, aut tertiæ. Si secundæ, declinationis suplatiua formātur a gtō terminato in. i. addita. s. & simus. vt albus albi albissimus. Si tertię, formātur addita. simus. tātum. vt fortis. is. fortissim9.

Patiunt̄ istę regulę exceptionē? Nimirum patiūtur, quoniā & a verbis & ab aduerbijs & a ꝓpositionibus aliquādo formant̄. Sed & a nominib9 irregularia quędā nō legitime formant̄. de qb9 alias.

citi⁹.us.Cicero.vſ.de repu.ea minima,q̃ vltima a cælo citima a terris lucebat aliena. A ſupra ſuperior.emus.ab infra. erior. nſimus.quæ ipſa poſſunt videri formata a ſuperus.a.um. & inferus.a.um.quibus eſt vſus.Liui.Andro.inferus an ſuperus tibi fert deus funera Vlyſſes.nũc tantũ in plurali dicimus ſuperi.orũ. & inferi.orum. Poſt quoq; format ex ſe poſterior & poſtremus,quãq; videri poteſt deductũ apoſterus.a.um.Ante format camparatiuũ anterior,ſuperlatiuo caret:ſicut a ſene ſenior.Prope facit cõparatiuum proprior,& ſuperlatiuũ proximus,qđ & ipſum ex ſe facit comparatiuũ proximior.Vulp. ad edictũ. ſi quis proximior cognatus naſceretur,& Vege. proximior dextra ſit: quæ plagã poſſit inferre. A nuper Cice.fecit nuperrime ſcribẽs ad herẽ.quod nuperrime(inquit) dictũ eſt:facile memoriæ mãdatur.põt & ab eo q̃ nuperus.a.um.quo Plau.vtitur in captiuis deriuari.recens(inquit) captũ hominẽ nuperũ & nouicium.Ocyor pro velocior nõ habet poſitiuum latinũ,vnde formetur.ocyſſimus habet pro velociſſimus:deriuantur tamen ab ocys græce,q̃ velox interpretatur. Comparatiua quoq; & ſuperlatiua,nõ formantur a nominib⁹ adiectiuis habẽtibus.i. vel.u.vocales ante.is.vel.us.vt pius.arduus,quæ ſupplenda ſunt per aduerbia illa magis & valde.antiquiores tamen pientior pientiſſimus dicebant:& ab Egregius Iuue.dixit.egregius cœnat meliuſq; miſerrimus,pro egregijus:& Pacu.mulier egregiſſima forma.& a ſtrenuꝰ ſtrenuior fecit Plau.in epid'.dicẽs.nã ſtrenuiori deterior ſi prædicat ſuas pugnas:& Lucil'.villicus ſtrenuior ſi euaſeris. Ab induſtrius quoq; induſtrior. C. gracchus in tuberonẽ.vt in me induſtrior ſis quã in te:& ab innoxius.oxior,Cato antiquiorem animum inducent eſſe quã inoxiorem. & a perpetuo perpetuior & perpetuiſſimus.idem Cato fecit dicens. Idq; perpetuius atq; firmius repſi.& alio loco idem,fugit maxima flagella perpetuiſſimo curriculo.¶ Quod eſt nomen verbale? verbalia nomina ſub varijs formis exeunt a verbo. In.a.vt a candeo candela.a ſuadeo.ſuadela.a caueo cautela.ſiue ſit a cautus.a.ũ. In.e.vt a ſedeo ſedile.a cubo cubile. In.o.vt a lateo latro.a lenio leno a palpo palpas palpo palponis. In.il.& in.ul.vt a vigilo,las.vigil.a conſulo.lis.conſul.ab exulo exulas exul.a præſum, præs præſul. In.bulum.vt a voco.as,vocabulum. a ſto ſtas ſtabulum.a paſco paſcis pabulum. In.culum.vt diuerto. tis. diuerticulum.ab oro oras oraculum.a propugno.as.propugnaculum.Alia exeũt in.mentum:vt ab induo.is,mentum.a munio.is,munimentum.a fulcio.cis.fulcimentum. In.men.vt a foro.as.foramẽ,a certo.as,certamen.a nuo.is. numen.& ſunt huiuſmodi noĩa plærũq; poetica.vt ſolamen.inis.munimen.inis.molimen.inis.oblectamen.inis. In.er.vt a rubeo.es.ruber. a macero,macer.a lacero lacer. In.or.vt a coloro color.ab honoror,honor.a laboro,labor. In.ur.vt a murmuro.mur.ab auguro.gur.a ſaturo.tur. In.cs.vt a tego.gis.teges.etis.a mergo.is.merges,itis.a ſtruo.is.ſtrues.is. In.bilis.quæ paſſionem ſignificãt.vt ab amo.bilis.a lego,bilis.ab audio.bilis.i.quod poteſt amari legi audiri. Exeunt in.ilis.alijs conſonantib⁹ præcedentibu..vt a doceo.lis.a ſentio,ſilis.Lucre.in.ij.ex inſenſibili ne credas ſenſibile naſci.ab vtor,ilis.i.quod poteſt doceri ſentiri,& quo poſſumus vti,penetrabilis tamen actiue reperitur,Verg.j.geor.penetrabile frigus adurat: & .xij.æñ. aſpice non mage ſit noſtrum penetrabile telũ.& Ouid,xv.meta.penetrabile fulmen. Idem tamen lib.xij.eiuſdẽ,paſſiue dixit,nullo penetrabile telo.Greſibilis,quod graditur,rationabilis actiue & paſſiue. Terribilis,quod terret,& quæ dialectici finxerunt riſibilis.hinnibilis.pro riſuus.binnitiuus & ſimilia.vt cruciabilis & diſſociabilis. In.os..vt a cuſtodio.is.cuſtos.dis.a do das.dos dotis. In.us.vt a ſuperbio.is.ſupbus.ab orbo.as,orb⁹.a parco.cis.parcus. In.bũdus,ſignificat cũ participio præſentis temporis & quadam nimiet,atenon(vt Priſcia,putauit)ſimilitudinem:vt vitabundus valde vitans.moribundus valde moriens.In.ax.vt a voro.ras.vorax.cis.a teneo.es.tenax,cis.a peto.is.petax. cis.a fagio. gis.ſagax.cis. In.ex. vt a lateo. tes.latex.icis.a verto.tis.tex.icis. In.ox.vt a voco.cas,vox.cis. In.ux.vt a luceo.ces.lux.a duco,cis.dux. In.nx. vt a cõiungo coniunx,ſunt qui malint coniux a coniugo.gas. In.rx.vt ab arceo.ces.arx.a mercor,aris.merx. ¶ Quod eſt nomen participiale.Nomina participialia ſunt,quæ a participijs ſiue a verbis participialibus,quæ alij dicũt ſupina,formãtur. horum quædam terminantur in.io.fiuntq; ab vltimo ſupino.u.finali mutata in.i.& addita.o.vt a lectu lectio.ab auditu auditio.a viſu viſio.dicimus tamen a cubo,bas.bitum.bitu.non cubitio.ſed cubatio,Varro de origine linguæ latinæ.a cubatione (inquit) cubiculum eſt,a domo domas domitum:domitu,non domitio:ſed domatio:quia(vt in ſupinis diximus)etiam domator a domitu deducitur.a lauo lauas lotũ,non lotio:ſed lauatio ab alio ſupino, quod eſt lauatũ. Cicero ad Varronem. ante te certiorem faciam: vt lauatio parata ſit.a frico fricas.ictum.ctu.ctio.ab eo quod eſt fricatum fricatio. Celſus.lib. primo in ipſo quoq; itinere frequens frictio. Plini.libro.xxxiiij. frictiones inhibeat oculorum. Columel'.lib.vij.cum fricatio nihil profuit. ſacrificatione demitur.eodem modo autore Valla a tonatu potius dicimus tonatio:quam a tonitu.tonitio.a ſonatu.natio.potiuſquam a ſonitu ſonitio.a præſtatu præſtatio.potiuſquam a præſtitu præſtitio. Quædam terminantur in.or.quæ formantur ab vltimo ſupino.u.finali mutata in.or.vt ab amatu amator,ab auditu auditor,& omnia ſignificant actionem,præter vnũ vector,quod actionem & paſſionem ſignificat. eum videlicet, qui vehit,& qui vehitur. Luca.in.iiij.vectoris patiens tumidum ſuperemicat amnem. Indem in.v,cauſa timoris vectorem non noſſe tuum. vtrobiq; paſſiue. Martial'.poſuit actiue.per te perq; tuam vector laſciue puellam:& Seneca in hercule furente,tyriæ per vndas vector Europæ nitet. Ab his rurſus formantur fœminina nomina terminata in.trix.tor,mutata in.trix.vt amator.atrix.creator. creatrix,altor altrix. Ab eo,quod eſt nutritu nutritor,euphoniæ cauſa diximus nutrix & non nutritrix. Propter in conſequentia quoq; litterarum a nominibus terminatis in.ſor. formantes fœminina.t.interponimus,vt ab aſſeſſor aſſeſtrix.a poſſeſſor.proſſeſtrix.a tonſor tonſtrix,ab expulſor.s. littera extrita expultrix. A ffranius aſſeſtricem me ſibi adeſſe vocat: & Philo. Hieronym. interprete. da mihi ſedium tuarum aſſeſtricem ſapientiam.Martia.tonſtrix ſuburæ faucibus ſedet primis,ſed iſta tonſtrix Amiane non tondet. Cice.v.thuſc.de philoſophia.indagatrix (inquit) virtutum expultrixq; vitiorum.

Quod eſt nomẽ verbale? Quod a verbo deriuatũ. vt ab amo,as. hic hęc amabilis & hoc amabile. Quod eſt nomen participiale? Quod a participio deriuatur,vt a lectus,lector & lectio.

Sunt tamen quædam, a quibus nemo audeat formare fœmininum in trix. vt a cursor custrix, a derisor deristrix. a mor sor mostrix. a persuasor. austrix. Plau. in bacchidib. probri perlecebræ & persuastrices, & similia. In tilis. silis, & ilis. de sinentia in significatione similia sunt participijs vnde formantur, vt fictilis, rasilis, nexilis, quod fictum rasum, & nexum est. In. cius. quoq; terminata eiusdem prope sunt significationis cũ participijs vnde formantur, vt scripticius. facticius: dediticius, qd' factum, scriptum. & deditum est. In iuus. iuua. iuum. tum actionem, tum passionem significãt. vt actiuus q agit. passiuus q patitur. indicatiuus q indicat. insitiuus non q inserit. sed qd' inseritur. Hora. in epo. vt gaudet insitiua de cerpens poma. ¶ *Quod est nomẽ aduerbale? ad uerbialia dicuntur nomina, non tantũ quæ ab aduerbijs deriuantur, sed etiam quæ a præpositionibus, quæ quoties casualibus suis nõ opponũtur, aduerbia potius dicuntur. vt ab hodie. ernus. ab heri hesternus. a cras. stinus. a perendie. dinus. ab infra infernus. a supra supernus. ab extra externus.* ¶ *Quid est genus in nomine? genus in nomine aut naturale est, aut ab vsu, atq; auctoritate descẽdit. naturale earum rerum quæ sexu distinguntur, hoc est, marium & fœminarũ, quæ sunt in natura generatiõis principia, vnde ab his duobus genera dicta sunt a generãdo. de quib9 Prisc. dixit. duo genera sunt quæ sola ratio naturæ nouit masculinum, & fœmininũ. Genus illud alterũ qd' ab autoritate defluxit. nullum sexum præsefert, sed illud tantum sequitur, qd' vsus cõfirmauit. vt lapis, terra, cũ in natura nullius certi sint sexus, alterum masculino, alterum fœmino genere vsus protulit. Ergo recte dici genus in nomine esse notionem quandã: qua masculinum a fœminino distinguitur, aut natura duce, aut vsu: & neutrũ ab vtroq; nã ex illis duob9 & ex hoc reliqua gñra sunt.* ¶ *Gñra noĩm quot sunt? ad gña q lib. j. & ij. posuit. duo reliqua adiecit dubiũ & promiscuũ de quib9 iterũ singulatim q rit.* ¶ *Quod est nomen masculinum? nõ magis satisfacit hoc loco, quã lib. j. nam (vt illic dicebamus) nõ propterea dominus est masculini generis, quia declinatur per hic, sed declinatur cum hic, quia est generis masculini, sed in hoc sequitur vulgarem rationem. nam vera ratio erat, cur dominus sit generis masculini, aut quia reperitur coniunctus cum nominibus adiectiuis generis masculini. aut ratione significationis, quæ ad masculos tantum pertinet, aut deniq;, quia secundæ est declinationis in. us. terminatiũ, sed (vt in capite gñis dictũ est) illa ratio valet apd' græcos plurimũ, q loquũtur per articulos, apud latinos nullus est momenti.* ¶ *Quod est nomen dubium? quia de dubijs siue incertis generibus in fine capitis, q. de genere scripsimus, satis copiose dictum est, nihil aliud hoc loco dicimus, quã q dubiũ genus differt a cõmuni duorum in eo q dubiũ est, quo autores nulla ratiõe ducti, sed sola autoritate sub alio genere vsi sunt. Cõmune vero est, vbi visu secernimus sexũ, quẽ vtrumq; sub vna terminatione proferimus, vt hic & hæc homo, hic & hæc canis, in quo etiam epicæno difert, vt statim dicemus.* ¶ *Quod est nomen promiscuum? q. græce epicænum. latine interpretatur promiscuum, siue confussum, inter quod & commune hoc distat, q commune est, vbi visu secernimus sexum, epicænum vero vbi visu nõ secernimus sexũ, & sub vno articulo, quem videlicet firmauit autoritas, vterq; sexus intelligitur. Cum enim naturaliter non possumus in promiscuis sexum deprehendere, vocem illius sexus sequimur, quem vsus elegit, nam cum in natura sit distinctus sex9 cuiusq; speciei animalium perfectorum, puta milui, aliquæ. cum nos alterũ ab altero dijtinguere non possumus, placuit in altero masculinum, in altero fœmininum eligere, ita tamen vt sub altero illorum subintelligeremus alterũ.* ¶ *Musa igitur cuius generis est? respodetq; adhuc primo tanquã rudis in hac generis ratione, sed iterum interrogatus affert regulã, q musa propterea est generis fœminini, quia terminatur in. a. potuisset etiam illam rationem siue regulam afferre, q nomina fœminarum, aut quasi fœminarum generis sunt fœminini. Cum igitur musæ quasi fœminæ dicantur genitæ ex ioue & mnemosyne, idest memoria, iuste generis fœminini dicendum fuit esse musa.*

Quod est nomen aduerbiale? Quod ab aduerbio deriuatur; vt perendie perendinus. dina. dinum.

Quid est genus in nomine? Illud quod masculinũ a fœmininо distinguitur; & neutrum ab vtroq;.

Genera nominum quot sunt? Septem; masculinũ; fœmininum. neutrum; commune duorum; cõmune trium; dubium, promiscuum.

Quod est nomen masculinum? Quod declinatur cum hic, vt hic dominus, hic sermo.

Quod est nomen fœmininum? Quod declinatur cum hæc, vt hæc musa, hæc terra.

Quod est nomẽ neutrum? Quod declinatur cum hoc, vt hoc templum, hoc regnum.

Quod est nomen cõmune duorũ? Quod declinatur cũ hic & hęc: vt hic & hæc sacerdos; cõuina.

Quod est nomen commune trium? Quod declinatur cum hic & hęc & hoc: vt hic & hęc & hoc prudens; fœlix.

Quod est nomen dubiũ? Quod declinatur cũ hic vel hæc: vt hic vel hæc finis, hic vel hæc cortex.

Quod est nomẽ, pmiscuum? Quod cum articulo hic vel hęc significat animalia vtriusq; sexus; vt hic milvus, hic mus, hæc; aquila hæc dorcas.

Musa igitur cuius gñris est? Fœminini generis, declinatur enim cum hoc articulo hęc. vt hęc musa musæ. Da regulam generis. Nomen quod sit in. a. finitum dic muliebre, neq; enim ab ea excipitur musa.

Quid est numerus in nom inc? Incrementum quãtitatis ab vno vsq; ad plura procedens.

¶ Quid est numerus in nomine? respondet esse incrementũ quantitatis, subaudi discretæ, procedens ab vno, qui numerus finitus est, ad plura procedens, quia ad infinita numero extenditur illius significatio, ad quam infinitatem determinandã numeri sunt inuenti, vt centum homines, mille homines, nam cum dixi tantum homines, nil definite locutus sum.

¶ Numeri nominũ quot sunt? duo (inquit) sed vnius propriæ numerus non dicitur, sed quia principium est numerandi: & in ipsum reliqui numeri resoluuntur, quodammodo numerus est, quemadmodum nominatiuus inter casus numeratur, non q̃ in declinatione ab alio cadat, sed q̃ ipse principium est cadendi. Illud quoq; animaduertendum est græcos tres numeros habere, singularem, qui ad vnum pertinet, dualem qui ad duos. pluralem, qui ad plures quam duo, at vero latinus sermo dualem non habet: nisi tantum in his nominibus ambo ambæ ambo, duo duæ duo, quæ non minus carent numero multitudinis, quam singulari. Sed quæ nomina singulari, quæ plurali numero carent, libro superiori disputauimus. Quid est figura in nomine? Figura in nomine dicitur a similitudine figuræ quantitatis in corpore: nam quemadmodum corporis figura lineamentis protrahitur: sic in noïe alia est figura quantitatis in simplici, alia in composito. Dixit ergo, q̃ figura in nomine est illud, quo simplex nomen a composito distinguitur. Deinde rursus quærit. ¶ Figuræ nominum quot sunt? respondet ex autoritate Donati atq; Seruij cum Sergio, duas esse figuras in nomine simplicem atq; compositam. Priscia. græcos secutus addit etiam decompositã, hoc est quæ deriuatur a dictiõe iam composita, vt parricidium a parricida, magnanimitas a magnanimo. addit Priscia. causam cur decomposita figura non sit idẽ q̃ cõposita, quoniam composita potest diuidi in partes quæ per se aut integræ sunt, aut corruptæ vnaquæq; illarum aliquid significat, neq; rursus simplex: quoniã a composita deriuatur. Magnanimitas vero parricidiũ & huiusmodi non possunt diuidi in partes aliquid significantes, animitas enim & cidiũ nihil per se significat. Sed hæc ratio. Priscia. atq; græcorum quantum valeat cõtra Donati autoritatẽ nemo est qui nõ intelligat, si consideret eandem esse rationem partiũ corruptarum cum in cõpositionem veniunt, parri enim & cida nihil magis per se significãt, quã cidium & animitas. Vtcunq; tamen sit; nos dicamus figuram cõpositam esse dictionum, quæ per se cõponuntur, aut deriuantur a dictionibus p̃ se cõpositis. Dicit vero in partes significatiuas eius, quod integrum significat, ideo quia parens potest diuidi in partes significatiuas hoc est in par & in.ens: sed significatiuas eius quod integrũ significabat, quod est pater aut mater. Composita quæ potest diuidi, & c. q̃ intelligendum si compositio fiat ex duobus nominibus, aut ex nomine & verbo, aut ex alijs partibus orationis, præterq̃ si fiat compositio ex præpositione, quæ plærumq; significationem mutat. vt ab emo perimo, a facio interficio. Componuntur autem nomina quattuor modis. Ex duobus integris, vt respu. suburbanus. E duobus corruptis, vt efficax municeps. Ex integro & corrupto, vt ineptus, q̃ ab in & aptus componitur, inermis, q̃ ab in & armis. Ex corrupto & integro, vt omnipotens, ex omnis & potens, nugigerulus. a nugis & gerulus. Componũtur etiam ex pluribus, vt imperterritus, ex in & per & territus. Inexpugnabilis: ex in & ex & pugnabilis, sine præpositionibus raro fit trium dictionum compositio, atq; (vt Quintil. inquit:) hoc latino sermoni inconcessum est: quãuis: capsis Cicero dicit in lib. de perfecto orato. cõpositum esse ex cape. & si vis. & solitaurilia ex suæ, ouæ. & tauro. dicente Varro. in. ij. de re rusti. Populus Rom. cum lustratur solitaurilibus; circunaguntur verres, aries, taurus. Sed vt Quintilianus subdit: hæc nõ tã ex tribus quã ex particulis trium coeunt. Ex duobus nominatiuis composita ab vtraq; parte declinantur: vt respublica reipublicæ. Ex recto & obliquo a parte nominatiui tantum, vt senatusconsultum, senatusconsulti. Præfectus prætorio præfecti prætorio. Alteruter, tam etsi ex duobus rectis componatur, a priori parte non inflectitur, itaq; dicimus alteruter, vtrius, alterutri. & cur ita fiat laborat Priscia. afferre causam. ¶ Quid est casus in nomine? Et respondet esse quosdam gradus declinationis per quos nomen inflectitur. i. gradatim cadit. Priscianus dicit casus est declinatio nominis, quæ maxime. i. plærumq; fit in fine: nam & aliquando fit in medio: vt in dictionibus compositis quales sunt plerusq; pleraq; plerumq;, quilibet, cuiusibet, cuilibet. ¶ Casus nominum quot sunt? Et respondet esse septem, nam & septimum adiecimus contra communem doctrinam: propterea, q̃ autores plærumq; illius meminerunt, & q̃ noster Quintil. grammaticum iubet inquirere, an sit apud latinos vis quædam septimi casus. Nam subdit, cum dico hasta percussi: non vtor ablatiui natura. Laborat Priscianus, & quidem iudicio meo frustra: probare non esse casum septimum apud latinos: idq; præcipue illa ratione, q̃ nulla differentia vocis distet a sexto, quæ ratio (si verat esset) neq; ex diuersitate significationis potius, quam terminationis casus distingueretur: idem esset ablatiuus pluralis cum datiuo eiusdem numeri: & vocatiuus cum nominatiuo, quia in terminatione semper sibijpsis similes sunt, Quod vero idem Priscianus ait, neminem appellare septimum casum illum, cum quo construitur comparatiuum: immo nullus autor est, qui septimum casum admittat, qui idem non dicat comparatiuum construi cum septimo casu, nunq̃ vero cum ablatiuo. Ergo cum dicit semper ablatiuo similis, intelligendum est in terminatione: non in significatione, quoniam simile cum datiuo iunctum similitudem quantitatis & lineamentorum significat.

Numeri nominum quot sunt? Duo, singularis, qui vnum significat; vt homo. Pluralis qui plura, vt homines.

Musa igitur cuius numeri est? Singularis numeri quia vnum significat tantum.

Quid est figura in nomine? Illud quo nomen simplex a composito distinguitur.

Figuræ nominum quot sunt? Duæ, simplex quæ nõ potest diuidi in partes significatiuas eius, qd̃ integrum significat. vt parens. Composita quæ potest diuidi in partes signicatiuas eius quod ante compositionem significabat: vt parricida.

Musa igitur cuius figuræ est? Simplicis, nihil enim significant. mu. &. sa. per se separata,

Quid est casus in nomine? Quidam gradus declinationis per quos nomen inflectitur.

Casus nominum quot sunt? Septem. Nominatiuus. Genitiuus. Datiuus. Accusatiuus. Vocatiuus. Ablatiuus. Effectiuus semper ablatiuo similis.

Quare dicitur nominatius. Casus omnes siue ab speciali quadam illorum significatione dicti sunt, vt nominatiuus: quia per eum nominamur, vt ego vocor Antonius; cur non & factiuus, vel actiuus, cum per eum quid facimus, vel agimus? cur non passiuus, cum per eum patimur? ¶ Eodem modo genitiuus dicitur, quia in eo casu ponimus nomen genitoris, cur non possessiuus, cum eius significatio communior sit possessio? cur non superlatiuus: quando quidem superlatiuus gradus cum illo construitur? Et eodem modo de reliquis præter vocatiuum cuius significatio semper habet vocandi vim. Nominatiuus vocatur etiam rectus, quia cum cæteri casus ab illo cadant, vnde etiam obliqui dicuntur, ipse etiam in prima sua positione rectus subsistit. vnde etiam impropriè casus nominatur: vt paulo ante memorauimus: cum de numero agebatur. Vocatiuum quoq; græci rectum appellant, & si nonnunq; a nominatiuo cadat. Genitiuus quoq;, tum casus patrius, tum paternus tum gignendi vocatur. P. nigidius teste Gell. li. xij. interrogandi casum appellat, vt cuius? Datiuus eodem modo dandi casus. & Accusatiuus accusandi casus, quem etiam Diomedes incusatiuum nominat. Vocatiuꝰ etiã vocandi, & ablatiuus etiam auferendi casus dicitur. ¶ Effectiuum quoq; nouo nomine ad superiorem similitudinem nos primum appellauimus, cum ab alijs semper septimus vocetur vt ablatiuus sextus latinꝰ a Diomed. vocatur. Et quãq; effectiuus alias habet significationes quã cum p instrumentũ aliquid efficimus, nominatur tamen ab hac speciali significatiõe, quemadmodum de reliquis superioribus dicebamus. Sunt qui octauum casum ponant, cum scilicet vtimur datiuo pro accusatiuo & præpositione (vt Verg.) it clamor cælo. i. in cælum. Illud quoq; est aduertendum nomina aptota dici, quando tantum nominatiuo casu reperiuntur: vt Iupiter. fas. instar. sed in illis casus nominatiuo similes etiam reperiuntur. vt in masculinis & fœmininis vocatiuus, in neutris accusatiuus & vocatiuus, vt hic Iupiter o Iupiter. hoc fas, accusatiuo fas. vocatiuo o fas: & diciuur aptotum. ab. a. quod priuat & ptosis casus, quasi reliquis casibus carens. ¶ Quid est declinatio in nomine? Declinatio dicitur a declinãdo, hoc est discedẽdo, discedunt enim atq; declinant, vt diximus, reliqui casus a recto, idq; fit per quosdam veluti scalarum gradus, quæ declinatio fit in fine. ¶ Declinationes nominũ quot sunt? quinq;. Alij septem declinationes fecerunt. Nam tertiam fecerunt ex nominibus, quæ mittunt genitiuum in. ius. & datiuum in. i. atq; ex tertia nostra fecerunt quartam, & rursus ex quarta nostra nominũ masculinorum & fœmininorũ fecerunt quintã, & ex quinta fecerunt sextam. Septimam vero fecerunt ex nominibus neutris in. u. terminatis, quæ nos per quartam nominum declinationem inflectimus. ¶ Musa igitur quotæ declinationis est? Quoties de ordine quærimus per quotus quota quotũ interrogare debemus, de substantia vero per quis vel qui. Itaq; cum quærimus musa quotæ declinationis est? responderi debet per nomen ordinale, quod est primus prima primũ. Quod si quærerem9 cuius declinatiõis est, respõdẽdũ fuisset eius quæ mittit genitiuũ in. æ. diphtõgon. ¶ Quotuplex est nominũ inflexio? De formis declinationũ quærit, quot

Quare dicitur nūs? Quia per illũ nominamur. Rectus vero idẽ dicitur; quia aliunde nõ cadit.

Quare dicitur gtūs? Quia per eum ostẽdim9 cuius sumus filij. vt Antonius Ioannis.

Quare dicitur datiuus? Quia in eo casu ponim9 illum, cui aliquid damus. vt do tibi pecunias.

Quare dicit accusatiu9? Quia in eo casu ponim9 illum, quẽ accusam9; vt Põpeius accusat Cęsarẽ.

Quare dicitur vocatiu9? Quia in eo casu ponim9 illum, quem vocamus, vt o Musa mihi causas memora.

Quare dicitur ablatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, a quo aliquid auferimus; vt ego aufero a te libros.

Quare dicit effectiu9? Quia in eo casu ponim9 instrumẽtũ, quo aliqd efficit; vt ego peto te saxo.

Musa igitur cuius casus est? Nominatiui, siue vocatiui, siue ablatiui: quia in his casibus declinando reperitur.

Quid est declinatio in noīe? Vocis declaratio, q̃ circa finẽ tãtum ostẽditur; vt musa musę musã.

Declinationes nominum quot sunt? Quinq;. Prima quę mittit genitiuum in. æ. dipthongon. vt musa musæ. Secunda quę mittit genitiuum in. i. vt dominus domini. Tertia quę mittit genitiuum in. is. vt sermo sermonis. Quarta quę mittit genitiuum in. us. vt sensus sensus. Quinta quę mittit genitiuum in. ei. vt dies diei.

Musa igit quotę declinatiõis est? Primę. mittit em genitiuum in. æ. diphthongon: vt musa musæ.

Quotuplex est nominum inflexio? Sexcuplex. Monoptota inflexio est, cum per omnes casus nusq; nomen variatur. vt nominatiuo ador genitiuo ador datiuo ador. &c. Diptota inflexio ẽ cum per duos casus tantum nomen variatur. vt sapbo saphus. Triptota inflexo est, cum per tres casus nomen variatur. vt templum templi templo. Tetraptota inflexio est cum per quatuor casus nomẽ variatur. vt deus dei deo deũ. Pentaptota inflexio est; cum per quinq; casus nomẽ variatur. vt sermo sermonis sermoni sermonem a sermone. Hexaptota inflexio est. cũ per sex casus nomen variatur. vt vnus vnius vni vnũ o vne ab vno.

sunt, & respondet sex esse formas. Monoptã, quæ pro omni casu vna eademq; terminatione fungitur, qua inflexiõe declinãtur omnia noīa litterarũ & noīa nũerorũ a tribus vsq; ad centũ. Mille quoq; cũ est adiectiuũ pluraliter declinatur: nã cũ est substãtiuũ hoc mile milis mili milia miliũ milibus declinatur: hac quoq; forma declinãtur noīa barbara; quæ per nostrã declinationẽ inflecti nõ possunt, in quibus sola cõstructio facit casuum diuersitates, non articuli, cũ latini illos nõ habeãt.

EGo q̄ pars orationis est? Respōdetq; ex Prisc. diffinitione, ꝓnomē est pars orationis, adiecit tamē declinabilis ad differentiā partiū indeclinabiliū, quæ pro noīe proprio cuiusq; accipitur, nō tamen (vt ait Ser. in artē Donati) ꝓnoīa ideo dicuntur esse noīa, quia noīm fūgūtur officio, quoniā & si nominū vim exprimūt, nō tñ plene exprimūt. vnde in pronoīm diffinitiōe Diomedes & Donatus pene aduerbiū adiecerūt dicentes: ꝓnomen est pars orationis, quæ pro nomine proprio posita idē tantūdēq; pene significat, personasq; finitas recipit, sed nō oīa pronoīa ꝑsonas finitas recipiūt, vt mox dicemus, quare Diomedes & Donatus non dixerunt simpliciter personas finitas recipit, adiecerūt in pronominis diffinitione, ꝑsonasq; finitas interdū recipit, vt ego tu ille. hæc tria pronomina (vt ait Ser.) ꝑsonas finitas tātū recipiunt, quia ad præsentē personā referūtur, quāq̄ ille variat, vt statim dicemus. ¶ Vnde dicitur pronomen? Origo pronoīs satis expressa est in diffinitione illius. ¶ Pronomini quot accidūt? Rñdet ex Prisc. senīa sex esse pronominis accidētias: quas enūerat, Diomedes & Donatus adiecerūt superioribus qualitatē, & substulerunt speciem. Diomedes etiā adiecit ordinē. Quint. in pronomine & oēs grāmatici antiquiores ꝑsonā posuerunt. Ea triplex erat. finita. infinita. minus q̄ finita. Finita est, quæ notat certū numerū, & gestū dirigit ad certā personā. vt ego. tu. Infinita, quæ certā nō recipit ꝑsonā, sed cuilibet potest aptari, qualia sunt illa septē, quæ illi inter pronoīa, nos inter noīa ponimus quis. talis. qualis. tantus. quātus. tantus. quotus. Nomina enim (quēadmodū & tertiæ verborū ꝑsonæ) infinita sunt: eū nulla in eis certa finiatur ꝑsona: nisi pronomini finito adiūcta. Minus q̄ finita est, quæ certis & incertis personis aptari potest: qualia sunt illa, sui. hic, ille. iste. ipse. is. Pronomina aūt possessiua & infinita & minꝰ quā finita esse possunt. ¶ Pronominū species duæ sunt sicut in noīe. Primitiua & deriuatiua: & enūerat pronomina primitiua, q̄ dicit esse octo, & rursus deriuatiua, quæ dicit esse septē, vt sint oīa quindecim, cum alij duo & viginti. Diomed. aliquāto plura posuerit. ¶ Ego igitur cuius speciei est? Ex superiori enūeratione, respōdet esse primitiuæ, cū tamen videatur ex græco sermone deriuatū. Sedquēadmodū diximꝰ paulo ante cū de specie noīm agebamus, cū in prōptu nō habemus vñ nomen vel quæcunq; alia dictio deriueturdicimus esse primitiuū. Fac ex eo deriuatiuum, & facit meus mea meum, fac rursus, noster nostra nostrum. fac adhuc, nostras nostratis. ¶ Genera pronominum quot sunt? Et respondet esse quattuor, quod inductione probat, nam aut habent tres articulos, vt hic & hæc & hoc nostras. & sic sunt cōmunia trium generū, aut habent tres diuersas terminationes, vt meus mea meum, & sic primæ respondet genus masculinum, secūdæ fœminū, tertiæ neutrū, aut illorum significatio cōmunis est tribus generibus, vt ego. tu sui. ¶ Numeri pronominum quot sunt? Omnia repetenda sunt ex ijs, quæ diximus, cum de numero nominū disserebamus. ¶ Figuræ pronominum quot sunt? Et dicit esse duas sicut in nomine, simplicem & compositam, & subdit modos quattuor cōpositionis pronominū. Cum noīe, vthuiusmodi huiuscemodi, quæ Priscia. nominibus annumerat. ¶ Cū altero ꝓnomine. vt isthic ab iste & hic, sed aduertēdū hanc cōpositionē non fieri nisi p noīatiuū accusatiuū & ablatiuum singulares, & per noīatiuū accusatiuū plurales tantum generis neutri, vt isthic isthæc. isthoc. isthunc. isthanc. isthoc. ab isthoc. isthac. isthoc. Plurali nominatiuo isthæc accusatiuo isthæc, quæ p aspirationē non esse scribenda miror placuisse Prisciano. ¶ Cum præpositione quoq; pronomen componitur per anastrophen: hoc est inuersionem pronominis præpositionis. ea fit tantum in casu, cui seruit hæc præpositio cum: ex qua cōponuntur tria tantum pronomina trium personarum, hoc est mecum. vobiscum. tecum. nobiscū: secum in vtroq; numero. ¶ Cum quis, vel qui etiā, quod ipsum inter ꝓnomina antiquiores numerabant, vt quicum quibuscum. ¶ Componuntur quoq; cum aduerbio, siue syllabicis adiectionibus. vt idem, quod ab is & demum facta vtriusq; finis abscisione, vt sit idē, quasi iterum. is. In neutro quoq; geminatur compositio, dicimusq; identidem, quod magis videatur aduerbio cedere, vt significet idem quod sæpe. Cicero in. vj. de repub. hæc ego admirans, referebam tamen oculos ad terram identidem. Idem in lib. iij. thuscu. quæstio. scindens dolore identidē intonsas comas. Eccū. ecā. ellum. ellam. eccos. eccas. ellos. ellas. Prisc. & Sergius in Donati artem pronomina esse dicunt ab ecce & is. ea. id. & ille illa illud composita, quæ tamen Laurentius in aduerbia resoluit. Ex eo quod dicit, aut syllabicis adiectionibus.

¶ De erotematis Pronominum. Cap. vi.

EGo quę pars orationis est? Pronomen. Quid est pronomen? Pars oratiōis declinabilis; quæ pro nomine ꝓprio cuiusq; accipitur; personasq; finitas recipit; vt ego, tu, ille.

Vnde dicitur pronomē? A pro prępositione & nomen; quia pro eo ponitur in oratione.

Pronomini quot acccidunt? Sex. Species. Genꝰ. Numerus. Figura. Persona. Casus cum declinatiōe.

Species ꝓnominum quot sunt? Duę sicut in nomine. Primitiua. vt ego; Deriuatiua, vt meus.

Quot sunt pronomina primitiua? Octo. ego. tu. sui hic. iste. ille. ipse. is.

Quot sunt pronomina deriuatiua? Septem. meus; tuus. suus. noster. vester. nostras. vestras.

Ego igitur cuius speciei est? Primitiuę. nō enim aliū de trahitur; quanq; græce dicitur. Fac ex eo deriuatiuum. meus mea meum.

Genera pronominū quot sunt? Quattuor. Masculinum. vt meus. Fœmininum. vt mea. Neutrum. vt meum. Cōmune trium. vt ego. nostras.

Numeri pronominū quot sunt? Duo sicut in nomine; singularis. vt ego. pluralis vt nos.

Figurę pronominum quot sunt? Duę sicut in nomine: Simplex. vt hic hęc hoc. Cōposita vt isthic isthæc; isthoc.

Quot modis cōponūtur ꝓnomina? Quatuor. Primo cū nominibus, ut eiusmodi. huiusmodi. Secūdo cum altero pronomine; ut isthic; isthęc; isthoc.

Quærit rursus, quot sunt huiusmodi syllabæ, dicitq; esse quattuor. met. te. ce. pte. ¶ Met, iũgitur pronomini primæ personæ per oẽs casus. vt egomet, meimet, mihimet, memet, a memet, eodem modo in plurali. Cũ pronomine vero secũdæ personæ tantũ iungitur obliquis singularib⁹ & omnibus casibus pluralis dicimus: tuimet, tibimet, temet, a temet. & eodẽ mõ in plũ, in ntõ signulari nõ dicim⁹ temet, ne videtur coincidere cũ tertia pſona ſingli pñtis indicatiui huius verbi tumeo, es, tumet. ¶ Dicim⁹ tñ p tumet, tute. te syllaba breui adiecta, aut tutemet. Lucre. in. j. accipe præterea q̃ corpa tute necesse est. Idẽ in eodem. tutemet a nobis iam quoũis tẽpore vatũ. iungitur quoq; met tertiæ pſonæ triptoto. suimet, sibimet. semet. a semet. ¶ Pte, quoq; iũgit abltõ tatũ qnq; pnominũ possessiuoũ mea. tua. sua. nostra, vestra. Dicimusq; meapte. tuapte. suapte. nostrapte. vestrapte. Cice. in. j. de finib⁹ bonorũ. qua vos doceat & ad se alliceat suapte natura. Et idẽ. iij. de pfecto oratore. P. Crassũ suapte iterfectũ manu. Idẽ etiã masculino gñe ptulit in. j. thus. q̃st. suopte inqt nuptu, & suo põdere ad pares angulos ferãtur. ¶ Ce. particula tantũ additur casib⁹ illorũ pnominũ hic. ille. cũ i. s. litterã terminãtur. vt huiusce. hisce. hosce hasce. illiusce. veteres tñ hicce. hocce. illice. illuce. dicebãt, qd̃ vsus reformidat. at vero Pris. ex his particulis non fieri cõpositionẽ assecuerat. cũ per se & separate nihil significẽt, q̃ ratitio, si vera est, neq; ex præpositionibus inseparabilib⁹ posset fieri cõpositio, quoniã nusq̃ nisi in cõpositione reperiũtur, qd̃ nemo vnq̃, sed nec ipse Pris. dixit. qde qd̃ eodẽ Pris. teste additæ significãt aliquid: reputẽtur (vt ille dicit) esse pnominũ porrectiões siue extẽsiones. vt q.d̃ affert ex Terẽ. in adelph. egomet rapui. intelligitur ego, & non alius, ac si dixisset ego ipse. Quæ igitur partes orationis sunt dicet aliquis? Ego ad uerbia inseparabilia dicerẽ quẽadmodũ particulas illas re. cũ. se. di. an. præpositiones inseparabiles. ¶ Personæ pnominũ quot sunt? Respõdetq; esse tres, & quid proprietatis q̃libet habeat, subiũgit dicẽs. Prima pſona est q̃ de se loquitur: hæc ratio nõ placet Pris. sed dici, prima pſona est, cũ ipsa q̃ loqtur, de se, pnũciat, qa videlicet põt prima pſona nihil de se loqui, sed de secũda pſona vt tertia, esseq; dubitatio. itaq; videtur Pris. facere differẽtiã inter loqui & pnũciare de se, est loqui de se, vt aliqd̃ de se ipso dicere, pnũciare de se, est ex pſona sua aliquid de se vel alijs dicere. Quod si in hoc vlla differẽtia est, magis exprimeretur p has præpositiões de & ex. quã per verba loquor & pnũcio. vt loquor & pnũcio de me, sit habere sermonẽ de me. loquor & pnũcio ex me, sit habere sermonẽ in pſona mea, vel de me, vel de te, vt de alijs. ¶ Quod sunt pnomina primæ personæ? & respondet esse vnũ tantum ego, idq; in singulari tantum. Nam in plurali cõceptionẽ facit aliarũ pſonarũ secũdarũ, qñ ad ipsas præsentes loqmur. vt ego & vos faciamus. Tertiarũ qñ ad secũdam & alios vel præsentes, vel absentes sibi adiũgit. vt ego & vos & illi fecimus. ¶ Eodẽ quoq; mõ dicit esse vnũ tantũ pnomẽ secũdæ pſonæ, sed in vtroq; numero, sed adijcit oẽs vocatuos nominũ & reliquorũ pnominũ cũ participijs. ¶ Casus pronominũ quot sunt? Dicitq; esse septẽ, niſi qd̃ carẽt voctõ oĩa præterq̃ tu. meus. noster. nostras. & quẽadmodũ paulo ante diximus, ntõ ego: & vt lib. primo dictũ est, ntõ suus sua suũ. sed illa nõ proprie, sed figurate. ¶ Declinationes propnominũ quot sunt? Et ostẽdit p exẽpla esse quattuor. Nam per primam declinãtur tria. ego. tu. sui. Per secundam quinq;. hic. iste. ille. ipse. is. per tertiam quinq; meus. tuus. suus. noster. vester. Per quartam duo. nostras vestras.

Tertio cũ ppositione. vt mecũ. tecũ. Quarto cũ aduerbijs aut syllabis adiectiõibus. vt egomet.

Quot sunt adiectiones syllabicę? Quattuor, met, te. ce. pte. vt egomet. tute. hicce. meapte.

Personę pronominũ quot sunt? Tres, prima, quę de se loquitur. Secunda, ad quam prima loquitur. Tertia, de qua prima loquitur.

Quot sunt pronomina primę personæ? vnum tãtum Nominatiuo ego. Genitiuo mei.

Quot sũt pnoĩa secũdę pſonę? Itẽ vnũ. Ntõ tu. Gtõ tui. cũ oĩb⁹ vocatiuis noĩm, pnoĩm, & ptcipiorũ.

Quot sunt pnomina tertię pſonæ? Reliqua oĩa.

Casus pronominũ quot sunt? Septẽ sicut in nomine, carẽt tamẽ vocatiuo omnia pronomina. prę ter quã tu. meus. a. um. noster. a. um. nostras. atis. caret etiam nominatiuo. cũ vctõ. Genitino sui.

Declinationes pnominum quot sunt? Quattuor. Prima, q̃ mittit genitiuũ in. i. vt ego mei, tu tui. Gtõ sui. Secunda, quę mittit gtm̃ in. ius. vt hic huius. iste. istius. ille illius. ipse ipsius. is. eius. Tertia, quæ mittit gtm̃ in. i. ę. i. vt meus. a. um. mei meę mei. tus. a. um. tui tuę tui. suus. a. uũ. sui suę. sui. noster. a. um. nostri. æ. nostri. vester. a. um. vestri vestrę vestri. Quarta, quę mittit genitiuũ in. is. vt nostras nostratis, vestras vestratis.

¶ De erotematis verborum. Cap. vij.

AMo, quę pars oñis est? Verbũ. Quid ẽ verbũ? pars oõnis declinabilis cũ modis & tẽporib⁹ sine casu agẽdi vel patiẽdi significatiua.

Vnde dicit verbũ? A verbero. as. qa verberato aere oõ pfertur, quę sine verbo esse nõ potest.

Verbo quot accidũt? Octo. Gen⁹. Modus. Tẽpus. Numerus. Persona. Species. Figura. Cõiugatio.

De verbo. Amo quæ pars orationis est? Respondetq; est verbũ, dicitq; esse partẽ orationis declinabilẽ ad differẽtiam partiũ indeclinabiliũ: cũ modis. ad differẽtiam noĩs, & participij & tẽporibus. Ad differẽtiã noĩs sine casu. ad differẽtiã participii, agẽdi vel patiẽdi significatiua. Donatus addit. aut neutrũ significãs ppter verbũ impersonale, qd̃ proprie neq; actionẽ, neq; passionẽ significat. ¶ Vnde dicitur verbum. Dicitq; a verbero. beras. deriuari, quia verberato aere oratio profertur. qd̃ licet omnib⁹ orationis partibus accidat: tamẽ præcipue in hac dictione quasi proprium eius accipitur: qua frequẽtius vtimur in oratione, atq; in cuius vi reliquæ orationis partes significant. Vnde & in illius diffinitione Diomed. adiecit præcipue, dicens. Verbum est pars orationis præcipue sine casu. ¶ Verbo quot accidunt? Dicitq; octo esse verbi accidentias: quas enumerat. Deinde quærit, Respondetq; de singulis illarum.

Genera verborum quot sunt? Genus in verbo alij significationem verbi appellant, vt enim in nominibns sunt genera quibus explorantur sexus: ita in verbo genus est, quo significatur vtrum actiuū sit, an passiuum. Sunt autē quinq; genera verborū. loquimur autē de verbis integris, nā reperiūtur quædā verba defectiua quorūdā prædictorū accidētiū, quæ reduci nō possunt ad vnū quoddā ex his quinq; generibus, qd' fit (vt Pris. ait) vel naturæ necessitate, vt pluo. fereno, q̄ verba cū similibus, cū ad sola ptineant naturā. quātū ad sermonē nostrū attinet, defectiua sunt, nisi fiat prosopopeia, i. personæ fictio. Fortuna & casu, aut quia inusitata sunt, aut quia turpia & incōcinna. Inusitata: vt quia a faris & fare & daris vel dare, nō habemus for & dor, inconcinna & turpia. & qd' a metuo non habemus participia metuens & metuturus, differentiæ causa. vt a facio. duco. fero in secunda persona singulari imperatiui dice. duce. face. fere non diximus, ne coincideret cum obliquis casibus quorūdam nominū. ¶ Quod est verbum actiuū? quod desinit in. o. subaudi in prima verbi positione, & habet passiuū in. or. Quid autem dicendum est de hoc verbo do? qd' vt paulo ante dicebam9: nō habet in voce passiua dor. Diximus hoc verbum esse mancum, nō repugnante significatione, sed vsu, nusquā enim apud autores lectū est dor. ergo quantum ad rationem significationis actiuū est. Idē quoq; de facio facis dicendū est. qd' non misit passiuū in. or. suppletur tamē ab alio verbo qd' est fio fis. ¶ Quod est verbum passiuū? quod desinit in. or. & habet actiuū in. o. Inuenim9 tamē aliqua in voce atq; significatione passiua, quæ nusquā reperiūtur in actiua, ut cōsternor, pro animor. Oui. ij. meta. consternantur equo. atq; idem. xij. cōsternatiq; timores. & Liuius. xviij. ab vrbe condi. consternati e cornibus in mediam actiē sese intulerant, nusquā tamen legimus consterno consternas. Eiusdem prope significationis reperitur in voce & significatione passiua tantum linquor animo. vt Sue. in vita Cesaris. nisi qd' extremo tē pore linqui animo solebat. nemo tamen diceret animus linquit me. aut ego linquo te animo. ¶ Quod est verbum neutrum? huiꝰ generis significatio latissime patet. aliud nāq; actionem significat. vt ambulo. curro. aliud passionem. vt vapulo. exulo. aliud in quo nec agentis, nec patientis significatio dignoscitur. vt sedeo. sudo. algeo. esurio. quāquā quo ad grammaticum attinet, hæc potius actionem significare dicendum est. hæc quidam supina, alij absolutiua, nonnulli depositiua appellāt. ¶ Quod est verbū deponens? Deponens verbum dicitur (vt ait Diomedes) vel per antiphrasim. hoc est econtrario, quia verbum. r. littera finitum deponere eam non potest, vel quia cum omnia verba deponentia apud antiquiores communia essent alterā, id est passiuā significationem deposuerunt. vt loquor loqueris. sequor sequeris. ¶ Quod est verbum commune? Verbum commune dicitur. qd' sub vna voce actiuam & passiuam significationē habet, quemadmodum & nomen commune dicitur, quod duo aut tria genera sub vna voce complectitur. Impersonalis verborum significatio in actiuam passiuamq; vocem referuntur. ¶ Modi verborum quot sunt? Modus in verbo quem Quintilia. appellat qualitatem, est inclinatio varios animi affectus demonstrans. hi sunt quinq;. Indicatiuus, quem alij finitiuū: alij difinitiuū, alij pronunciatiuum appellant. Imperatiuus, qui & percontatus. Optatiuus. Subiunctiuus, qui & coniunctiuus. & adiunctiuus ab alijs dicitur. Infinitiuus. qui & impersonatiuus dicitur, quia personas difinitas non habet dicitur & perpetuus, quia finē nō habet. ¶ Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus (inquit) siue ostēdimus, siue pronunciamus aliquid fieri, sine vlla alterius modi inclinatione: vnde & finitiuus a Diomede dicitur, q. quasi finita & simplici vtimur expositione, cum per ipsum mentis sensum depromimus. ¶ Quis est imperatiuus modus? Quo imperamus (inquit) aliquid fieri. plerumq; autē & per eum precamur. vnde ab Aristote. deprecatiuus dicitur. vt Vergilius. musa mihi causas memora, neq; enim tam imperat, quam precatur. habet & alias complures significationes, vt alibi diximus. ¶ Quis est optatiuus? Hunc modum vsurpamus cum precibus aliquid a dijs exposcimus (vt inquit Diomedes) vnde optandi aduerbijs illum adiungimus. vt videlicet & vtinam, & o. & osi. in sermone Hispano mutuamur a Pœnis oxala, quod interpretatur deus velit deus faciat. Reperitur etiam sine aduerbio optandi. vt Lucanus in. j. dij visa secundent, & fibris sit nulla fides. ¶ Quis est subiunctiuus? Subiunctiuus qui dubitatiuus dicitur, ideo dictus est, quod p se no exprimit sensū, nisi alteri verbo iungatur alterum. quod fit media cōiunctione, vt si audiueris, legam. Cū amaueris, docebo.

Genera verborū quot sunt? Quinq;. Actiuū, Passiuum. Neutrum, Commune, Deponens.

Quod est verbum actiuū? Quod desinit in. o. & habet passiuū in. or. vt amo amas, amor amaris.

Quod est verbū passiuum? Qd' desinit in. or. & habet actiuū in. o. vt amor amaris; ab amo. as.

Quod est verbum neutrum? quod desinit in. o. & non habet passiuum in. or. vt seruio. is.

Quod est verbū deponens? Quod desinit in. or. & tamē habet actiui significationem, vt loquor. loqueris.

Quod est verbū commune? Quod desnit in. or. & habet actiui & passiui significationem. ut amplector amplecteris.

Amo igitur quot verbum est? Actiuum.

Modi verborum quot sunt? Quinq;. Indicatiuus. Imperatiuꝰ. Optatiuus. Subiunctiuꝰ. Infinitiuꝰ.

Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus aliquid fieri. vt ego amo. tu amas. ille amat.

Quis est imperatiuus modus? Quo imperamus vel prohibemus, vel exhortamur; aut permittimus aliquid fieri. vt o Antoni lege. ne legas.

Quis est optatiuus modus? Quo optamus aliquid fieri. vt vtinam ego legerem.

Quis est subiunctiuus modus? Qui indiget altero verbo, vt perfectum sensum significet, vt si legeris; audiam.

¶ Quis est infinitiuus? Qui caret (inquit) numeris & personis, hoc personale verbum habet. indiget verbo alterius modi hoc & subiunctiuus habet, sed vtrumq; simul solus infinitiuus. His quinq; superioribus modis quidā adiecerunt sextū, quē appellauerūt promissiuum. vt ego amabo, ego docebo. sed hunc indicatiui futurū nos fecimus. quidā impersonalem modū coniūgunt, vt sint modi septē, sed nos (vt diximus) in actiuā passiuāq; vocē hunc modū reduximus. Aduc alij cōmendatiuū ab imperatiuo separant: quoniā per imperatiui præsens siue instans, vt confestim aliquid fiat, imperamus, quē ideo impera-

Quis est infinitiuus modus? Qui caret numeris, & psonis; & indiget verbo alterius modi; vt aliquid determinatum significet; vt cupio legere.

Amo igitur cuius modi est? Indicatiui modi.

Tēpora verborū quot sunt? Sex. Prēsens, Prēteritū impfectū. Prēteritū pfectū; Prēteritum pluscp pfectū. Futurū impfectū, & Futurū pfectum.

Quod est tēpus prēsens? Quo aliquid in prēsentiarum fieri ostendimus. vt ego lego.

Quod est prēteritū imperfectū? Quo ostēdimus qđ aliqđ fiebat, sed nō fuit pfectū. vt egō legebā.

Quod est prēteritū pfectum? Quo ostēdimus aliquid iā factum; atcp perfectum esse. vt ego legi.

Quod est ꝑteritum pluſq̄ pfectum? Quo ostēdimus id quod factum est; inueteraſſe circa prēteritū pfectum, vt ego legerā antequā tu veniſti.

Qđ est futurū impfectū? Quo ostēdimus aut promittimꝰ nos aliqđ inchoaturos. vt ego legā cras.

Quod est futurum perfectum? Quo ostēdimus aut promittimus, quod ad certum tēpus aliquid erit a nobis factum. vt ad horam legero.

impatiuū dixerūt. p futurū vero tpis, vt aliquid in ppetuū & ad multa tēpora fiat, cōmēdamus. atq; ideo hūc quasi diuersum a superioribꝰ modū mādatiuū appellauerūt. fuerūt adhuc, qui cōiūctiuū ab subiūctiuo separarēt, vt essent modi nouē. adhuc alij adhortatiuū ab imperatiuo separāt. Gerūdia quoq; & supina verbi modos esse dicūt. Sed nos quinario modorū numero cōtēti fuimus, ad quos reliq sunt reducti. nisi q, gerūdia & supina nō recusamus ab octo partibꝰ orationis separare.

¶ Tēpora uerborū quot sunt? Tps in verbo (vt inquit Diome) est vicissitudo rerū triformi mutabilitate cōprehēsa. Cū vero tēpus (vt philosophi aiūt) indiuiduū sit, nos illud in partes diuidimus, sed nō tā ipsū tēpus, quā actiones nostras p tēpora diuidētes, ea quātū ad nos attinet, tria sunt. præsens. q. a quibusdā instās appellatur. præteritū & futurū, qđ a nōnullis (vt supra dictū est) ꝓmissiuus dicitur modus. qđ alij infinituū tēpus appellāt, quia incertū sit. qđ duplex quoq; est, imperfectū alterū, & alterū pfectū, de quo alibi plra dixim9. ¶ Præteritū in triplici differētia est. imperfectū, perfectū, & pluſquā perfectū. ¶ Præteritū impfect. qđ inchoatiuū alij dicūt, est p qđ significamus. nos aliquid in tēpore pfecto incepisse, nec pfecisse tñ. vt ego amabā. ¶ Præteritū perfectū est, p qđ significamus nos aliquid in tēpore præterito incepisse: atq; perfecisse. vt ego amaui.

¶ Pluſq̄ perfectū oēs antiqui & iuniores grāmatici vidētur mihi nō recte diffiniuisse. dicunt enim esse cū tēpus iam pridē exactum demostramus, ita vt per præteritū perfectum rem factam breui, aut nō multo tēpore ante ostendimus. per pluſquā perfectū vero illud quod iam longo tempore inueteratum est. Quæ ratio, si vera est, non possemus latine atq; grāmatice dicere, quod in ipso statim sacrarum litterarum initio scriptum est. In principio creauit deus cælum & terram. & quod sequitur, dixit deus, fiat lux, & facta est lux. qua actione nulla prior. nulla antiquior est. Sed neq; rusus diceremus recte cum tu veniſti. ego iam legam. quod de re paulo ante facta dici posse, nemo est adeo stupidus, qui non confiteatur. Sed hæc duo tempora non eo modo censentur, quo isti putāt, sed illo potius, quod præteritum pluſquā perfectum præterito præfecto comparatum antiquius est. siue id in multo, siue in paruo tempore exacto sit, atq; ideo adiecimus inueteraſſe citra præteritum perfectum, vt si dixerim, ego legerā. cum tu veniſti, dico te veniſſe post id tempus quo ego legi. sic Oui. i. meta. sic modo quæ fuerat rudis, & sine imagine tellus. induit ignotas hominum conuerſa figuras. qđ si præteritum pluſquā perfectū præterito perfecto non comparetur, nihil aliud quā ipsum præteritum perfectum significat. vt Oui. legerat huius amor titulum nomenq; libelli. id est legit. Sed indicatiuus & optatiuus cum subiunctiuo habent omnia quinq; tempora, quoniā per illa omnia possumus indicare, quid facimus. fecimus, aut facturi sumus. cuius est per omnia simīlis subiunctiuus. Imperatiuus duo tantum habet tempora, instans & futurū, sed in singulari primam non admittit personā. Absurdū nāq; esset quē, quā sibi imperare, cū ꝓmptus sua sponte sit, immo vltro facere quod vult. externæ vero personæ imperio indigēt, nisi figurate, quasi ad alium loquens, vi secūda persona seipsum proferat. vt Iuue. tecū prius ergo voluta hæc. in plurali vero etiam primā adhibet, quia cū imperat, se quoq; ad idē ministeriū vocat. Sed animaduertēdum, qđ per imperatiui præsens imperamus aliquid euestigio fieri, vt puer lege, id est fac vt statim legas. Per futurū vero imperamus aliquid in posterū faciendum atq; (vt ita dicam) in perpetuū. Est quoq; eadem differentia inter futurū imperatiui & aliorū modorum futura. qđ hæc indifferenter futurū tempus significant, qđ est per aduerbia distinguendum. vt ego legam mox. cras. perendie. die quarti, die quinti, die ꝓximi. Imperatiui vero futurū non significat, vt confestim aliquid fiat: sed (vt diximus) semper imposterū faciēdū esse. vt si vis esse doctus, legito libros. id est fac vt semper legas libros, qđ possis commode facere. neq; opus est adiūgere aliquid, quod temporis diuturnitatem illam exprimamus. Inuenitur tamen apud antiquiores futurū pro præsenti, vt Terē. in heauton. loquitor paucula. & idē in adelphis. de te largitor puer. ꝓ eo qđ est loquere. largire. quos Verg. antīqtatis amotor secutus dixit. v. æneid. primus equū phaleris insignem victor habeto. & paulopost. tertius argolica hac galea contentus abito. pro eo quod est habeat & abeat. In voce passiua plurale futuri temporis huiusmodi reperītur, idq; apud antiquiores tantum in legibus & fœderibus, quæ fiunt, & promulgantur. vt sic dixerim, ad perpetuam rei memoriam. Optatiuus quinq; tempora habet, vt alibi diximus, quāquā fuit tempus quo putabamus tria tantum habere tempora.

¶ Sunt, qui ab optatiuo præsens tempus excludant, quoniã futura sunt quæ optamus. Sed dicet quispiam quomodo possumus præterita optare? Ad quod dicendũ, quod non solũ futura optare possumus: verũctiam plerũq; optatamus nos aliquid fecisse, quod tamen non fecimus, vt vtinam ego legissem. Infinitiuus tria tempora habet, præsens, præteritum & futurum. Vsurpatur tamen plærumq; præsens infinitiui pro præterito imperfecto indicatiui, quo genere dicendi plærumq; vtuntur historici. Salu. equitare cursu. cum æqualibus certare: cũ omnis anteiret: oĩbus tamen charus esse. pro equitabat, certabat. erat.

¶ Numeri verborũ quot sunt? Duo inquit sicut in noïe. Fuerũt tñ qui intertia psona plurali præteriti pfecti indicatiui modi dualẽ numerũ a plurali distinxerũt in illis duabus vocalibus amauerũt vel amauere, vt amauerũt, sit ad plures, amauere, ad duo tãtũ referendũ, sed (vt Quin. refert) apd nostrorũ neminẽ hæc obseruatio reperitur: cũ ecõtrario Verg. i. æũ. dixerit. deuenere locos: vbi nũc ingẽtia cernis. Et idem in. ij. cõticuere oẽs: intentiq; ora tenebant. & Ouid. xiij. metamor. consedere duces: & vulgi stante corona. hi aperte nos docent: nihil horũ ad duos pertinere. ¶ Personæ verborũ quot sunt? Tres (inquit) & repetẽdũ est hoc loco id quod de psona in capite superiori diximus: cũ de personis pronoïs agebatur. Illud tantũ addimus, qd' Diom. ait personã esse rationabilẽ subsũtiã, qd' ppria in prima & scda persona reperitur: nisi fiat psopopeia. ¶ Species verborũ quot sunt? Duæ (inqt) sicut in noïe. Primitiua & deriuatiua. Deriuatorum rursus septẽ dicit esse formas: qs Diom. & Donatus ad verbi referũt qualitatẽ. alij ad genus siue significationẽ. Deinde quærit, respõdetq; de singulis septẽ verborũ formis. ¶ Quæ dicũtur inchoatiua? Oẽs grãmatici qui vnq; fuere añ Laurẽtiũ Vallã, appellauerũt verba inchoatiua, quæ in. sco. desinũt qualia sunt frigesco. tepesco. albesco. dixeruntq; inchoationẽ quandã significare, qd' esse falsum validissimis rationibus cõuincit. quin potius hæc verba incrementũ passionis innatæ significare vidẽtur, quã significãt verba a quibus deriuãtur, vt ægresco. i. magis magisq; ægerfio. albesco. nigresco. i. indies magis magisq; albeo & nigreo, & vel (vt ipse exponit:) albesio & nigresio. Hæc verba alij ante Laurentiũ dixerũt a verbis neutralibus tantũ deriuari: nos aũtẽ adiecimus a verbis neutris, nõ quidẽ oĩbus, sed tantũ secũdæ cõiugationis. nã ab alijs cõiugationibus deducta, nõ tã inchoatiua, quã inchoatiuorũ similia esse dicẽda sunt, vt illa labasco. cis. integrasco. cis. & ab hio hias hisco hiscis. a cõcupio. pis. cõcupisco. cis. Sunt præterea huius formæ verba, quorũ primitiua in vsu nõ sunt. vt herbesco herbescis. siluesco. escis. ligneſco. escis. igneſco igneſcis. iuueneſco iuueneſcis, & similia q̃ possunt videri a noïb9 herba. silua. ligno. igne. iuuene. potius q̃ ab herbeo herbes. siluco. ues. ligneo lignes. igneo. es. iuueneo. nes. deriuata. Nã verba huius formæ certis regulis cõstãt: quarũ vna si defuerit: inchoatiua siue, vt Laurẽtius mauult, augmẽtatiua nõ erũt. Prima est qd in. sco. desinãt. Deinde qd' a secunda persona præsentis indicatiui modi verborũ neutraliũ secũdæ cõiugationis passionẽ innatam significantiũ formẽtur. Præterea qd' deficiunt in præterito perfecto indicatiui modi, & in reliquis tẽporibus quæ formãtur ab eo, quodq; per tertiã verborũ cõiugationem declinẽtur. ¶ Quæ dicũtur meditatiua? Scda verborũ forma est. meditatiua, q̃ Laurẽtius, & quidẽ recte, desideratiua siue optatiua esse dicit, neq; enim esurire est meditari comedendũ esse, qd ad intellectũ pertinet: sed cupere seu optare, qd est opus partis apetitiuæ. Formãtur aũt ab vltimo supino addita. rio. repiturq; hæc verborũ forma in paucis verbis: apd antiquiores fortasse in pluribus: sed quorũ ego memini in his fere. ab edo edis. esum esu esurio. is. a cœno. as. atum. atu. aturio. a pario. is. partũ partu parturio. a meio. is. mictũ mictu. urio. a caco. as. atũ. cacatu caturio. ab emo. is. emptũ emptu empturio. i. cupio siue libido mihi incessit edere. cœnare. parere. meiere. cacare. emere. Iuue. esurit intacta paridi nisi vẽdat agauẽ. Mart. xj. epigra. cœnaturit Vacerra, nõ cacaturit. Iuue. noctib9 hic ponũt lecticas micturiũt hic. Verg. in buc. nũc omnis paturit arbos. Varro. ij. de re rust. te empturiẽtẽ in cãpos macros adducũt crebro pedes, ex quib9 exẽplis facile colligitur, inter meditatiua & formæ pfectæ siue absolutæ verba illã esse differẽtiã, qd absoluta actũ, meditatiua effectũ mẽtis non meditationẽ significãt. vt Liuius qd diu paturiuit animus vester, aliqñ pariat: & illud psalmographi. Ecce parturit iniusticiã, cõcepit dolorẽ, & peperit iniquitatẽ. ergo parturire est cupere a partu liberari, parere illud ipsum cõceptũ est. qd q; cuperimus parere, in lucẽ edere. Dicturio a dico. is. dictu Macro. vi. satur. vsus est. quid duces (inquit) & milites: q fortiter a se facta semp dicturiũt. Idẽ lib. j. ne vltra te dicturientẽ tardem. & Apuleius. a nubo. is. nuptu nupturio. sine vlla vnq; magia iã olim nupturisse. Inter scaturio. is, quod videtur huiꝰ formæ verbũ esse, & scateo. es, a quo deriuari

Amo igitur cuius temporis est? Præsentis tẽporis.

Numeri verborum quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis, qui de vno loquitur. vt ego amo.
Pluralis, qui de pluribꝰ loquitur. vt nos amamꝰ.

Amo igitur cuius numeri est? Singularis numeri.

Personę verborũ quot sunt? Tres. Prima, quę de se sola, vl' de se cũ alijs loqtur. vt ego amo. nos amamꝰ. Secũda, ad quã solã, vel cũ alijs prima loquitur, vt tu amas, vos amatis. Tertia, de qua sola; vl' de qbꝰ prima loquit. vt Cicero legit hoies: legũt.

Species verborũ quot sũt? Duę sicut in nomine. Primitiua. vt lego legis. deriuatiua vt lectito. as.

Deriuatiuorũ verborum formę quot sunt? Septem Inchoatiua. Mediatiua. Desideratiua. Frequẽtatiua. Diminutiua. Denominatiua. Aduerbialia.

Quę dicuntur inchoatiua? quę Laurẽtius dicit cõtinuum incrementum passionis innatæ significare: fiuntq; tantum a verbis neutris absolutis secundę coniugationis. formanturq; secunda persona præsentis indicatiui modi addita. co. vt ate peo. pes. tepesco. is. idest, in horas magis tepefio.

Quę dicuntur verba meditatiua? quæ Laurẽtius appellat desideratiua, fiuntq; ab vltimo supino addita. rio. hæc fere; ab edo. is. esu. esurio. a cœno. nas. atu. cœnaturio. a pario. is. partu. parturio. a meio. is. mictu. micturio. a caco cacas cacatu. cacaturio. ab emo. is. emptu empturio.

videtur,nulla talis differentia reperitur,idem nanq; est scaturio,& scateo,declinantur autem huiusmodi formæ verba oīa per quartam verborum coniugationem. ¶ Quæ dicuntur desideratiua? Tertia verborum forma est eorum quæ dicuntur desideratiua. Laurentius tamen non affectum mentis desideriumq; hæc significare dicit, sed actū corporis. Nam quod Pris. affert illud Vergil.in. viij. nam memini hesionem visentem regna sororis Laomedontiadem Priamum. exponitq; visentē pro cupientem videre,omnino ratione caret.nam si visere est cupere videre, semper Priamus sororem Hesionem viscbat,postea quā ablata fuit.,nec minus cū erat in Troia,quā cum (vt illam videret) profectus est Salaminam. Ergo visere,nō cupere videre, sed ire ad videndum significat. quod si viso, cupio videre significaret, nunquā Cice.ad atticum scripsisset, cupio Alexandriam reliquamq; epirum visere, sed viso Alexandriam.reliquāq; Aegyptum. Vsurpatur tamen hæc verba pro ipsorum primitiuis.vt lacesso, pro eo ad lacerandum,vel lacero.facesso. eo ad faciendum, vel facio. Verg.iiij. æncid.ocyus omnes imperio læti parent ac iussa facessunt. Reperitur tamen.pro eo quod est recedere,vel ire ad recedendum.Cice.j.de legibus,paulisper facessant rogemus.Reperitur etiam facesso,pro prohibeo.Cice.in verrē,ne innocenti periculum facesseris. Idem quoq; in eodem, cū audiuissent ei negocium facessitum. Capesso.is.pro capio,vel eo ad capiendum.Verg.j. æneimihi iussa capessere fas est.Cicer.j. thusculanis animus superiora capessat necesse est.accerso.is. vel arcesso litteris inuersis, pro eo ad vocandum.Teren.in andria.obstreticem accerso,sed cum omnia huius formæ verba sunt tertiæ coniugationis,& in. so. desinant. hoc reperitur etiam in.io. terminatum, declinatumq; per quartam coniugationem. vt Cicero de claris orato. accersiuisti ex vrbe ea quæ domus est, semper habita doctrinæ. Et actuū cap.x. mitte in ioppem & accerse Simonem quēdam. Ex quibus exemplis colligimus verum,aut vero proximum esse,quod Valla suspicatur, prædictarum formarum verba ab antiquissimis aliter fuisse appellata,quam a grammaticis iunioribus nunc dicuntur, & illorum nomina sic fuisse inuersa, vt pro meditatiuis dixerint inchoatiua,pro desideratiuis meditatiua.pro actum corporis significantibus desideratiua. Sed quæ nos ex eo quod significant,nouo nomine dicimus augmentatiua. Laurentius opinatur ab antiquioribus fuisse meditatiua appellata ex illa reconditiore significatione, qua meditor significat exerceri, vt apud Iuuena. statua meditatur prælia lusca. & alibi Marmorea meditatus prælia villa. vt sit calesco.quasi exerceor calore. frigesco exerceor frigore,& similia eodem modo. ¶ Quædicuntur frequentatiuæ? Frequentatiua verborum forma, quam Diomedes iteratiuam appellat, est quæ assiduā vel potius frequentem in augendo vim habet.vnde & appellationem habet,quoniam frequenter augendo iterat affectum. formantur autē ab vltimo supino,u.finali mutata in. o.declinanturq; per primam coniugationem.vt a curro curris cursu,curso cursas.a quo est occurso occursas.idest frequenter occuro.Verg.in buc. occursare capro cornu ferit ille caueto. A duco ducis ductu.ducto ductas.idest frequenter duco.Salust.in catilina.L.Sylla exercitum,quem in Asia ductauerat. A mergo mergis mersum.merso mersas,idest frequenter mergere. Verg.j. geor. fluuio mersare salubri.est & frequentatiuū a frequentatiuo cursito cursitas. Hora.ij.sermo.veluti succinctus cursitat hospes.in verbis tamen primæ coniugationis mittentibus supinum in.atum.fiunt frequentatiua a penultima in. i, breuem mutata. vt ab impero imperas imperatu imperito imperitas. Hora.j. sermo.olim qui summis legionibus imperitarunt. A volo volas volatu volito volitas. a rogo rogas rogatu rogito rogitas.ab ago agis actu.non dicimus acto actas,sed actito actitas.Marti.cogit me Titus actitare causas,dicimus etiam ab ago agis in alia significatione agito agitas.Verg.ij.geor.ipse dies agitat festos fususq; per herbam.a dico dicis dictu dicto dictas. quod est alio scribente dicere. Iuueñ, celso dictare parate. dictito dictitas. quod videtur esse frequentatiuum a frequētatiuo,est frequenter dicere, Hora.ij.epistola, dictitet Albano musas in monte locutas.A quæro quæris.debuit esse quæsito quæsitas penultima longa.sed dicimus quærito quæritas,eadem breui.A scribo scribis scriptu scriptito scriptitas. A scio scis sciui scitu.scitor scitaris.& sciscitor sciscitaris. A nosco noscis noui notu.noto notas. noscito noscitas.A cogo cogis coegi coactu,non coacto coactas,sed cogito cogitas.dicimus. & a sequor sequeris secutu,non secutor secutaris,sed sector sectaris formatur. ¶ Quæ dicuntur diminutiua? Est quinta verborum forma eorum,quæ dicuntur diminutiua:eo quod significat diminutionem a suo principali vnde deriuātur.vt a sorbeo sorbes.sorbilo sorbillas, quasi minutim sorbere.a garrio garris. garrulo garrulas. a caluo caluis. cauillo cauillas, & cauillor caulloris. Sunt præterea quædā diminutionū formā habētia sine origine formæ perfectæ.vt pitisso.as.p minutim bibere.vacillo.as.p eo qd'est alterno motu fluctuare. Terē,i heau,pitissando modo mihi,qd vini assumpsit.Cice.de cla.ora.cū ex eo toto corpore vacillante quæsiuit:quis loqueretur e linthre.huius ordinis videtur mihi esse verba illa,quæ paulo ante frequentatiua esse diximus.vt dormito dormitas.scriptito.tas.quod est non profunde dormire,aut plene scribere,sed per interualla id facere significāt.vt sit dormitare,minus quā dormire,scriptitare minus quā scribere,vt illud,dormitauerunt oēs,& dormierunt.

Quæ dicuntur desideratiua? Quæ Laurentius non mentis affectum,sed actum corporis significare dicit. Sunt vero quā rarissima, vt viso.visis.lacesso.is,facesso.is.capesso.is.

Quæ dicūtur frequentatiua? Quæ assiduam in agendo vim habere significant, fiuntq; ab vltimo supino. u. mutata in. o, vt a curro curris. cursu.curso cursas. a duco ducis ductu. ducto ductas. Animaduertendum tamen est in verbis primę coniugatiōis supina,a quibus formā tur frequētatiua,mutare a penultimā supini in.i. breuē.vt ab impero imperas impatu.imperito impitas.Dicimus tñ ab ago agis.actito actitas & agito.tas.a dico dicis;dicto dicras,& dictito.tas.

Quæ dicuntur diminutiua? Quæ a suo principali diminutionem significant,vt a garrio garris.garrulo garrulas. a sorbeo sorbes.sorbillo. sorbillas. a caluo caluis. couillor cauillaris.

¶ Quæ dicũtur Denominatiua? Sexta verborũ forma est eorũ, quæ dicuntur denominatiua, eo qđ a nominibus deriuãtur. vt a patre patrisso. issas. a græco græcisso. issas. & græcor. aris. ab attico atticisso. cissas, quæ verba imitationẽ quandã signi-cant: dicimus quoq; a pabulo. lor. aris. a frumẽto. entor. ris. a ligno lignor. aris. ab aqua aquor. aris. p eo qđ est ire quæsitũ pabulũ. frumentũ. ligna, aquã. Liui. xxv. ab vrbe condita. lignatũ pabulatũq; progressos exciperet. Gel. lib. xvj. noct. Attí. ea figura est captãtur, qua lignãtur, pabulãtur & aquãtur. Liui. xxij. tertiã partẽ militũ frumẽtatũ dimisit. Dicimus quoq; a rure rusticor. aris. Cic. ij. de. ora. Læliũ semp fere cũ Scipiõe solitũ rusticarĩ: p quo antiquiores ruro. ras. & ruror. aris. dicebãt. a philosophia philosophor. aris. a poeta poetor. aris. quæ posteriora significãt dare operã philosophiæ, poeticæ. ¶ Quæ dñr aduerbialia? Septima verborũ deriuatorũ forma est eorũ, q̃ dicũtur aduerbialia: eo qđ ab aduerbijs deriuãtur. vt a perẽdie perẽdino. as. qđ est in diẽ tertiã differre. a crascrastino. as. ab intrà. intro. as. ¶ Amo igitur cuiꝰ speciei est? Primitiuæ (inqt) neq; enĩ habet, vñ deriuetur. sed tẽperamẽtũ adiecit, qđ ego sciã: fieri enĩ põt, vt originẽ habeat vñ dicatur. Sed neq; format ex se inchoatiuũ. vt isti dicũt amasco. ascis. neq; desideratiuũ amassio. ssis. nec meditatiuũ amaturio amaturis, neq; frequẽtatiuũ amito. as. ¶ Figuræ verborũ quot sunt? Duæ (inqt) quẽadmodũ in noïe. Simplex vt amo. as. clamo. as. cõposita, vt deamo. as. declamo. as. cõponũtur aũt verba quattuor modis sicut et nomẽ. ex duobus integris, vt examo. as. deamo. as. ex de & amo amas. ex integro & corrupto. vt diligo. gis. ex di. & lego. gis. aut ex corrupto & integro, vt alligo. as. ex ad & ligo. gas. aut ex duobus corruptis. vt officio. ex ob & facio. cis. Cõponũtur enim verba frequenter cũ præpositiõibus: sed nõnũq; cũ noïbus, vt tepefacio a tepidus & facio. versificor a versus & facio. belligero a bellũ & gero. Cõponũtur etiã ex præpositione, noïe, & verbo. vt perterrefacio. cis. a p & terrore & facio. ex duabus præpositiõibus & verbo, vt recõpẽso. as. recõdo. is. Sed quẽadmodũ in cõpositione corrũpãtur: in fine li. superioris dictũ est. ¶ Cõiugationes verborũ quot sunt? Antiquiores grãmatici fere oẽs tantũ ponebãt cõiugationes tres, sed tertiã rursus diuiserũt in breuẽ siue correptã. & in lõgã siue productã. Nos autẽ iuniores secuti grãmaticos, quia nihil referebat: quattuor cõiugationes posuimus. Cõiugatio est cõsequẽs verborũ declinatio. dicta, q, vna eadẽq; rõne declinationis plurima cõiugãtur verba. vt ad similitudinẽ amo. as. oĩa verba primæ cõiugatiõis. hæc a græcis syzigia dicitur. ¶ Prĩa q̃ sc̃da pson̄a. Iã puer nõ rñdet ex eo qđ li. j. didicit, prĩa coniugatio est, quæ habet a, productam ante. re. in infinitiuo, quod exipsa pronunciatione atq; accentu poterat intelligere, sed ex eo quod iam lib. v. audiuit, secũdã personã præsentis indicatiui modi primæ coniugatiõis in numero singulari in. as. longam terminari. Secundæ vero in. es. æquelõgam. Tertiæ in. is. breuẽ. Quartæ, in. is. longã, quæ ratio, & si eadem est cum superiori, hic respondit quasi proiectus ex Diome. Donati. Phocæ. Priscia. omniumq; antiquorum verbis, qui ex secunda persona indicatiui colligunt diuersitatem coniugationum, illic vero quasi rudis didicit rem ex eo, qđ erat intellectu facillimum.

Quæ dicuntur denominatiua? Quę a nomine deriuãtur; vt a patre patrísso. as, a grẹco grẹcísso. as, & græcor. aris, a frumento frumentor. aris, a pabulo. lor. aris, a rure rusticor. aris.

Quę dñr aduerbialia? Quę ab aduerbio deriuãt. vt a perendie. perẽdino. as, a supra supero. as, ab intra, intro intras.

Amo igitur cuius speciei est? Primitiuę sp eciei. Nõ eñ habet (quod ego sciam) vnde possit deriuari.

Figuræ verborũ quot sunt? Duæ sicut in nomine Simplex, vt amo. as. Cõposita vt deamo deamas.

Amo igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ. Nõ eñ potest diuidi in partes significatiuas eius; qđ integrum ante compositionem significabat.

Coniugationes verborũ quot sunt? Quattuor. Prima, quę sc̃dam personã singularẽ prẹsentis indicatiui modi mittit in. as. productam in voce actiua. Et in. aris, vl̃. are. in voce passiua. vt amo. as. lẹ. tor. aris. vel. are. Secũda, q̃ eandẽ sc̃dam personã mittit in. es. productam in voce actiua, & in. eris. vl̃. ere, i voce passiua. vt doceo. es. medeor. eris. l̃. ere. Tertia, q̃ eãdẽ sc̃dam personã mittit in. is. correptã in voce actiua. & in. eris. vel. ere. penultima correpta i voce passiua. vt lego. is. loquor. eris. vl̃ ere. Quarta q̃ eãdẽ sc̃dam personã mittit in. is. p ductã in voce actiua. & in. iris. vl̃. ire penultima p ducta in voce passiua. vt audio. is. audior. iris. l̃. ire.

¶ De erotematis participiorũ. Cap. vij.

AMãs quę pars oõnis est? Participiũ. Quid est participium? Pars orationis declinabilis. quæ p verbo accipitur. ex quo deriuatur: genus & casus habẽs ad similitudinẽ nominis, & accidẽtia verbi sine discretione modorũ & personarũ.

Vnde dicit participiũ? Quasi particapiũ: quia partem accipit a noïe, partẽ a verbo, partẽ ab vtroq;.

Participio quot accidũt? Sex, genus. tempus. significatio. figura. numerus. casus cum declinatione.

¶ De participio.

AMans, quæ pars orationis? Deinde respondet. participiũ esse partem orationis declinabilem ad differentiã indeclinabiliũ, quæ pro verbo accipitur ex quo deriuatur: nã verborũ significationes habet, atq; p verbo ponitur, sed ab eo differt. quoniã genus & casus habet ad similitudinẽ nominis, a quo rursus differt: quia accidẽtia verbi habet modos & psonas, quibꝰ participiũ caret. ¶ Vñ dr participiũ? ab eo respõdet, qđ duarũ partiũ, q̃ sunt principes in oratiõe, hoc est noïs & verbi partẽ capiat & participet, vt sit participiũ, quẽadmodũ cũ Seruio dicit Sergiꝰ, quasi particapiũ. iccipit enĩ (vt diximꝰ) a noïe gña & casus: et a verbo tpa & signãtiões. abvtroq; nũerũ & figurã. ¶ Participio quot accidũt? Sex (inqt) duo, q̃ diximꝰ accepisse a noïe. i. genꝰ et casus. Duo quoq;, q̃ a verbo, hoc ẽ tps & signãtio. Duo præterea, q̃ ab vtroq;, hoc ẽ, figura et nũerꝰ.

¶ Genera participiorũ quot sunt? Quattuor esse dicit genera participiorũ, masculinũ eorum quæ terminãtur in .us. vt amaturus, amatus, amandus, fœmininũ eorũ quæ terminantur in .a. vt amatura. amata. amanda. Neutrũ eorũ q̃ terminãtur in. um. vt amaturũ, amatũ, amandũ. Cõmune trium eorũ q̃ terminantur in. ns. vt hic & hæc & hoc amans, hic & hæc & hoc docens. Reperiũtur tamẽ participia in .ns. terminata in genere masculino, quasi substãtiue posita, ex eo qđ in illis subintelligitur nomẽ substãtiuũ generis masculini. vt hic oriens: hic occidens. vbi intelligitur sol. Verg. v. æñ. & me sæuus equis oriẽs efflauit anhelis. aliquãdo tamen ipsum substantiuum exprimitur. dicimusq; ab oriente sole, ab occidente sole, rudens quia intelligitur funis torrens, qa fluuius. generis quoq; sunt masculini, profluens & confluens, quia subintelligitur aquas, gñis sunt fœmimini. Liuius. j. ab vrbe condita, pueros. pfluentẽ aquam mitti. Cæsar in cõmentarijs, cum ad profluentem mosæ & rheni cõueniſſent. & Iustinus in trogi epitome. pars quædam in confluentem Danubij & Sabij consedit. Est autẽ pro fluens in ea parte fluminis, qua est violentior aquæ vena, confluens vero qua duo flumina iunguntur. quam Ptolomæi interpres scissionem fluminis appellat. Continens quoq; pro terra, quæ non est insula, etiam generis fœminini, quia subintelligitur terra. Pli. lib. vi. alymnũ a proxima continente abest septem mille centũ quinquaginta passus. Consonãs quoq; pro littera quæ non est vocalis hoc genere profertur, Animans tum genere masculino reperitur. vt Hora. ij. ser. sed hic stilus haud petet vltro quẽquã animantẽ. tum fœminino. vt Cice. in .j. de legibus, nam cum cæteras animãtes adiecisset ad pastũ. Reperitur quoq; genere neutro, sed in plurali tantum animantia. Serpens fœmininum reperitur. Iuue. & mouisse caput visa est argentea serpẽs. Verg. .ij. æñ. masculinũ protulit, dicẽs. serpẽs cõplex9 vterq;. Prægnãs quoq; qđ participij formã habet sine origine verbi rõne signãtionis, tãtũ gñis est fœminini. In neutro gñe participia reperiũtur quasi substãtiua. vt antecedens cõsequẽs. decẽs. cõueniẽs. ¶ Tẽpora participiorũ quot sunt? Tria inquit. sed admoduertẽdũ est qđ nõ ex oĩ verbo oĩa tẽpora nascũtur, quẽ admodũ stati de signtionib9 participiorũ dicem9. illud quoq; est cõsiderãdũ. qđ licet latini nõ habeãt pticipia præteriti imperfecti tẽporis & plusquã pfecti. inueniũtur tñ p illis participia præteriti posita. vt apud Verg. j. æñ. & qua vect9 abbas & qua grãdæu9 alethes. qđ Seru. p vehebatur exponit. ¶ Significiões participiorum quot sunt? Duæ inqt, actiua & passiua, sed q̃ participia significẽt actionẽ. q̃ passionẽ subiũgit. dicẽs. q. a verbis actiuis & neutris non quidẽ oĩbus, sed q̃ significãt actionẽ. participia pñtis & futuri in .rus. signãnt actionẽ. vt amãs. qui amat. amaturus, qui amabit. seruiẽs, qui seruit. seruitur9, qui seruiet. A verbis passiuis vel passionẽ significãtibus, qualia sunt. exulo. vapulo. caleo. ardeo. participia oĩa signãnt passionẽ. vt amatus, quẽ amant quispiã, amãdus, qui amabitur. vapulãs, qui verberatur. vapulaturus, q verberabitur. exulãs, q mittitur in exiliũ. exulaturus. q mittetur. Quin. in .j. adde qđ vapulãtibus multa dictu deformia. Cice. iij. thus. quæst. Thelamonẽ pulsum patria exulantẽ, atq; egentẽ. Iustinus in epito. trogi. illæ quasi in perpetuum cũ viris exulaturæ. ¶ A verbis deponẽtib9 quattuor. veniũt participia, sed pñtis, præteriti & futuri in .rus. actionẽ significant. futuri vero in dus passionẽ. qđ quia Alexandrini nõ recipiebãt, autoritate probãdũ est, a loquor loquẽdus. Hora. iiij. car. prælia cõiugibus loquẽda, a sequor sequẽdus. Oui. in epis. phillidis. nõ tibi sic dices phylli sequẽdus erã, ab inficior inficiandus. idẽ in epla deianiræ. Decolor & factis inficiãda tuis. a patior patiẽdus. Idẽ in .iij. de arte. multaq; tyroni nõ patiẽda feret. ab imitor imitãd9. Idẽ in epistola phed. arcus & arma tuæ tibi sunt imitanda Dianæ. a fateor fatẽdus. Oui. in .j. de tristibus. Sunt tñ euẽtu dura fatẽda meo. & ab illius composito pfiteor profitẽdus. Idẽ in .j. de arte. nec species Veneris semp pfitenda rogãti. a tucor tuẽdus. Idẽ in .iij. de arte. huic eqtes illi signa tuẽda dedit. A modulor modulãd9. Hora. in .ij. epis. fidibus modulãda latinis, & fere ab oĩbus verbis deponẽtibus, quæ cũ accusatiuo cõstrũũtur, passim reperies huiusmodi participia. Sũt etiã ex deponẽtib9 quæ cũ aliis casibus cõstrũũtur. vt ab vtor vtẽdus. Gel. lib. vij. qui iumẽtũ aliorũ duxerat, quã quo vtẽdũ acceperat. Et in digest. titu. de acqrenda possessione. l. si quis rẽ vtẽdã dederat. sed hoc verbũ etiã cũ actõ cõstrui potest. vt apud Cice. ij. de ora. si ærarii corp9 vtimur ad belli adiumẽta & ornamẽta pacis. & Gel. li. xviij. quas voces nos possem9 vti. Quid? qđ & actiuũ reperitur. vt apud Neuiũ. quia supellex multa q̃ nõ vtitur, emi. Eodẽ modo a vescor, legimus vescẽdus. quia Pli. li. viij. dixit caprinũ iecur si vescatur, ab eo qđ est vesco vescis. & a fungor fungẽdus, quia Terẽ. in adel. dixit æschinus tuus neq; boni neq; liberalis functus est officiũ viri. & qđ Plau. in trinũmo etiã actiue protulit, dicẽs. munus fungas tuũ. Quod si dixerit quispiã hæc verba olim fuisse cõia, atq; inde puenisse hæc participia futuri in .dus. ego nõ inficior. sed illud dico, qđ aut nullũ est verbũ deponẽs, aut si qđ est quod deponẽs dicatur. si cũ actõ cõstruitur. posse habere participiũ futuri in .dus, qđ passionẽ significet. Participiũ quoq; præteriti aliqñ signãt passionẽ illa rõne, qđ olim cõia fuerũt. vt a comitor comitaris comitatus. Verg. j. æñ. ipse vno graditur comitatus achate. ab imitor imitatus. Oui. ix. met. nec abest imitata voluptas.

Genera participiorũ quot sunt? Quattuor. masculinũ, vt amatus, fœmininũ, vt amata. neutrũ, vt amatũ. cõmune triũ, vt hic & hæc & hoc amãs.
Amans igitur cuius generis est? Commune triũ.
Tpa participiorũ quot sũt? Tria prẽsens vt amãs. præteritũ vt amatus. futurũ vt amatur9, amãd9.
Amãs igitur cuius tẽporis est? Prẽsentis tẽporis.
Significationes participiorũ quot sunt? Duę: actiua vt amans. passiua, vt amatus.
Quę participia significant actionẽ? A verbis actiuis & neutris actionẽ significantibus, actionẽ significãt. participia prẽsentis & futuri in .rus. vt amãs. amaturus. seruiẽs. turus. A verbis passiuis vel neutris passiuis. vl neutris passionẽ significãtibus participia oĩa significãt passionẽ; vt amatus; amãdus. vapulãs; vapulaturus. A verbis deponẽtib9 participia pñtis & ꝑteriti & futuri in .rus. significant actionẽ. futuri vero in .dus. passionem. vt loquẽs. locutus. locuturus. loquẽdus.

¶ A verbis cõmunibus quattuor veniũt participia, præsentis & futuri in.rus. quæ significãt actionem. & præteriti quod significat actionem & passionem. & futuri in.dus. quod passionem. vt criminans, qui accusat: criminaturus, qui accusabit: criminatus qui accusauit, & qui accusatus est, criminandus, qui accusabitur. Reperitur quoq; nonnunq̃ a verbis neutris participium in dus. vt a careo carendus. Ouid. in epist. penelopes. virq; mihi dempto fine carendus abest. & ab impersonalibus. vt a pudet pudendus. vt Ouid. in epist. Deianiræ, huic victor victo nempe pupendus eras. a piget pigẽdus. Cicero. de cla. ora. ad misericordiã inducitur ad pudendũ ad pigendũ. a facio. is. faciendus, non fiendus dicitur. A verbis quoq; neutris absolutis, vt a reuiuisco. Pli. lib. vij. similis de asseruandis corporibus hominum ac reuiuiscẽdis promissa, pro reuicturis. ¶ Est ne hoc semper verũ? propemodũ id quidẽ & fere verũ est. facit tamen exceptionem dicens, quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti aliquando significãt actionem. Vt ab arguo arguis, quod est actiuum. argutus arguta argutum. i. acute arguens & inuestigans. inde argutiæ dictæ sunt ingenij cautelæ. & argutor argutaris argute loqui. Adultus adulta adultum, qui adoleuit: ab adolesco adolescis. quod est neutrum. Ausus. a. ausum. qui audet: ab audeo. des. quod etiam passiue acceptũ reperitur. Mar. hoc tibi pro meritis & talibus imprecor ausis. & ab eo cõpositũ inausus. sa. sum. Idem. nil intentatum. Selius nil (inquit) inausum. Assuetus. ta. tum. ab assuesco. is. qui assuescit: & quod assuetum est passiue: & eodem modo consuetus, qui consuescit, & quod est consuetum. Cautus. a. um. i. qui cauet, & quod cautum est. Consideratus, qui cõsiderat: & quod est cõsideratũ. Insuetus, qui insuescit, & quod est insuetũ. Circunspectus, quid circunspicit, & quod circunspectum est. Contentus, qui cõtinet: & quod cõtinetur. Cassus, qui caret tantum: nã a verbis neutris huiusmodi participia actionem tantũ significant: quemadmodũ ab actiuis actionem & passionem. Cœnatus, qui cœnauit. Disertus, qui disserit: quod a suo simplici alterũ. s. expũxit, vnde & prima breuis reperitur. Defectus, quæ deficit. Mart. Dulcia deffecta modulatur carmina lingua. Quint. Deffecta labore senectus. Discessus, qui discessit: quemadmodum occasus, qui occidit: & obitus q obiit. Cecilius. custodibus discessis multi interficerentur. Lucillius, q̃ horis sublata duabus omnia sunt sole occaso ductoq;. Liuius andro. cupidius misérulo obito. sic Claudius quadrigarius ab intereo interitus fecit, acriter (inquit) cõmissa pugna multis interitis. A senesco senescis. Salusti. fecit senectus senecta senectũ, omnibus (inquit) quibus senecto coporc animus militaris erat. Decretus decreta decretũ, qui decreuit, a decresco decrescis. Liuius androni. nocte dicq; decretum & auctum. Excretus, quoq; qui excreuit. Exoletus, qui exoleuit & adultus est, aut quemadmodum Festus ait: qui adolescere desiit. Verg. iij. Georg. multi iam excretos prohibent a matribus hædos. & Mart. stat exoletus suggeritq; ructanti. Euasus qui euasit. Liuius. xxij. ab vrbe condita, exercitum (inquit) cæsum seq; euasum esse. Falsus, qui fallit, & quod falsum est: hoc est deceptum. Verg. j. Georg. solem quis dicere falsum audeat, i. fallentem. Fluxus, quod fluit: vnde & vestes fluxas & ætatem fluxam senectutem dicimus. Iuratus, qui iurauit: & iniuratus qui non iurauit. Iuue, quãuis iurato metuam tibi credere testi. Gellius lib. vij. atq; iurciurando satisfacto iniurati abijssent. Ignotus, qui ignouit, hoc est ignorauit. Quint. ne quis tamen erret, ignotus non est filij mei nouerca. Profusus, qui profundit. Salust. alieni appetens, sui profusus. Passus pro patens, siue quod patet. Vergil. j. æneidos, crinibus illiades passis peplumq; ferebant. Placitus, qui placet. Idem. ij. Georgicorum. placitum paci nutritor oliuam. i. placentem. Pransus, qui prandit. Horatius in poetria, nec pransæ lamiæ viuũ puerum extrabat aluo. Potus, qui potauit. a. bibit. Terent. in æcyra. cum virgine vna cubuerit plus potus. Scitus scita scitum, qui scit & sapit. Ouidius. ix. metamorph. Nessus adit. membrisq; valẽs. scitusq; vadorum. Sparsus sparsa sparsum. id est qui spargit. Vergil. iij. Georgicorum. prius haustus sparsus aquarum. pro spargens. Tacitus tacita tacitum, qui tacet. Vergil. ij. tacita per amica silentia lunæ, hoc est tacentis. alias tacitus quod tacetur. Idem in. vj. quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat. Titubatus, id est qui titubat. Idem in. v. æncid. vestigia presso haud tenui titubata solo. pro titubantia. Exosus & perosus actionem semper significant, quemadmodum & suum simplex osus: itaq; cum accusatiuo construuntur.

A verbis cõmunibus participia præsentis & futuri in.rus. significant actionem, præteriti actionẽ & passionem. futuri in dus. tantũ passionem. vt criminans, criminaturus, criminatus, criminandus.

Est ne hoc semp verum? Propemodum id quidẽ, nisi quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti significant nonnunquam actionem. vt

Agutus. a. ũ. ab arguo. is.
Ausus. a. ũ. ab audeo. es.
Adult⁹. a. ũ. ab adolesco. is.
Assuetus assueta assuetũ ab assuesco. is.
Cautus. a. um. a caueo. es.
Cassus. a. um. a careo. res.
Circunspect⁹. a. um. a circunspicio. is.
Cõsuetus. a. um. a cõsuesco, consuescis.
Consideratus. a. um. a cõsidero. as.
Contẽtus cõtenta. um. a contineo. es.
Cœnatus. a. ũ. a cœno. as.
Decretus. a. ũ. decresco. is.
Defectus. a. um. deficio. is.
Discessus. a. ũ. a discedo. is.
Disert⁹. a. um. a dissero. is.
Excret⁹. a. ũ. ab excresco.
Exoletus. a. exoletum. ab exoleseo. is.
Euasus. a. ũ. ab euado. is.
Falsus. a. um. a fallo. is.
Fluxus. a. um. a fluo. is.
Iuratus. a. um. a iuro. as.
Ignot⁹. a. ũ. ab ignosco. is.
Osus. a. um. ab. odi. sti.
Passus. a. um. a pateo. tes.
Placitus. a. um. a placeo. es
Potus. a. um. a poto. as.
Prãsus. a. um. a prãdeo. es
Profusus profusus. a. um. a pfundo. is.
Scitus. ta. tum. a scio. cis.
Sparsus. a. um. a spargo. is
Tacitus. a. um. a taceo. es.
Titubatus. ta. tum. a titubo. as.

¶ Reperiuntur quoq; Cum a verbis actiuis participia præsentis temporis ex idiomate sermonis latini semper significent actionem: aliquando ad imitationem græcorum reperiuntur significare passionem, vt voluēs pro eo quod voluitur. Verg. j. geor. tardaq; eleusinæ matris voluentia plaustra. i. quæ voluuntur. Idem j. æn. olim voluentibus annis. Volutans. i. quod volutatur. Idē in. iij. genibusq; volutās hærebat, pro volutatus. Quassans pro quassatus. Idē. j. geor. siliquæ quassante legumen. & Apule. ij. meta. tunc illa capite quassanti abi (inquit) fatue. Idem in. iij. quassanti capite ac demussata contumelia. Plautus in asinaria. quassanti capite incedit. Inuehens. pro inuectus. Quadrigarius apud Gelliū lib. ij. ei consuli pater pconsul obuiam in equo vehens venit, pro vectus. Inuehens quoq; pro inuectus. Cice. in. ij. philippica. in te inuehens quæstus est. Idem in. iij. in me absentem inuehens. Intolerās etiam pro intolerabilis posuit Neuius apud Gelliū lib. xviij. curis (inquit) intolerātibus. Præcipitans quoq; pro præcipitatus. Verg. vj. æn. præcipitās traxi mecum, qđ Dome. frustra dicit esse figuratū, vt subintelligatur me. Nā si in carmine id poterat ex licētia poetica fieri: vt accusatiuꝰ ille in pſona patiēti subticeretur, quomō poterit excusari Cice. qui in. iij. de ora. dixit. in amne præcipitāte nō possumꝰ. p præcipiti siue præcipitato? Sed potius dicendū est, præcipito esse verbū neutrū passiuū quale est exulo, vt in sequēti lib. dicetur cū de verbis neutris quartæ speciei agemus. Atq; codē modo de vibro dicendū vibrans pro vibratus. Verg. ij. æn. linguis vibrantibus ora sibila lambebāt. ¶ Figuræ Participiorū quot sunt? Duæ (inqt) autoritate Donati, Simplex & composita, & si Priscia. contendat nullū esse participium compositæ figuræ, quia participiū per se non componitur, sed compositionem verbi sequitur. ¶ Numeri participiorū quot sunt? Numeri participiorū duo sunt, quēadmodū in nomine, pronoīe & verbo. Casus vero septē quēadmodū in nomine & pronomine. ¶ Declinatiōes vero ad nomē referūtur, vt sint tres quia nullū est participiū quartæ & quintæ declinationis noīm. Cōposita vero abiens, quēadmodū & ipsum mittunt genitiuū in cūtis, vt rediens. untis. præteriens præteruntis. iniens ineuntis. Sunt vero quædam noīa participijs similia, vt tunicatꝰ, galeatus. togatus: quædam rursus sine verbi origine. vt innocens. indoctus,

Reperiūt quoq; participia pſentis tēporis a verbis actiuis significātia passionē. vt voluens. volutans quassans. præcipitans, pro eo qđ voluitur, volutatur. quassatur. præcipitatur. Et qđ dicitur euidēs negocium. i. quod videtur; & perspicum est.

Amās igit cuiꝰ significatiōis ē? Actiuę significatiōis

Figuræ participiorum quot sunt? Duæ. Simplex. vt amans, Composita vt adamans. Quanq̄ sunt qui dicant (quia participium per se nō componitur) non esse compositę. sed de cōpositæ figuræ.

Amans igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ.

Numeri participiorum quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis, vt amans. Pluralis, ut amantes.

Amās igitur cuius numeri est? Singularis numeri.

Casus participiorū quot sunt? Septē sicut in noīe.

Amans igitur cuius casus est? Nominatiui casus.

Declinationes participiorū quot sunt? tres. Nā participia præteriti & futuri tā in. rus. q̄ in. dus. declinātur p primā & secūdā nominis declinationē.

Pręsentis vero per tertiā, nisi q̄ iens participiū ab eo. is. mittit gtm in eūtis cū cōpositis. vt iens. euntis. abiens abeūtis. Ambiēs; tamē facit ambiētis.

Amans igitur quotæ declinationis est? Tertiæ noīs.

¶ De erotematis præpsitionum. Cap. ix.

AD; quæ pars orationis est? Prępositio. Quid est prępositio? Pars orationis indeclinabilis; q̄ alijs partibus orationis præponitur; aut per compositionem; aut per appositionem.

Vnde dicitur præpositio? Ab eo q̄ alijs partibus orationis pręponitur. Nam cōtra naturā præpositionis est, q̄ postponatur. vt cum. tenus. versus.

Prępositiōi quot accidunt? Tria. figura. ordo. casus.

Figurę præpositionū quot sunt? Duæ. simplex. vt abs. circum. Compositа. vt circum circa. absq;.

Ad igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ; quia non potest diuidi in partes significatiuas.

AD, quæ pars orationis est? Postea quā de partibus oratiōis declinabilibus disseruit, accedit ad indeclinabiles, inter quas a præpositione incipit. Nam quēadmodū in partibus declinabilibus a noīe orsi sumus, ita indeclinabilibus a præpositione propter affinitatem, quā habet cū noīe: cui apposita ius sibi dictionis defendit. Deinde ponit diffinitionē præpositiōis dicens, q̄ est pars orationis. i. vna ex octo partibus orationis indeclinabilis ad differentiā partiū declinabiliū:

q̄ alijs partibus orationis præponitur: aut p cōpositionē, vt pduellis, indoctus. aut per appositionē, per vicos, in vrbē. ¶ Vnde dicitur præpositio? Suū atq; ppriū est præpositiōis præponi, atq; inde sibi nomē vsurpauit, nā cōtra naturā suā præposterе ponitur, vnde & accētū mutat, quēadmodū lib. v. dicturi sumus, vt in his dictiōibus tecū, pube, tenus. ¶ Præpositioni quot accidunt? tria (inqt) figura, ordo, casus. ¶ Figuræ præpositionū duæ sunt sicut in noīe. Simplex, vt ab. abs. circū. Cōposita vt absq;, ex abs & q; cōiunctione, & circūcirca. ex circū & circa præpositionibus. Cōsiderādū tñ præpositiones esse q̄ nunq̄ reperiūtur nisi in cōpositione, & sunt sex. con. re. se. an. di. dis. vt cōduco. reduco. seduco. anquiro. diuido. distrabo. Sunt quoq; q̄ nunq̄ in cōpositione reperiuntur, vt apud, iuxta. pone. penes. Sunt quæ cōponi & apponi possunt. vt ad. ante. per. in. Componuntur autē præpositiones cum noībus, vt perbonus. iniustus. deformis. Cū pronominibus. vt mecū. tecū. secum. nobiscū. vobiscū. Cum verbis, vt adamo. deamo. dedoceo. Cū participijs, vt indoctus, perlectus. Cū aduerbijs, vt perpulchre, iniuste. Cū coniunctionibꝰ. vt absq;. Cū alijs præpositiōibus, vt circū circa. Illud quoq; hoc loco est annotandū, qđ Quint. lib. j, scribit, quæri solere in scribēdo præpositiones sonū quē iunctæ efficiunt, an quē separatæ obseruare cōueniat. Nam cū dico obtineo secūdā. b. litterā ratio poscit, aures magis audiūt. p. atq; hæc potissimū fuit ratio, cur præpositiones in cōpositione corrūperētur.

¶ Quotuplex est ordo? Accidit etiam præpositioni ordo: & si, quemadmodum diximus: proprium illius sit. semper debere præponi. Quæ veniunt in compositionem semper præponuntur illis dictionibus, cum quibus componuntur. Potest etiam præponi alteri præpositioni iam compositæ, vt perterritus, imperterritus, inextricabilis. Cum vero pronominibus postposita est, non dicitur proprie cum illis componi, sicut nec tenus cum hac. quãquam videtur in vnam dictionem vtraq; particula coalescere. vt hactenus aruorum cultus, & fydera cæli. Per appositionem accidit præpositioni ordo: quoniam sunt, quæ semper præponuntur. vt ad. in. vt eo ad vrbem. perueni in vrbẽ. ¶ Sunt quæ semper postponuntur. vt tenus. versus. dicimus enim capulo tenus, & nõ tenus capulo, dicimus quoq;. eo vrbem versus, & non versus vrbẽ. ¶ Sunt quæ præponi & postponi possunt: vt cum, quæ semper præponitur ablatiuo nominum, pronominum, & participiorum, præterquã ablatiuis triũ pronominũ, & huius nominis quis vel qui, qd' ipsum plæriq; pnominibus annumerãt. dicimusq;. mecũ. tecũ. secũ. nobiscũ. quocũ. quacũ. quicũ. quibuscũ. & nõ ecõtrario, sed hac præpositionis inuersione necessario vtimur in prosa oratione, nedũ in carmine, in reliquis huius ordinis præpositionib9 hac præpostera immutatione vti non possumus, nisi tantũ in carmine. vt Verg. j. æñ. errabãt acti fatis maria omnia circũ. Idẽ in. v. immissis Vulcanus habenis trãstra per & remos. atq; iterum in. iiij. te propter lybicæ gẽtes numadũq; tyranni odere: infensi tyrij te propter eundẽ. Cum præpositiones ponũtur mediæ iter relatiuũ & antecedẽs, aut adiectiuũ & substantiuũ, illis vti possumus indiferenter in prosa & in versu, vt quãobrem. quas ob res, quẽadmodum, quẽ in modũ. bonas ad artes, multis in locis. quãquã illa, quẽadmodum quãobrem, cõiunctiones possunt videri, sicut quapropter, eapropter, idcirco. ¶ Casus præpositionũ quot sunt? tres inquit. nã cũ alij duos tantum posuerint casus præpositioni accidere, nos genitiuũ adiecimus, ppterea qđ hæc præpositio tenus reperitur gtõ in numero tãtũ plurali postposita. Verg. iij. geor. & crurũ tenus mẽto palearia pẽdent. Idẽ in. x. exterrẽt freta cui lateru tenus bispida nãti. Quin. qui hæc non vocibus sibi nota atq; nominib9 aurũ tenus in vsum lingua præcepit. Curtius, pauci hostiũ tenus exacti penetrauere ad portũ. Apule. j. floridorum. aquila eũ senubiũ tenus altissime sublimauit. Ouid. tũ cũ ablõ plurali iunxit in. xiiij. meta. atq; iterũ in. xv. dicẽs pectoribusq; tenus. Pridie quoq; gtõ reperitur coniunctũ. vt pridie illius diei. & in digestis titulo de testamentis. l. qua ætate. si testamentũ pridie calendarũ fecerit. reperitur etiã pridie cum accusatiuo iunctũ. vt Cice. ad atticũ. pridie compitalia. & in digestis titulo de diuortijs. l. fructus. Nã si mulier pridie vindemias doti dederit. potest tamen pridie aduerbiũ esse, ea ratione qua Serui. dicit esse aduerbium. nos tamẽ recte præpositionibus annumeramus, siquidem casibus apponitur, quemadmodum econtrario præpositiones aduerbia fiunt si casualibus non sint appositæ. Quodq; de pridie diximus, de postridie quoq; dicendum est. postridie iduum & postridie idus, postridie calendarum, & postridie calendas. Liuius. lib. vj. postridie idus rebus diuinis supersederi iussit. ¶ Prepositiões accusatiuo deseruientes quot sunt? Cum antiquiores grãmatici omnes dicant esse triginta, nos octo adiecimus, quas illi inter aduerbia numerant. nos inter præpositiones posuimus, quoniam casibus inueniuntur appositæ. hæ sunt propius, proxime. pridie. postridie. penul. versus. versum. & ab eo composita aduersum. de quibus suo loco dicemus. ¶ Ad. præpositio tam in cõpositiõe, quã in appositione reperitur. significatq; prope semper proximitatem. vt adsum. prope sum. ad vrbem eo. ideſt accedo. nã Diome. atq; Dona. testibus: ad vrbem venire, aut ire, est ad vrbẽ accedere, etiam si non ingrediaris in vrbem. venire est intrare. Ad villã confero me recte dicitur, quẽadmodũ & in villam cõfero me, sed non æque possumus dicere in Catonẽ cõfero me, quẽadmodũ ad Cato. cõfero me. nã cũ dicimus contuli me. nõ licet per in. sed per ad addere alterã personã. id. pleriq; gtõ noſs alicuius Dei iũgitur, vbi tẽplũ, vel ædẽ subintelligimus. Liui. li. j. ab vrbe. ad Murtie (inquit) datæ sedes latinis. subaudi ad ædẽ Veneris q̃ murtia dicta est. Terẽ. vbi a Dianæ Veneris: abito ad dexterã. Hora. j. sermo. vetũ erat ad Vestæ. Cice. in epi. ad atticũ. senatus ad Appolinis datus est. Porphirio in illud Hor. ventũ erat ad vestæ. subaudiendũ inquit ædẽ, vel aliquid tale. anant enim eclypsim in relatione sui sacra loca. sic deniq; Teren. ait. vbi a diane Veneris, sic deniq; nos hodie in Claudij, vel Telluris dicimus: nec addimus tẽplum aut ædẽ. hæc prophirio cui Acron astipulatur. ¶ Apud, nunquã nisi p appositionẽ reperitur. significatq; in loco siue persona, autore Festo, vt apud forũ, ideſt in foro, apud Platonẽ, ideſt in plato. vel in loco vbi est Pla. Ad, vero significat ad locũ, & ad personã. vt eo ad forũ. eo ad Antoñ. Aliqñ etiã reperitur ad. pro apud. Verg. prima qđ ad Troiã p charis gesserat argis. Ante reperitur in cõpositiõe & appositione, idẽq; & vtrobiq; signãt vt. Verg. xiij. æñ. q̃ quib9 anteferã? Idẽ in. j. quis ante ora patrũ Troiæ sub mœnib9 altis. Reperitur etiã sine casu p aduerbio ante appositũ. vt Verg. in buc. ante leues ergo pascẽtur in æthere cerui. Aduersus, aduersum. p eo qđ est cõtra vel erga. vt Terẽ. in andri. idq; aduersum te gratũ fuisse, habeo gratiã. Cõponũtur ex ad & versus, vel a versum, quoniam vtrũq; reperitur, vt suo loco dicemus. Compositum vero cum ex, aduerbio cedit. vt idẽ in phormio, ei loco ex aduersum constrinxi erat quædam.

Quotuplex est ordo præpositionum? Triplex. prępositiuus, postpositiuus: communis.

Quis est ordo prępositiuus? Qui prępositionem in constructionem semper debere pręponi ostẽdit. ut ad. ab.

Quis est ordo postpositiuus? Qui præpositionẽ in constructionem semper debere postponi ostẽdit. ut tenus. uersus.

Quis est ordo communis? Qui prępositionem in constructione modo præponi; modo postponi debere ostendit. vt cum. pre. propter.

Ad igitur cuius ordinis est? Præpositiui; quia semper in constructione præponitur.

Casus prępositionum quot sunt? Tres. Accusatiuus & ablatiuus; & nonnunquã Genitiuus.

Prępositiões genitiuo deseruientes quot sunt? Tres Pridie, postridie. tenus.

Prępositiones accusatiuo deseruientes quot sunt? .xxx. octo. Ad. apud, ante. aduersus. aduersum.

Cis.citra.inter.cis.& citra nulla penitus differẽtia est:nisi q; antiquiores,vt autor est Gellius.li.xj.has tres particulas.citra. intra.vltra.quibus certi locorũ fines demõstrantur singularibus apud veteres syllabis appellabantur cis in.vls.quæ quoniã paruo exiguoq; sonitu obscurius promebãtur:addita est his tribus eadẽ syllaba, & qđ dicebatur cis tyberim.& vls tyberim.dici ceptũ est.citra tyberim,& vltra tyberim.hæc Gell. Cõponitur hæc præpositio.cis.dicimusq; gallia cisalpina.i. quæ citra alpes est.citra nunq̃ cõponitur,vtraq; tñ separata apponitur noĩbus fluminũ,aut mõtiũ,aut deniq; alicui9 rei cuius sit traiectio paulo difficilior,vt cis rhenũ. cis taurũ montem,citra taurũ montẽ.Extẽditur eius significatio etiã ad tẽpus.vt citra calendas.cis natale christianũ.Reperitur etiã citra pro sine apud iurecõsultos,maxime vt in digestis titul.de diuortijs.l.quoties.citra volũtatem(inquit) filiæ stipulari,& in titul.de donationibus.l.in ædibus citra corporis dationem.Circiter ad tẽpus tantũ pertinere Prisc ia.dicit:vt apud Hora.j.epl'a.octauam circiter horam dum redit.potest etiam autore Valla ad numerũ locũq; pertinere,vt circiter mille equites.circiter decem mille homines: affertq; Cassij heminæ verba dicentis,lapidẽ quadratum circiter in medio arce iunctũ candelis.vbi circiter aduerbiũ est,locũq; significat.Circũ circa,pro eo quod est in circuitu loci,Sed circũ reperitur in cõpositione cũ nomine,vt circũforanus:cum verbo,vt circunfero: cum participio,vt circuncisus:cum aduerbio,vt circunscripte:componitur etiam cũ circa teste Donato,dicimusq; ex circũ & circa circũcirca. Ipsum vero circa rursus cõponitur cum quo:fitq; coniunctio quo circa. Verg.j.æñ.quocirca capere ante dolis & cingere flãma.Cõponitur quoq; cũ id.a.finali mutata in .o.dicimusq; idcirco,quæ est cõiunctio æque causalis.Circũ reperitur positum aduerbialiter.vt apud Verg.iiij.æñ. Anna vides toto properari littore circũ.Cõtra,cõposita & apposita reperitur.Cõponitur enim cũ nomine,vt cõtrouersia:cũ verbo,vt cõtrauerto:cũ participio,vt cõtrouersus:cũ aduerbio,vt cõ trouersim.Verg.ineſt nõ, si controuersim dissensio subijciet, non per appositionem cõstruitur cum accusatiuo.Verg.viij. æñ.cõtra Neptunũ & venerem cõtraq; Mineruã.Reperitur quoq; aduerbialiter positũ. Idem in.j.sic Venus & Veneris cõ trà sic filius orsus,pro ediuerso.Erga semp affectus proximitatem significat Cice.in epi.ego omni officio,ac potius pietate erga te.semel tamen reperi significare loci propinquitatem in digest.titu,de verborũ significatione.l.statuæ.Extra cõposita est ab.ex.& .tra.syllaba,quæ in aliarũ præpositionũ cõpositionem quoq; venit.Reperiuntur in cõpositione.vt extra ordinarius:& in appositione,vt apud Teren.in phor.extra vnã aniculã. & Iuue.extãtem extra pocula caprũ, & pro aduerbio posita,vt apud Persi.pinge duos angues pueri locus est sacer,extra meite. Inter,intra,eodem modo fiũt ab in,quo propter a pro.subter a sub.extra ab ex.citra a cis.Inuenitur inter in cõpositione cũ nomine,vt internũcius.cũ verbo,vt interpono:cũ aduerbio vt interdiu.& significat tã in cõpositione q̃ in appositione duo extrema inter,quæ fit vel est aliquid.Verg.xj.conuersiq; oculos inter se atq; ora ferebant,hoc est qđ alter alterũ intuebatur:vt si dicas:inter prodigũ & auarũ media est liberalitas,dicis quod inter illa duo extrema certis interuallis distãs,media est liberalitas. Intra vero significat fere idem quod in aliqua re:vt intra domũ.i. in domo.intra calẽdas.i.in calendis.intra oppidũ.i.in oppido:sic enim exponit A.Gell'.lib.xj. vbi multa de vi huius præpositionis intra disseruit. Sed fortasse adhuc arctius significat intra:vt in Cice.pro Sestio.anthiocum maiores nostri intra mõtem taurũ regnare iusserunt.i.in locis,qui finibus mõtis tauri claudũtur:& si nõ oĩbus,certe quibusdã,vt ego sum intra domũ.i.in aliqua parte q̃ clauditur terminis domus.Infra ab in præpositiõe,quẽadmodũ inter& intra deriuatur. Sed intra ad numerũ & spaciũ refertur,vt intra vigĩti dies,nõ infra viginti dies.intra cubiculũ,nõ infra cubiculũ. Infra ad locũ & dignitatẽ,vt infra tectũ.& qđ Terẽ.in.eu.dixit,ego te esse infra oẽs infimos puto.Deniq; infra habet relatiuũ supra.intra vero hẽt extra.Sed intra nõ põt esse aduerbiũ: p quo vtimur intro & intus. Infra vero aduerbiũ esse põt,vt ego sedeo infra,tu supra. Iuxta præpositio est,& idẽ significat qđ ppe.Reperitur etiã aduerbiũ de eo qđ est similiter.vt Liui.ab vrbe cõdi.lib.vj.parere atq; imperare iuxta paratos.Salust.in.in catili.eorũ ego vitã mortẽq; iuxta æstimo,quoniã de vtraq; silet ur:& alio loco,iuxta bonos & malos libidinose interficere.Ob.reperitur in cõpositiõe,significatq; cõtra vel circa,ut obuius.a. um.obãbulo.In appositione aliqñ significat ppter causale.Verg.j.æñ.cũctus ob Italiã terrarũ clauditur orbis.Aliqñ p eo qđ est p.Idẽ.iiij.geor,haud quanq̃ ob meritũ. Pone,ab omnibus grãmaticis inter præpositiões accusatiui numeratur,ego aũt (nisi semel) nõ memini me legere pone nisi pro aduerbio positũ.Verg.ij.æñ.pars cætera pontum pone legit. Idem in eodẽ,pone subit coniux.& Georg.iiij.superas veniet ad aures pone sequẽs.Luca.in.j.patriaq; a sede reuulsos pone sequi.i.retro.Pli.lib.iiij.natura.histo.pone eos mõtemq; vltraq; aquilonem gens fœlix. Per,in cõpositione pro valde plærũq; accipitur cũ omnibus positiuis illorũq; aduerbijs,vt perpulcher perpulchre.perfacetus.ecte.perdoct9.ẽte. Nõnunq̃ significat in malũ,ut periurus,perfidus,pertinax.peruersus.perfuga.sæpe accipitur quasi per mediũ,vt plucidus, perspicuus,pfluo.is.perpluo.is. Aliqñ significat ad finẽ deducere:vt perficio,perrigilo.plego.In appositiõe aliqñ significat inter.ut Verg.in.j.geor.circũ perq; duas in morẽ fluminis arctos,significat etiã p locũ & tẽpus:ut p forũ,p viã, p noctẽ, p diẽ.significat etiã p causam,vt per virtutẽ fio laudabilis.Est aliqñ obtestãtis,vt Verg.in.iiij.æñ.p ego has lachrymas dextrãq; tuã te oro. Prope.Propius.Proxime.præpositiões semp reperiũtur appositæ.Verg.vij.æñ.est ingens gelidũ lucus ppe ceritis amnẽ.Cice.in philipicis.nec propius vrbẽ milia passuũ ducẽta. Cæsar in cõmen.partẽ insulæ,q̃ propi9 solis occasum: nam cũ datiuo potius aduerbiũ esse putãdũ est.ut Sil'.lib.j.puni.propiusq; fuere periclo.& Verg.in.viij.propiusq; periclo it metus. Cice.pro milone.proxime deos accessit clodius.Et in digestis titu.de ser.pre. vrb.l.si ppius ædes tuas. Et in eadẽ.l. Seruitutes,quæ in cliuos propius ianuã meam facere possum. Salust.in iugur.ea loca, quæ proxime carthaginẽ numidia appellatur,& paulopost,proxime hispaniã mauri sunt.& Cice.ad atticũ. officium meum putaui exercitum habere proxime hostem.Et cæsar in cõmenta.proxime atteguã,flumen vt sit.& Gellius.lib.xiiij.quercum vidit proxime viã. Reperitur quoq; prope in eadem significatione aduerbium.Terentius in andria,prope adest,cum alieno more viuendum est mihi.

cis.citra.circiter.circũ.circa.cõtra. erga. extra.inter. intra.infra.iuxta.ob.pone.per. ppe.ppius. pxime.

Reperitur & cõpositum ex prope & modus propemodũ pro quasi. Cice. de perfe. orato. de syllabis propemodũ dinumerandis & dimetiendis. Pridie & postridie diximus posse construi cum genitiuo. Construuntur etiam cũ accusatiuo, vt pauloante probauimus. Procul quoq; tum præpositio reperitur huius ordinis, vt apud Pli. in fine noni li. histo. natu. paulisippũ villa est campaniæ, haud procul Neapolim. Curtius quoq; procul vrbem dixit. tum aduerbium, & Iuue. procul o procul este profani, clamatur. Post in compositione reperitur, vt posthumus postpono, postea. posthac, & in appositione. Verg. iij. geor. post montẽ oppositum. Reperitur quoq; pro aduerbio positum. vt idem in primo, post mihi non simili pœna cõmissa luctis. Idem in buc. prospexit tũ, & lõgo post tpe venit. vbi Ser. dixit post. antiquiores etiã cũ ablatiuo iunxisse. Penes non reperitur in compositione, in appositiõe significat dominium ac potestatem: nam inter apud & penes (autore Festo) illa est differentia, q, vt supra memorauimus: apud personam & locũ significat, penes personã & dñium, vt si dixerim penes me est liber, significat qđ & habeo in potestate mea librũ. & meus est. quod si dixero apud me est liber: est quod habeo illũ domi etiã si non sit meus. Præter in compositione reperitur, vt præterlabor, præteruehor præterfluo, significatq; semper prope, in appositione vero magis significat extra accipere, vt si dicas omnes sapiunt, aut sapere volunt Hispanos. Propter eodem modo componitur a pro interposita. p. quo præter a præ, in compositione nusq; reperitur, in appositione tum causalis est, vt Verg. iiij. æñ. te propter libycæ gentes numaduq; tyranne, odere infensi tyrij te propter eundem, tum pro eo quod est prope accipitur, vt Verg. in buc. propter aquæ riuũ viridi procumbit in vlua, quod Ser. exponit pro iuxta & iiij. geor. propter aquam tardus ingẽs vbi flexibus errat mincius. & ix. æñ. athesim seu ppter amœnũ. Repitur quoq; præter ppter præpositio ex duabus præpositionibus cõposita. vt Ennius apud. A. gelliũ. Imus huc. hinc. illuc. cũ illuc ventũ est, ire illinc libet. Incerte errat aĩas præter ppter vitã viuitur, quid vero præter pter in eo loco significet, nec ipse Gellius ausus est exponere. Præter pro sine in abltõ. Salust. in catill. præter rerũ capitaliũ condẽnatis. Priscia. lib. viij. Supra in compositiõe nõ reperitur, in appositione significat in parte superiori. Verg. iij. æñ. olli cærulæus supra caput astitit imber. In eadem quoq; significatione reperitur p aduerbio positum. Salust. in iugur, pauca supra repetam. Secundum in appositione semper reperitur, significatq; aliquando iuxta. Verg. iij. geor. dulcibus illa quidem illecebris, aut plena secundum flumina, & in digestis de via pub. l. ædiles. eas quæ secundũ ciuitates sunt vias. Aliquando significat post. Quint. in gladia. Nam qđ vnum mihi fortuna secũdũ partem videbatur parasse præsidiũ. Cice. proxime autem & secũdũ deos hoĩes hoĩbus maxime esse vtiles possunt. accipitur etiam pro eo qđ est pro. vt Gell. lib. v. sin vero secundum te iudicatũ erit. & lib. xiij. tunc illi vnde petitur credere, & secundũ eum iudicare. In eo vero, qđ diximus, secundũ Tho. secundũ Cice. secundũ pro iuxta accipitur. Secus præpositio pro iuxta raro inuenitur apud autores: in sacris litteris sæpe, quale est illud psal. primi, & erit tanq; liguũ quod plantatũ est secus decursus aquarũ. aduerbialiter vero positũ secus significat aliter. Persius, nõ secus ac si oculo rubricã dirigat vno. Verg. lib. xij. haud secus accẽso gliscit violẽtia turno. Trãs reperitur in cõpositione frequẽter, vt trãstyberinus. trãsalpinus, trãscribo. traduco. In appositione quoq; Verg. iij. Georg. illas ducitamor trans gargara transq; sonantem Ascaniũ. Vltra nõ reperitur in cõpositione. in appositione vero signigcat contrarium eius, quod est citra, nam citra est ante locum: vltra est post locum, intra vero est in loco. Iuue. vltra Sauromatas fugere hinc libet, reperitur etiam pro aduerbio positum, vt apud Censorium, nil vltra facies. Vsq; præpositio non videtur multis: quia sine alia præpositione nunq; reperitur: vnde vtriq; casui adiungitur pro qualitate præpositionis illius cui fuerit copulata, vnde Sergius ait, nouo quodam modo sibi semper adiungere aliam præpositionem. Verg. xj. protei Menelaus aduso; columnas exultat. nam si coniuncta sit, iam non aduerbium erit, sed potius habet naturam suam. Versus & versum. solus Valla inter præpositiones numerauit, semperq; contra naturam suam postponuntur. Salustius. in iugur, quem locum Aegyptum versus imperij finem habuere Carthaginenses. Cicero. de diuinatione, quæ cum exercitu lustrato Aretium versus castra mouisset, dicimus quoq; deorsum versus, vel deorsum versum, quoquo versus, & quoquo versum, nam sic versus & versum dicimus, sicut aduersus & aduersum.

¶ Præpositiones ablatiuo deseruientes quot sunt? quindecim sunt præpositiões ablatiuo deseruientes. quarũ. a. ab. abs. tam in compositione quam in appositione reperiuntur, ablationemq; significat. In appositione vero significant tum ablationem. vt rapio a te libros. tum locum. vt discedo a te, tum tempus. vt a meridie te expecto. tũ ordinem. vt tertius ab Hercule. tum verbis passiuis iunguntur cum persona agente vel faciente. vt a me amaris. Vtimur tamen præpositione. ab. cum dictionibꝰ incipiẽtibus a vocali exili vel aspirata. vt ab Antonio. ab homine. Vtimur vero. a. cũ incipiẽtibus a consonante. vt a Bruto. a Catone. a Decio. Cũ incipientibus tũ vel ab. i. cõsonãte. vel ab. l. vel. ab. r. plerũq; apponimus ab. vt Verg. in bucco. ab Ioue principiũ musæ. Iouis omnia plena. Et ibidẽ. hinc tibi quæ semp vicino ab limite sepes. Idẽ. xj. pacẽ Troiano ab rege petendum. Cũ incipientibus præterea a. q. t. nõnunq; apponimus abs. Vt Terẽ. in. adelphis. abs quouis homine beneficiũ accipere, & Hector ille Næuij, apud Cicero. letus sum laudari me abs te pater laudato viro. Absq; quod ab abs & que particula cõponitur, significatq; idem quod præter, siue sine: vt absq; iniuria absq; metu. Cum, nunq; nisi apposita reperitur, quia illius loco componitur con. significat vero cum præpositio quandam veluti comitantiam. vt ego cum Antonio misimus tibi libros cum pecuniis, neq; iungitur nomini significanti instrumentum quo aliquid fit. vt nunc vulgo loquuntur, percussit illum cũ gladio, scribit cum calamo, in quo loquendi genere non ablatiui: sed effectiui natura vtimur. quemadmodum cum de septimo casu loquebamur, explicitum est: componitur autem, vt paulo ante diximus, cum ablatiuis illis trium pronominum, vt ego tu sui. Coram non componitur, in appositione præsentiam personarum significat: vt coram iudice, coram testibus.

pridie; postridie. procul. post. penes. præter, ppter supra. secũdũ. secus. trãs. vsq;. vltra. versus. versũ. Præpositiones ablatiuo casui deseruientes quot sunt? Quindecim. A. ab. abs. absq;. cum. coram.

Reperiuntur frequentius aduerbialiter positum.vt Verg.i.æñ. coram quem quæritis adsum,& in eodē. Postq̄ introgressi & coram data copia fandi,Clam non venit in compositionem,in appositione habet contrariam significationem ei, quæ est coram,& ei quæ palam.Teren.in andria,nec clam te est quā illi nūc vtrāq; res inutiles. Inuenitur etiam pro aduerbio posita,vt Verg.i.æñ.clam ferrō in cautum superat securus amorum.De.plærumq; in cōpositionem venit,atq; aliquando auget. vt deamo.demereor. i .valde amo. valde mereor,aliquando minuit. vt dedoceo, despero, significat aliquando deorsum.vt despicio,descendo. In appositione tum localis est,vt de villa venio,tū memoratiua,vt de re subtilissima disputo,tum ablatiua, vt Cato. de re rust. de domino bono colono bonoq; ædificatore melius emetur.Cice.in epistolis.emi domum de Crasso.E. Ex. tam in compositione, quā in appositione inueniuntur,atq; aliquando augēt, vt eluceo,edoceo.i. valde luceo,valde doceo. aliqñ minuunt, vt enodis sine nodo. exlex sine lege,aliquando significant extra. vt emitto,extra mitto, effundo,extra fundo. In appositione cum dictionibus a vocali incipientibus semper ponimus ex. Cum incipientibus a consonante.tum.ex.tum. e. apponimus : vt ex vrbe,ex domo, vel e domo. Cum incipientibus tamen ab.r.semper ponimus,e.vt e regione,e.rep.e.re mea,in compositione vero cum incipientibus a vocali dicimus.ex.vt exaudio.exhæredo. Cum incipientibus a consonante partim componitur.e.vt ebullio.edico.egero,eludo,emano.enato.euito,partim ex.vt excindo,expromo.expiro.extimesco. partim.x. mutatur in consonantem, vt effundo, efficio. In appositione tum localis est.vt venio ex vrbe,tum temporalis,vt ex anno superiori scribo,tum materiæ apponitur:vt annulus ex auro,domus ex latere,ponitur etiam teste Valla pro eo quod est pro,vt e republica.i. pro re publica. Quintil.saluos esse eos magis e republica sit:quam puniri.i.pro reip.vtilitate. Dicimus præterea hic potest ex tēpore orationem habere.i. impræmeditatus & ex improso.(sic Persius inquit).ex tempore viuis.laborat e dolore,vel ex dolore renum, vel laborat e renibus. Dicimus quoq; ex sententia hoc mihi euenit.i. vt ego cupiebā. ¶ Præ in compositione & appositione accipitur pro ante,vt præcedo.præpono.præ oculis,præconspectu.Inuenitur quoq; in compositione pro valde, vt prædiues. prædulcis,prædurus.præclarus,præcelsus. Inuenitur & pro ab.Teren.in eu. præ amore hunc exclusisti foras.i.ex parte amoris. Inuenitur aliquando cōparatiue.vt idem in eodem, hic ego illum contempsi præ me, pro ad comparationem mei, præ me fero,præte fers.præ se fert:est ipsa statim fronte qualem opinionem de aliqua re habes confiteri Cice.in epistolis.præ te fers perspectum mihi quidem.sed tamen dulcem & optatum amorem.Quint.fiduciam igitur præ se ferat orator. Pro.in compositione & appositione complures habere significatioues Gellius. libro.x.colligit. aliquando namq; accipitur pro ante vt pro rostris, pro curia, prouideo, prospicio. Salust. in catili, q; in maturasset pro curia signum sociis dare.Terentius. tibi prospexi & stultitiæ tuæ. Aliquando pro in,vt pro muro. Salust.in iugurtha. Pro muro dies noctesq; agitare.i. in muro, aut pro defensione muri,dicimus quoq; pro patre habeo te.i.loco patris,proconsul loco consulis, prouinciæ præfectus. Palam semper apponitur,differtq; a Coram,quod hoc ad personas,illud ad omnia pertinet,vel potius,vt dicit Vulpianus in lib.digestorum titul.qui est de verborum significatione.l.palam est coram pluribus,coram etiam vno præsente.vnde Donatus pro exemplo posuit palam omnibus: Reperitur etiā aduerbialiter positū. Terentius in eunuch.si falsum aut fictum continuo palam est. Sine,nunq̄ in compositione reperitur,nam quod quidam dicunt syncerus dictus quasi sine cæra,refelluntur a Valla,cum potius a syn præpositione græca compositum sit.in appositiōe valet quantum absq;. Verg.iij. Georgicorum,te sine nil altum mens inchoat. Tenus, quam postpositiuam esse diximus contra naturam præpositionum: construiq; in plurali cum genitiuo. Apul.ix.metamorph. Costas ossium tenus renudati. Cicero ad Cælium. illi rumores Cumarum tenus caluerunt, & Vergil.iij.Georgicorum.crurum tenus a mento palearia pendent. Ouid. tamen.xv.meta. pectoribusq; tenus dixit, & iterum in. xiij. Firmicus in prœmio. Matth.de state (inquit) corporis brachia humeris tenus dissoluta ceciderunt.significatq; vsq; ad. Seruius vero apud Vergiliū dicit esse aduerbium. Festus, quod significat finem,vt cum dicimus hactenus,in singulari semper postponitur ablatiuo. Idem in.ij. ænidos. capulo tenus abdidit ensem. Idem.in.iij.pube tenus postrema immani corpore pistrix. ¶ Præpositiones vtriq; casui deseruiētes quot sunt? Quattuor sunt huius ordinis præpositiones. In. sub. super.subter. In.cum significat ad locum vel contra locum accusatiuo apponitur.vt Verg.in.vi.itur in antiquam siluam. Idem.in.ix.ibant in Eurialum:& cum affectum significat. vt Cice. quæ fuit pietas in omnis suos:quando vero ponitur pro in loco, iungitur oblatiuo,vt in domo.in vrbe. In.compositione præter significationes superiores aliquando auget,vt insignis. aliquando minuit,vt infamis. Sub quoq; cum pro ante ponitur, vel per,accusatiuum sibi adiungi vult:vt Verg,i.Georgicorū sub ipsum arcturum tenuit saterit suspendere sulco. Idem in.iij.sub lucem exportant calathis.pro ante arcturum,& ante lucem.Ablatiuum vero desiderat cum pro in loco ponitur.Verg.viij.æneid'.arma sub aduersa posuit radiantia quercu. & in.vi.ibant obscuri sola sub nocte per vmbram. In compositione modo minuit, vt sublustris:subrideo.modo locum inferiorem designat. vt subeo suburbanus. Super & Subter componuntur,vt superpono subterlabor, In appositione autem differunt tantum positione. Nam super, partem superiorem.subter:inferiorem,atq; vtraq; sine interuallo significat. vt super aquas natat,subtus aquas vrinatur.super lapidem sedeo.subter terram iacet,econtrario differunt sub & supra,vt sub cælo est terra,supra terram ignis. Cum ablatiuo quoq; construuntur,quando ponuntur pro ablatiui præpositione.Verg.i.æñ.Multa super priamo rogitans. super hectore multa,pro de priamo,de hectore.¶ Præpositiones inseparabiles,præpositiones quemadmodū supra diximꝰ,aut separabiles sunt,aut inseparabiles.Sed de separabilibus dictū est,nūc incipit de inseparabilibus differere,dicitq; esse numero sex. scilicet

¶ clam;de;e.ex.pro.præ.palam.sine.tenus.

Præpositiones accusatiuo ; vel ablatiuo deseruiētes quot sunt? Quattuor.in.sub.super.subter.

Præpositiones inseparabiles, hoc est; quæ nunq̄ nisi in compositione reperiuntur;quot sunt? Sex.

An.q̃ valet circũ.vt amburo.is.ambio.is.ex an atq; vro & eo.amplector amplecteris.amputo.as.anquiro.is. anſanctus ãnſancta anſanctũ.Con.quæ tantũ valet quãtũ ſimul & cũ alijs,vt cõcors,cõpono,cõquiro.Dis.di.quæ ſeparationẽ ſignificãt. differunt tñ:quoniã dis cõponitur cum dictionibus quæ incipiunt a.c.vt diſcutio diſcutis,vel.p.vt diſputo diſputas,vel.q.vt diſquiro diſquiris.vel.ſ.vt diſſuo.is.vel.t.diſturbo.as.vel ab.i.conſonãte,vt diſiungo.is.Cũ incipientibus ab.f.euphoniæ cauſa.s.mutatur in.f.vt a dis & fundo.is,diffundo.dis.Di.vero cõponitur cum dictionibus incipientibus a quacunq; alia cõſonante:vt diduco,cis.digero.ris.diluo.is.diminuo.is. dirimo.is.vel.u.conſonãte.vt diuello.is.Re aliquãdo ſignificat retro.vt reſpicio.cis,reuertor.eris,aliqñ ſignificat iterũ.vt repeto.tis.requiro.ris.aliqñ vertit ſignificationem in cõtrariũ.vt reeludo.dis. id qđ eſt clauſum aperio.regelo.las.qđ eſt gelatũ liquefacio,recingo.is. retego.gis.reſero.ras.Se.quæ valet ſeorſum.vt ſeduco. cis,ſeparo.as.ſciungo.gis,ſeccrno ſecernis.

VBi quæ pars orationis eſt? Secunda pars ex indeclinabilus eſt aduerbium:quæ ſic deſiderat verbo ſubiungi,quẽadmodũ præpoſitio caſualibus præponi.Diffinitur autẽ;aduerbiũ eſt vna ex octo partibus orationis,quæ addita verbo,vnde & adiectiuũ verbi dicitur:eius ſignificationẽ cõplet. Nam cũ dico Antonius legit:nõdũ ſatis plane dixi:niſi adiecero qualiter legit:hoc eſt bene vel male. Nã eo modo ſe habent aduerbia verbis,quo adiectiua nõibus ſubſtãtiuis adiũcta.vt prudens homo prudẽter facit:bonus hõ,benefacit.Sed modus ille determinandi verbũ,aut complet augetq; verbi ſignificationẽ,vt faciã ſatis:valde,niminũ. iã aut mutat.i.in totũ tollit.vt non faciã,nequaq̃ legã: minime audiã.aut minuit.aliquidq; ex verbi ſignificationeremittit,vt parũ facit,tepide legit, frigide audit.

¶ Vñ dicitur aduerbiũ? reſpondet aduerbiũ ab eo dici qđ in illius diffinitiõe eſt expreſſum.hoc eſt,qđ verbo ſemper adiungi deſiderat.ſed adiecit fere quoniã & nõibus adiectiuis nõnũq; adiũgitur,atq; participijs adhuc frequẽtius, ipſaq; tanq̃ verba modificatur,vt valde bon9,nimis do.ctus.ſatis facet9,vehemẽter iratus. ¶ Species aduerbiorũ quot ſunt? Aduerbia,aut a ſe naſcũtur,vt nuper,ſepe.aut aliũde deriuãtur.Idq; fit,vel a nõe ꝓprio,vt a Tullio tulliane,vel ab appellatiuo,vt ab oſtio oſtiatim,vel a pronõe:vt meatim vel tuatim a meus & tuus,vel a verbo,vt a curro curſim. vel a nomine & verbo.Vt a pede & tento pedetentim,vel a participio.vt ab amans amanter,vel ab altero aduerbio.vt a nuper nuperrime.a ſepe ſepius & ſepiſſime,aut a præpoſitione,vt ab inter interim. Exeunt autẽ aduerbia in varias terminationes:quẽ admodũ inueſtigare volenti facile apparebit. ¶ Figuræ aduerbiorũ quot ſunt? duæ(inquit)ſicut in nomine.Simplex vt diu. Compoſita,vt interdiu.Eccũ vero Valla contra Priſ.Sergiũq; contendit,non eſſe compoſitũ ex ecce & eũ.vt ſit eccũ,ideſt ecce eũ.vel potius ecce hunc,ſed ex ecce & hic.vt ſit eccũ.i.ecce hic,ſubaudi de quo loq̃mur.nã ſi eccũ in ecce eũ reſolueretur,cũ Terẽ,ait,eccũ Parmenonẽ,qđ ſibi voleabat?an qđ iſti dicũt ecce eũ,aut ecce hũc Parmenonẽ,qđ purgata mẽte nemo auderet dicere. ¶ Significationes aduerbiorũ quot ſunt? cõplures ſunt aduerbiorũ ſignãtiones, ſed illas oẽs ad paucas ſpecies reduximus. Quarũ prima eſt aduerbiorũ, q̃ ex nõibus numeralib9 deducũtur, vt ſemel,qđ vna(vt ſicdixerim) vice ſit.bis duab9.eodẽ mõ ter,quater,quinquies.ſexies.ſepties,octies.nouies.decies.vndecies,duodecies. tredecies.quattuordecies,quindecies.ſexdecies,ſeptẽdecies,duodeuicies. vndeuicies,vicies.vicies ſemel,vel ſemel & vicies.vicies bis,vel bis & vicies. vicies ter.vel ter & vicies.vicies quater. vel quater & vicies.vicies quinquies.vel quinquies & vicies,vicies ſexies, vel ſexies & vicies.vicies ſepties,vel ſepties & vicies.vicies octies,vel octies vicies.vl duo de tricies. vicies nonies,vel nonies & vicies,vel vndetrũties,tricies,quadragies,quinquagies.ſexagies. ſeptuagies,octogies.nonagies.cẽties.ducẽties.trecẽties,quadringẽties.quingẽties,ſexcẽties,ſeptingẽties,octingẽties.noningẽties.vl nõgẽties.milies.bis milies.ter milies.quater milies. quinquies milies.ſexies milies.ſepties milies.octies milies.nouies milies.decies milies.vicies milies. tricies milies.quadragies milies.quinquagies milies.& eadem ratione cõiungendo aduerbia aduerbijs,quẽadmodum numeros numeris adiũgere cõſueuimus. Pro eo qđ vulgo dici cuẽto,latine dicimus decies centum milia,pro eo qđ dos cuentos,vicies centum milia pro trẽbus,tricies centum milia. pro quattuor,quadragies centum milia.pro quinq;,quinquagies centum milia.pro ſex,ſexagies centum milia.pro ſeptem,ſeptuagies centum milia.pro octo,octogies centum milia.pro nouem,nonagies centum milia.pro decem,centies centum milia.pro vndecim.centies decies centum milia,pro viginti,ducenties centum milia. ꝓ triginta,trecenties centum milia, pro quadraginta,quadringinties centum milia, pro quinquaginta,quinginties centum milia. pro ſexaginta,ſexcenties centum milia. pro ſeptuaginta,ſeptingenties centum milia. pro octoginta,octingẽties centum milia.pro nonaginta,noningenties,vel nongenties centum milia.pro centum,milies centum milia,pro ducentis,bis milies centum milia.pro trecenties,ter milies centum milia.

an.con.dis.di.re.ſe.

Ad igitur cui caſui deſeruit? Accuſatiuo quoniam tali caſui appoſita ſemper reperitur.

¶ Derotematis Aduerbiorũ. Cap.x.

VBi quę pars orationis eſt? Aduerbiũ. Quid eſt aduerbium? Pars orationis indeclinabilis quæ addita verbo ſignificationem eius aut complet,aut mutat,aut minuit;vt iam faciam, non faciam,parum faciam.

Vnde dicitur aduerbiũ? Quaſi ad verbũ, quoniã verbo fere ſemper adiungi deſiderat.

Species aduerbiorũ quot ſunt? Duæ ſicut in nõie. Primitiua,ut nuper. Deriuatiua,ut nuperrime.

Vbi cuius ſpeciei eſt? Primitiuæ.neq; enim habet aliquid vnde deriuetur,quod ſit antiquius.

Figuræ aduerbiorum quot ſunt? Duæ ſicut in nomide.Simplex, vt ecce.Compoſita,vt eccum.

Vbi igitur cuius figuræ eſt? Simplicis figuræ,neq; enim poteſt diuidi in partes ſignificatiuas.

Significationes aduerbiorũ quot ſunt? Innumeræ. Nũeralis,ſemel;bis,ter;quater,quinquies,ſexies.

Et eodē modo de reliqs quæ sequūtur, q̄ numerandi ratio ex eo prouenit, quod antiquiores autore Plinio.xxxiij.naturalis histo. nō nūcrabāt nisi ad cētū milia deide numerū illū p̄ aduerbia repetebāt, vt supra docuim9, sed de his in æditione vltima introductionū plura diximus. ¶ Tēporalis, aduerbia tēporalia, aut sunt tpis præsentis aut præteriti, aut futuri, pūtis siue instātis est nūc, dici pūtis hodie, pxime præteriti est heri: & deinceps nudius tertio, nudius quartus, nec amplius hæc rō p̄cedit, quāq̄ Plau. poetica vel potius sua licētia dixit nudius quītus, nudius sextus, nudius septim9. & deinceps. Cic. quoq; in.v. philippica. Recordamini, q dies nudius tertius decimus fuerit. & paulopost iterū. Philelph9 quoq; in quadā epla dicere ausus est nudius decimus septimus. hæc enim aut aduerbia sunt, aut aduerbialiter posita. De die pximo futuro dicim9 cras. postea perēdie. die quarti, die quīti. die sexti. die septimi. & deinceps. nā & hæc aduerbia esse. A. Gellius autor est, q scribit die quarti, die quīti, die sexti & similia p aduerbijs copulate poni, & subdit hoc igitur intercrit, qd' die quarto de præterito dicimus. die quartæ vel die quarti de futuro, eodē quoq; modo dicēdū esse putat die pristini pro pridie. die de crastini pro cras, die perēdini p perendie. De tēpore vero præsenti pximo siue illud sit præteritū, siue futurū. mō. iā dudū, vt mō feci, modo faciā, iā feci, iā faciā, dudū feci, dudū faciā. Verg. ij. æñ. iam dudū sumite pœnas. Iuue. in. iij. dudū vigilantibus orbis: hoc de præterito, illud de futuro, significatq; autore Valla spaciū horæ vnius, autpaulo plus minus ve. p qualitate rei de qua loqmur. de futuro quoq; præsenti pximo dicimus: statim. mox. cōtinuo illico. Nuper vero paucis diebus ante. Pridem, & iāpridem paucis mēsibus. Olim & quondā de tēpore a pæsenti remoto, siue illud sit præsens siue futurū, aliqñ de tēpore indifferēti, de præterito Hora. olim truncus eram ficulneus inutile lignū. Cice. in catilinam, fuit ista quōdā in hac repu. virtus. de futuro. Verg. j. æñ. certe hinc Romanos olim voluentibus annis: & si dicas veniet quōdā illa dies, de tempore indifferenti. Verg. v. æñ. quod tumidis summersum tundatur olim. Idem. ij. æñ. quondam etiam victis redit in præcordia virtus. Eodem quoq; modo aliquando: vt aliquando factum fuit, aliquā do fiet. Sunt & alia complura aduerbia temporis: vt semper, nunq̄, sæpe. raro. ¶ Localis, aduerbia quoq; loci complura sunt. sed nunc tantum de diseretis dicendum est: cum communia passim reperiantur. Itaq; aduerbia localia in quadruplici sunt differentia: nam aut sunt in loco, aut de loco, aut ad locum, aut per locum. Vbi & vbinam quærit de loco in quo: vt vbi est Antonius. Vnde, quærit de loco a quo. vt vnde veniſti? Quo & quorsum. quærit de loco a quem. vt quo is? Qua, quærit de loco per quem. vt qua iturus es? Significantia locum in quo. hic vbi ego sum ponitur etiam pro illic. Verg. j. æñ. hic illius arma, hic currus fuit pro illic. ponitur etiam pro tunc aduerbio temporis. Iuuc. hic tunc Vmbritius: quando artibus (inquit) honestis. Isthic, hoc est vbi tu es. Verg. ij. æñ. patet isthic ianua læto, Illic vbi aliquis est. Iuue. viuat Arturius illic & Catullus. Vbi, quando grauatur significat in quo loco relatiue. Verg. in. j. æñ. sæuus vbi æacidæ telo iacet Hector. Responsiue quoq; grauatur. vt vbi est Cæsar interroganti, si dixeris vbi Pompeius: in primo syllaba finalis acuitur, in secūdo grauatur. Eodē modo dicimus sicubi, pro si in aliquo loco, Necubi, pro ne in aliquo loco. alicubi p aliquo loco, vbiuis, vbiq;, vbilibet, vbiubi, vbicunq;, pro in quocunq; loco. Ibi pro in eo loco, ibidem pro in eo ipso loco. Alibi pro in alio loco. Inibi pro in eodē loco. Vsq̄ pro alio in loco. Nusquā pro nullo in loco. Intus pro in parte interiori. Foris pro in parte exteriori. Supra p in parte superiori. Infra pro in parte inferiori. Noīa vrbiū & oppidorū propria: si sunt primæ & secundæ declinationis singularia ponuntur in genitiuo aduerbialiter, vt Romæ, pro in vrbe Romā. Tarenti, pro in oppido tarento. Si vero sunt tertiæ declinationis, aut pluralia, ponuntur in datiuo, vt carthagini, pro in vrbe carthagine. Plaut. in prologo cassinæ. Ego aio hoc fieri in græcia & carthagini, Idem in cistella. fuere Sicyoni iam diu Dionysia. Verg. iiij. æñ. tyria carthagine qui nūc expectat. Quanq̄ Seruius in locū illum Verg. dicit, noīa huiusmodi locorū cum aduerbialiter ponuntur, non in ablatiuo, sed in dtō debere poni. Ait enī his verbis tyria carthagine p carthagini. & pro aduerbio in loco de loco posuit. Apuleius in libris floridorum. semper carthagini, nunq̄ carthagine ponit aduerbialiter. sic Hora. Roma tybur amē vētosus tybure romā.

Idem quoq; dicendum est de pluraliter declinatis, vt pisis. fundis. trallibus. hoc est in illis vrbibus. Sed in his nihil refert cum datiuus in terminatione similis ablatiuo sit. Ad similitudinem superiorum ponuntur aduerbialiter illa togæ. i. in pace, militiæ. i. in bello. domi. i. in domo. ruri. in rure, vesperi. i. in vespere. luci p in die, quod si hæc in ablatiuo reperiantur, aut aduerbia non sunt, aut ablatiuus pro datiuo ponitur, vt Hor. j. epi. quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum. Significantia locū ad quē huc. i. ad hunc locū in quo ego sum. isthuc. i. ad istū locū in quo tu es. illuc. i. est ad locū in quo aliquis est. Si quo. i. si aliquem locum. Ne quo. i. ne ad aliquem locum. Alio. i. ad alium locum. Vtroq;. i. ad vtrunq; locū. Quoquo. quocunq;. quolibet. quouis. i. ad quemcunq; locum. Eo. i. ad eum locum. Eodem. i. ad ipsum eūdem locum. Intro. i. ad partem alicuius loci interiorem. Foras. is. ad partem loci exteriorem. Sursum. i. ad partem loci superiorem. Deorsum. i. ad partē inferiorem. Sinistrorsum. i. ad finistram partem. Dextrorsum. i. ad dextram. Horsum. i. ad aliquem locum. Noīa quoq; vrbiū & oppidorū p̄pria ponuntur aduerbialiter in accusatiuo, vt romā. i. ad vrbem romam. tarentum. hispalim. pisas. fundos. hoc est ad illas vrbes. Significātia locū per quem. hac. i. per locū vbi ego sum. isthac. in per locum vbi tu es. illac. i. per locū vbi aliquis est. Si qua. i. si per aliquē locū. Ne qua. i. ne per aliquē locū. Alia. i. per aliū locū. Quauis, qualibet, quacūq;. i. per quācūq; partē. vtraq;. i. per vtrāq; partē. Ea. i. per eū locū. Eadē. i. per eūdē locū. Intus. i. per locū interiorē. Foris. i. p locū exteriorē. Noīa quoq; vrbiū & oppidorū propria ponūtur in ablatiuo. vt roma. i. per vrbē romā. tarento. hispali. pisis. fundis. trallibus per illas vrbes. Significātia locū a quo. hinc. i. ab eo loco, vbi ego sum. Isthinc. i. ab eo loco vbi tu es. Illinc. i. ab eo loco vbi aliquis est. Sicunde. i. si. ab aliquo loco. Necunde. i. ne ab aliquo loco. Aliunde. i. ab alio loco. Vtrinq;. i. ab vtroq; loco. Vndiq;. vndelibet, vndeuis. vndeunde. vndecunq; pro ex quacunq; parte siue loco. Inde. i. ab eo loco. Indidem. i. ab eodem ipso loco. Intus. i. a loco interiori. Foris. i. a loco exteriori. Superne. i. a loco superiori. Inferne. i. a loco inferiori, Cælitus. i. a cælo.

Temporalis. ut hodie; cras: perendie; heri; nuper.
Localis. ut hic; isthic; illic; Huc: isthuc: illuc.
Negatiua. ut non; haud; minime, nullatenus.

Nomina quoq; vrbium & oppidorum ponũtur in ablatiuo aduerbialiter. vt Roma.i.ab vrbe Roma. Eodẽ modo tarento. Hispali. Pisis. Fundis. Trallibus.i.ab illis vrbibus. Reperitur tamen sæpe apud autores huiusmodi nominibus vrbium propriis adiuncta præpositio. vt Cicero in Verrẽ. Ea die verres ad Messanam venit. Salust. in iugurtha. ad cirtham oppidum iter construunt. Item in catilina. nam Brutus ab Roma aberat. Liuius. viij. ab vrbe condita, & ab lauinio venerant antiqua auxilia. Econtrario cũ nominibus regionũ & prouinciarum præpositiones addi debeant. aliquando ab autoribus detrahuntur. Verg. j. æñ. Italiam fato profugus lauinaq; venit. i. ad Italiam. Et in eodem. si datur Italiã socijs & rege recepto tendere. Negatiua sunt aduerbia etiã negandi, per quæ aliquid negamus. vt non. qd' imperatiuo iungi non potest, sed alijs modis. vt non lego. haud amo. minime doceo. nullatenus audio. Ne particula potius est dehortatiua. Virg. iij. æñ. tu ne cæde malis, sed contra audentior ito. Sed in carmine iungitur hæc particula imperatiuo & optatiuo. in prosa oratione aut optatiuo. vt Terẽ. in phor. qd' vtinam ne phormioni id suadere in mente incidisset. aut subiunctiuo. vt si dixeris, oro te, ne facias, sed tunc coniunctio est, & accipitur p eo qd' est vt non. Affirmatiua aduerbia affirmandi sunt: per quæ aliquid affirmamus. vt etiam cum pro aduerbio consentiẽtis accipitur. vt est in digestis titu. de verborum oblig. respondent ctiã. quid ni? nam & quid ni interrogatiue prolatum aduerbiũ est affirmandi, exponiturq; i. cur non? profecto. nimirũ. nempe, certe: & alijs similia. Demonstratiua. demonstrandi aduerbia sunt, quibus aliquid quasi digito indicamus, vt en, ecce, quæ nominatiuo & accusatiuo iungi possunt. Vergilius. j. æneid'. en Priamus sunt hic etiam sua præmia laudi. Item in buc. en quattuor aras, ecce duas tibi daphin, duoq; altaria phoebo. Teren. in eunu. ecce autẽ alter: qui si occeperit amare. nam alter nõ alterũ eo loco esse legendum Donatus præcipit. Plau. in bacchidibus. opus ne erit tibi aduocato tristi iracũdo? ecce me. hem. magis est poeticũ affectui deseruiẽs atq; admirationi. Optatiua. optandi aduerbia sunt, quæ optatiuo modo iũgi possunt. vt Verg. in buc. o tantum libeat mecũ tibi sordida rura. Si, idem. vj. æñ. si nunc se nobis ille aureus arbore ramus. vt. Hora. ij. ser. Iupiter vt pereat positũ rubigine telũ. Vtinam. Verg. j. æñ. atq; vtinam rex ipse noto compulsus eodem afforet Aeneas. iũgimus etiã hæc, vt osi. o vtinã. Ouid'. in epi. Penelopes. o vtinã tũc cũ Lacedæmona classe petebat. Persi. o si ebuliat patrui præclarũ finus. & osi argenti crepet mihi seria. Ordinatiua. ordinandi aduerbia sunt, quibus mediis plura ordinamus, vt continuo. Verg. vj. æñ. cõtinuo auditæ voces vagitus. Deinde. idem in eodem. proxima deinde tenent mœsti loca. Deinceps. Cice. iiij. th. u. q. vt deinceps qui accubarent, canerent ad tibiam. Interrogatiua. quibus interrogamus. vt cur. Iuue. cur desiderio bibulæ sertorius ardet? quare. Mar. nec possum dicere quare. ideſt quamobrem, & quapropter. nunquid, & nũ. Ouid. in epi. sapphus. nũquid vbi aspecta est studiosæ littera dextræ. Dubitatiua quibus significam⁹ nos dubitare. vt fors, Verg. xj. æñ. fors vt vota facit cumulataq; altaria donis. pro forte & fortasse, forsam. forsitã. forsit. Hora. j. ser. quia non vt forsit honorem iure mihi inuideat. Vocatiua. quibus aliquem vocamus. vt o regina nouam cui condere Iupiter vrbem. neq; enim articulus est, quoniã sexum non demonstrat. heus, quod vocantis simul & hortantis est. vt idẽ in eodem. ac prior heus (inquit) iuuenes monstrate, oho vocantis quoq; est, sed magis poeticum. Discretiua. quibus discernimus & separamus. vt seorsum. seorsis. Verg. ineſt & non pariter nõnũquã sæpe seorsis, diuisim, separatim, sigillatim, distincte: bifariam, trifariã, multifariã. Cõgregatiua, quibus multa in vnũ cõgregamus. vt simul, vna, pariter, quæ tẽporis & loci sunt. Iuratiua. sunt & aduerbia iurãdi, vt Hercule. me hercle, mehercule. ideſt per Herculem. vel ita me Hercules amet. castor, mecastor. ideſt per Castorẽ. vel ita me castor amet. & sic mediusfidius. ideſt per Iouis filium. Hortatiua. exortandi aduerbia sunt. eia. Hora. j. sermo. eia, quid satis? Age. agite, agedum. sed per age vnum exortomur. per agite plures. per agedum vnum & plures. Quintil. agedum si videtur, extra portas prospicite, dicimus quoq; coniunctim. eia agite. Verg. in. iiij. æñ. eia age rumpe moras.

Affirmatiua, vt etiam, profecto, nimirum.
Demonstratiua, vt, en, ecce.
Optatiua, vt, o, si, vt, vtinam.
Ordinatiua, vt continuo, deinde, deinceps.
Interrogatiua, vt cur? quare? quãobrem? nũquid?
Dubitatiua, vt fors, forte, fortasse, forsan, forsitan.
Vocatiua, vt, o, heus, oho.
Discretiua, vt seorsum, diuisim, bifariam.
Congregatiua, vt simul, vna, pariter.
Iuratiua, vt ædepol, me Hercule, mecastor.
Hortatiua, vt eia, age, agedum, agite.
Intensiua, vt ualde, penitus, uehementer.
Remissiua, vt sensim, paulatim, pedetentim.
Diminutiua, vt belle, argutule, clanculum.
Comparatiua, vt magis, melius, fortius.
Sperlatiua, ut maxime, optime, fortissime.
Similitudinis, ut ceu, sicut, tanquam.
Quantitatis, ut multum, parum, minimum.
Qualitatis, ut bene, docte, sapienter.
Vbi igitur cuius signationis est? Localis.

Intensiua. intensiua sunt quibus intense, ac nimiũ aliquid fieri, aut esse significamus. vt valde. penitus. omnino, vehementer. funditus. Remissiua sunt his contraria, per quæ aliquid fieri remisse & frigide dicitur, vt sensim, paulatim, pedetentim. frigide, tepide. Diminutiua. vt clam. clãculum. & quæ ab adiectiuis diminutiuis fiunt. vt a bellus belle. ab argutulus argutule. a molliculus molliculè. Comparatiua. quæ a comparatiuis deriuantur. vt a maior magis. a melior melius. a fortis fortius. Superlatiua. quæ a superlatiuis deriuantur. vt ab optimus optime. a maximus maxime. a fortissimus fortissime. Similitudinis aduerbia sunt, quasi. ceu. velut. veluti. vt. vti. sicut. sicuti. hæcetiã coniunctionũ vim habent causalium. vt postea dicemus in suo loco. Quantitatis aduerbia sunt. multum. minimũ. parũ. nimis. Qualitatis aduerbia latissime patent. nã & ab oĩbus adiectiuis dicuntur. vt a bonus bene. a malus male. & a participijs, vt a docto docte. ab amãte amanter.

Sunt multæ aliæ aduerbiorum significationes: vt quæ dicitur atractiua, quæ (vt supra memorauimus) antore Quinti. a quibusdam pars orationis distincta ab alijs partibus ponitur, vt viritim, per singulos viros. oppiditatim, per singula opida. municipatim, per singula municipia.

DE interiectione. Cap. xj. Interiectionem, quēadmodum supra memorauimus, græci inter aduerbij significationes annumerant, quia hæc quoq; sicut & aduerbium verbo adiūgitur, aut expresso: aut subintellecto. vt si dicas, pape quid video, vel si p se dicas: pape subauditur miror: vl aliud verbū, qđ admirationē significet. Latini vero interiectionē ab aduerbio separantur, aut quia videtur in sese affectū habere verbi. & plenā motus animi significatione: etiā si nō addatur verbū: vl quia cū articulis careāt voluerūt æquare cū græcis partes orationis, vt hac vna rōne octo essent apud nostros, quēadmodū & apud illos. Dicit igitur partes diffinitionis explicās: interiectionē esse vnā ex octo partib⁹ orationis: sed quia ex illis quattuor sunt declinabiles & quattuor indeclinabiles: dicit vnā esse ex quattuor īdeclinabilib⁹ significātē affectū, i. passionē: in quo (vt diximꝰ) latini eā ab aduerbio differre voluerūt: qđ vero additur voce īcōdita, hoc etiā illā ab aduerbio subiungit. quoniā p exclamationē quādā & vocē incōditā. i. prope inarticulatā effertur. Interiectio autē ideo est appellata: qđ seriē orationis rūpens interijcitur: & cū aliquo mētis affectu profertur. vt Virg. j. æñ. nauib⁹ infandū amissis vni⁹ ob irā ꝓdimur. Ordo enim erat nos prodimur nauibus amissis ob irā vnius iunonis, sed cū exclamatione intericeit Infandū (quasi dicat) ꝓ scelus īdignū. Habet igitur īteriectio varias significationes. Lugētis Terē. in eu. cū inducit Dorū lugētē. hei. hoi. dicit. heu quoq; & hei, quæ dolētis diximus etiā lugētis sunt, dolētis. Verg. lib. j. hei mihi qualis erat. Idē in. x. o dolor atq; decus magnū. Idē in buc. ab silice in nuda cōnixa reliquit. Timētis. Terē. in and. hei vereor ne quid Andria opporter mali. Idē in eadem. hei metui a Chrisīde. Vergi. in buc. ah ne te frigora lædant. ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas. Exultātis. Terē. in heautū. vah ergo mea antiphila. Idē in adel. oh lachrimo prægaudio. Admirātis. Terē. ī eū. papæ facie honesta. & iterū. papæ noua figura oris. Idē in and. vah cōsiliū calidū. Exclamātis. Luc. ꝓ si remeasset in vrbē. Terē. in and. vah perij: hoc malū ite grascit & illud ex euāgel, vah q destruis, tēplū dei. Ridētis. Terē. in and. ha ha he. mirū vero. Idē in eunu. ha ha. ha. defessa iā misera sum te ridēdo. Deridētis. Terē. ī and. huiā cito? ridiculū. Idē ī eu. hui mihi illā tu laudes. Silētis. Terē. in. eu. au me cōparādus huic quidē ad illū est. Idē in eodē. au obsecro mea Pythias, si. qđ ē silētis apđ Ter. apud Plau. st. legitur. Laudātis. Mar. effecte. grauiter. cito. neqter. auge beate, & illud ex psalo: q dicūt mihi euge euge. Vitātis. Te. in eu. apagesis, ego formidolos⁹ Idē ī eadē apagete. Vocātis. Oui. ecquis io siluæ crudelis (inqt amauit. Terē. in adel. oh q vocare. Deprehēdētis. Ter. in. An. at at hoc illud est, hinc illæ lachrymæ. Idē in eu. at at data hercle verba.

¶ De erotematis Interiectionum. Capᵒ. xj.

HEu. quę pars, orationis est? Interiectio. Quid est interiectio? Pars orationis indeclinabilis affectum mentis incognita voce significans.
Vnde dicitur interiectio? Ab intericiendo, eo ꝙ alijs partibus orationis interijcitur.
Interiectioni quot accidunt? Sola significatio.
¶ Significationes aduerbiorū quot sunt? Plures.
Lugētis. vt heu. hoi. hei. Dolentis. vt hei ah.
Timentis. vt hei. ah. Silentis. vt au. si. st.
Exstātis. vt euax. vah. oh. Laudātis. vt euge.
Admirātis. vt papę. vah. Vitātis. vt apage. essis. ete.
Exclamātis. vt pro. vah. Deprehendentis. vt at at.
Ridentis. vt ha ha. he. Vocantis. vt io. oh.
Deridētis. vt hui. Heu cui⁹ signtionis est? lugentis.

¶ De erotematis Coniugationum. Capᵒ. xij.

ET. quę pars orationis est? Cōiunctio. Quid est cōiunctio? pars orationis indeclinabilis connectēs ordinansq; sententiam.
Vnde dicit cōiunctio? Ab eo qđ cōiungat, & orationis pro vinculo interponatur.
Coniunctioni quot accidunt? Tria. Figura. Ordo. Potest as, siue Species, siue Significatio.
Figurę coniugationis quot sunt? Duę sicut in nomine. Simplex. vt at. et. Cōposita, vt atq;. etenim.
Et, cuius figurę est? Simplicis figurę.
Ordo coniunctionis quotuplex est? Triplex. quędā enim semper pręponūtur. vt et. ac. at. ast. aut. vel. nec. ne. neq;. Quędam semper postponuntur. vt q;. ne. ue. quidē. quoq;. autem. vero. enim. Quędam modo præponūtur. modo postponūtur. vt atq;. igitur. itaq;. quoniam. quia. etsi.
Et. cuius ordinis est? Præpositiui.
Potestates coniugationis quot sunt? Complures.
Copulatiua quæ sensū & verba cōiungit. vt et. q;. atq;. quoq;. autem. vero. quidem.
Disiunctiua, quę quamuis dictiones coniungit; sensum tamē disiūctū habet. vt aut. vel. ve. siue. seu.
Subdisiūctiua est; quę voce disiuncta vtrūq; adesse significat vel simul, vel discrete. vt Alexander siue Paris dormit, vel legit tota die.

VLtima ex quattuor īdeclinabilib⁹ oratiōis ptib⁹ est cōiūctio. cui⁹ ꝓpriū est diuersas oratiōis ptes cōiūgere. Itaq; diffinitur. Cōiūctio ē pars oratiōis īdiclinabilis cōnectēs ordinās q;; sentētiā. cōnectēs (inq) qñ simil res aliquas ieſſe sgnāt. vt Aeneas pi⁹ & fortis. vel cōnectēs verba & disiūgēs sentētiā. vt Aeneas bon⁹ vel malus. ordinās, qñ alterū sequitur ad alterū. vt si currit mouet. ex his manifestū est vñ cōiūctio d'r. ¶ Cōiūctioni quot accidūt? Pris. dicit tria. figura, ordo. spēs. quā alij potestatē, alij significationē appellāt. ¶ Figuræ Coniugationis quot sunt? Duæ respondet sicut in nomine. ¶ Ordo cōiūctionis quotuplex est? triplex inquit. Deinde membra diuisionis explicat. ¶ Potestates coniugationis quot sunt? Et quia nō habet certum numerū, dicit esse complures, & enumerat quasdam ex iis, quæ sunt magis notæ. hoc est copulatiuā. disiuncti uam. subdisiunctiuam. causalem. collectiuam. dubitatiuam. aduersatiuam. approbatiuam.

¶ Causalis rursus diuiditur in continuatiuã. subcõtinuatiuã. adiunctiuã, effectiuã. De quib⁹ singulis ostendit, & quæ sint. subiungens exemplum cuiusq;. Sed, quia, coniunctiones sub eadem voce inueniuntur diuersarum tantum, siue significationũ visum est de singulis aliquid dicere. Idq; secundum ordinem alphabetarium, quo facilius voleti inquirere occurrant. Ac igitur reperitur copulatiua: vt bonus ac sapiens. Reperitur etiam posita pro quã. vt Verg. ac secus ac iussi faciunt. Salustius. in iugurtha. castra mouebant iuxtã, ac si hostis adesset. At, pro saltem. aduersatiua est. Verg. vi. æñ. at tramum hunc agnoscas. est etiam exclamantis aduerbium. vt Hora. in epo. at o deorũ quicquid in cælo regis terras. Verg. ij. at tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis. Ast ediuerso copulatiua. Verg. j. æñ. ast ego quæ diuum incedo regina Iouisq;. sed tantum poetice, quoniã. s. recipit. at. vt cũ breuis esset, produceretur. Atq;. copulatiua est. Verg. j. æñ. atq; equidem memini teucrum sidona venire. reperitur etiam posita ꝓ quã. Terẽ. in phormione. ne simili vtamur fortuna, atq; vsi sumus. Atqui, inter collectiuas ponitur a Pris. Teren. in eunu. atqui ita opus est. An, dubitatiua simul est, & interaogatiua. Verg. j. æñ. an phebi soror. an nimpharum sanguinis vna. Idem in. iij. eloquar, an silẽa? Inter an & aut, Quintilia. hoc distare putat, quod ꝑ aut nõ possumus interrogare, ꝑ an possum⁹. Aut disiũctiua est. Iuue. aut dic, aut accipe calcem. Verg. ij. æñ. aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras. Reperitur etiam copulatiua pro et. Autem. reperitur copulatiua. vt Abraã genuit Isaac. isaac autem genuit Iacob. iacob autem genuit Iudam. reperitur etiã completiua. Cum. reperitur causalis simul & adiuncti ua. Verg. in buc. cum faciam vitulam pro frugib⁹ ipse venito. Dum, quoq; causalis siue adiunctiua reperitur. Verg. multa quoq; & bello passus dum conderet vrbem. Ergo collectiua, siue illatiua, siue rationalis. Lucanus, ergo pari voto gessisti bella iuuentus. reperitur etiam completiua. Terent. mihi ne? tibi ergo. Enim. causalis reperitur frequẽter, sed & compltiua. Verg. j. æñ. progeniem sed enim Troiano a sanguine duci audierat. Idem in eodem. hic tibi fabor. n. quando hæc te cura remordet. sed cum est causalis semper postponitur. præpositiua vero semper ponitur completiue. sequente vero, vel non sequente. Terent. in adel. enim non sinam. Idem in Andria, enimuero Daue nihil loci est segnicie. Equidem, reperitur approbatiua. Verg. non equidem inuideo, miror magis vndiq; totis. Idẽ xij. æñ. equidem merui, nec deprecor inquit. potest etiam poni completiue. Et ponitur copulatiue, vt Aeneas pius & fortis. ponitur etiam causalis pro quia. Quint. lib. j. harum verba effingere imitãdo conabatur puer: & natura tenacissimi sumus eorum. quæ rudibus annis percipimus. Reperitur etiam cõpletiua cũ preponitur sibiipsi, vt Aeneas & pius & fortis fuit. Primum enim & abundat, sed ponitur ornatus causa. qd' & de reliquis copulatiuis & disiunctiuis dici potest. Etsi, aduersatiua est, cui respondet tamen, Cicero in oratione pro milone. & si vereor iudices ne turpe sit, & sequitur. tamen hæc noua iudicij noua forma. Etiamsi aduersatiua est, quemadmodum tametsi, quibus æque respondet tamen. Igitur itaq;. iccirco collectiuæ, siue illatiuæ, siue rationales sunt. Cicero pro ligario. habes igitur, qd' est accusatori maxime optandum confitentem reum. Idem in eodem. itaq; quo me vertam nescio. ex superius nanq; dictis hæc inferuntur. alias cõpletiuæ sunt. Immo illatiua quoq; est, sed ediuerso: vt Terẽ. dictũ puta, immo aliud. Ne. dubitatiua simul & interrogatiua est. Verg. j. æneid'. qui te neãt, nam inculta videt, homines ne, feræ ne, Idem in. xj. iusticiæ ne prius mirer. belli ne laborem. Dicimus etiam nonne pro an nõ. Verg. in buc. nonne fuit satis tristes amarillidis iras. atq; superba pati fastidia, nonne menalcam. Iungitur etiam abscissa per compositionem cum alijs partibus orationis. Verg. iij. æneid'. pyrrhin connubia seruas. pro pyrrhine seruas cõnubia. Iden in. x. omnipotẽs genitor tanto me crimine dignum duxisti? pro tantone. Inuenitur etiam ne approbatiua, qd' est quando nec dubitatiue, nec interrogatiue ponitur, vt Hora. ij. ser. clarus erit fortis. iustus. sapiens. ne etiam rex. Idem in eodem. o seri studiorum, qui ne putetis. Reperitur quoq; ne causalis. & neu a ne & ve composita. Verg. ij. æneid'. ne recipi portis, aut duci in mœnia posset, neu populum antiqua subrelligione tueri. Necne quoq;, pro an non, dubitatiue simul & interrogatiue ponitur. Cice. pro Facco. vtrũ vultis prætori flacco licuisse, necne? Nec. neq;, copulatiuæ sunt per abnegationẽ, vt si dixeris. Antonius nõ leget, neq; lecturus est, aut nec lecturus est. Nam, & nãq; causales sunt. Verg. æole, nãq; tibi diuũ pater atq; hominum rex. Reperiũtur etiam cõpletiuæ. vt idem in. v. heu. quia nam tanti cinxerunt æthera nymbi. Quam. reperitur electiue posita. Terent. in and. quæ inhoneste hic voluit diuitias parare, quã honeste in patria pauper viuere. Quãuis & quãquã aduersatiuæ sunt, quibus respondet tamen, qd' aliquando subintelligitur. vt Verg. ij. æneid'. quãquam animus meminisse horret, luctuq; refugit. incipiam, subaudi tamen. Que. copulatiua est, ponitur etiam nonnũquã completiue Verg. v. æñ. dixitq; & prælia voce diremit. ¶ Quia, subeontinuatiua est, reperitur autem in sacris litteris frequenter pro vt adiunctiua siue causali. Quidem, a Pris. inter completiuas ponitur, qd' multis testimonijs confirmat, itaq; miror tantam auiditatem fuisse Hierony. Paulum apostolũ reprehendẽdi. Tractans enim verba illius, quæ sunt scripta ad Colossenses. nemo vos superet in humilitate mentis, illud (inquit) qd' crebro diximus, & si imperitus sermone, non tamen scientia.

Causalis, quæ causam continuationis explanat, vt quoniam nam. namq;, enim. vt.

Collectiua siue illatiua, quę superiora colligit. vt igitur. ergo. itaq;. quare. quapropter. quamobrẽ.

Dubitatiua. quę dubitationem aliquam cum interrogatione significat. vt an. ne. necne.

Aduersatiua. quę aduersam sententiam sequenti aut precedenti monstrat. vt licet. quamq;. quãuis. etsi. saltem.

Approbatiua. quæ rem aliquam approbat. vt si. siquidem. quando. quandoquidem. quidem.

Comparatiua. quę ornatus causa aut metri necessitate ponitur. vt quidem. enim. nam. nãq;. vero.

Causualis. rursus diuiditur in continuatiuã. subcõtinuatiuam. adiunctiuam. effectiuam.

Continuatiua est; quę continuationem & cõsequẽtiam rerum significat; vt si. cum. dum. vbi.

nequàq̃ Paulũ de humilitate: ſed de conſcientiæ veritate dixiſſe etiã nũc approbamus, & qđ Apoſtolus in eadem epiſtola ſubdit, quæ ſunt rationem quidẽ habentia ſapientiæ, hoc ait loco quidẽ cõiunctio ſuperflua eſt, qđ' in plæriſq; locis propter imperitiam artis grãmaticæ apoſtolũ feciſſe reperimus, neq; enim ſequitur ſed, vel alia cõiunctio, quæ ſolet, vbi quidem poſita fuerat, reſpondere: nã quidem plærumq; aduerſatiua reperitur, hæc Hier ony. Quin teſte. Priſc. ponitur collectiue ſiue illatiue. Verg. x. æñ. quin occidit vna ſarpedon mea progenies, ponitur etiam pro curnõ præſenti indicatiui iuncta: & ſemper interrogatiue. vt Perſius. quin damus id ſupis de magna quod dare lance. Verg. in buc. quin aliquid ſaltem viminibus mollibq; paras dextexere iunco. vtrobiq; p cur non ponitur, & pro quod non cum ſubiunctiuo. Idem in. iij. æñ. hic tibi ne qua moræ fuerint diſpendia tanti quin adeas vatem. ¶ Si, adiunctiua eſt cum verbo ſubiunctiuo adiuncta, vt ſi legeris, eris doctus, eſt etiam ſi cauſalis ſiue continuatiua. vt ſi ſtertit, dormit. ſi ambulat. mouetur. ¶ Eſt quoq; approbatiua cum indicatiuo iuncta. Verg. j. æñ. ſi quid vſq; iuſticiæ eſt, & mẽs ſibicõſcia recti. Idem in. ij. diy (ſi qua eſt cælo) pietas, quæ talia curet. Reperitur etiam abnegatiua. Verg. xj. æneid. tu nunc ſtares immanis truncus in armis. eſſet par ætas: & idem ſi robur annis. Eſt autem coniunctio abnegatiua, quæ verbis coniuncta poſſe fieri rem oſtendit, ſed propter cauſam aliquam, ne fiat impediri, vt feciſſem ſi potuiſſem. Saltem aduerſatiua eſt, Verg. iiij. æñ. ſaltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet. Sed & ſed enim copulatiuæ ſunt ex aduerſo. Verg. j. æñ. progeniem ſed enim Troiano a ſanguine duci. Seu & ſiue diſiunctiuæ ſunt. Verg. ij. æñ. ſiue errore viæ. ſeu tempeſtatibus acti. Reperiuntur etiam ſubdiſiunctiuæ, vt ſi dixeris: alexander, ſiue paris atrides, ſeu agamennon. Tamen aduerſatiua eſt reſpondens illis etſi. tametſi, quamuis, quanq̃. Cicero pro milone, & ſi vereor iuuices, deinde ſequitur. tamen hæc noui iudicij noua forma. &c. Reperitur etiam complectiua cum ſuperiori, aduerſatiuæ non reſpondet vt apud Papiniũ. xj. thebai. me miſerã viuces: tamen hæc prius arma neceſſe eſt experiare domi. Tametſi aduerſatiua eſt, quẽ admodum eius ſimplex & ſi. Tum copulatiua eſt, iungitq; res pares cum ſuccedit alteri tum: cum vero ſuccedit coniunctioni cũ, iungit aliquid quod maius eſt. vt Laurentius diligentiſſime colligit. Ve & vel. diſiunctiuæ ſunt, reperitur etiam vel ſubdiſiunctiua ſimul. vt Teren. in eunu, vel rex ſemper maximas mihi gratias agere, pro etiã poſuit. Reperitur & ſub diſiunctiua diſcrete: vt ſi dixeris, toto die vel dormit, vel legit. Vero, copulatiua ſiue diſtributiua eſt, quia diſtribuit diuerſas res diuerſis perſonis, vt Aeneas fuit pius, Vlyſſes vero callidus, reperitur etiam completiua. Vt. cauſalis eſt: vt ſi dixeris venio, vt legam, exerceo te, vt ſis ſanus. Reperitur & adiunctiua. Vt Terentius, ſi eſt (inquit) patrue, vt Antipho culpam in ſe admiſerit.

DE partibus orationis, quæ aliæ pro alijs, & pro ſe inuicem ponuntur. cap. xiij. Solet turbare hoc plærunq; grammaticæ artis ignaros, q̃ eandem particulam ſub diuerſis partibus orationis reperiunt. Itaq; cum ſingulatim de octo partibus oratiõs diſputatum ſit, hoc in loco inducit caput, in quo oſtendit, quemadmodum particulæ quædam orationis ponuntur pro alijs, quã in prima poſitione fuerant, atq; rurſus, quædam ponuntur pro ſeipſis inuicem, vt nomen pro nomine, pronomen pro pronomine &c. ¶ Nomen igitur pro participio poſitum reperitur, vt apud Verg. ij. æñ. ſibila lambebant linguis vibrantibus ora. vbi Ser. dicit ſibila poni p ſibilantia, nam participiũ eſt. Idem j. geor. corruſca fulmina molitur dextra: quod eodem modo pro corruſcantia exponit. ¶ Nomen pro aduerbio. vt recens p recẽter. Verg. iij. geor. ſole recens orto, aut noctem ducentibus aſtris. Saluſt. coria recens detracta veluti glutino adhærebant. Gell. lib. xj. recens natis notum familiarem victum offert. Verg. ij. georg. flos apprima tenax, pro apprime: & in eodem, denſa fere pro denſe. & in. iij. aſper acerba ſonans pro acerbe. ¶ Nomen p interiectione. Verg. j. æñ. nauibus infandum amiſſis vnius ob iram: neq; enim aduerbiũ tantum eſt hoc in loco infandũ p infande, ſed quia cũ affectu mentis profertur incondita voce: interiectio eſt. hoc enim tantũ ab aduerbio diſtat quẽadmodũ ſuis locis diximus. ¶ Nomen p cõiunctione, vt quare, q̃ ex quis & res cõponitur. quãobrem, quapropter ex nomine & præpoſitione. ¶ Pronomẽ p nomine pprio, ſemper. n. pronomen ſic ponitur, vt ex illius diffinitiõe manifeſtũ eſt, ſed ſuus. a. um. plærũq; p pprius. a. um. reperitur, vt ſuũ eſt hõis ridere. i. ppriũ. ¶ Pronomẽ p aduerbio. Verg. viij. æñ. hoc tunc ignipotẽs cælo deſcendit ab alto. vbi Seruius inquit, hoc p huc poſuit ſecundum antiquũ morem. nam antea hoc aduerbiũ loci fuit, nunc abeleuit ſicut illo p illuc. ¶ Promen p coniunctione, vt ideo, quæ ab id & eo componitur, ppterea, quæ ex propter & ea, qua propter, quæ ex qua & ppter. ¶ Verbum p nomine. Teren. in eunu. extrema linea amare nonnihil eſt. p amoris. Perſius, noſtrum iſtud viuere triſte, p vita triſtis. ¶ Verbum p aduerbio. Mar. dic inquis rogo Marce. dic amabo, nam aduerbiũ blãdientis eſt: quẽadmodũ & ſodes, qui frequenter vtuntur poetæ comici.

Subcõtinuatiua eſt, quę cauſam cõtinuationis oſtẽdit cum eſſentia rerum. vt quoniam, quia.
Adiunctiua eſt, quæ verbis ſubiunctiuis adiũgitur, vti. vt cum. vbi quando.
Effectiua eſt, quæ reddit cauſam effectus. vt enim. namq;
Et, cuius poteſtatis: Copulatiuæ.

¶ De partibus orationis, quę aliæ pro alijs & pro ſe inuicem ponũtur. Cap. xiij.

QVę partes oratiõis alię pro alijs ponuntur(Omnes fere, quẽadmodũ quę ſequũtur.
Nomen p participio. vt ſibilus p ſibilans.
Nomen p aduerbio; vt recens pro recenter.
Nomen p interiectione. vt infandũ voce incondita.
Nomen p coniunctione. vt quare. quamobrem.
Pronomen p nomine pprio. ut ego p Antonius.
Pronomen pro aduerbio, ut hoc pro huc.
Pronomen p coniunctione. ut ideo p propterea.
Verbũ p nomine. ut amare p amor. viuere p uita.
Verbum pro aduerbio, ut amabo. ſodes.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

¶ Verbum pro interiectione, vt age pro eia. Verg. iiij. æñ. vtrũq; cõiunxit dicens, eia age rũpe moras. Idem in. j. quare agite o iuuenes. ¶ Verbum pro coniunctione Luca. in. vij. omnia maiorum vertamus busta licebit, pro quãuis. Mar. laxior hexaphora tua sit lectica licebit. Oui. j. meta. placeat sibi quisq; licebit. Hora. j. ser. licebit ille repotia natales aliosue dierũ. de licet pro quãuis, vbiq; se offerunt exẽpla. ¶ Participiũ pro noie, de hoc abunde sumus dicturi libro in sequenti cum disputabimꝰ quot modis participiũ transit in vim nominis. ¶ Participiũ ꝑ aduerbio. Verg. vj. æñ. ac belua lernæ horrendũ stridens, pro horrẽde. ¶ Præpositio pro aduerbio. Verg. j. æñ. postq̃ introgressi & coram data copia fandi. Iuue. Fient ista palam, immo (quemadmodũ sæpe diximus) quoties præpositio nõ iungitur casibus: aduerbium est. ¶ Præpositio pro interiectione, vt pro, cum circunflectitur, quæ (ait Priscia,) interiectionis loco ponitur. Salust. in catil. pro deum atq; hominũ fidem. Verg. iiij. pro Iupiter ibit (hic ait.) Idem in buc. ah silici in muda cõnixa reliquit, vbi Serui. (inquit) ad hoc pertinet præmissa dolentis interiectio, sunt qui aspirationem in fine addant differentiæ causa. ¶ Præpositio pro cõiunctiõe, vt propterea, quapropter. ¶ Aduerbiũ pro noie. vt Mar. lusistis. satistis est: & si dixeris satis est mihi diuitiarum. Verg. vij. æñ. terrorũ & fraudis abunde est. ¶ Aduerbium pro coniunctione. Idem. j. æñ. hic tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet. ¶ Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando: immo frequenter aduerbium & coniunctio sibi ceduntita vt nõ facile quibusdam in locis discernere possis coniunctio an aduerbium sit aliqua particula orationis. ¶ Coniunctio ꝑ interiectione. Hora. ij. ser. pereat positum rubigine telũ, nisi enim interiectiue ꝓferas, vt frigidiuscule dixeris: quod alias erit concitatissimum. ¶ Quæ partes orationis. Nomen ponitur pro nomine, vt Dardanus pro dardanius, hoc est primitiuum pro deriuatiuo. Verg. iiij. æñ. hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus. i. Aeneas Dardanus. & eodem modo per reliqua nominis accidentia. ¶ Verbum pro verbo, vt populo pro populor. Verg. iiij. æñ. ac velut ingẽtem formicæ farris acerui cum populant. Proper. lib. iij. hic olim ignaros luctus populauit achiuos, pro eo quod est populantur & populati sunt: nam populo in sermonis latini vsu frequẽti nõ est: sed populor, multa quoq; alia verba huiusmodi reperiuntur, quæ Nonius ex antiquorum vsu diligentissime collegit. ¶ Participiũ pro participio, vt Saluſt. alieni appetens. sui profusus, pro profundens: nam participium est loco noĩs positũ. ¶ Præpositio pro præpositione. vt Verg. ix. æneid. ibat in curialũ, pro contra.

Verbum pro interiectione; vt age agite.
Verbum pro coniunctione, vt licet. licebit.
Participium pro nomine, vt sapiens. diligens.
Participium ꝑ aduerbio, horrendũ pro horrende
Præpositio pro aduerbio, vt coram. palam,
Præpositio pro interiectione, vt pro. a.
Præpositio ꝑ cõiunctione: vt ꝓpterea, quapropter,
Aduerbium ꝑ nomine, vt satis est, abunde est,
Aduerbiũ ꝑ coniunctiene. vt quando pro quoniã.
Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando.
Coniunctio pro interiectione. vt ar.
Quæ partes orationis ponũtur inuicẽ ꝑ seipsis? Oẽs fere, nomen ꝑ noie, vt dardanus ꝑ dardanꝰ
Verbum pro verbo, vt populo pro populor.
Participiũ ꝑ participio, vt profusus, ꝑ ꝓfudens.
Præpositio ꝑ præpositione. vt in pro contra.
Aduerbiũ ꝑ aduerbio. vt hic loci ꝑ tunc temporis.
Coniunctio ꝑ coniunctione. vt vel pro et.

¶ De syntaxi & orationis constructione. Cap. xiiij

Quid est syntaxis? Scientia qua bona constructio a mala dignoscitur.
Vnde dicitur syntaxis? A syn quod est con & tatto ordino: a quo est taxis, quasi coordinatio.
Quid est constructio? Congrua dictionum ordinatio, cõgruam perfectamq; sentiam demonstrãs.
Quid est oratio? Vt Scaurus diffinit; ore missa, & per dictiones ordinata pronunciatio.
Quotuplex est oratio? Quadruplex. Perfecta, q̃ ꝑfectũ sensum in animo auditoris generat, vt ego amo deũ. Imperfecta; quæ impfectũ sensum in animo auditoris generat, vt si deũ amaueris. Finita; in qua verbũ finitũ ponitur. vt ego amo. Infinita. in qua verbũ infinitũ ponit. vt me amare.

Idem. j. geor. subipsum acturũ tenui sat erit, suspẽdere sulco. Quod Ser. exponit pro circa. ¶ Aduerbiũ ꝑ aduerbio. Verg. j. eneid. hic illius arma, hic currus fuit, pro illic. Et hic aduerbium loci pro aduerbio temporis. Idem in eodem. constitit hic, arcumq; manu celereq; sagitas, hic posuit pro tunc. & notandum aduerbia loci plerumq; poni pro aduerbijs temporis: sed non econtrario aduerbia temporis pro aduerbijs loci. ¶ Coniunctio pro coniunctione. vt Teren. in phor. ne simili vtamur fortuna, atq; vsi sumus, atq; posuit pro quam.

De syntaxi cap. xiiij. ¶ Cum tres libri superiores circa singulas orationis partes versati sint: liber sequens cum breui cõmate huius libri tertij, totus est de cõstructiõe, quæ græce syntaxis dicitur. Itaq; primo dicit, quid sit syntaxis. & vnde dicitur, quid cõstructio, quid oratio. Deinde orationẽ diuidit in quattuor formas, hoc est. perfectã. imfectã, finitã infinitã, quæ oĩa quoniã plana sunt, ad difficiliora ꝓperemus. ¶ Quid est figura cõstructionis? quẽadmodũ (inquit Seruius) in. v. æñ. inter barbarismũ & lexin, hoc est latinã elocutionẽ & perfectã metaplasmus est. qui vno sermone fit ratione vitiosus. Idem inter solœcismũ & schema. i. perfectã sermonũ cõnexionẽ figura est, quæ fit cõtextu sermonum ratione vitiosa. Ergo metaplasmus (inquit) & figura media sunt. & discernũtur peritia & imperita. Sed de barbarismo & solœcismo. de lexi & schematis atq; metaplasmo suo loco dicetur, nũc de figura quomõ a Seruio accipitur figura syntaxeos (hoc ẽ cõstructiõis) agẽdũ est. Dicit igitur figurã cõstructiõis esse modũ dicẽdi nouatũ, hoc est a naturali & cõsucto sermone mutatũ, ac pinde vitiosum, nisi aliqua ratiõe excusetur, q̃ quidẽ modꝰ versatur circa grãmaticas cõstructiõcs: hoc ẽ in cõtextu partiũ oratiõis.

¶ Quotuplex est figura cõstructionis? Multo plures sunt figuræ constructionis quam octo: sed reliquis in alium locum relictis, de his quæ frequentius in vsu reperiuntur disserit: quas enumerat. ¶ Euocatio, quæ græce ecclesis vocatur, fit quoties nomen tertiæ psonæ reducitur ad primã, vel ad secundã. Improprietas autẽ in hoc est, quod cũ dico ego Antonius lego. Antonius quod alias est nomen tertiæ psonæ sic cedit pronomini primæ personæ, quod verbũ huic non illi reditur. Excusatur aũt hæc improprietas, quoniã verbũ semp dignori respõdere debet. Prima namq; psona ordine naturæ dignior est secũda. & secũda tertia. ¶ Appositio, q̃ ꝓthesis græce dicitur: est immediata duorum substantiuorũ coniũctio & ponit exemplũ ex primo æn. miratur molem æneas magalia quondã. Improprietas aũt hoc est, qd' duo substantiua sine cõiunctione esse nõ possunt in oratiõe, sed excusatur vitiũ, qd' dictio apposita sic iungitur apponenti: quasi adiectiuũ qd' aliquid in substãtiuo determinat & exponit ¶ Prolepsis, q̃ latine interpretatur præsũptio, est (vt a Donato atq; Diomede diffinitur) præsumptio rerũ ordine secutarũ, & vterq; ponit exẽplũ ex Verg. xij. æn. interea reges ingẽti mole latinus. Quadrijugo inuehitur curru. & sequitur. bigis it Turnus in albis. hinc pater æneas Romanæ stirpis origo & iuxta ascanius magnæ spes altera Romæ procedũt castris. Sed quẽadmodũ Prisc. lib. xvij. qui est de cõstructiõe dicit, si in cõstructione diuiduodũ per ꝓlepsim præponitur verbũ plurale ad vtrũq; sequens licet nominatiuũ ante te ferre. vt aquilæ euolauerũt hæc ab oriente: illa ab occidẽte: sin ad ea, quæ diuidũtur verba singulariter consequatur: genitiuo oportebit præponi pluralem diuidẽdo. vt aquilarũ altera volauit ab oriente, altera ab occidente. Excusatur aũt, quia verbũ siue præpositũ siue cõsequens iure exigit sibi nomiatiuũ. ¶ Est & prolepsis implicita, quale est illud apostoli, alter alterius onera portate: intelligitur enim qd alter portet onus alteri9, & alter alterius. Simile est illud Verg. ij. æn. alterum in alterius mactatos sanguine cernã. hoc est Anchisen in ascanij & Ascanij in anchisen: & creusam in ascanij & ascanium in creusæ &c. Est quoq; aliud prolepsis genus: cũ id qd posteri9 accidit: ante tẽpus ascribitur: quale est illud Verg. lauinaq; venit littora. Lauiniũ enim quẽadmodũ Diomedes & Seruius dicũt, nondum erat, quo tẽpore æneas Italiam venit, & apud Salustiũ, montẽ sacrũ & auentinũ insedit: quimons ob hoc quod illũ plæbs insederat, postea sacer dictus est. ¶ Syllepsis, q̃ latine interp. cõceptio, a Donato & Diome. diffinitur sic: Syllepsis est dissimiliũ ac diuersarũ clausularũ per vnũ verbũ cõglutinata cõceptio, vt Verg. j. æn. hic illius arma, hic currus fuit. Idẽ in buc. sunt nobis mitia poma: castaneæ molles, & pressi copia lactis. Est etiã syllepsis quoties fit adductio indignioris ad dignius, qd trib9 modis cõtingit. genere, nũero, & psona. genere, vt masculinũ cõcipiat fœmininũ & neutrũ, fœmininũ cõcipiat neutrũ. Numero, vt pluralis cõcipiat singularẽ. Persona, vt pria cõcipiat scdam & tertiã, secunda vero tertiã. Quod vero dicit in cõceptiõe requiri copulatiuã cõiunctionẽ vel cũ præpositionẽ, intelligendũ est cũ præpositio (quẽadmodũ ait iurisc̃osultus) ponitur ꝓ &. vt si dicas tu cũ Antonio legitis, ꝓ eo qd' tu & Antonius. Tale est illud Verg. j. æn. remo cũ fratre quirinus iura dabũt. ꝓ eo qd' rem9 & frater. In illo vero qd' Hora. dixit, tu qd' ego & popul9 mecũ desiderat audi, nulla est figura, nedũ psonarũ cõceptio, quẽadmodũ ediuerso nimis licẽter: atq; haud scio an tollerabiliter dictũ sit: qd' legimus in euãgelio Hieronymo interprete: pater tuus & ego dolẽtes quærebam9 te. nã & si numerorũ & psonarũ cõceptio recte facta est, ordo tñ illarũ est inuersus, q̃ debuit esse ego & pater tuus dolẽtes quærebam9 te. Quod si Hebraici sermõis idioma illud tolerare põt, græcus tñ atq; latinus reformidat: de quo in prologo huius operis plura diximus. ¶ Zeugma, q̃ latine interpretatur iugatio, siue iunctura, siue adiũctio: est, quẽadmodũ Donatus atq; Diomed. diffiniũt vnius verbi cõclusio diuersis clausulis apte cõiũcta. addit Diome. cũ duo, aut cõplura ad vnã partẽ oratiõis iungẽda referũtur. fit autẽ ꝓ zeugma variatio psonarũ. vt ego lego & tu & Cicero. nũerorũ, vt Romani pugnãt & Hanibal. psonarũ vt illud apli hebræi sunt & ego. Huius aũt figuræ cõuersio tribus locis poni põt, aut enĩ ponitur vnũ verbũ: ad qd' seq̃ntes sensus cõferãtur. vt vicit pudorẽ libido. timorẽ audacia. rõnẽ amẽtia. aut cũ in medio sensuũ loco positũ reꝑitur, vt apd Verg. iij. æn. troiugena interpres diuũ, q̃ numina phœbi, q̃ tripodas clarij lauros, q̃ sydera sentis & volucrũ linguas. & præpetis oĩa pẽnæ. sentis enĩ verbũ tã primis q̃ vltimis iũgitur. ob id mesozeugma. i. zeugma a medio noĩatur. aut cũ vno verbo sensus claudũtur: q̃le est illd Ciceronis in catilina. nihil tenocturnũ præsidiũ palatij: nihil vrbis vigiliæ: nihil timor populi: nihil cõcursus bonorũ oĩm: nihil hic munitissim9 senatus habẽdi loc9: nihil horũ ora vultusq; mouerũt: oẽs sensus supiores cõclusit vno verbo mouerũt. et inde hypozeugma ꝺr: hoc ẽ zeugma ab inferiori.

Quid est figura constructionis? Est aliqua ratione noũatus dicendi modus, qui circa grammaticas constructiones versatur.

Euocatio, est reductio tertiæ personæ ad primam vel secundã. vt ego Antonius lego. tu Ioãnes audis. Et requirũtur quattuor in euocatione. ꝑsona euocans. persona euocata. remotio copulæ. & verbũ conueniens cum persona euocante.

Appositio, est immediata duorũ substãtiuorũ cõiũctio, quorũ alterũ exponit alterũ. vt miratur molem æneas magalia quondã. Et requirũtur duo in appositione. dictio apponẽs. & dictio apposita.

Prolepsis; est attributio proprietatis toti in suas partes diuiso. vt interea reges ingẽti mole latin9 &c. & requiruntur quinq; in prolepsi. hoc est totum, partes. distributio partium, ꝑprietas. & ordo.

Syllepsis. est diuersarũ dictionũ sub pl'ali ꝑprietate cõceptio. vt ego & tu docti legim9. & requirunt̃ quinq; in syllepsi. hoc est dictio cõcipiens. dictio cõcepta. copulatiua coniunctio vel prẽpositio cũ. verbum vel nomẽ adiectiuum numeri pluralis. ꝑprietas cõcordans cum dictione concipiente.

Zeugma, est vnius ꝑprietatis ad diuersas clausulas facta redditio. vt ego & tu & Cicero scribit. & requirunt̃ tria, hoc est plura substantiua, copula. ꝑprietas, quę cõueniat cum propriori substantiuo.

IN LIBRVM QVARTVM PRAENOTATIO.

¶ Antiptosis dicitur ab anti (quod est pro) & (ptosis) casus, vnde & Diomed. atq; Donatus dicunt solœcismũ esse per casuũ immutationẽ, cum vero subest ratio aliqua figura est, quæ latissime patet. Atq; omissis quæ marcellus colligit ex vario autorũ vsu nõiatiuus ponitur pro genitiuo. Verg. v. æñ. cressa genus pholoe: gemini circum vbera nati. i. generis Cretensis. Gell. lib. xviij. Aristotelis (inquit) libri sunt omnes genus elegãtiæ referti, id est omnis generis. Et in digestis titulo de fundo instructo eadem ratione ponitur accusatiuus pro genitiuo, nisi forte & nominatiuus est. in l. cuius initium est quæsitum, supellectilem carios (inquit) & cæteros id genus seruos, pro eius generis. Liuius quoq; apud Priscia. quando duo (inquit) cõsules eius anni alter morbo alter ferro perisset: fuisse eum consulem negabant comicia habere posse. duo ordinarij consules dixit. produorum cõsulum ordinariorum, nam quemadmodum diximus in prolepsi: si ad ea quæ diuiduntur verba singulariter consequantur: genitiuum oportet præponi pluralem diuidendo. Nominatiuus quoq; ponitur pro vocatiuo. Verg. j. æñ. gnate meæ vires mea magna potentia solus. Plinius lib. vij. natura. histo. salue primus omnium parens patriæ appellate. Nominatiuus pro ablatiuo. Cicero in lelio, qd enim indigens Affricanus mei. pro in quo, & illud ex euangelio, si quid aliquem defraudo, reddo, quadruplũ pro in aliquo. Genitiuus pro nominatiuo. Cicero in. j. de diuinatione. cum illius diei mihi venit in mentem. p ille dies, quod exemplũ inter idiomata sermonis latini Diomedes Posuit. Idem quoq; Cicero in verrẽ. ita velim mihi deos propicios: vt cum illius mihi temporis venit in mentem. pro illud tempus. Valla aliquod substantiuũ in his clausulis subintelligendum esse opinatur, puta condicio, aut status, aut fortuna. Genitiuus pro nominatiuo vel accusatiuo ex figura græca. Terentius, quod illic hominũ litigãt, pro quot homines. Idem dij boni boni quid porto, pro quod bonũ. Hora. j. sermo. ille repotia natales alios ve dierum, pro alios dies. Genitiuus pro ablatiuo. Cicero ad herenium. oratoris officium est ijs de rebus posse dicere, quo ad eius fieri poterit. i. ab eo. Datiuius p accusatiuo & præpositione. Verg. j. æñ. inferret q; deos latio. i. in latium, & in eodem venturũ excidio Lybiæ. i. in excidium. Accusatiuus pro nominatiuo. Verg. j. æñ. vrbem quã statuo vestra est, pro vrbs. Vocatiuus pro nominatiuo, septimꝰ casus pro genitiuo. Verg. j. æñ. sunt mihi bis septem præstãti corpore nymphæ, pro præstantis corporis. Plinius. lib. vij. natural. histo. gentem siluestrem stridoris horrendi. hirtis corporibus oculis glaucis. dẽtibus caninis. Alia ratione Plautus in cassina posuit septimũ casum pro genitiuo, habet (inquit) gladium, sed duos, qbus altero te occisurũ ait. altero villicũ: quibus dixit pro quorũ. ¶ Synthesis græce latine interpretatur cõpositio, quæ quoties fit: solœcismus est, nisi aliqua ratione excusetur. vt Verg. j. æñ. pars in frustra secant: verubusq; tremẽtia figunt. pars posuit pro alij. Hora. iactamus iam pridem omnis te Roma beatum, omnis roma posuit pro omnes romani. Terentius in adelphis. aperite aliquis actutum ostium, pro aliqui ex vobis aperiant. Apuleius. ij. floridorum. ingens frequẽtia cõuenere. pro homines frequentes. ¶ Synechdoche. græce interp. cõprehensio. & est quoties id quod est partis, datur toti, vt niger capillos. pro eo quod est habens capillos nigros. dicit autem posse fieri per verbum subaudi neutrum, aut passiuum. Verg. iij. geor. micat auribus & tremit artus. Idem primo æneidos, expleri mentem nequit. i. non habet mentem expletam. Idem quinto, flauaq; caput nectentur oliua. per participium. Vergilius. j. æñ. nodoq; sinus collecta fluentes, hoc est habens sinus fluentes collectos. Per nomen adiectiuum. vt idem in eodem. nuda genu. i. habens genu nudum. Horatius in carmine, quam notam dixit viuens videri, cætera fuluus, hæc figura quãq; poetis tantum sit permissa: vtimur aliquando illa & historici: qui nonnunq; in genere dicendi poetas imitantur. Liuius. xxij. ab vrbe. at vero Hannibal ipse dum murum incautus subit. aduersum femur tragula ictus cecidit. Pomponius mela de Britannis. vltro (inquit) corpora infecti. Idem alio loco. Sarmatæ totum brachati corpus, & nisi qua vident, ora tecti. Apuleius primo metamorphoseos. tremor (inquit) viscera quatior.

Antiptosis est casus p casu positio sub ab aliqua p prietate. vt vrbem quã statuo vestra est. & requiruntur tria. hoc est vnum subiectum. vna p prietas; & q casus ponatur pro casu.

Synthesis est attributio proprietatis vni vel pluribus copulatis; quod fit non gratia vocis, sed significati. vt pars in frustra secant; & requirũtur tria: hoc est vnum subiectum; vel plura copulata. p prietas. & attributio proprietatis concordans cũ significato & non cum voce.

Synechdoche est attributio partis ad totũ sub proprietate verbi vel participij; vel nominis adiectiui. vt expleri mẽtem nequit, nuda genu nodoq; sinus collecta fluentes. & requiruntur tria, hoc est totum. p prietas. & pars in acuusatiuo posita.

¶ Finis tertij libri.

Liber quartus. Quemadmodum libro superiori dictum est, præceptiuæ grammaticæ partes sunt quattuor. Orthographia, quæ de littera. Prosodia, quæ de syllaba. Etymologia, quæ de dictione. Syntaxis, quæ de octo partium orationis constructione disputat. De littera pauca in eodem libro tetigimus, quia eius cõsideratio per singulas fere dictiones spargitur, atq; ex libris, quos de vocabulorum significatiõe partim edidimus, partim editurí sumus petenda est: quandoquidem singularia sub generalibus præceptis cõprehendi non possunt. De syllaba copiosius libro insequenti disseretur. De etymologia parte illaque circa singularum dictionum accidentia versatur, tribus libris superioribus per omnia fere disputatum est. Nam derivationes significationesq; ad memoratos vocabulorum libros refertur. De quarta grammatices parte, quam græci syntaxin, nos partium orationis ordinem siue constructionẽ vocamus, in hoc quarto libro disputabimus. Resumentes in primis, quæ conbinatione adiectiui cum substantiuo, relatiui cum antecedenti, nominatiui cum verbo primo libro scriptũ est, quodq; in fine libri

superioris de figura cõstructionis diximus. Igitur primum præceptum constructionis id, quod libro primo diximus. propemodum naturale est, quod adiectiuũ & substantiuũ in tribus conueniunt in genere. numero. & casu. Quod si adiectiuum cum substantiuo in illis tribus non cõueniret, solœcismus esset manifestarius: nisi aliqua ratione vitium illud excusaretur: vt Cicero ad atticum. Solius enim meum peccatum corrigi non potest. Idem pro murena. ex tuo ipsius animo coniecturã aperis. Idem in pisonẽ. Dico mea vnius opera republicam liberatam. & illud ex euangelio Lucæ. tuam ipsius animam pertrãsibit gladius. Excusatur autem hoc vitium, quod genitiui illi solius, ipsius, vnius ad genitiuos substantiuos referuntur, qui recesserunt ab vsu: in quorum locum substãtiuà sunt pronomina possessiua, quemadmodum lib. primo diximus. Et infra, cũ de constructione verborum impersonaliũ interest & refert dicturi sumus, agetur. nam quod Cicero in. iij. de oratore dixit. voluntati vestræ omnium parui. non potest eadem necessitate excusari: cum potuisset dicere volũtati vestrum omniũ parui. Illud vix tollerabile, quod Ouid. in epi. ænones scripsit. & flesti: & nostros vidisti flentis ocellos. nam & nostros posuit p meos, & meos pro mis. flentis vero quẽ genitiuũ esse ex syllabæ quantitate deprehenditur, nõ ad vocem: sed ad significationem retulit. Quod si post illa pnomina possessiua, quæ pro substãtiuorũ genitiuis ponuntur: alterũ substantiuũ sequatur in genitiuo, intollerabilis erit constructio, quale est illud Boetij in. j. de cõsolatione, solantur mœsti nunc mea facta senis. & illud ex. iij. lib. regũ, tulit filiũ meũ de latere meo ancillæ tuæ: & illud quoq; Pauli apli in. j. epla ad Corinth. Salutatio manu mea Pauli. nisi forte sit appositio duorum substantiuorum pro mis senis. mis ancillæ. mis Pauli. neq;. n. potuit dici mis senis. meæ ancillæ. mei Pauli. quia error esset similis illi: cuius merito Valla Priscianum refellit dicentem, mei Prisciani eges. tui prisciani egeo. significabat enim idem, quod meo prisciano eges. tuo prisciano egeo. non me prisciano eges. te prisciano egeo. Ablatiui præterea numeri singularis horum nominum siue participiorũ præsens absens iunguntur cum ablatiuis pluralibus quorundã substantiuorũ. vt apud Terentium in eunucho. nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi. pro absentibus nobis. Plaut. in amphy. neq; nobis præsente aliquis quisquam nisi seruus. Pomponi9 atellanarum scriptor, quid enim apud forum præsente testibus mihi vendidit. pro præsentibus testibus. Neuius. volumus dono dare pæsente omnibus. p præsentibus omnibus. Actius, est res aliqua, quæ præsente his prius natura institit. pro præsentibus his. Præterq; autoritate potest excusari hoc vitium illa ratione Marcelli, qui putat has dictiones absente præsente formæ esse monopotæ. Genera quoq; & & numeri confunduntur cum non ad vocem, sed ad rem adiectiuum refertur. vt Verg. vij. æñ. pars arduus altis pulueruleutus equis. Idem in. iiij. pars grandia trudunt obnixe frumenta humeris. & Hora. in. j. sermo. legati missi magnis de rebus vterq;. & Ouid. de remedio. vtraq; formosæ me iudice sunt venerandæ. Idem in epistola ænones. Miscuimus lachrymas mæstus vterq; suas. Huc etiam pertinet illud Verg. xij. æñ. dant sonitum spumosi amnes, & in equora currunt quisq; suũ populatus iter. Idem id eodem. pro se quisq; viri summa nituntur opum vi. & illud Liuij. ausi sumus cum parentibus certare quæq; ciuitas suis. Gerundium quoq; adiectiuũ genitiui singularis posse iungi cum substantiuo plurali suo loco dicemus. Construuntur etiam inter se genera diuersa. vt Verg. dulce satis humor depulsis arbutus hædis, & quod sequitur. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres: vbi dulce & triste diuersis generibus copulantur. Illud quoq; Luca. in. j. hinc leges, plebiscita coactæ. Relatiuum. duplex est relatiuum, alterum substantiæ. alterum accidentis. Relatiuum substantiæ est, quod refert antecedens substantiuum: qualia sunt, qui, quæ, quod, suus. a. um. & alia pronomina relatiua: quæ dicuntur identitatis. Sunt alia relatiua, quæ dicuntur diuersitatis. vt alius. alter. reliquus, cæter cætera cæterum: si cæter vspiam reperitur. Relatiuum accidentis est, quod refert antecedens adiectiuum, cuiusmodi sunt qualis. quantus. quotus. cuias. Relatiuum accidentis cum antecedente debet conuenire: si non sequatur alterum substantiuum, cum quo iungi possit. vt si dicas, misi tibi libros mẽdosos: quales mihi dederas. Quod si alterum substantiuum sequatur, cum illo debet conuenire. vt est animal varium, qualis est mulier, est templum magnum. quantus est mons. Horatius tamen in epodo singulari exemplo relatiuum accidentis antecedenti retulit dicens. Sed incitat me pectus mammæ putres: æquina, quales vbera. Relatiuum vero substantiæ cum antecedente debet in genere & in numero conuenire: vt ego amo, qui doceo. Si tamen quis, vel qui inter duo ponatur substantiua, vtriq; illorum referri potest. vt si dixeris, est animal, quod appellant orygen, vel quem appellant orygen. si tamen substantiuum, quod sequitur, nomen est proprium: relatiuum illi debet respondere. vt Salustius in catilina, est locus in carcere, quod tullianum appellatur. & Liuius. anxur fuit, quæ nunc sunt terracinæ. & Paulus in epistola ad galatas Hieronymo interprete. semini tuo, qui est Christus. Verg. j. æñ. est locus, hesperiam grai cognomine dicunt, vbi Seruius notat debere subintelligi quam, & nulllo modo quem. Solœcismum tamen fecit Ennius apud Diomedem cum (inquit.) Quis tu es mulier, qui me insueto nuncupasti nomine? qui dixit pro quæ. Sed quemadmodum hoc vitium intolerobile est, ita illud excusari potest, quod Boetius de consolatione scribit. nihil imbecilius homine, quos morsus musculorum necat: nam cum homo indiffinite significet: retulit ad singulos? qui sub specie humana continentur. illud quoq; Salustij in Catilina, interea seruitia repudiabat: cuius initio ad eum magna copia concurrebat. cuius dixit pro quorum, excusari potest, quod seruitia pro seruis singulari numero caret, quod si haberet. ita dixisset seruitium p seruis: sicut iuuentutem pro iuuenibus, sed hoc in singulari dicim9. illud tantum in plurali. vel potius dixit cuius substantiue in genere neutro, pro cuius rei. quale est illud Terẽtij in eunucho: qui habet salem, quod in te est. i. quæ res. Ad rem quoq; nõ ad vocem refertur quãdoq; relatiuũ. vt apud Terentiũ in andria, laudare omnes fortunas meas, qui haberem gnatum tali ingenio præditum. meas dixit pro mis ea ratione qua supra diximus in pronominibus possessiuis subintelligi genitiuos illos, quorum in locum successerant. Ergo laudare pro laudabant omnes fortunas meas. i. mis, qui haberem gnatum & cæterea. Econtrario idem in eodem. Si quisquam est, qui placere sibi studeat bonis quam plurimis, in his poeta nomen profitetur suum. excusatur vitium, quod quisquam ad plures pertinet. Nominatiuus & verbum. Solœcismi quoq; fiunt contra hoc præceptum: sed excusantur aliqua ex figuris: de quibus in fine libri superioris dictum est.

Liber quartus de cõstructione. Quemadmodũ omne verbũ personale ante se cũ nominatiuo construitur: ita post se varios casus recipit, quã rem nũc aggredimur ab illo potissimũ facientes initiũ, quod verba partim sunt personalia: partim impersonalia. Itaq; personale & impersonale duo prima genera sunt verborum: cũ Diomed. atq; Donatus partim ad significationẽ verborum: partim ad modos verbum impersonale referant. Illi namq; ad quinq; genera verborum siue significationes addunt sextum, quod appellant impersonale. & ad quinq; modos sextum quem æque vocant impersonalem. Nos tamen qui significationem in quinq; genera & modos in numerũ quinariũ diuidimus, prima diuisiõe verbũ in personale & in impersonale partimur. vt sit illud psonale, cuius tempora per numeros & psonas explicantur: impersonale, cuius tẽpora numeris & personis carẽt. Differt autem ab infinitiuo modo, qui æque numeris & personis caret, qđ infinitiuus verbũ alterius modi desiderat, numerosq; & psonas habet, sed implicitas: impersonale non indiget verbo alterius modi: quin potius ipsum libere per oẽs modos spargitur. Sed verbi impersonalis consideratione in aliũ locũ reiecta: verbum personale in quinq; genera (vt dialectici dicũt) sub alterna diuidimus. actiuũ. passiuũ. neutrũ. deponens. cõmune, de quibus singulatim differentes dicimus: actiuũ verbũ esse illud, qđ in. o. desinit: habetq; passiuũ in. or. hæc diffinitio non omnia: sed plæraq; huius generis verba cõplectitur, nã audeo. es. volo. vis. facio. cis. do. das. actiua esse nemo dubitat: quæ tñ in voce passiua nõ habẽt audeor. volor. facior. dor. illa quoq; defectiua odi odisti. noui nouisti. memini meministi. cœpi cœpisti. inter actiua ꝓprie numeranda sunt: quãdoquidem cũ accusatiuo cõstruuntur, quæ tñ neq; vocem actiuã in. o. neq; passiuã in. or. habent. Et exigit ante se noïatiuũ. hoc cõmune est oïbus verbis personalibus. Pro persona agenti, vel facienti, hoc propriũ est verbi actiui vel neutri actionẽ significãtis. nã reliqua verborũ genera possunt etiã passionẽ significare. exigunt q; ante se noïatiuũ ꝑ psonã patienti. vt exulo. as. lætor. aris. criminor. aris. Accusatiuũ in persona patienti: hoc etiã cõmuni & deponẽti cõmune est, nisi qđ omnia actiua possunt cõstrui cũ accusatiuo: nõ tamẽ oïa, sed quædã cõia & deponẽtia. Quod vero dixit in psona agenti, vel faciẽti, nõ ociose dictũ est. Nã differentia illa inter agere, & facere, qua vtitur Arist. in. xj. æthicorũ & ix. metaphysicorũ. nõ solum a philosophis, verũetiã studiosis linguæ latinæ obseruatur: vt facere sit rerũ in materiã exteriorem trãseuntiũ. vt feci domũ. feci librũ. feci opus. agere vero est rerũ immanentiũ. vt ago fortiter. ago prudenter. ago orationem. Ego hoc loco non possum satis mirari, quæ demẽtia grãmaticos cœperit partim iuniores: partim etiã quosdã ex antiquioribus: vt verbum actiuũ diffiniãt, qđ põt cõstrui cũ accusatiuo noïm significãtiũ animal rationale, neq; enim alia ob causam illos hoc scripsisse arbitror, nisi vt difficultatem augerẽt ijs in rebus in quibus nulla erat difficultas. nã quid per deũ immortalem obsecro te ad grãmaticũ rei literariæ præsertim adhuc rudem scire attinet: quid sit trãsire in animal rationale, quid in aial irrationale? aut si dicere possumus ego excreco terrã: tu seminas agrũ. ille comedit panem. curetiã (si rerum natura nõ patiatur) non possumus dicere, ego aro mulierẽ: tu seminas filios. ille comedit puerũ, atq; in voce passiua. ego aror, quemadmodũ apud Ouid. ij. met. tellus dicit. totoq; exerceor anno. pro aror. sicut Verg. j. geor. exercetq; frequens tellurem atq; imperat aruis. & quod Paulus ad thimotheum cap. iiij. scribit. ego enim iam delibor, quod si seminor a patre: comedor a lamia. & similia dicere non possumus, quoniam illud dici posse rerum natura non patiatur, atqui licebit dicere ego non aror, non seminor, nõ comedor: sed nec arari neq; seminari, neq; comedi possum, neq; illud dici posset. asinus centipes volat. bos alatus disputat. vulpes arguta cauillatur, & non intelligunt homines perditi aliud esse grãmaticæ loqui: aliud verum a falso distinguere, quod propriũ est dialecticæ. Pari stultitia sunt, qui rem neq; philosophis quidẽ oïbus perfecta conantur ad grãmaticẽ transferre, quo miserorum simpliciumq; puerorũ ingenia vexent. & torqueant in re, quæ nihil ad illos pertineat. Aiunt nanq; verba illa metuo. timeo formido, & quæ ad sensus exteriores, interioscq; pertinẽt: qualia sunt. video. audio. tango. intelligo. sentio. cõstrui cũ noïatiuo in psona patiẽti & cũ accusatiuo in persona agẽti vel facienti. vt si dixeris ego video lapidẽ, quia lapis sensum videndi moueat, idcirco agere putandus sit. Hoc est simplicitatem puerilem erudire? an nugis, vel potius nebulis quibusdam innolereꝫ Aut cũ dicitur ego video lapidẽ, quomodo puer intelliget lapidis speciẽ oculos meos mouere: cũ etiã inter philosophos sint, q dicant visionẽ ꝑ radiorũ ex oculis emissionẽ fieri? Eadẽ rationẽ pauca admodũ verba essent, q nõ haberẽt significationẽ inuersam: vt in voce actiua psona agẽs, vel faciẽs sit in actõ: atq; ediuerso patiẽs in noïatiuo cũ præsertim philosophi dicãt: qđ oïs agẽs agẽdo rẽ patitur. hoc enim modo, qui aliq̃d amat, ab illo patitur: cũ amor: ut phisici dicũt, affectꝰ vel vt iuniores dicũt: passio sit. Sed hoc nõ magis ad grãmaticũ ptinet, quã verũ a falso distinguere, cũ hoc ad dialecticũ, vt diximus, illud ad philosophũ pertineat. Eius, hoc est verbi actiui, cõplures sunt species siue gradus siue ordines, sunt enim sex. Nã cum sit verbi actiui ꝓprium posse cũ actõ construi, aut cõstruitur tantũ cũ actõ, aut cũ actõ & genitiuo, vel datiuo, vel altero actõ, vel septimo casu, vel ablatiuo cũ præpositiõe. a. vel. ab. Ex quo fit, vt verbi actiui sex sint species. Species aũt nõ eo modo accipimus quo grãmatici, qui in singulis partibus oratiõis ponũt speciẽ ꝑ illa forma: qua primitiuũ a derluatiuo distinguitur, sed quo dialectici: qua ĝri supponũt species: vt cũ sint quinq; gña verborũ, quodlibet genus rursum diuidatur in species.

¶ Liber Quartus de cõstructiõe octo partium orationis. Cap. primum de cõstructione verborum actiuorum.

Verba partim sunt personalia, partim impersonalia.

Personalia sunt, quæ habent numeros & personas,

Impersonalia, quæ carent numeris & personis, de quib⁹ postea dicemus. Personalia rursus in quinq; genera diuidũtur, actiuum. passiuum. neutrũ. commune. deponens.

Actiuum verbum est illud, quod desinit in. o. & habet passiuum in. or. & exigit ante se nominatiuũ in persona agenti vel facienti. & accusatiuum in persona patienti. Eius complures sunt species.

¶ Prima igitur verborum actiuorum ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tantum: vt amo vxorem. doceo filios, non quod vllum ſit verbum, quod præter accuſatiuum non poſſit alios quoq; caſus recipere: ſed quod plærūq; accuſatiuo contentū ſit. vt ego amo vxorem voluptati amore quodam ſingulari. doceo tibi filios grammaticam tanti quanti alius dialecticam. Atq; econtrario nullum verbum eſt, quod non poſſit abſolutum reperiri (vt Ouid.) prima mihi nutrix æole dixit amas, neq; enim expreſſit, quem amaret. Poſuimus autem in qualibet ſpecie pauca verba illa præcipue: in quibus aliqua differentia eſt: nam reliqua a lexico illo noſtro diffuſiori repetenda ſunt. ¶ Amo.as. interamo.as. redamo.as. deamo.as. adamo.as. diligo.is. colo.is. hoc intereſt vehementer atq; cum effectu quodā cæco, q. amare eſt, & immoderato aliquid amore ꝓſequi. ¶ Redamare vero eſt repenſionem in amore facere. vt Apul. in li. de philoſophia. nec reciprocari queant, vt ament: qui redamātur. ¶ Deamare eſt adhuc vehementius & pluſq; amare. vt Terent. in heauton. deamo te (inquit) ſyre. ¶ Adamare eſt idipſum facere: ſed laſciuiori quodam atq; amatorio modo, quæ differentia, vel Quint. verbis oſtenditur in declamatione pro vxore. Matres (inquit) liberos ſuos tanq; adamarint: amant: & quomodo id fiat ſubiungit: videbis oculos nūq; a facie vultuq; deflectere, comare caput, habitumq; componere. & quæ ſequuntur. Cicero tamen in epiſtola ad curionem pro amare tātum poſuiſſe videtur: cum ſcribit, quarum laudū gloriā adamaris. ¶ Diligere vero rationem quandā atq; electionem præ ſe fert. vt diligere ſit opus rationis: amare vero eius partis irrationalis, qua cōcupiſcimus. Vnde & in ſacris litteris frequentior eſt vſus dilectionis quam amoris, quod huic paſſio: illi vero ratio ſubeſt. Cicero in epiſtola ad brutum. L. Clodius valde me diligit, vel emphaticoterō. i. expreſſius valde me amat. Idem alioloco. Dolobellā antea diligebā, nūc etiam amo. Atq; adhuc alio in loco, ſic igitur facies: & me amabis, aut quo ſū cōtētus diliges. ¶ Colere eſt ſuperiores gradu ac dignitate cum obſeruātia quadā amare, quā differentiam diſticho illo Mart. oſtendit. Vis te ſexte coli: volebā amare, Sed ſi te colo ſexte: non amabo. Nam omiſſo ſenſu, turpiori in quo plærique volunt videri ingenioſi: hoc vult poeta ſignificare, cum amicitia teſte Ariſtotele nō poſſit eſſe niſi inter æquales, o ſexte tu vis coli tanquā ab amico inferiori. ego volebam amare te tanquam æqualem: ſed ſi colo te quaſi maiorem amicum: non amabo te: quia iam non eſt æqualis ea ratione qua vis a me coli & obſeruari. ¶ Colo colis colui, præter eam ſignificationem, quam ſupra memoranimus. ſignificat etiam exercere, vel adornare, vnde & agricolas & colonos dicimus: qui colunt agros. & faciem colere fœminīnæ dicuntur. Eſt etiam colere habitare. vt apud Verg. in buc. Pallas, quas condidit arces, ipſa colat. & Iuuc. nos colimus vrbem tenui tibijcinis fultam. ¶ Traho.is. traxi. eſt violenter raptare. ducere vero eſt ijs, quæ ſponte ſequntur quaſi ductum exhibere, quam differentiam Seneca in epiſtola. cviij. ad Lucillum oſtendit dicens. fata volentem ducunt, nolentem trahunt. ¶ A duco præterea compoſita deduco & reduco. præter generalem ſignificationem, ſignificant etiam ſpecialiter comitatus officium alicui præſtare. Hora. i, ſermo. occurram intriuijs: deducam. Mart. dum te proſequor, & domum reduco. Inter deducere quoq; nauem & ſubducere nauem, eſt differentia, quod deducere, eſt ex nauali in aquam immittere. Verg. iij. æñ. deducunt ſocij naues. Idē in. iiij. & littore celſas deducunt toto naues. Liui. xxiij. ab vrbe condita, nauibus longis ad Caralis ſubductis. & paulopoſt nauib⁹ longis deductis Verg. i. æñ. vrbē quam ſtatuo veſtra eſt. ſubducite naues. ¶ Agere quoq; oues, boues: capras eſt quaſi ante ſe cogendo impellere. Oui. i. meta. hac agit, vt paſtor per deuia rura capellas. Verg. in buccolicis, en ipſe capellas protinus æger ago. hanc etiam vix tityre duco. Nam capram illā quæ partu ſoluta erat, deducebat. i. ſe illi ducem exhibebat, vixq; ſequi poterat, reliquas agebat. eſt etiam agere equum, aſinum, mulam, illos tergo inſidendo moderari. vt in epigrammate illo Martial. quo plærasq; huius verbi ſignificationes complexus eſt poeta. Semper agis cauſas, & res agis Attale ſemper. Eſt. non eſt quod agas, Attale ſemper agis. Si res & cauſæ deſunt, agis attale mulas. Attale ne quid agas deſit, agas animam. Sed quemadmodum ducere & trahere & agere dicimur illa, quæ non ſubſtinemus noſtro corpore: ita illa portare. ferre. baiulare. gerere dicimur, quæ nobiſcum, & in aliqua corporis parte habemus.

¶ Prima ſpecies verborum actiuorum eſt; quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tantum, Qualia ſunt.

Amo.as.aui. por amar cō paſſion. vt ego amo filiū.

Redamo redamas redamaui. por amar en retorno. vt ego redamo amantem me.

Deamo.as. aui. por mucho y con aficion amar. vt Terentius. deamo te.

Adamo.as. adamaui. por amar como enamorado. vt mater filium amat, quaſi adamet.

Dilígo dilígis dilexi. por amar con razon y elecion. vt ego diligo res honeſtas.

Colo colís colui. por amar al mayor en dignidad. vt ego colo príncipes terræ.

Colo.is. por labrar afeytar o morar. vt colo agros. colo faciem. colo. domum.

Traho trahis traxi. por lleuar o traer por fuerça. vt trahe me poſt te.

Duco ducís duxi. por lleuar o traer guiando. Terētius. duc me ad illam.

Deduco deducís. por acompañar a otro deſde ſu caſa. vt deduc me in forum.

Reduco reducís. por acōpañar a otro haſta ſu caſa vt reduc me domum.

Deduco deducís. por echar las naues al agua. Vergilius. deducunt ſocij naues.

Subduco. ducís. por ſacar las naues del agua. Vergilius. ſubducite naues.

Ago agís. por lleuar delante de ſi. vt capellas proti nus ago.

Ago agis. por lleuar la beſtia caualgando. vt ago mulas.

Vehere autem ea tantum, quæ humeris, aut capite portamus, sic equus vehit sessorem. nauis nautam. & illud Ouidij primo meta, fluuos vehit vnda leones. & Verg. vj. æñ. hi quos vehit vnda sepulti. Quæ vehuntur. dicuntur etiã portari. ferri. baiulari. Verg. jæñ. portãtur auari pygmaliõis opes pelago, sed qđ manu portatur, non recte dicetur vehi. ¶ Inchoo inchoas. semper cũ accusatiuo cõstruitur. vnde Diomedes inter idiomata incusatiui illud posuit. Verg. iij. geor. te sine nil altũ mens inchoat. Idem. vj. æñ. nocturnas inchoat aras. hinc Georgius Merula iure Galeotũ martiũ præceptorẽ meũ refellit, qđ in titulo cuiusdãoperis sui scripsit, liber inchoat primꝰ. ¶ Incipio, & si cũ accusatiuo construi potest, recte forsitam possis dicere. liber primus incipit. sed rectiꝰ ꝓfecto liber primꝰ incipitur. ¶ Ineo, inis, autore Valla cum in hac significatiõe accipitur: numq̃ nisi de rebus maximi momẽti dici solet. vt ineo pacẽ, ineo societatem, sed nõ ita possis dicere ineo prandiũ, ineo conuiuiũ. Huius quoq; verbi participiũ præsentis positũ absolute sine accusatiui cõstructiõe maioribus rebus adhibetur. vt ineunte vere. ineunte puericia. non autem recte possis dicere. ineunte die. ineunte dormitione. sed potius incipiente.

¶ Disco. cis. discere est eorum, quæ ignoramus cognitionem assequi. Martia. disce, quod ignoras marsi: doctiq; pedonis. ¶ Ediscere est illa, quæ dicimus memoriæ mãdare. Cice. j. de oratore. exercẽda est memoria, ediscenda ad verbũ quã plurimis. ¶ Dediscere est illa, quæ edidicimus obliuisci. Idem in. iij. eiusdem, ob eamq; causam dediscere ediscẽdo inuẽtus nostra. ¶ Oppugno. gnas. oppugnare. & impugnare est pugnando aliquem locum aggredi. Verg. v. æñ. ille velut celsam oppugnat qui mollibus vrbem. ¶ Propugnare est oppugnantibꝰ repugnare. vnde & turrium propugnacula dicta sunt. ¶ Expugnare est oppugnãdo capere. Ex quo interpretis error, vel potius librariorũ, cõuincitur, qui in psalmo ꝓ sæpe impugnauerũt, vel oppugnauerũt me a iuuentute mea, scripserũt sæpe expugnauerũt me a iuuentute mea. Nam si expugnauerunt, ideſt si pugnando cœperunt prophetam, quomodo non potuerunt illi præualere? esse autem librariorũnõ interpretis errorem, ex eo suspicari possumus, quod in Psalmo. xxxiij. differẽtiam obseruauit dicens. Iudica dñe nocẽtes me: expugna impugnãtes me. ¶ Capio. is. cœpi est capere, vl accipere sponte, vel non sponte. vt magnã cœpi molestiam. magnum cœpi dolorem. accepi vulnus in prælio. accepi pecunias in bello. ¶ Sumere est tantum sponte. Valeriꝰ maximus, non coactus ensem accipere: sed sua sponte sumere videtur. Dicimus præterea reciproce capio voluptatem: & voluptas capit me. Cicero in epistolis. magnam cœpi ex tuis litteris voluptatẽ. Idem, me summa cœpit voluptas. ¶ Paco. as. pacare est pacẽ victis imponere, atq; leges illis dare. Verg. in buc. pacatũq; reget patris virtutibus orbẽ. ¶ Placare est ab indignatiõe ad lenitatẽ reducere. Verg. ij. æñ. sanguine placastis vẽtos & virgine cæsa. ¶ Pacificare. tũ placare, tũ pacem facer significat. Catullꝰ, hostia celestes pacificasset hæres, Sillius lib. xv. pacificãs diuos. Salust. in iugurtha. metellus initio iugurthã pacificãte præsidiũ imposuerat. Iustinus lib. vj. pacificare cũ altero statuit. Lasso. as. lasare est propemodũ fatigare, & ptinet tãtũ ad animata. Iuue. & lassata virìs nondũ satiata recessit. Laxare vero est, qđ erat cõtractũ explicare: & ptinet ad inanimata. Luca. in. v. totoſq; rudẽtes laxauere sinus. Eadẽ differẽtia est inter lassus & laxus: quoniã lassus est labore fatigatus, laxus vero fluxus atq; solutus. Terẽ. lassus sum, sed nõ defatigatus. Verg. j. æñ. & præmere & laxas scirẽt dare iussus habenas. ¶ Abdico. as. abdicare est expellere filiũ a bonis, dũ viuit pater, aut quomodolibet aliquid aliena. Teren. generũ abdicat. Exhæredare vero est, post mortem illud idem facere. Martialis, exhæredant te philomuse pater, dicimus quoq; abdicauit se consulatu. abdicauit se magistratu, ꝓ eo quod vulgo dicitur, resignauit consulatum & magistratum.

Veho vehis vexi. por lleuar ò traer encima de si. vt vehe me humeris.

Porto portas portaui. por lleuar o traer en su cuerpo. vt porto pecunias.

Fero fers. Gero geris. Baiulo baiulas. por aquello mesmo. vt fero libros. &c.

Inchoo inchoas inchoaui. por començar. Vergiliꝰ nil altum mens inchoat.

Incipio incipis. por començar como quiera. vt incipio legere, & incipio rem arduam.

Ineo inis iniui. por començar alguna cosa notable. vt ineo amiciciam tecum.

Disco discis didici. por aprẽder algo de nueuo. vt disco prima elementa.

Ediſco. cis. edidici. por deprẽder algo decoro. vt edidici Vergilium.

Dediſco. cis. dici. por oluidar lo deprendido. vt dedicit pacem.

Oppugno. as. aui. por combatir algun lugar. vt oppugnauit oppidum. (hostes.

Impugno. as. aui. por aq̃llo mesmo. vt impugnauit

Propugno. nas. aui. por defender lo combatido. vt propugnauit vrbem.

Expugno. as. aui. por tomar por combate. vt expugnauit arcem.

Capio capis. por tomar queriẽdo. o no queriendo. Vt cœpi voluptatem. cœpi molestiam.

Summo. is. sumpsi. por tomar por nuestra volũtad. vt sumpsi negocium.

Paco. as. aui. por apaziguar a los vencidos. vt Scipio pacauit Lybiam. (illũ.

Placo. as. aui. por amãsar al ayrado. vt ego placaui

Pacifico. as. aui. por aquello mesmo. o hazer paz.

Lasso. as. aui. por fatigar lo que tiene anima. vt ego lassabo hominem.

Laxo. xas. aui. por afloxar lo apretado. vt ego laxabo vincula.

Abdico. cas. caui. por desheredar al hijo en vida. vt Terentius. generum abdicat.

Exhæredo. as. aui. por desheredar lo en la muerte. vt exhærederauit filium.

¶ Secunda verborum actiuorũ ſpecies. ¶ Impleo.es. Vergilius primo æneidos. implentur veteris bacchi pinguiſq; ferinæ. Lucanus in primo. implentur validò tyrone cohortes. ¶ Accuſo.as. verba quæ ad accuſationẽ pertinent, huiꝰ ordinis ſunt, accuſauit Appium dolobella repetundarũ, vel crimine repetũdarum, vel de repetundis: poſtulauit etiã illum repetundarũ, vel repetundarũ crimine, vel de repetundis. & conuicit illũ ambitus, vel de ambitu, & dãnatus vtriuſq; criminis, vel vtroq; crimine. ¶ Incuſo.as. ad hunc ordinem non pertinebat, ſed interpoſitum eſt: vt differentia inter illud, & accuſo denotetur: ne putet quiſquam, idem vtrumq; verbum ſignificare: ſed neq; cũ eiuſdem caſibus cõſtrui debere. Inſimulo quoq; accuſo. Plautus in Amphytrione, atq; inſimulabit eam probri. Idem in eodẽ, neq; me perpetiar probri falſo inſimulatã. ¶ Emo.is. verba preciũ ſignificantia nõ conſtruuntur paſſim cum genitiuo & ablatiuo, ſed quem admodũ ſtatim dicturus eſt cũ genitiuo quorundã nominũ, & cũ aliorũ ablatiuo. vt Plautus quãti eã emit: Reſpõdetq; alter vili. Hora. quãti emptæ? paruo, quãti ergo? octuſſibus. Leuitici. tamen. xxxvij. quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur. ex quo regula illa grãmaticorum exceptionem habet, aiunt nãq; eodẽ caſu reſpondendũ nobis eſſe, quo interrogamur, nã interrogamur per genitiuũ: & reſpondemus per ablatiuũ. Teren. qd agas niſi te: vt redimas, quantũ queas minimo: & ſi nequeas paulo: at quanti queas. Iuue. balnea ſexcentis & pluris porticus empta. Paro paras. pro compãro compras. Lucanus in. j. magnoq; æterna parantur regna deis. Iuueñ. flos Aſiæ ante ipſum precio mæiore paratus. Sto ſtas, pro conſto.as. Verg. lib. x. haud illi ſtabunt æneia paruo hoſpitia. Martial. conſtatura fuit megalenſis purpura centũ. Iuue. tãti partus æque, quãti veneficia conſtat. Cice. in verrem. tantidem æſtimaſſe: quanti ſacerdotem. Iuueñ. quanticunq; domus conſtet.

¶ Secunda verborum actiuorum ſpecies eſt, quæ præter accuſatiuũ conſtruũtur etiã cũ genitiuo, vel ablatiuo, vt impleo granarium frumenti, vel frumento. Qualia ſunt hæc.

Impleo.es. Repleo.es. Compleo.es. por hinchir alguna coſa.

Accuſo.as. por accuſar en iuyzio o fuera. vt accuſabo te criminis vel crimine.

Incuſo.as. por reprehendiẽdo quexarſe de alguno. vt hic incuſat matrem.

Poſtulo.as. por demandar en iuyzio. vt poſtulabo te apud iudicem homicidij; vel homicidio.

Damno.nas. por condemnar o obligar. Vergilius. damnabis tu quoq; votis, vel votorum.

Emo, redimo. paro. comparo. por comprar. vt emi librum tanti, vel tanto precio.

Vendo. venundo. diſtraho. por vender. vt vendidi pluris & maiori precio.

Aeſtimo. taxo.as. apprecio apprecias, por apreciar. vt æſtimo centum aureis. vel quanti tu.

Animaduertendum eſt, q̃ verba precium ſignificãtia conſtruunt cũ ablatiuo precium denotante; præterq̃ cum his genitiuis tanti. quanti. pluris. maioris. minoris. tantidem. quãtidem. quantiuis. quantilibet. & quod Vergilius dixit. non aſſis faciunt. & Catullus Veronenſis. Omnes vnius æſtimemus aſſis.

¶ Tertia verborum actiuorum ſpecies eſt; quę præter accuſatiuum conſtruuntur etiã cum datiuo. Qualia ſunt hæc.

cũ Verg. vj. æñ. auro. & in. j. eiuſdẽ. exanimũq; auro corpus vendebat Achilles, recte tũ dixeris emi librũ tanti quãti tu, & minoris quã Antonius, & pluris quã Cæſar. Neq; licet his genitiuis adiungere ſubſtãtiuũ, niſi in ablatiuũ cõuerteris: vt tãto precio emi: quãto tu vẽdidiſti. & minori precio emi quã Cæſar: & maiori precio quam Antonius, & quantolibet precio: vel quantouis precio emeris librum, numerabo pecunias bibliopolæ. Iuue. quanto metiris precio, q, ni tibi deditus eſſem. Valerius maxi. magno vbiq; precio virtus æſtimatus: tantodem tũ precio non dicimus: quia datiuo & ablatiuo caret tantundẽ. Itaq; non licet exponere quanti emiſti, ſubaudi precij: ſed quanti ideſt quanto precio, tanti ideſt tanto præcio. fallit enim hoc etiam in loco regula grãmaticorum: q, oportet exponẽs & expoſitũ eiuſdẽ eſſe caſus. Neq; ſolũ in verbis huius ſpecici ſeruit hæc regula: ſed in aliis omnibus preciũ quocunq; modo ſignificantibus. vt veneo venis, quod eſt neutrũ paſſiuum. vt mercor. aris. quod eſt deponens. Liuius. xl. viij. ab vrbe, mancipia minora annis viginti, quæ poſt proximum luſtrum decem milibus æris, aut pluris veniſſent, ea quoq; decẽ tanto pluris, quanti eſſent æſtimarẽtur. Cicero in epiſtolis, in licitatione prius ponam, quam illud minoris veneat. Vergil. ij. æñ. magno mercentur Atridæ. Alia quoq; verba, quorum actus mercede fiunt, etiam hoc modo conſtruuntur, vt docco doces. Iuue. chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti. Plinius. xxxv. naturał. hiſtoriæ, nemimen (inquit) minoris docuit. Ago agis. Iuuena. atq; ideo pluris quam coſſus agebat. Licentius dixit Plinius libro. viij. naturał. hiſtor. tanti perire potuiſti: atq; etiam hodie minoris. pro tanto periculo & minori periculo. Contra hanc tamen Laurentij præceptionem, ſtat quorundã ſcriptorum autoritas: ſed Valla de vſu frequentiori ſemper loquitur. Verg. in priapeia, non aſſis faciunt: euntq; recta, & Catullus omnes vnius æſtimemus aſſis. facio enim & æſtimo præciũ ſignificant, quæ tamen genitiuo aſſis iunguntur. Illa quoq; paruifacio. paruipendo. floccifacio. floccipendo, nihilifacio. nihilipendo. naucifacio, naucipendo. & quod Apuleius. j. metamor. ſcribit. iſtud quidem, quod polliceris æqui boniq; facio. contra Vallæ præceptionem dicta eſſe videntur. ¶ Tertia verborum actiuorum ſpecies eſt: eorum quæ dicuntur acquiſitiua.

¶ Do das, etiã cũ accusatiuo & duobus datiuis cõstrui potest, vt do tibi pecunias dono, do tibi vestem pignori, exempla sunt Diomedis in idiomate constructionis huius verbi. Dicimus præterea do tibi fidem, sicut habeo tibi fidem, sed dare fidem, est fidem obligare, habere fidem, est credere. Dicim9 quoq; do tibi pœnas, i. persoluo, sicut pendo tibi pœnas: & do tibi verba, idest decipio te. Dicimus etiam, do tibi litteras, significatq; dare, non vt illas legas: sed vt ad alium perferas, qui legat: vnde & accusatiuum cũ præpositione adiungimus: vt do tibi litteras ad Antonium. tibi, vt perferas ad Antonium vt legat. Salustius, Vulturno litteras ad Catilinã dat: sed dare (vt dicit:) est quomodocunq;. donare vero est dare gratis, cum huius ordinis est. vt dono tibi coronam. Si vero est quintæ speciei, significat, (vt ait Valla) facere id premij, aut bene uolentiæ gratia. Cicero pro Archia poeta. Silla cum Gallos, & Hispanos ciuitate donasset. videlicet in premium meritorum. Plautus in aulularia. dij immortales quot & quantis me donatis gaudijs, qd̃ est magis beneuolentiæ quam meriti. Verg. v. æñ. sergestum æneas promisso munere donat, & in eodẽ, hoc iuuenem egregium prestanti munere donat, hic quoq; in meriti premium munus donatur. ¶ Dedo. dis. est scipsum alicuius fidei atq; autoritati tradere. Vnde & obsides dicuntur dedere se victori & inde deditio. & serui deditiij. i. qui se misericordiæ victoris dediderunt. ¶ Præpono. is. vt ego præpono Ciceroni Demosthenem. præfero Homero Verg. ante pono callimacho Ouidiũ. ¶ Cõmodo. as. inter commodo. as. & mutuo. as. hoc interesse constat, quod accõmodamus res, quæ eædem numero reddendæ sunt. vt libros. vestes. argẽtiphialas. gẽmas. mutuam9 vero res, quæ eædem numero reddendæ non sunt, sed tãtum in specie. vt frumentũ. vinũ. pecunias. nemo. n. hæc acciperet mutuo ea lege. vt illa ipsa redderet. Sed quemadmodum dicimus ego mutuo tibi pecunias: ita etiam tu mutuaris a me pecunias. Reperitur quoq; commodo tantum pro do. vt apud Luca. in. j. nec cõmodat inuidiã fortuna suã. Reperitur & neutrũ secundæ speciei. pro eo, quod est prosum Apulei9. in. ij. florido. beneficio multis cõmodasti, & exẽplo omnibus profuisti. sic ediuerso incommodo. das. pro noceo: Idem pro magia, ne quid eo noĩe suis incõmodaret. Tere. in andria. magis vt incõmodet mihi: quam vt obsequatur gnato. ¶ Loco locas, inter loco. as. & conduco. cis. hoc distat. q. locare est mercede aliquid alicui vtendum tradere. vt domum, seruum, iuentum, agrum. cõducere est illa eadem mercede accipere. ¶ Suadeo. es. inter suadere & persuadere illa est differẽtia, q. suadere est ratiõibus & autoritate aliquẽ exhortari, vt aliquid faciat: quẽadmodũ dissuadere est, ne aliquid faciat. Persuadere vero est impetrare, vt illud ipsum, quod suademus efficiatur. ¶ Dico. is. inter dicere & loqui illã differẽtiã nõnulli esse voluerũt: vt dicamus ea, q̃ ex arte pferimus. loquamur vero natura. ¶ Edico tñ qd̃ a dico est cõpositũ ad magistratus pertinet. vñ dicũtur edicta prætorũ. & illud ex euãgelio. Exijt edictũ a Cesare Augu. ¶ Indicere vero est cũ quadã solẽnitate denunciãdo imperare. Ho. j. ser. vẽtri indico bellũ. ¶ Credo. is. est cõmodare alicui, vel mutuare nõ positis pignoribus, sed tantũ fide obligata. cuius cõtrariũ est debeo debes. vnde ab hoc debitores, ab illo creditores sunt appellati. Credo vero neutrũ sẽdi ordinis, est alicui fidem habere: nã credo in deũ & similia inusitatũ est in sermone latino. ¶ Cõmẽdo. as. notæ significatiõis verbũ actiuũ est huius speciei. vt Mart. peccat. q cõmẽdãdũ se putat esse suis. at vero cõmẽdare apd̃ aliquẽ, est illũ laudare. vt ego te apud principes nostros cõmendaui. Oui. v. fasto. illa datos fasces cõmẽdat. i. cõmẽdabiles facit. In eadẽ prope significatiõe reperitur cõmitto. is. cũ duobus verbis supioribus, hoc est credo cõmẽdo. vt apd̃ Verg. j. geor. debita qua sulcis cõmittas semina. Reperitur quoq; p eo qd̃ in pugnã inducere. Mart. victores cõmitte Ven9. Luca. in. j. exiguũ dñs cõmisit asyllũ. Cõmitto vero absolutũ: sequẽte clausula cũ vt cõiunctiõe, peccare significat. Cic. ij. de orat. neq; cõmittã, vt ineptũ me esse iudices. ¶ Cõsulo. is. lui. huius speciei esse pẽt. vt ego cõsuluitibi vtilitatẽ. i. vtile cõsiliũ tibi dedi. Cõsulere vero alicui, hoc est primæ speciei, est cõsiliũ ab illo petere. vt Verg. vij. æñ. lucosq; sub alta cõsulit albunea. Cõsulo tibi. i. cũ est neutrũ sẽdi ordinis accipitur p eo qd̃ est prouideo. Oui. in epla penelo. sed bene cõsuluit casto deus æquus amori. Cõsulo boni neutrũ est sẽdæ speciei. Quin. iustitutionũ orat. li. j. Consul (inqt) a cõsulẽdo dicitur, vel a iudicãdo, nã hoc cõsulere veteres vocarũt.

¶ Do das. dedi. por dar como quiera. vt do tibi pecunias. libros.

Dono donas donaui. por dar gracioso y de balde. vt dono tibi vestes,

Dedo dedis dedidi. por dar se assi mesmo. vt hostes vt dedunt se victori.

Præpono præponis. præfero præfers. Antepono. is. por præferir. vt præpono te Homero.

Commodo. das. por prestar lo mesmo que se torna. vt commodo tibi equum.

Mutuo. as. aui. por prestar lo q̃ se torna en specie. vt mutuo tibi nummos.

Loco. cas. caui. por dar algo por alquiler. vt tu locasti mihi domum. mulam.

Conduco. cis. xi. por tomar algo por alquiler. vt tu conduxisti a me tabernam.

Suadeo. des. si. por induzir; y traer por razones. vt ego suasi tibi honesta.

Persuadeo. des. asi. por induzir con effecto. vt ego persuasi tibi turpia.

Dico. cis. xi. por dezir o hablar artificiosamente. vt tu dixisti mihi sententiam.

Edico. cis. xi. por mandar como iuez o principe. vt prætor edixit omnibus legem.

Indico. cis. ixi. por denunciar con solennidad. vt Romani indixerunt Veijs bellum.

Credo. dis. didi. por prestar o confiar. vt tu credidisti decoctori nummos.

Commendo. as. aui. por encomendar. vt rogo commendes regi hominem.

Cõmitto. tis. por cometer o encomendar o confiar. vt committe mihi hæc.

Consulo. is. lui. por conseiar algo a alguno. vt consule filio vtilia.

Facio.cis.feci.por hazer lo que passa en materia de fuera.vt feci tibi opus.

¶ Quarta verborum actiuorũ species est,q̃ præter accusatiũ principalẽ cõstruũtur cũ altero accusatiuo minus principali.Qualia sunt quę sequunt.

Doceo.ces.cui.por enseñar.vt tu docuisti me grammaticam.& dialecticam.

Dedoceo.ces.por demõstrar ser falso lo enseñado. vt ego dedoceo te vitia.

Moneo.nes.por amonestar aconsejando.vt tu monuisti me iusta.

Admoneo.es.por traer algo ala memoria de otro. vt ego admonui te vtilia.

Oro oras.raui.por rogar al mayor.vt miseri orant principes veniam.

Rogo rogas.por rogar al ygual.vt amicus rogat amicum opes.

Interrogo.gas. gaui. por preguntar,vt interrogas me quæstionem arduam.

Flagito.tas.taui.por demandar con importunidad, vt flagito te libros.

Posco.cis.poposci.por demandar lo honesto,vt posco te rem honestam.

Postulo,las.laui.por demandar requiriendo en iuyzio,vt postulo te pecunias.

Peto.tis.iui.por demandar rogando.vt peto te rem factu facilem.

Induo.is. Vesto.is.por vestir.vt vestiam te,induam te dapsilem.

Exuo.is.exui.Spolio.as.aui.por despojar.vt exuam & spoliabo te vestem.

Cingo.gis.xi.Accingo.gis.xi.Succingo.gis.xi.por ceñir.vt cinxisti me ensem.

Calcio.as.por calçar.vt calciabo te soleas, cothurnos.calceos.

Exalcio.as.por descalçar.vt excalciabo te omnia, quæ alius calciauit.

¶ Quinta species verborũ actiuorũ est,que preter accusatiuum cõstruũtur cum ablatiuo sine præpositiõe,vl potius cũ effectiuo.Qualia sunt hęc,

Dono.as.aui.por dar insignias de honra, vt ego donabo te corona laurea.

Vnde adhuc manet illud.rogat boni consulas.i.bonum iudices.Pli.libro.viij.quæso,vt legentes boni consulant.Plautus in truculento.quicquid autem erit boni consulas.Verg.in priapeia,quamuis pauca domus consule poma boni. Ouidius.i.de ponto.ad me peruenit:consuluitq; boni.Idem in.v.eiusdem,tu tamen hæc quæso consule missa boni. Cato apud Gelliũ lib.ix. noctium atticarum.ea fieri bonis bono genere natis bonis consulitis,Seneca in epistola.hanc coqui ac pistoris moram boni consulo.Apulcius.vij.meta,quod a me retenta custoditaq; nõ fueris:optimi consule.¶ Facio facis,huius ordinis verbũ notã habet significationem.& q; ab ago agis differt.supra memorauimus.Dicimus quoq; facio te certiorẽ & nõ certum:pro eo quod in libros digestorum certioro & certifico legimus. Nam quod Verg.iij.æñ.dicit.Anchisen facio certũ:necessitate carminis excusari potest,qd si diceret certiorem:fuisset syllaba breuis inter duas lõgas.facio præterea pro æstimo,quod cũ genitiuo posset construi: paulo ante diximus. Reperitur etiam neutrum secũdi ordinis.vt bene facio tibi.male facis mihi nisi mauis male & bene aduerbia esse pro nominibus posita.vnde est,bene fit,male fit. Reperitur & absolutum pro eo quod est conuenio.Ouid.in epistola.hypsiphyles.Medeæ faciunt ad scelus omne manꝰ.& in epistola saphꝰ:nõ facit ad lachrymas barbitos vlla meas: & Horatius,mecũ facientia iura. ¶ Quarta verborũ actiuorũ species est.doceo & dedoceo.Horatius.ij.car. populumq; falsis dedoceret vti.Cicero.i.de finibus geometriã docere maluisset,quã illam dedocere.¶ Moneo mones.Terẽtius in Andria,habeo pro illa re,quod illũ moneam probe.Admoneo (quod ab illo cõponitur) cũ genitiuo potius post accusatiuum principalem cõstruitur.Tibul. lib.ij.admonuit dominæ deseruitq; Venus. Ouidius tertio de ponto.ecquid ab ijs ipsis admonere rẽ mei.Idem.xv.metamorphoseos, qd possit equorũ admonuisse.¶ Oro.oras.vt oro te rem honestã.dicimusq; oro a te rem honestã. Verg.xj.æñ.ipsum obtestemur: veniãq; oremus ab ipso.Gell.lib.xvi.orauit a suis amicissimis impẽse.¶ Rogo.as.Hora.ij.car.otiũ diuos rogo in patienti prensus ægeo. Verg.lib.viij.sanctũ mihi numen arma rogo genitrix nato. Possumus etiam dicere rogo a te.Plau.qua cõfidẽtia rogare tu a me argentum audes?interrogo quoq; eodẽ modo posse construi,quo suũ simplex.dubium non est. ¶ Flagito.as. Hora.ij.car.nec potẽtẽ amicũ largiore flagito. Ouid.i. de amato.qd det amatorẽ flagitet ãte suũ.¶ Posco.is. Verg.iiij.æñ.tu modo posce deos veniã. Idẽ in.xj.pacẽ te poscimus oẽs.¶ Postulo.as.quod proprie est p tribunali & nõ alibi petere.(vt inquit iurecõsultus,in titulo de dãno infecto.l.cuius initiũ est dies).Cũ ablatiuo & præpositione.a.iungit psalmographus dicens,interprete Hiero.Postula a me,& dabo tibi gẽtes.¶ Peto.is apud Cice.fere semp hoc modo cõstruitur. ¶ Induo.is. Verg.ij.æñ.androgei galeã. clypeiq; insigne decorum induitur. Construitur etiã cũ datiuo. Idem.vj.æñ.harũ vnã iuuenci supremũ mœstus honorẽ induit.& cũ septimo casu.vt idẽ in eodẽ.indutusq; iubet truncos hostilibus armis.Eodem modo vestio. Ver.ij.geor. quæq; suo vitidi semp se gramine vestit.¶ Exuo quoq; eodẽ modo cõstruitur,& q; sunt similis significatiõis.Exigo te pecuniã & a te dici potest.Cæcilius apud Gell.lib.xiiij.cho illud munus nihilo exigor portoriũ. Metellus numidicus apud eundem.socios ad senatum quæstũ flentes venisse sese maximas pecunias exactos esse.sed ex figura græca dictũ esse Gellius affirmat.illi enim exigo te argentum dicunt.Hieron.in Iouinianũ.i.noli mirari si inter titillationes carnis & incentiua vitiorum angelorũ vitam non exigimur:sed docemur,& paulo infra,maioris gratię est offerre,quod nõ debeas,quam reddere quod exigeris. ¶ Quinta verborũ actiuorũ species est.Dono.as.aui.de cõstructiõe huius verbi in tertia specie verborũ actiuorũ diximus.

¶ Spolio.as.Verg.vi.æñ.postquam illum vita victor spoliauit Achiles. ¶ Satio.as.& saturo.ras.differunt, teste Valla.q satiare ad omnes sensus pertinet:saturare ad solum gustum.vt ego satiabo te spectaculis. & saturabo te pne. ¶ Onero.as. oneraui.Cice.in epistо.homines nequissimi quibus te onerarunt mendacijs. ¶ Exonero.as.Ouid.iij.tristi, attamen hanc odijs exonerare fugam. ¶ Peto.tis.pro eo quodest percutio.Verg.in buc.malo me galatea petit lasciua puella. ¶ Afficio.is.verbū est in hac constructione frequentissimū apud oratores.vt Cice.in epistolis.magno me dolore affecissent literæ tuæ.i. magnū mihi dolorem fecissent litteræ tuæ. ¶ Muto.as.aui.pro eo quod aliam rem alia permutare. Verg.j.geor.chaoniā pingui glandem mutauit arista. Hora.diruit. ædificat.mutat quadrata rotundis.Persius.mercibus hic italis mutat sub sole cadenti rugosum piperi & palentis grana cimini. ¶ Priuo.as.Cice.in epist. graui teste priuatus sum patre tuo viro clarissimo. ¶ Leuo.as.pro eo qđ subleuo siue alleuo.Verg.ego hoc te fascе leuabo. ¶ Sexta species verborum actiuorum est. Audio audis audiui,actiuum huius speciei est,sermonem alterius intelligendi gratia percipere.vt audiui ex te,vel a te,vel de te.Audio primæ speciei,est vocem tantum audire siue animalis siue alterius rei sonū.Exaudio eiusdem ordinis est,quod audio facere. Audio,vel inaudio tibi neutrum secundi ordinis pro eo,quod est obedio,qđ ex ob & audio cōponitur,Plautus in captiuis duobus:cum dicto haud audiebat, facto nunc lēdat licet. frequentius tñ in hac significatiōe reperitur ab illo participiū præsentis tēporis.Plautꝰ in Amphyt.ego sum Iouis dicto audiēs.Cic.in philippicis. vt audiens esset huius ordinis.Idem p Deiotaro rege,aut q dicto vulgata duodecim tabularū filium minus dicto audientem liceat abdicare.Inaudio quoq; pro obedio huius ordinis reperitur.Affranius apd Marcellū.nouis dictis quæso,ne ille inaudiat. Male audio cū est absolutum, hoc est neutrū quīti ordinis significat infamari.Cic.ij.de ora. Optimi9 cōsularis.q adolescētulus male audisset,idē pro Marc. calio.vicinū eius mulieris miraris male audisse. Idē.v. thus.sed aliud molestius,qđ male audiebat.Teren.vulgus mulierū,qđ male audit.Oui.v.tristiū indolui. nec tā me.a qđ fortuna male audit.Mart.gētibus in lybicis vxor tua Galle male audit. ¶ Abstineo.es.& cōtineo.es. Vba sunt huiꝰ ordinis:differūt tñ autore Valla,q abstinere,est ab aliena,vl exteriori re.vt abstineo me ab iniuria.abstineo me a mulieribꝰ. ¶ Cōtinere vero est a pprijs voluptatibus.vt contineo me a libidine,a cœtu,a cibo. Cice.qđ beneficiū est, si te abstinueris ab alieno scelere: & Lucil.manus abstinere a muliere,melius est.Cōstruitur etiam figurate cū genitiuo.vel potius ex idiomatis græci imitatiōe.vt Horat,mox vbi lusit,satis abstincto dixit iurū. Verg.præpositionē ab suppressit. vij.æñ. dicēs, Abstinuit tactu pater.auersus q; refugit. ¶ Accipio.is.quo differat a sumo,is diximus in prima specie actiuorum. ¶ Recipio.pis.præter alias significationes quas habet,cū est neutrū secundi ordinis: significat p mittere,quo verbo Cice.frequēter vtitur in epistolis maxime. ¶ Suscipio.is.est aliquid in curā atq; fidem suam accipere. ¶ Eripio.is.& reliqua verba separationē significātia huius ordinis sunt.Verg.ij.æñ.teg;his ait,eripe flāmis.& in eodem,eripui, fatcor,leto me & vincula rupi.nā vtrobiq; subintelligūtur ab vel ex,quæ ciusdē est significationis. ¶ Amoueo.es.idem est,quod aufero aufers,atq; vtrūq; huius ordinis. Admoueo.es.tertiæ est speciei cōtrariæ significatiōis.vt admoueo tibi manum.amoueo a te manū. ¶ Auerto,is.eodem modo differt ab aduerto.vt aduerte oculos ad me.i.conuerte ad me. auerte oculos a me.i.remoue.Eodem modo differunt auersus & aduersus.q aduersus est faciem ostendens ex oppositо.auersus terga vertens.vel oculos ab aliqua re declinans,vt Virgilius.j.encidos.Diua solo fixos oculos auersa tenebat.

Spolio,as,aui.por despoſar de algūa coſa,vt tu me ſpoliaſti exuuiis.

Satio.as,aui.Saturo.ras.por hartar,vt ego te ſatiaui cibo,& ſaturaui pane.

Onero.ras.por cargar,Exonero,as.por deſcargar, vt ego exonero te faſce.

Peto.is.pro percutio,is.por herir,vt malo me galetea petit.

Afficio.is.eci.pro eo quod eſt in bonum ſiue malū aliquid facere.

Afficio te voluptate, yo te hago plazer, Afficio te muneribus.yo te hago beneficios.

Afficio te moleſtia.yo te hago peſar,Afficio te iniuria.yo te injurio.

Muto,as,aui.por trocar vna coſa con otra,vt mutauit glandem ariſta.

Priuo.as,aui.por priuar o quitar algo,vt tu me priuaſti multis bonis.

Leuo.as,aui.Subleuo.as.aui.por aliuiar.vt ego hoc te faſce leuabo;vel ſubleuabo.

¶ Sexta verborum actiuorū ſpecies eſt,quæ præter accuſatiuum conſtruuntur cum ablatiuo,& prepoſitione a vel ab;Qualiaſunt

Abſtineo abſtines.por ſe refrenar delas iniurias, vt ego abſtineo me ab iniuria.

Contineo contines.por ſe refrenar delos deleytes, vt fac vt contineas te a voluptate.

Accipio.pis. accepi. por recebir como quiera. Vt acccepi a te commoda & incommoda.

Suſcipio.pis. por tomar a ſu cargo, vt omnia tua negocia ſuſcipio a te.

Recipio recipis.por reſcebir o recobrar. vt ego recepi a te libros omnes.

Eripio eripis.por librar;o arrebatar.vt tu eripis me a malis; & ego a te pecunias.

Amoueo amoues.por quitar de alguna coſa. vt amoue obſecro a me manum.

Aufero arfers.pot aquello meſmo. vt aufer a me opprobrium;& contemptum.

Auerto auertis auerti.por boluerſe de alguna coſa.vt auerte oculos a vanitate.

De verbis passiuis.cap.ij. Quemadmodum verbum actiuum diffiniuimus passiuo dicentes: Actiuum esse quod in.o. desinit,& habet passiuū in.or.ita nunc ediuerso passiuū diffiniimus, qđ in.or. desinit & habet actiuū in.o.in quo differt a deponēti,& cōmuni,quæ nō habēt actiuū in.o.& exigit ante se nominatiuū pro persona patienti,in quo differt ab actiuo,qđ exigit nominatiuū pro ꝑsona agenti,& facienti,& ablatiuū cū præpositione. a. vel.ab.vel datiuū pro persona agenti vel faciēti,in quo differt a deponēte. nam cōmune codē modo cōstruitur,quo verbum passiuū. vt deus amatur mihi,vel a me.Eius,hoc ē verbi passiui,tot sunt species, quot diximus esse in verbo actiuo:sunt enim sex,quem admodum ex superiori cap.colligi potest.Sed animada uertendū est:duo notāda esse. Dicit primū,q cū verbū actiuū passiuo mutare volumus: accusatiuum personæ patientis in nominatiuū:& nominatiuū personæ agē tis vel facientis in ablatiuū cū præpositione.a.vel ab vl datiuū vertere debemus.Casus vero ille cum quo verbū actiuū post acusatiuum pricipalem cōstruitur:mutari non debet:id quod per omnes species obseruandum est. vt in secunda,impleo granarium frumenti,vel frumen to.granarium impletur a me frumenti vel frumento. Verg.i.æñ.implentur veteris bacchi pinguisq; ferinæ: Alterum,quod notandū esse dicit: est quod verba reci proca,& quæ dicuntur vocatiua in voce passiua reci procantur,hoc est,post se construuntur cūeodem casu: cum quo ante se construebantur.vt Hora.i. carmi.scri beris vario fortis & hostium victor.habeor indoct9. prædicor ignauus.iudicor sapiens.vocor Antonius.nū cupor Nebrissensis.dicor grāmaticus. Non est hoc in loco dissimulandum,quod Seruius annotauit in illud Verg.vij.æñ.optato cōduntur tybridis alueo:esse quæ dam verba,que nulla ratione mutantur ex voce passiua ua in actiuā.vt sarcerdotes creari.virgines capi: vnde & captæ dicebātur,quoniā a pontifice de manu patris non minores decem annis capiebantur: neq; enim dici posset,q pōtifex illas capiebat. Eodem modo dicit Ser uius,condi proprie illos, qui sibi statuunt ciuitatem. conduntur ergo tybridis alueo,dixit Verg.pro sedem stabilem locant.Pari ratione dicimus ego linquor ani mo ꝑ exanimor.qui loquēdi modus frequens est apud Pli.nō tū recte dixerimus,animus linquit me. Eodem modo cōsterno animo,pro eo qđ est terreor.vt apud Salust.equi sine terroribus cōsternantur.& Ouid.ij.meta.cōsternantur equi,nō tamen dici posset,q aliquis cōsternat equos.dicimus quoq; ex numero nostrorū militū decem sunt desiderati in pre lio.i.mortui sunt & defuerunt.Cæsar in commentarijs. desiderati sunt eo die sagittarij circiter ducenti: non tamen recte diceretur:nos desideravimus ducētos sagittarios.Dicimus præterea interdico tibi aqua & igni:nō aquā & ignē.at in voce passiua dicimus aqua & ignis interdicitur tibi a me.dicim9 quoq; aqua & igni interdicitur tibi,a me autē vix dici posset: quia interdicitur est impsonale ab hoc verbo neutro interdico.Cic.de senectute.male rem gerētibus bona interdici solēt.Apul. in.iiij.floridorū.datiuū vocis actiuæ in noīatiuū passiuæ cōuertit,cū scribit:diues ille cibo interdicatur:& in digest.ti.decura tore furiosi.l.j.lege(inquit) duodecim tabularū ꝑdigus interdicitur:& ibidē,mulier,q luxuriose viuit:bonis interdici pōt, Datiuū quoq; in noīatiuū vertit Hora.in poetria dicēs.Ego cur acquirere pauca(si possum)inuideor? Idē alio in loco.hæc ego ꝑcurare & idoneus imperor.Eadem quoq; rōne dicimus in actiua,ego iubeo tibi,& in passiua,tu iuberis a me:& ego sum iussus a te.Dicimus præterea mutuo tibi pecunias.fœnero tibi nūmos.In voce tū passiua nō dicimus pecuniæ mutuantur tibi a me,aut nūmi fœnerātur tibi a me:sed tu mutuaris a me pecunias:& fœneraris a me nūmos. Dicimus etiā ego delecto te: sed tu delectaris a me,nō dicitur:sed tātū delectaris:quia mutuo.fœnero.delecto actiua sunt,mutuor. fœneror delect or.depo nētia:multa nāq;(vt diximus supra)verba sunt actiua desinētia in.o.q̄ nō hāt passiuū in.or.

¶ De verbis Passiuis. Cap̄.ij.

PAssiuū verbum est illud,qđ desinit in.or.& ha bet actiuū in.o.& exigit ante se nominatiuū ꝑ ꝑsona patiēti.& ablatiuū cū p̄positione a vl ab,vl datiuū ꝑ ꝑsona agenti vel facientti,vt deus amat a me vel mihi.Eius tot sunt species, quot diximꝰ esse in verbo actiuo.Sed animaduertēdum est.q cum mutamꝰ verbū actiuum in passiuum,casus cum quo verbū cōstruit post accusatiuū prin cipalem nō mutatur,vt impleo granariū frumēti,vl.mēto.granariū implet a me frumēti.vel.to. dō tibi pecunias.pecunię dant tibi a me.Doceo te grāmaticā.tu doceris a me grāmaticā. Dono te corona.tu donaris a me corona. Audio ex te grāmaticam.Grammatica auditur a me ex te.

Animaduertendum est quoq; verba reciproca,& quę dicunt vocatiua.qualia sunt scribor.habeor. iudicor.p̄dicor.agnoscor.dicor. vocor.nominor. appellor.nuncupor.& similia construi post se cū eodem casu,cum quo ante se construuntur. vt scribor fortis,vocor Antonius.

¶ De de verbis Neutris. Cap̄.iij.

NEutrū ỹbū est illud qđ desinit in.o. & nō hēt passiuū in.or.vt seruio,is.eiꝰ cōplures sūt spēs. ¶ Prima species verborū neutrorū est,q̄ post se cō struunt cū genitiuo,vel ablatiuo;vt careo pecu niarū,vl pecunijs.Cuiusmodi sunt quę sequunt.

¶ De verbis neutris. Ca.iij.

POnit in primis verbi neutri diffinitionē dicens,q verbū neutrū est,qđ desinit in.o.ad differentiā passiui,deponentis,& cōmunis:& nō habet passiuū in.or.ad differentiā verbi actiui:quē tū casum ante se & post se regat,nō dicit:sed adde tu,q verba significātia actionē exigūt ante se noīatiuum pro ꝑsona agente,vel faciente:vt ego seruio,quæ vero passio nem illatam,aut idiopathiā.i.passionem innatā:exigūt ante se noīatiuū pro persona patiente,vt ego vapulo,ego frigeo.post se vero cū omnibus obliquis potest construi: aut absolutum est. Hoc loco repetendum est,quod supra, cum de verbi actiui diffinitione agebatur,diximus:propriū esse verbi actiui cum accusatiuo construi:atq; habere passiuū in.or.esse tū verba,quæ & si cū accusatiuo in voce cōstruuntur,nō tamen habēt passiuā in.or.itaq; partim actiua,partim neutra essedicendum.

¶ Careo.res cũ ablatiuo frequẽtius cõstruitur,antiquiores etiã genitiuo iũgebãt.vt Terẽ.in heautõ.oẽs mihi labores fuere leues.præterq̃ tui carendũ,qd'erat.& Neuius apud Gell.lib.xviij.nocti.attica.carendũ tui est(inquit)qd' ipse exponit,pro te.Accusatiuo quoq; iungebãt.vt Turpillius apud Marcellũ.meos(inquit)careo.Sed abtõ(vt diximus)frequẽter iũgitur.vt Iuue.cariturus turture magno.Pli.in epist.carẽt iure togæ,quibus aqua,& igni interdictũ est.¶ Egeo.ges.indigeo.es.huius esse speciei,atq; cũ gtõ etiã posse iungi cõtra Philaletẽ.immo vero cõtra Philasendon dicimus. Verg.x. æñ. nec te ratio nis egẽtẽ abstulit atra dies. Hora. mancipijs locuplex. eget æris capadocũ rex. Idẽ.j. sermo.at qd tãtulo eget quãto est opus.Cice.p roscio.nã p deũ immortalẽ quid estĩ hac causa,qd' defensionis indigeat?Et Lucill.apud Nonĩũ marcellũ. quarũ abũdemus rerũ:& quarũ indi digem⁹.de ablatiui cõstructiõe passim expẽpla repies. ¶ Abundo.das.Cice.pro cluentio mulier(inquit) abundãs audacia.Virg.in buc.quã dines niuei pecoris,quã lactis abundans,& illud quod ex Lucill.afferebamus, quarum abundemus rerum,& quarum indigeamus. ¶ Sto.stas.& cõsto cõstas.cũ aliquid precio esse emptũ significant,hulus ordinis sunt,sed de illorum constructione plura diximus in secunda verborum actiuorum specie. ¶ Satago satagis. peo qd' est curiosum atq; solicitũ esse.absolutũ plerũq; reperitur quẽadmodũ & satis ago.p quo ponitur.Cæsar in cõmentarijs,q̃ satagẽtibus(inquit)celeriter occurãt.Gell.lib.xviij.plorãtibus omnibus nostris,atq; in sentina satis agentibus.Terẽ. tamẽ in heutonti. genitiuo iunxit dicens,& si is quoq; suarũ rerum satagit.Pendeo & fastidio Plau. in mercato.dissolue iã me. nimis diu animi pẽdeo.Idẽ ĩ aulu. fastidit mei,quia videt me suam amiciciam velle.

¶ Secunda species verborum neutrorũ. Cedo.is. cessi. Verg.v.æñ.cede deo: hoc est,da locum & fatere te esse victũ.aliquãdo etiam exprimitur locus,& tũc est actiuũ tertiæ specici.Papi.in achilleide.hortãtur,cedũtq; locum.vnde & Cice.participiũ futuri vocis passiuæ protulit de cla.orato.gratiosi(inquit)scribæ sint ĩ dãdo & in cedendo loco. Cum accusatiuo etiã iunxit Verg.lib. xj.dicens.cedat ius propriũ regi.in qua significatiõe sæpe apud iureconsultos reperitur. vt indigest.de legatis.iij.l. si mulier.si vsufructum(inquit) mortis causa cessero.& in titul.de aquirenda possessione,cedere possessionem dixit.Nam & Diom. grãmaticus in idiomatis annotauit,recte posse dici.cedo possessionem & cedo possessione.¶ Pareo,es.obedio.is.optempero,as.huius ordinis verba,idẽ prope significant. sed cum accusatiuo etiam iunxit Papi.in achilleide dicens. nõ adeo parebimus omnia matri.& Gell.lib. ij. quædã(inquit)non esse parendum,quædã non obsequendũ. ¶ Consulo.is.de hoc in secunda verborum actiuorũ specie diximus. Prouideo.es.& prospicio.is.vt ego prouideo mihi,& prospicio tibi.Verg.j. æñ.grauiter cõmot⁹,& alto prospiciens,reperiuntur etiã actiua.vt Luca.in iij.hæc vbi sunt prouisa duci,& Verg.tris lit tore ceruos prospicit errantes. Caueo.pro eo qd' est prouideo huius specici verbum,apud iureconsultos frequẽter reperitur. Cice.in epist.melius tecei cauere volo,quã ipse alijs solet.Cum accusatiuo vero significat fugere.Iuue.cauet hũc,quem coccina læna vitari iubet.¶ Placeo,& displiceo,occurro & obuio,eiusdem ordinis sunt, feresemper.¶ Seruio & inseruio eo differũt, qd' seruire proprie seruorum est, aut eorum quæ sub tyranno viuũt,in cuius verbi significatione plurimũ Hispani labuntur sequentes linguæ sub idioma,dicentes se esse seruitores:& se paratos esse seruire,cum serui non sint.pro eo quod deberent dicere se paratos esse inseruire.hoc est obsequi,& morem gerere. ¶ Parco parcis.& ignosco.cis.tum hulus ordinis tum actiua reperiuntur quartæ speciei.Verg.vj.æñ.parcere subiectis,& debellare superbos.Idem in.x.auri memoras.quæ multa talẽta natis parce tuis.Gell.xv.vitam modo sibi,vt parcerent orauisse,sed his in locis p seruo seruas.Plaut. in amphytri.vclatis manibus orãt,ignoscamus peccatũ suũ.Eodẽ modo ignosco.cis.Quin.in declãma.ignoscite malorũ periculorũ metus.ignoscite humana discrimina. Piso frugi apud Prisc.quodcũq; deliquisset ignoscturũ affirmabat.Verg.iiij.geor. ignoscẽda quilẽ scirẽt.si ignoscere manes.quãquã Seruius in eo loco dicat,ignoscẽda participium esse sine verbi origine. perinde ac si ignosco non esset,nisi neutrum huius specici.

Careo cares. por no tener lo que desseamos, vt ego careo tui,tu cares pecunijs.

Egeo eges.Indigeo indiges indigui.por auer menester. vt ego egeo salutis, vel salute.

Abundo.das.Redundo.das.por abundar. vt abũdo diuitiarum & diuitijs.

Sto stas,Consto constas.por costar.vt hic liber stat tanti;quanto precio tu emisti.

Satago.satagis. por estar solicito y congoxoso. vt hic satagit rerum suarum;& rebus suis.

Abstineo abstines.por se refrenar. vt abstineo irarum;& ab iracundia.

¶ Secunda species verborum neutrorum est;quę post se construuntur cum datiuo. Qualia sunt quę sequuntur . vt Cedo cedis. cessi. por dar a otro lauantaja;o meioria, vt cede maiori.

Pareo pares. Obedio obedis. Optempero. peras. Por obedescer.vt paret amor dictis.

Cõsulo cõsulis.Prouideo.des.Prospicio.cis.Caueo caues.por proueer.vt pater consulit filio.

Placeo places.por aplazer.Dispiceo displices. por desagradar.vt ego placeo tibi.

Occurro occurris.Obuio obuias.por salir al encuẽtro;y a recebir.vt ego occurram tibi.

Faueo faues.Studeo studes.Aspiro aspiras.por fauorescer.vt tu faues mihi.

Seruio.seruis.por seruir como sieruo.vt seruus frugi seruit pro domino fideliter.

Inseruio inseruis.por hazer lo que alguno quiere.vt fac seruias mihi.

Parco parcis. Ignosco ignocis. por perdonar. vt ego parco tibi;vt ignoscas mihi.

¶ Noceo noces.officio,cis.quæ etiã actiua reperiũtur.vt Apul.i.meta.cũ multa (inqt) nocerẽtur, publicitus (inqt) indignatio perebuit, & in psal. xxxiiij. Iudica dñe nocẽtes me, expugna impugnãtes me. Lucre. quoq; quasi ab actiuo dixit, officiũ tur vti cogãtur tardiꝰ ire. ¶ Doleo.les.huiꝰ quoq; est ordinis: nisi qd̃ q dolorẽ patitur, ponitur in datiuo, qd̃ dolorẽ infert in ntõ. Mart. si qua fides vulnus, qd̃ fecit non dolet (inquit) sed qd̃ tu facies, hoc mihi Pocte dolet. Terẽ. in eunu. dolet dictũ impudẽti adolescẽti & libero. Nã qd̃ Hieronymo interprete dicitur, caput meũ doleo, poeticũ est, atq; figuratũ ea figura, q̃ orationi solutæ nõ est permissa. Licẽtius tamẽ alia figura dicitur vicẽ tuã doleo. Salu. in catilina, quasi dolens eius casum. cũ gtõ etiã iunxit Ouid. ij. meta. dicẽs successorũq; mineruæ indoluit. ¶ Indulgeo.es. huiꝰ ordinis frequẽtiꝰ reperitur. Verg. iiij. æñ. indulge hospitio, casusq; innectere morãdi. Idem. vj. geor. indulge ordinibꝰ. Terẽ. in heautõ. nimiũ illi Menedeme indulges. dicimus quoq; : indulgeo operã litteris: & Iuue. cũctis narratur ephebis mollior ardenti sese indulsisse tribuno. Cũ accusatiuo tantũ Lucilius apud Marcel. tu (inquit) qui iram indulges nimis. ¶ Insto.as. institi. Iuuen. instantẽ regi armenio, parthoq; cometẽ. Verg. i. æñ. instans operi, reguisq; futuris. Idẽ in. viij. heu quãtæ miseris cædes laurentibus instant. Idẽ in eodem. parte alia Marti currum rotasq; volucres instabat, datiuo accusatiuũ iunxit. sed figurate: p eo qd̃ est instãter faciebat. ¶ Supplico.cas. Teren. in andria. ipsum orabo, huic supplicabo. Prisc. dicit etiã accusatiuo iũgi posse, sed nõ probat. ¶ Hæreo hæres. & adhæreo.res, ciusdẽ significationis vnius speciei sunt. Virg. vj. æñ. hærent parietibus scalæ. cũ vero est absolutũ, ponitur pro eo qd̃ est dubito. Iuue. hæres, & dubitas alta chionẽ deducere sella. Idẽ. hæremus. dicat ipsa. ab hoc frequentatiuum hæsito hæsitas, semper in hac vltima significatione reperitur. Cice. in acade. dubitant. hæsitant, reuocant se interdum. ¶ Illudo illudis, & insulto.tas, Verg. iiij. geor. neq; oues hædiq; petuli floribus insultent. Idẽ in. viij. huic capiti insultãs tot ferro sæua dedisset funera. Seruius dicit, insultare esse aliquẽ irridere. ciusdẽ significationis est illudo illudis. Verg. ij. æñ. certantq; illudere capto. Idẽ in iiij. & nostris illuserit aduena regnis. iungitur etiã cũ accusatiuo. Terẽ. satim superbe illuditis me. Inuideo. des. Iuue. haudtamen inuideas, vati, quẽ pulsita pascunt. apud antiquiores actiuũ ordinis tertij reperitur frequẽtius, Verg. in buc. Liber pampineas inuidit collibꝰ vmbras. Idem. i. geor. Iam pridẽ nobis cæli te regia Cæsar inuidet. & in. xj. æñ. te ne (inquit) miserande puer cũ læta veniret, inuidit fortuna mihi. ¶ Impono imponis. huius ordinis verbũ est decipere. Iuue. facile est barbato imponere regi. Martial. callidus imposuit nup mihi caupo rauenæ. in libro quoq; Genes. xxix. Hieron. interprete: quare (inqt) imposuisti mihi? Genes. xxvij. dixitq; Abimalech. quare imposuisti nobis? hinc impostores dicti sunt, & impostura, alias cum accusatiuo & datiuo iungitur. Verg. iiij. æneid. puppibus & læti nautæ imposuere coronas. ¶ Incesso incessis. pro eo quod est inuado.is. Verg. iiij. geor. regibus incessit magno discordia motu. Valeri. maxi. in. pri. nec mihi cuncta complectendi libido incessit. idest inuasit, vel inuadit. cum accusatiuo iũxit Sillius Italicus dicens, tunc præceps ruit in medium telumq; fatigat flamminiũ incessens. Dicimus præterea inuado tibi, & inuado te. Varro apud Marcellum. tanta inuasit cupiditas bonorum plerisq;, sed videtur in hac constructione pro incesso acceptum. ¶ Incumbo incumbis. autore Quintilia. huius ordinis est: dicimusq; incumbo huic rei. antiquiores tamen incumbo in hanc rem dicebant, vt idem autor ait. ¶ Volo vis. vt volo tibi bene, sicut & cupio tibi bene. Ennius. non bene tibi vult, qui te falso criminat. Catullus. cogor amare magis: sed bene velle minus. Terent. in andria. vel quod ipsi bene cupio Glycerio. Dicimus etiam volo hanc rem, & cupio hanc rem. volo legere, & cupio legere. ¶ Timeo times & metuo metuis, huius speciei verba sunt, & est timere, ne quid mali alicui eueniat. Verg. i. georgi. aut inopi metuẽs formica senectæ. Hora. ij. car. te suis matres metuunt iuuencis. Enius apud Diome. metuo (inqnit) legionibus labem. & sic videtur esse actiuum tertiæ speciei. Quintæ quoq; specici reperitur apud Teren. in andria. metuo (inquit) a Chryside. Cice. ad heren. a quo sibi non iniuria summum periculum metuebat. Apul. vij. metamor. etiam cum de præpositione iunxit. de me (inquit) metuentes sibi. Idem de timeo times dicendum est. Verg. ij. eneid. suspensum pariter comitiq; oneriq; timentem. aliquando etiam actõ iungimus. Idem in eodem. & quæ sibi quisq; timebat.

Noceo noces. Officio officis. por empecer. vt non noceas mihi; ne ego officiam tibi.

Doleo doles dolui. por doler lo que trae dolor. vt hoc vulnus non dolet mihi.

Indulgeo indulges indulsi. por dar obra; o regalar, vt indulgeo litteris & filio.

Insto.as. institi. por dar priessa. vt noli instare mihi.

Supplico supplicas. por rogar humilmente. vt ego supplico tibi, & tu regi supplica.

Hæreo hæres. Adhæreo.res. por se allegar. vt ego hæreo tibi, tu adhæres mihi.

Illudo illudis. Insulto insultas. por hollar escarneciendo. vt tu illudis capto.

Inuideo inuides. por auer embidia. vt omnibus inuideas, inuide nemo tibi.

Impono.is. por engañar. vt facile est barbato impo (nere regi.

Incesso incessis incessi. por acometer. vt regibus incessit magno discordia motu.

Inuado inuadis. por aquello mesmo. vt tanta inuasit cupiditas plærisq;.

Incumbo.bis. por poner las fuerças en algo. vt validis incumbite remis.

Volo vis cum bene iunctum. por querer bien. vt non bene tibi vult, qui accusat.

Cupio cupis. cum bene iunctum. por querer biẽ. vt quod ipsi bene cupio Glycerio.

Timeo times timui. por temer, que no vẽga mal a otro. vt pater timet filio.

Metuo metuis. por aquello mesmo, vt inopi metuens formica senectæ.

¶ Tertia verborũ neutrorũ ſpecies eſt. Flagro flagras. aui. qd̃ eſt inflãmari. vt Oui. ij. meta. flagratq; cupide currus. ¶ Fragro. as. per. r. eſt odorem ex ſe emittere. vt in canticis Salomonis. Verba tua flagrantia vnguentis optimis. Verg. j. æneid. thymo fragrantia mella. ¶ Ardeo ardes arſi. nam quod Verg. in buc. dixit. Coridon ardebat Alexim. figuratum eſt. ¶ Aeſtuo. as. nam Hierony. (vt ſupra memorauimus) noua quadam ratione dixit. in imedio ignis non ſum æſtuatus. ¶ Caleo cales calui. Frigeo friges frixi. Palleo palles pallui, & reliqua omnia verba ſignificationis, quam græci idiopathiam. ideſt propriam paſſionem appellant. omnia ſunt abſoluta. niſi qd̃ poſſunt conſtrui cum ſeptimo caſu ſignificanti inſtrumentum, quo actus ille ex ingenitis principijs excitatur. vt domus flagrat ignis. homo ardet ira., mulier æſtuat calore. puer calet febri. puella friget imbri. animalia algent frigore, & eodem modo de reliquis ſimilibus. ¶ Mano. nas. & fluo. is. huius ordinis verba poſſunt eſſe. Dicimus nãq; fons manat aqua: & fons fluit aqua. & rurſus aqua manat ex fonte, aqua fluit ex fonte vel de fonte. Scateo, & ſcaturio. Platus in aulula, inter bibere ſola ſi vino ſcateat Corinthienſem fontem. & pirenem poteſt. ¶ Quarta verborum neutrorum ſpecies eſt: hæc neutra paſſiua dicũtur a grãmaticis, neutra, quia non habent vocem paſſiuam in. or. paſſiua, quia paſſionem ſignificant. atq; ad ſimilitudinem verborum paſſiuorum conſtruuntur, hoc eſt ante ſe cum nominatiuo pro perſona patienti, poſt ſe cũ ablatiuo media præpoſitione. a. vel. ab. vt ego exulo a rege. Sunt autem huius ſpeciei pauca verba. ¶ Exulo exulas. a quo duo tantum reperiuntur participia, exulans, & exulaturus, paſſionem quoq; ſignificãtia. Cice. iij. thuſ. Telamonem pulſum patriaq; exulantem. Iuſtinus libro. xxv. illæ quaſi in perpetuum cum viris exulaturæ, atq; eodem modo. vapulãs vapulaturus. Quin. lib. j. adde quod multa vapulantibus dictu deformia. ¶ Veneo venis. huius ordinis verborũ eſt. quod ab antiquis veneor veneris declinabatur. Plau. ego ne illi veneor. Titianus apud Diome, de agricultura. nam id melius emitur, quã veneatur. ab hoc, cum ſupinũ ſit venũ, in participio præteriti, non dicimus venus, nec venitus, ſed vendit⁹ eodẽ Diome. autore, neq; vllũ aliud hẽt participiũ. ¶ Fio fis. & ab eo cõpoſita Confio confis. defio defis. Columel. b. ij. ſtercus (inquit) quod ex pecudib⁹ confit. Macro. lib. j. ſatur. diem, qui ex quadrantib⁹ cõfit. Verg. in buc. lac mihi non æſtate nouũ. non frigore defit. Teren. in eunu. nil cum eſt, nil defit tamẽ. Antiqores fior fieris declinabãt. Cato in thermũ. poſt (inqt) fiſtur diutius. Idem. græco ritu fiebãtur ſaturnalia. Hæc Priſcia. lib. viij. Participia factus & faciẽdus, a facio mutuãtur, fiens & fiendus nuſquã legi. ¶ Liceo. es. inter ſuperiora numeratur. Sunt qui huic verborum ordini addant nubo. bis. ſed ego neſcio, an ſatis latine dicatur. virgo nubit viro a patre. apud antiquiores actiuum fuit. Vnde in euangelio. Matth. legimus interprete Hierony. neq; nubent neq; nubentur. qd̃ idem exponens ait, nubunt viri, nubuntur fortaſſe fœminæ, quamuis & mulieres nubere dicantur, ſed & viri per abuſionẽ nubere dicũtur, cum in coniugiũ ſub minori condicione veniunt. ſic Martia. dixit. vxori nubere nolo meæ, & Ouid. ij. meta. tibi nubere Nympha volentis votis cede dei. ab hoc ſunt tria participia, nubens, nuptus, nupturus. Reperiuntur quoq; verba in voce actiua paſſionẽ ſignificantia. Præcipito. tas. turbo. bas. ingemino. ingeminas. tondeo. des. verto. tis. inſinuo. as. accingo. gis. Plau. in trinũmo, nam qui in amore præcipitauit, peius perit, quã ſi ſaxo ſaliat. Verg. ij. æncid. & iam nox humida cælo præcipitat, pro præcipitatur. Idem in. iiij. tũ flumina mento prcæcipitant. pro præcipitãtur. vnde & participiũ præſentis paſſionẽ ſignãre reperitur (vt ſupra memorauimus) Verg. tepidi turbãt ſeptẽ oſtia Nili, ꝑ turbãtur, & ab eo cõpoſitũ cõturbo. as. ꝑ eo qd̃ eſt decoꝛre. Mart. cõturbabit Altas, & nõ erit vncia toto. Iuue. ſic pedo cõturbat. mato deficit. & i lege quidã fundũ. digeſt. de in rẽ verſo. Poſtea (inquit) cõturbauerat, qui boues vẽdiderat. Verg. j. geor. ingeminãt auſtri & dẽſiſſimus imber. ꝑ ingeminãtur, Idẽ in eodẽ ciniphij tõdẽt hirci in canaq; mẽta. ꝑ tõdẽtur. Idẽ in eodẽ, & totæ ſolidã in glacie vertere lacunæ, ꝑ verſæ ſunt Idẽ. j. eñ. tũ ꝑa auertit, & vndis dat lat⁹. qd̃ Ser. exponit, ꝑ auertitur, quẽadmodũ & illud Verg. tũ vero tremefacta nou⁹ ꝑ pectora cũctis inſinuat pauor, ꝑ inſinuatur. Idẽ i eodẽ accingũt oẽs opi, ꝑ accingũtur.

¶ Tertia verborum neutrorum ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruitur cum ablatiuo ſine præpoſitione; vel potius cum effectiuo. vt

Flagro flagras. aui. por encender, vt flagratq; cupidine currus.

Fragro fragras. por oler dando olor. vt redolẽtq; thymo fragrantia mella.

Ardeo ardes arſi. por arder, vt ardet amore pari qui ſcit ſe amari.

Exardeo exardes exarſi. por mucho arder, vt his dictis ſubitas exarſit in iras.

Aeſtuo. as, por auer calor. vt oceanus lunaribus æſtuat horis.

Caleo cales. por eſcalentarſe. vt ego caleo febri, tu vero cales amore.

Frigeo friges. Algeo alges. por enfriarſe. vt tu friges dio. ego algeo pluuia.

Fluo fluis. Mano manas. por correr o manar. vt locus fluit lacte, & fons manat aqua.

¶ Quarta verborũ neutrorum ſpecies eſt. Quę poſt ſe cõſtruuntur cũ ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. ad ſemilitudidẽ verborũ paſſiuorũ; in perſona agẽte; vel faciemte; ante ſe vero exigũt nominatiuũ pſonæ patientis. Qualia ſunt.

Exulo exulas, por ſer deſterrado. vt homicidæ exulant a prætore.

Vapulo vapulas. por ſer herido. vt diſcipuli vapulant a magiſtro.

Veneo venis veniui; vel veni. por ſer vendido. vt ſerui veneunt a mangone.

Fio fis factus ſum. por ſer hecho. vt templum fit ab architecto.

Liceo lices. por ſer pueſto en precio; o en almoneda. vt liber licet a me.

¶ Quinta verborũ neutrorũ ſpecies eſt, hæc ſunt quæ a grãmaticis dicuntur abſolutiua: quæ in conſtructione caſus non admittunt niſi media præpoſitione. vt Iuuc. viuat gabijs. viuat fidenis, vt vixit in vrbe. Viuo viuis. xi. quod cum accuſatiuo etiã poteſt conſtrui, ſed figurate: quemadmodum paulopoſt dicturi ſumus. Eodem quoq; modo dego. is. vt apud Verg. iij. æñ. vitam degere more feræ. ¶ Eo. is. iui. ſed eo inficias dicimus, pro inficior ſiue nego. Exeo. is. cum accuſatiuo conſtruitur ratione præpoſitionis extra. & cum ablatiuo ratiõe præpoſitionis ex, cum quibus componitur. Solinus. poſtq̃ tatius (inquit) hominem exiuit. i. diem ſuum obijt. Verg. v. æñ. corpore tela modo atq; oculis vigilantibus exit, quod. Macrobius in ſaturnalibus & Seruius exponunt pro vita. Lucanus. exeat aula, qui vult eſſe pius. Adeo. is. ratione præpoſitionis ad, cum qua cõponitur, iungit ſibi accuſatiuũ. Verg. adit oppida paſtor. aliquando præpoſitio etiam acuſatiuo iungitur, vt Teren. in andria. adeo ne ad eũ? Ratione præpoſitionis etiam dicimus obeo mortem, p morior. & obeo. is. abſolute poſitum. Sulpitius ad ciceronem. Paulo (inquit) ante lucem Marcellum diem ſuũ obijſſe. Nam compoſita ab eo. is. plærumq; actiua reperiuntur. ¶ Nato. as. aui. quod videtur etiã frequentatiuum a no. as. naui. natũ. ſed non ſeruauit ſimplicis quãtitatem. enato. as. aui. eſt natando ad littus ſiue ripã peruenire. Mar. ad votum Diodorus enatauit. Verg. vi. æñ. gelidas enauit ad arctos. ¶ Sto. as. ſteti. eſt in hominib⁹ pedibus inſiſtere, in quadrupedibus a motu ceſſare eũ gradiuntur: in his, quæ fluunt non labi. in inanimatis erectum eſſe. Sedeo. es. eſt contractis cruribus in nates deſidere. ¶ Salio. is. eſt ſaltum facere. ſalto. as. eſt tripudio. as. ab hoc eſt ſaltatio. ab illo ſaltus. Verg. ij. geor. vnctos ſaliere per vtres. Hora. ij. ſer. ſaltat milonius, vt ſemel ictus acceſſit feruor capiti. Reperitur ſalio actiuum pro eo, quod eſt fœminam inire. Ouid'. in. ij. de arte. Læta ſalitur ouis, hinc ſalaces dicũtur libidinoſi, et ſalacitas ipſa libido. Salto quoq; accuſatiuo iungitur, ſed figurate: ſi modo ſaltationẽ ipſam, quæ ſaltatur, exprimat. Hora. i. ſer. paſtorem ſaltaret vti cyclopa rogabat. Iuue. chironomon ledam molli ſaltante bathyllo. ¶ Ambulo. as. eſt tantum pedibus ire. Incedo. is. eſt cũ factu & magno apparatu. Verg. i. æñ. aſt ego, quæ diuum incedo regina iouiſq;. Idem in eodem. regina ad templũ forma pulcherrima Dido inceſſit magna iuuenum ſtipante caterua. Differentiam tamen horũ verborum Seneca notauit dicens. tenero ac molli paſſu gradium ſuſpendimus, nec ambulamus, ſed incedimus. De ambulare eſt voluptatis, aut exercitij cauſa ambulare: quod & ſpaciari dicitur. Nõ poſſum diſſimulare Philalethæ tarditatem: ne dicam ſtulticiam, qui putauit in illo Valerij maxi, quod in prĩcipio ſui operis ſcripſit: nec mihi cũcta cõplectendi libido inceſſit: ab eo quod eſt incedo. is. eſſe præteritum: cum ſit ab inceſſo. is. qđ verbum ipſe non agnouit neq; apud Saluſt. legit, quod in catillinario ſcripſit, tanta Cupido gloriæ inceſſerat. quem locũ Valerius emulari viſus eſt. Inceſſere autẽ, vt ſupra diximus, eſt inuadere. Verg. regibus inceſſit magno diſcordia motu. Lucanus. in. viij. gemitus tacitos inceſſere fata. Ouid. xiiij. meta. ſæuiſq; parant inceſſere telis. ¶ Sapio. is. eſt ſapiens ſum. Martial. quiſquis plus iſto non ſapit, ille ſapit. Deſipio. is. eſt a cõmuni ſenſu ſapientiaq; minus habeo, vel quod meo ſenſu deſtituor. ¶ Reſipiſcere, vel reſipere eſt ad priorem mentis ſtatũ redire. Terẽ. me fortiſſimum puto eſſe nate: cum te intelligo reſipiſſe. Sapio. is. cũ accuſatiuo eſt ſaporem aliquem præ ſe ferre. Mar. quod ſapit hyble atticoſq; flores: etiam abſolutum huius ſignificatio eſt. Idem. vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ. ¶ Contendo. is. certo. as. pugno. as. concurro. is. conſtituo. is. huius ordinis verba ſunt. vt ego contendo tecum. pugno cũ Ceſare. certo cum Pompeio. conſtituo cum Antonio. Reperiuntur etiã apud poetas ſecundi ordinis, hoc eſt cum datiuis conſtructa. Verg. ij. geor. nec cellis ideo contende falernis. Idem in buc. montibus in noſtris ſolus tibi certat amyntas. quod Ser. vſurpatum eſſe dicit pro eo quod eſt certat tecum. Idem. in. ij. geor. argiſq; miner, cui non certauerit vlla. Idem in eodem. laudibus Italiæ certent non bactra neq; indi. Proper. tu caue ne triſti cupias pugnare puellæ. Ouid. i. meta. frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis. ſed ſtatim iunxit ablatiuo media præpoſitione cum, dicens: mollia cum duris ſine pondere habentia pondus. Idem. xij. meta. & quoniam concurrere cominus hoſti non datur. Inue. hic vbi nocturnæ Numa cõſtituebat amicæ. ¶ Attineo. es. pertineo. es. cum accuſatiuo media præpoſitione ad conſtruuntur. Teren. ad te attinere omnem hãc rem. Mar. hoc ad te pertinet, ole: ſed quid agas, ad me pertinet, ole nihil.

¶ Quínta verborum neutrorum ſpecies eſt; q̃ poſt ſe cum nullo caſu conſtruuntur, niſi media præpoſitione. vt ego viuo ín vrbe. qualia ſunt.

Viuo. uís. por biuír. vt víuat gabíjs. vt vixít ínvrbe.

Eo. ís. iui. por ír. Adeo. is. por yr a lugar o a perſona. vt eo ad vrbem; adeo Antonium.

Obeo. ís. por morír. Exeo. ís. por ſalír de lugar. vt obíjt & exíuit de vita.

Nato. as. por nadar. Enato. as. por ſalír a nado. vt natat ín flumine, & enatat.

Sto ſtas. por eſtar en pie. Sedeo. es. por eſtar aſſentado. vt ego ſto. tu ſedes.

Salío ſalís. por ſaltar. Salto. as. por baylar o dançar. vt ego ſalío. tu ſaltas.

Ambulo. as. por andar. Deambulo. as. por paſſearſe. vt ante cœnam deambulo.

Incedo. ís. por andar con pompa y aparato. vt ego quæ regina diuum íncedo.

Sapío. ís. por ſaber. Deſípio. ís. por enloquecer. vt modo ſapít. modo deſipít.

Reſipíſco. ís. por tornarſe a ſu ſeſo el q̃ enloquecio. vt reſipíſcit exphreníti.

Contendo. ís. Certo. as. Pugno. as. por pelear y contender. vt contendo tecum.

Concurro concurrís. por encontrarſe con otro. vt noli concurrere mecum.

Conſtítuo. ís. conſtitui. por concertar con otro. vt ego conſtítui cum íllo.

Attíneo. es. Pertíneo. es. por pertenecer. vt hoc attínet ſiue pertínet a me.

¶ Animaduertendū est, quoniam hoc verbum sum es fui per omnes verborum neutrorum species spargitur, visum est illud hoc in loco ponere. nam & potest esse absolutum. vt est locus hesperiam graij cognomine dicunt. potest & post se cōstrui cū casu simili præcedenti, vt homo est animal, potest & cū genitiuo, vt virtus est hominis. pecudis vero voluptas, potest & cū duobus datiuis. unde & Diome. inter idiomata latina hæc ponit exempla. gloriæ mihi est patria. testimonio tibi sum. auxilio tibi sum, gaudio mihi est aduersarius. bono mihi est veritas. oneri mihi est hæc res. cordi mihi est amicitia. dolori mihi est iudiciū. curæ mihi est doctor, miseriæ mihi est labor. infamiæ mihi est amor. sic Terē. dixit in andria. aut tibi hæ nuptiæ sunt cordi. Construitur etiā cū septimo casu, quando ponitur cū genitiuo. Verg. i. æñ. sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ. quarū quæ forma pulcherrima Deiopeia. pro corporis præstantis & formæ. qd' vero subiūgit cum hoc nomine opus. Diomedis eiusdē est præceptū, q inter idiomata scribit, vsitate dici, opus est mihi monito. apud veteres tamen inueniri per omnes casus præter vocatiuū. atq; addit, pro eo qd' græci dicūt habeo opus, habui opus ex ratione idiomatis latini, non posse dici, nisi opus est mihi. opus fuit mihi. Hieronymus igitur sermonis græci proprietrtē secutus, dixit in euāgel. dominus opus habet his. ¶ Sum es fui. cū re verbi pro ipso verbo. vt Plautus in amphy. quid tibi hanc rē curatio est verbero. pro curas. Idem in asinaria. quid tibi huc receptio est meū virū. ideſt cur recipis. Idē in aulularia. quid tibi nos mendice homo tactio est. ideſt cur non tangis. ¶ Sunt præterea. proprie verbum substantiuum, vnū est tantū sum es fui. quod substātiā significat, quodq; ob id ipsum dei propriū est. qui mera est substātia, ipso dicente in Exodo. qui est, misit me ad vos. sunt tamen & aliæ verba, quæ possunt dici pro emodū substantiua. vt sisto. existo. exto. fio. maneo. viuo. quæ pest se æque regunt casum similem præcedēti. Cicero in lib. de amicitia. existit hoc loco quæstio subdifficilis. Idē de senectute, ipsi⁹ Apij extat oratio. potest enim addere ad illud diputāda. dissērēda. adhuc pulchra. elegātissima. artificiosa. Eodem modo dicimus fio senex. Hora. iij. car. mi. fis anus, & vis formosa videri. maneo immortalis. Virg. iiij. æñ. at genus immortale manet. Idem in. iij. æñ. viuite fœlices, quibus est fortuna peracta. Pari modo construuntur verba quæ cum sint intransitiua in obliquos casus. reciprocantur tamē, vt incedo tristis, sicut Verg. quæ diuū incedo regina. ambulo lætus, sicut Hora. nocturnus obambulat. ¶ Præterea verba illa. de his multa diximus in principio huius libri. Illud tñ hoc in loco tātū repetimus nihil obstare, quo minus hæc verba sint actiua, nisi qd' putāt aliqui idcirco dici nō posse, quia veritati repugnāt. Neq; enim omnino Prisciano assentior multis in locis dicenti significatiōis causa, aliquid non posse dici. Neq; enim, quia nō est nisi vnus mundus, vnus sol, vna luna, iccirco nō possem dicere deum momento posse creare innumerabiles mundos, complures soles. multas lunas. aut quia non possum aratro arari. ligonibus pastinari, prohibeor dicere, ego nō aror, neq; pastinor, sed neq; possum arari, nec pastinari. Quod & de verbis ad solam naturam pertinentibus, dici potest, sed illa fateor non omnia posse ad vsus nostros acōmodari. vt ego nō sereno. at posset dicere Iupiter, qui vultu cælum, tempestatesq; serenat. ¶ Præterea nullum esse verbum actiuum, hinc multi arguunt, verbum impersonale ab omnibus verbis etiam actiuis posse prouenire, quandoquidem nullum est verbum actiuum, quod nō possit esse neutrum. sed nos de cuiusmodi verbis loqueremur exposuimus. ¶ Præterea verba neutra posse construi cum accusatiuo rem verbi significante, vt ego viuo vitam. & vita viuitur a me. Oui. xij. metamor, vixi annos bis centum. iam tertia viuitur ætas. Alia tamen figura Iuuenalis dixit, qui curios similant & bacchanalia viuunt. ideſt more bacchantium. Ambrosius ad Herentianum. Iam enim nō vitam nostram, sed christum viuimus. Eo iter siue viam. Cicero pro murena. hanc viam dico, ite viam. Vergilius. iiij. æneid. sola incomitata videtur ire viam. Ambulo viam, in sacris litteris sæpe legimus. vt in libro sapientiæ, ambulauimus vias difficiles. Seruio seruitutē. Gel'. lib. ij. Diogenes cinicus, seruitutē seruiuit. Furio furorem. Verg. ij. æncid. sine me furere ante furorem. Plautus in trinūmo. tuis seruiui seruitutem imperijs & præceptis pater. Certo certamen. Paulus in epistola. ij. ad Timotheum bonum certamen certaui. Pugno pugnam. Gellius libro. iij. qui vnam atq; alteram pugnam prospere pugnasset. Idem lib. ix. aliquot pugnas populus Romanus prospere pugnasset. Pecco peccatum. Ieremias in threnis interprete Hieronymo. Peccatum peccauit Hierusalem. ideo instabilis facta est.

Animaduerthēdū est hoc verbū sum es fui post se cōstrui cū ntō. vt ego sum Antonius. cū gtō. vt virtꝰ est hominis, cū dtō. vt tu es mihi magister. cū septio casu, vt es vir singlis eloquētia. Cū hoc noīe opus omnibꝰ fere casibus iūgi potest.

Sunt præterea quædam alia verba; quę dicuntur substantiua; desiderantia post se casum simílem precedenti. vt existit inutilis; extat incorruptus, manet immortalis. viuit fœlix, & similia.

Sūt & alia, quæ cū sint intrāsitiua, reciprocantur tñ. vt incedo tristis, ambulo lætus, euado doctus.

Præterea verba illa quæ dicuntur neutra transitiua, iudicio meo nihil habere; quod illis repugnet; cur non dicamus actiua, cū etiā si natura repugnaret, sermo idcirco nō deberet esse mācus. Nā si recte dicitur; comederūt Iacob, & domus tuę zelus comedit me, recte quoq; dicet Iacob, ego sum comesus, sicut & Iuuenalis dixit. & cito raptur⁹ de nobilitate comesa qd' supest.

Preterea verba q̄ dicūtur ad solā naturā ptinere ego nō video, cur nō recipiāt oēs numeros & personas. vt ego non sereno, ego nō grādino.

Præterea nullum esse verbū actiuum, quod non possit esse absolutum; si post se cum nullo casu construatur. vt si dixeris; ego amo.

Præterea verba neutra posse construi cum accutiuo rem verbi significante. vt ego viuo vitam. eo iter. ambulo viā. seruio seruitutē. furio furorē. certo certamē. pugno pugnā. pecco peccatum.

¶ *Præterea nullum esse verbum.* Regula hæc ad omnia verborũ genera pertinet. Neq; obseruãda est illa differentia, quam multi facere voluerunt, vt per accusatiuũ tẽpus iuge atq; perpetuũ significemus, per ablatiuum vero aliquid fieri per temporum interualla intelligamus. Nam si per accusatiuum temporis continuitas significaretur, frustra Verg. *j. æñ.* dixisset. hic iam tercentum totos regnabitur annos. Et *in quarto georgicorum.* septem illum totos perhibent ex ordine menses, aut si dicis totos ideo adiecisse Vergiliũ, vt tẽporis continuitatem, quæ alias erat implicita, exprimeret: cur e diuerso si ablatiuus interualla temporũ significat, Ouidius *in. v. tristiũ* dixit, pene decem totis aluit peantius annis. & Terẽtius *in adelphis.* sex totis mẽsibus olfeciſſem? Ergo (quemadmodum diximus) indifferenter tres annos & tribus annis docui te grammaticam dici potest. vt Cicero *in principio officiorum.* quanq; te. M. fili iam annũ audientem Cratippum, neq; enim filius Ciceronis per totum tempus annum quo fuit athenis Cratippum philosophũ audiuit: nã & obiter legit, aut cœnauit, aut denique dormiuit. ¶ Præterea cõplura esse verba, figurate, quia nullum verbum cum accusatiuo cõstrui potest, nisi sit actiuũ. Cum igitur depereo absolutũ sit verbum: figurate dixit Gell. *lib. vj.* cũ eam penitus deperiret. & Apuleius *iij. meta.* quendã Boetium iuuenem afflictum deperiret. pro eo quod esse deberet perdite amaret. sic Hora. *iiij. car.* non sola cõptos arsit adulteri crines. & Verg. *in buc.* formosum pastor Corydon ardebat alexim, pro ardenter amabat. Idem *j. æñ.* nec vox hominẽ sonat, pro eo q; sonando reddit, sicut in eodem. personat aurata docuit. quæ maximus atlas. i. personãdo cecinit. Et ĩ buc. formosam resonare doces amaryllida syluas, ideſt resonando ex vocis repercussione reddere nomen amaryllidis. Eadem ratione accusatiuo iungũtur illa stupeo. es. pauco. horreo. tremo. & similia. Verg. *ij. æñ.* pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruæ. pro admiratur cum stupore. Hora. *ij. car.* nec muliebriter expauit ensem. pro eo quod cum pauore timuit. Ouid. *ij. meta*, vrsaq; conspectos in montibus horruit vrsos. i. cum horrore formidauit. Seneca *in hercule furente.* thalamos tremisco. capta nunc video mihi. i. cum tremore recuso. Illa quoq; gemo. lugeo. fleo. & simlia. nisi figurate accusatiuo iungi nequeunt. Iuue. *tunc gemimꝰ casus vrbis.* & Liuius. matronæ Brutũ anno luxerunt. Figurate quoq; dicũtur illa olet vnguenta. sapit thymbram. callet grãmaticam. Iuuenã. affertur misero tibi caulis: olebit laternam. i. imitabitur talis olei odorem. Hora. nastillos ruffillus olet: gorgonius hircum. Idem. *j.* epistola. vina fere dulces oluerunt mane camænæ. Notat Ouidiũ Diorædes, quod dixerit, perq; locos sacros, & olentia sulphure fertur. nec Verg. cum Ouid. faceret, cum in primo æneid. dixit, redolentq; thymo fragrãtia mella, nã thymo cum fragrantia, non cum redolẽt iungi debet. Ergo oleo, aut absolutum est: significatq; odorem emittere, aut figurate cum accusatiuo construitur significante odorem illum, quem res illa, quæ olet exaporat. pro eo quoq; quod est olfacio olfacis, hoc est odorem naribus capio: Alio modo dicimus: olet mihi hæc res per datiuum. Plautus *in aululatia.* aurum (inquit) huic olet. pro hic olfacit aurum. ¶ Omnia etiam verba neutra, quod in prima specie verborũ diximus, nullum esse verbum, quod non cũ datiuo possit construi: idem quoq; nunc de verbis neutris dicimus. & ponit exemplum ex buc. Verg. Cui pendere sua patereris in arbore poma. nam pendeo absolutum est, sed dixit cui. i. ad cuius vsum atq; vtilitatem, aut voluptatem. Idem. *ij.* Georg. tibi res antiquæ laudis & artis ingredior. ideſt ad tuam laudem. Idem in eodem, nemorumq; Ioui, quæ maxima frondet æsculus. ideſt in cuius Iouis honorem. Idem. *v. æneid.* quo tantum mihi dexter abis. hoc est in cuius perniciem vtq; damnum.

Præterea nullum esse verbum, quod nõ cum accusatiuo; vel ablatiuo significante tempus indifferenter construi possit, vt docui te grammaticam tres annos, vel tribus annis.

Præterea cõplura esse verba neutra absoluta, quæ figurate accusatiuo iungi possunt. vt depereo virginem, & quod Verg. dixit Corydon ardebat alexin, illa quoq; ex idiomate sermonis latini dicũtur, hoc latet me, nescio quis me manet exit⁹, & olet vnguentum, sapit piscem. & similia.

Omnia etiã verba neutra posse iungi datiuo singnificanti illum, cuius voluptati, aut molestiæ, dãno aut commodo, aut denique cuius gratia aliquid fit Verg. Cui pendere sua patereris in arbore poma.

¶ De verbis Deponentibus. Cap. iiij.

DEponens verbum est illud quod in. or, desinit; & non habet actiuũ in. o. retinetq; tamen actiui significationem. vt ego loquor verba. Eius cõplures sunt species.

¶ Prima species verborum deponentium est, quæ post se construuntur cũ genitiuo, qualia sunt, quę sequuntur.

Misereor. eris, por auer misericordia, vt misserere animi non digna ferentis.

Obliuiscor. æris. oblitus sum. por oluidar se, vt quis non malorum obliuiscitur?

Reminiscor. eris. Recordor, aris. por recordarse. vt reminiscere bonorum.

DE verbis deponẽtibus, & ponit in primis verbi deponẽtis diffinitionẽ dicẽs, qd verbũ deponens est illud quod desinit in. or. ad differentiã actiui & neutri: & nõ habet actiuũ in. o. ad differentiã verbi passiui. & retinet tantũ actiui significationem ad differentiã cõis qã vtrãq; habet. Eius cõplures sunt species. Colligit autem sex. ¶ Prima eorũ, quæ cõstruũtur cũ genitiuo. vt misereor innocẽtis Verg. *in buc.* nil nostri miserere. Idem. *ij. æñ.* oro miserere laborũ tantorũ miserere animi non digna ferentis. cũ datiuo cõstructũ, hoc verbũ non reperitur. cũ accusatiuo nõ misereor: sed miseror. aris. iungitur. Idem. *iiij. æñ.* aut miseratus amantẽ est. ¶ Obliuiscor. eris. recordor. aris. & reminiscor. eris. actõ etiã iungũtur. Hor. *in epodo*, quis nõ malarũ quas amor habet curas hæc inter obliuiscitur. Verg. *ij. æñ.* quisqs es amissos hinc iã obliuiscere gratos.

¶ Secunda verborum deponentium ſpecies eſt. Opitulor.aris. Cice. in epiſtolis, opitulare collegæ, ſubueni patriæ. Saluſtius in catil. Inopiæ ſuæ opitulati ſunt. ¶ Auxilior.aris. qđ Priſ. actō vel datiuo poſſe iungi dicit. Cum genitiuo etiã reperitur in ſacris litteris cōſtructũ. Eſaiæ. xlviij. Hiero. intrepete. in tempore (inquit) placito exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui. ¶ Suffragor, aris. qđ eſt pũcto, atq; ſententia alicui fauere. Refragari vero ijſdē modis alicui aduerſari. Cice. in. j. de legibus. mihi enim videris fratrē laudando ſuffragari tibi. Rrefrago in voce actiua cũ accuſatiuo Siſena apud Marcellũ protulit, tdictaturam (inquit) omnibus animis, & ſtudijs refragauere, pro eo quod eſt dictaturæ refragati ſunt. ¶ Adulor.aris. aſſētor.aris. palpor.aris. blādior.iris. cũ datiuo cōſtrui nemini dubiũ eſt. Reperitur tñ adulo.as. cũ accuſatiuo in voce actiua. vt Valerius Maximus. ſi Dionyſiũ (inquit) non adulares, iſta nō eſſe. & Actius apud Marcellũ, pennata cauda noſtrũ ſanguinẽ adulat. Cicero. j. officiorũ cauendũ eſt, ne aſſentatoribus patefaciamus aures, neq; adulari nos ſinamus. Eodẽ modo palpor palparis. cũ datiuo reperitur. palpo palpas cũ accuſatiuo. Hora. ij. ſerm. cui ſi palpere recalcitrat. Iuue. quẽ munere palpat car9. ¶ Blandior.iris. Quin. blādiar pauliſper iudices calamitatib9 meis. ¶ Gratulor gratularis eſt (vt Valla inquit) teſtari nos gaudere de fœlicitate alterius apud eum ipſum, qui ea fortuna affectus eſt, & cōſtruitur cum dtō. aliquando ſuppreſſo dtō, cũ tamẽ intelligatur. Oui. gratulor æchaliã titulis accedere noſtris. ſubaudi tibi. Idẽ in. iij. de arte. egome nunc deniq; natũ gratulor. ſubaudi mihi. Reperitur & gratulari, pro gratias agere, ſed tantũ dijs immortalibus, vt Affranius apud Priſc. ſexte frater mi ſalue cum ſaluus venis: gratulor dijs. Gratari idem prope eſt qđ gratulare, niſi quod magis eſt poeticũ. Verg. iiij. æñ. inueni germana viam gratare ſorori. ſed conſtruitur etiã cũ accuſatiuo. Idẽ in. v. gratatur reduces. Gratificor.aris. qđ eſt gratũ facere, etiã dtō iungitur. Cicero pro Cornelio, nō alicui gratificabatur homini, aut ordini. Saluſt. etiã actō iunxit in Catilina. potentiæ paucorũ decus, atq; libertatẽ ſuam gratificare. Cicero quoq; ad Val. cur enĩ tibi hoc nō gratificetur. ¶ Irascor irasceris. Teren. tibi pol iratus ſum Philomena. ¶ Aſſentior. iris. Cice. in epiſto. ſenat9 mihi aſſenſus eſt. Idem alio loco. quibus aſſentior ſolicitam & periculoſam iuſticiã, non eſſe ſapientis, Siſena aſſentio. tis. putauit eſſe dicendũ, quẽ deinde multi ſunt ſecuti. vt autor eſt Quin. lib. j. orato. & Gellius lib. ij. noctiũ atticarum. Cice. tñ aſſentior ſemper fere dixit. atq; actō iunxit. vt in primo de oratore. cætera (inquit) aſſentior Craſſo. Idẽ in. ij. quare tibi Antonij vtriq; aſſentior. ¶ Tertia verborũ deponentiũ ſpecies eſt. Solor ſolaris, qđ eſt rebus ſolatiũ afferre. Conſolor.aris. tãtũ verbis alicui conſolationẽ adhibere. ab illo eſt ſolatiũ. ab hoc conſolatio. Execror execraris. abomior.aris. deteſtor.aris. auerſor.aris. idẽ prope ſignificant. atq; huius ordinis verba ſunt ſed aduerſari ẽ vultũ, ab ea re quã deteſtamur auertere. Vergilius. iiij. æneid. non aduerſata petentem. Ouid. j. faſtorum officioq; leuem, non aduerſatus honorem. Plinius libro. xxx. terram orbitis depreſſam aduerſantur. hoc verbo frequenter Hieronymus vtitur in ſacris litteris. ſed fere ſemper legitur mendoſe, aduerſor pro auerſor. ¶ Sequor ſequeris, cum ſuis compoſitis, huius ordinis eſt verbum, præterquã obſequor obſequeris. quod ad ſuperiorem ſpeciem pertinet. Proſequor tamen elegantiſſime præter accuſatiuum etiam ſeptimo caſui iungitur, vt proſequor te muneribus. proſequor te lachrymis. Plinius in epiſtolis. proſecutus eram viatico ſecedentem. Cicero in epiſtolis. quam tu ipſe omnibus lætis proſequeris. Conſequi eſt rem, quæ fugiebat aſſequi. ¶ Fateor fateris, & confiteor eo differunt, quod fatemur ſponte. confitemur coacti. difiteri vero eſt negare. aut non fateri, quod fatendum erat.

¶Secunda verborũ deponẽtium ſpecies eſt. quę poſt ſe cõſtruũtur cũ datiuo. Qualia ſunt hęc.

Opitulor opitularis. Auxilior auxiliaris. por ayudar. vt opitulare mihi; auxiliabor tibi.

Suffragor ſuffragaris, por ayudar conel voto. vt rogo te, ſuffragare mihi.

Refragor refragaris. por eſtoruar conel voto. vt peto a te, ne refrageris mihi.

Patrocinor patrocinaris. por defender en ſuyzio. vt ego patrocinabor tibi.

Adulor adularis. Aſſentor aſſentaris. Palpor. aris. por liſongear; vt ne aduleris malo.

Blandior blandiris. por aquello meſmo, o halagar. vt cur blandiris potentiori?

Gratulor gratularis. por auer plazer del bien de otro. vt gratulor tibi fortunis aucto.

Iraſcor iraſceris. por ſe enſañar de otro. vt tibi Pol iratus ſum Philomena.

Aſſentior aſſentiris. por ſentir; y cõſentir cõ otro. vt ſenatus mihi aſſenſus eſt.

Inſidior inſidiaris. por aſſechar a otro. vt lupus inſidiatur ouibus.

Obſequor. eris. por obedecer. Vt ego obſequor tibi. vt obſequaris mihi.

¶ Tertia verborũ deponẽtiũ ſpecies eſt; quę poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo. Qualia ſunt.

Solor ſolaris. Conſolor conſolaris. por conſolar. vt ſolare egenum, conſolare orbum.

Execror execraris. Abominor. Deteſtor. Auerſor. por maldezir. vt execror te.

Sequor ſequeris ſecutus ſum. por ſeguir. vt I. ſequere Italiam ventis.

Conſequor conſequeris conſecutus ſum. por alcãçar. vt conſequor ego; quod volo.

Fateor fateris. por confeſſar por ſu voluntad. vt fateor fatenda.

Confiteor confiteris. por confeſſar ſin ſu voluntad. vt confiteor confitenda.

Diffiteor diffiteris. por no confeſſar; o negar. vt diffiteor neganda.

¶ Precor.aris.manifestā habet significationem.¶ Deprecor quoq; idem significat qđ præcor,habet tamen aliam recōditiorem significationē,quod est detestari & abominari.Ouid.i.de ponto.sæpe præcor mortē,mortē quoq; deprecor idem Luca. in.ix.non deprecor hosti seruari.Salustius.inimici imperium & cruciatus corporis deprecor. Quid autem sit depercari Gelli9 copiose lib.vi.disputat.Imprecari est malū alicui precari.¶ Demereor,eris.quod est aliquem sibi beneficijs obnoxium facere.Quintil.lib.i.simul vt demererer amantissimos mei iuuenes. Suetonius in othone:nec minus alium alia via demerebatur.Idē in vitellio.ne qua nō arte demereretur Claudium.Ouid.in epist. phillidis.Crimine te potui demeruisse meo.illiterati dicunt demereri pro nō mereri.& demerita pro non merita.¶ Causor.aris. pro eo, quod est causam siue occasionem afferre. Horatius in epistolis:locum immeritum causatur inique. Ouid.ix,meta. visaq; causatur.Apuleius pro magia.vim meam quam voluntatem suā causari maluisse. Causo causas,quo imperiti vtuntur ꝓ efficio.is.nō dicitur latine.¶ Aemulor.aris.pro eo quod imitor in bonā partem accipitur: nam pro eo quod est inuidere datiuo iunxit Hieron. in psalmo.Noli æmulari malignantibus.Ad hanc speciem referenda sunt verba, quæ præter accusatiuum construuntur etiam cum datiuo,vt loquor tibi verba, precor tibi multa mala:& quæ præter accusatiuum desiderant etiam septimum casum.vt muneror muneras ris.dignor dignaris. Horatius in epodo.certantem.& vnam purpuræ qua muneretur te Priape.Verg.i. æñ. haud equidem tali me dignor honore. Apud antiquiores digno dignas fuit.Cicero apud Priscia.in æconomico.ex eo(inquit) numero hominū,qui apud nos hoc nomine dignantur,ideſt digni habentur.hinc Verg. iiij. æñ.dixit,coniugio Anchisa veneris dignata superbo.¶ Quarta verborum deponentiū species est.¶ Lætor lætaris. Verg.vi. æneid'. apud superos furto lætatus inani.Idem tamen.xi.libro genitiuo iunxit dicens.veterum memini,lætor ve malorum.¶ Vtor vteris quod antiquiores etiam accusatiuo iungebant. Varro apud Priscianū,vtile vtamur potius,quā a rege abutamur.¶ Potior potiris cum genitiuo & ablatiuo cōstrui potest.sed & cum accusatiuo apud antiquiores iungebatur.Salustius in Iugurtha. priusquam legatos conueniret: Atherbalis potiretur. & infra:si eius oppidi potitus foret: & ibidem. Romani signorum & armorū potiti sunt.Cicero secundo inuecti. rerum potiri volunt.Vergilius.i.æneid.optata Troes potiūtur arena. Terentius in adelphis.ille alter sine labore patria potitur commoda.Plautus in amphy.contigit,vt salui potiremur domum.¶ Vescor.vesceris.Vergilius vescitur Aeneas simul & Troiana iuuentus perpetui tergo bouis,quod etiam accusatiuo iunxit Actius apud Marcellum. Facinus (inquit) oculi vescuntur.& in Leuitico Hieronymo interprete:afferat ꝓ se duos passeres:quos vesci licitum est. Idem numeri.xiij. erat autem tēpus quando iā præcoquæ uuæ vesci possunt.¶ Fungor fungeris accusatiuo quoq; iūxit.Terentius in adelphis dicens,neq; boni,neq; liberalis functus est officium viri.

Precor precaris precatus sum. por rogar. vt sæpe precor mortem.

Deprecor.aris.por rogar o abominar. vt mortem quoq; deprecor idem.

Demereor.eris.erui.por obligar por beneficios. vt demereor amicum.

Causor.aris,por traer occasion o achaque.vt locum immeritum causatur.

Aemulor.aris.Imitor.aris.por remedar,vt æmulor patrem,Imitor matrem.

¶ Quarta verborum deponētium species est,quæ post se construuntur cum ablatiuo siue septimo casu.Qualia sunt.

Lætor lætaris.Delector.aris.por se alegrar,vt lętor meis rebus,& delector tuis.

Vtor vteris.por vsar. vt rogo te vtere meis omnibus rebus.

Potior potiris. por alcançar lo desseado. vt optata Troes potiuntur arena.

Vescor vesceris.por comer,vt capręvescuntur frōdibus.

Fungor.eris.por vsar de officio,vt fugor meo munere.

Fruor frueris.por gozar de algo,vt fruimur honestis,& quæ sunt propter se.

¶ Quinta verborum deponentium species est; quæ post se cum nullo casu construuntur nisi media præpositione.Qualia sunt,

Iocor iocaris,por burlar de palabras. vt Cicero iocatus est in Antonium.

Grassor grassaris. por saltear para robar.vt Clodi9 grassabatur per vrbem.

Castrametor castrametaris.por assentar real.vt Cęsar castrametatus est in Alpibus.

Labor laberis. por caer o resbalar deslizandose. vt caue ne labaris in lubrico.

Rusticor rusticaris.por estar en el campo,o en heredad.vt rusticatur in otio.

Philosophor.aris. por estudiar en philosophia.vt philosophatur in vrbe.

Plautus in Menechmis.nā Parasitus octo hominū munus facile fungitur.¶ Fruor fueris,qđ est finis: quemadmodū vtor vteris eorum,quæ sunt ad finem.Vnde vtimur pecunijs.fruimur autem virtute.¶ Quinta verborū deponentiū species est.¶ Iocor.aris. Auso.falsoq; in amore iocari.Manil'.v.astro. pendens iocatur in hostē.¶ Grassor.Sil'. grassandum ad magna periclis.Liuius.lib.ij.vt in te hac via grassaremur.¶ Castrametor.Regum.i.Hieron.interp.Et sicut castrametatus est iuxta lapidem Madintorij¶ Labor.eris.Ouid.iiij.de Arte.citopede labitur ætas.¶ Rusticor.Cicer.i.de legibus.Si qui dies ad rusticandum dati sunt. Philosophor. Idem.i.de Na. De. Et cum minime videbamur, tum maxime philosophabamur.

¶ Tumultuor. Pli. libro. ij. hic tumultuatur hominum genus. ¶ Cachinor a græco videtur. canchazo enim interpretatur cachinor: ad hanc speciem reduci possunt etiam, quæ in sexta specie posita sunt scilicet. ¶ Orior oreris, vel oriris. Ouid. lib. x. meta. Tu quoties oreris viridiq; in cespite flores. ¶ Nascor. Iuuc. filia nascitur ex me. ¶ Patior. eris. Ouid. xiiij. meta. quæ patiēda diu est. Idem. Heu patior telis. Verg. O passi graviora. Apō veteres vero actiuum fuit, Ennius, Populus pati, tu paties modo.

¶ De verbis communibus. Cap. v.

IN primis dicit verbum commune esse illud, quod desinit in. or. & non habet actiuum in. o. quod etiam verbum deponēs habet, a quo differt: quoniā deponens actiuam tantum habet significationem: commune vero actiuam & passiuam. Apud antiquiores quemadmodum Priscianus & Marcellus colligunt: multa huius generis fuerunt verba. vt auxilior. auxiliaris. adulor, aris. adminiculor adminicularis. adhortor adhortaris, auspicor auspicaris. abhominor, aris. adorior adoriris. abutor. eris. attestor. aris. aspenor. aris. architector. aris. assector. aris. assequor. eris. argumentor argumentaris. arbitror. aris. adipiscor. eris. blādior. iris consolor. aris. conspicor. aris. comminiscor. eris. calumnior. aris. carnificor. aris. consector, aris. contestor. aris. despicor. aris. demolior. iris. dominor. aris. depeculor depecularis. dilargior. iris. dignor. aris. exordior. iris. experior. iris. exequor. eris. fruſtror. aris for faris. hortor hortaris. metor. aris. morigeror. aris. miror, aris. machinor, aris. mentior. iris. abliuiscor. eris. queror. eris. solor solaris. Quæ omnia, tametsi inter deponentia numerantur, tamen aliquando passiue reperiuntur prolata, & ab eis participia præteriti passionem significantia. Sed etiam ab his nonnunq; vox actiua reperitur, vt sit vero simillimum, fuisse hæc olim actiua.

¶ De verbis diuersorum generū. Cap. vi.

De verbis diuersorum generum. Sunt quædam verba, quæ reperiuntur diuersis modis cōstructa, de quibus per singulas generum species aliquid attigimus, quæ nunc iccirco repetimus, vt sub vna facie per ordinem alphabeti possint lectori occurrere. Abstineo abstines de quo in sexta actiuorum verborū specie diximus.

Adeo. adis. in quinta verborum specie actiuorum.

Adulor, adularis. in secunda deponentium specie.

Amoueo. amoues. in sexta actiuorum specie.

Tumultuor, aris. por hazer bollicio, vt tumultuatur in castris.

Cachinor cachinaris. por reir demasiado. vt cachinatur in conuiuio.

¶ Sexta verborum deponentium species est, quæ post se construuntur cum ablatiuo & præpositione. a. vel. ab. Qualia sunt.

Orior oreris vel. iris. por nacer. vt ortus a patribus honestissimis.

Nascor, eris. por nacer, vt natus a clarissimis maioribus.

Patior, eris. por padecer. vt rustici patiūtur a ciuib⁹.

¶ De verbis Cōmunibus. Cap. v.

COmmune verbum est, quod desinit in. or. & non habet actiuum in. o. & retinet actiui & passiui significationē. vt ego amplector te, tu amplecteris a me. Pauca huius generis reperiūtur, hæc fere.

Complector, eris. amplector, eris. por abraçar y ser abraçado. vt complector te, & a te.

Osculor oscularis. por besar y ser besado. vt ego osculor te; tu oscularis a me.

Criminor criminaris. por acusar y ser acusado. vt ego criminor te, & tu a me.

Experior, iris. por experimentar y ser experimentado, vt ego ego experior illum: & ille a me.

Veneror, aris. por honrar y ser hōrado. vt ego veneror deos; & dei a me.

Interpretor, aris. por declarar y ser ādclarado. vt ego interpretor obscura: & illa a me.

Largior, iris. por dar y ser dado. vt largior pecunias & pecuniæ largiuntur a me.

¶ De verbis diuersorum generū, atq; sub eodem genere diuersarum formarū. Cap. vi.

ABstineo me ab iniurijs. no hago iniuria a otro. actiuum sextę speciei.

Abstineo manum a muliere. por no tocar a muger. actiuum eiusdem speciei.

Abstineo irarum. por no ensañarse. neutrū primæ speciei.

Adeo domum. vel ad domum. por yr a casa. neutrum quintæ speciei.

Adulor tibi vel adulor te. por lisongearte. deponens secundæ & tertiæ.

Admoueo tibi manum. yo llego la mano a ti. actiuum tertiæ speciei.

Amoueo a te manum. yo quito la mano te ti. actiuum sextæ speciei.

Aduersor tibi. yo te contradigo, o soy te contrario. deponens secundæ speciei.

Auerſor te.yo huyo deti.& abomínor te,deponens tertiæ ſpeciei.

Auerſor auerſaris.in tertia deponentium ſpecie.

Audio te,audio vocem.por oyr el ſonido tuyo.actiuum primę ſpeciei.

Audio a te; vel ex te vel de t yr tu doctrina. actiuum ſextę ſpeciei.

Audio audis.in ſexta actiuorum ſpecie.

Audio tibi vel inaudio, por obedeſcerte : neutrum ſecundæ ſpeciei.

Audio male abſolutum.por ſer infamado.neutrū quintæ ſpeciei.

Aſſentior tibi.vel aſſentíor tibi hoc.por conceder. deponens ſecundę & tertię.

Aſſentior.iris.in ſecunda deponentium ſpecie.

Aſſentio tibi.vel aſſentío tibi hoc.por aquello meſmo.neutrum & actiuum.

Caueo tibi.yo te,pueo.caueo te.yo huyo de ti.neutrum & actiuum.

Caueo caues.in ſecunda neutrorum ſpecie.

Careo te vel careo tui.por carecer deti.neutrū prímę & tertiæ,

Cõmitto tibi libros. por encomendar te los libros. actiuum tertię ſpeciei.

Committo committis.in tertia ſpecie actiuorum.

Committo prælium vel milites. por trauar pelea. actiuum primæ ſpeciei.

Committo vt non colam parentes.por peccar.neutrum quintę ſpeciei.

Credo tibi & credo tibi hoc.por creer.neutrum ſecundę & actiuum tertiæ.

Credo credis.in tertia ſpecie actiuorum.

Credo tibi pecunias. por preſtarte los dineros.actiuum tertiæ ſpeciei.

Conſulo tibi.por proueerte o darte conſejo.neutrū ſecundæ ſpeciei.

Cõſulo te.por demãdarte cõſejo.actiuũ primę ſpe.

Conſulo conſulis.in tertia ſpecie actiuorum.

Conſulo boni.por echarlo,o iuzgarlo a buena parte,neutrum ſecundæ ſpeciei.

Commendo te regi. por encommendarte al rey. actiuum tertiæ ſpeciei.

Cõmendo cõmendas.in tertia ſpecie. actiuorum.

Commẽdo te apud regem. por alabarte delãte del rey.actiuum primæ ſpeciei.

Certo tibi vel certo tecum.por contender contigo. neutrum ſecundæ & quintæ.

Certo certas.in quinta ſpecie neutrorum.

Cõtendo tibi vel tecum.por aquello meſmo.neutrum ſecundæ & quintæ.

Contendo contendis.in quinta ſpecie neutrorum.

Congredíor ibi vel tecum. por encontrar cõtigo. deponens ſecundæ & quintæ.

Conſtítuo tibi vel tecũ.por concertar contigo.neutrum ſecundæ & quintæ.

Conſtituo conſtituis.in quinta ſpecie neutrorum.

Do tibi pecunias.por darte los dineros.actiuum tertiæ ſpeciei.

Do das.dedi.in tertia ſpecie actiuorum.

Do tibi litteras ad amícum. para que ſe las lleues. actiuum eiuſdem ſpeciei.

Do ad te litteras.para que en auſencia las leas.actiuum primæ ſpeciei.

Do tibi pecunias dono. por darte los dineros graciоſos.actiuum tertiæ

Dono donas.in tertia ſpecie actiuorum. Dono tibi pecunias. por aquello meſmo. actiuum tertiæ ſpeciei.

Dono te corona.por darte corona en ſeñal de honra.actiuum quintæ.

Dolet mihi caput proprie. Doleo caput figurate, neutrum ſecundæ.

Doleo doles.in ſecunda ſpecie neutrorum. Doleo vicē tuã.peſame de tu fortũa y deſdicha.figu.

Dego degis.in quinta ſpecie neutrorum. Dego,is.abſolute,vl'dego vitã.por biuir. neutrum quintæ.

Exigo exigis,in quarta ſpecie actiuorum. Exigo te pecunias,vel exigo a te pecunias.actiuum quartæ & ſextæ.

Exeo exis,in quinta ſpecie actiuorum. Exeo domum.vel exeo domo.por ſalir de caſa.neutrum quintæ.

Facio facis,in tertia ſpecie actiuorum. Facio tibi iniuriam.por hazer te iniuria, &c. actiuũ tertiæ.

Facio te maximi.por eſtimarte en mucho,acti.ſcdę

Facio te certiorē.por auiſarte.actiuũ primę ſpeciei.

Facio tecum.por conuenir y concertar cõtigo.neutrum quintæ.

Induo induis.in quarta ſpecie actiuorum. Induo te veſtem.por veſtir te la veſtidura.actiuum quartæ ſpeciei.

Induo te veſte.por aq̃llo meſmo.actiuũ ſextæ ſpe.

Induo tibi veſtem por aquello meſmo.actiuum tertiæ ſpeciei.

Ignoſco ignoſcis.in ſecunda ſpecie neutrorum. Ignoſco tibi.vel ignoſco tibi peccatum,por te perdonar.neutrum & actiuum.

Inuideo inuides.in ſecunda ſpecie neutrorum. Inuideo tibi.vel inuideo tibi veſtē.por tener te embidia.neutrum & actiuum.

Illudo illudis,in ſecunda ſpecie neutrorum. Illudo tibi.vel illudo te.por hazer de ti burla.neutrum & actiuum.

Indulgeo indulges.in ſecunda ſpecie neutrorum. Indulgeo tibi.por regalar y tratar delicadamenre. neutrum ſecundę.

Indulgeo operam litteris.por dar obra alas letras. actiuum tertiæ.

Impono imponis.in ſecunda ſpecie neutrorum. Impono tibi onus por ponerte carga acueſtas.actiuum tertiæ.

Impono tibi.por engañar te.neutrũ ſecũdę ſpeciei.

Inceſſo inceſſis.in ſecunda ſpecie neutrorum. Inceſſo tibi,inuado tibi.por tentar o acometer.neu

Inuado inuadis.in ſecunda ſpecie neutrorum. trum ſecundæ.

Inceſſo te.Inuado te.por aquello meſmo.actiua primæ ſpeciei.

Lætor lætaris.in quinta deponentium ſpecie. Lætor malorum vel malis.por alegrarſe cõ males. deponens primæ.

Mano manas,in tertia neutrorum ſpecie. Manat aqua ex fõte.vel fons manat aqua.por manar.nneutrum quintę & tertiæ.

Moneo mones.in quarta actiuorum. Moneo te rem honeſtam.por amoneſtarte lo honeſto.actiuum quartę.

Admoneo te honeſtorũ. por traer te ala memoria actiuum ſecundæ.

Miſereor miſereris. in prima deponentium ſpecie. Miſereor innocentis.por auer miſericordia del innocente.deponens primæ.

Miſereor miſereris.in tertia deponentium ſpecie. Miſereor innocentem.por aq̃llo meſmo. deponẽs tertiæ.

et.in quarta imperſonalium ſpecie. Miſeret me innocentis.por aquello meſmo, imper

Metuo tibi.por auer miedo que te venga mal.neutrum ſecundæ. *Metuo metuis.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Metuo te.por auer miedo de ti.actiuum primæ ſpeciei.

Noceo tibi;vel noceo te por empecer te.neutrum ſecundæ & actiuum primæ. *Noceo noces.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Oro te, vel a te rem honeſtam.por demandar te lo honeſto.actiuum quartæ & ſextæ. *Oro oras.in quarta actiuorum ſpecie.*

Oleo vnguentum. por oler a vnguento. neutrum figuratum. *Oleo oles.in quinta neutrorum ſpecie.*

Olet mihi vnguẽtum.por oler me el vnguẽto.neutrum ſecundæ.

Olfacio vnguentum.por oler yo el vnguento.actiuum primæ.

Obliuiſcor tui;vel te.por oluidarte. deponens primæ & tertiæ. *Obliuiſcor.eris.in prima deponentium ſpecie.*

Palpor tibi.por liſongearte,o halagar te.deponens ſecundæ. *Palpor.aris.in ſecunda deponetium ſpecie.*

Palpo te.por aq̃llo meſmo actiuum primæ ſpeciei.

Pugno tibi,vel pugno tecum. por pelear contigo neutrum ſecundæ & quintæ. *Pugno.as.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Prouideo tibi.por proueer te y mirar por ti. neutrũ ſecundę. *Prouideo.es.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Prouideo te.por mirar te d̃ lexos. actiuũ primę ſpe. *Prouideo.es.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Parco tibi.por perdonar te los errores.neutrum ſecundæ ſpeciei.

Parco tibi pecunias.por guardarte los dineros.actiuum tertiæ ſpeciei.

Pareo tibi,vel pareo tibi omnia.por obedecer.neutrum ſecundæ & actiuum tertiæ. *Pareo.es.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Poſtulo te vel a te debitum.por demandarte la deuda.actiuum quartæ & ſextæ. *Poſtulo.as.in quarta actiuorum ſpecie.*

Poſtulo te repetundarum.por demandar los cohechos.actiuum ſecundæ.

Peto a te vel te libros.por demandarte los libros. actiuum quartæ & ſextæ. *Peto.is. in quarta actiuorum ſpecie.*

Peto te lapide.por herir te cõ piedra.acti. quĩtę ſpe.

Potior virgine.yo alcanço la donzella que deſſeaua.deponens quartæ. *Potior.iris.in quarta deponentium ſpecie.*

Potior rerum. por alcançar el imperio delas coſas. deponens primæ.

Reminiſcor tui vel te. por recordarme de ti. deponens primæ & tertiæ. *Reminiſcor.eris.in prima deponentium ſpecie.*

Salio ſalis por ſaltar, Salto ſaltas.por dançar.neutra quintæ. *Salio;ſalis.in quinta neutrorum ſpecie.*

Salit ouem aries.por ſaltar ſobre ella. actiuum primæ ſpeciei.

Timeo tibi.por auer miedo que te vẽga algũ mal. neutrum ſecundæ. *Timeo times.in ſecunda neutrorum ſpecie.*

Timeo te.por auer miedo de ti.actiuũ primæ ſpeci.

Veſcor panem vel pane.por comer pan.deponens tertiæ & quartæ. *Viſcor.eris.in quinta deponentium ſpecie.*

Vtor panem vel pane.por vſar de pan. deponens tertiæ & quartæ, *Vtor.eris.in quinta deponentium ſpecie.*

De verbis impersonalibus. Postea quã in superioribus de verborũ personaliũ constructione disseruimus, consequens est, vt de impersonalibus disputetur. Cumq; impersonaliũ genera sint duo. hoc est actiuæ vocis, & possiuæ vocis. primũ agit de verbis impersonalib9 vocis actiuæ, que rursus in quinq; species diuidit. ¶ Prima verborũ impersonaliũ. Si bene horũ verborũ naturã cõstructionẽq; excutias, personalia sunt, quoniã suppositũ habent, aut expressum: aut implicitũ. Cice. pro Plancio. si quid mea minus interest, id te forte magis delectat. Idem pro eodem. non solũ quid cuiq; debeam, sed quid cuiusq; interfit. Idẽ pro Sylla. vestra enim hoc maxime interest. Quod si cũ infinitiuis hæc verba cõstruãtur, quis nõ videt infinitiuũ, qui pronomine rẽ verbi significãte plærũq; ponitur: posse illis dare suppositũ? Tantũ nãq; valet mea interest legere, quãtum lectio ad me pertinet. tua refert audire, quantũ auditio est tua, vel (vt paulo post ex verbis Sipõti. dicemus) in re tua est auditio. hac quoq; ratione dicimus. senatoris est, vel interest rẽpublicam gubernare, pro eo qd' gubernatio reipublicæ est senatoris. vel est in re senatoris, vel pertinet ad senatorẽ. Itaq;, qd' diximus hæc verba construi cũ genitiuo ante se: si clausulã resolueas: cũ genitiuo post se cõstrui recte dixeris. Affert Laurentius rationem, cur dicimus mea. tua. sua. nostra, vestra. cuia refert. vel interest, & non mei. tui. sui. nostri. vestri. cuius refert, vel interest cũ in reliquis omnibus genitiuo vtamur. Nã quẽadmodũ ex illius autoritate lib. j. diximus. ego. tui. sui. pnomina duplices apud antiquissimos habuere genitiuos. ego mei vel mis. tu tui vel tis. sui vel sus. quorũ priores genitiui significant passionem, posteriores vero actionẽ: qui tamẽ cũ ab vsu recessissent, in eorũ locũ substituta sunt pnomina illa possessiua meus. tuus. suus. quæ æque actionẽ significant. Itaq; cũ illa verba interest & refert exigerent, vt cũ genitiuo significationis actiuæ cõstruerentur. genitiui autẽ illorũ pronominũ qui extãt, passiue significarẽt, recurrẽdũ fuit ad pronomina possessiua (quæ vt dixim9) actionẽ significãt, quãdoquidem in locũ actiuæ significationis genitiuorũ, qui non extant, substituta sunt. & p eo qd' esse debuit, interest mis legere. refert tis audire. dicim9 interest mea legere. refert tua audire, quia (vt diximus) nõ potuimus dicere: interest mei legere. refert tui audire. accepim9 autẽ mea. tua. sua. qua necessitate dixim9 coacti. nostra. vestra. cuia. ad illorũ pportionẽ assimilatẽq; quã inter se habebãt. Potuiu9 nãq; recte dicere interest nostrũ legere. refert vestrũ audire. cui9 vl quorũ interest docere. ci9 vel eorũ refert salariũ accipere. videlicet qa nostrũ & vestrũ, cui9 vl quorũ actiue accipi possunt. Sed cur gtũs i ablatiui terminationẽ fœmininã cõmutat9 est, Valla putat esse hãc rationẽ, qd' ablũs in signtiõe pxim9 ẽ gtõ, & qd' termiatio fœminina media ẽ triũ generũ, vl suauitatis gratia, ne durũ videretur dicere, mco interest. vestro refert. Putat quoq; mea. tua. sua. nostra. vestra. cuia. substãtiue esse accipiẽda. Huius cõmẽti Valla se inuẽtorẽ esse gloriatur. Sed in hac posteriori rõne, ego magis Sipõtino assentior dicẽti, qd' interest cõponitur ex in, & re, & est. refert ex res, & fert. nihil enim aliud est interest præceptoris legere, quã in re præceptoris est legere, hoc est lectio. & refert discipuli audire. i. res discipuli fert audire. interest mea docere. hoc est in re mea est docere. refert tua mercedẽ soluere, hoc est res tua fert mercedẽ soluere. p eo qd' esse debuit in re mis est docere, & res tis fert mercedẽ soluere. Sed, vt ad Laurẽtij inuẽtũ redeamus, quoniã ablatiui illi pnominũ possessiuorũ p genitiuis primitiuorũ q nõ extant, suppositi sunt, si adiectiuũ superuenerit, genitiuis potius qui sub intelliguntur, quã ablatiuis qui explicantur, iungendum est. vt mea solius interest legere. quasi dicerem, mis solius interest legere. tua vnius interest audire. ac sic diceretur, tis vnius interest audire. Si vero substantiuum fuerit illud, quod additur, quia vix esset tollerabile, si genitiuo iungeretur: in aliã dicendi formam cõmutari debet. itaq; rectius dixerim, mea qui sum Antonius interest legere. quã mea Antonij. Sed de hoc satis multa in principio huius libri diximus. ¶ Secunda verborũ impersonaliũ. & hæc in infinitiuo, quod loco nominis ponitur, suppositum habet, vt accidit mihi febrire, pro febricitatio mihi accidit. contigit mihi ire, pro iter mihi contigit. euenit mihi docere. pro doctrina mihi euenit. conuenit mihi audire. pro auditio mihi conuenit. placet mihi legere, pro lectio mihi placet. licet mihi amare. pro amor mihi licet. expedit mihi proficisci. pro profectio expedit mihi. vacat mihi dormire. pro dormitio mihi vacat. constat mihi te insanire. pro insania tua mihi constat. patet mihi te esse ignarum. pro ignorantia tua mihi patet. liquet mihi te esse mendacem. pro mendacium tuũ est mihi liquidũ. Et eodem modo de similibus. hæc enim verba alias impersonalia sunt, vt quod Apostolus, Hieronymo interprete dicit, omnia licent, sed non omnia expediunt

¶ De verbis Impersonalibus. Capũ. vij.

VErbũ impsonale est duplex, actiuæ vocis, qd' est simile tertijs psonis verbi actiuę vocis, vt vt miseret, pudet. passiuę vocis: qd' est simile tertijs personis passiue vocis. vt currítur; statur; de quo paulo post dicemus. Sed verborũ impersonaliũ ctiuæ vocis, complures sunt species.

¶ Prima verborũ impsonaliũ actiuę vocis species est. q̃ ante se exigũt genitiuũ; & post se infinitiuũ, & sunt duo; interest & refert. vt pceptoris interest docere. senatoris refert administrare rẽ publicã. Cõstruũtur vero cũ ablatiuo generis fœminini numeri singl'is horũ pnominũ mea. tua. tua. sua. nr̃a vestra. adde etiã ab hoc nomine qs vel q̃. vt mea interest legere. tua refert audire. cuia interest pfiteri. ei9 interest salariũ pcipere.

¶ Scd'a verborũ impsonaliũ actiuę vocis spẽs est. quę ante se exigũt dtm̃, & post se infinitiuũ. vt

Accidit mihi febrire. acontece me tener fiebre.
Contigit mihi ire. acontece me yr.
Euenit mihi docere. acontece me enseñar.
Conuenit mihi audire. conuiene me oyr.
Placet mihi legere. Plaze me leer.
Licet mihi amare. yo puedo amar.
Expedit mihi proficisci. es me vtil partir.
Vacat mihi dormire. vaga me dormir.
Cõstat mihi te insanire. es me cierto q̃ tu eres loco.
Patet mihi te esse ignarũ. es claro q̃ tu eres nescio.

¶ Tertia verborũ impersonaliũ, hæc quoq; personalia sunt, habentq; æquæ suppositum in infinitiuo. vt delectat me audire pro auditio delectat me. nam delecto actiuũ est. Iuuat me cantare. ideſt cantus iuuat me: quoniam iuuo actiuũ etiã est. Verg. in buc. non omnes arbusta iuuant humilesq; myricæ. Decet me legere, hoc est lectio decet me. Nam & Ouid. in. j. de reme. dixit lude decẽt animos mollia regna tuos. Oportet etiam, quod impersonale videtur esse, personale fuit aliquando. vt Cecil. apud Priscia. vt ea, quæ oportuerint facta nõ sint ¶ Quarta verborum impersonaliũ, huius ordinis verba manifestũ est esse personalia, quamuis a nonnullis inter impersonalia numerẽtur, habent autem suppositum in infinitiuis, qui (vt diximus) loco nominũ ponũtur. vt incipit me tædere vitiorum, hoc est tedium vitiorum me inuadere. & cadẽ ratione de reliquis. ¶ Quinta verborum impersonaliũ pœnitet. Verg. in buc. nec te pœniteat calamo triuisse labellũ. apud antiquiores personale fuit actiuæ vocis. vt Actius. nunc pœnitebant libenter liberi. Sed Hierony. quasi actiuum protulit in Ecclesiast. post factũ (inquit) non pœnitebis: & quasi deponens in euangel. Marci. pœnitemini. & credite euangelio. & in actib⁹ apostolorum. pœnitemini & conuertimini. Participia quoq; reperiũtur pœnitens & pœniturus. Actius apud Marcellum, neq; quẽq; arbitror pœniturum tuæ laudis. Piget. Plau. in pseudolo personale protulit, quod pudet (inquit) facilius fertur: quã id, quod piget, in præterito pigitum est dicimus Gelli. lib. xij. pigitum est cunctos saltem esse penulatos. Silius lib. vij. puni. nec pigitum paruosq; lares, gerũdio quoq; vsus est. Cicero. de claris orato. ad misericordiã (inquit) inducitur: ad pudendũ ad pigendum. Participium quoq; futuri vocis passiuæ Propertius posuit lib. iiij. hostis abinuita verba pigenda lyra. Pudet quoq; actiuũ etiam fuisse Luca. testatur, cum dicit semper metuit, quem sæua pudebunt. in præterito puduit & puditum est facit. Plautus in bacchidibus, neq; me, neq; te tuis intus puditũ est factis. Apul. pro magia. nonne vos puditum est hæc crimina tali viro obiectare? Gerundio vsus est Cice. in. j. de orato. non (inquit) pudendo: sed non faciendo id, quod non decet. Participia quoq; reperiuntur pudens, puditurus & pudendus: & in præterito pudefactus Pli. lib. xxxvj. tanq; puditurum esset extinctos. Gell. lib. j. neq; pudenda dico aut pœnitẽda. Cõposita quoq; sunt ab eo dispudet pro valde pudet, & depudet pro non pudet. Apul. pro magia. non vos tot calumniarum tandem dispudet. Ouid. depuduit. profugusq; pudor sua signa reliquit. Miseret. Verg. vij. æneid'. o genitor nec te miseret nataq; tuiq;, nec matris miseret. in præterito misertum est facit. Miseresãt quoq; impersonaliter reperitur. Teren. atq; inopis (inquit) te miseresçat mei. Tædet, a quo est compositum pertedeo, quod in præterito pertæsum est facit: cũ datiuo construxit Gracchus apud Diomed. vsq; adeo (inquit) mihi pertesum esse. Gellius etiam personale protulit lib. j. nocti. verbis (inquit) eius de fatigati pertæduissent. Pertæsus participium frequens est: sed omissa sui verbi origine cum accusatiuo construitur. Sueto. in Iulio, pertæsus (inquit) ignauiam suam. Idem in Tiberio. postremo semetipso pertæsus. Idem in Augusto. pertæsus morum peruersitatem.

¶ Tertia verborum impersonalium species est, quę ante se cõstruuntur cũ accusatiuo, & post se cũ infinitiuo, vt

Delectat me audire, plazer me oyr,
Iuuat me cantare, plazer me cantar.
Oportet me docere, conuiene enseñar,
Decet me legere, es me honesto leer.

¶ Quarta verborũ impsonaliũ species est, q̃ cũ iunguntur infinitiuis verborũ impersonaliũ proprie sic dictorũ, impsonalia sunt, alias vero psonalia. vt

Incipit me tædere vitiorum, comiẽçoauer enoso delos vicios,
Desinit vos pudere, vos dexays de auer verguẽça,
Non potest illos pœnitere, no pueden tener pesar,
Solet bonos pigere, suelen los buenos auergõçarse
Debet malos pudere, deuẽ los malos auergõçarse,

¶ Quinta verborũ impsonaliũ species est, q̃ ante se cõstruũtur cũ accusatiuo. & post se cũ genitiuo vel infinitiuo. & hęc sũt ꝓprie impsonalia, si vlla sũt. vt

Pœnitet me vitæ, pesa me dela vida,
Piget me patris, verguença he de mi padre,
Pudet me peccati, verguença he del peccado,
Miseret me pauperis, misericordia he del pobre,
Tædet me ciborum, enoso he delos manjares.

VErba impsonalia passiuæ vocis semp significãt actionẽ cũ quadã gñalitate, suntq; ꝓprie a verbis neutris absolutis, vt currĭtur, cõcurritur, ſtatur, pugnatur, itur, certatur. Transfigurantur tamen, vt dicit Diomedes, a verbis neutris, quæ

¶ Verba impersonalia. Nullus est in arte mea locus, qui tãtum nouitatis videatur attulisse: tãtumq; mihi ab obtrectatoribus meis inuidius conflauerit, quantum hic in quo de verbo impersonali vocis passiuæ contra omniũ fere præcepta disserui. Nam cum plęriq; omnes grammatici, tam ex veteribus, quam ex iunioribus scribant: verbum impersonale vocis passiuæ ab omnibus verbis actiuis posse deduci: atq; ad imaginem passiuorum admittere ablatiuum cum præpositione, a. vel ab. pro persona argente, vel faciente, quæ insolentia: ne dicam interpries fuit, vt contra communes aliorum præceptiones a verbis tantum neutris absolutis originem habere, & cum nullo construi casu diceremus? ego (vt teste conscięntia mea verum fatear) antea quam hoc documẽtum scriberem, diu multumq; cogitaui, quos potissimum autores sequerer: cũ apud Phocam & Diomedẽ grammaticos non contemnendos legissem, verbum impersonale vocis passiuæ figuraritantum a verbis neutris absolutis, vel quæ datiuum casum in seriem orationis admittunt, apud reliquos vero omnes grammaticos posse etiam a verbis actiuis deriuari. Sed cum in ponẽdis exemplis vidissem vtroq; nunq; vsos nisi verbis impersonalibus, quæ a neutris deriuantur, cœpi mecum acrius reputare: an vspiam apud autores reperiretur verbum impersonale, quod a verbo actiuo descenderet, quod cum non facile occurrisset, atq; econtrario mille loci venissent in mentem, in quibus erat a verbis neutris impersonale deductum: cœpi pedibus manibusq; in Phocæ atq; Diomedis ire sententiam: secutusq; sum

illud maxime præceptum: quod multis alijs in locis vsurpaui, & repetens iterum iterumq; monebo: regulas artis grammaticæ limitandas esse potius, quam ampliandas, quemadmodum enim ex præcepti contractione etiam circa terminos ab arte permissos nihil periculi timetur: ita ex laxitate illa nimia in multos errores & linguæ vitia incurramus, necesse est. Quare de nobis existimare nemo debet, quod hanc præceptionem ex errore, aut ignorantia quadam scripserimus: cum in explicandis quattuor coniugationum formis communem sim doctrinam secutus: & in verbis actiuis, quæ declinanda pueris proposuimus, vt ex illa, pportiõe reliqua declinare posset, nos quoq; verba impersonalia vocis passiuæ adiecim⁹, amatur, docetur, legitur, auditur. Sed quoniã illic pueros litterarum rudes erudiebamus, laxãdæ fuerunt habenæ: vt in vna verbi positione tres simul voces agnoscerent. actiuam. impersonalem. passiuam. Nunc vero cum incipiunt aliquid sapere. cõpescendi sunt, atq; luxuries illa verborũ, quasi falce quadã coercenda est. Idq; fecimus persuasi eius ipsius quem citauimus Diom. exẽplo: qui in explicanda verborũ cõiugatione scripsit verba impersonalia amatur, docetur. legitur. auditur. postea vero cũ de illis cœpit disserere (inquit.) Passiua impersonalis declinatio figuratur ex verbis, quæ absolutiua sunt. ideſt neutralia, quæ certas personas nõ admittunt passiuæ declinationis: quoniam sunt neutralia, nihilominus tñ tertiã personã admittunt passiuã & declinãtur passiua declinatione more impersonali. vt pugnatur. certatur. viuitur, itur & sequitur. ¶ Sunt præterea verba, quæ cum sint impersonalia ab actiua declinatione in persona tamen patienti impsonali modo figurantur: ea sunt quæ datiuo casui cohærent. vt maledico tibi. inuideo tibi. consulo tibi. prouideo tibi. nocco, tibi hæc omnia in passiua declinatione non recte dicimus tu maledíceris a me: sed maledicitur tibi, inuidetur tibi. consulitur tibi. prouidetur tibi, nocctur tibi. & similia: non enim dicimus noceor. eris. huiusmodi enim verba passiuam naturã non habent. hæc Diomed. Cui astipulatur eadem prope sentiẽs Phocas. Sunt (inquit) verba impersonalia, quæ a uerbis neutri generis transfigurãtur. vel actiuis, quæ datiuum casum in seriem orationis admittunt. Et qualia verba sint, exemplis declarat. vt sedetur. ambulatur. statur. pugnatur. itur, studetur. nocetur. suadetur. Illud quoq; mirabile est, cur Prisci. de vero impersonali differens scripsit posse illud deriuari ab omnibus verbis actiuis & neutris, sed nulla deinde alia subdit exempla: quam quæ Diomed. & Phocas adiecerunt. Nimirum, quia apud autores idoneos illa tantum reperta sunt, ergo aliud sentire videtur cum præcepta scribit, aliud cum exempla subiungit. ¶ Sed qd immoramur in re, quæ non argumentis atq; rationibus, sed vsu & autoritate clarissimorum in sermone latino virorum cõprobanda est? atq; vnius maxime Vergilij extra omnẽ humani ingenij sortem poetæ castigatissimi: apud quẽ nemo vnq; legit verbũ impersonale a verbo actiuo, sed passum a verbis neutris & absolutis. vt in. i. æñ. hic iam tercentũ totos regnabitur annos, & in eodem, stratoq; super discumbitur ostro. Idem in. iiij. Anna vides toto properari littore circum. Et in. vj. itur in antiquam siluam stabula alta ferarum. Et in. x. macte noua virtute puer sic itur ad astra. Et in. xij. nunc totis in vulnera viribus itur. Idem. in. vij. stant belli causæ, pugnatur cominus armis. Et in. x. certatur limine in ipso ausoniæ. Et in eodem licet in muros tota discurritur vrbe. Idem in. iij. geor. heu male tunc Libyæ solis erratur in agris. Et in. iiij. eiusdem, post vbi iam thalamis se composuere, siletur in noctem. Sed & alij autores vno omnium consensu idem obseruant. Hora. i. sermo. concurritur horæ momento. Flaccus. viij. argonauti. Gramineis ast inde toris discumbitur olim. Iuuen. curritur ad vocem iocunda. idem. clamatur, nullo gemit hæc tibijcina cornu. & alio loco. surgitur: & misso proceres exire iubentur consilio. Ouid. iiij. fasto. seu quod ad vsquam decem numero crescente venitur. Flaccus. v. argonauti. Surgitur in somnos: seq; ad sua lumina flectunt. Idem in. i. paretur, molli iuuenes funduntur in alga. Papi. ij. theba. summisq; insiditur astris. Apuleius. iij. floridorum: sed vbi diutius equo sedetur. & lib. Regum. iij. Hiero. interprete. domuncula in qua sedebatur ad iudicandum. Teren. quid fit? quid agitur? statur. Iuue. stat cõtra, starique iubet. Ouid. i. meta. viuitur ex rapto. & Persius. nec voto viuitur vno. & Claudi. Viuitur exiguo melius. Cic. in epist. quid agas? sic viuitur. & in alio loco. laboratur vehementer. Quint. lib. i. sed compositione peccatur, quæ iam sermonis est. nimis audacter Apul. in. i. flori. spatium (inquit) pluitur & ningitur: & . iiij. meta. idem. mœretur. fletur. lamentatur, quod a deponenti durum est. quemadmodũ sit illud Plaut. in capti. duobus. quasi cum calletur, cochleæ in occulto latent. ¶ Transfigurantur tamen, vt dicit Diomed. & cũ illo Phocas a verbis neutris, quæ datiuũ casum in seriẽ orationis recipiunt. quanq; illi neutralia actiua dicunt. vt Cice. nihil mihi noceri potest. Apul. in. lib. i. de philosophia, ijs rebus nocetur, quæ sunt viliores. & ibidem: cũ noceri alteri, malorum omnium maximũ sit. Mart. non bene (credc mihi) seruo seruitur amico. Ouid. in epist. Didus, si mihi non parcis: puero parcatur Iulo. Idem. i. meta. vix nunc obsistitur illis. Papi. iij. thebai. proficitur bello. ni mauis effectiuum esse. Flaccus in. ij. argona. vela legunt, remis insurgitur, pro in remos: sicut Verg. in voce actiua dixit. v. æneid. nunc nunc insurgite remis Hectorei socij. Sunt etiam verba quædam ambigua, quæ, vt supra diximus, in diuersis generibus reperiuntur, quæ res poterit imperitiores turbare. vt ecce timeo te, actiuum est: timeo tibi neutrum. Ab hoc igitur posteriore dixit Seneca in medea, timetur vrbi. Dicimus etiam vindico te, & vindico in te: sed illud actiuum, hoc neutrum, a quo Salust. dixit, vindicatum fuit in noxios. & Apul. in primo metamor. vt in eam die altero saxorum iaculationibus vindicaretur. & in. iij. dixit, quin etiam in vestrum ciuem vindicaretis. nam vindicare in aliquem: autore Diomed, est illum punire. ¶ Præterea credo tibi pecunias, actiuum est: pro fidei tuæ committo, credo tibi, pro eo quod est fidem habeo neutrum. sic Iuue. ab eo dixit, hæc eadem nobis licet & laudare: sed illis creditur. Cano quoq; actiuum est. vt arma virumq; cano, sed canere progressui & receptui, quo sæpe vtuntur historici: neutrum est secundi ordinis. ab hoc igitur dixit Macrob. libro secundo in somnum Scipionis: ad bellum progressui atq; etiam receptui canitur. Ludo etiam tum actiuum, tum neutrum absolutum, tum etiam neutrum transitiuum reperitur.

datiuum casum in seriem orationis recipiunt. vt nihil mihi noceri potest. Cum accusatiuo vero nullo modo construi possunt. sed neq; cũ ablto cũ præpositione a vel ab, nisi gñalitatem illum explicet. vt ab omnibus reclamatur. hoc est qd omnes reclamant.

Vnde & a Diome. inter ambigua numeratur, hoc est quæ in.o. terminata & actiua possunt esse & neutra. Nam (vt ille ait.)pro irrideo.actiuum est.& apud Verg.i.æneid.quid natum toties crudelis tu quoq; falsis ludis imaginibus.sed ab absoluto,pro eo qđ' est aleam exercere.Iuue. Dixit,posita sed luditur arca.a neutro.Persi.tibi luditur,affluis amens. Nam pro illuditur positum est, qđ'(vt alio loco diximus)tum actiuum,tum neutrum transitiuum reperitur. vt apud Verg.iiij.æneid. & nostris illuserit aduena regnis.Nam cũ verbum pro alio verbo ponitur,etiam illius constructionem cum significatione mutuatur. vt Coridon ardebat alexim. pro amabat.& Papi.in Achil. quo fugitur per plana gradu .i. curritur.neq; enim fuga, sed cursus significabatur. Sunt tamen apud autores plerũq; verba passiua,quæ videntur impersonalia,cũ suppositũ in nominatiuo non habeãt, sed aut verbum infinitum, aut clausulam integram.vt apud Verg.i.æñ.cur dextra iungere dexteram non dat

Quod si vspiam apud autores reperiatur exẽplum,quod huic p̃ceptioni repugnet,illud erit pquã rarũ; & qđ' nõ possit vsũ cõsuetudinẽcp efficere, atcp ex cõsequenti,necp in artẽ redigi.

ur:vbi iungere,nomen est infinitum: & pro coniunctione dextrarũ ponitur,& in eodem.si datur Italiã socijs,& rege recepto tendere. ideſt iter ad Italiam. & in.vj. sed non ante datur telluris operta subire. ideſt deceſcensus ad opaca terræ.& in eodem.nec ripas datur horrendas & rauca fluenta trasportare prius.i.trãsportatio riparũ.atq; iterũ. datur ora tueri nate tua.ideſt intuitus tui oris. Iden in. vj. non dabitur esto regnis prohibere latinis. ideſt prohibitio regnorum. & in.ix. Maria ante exurere Turno,quam sacras dabitur pinꝰ.ideſt exustio maris.& in.xj.coeant in fœdera dextra,qua datur.subaudi coire.ideſt coitio siue coniunctio dextrarum. & in.j.georg.multa forent,qui mox cœlo properanda sereno maturare datur.ideſt maturatio properandorum. Simile est illud Plin.iunio.in epistolis,& quatenus denegatur illis diu viuere, ideſt vita diuturna.nam hoc loco diu viuere, tam nomen est, quã in illo Persij versu.nostrũ illud viuere triste aspexi. pro nostram illam vitam tristem. Eadem ratione efficiuntur impersonalia quædam verba vocis actiuæ.vt conuenit mihi docere,ideſt doctrina,expedit mihi legere. ideſt lectio. Sed & oratio integra potest dare verbo passiuo suppositum.vt apud Ouidium.xv.metamor. quæritur interea, quis tantæ pondera molis sustinere queat.nam pro supposito huius verbi,quæritur.totum illud positum est, quis queat sustinere pondera tantæ molis. Eeodem modo dixit in. ij. eiusdem. ne ve præces animos, & verba precantia flectant, posse loqui eripitur. ideſt potestas loquendi. Horat. j. epist. quo mihi fortuna si non conceditur vti. subaudi fortuna. ideſt vsus fortunæ. Macro. in. j. saturn. eundem esse Iouem, & solem claris docetur indicijs. & in eodem, quid in commune seruilis fortuna profuerit. non paucis docetur. neq; audiendus est Seruius grammati. qui inani quadam ratione ductus in carmine illo primi buc. vsq; adeo turbamur agris. Nam suo tempore (vt ipse fatetur) illa fuit lectio, & quidem meo iudicio verissima, expuncto verbo turbamur, illius loco substituit turbatur, quasi turbamur, illo in loco non aptius quam turbatur, quadret. Quid? quod si turbatur verbum esset impersonale, cum semper actionem cum quadam generalitate significet, exponendum erat omnes, aut plerique turbant, siue expellunt, quod est contrarium sensui poetæ, quia non omnes ciues expellunt a totis agris, sed potius expelluntur, neq; sum ignarus Quintilian. etiam hunc, versum ita legere vsq; adeo turbatur agris, sed ego persancte iurarem Vergil. non turbatur,sed turbamur scripsisse. ¶ Sunt præterea quædam verba, quæ cum sint actiua ratione constructionis quodãmodo neutra efficiuntur,vt si dicam, disputatur de re subtili,agitur de re præclara. queritur de substantia elementorum,docetur de natura deorum.Cicero in episto.de panthe.agitur diligenter. intelligitur enim res, aut negocium de pantheris,qđ' in alia epistola expræsserit dicens.res agitur per eosdem creditores.quemadmodum Vergi.vij.æneid.suppresserit, dicens.stipitibus duris agitur subdibus ve præustis. Macro.j.satur.inter illos de rebus arduis disputatur. Idem in.j.in somnum Scipionis.in hac interrogatione de animæ immortalitate tractatur. Cicero in topi. diffinitio est oratio, qua id de quo quæritur,ostenditur. Quintilianus lib. x. de personis iudicatur, sed de rebus contenditur. Quemadmodum igitur ego de hac re in actiua voce dicimus . pro ago hanc rem. ita agitur de hac re in voce passiua, pro hæc res,ac si mauis dicere, ago de hac re naturaliter dictum esse, agitur de hac re verbum impersonale erit Sed de his satis multa diximus, & quæ possint etiam pertinaces in nostram sententiam adducere. In eo vero quod scripsi, cum accusatiuo nullo modo construi potest,cum vno tantum Alexandro illiusq; sectatoribus mihi certamen est, qui putauit latine posse dici. Matthæum legitur.psal.erat ante legendum,qui loquendi modus inauditus est, atq; latino sermoni incognitus. Quod vero addidi sed neq; cum ablatiuo & præpositione.a.vel.ab.nisi generalitatem illam explicet: contra omnes in commune artis grãmaticæ præceptores me scripsisse fatcor. Sed mea ratio fuit ab illorum ratione diuersa. illi namq; nullis: aut perquam raris exemplis præcepta tradiderũt:quibus dici posset:curritur a me,itur a te,pugnatur ab illo,quod posse latine dici,non ausim affirmare.Ego vero qui nihil asseuero,nisi quod optimis autoribus probare possum, non permisi ablatiuos cum præpositione.a.vel.ab.nisi generalitatẽ illam verbi impersonalis exprimerẽt. vt Cicero in epist. vehementer ab omnibus reclamatum est. & Luca.in.j.tibi numine ab omni cedetur. Certas vero res pro persona agente vel faciente recipere non posse, vel exemplis illis quibus superioribus vsi sumus:facillime probari potest,ne oporteat nos alia inquirere. Mirũ enim est in tam frequenti vsu verbi impersonalis, nunquam reperiri constructum cum ablatiuo, qualem isti dicunt:faciliusq; ego concederem verbum impersonale posse a verbis actiuis deriuari,quã huiusmodi ablatiuo iungi. Quid?quod ex illorum scriptis cogemus eos verba confiteri, quãquã sui ipsorum obliti aliud scripserint.omnes enim fatentur verbum impersonale ad cunctos,aut plerosq; pertinere.quemadmodum Diomed.curritur.hoc est omnes currunt. Seru.cum male vergilianum illud exponit,vsq; adeo turbatur agris.Quod si verum est,ego non video quemadmodum res,quæ ad multos pertinet,ad vnũ contrahi possit,vt dicatur, curritur a me,pro ego curro.itur a te,pro tu is.pugnatur ab illo,p illepugnat.

Quod si vspiã apud autores reperiatur exemplũ, quod huic nostræ præceptioni dissentire videatur. illud erit per quã raro, & qd' non possit vsum, & consuetudinẽ efficere, quæ (vt ait Quin.) est consensus eruditorũ, imitanti vero non quod ab vno atq; altero scriptore singulari exemplo, atq; ex licẽtia dictũ est, sed semper optima proponenda sunt, & in quæ ex autoribus plæriq; omnes consentiũt. Ostendũt verba, hoc nemo vnquam dixit, primusq; omniũ admonuit me Alphonsus aluarez ille cuius alijs in locis meminimus, id quod postea ex multa lectione, quã verissimũ esse didici. Nam cum dico itũ est in viscera terræ, & illud iam sol inclinat, eundũ est. quis nõ videt ab eo qd' est itur. ibatur. ibitur. esse deriuatiũ? & quemadmodũ hæc impersonaliter dicuntur: ita & sua participia per quæ circũloquimur præteritum indicatiui cũ sex alijs tẽporibus, quæ sequũtur illud. vt itũ erat. itũ erit. itũ esset. itũ fuerit. Nam quæro a te itũ, & eundum, quæ partes orationis sunt? non quidem participia vocis passiuæ cũ a verbis absolutis huiusmodi nõ sint, non gerundia aut supina, cum significent cũ tempore, ergo verbi impersonalis, cũ similia sint in significatione. Et quẽadmodum Oui. vtitur exrapto dixit. sic Iuue. viuendũ recte, tũ ppter plurima, vt & Pli. dixit terræ partitũ est. & Oui. puero parcatur Iulo. sic Iuue. parcẽdum est teneris. sic ab eo, quod Terẽ. dixit, ignotum est, & mãsum oportuit, ignocẽdũ est, & manendũ est dicimus. sic a sto. as. statũ est, a doleo, dolendũ. a certo certãdũ, a dormio dormiendũ. a venio. veniendũ, & a verbis deponẽtibus absolutis etiã si non habẽt verbũ impersonale. vt a morior moriẽdũ est omnib9 dixit Cice. & idẽ illud mihi lætandũ est, ab eo qd' est lætor. & Teren. ab eo qd' est morigeror. morigerandum est Thaidi.

Habẽt verba impersonalia sua participia similia participijs vocis passiuę in neutro genere quasi substãtiue posita. vt itum est. eundũ est, ab eo qd' est itur. ibatur, ibitur.

¶ De Infinitiuo. Cap. viij.

INfinitiuus dicitur. quia nõ habet determinatos numeros & psonas, & cõstruũtur ante se cũ accusatiuo psonę patiẽtis in actiua significatiõe, & in passiua psonę patiẽtis, post se vero cõstruit cũ casu verbi a quo descẽdit, vt me amare deũ piũ est. me amari a deo fœlicissimũ est. me carere voluptatib9, & inseruire amicis, & miseri innocẽtis, iucũdũ est. Dicimus tñ, volo esse doctus, & natura beatis omnib9 esse dedit, sed nõ dicimus, video mihi esse docto; sed doctus. & volo me esse poeta & non poetam.

Verba infinitiua volunt determinari a verbis volũtarijs, q̃ græci prohæretica dicunt, qualia sunt. volo, cupio, desidero, opto, debeo, habeo, & silia.

DE infinitiuo. cap. viij. Infinitiuũ modũ quidam nomen infinitũ. alij verbũ infinitum. alij indefinitum vocauerũt, quo ab impersonali distet, alio inloco diximus. Construitur autem infinitiuus ante se cum accusatiuo in actiua significatione personæ agentis, & in passiua personæ patientis, post se vero constritur eo modo quo finiti modi cõstruuntur, vt me amare deum. me amari a deo. &c. Quoties tamen infinituus actiuæ fignificationis cum duobus accusatiuis construitur, altero a parte ante, altero a parte post. amphibologica est constructio, quæ tanquam vitiosa fugienda est, nisi de industria velis vti, vt alium decipias, quale est oraculũ illud Appollinis. aio te æacida Romanũ vincere posse. ambiguũ erat, vter esset victurus. an Pirrhus rex epyrotarũ, an pplus Rom. Est quæ illud animaduertendũ quibus in locis huiusmodi cõstructio reperitur. accusatiuũ præpositũ infinitiuo significare personam patiẽtem. post positũ vero poni pro persona agẽte. Cum infinitiuo tamen huius verbi sum, es. fui. varia est constructio, aliquando nanq; nomen qd' sequitur respondet supposito verbi, quod infinitiuũ determinat, vt ego volo esse doctus. tu cupis esse magister. Oui. xiiij. meta. sed enim quia retulit Aiax esse Iouis pronepos. & Luca. in. x. tantumq; putauit iam bonus esse socer. aliquando respondet datiuo præcedenti. vt Claudia. natura beatis omnib9 esse dedit, si quis cognouerit vti. vt Hora. j. sermo. at qui licet esse beatis. subaudi nobis. & Mart. nobis non licet esse tã desertis, qui musas colimus seueriores. aliquando nõ respondet datiuo præcedẽti, sed accusatiuo implicito. vt Terẽ. in heau. nobis esse bonas non licet. & Oui. in epistola hypermestræ. quo mihi facto. quo licet esse piã, illic enim subintelligitur nos. hic me, quod si accusatiuus præcedens fuerit expressus. nihil dubiũ est sequentem illi debere respondere. ¶ Verba infinitiua, siue modus infinitiuus, cũ ab eo dicatur: qd' infinitus & indeterminatus sit, vult determinari maxime a verbis, quæ græce prohærctica, latine voluntaria dicũtur. aut si verbum ex verbo interpretari volumus, electiua dicenda sunt. nã hæreticos græce, latine est electiuus, & hæresis, electio interpretatur. vt volo legere. cupio audire. desidero amari. opto doceri. debeo ire, habeo nauigare. Cicero in. j. De diuina, haberetq; in animo nauem conscendere. Nam quod idem ad vxorem scribit, cum in animo haberem nauigandi. subaudiendum est voluntatem. nam gerundium genitiui. vt statim dicemus, a verbo regi non potest. Determinatur aliquãdo etiam a verbis alterius diuersæq; significationis. vt Terentius in adelphis. vt video illum sapere, & intelligere in loco. Vergilius in buc. iampridem a me illos abducere thestilis orat. Idem. xj. æneid. cuncti se scire fatentur. quamquã & hæc electiua dici possunt, quemadmodum & illa doleo. lætor. timeo. memini, quod cum præsenti infinitiui modi, prope semper reperitur constructum, aut frequentius, quam cum præterito. Terentius in andria. memini me videre, quo æquior sum Pamphilo. Apuleius pro magia. memini me apud Varronem philosophũ. hoc etiam legere. Vergil. in buc. de cælo tactas memini prædicere quercus. & in. j. æneid'. atq; equidem teucrum memini sidona venire. Idem tamen. iiij. georgico, etiam præterito iunxit dicens. nanq; sub cœbaliæ memini me turribus altis Corycium vidisse senem. vbi Seruius notat vtrumq; posse dici. memini me videre, & vidisse: sicut Macro. libro. ij. satur, dixit hos Platonis versiculos legisse me, memini. sed quẽadmodũ dixim9, frequẽs vsus hoc habet. vt cũ præsenti cõstruatur. Nã illa, nõ veni soluere legẽ, sed adimplere. & illud. Præibis ante faciẽ dñi parare vias eius. illud quoq;. Illuminare ijs, qui in tenebris & in vmbra mortis sedẽt. ex figura græca dicta sunt, quia græci gerũdia nõ habẽt, & infinitiuis p gerundijs neutris vtũtur, quos in hoc (si latinæ linguæ idioma seq vo

Iunguntur tamen aliquando etiam alijs verbis & nominibus adiectiuis, sed figurate, aut ad imitationem græcorum, vt video illum sapere, & iam pridem a me illos abducere thestilis orat. Illud quoq;, & cantare pares, & respondere parati.

Circūloquimur futurum infinitiui modi vocis actiuæ per hoc verbum' ire & primum supinum. Verbi impsonalis vero & passiuæ per hoc verbum iri & idem supinum, vt spero me amatum ire deum, vel deum amatum iri.

Alio modo circūloquimur idem futurum per participium futuri in.rus. & hoc verbum esse in actiua, & per participium futuri in.dus. & idem verbum esse in passiua. vt spero me amaturum esse deum, vel deum amandum esse a me.

Posuimus præterea proprium infinitiui futurum simile participio futuri in.rus. in voce actiua. & participio futuri in.dus. in voce passiua, iūgiturq; omnibus generibus vtriusq; numeri. eo tamē nō vtimur. vt spero virginem nupturum tibi. & virgines nupturum viris. & spero fœminam amaturum viros, & viros amandum a fœminis.

Iunguntur tamen aliquando etiam alijs verbis & nominibus adiectiuis, sed figurate, aut ad imitationem græcorum, vt video illum sapere, & iam pridem a me illos abducere thestilis orat. Illud quoq;, & cantare pares, & respondere parati. Circūloquimur futurum infinitiui modi vocis actiuæ per hoc verbum' ire & primum supinum. Verbi impsonalis vero & passiuæ per hoc verbum iri & idem supinum, vt spero me amatum ire deum, vel deum amatum iri. Alio modo circūloquimur idem futurum per participium futuri in.rus. & hoc verbum esse in actiua, & per participium futuri in.dus. & idem verbum esse in passiua. vt spero me amaturum esse deum, vel deum amandum esse a me. Posuimus præterea proprium infinitiui futurum simile participio futuri in.rus. in voce actiua. & participio futuri in.dus. in voce passiua, iūgiturq; omnibus generibus vtriusq; numeri. eo tamē nō vtimur. vt spero virginem nupturum tibi. & virgines nupturum viris. & spero fœminam amaturum viros, & viros amandum a fœminis. *ductiacceepit illud, quod huiusmodi significationem magis habet in prōptu, hoc est eo.is. nō quod in ea syntaxi quicq; significet: sed quod cum supino iunctum exibet nobis futuri temporis infinitiui sensum. Nam cum dico spero me amatum ire vxorem, non intelligo me ire, aut proficisci aliquo. vt vxorem amen, sed tantum, q, illam sum amaturus. Quod si constare volumus in ijs, quæ de verbo impersonali cum omnib⁹ fere grammaticis digladiati scripsimus, cum circumloquimur futurum infinitiui vocis & significationis passiuæ: nullo modo posset dici, ego spero me amatum iri a deo: nam amatum iri actionem non passionem significat, quandoquidem, vt cap. in sequenti dicturi sumus: primum supinum actionem significat: & iri, quod est impersonale passiuam non habet, atq; actionem æque significat, quæ a plærisq; omnibus proficiscitur. Itaq; cum dico spero me amatum iri. impersonale est: me autem a supino illo amatum regitur a parte post ex verbi, vnde deriuatur, significatione, quare tantum valet, ac si diceres: spero quod omnes me amabunt, quare posses recte dicere, spero me amatum iri ab omnibus, non autem me amatum iri a deo, sed de hoc plura, cum de verbo impersonali disputauimus: illud tantū admonentes proprie nullum esse futurum infinitiui vocis passiuæ: sed verbum tantum actiui, & impersonalis. ¶ Alio modo circunloquimur idem futurum actiuæ vocis per participium futuri in.rus. passiuæ per participium futuri in.dus. vt spero me amaturum esse deum, & amandum esse a deo. Quo in loco non possemus dicere amaturum fore, vel amandum fore, si Laurentio credimus, ne duo futura (vt ille dicit) inculcaremus. Martial. tamē, mergite me fluctus cum rediturus ero, dixit. ¶ Posuimus præterea. Quemadmodum Gellius primo lib. noct. attica. scribit: est verbum infinitum simile participio futuri in.rus. Nam huiusmodi locutiones amaturum. docturum. lecturum. auditurum. non participia esse putat, sed verba infinita, ait enim de illis, neq; pro participio posita sunt: sed verba sunt indefinita, quæ a græcis aparemphata vocant: neq; numeris, neq; generibus præseruentia. itaq; non putat per illa, & hoc verbum esse circumloquia fieri futuri infinitiui: sed per seipsa verba esse libera & impromiscua. Nos etiam cum Gellio dicimus esse verbum infinitum futuri temporis quo iam non vtimur, jungiturq; omnibus generibus vtriusq; numeri. vt Cicero in Verrem, sed quocumq; venerint, hāc sibi rem sperant præsidio futurū. Plautus in cassina. cum de puella loqueretur. altero te occisurum ait, altero villicum. Laberius in Gemellis, non putauit (inquit) hoc eam facturum: en tibi cum fœminino numeri singularis. Quadrigarius apud Gellium dum duo conciderentur hostiū copias ibi occupatas futurum. Idem Quadrigarius est, quod speremus deos bonis benefacturum. Valerius antias apud eundem. aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum: en tibi cum omnibus tribus generibns numeri pluralis, in voce quoq; passiua. Vergilius. & pacem Troiano ab rege petendum. & Lucretius eternasq; pœnas morte timendum.*

DVo de triginta anni sunt, ex quo primas introductiones grammaticas Hispaniæ reipub. vsui publicaui. vnde quantum vtilitatis sit consecutum: alij melius incorruptiusq; iudicabunt. Interim tamen nunquam destiti admonere eos, qui hanc artem profitebantur, vt si quid inuenirent, quod operi nostro posset conducere: me prius consulto suis in locis adderent. Atq; in primis Alphonsum Aluarez non vulgaris ingenij virum: quo cum in ijs studijs quibus ego delector: fuit mihi iucundissima consuetudo. Is retulit ad me quosdam locos, qui sibi videbantur commodius in arte tractari posse: quam sunt a me præscripti. vt quod de infinitiuo modo atq; de comparatiuis & superlatiuis in hac parte subiecci, quæ quia non fuit mihi tempus dijudicandi: aliorum iudicio examinanda relinquo. Mihi certe prima fronte summo opere placuerunt, atq; alijs proinde placitura spero. Infinitiua (inquit) aut nomina sunt, aut verba, aut participia, nomina cum in casu posita cum tempore non significant. vt scire tuum nihil est, Participia & cum sunt in casu: & cum determinato tempore significant. vt miserum est nunq̃ fuisse, iucundum est didicisse. verba vero cum sine casu, & cum tempore significant, ex ijs quædam impersonalia sunt, vt pœnitere, pugnari, quæ inconstructione nihil prorsus a suis verbis dissentiunt: nisi quod eorũ oratio imperfecta est, indigetq; alterius adminiculo, vt perfectum sensum significet: vt reliquæ infinitæ orationes. Infinitiua impersonalia vnica voce omnes numeros & personas cõplectũtur, est enim amare tribus vtriusq; numeri personis cõmune, sed ideo infinitum appellatum est, quod per se prolatum parum determinatas habeat personas: determinatur tamen per adiunctionem suppositi. vt me amare deum primæ personæ numeri singularis est, te amare deum secundæ personæ eiusdem numeri. &c. Determinatur quoq; verbum infinitiuum a verbis voluntarijs & passiuis reciprocis, & quibusdam violentiam, aut imperium signijcantibus. hæc enim trahunt infinitiuum ad suum numerum & personam, vt volo legere. nolo mori. Plato dicitur omnium sapientissimus fuisse. iubeor in senatum venire. iureiurando cogor vera dicere. Construuntur infinitiua personalia ante se cum accusatiuo in actiua significatione personæ agentis, in passiua personæ patientis: post se vero exigunt casus, quos & verba a quibus descendunt. Infinitiua vero a verbis substantiuis atq; reciprocis poscunt post se casum similem præcedenti. vt volo esse poeta. cupio dici sapiens. volo te esse poetam. cupio te dici saptentem. licet omnibus esse beatis. tametsi posset quoq; dici licet omnibus esse beatos. Infinitiua omnia tempora habuerunt. vt amare. amauisse. amaturum in actiua voce. in passiua amari. amatum. amandum. pugnari. pugnatum. pugnandum. Sed nunc his vocibus non omnibus vtimur: circumloquimur enim præteritum passiuæ vocis per participium præteriti & verbum esse vel fuisse. vt pugna dicitur commissa esse. & dicunt pugnam commissam esse, & audio pugnatum esse. Circumloquimur quoq; futurum eiusdem modi vtriusq; vocis per suum cuiusq; participium futuri, cum hoc verbo esse, vt hic creditur venturus esse. ille dicitur accusandus esse, vel hunc dicunt venturum esse. illum vero accusandum esse. & spero mihi meliore condicione viuendum esse. Circumloquimur quoq; idem tempus passiuæ vocis per primum supinum cum hoc verbo iri. vt spero me amatum iri. & suspicor inter nos pugnatum iri. Vtimur præterea futuro infinitiui verborum deponentium, & quorundam neutrorum simile participio verbi impersonalis, vt scio moriendum esse mihi. & carendum esse sensibus. idest me moriturum & cariturum esse.

¶De Gerundijs. Cap. ix.

GErundia sunt; qui verbis annumerent; quia regunt casus, sunt qui nominibus, quia habeant casus, sunt qui nomina participialia esse dicant; quod in quibusdam nomini, in quibusdam participio similia sint. Nobis tamen (vt captiones euadamus) dicendum est esse aliam partem orationis, quæ tamen maximam habet similitudinem cum nomine; neq; id mirum videri debeat alicui; cum alij plures, alij pauciores quam octo partes orationis posuerint.*

DE gerundijs. ¶ Diu grammatici miserandum in modum se torsere. in illa quæstione per quam inutili: sint ne gerundia noïa, an verba propterea, quod aliquid ab vtrisq; acceperint. nos considerationem illam nihili fecimus. Et quanquam potuissemus antiquorum grammaticorum autoritate gerundia ad verborum modos referre, vt vltra illos quinq;, essent quoq; alij duo, gerundiuus & supinus. vt tamen nos vno verbo ab illorum nodis euolueremus: diximus esse alias quasdam oratiõis partes, quæ neq; sunt nomina. neq; verba, neq; participia. Poni autem a nobis plures, aut pauciores quam octo orationis partes nemo mirari debet, cum de illarum numero quemadmodum lib. j. atq; iterũ tertio dixim⁹, inter autores nõ cõueniat. ¶ Gerũdia & supina Diome. & fere oẽs grãmatici antiquiores participialia verba appellant, quod in determinatione participijs similia sunt. gerũdia. participio futuri temporis passiuæ vocis. supina, participio præteriti tẽporis eiusdem vocis. Verba Diome. sunt. participialis verborum modus dictus est, quod eiusmodi verba sunt participijs similia, nec tamen participia sunt, vt legendi. legendo. legendum. lectum. lectu. hæc eadem sunt (inquit) quæ Probus supina appellat, & merito: quoniam nec certum habent numerum, nec personam, nec significatum. Diomed'. igitur & Probus confundũt vno appellantes nomine, quæ nos cum posterioribus grammaticis distinximus. vt illa sint gerundia, hæc vero supina. Gerundia, q, ab eo dicantur, quod gerant verbi significationem, nemini dubium est. at vero supina vnde dicta sunt, fateor me nescire, sed neq; memini me legere. Nam quod Probus atq; Diomed'. aiunt: supina appellari quod neq; certum numerum habent, nec personam, nec significatum, non plene mihi satisfacit: quoniam nihil simile est inter verbum supinum, & rem supinam: nisi forte supinum aliam habuit reconditiorem significationem: quam sit illa, quæ est in promptu, a qua supina dicta sunt.

¶ Gerundia ante se.quemadmodum lib.j.diximus,gerundia post se regunt casum verbi a quo descendunt.vt duxi vxorē causa illam amandi:& illam amando delector,& ad illam amandum ducta est a me.Ante se vero casum non regunt: quin potius ipsa reguntur a nomine vel verbo.Quod vero in psal.cxxv.dictū est. In cōuertēdo dñs captiuitatem sion:facti sumus sicut consolati:ex figura vel potius idiomate græco dictum est.Græci nanq; gerundia non habent,sed illorum loco infinitiuo cum articulis & præpositionibus vtuntur.Nam pro eo qđ nos dicimus amandi:illi dicunt huius amare:pro eo qđ nos amando.illi in hoc amare,pro eo quod nos amandum: illi ad hoc amare.Cum vero infinitiuus apud illos:quēadmodum apud nos ante se cū accusatiuo construitur: interpres figuram græcam secutus infinitiuum gerundio mutauit.accusatiuū vero non mutauit. Itaq; p eo qđ septuaginta interpretes in Psal.cxlj.græce dixerūt in deficere ex me spiritū meū,noster vertit in deficiēdo ex me spiritum meum: & pro eo,qđ illi græce in conuenire populos in vnum: noster inconueniendo populos in vnum dixit in psal.cj.illud audacius, q, p eo qđ septuaginta verterunt in conuertere dominū captiuitē sion:noster interpretatus est. in conuertendo dominus captiuitatem sion,vt quemadmodum dicunt: amphibologiam infinitiui modi peculiarem fugeret:cū nusquā minus esse possit quā eo in loco,neq; enim quisquā erat adeo stupidus,queputaret a captiuitate sion dominum esse conuersum.At quanto melius dixisset, conuertente domino captiuitatem sion: & deficiente ex me spiritu meo:& cōuenientibus populis in vnum.Aut si hoc durum nimis cuiquam videtur,quod est vsitatius apud interpretes per subiunctiuum hoc modo:cū conuerteret dñs captiuitatem sion.& cum deficeret ex me spiritus meus:& cum conuenirent populi in vnum, quod idem etiam Hierony. statim obseruauit,nam pro eo qđ septuaginta dixerūt,& reges inseruire dño, ipse, vt seruiant domino, interpretatus est. & in euangelio,pro eo quod græce scriptum est,nato Iesu in Bethleem, vertit cum natus esset Iesus in Bethleem.sic Boetius pro eo qđ Prophyrius principio Isagogon in Aristote. cathegorias scripsit.existente necessario,cōuertit,cum sit necessarium,pro eo quod Aristo.in principio.ij.ethico.libri scripsit,duplici vero existente virtute, Leonardus aretinus conuertit:cum vero duplex sit virtus. Quod vero dixit,post se regunt casum verbi a quo descendūt:de gerundio substantiuo actuæ significationis intelligendū est.Nam passiuum siue illud sit substantiuum siue adiectiuum cum ablatiuo & præpositione.a.vel ab construi non potest,vt si velis dicere,causa exulandi a rege veniſti ad curiā.¶ Gerundia aut sunt substātiua,ante Laurētiū Vallā quem vnū in hac gerundiorū disputationē nō modo ego verūetiā oēs post illū grāmatici secuti sunt:nullus fuit autore qui gerundia nominauerit nisi tantū illa substantiua in.di.dum.terminata.Ille igitur fuit primus,neq; sua gloria fraudandus est,qui gerundia adiectiua induxit:atq; per omnia genera numeros & casus variauit.vt Verg. voluenda dies en attulit vltro,voluenda adiectiuum gerundium est,non participium futuri,neq; enim significat,quæ voluctur,sed quæ assidue vertitur,siue volubilis est,aut voluens,si modo voluens passionem significaret more grecorum,qui habent participium præsentis temporis,quod significat passionem etiā in verbis actiuis.ad quorum imitationem.Verg.ij.geor.dixit.Tardaq; Eleusinæ matris voluētia plaustra.i.volubilia,& quæ assiduc voluuntur. Idem.j.æn.olim voluentibus annis.i.volubilibus: non voluendi sunt:sed qui voluuntur assidue. Sic præterea dicimus iusiurandum,non quod iurandum est, aut iurabitur: sed quod iurabile est,iuratur,aut iurari consueuit.Et eodem modo per alios casus.vt est mihi cura iuris dicundi,antiqui sic dicebant pro eo,quod est dicendi:nam & antiquorum more multa nunc dicimus : vt finium regundorum , & de communi diuidundo. Gerundia substantiua,quæ(vt diximus)antiquiores agnouerunt,sola substantiue accepta inueniuntur tantum in genere neutro, & adiectiuorum more substantiuantur in genere neutro. Sed in genitiuo accusatiuo & in ablatiuo freqrenter reperiuntur. in datiuo raro. vt Cicero.in Philip.nec soluendo eras . hoc est vnde solueres debitum,non habebas. Quintilianus pater pauperi soluendo non sumus. Cicero. de perfecto oratore,cum est inficiando reus : accusatori duo primo sunt. Apuleius.vij.metamorpho.cum primum charitate nubendo maturuisset.Vergil.xij.æneid',simul aptat habendo ensemq; clypeumq;. & rubræ cornua cristæ. Plini.libro.xiij.emporetica charta inutilis scribendo. quorum nominatiuus est amare.¶ Gerundia substātiua.Gerūdia genitiui substātiua si deriuentur a verbis actiuis & neutris actionem significātibus,semp significant actionē.vt causa amādi deum & inseruiendi voluptatibus,hoc Vallæ præceptū plærūq; verū est.reperitur tamen gerundiū genitiui in signaficatione passiua.vt apud Trāquillū in claudio. Harpocratē cui lectica pro vrbem vehendi ius tribuit.A verbis neutris passionē significātibus,passionem significant.vt tēpus exulādi.ratio excalescēdi.

Gerundia ante se casum non regunt,nā inaudita est in sermone latino constructio illa.in cōuertendo dñs captiuitatem sio,& illud in deficiēdo ex me spiritum meum,illud quoq; in conueniendo populos in vnum.post se vero regūt casum verbi a quo descendunt.vt tempus est carendi voluptatibus,inseruiendi amicis,amandi deum.

Gerundia aut sunt substantiua,aut adiectiua.gerūdia adiectiua omnia genera & numeros & casus habent,& iunguntur substantiuis,significantq; semper passionem.vt voluenda dies en attulit vltro.i.volubilis.hoc est quæ voluitur.iusiurandum,hoc est,quod iuratur.est mihi cura iuris dicundi.& do operam iuri dicundo. & veni ad ius dicundum. & delector iuredicundo. Gerundia substantiua tātum modo reperiuntur substantiuata in genitiuo.accusatiuo & ablatiuo generis neutri,quorum nominatiu? est amare,cum pronomine vsurpatur,vt est mihi cura soluendi pecunias. venio ad soluendū pecunias,& delector soluendo pecunias. Reperitur etiam gecundiū datiui.vt ego non sum soluēdo. nescio tamen an post se cum accusatiuo casu possit construi.

Gerūdia substātiua a ῥῆσις actiuis significāt actionē

A cõmunibus & deponentibus quæ significant actionem, gerundia quoq; actionem significant, quæ vero passionem, passionem. vt vocandi gratia, philosophandi causa. Letandi ratio. tristandi finis, & construũtur semper cum nomine substantiuo, aut adiectiuo certæ cuiusdam significationis. Verg. iiij. geor. Cecropias innatus apes, amor vrget edendi. Idem. j. æñ. & corã data copia fandi. & iterum in eodem. veniendi quærere causas. & alio loco. finem dedit ore loquẽdi. Gerundium ablatiui a verbis actiuis deriuatum, actionem & siasionem significat. vt cantando. ideſt dum canto, & dum cantatur. Verg. in buc. an mihi cantando victus, non redderet. ideſt dum cantamus tertantes inuicẽ. Idem in eodem opere. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. ideſt dum cantatur. Idem. iij. geor. aliter vitium creſcitq; tegendo. ideſt dum tegitur. & ibidem, vritq; videndo fœmina. ideſt dum videtur. Quinti. memoria excolendo augetur. ideſt dum excolitur. Sed animaduertendũ, q. hæc gerundia quando paſſionem ſignificant ponuntur ſine præpoſitione, & quaſi in ablatiuo abſolute, neq; regere poſſunt ablatiuum cũ præpoſitione. a. vel. ab. vt ſi velles dicere. fœmina vritur videndo a maribus. ¶ A verbis neutris actionem ſignificantibus, actionẽ ſignificant. a paſſionem ſignificantibus, paſſionem, & eodem modo de cõmunibus & deponẽtibus. Plau. in aulula, pro vapulãdo hercle ego mercedẽ petam. Verg. ij. æñ. fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures. Idẽ. xij. æñ. exuperat magis ægreſcitq; medẽdo. quod Seruius exponit, dum ei medetur a paſſiua ſignificatione. Accuſatiui quoq; gerundium a verbis actiuis actionem paſſionemq; ſignificat. vt tu es facilis ad diſcendũ libros. & libri ſunt faciles ad diſcendum. A verbis actionem ſignificantibus ſignificat actionem. a paſſionem ſignificantibus paſſionem. Deponentium vero & cõmunium eadẽ ratio eſt, quã de ſuperioribus diximus. neq; poteſt conſtrui cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. in perſona agente cum paſſionem ſignificat, quemadmodum & de gerundio ablatiui diximus. Quod vero Seruius in illud Verg. xj. æñ. ſcribit, alia arma latinis quærenda. aut pacem Troiano a rege petendum. petendum eſſe gerundium, facile refellitur a Valla, quia petendum nominatiuus eſt. gerundia autem ſubſtantiua nuſquã in nominatiuo reperiuntur. Sed neq; eſt accuſatiuus, quia gerundium in hoc caſu nunquã eſt ſine præpoſitione, vt ſtatim dicturi ſumus, ex quibus neceſſario refertur petendum non eſſe gerundium. ſed neq; participium, cum ſit verbum infinitũ. qualia ſupra diximus eſſe illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum. ne vllo modo contra omnes grammaticos antiquos & iuniores dicamus gerundium ſubſtantiuum etiam in nominatiuo reperiri. Sed dicendum potius eſt eſſe proprium futuri infinitiui modi paſſiue vocis, quemadmodum illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum actiuæ. Itaq; pacem petendum. pro petendum eſſe poſuit. & quod Lucret. dixit, pœnas æterna in morte timendum. pro timendas eſſe dixit. Sed (vt paulo ante diſſeruimus cum de infinitiuo ageretur) his futuris non vtimur: ſed illorum circunloquijs.

A verbis neutris actionẽ ſignificantibꝰ gerundia ſignificant actionẽ tantũ. a neutris paſſionẽ ſignificantibus paſſionẽ tantum. a cõmunibus & deponentibus actionem & paſſionem.

Inter gerũdia adiectiua & participia hęc eſt differẽtia; qd' gerundia ſignificant rei adminiſtationem; ſiue habitum; ſine tempore; ſaltem determinato ad futurũ, reſoluunturq; in gerũdia ſubſtantiua. vt eſt mihi cura iuris dicũdi. i. dicendi ius. & delector iure dicũdo. i. dicendo ius. Participia vero ſignificãt tẽpus futurũ in actu; ſine rei adminiſtratione. vt ius dicendum eſt a me. ideſt dicetur. cauſa eſt a me oranda. ideſt orabitur.

Gerundia accuſatiui iunguntur frequenter his ꝓpoſitionibus. ab. ob. ꝓpter. inter. ante. vt ad numerandum. vel propter numerandum pecunias veni. propter orandum cauſas ſtudeo. inter agendum capras. ante domandũ boues.

¶ Inter gerundia. Eſt tanta conuenientia inter gerundium & participium futuri temporis terminatum in. dus. tũ in voce. tum etiam ſignificatione, vt non poſſit quis facile diſcernere alterutrum ab altero, itaq; inter vtrumq; ponit duas differentias. Prima eſt, qd' gerundia ſignificant rei adminiſtrationem, hoc eſt per modum officij, ſiue habitum illum, quem philoſophi dicunt actum primum. Ariſtot. vero. appellat entelechiam. vt cum dico. cura legendorum librorũ tenet me. intelligo, qd' illud eſt meum officium, atq; habitus, non tamen in tempore determinato, ſaltem ad futurum, ſed qd' illos lego & legere conſueui. Participia vero ſignificant tempus futurum in actu, ſubaudi ſecundo, quem græci vocãt energiam, ſine rei adminiſtratione. i. non per modũ habitus, ſiue officij. vt ſi dixero libri legendi ſunt a me: intelligo, qd' tẽpore futuro legẽtur ame, non qd' per habitũ ſiue adminiſtrationẽ, ſiue officiũ habeã. qd' illos legere conſueui. Altera differentia eſt. q. gerundia adiectiua poſſunt reſolui in gerundia ſubſtantiua. vt veni cauſa legendorum librorũ. ideſt legendi libros. & veni ad legendos libros. ideſt ad legendũ libros. Cice. in. j. officiorũ, oratorionẽ latinã legẽdis noſtris efficies plenioręm. hoc eſt legẽdo noſtra. Itaq; (vt in ſumma dicã) gerundiũ a participio diſtat, qd' illud ſignificat per modũ officij & rei adminiſtratioũe ſine tempore, hoc eſt tempus ſine officio & rei adminiſtrationẽ. Illud per modũ habitus & entelechiæ. hoc eſt actus primi: hoc per modũ actus & energiæ. hoc eſt actus ſecundi, & quod illud reſolui poteſt in gerundiũ ſubſtantiuũ. hoc vero in tẽpus futurũ. Idq; fieri, quoniã gerũdio tempus non accidit, participio vero accidere manifeſtũ eſt. ¶ Gerundia accuſatiui gerundia ablatiui (vt paulo ante dicebamus) tũ iuncta præpoſitionibus, tũ ſeparata reperiũtur, at vero geaundia accuſatiui ſemper copulata præpoſitionibus reperiuntur: non tamẽ omnibus, ſed his tantũ. ad. ob. propter. inter. ante. vt homo debet eſſe velox ad audiendũ. tardus autem ad loquendũ: & ego veni ad legendos, vel propter legendos libros. Auguſt. xiij. de trinita. te. propter eruendum homines de diaboli poteſtate. Vergilius in bucco. age Tytire & inter agendum occurſare capro cornu ferit ille, caueto. Idem. iij. georgico. de equis, namq; ante domandum ingentes tollent animos.

Ablatiui gerundia his præpositionibus iunguntur in.de.ex.e.ab.a.vt in nauegando vēti posuerunt.i.flare desierūt.vt apd Verg.ij.æñ.tum venti posuere omnisq; repente resedit flatus.& est libellus Hierony.ad Eustochium de viuendo deo.i.quem admodum deo & non mundo inseruire debeamus.& titulus ille,qui est in libris digestorum de edendo:& Cice.tu qđ cogitas detrasęundo in epirū:& illud,quod oēs afferunt exemplum ex defendendo, quā ex accusando maior gloria comparatur,nam& Cice.defendit multos & accusauit neminem p̄æter vnū Verrē,quod ipse in diuinatiōe fatetur. Plinius in epīis.

Gerundia vero ablatiui iunguntur cum his præpositionibus in.de.ex.a.ab.vt in nauigando vēti posuerunt,& est libellus Hieronymi de viuendo deo,& ex defēdēdo,quā ex accusando maior gloria comparatur.

Aduertendū etiam est,q̄ gerundia adiectiua in accusatiuo semper iunguntur præpositionibus illis vt ad numerandas.vel ob numerandas.vel propter numerandas pecunias veni,præteq̄ cū his verbis loco.coduco.mando.curo.habeo.pro debeo.vt ego locaui faciendam sepulturam.

Animaduertendum quoq̄ est gerundium genitiui singularis recte iungi substātiuo plurali.vt Plautus,noiandi tibi istorū magis erit,q̄ edundi copia.

¶De verbis Supinis. Cap.x.

QVod de gerundijs diximus;idē de supinis dici potest;esse aliā ab octo partibus ōonis; nisi q̄ gerundia participijs;supina verbis annumerari possunt.Primū supinū semp iungit verbo significanti motum ad locū. vt eo deambulatum,vado venatum,significatq̄ semper actionē nisi sit a verbis neutris passionē significantibus; nam illa do filiā nuptum;venum do seruos.spectatum admissi risum teneatis amici;motum in se continent,sicut & illa superiora.

gnifice loqui existimet,Sueto.in august.exacta iocandi licentia diripiendiq; pomorū & obsoniorū. Quid si dicas gerundia illa substantiua esse in genitiuo posita,regercq; post se genitiuum,vt sit nominandi istorum pro nominandi ista? &c.illud vero Terentij,quod dixit crescendi nouarum:quomodo defendi,aut excusari possit non video.

De verbis supinis,cap.x. Quod in superiori capite disputatum est,quæ nos gerundia & supina dicimus,participia illa verba antequiores grāmatici vno noīe appellabant:propterea, q̄ gerundia participio futuri, supina participio præteriti similia sunt. Quæ quoniā a grāmaticis iunioribus distinguntur,quod de gerundijs diximus esse aliam ab octo partibus orationis,idem nūc de supinis dicimus esse aliam ab illis nouem:vt sint in doctrina nostra sermonis latini partes orationis decem. Quod si in octonario partiū orationis numero perstandū est:ad nomē gerundia:ad verbū supina reducēda sunt.vnde& Quint.illa appellat verba supina,quēadmodū plerīq; oēs grāmatici noīa participialia.¶ Primū supinū.hæc de supinis præcepta cōtra vulgus fere oīm grāmaticorū Prisciānūq; in primis excogitata sunt:qui putabant supina significare actionē & passionē,cū primum ab actiuis & neutris verbis actionē significantibus semper significet actionem, scēm semper passionem. Quod vero dicit primū semper iungi verbis significātibus motū ad locū:ea sunt,quæ nō modo habēt motum explicitū;sed etiā implicitū,vt eo,is. vado,is.profiscor.eris.venio,is.ago,is.mitto,is.Teren.in andria.cur te is perditum? Verg.in.iiij.æñ.venatū Aeneas vnaq; miserrima Dido in nemus ire parāt.Idē in.iiij.geor.venimus huc lapsis quæsitū oracula rebus.Idē in buc.huc ipsi potū veniēt per prata inuēci. Idē ibidē,& potū pastas age tityre.Salust.in iugur.legatos(inqt) ad iugurthā de iniurijs quæstū misit.& iterū ibidē.nō mea culpa ad vos oratū mitto.Motū quoq; dicit continere in se illa do filiā nuptū apud Terentiū.i.vt eat nuptū.ad hoc,vt nubat passiue.vt venūdo seruos.vt venundentur etiam passiue, & illud Horatij in poe.spectatū admissi risum teneatis amici.i.recepti in domū,vt veniatis spectatū.i.ad aspiciendū.Et significat semper actionē,si veniat ab actiuis.aut neutris actionē significantibus:nam a passionē significātibus,passionem significat, vt eo exulatū.i.vt exulem.venio vapalatum.i.vt vapulem.Plautus in aululatia.coctum ego nō vapulatum dudū cōductus sum. Idem in mercatore,si opprimit pater,qđ dixit exulatum:abijt salus.Idē paulopost,certū est exulatum hinc ire me. & illa quæ diximus do filiam nuptum:venūdo seruos. Post se vero construitur cum casu,cum quo construitur verbum a quo descendit,de supino a verbis actiuis actionem significantibus intelligit.vt quod ex Teren.attulimus. curte is perditum?et ex Verg. lapsis quæsitum oracula rebus.nam venio exulatum a rege:nescio an satis latine dici possit.

¶ Vltimum supinum. Non minori im errore ante hanc Laurentij præceptionem versati sunt grãmatici in vltimo supino quam fuerant in primo, cũ putabant ita posse iungi verbo significanti motum: & significare actionem, quemadmodum & primum. Itaq; reliquis ambagimus omissis: ostendit primo quomodo construatur, deinde quid significet. nam construitur (inquit) non cum verbo significanti motũ, sed cum nomine adiectiuo, non tanquã substantiuum. quia cum eo non conuenit, neq; conuenire debet in genere neutro, & casu, sed tanquã verbũ, quod desiderat ab illo adiectiuo determinari, a quo etiam regitur. & significat semper passionem, nõ quẽadmodũ alij dicebant actionem & passionem. vt est res horrẽda dictu. ideſt vt dicatur. miserabile visu. ideſt vt videatur. miserabile dictu. i. vt dicatur. Verg. ij. geor. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli. & in. iiij. eiusdem: subitũ ac dictu mirabile mõstrum. Idem in. i. æñ. in breuia & syrtes vrget, miserabile visu. Idẽ in. vij. æñ. id vero horrẽdũ, ac visu mirabile ferri. ¶ Ex quo sequitur. ex condicionibus quas dixit, vltimum habere supinum, infert: quas non habet. & quibus distinguitur a nomine, cũ quo terminationẽ habet cõmunẽ. nam supina similia sunt nominibus participialib9 quartæ declinationis in accusatiuo & ablatiuo. ¶ Prima itaq; condicio est. qd' nõ iũgitur verbo: vt iperiti grãmatici ante hac dicebant: venio lectu, pro eo quod est de legendo, quia (vt diximus) semper iungitur nomini adiectiuo. hæc Laurentij præceptio cum mihi sederet in animo, inueni apud Catonem in lib. de re rust. clausulam, quæ illã maxime labefactaret. nam vbi de officio villici scribit. primus (inquit) cubitu surgat, vltimus cubitum eat. quis hoc loco non dicat, cubitu surgat, sic esse vltimum supinum. quemadmodum cubitũ eat primũ? Sed cubitũ tã nomen est pro cubatione, quã cubitũ supinũ. & qd' Papinius in. j. Achilleidos dixit. & tunc venatu redituriũ in limine primo opperiens. illud preterea miror, quod Diomedes ait. lectu proficit supinum esse. cũ manifestum sit lectu, pro lectione in eo exemplo esse positũ. ¶ Altera igitur cõdicio est, qd' nõ ponatur pro nomine, vt qd' Priscianus lib. viij. & post illum omnes grãmatici dixerunt, venio venatu. ideſt de venatione. nam tunc nomen esset. & sic illud Catonis exponendũ est, cubitu surgat. ideſt de cubatione. & illud Diomedis, lectu proficit. ideſt lectione. ¶ Tertia condicio est. q, non iungat sibi adiectiuũ. neq; enim dicere possemus. est res horrẽda humano visu. ¶ Quarta q, non recipit præpositionem: vt est res horrenda in visu. ¶ Quinta q, non regit nomen. vt est res horrenda visu hominum. ex quibus etiã infertur vltimum supinum non deriuari a verbis voce aut significatione passiua carẽtibus, quoniam quidẽ in eam resoluendi sunt, cũ passionẽ significent, vt si velis dicere, est res horrenda sonitu, & indigna locutu. & qd' dixit Cice. ij. thus. quæstionũ grauia perpessu dixit. Deinde dicit cum vltimum supinum simile sit in terminatione ablatiuo nominis participialis. qd' si quispiam dixerit bonus ciuis est dignus gubernatu amphibologiam esse: quæ ex adiunctis debet tolli. vt est dignus gubernatu rei publicæ. & est dignus magno gubernatu. & recessit ex gubernatu. & in gubernatu multũ profuit, quibus in locis manifestum est gubernatu, pro gubernatione poni, declinaturq; hic gubernatus gubernatus gubernatui.

Vltimum supinũ semper iungitur nomini adiecti uo; nõ tanquã substantiuũ; sed tanquã verbum. regiturq; ab eo; & significat passionẽ. vt est res horrẽda dictu. ideſt vt dicatur. miserabilis visu. i. vt videatur. Ex quo sequitur; qd' neq; potest iũgi verbo (vt grãmatici indocti dicunt) venio lectu. Neq; ponitur pronomine (vt priscianus dixit) venio venatu, pro de venatione. Neq; iungit sibi adiectiuũ. Neq; recepit prepositionem. Neq; regit nomen. Quod si dixeris bonus ciuis est dignus gubernatu, dubitaueritq; aliquis; gubernatu vtrũ sit nomen an verbum supinũ, ex adiunctis tolletur hęc ambiguitas. Nam cũ est nomen gtm regere potest, vt est dignus gubernatu reipub. & iungit sibi nomen adiectiuũ, vt est dignus magno gubernatu. & recipit prepositionem, vt recessit ex gubernatu. Cum vero est verbũ supinũ (quẽadmodum diximus) nihil tale habet. sed tantũ a nomine adiectiuo regitur, & in verbum passiuum resoluuitur.

¶ De constructione Participij. Capũ. xi.

PArticipium eodem modo iungitur nomini & pronomini; & verbo; quo nomen adiectiuum, post se vero desiderat casum, cum quo construitur verbum, a quo descendit. vt amans filium, amaturus deum, amatus a patre, amandus ab vxore. inseruiens amico. inseruiturus ppinquis, carens voluptatibus. carituras turture magno. Sunt nomina participijs similia. vt amans, doctus, quę sola constructione discernuntur. Nam cũ dico amans vxorẽ participium est; amans vxoris nomẽ est. Sed cum sint noĩa recipiunt cõparationem, vt amantior vxuris, amantissimus vxoris. doctior Cicerone. doctissimus omnium.

De participij constructione. Participium eodem modo. Participium cõsideratur. aut qua ratione est adiectiuum, & sic debet conuenire cum suo substãtiuo in genere, neutro, & casu, vt vir doctus, aut qua trahit originem significationemq; ab aliquo verbo, & sic regit casum illius verbi. a quo descendit. Nam quia a doceo doces participia actiuæ vocis sunt docens docturus. eadem ratione dicimus, sum docens te grammaticam, & sum docturus te dialecticam, qua doceo. te grammaticam. doceo te dialecticam. & in voce passiua eadem ratione dicimus: ego sum doctus a te grammaticam, qua ego docebor a te grammaticam. ego sum docendus a te dialecticam, qua ego docebor a te dialecticam. & pari modo de reliquis verbis, quæ varijs modis construuntur. ¶ Sunt nomina. Participia poni pro nominibus posse lib. iij. dictum est, nũc autem (vt aliquid addat) illud ipsum repetit, ostenditq; in quo distingui possit a nomine. ¶ Primo constructione, nam cum

participium,vt paulo ante diximus:regat casum verbi a quo deriuatur,mutata constructione ponitur loco nois,quod exemplis demonstrat,de constructione tamen participij loco nominis positi infra dicetur.Sed cum sint nomina recipiunt comparationem,hoc de participiis præsentis & præteriti intelligitur,vt amãs amãtior amãtissimus: doctus doctior doctissimus. Participia futuri temporis loco nois posita cõparationẽ non recipiunt,neq; enim possemus dicere ab amaturus amaturior amaturissimus,ab amandus amãdior amandissimus.Nã quod tempestatis nostræ homines curiales dicũt atq; scribunt:reuerendissimus pater.colendissimus dominus.obseruãdissimus præsul:potius dicẽdũ esset p ipsum participiũ loco nominis positum,& aliquod aduerbiũ,qd intensionem quãdã significaret: augeretq; significationẽ.vt Boetius in primo de cõsolatione.cum philosophiã describit: & vultus (inquit) admodũ reuerẽdi.Quod vero dixit participium futuri in.rus.loco nominis aliq̃n poni,ostendit Laurentius lib.elegã.j.nã cũ dixit Quin.neq; enim huius rei meminit vsquã poeta:profecto non taciturus de tanta sua gloria, perinde est ac si alio modo dixisset rem sibi non tacendam,hoc est dignam taceri. Plinius quoq; iunior in epistolis:confero (inquit) quinquaginta millia nũmũ.plus collaturus,nisi a verecũdia tua.& c. collaturus dixit nõ tam significans tempus:q̃ voluntatem & animũ cõferendi. Oĩa igitur quattuor participia transire possunt in vim nois. sed quando sunt participia: quando nomina, quinq; modis dignoscimus.

¶ Primo cõstructione.vt amans vxoris p amator vxoris.¶ Secundo temporis amissione.vt Ouid.militat oĩs amans & habet sua castra cupido.amans p amator posuit.¶ Tertio comparatione.vt amans amantior amantissimus.¶ Quarto cõpositione:vt innocens,indoctus. neq; enim sunt verba.innoceo innoces.indoceo.es.a quibus deriuentur.¶ Quinto significationis mutatiõe.vt diligens,non qui diligit,sed qui solers est.

Tempore quoq; possunt discerni,nam cum dico est amandus a me, significat q̃ a me amabitur. Cum vero tantũ est amandus,q̃ est dignus amari.vix tamen sub hac forma recipit cõparationẽ. Nam quod quidam dicunt reuerendissimus. colendissimus.obseruãdissimus,ego dicerem potius admodum reuerendus.perq̃ colendus.plurimum obseruandus.& alia simili modo.

¶ De nominis constructione cum alio casuali. Cap.xñ.

NOmina quoq; cum casibus costruuntur.quędam cum genitiuo.qualia sunt nomina adiectiua certæ cuiusdam significationis,vt Integer vitæ, Sceleris purus. Præceps animi. Prodigus vitæ. Dubius itineris. Tenax propositi. Cupidus honoris.

Nomina præterea formam participiorum habentia.vt patiens laboris.negligens amicorum; fugitans litium.appetens alieni,profusus sui. doctus grammaticæ.victus animi.expertus belli.

DE nominis cõstructione cũ alio casuali Ca.xij.¶ Posteaq̃ de cõstructione verborũ participiorũ cũ alijs partibus orationis dictũ est:hoc loco de constructione nois cũ alio casu disputabimus: & in primo cũ genitiuo nõ de illa constructione quæ notissima est:cũ genitiuus cõstruitur cum nomine substantiuo ex vi,vel quasi possessionis.vt liber Vergilij.Vergilius decem argentorũ:sed cum nomen adiectium vel participium in vim nominis transiens:aut nomen verbale qd in.or.vel in.ix.desinit,construuntur cum genitiuo ex idiomate,hoc est proprietate sermonis Latini.Quo in loco imitati sumus præcipue Diomedem grammaticum, ne quis existimet hæc a nobis tumultuarie fuisse præcepta.Dicit igitur in primis p nõia adiectiua certæ cuiusdã significationis ex ratione idiomatis latini genitiuo iunguntur.Sunt autem illa potissimum, quæ habitũ siue priuationẽ alicuius rei significant.vt integer vitæ. Hora.j.carmi.integer vitæ sceleriq; purus.Verg.ix.æñ. atq; integer æui ascanius.Præceps animi.Verg.ix.æñ.& præceps animi Tmarus & mauoriius hæmon. Prodigus vitæ. Hora.iiij.car.animæq; magnæ prodigũ paulũ superãte pœno.Dubius itineris.Diomedis exemplũ est in idiomate genitui. Verg.iij.geor.nec sum animi dubius verbis ea vincere magnũ,q̃ sit.Tenax ppositi.Hora.j.car.iustum & tenacem ppositi virum.Cupidus honoris.Diomedis quoq; exemplũ est,atq; eadẽ ratione dicimus æmulus laudis.amens animi.auidus pugnæ. certus experimenti,incertus viæ.conscius facti, inscius æui, præscius venturi,nescius veri.ignarus rerum. ingratus salutis. ionps animi.Letus laborũ,memor matris.maturus æui.psper frugũ.reus voti,serus studiorum.securus amorum.veri vanus. animi vecors Ouid.vi.meta.vt tñ exẽplis intelligat æmula laudis.Verg.iiij.æñ.isq; amens animi & rumore accẽsus amaro. Idẽ in.ix.ego auidũ pugnæ dictis ac numine phœbi.Macrobi9 in somniũ scipi.hippocrates experimẽti certus asseruit.Sene. in œdipo.an latera cura serpit incertus viæ.Verg.iiij.æñ.testatur moritura deos & cõscia fati sydera.Idẽ in.vi.præscia vẽturi da.nõ indebita posco.Idẽ.iij.geor.etiãq; tremẽs.etiã inscius æui.Ouid.j.meta.veri quasi nescia quærit. Verg.x.æñ.pspicit ignarus rerũ ingratusq; salutis. Idem.iiij.æñ.fuit inops animi totãq; accensa per vrbẽ bacchatur.Idẽ in.xj.æñ.quas illi læta laborũ ipsa suis manibus.Idẽ.j.æñ.at memor ille matris acidaliæ. Idẽ in.v.æñ.atq; æui maturus aceſtes. Hora.iiij.car. psperã frugũ celerẽq; pronos voluere menses.Verg.j.æñ.securus amorum germanæ.Idem in.v.æñ. constituam ante aras voti reus.Ouid.xv.meta.spretarũq; agitur legum reus.Cõstantinus tñ in quadã sanctione,ne simus (inquit) legibus rei:qui pugnãdo fideliter de oĩbus gentibus meruimus esse victores.Hora.o seri studiorum quo ne putetis. Apu.iiij.meta.iã vecors animi tectũ scandulare cõscẽdit.Verg.x.æñ.aut ego verivana feror.¶ Nomina præterea formã participiorũ habẽtia.i. quæ figurantur ex participijs præsentis tẽporis & præteriti,possunt cõstrui cũ genitiuo,vt Verg.ij.geor.patiẽtes vomeris vnci. & ab eo compositum impatiens.Iuue.impatiẽs q; moræ pauet.& præputia ducit.Negligẽs amicorum.Diomedis est in idiomatis.fugitãs litiũ.Teren.in phormi.herus meus liber alis est:fugitans litiũ.Salust.in catilina.pfusus sui.alieni appetẽs.Participia nãq; si essent:accusatiuo iungerẽtur,diceremusq; patiens laborem.appetens pecuniã. negligẽs amicos.fugitãs lites.

Eodem modo si dixeris doctus grāmaticam.victus animum.expertus bellum. participia sunt.doctus grammaticæ. victus animi.profusus sui.expertus belli,noīa.Verg.x.æñ.expertos belli iuuenes:& silua trecentos.Idem.iiij.geor.immemor herbæ victusq; animi.Hora.iij.carmi.doctæ sermonis vtriusq; linguæ.eadem quoq; ratione Verg.dixit.j.æñ. expediunt fessi rerū. & Hora.j.car.insaniētis dum sapientiæ cōsultus erro.Idem in.j.ser.agricolā laudat iuris legumq; peritus: nam participiū est a perio,qđ in vsu non est in simplicitate,a quo est experior.& Apul'.de repente animi mutatus.¶ Nomina quoq; verbalia,quæ alij participialia vocāt formata ab vltimo supino.u.mutata.in.or.construuntur cum genitiuo.vt amator vxoris.doctor gentiū,& fœminina quæ formātur a masculinis.tor.mutata in.trix. cū genitiuo etiā construuntur.vt amatrix viri.& quæ etiam irregulariter formantur:vt expultrix vitiorū, qđ ab expulsor fit.¶ Et nomina superlatiua.superlatiuum cum plurali tantū genitiuo cōstruitur.vt Hora.j.ser. græcorū lōge doctissimo.potest etiā cū genitiuo singulari cōstrui, modo sit nomen collectiuum,hoc est in numero singulari multitudinē significans,vt populus.gens.Verg.j.æñ.o danaū fortissime gentis tidide.Cōparatiuū quoq; quoties inter duos fit cōparatio,adimitationē græcorū potest cum genitiuo cōstrui.vt iuniores grāmatici dicunt cū ponitur partitiue.vt si dicas,aiacū fortior fuit Telamonius,duo enim tantū fuerūt Aiaces, alter Telamonius alter oilei filius.Nā si tres fuissent nō fortior sed fortissimus dicendum erat,sicut dicimus digitorum medius est lōgissimus,manuū vero dextera est fortior: loco etiā genitiui nonnunq; ponitur ablatiuus cum præpositione de vel ex.Ouid.in epist.medeæ.cū minor e pueris iussu studioq; videndi.duo enim erant medeæ filii.Cæsar in cōmen. hæres erat scriptus ex duobus filijs maior.Illud nimis licenter dictū est qđ Paulus Hieronymo interprete scribit.Spes(inqt) fides,charitas tria hæc,horum maior est charitas.p maxima,aut si charitas fidei & spei simul cōparatur. horū posuit prohis ad imitationē græcorū,qui cum ablatiuū nō habeant cōparatiuū cū genitiuo cōstruuntur,quēadmodum & superlatiuum,illa modo inter illos differentia est:qđ cōparatiuū iungitur cum genitiuo significāte vnum aliquid sui generis vel diuersi,superlatiuū vero cū genitiuo signigeāte plura sui generis. Illud tñ hoc in loco non est dissimulandū,quod Valla notauit,qđ cōparatio vnū gradum siue primum obtinet,superlatio vero vltimum.nam vbi est superlatio, necesse est, vt ibidem sit cōparatio: si enim plura sint vasa ad eandem magnitudinem facta & aliud sit longe capacius, recte dixeris illud esse maius omnibus illis,quæ sunt inter se æqualia,quod si aliquod vas sit maius alio,aliud maius illo. hoc comparatum illis duobus non dicetur maius illis,sed maximum illorum,sed de vtriusq; gradus constructione Cap.xiiij.plura dicemus.

Nomina quoq; verbalia masculina terminata in.or. quæ formant ab vltimo supino.u.mutata.in.or. & fœminina terminata in.trix.quæ formantur a masculinis.tor.in.trix.vt amator vxoris.amatrix viri.doctor genitum;expultrix vitiorum.

Et nomina superlatiua construuntur cum genitiuo sed tātū plurali,nisi sint nomina collectiua.vt doctissimus græcorum;sapientissimus philosophorum.fortissimus gētis danaum. Comparatiuum quoq; interduo.vt aiacū fortior,fuit telamonius.

Sunt quædā quæ possunt iungi genitiuo;vel datiuo,vt similis patris vel patri.tidus regis vl' regi.proxim9 Tulij vl' tulio.propinquus Cęsaris vl' Cęsari.

Quædam sunt quæ possunt iungi genitiuo vel ablatiuo,vt diues agrorū vel agris; vacu9 cerebri vel cerebro,plenus rimarū vel rimis. dignus honoris vel honore.

¶ Sunt quæ possunt.similis patris,vel patri,sed est differedtia teste.Dicmede.quoniam similis patris est in moribus.similis patri in corporis figura atq; lineamentis, quod Iuuenalis expressit dicens, quandoquidem similem tibi si non corpore tantum,nec vultu dederit morum quoq; filius. Terentius in eunucho.domini similis est.nam quod Verg. in primo æneid. dixit,os humeroq; deo similis,ex opinione vulgi atq; epicureorum dictum est, qui putant deos humanam effigiem habere. fidus regis vel regi.Verg.xij.præterea regina tui fidissima.nam genitiuus ille positiui est. Ouid'.ij. meta.tu tantum fida sorori esse velis.proximus siue propinquus.Tulij vel tulio.vicinus Antonij vel Antonio.Hora.primo sermonum. nisi nos vicina triuici villula cœpisset campano proxima ponti. Eodem modo dicimus amicus Cæsaris vel Cæsari. par Pompeij vel Pompeio.Verg.& amicum erectea musis.Idem in primo. gēs inimica mihi tyrrhenum nauigat æquor.Luc.in.j.quem metuis par huius erat. Idem in.ix.par geminis chiron.¶ Quædam sunt,quæ possunt.diues agrorum vel agris.Verg.in buc. quam diues pecoris niuei.quā lactis abundans.Idem.i.æñ.diues opū,studijsq; asperrima belli.Idem in eodē.ditissimus agri phœnicū:nā genitiuus ille agri ad positiuū,phœnicū ad superlatiuū refertur.Horat.j.ser.diues agris,diues positis in fœnore nūmis.Vacuus cerebri vel cerebro.Salust.in iugur.ager aridus & frugū vacuus.Iuue.vacuūq; cerebro iā pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat.Plenus rimarum vel rimis.Teren.in eunucho.plenus rimarum sum,hac illac perfluo. Ver.j.æneid.quæ regio in terris nostri non plena laboris? Idem.iiij.geor.crura thymo plenæ.Quint.tamen.lib.ix.plenus (inquit) vini veteres dixerunt.nos plenū vino dicimus.dignus honoris vel honore: Plautus intrinūmo:non ego sum dignus salutis Verg.xij.æñ.magnorum haud vnq̄ indignus auorū.Iuue.his epulis & tali dignus amico.Laurentius vix dici posse putat dignus honoris,quare illud ex euāgelio.facite fructus dignos penitentiæ:ex figura græca dictū putat,quia græci ablatiuo carent. Dicimus etiam satur rerum & rebus.Teren.in adelph.sed postq̄ intus sum omniū rerum satur. Ouid.ij.meta.ambrosiæq; succo saturos præsepibus altis.Truncus pedū vel pedibus.Verg.iiij.georg.trunca pedū primo. Ouid.xv.meta.& generat truncas pe libus.Oneratus frugū & frugibus,& refertus cibi vel cibo.Pacuuius apud Noniū Marcellū,onerat9 (inquit)frugū & floris.Varro apud eundem Marcellū,ipsa Italiæ oppida sunt vastata.quæ fuerūt prius hominū referta. Cicero p lege manilia.referto prædonū mari.nā participia esse loco nominū posita, ex eo patet, qđ verba a quibus deriuāturcū ablto, nō cū gto cōstrui solet.Verg.j.æñ.onerātq; auro.Cicero.j.de horatore.panguste referfit oratione sua

¶ Datiuo complura iunguntur. sunt autem (vt Priscianus ait) illa, quæ ad gratiam: vel ad vtilitatem alicuius, vel cõtra referuntur, vt facilis difficilis & similia. Verg. ij. geor. illam experiere colendo & facilem pecori. Marti. difficilis. facilis. amicus. acerbus eisdẽ. Cicero in verrem. ita mihi vel in deos propicios. Verg. ij. geor. bis pomis vtilis arbos. ¶ Verbalia quoq; in bilis. illa sunt, quæ passionem significant. vt amabilis cunctis. Vergil. iij. georg. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli.
¶ Accusatiuo etiam, quẽadmodum alijs in locis diximus, noia adiectiua cum accusatiuo construi possunt, sed per figurã synecdochẽ tantũ poetis permissam. vt Verg. j. æñ. nuda genu. i. habens genu nudũ. Idẽ in eodẽ. os humeroq; deo similis. i. habens os & humeros similes deo. ¶ Ablatiuo quoq; media præpositione siue septimo casui. De quo Diome. in idiomatis, his verbis scribit. Multa sunt quæ per ablatiuũ casum Romani solẽt efferre. immẽsa est enim huius casus licentia, & vtuntur eo sæpissime pro duobus casibus genitiuo & datiuo, vt bellum varia victoria. hõ mira eloquentia. magnis viribus adolescens. bona forma mulier, qd' elegantius dicitur quã si diceres bellũ variũ victoria. homo mirus eloquẽtia, adolescens magnus viribus. mulier bona forma, quem vero Diomedes ablatiuũ appellat: nos (si constare nobis volumus) septimũ siue effectiuum casum appellamus. Ablatiuus autẽ esset media præpositiõe. vt alienus a crimine. diuersus a vitijs. longinquus ab achaia. Diomedis exẽpla sunt. Eodem modo dicimus alius ab humanitate. pro diuersus. oriundus a carthagine. pro originẽ trahẽs. tertio a ioue. subaudi distans. ¶ Cõparatiua quoq;, Dixim⁹ cõparatiuũ quoties ponitur partitiue: cõstrui cum genitiuo. nũc vero dicit qd' siue cõparetur ad vnũ siue ad plura sui, vel diuersi generis, construitur cum ablatiuo siue septimo casu, nã (vt alio etiã loco dixim⁹) quoties ablatiuus sine præpositione ponitur, antiquiores septimũ casum appellabant. vt Achilles fuit fortior Aiace & Hectore, ac perinde reliquis omnibus Troianis: possumus etiam dicere, quod Aiax telamonius fortior fuit Aiace oileo. sed de cõparatiui cõstructione infra plurib⁹ dissereturꝝ ¶ Ablatiuus siue septim⁹ casus, illorũ stulticia hoc in loco ridenda est, qui pro eo quod ego dixeram Mũda in dedicionem christianorũ venit, quoniam eo anno, quas introductiones has ædidimus Ronda & Munda & cõplura alia castella maurorũ expugnata sunt ductu atq; auspicijs Ferdinãdi omniũ regũ clarissimi, putãtes mũda aadiectiuum esse nomen, deletis quibusdam litteris atq; alijs adiectis, librario imprimendum dedere Munda in dedicionem christianitas venit.

Datiuo etiam complura iunguntur, vt facilis omnibus, difficilis nemini, charus suis, iucũdus alienis, aptus bello, idoneus paci.

Verbalia quoq; in bilis, datiuo iungi possunt; vt amabilis cunctis, visibilis nulli.

Accusatiuo etiã iunguntur plura nomina adiectiua: sed, vt diximus, figurate: idq; apud poetas tãtum. vt flauus capillos, niger oculos, horridus barbã.

Ablatiuo quoq; media ꝓpositiõe siue septimo casui cõplura iunguntur. vt alienus a crimine, oriundus ex Aphrica, diuersus a vitijs, alio⁹ ab humanitate, secundus ab hercule, tertius a ioue, vir singularis ingenio, excellens virtute, insignis pietate.

Comparatiua quoq; cum ablatiuo siue septimo casu cõstruũtur. vt nemo est eloquẽtior Cicerone.

Ablatiuus siue septimus casus plerũq; ponit absolute; aut ꝑ duo noia; vt rege Ferdinãdo Munda in dedicionẽ christianorum venit, aut per nomen & pronomẽ. vt me præceptore didicisti litteras. aut per nomen siue pronomen & participiũ. vt deo ducente veniã ad te, me veniente gaudebis.

¶ De cõstructiõe quarũdã partiũ oronis. Cap. xiij.

QVisq; semper iungitur superlatiuo. vt optimus quisq;, sapientissimus quisq;. Omnis & cũctus positiuo & comparatiuo. vt oẽs boni, cũcti boni. omnes sapientiores. cuncti sapientiores.

At vero quisq; tunc positiuo iungitur; cum nõ recipit cõparationem positiuus. vt strenuus quisq;. septimus quisq; iungitur etiam quisq; cum hoc nomine quotus; sed semper interrogatiue, vt Cicero. quotus enim quisq; istud fecisset?

De construẽtione quarũdã partiũ orationis, puta quisq; particula, quã nunq; positiuo aut cõparatiuo iungitur. sed tantum suplatiuo, atq; ecõtrario oĩs positiuo & cõparatiuo. nũq; suplatiuo. qd' cum apud castigatissimos autores prope semp obseruatũ reperiatur, iure Prisci. in principio sui operis a Valla reprehẽditur, qd' scripserit. oĩm iudicio cõprobatur eruditissimi morũ. pro eo qd' esse debuit oĩm eruditorũ aut eruditiorũ. Lactãtius quoq; in libello de opificio hois: placidiora quæq; aialia vel nihil fellis oĩno vl' minus habẽt ꝓ eo quod esse debuit oĩa placidiora aialia. Macrobius etiã in. j. de somno. exteriori quaq; sphera quas interius cõtinet ambiẽte. pro eo qd' esse debuit extima quaq; sphera. ¶ Si vero positiu⁹ cõparationẽ nõ recipit, ꝓpter asperũ litterarũ cõcursum, vt quia a pi⁹ & strenuus nõ dicimus pijor pissimus, strenuior strenuissimus, possumus dicere pius quisq;, strenu⁹ quisq;. Salust. in iugur. strenuus quisq;, aut occiderat in prælio, aut grauiter vulneratus. aut qa significatio positiui eiusmodi est, vt nõ possit gradus cõpatiõis recipere, qualia sunt noĩa nũcrorũ ordinẽ significãtia. vt primus, scãs, tertius, possumus dicere primus quisq;, scãs quisq;, tertius quisq; Cice. in philipicis, Primo quoq; die cõsules ad senatũ referãt. tametsi primus suplatiuũ sit. Idẽ ꝓ Rabirio. tertio quoq; verbo excitabatur. Trãquillus in vita Cæsaris. vn⁹ dies quarto quoq; anno intercalaretur. Iuue. septima quæq; fuit lux ignaua. Cũ vero huiusmodi noĩa tũ vnũquẽq; ex co nũcro, tũ vltimũ significẽt iũcta cũ hac particula quisq;, idẽ quoq; significãt. vt quart⁹ quisq; sit vel vnus quilibet ex quatuor, vel vltim⁹ in ordine quattuor, nã cũ dico quarto quoq; anno est annus intercalaris, intelligo vltimũ quẽq; ex nũcro quattuor, & Iudeis septim⁹ quisq; dies est fest⁹, intelligo, q; vltim⁹ ex nũcro septẽ. Quod vero Cæsar in cõmẽ. dixit. cognoscit nõ decimũ quẽq; esse relictũ militẽ sine vulnere, nõ significat vltimũ ex decẽ, sed vnũ quẽlibet ex nũcro decẽ. vl' inter decẽ esse vulneratũ. Iũgitur præterea qsq; cũ hoc noĩe ordinali quot⁹. a. ũ. sed semp ĩterrogatiue. Cic. ꝓ ligario, quot⁹ enĩ quisq; istud.

¶ Tantū & quātum positiuo iungitur, adde etiā tu & verbo, vt quātū potes tantū elabora. tanto & quāto suplatiuo, Cic. quanto es maior, tāto te geras summissius, neq; enim latine posset dici, quātū es maior, tātū te geras summissius. Superlatiuo etiam iunxit Catullus tanto pessimus omniū poeta, quāto tu optimus omniū patronus. Verg. xij. æn. o præstans animi iuuenis quantū ipse feroci virtute exuperas, tanto me impensius æquū est cōsulere. Quin. in. j. quorū cōcentus tanto est vehemētior, quātum Romana in bellis gloria cæteris præstat. Ad vim quoq; cōparatiuorū proxime accendunt illa aduerbia ante & post, vt tanto ante ego veni, quāto tu post venisti, & illud nomen alius atq; suū aduerbium aliter. atq; eiusdem significationis secus. Quin. at quāto alius fuit ille infelicissimi iuuenis affectus. Terē. in andria. verū aliter cuenire multo intelligit, & Cicero multo secus euenit. Tam & q̄ eiusdē significationis positiuo & superlatiuo iungi potest, sed & cōparatiuo. Verg. vij. æn. tā magis illa fremēs & tristibus effera flāmis, q̄ magis effuso crudescūt sanguine pugnæ. Salust. q̄ quisq; pessime fecit, tam maxime tutus est, quod de tantū & quātum tāto & quāto diximus, idē de aliquantū & aliquāto, multū & multo, paulū & paulo dicendū est, nisi q̄ aliquāto & paulo superlatiuo iungi recusant quēadmodum multo desiderat. Cicero p lege manilia. quāq̄ mihi frequēs cōspectus vester multo iucundissimus. hoc verbū præstat, quia vim cōparatiui habet multo iungitur. Salustius. multo præstat beneficij quā maleficij immemorē esse. ¶ Per semper iungitur positiuo, vt pbonus. perfacetus, quā semp ablatiuo. vt quā optimus, quā facetissimus. quā vero cū pro quantū accipitur positiuo lūgi vult. vt apud Terē. in andria. reiecit se in eū flens quā familiariter. Quod vero idem in eunu. dixit. post illa tempora tu scis quā intimū, & si superlatiuum est ab intra, tamen p positiuo positū est. sicut proximus a prope, vnde & comparationem iterum recipit proximior, vt suo loco diximus. sed hæc ex elegantijs Vallæ petēda sunt, nos tantum admonuisse lectorē volumus. ¶ Hei. & væ. semper iunguntur datiuo, omnia sunt facilia.

Tantū & quātū positiuo iungitur. vt tantū doctus, quantū facetus tanto & quāto cōparatiuo & superlatiuo. vt tanto doctior, quāto facetior. Idem quoq; dicimus de aliquantum & aliquanto, multum & multo; paulum & paulo.

Per, semp iūgit positiuo. vt p bon⁹. p doct⁹. Quā, superlatiuo. vt quā optimus. quā doctissim⁹. Perq̄ positiuo. vt per quam bonus. per quam doctus.

Hei. & vę. semper iungūtur dtō. vt hei mihi. vę tibi. heu &. o accusatiuo. vt heu me miserū. o te infœlicē. En & ecce nominatiuo & accusatiuo. vt en Priamus. en ipse capellas. ecce hō, ecce hoiem.

¶ De Cōparatiuo & Superlatiuo. Cap. xiij.

CVm de erotematis nominis ageremus; dictū est comparatiua & superlatiua a quibus nominibus positiuis & vnde formarentur; sed iniquis tunc spacijs excluſi; quoniā alio properabamus; nō diximus formationē illā in plærisq; deficere. Idem quoq; fecimus; cum de partium orationis cōstructone nonnihil perstringerem⁹; vbi pauca interposuimus. Quare visum est, quę illic copiosus debuerant pertractari, hoc in loco supplere. Atq; in primis de illorū irregulari formatiōe.

Bonus melior optimus. Maturus, maturrimus.
Magn⁹. maior, maxim⁹. Cōpatiuū regularē hēt.
Nequā negor negssim⁹, Magnific⁹. cētior. cētissim⁹
Malus. peior pessimus. Munific⁹. cētior. cētissim⁹
Paruus minor minimus. Mirific⁹. cētior. cētissim⁹.

CVm de erotematis. Reddit causas, cur cū de nominū derivatiuorū differentijs ageret lib. iij. nō exacte disserui de cōparatiuorū & suplatiuorū significatione & formatione quāq̄ in cōmentationis us multa dixit de formatione illorum graduum maxime. A quibus nominibus, nam cum comparatiuum & superlatiuum significēt aliquid vltra suū positiuū, ab illis nominibus nō possunt deriuari, quæ incrementū, aut diminutionē suscipere non possunt, sed ab illis tantū quorum significatio crescere potest. Sunt tū ex his positiuis quædā cōparatiua & superlatiua, quæ vsus non reciperet. vt ab eo quod est barbarus nemo diceret barbarior & barbarissimus. nec ab eo quod est amandus amandior & amandissimus. tametsi barbarus & amandus significationis incrementum recipere possint. Sunt præterea quædam positiua ex quibus vlteriores gradus non procedant, quia propter concursum vocalium asperius sonarent, vt quæ habent vocalem ante. is. vel. us. vt ab eo quod est tenuis & arduus vix possis dicere & tenuior & arduior. Quæ vero non significant rem, quæ possit crescere, aut minui nihiloplus possunt gradus recipere. vt luscus. ingens. omnipotens. summus. imus. vnicus. solus. nemo enim luscus magis luscus esse potest. Nomina etiam numeralia. vt primus, secūdus, tertius. & c. Et pnomina, quanq̄ Plautus dixerit ipsissimus est. Sed de his libro. iij. diximus. Iniquis spacijs. idest loci angustia. ex Vergil. iij. Georg. verum hæc ipse quidem spacijs exclusus iniquis prætereo. In plærisq; deficere, quæ fere in hoc loco diximus explicanda cū dicimus bonus. melior. optimus. & c. De constructione, quod paulo ante attigimus cum de constructione genitiui & ablatiui agerem⁹. Sed aduertendū cū sint tres cōparationis gradus. positiuus, maq; is est similitudinis & æqualitatis, q̄ incrementi. vt doctus Plato quēadmodum Aristo. nisi per adiectionē aduerbiorum inæqualitas significetur. vt magis doctus, minus doctus. Comparativus vero & superlatiuus sunt iam inæqualitatis & incrementi. est itaq; comparatiuum, quod cum positiuo significat aduerbium magis. vt doctior magis doctus, q, si non habet positiuum cum aliquo participe sensus positiui, significat quoq; magis. vt ocyor magis velox. cūcrior magis citra. Sed de his plura libro. iij. Construuntur comparatiua. discit quod comparatium duobus modis construitur: cum ablatiuo vel cum alio casu simile alicui ex præcedentibus: quem coniunctio quā potest cōnectere. vt sum doctior Antonio, vel quā Antonius, subintelligitur nāq; verbū est. & puto Antoniū doctiorem alijs vel quā alios. subaudi puto. Itaq; indifferenter vti possumus alterutra harum duarum constructionum.

Bñfic⁹.cētior. cētiſſimus,
Malefic⁹.cētior.cētiſſim⁹,
Bñdic⁹.cētior.cētiſſimus.
Maledic⁹,cētior.cētiſſim⁹.
Bñuolus.lētior.lētiſſim⁹.
Maleuol⁹.lētior.lētiſſim⁹.
Multiuol⁹.lētior.lētiſſim⁹.
Pi⁹ piſſim⁹ & piētiſſim⁹.

Comparatiuo caret.
Senex ſenior. Suplatino caret.
Iuuenis iunior,
Superlatiuo caret.
Vetus veterrimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Dexter dextimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Siniſter ſiniſtimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Facilis facillimus.
Cōpatiuū regularē hēt.
Agilis agillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Gracilis gracillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Humilis humillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.

Similis ſimillimus.
Cōparatiuū regl'arē hēt.
Mult⁹ plurim⁹, cōpa.ca.
Multa plima.cōpa.ca.
Multū plus plurimum,
Multi plures plurimi.
In plurali integrum eſt.

A verbis.

Detero deterior.terrim⁹,
Potior.eris.potior.ſimus.
Ab aduerbijs.

Extra exterior extimus.
Intra interior intimus.
Vltra vlterior vltimus.
Infra inferior infimus.
Citra citerior citimus.
Cōpatiuū regl'arē hēt.
Supra ſuperior ſuprem⁹.
Prope ꝓprior ꝓximus.
Poſt poſterior poſtrem⁹.
Añantior. Suplatiuo caret.
Pridem prior primus.
Penit⁹.tior. penitiſſimus.
Ocyor ocyſſimus poſitiuo caret.niſi malis ab ocys formare.

Noīa quorū ſignificatio creſcere,aut minui nō pōt nō formāt ex ſe cōparatiua,aut ſuperlatiua;qualia ſunt,ingens,oīpotens.ſummus.vnicus.imus. Et nomina nūeralia ſiue ſint diſtributiua ſiue ordinalia.Et ꝓnomina,q̄q̄ Plautus dixerit ipſiſſim⁹ eſt.ſicut Verg.ab ingēs ingētior fecit cōpatiuū.

Cōſtruuntur cōparatiua cū ablatiuo;vel cum alio caſu quem coniunctio quā poterit pro rōne verbi ſub intellecti coniungere.vt Plato fuit doctior Ariſtotele vel q̄ꝫ Ariſtoteles.credo Platonē eloquētiorē Demoſthene vel q̄ꝫ Demoſthenem;& vtor te benigniore patre meo,vel q̄ patre meo. Dicimus tñ ſum auidior glorię q̄ pecunię & non pecunia;& ſimilior patri q̄ matri & non matre. quia auidus & ſimilis cū gtō & datiuo cōſtruūt.

Cōſtruunt̄ ꝓterea cū ablatiuo ſignificāti exceſſum quo aliq̄d excedit,aut exceditur.vt ego ſum duplo maior quam tu,& tu dimidio minor. *Eſt tamen cū caſus cōiunctiōis vinculo copulatus nō rōne cōparatiui:ſed aut poſitiui,aut alicuius alterius particulæ in orationis cōſtructione ponitur,vt ſum auidior honoris quā pecuniæ.honoris & pecuniæ nō recte ponētur in ablt̄o: quia illi genitiui non rōne cōparationis,ſed ex ſpeciali ſignificatione huius noīs auidus,qđ cum gt̄o cōſtruitur in orationem venerunt.Item ſi dixeris,tanto famæ ſitis maior eſt q̄ virtutis,nō recte dixeris virtute: quia virtutis nō rōne cōparatiui poſitū eſt in hac ſerie:ſed regitur ab illo noīe ſitis ex vi poſſeſſionis.Illud quoq; Iuue.carior eſt dijs hō q̄ ſibi:nō recte diceres carior eſt dijs homo ſe:quia ſibi nō rōne cōparatiui,& q̄ coniūctiōis.ſed rōne huius noīs carus poſitū eſt in datiuo: quia dicimus homo eſt carus deo.Et quoniā hæc cōiunctio atq; nonnunq̄ ponitur ꝓ q̄,vt ſi dixeris,aliter ego feci atq; tu,pōt etiā cōparatiuū cū illa cōſtrui.vt Hora. prīo ſer.nō ſe peius cruciauerit:atq; hic. Perſius quoq; q tu impunitior exis atq; hic,& qa ac cōiūctio tātūdē pollet quātū atq;.Hora dixit,dicturū ſuaui⁹ ac ſi q̄ſtor auus.Nō nunq̄ ablatiuus ille cōparationis nō mutatur in aliū caſum:ſed reſoluitur ī verbū.vt tu eras doctior opinione mea,nō dices q̄ opinio mea: ſed q̄ ego opinabar.Hora.ſi quicquid vidit melius ve peius ve ſua ſpe.i. q̄ ſperabat.Illud vero(qđ ſupra diximus)cōparatiuum poſſe conſtrui cū genitiuo cū partitiue tenereur,oportere aūt partitionē fieri inter duo tātū:poſſet dici genitiuū illū non ratione cōparatiōis,ſed ratione partitionis venire in cōſtructionē.Nā & citra cōparationem dicimus,qđ manuū altera dextera eſt, altera ſiniſtra: & quod aiacū alter fuit telamonis,alter oīlei. Neq; tñ neceſſe eſt ſequēti comparatiuo partitionem fieri inter duo.vt Pli.lib.xj.natu.hiſto.animaliū(inquit)fortiora ſunt quibus ſanguis craſſior.ſapiētiora quib⁹ tenuior. timidiora quibus minimus.Quod ſi gtūs ille preceſſerit,pōt nihilominus cōparatiuum cōſtructionem propriā retinere.vt Aiacū Telamonis fortior fuit oileo,vl q̄ oileus,& manuū dextera robuſtior eſt ſiniſtra,vel q̄ ſiniſtra.Illq̄ quoq; Cicerōis oīm ſocietatū nulla eſt gratior, nulla carior q̄ ea quæ cū rep. eſt vnicuiq; noſtrū. Et quanq̄ recte dicimus: digitorū medius eſt longiſſimus:nihilominus & recte dicetur, digitorū medius eſt lōgior cæteris.Immo vero nullū eſt ſuplatiuū,qđ nō poſſit paraphraſi verti in cōparatiuū cū relatiuo diuerſitatis.vt Romanorū eloquētiſſimus fuit Cice.vel cæteris romanis eloquētior fuit Cice.Quidē qđ etiā ſine relatiuo diuerſitatis coparatiuū oībus ſuis gñis ſuperferatur.vt apud Verg.viij.æū.ſed cunctis altior ibat Anchiſes.Apul.quoq; hippias e numero ſophiſtarū artiū multitudine prior oībus & eloquētia nulli ſecundus. Iuue.hædulus & toga grege mollior.Mart.totus volo rideas libellus & ſi nequior oībus libellis.Tametſi in his oībus locis & ſimilibus ſemper relatiuū diuerſitatis ſub intelligitur. alioq nō diceres, qđ dici volebas, nā ſi cūctis altior ibat Anchiſes,et ſe quoq; altior ibat. ſi hippias oībus ſophiſtis erat prior & ſe quoq; prior erat,quippe qui eſſet ſophiſtes. Quare in his omnibus ſubintelligendū eſt relequis,aut alijs,aut cæteris,vt cōſtet autorū ſenſus.Eſt tamen cū ablatiuus cū quo cōparatiuū conſtruitur,ad noīatiuū reduci non pōt.vt cum quis vel qui ponitur relatiue. vt apud Verg.i.æū. rex fuit Aeneas nobis quo iuſtior alter.Idem tū.vj.miſſenū æolidē quo non præſtātior alter,quibus in locis ꝓ quo nō recte diceretur q̄ qui.Idem quoq; de noībus negatiuis dicendū.Nā & ſi dici poſſit Cice.nemine fuit imbecillior, nō diceretur recte Cicero fuit imbecillior q̄ nemo¶Conſtruitur præterea cōparatiuū cū abltō ſignificāti exceſſum vel deffectū. Iuue.pares qđ vēdere poſſis pluris dimidio.Pli.lib.xj.pulmo quadruplo maior bubulo.Curtius.Cū dimidio(inquit) ferme exercitus maior*

esset,q̃ in Cilicia fuisset,quib⁹ in locis excessus significatur,defectus vero in Horatiano illo,forte min⁹ locuples vno quadrãte periret.Quare nõ male diceretur multo & paulo cũ cõstruũtur cũ cõpatio noĩa esse,cũ vulgo appellẽtur aduerbia:significãt enim excessum.Solẽt etiã aliq̃n gradus inter se cõparari.& pares paribus referri,vt tuũ cõsiliũ tutũ est,magis q̃ honestũ.nõ recte diceres honestius,aut honestissimũ.& tuũ cõsiliũ tutius est q̃ honestius,nõ honestũ neq; honestissimũ.& tuũ cõsiliũ est magis tutissimũ quã honestissimũ.Est præterea q̃n cõparatiuũ nõ regit ablatiuũ,sed desiderat adiungi sibi orationẽ,vt incepta oratio perfectũ habeat sensum.vt hic adolescẽs minor ẽ,quã vt graui supplicio puniri debeat.corruptior quã vt corrigi possit,infirmior quã vt illi tãtum negotiũ cõmitti debeat.Põt tñ aliq̃n cõparatiuũ cũ ablatõ cõstrui:sed cũ q̃ cõiunctiõe & pro præpositiõe.Curtius. maiorẽ quã p magnitudine siluæ sonũ reddebat.¶Suplatiuũ.suplatiuũ nomen cũ ab eo dictũ sit,qđ supferatur & excellat:recte pluribus cõparari debet,habet.n. locũ superlatiuũ,cũ aut in tribus,aut in pluribus vnus illorũ cæteris antefertur.vt Plato fuit doctissimus philosophorũ,Sed qđ dicitur ad plures sui generis cõparari:intelligendũ est de illis,quæ sub eodem nomine sunt,& de quibus vnũ nomẽ cõmune dici potest:non tamẽ quodlibet,sed illud tantũ quod ex vi cõparationis a superlatiuo regitur.vt plato doctissimus philosophorũ cõparatur ad suũ genus:quia fuit philosophus. Quod si dicerem plato doctissimus romanorũ:nõ illum ad suum genus cõpararem quoniam Plato nõ fuit romanus:nec si dicerem plato poetarũ græcorũ clarissimus,quoniam & si plato grecus nõ tamẽ est poeta:nec sic,Plato philosophorũ romanorũ nobilissimus,quia tametsi est philosophus,non tñ est romanus philosophus.Quod vero de celeno. Verg.in.iij.æñ.dixit.furiarũ ego maxima pãdo.Idẽq; in.vj.de fame furiarũ maxima,iuxta accubat,intelligendũ est & celeno & famen quodãmodo furias fuisse,sicut si diceres aliquem stolidissimum asinorũ,intelligimus illud quodã modo esse asinũ.Nã qđ Valla Macrobiũ in satur.carpit ex eo,qđ dixit,age serui omniũ nõ modo adolescentium,qui tibi æquæui sunt,sed & senũ quoq; doctissime,posset dici sub illa voce omniũ oẽs & senes & adolescẽtes cõtinere.ex quibus cũ seru⁹ vnus esset sub eodẽ genere positus est.Illud præterea,quod idem Valla Priscianũ taxat, quod in primo de octo partibus orationis volumine scripsit. Omniũ eorum quæ diuiuidi possunt breuissimũ est,quod diuidi nõ potest:dicendũ quod genitiuus ille omniũ nõ cõparatiõis rõne,sed possessionis positus est.cuius sensus est eorũ,quæ diui possunt breuissimũ.i.breuissima pars est ea,quæ diuidi nõ potest.vt demõstret dictionum,quæ diuidi possunt,breuissimã partem esse litterã quæ indiuidua est.Vel absolute prolatum.i. quoties nõ ponitur ad quos fiat cõparatio:& tunc valet quantũ positiuũ cũ hoc aduerbio valde.vt Verg.puer ascanius Veneris iustissima cura.i.valde iusta.Valla p maxime & nõ per valde suplatiuũ exponi debere dicit,q; non male forte diceretur,si superlatiuũ cõparatiue accipiatur:qđ si absolute poneretur.cresceret eius significatio vno gradu magis quã ab vllo cõcipitur.fœlicissimus enim sic cõcipitur ab oĩbus quasi multũ fœlix,aut nimiũ fœlix,vt Verg.lib.iiij.æñ.dixit.fœlix heu nimiũ fœlix,si littora tantũ.Maxime vero plus significat quã multũ,aut nimiũ,non igitur per maxime,sed per valde resoluendũ est suplatiuum,ad qđ illa multũ & nimiũ referuntur,qđ nisi fieret,nũq̃ nobis cõstare posset de sensu suplatiui:si per superlatiuũ exponeretur,quid enim magis constaret de exponente quã de exposito?Sed idẽ vult cõparatiuũ:nõ magis exponendum esse per aduerbium magis,quã per vehemẽtius,aut plus,aut similia:nõ videns illa quoq; resoluẽda esse rursus in magis.Oportet.n.vt in physicis corporib⁹ sic in graduũ resolutiõe esse aliqua velut elemẽta prima,& cõmunissima,q̃ cõstãtia firmaq; sint,& in quæ cæteri gradus:ipsa vero in nulla alia priora resoluãtur.Quod si oĩa verba perscruteris:nullũ inuenire possis ad qđ oĩa incremẽta tanq̃ ad principiũ reducãtur,nisi magnus & ab eo grad⁹ deducti,hoc est maior & maxim⁹, q̃ cũ sint adiectiua,iungũtur substãtiuis ad eorũ nõ solũ quãtitatis,sed & qualitatis intensionem significandã.Dicimus enim magnũ virũ,maiorem virũ.maximũ virum.magnũ oratorẽ.maiorẽ philosophũ,maximũ imperatorẽ.Sed quẽadmodũ hæc adiectiua substantiuis,sic eorũ aduerbia iũgũtur adiectiuis ad eorũ significationẽ per gradus augendã,vt valde doctus.magis doctus.maxime doctus,ad designandã magnam,aut maiorem,aut maximam alicuius doctrinam. Sed quod valde sit a magno aduerbium,nemo diceret:nisi ratione significationis,ea videlicet ratione,qua ab eo,qđ est Iupiter,dicimus in genitiuo Iouis,hoc est non ratione vocis,sed significationis.Nã cum ab eo,quod est magnus nõ sit in vsu latini sermonis aduerbiũ magne,loco illius substitutum est valde ab eo,quod est validus.a.um.pro eo quod vsitatius dicitur validus.a.um. sicut caldũ p calido,& soldũ pro solido dicimus.Itaq; cum dicitur valde pugnat.valde currit.valde legit in propria significatiõe accipiẽdũ est.Extẽditur tñ deinde ad alia,quibus nõ proprie cohæret.vt valde senex.valde ægrotus.valde infirmus.valde cupit. valde dolet,valde timet,qbus in locis nõ tã valẽtia q̃ magnitudinẽ significat ætatis.ægritudinis.infirmitatis.cupiditatis.doloris.timoris.cũ alioqui ex proportione dicendũ esset magne senex.magne ægrotus.magne infirmus.qđ quia vsus non recipit aliud nõ æque ppriũ.in loco illius substituit.hoc est valde p magne.Iam in cæteris gradib⁹ nulla cõtentio est,quin cõparatiuus per magis & suplatiu⁹ per maxime exponẽdi sint,cũ cõparatiue accipiuntur.Quæ cum sint velut elementa oĩm quãtitatis & qualitatis intensionũ:ad quas explicãdas gradus cõparationis inuẽti sunt,in ea tanq̃ prima oẽs gradus resoluẽdi sunt.ipsa vero nõ habẽt alia priora in q̃ resolui possint.Quod si nulla fiat graduũ cõparatio,vt paulo post dicemus:cõparatiuum non multo plus valet q̃ positiuũ,& suplatiuũ in positiuũ cum aduerbio valde cõmodisse resoluetur.¶Suplatiuũ cõstruitur,cũ genitiuo nũeri pluralis cõstruũtur suplatiuũ,quia nũq̃ alteri⁹ ad alterũ fit per suplatiuũ cõparatio:sed semp ad multos,cum vnus cæteris eiusdẽ generis antefertur.vt Verg.viii.æñ. maxime graiugenum cui me fortuna precari. Potest vero cõstrui cum gtõ singulari,si fuerit nomẽ collectiuũ.Idem.i.æñ.danaum fortissime gentis tidide.Nam quod est apud eiidem in eodẽ.ditissimus agri phœnicũ:,gtũs ille agri nõ rõne cõparatiõis,sed ex significatione sui positiui speciali regitur.

Suplatiuũ nomẽ,est qđ ad plures sui gñis cõparatũ oĩbus supponitur,vel p se,platũ significat quãtũ positũ cũ hoc aduerbio valde,vt Achilles græcorũ fortissim⁹,& Achilles fortissim⁹.i.valde fortis.

Superlatiuũ construitur cum genitiuo numeri pluralis,aut singularis;sed nominis tãtum collectiui,

Poteſt quoq; ſuperlatiuū cōſtrui cū ablatiuo & præpoſitione ex vel in. vel accuſatiuo, & præpoſitione inter: vt fortiſſimus ex oībus græcis eſt Achilles, & Verg. ij ēn. iuſtiſſimus vnus, qui fuit in teucris, & ſeruātiſſimus æqui: vel q fuit inter troianos iuſtiſſimus. ¶ Superlatiuū a cōparatiuo, maxima inter hos duos gradus differētia eſt, quæ ex vtriuſq; expoſitione colligitur: cōparatiuū nāq;, vt diximus, exponitur per poſitiuū cū hoc aduerbio magis & cōiunctione quā, vt Plato fuit ſapiētior Demoſthene. i. magis ſapiēs quā Demoſthenes. Plato fuit eloquētior oratoribus, i. magis eloquēs q̄ oratores. in quo ſermone nō ſignificatur Plato eſſe in genere oratorū. Vñ Valla putauit oportere cōparatiuū ad diuerſum genus cōparari: ſed quemadmodū nō ſignificat cōparationis terminos eſſe eiuſdē gñis. ita neq; aſſerit eſſe generis diuerſi: quare licet per cōparatiuū eſſe, vel eiuſdē generis vel diuerſi. Suplatiuus vero, vt diximus, exponitur per poſitiuū & aduerbiū maxime, vel præpoſitione ex cum ablatiuo. vt Achilles fortiſſim⁹ græcorū. ideſt maxime fortis: in quibus verbis Achilles ſignificatur fuiſſe græcus. Vnde factū eſt, vt ſuplatiuū dicatur ad ſuū genus: & nūq̄ aliter cōparari. Quod cū Diomedes cū cæteris autoribus præcepiſſet, cōtra ſuū præceptū ille ſic ſcripſit. Si tres (inquit) ſint viri: eū quem ſuperferimus cæterorū fortiſſimū dicimus: cum dicendū eſſet omnium fortiſſimū, aut per cōparatiuum cæteris fortiorem dicimus, niſi forte q̄ vero ſimillimū ſit, in codice mēdum legitur: vt pro virorum cæterorū ſit poſitū. Diomedes enim cū quem ſuperferebat fortiſſimū e tribus, nō intellexit: ac cæteri nō tres, ſed duo ſunt: in quibus ſuperlatiuo nō eſt locus. ¶ Item ſuperlatiuo. Secūda differētia eſt, quod ſuperlatiuo nō eſt locus inter duos. hoc eſt cum e duobus vnus in cōparatione alterū ſuperat. vt Achillem dicimus fortiorem Hectore, nō fortiſſimum: plures enim quā duos eſſe oportet, in quibus ſuplatiuū locū habet. ¶ Tertiū enim locū ſortitur ſuperlatiuū, nō vt Laurētius putauit, in gradu quātitatis, vel qualitatis: ſed in nūero cōparatorū. Nā ſi decē ſint naues eiuſdē magnitudinis: vndecima quæ alijs maior eſt & omniū maxima, & cæteris maior dicetur, & cū Vergilius dixit: ſed cūctis altior ibat Anchiſes: nō intellexit oēs fuiſſe pares quos Anchiſes ſupabat, & cū idem dixit, ſcelere ante alios immanior oēs, nō oēs quibus Pygmalion immanior fuit, æqualis ſceleris fuerunt. Cūq; Mart. dixit, & ſi nequior oīb⁹ libellis: nō intellexit de illis, q̄ pares inter ſe eſſent. Nā ſi græci ſint in quattuor fortitudinis gradus diſtributi: vt Achilles ſuperet oēs alios, illū ſequatur Aiax. tertius ſit Diomed. in extremo gradu cæteri cōſtituātur: licebit vtiq; ſecundū & tertiū & quartū gradū qualitatis poſſidere. vt Diomedes fuit fortiſſimus excepto Aiace, qui Diomede ipſo fortior: & Achille qui omniū fortiſſimus fuit, aut ſic. Diomedes fuit cæteris græcis fortior excepto Aiace, qui oīm fortiſſimus fuit, præter Achillē, qui non modo alijs: ſed etiā ipſo Aiace fuit fortior. Nō igitur magnitudine, ſed multitudine ſuperatur cōparatiuū a ſuperlatiuo: nec ſemp, ſed q̄ cōparatiuū inter duos cadit: ſuperlatiuū vero inter multos: ſed cōparatiuum quoq; inter multos cadere poteſt. Nā cū quæritur vtrū potius, aut quid potiſſimū, quid valet illa diſtinctio, niſi vt potius ſit vnū e duobus: potiſſimū vnū e tribus vel e pluribus. Quare Priſcia. excuſari nulla rōne pōt, q̄ exiſt mauit ſuplatiuū, multo plus ſuperare poſitiuū, q̄ comparatiuū. vnde occaſionē dedit alijs exponendi ſuperlatiuū per multo magis. Et quomodo intelligent iſti plautinū illud Miſer hō eſt, qui ipſe ſibi q̄ deſt, quærit. Sed ille miſerior, qui ægre quærit, & nihil inuenit. Ille miſerrimus, qui cū eſſe cupit: quid deſt, nō habet? Miſerrimus (inquient) ideſt multo miſerior, vt creſcat gradus miſeriæ. Sed nō ita eſt, ſed miſerior eſt, qui quærit, & nihil inuenit eo, qui tantū quærit: ſed inuenit. Et ille oīm miſerrimus (ideſt) maxime miſer, vt ſit miſerior eo, qui quærit, & inuenit. Et miſerior eo, q̄ quærit, nec inuenit. Quod etiā per cōparatiuū poſſem ſic dicere: ſed ille cæteris miſerior: qui cum eſſe cupit: quid deſt nō habet. Quare nō per multo magis, ſed nec per magis exponetur ſuperlatiuū, poſtularet enim poſt ſe quā coniunctionē, quæ cōparatiuis nomibus & aduerbijs tā familiaris eſt, vt ab eis ſeparari nō poſſit, ſed exponetur per maxime, quod ex multis locis, ſed ex illo potiſſimū Ciceronis maxime apparet. vbi quod ſuperlatiuū durius erat, poſuit poſitiuū cū maxime in epiſtola ad Curionē. Quod mihi (inquit) eſſe omniū maximū maximeq; neceſſariū. Illud vero q̄ Ouid. in. iij. meta. dixit de Pyramo & Thiſbe. E quibus illa fuit longa digniſſima vita, & ſi quo alia reperiuntur huiuſmodi, excuſari poſſunt, aut neceſſitate, aut deniq; autoritate. ¶ Eſt & alia differentia. hoc manifeſtum eſt, nā q̄d dicitur per ſuperlatiuū ſine relatiuo diuerſitatis, licebit dici per comparatiuū cū illo. Quintilia. pars vero rationalis cū ad examinationem dicendi tāto cæteris vberior, quāto maior ſpiritu. Curtius. mare caſpium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit, non eſt dubiū, quin poſſit dici tanto omniū vberrima, & mare caſpium omnium dulciſſimū eodem ſenſu manēte.

qui reſoluitur in ablatiuum cū prepoſitiōe ex, vt Achilles fortiſſimus greçorum, fortiſſimus gentis danaum, i. ex græcis; & ex gente danaum.

Superlatiuū a cōparatiuo hoc differt: quod cōparatiuū exponit̄ p poſitiuū cū magis & q̄. ſuplatiuū vero p poſitiuū etiā cū maxime & ex. vt eſt eloquētior Cicerone, i. magis eloquēs q̄ Cicero. eloquētiſſimus omniū, i. maxime eloquēs ex oībus.

Itē ſuperlatiuo nō eſt locus in cōparatione duorū. cōparatiuo vero eſt duorum & plurium. vt Aiax cum Telamonius fuit fortior; & nō fortiſſimus. digitorum medius eſt longiſſimus; & digitorum medius eſt longior cæteris.

Eſt & alia differētia, q̄d oīe ſuplatiuum reſolui pōt in cōparatiuum cum relatiuo diuerſitatis eodem ſenſu manēte: nō tñ omne cōparatiuum in ſuperlatiuum conuertitur. vt poetarū nobiliſſimus eſt Homerus & cęteris poetis nobilior eſt Homer⁹.

Cōparatiuum plus ſignificat q̄ ſuperlatiuum ſi poſt ponat̄ illi. vt Ariſtoteles eſt doctiſſim⁹; ſed Plato doctior. Aliquādo ſignificat minus quā poſitiuū. vt Vergil. Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitētes. p ſub triſtis. & fere quoties cōparatiuum nō cōſtruitur cum caſu illi⁹ ad q̄d fit cōparatio; minus ſignificat q̄ poſitiuū; aut quantū poſitiuū.

¶De Diminutiuis. Cap̃.xv.

DIminutiua non habent certam rationem qua possint formari. Sed illud tantũ hoc loco dicẽdum est;exire in varias terminationes;sed plerumq; in vlus.la.um.vt frater fraterculus;soror sororcula. munus munusculum. Aliquando in.cio.vt homo homũcio.senex senecio. Aliquando in aster.tra.trũ.vt pinus pinaster.filia filiastra.apium apiastrũ, quę proprie non sunt diminutiua,sed imitationẽ quãdã significãtia. Aliquãdo in olus.la.lũ. vt sergius sergiol9.corona corola.palliũ palliolum. Aliquãdo in.ellus.a.um.vt tener.ra.um tenellus tenella tenellum. Aliquãdo.in. illus illa illum.vt tãtus.ta.tum.tantillus.a.tantillũ. Aliquando in.leus.vt equus equuleus. Aliquãdo in.iscus.vt pã paniscꝰ.basilius basiliscꝰ.

¶De Relatiuis. Cap̃.xvi.

RElatiuum est,qđ rem antecedẽtem refert. Et est duplex.Substãtię& antecedẽtis.Relatiuum substãtię est,qđ refert antecedẽs substãtiuum.qualia sunt.Qui.quæ.quod.genitiuo sui.Suus.a.um.Ipse.a.um.Ille.a.illud.Is ea.id.Idem. eadẽ.idẽ. Alius.alia.aliud.Alter altera.alterum.Reliquus.a.um.Cætera.cæterum.nã cæter vix reperitur.Horum septem priora sunt relatiua idẽtitatis.Quattuor posteriora sunt diuersitatis.

Relatiuum accidentis est:qđ refert antecedens adiectiuũ.Qualia sunt.Hic & hæc qualis & hoc quale.Quantus.a.tum.Plurali nominatiuo quot.Quotꝰ quota quotum.Hic & hæc quotennis & hoc quotẽne.Quotuplus quotupla quotuplũ.hic & hęc & hoc quotuplex.

Relatiuum accidentis cum substãtiuo sequenti debet concordare.vt est animal varium,qualis est mulier.templum magnum quãtus est mõs.Horatius tamen in epodo relatiuum accidentis antecedentis retulit. Sed incitat me pectꝰ & mãmę putres equina quales vbera.

Relatiuum vero substãtię cum antecedenti plęrumq; debet conuenire. vt dedi tibi libros; sed illos a te acceperã.Si tamen quis vel qui ponitur inter duo substãtiua,vtriq; potest referri. vt est animal quod appellant orygen, vel quem appellant orygen.

Si tamẽ alterum ex duobus substãtiuis est proprium.semper ad illud referendum est.vt Salustius.est locus in carcere quod Tullianum appellatur. Vergilꝰ.Est locus hesperiã grai cognomine dicunt. vbi Seruius dicit debere subintelligi quam;& nullo modo quem.

¶De nominibus Patronymicis. Cap̃.xvij.

PAtronymica masculina in nominibus primæ declinationis formantur a genitiuo. ę. finali mutata in.des.vt æneę æneades.In nominibus secũdæ declinationis fiunt a genitiuo addita.des.vt æacus.æaci.æacides. Quæ tamen in.eus. diphthõgon terminãtur cum duplicem habeãt genitiuum in.ei.& in.i.formant patronymicum a genitiuo secundo addita.des.vt pentheus penthei vel penthi.penthides.In nominibus tertiæ declinationis patronymica formantur a datiuo addita.des. vt Nestor nestoris nestori nestorides.

Sed hæc regula non est vsquequaq; vera.Nam autores aliquando addunt aliquid. aliquãdo detrahunt,vt atlanti atlãtiades. pro atlãtides. Amphitryoni amphitryoniades pro amphitryonides.menecides.p meneciades.meniades.pro menides.Aenides quoq; Vergilius dixit pro Aeneades libro.ix. Sit satis æneide telis impune numanum oppetisse tuis. Idẽ quoq; scipiades formauit,p scipionides.deucalidis. pro deucalionides. Declinãturq; per primam nominis declinationem.

Patronymica fœminina fiũta masculinis patronymicis ablata.de.vt ab ęolides ęolidę; æolis ęolides,a theseides theseis theseidis, a pelides pelias.adis. Declinãturq; per tertiã norninis declinationẽ.Reperiũt pauca nomina patronymica fœminina in.ne.desinẽtia per primã nois declinationem variata.vt nerine filia nerei.adrastine filia adrasti.acrisione filia acrisij.

Cum patronymica proprie a nominibus patrũ deriuentur, aliquando trahuntur a nominibus matrum, aliquando ab auis paternis siue maternis.aliquando a fratribus,aut sororibus.aliquando ab vrbibus siue vrbium cõditoribus; de quibus passim exẽpla reperies apud autores,

¶De Aduerbijs localibus. Cap̃.xviij.

ADuerbia localia in quadruplici sunt differentia,hoc est;aut in loco, aut de loco,aut ad locum,aut per locum. Vbi & vbinã quęrunt de loco in quo. vt vbi est Antonius? Quo & quorsum quærũt de loco ad quem. vt quo proficisceris.

Vñ,quęrit de loco a quo.vt vñ venis o antoni? Qua,quęrit de loco per quẽ.vt qua iturus es?

Interrogantibus per hęc aduerbia,aut respondemus ęque per aduerbia,aut per nomina,p pria locorum aduerbialiter posita. Si respondere velis per nomina propria locorũ inter-

roganti,vbi est,aut fit aliquid,si ciuitas illa siue sit oppidum:siue municipium,siue castellum;siue pagus;siue vicus;declinatur per primam, aut secūdam nominis declinationem in numero singulari;tunc ponitur in genitiuo.vt est Salmanticæ;est Toteli,si per tertiā aut pluraliter declinatur;ponitur in ablatiuo siue (vt vult Seruꝰ) in datiuo.vt est Hispali, est Septimancis,est Burgis.est Trallibus.

Illa quoq; nomina appellatiua togę.militiæ.domi.ruri.rationem nominum propriorum sequuntur,ponunturq; aduerbialiter sicut illa,

Si per aduerbia.per vnum ex ijs quæ sequūtur responderi oportet.Fingamus igitur eū quo cū loquimur sit Hispali.& de quo loquimur sit Toleti.is vero qui loquitur,sit Salmanticę. Quęrenti itaq; vbi est Antonius? respondebis hic.idest Salmanticæ,vbi ego sum.

Isthic.idest Hispali;vbi tu es.

Illhic. idest Toleti;vbi aliquis est.

Vbi.idest in loco;vbi aliquis est.

Sicubi.idest si in aliquo loco aliquis est.

Necubi;idest ne in aliquo loco aliquis sit.

Alicubi.idest in aliquo loco.

Vbiuis.idest in quouis loco.

Vbiq;.idest in omni loco.

Vbilibet.idest in quolibet loco.

Vbi vbi.idest in quocunq; loco.

Vbicunq;.idest in qnocunq; loco.

Ibidem.idest in eodem loco.

Alibi. idest in alio loco.

Ibi.idest in eodem loco.

Ibidem.idest in eodem loco,

Inibi.idest in eodem loco.

Vsquam.idest in aliquo loco.

Nusquam.idest in nullo loco.

Intus.idest in interiori loco.

Foris.idest in exteriori loco.

Supra.idest in superiori loco.

Infra.idest in inferiori loco.

¶Significantia ad locum.

Interroganti quo imus,si per vrbium nomina respandemus,illa ponimus in accusatiuo aduerbialiter;vt eo Salmanticā, Toletum Hispalim, Septimancas, Burgos, Trallis; Rus, Domū.Sed militiam & togam non dicimus. Sed per aduerbia respondemus.

Huc.idest Salmanticam,vbi ego sum.

Isthuc.idest Hispalim.,vbi tu es.

Illhuc.idest Toletum;vbi aliquis est.

Siquo.idest si ad aliquem locum.

Ne quo. idest ne ad aliquem locum.

Aliquo.idest ad aliquem locum.

Alio.idest ad alium locum.

Vtroq;.idest ad vtrumq; locum.

Quoquo.idest ad quemcunq; locum.

Quouis.idest ad quemlibet locum.

Eo.idest ad eum locum.

Eodem.idest ad eundem locum.

Intus.idest ad interiorem locum.

Foras.idest ad exteriorem locum.

Sursum.idest in superiorem locum.

Deorsum.idest in inferiorem locum.

Dextrorsum.idest ad dexteram.

Sinistrorum.idest ad sinistram.

¶Significantia de loco.

Interroganti vnde venimus, si per vrbium nomina respondemus;illa ponimus in ablatiuo aduerbialiter.vt venio Salamantica, Toleto; Hispali;Septimancis, Burgis; Trallibus;Rure;Domo. Sed non dicimus militia & toga. Sed per aduerbia respondemus sic.

Hinc.idest ab eo loco;vbi ego sum.

Isthinc.idest ab eo loco;vbi tu es.

Illhinc.idest ab eo loco;vbi aliquis est;

Sicunde. idest si ab aliquo loco.

Necunde.idest ne ab aliquo loco.

Aliunde. idest ab aliquo loco.

Vtrinq;.idest ab vtroq; loco.

Vndiq;.idest ex omni loco.

Vndelibet.idest ex quolibet loco;

Vndeuis. idest ex quouis loco.

Vndeunde.pro ex quocunq; loco.

Vndecunq;.pro ex quocunq; loco.

Inde.idest ab eo loco.

Indidem.idest ab eodem ipso loco;

Intus.idest a loco interiori.

Foris.idest a loco exteriori.

Superne.idest a loco superiori.

Inferne.idest a loco inferiori.

Cælitus. idest a cælo.

¶Significantia per locum.

Interroganti qua profecturi sumus,si per vrbiū nomina respondemus, ponimus illa eque in ablatiuo.vt Salmantica; Toleto.Hispali;Septimācis; Burgis; Trallibꝰ; Rure; Domo.Sed non dicimus militia & toga. si per aduerbia respondemus in hunc modum.

Hac,idest per locum,vbi ego sum.

Isthac.idest per locum;vbi tu es.

Illhac.idest per locum;vbi aliquis est.

Si qua. idest si per aliquem locum.

Nequa. idest ne per aliquem locum.

Alia.idest per alium locum.

LIBRI QVARTI FINIS.

Liber quintus, Qui est de secunda grammatices parte. hoc est de prosodia, cui respondet syllaba. Quod ad præsentē rationem attinet syllabæ, consideratio quadripartita est. Primo namq; de syllabarum temporibus disseremus. Deinde de carminum pedibus, qui ex syllabis constat. Tum de generibus carminum, qui ex pedibus componuntur. Postremo de accētu cuiusq; syllabæ. nam quemadmodum in lib. iij. diximus, quattuor accidunt syllabæ. tenor. tempus. spiritus. litterarum numerus. de spiritu & numero litterarum suo loco dictū est. nunc vero in hoc. v. lib. agit de tenore siue accētu, & de cuiusq; syllabæ tempore siue quantitate. Syllaba nāq; quod ad præsentem rationē attinet, duobus modis consideratur, aut quatenus habet longitudinem, vel breuitatem. aut quatenus habet altitudinem, vel profunditatem. Longitudo & breuitas attēditur ratione temporis, & durationis, quam syllaba in prolatione consumit, altitudo vero & profunditas ratiōe accētus, quo syllaba eleuatur aut deprimitur. Sed quoniam accentus præsupponit syllabarum quantitatem, idcirco prius differendum est de syllabarum temporibus. hoc est de illarum longitudine & breuitate cum pedum versuumq; ratione per quos potissimū syllabæ quantitas deprehēditur. Deinde ī vltimo huius libri cap. de accētu, hoc est cum de syllabarū altitudine, & profunditate disputabim⁹.

¶ Liber quintus, qui est de Prosodia. in quo præmittit regulas generales. Cap. primū.

SYllaba longa duo cōsumit tēpora, sed q̄
Dicit esse breuis, tēp⁹ sibi vēdicat vnū.
Ancipites profet vocales sermo latinus.
Nā mō correptas, mō lōgas, pmit easdē.
V. sequitur post. q. semper, sem perq; liquescit.
At post. s. &. g. vim seruat, vimq; remittit.

¶ Syllaba lōga. Incipit ꝓponere regulas: quibus possumus dignoscere syllabarū quantitatem, & primo præcepta quædam generalia. Tum de cremento nominum atq; verborum. Deinde de primis syllabis, mediis. & vltimis. Principio tamen præmittit quædam fundamenta ad cognitionem eorum, quæ deinceps tradenda sunt. Primum est, q̄ syllaba longa, siue producta, siue (vt Quintilia. appellat prorrecta) est illa, quæ duo tempora consumit in prolatione, hoc est dum pronunciatur. Breuis vero siue curta, siue correpta, quæ vnum tempus tantum consumit, perinde ac si breuis syllaba, siue tēpus illud vnum in quo profertur, sit mensura temporis in prolatione, ex memorabili præcepto illo Aristot. metaphy. lib. x. in quolibet genere quantitatis esse aliquid vnum. qd̄ sit metrum & mensura & minimum in illo genere. Neq; ignoro fuisse nonnullos, qui hæc scrupulosius inuestigauerint, atq; posuisse quincuplicem quātitatis rationem in syllaba, vt sit vnum tempus, cū syllaba natura breuis est. vt vir vnum & semis, cum syllaba natura breuis indifferens est ad breuem & longam. vt tenebræ, cuius dictionis media communis est. Duo tempora, cum syllaba natura longa est. vt do duo. & semis, cum post vocalem natura longa sequitur consonans. vt dos. Tria tempora, cum post vocalem natura longā sequūtur duæ consonantes. vt mons. Sed mihi introductiones præsertim latinas componenti satis fuit numerosam illā partitionem ad duo integra reducere, vt quæ syllaba, vnum tempus & semis haberet, natura breuis & positione longa diceretur, quæ vero duo & semis, vt tria tēpora longa esset. Illud quoq; hoc loco addendum est, quod & alias sæpius dicetur. syllabam longam pro breui, & breuem pro longa, autoritate poetica nonnunquā poni. ¶ Ancipites, alterum fundamentum est, quod apud latinos omnes vocales mediæ sunt, siue indifferentes, siue ancipites, siue liquidæ, hoc est quod produci & breuiari possunt. apud latinos vero dixit, quia græci duas habent vocales æternum longas. e. longum, & .o. mega. duas quoq; semper breues. e. psilon, & .o. micron. tres medias. alpha. icta. ypsilon. ¶ V. sequitur. vt aqua liquor. aduertendum est pro cognitione eorum, quæ paulopost dicenda sunt. q. grammatici dicunt litteram liquescere cum vim suā, atq; rigorem amittit: & quadammodo langueſcit. Quod tribus modis contingere potest, aut quia vocalis quæ in aliqua dictione longa est, potest esse breuis in alia. & hoc modo Prisc. dixit, omnes vocales apud latinos esse liquidas, aut quia littera, siue illa sit vocalis, siue consonans, aliquid de sua vi, atq; rigore amittit, non tamen penitus in pronunciatione exteritur, quemadmodum cum post. q. sequitur. u. & post illam altera vocalis hac enim ratione, vt dicit Quintilia. u. cliquatur. Consonans quoq; liquescit cum post syllabam natura breuem sequitur muta cum liquida, & remanet in sua vi muta, liquida quodāmodo euanescit: aut quia in pronūciatione littera penitus expungitur, veluti cum in carmine dictio finitur in .m. vel in vocali, sequiturq; altera dictio incipiens a vocali, abijcitur enim vocalis illa, vel .m. cum sua vocali. Itaq; cum dixisset vocales esse medias & liquidas. primo liquescētiæ modo subiungit, q. u. post. q. semp est liquida. secundo liquescentiæ modo. Post. g. vero & .s. aliquando liquescit. aliquādo vim suā retinet. Nā. u. littera triplici fungitur officio, quia aut est vocalis. aut cōsonans, aut liquida. Cū vero est liquida, neq; potest appellari vocalis, q. nō retinet vim suā, neq; consonās, quia nō ferit vocalem sequentem. poterit tamen Cū adiectione vocalis liquida appellari secundo liquescētiæ modo, sed post. q. semp. post. g. vero & .s. plærumq;. Nam cum dicimus lingua: sanguis restinguo. u. liquida est. Cum vero ambiguus. a. um. irriguus. a. um. arguo arguis, vocalis est. Præterea cū dicimus suauis, suadeo. suesco. suetus, u. liqda est. Cum tñ dicimus suus sua suum. suo suis. sueuus. cui. u, vocalis est. Lucanus in. j. fundat ab extremo flauos aquilone sueuos. potest etiam. u. liquida in vocalem mutari. Papi. j. thebai. immo agite & positis, quas nos inopina suasit. & Horat. in. j. sermo. cum mihi non tantum sues feræq; suetæ. V. quoq; consonans aliquando in vocalem mutatur. Ouidius in epist. medeæ. debuerant fusos euoluisse meos. euoluisse quinq; syllabarum posuit, pro euoluisse quattuor syllabarum. Horat. quoq; in. j. carmi. siluæ trium syllabarum, pro siluæ duarum posuit, dicens. nunc mare, nunc siluæ. Hoc loco admonendi sunt, qui. u. liquida perinde proferunt, ac si esset vocalis. in quo non minus Itali errāt proferentes aqua, lingua, suauis. & similia. u. vocali expressa. quam Hispani cum illam in pronuntiatione omnino expugnunt, cum illis in locis. neq; supprimenda sit: sed quasi liquida languidiori quodam sono raptim proferenda.

¶ L.aut.r.aut.s.hoc est tertiũ fundamentũ, qd' ex numero consonantium.l.m.n.r.s.liquescũt.sed.l.r.aut.s. frequenter.nam passim exempla reperies.m.n.raro.L.inquam & .r.& .s.freq̃nter liquescunt.hoc est vim suam amittunt.neq; cũ mutis syllabicatæ producũt vocalem q̃ præcedit, quam vim alias duæ consonantes habent in carmine: quemadmodũ paulo post dicturi sumus: nam in prosa oratione semper liquescũt.vt atlas.recludo.pharetra.tenebræ.sed in carmine aliquando amittũt: aliquãdo retinent vim suam. Ouid'.in epist.deianiræ.herculæ supposito sydera fulsit atlas. Verg.iiij.æneidos.vltimus hesperidum locus est.vbi maximus atlas. Idem.j. æneidos, auxilioq; viæ veteres tellure recludit. Idem.ij.geor.in gredior sanctos ausus recludere fontes. Idem.j.æñ.succinctam pharetra maculosæ tegmine lyncis. Idem in eodem.virginibus tyrijs mos est gestare pharetram. Idem in moreto. solicitaq; manu tenebras explorat inertes. Idem in. v. æneidos. & inhorruit vnda tenebris. in prioribus enim exemplis.l.& .r.liquidæ sunt: in posterioribus vero vim suam retinent. In diuersis quoq; dictionibus eadem est

L.aut.r.aut.s.vsu plærumq; liquescunt.
M.aut.n,raro.seruant quandoq; rigorem.
Dictio vocali si desinat;atq; sequatur
Altera vocalis;perimit synalœpha priorẽ.
Si finitur in.m.vocalis; & indesequatur
M.perit ecthlipsi cum vocali præeunte.

obseruatio. Vergili.j. æneidos.vinclis & carcere frenat. vbi.r.liquida est. Idem in primo georgicorũ.tribulaq; trahæq; & iniquo pondere rastri.vbi.r.vim suam retinet.¶ Liquescit quoq;.m.tertio liquescentiæ modo.quemadmodũ paulo ante dixi mus.atq; cuestigio dicem⁹.idq; freq̃nter.raro tamen secũdo liq̃scentiæ modo quemadmodũ cũ ponitur ante.n. vt apd' Sidonium Georgio Merula interpte,dulcia mnemosine demirans carmina sapphus,vbi.m.liquescit.vim tamen suam apud Catull.retinet in hendecasyllabo phaleutico.dulce mnemosynõ mei sodalis.vim quoq; suam amittit in eadem dictione. Oui.v. fast.dissensere de:quarũ polymneia cœpit:& Hora.in.j.carmi.euterpe cohibet:neq; polymneia.vbi ratione carminis asclepiadei quinq; syllabarũ est polymneia. sunt qui dicãt polyhymnia illis in locis legendũ esse.vt ratio carminis stare possit.sed hi non vident qd' cum polymneia per.ei.diphthongon in penultima scribatur.vterq; autor diphthongon soluit.q.plerũq; in huiusmodi dictiõib⁹ fieri consueuit.vt calliopeia pro calliopia.penelopeia pro penelopia.vim quoq; suam retinet.t. litteræ.subiecta apud Ouid.xj.metamorpho.cũq; choro meliore sui vineta tmoli. Idem in.vj.deseruere sui nymphæ vinetat moli, vbi plæriq; legunt timoli sed mendose:nisi forte eo modo dicamus pro tmolus timolus,quo pro mna mina dicunt latini. N. quoq;(quamq̃ raro)liquescit in eadem dictione apd' Mar.delectat mariũ si pernicio⁹us ichneumon. Silli⁹ quoq; italicus.nõnunq̃ affirmat terapneis ilion armis. In diuersis quoq; dictionibus.vt Ouid'.x.meta.piscosamq; gnidon. grauidamq; amathunta metallis.apd' eũdem tamen vim suam retinet in epistola paridis,rure terapnæo nata puella phrygẽ. S.præterea liquescit tertio liq̃scentiæ modo apd' antiqores freq̃ntius.vt apd' Enniũ egregie cordat⁹ homo catus ælius sextus. Idẽ alio loco. oua parire solet pẽnis genus cõdecoratũ.in ælius enim & gen⁹.s.littera expũgitur. Scim tñ eruditius nõ vtitur hac licẽtia nisi pauci admodũ antiqtatis amatores.vt Lucre,arbori⁹ veteres decidere falci⁹ ramos,falci⁹ enim dactil⁹ est,s.litte, ra extrita. hac eadẽ licẽtia,Cice.freq̃nter vtitur in arato:in quo ope maiorẽ in modũ antiquitatis affectator deprehenditur Verg.adhuc audaci⁹ fecit in illo versu inter se coijsse viros:& decernere ferro.neq; enĩ.s.litterã extruit tãtũ:sed & vocalẽ illi adhærẽtẽ.Idẽ in.ix.æñ.& præceps animi tiar⁹ et mauorti⁹ hemõ.sunt q carmina illa aliter legãt ne Ver.tãtæ nouitatis autorẽ esse putẽt. Liq̃scit quoq;.s.scđo liq̃scẽtiæ mõ in prĩcipio dictionũ,seq̃nti muta vl muta cũ liqda. Hor.j.ser.ignoscẽt si q̃d peccauero stuli⁹ amici. Idẽ in eodẽ.linqm⁹ insani ridẽtes præmia scribæ.et alio in loco.si qd' sit vitiũ nõ fastidire strabo nẽ.Seq̃nti quoq;.m.liq̃scit.vt apd' Luca.in.x.terga sedẽt crebro maculis distincta smaragdo.& Tibull⁹li.ij.o pereat qcũq; legit viride sq; smaragdos.¶ Dictio vocali.hoc est quartũ fundamẽtũ q̃ in partes duas duiditur. Prima est,q̃ si in carmine dictio finitur in.m.seqtur q; altera dictio incipiẽs a vocali:ne incurram⁹ in metacismũ,q̃ est Barbarismi species:abijcimus.m. cũ vocali illi adhærẽte. Verg.j.æñ.vẽturũ excidio libyæ.sic voluere parcas:vbi.um.syllaba.dispũcta scãdim⁹. venter excidio libyæ.q̃ figura ecthlipsis d'r.est q; metaplasmi species. Altera pars fundamẽti est,q̃ si dictio finitur in vocali.sequitur q; altera dictio incipiens item a vocali abijcitur vocalis illa prior.ne ꝓnũciationem.s.hiulcã faciam⁹. Verg.j.æñ. cũ iuno æternum seruans sub pectore vulnus.vbi.o.vocali extrita dicim⁹ Cũ Ium æternũ seruans.hæc figura synalœpha d'r:q̃ etiam est metaplasmi species. Fit quoq; ecthlipsis & synalœpha ex fine versus præcedẽtis & ex initio seq̃ntis. Verg.ij.geor.aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem.& folijs vnãũ tepidi despumat aheni. Idem in eodem:inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida.& steriles platani malos gessere valẽtes. Hora.quoq; in.j.car.cũ in fine versus fecisset synalœphã:ex sequenti versu syllabam mutuatus est dicens:labiturripa ioue non ꝑbante vxorius amnis. est enim illud carmen saphicũ,hoc vero adonicũ. Apud antiqssimos autores.m.seq̃nti vocali non abijciebatur aliq̃n.Ennius.insignita forent tũ millia militũ octo.& Prisc ia. imperihegesi ex Dionysio.& forma contra positarum imagine coni.Iuue,quoq; qd' apd' autores adeo rarum est. etiam.m. ꝑducit in fine dicens.viuendũ est recte:tũ propter plurima:tũ is præcipue causis.potest tñ excusari:qd' aspiratio aliq̃n habet vim consonantis.vt apud Verg.j.æñ.post habita coluisse samo.hic illius arma.Est q̃n non fit synalœpha:etiam si post dictionem in vocali finitam sequatur dictio incipiens ab altera vocali.qd' si vocalis illa prior fuerit longa:breuiatur ratione vocalis seq̃ntis.Vergi.in bucco.& longũ formose vale vale,inqt,iolla.nam & si scd'm vale vltimam producat:ratione tamen seq̃ntis vocalis illo in loco breuiatur. Idem.v.æñ.victor apud rapidũ simoenta sub ilio alto.& in buc.credimus an q̃ amãt ipsi sibi somnia fingunt. Idem in eodem opere,te corydon o alexi.trahit sua quemq; voluptas.vbi o particula breuiatur ratione vocalis sequentis:cũ alias longa reperiatur vocali etiam sequente. Hora.j.car.o & præsidiũ & dulce decus meũ.& Oui. in epist.penelo.o vtinam tũc cũ laced æmona classe petebat.si vero vocalis syllabæ præcedentis fuerit breuis:raro fit vt expũgatur.vt apud Ouid'.ij.fast.thure vacent aræ.stent sine igne foci.nisi quispiam fortasse legat stentq; sine igne foci.

¶ Syllaba quã ſcribis. Prima regula de quantitate ſyllabarum eſt: q; ſyllaba quæ ſcribitur diphthongo eſt longa. meminiſſe autem hic deb.s qđ lib. iij. ſcriptũ eſt: ſex eſſe diphthongos in vſu apud latinos. ae. au. ei. eu. yi. oe. Animaduertendũ tamen eſt nõ ſemper vocales illas ex quibus diphthongus coaleſcit. diphthongo conglutinari: quin potius in multis dictionibus ſolutæ reperiũtur. ae. vt in his dictionibus paſiphae. phaeton. danae. aer. nam paſiphae: tetraſyllabũe ſſe tũ ratio demõſtrat: quoniã a græcis per. ae. ſoluas ſcribitur: tũ poetarũ vſus. Phaeton quoq; & danae ſemper triſyllaba reperiuntur. Martia. lib. v. deucalion. aut ſi non placet hic phaeton. Idem alio in loco, qd tibi vis dipyron, qui phaetonta facis. vtrobiq; enim eſt pentametrum elegiacum carmen. Hora. iij. carmi. inclu ſam danaem turris ahenea. quod eſt carmen aſclepiadeum. Iuuenẽ. tum ſummus vertitur aer. quod uero. M. manillius in libro Aſtronomico. dixit phætontem patrio curru per ſigna volantem: atq; ante illum Varro. cum te flagranti deiectum fulmine phaetõ. vt Quinti. lib. j. ſcribit. vitium eſt, quod græci ſynæreſin vocant. nam ſi eſſet proſa oratio. eaſdem (inquit) litteras enunciare veris ſyllabis liceret, ſicut ecõtrario per diereſim. Hora. j. epiſto. dixit. ſi recte facies, hic murus aheneus eſto. vbi ad ſoluendum diphthongon. h. littera interiecta eſt. Au. præterea non ſemper in diphthongon coit. vt in his dictionibus menelaus. protheſilaus. amphiaraus. Oe. quoq; vt in his poeta. poema. Ei vero & eu. & yi. in dictionibus græcis ſemper coeunt. quod vero ſublungitur. præterq; ſi vocalis ſequatur: non vſq; quaq; verum eſt: ſed quoties dictio finitur in diphthongon: ſequiturq; altera dictio incipiens a vocali: aut in ipſa iunctura dictionis compoſitæ. vt præuro præo. Vergili. iij. æneidos. inſulæ ionio in magno quas dira celeno. Idem in. vij. ſtipitibus duris agitur ſudibus ve præuſtis. Et in. v. nec tota tamen ille prior præcunte carina. quibus in locis diphthongus quæ alias erat longa: ratione ſequentis vocalis breuiatur. Eſt tamen vbi diphthongus etiam vocali ſequente producitur. vt apud Vergi. vij. æneidos. ardea cruſtumeriq;: & turrigeræ antemnæ. ¶ Siue breuis ſeu longa. Secunda regula eſt: q; ſyllaba: ſiue illa ſit in principio, ſiue in medio, ſiue in fine dictionis, quæ poſt vocalem duas habet conſonantes aut plures aut vnam vim duarum habentem: longa eſt poſitione. Poſitione proprie dicitur ſyllaba producta: quæ cum ſit natura breuis: ratione ſequentium duarum vel plurium conſonantium producitur: vt terra: quoniam a tero dicta eſt: primam debuit breuiare. ſed ratione duplicis, r. eandem producit. eodem modo gens: quoniam a genere deriuatur. in quo prima eſt breuis: primam quoq; debuit breuiare: producit tamen eandem ratione duplicis conſonantis hoc eſt. ns. Sed quia nondum ſcimus diſtinguere ſyllabam natura longam a ſyllaba natura breui, placuit interim vtrumq; confundere: vt etiam quæ longa eſt natura: ſi ſequantur duæ conſonantes poſitione, longa dicatur. vim autem duarum conſonantium habent tres litteræ. x. z. & .i. in medio duarum vocalium poſita, nam vt dicunt omnes qui de orthographia ſcripſerunt. x. littera in compendium. cs. aut. gs. ſucceſſit. & pro eo quod antiquiſſimi ſcribebant pacs legs. ceptum eſt ſcribi pax. lex. quorum genitui pacis & legis idipſum arguunt. ¶ Præterea. z. qua tantum in dictionibus peregrinis vtimur, pro. ſd. aut pro alterutra. aut pro dupli. ſſ, ponitur. vt ezras pro eſdras. ſdetus pro zetus. mezentius pro meſſentius. patrizo pro patriſſo ponitur. vnde & pro eo quod græci dicunt patrizo pitizo: nos patriſſo & pitiſſo dicamus. I. quoq; in medio duarũ vocaliũ poſita pro dupli ponitur: quam etiam vetuſtiſſimi vſq; ad Cicero. tempora duplicem ſcripſerunt. quarum prior ad vocalem præcedentem, poſterior ad ſeq̃ntem pertinebat. vt maija. Pompeij, Quod ſi in principio dictionũ tres illæ duplices litteræ ponũtur, pro ſimplicib9 habendæ ſunt: neq; enim habent vim præcedentem vocalem producendi. Luca. in. ij. tumidũ ſup æquora xerxẽ conſtruxiſſe vias. Vergi. iij. æñ. iam medio apparet fluctu nemoroſa zacynth9. Bijugus. a. ũ. quadrijugus. a. ũ. in qbus quemadmodũ in ſimplici prima vim habet vni9 conſonantis: ita & in compoſitis. Vergi. v. æñ. non tam præcipites bijugo certamine campum. ¶ Deinde regulam limitat dicens: q; ſi poſt ſyllabam natura breuem. & c. breuis enim ſyllaba dicitur natura: q̃ ſemper eſt breuis: niſi aliq̃ reperiatur in carmine longa poſitione duarũ conſonantiũ. Naturale nam q; (vt Ariſtote. li. ethico. v. ait.) eſt qđ ſemper & vbiq; eandem vim habet. vt ignis q hic & in perſis vrit: natura calidus eſt. Ergo contra naturam ſyllaba breuis producitur: qđ vitiũ ſola carminis licentia excuſare poteſt. atq; ideo in proſa oratione ſemper breuis proferenda eſt. Illđ quoq; notandũ eſt: q; de duarũ conſonantiũ ſequella diximus: non ſolũ in eadem dictione intelligendũ eſſe: verũetiam in diuerſis. Vergi. in bucco. terraſq; tractuſq; maris cælũq; profundũ. Idem. j. geor. tribulaq; trahæq; & inis quopondere raſtri. Iuuena. occulta ſpolia & plures de pace triũphos. qđ ſi aliqua ſyllaba fuerit longa natura: etiam ſi muta cũ liquida ſequatur non poteſt eſſe breuis. vt ſaluber. bris. october. obris. aratrũ aratri. ¶ Si poſt vocalem. Tertia regula eſt: q; vocalis ante vocalem in eadem dictione breuis eſt. vt De9 me9. traho veho. qđ in dictionib9 latinis intelligendũ eſſe dicit. Nam in Græcis & Barbaris hæc regula nondũ ſatis elucubrata eſt: tentandũ tamen eſt illam (quo ad fieri poteſt) explicare: obſeruato inter ſe ordine vocaliũ latinarũ. Igitur. a. ante alterũ. a, qđ in dictionib9 quoq; græcis rarũeſt: in Barbaris frequentius, ſemper breuiatur: vt Nauſicaa alcioni filia. Phraates. Abraam. Baal. Vergili. in priape. Nauſicaam pleno ſæpe tuliſſe ſinu. Martia. ſi mihi Nauſicaa patrios donauerit hortos. Hora. j. epiſt. ius imperiũq; Phraates Cæſaris accepit. Seduł. in paſchal. nũc coluere Baal: nũc elegere Barabbã. A. ante. e. cũ in diphthongon non coeũt, aliq̃ breuis eſt. vt paſiphae, phaetõ.

Syllaba quã ſcribis diphthõgo; longa notetur.
Quod ſi vocalis ſequitur, breuiabis eandem.
Siue breuis ſeu longa tibi vocalis habetur,
Porrectam dices; ſi duplex conſona ſubſit.
Hæc tria ſint elementa tibi geminantia vires;
Zeta valet ſigma cum delta, xi. cappa. ſigma.
Atq; duas inter vocales iota repertum:
Pro dupliei nũera; modo ſit tibi dictio ſimplex:
Syllaba ſi breuis eſt natura; & muta ſequatur
Cum liquida; ſemper breuiabit ſermo ſolutus.
At carmen poterit producere ſeu breuiare.
Si poſt vocalem vocalis & altera ſubſit:

diphthongo

danae.de quibus supra diximus cum de diphthongis differebamus,aliqñ ꝓducitur,vt aer laertes.Michael.Iuue.tunc summ⁹ vertitur aer.Oui.i epist.penelo,respice laertē vt iā sua lumina cōdat. Flac.in argo.hoc & odorat⁹ flagrāti crine Michael ¶ A,āte.i.plērumq; ꝓducitur,vt thais.lais,nais.taigeta.Mar.thaida Qñitus amat:quā thaida? thaida lusca. Proper.nō ita cōplebāt ephireæ laudos ædes.Verg.in buc.ecce ferūt nymphæ calathis tibi cādida nais.Idē.ij.geor.sperchiusq; & virgini bus bacchata lacenis taigeta,& quotics.ai.diphthōgus græca soluitur a nostris,vt achaia,pāchaia.Oui.in epist. paridis.ab quoties dices:q̄ paup achaia nostra est.Vergi.ij. geor. totaq; thuriferis pāchaia pinguis arenis. In dictionibus quoq; latinis.a.ante.i. ꝓducitur eadē rōne quia. æ. diphthōgus soluitur in.ai.diphthongon græcam,vt auali,aurai,pictai, Vergilius tertio æncidos. Aulai in medio libabant pocula bacchi. Idem in sexto æthereum sensum atq; aurai simplicis ignem.Idem in.ix.diues equum:diues pictai vestis & auri. Breuiant vero caicus,caistrus,calais. sais. Ver.j.geor.duplcibus in stagnis rimātur prata caistri.Idē in.iuj.saxosumq; sonās hipanis missusq; caic⁹. Oui.vj.meta.implumes pueri calais:zetusq; fuerūt.Prop.li.ij.mercurioq; satis fertur babeidos vndis. Barbara quoq; inuenio semp nostros breuiasse,vt Caiphas,Caim,Naim.¶ A.āte.o.ꝓducitur,vt aon.oonis.amithaon.onis.machaon,chaon,didymaō,imaō,phartaon,lycaon.Ver.in buc.aonos in mōtes vt duxerit vna soror.Idē.iij.geor.phyllirides chirō amithaoniusq; melāpus. Idē. ij.æñ.pelidesq;neoptolemus,primusq; machaon.Idē in.v.& clypeū offerri iussit didymaonis artes.Idē in. x. audyt illa deus: dum texit imaona alesus.Oui.ix.meta.accipe me genero:dixi parthaone nate.Idē in.j.eiusdē.struxerit insidias notus feritate lycaon,& a laos cōposita,vt laocoon,laodomia,laomedō.Ver.ij.æñ.laocoō ardēs summa decurrit ab arce.Idē i.vj.euadnēq; & pasiphaē.his laodomia.Idē in.iiij. laomedōtiadæ sentis piuria gētis.Pharaō quoq; nostri ꝓduxerūt,vt Arator.nec iā sua iura Pharaō ægyptusq; tenet.ediuerso Seduli⁹ breuiauit. gabaō in paschali dicēs:sol stetit ad gabaō.Chaos quoq; & phaon breuiāt.Verg.iiij.georgi.atq; chao densos diuum numerabat amores.Oui.in epis.sapph⁹.arua phaō celebrat diuersa tiphoidos etnæ.¶ A.āte.u,si nō coeat in diphthōgō semp ꝓducitur,vt amphiaraus,& a laus cōposita,vt ꝓtheselaus,menelaus,archelaus.Ouidi. iij. de ponto,not⁹ humo mersis amphiaraus erat.Idem in epis.laodomiæ bella.gerant alij,protheselaus amet. Idem en epistola Enones. ardet amore tui: sic & menelaon amauit.¶ E. ante. a. in dictionibus græcis quæ per.e i. diphthongon scribuntur atq; apud nos mutant.ei.in.e. longum producitur semper,vt æneias æneas,cythereia cytherea, deiopeia deiopea,penelopeia penelopea,calliopeia calliopea,medeia medea,galatheia galathea.amaltheia amalthea.alexandreia alexādrea,platcia platea, choreia chorea,malcia malea.Ver.j.æñ.at pius æneas p noctē plurima volues.Idē in eodem, parce metu cytherea.manēt immota tuor.Idē in eodē.quar.q̄ forma pulcherrima deiopeia.Idē in priapeia.mēs erat in cūno penelopea tuo.Idē in buc.orphei calliopea lino formosus Apollo.Ide in eodē opere, nerine Galathea thymo mihidulcior hyble Oui.in epist.hipsyphiles.Medeæ medea forē:qđ si qs ab alto.Tibul.li.iij.qcqd amaltheæ:qcqd marpesiæ dixit. Hora. iiij. carportus alexādrea supplex.platea,chorea,malea,tametsi apd græcos p.ei.diphthōgō scribūtur aliqñ breuiāt.e.āte,a. Hora.ij. epis.puræ sint plateæ: Ver.vj.æñ,pars pedib⁹ plaudūt choreas:& carmina dicūt.Idē in.v. ionioq; mari maleæq; sequacibus vndis.Lōgæ etiā repiūtur.vt apd Ouid.viij.meta.immemores nostri festas duxere choreas.Luca.in.vj.& ratib⁹ lōge flexi. donare maleæ.Quæ vero apd græcos p.e.psilō scribūtur breuiāt.e.āte.a.vt theatrū,boreas,artocreas,baleares.Ver.j.æñ.hic portus alij effodiūt, hic alta theatri.Idē in buc.hic tātū boreæ curam⁹ frigora quātū.Persi⁹,oleū artocreasq; popello.Ver.j. geor.stupea torq̄ntē balearis verbera func. ¶ E.āte.e,breuiatur.vt nemeæ.es,leæna.æ.sed de nemees litteratura alio inqremus loco.Ver.in buc.torua leæna lupū sequtur.Aeæ circe & Nesæ nympha diphthōgo ꝓducūtur. ¶ E.āte.i.in dictiōibus in quib⁹.ei.diphthōg⁹ græca soluitur a nostris.semp est lōga,vt Baccheius,Priameius,Phineius,Perseius,Theseius,Cybellei⁹, Cythereius,Pegaseius,et hmōi possessiua.Ver.ij.geor.qd memorādū æque,Baccheia dona tulerūt. Idē in.iij.o fœlix vna āte alias Priameia virgo.Idē in eode,harpyiæq; colūt aliæq; phineia postq̄.Oui.v.meta,sternitur & meneleus pseia castra secut⁹.Idē.xv.flēti theseius heros sistemodū dixit.Idē in.x.siquidē cibelcius atys.Idē i.xiiij.tēpestiu⁹ erat cælo cytherei⁹ heros. Persi⁹,cātare credas pegaseiū melos.Idē.quoq; dcill' dicēdū deiopeia,deiphobe est eiphobe,deiphob⁹,deidamia,deianira.Ver.j. æñ.quar.q̄ forma pulcherrima deiopeia.Idē in.vj.deiphobe glauci fatur q̄ talia regi.Idē in eodē.deiphobe armipotens genus alto a sanguine.Papi.in achil.semp deidamiæ primā ꝓduxit.Oui.in epist.deianiræ,impia quid dubitas deianira mori? Eadē quoq; rōne echeneis pisculus qui a latinis d'r remora remoræ,penultimā produxit. Luca.in. vj.in medijs echeneis aqs Franciscus philelphus putat legendum esse in medijs olcchinus aquis.¶ E.ante.o.breuiatur in dictionibus quæ p.e.ipsilō scribuntur,vt Theodorus,Cleopatra,Neoptolemus.Iuuena.lautorum pueros artem scindens Theodori.Mar.nec tibi regali placeas cleopatra sepulchro.Quæ vero per.e.longum scribuntur,producunt,vt eous,eoa,eoum.Verg.j.æñ,coasq; acies & nigri memnonis arma.¶ E.āte.u.breuiatur,vt Creusa,Tartareus,Vergi.ij.æneidos,lachrymas dilectæ pelle creusæ.Idem in.vj.hinc via tartarei quæ fert acherontis ad vndas,quæ vero apud græcos per.ei.diphthongon scribuntur:quā nos in.e.vertimus ꝓducunt,vt Alpheus,Spondeus,Choreus.Papi.sicanius longe relegens alpheus amores. Ruffinus spondeusq; grauis numeroq; aptissime pæon.¶ I.ante.a.variā habet rōnem:nā quæ a græcis per.j.iota scribuntur.apud nos breuiāt:vt Sophia,Philosophia,Tragœdia,Comœdia,Elegia,Symphonia.Marti hic pius antistes Sophiæ sua dona ministret. Idem in alio loco. Cum tibi sit Sophiæ par fama & cura deorum.Vergi.in ciri.florētis Sophiæ virides complectitur hortos,atq; eadem ratione contra multorum vsum,Philosophia penultimā breuiat.Horatius.Effutire leues indigna tragœdia versus.Idem. interdū tamen & voces comœdia tollit.Idem,vt gratas inter mensas symphonia discors.Ouid'.flebilis indignos elegia solue capillos.Maria quoq; nomē proprium diui Christi Iesu genitricis ex litteratura græca breuiat penultimā:quia per.i.iota scribitur.Claudianus de nuptijs honorij:præparat:& pulchros Marie sed luce minores.Seduli⁹ quoq; in paschali q̄s fuit ille nitor

Illa prior breuis est,dū sint modo verba latina,
Nam græci variāt; nec certa lege tenentur.

Marie cũ Christus ab aluo ꝓcessit? Idem tñ alijs in locis ꝓduxit.Cõposita quoq; ab archia.vt Monarchia.Tetrarchia.Toparchia.Hierarchia.et inde deriuatũ Archias poeta quẽ Cice.defendit:et a machia.vt Naumachia.Batrachomyomachia.Gigãtomachia.& a graphia.vt Orthographia.Cosmographia.Chronographia.Pseudographia : & a logia. vt Theologia. Astrologia. Actymologia.Acyrologia.Philologia.& a nomia.vt Astronomia.Antinomia.Chironomia.multa quoq; alia q̃ vulgo in penultima acuto accẽtu ꝓferũtur.vt Melãcholia.Agõia.Chyrurgia.Vsia.Producũt vero q̃ apd̃ græcos p.ei.diphthõgõ scribũtur.vt Agria.Hippodamia.Deidamia.Laodamia.Lãgia.Lãpia.Lebadia.thalia.Papi.xij.thebai.q̃rit inops argia vitas.Prop.q̃ si dotat regnũ vel Hippodamiæ.Papi.ĩ achil.Deidamia dolos.Verg.vj.æñ.his Laodamia it comes.Papi. ij thebai.culta ferũt quos pigra vado lãgia tacẽti.Idẽ in.iiij.pœne socer cadẽsq; vadis lãpia niuosis.Idẽ in.vij.in valles lebadia tuas.Ver.ĩ buc.nostra neq; erubuit siluas habitare thalia.Eadẽ quoq; rõne dicim9 Magia.Pædia.Mœchia.Angaria.Latria.Idololatria.Dulia.Hipdulia.Eugenia.Hermenia.¶ I.ãte.c.ptim breuis ẽ,vt Hiera.Hyena.Ver.ix.æñ.quos iouis eduxit loco siluestris Hiera.Oui.xv.meta.passa marẽ nõ esse marẽ miremur hyenã.Partim ꝓducũt.vt Pier9.Pierides.Oui.v.meta. Pier9 has genuit.Ver.ĩ buc.Pergite pierides.¶ I.ãte.o. ꝓducitur ĩ dictiõib9 q̃ p.ei.diphthõgon a græcis scribũtur.vt Ariõ. Amphiõ.Clio.Hyperiõ.Ixiõ.Oriõ,Pãdiõ.Echiõ.io.Ver.ĩ buc.Orphe9 in siluis iter delphinas Ariõ.Idẽ in eodẽ ope. Amphiõ dirce9 in actæo Aracintho.Oui.j.de arte.nec mihi sunt visæ clio cliusq; sorores.Idẽ.i.fast.placeat equo pfis radijs hyperiona cinctũ.Idẽ.xij.meta.duxerat hippodamẽ audaci ixione nat9.Ver.j.æñ.cũ subito assurgẽs fluctu nymbosus Oriõ.Aoriõ tñ p eodẽ breuiauit Catull9 dicẽs. ꝓxim9 hydrochoi fulgere aoriõ.Oui.vj.meta.hic dolor ãte diem pãdiona misit ad vmbras.Idẽ in.iij.eiusdẽ,qnq; supstitib9:quor fuit vn9 Echiõ.Idẽ in.j.cõstiterat quocũq; loco spectabat ad io. Enyo quoq; martis soror ꝓduxit.Mar.cũ dubitaret adhuc belli ciuilis Enyo.Quæ vero p.i iota scribũtur,breuiãt.vt iolas. dione. Ver.ĩ buc.phyllida mitte mihi:me9 est natalis iola.Idẽ in eodẽ ope.ecce dionei pcessit cæsaris astrũ.¶ I.ãte.u.ĩ dictiõib9 q̃ apd̃ græcos p.ei.diphthõgõ scribũtur lõga est.vt Sperchius,lyci9.arius.bacchius.Verg ij.geor.sperchiusq; et virginib9 bacchata lacænis.Papi. tẽpla lyciæ dabis & ditia dona sacratis.Luca.i.iiij.hinc fortis arius.Ruffin9.prĩcipiũ bacchi9 erit,cõcludit iãb9:a trophiũ quoq; & polliũ cõposita.vt Peristeretrophiũ.Orphanotrophiũ.Miropoliũ.Ichthiopoliũ.Xenodochiũ quoq; ꝓ hospitio.qa p.ei.diphthõgõ apd̃ græcos scribitur:hac eadẽ rõne dius dia diũ a dia ĩsula ꝓducit.i.Breuiãt vero q̃ apd̃ illos p.i. iota scribũtur.vt Archadi9.Boeoti9.Chius insula.Luca.in.viij.quas asine cautes,& quas chius aspat vndas.Hora.j epist.qd tibi visa chius bullati notaq; lesbos.Possessiuũ vero eãdẽ ꝓducit.Idẽ in.ij.ser.Cecuba vina ferẽs,alchõ chiũ maris exps. Mar.chia seni silĩs Baccho q̃ setia misit,Illa quoq; breuiãt,in qb9 supra dictũ est.ei.diphthõgõ aliqñ solui,vt Bacchei9.Priamei9.Enei9. Thesei9.Ephirei9.q̃ qdẽ diphthõg9 aliqñ etiã in.æ.diphthõgũ vertitur.vt Thesæus.Ephiræus.Oui.vij.meta.soluere desierat thesæa laude tributũ.Prop.nõ ita cõplebãt ephyræ laidos ædes.¶ O.ãte.a.ĩ dictiõib9 q̃ a græcis p o micrõ scribũt, breuiat vt oaxes.coaspes.coastre.thoas.Ver.ĩ buc.pars scythiã & rapidũ cretæ veniem9 oaxem.Prop.in.iiij.vel regia lympha coaspes.Luca.in.iiij.æthera tãgẽtes syluas liq̃re coastre.Oui.xiij.meta.hypsiphiles patria clariq; thoãtis,q̃ vero p o mega scribũtur:ꝓducũt.vt troas troadis.Ver.in.v.æñ.at ꝓcul in sola secretæ troades acta.Ioãnes hac rõne primã ꝓducit:quẽadmodũ & Iuuẽc9 semp ꝓducit.Sidoni9 tñ apollinaris breuiauit dicẽs:qa nũc Helias:nũc te iuuet ire Ioãnes, hymnograph9 quoq; solue polluti labij reatũ sancte Ioãnes sed hi nulla rõne defendi possũt.¶ O.ãte.e.si p o mega scribitur a græcis:lõga ẽ,vt typhoeus:aloeus.neq; enim p.œ.diphthõgõ in penultima scribitur typhoe9:vt qdã putauerũt:sed p eus diphthõgõ ĩ fine:& p o mega in penultima:q̃ cũ.e.nõ potest ĩ diphthõgõ coalescere. Luca.v.cõdit9 inarimes æterna mole typhoe9.neq; obstat cũ Ver.li.ix.æñ. dixit.inarimæ Iouis imperijs imposita typhœo.Nã syneræsis est freq̃nter in illo loco recepta. Quod si q̃s est q̃ græcæ litteraturæ nõ credit:saltẽ Oui.versu illo cõuincetur.q̃ in.j.fast.scribitur.quas quoties ꝓfiat : spirare typhoea credas. Nullũ enĩ nomẽ scdæ declinatiõis mittũt actũm in.a.nisi in eus diphthõgõ terminetur. De aloeo nemo vnq̃ dubitauit quin p o lõgũ in penultima & p eus diphthõgõ in vltima scribatur. Luca.in.vj.impi9 hãc ꝓlẽ supis immisit aloeus. Boetia quo modo a latinis scribi debeat nostri scĩ docti qdã hoies dubitãt:nã cũ a græcis p.oi.diphthõgõ scribatur:quæ apd̃ nos in,œ. diphthõgõ verti cõsueuit:boetia post,œ.diphthõgõ o mega hoc est lõga subiecta:nõ boetia o & e solutis ꝓferẽda est.Quod si qs dixerit diphthõgũ oi solui in oe qd̃ qdã etiã ĩ euboia fecerũt oi diphthõgõ ĩ oe solutas cõuersa scribẽtes atq; ꝓferẽtes eubo eaq̃tuor syllabar.esto.cõcedam9 illis hoc:sed qua licẽtia dispũxerũt alter.o.p bœotia boetia dicẽtes.Si vero o micrõ a græcis scribatur ãte e.breuiatur,vt simoẽtis pyroẽtis oblq̃ ab eo qd̃ simois & pyrois.Ver.j.æñ.alma Venus phrygij genuit simoẽtis ad vndã.Flaccus.v.argonauti,& formidãtẽ patrios pyroẽta dolores.¶ O.ãte.i.eãdẽ rõnẽ seq̃tur:nã q̃ p omega scribũtur ꝓducũt,vt Zoil9,Troil9.Stoic9.Lagois.Mar.Zoil9 egrotat,faciũt hãc stragula febrẽ.Ver.j.æñ.parte alia fugiẽs amissis troilus armis.Iuue.stoic9occidit Bareã delator amicũ.Hora.ij.ser.nec scarus:aut poterit pegrina iuuare lagois. Quæ vero p o micrõ scribũtur,breuiãt,vt simois,pyrois.Troia vero & Euboia in quib9 a latinis oi diphthõgus soluitur o ꝓducunt rõne.i.qd̃ habet vim duplicis cõsonãtis:quoties inter duas vocales ponitur in dictiõib9 latinis,et in quibusdã græcis.vt Verg.iiij.æñ.Troia p vndosum peteretur classibus æquor,vbi troia duar. syllabar. est,quia.i.consonãs. Possessiuum vero troius troia troium tametsi trisyllabum sit,atq; p.i.vocalẽ scribatur,primã ꝓducit, quoniã a græcis per o mega scribitur.Ver.i.æñ.armaq; fixit troia nunc placida cõpostus pace quiescit.¶ O.ãte.o.breuis est.vt laocoon,hippocoõ.demophoon. bootes.Verg.ii.æñ.laocoon ardens summa decurrit ab arce.Idem in.v.hirtacide primus locus exit hippocoontis.Idem.j.georgico.non obscura cadens mittit tibi signa bootes.Ouid̃.in epist.o.phyllidis.hospita demophoon tua te rhodopeia phyllis. ¶ O.ãte.u.in dictionibus quæ per o mega scribuntur,qualia sunt possessiua in.ous.oa.oum.finita ꝓducitur.vt argous.a.ũ. cous.a.um.fardous.a.um.herous.a.um.eous.a.um.eadem quoq; rõne achelous penultimã produxit.Papi.libro.vij.thebaid̃. Inachus ante retro nosterq; achelous abibit.Quæ uero per o micron scribuntur,breuiant,vt alcinous.antinous.¶ V.ante reliquas vocales rara est apud græcos,si tamen vspiam reperiatur:quia per diphthongon ab illis scribitur.longa est.

¶ Fio dissyllabū dictiōibus latinis cū est dissyllabū ꝓducit vocalē ante vocalē sequentē: nam cū pluriū syllabaꝝ est: breuiat. Iuue. nā tuus endymion dilectæ fiet adulter. Idē. liceat modo viuere fient: fient ista palā. Persius. cras fiet hoc, idem cras fiet. Genitiui quoq; & datiui numeri singularis ǫntæ declinatiōis. e. ante. i. finalē ꝓducunt, vt dies dici, ꝓgenies ꝓgenei. Verg. in viro bono: omnia quā secū reputauerit acta dici. Excipiūtur huiꝰ ordinis tria noīa q̄ ipsidem in casib⁹. e. ante. i. breuiāt. ea sunt res rei. spes spei, fides fidei. Octo quoq; noīa primæ & secūdæ declinatiōis noīm cum suis compositis q̄ mittūt gtūm in. ius. & dtūm in. i. & tria ꝓnomina secūdæ pronoīm declinationis, hoc est iste, ista, istud, istius, isti, ille, illa, illud, illius, illi. ipse, ipsa, ipsum, ipsius, ipsi. in gtō hūt. i. ante. u. indifferētem. ¶ E. de. præ. se. di. Quarta regula est, q; hæ præpositiones cū veniūt in compositione: ꝓducuntur. vt eligo. is. edo. is. educo. is. deligo deligis. dedo dedis. deduco. is. præpono. is. prædico. is. præbeo. es, seligo. is. seduco. is. separo ras. diligo gis. diluo. is. dijudico dijudicas. Quod si vocalis sequatur breuiāt, vt deorsum: qđ ex de & orsum cōponitur: dehisco qđ ex de & hisco. cis. dehinc qđ ex de & hinc. Vergi. iiij. æñ. sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat. Idē. iij. æñ. dona dehinc auro grauia sectoq; elephanto. Præuro. is. idē. vij. æñ. sti pitib⁹ duris agitur sudib⁹ ve præustis. Seorsum. idē. in est & nō, alterutro: pariter nonnunq̄. sæpe seorsis. A. di quoq; composita duo breuiāt dirimo. is. & disertus diserta disertū. Quod tametsi a dissero. ris. deriuatur altero. s. stricto primā breuiauit. Oui. i. metamor. hanc deus & litem melior natura diremit. Hora. in epis. fœcūdi calices quem non fecere disertum? Illā quoq; hoc in loco notādum: q; si. de. præpositio cōponatur cum dictiōe incipiēti a vocali: præterq̄ qđ dixim⁹ breuiari: aliqñ etiam repitur ꝓduci. Hora. in arte poe. cogitat vt dehinc speciosa miracula promat. Papi. xi. thebai. deest seruitio plæbes. Aliqñ fit synæresis siue collisio. vt Ver. in buc. incipe Dameta tu deinde sequere Menalca. Idem in eodem ope. vir gregis ipse caper deerrauerat: hic ego daphnim. Idem. vij. æñ. diuitis vber agri troiæ ve opulēta decrit. Aliqñ expūgitur vocalis a qua dictio cum qua componitur, incipit. vt debeo a de & habeo. debilis & a de & habilis. dego a de & ago. demo a de & emo. ¶ Tēditur. a. nostrū, q; a præpositio latina in compositiōe ꝓducit vt amēs. qđ a mēte desciscat. anus. a. um. qđ a via declinet. Ver. iiij. æñ. isq; amēs animi & rubore accēsus amaro. Idē ij. geor. auia tūc resonāt auib⁹ virgulta canoris. sed a particula græca priuatiua breuiatur. vt atom⁹. adyta. orū. Ver. ij. æñ. isq; adytis hæc tristia dicta reportat. ¶ Re. breuiat semper, quod re in compositione breuiatur. vt refero refers. repeto. is. Quod si reffert accipiatur ꝓ eo qđ est distat. ꝓducitur: quare per duplex. ff. scribēdum vt ꝓducatur positiōe. Producunt vero dictiōes in quib⁹ post re succedūt duæ cōsonātes aut vna vim duarū hūs. vt respōdeo. des. rescribo. bis. reicio. cis. reicci. Nā cum re præpositio natura breuis sit. si vspiā in compositiōe lōga repiatur, necesse est hoc fieri rōne duarū cōsonantium: aut vnius vim duarū hūtis. Sed cū supra dixerim⁹. i. cōsonātem in principio dictionū ꝓ simplici poni: idq; etiā in compositis debere obseruari: in hoc verbo reicio aliqñ habet vim duplicis cōsonātis: aliqñ simplicis. Duplicis. vt apd Verg. iij. geor. reicere maculis infuscet vellera pullis. Idem. v. æñ hæc fatus: duplicem ex humeris reiecit amictū. Papi. vj. thebai. & patria vigil arte lacon, hos reicit ictū. Simplicis, vt apd Ver. in buc. tityre pascētes a flumine reice capellas. vbi teste Serui. reice ca. pce leumaticus est. Papi. li. iij thebai. tela manu reiciteq; canes. vel poti⁹ dicendū est. i. cōsonātem expūgi: qđ in hoc verbo subiicio repitur, vt apd Papi. in achille. subiicit gaulsus Vlysses. Luca. in. viij. crine iacet subiicitq; facem complexa maritum. Rettuli quoq; præteritū ab eo qđ reffero cū longū reperitur ꝓ duplex. tt. scribi debet. Hora. ij. epis. rettulit acceptos regale numisma Philippos. Propertius. rettulit & querulo iurgia nostra sono. Cum vero breuiatur per simplex. t. scribendum est. vt apd Suetuium in quodam edyllio: fera prælia bello in persas retulere. Sunt quoq; qui illud Catulli. si reditum retulisse tis, aut in tempore longo: retulisset legant, Eadem quoq; ratione reffero, cum pro eo qđ est distet accipitur, per duplex. ff. scribi debet. quoniam produxit primam. Sed quemadmodum alio in loco diximus, non a re præpositione, sed a res & fero compositū videtur. relatum in supino ab eo quod est refero. repperi & reppuli præterita ab eo quod est repio reperis. et repello repellis cū hoc verbo reduco reducis prima indifferenti reperiuntur, quare tum simplici, tum geminata consonante post re scribi debēt. Iuuenalis. dixerit Astrologus: credent a fonte relatum hominis. Luca. in. iiij. densaturq; globus: quantum pede prima relato. Lucretius. libro tertio. id rursum cœli relatum templa receptant. Terentius in Phormione. quod ab illo allatum est: id sibi relatum putet, vbi ratione carminis. l. debere geminari Donatus testatur. Luca. reppulit a Libycis immensum syrtib⁹ æquor. Tibullus, Nam ciconumq; manus aduersus reppulit vndis. Ouidius in epistola Medeæ: quæq; feros reppuli Doctis medicantibus ignes. Silius libro decimosexto punicorum. Troiugenis reppulit pœnos. Propertius. ab pereat quicunq; meracas reppererit vuas. Ausonius. at qui condiderat postquam non reppererit aurum, Aptauit collo quem repperit laqueum. Lucretius in primo. reducit Venus reductam Dedala tellus. Horatius secundo sermo. dij tibi dent capta classem reducere Troia. Idem in epistol. palma negata macrum donata reducit opimum. Vergilius quarto, eiectam classem sociosq; a morte reduxi. Relliquiæ quoq; & relligio, quorum alterum a relinquendo: alterum a religando dicitur. in carmine semper producta reperiuntur, quare duplici. ll. scribenda sunt. Vergilius primo æneidos. Troas relliquias danaum atq; immitis Achilli. Idem in quarto, relliquias colorem: Priami tecta alta manerent. Idem in secundo relligione patrum multos sacrata per annos. Idem in eodem. corpora perq; domos & relligiosa deorum.

Fio producit dissyllabum, Et genitiui.
Longa penultima sit quintæ, cui iunge datiuū.
Sed breuiant tantum tria; resq; spesq; fidesq.
Si gtūs erit; quem dat pronomen in. ius.
Seu nomen, longam poteris proferre breuēq;.
Corripit alterius; Semp ꝓducit alius.
E. de, præ, se. di, componens; non breuiabis.
Sed breuiant, si vocalis subit; atq; disertus.
Tenditur. a. nostrum; sed græcis. a. breuiatur.
Re. breuiat semp, nisi duplex consona subsit.
Reffert, ꝓ res fert; seu distat porrige semper.

¶ Sed procõponens,q; hæc præpositio pro in compositiõe producitur.vt prodo,dis. Breuiant vero quæ hic excipiũtur.proficiscor,etsi Gellius lib.j.primam dicit habere breuem:lõga tamen aliquando reperitur,vt apud Iuuenalem profectura domo sicula non mitior aula.Propertius libro.ij.hæc quoq; profecto ludabat Iasone Varro.Vergil.tamen.vij.æneid.breuiauit dicens. Arcades his oris genus a Pallante profectum.Profanus profana profanum.Verg.vi.procul o procul este profani. ¶ Profiteor profiteris.Ouid.de remedio.vtilitas lateat,q; non profitebere fiet,Horat.in arte.inceptis grauibus plærumq; & magna pfessis. Profor.aris.Luc.in.ix.hoc satis est dixisse Iouem sic ille profatur.Verg.iiij.æneidos.& sic accẽsa profatur.Profundo profũdis.autore Gellio primam indifferentem habet.Catullus.has postquã mæsto profundi pectore voces. Sillius libro.xj.punico. impia dementis vulgi,& vix tota profundit.Profundus.da.profundum.Verg.in buc.terraq; tractuq; maris cælumq; profundum.Profugus.ga.gum.Idem.j.æñ. Italiam fato profugus lauinaq; venit littora. Profugio profugis.Flaccus.vij.argonauticæ.contigit vix deinde mori:& sic fata profugit.Columella in horto.sed trepidus profugit chellas & spicula phœbus. Procella.llæ. Verg.j.æñ.strides aquilone procella.& ibidẽ.creberq; procellis Aphricus.Procuro.as. Ouid.iij.fasto.risit & his(inquit)facito mea tela procures. Verg.tamen.ix. æñ.produxit dicens,quod superest læti bene gestis corpora rebus procurate viri.& Horat.hæc ego procurare & idoneus imperor. Profestus.sta.stum. Horatius.ij.sermo. non ego narrantem temere ædi luce profesta. Propero.ras. Verg.xj.æñ.ne properate meas teucri defendere naues. Ouid.xj.meta.est neptunus auus.pronepos ego regis aquarum.Proneptis.Persius.patruelis nulla proneptis.Propertius.Martialis,accipe facundi carmen iuuenile Properti.¶ Quæq; p vox græca, quod pro in compositione in dictionibus græcis breuiacur.vt propontis,propino.prologus. Lucanus in.ix. Paruo ruat ore propontis.Iuuenal.quãdo propinat Virro tibi. ¶ Cõpositum nomen.Hæc regula duas continet partes.Prima est,q; dictiones compositæ siue sint græce siue latinæ terminantes in.i.primam partem compositionis breuiant illud.i. vt omnipotens,quod ab omnis & potens componitur.armiger.quod ab armis & gero.& archigenes,quod ab archon.i.princeps.& genes genus.antitheton:quod ab anti contra & theton positum.Verg.ij.æñ.Iupiter omnipotens precibus si flecteris vllis. Idem in eodem.armiger autumedon vna omnis scyria pubes.Iuuenal.aduocat archigenem:oneroſaq; pallia iactat. Persius. librat in Antithetis doctas posuisse figuras. Altera pars est,q; dictiones græcæ terminantes in.o. primam partem compositionis breuiant illud.o.vt carpophorus:quod ex carpos & phoros.hoc est ferens fructum componitur. christophorus eodem modo ferens Christum.Democritus.Demophoon.Iuuenalis quanq; & carpophoro facies tua computat annos. Idem perpetuo risu pulmonem agitare solebat Democritus.Ouidius.hospita Demophoon tua te rodopeia phyllis.¶ A priori parte regulæ excipiuntur vbiq; & ibidem aduerbia,quorum prius ab vbi et q;:posterius ab ibi & dem particula componitur. Vergil.ij.æñ.horror vbiq; animos simul ipsa silentia terrent.Idem in primo.voluitur in caput,ast illam ter fluctus ibidem: Tibiscen quoq; quod ex tibijs & cano componitur duabus breuibus per synæresim coeuntibus penultimam producit. Iuuenalis.& lingua & mores & cum Tibycine chordas.Producunt quoq; composita,quæ in priori parte compositionis declinantur:vt plerique,vtriq; quanticunq;,qualicunq;.Meridies etiam,quod a medius & dies componitur.d.mutata in.r.antepenultimam producitur.Catullus,iube ad te veniam meridiatum. Est enim carmen phaleuticum. Aduertendum tamen est quod si dictio cum qua componitur semis a vocali incipiat:per synalæpham exeritur. vt semuncia, quod a semis & vncia.semhomo,quod a semis & homo.semustus.quod a semis & vstus.Persius.hæreat,vt stultis breuis,vt semuncia recti, Vergi.viij.æneid.semihominis caci facies,an potius semhominis caci facies:quoniam in compositione litteræ,quæ non pronunciantur,etiam nec scribuntur. Matricida producit Ausonius, dicens.Matricida Nero proprij vim protulit ensis.cur non & fratricida, quem Prudentius breuiauit,& homicida quem Iuuenal. ¶ Omnia præterita duarum syllabarum producunt ex illis priorem.vt feci a facio facis.legi a lego legis.moui a mouco moues.caui a caueo caues. quamuis enim prima verbi positio breuictur,nihilominus in præterito producitur. præterq; in verbis sex,quæ hic explicantur cum suis compositis.ea sunt bibo bibis bibi.ad bibo,ad bibis,adbibi. Martialis.dixit,& ardentes auido bibit ore faucillas.Scindo scindis scidi.abscindo abscindis abscidi.recindo recindis rescidi. Papi.viij.Theba. oraq; pectoraq; & viridem scidit horrida vestem.Lucanus in.iij.qua mare tellurem subitis,aut obruit vndis, aut scidit.Findo findis fidi.diffindo diffindis diffidi.Vergilius.in. viij. & media aduersi liquefacto tempora plumbo diffidit, ac multa porrectum extendit arena. Do das.dedi reddo reddis reddidi. trado tradis tradidi. Vergilius. secundo enei.l. insidiæ iam deiphobi dedit ampla ruinam. Sto stas.steti. obsto obstas obstiti. consto constas constiti.resto restas restiti. Idem in.v.his,magnum alcidem contra stetit. his ego suetus.Fero fers tuli,circunfero circunfers circuntuli.confero confers contuli. Ouid. primo metamorphoseos, & tulit ad climenem. Epaphi conuitia matrem. Iuui quoq; præteritum ab eo quod est iuuo iuuas. Catullus ad ortulum breuiauit dicens,non ita me diui vera gemunt iuuerit.sunt qui legant iuerint, pro iuuerint:sed huiusmodi syncopes ratio inaudita est,habentia vero vocalem ante vocalem nihil dubium est breuiare. vt,ruo.ruis.rui.nuo nuis nui.luo.is.lui.

Sed pro componens debes producere sæpe.
His tamen exceptis proficiscor,siue profanus.
Profiteor addatur.,pfor,atq; ,pfundo ,pfundus.
Et ,pfugus.,pfugitq;.,pcella.,pcuro.profestus.
Et propero.,pnepos,q;.proptius atq; proneptis.
Quæq; pro vox græca componit,corripiantur.
Compositum nomen si finit parte priori
In iota:aut,o,micron,semper breuiabit easdem.
Sed producit vbiq;.tibijcen.iungis ibidem.
Omnia præterita profer disyllaba longa.
Findo fidi breuiat,scindo scidi.& dedit a do.
Et bibo dat bibi.fero dat tulit,& stetit a sto.
Sed si vocali præcedit,corripiatur.

Quod si præteriti,præterita geminantia primas syllabas(de præterits pluriũ syllabarum intelligit) nam de syllabis superius regula tradita est:fuerunt autẽ duo tantũ do dedi & sto.steti.omnia inq̃ illa breuiant.vtraſq; syllabas,vt pario.is.peperi.disco.is.didici.tundo.is.tutudi.pango.is.pepigi.pũgo.is.pupugi.tango.is.tetigi.pello.is.pepuli.tollo.is.tetuli.cano.is.cecini.Si vero post secundam syllabam sequantur duæ consonantes, producunt illam, vt mordeo.es. momordi.tondeo.es. totondi.spondeo.es.spopondi.pendeo.es. pependi.posco.is.popoſci.parco.is.peperci.pendo.is.pependi.tendo.is.tetendi. fallo. is. fefelli.curro.is.cucurri. Cædo quoq; & pedo tametsi non sequuntur duæ consonantes etiam producũt.vt cæcidi.pepedi.Iuue.ebrius & petulans si quemq̃ forte cecidit.Hor.ij.ser.nam disploſa sonat quantum vesica pepedi.In compositione quoq; eadem ratio seruatur.nam illa quæ primam syllabam in compositione amittunt, alterã producunt aut breuiãt,scdm ea q̃ dixit.vt fallo.is. fefelli.refello.is.refelli.cedo.is.cecidi.abscindo.is.abscidi.pello.is.pepuli.cõpello.is.compuli tundo.dis. tutudi. contundo contundis contudi.Horat.ij.epistola. duram qui contudit hydram. antiquiores tamen eandem produxerunt,vt Ennius.viroſq; valentes contudit crudelis hyems.¶ Longa supina,supina duarum syllabarũ producunt ex illis priorem:vt lauo lauas lotum.moueo moues motum, nuo.is. nutum. Breuiant vero eadem supina,quæ hic explicantur cum suis compositis. Do das datum,reddo.is.redditum.trado.is.traditũ. Verg.i.æñ. postq̃ introgreſſi & coram data copia fandi. Sto stas,steti,statum. Luca.in.x.his ascripsit aquis quorum stata tempora flatus, deriuata quoq; eãdem legem seruant,vt statio,onis.status.us.statura.æ.Verg.ij.æneiq̃.nunc tãtum sinus & statio male fida carinis.Ouid.iiii.fasto.hic status in cælo multos permansit in annos.staturus tamen,hoc est participium futuri in.rus.semper producit primam. Luca.in.vj.vnaq; percuſſit pontũ symplegas inanem,& staturam redit.Composita vero q̃ mutant.a. in.i.semper breuiant,quæ vero non mutant,producunt,vt præsto.as.præstitum.atum.præstatus.præstaturus.consto.as.constitutum.constatum.constaturus. Luca.in.ij.constatura fides superum,Cico.vel cio cis ciui citum,aut est secundæ coniugationis:aut quartæ,si secundæ breuiat,si quartæ producit.Ouid.ij.meta.obuius ire polis:nec te citus auferat axis.Composita vero tum breuia,tum producta reperiuntur.vt excio.is.exciui excitum.vel excitum.concio.is.iui.concitum,vel concitum.accio.is. acciui.accitum vel accitum.Papi.iij.thebai.excitus & longam iam pridem indignantia pacem.Verg.iij.æñ. excitum ruit ad portus & littora complent.Flaccus.v.argo.ipse autem tantis concita furoribus arma. Verg.j.æñ.regius accitu chari genitoris ad vrbem.Sero.is.seui.satum & ab eo composita,vt consero.is.conseui.situm.assero.is.assui,assitum. Verg.in buc. dulce satis humor.Ouid.consitaq; arboribus lycea reliquerat arua,Sino.is.siui. situm. & ab eo composita desino.is. desiui desitum.Idem.ij.meta.hic.situs est phaeton currus auriga paterni. Cicero pro Cornelio. ceptum igitur per eos qui volebant desitum,per hunc qui discesſit.Ruo.is.rui.ruitum facit in supinis,sed ab eo composita rutũ,quæ omnia breuiant,vt obruo.is obrui,obrutum.diruo,is.dirui.dirutum.eruo.is.erui.erutum. Ouid.in epistola.penelo.obrutus insanis esset adulter aquis.Idem in eadem diruta sunt alijs:vni mihi pergama restant.Lino.is,lini.vel leui,litum:& ab eo composita.vt oblino oblitum,illino illitum.relino relitum. Verg.iij.geor.paribus lita corpora guttis.Ouid.in epistola canaces.oblitus a dominæ cæde libellus erit. Luca.in.viij.illita tela dolis,nec marte cominus vnq̃. Eo.is.iui.itum.& ab eo composita.vt prætereo.is.præteritũ. obeo.is.itum.Ouid.j.meta.sed itum est in viscera terræ.Verg.viij.æñ.o mihi præteritos referat si iupiter annos. Idem.x. morte obita quales fama est volitare figuras.Ambio.is.quod ab am præpositione inseparabili & eo componitur, tum breuiare,tum producere reperitur:nam ambitus.us.nomen breuiat.Luca.in.j.Lætalis ambitus vrbi,ambitus.bita.bitum, participium producit.vt Vale.v.argo.ambituq; senem promiſſaq; vellera puppi.Ouid.j.metamor.iuſſit & ambitæ circundare litora terræ.Queo quis quiui quitum.& ab eo composita nequeo.is.nequiui.nequitum.Teren.in ecyra. nam cum compreſſa est nata.forma in tenebris noſci nõ quita est.Reor.is.ratum.Verg.ij.æñ.nos abiisse rati & vento petiisse Mycenas,& ab deriuatum ratio breuiat.¶ Ex vi præterito,q̃ spina plurium syllabarum:nam de disyllabis paulo ante posuit regulam. si formantur a præterito perfecto indicatiui modi terminato in.vi.vi.mutata in.tum.in quacunq̃ coniugatione producunt penultiuam.vt amo.as.aui.atum.Pecto.is.quemadmodum lib.ij.diximus,quod in præterito pectiui fecit & in supino pectitũ penultimam breuiant.Colu.verum vbi iam puro discrimine pecta tellus:sed suspicamur ab alio præterito hoc esse pectui, quod in vsu non reperimus.¶ Dictio composita,q̃ tanta est vocalis indictione deriuata & composita,quanta fuit in dictione primitiua & simplici.hæc regula patet latiſſime. Deinde regulam adhuc declarat dicens,q̃ si vocalis in vocalem mutetur,nihilominus eadem quantitas manet.vt ab in & amicus componitur inimicus.a.mutata in.i.manente eadem consonante,hoc est.m.ergo vtraq; vocalis,hoc est.a.in simplici & .i.in composito breuiatur. Rursus ab inimico deriuatur inimicitia manente eadem syllabarum quantitate.Diphthongus quoq; eadem ratione in vocalem longam semper vertitur sicut cædo:occido,lædo.collido.plaudo.explodo claudo.includo. Quod si consonans mutetur: aliã rationem sequi debemus: nam eundum est ad primas atq; medias syllabas. Esto exempli gratia iuuenis,breuiat primam.iunior producit eandem. & eodem modo iuuo.cado.foueo.bis.nouem decem primas breuiant,ab illis tamen deriuata iucundus,iumentum,casus. fomes.bini.noni.deni:quia mutant consonantes producunt easdem.

Quod si præteriti geminetur ſylla prima:
Vtraq; corripitur,niſi duplex conſona tardet.
Cædo cecidi dat,cui iunges pedo pepedi.
Quæ ſi componas ex his dipunge priorem.
Longa ſupina manent diſyllaba ſede priori.
Hæc breuiant primas.& quæ cõponis ab illis.
Et ſtatus atq; datus.ratus & rutus & ſatus. hiſq;
Ftſitus & litus & citus & quitus,atq; itus addes.
Ex.ui.præterito.ui.in.tum,faciente ſupinum:
Præter ſex tantũ iam dicta penultima lõga eſt.
Dictio compoſita deriuatiuaq; ſimplis:
Et primogenitis æqualia tempora ſeruat.

¶ Habet tamen hæc regula exceptionem. nam a ſupinis verborum primæ coniugationis in. atum, exeuntibus frequentatiua deriuãtur vel formantur potius. ā. longa in. i. breuẽ mutata, vt imperatu imperito. itas. a. minatu minitor, aris. a portatu portito portito portas. Præterea verba quæ dicũtur meditatiua vel potius deſideratiua, formanturq; ab vltimo ſupino qđ in. u. longũ deſinit: addita rio. vt ab eſu eſurio. a mictu micturio a partu parturio. inquibus. u. breuiatur. Iuue. eſurit intactã paridis niſi vendat agauẽ. Idem noctibus hic ponũt lecticas. micturiũt hic. A no. nas. naui natũ quoq; prima lõga dicimus a nato, as, eadem breui. Vergil. in. v. æñ. illum & labentẽ teucri riſere natantẽ. & a noſco noſcis noui notũ, prima lõga deriuatur a noto, as, eadẽ breui. Verg. in buc. parta meæ veneri ſunt munera namq; notaui. Agnitus quoq; & cognitus a notus compoſita breuiant. Iuue. agnitꝰ accipies iubet a precone vocari. Luca. in. iij. cali da mihi cognitus axis ægypto. Igitur ex breui ſyllaba plærumq; fit longa nõ modo manente eadem cõſonãte, ſed etiã eadem vocali. vt a rego. gis. rex & regula, a lego. gis. lex. gis. a lateo. es. laterna. æ. a ſedeo. es. ſedes. is. a vomo. is. vomis. eris. a voco. as. vox vocis, a venio. is. vena. æ. ab humeo. es. humor. oris, a rapio. pis. rapũ. i. a ligo ligas, ligula. æ. a macro macero. as. a vitio, vitupero vituperas, a iugero iugerũ. i. ab italia italus. a. um. a Sicilia ſiculus. a. um. a cerere ceritus. a. um. a ſecus aduerbio ſecius. Et mutata vocali ab homine, humanus. a. um. Econtrario ex ſyllaba longa fit breuis. vt a dico dicax dicacis, a luceo lucerna. æ. ab areo ariſta. æ. a mole moleſtus. a chio, chius. ab aſia, aſius, a ſopio, ſorpor. oris. a frãgo fragor. oris. & fragilis, a ſagino, ſagax, acis. a vado. dis. vadũ. i. a diſſero. is. deſſertus. a. ũ. a iuro. as. deiero. as. peiero. as. ab æquo. as, aqua. æ. a fido. is. fides fidei. ab odi. iſti. odiũ. ij. a titulo, tutor. aris. aquattuor quater, a farre, farina. æ. a tigno, tigillus, a ſigno ſigillũ, ab offa offella offellæ. a. mãma, mamilla. æ. a lotus lotiũ lotij. a fatu fatuus fatua fatuũ. ab acer acerbus arcerba acerbum. a femine, femur femoris, ſed de his in primis atq; medijs ſyllabis dicemus.

Sed ſunt multa quibus non ſeruit regula ſemper.
Illa tamen quæ ſint, primas mediaſq; require.

¶ De crementis ſingularis. Cap. ij.

EX. a. mittit, atis. genitiuus; & eſt breuiandus.
Onis. & enis. ab. o. producit. inis breuiatur.
Al. alis. neutrum producit, ſed breuiat mas.
Nomen in. el. elis, protendit; dic & hebreum.
Il. breuiabit, ilis. Vl. ulis, cui iungere debes.
Vnus in. ol. eſt ſol. crementum porrigiturq;.
An. anis. produc. atq;. En. ſi mittit in. enis.
Quod ſi mittit, inis, breuiat. In. porrigit, inis.

DE crementis nominũ. Reliqui oẽs artis grãmaticæ præceptores, quos ego vnq; legi, quantitatem ſyllabarum nominis per declinationem primum, deinde per regulas particulares, quas de primis medijs atq; vltimis ſyllabis ſcripſerunt, ſparſiſſe video. fecerunt illi fortaſſe hoc recte: ſed ad puerorum eruditionem non ſatis commode. Nos tamen qui hanc curam ſuſcepimus: vt nil illis ediſcendum proponeremus, quod non illa ætas poſſit capere, ſeparauimus a declinatione hanc ſyllabarum perplexitatem: nec per numeroſas illas regulas ſparſim diffudimus, ſed in vnum quaſi conſpectum in hoc ſecundo Cap. compegimus, quod eſt decremẽtis nominum. Cremẽtũ vero nominis dicitur quoties genitiuus ſingularis creſcit ſuper primam nominatiui poſitionem, idq; aut in ſingulari, aut in plurali. Agit itaq; in primis de cremento ſingulari, ſed potiſſimum tertiæ declinationis: quia prima non habet crementum niſi cum mittit genitiuum in. ai. ſecundæ tantũ in. r. deſinentibus, quæ cum tertia declinatione confunduntur, quartæ & quintæ ad generalem regulam de habentibus vocalem ante vocalem referenda ſunt. ¶ Ex. a. mittit. atis. in. a. igitur deſinentia, quæ omnia græca ſunt mittentia genitiuũ in. atis. breuiant ſyllabam, quam ſuperat crementum. vt dogma dogmatis, poema poematis. ſchema ſchematis. ¶ Onis. & .enis. In. o. exruntia in. onis. vel in. enis. producunt: vt cerdo cerdonis. mango mangonis. anio anienis, nerio nerienis. Exeuntia vero in. inis. breuiant: vt virgo virginis. apollo apollinis. Nomina vero græca in. on, deſinentia ſi ad declinationem latinam in. o. reducantur, etiã breuiãt. ſi apud græcos breuiabant, vt agamemnon agameno agamẽnonis. Papin. in achileide. ſtimulatq; agamemno volentes. ¶ In. c. duo tantũ ſunt, lac lactis, quod poſitione producit. halec halecis, quod natura. Mart. capparis & putri cepas haleci natantes, quanq; pro piſce etiam poſſit accipi. ¶ Al. alis. neutrum. In. al. neutra producunt, vt animal animalis. tribunal tribunalis. vectigal vectigalis. Maſculina vero breuiant, vt hic ſal ſalis. hannibal hannibalis. Verg. i. æñ. vela dabant læti; & ſpuma ſalis ære ruebant. Iuue. expende hannibalem, quod libras in duce ſummo. Valerius probus grammaticus præſtantiſſimus referente Gellio. libro. iiij. hannibalis & haſdrubalis & hamilcaris & huiuſmodi nomina barbara ita pronunciabat, vt penultimam circumflecteret. quod niſi longa eſſet fieri non poterat, tamen vnum tãtum Ennij poetæ tetrametron attulit ex eo libro, qui ſcipio inſcribitur. i. qui propter hannibalis copias conſiderant. vbi ſexta ſyllaba neceſſario debet eſſe longa, quia tertius pes iambus eſt. ¶ Nomen in. el. In. el. deſinentia omnia ſunt barbara præterq; duo monoſyllaba mel & fel, quod ſi ad noſtram declinationem (vt alio in loco diximus) referantur, adiectione ſyllabæ id fieri debet. vt michael michaelus. iſrael iſraelus. penultima lõga, ſed quia noſtri ſub terminatione barbara audẽs inflectere, merito debent produci, quandoquidem in. el. longa finiuntur, q. a græcis per. e. longum ſcribi conſueuerunt. vt michael michaelis. gabriel gabrielis. mel vero mellis & fel fellis poſitione duplicis. l. producuntur. ¶ Il. breuiabit illis. In. il. breuiat. vt vigil vigilis. tanaquil tanaquilis. ¶ Vnus in. ol. eſt ſol. In. ol. vnum reperitur tantum ſol ſolis, quod producit. In. ul. breuiat. vt cõſul. ulis. præſul. is. exul. lis. ¶ An. anis. pduc. in. an. pducũt. vt acarnã, anis. Ouid. lib. viij. meta. annis acarnaum lætiſſimus. Pean. nis. Verg. vi. æñ. lætum peana canentes. In en, quæ mittunt genitiuum in. enis. producunt. vt ren renis, ſplẽ. enis. ſiren. enis. Perſius. qui faciã? ſed ſum petulanti ſplene cachinno. Hora. ſyrenũ ſcopulos & circes pocula noſti. In. inis. vero breuiant, vt numen. inis. uolumen. inis. ¶ In porrigit. inis, In. in. per. i. latinum, vel in. yn. per. y. græcum producunt: vt delphin delphinis, ſalamin ſalaminis. phorcyn. ynis. Verg. in bucco. orpheus in ſiluis, inter delphinas arion. Hora. i. carmi. tucer ſalamina patremq;. Ouid. iiij. metamor. ſqualleb ant late phorcynidos ora Meduſæ.

¶ On.modo producit,in.on.partim breuiant,partim producunt,nam quæ apud græcos mittunt genitiuum in.onos. penultima per.o,micron breuiant.vt dæmon.onis.canon.onis,lycaon.onis.peon,peonis,amithaõ.onis.agamemnon. onis,eſon.is. amphion.onis.ixion,onis.parthaon.is.ſydon.onis.memnon.onis.emathion.onis,Ouid.i.meta. fœda lycaonie referens conuiuia menſæ.Idem in.v.vel nos emathijs ad peonas vſq; niuoſos.Verg.iij.æñ.phyllirides chirõ, amithaoniuſq; melampus. Idem.iij.æñ.res Agamẽnonias victriciaq; arma ſecutus.Ouid'.vij.meta. & caſu ſubito formoſior eſone natus.Idem.xij.met. duxerat hippodamẽ audaci ixione natus.Papi.in achilleide,cumq; ſuo memorant amphione thebas. Ouid.x. meta,accipe me generum dixi parthaone nate.Martial. quid torus a nilo quid ſindone tinctus olenti. Vergil'.i. æñ.eoaſq; acies & nigri mennonis arma. Quæ vero apud græcos mittunt genitiuum in,onos.per.o. mega penultimam producunt eandem.vt amidon.onis.ancõ. anconis.babylon.onis.citheron.onis.caulon.onis.colophõ.onis,cremyon.onis.cydon.onis.damon.onis.daphnon.onis.dolon.onis,emathion.onis,helicon,onis.lacõ. laconis.ladon,onis.naſamon,onis,orion.onis.platanõ platanonis.prophirion,onis.peteon,onis.ſaſon,onis.ſinon.onis.ſicyon.onis.ſalamon.onis. triton. onis. trygon.onis.Iuuc.hic alta ſycione,aſt hic amidone relicta.Catullus quoq;,ancona gnidũq; arenoſam colis. Mart. aſſiduus iactet nec babylona labor.Proper.ſaxa citheronis thebas agitata per artem.Verg.iij.æñ.cauloniſq; arces: & naufragum ſcylaceum.Luca.in.viij.& placidi colophona maris ſpumantia paruæ. Ouid.vij.meta.quodq; ſuam ſecurus arat cremyona colonus.Luca.i.vij.illic & libyæ numidas & creta cydonas.Verg.in buc. paſtorum muſam damonis & alpheſibei. Mart. daphnonas platanonas & aereas cypariſſos.Ouid.in epiſt.penelo.retulit & ferro rhoeſum dolonaq; cæſos.Verg.emathio na liger.corineum ſternit aſilas. Idem.vij.æñ.panditæ nunc helicona deæ cantuſq; mouete.Papi.vij.the.tandem ſperatus nudatum plæbe laconum.Ouid.i.meta.donec arenoſi placidum ladonis ad amnem. Silius.lib.vi.exanimã naſmona tyram ſuper ipſe iacebat.Verg.iij.æñ.armatumq; auro circumſpicit oriona.Mar.& nomen praſini porphirionis habet.Papi.vij.the.& ſulco peteona domant refluumq; meatu. Sillius. adriaci fugite infauſti ſaſonis arenas.Verg.ij.æñ.talibus inſidijs periurioq; arte ſinonis.Ouid.ij.meta.ceruleos habet vnda deos tritona canorum. Martial.captabit tepidum dextra læuaq; trygona. Sunt quædam nomina habentia indifferens crementum.vt ſidon ſidonis.egeon egeonis. edon edonis. Verg.i.æñ. atq; equidem teucrum memini ſydona venire.in deriuatis tum producta tum breuis reperitur,quod ipſum argumento fuerit in prtmigenio crementum fuiſſe medium,tametſi ſemper longa reperitur.Verg.primo æneid'. obſtupuit primo aſpectu ſidonia dido. Idem in.iiij. ſidoniam picto chlamydem circundata limbo: & iterum in eodem,& quos ſidonia vix vrbe reuelli.Aegeon quoq; Ouid'.libro.ij.meta.produxit dicens. ægeona ſuis immania terga lacertis. Claudianus vero breuiauit cum dixit:nec centum gemini ſtrictis ægeonis enſes. Edon præterea mons ſiue promontoriũ thraciæ,quod mediam habet ſecundam,quod ex deriuatis licet cognoſcere.vt apud Verg.xij.æneid' ac velut edoni boreæ cum ſpiritus alto. Ouidius quoq;. protinus in ſiluis matres edonidas omnes,vtrobiq; producitur.idem tamen.ij.de reme.breuiauit dicens.ibat vt edonio referens trieterica baccho.& Luca.i.edonis ogygio decurrit plena lyæo.& Syll.iiij.puni.edonis vt pangea ſuper trieteride motu.¶ Nomen quod fit in.ar.q. nomina terminata in.ar,producũt crementũ,vt cochlear.aris.puluinar.aris.torcular torcularis,Breuiant vero Cæſar.aris.& quæ ſequuntur. Verg.in buc.ecce dionei proceſſit cæſaris aſtrum. Idem in.i,æneid'. ſtipant & dulci diſtendunt nectare cellas.Idem in buc.& cantare pares & reſpondere parati.Idem.iiij.æneid'.it portis iubare exorto delecta iuuentus. Idem in eodem opere,aut ararim parthus bibet,aut germania tigrim. Idem in buc. errantes hederas paſſim cum baccare tellus. Peregrinaq;, quod quædam etiam nomina propria barbarorum breuiant: vt amilcar. aris.gaſpar.aris.boſtar.aris.balthaſar.aris.ſed hæc quemadmodum diximus ex Gelij & Probi autoritate poſſunt producere:ſed frequentior vſus habet vt breuientur.¶ Tertia quod nomen,quod nomina in.er.deſinentia ſiue ſint ſecũdæ ſiue tertiæ declinationis breuiant crementum,vt puer pueri.gener generi.tener teneri.paſſer paſſeris.mulier mulieris,nemo vnquam dixit.q, mulier in obliquis produceretur:præter vnum Priſcia.neq; in locis illis quibus de hoc agebat,ſed in libello de accentu,quem multi huius autoris eſſe non putant. Alexandrum vero quanti faciamus alijs in locis ſumus teſtati. Producunt vero iber iberi,quanquã græcis potius annumerari debeat. Lucanus in.iiij.gallorum celtæ miſcentes nomen iberis. & ab eo compoſitum celtiber celtiberi. Martial. vir celtiberis non tacende gentibus. Producit quoq; ver veris.Verg.i.georg. vere nouo gelidus canis cum montibus humor. Græcum nomen,q, nomina græca modo producunt modo breuiant cremẽtum. Producunt vt byzer byzeris,brachioniſter brachioniſteris.crater crateris.clyſter clyſteris.clymater clymateris. character characteris. cremaſter cremaſteris. halter halteris. luter luteris.phyſeter phyſeteris.præſter præſteris.ſer ſeris.ſoter ſoteris. Flaccus libro quinto argonauticæ. byzereſq; vagi philyreq; a nomine dicta littora. populi ſunt ponti.Vergilius in buccol. crateraſq; duos ſtatuam tibi pinguis oliui. Martialis. quod pereunt ſtulto fortes haltere lacerti. Ruffus in arato. delphinas viridas & phyſeteras anhelos. Sed de his in declinatione græca plura dicentur:ex græcis vero quædam breuiant,vt aer aeris.æther ætheris. ¶ Sed breuiant nomina in.ir.tam ſecundæ quam tertiæ declinationis: rara ſunt ea fere,quæ hic explicantur & breuiant crementum.gadir vero apud Dionyſium.qui perihegeſim ſcripſit de ſitu orbis,gadira in accuſatiuo producte legitur.

¶ Porrigit.oris.quod nomina in.or.producũt crementũ.vt amor.oris.dolor.oris.Breuiant vero marmor.oris.Verg.vj.æñ. in lento luctantur marmore tonſe.Aequor.oris.Verg.j.æñ.diſiectã æneæ toto videt æquore claſſem.Memor.oris.Idem.j.æñ. at ſperate deos memores fandi atq; nefandi.Arbor.oris.Idem.j.geor.cauat arbore lintres.Græcum quoq;,qđ nomina græca etiã breuiant crementũ.vt neſtor.oris.hector.oris.rhetor.oris.Et qđ cõponit,qđ nomina quoq; cõpoſita a puero,corpore & decore breuiant,vt publipor.oris,marcipor.oris.lucipor.oris.tricorpor.oris.bicorpor.oris.indecor.oris.dedecor.oris,Ador tum breuiare tũ producere Priſcianus autoritate Enij probat dicentis, hic adoris dat primicia ſibi ſanguine libat. Idem alio in loco producit dicens. Emicat in nubes nidoribus ador adoris.ab eo quoq; deriuatũ Verg. produxit.vij.æñ.ſtatuuntq; dapes & adorea liba per herbam.¶ Vr.breuiat,quod nomina in.ur.ſiue ſint ſecundæ ſiue tertiæ declinationis breuiãt: ſed ſecũdæ vnũ tantum reperitur.ſatur ſaturi:tertiæ vero plura.vt fulgur.uris.ſulphur ſulphuris.murmur.uris.Et q̃ faciunt in.oris.iecur.oris.femur.oris cbur.oris.robur.oris.fur vero producit,Verg.in buc.quid domini facient audẽt cum talia fures.¶ As.atis.produc.q; nomina tertiæ declinationis finita in.as.producunt crementum.vt ciuitas.atis,bonitas.atis.honeſtas.atis. Breuiant vero vas vadis.Hora.j.ſermo,ille datis vadibus qui rure extractus in vrbem eſt.Mas maris.Perſius atq; marem ſtrepitum fidis intendiſſe latinæ.Anas.atis. Martialis.& anatis habeas vropygium macræ. Eſt enim trimetrũ iambicum habens in primo loco tribrachum. Ruffus in arato.lati pedemq; anatem cernes excedereq; ponto. Macer quoq; anſeris, aut anatis mixta pinguedine tauri.Vas quoq; vaſis cremẽtum producit per regulam etiam ſi in atis.genituus non exeat. nam per.as.atis. voluimus intelligi nomina in.as.tertiæ declinationis ad differentiam eorum,quæ ſunt primæ.Et.ados,q; nomina græca tertiæ declinationis mittentia genitiuum in.ados,breuiant crementũ,vt arcas.ados.pallas.ados. dryas.ados.¶ Es.breuiãbit.etis.vel.itis.q; nomina tertiæ delinationis mittentia genitiuum in.etis.vel.itis.breuiant crementum.vt paries.etis.ſeges.etis.ſtipes ſtipitis. miles.itis. Producit vero quies.etis.& ab eo compoſitum inquies.etis.& locuples.etis. Perſius,in locuplete penu defenſis pinguibus vmbris. Et nomina græca mittentia genitiuum in.etis.vt magnes magnetis.tapes.etis,lebes.etis.dares.etis.Luca.in.iij.& magnetes equis,minye gens cognita frenis. Sillius.iiij.puni.illud ſidonio fulgentem ex ære tapeta. Ouid. in epiſtola briſeidis: viginti fuluos operoſo ex ære lebetas. Verg.v.æneiđ.creber vtraq; manu pulſat verſaq; dareta. Merces quoq; mercedis,& hæres hæredis producunt.Verg.iij.georg.cogendæ in ſulcum,ac multa mercede domandæ.Sed ceres quod ſolum miſit genitiuum in.ris.breuiat.Vergiľ.primo æneiđ.tum cecerem corruptam vndis cerealiaq; arma. Peſq; pedis. Perſius numeros ille:hic pede liber. Nomenq;,vt obſes obſidis.reſes. idis. Ouid.j.meta.obſidis vnius iugulum mucrone reſoluit.Verg.iiij.æneiđ.iampridem reſides animos.¶ Nomen in.is.quod mittit,q; nomina deſinentia in.is.quæ mittunt genitiuum in.idis. breuiant crementum. vt lapis,idis. cuſpis.idis. caſſis caſſidis. & nomina græca.vt paridis.idis.hyaſpis hyaſpidis,tigris tigridis.Breuiant quoq; mittentia genitiuum in. eris. vt cucumis.eris.cinis.eris,puluis.eris.vomis.eris.Producunt vero exeuntia in.itis.vel in.eris. vt glis.iris.dis.tis.ſamnis.itis. lis. tis. quiritis.itis.Verg.vj.æñ.nocles atq; dies patet atri ianua ditis.Ouid.tñ in epiſta phyllidis breuiauit dicẽs. & pulſata nigri ianua ditis,quædam tamen pro ditis legunt dei. Et quæ dans.inis,de nominibus græcis intelligit habentibus in nominatiuo duas terminationes in.in.vel in.is.quæ mittunt genitiuũ in.inis.penultima longa.vt eleuſin vel eleuſis.inis,ſalamin vel ſalamis.inis.delphin vel delphis.inis.phorcyn vel phorcis.ynis.vnum tamen latinum reperitur ſanguis.inis.quod breuiat crementum.¶ Protrahe nomen in.os.q; nomina tertiæ declinationis finita in.os.quæ mittunt genitiuum in.oris.& in.otis,producunt crementum.vt ros.roris,flos.oris.mos.oris.lepos.oris.ſacerdos.otis,nepos.otis.rhinoceros.otis.monoceros.otis,phileros.otis.Quæ vero mittunt genitiuum in.ois.græca quemadmodum ſupra diximus,producunt crementum.vt minos.ois. heros.ois.thos.ois.Sed breuiant bos bouis,& compoſita a potis & pote cõpos.otis.impos.otis.¶ Vs breuiabit.eris.& oris. q; noĩa tertiæ declinationis deſinẽtia in.us.quæ mittũt genitiuũ in.eris. vel in.oris.breuiant.vt genus.eris.funus.eris,tẽpus temporis,corpus.oris.quibus ãnumerari debet hæc pecus.udis.Et nomina græca compoſita a pus podos,quod eſt pes.vt melampus.odis.i.habens pedes nigros.tripus.odis.decapus.odis.Producunt vero palus.udis.ſubſcus.udis.incus.udis.& mittẽtia genitiuum in.utis.vt virtus virtutis.iuuentus.utis.ſalus ſalutis.ſenectus ſenectutis.ſeruitus ſeruitutis.Ex mittentibus vero in.utis. vnum breuiat intercus.utis.Monoſyllaba quoq; mittentia genitiuum in.uris.producunt.vt mus muris.ius iuris. thus thuris.rus ruris.

Porrigit oris,ab,or.Breuiãt ſed marmor & æquor.
Et memor atq; arbor. Græcũ quoq; iungit illis.
Et quod componit corpuſq;:puerq;; decuſq;.
Vr,breuiat ſemper:ſed de fur dicito furis.
As,atis.produc.Breuiant ſed vas vadis,& mas.
His addatur anas.& ados capientia græca.
Es. breuiabit,etis.vel.itis.Sed deme quietis.
Et magnes. locupleſq;.græcum quod facit.etis.
Merces mercedis illis iungatur. & hæres.
Peſq; pedis breuiat,nomenq; quod ex ſedeo fit.
Datq; Ceres cereris,qđ ſolũ in.ris.breuiabit.
Nomen in.is,quod mittit,idis.vel.eris.breuiabit.
Illud producit,quod mittit in.itis,& iris.
Et quæ dant.inis,de ſanguis ſanguinis exit.
Protrahe nomen in.os:quod mittit in.oris, &.otis.
Cuſtos cuſtodis producit,bos bouis arctat.
Et q̃ componit potis & pote compos & impos.
Vs.breuiabit,oris,&.eris.pecus hæc pecudiſq;.
Depus exit,odis,tibi ſit pro teſte melampus.
Sed palus & ſubſcus atq; incus & quod in.utis.
Tendunt obliquos,intercus.utis,tibi præbet.
Telluris veneriſq; dabunt telluſq; Venuſq;.
Si monoſyllaba ſunt,genitiuus porrigit.uris.

¶ Crementum breuiat, q̄ nomina tertiæ declinationis desinentia in .s. habentia consonantem ante .s. breuiant crementum: vt hyems.is.inops.opis. arabs arabis, scobs scobis, scrobs.bis. trabs trabis. quamq̄ Iuuencus produxit libro primo, deripe sed proprio fallax de lumine trabem, cum apud autores semper breuietur. Ouidius. a trabe sublimi t. iste pependit onus. Producunt vero sæps. pis. & plæbs, bis. quia diphthongon scribuntur, nā sæps sepis pro quodā serpentis genere breuiat. ¶ Græca notentur, q̄ noīa græca partim breuiāt, partim producūt, nā quæ retinent o micron breuiāt. cecrops, opis. æthiops. opis, quæ vero habent. o. mega, producūt: vt hydrops. opis. conops. conopis. ciclops. opis. europs. opis. Sed de his, cum de declinatione græca agetur plura dicemus. Griphs vero griphis, producit, sed ciniphs. iphis, breuiat. ¶ Sed capitis de nominibus desinentibus in .t. vnum tātum reperitur quod declinatur caput, itis, qđ breuiat crementū cū suis cōpositis sinciput. ipitis & occiput. ipitis. Composita vero a capite, quæ desinūt in .ps. ex regula superius tradita diximus breuiare. vt biceps. ipitis. anceps itis. capriceps. itis. ¶ Quod fit in .ax. q̄ noīa desinētia in .ax. producunt crementum. vt audax. audacis. contumax contumacis. pertinax. acis. Breuiant vero fax facis. Vergili. in buc. mopse nouas incide faces. Ex græcis, quod nomina græca in .ax. desinentia partim producūt. vt trax. acis. aiax. aiacis. siphax. acis. Verg. iij. æū. thraces arant acri quondam regnata Lycurgo. Idem in primo. vnius ob noxam & furias Aiacis oilei. Iuuena. tolle tuum precor hannibalem victumq̄ siphacem. Ouid. vj. fastorū. postera lux oritur superat masinissa siphacem. Claudianus tamen breuiauit dicens. compulimus durum siphacē, partim breuiant. vt abax. acis. a quo est abacus. i. atax atacis, dropax. acis. pharnax pharnacis, smilax. acis. storax. acis. Iuue. ornamētū abaci, necnon & paruulus infra. Horat. j. sermo. hoc erat experto fustra Varrone atacino, ab atace fluuio galliæ sic cognominato. Mar. psilotro faciem lauas & dropace caluā. Serenus necnon appositio curātur dropace membra. Luca. in. ij. tigranēq̄ meum, nec pharnacis arma relinquas. Ouid. iiij. mēi & crocon in paruos versum cū smilace flores. Verg. in ciri. non storace ideo fragrātes picta capillos. Serenus, aut styracē tornes, aut duri vulturis alam. ¶ Nomen in .ex. breuiat, quod noīa in .ex. desinētia siue mittāt genitiuū. in .cis. siue in .gis, breuiāt, vt iudex iudicis, pollex pollicis, pulex. icis. remex. igis. aquilex. egis. grex gregis. Producunt vero rex regis, lex legis, veruex. ccis. halex halecis, vibex. icis, quod mutauit. e. in. i. in obliquis, & nomina græca. vt myrmex. ecis. scolex. ecis, quorum quædā breuiant, vt alopex. ecis. sed de his in declinatione græca plura dicentur. ¶ Protahit. ix. icis. q̄ nomina desinēta in .ix. producunt, vt perdix. icis. lodix. icis. fœlix. icis. Breuiant, vero coxendix. icis. Serenus, clausa acies inter germinæ coxendicis vmbras. Hystrix. icis. calphurnius in æglogis. venit & hirsuta spinosior histrice barba. Filix, icis. Ver. ij. georg. & filicē curuis inuisam pascit aratris. Larix. icis. Luca. in. ix. & larices fumoq̄ grauem serpentibus vrunt. Calix. icis. Hora. fœcundi calices quem non fecere disertum. Pix picis. Verg. j. geor. atræ massam picis vrbe reportat. Onyx onychis: & ab eo compositum sardonyx sardonychis. Iuueñ. sadoniches crispo numerantur pectine cordæ. Varix. icis. a quo est varicus & varicosus. Iuenal. varicosus fiet haruspex. Salix. icis. Verg. in buc. florentem cithisum & salices carpetis amaras. Bebryx bebrycis. Flaccus libro secundo argonau, bebrycis & scythici procul in clæmētia saxi. Verg. v. æneid. bebrycia veniens amici de gente ferebat. Sillius tñ. iij. puni. produxit eandem dicens. possessus bacho sæua bebrycis in aula. Cilix cilicis. Iuueñ. sic pugnas cilicis laudabat & ictus. Eryx erycis. Verg. primo æneid. siue ericis fines regemq̄ optatis acestem. Natrix. icis. Lucillius, in. ij. saty. si natibus natricem impressit cassam & capitatam. Sed nomina exeuntia in .gis. breuiāt quoq̄, vt dūnorix. gis, ambiorix. gis. styx. gis. strix. gis, quod tum breuis tum longa reperitur. Ouid. vj. fasto. sic fatus virgam qua striges pellere posset. Ouid. in amoribus, vulturis in ramis & strigis oua tulit. De græcis tamen suo loco plura dicemus, vnum tamen quod extra omnem proportionem misit genitiuum breuiat, hoc est nix niuis. ¶ Ox, ocis, producit, q̄ nomina desinentia in .ox. producunt, vt atrox, ocis. ferox. ocis. velox. ocis. quæ omnia mittunt genitiuum in .cis. In .gis. vero quod faciat genitiuū vnū reperio allobrox, quod breuiat. Iuue. Ruffus qui toties Ciceronem allobroga dixit: ex facientibus in .cis, duo quoq̄ breuiant, Cappadox. ocis. præcox. ocis. Luca. in. ij. capadoces mea signa tenent. Calphurnius in æglogis. insita præcocibus subrepere persica prunis. ¶ Porrige nomen in .ux. q̄ nomina desinentia .ux. siue mittant genitiuum in .cis. siue in .gis. producunt, vt lux lucis. frux. gis. Breuiant vero nux nucis. Verg. in buc. sparge marite nuces. Crux, cis Iuueñ. iudice me dignus vera cruce. Dux ducis. Verg. primo æneid. regia portabat tyrijs duce lætus achate. & ab eo compositum redux reducis. Verg. primo. æneid. vt reduces illi ludum stridentibus alis. Trux trucis, vnde est trucido trucidas. Horatius. in arte poetica: nec coram populo natos medea trucidet. Volux volucis, proprium viri nomen quod Priscianus dixit breuiare. Coniux quoq̄ breuiat. Verg. in buc, coniugis. vt magicis sanos auertere sacris.

Crementum breuiat. s. consona, si præit illi.
Porrige seps & plebs diphthōgō. Greca notēt.
Tenditur ex illis pars quædam; pars breuiatur.
Sed capitis breuiat caput & sua compositiua.
Quod fit in. ax. nomen producit; fax breuiabit.
Ex græcis partim producunt, pars quoq̄ curtat.
Nomen in. ex. breuiat, produc in gis duo, rex, lex.
Et vibex, halex; & veruex. Græca notentur.
Protrahit. ix. icis. Nonnulla tamen breuiantur.
Sunt ea coxendix, histrixq̄, filixq̄, larixq̄.
Atq̄ calix, & pix, & onyx, varicisq̄, salixq̄.
Bebryx atq̄ cilix & erix, Natrix quoq̄ serpens.
His numeres in .gis. mittentia, nix niuis addes.
Ox. ocis. producit; vt atrox, Gis breuiabit.
Cappadocis breuiat; & præcox iungitur illi.
Porrige nomen in .ux. quod mittit in .ucis. & .ugis.
Quinq̄ tantum breuiant hæc, nux, crux, dux ducis; & trux,
Atq̄ volux volucis; de coniux coniugis exit,

A Plurale.crementū nominum plurale dicitur quoties genitiuus numeri pluralis crescit super genitiuum numeri singularis.Dicit igitur.q.a.&.o.&.c.incremento partium orationis,quæ per casus declinantur in plurali producuntur,vt musa.æ.musarum.dominus domini dominorū.dies.die.es,dierū:nam genitiuus regularis quintæ declinationis nō est dici:sed die vel dies vel dij:vt in declinatione diximus,q; si genitiuus pluralis non crescit super genitiuū singularē non dicitur habere crementum plurale.vt cæsar cæsaris cæsarum.sermo.onis.sermonum.In illis vero,quæ non habent singularē aliorum proportionem sequimur. vt athenæ.arum.ambo.æ.ambo amborum.arum.amborum.ambobus ambabus ambobus. Illa præterea quæ irregulariter declinantur sequuntur proportionem regularium, vt quis vel qui, cuius quorum quarum quorum. alter alterius alterorum alterarum alterorum. Bos quoq; bouis,tametsi crementum non habet: nihilominus o producit. Horatius in epodo.paterna rura bobus exercet suis. ¶Sed breuis est,quod.i. &.u.in cremēto pularali breuiantur,quod probat exemplo.

¶De crementis verborum. Cap.iij.

DE crementis verborum.cap.iij.¶Post formationem temporum & personarū nihil est in verbo magis necessarium quā crescentiū syllabarū quantitas:vnde pendet accentus. Quare visum est hoc in loco cremētis verborū regl'as tradere.Sed quia hæc pars est satis commode ab Alexandro pertractata,nisi quatenus in subiunctiui præterito & futuro nonnihil aberrauit,quattuordecim illius versus mutuati sumus, cætera ex nostro adiecimus.

PErsonam primi.Quid sit verbi crementū, in primis ostendit dicens,q; cum ratio verbum declinādi exigat.vt per vnā,aut per duas,aut tres syllabas crescat supra primam verbi positionem,tunc dicetur habere crementum.Quod si vna syllaba crescit:syllaba quæ æquiparat secundam verbi personam, erit in primo cremento:nam vltima semper sequitur regulas, quæ de vltimis syllabis traditæ sunt.Secundū vero crementum erit,cū duæ syllabæ superant positionem.Tertium cum tres syllabæ superant positionem.Positio autem illa dicitur: vnde nomen siue verbum incipit declinari,sed hic secundam personam præsentis indicatiui modi facimus positionem,quia prima persona in verbis secundæ,tertiæ,& quartæ coniugationis,in.o.purum desinens,vna syllaba vincit secundam personam.vt doceo doces,cupio cupis,audio audis. ¶A.crescens verbum,q;.a.in omnibus tribus crementis & in omnibus omnium coniugationum temporibus semper producitur,vt amamus amabamus.amaueramus. Excipitur primum crementum huius verbi.do das,& ab eo compositorum, q; breuiatur,si sunt primæ coniugationis.vt damus,dabam,dabo.darem, dare,venundamus,venundabam,venundabo,venundarem,venundare: & in voce passiua eodem modo. In alijs crementis regulam sequitur generalem. ¶E. nisi cum subit.r.quod.e.in crementis verborum:nisi sequatur.r.littera semper producitur.vt amemus,docemus,legemus,audiemus:quod si vocalis sequitur,ex regula generali breuiabit.vt doceam doceamus. Si vero sequitur.r.numerosior est ratio:nam aliquando.e.breuiatur,aliquando producitur. ¶Omne lego præsens. Dicit igitur,q; lego legis.verba tertiæ coniugationis,per quam hoc verbum lego legis declinatur,si post.e.sequatur.r. breuiāt omne præsens tam in voce actiua quā in voce passiua,breuiant quoq; secundum quarti.ideſt preteritum imperfectum,q; est tempus secundum quarti.i.subiunctiui,qui est in ordine modorum quartus.vt vtinam legerem cum legerer & in voce passiua legeris vel legere in præsenti indicatiui legere legatur in præsenti imperatiui.vtinam legerer in præsenti optatiui,cum legerer in præterito imperfecto subiunctiui. ¶Plusquam perfectum quoq; in omni coniugatione breuiat.e.sequenti.r.vt amaueram.docueram,legeram,audieram.¶Semper ero,q; tēpora in ero.vel in.crim.desinentia.hoc est futurū indicatiui & subiunctiui:& præteritū perfectū optatiui & subiunctiui:& q̄ sequntur.ideſt sequentes personæ cū futuro imperatiui breuiant illud.e.vt amauero,amauerim,amaueris,amauerit. Breuiāt etiā erā & ero.i. præteritū imperfectū & futurū indicatiui a sum.es.fui.¶Curta sit in prima,qd futurū primæ & secūdæ cōiugatiōis vocis passiuæ,breuiat.e.ante,r. vt amabor,amaberis vel amabere,docebor,doceberis,vel docebere. ¶Longum passiuo,q; in voce passiua.reris.vel.rere.producit.e.ante.r.quod fit in præsenti optatiui & præterito imperfecto subiunctiui,vt vtinam amarer amareris.vel amarere, cum amarer amareris,vel amarere.¶E verbum crescens,q; in omnibus aliis locis ab his,qui supra notati sunt,e. in crementō semper producitur cum videlicet sequitur.r,nā si non sequitur,superius iā regula tradita est:vt in præsenti optatiui & præterito imperfecto subiunctiui vocis actiuæ,vt vtinam docerem cum docerem: & in præterito imperfecto indicatiui.vt amauerunt,vel amauere,& alijs in locis,qui superius notati non sunt.

¶De crementō Plurali.

A Plurale vel.o.crementum protrahit æque.
Sed breuis est.i. vel. u.patribus probat hoc verubusq;.

¶De crementis verborum. Cap.iij.

PErsonā primi præsentis verba secundam
Si numero vicunt, dicas crementa tenere.
Crementum verbi primum dic, quod posituram
Aequat,bis superans dicatur habere secundū.
Quod si ter vincit tria,tunc crementa notabis.
Nam finem verbi specialis regula signat.
A.crescens verbum producere debet vbiq;.
Ex do.fit.a.breuis.cum primæ compositiuis.
E.nisi cum subit.r.debes,producere semper.
Cum subit.r.curtā dāt plurimā, plurima longā.
Omne lego præsens breuiat, quartiq; secūdum
Plusquā perfectū per quamlibet est breuiandū.
Semper ero vel erim breuiabis.queq; sequūtur
Curta sit in prima.beris.&.bere,siue secunda.
Longum passiuo.reris.vel.rere.notato.
E verbum crescens alibi producit vbiq;.

¶I tbi producunt.q.i.in primo cremento verborũ quartæ cõiugationis producitur.vt audimus audiris audiui audite audirem. Deinde dicit,q; in verbis quartæ cõiugationis quorum præteritũ nõ superat positionẽ in prima plurali psona nisi vna syllaba cum debuerit produci,crementũ illud breuiatur:vt vincio.cis.vinxi vinximus,sancio.cis.sanxi.ximus.venio.is. veni venimus. Itaq; partim est exceptio regulæ superioris:partim est regula per se,quoniam in oĩbus cõiugationibus in præterito perfecto indicatiui illud.i.breuiatur in penultima,vt amauimus.docuimus.legimus.audiuimus. ¶ Rimus & ritis,quod vbicunq; in coniugatione reperitur rimus & ritis. illud.ri.debet produci:hoc est in secundo futuro indicatiui,& in futuro imperatiui, & in præterito optatiui & subiunctiui & in futuro eiusdẽ modi,quibus in locis eadem est vox,& idem accentus. Deinde dicit,q; in præsenti & in præterito perfecto indicatiui non pducitur rimus & ritis:sed sequũtur regulam generalẽ. vt quæro quæris quærimus quæritis. gero geris gerimus geritis.pario parispeperi peperimus.curro.is.cucurri currimus,quod de verbis tertiæ coniugationis intelligendũ est,nam de verbis quartæ iam tradita est regula,quod pducunt in præsenti,vt seturimus.parturimus.nam tertiæ oĩa breuiãt primũ crementũ.vt curro currim9.ritis.furio furimus.ritis.fero ferimus.itis.pario parim9.itis.tero terimus.itis.verro.rimus.itis.vro vrimus.itis.sero serimus,itis.& deponẽtia quærimur.orimur.morimur.Breuiãt quoq; erimus eritis.ab ero eritis. Quod vero illud.i. pduci debeat oẽs grãmatici qui mõ eo noĩe digni sunt,testantur. Probus de præterito perfecto subiunctiui,quem ipse adiunctũ appellat,in oĩbus (inquit) quattuor cõiugationũ modis primã secundãq; personã plurales penultima semp pducũt. & subdit exẽpla.vt clamauerimus.critis.mouerimus.critis.audierimus.critis.dixerimus.critis.Idem quoq; vbi de breuibus plongis,& lõgis p breuibus agit. Verg.(inquit)cũ dixit egerimus nosti.ri,(inquit)syllabã præter naturã corripit.Vergi. metri causa:quia aliter nõ poterat stare versus.Serui.quoq; in illud Verg.vi.æñ.egerimus nosti & nimiũ meminisse necesse est.ri.(inquit)syllabã metri causa Verg.corripuit.Nã (qđ Diom.ait) vocalẽ illã in præterito perfecto subiũctiui debere pduci,in futuro vero breuiari.ego illi(quẽadmodũ de prætcrito facile astipulor)ita de futuro dissentio,aut ostendat mihi vbi cadẽ sit breuis,cũ apud autores semp longa reperiatur:nisi metri gratia vsq; reperiatur breuis plõga.Ennius nõ mi aurum posco,nec mi preciũ dederitis.Verg.in priape.vtilis hæc arã si dederitis erit.Oui.v. meta.vitã dederitis in vndis. Idẽ.iij. de põto.& maris ionij cõtigeritis aquas:atq; iterũ in eodẽ,cõsulis vt limẽ cõtigeritis,ait.Prudẽ.quoq; in proœmio spychomachiæ,si quid trecẽtis bis nouenis additis possint figura nouerimus mystica,qđ est trimetrũ iãbicũ bñs in quarto loco necessario iambũ.Catullus quoq; in carmine phaleutico,& cũ milia musta fecerimus.Excusatur tñ Oui.in ij.met.cadẽ ratione qua Verg.cũ dixit.Nuper honoratas summo mea vulnera cælo videritis stellas.¶ Inq; velim,q; velim & sim in futuro optatiui & in præsenti subiũctiui pducunt crementũ,vt vtinã simus sitis,cũ simus sitis. vtinam velimus velitis.cũ velimus velitis. ¶I.breuies alijs,q; in alijs locis ab ijs,qui supra notati sunt.i.semper est breuis,vt legimus.itis.legite.legito,legimini,amamini,qđ vero dixit nisi.u.cõsona subsit:iam dictũ est de prætiriti perfecti cremẽto in quarta cõgatione quod producitur.vt audiui,dormiui,stabiliui,nũc vero de alijs cõiugatiõibus idẽ esse dicẽdũ præcipimus,vt cupio.is.iui,sapio.is.iui.q̃ro.is.q̃siui. ¶O crescẽs,q; o in incremẽtis verborũ semp pducitur.vt amatote docetote,u.vero semp breuiatur,vt volum9 q̃sumus sum9.

Proposítis regulis gñalibus de syllabarũ quãtitate,prosequitur regulas speciales:per quas qđ in illis nõ potuit cõprehẽdi supplebitur:atq; nõnunq; regulæ ipsæ gñales magis explicabũtur,& primo agit de primis syllabis,tũ de medijs, postea de vltimis.Itaq; si dictio:cui9 quãtitatẽ syllabarũ scire cupis,fuerit monosyllaba,in vltimis illã requires,si disyllaba,primã in primis,vltimã in vltimis,si polysyllaba,primã in primis,vltimã in vltimis,mediã siue illa sit vna si plures:in medijs reperies.¶ A.igitur ante.b.in primis syllabis breuiatur,vt strabo.onis.Hora.j.ser.si quod sit vitiũ.nõ fastidire strabonem.Verulanus cui stipulatur Maturantius:dixit primã producere,sed non pbauit. Labo.as.nã labor.eris.producit:vt staatim dicemus.Verg.ij.æñ.custodes sufferre valẽt,labat ariete crebro,& ab eo composita,vt labefacio.is.labefacto.as.breuiat quoq; Abraã,Arator.principiũ meminisse iuuat deus (inquit) abraã Grabatũ ctiã breuiat,quãuis græci per.t.duplex scribãt. Verg.mẽbra leuat sensim vili dimissa grabato.Trabes.is.ctiã breuiat nõ obstãte Iuuẽco dicẽte.deripe,sed proprio fallax de lumine traben.Verg.j.æñ.ære trabes foribus cardo stridebat ahenis.siue sit a trabes siue a trabs.is.Producunt vero Abel nomen propriũ viri.Prudẽtius,pastorẽ sternit in Abel.Crabro.onis,qđ ideo suspicamur primã pducere natura:quia nunq; breuis reperitur.Verg.iiij.geor.aut asper crabro imparibus se immiscuit armis.Oui.iij.fasto.milia crabronũ coeunt,& vertice nudo spicula defigũt.Idẽ.xj.meta.spicula crabronũ spissa ceruice gerenti.Idẽ in.xv. pressus humo bellator equus crabronis origo est,in sacris litteris p crabro corrupte legitur scrabro.Potest tñ fieri,vt syllaba illa natura sit breuis:sed tutius est,vt illã interim p longa relinquamus:quoad exẽplo alicuius autoris probetur esse breuis,id qđ in multis alijs dictionibus est a nobis factũ.Flabrũ.i.p spũ siue vento Verg.ij.geor.nõ flabra nec ignes cõuellunt.Idẽ in.iij.horrescãt flabris:summũq; sonoræ dãt siluæ.Ser.dicit tantũ in plurali flabra.orũ.declinari.Primã aũt natura longã esse,probatur autoritate Proper.cũ lib.ij.(inquit.)& modo pauonis cauda flabella superba.& Mar.iiij.epig.supina prasino cõcubina flabello,quod est carmẽ trimetrum habens iambum in.v.loco.Clau.quoq; in eutropium.hannibali pyrrhoq; togas flabella perosi. Ouid.tñ in primo

I,tibí producunt quartæ crescentia prima,
Primí præterito reperitur,imus.breuiari.
Rimus,vel ritis,verbum producit vbiq;.
Sed primí præsens breuiat,ri,præteritumq;.
Atq; erimus eritis ab ero semper breuiabunt.
Inq; velim produc crementa priora,vel in sim.
I.breuies alijs,si non.u.consona subsit.
O.crescens semper producitur.u.breuiatur.

¶De primis syllabis. Cap.iiij.

A,Ante.b. breuis est, vt strabo. onis. Trabes trabis,labo,bas.Producunt vero Abel. Crabro cabronis. Flabrum. bri. Flabellum flabelli,

de arte breuiauit dicens, profuit & tenui ventos mouisse flabello, erit ergo indifferens. Fabula.æ. Hora. j. ser. non longa est fabula dies. Idem. j. epla. fabula qua propter paridis narratur amorem. Labicũ. i. oppidũ prope romam vetustissimũ fuit, a quo via labicana dicta est. Mart. j. epist. labicana leui cespite velat humus. Verg. tamen cum de ijsdem populis loqueretur. vij. æñ. dixit, & picti scuta labici. Labor. eris. Verg. v. æñ. labitur infœlix, cæsis vt forte iuuencis, & ab eo deriuata vt labes. Idem. ij. æñ. hinc mihi prima mali labes. Nabis nomen propriũ viri. Sil. lib. xv. fatidicus nabis veniens. Pabulum. Verg. j. æñ. pabula gustassent troiæ. Sabura. æ. nomen viri. Sill. lib. xv. stridentem sabura cornũ. Tabraca. Iuue. vmbriferos pandit vbi tabraca saltus. Sil. tabraca tum tyriũ vulgus. Tabes & tabi. Lucre imbribus, vt tabe membrorum arbusta vacillent. Verg. iij. æñ. & terrã tabo maculant. Et quedam nõa ppria. vt apud Sil. lib. iiij. pars laudes ore canebãt sabe tuas, et apud Clau. trabigi trabigiũ tumidũ: & verbalia terminata in abilis. nabilis, flabilis. Verg. iij. æñ. nec visu facilis, nec dictu affabilis vlli. Ouid. j. meta. sic erat instabilis tellus, & innabilis vnda. Ab habeo tamen habilis, & a sto stabilis breuiãt Verg. j. æñ. namq; habilem de more humeris suspẽderat arcũ. Luca. in. iiij. consistitur stabili: naualibus area bellis. ¶ A. ante. c. breuis est, vt academia, hoc exemplũ iccirco posuimus, quia Verul. dixit primã producere cũ Hor. ij. epi. in primitiuo breuiauerit dicẽs, atq; inter siluas academi quærere verũ, nã quod Verul. affert ex Pli. lib. xxxiij. natu. hist. carmen lauree tulij Ciceronis liberti atq; academiæ celebratã nomine villam. Atq; rursus eiusdem Ciceronis, inq; academia vmbrifera viridiq; lyceo, non magis pro illo q; pro nobis facit. Tolerabiluseq; est in dictione præsertim græca. i. ante. a. produci, q; duas syllabas natura breues facere lõgas. Achantis quoq; putauit primã producere cũ sit breuis, quoniã ab achãto. i. spina deriuatur. Verg. in buc. & molli circũ est ansas amplexus achanto, & in eodẽ opere, mixtaq; ridẽti colocasia fundet achãto, qd' vero defensores Verul. asserunt illud, Vergi. iij. geor. littora q; alcyonem resonãt achãtida dumi. ego nescio cur Vergiliano codici tanta iniuria debeat fieri, vt pro defensione falsitatis detracta & cõiunctione, velint illum corrumpere, nam in omnibus libris legitur & achantida dumi. Acha nomen proprium viri de quo in lib. Iosue. Pruden. in spychomachia, cum victor concidit Acham. Acer quoq; ideo posuimus, quoniam pro arbore primam breuiat, facitq; in genitiuo aceris. Ouid. x. meta. & platanus genialis acerq; colorib⁹ impar & ab eo deriuatũ acernus. Verg. ij. æñ. præcipue cum iam hic trabibus contextus acernis. Acer acris, producit. vt statim dicemus. Macer quoq; pro exemplo ideo positum est, quia ab illo deriuatum macero. as. producitur. Verg. heu heu quam pingui macer est mihi taurus in aruo. Producunt vero acer acris acre pro fortis & vehemens. Verg. v. æneid'. acer anhelanti similis. Acis vir & fluuius. Ouid. xiij. meta. acis erat fauno nymphaq; simethide cretus. Clau. tamen breuiauit de raptu. lucus erat prope flumen acis. Bacharo nomen proprium viri apud Mar. & Ausonium. Brachium. ij. Idem. xv. concaua littorei si demas brachia caueri. Brachæ bracharum. Mart. quam veteres brachæ britonis pauperis & q̃. Cacabus cacabi, pro olla coquinaria dicta a feruoris sono. Papi. in siluis. alborum calicum atq; cacaborum. Nam carmen est phaleuticum. Cacus. i. Ouid. j. fasto. cacus auentinæ timor atq; infamia siluæ. Verg. quoq;. viij. æneid'. semper produxit. Ouid. tamen idem libro. ix. metamor. breuiauit dicens, bis cacus horrendum tiberino in gurgite monstrum. Cacabo. as. Ouid. de philomena. cacabat hinc perdix. hinc gracitat improbus anser. Dacus. i. Luc. in. j. hinc dacus præmat, inde getes. Verg. ij. geor. & coniurato descendens dacus ab istro. Daces vel daca idem autores alijs in locis breuiarunt. Verg. viij. æneid'. indomitiq; dace & pontem indignat⁹ araxes. & Luca. i. vij. & vetitos errare dacas in mœnia ducat. Potest tamen illis in locis legi dahas, qui sunt populi scythiæ asiaticæ. Pomponio. Plinio. Syllio. Facundus facunda facundum, & facundia. Iuuena. cuius erant mores qualis facundia. Gracito. as. Ouid. de philo. hinc gracitat in probus anser. Machina machinæ. Verg. iiij. æneid'. minæq; murorum ingentes, æquataq; machina cælo. Macero maceras. Lucretius, macerat inuidia ante oculos illum esse potentem. Horat. primo carmin. quam lentis pœnitus macer ignibus. est enim carmen asclepiadeum. Priscia. tamen in peribegesim breuiauit dicens, frãgitur bircino maceratus sanguine tantum. Pacuuius. ij. Persius, sunt quos Pacuuius & verrucosa moretur antiope. Pachynus pachyni. Ouid. xiij. metamor. quibus imbriferos versus pachynus ad austros. Verg. tamẽ breuiauit in. iij. æneid'. præstat trinacrij, metas lustrare pachyni. Idem in. vij. æneid'. dardaniam siculo prospexi ab vsq; pachyno. Placo. as. Idem in. ij. æneid'. sanguine placastis ventos & virgine cæsa. Racipolis nomen proprium viri. Lucanus in. v, gelidæ dominum racipolim oræ. Trachin. inis. Ouid. xj. metamor. herculeam trachina iubet. Thraca. æ. vel thrace. es. Hora. primo epist. ol. thraca ne vos ebrusq; niuali compede vinctus. Vacia & vacienus. Mar. docti patria narbo vacieni, est enim carmen phaleuticum. Vacinium. ij. Verg. in buc. alba ligustra cadunt: vacinia nigra leguntur. Vacillo vacillas. Ouid. spes mea vacilla. Lucre. in primo, imbribus, v tabe membrorum arbusta vacillent. Zacharias. Ausonius, Zachariæ iusti linguam. p. l. ¶ A. ante. d breuis est, vt vadum, quod est a vado vadis in quo prima producitur. Verg. primo æneid'. illiditq; vadis, atq; aggere cingit arenæ. Adrastus. Verg. vj. æneid'. parthenopeus, & adrasti pallentis imago. Breuiat quoq; quadrupes. Ennius. deniq; vi magna qua drupes equus atq; elephanta. Vergilius positione produxit dicens, quadrupes & frena iugo concordia fero. Spado spadonis. Iuuenal'. cum tener vxorem ducat spado. Arator cardinalis produxit dicens, prænius hic spado est.

Fabula fabulæ. Labicũ. i. Labor, beris. Labes. is. Nabis. bis. Pabulũ pabuli. Sabura. æ. Sabus sabi. Tabraca. æ. Tabes tabis. Tabi tabo. Et verbalia ĩ. abilis. vt nabilis. fabilis. Breuiant ftabilis habilis.

A. ante. c. breuis; vt academia academiæ; achãtis. idis. acer. eris. p arbore, macer. a. um. Producũt vero Acer acris. Acis. is. flu. Brachiũ. ij. Brachæ. arum. Cacabus. i. Cacus. i. Cacabo. as. Dacus. i. Facũdus. a. um. Gracito. as. Machina. æ. Macero. as. Pacuius. ij. Pachin⁹. i. placo. as. Racipolis. is. Trachyn. trachinis. Thrace thraces. Vacia vaciæ. Vacien⁹ vacieni. Vacinium. ij. Vacillo. Zacharias.

A. ante. d. breuis est; vt vadum vadi. gradior. eris.

Producunt vero Adam primus generis humani parens. Sedul. in paschal. gaudia longa metam: nam qui deflemus in Adam. Ausonius tamen breuiat dicens: deceptumq; adiunxit Adam nos sera nepotum. Adria ꝑ mari adriatico semp (quod legerim) ꝓducit primam. Lucanus in. v. sonat ionio vagus adria ponto. Caduceus, & caduclfer, Oui. viij. meta. positis caduclfer alis. Iuuena. breuiauit dicēs, violato pœna caduceo. Gerg. valla cadurco legit. Clades cladis, Ver. ij. æñ. quis cladē illius noctis: qs funera fando. Fadus nomen ꝑprium viri apud Verg. Et Fadū hebesumq; subit. Gades gadiū. Lucan⁹ in. iij. oceanūq; negat solus admittere gades. Ladō. onis. fluuius arcadiæ. Oui. i. meta. donec arenosi placidū ladonis ad amnē. Rado. is. Verg. v. æñ. radit iter lœuum interior, atq; ab eo deriuatum radix radicis. Idem. ij. geor. truditur e sicco radix oleagina ligno. Spadix. icis. Idem. iij. geor. honesti spadices, glauciq; color deterrimus albo. Suadeo suades. Idē in buc. sæpe leui somnum suadebit inire susurro. Traco tradis. Idem in eodem ope, non vere egonis, nup mihi tradidit egon. Traduco traducis, Idem in iij. geor. post partum cura in vitulos traducitur omnis. Gradiuus. i. tum prima longa repitur. Verg iij. æñ. gradiuumq; patrem: geticis q præfidet aruis. Iuue. hæc tetegit gradiue tuos vrtica nepotes Luca. i. j. qd tātum gradiue paras, tiū eandem breuiat, vt apd' Ouid. vj. meta. Et genus a magno ducentem forte gradiuo, & Valerius flacc⁹ in. iiij argo. magnoq; exorta gradiuo. ¶ A, ante. f breuis est: vt vafer vafra vafrum. Persius, omne vafer vitium ridenti flaccus amico. Affranius quoq; breuiat, Ausonius. quam. toga facundi scænis agitauit affrani. Afer afra afrum. sunt qui ꝑ. f scribunt a ꝓducit primam. Mar. rideris mltoq; magis traduceris afer. nos vero ꝑ. ph, semp scribimus. ¶ A. ante. g. breuis est. vt ago agis: & plaga ꝓ reti. Ver. iiij. geor. retia rara plagæ lato venabula ferro, & plaga ꝓ regiōe. Idē in. j. ætherea quos lapsa plaga Iouis ales apto. Pro vulnere, vero (vt statim dicemus) primā ꝓducit. Agrippa. Manilius lib. j. aules Agrippa sitæ, venerisq; ab origine ꝓles. Producunt vero agea ageæ: quamq; ab agēdo dicatur, significatq; nauium foros. Ennius, multa foro ponens ageaq; replctur. Agalma agalmatis. Martianus. habitu qui agalmatha firmāt. Bragada. æ. fluuius Apbricæ. Luca. in. iiij. quæ se bragada. Fagus fagi. Verg. in buc. tytire tu patulæ recubās subtegmine fagi. Flagito flagitas. Verg. in. xij. notumq; efflagitat ensem. Flagitiū flagitij. Hora. ij. ser. consistit sumptus neglectis flagitium ingens, Fragrum fragri. Ver. in buc. qui legitis flores & humi nascētia fragra. Fragor fragaris, quod verbum non est in vsu. sed ab eo cōposita suffragor suffragaris: & refragor refragaris. Ver. in priapeia. copia me perdit: tu suffragare rogatus: & ab eo deriuatū suffragiū Oui. ij. de ponto. grata qdē hæc sunt animo suffragia nostro. Lagus lagi. Iuue. ad Pharon & Nilum famosaq; mœnia lagi Magalia. ium. Verg. j. æñ. miratur molem æneas magalia quondā. Mago. onis. Sillius lib. v. soceriq; miser magonis inire. Pagus. i. Hora. j. epis. qs circum pagos & circū cōpita pugnax. Pagina. æ. Mar. lasciua est nobis pagina: vita ꝓba est. Plaga ꝓ vulnere siue ictu. Ver. iiij. geor. multa reluctāti obstruitur plagisq; perēpto. Sagus. a. ū. vnde est præsagus. a. ū. ꝑ eo qd' est diuin⁹, & præsagire diuinare. Hora. ij. epis. somnia terreres magicos miracula sagas. Luca. in. ij. aut te presage malorū Antoni. Sagana tn qd videtur ab eo qd est sagā deriuari. Hora. j. ser. breuiauit dicēs, cū sagana maiore vlulātē: pallor vtrāq;. Strages. is. Ver. vj. æñ. ꝓcubuisse sup cōfusæ stragis aceruū. Stragulū. i. Mar. zoil⁹ ægrotat, faciūt hāc stragula febrē. Tragula. æ. Silli⁹. ij. ꝑ. puni. Cui tragula semp fulmineā, armabat celebratū missile dexterā. Vagio. gis. Oui x. meta. reddit on⁹ vagitq; puer. Idē in epis. canaces, vagit⁹ dedit ille miser, sensisse putares, est enim vagire pueroꝝ: cū vero leporꝝ est: primā breuiat. vt idē de Philomena: glaucitat & catul⁹: sed lepores vagiūt, Vagina. æ. Oui. vagina decipit ensem. Flagro. as. flagrātia & flagrū natura breuiare inde intelligere licet: qd flagellū breuiat. Hora. j. ser. nec scutica dignū horribile sectere flagello. ¶ A. ante. l. breuis est, vt mal⁹. a. ū. ꝑ nō bon⁹, nā in alijs significatiōib⁹ ꝓducit. vt eueslig io dicem⁹. Thales. etis. Iuue. mite thaletis ingeniū. Sidoni⁹ ꝓduxit dicēs, Thales hoc etiā numeris inquirit & astris socius. Quart⁹ anaxagoras thaletica seruat. Producūt vero ala. æ. Ver. iiij. æñ. hic primū parib⁹ nitēs Cyllenio alis. Ales. itis, Idē in moreto, excubitorq; diē cātu prædixerat ales. Alca. cæ. Hora. ii. ser. ꝑ raro hæc alea fallit. Alecto. us. Ver. vij. æñ. luctificā a lecto diram a sede sororꝝ. Alia. æ. flumē Italiæ. Idē, quousq; secās in faustum interluit alia nomen. sunt qui ꝑ duplex. ll. scribunt allia. Balena balenæ, Iuuenalis, quantum delphinis balna Britanica maior, Balista balistæ, Sillius primo punicorꝝ, Phocais effundit vastos balista molares, sunt qui litteraturam græcam secuti ballista ꝑ duplex. l. scribant. Balo balas. Vergilius primo georgicorum. balatumq; gregē fluuio mersare salubri. Ouid. de philo. at pia balat ouis. Calo calonis, Horatius primo sermo. hunc pminxere calones. Caligo caligas, & ab eo deriuatum caligo caliginis. Ver. ij. æñ. caligat nubem eripiam, Iuue. & gen⁹ humanū dānat caligo futuri. Nam qd qdā ex Sillio li. xij. afferūt, ac iuxta caligante situ, legendū est præpostere iuxta ac calligante situ. Frustra quoq; excipiūt qdam callū. i. & ab eo cōposita, & callisto & alia a callos, eos. qd est pulchritudo cōposita, cū ꝑ duplex. l. scribātur. ¶

Halo.as.a quo est halitus,us.Mar.halat & immodico sexta Nerone calet.Verg.in,vij.talis sese halitus atris faucib9 effundens.Halex.ecis.& halec.ecis.Martia.capparis & putri cepas halece natantes.Hora.in.j.sermo. siser halec fecula coa.Malus.i.p arbore pomifera vel p arbore nauis.Vergi.ij.georgico. felicis mali:quo non præstantior alter.Idem.v.æneidos.in genti manu malũ de naue seresti.Malũ quoq; pro pomo.Idem in buccoli.malo me Galathea petit lasciua puella. Mala.æ.p mandibula.Idem.vij.æneidos,& violare manu maliſq; audaciõ9 orbem.Palatiũ.ij.qd' tum prima longa:tum breui repitur. Breui,vt apd' Verg.j.georgico.quæ Thuscũ,Tiberim, & Romana palatia seruas.Ouid'.j.metamorphoseos. haud timeam magni dixisse palatia cœli longa. Papi.in.j.siluarum,dum noua contemptis surgant palatia flammis.Martialis.inde sacro venerãda petes palatia cliuo.Sed hæc autorum differentia potest esse ex eo,qd' sunt qui putent palatium a balatu ouium esse dictum. sunt qui a pallante,qui ergo producunt per duplex.ll. pallatium scribere debent.Palus.Iuueñ.aut quis non vidit vulnera pali Palor.aris.Verg.v.æneidos.Demoleus cursu palantes troas agebat:nam hoc verbum multis in locis Liui9 expressit.vt lib.v.ab vrbe.vagiq; p agros palantur.Pala.læ. Columela in horto. versetur robore palæ.Palliũ quoq; positione duplici.l.producitur, neq; obstat quod quidã asserunt illud Ausonij.Molle aurum pallijs græcia texe tuis.nã synæresis est duplicis.i.aut potius legẽdũ est pallis ab eo,qd palla.æ.Qualus.i.Verg. secũdo geor.tale dabit specimen,tu spissos vimine qualos.& Colume,ipse ferens holitor deductos põdere qualos.Cuius diminutiuũ Properti9 breuiauit dicẽs.lib.iiij & iniquis pensa quasillis.Qualis.e.Verg.j.æñ.qualis in eurotæ ripis,aut per iuga cynthi. Talus.i. Horat.j. sermo.quarum subsuta talos tegit instita veste.Talis.e. Verg.j.æñ.talis erat dido, talem se læta ferebat.& ab eo deriuatum talio.onis.Mart.corrũpit sinc talionecœlebs.

Halo.as.Halex. ecis.mal9 arbor.malum pomũ, mala mandibula Palatium.ij.Palus.i.Palor.aris, Pala.æ.Qualus.i. Qualis.e. Talus tali.Talis.e. Palatum mediam habet.

A.ante.m.in disyllabis producitur.vt Fama.æ.Breuiant vero Amo amas.Chlamis.idis.Fames.is. Samos.Tamen.Et pollysyllaba.vt Mamilla.æ. Amita.æ.prẽterquã Amentum.i.Amineum.i. Damœtas.æ.Lamina.ç.Lamẽtor.aris. Mamercus.i.Mamertinus.i.Mamura.ç.& Mamuri9.ij. & Bamura.æ.Hamus.i.indifferentem habet.

A.ante.n.in disyllabis producitur.vt Sanus.a.um. Plan9.a.um.Breuiãt vero Anas.atis. Anus.us. Canis.is.Cano,is.Canis fluui.Man9. us.Plan9.i. pro nebulone,& ab ana præpositino græca cõposita;vt Analecta.orum.Anaglyphũ.i. Et polysyllaba,vt Animus.i. Anubis.idis. præterquã Anulus.i.Canabis.is.Danubi9 danubij. Ganeo ganeonis,quæ producunt.

A.ante.p.breuis est, vt Apis.is.napus. Vapidus.a. vapidũ,producũt vero Apis bos. Apulus.a.um. victori chlamidẽ auratã,quã plurima circũ.Fames.is.Idem in.vij.hæc erat illa fames.Hamus.i.apd Iuue.breuis reperitur,cũ apud reliquos autores sit longa(ait enim) dispositis prædiues hamis;sunt qui dicãt poetã fecisse ecthlipsim ab iecta.s.cum vocali,qua ratione supra diximus.Samo.i.Idem in.j.post habita coluisse samo.Tamen.Iuue.non tamen inuideas vati. Lamus viri nomem propriũ breuiat.vnde lamiæ dicti.Hora.Acli vetusto nobilis a lamo.Et nomina polysyllaba vt mamilla.Iuueñ. in meroe crassa maiorem infante mamillã,nam mamma a quo est diminutiuum per duplex.m.scribitur.Amita.æ.Persius. tam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis.Scamander.Catullus.tectis erit magnis virtutibus vnda scamandri Homeri tamen intepres produxit dicens.fluxus geminis scamander fontibus exit. Producunt vero amentum.amenti. Sillius.ix. puni.& velut amento contorta hastilia turbo.Amineum vinum.Verg.sunt amineæ vites firmissima vina,Ausonius,qui solus chium miscet & amineum.Lamina.næ.Vergil.primo.geor.tum ferri rigor atq; argutæ lamina serræ.Lamentor,taris. Idem.ij.encid'.Troianas vt opes & lamentabile regnũ.¶ A.ante.n.in disyllabis producitur,vt planus plana planum.Planus tamen nomen viri plopriũ breuiat,vt stratim dicemus.Manes quoq; pro animis siue inferorum dijs. Lucretius tamen breuiauit dicens.& nigras mactant pecudes manibusq; deisq;. Anus pro podice producit. Anulus quoq; & anellus. Breuiant quoq; anas anatis.Martialis.tota quidem ponatur anas;sed pectore tantum.Anus.us.Idem.cum sis anus coniux: & sint tibi mortua membra.Canis.is.Vergil.in bucol. Notior vt iam sit canibus,non Delia nostra.Cano.is.Idem.arma virumq; cano,Canis fluui.Silius,lib.viij.& canis & rubico.Manus.us.Idem.in.ij.ecce manus iuuenem.Planus plani.pro sedulore.Horat.primo epist.nec semel irrisus triuijs attollere cura fracto crure planum. Breuiant quoq; ab ana præpositione græca composita,vt analecta,orum.Mart.ocia,sed scopis nunc analecta dabunt. Anaglypha.orum. Idem & mensis anaglypha de paternis.Et polysyllaba,vt animus.i.anubis.idis. Producunt vero Anubus.i. Iuuena. anulus si demens,& sæuas curre per alpes.Canabis.is.Persius,tibi torta canabe fulta cœna sit in trãstro.Danubius.ij.Ouid.de põto. cedere Danubius se tibi Nile negat.Ganeo.onis.Iuue.sed laudem siliquas occultus ganeo pultes.Prudentius tamen breuiauit in psycho. laxa ganeonum lege teneri. Idem in amarti.vegetamq; gulam ganeonis inescent.Ianua ideo producitur, quia a Iano deriuatur.¶ A.ante.p.breuis est.vt apis pro volucri ex insectis,nam pro api boue ægyptio producitur.vt statim dicemus. Ouid. xiiij.metamor.non apis inde tulit collectos sedula flores.Aprilis.Mart.in mensem rogo differas aprilem. Apricus aprica apricum.Horatius,gaudet equis canibusq; & aprici gramine campi.Aplaustrium. Manilius in primo.incipit argumq; ratem per aplustria summa.Daphne daphnes.Petronius,& baccis redimita daphne tremulaq; cupressus. Producunt vero apis bos. Lucanus in.ix. & sacer in cineris magni mactabitur apis. Aupulus apula apulum. Idem in.v. apulus adriacas exit garganus in vndas.Horatius,in primo sermonum.sequor hunc Lucanus an apulus anceps.

Apulia.æ. Idem in eodem incipit ex illo montes apulia notos. Idē tamen in .iij. car. breuiauit dicens: nutricis extra limen apuliæ. Est enim carmen alcaicum constans ex pentimemeri iambica & duobus dactylis. Sunt qui appulus & apulia cum producitur, duplici .p. scribāt. Apœnim⁹. Verg. xij. æn. vertice se attollens pater apœninus ad vndas. Apidanus .i. Proper. qualis in herboso cōcidit apidano. Aphrica .æ. quod vero primā natura longā habeat: argumento est. apher .ra. rum. Vergi. iij. geor. armentarius apher agit tectūq; larēq;. Crapula .æ. Serenus, at male digestis si crapula sæuiet escis. Capetus .i. Ouid. iiij. fasto. & tuus est idem capete factus auus. Idem tamen. xiij. meta. breuiauit dicēs. ex illo post hūc capetusq; capsoq;.

Apulia apuliæ, Apœninus apœnini. Apidanus apidani. Aphrica aphricæ. Crapula crapulæ. Ca Capetus capeti. Pape. Papilio papilionis. Papo papas, Rapū rapi. Sapo saponis, Sapis. is. fluui⁹; Saperda .æ. Vapulo .las.

A. ante .q. breuis est; vt Aqua .æ. Laqueus .i.

A. ante .r. breuis est; vt Arista aristæ. Haruspex haruspicis, Hara. æ. Producunt vero Ara aræ. pro altare. Arados. Areo ares. Area aræ. Barium barij. Baris baridis. Caria cariæ. Caryca caricæ. Glarea glareæ. Larius larij. Lariſſa lariſſę. Nares. iū. Naricia .æ. Pareo .es. Et noīa adiectiua in .arus .a .um. vt Clarus .a .um. Varus .a .um.

A. ante .s. breuis est; vt Asia asiæ. Casa. æ. Producunt Asius asia asium. Asis asidis. Asopus asopi. Basium. ij. Caseus casei. Nasus .i. Naso .onis. Phasis .idis. Pasithea. Sason .onis.

A. ante .t. breuis est, vt Quater & quaterni, Nato, as. Producunt vero. Atagen .enis. Atina atinæ.

Apulia .æ. Idem in eodem incipit ex illo montes apulia notos. Idē tamen in .iij. car. breuiauit dicens: nutricis extra limen apuliæ. Est enim carmen alcaicum constans ex pentimemeri iambica & duobus dactylis. Sunt qui appulus & apulia cum producitur, duplici .p. scribāt. Apœnim⁹. Verg. xij. æn. vertice se attollens pater apœninus ad vndas. Apidanus .i. Proper. qualis in herboso cōcidit apidano. Aphrica .æ. quod vero primā natura longā habeat: argumento est. apher .ra. rum. Vergi. iij. geor. armentarius apher agit tectūq; larēq;. Crapula .æ. Serenus, at male digestis si crapula sæuiet escis. Capetus .i. Ouid. iiij. fasto. & tuus est idem capete factus auus. Idem tamen. xiij. meta. breuiauit dicēs. ex illo post hūc capetusq; capsoq;. Papilio .onis. Oui. xv. met. ferali mutat cū papilione figurā. Papo .as. & papas apd Persiū, & Iuue. pducūt. & Papus apd Lucretiū ideoq; p duplex .p. cōsuecuit scribi. Papos interpretatur auus: & papa .æ. p pontifice maximo, qd' inde videtur deriuatū. Papius quoq; vnde lex papia & papinius producunt. Ausonius: papia lex placuit, Iulia displicuit. Sidonius, ne qd papinius tuus meusq;. Rapū .pi. Marti. hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa. Sapo .onis. Seren⁹, attrito sapone genas purgare memento. Sapis. flu. Italiæ. Luc. in. ij. Crustumiūq; rapax, & iūct⁹ sapis isauro. Sapda. Persi⁹, i sapdas ad uehe pōto, nec obstat qd a sapore, i quo prima breuis ē, autore Festo, deriuatur. Vapulo .as. Iuue. si rixa ē, vbi tu pulsas, ego vapulo tātū. ¶ A. ante .q. breuis est, vt aqua aquæ. tametsi ab æquus .a .ū. deriuatur laqus, laquear, aquila aquilo. ¶ A. āte .r. breuis est, vt Arista. æ. quāq; ab arēdo deriuatur. Verg. in buc. post aliquot mea regna vidēs mirabor aristas. Ares quod interpretatur Mars apd græcos indifferentē habet. Marti. sed græcis quibus est nihil negatū, & quos ares ares decet sonare, Charites quoq; breuiauit & charistia festa, quamq; inde carus .a .um. ducatur. Ouidi. secundo fasto. proxima cognati dixere charistia chari. Haruspex quoq; qd ab hara et aspiciēdo cōponitur. Iuue. Cōmēdare volet, varicos⁹ fiat haruspex. Producūt vero areo .es. Ver. aret ager vitio moriēs sitis aeris herba, et ab eo deriuatū area ara. æ. Ver. j. geor. area tū primū īgēti est æquāda cylindro. Idē .j. æn. saxa vocāt Itali medijs q; in fluctib⁹ aras. Bariū .ij. Hor. j. ser. via petor aduſq; bari mœnia piscosi. Baris .idis. Prop. baridos et cōtis rostra liburna seq. Caria .æ. Mani iiij. astro. areades ātiq celebrataq; caria fama. Carol⁹ Are tin⁹ breuiauit dicēs: Cū caria ātiquo fuerit spoliata sepulchro. Carica .æ. Oui. j. fasto. qd vult palma sibi: rugosaq; caryca dixi. Glarea .æ. Verg ij. geor. nam iciuna quidem eliuosi glarea ruris. Larius .ij. Idem in eodem, quid memorē lacus, te lari maxime teq;. Lariſſa .æ. Hor. j. carmi. nec tam lariſſæ perculsit campus opimæ. Nares narium. Verg. vj. æn. auribus & truncas inhoneſto vulnere nares. Naricia .æ. Ouid, romechiumq; legit, caulonaq; naricīāq;. Verg. iij. æneid'. hic & naricij posuerunt mœnia locri. Pareo .es, Idem in primo. paret amor dictis carę genitricis. Smaragdus a Martial'. producitur. dicens. sardonycas smaragdus adamātas hiaspides vno. Alij breuiant. vt Luca. in. ix. viridi dictincta smaragdo. Et Papi. ij. theba. florentes igne smaragdos. Et nomina adiectiua. vt clarus .a .um. gnarus .a .um. rarus .a .um. varus .a .um. & ab eo deriuatum varicus .a. um. & diuarico .as. & præuaricor .aris. nam varicosus a varicibus dictus est. Persius, fallit pede regula varo. Ouid. de arte. ingentes varica fertq; gradus. ¶ A. ante .s. breuis est. vt asia .æ. Verg. j. æneid'. europa atq; asia pulsus. Idem in .iij. postquam res asiæ priamiq; euertere gentem. Producunt vero ab asia deriuata. vt asis .idis. asius .a .um. asiacus .a .cum. Ouid'. v. meta. iam super europē sublimis & asida terrā. Idē in .ix. & in aside terra mœnia constituis. Et in .xij. asiacas casuras aspicis arces Verg. primo georgico. asia circum dulcibus in stagnis rimantur prata caistri. Ego nescio an sit vlla palus, quæ vocetur asia. vt voluit Seruius ibidē. Et rursus in .vij. æneid'. in illud Verg. dant per colla modos, sonat amnis & asia longe pulsa palus. & post illum reliqui omnes: hoctamen cōpertū habeo primitiuū asia primā breuiare. deriuata vero pducere esse autē asius .a .um. possessiuū ab asia, nemo est, qui nō intelligat, vnde prata asia dixit Verg. in, geor. & palus asia in æn. & in .iij. geor. atq; ephyre: atq; opis & asia deiopeia, Asopus .i. Luca. in .vj. accipit asopos cursus: phœnixq; melasq;. Basium .i. Marti. esse quid hoc dicam, quod olent tua basia myrrham. Caseus .i. Vergilius. pinguis & ingratæ premeretur caseus vrbi. Nasus .i. vnde Oui. naso cognominatus est. Marti. & pueri nasum rhinocerotis hūt. Ouidi. qui modo nasonis fueram⁹ quinq; libelli, Phasis .idis. flu. Idem. vij. meta. contigerāt rapidas limosi phasidos vndas. Pasithea. Papiū. libro secūdo theb. non hoc pasithea. Sasou .onis. Luca. in secūdo perfunditur æquore sason. Et iterum in quinto. non humilem sasona vadis. ¶ A. āte .t. breuis est, vt quater aduerbiū, qd' tametsi a quattuor deriuatur: extrita altera .t. litterā primā breuiauit. Vergili. ij. eneidos, substitit: atq; vtero sonitū quater arma dedere. Atrax. flu. Thessaliæ. Catullus. smirna canas atracis penitus mittetur ad vndas. Atrox. lib. ij. punico. instat atrox terga increpitās fugientia victor. Atlas. Ouidus, hercule suppositō sydera fulsit atlas. Atreus. Ouidi⁹. xv. metamorpho. Hæsit in aduerso grauis hasta minoris atridæ. Natrix quoq; breuiat apud Lucillum dicens. Si atribus natricem impressit crassam ac capitatā, nā Luca. positione produxit. dicens & natrix violator aquæ. Producunt vero Atagen siue atagena. Marti. ionicarum gustus atagenarum. Atina .æ. Vergili. tela nouant atina potens.

Atys. Ouid. x. met. siquidem cibeleius atys. & Persius. berecynthius atys, de alio tamen aty. Ouid. v. meta. dixit, erat indus atys, quem flumine gange. & a cata præpositione græca composita. vt cathedra catholicus. Sidonius tamen, & Prudentius primã produxerunt. Catena quoq;, quanq; Mart. dixit, expectãt curæ catenatiq; labores. Atella, æ. Sillius in. x. puni. iamq; atella suas iamq; & gallogræcia adegit: vnde atellanus. a. um. Iuue. rusticus ex odio risum mouet atelllanæ. Ater. a. um. Verg. primo æneid'. teucrorũq; alios, ater quos æquore turbo. Catillus. i. viri nomen. Silius. viij. puni. hinc tibur catille tuũ. Chratis chratidis flu. calabriæ. Ouid. xv. met. Chratis & hinc sibaris nostris cõterminus oris. De alio eiusdem nominis prima breui dixit in. iiij. de ponto, huc lycus, huc sagaris, penusq; hispaniisq; chratisq;. Crates. is. Verg. primo geor. arbuteæ crates y mystica vãn9 iacchi. Crater crateris. Idẽ in. j. æñ. crateres magnos statuunt, & vina coronãt. Clatr9. i. Hora. in poe. obiectos caucæ valuit si rũpere clatros. Frater. tris. Ver. j. æñ. frater vt æneas pelago tuus oĩa circũ. Fatum. i. qd' ideo ꝙducit, quia a participio huius verbi faris vel fare deriuatur. Gratus. a. ũ. a quo deriuatur gratia gratulor & grator. Verg. populus alcide gratissima vitis iaccho. Latus. a. um. quod videtur esse participium, a fero. atq; ideo producere primam. Idem. j. æñ. littoraq; & late populos sic vertice cæli. Laterna. æ. quod licet a latendo deriuatur: nihilomin9 primã producit. Mart. dux laterna viæ nunquid sum fuscior. Latona. æ. Verg. j. æñ. Latonæ tacitũ pertentant gaudia pectus. Mater. tris. Idem in eodem. cui mater media sese tulit obuia silua. Materia. æ. Idem. ij. æñ. iacet omnis ad vndam materies. Maturus. a. um. Idem in buco. maturæ vinitor vuæ. Matutinus. a. um. Idem in. xiij. æñ. & matutini volcrum sub culmine cantus. Natus. i. pro filio, nata pro filia, natalis, & natura ideo producunt: quia a participio natus nata natum deriuantur. Pratum. i. Verg. in buc. huc ipsi potum venient per prata iuuenci. Patagia. æ. fluuius Siciliæ. Verg. iij. æñ. viuo. præterhebor ostia saxo patagiæ, non patagia. vt dicit Serui. & post illũ fere oẽs: sed patagiæ. vt Georg. merula. Saturnus. i. Idẽ. j. geor. frigida saturni quo sese stella receptet. Statera. æ. qd' nomen Verulanus dicit primã producere: nõ persuadet mihi. cum Mart. libro. x. in carmine phaleutico scribat: nõ ergo est manus ista, sed statera. Vates. tis. & ab eo deriuata vaticinor & vaticanus & vaticiniũ. Vergi. iiij. æneidos, heu vatũ ignaræ mentes: qd vota furentem. Iuuena. & vaticano fragiles de monte patellas. ¶ A. ante. u. consonantem breuis est, vt auis, tametsi ab a & via compositũ videatur: quẽadmodũ & auius. a. ũ. sed hoc producit, illud vero breuiat. Verg. ij. georgicon. auia tũc resonant auib9 virgulta canoris. Claua. æ. Clauis. is. atq; ab vtroq; clauiger: tam is qui clauam quam q clauem gerit. Ouidi, xv. metamorpho. clauiger alloquitur lapidosas esaris vndas. Clauus. i. Vergi. v. æneidos, hortaturq; viros, clauũq; ad littora torquet, & Iuuena. clauus mihi militis hæret. Dauus. i. Hora. intererit multũ dauus ne loquatur, an heros. Dauid quoq; Sedulius in paschali produxit dicens: cæcatos clamare viros fili inclyte Dauid, nos tamen lib. ij. breuiauim9 cũ in tertia declinatione scripsim9, nostri dixere dauidis. Flauus. a. ũ. Vergi. primo georgicon, flaua ceres alto ne qequam spectat olympo. Gnauus. a. ũ. Ouidi. primo de ponto, det mihi formosa gnaua iuuenta manu. Inde ignauus. a. ũ. Vergi. hyems ignaua colonis. Gauisus. a. um. Propertius, nõ ita Dardanio gauisus atrida triumpho. Lauina lauinæ. lauinium. ij. Vergi. septimo æneidos, & iuxta genitorem astat lauinia virgo. Idem in primo. Italiam fato profugus lauinaq; venit. Idem tamen in eodem breuiauit dicens. Imperio explebit vrbemq; a sede lauini transfert. Mauors mauortis. Ouidi. sexto metamorphoseos, cecropia palas scopulum mauortis in vrbe. Ouidius. sic ego, sic posita dixit mihi casside mauors. Vergil. tertio æneidos, terra procul vastis colitur mauortia campis. Mauis secunda persona ab eo quod est malo idest magis volo. Horatius primo sermo. an tibi mauis insidias fieri: præciumq; auellier ante. Nauis, atq; ab eo deriuata nauita & nauigo. Vergili. primo æneidos, nauibus infandum amissis vnius ob iram. Idem. vj. æñ. nauita sed tristis nũc hos nũc accipit illos. Idẽ quoq; j. æñ. tyrrhenũ nauigat æquor. Pauo. onis. Claudian9, patricius roseis pauonũ ventilat alis. Iuuen. & crudũ pauonem in balnea portas. Prauus. a. ũ. Hora. in poeti. non magis esse velim, q̃ naso viuere prauo. Suauis. e. Verg. in buc. Suaue rubens hyacinthus.

Ante. b. breuis est, vt trebia trebiæ. nebris nebridis, hæc duo posuimus quia trebiã cum trebula Serui9 confundit, hãc itaq; posuimus in exceptione. illã vero pro regulæ exemplo, nebula nebulæ, ebulus ebuli, lebes lebetis, ebenus ebeni. Gehennæ gehennarum. Ausonius, & Lucanus breuiant. Idem tamen Ausonius produxit dicens, niguida pyrenes & pinea gehennarum. Hebrus quoq; breuiat. Seneca in Oeta. & hydra vires posuit & notos Hebro. Vergilius positione produxit dicens volucremq; fuga peruertitur hebrum. Producunt vero Creber. a. um. Vergi. quinto æneidos, creber vtraq; manu pulsat versaq; dareta. Crebenus. i. fluui. Ouidi. xj. metamorpho. aspicit exerien patria crebenida ripa: hoc est crebifiliam. Debeo & debilis ideo producũt: qa a de præpositione & habeo & habilis componũtur, vt supra dixit. Flebilis quoq;: qa sequitur ꝓportionem verbaliũ in. ebilis. desinentiũ, vt delebilis, explebilis, & qd' modo diximus debilis. Gleba glebæ. Ver. j. æneid'. terra antiqua potens armis atq; vbere glebæ. Hebe hebes. Ouid'. ix. meta. hoc illi dederat iunonia muneris hebe. Rhebus. i. nomen ꝓpriũ equi apd' Vergi. x. æneid. Rhebe diu: res si qua diu mortalib9 vlla est, sunt q ꝑ. oe. diphthongon scribãt rhœbus.

Atys, yos. Atella. æ. Ater atra atrum. Catillus. i. Chratis, idis. Crates, is. Crater, eris. Clatr9. i. Frater. is. Fatum, i. Gratus. a. um. Latus. a. um. Laterna. æ. Latona. ę. Mater matris. Materia. æ. Maturus. a. um. Matutinus. a. um. Pratum, i. Patagia. æ. fluui9. Saturnus. i. Vates. is, Vaticanus vaticani.

A. ante. u. consonantem breuis est. vt Auis. Producũt vero Auius. a. um. Claua. ę. Clauis, is. Clauus claui. Dauus. i. Flauus. a. um. Gnanus. a. um. Gauisus. a. um. Lauiniũ. ij. Lauina. ę. Mauors. ortis. Mauis a malo. Nauis. is. pauo. onis. Prauus. a. um Suauis suaue. Suauius.

EAnte. b. breuis ẽ. vt Trebia. æ. Nebris nebridis Producunt vero. Creber. a. um. Crebrenus. i. fluuius. Debeo. es. debilis debile. Flebilis flebile. Gleba. æ. Hebe. es. Hebesus hebesi. Rhebus. i.

Sebethus.i.flu.Papi.f.silua,eubois & pulchra gaudēs sebethus alūna,inde Ver.vij.æñ.sebethis.idis.fecit dicēs,oebale quem genera ſſe telō sebethide nympha.Trebula.æ.oppidū in agro reatino & ciusdē nōis iuxta crustuminū colonia Romanor. Mar.v.epigra.humida qua gelidas sūmittit trebula valles,& iterū i distichis.Trebula nos genuit,cōmēdat gratia duplex. Thebæ.arū.p bocotiæ vrbe,vnde est theban⁹ & thebe.es.vrbs Aegypti:& vnde thebeus.Ebrius.a.ū. & febris.is.ideo sustinemur pductā habere primā:quia semp lōgæ repiuntur.Nebris vero primā breuiatā p.e.pstilō scribitur a græcis:qđ si in carmine lōga reperitur: illā erit positiōe nō natura,vt Frācisc⁹ maturātius putauit.¶ E.ante.c.breuis est:vt secus p aliter,pec⁹.oris.vel pecudis,decet,iecur.Echion vero vn⁹ ex supstitib⁹ terrigenis apd Ouidiū breuiat. iij.meta.& cognominis ciusdē apd Iuue. accipis vxorē de qua citharoed⁹ echiō,apd eundē tñ Oui. v.meta. pductū legitur,echionq; sagax quondam vētura videre. Producūt vero Seci⁹.Ver.ij.geor.indulge ordinib⁹:nec secius oīs in vnguē,secus tñ vt dixim⁹ breuiat. Idē.xij. æñ.haud secus accēso gliscit violētia turno.Secur⁹.a.ū. ideo pducit,qa a se & cura cōponitur,vt sit secur⁹ qui est seorsum a cura.Mecū,tecū,secū,quia cōponūtur ex me,te,se.Græca vero p eta oēs producūt,vt Echo.us.Persius,reparabilis assonat echo.Cecubū.i.Mar.cecuba fundanis generosa coquūtur amyclis.Theca.æ.& a theca cōposita,vt bibliotheca,dactylotheca,pinacotheca,Mar. ruris bibliotheca delicati.Cecrops vero primā habet mediā.Lucreti⁹,finib⁹ in cecropis funesto reddidit agros, nisi legas finib⁹ cecropijs extrita.s. littera. Producunt etiā q̄ p diphthōhō scribūtur,vt cæcus,græc⁹,mœchus, oeconom⁹.¶E.ātc.d.breuis est, vt sedeo.es.cedo p dic. Producunt vero credo credis. quod a cretum & do cōponitur.Verg.vi.æñ.præpetib⁹ pēnis ausus se credere cælo.Cedrus.i.Persius,& cedro digna locuti. Hora. breuiauit dicēs. posse linēda cedro.Cedo.is.cessi.Ver.in buc.oīa vincit amor,& nos cedamus amori.Cædo,is. cæcidi p.æ.diphthōgō scribitur.Cedo vero p dic, vt diximus primā breuiauit.Iuuena.post minor & aliā crebra:cedo si breue parui.Pedo.dis.Mar.pedere tc malim,nāq; hoc neq; inutile dicit.Sedul⁹.a.ū.sedo.as.seditio.onis.ideo pducūt qđ a se & dolus primū,a se & do das sēm a se & itio tertiū interposita.d.euphoniæ causa cōponūtur.Pædor vero pædia.æ.& pædico.cas.q̄ a pes qđ est puer græce deriuātur, ideo pducūt,qa.æ.diphthōgō hīt.Et græca q̄ p.eta,vt Oui.i epis. medeæ,medea forē qđ si qs ab alto.Et inde med⁹.i.& media regio & mecca herba & medicū pomū,Rheda quoq;.nā græci suū esse putāt,cū in Quinti.dicat Gallicū esse.Iuue.hic dū tota dom⁹ rheda cōponitur vna.¶ E.ante.f.breuis est,vt nefas:& inde nefast⁹:nefari⁹ & nefand⁹.¶ E.āte.g.breuis est,vt lego.is,rego.is.tego.is.Tegmessa quoq; breuiat. Hora. forma captiuæ dūm tegmissæ,est enim sapphicū carmē.Oui.positiōe pduxit dicēs.odimus & mœstas tegmessam diligat aiax.Producūt vero lego.as.p eo qđ ē legatū aliquo mittere,et testamēto præter solidā hæreditatē aliqđ alicui relinq̄re.Pegasus.i.equ⁹ alatus.Oui iiij.meta.pegason & fratres matris de sanguine natos.Regula.æ.tametsi a rego.is,deriuetur:i quo(vt dixim⁹) prima breuiatur.Verg.in moreto,nec sumptus erat illā opus sed regula curæ.Regulus & regina ideo primā pducunt:qđ a rege deriuātur.in quo prima lōga est cremēto.Sedulius breuiauit primā regulidicēs,post regulus nato quidam moriēte rogabat.Rhegium.ij.brutiorum ciuitas.Oui.iiij.metamor.liquerat & zanclē aduersaq; mœnia rhegi.Tegula.Iuueñ.vltimus ardebat:quē tegula sola tuetur.¶E.ante.l.in dissyllabis longa est,vt chela.æ.Verg.primo geor.q̄ locus erigonem inter. chelasq; sequentes.Breuiāt vero chelys.ys.Oui.in episto.sapphus,inde phœbo chelyn communia munera mittam.Celer celeris, e.Vergi.v.æneidos,protinus æneas celeri certare sagitta.Gela.æ.Ciuitas & flumen Siciliæ.Vergi.iij.æneidos.immanisq; gela fluuij cognomine dicta.Gelu indeclinabile siue gelum geli.Lucreti.libro sexto,dimittit quasi sæpe gelum,quod cōtinet in se.Lelex lelegis.Ouid.viij.metamorpho.illa troezenius heros parte lelex alia.Helix helicis,hederæ species:de qua Plini.libro xvi.est candida & nigra hedera,& tertia quæ vocatur helix, cuius prima syllaba breuis a Theocrito ponitur in primo edyllio.Et a meli hoc est a melle composita & deriuata vt melimelum,melilothos,melos.Martialis infanti melimela dato fatuasq; marisc as.Ouid.iiij.fastorum,pars rorem,pars melilothon amat.Lactanti⁹ de Christi resurrectione, fitq; repercusso dulcior aula melo.Homerus tamē in Hymnis primam pduxit,vt illud Persij,cantare credas pegaseium melos:etiam defendi possit autore Homero.Hermolaus in fine,xxxij.libro naturalis histo.Et a melan quod interpretatur niger, vt Melanthion, Melampus,Collumella,Melanthia grata cymino.Vergi.iij.georgico.phyllirides chiron amithaoniusq; melampus.Scelus sceleris.Iuuenalis,quod scelus admisit,quæ nam hic culpa puellæ est.Telon telonis.Vergil. septimo æneidos,oebale quem genera ſſe telon sebethide nympha fertur.Velim velis velit.Luca.in primo.Accipiam cirrhea velim secreta mouentem.

Sebethus sebethi,Trebula trebulæ,Thebę thebarum.Thebe thebes,immo omnia græca quę per eta scribuntur.

E.ante.c.breuis est;vt secus;pecus; Producunt vero,Secius pro minus;securus secura securū,Grę ca quoq; q̄ per eta scribuntur omnia pducūt; vt Echo echus.Cecubum cecubi,Lechytus.i.Theca,æ.Et ab eo composita;vt Dactylotheca; Pinacotheca.

E,āte,d,breuis est;vt sedeo.es.pducūt vero;Credo is. Cedrus.i. Cedo.is.cessi,Pedo.is,sedulus,a,ū; sedes,is,seditio seditionis.Et græca q̄ per eta scribuntur;vt medea.ę,media; rheda rhedæ,

E.ante.f.breuis est;vt Nefas;nefandus;nefarius.

E.ante.g.breuis est;vt Lego.gis.Rego.gis.Tego.is.Producūt vero Lego.gas.Pegasus.i. Regula.ę.Regulus.i.Regina. ę. Rhegiū. ij. Tegula tegulę.

E.ante.l.in dissyllabis lōga est;vt Chela.æ. Breuiāt vero Chelys.ys.Celer.is.e Gela.æ. Gelu;indeclinabile;Lelex lelegis; Helix helicis; Et a meli hoc est melle;& a melan quod est nigrum cōposita & deriuata;vt Melilothos.i. Melāthium melāthij scelus.eris. Telon.onis. Velim.is.velit,

Velut & veluti. Verg. in. j. æñ. ac veluti magno in populo cum sæpe coorta est. Et nomina polysyllaba: vt melior siue sit cõparatiuum siue proprium viri. Mart. en vocant ad cœnam melior te classice rectã. Producunt vero. belua. æ. quamq; sunt qui per. æ. diphthongon, sunt qui per duplex. l. scribant. Iuue. nimirum constat leuiori bellua sumptu. Delubrum. Vergi. ij. æñ. hic primum ex alto delubri culmine telis. Elisium. ij. Idem lib. vj. mittimur elisium & pauci læta arua tenemus. Electrum. Idem in buc. pinguia corticibus sudent electra myricæ. Idem tamen. viij. æñ. liquido ve potestur electro dixit prima breui. & in ciri. lachrymoso parauit electro. Helios, idest sol cũ compositis. Mart. fictibus heliadum ramis. Peligni, orũ. Martial. non hæc pelignis agitur vindemia prælis. Pelusium. vnde pelusius. sia. sium. & pelusiacus. ca. cum. Idem in districho. accipe niliacã pelusia munera lentem. Verg. j. geor. nec pelusiacæ curam aspernabere lentis. Pelion. ij. Luca. in. vj. pelion opponit radijs nascentibus vmbras. Sillius tamen. iij. punit, breuiauit. Ossaq; cũ pelio cumq; hemo cesserit othris. Sunt qui non pelio: sed imido legant apud Papi. Pelias, adis. Ouid. de reme. vulneris auxiliũ pelias hasta tulit. Pelamis. idis. Iuue. & vas pelamidum aphrorũ. Spelunca, æ. quæ dicitur græce speleum. i. Verg. vj. æñ. spelunca alta fuit vastoq; immanis hiatu. Idẽ in buc. certũ est in siluis inter spelæa ferarũ. Selibra. æ. Mart. saturnaliciæ ligulã mississe selibræ. Thelephus. i. Iuue. telephus, aut summi plena iam margine libri. Thelegonus. goni. Ouid. de ponto. telegoni ve parens vertẽdis nata figuris. Telemachus. i. Horat. haud male telemachus proles patientis vlixi. Telemus. Oui. xiij. meta. telemus eurimides quem nulla fefellerat ales. Velabrũ. i. Hora. ij. ser. cũ velabro omne macellum. ¶ E. ante. m. breuis est. vt emo. is. fremo. is. femur. oris. nemus. oris. Producunt vero. crementum, atq; ab eo cõpositum incrementum. Verg. in buc. chara deũ soboles magnum iouis incrementum. Demum aduerb. Idem. vj. æñ. sic demũ lucos stygios regna inuia viuis. Demo, is. ppterea primã pducit: qđ a de præpositiõe & emo componitur. Cõposita quoq; a demos, qđ interpretur populus, vt Demosthenes, Democritus, Demophoon, Iuuen. eloquium & famam Demosthenis aut Ciceronis, Emathia. æ. Vergi. primo georgicorum, emathiã & latos hemi pingueſcere cãpos. Emolumentum, i. Iuuen. nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum. Eminus aduerb. Ouid. xiij. metamorpho. eminus ingenti resupinum vulnere fudi. Femen feminis, nã quod Seruius illud Vergi. x. æncidos legit, ocyus ensem eripit a femine: magis placet, vt cũ Prisciano legamus, ocyus ensem eripit a femore: quoniã hoc primã breuiat: illud vero producit eãdem. Ab hemis quoq; composita & a semis qđ ab hemis interpretatur aspiratione mutatata in. s. vt hemina heminæ, hemitritæus. i. semideus. i. semiuir. ri. Persius. fregerit heminas areti ædilis iniquas. Marti, vir tongilius male dicitur hemitriteo. Ouid. primo metamor. sunt mihi semidei; sunt rustica numina fauni. Verg. iiij. æncidos, & nunc ille paris cum semiuiro comitatu. Hemus hemi. Verg. primo georgico. emathiã & latos hemi pingueſcere cãpos. Nemo neminis. Idem. ix. æncidos, turne quod optãti diuum promittere nemo. Phemonoe. es. Luca. in. v. Phemonoẽ errore vagã curisq; vagantem. Remus remi, quo nauis impellitur. Vergil. primo æneidos, frãguntur remi tum prora auertit ab vndis, nã pro romuli fratre primã breuiat. Idem in eodem, cana fides et vesta remo cũ fratre quirini. Schema. atis. quoniã per. c. lougũ a græcis scribitur. Et a semis (vt diximus) composita, vt semita. Ver. iiij. æñ. castigatq; moras, opere omnis semita feruet. Temo. onis. Vergi. georgico. huic a stirpe pedes temo ptentus in octo. ¶ E. ante. n. longa est. vt vena. æ. veneo. is. Vergi. iiij. æneidos, vulnus alit venis. Iuue. summula ne pereat qua vilis tessera venit, venor. aris. Breuiat vero bene & benignus. a. um. Hora. si bene te noui. Idem. quippe benignus erat. Enyo, us. Mart. cum dubitaret adhuc belli ciuilis enyo. Enipeus. i. Luca. in. vi. sanguine Romano q turbidus ibit enipeus. Enim coniunctio. Vergi. hic tibi fabor enim quã do hæc te cura remordet. Fenestra. æ. Iuue. cum patẽt altæ caligãteſq; fenestræ. Et a genes siue geno genis composita & deriuata, vt Genesis, archigenes, genius genero gen. Phrenitis. Iuue. cũ furor haud dubius cũ sit manifesta phrenitis. Penes præpositio. Hora. quã penes arbitriũ ius est & norma loqndi, nã pene aduerb. primã pducit. Penitus. Verg. i. penituſq; pcacib9 austris. Penetro. as. Idẽ in. vij. dardan9 ideas phrygiæ penetrauit ad aræes. Penates. Idẽ in. j. iliũ in Italiã portans victoſq; penates. Pen9. us. vel penoris. Idẽ in eodẽ, cura penũ struere. Hora. j. epist. portat frumẽta penuſq;. Senex. senis. vnde senior & senectus. Idem in. vj. iã senior sed cruda deo viridiſq; senectus. Seneca. cæ. Iuue. a seneca q piso bonus q cocta solebat. Senon. onis. Luca. in. j. nos primi senonũ motus cymbriũq; furẽtem. Stheuelus. i. Verg. ther sandrus stheneluſq; duces & durus vlysses. Teneo. es. Idẽ in. j. sed mihi sorte datũ tenet: ille immania saxa, Tenor. oris. Verg. aliũ ve habuisse tenorem. Tenuis. e. Idẽ in. iiij. geor. in tenui labor: at tenuis nõ gloria: si quẽ. Tenus præpositio. Idẽ. ij. æñ. capulo tenus abdidit ensem.

Velut, uti. Et nomina pollysyllaba. vt melior. p, ducunt vero belua, æ. Delibutus. a. um. Deliciæ deliciarũ. Delubrũ. i. Elisiũ. ij. Electrũ. i. Helios, & ab eo cõposita vt Heliades. Peligni. orum. pelusium. ij. pelion. ij, pelias. adis. Pelamis, idis. Spelũca. æ. Speleum. i. Telephus. i. Telegonus. i. Telemachus. i. Telemus. i. Velabrum. i.

E. ante. m. breuis est. vt Emo. is. pducũt ỹo Cremẽtũ. i. Demũ aduerb. Demo. is. Et a demos cõposita, vt Demosthenes, Emathia. ę. Emolumentũ. i. Eminus aduerb. Femẽ, is. & ab emis qđ est semis cõposita. vt Hemina. ę. Hemicíclus. i. Nemo. inis Phemonoe. es. Remus. i. Shema. atis. & a semis composita. vt Semita semitæ, Temo temonis.

E. ante. n. longa est. vt Vena. æ. Veneo. is. breuiãt vero bene aduer. Benignus. a. um. Enyo. us. Enipeus. i. eñ cõiunctio, Fenestra. æ. & agenes qđ interptatur genus, & a Geno, is. deriuata & cõposita. vt Genesis. eos. Genus. eris. Menalippus. i. menapi. orũ. menãder, i. Phrenitis. is. penes ppositio. Penit9 aduer. Penetro. as. Penates. iũ. pen9. us, vl. oris. Senex. is. Seneca. ę. Senõ. onis. Sthenel9. i Teneo. Teneor. oris. Tenuis. e. Tenus ppositio.

Venafrũ.i.Mar.hæc tibi Cãpani ſudauit baccha venafrũ.Venafranus.Iuue.ipſe venafrano piſcem ꝓfudit oliuo.Venilia.æ. Ver.x.æñ.cui pilũnus auus:cui diua Venilia mater. Venetus.a.ũ.Iuue.cõtentuſq; illic veneto cráſſoq; cuculo. Venus. eris. Verg.i.æñ.ſic venus & veneris cõtra ſic filius orſus.Venia.æ.Idem in.iiij. tu modo poſce deos veniã faciſq; litatis. Venenũ.i.Idẽ in.i.occultũ inſpires ignẽ fallaſq; veneno.Venio.is.Idẽ in.iiij.audiã & hæc manes veniet mihi fama ſub imos.Xenius,qđ interpretatur hoſpes,vñ xeniũ & ꝓxeneta. Mar.oĩs in hoc graci li.xenior; turba libello. Idẽ vaciniorũ ꝓxeneta ſartorũ.Eſt enim trimetrũ iãbicũ;idẽ quoq; axenos.i.in hoſpitalis.¶E.ante.p.breuis eſt,vt lepus,oris.epulum.i. Producunt vero Cepa.æ.Verg.cepa rubens ſectiq; famẽ domat area porri.Cephiſus.i.Luca.in.ij.quos impiger ambit fatidica cephiſus aqua.Epirus.i.Verg.iij.æñ. littoraq; epiri legimus.Repo.is. Horati. in poe.verum opere in longo fas eſt irrepere ſomnum. Repens tamẽ & repẽtinus & repente q̃ a repo videntur deriuata: primam breuiant.Oui.i.faſto.Bina repens oculis obtulit ora meis.Sepes.pis.Verg.in buc. hinc tibi q̃ ſemper vicino ab limite ſepes.Sepia.æ.Perſius,nigra qđ infuſa vaneſcat ſepia lympha.¶E.ante.q.breuis eſt,vtequꝰ equi.ſequor.eris.nequeo.neq;.Producunt vero nequam & ab eo deriuatum nequicia ſiue nequicies.Hora.ij.ſermo.illum aut nequicies aut vãfri inſcicia iuris.Nequicquam.Verg.ij.æñ.ſed quid ego aut hæc nequicquã ingrata reuoluo.Nequis nequa nequod vel nequid. Idem in.iij.hic tibi nequa moræ fuerint diſpendia tanti. Sequana & ſequani populi Belgarum illius fluminis accolæ.Lucanus in.i.optima gens flexis in gyrum ſequana frenis. ¶E.ante.r.breuis eſt, vt ſerum.i.Verg.iij. geor.acremq; moloſum paſce ſero pingui.Serus.a.um. producit,vt ſtatim dicemus,eodem modo herus.i.primã breuiat:heros herois. eandem produxit. Producũt vero Beryllos.i.Iuue.heliadũ cruſtas & inæquales beryllos, eſt enim ſpondeus in quinto loco.Sillius.ij. punicorum, & ſolitum digito beryllon adederat ignis.Prudentius tamen in pſycomachia breuiauit dicens:hinc tibi ſapphirum ſociauerat,inde beryllum.Beritus. i. vrbs phœniciæ Vulpiani iure cõſulti patria.Priſ.in perihegeſi.antiquãq; tyron beriti & mœnia gratæ.Ceruſa ceruſæ,vnde ceruſatꝰ ceruſata.um.Mart.& ceruſata cãdidiora cute.Idem alio loco,ceruſata timet labulla ſolem.Cerinthe.Ver.tertio geor.trita meliſphylla & cerinthe ignobile gramen. Cæra cæræ,quod ideo producit,quia per.e.longum ſcribitur a græcis:a plæriſq; tamen latinorum per.æ.diphthongon.Cleros quoq; quod interpretatur ſors a græcis per.e.longum ſcribitur. Eridanus. Vergi.quarto georgicorum,eridanus quo non alius per pinguia culta.Eretum ereti.Idem ſeptimo æncidos,ereti manus omnis oliuiferæq; mutuſcæ.Eruca erucæ.Idem in moreto.intibaq; & venerem reuocans eruca morantem. Feralis ferale, tametſi a ferus fera ferum.deriuari videtur,Ouidi.xv.metamorphoſeos,ferali mutat cum Papilione figuram.Feronia feroniæ.Hora. primo ſermo.ora manuſq; tua lauimus feronia lympha.Geriones gerionis.Vergili.ſeptimo æncidos, & forma tricorporis vmbræ geriones.Hæres hæredis.Martialis,hæredem Fabius labienum ex aſſe reliquit.Heros herois.Vergil.primo æncidos. littora trinacrio:dederatq; abeuntibus heros.Meriones merionis. Ouidi.xiii.metamorphoſe, nec minus idomeneus patriaq; creatus eadem meriones.Nereus.Verg.in buccoli.tum durare ſolum & diſcludere nerea ponto.Neritos neriti.Vergi.tertio æncidos, & neritos ardua ſaxis,mons eſt ithacæ.Neris.is,mons eſt argiuorum.Papi.quarto theba.neris & ingenti turritæ mole cleonæ.Nerio.enis.vxor martis cuius primam multi produxerunt.Gelli.tamen.xvj.noct.attica.dicit,eos qui probe locuti ſunt primam breuiaſſe,nam & nero cum quo ſymbolũ habet primam breuiauit.Pera perę.Martialis,in diſticho,cuiꝰ titulus eſt pera.dormiat & tetrico cum cane pera rogat.Pero.onis.Vergi.ſeptimo æncidos,inſtituere pedis crudus tegit alter a pero.inde peronatus perone calceatus.Serus.a.um.Idem in quarto,ſeraq; terrifici cecinerunt omnia vates. Seres populi. vnde ſericus.a.um.Idem ſecundo georgicorum ,velleraq; vt foliis depectant tenuia.Spero ſperas.Idem primo æneidos,atſperate deos memores fandi atq; nefandi.Seria ſeriæ.Perſius,ſub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro Hercule. Seria. orum. & ſerio aduerb.i.non iocoſe.Horatius primo ſermo.ſed tamen amoto quæramus ſeria ludo.Thera theræ.vrbs prope ſyrtẽ minorem in Aphrica Callimachi poetæ patria, de qua dicit ipſe,nomine Calliſto fuerat:ſed poſtmodo thera dicta fuit tellus vrbis origo meæ.Tereus terei.Vergili.in buccolicis,aut vbi mutatos terei narrauerit artus.Verus vera verum.Idem in tertio æncidos,vera ne te facies:verus mihi nuncius affers.Veratrum.Perſius,ebria veratro, non quicquid deniq; lectis. Verona.æ.Ouidi.Mantua Vergilio gaudet,Verona catullo.Et a xeros quod interpretatur ſiccus.a.um.compoſita,vt xerolophum, xeroliby a,xerampelinus.a.um.Iuuena.& xerampelinas veſtes donauerit illi.

Venafrum venafri. Venilia venĭliæ. Venetus veneta venetum. Venia veniæ. Venꝰ veneris. Venenum venení. Venio venis. Xeniũ xenĭj.

E.ante.p.breuis eſt,vt lepus leporis. Nepa nepæ. producunt vero cepa cepæ. Cephiſus cephiſi. Epirus epiri. Repo repis. Sepe ſepis. Sepia ſepiæ.

E.ante.q.breuis eſt. vt Nequeo nequis,neq;.Producunt vero Nequam. Nequicia.æ. Nequaq;. Nequis.Sequana.æ.

E.ante.r.breuis eſt;vt Serum ſerí.Herus herí.Producunt vero Beríylus berylli.Berítus beriti.Ceruſa ceruſæ.Cerinthe cerínthes.Cera ceræ. Clerus cleri.Eridanus eridani. Eretum ereti. Eruca erucæ.Feralis.e.Feronia feroniæ.Feriæ feriarũ. Geriones gerionis.Hæres hæredis.Heros herois.Herodes herodis.Meriones merionis.Neritos neriti.Neris neris.Nerio nerienis.Pera peræ.Pero peronis.Serus ſera ſerum. Seres.um. Spero ſperas,Seria ſeriæ. Seria ſeriorum. Theron theronis.Thera theræ.Tereus terei. verus vera verum.Veratrum veratri.Verona veronæ.Et a xeros.hoc eſt ſiccus compoſita; vt Xerampelinus.Xerolophus.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

¶ E.ante.s.longa est,vt theseus.i.rhesus.i.Breuiant vero sesostris.is.Luca.lib.vij.venit ad oceasum:mundiq; extrema sesostris.Vesulus.i.Verg.x.æñ.actus aper multos vesulus quẽ pinifer annos.Veseuus.i.Ver.ij.geor.talẽ diues erat capua: & vicina veseuo:dicitur quoq; veseuius & p abscisionẽ vesuius.Martia.hic est pampineis viridis modo vesuius vmbris.Ctesiphon primam produxit:tum per regulam:tum quia apud græcos p.cta.longum scribitur. Sidonius tamẽ appollinaris breuiauit dicẽs,hæc tessera castris in ctesiphonta datur.¶ E.ante.t.producitur,vt beta,æ.bethis.is.seta.æ.meta.æ.Breuiãt vero, etiam coniunctio siue aduerbium affirmandi.Vergi.in bucco.illum etiam lauriq;,etiam fleuere myrice. Fretũ. Idem in eodem ope,in freta dum fluuij currẽt,dum mõtibus vmbræ.Getes,æ.Luca.in.j. hinc dacus premat,inde getes. Hetruria.æ. hetruria licet ab æthra vel ab æthria oppido duci videatur,non tñ p.th.nec p.e. sed ad hunc modum scribi solet etruria,& etrusci p.e.breue in principio.Marti. quãtum sollicito fortuna parentis etrusco.Verg.ij.geor.hãc remus & frater sic fortis etruria creuit.Meto metis.Idem in.iiij.purpureoq; metunt flores,& flumina libant. Metuo metuis,atq; inde metus.Idem in bucco.nec sæuos metuẽt armẽta leones. Metallum metalli. Ouid'.x.metamor.grauidamq; ametallis.Metaurus metauri.Luca. in.ij. in læuũ cecidere latus veloxq; metaurus. Et composita siue deriuata a metros,vt metreta.æ.geometra.æ.dimeter.a.ũ. Martia.plurimus hispanas mittet mihi nauta metretas.Iuuena. Grammaticus. Rhetor. Geometra. Pictor. Aliptes.sunt qui alia ratione legant geometres. Composita quoq; a meta præpositione græca, vt metaplasmus.i.metaphora.æ.metamorphosis.Retro.Oui.v. metamor. acta retro naris medioq; est fixa palato.Tetricus.ca.cum.a tetrico mõte sabinorum.Vergil.vij. æñ. qui tetricæ horrẽtis rupes.montẽq; seuerum.Marti. & quamuis tetrico tristior ipsa viro.Thetis.idis. pro matre Achillis.Verg.v.æñ.leua tenet thetis & melite pauo peaq; virgo.scribiturq; p.th.in principio: & p. i. iota. in secunda.Tethys vero per.t.subtile in principio. & th.aspiratum in secunda,& .y.pſilon pro vxore Oceani primam habet indifferentem.breuem apud Verg. in buc.quæ tenta re tethyn ratibus,quæ cingere muris.longam apud Lucanus in.j.tethios vnda vagæ lunaribus æstuat horis. Idem in.ij. oceanus mea signa tenet,tethynq; fugacem. Et a tetra,quod inteepretatur quattuor composita. vt tetrarcha.æ.tetraſtichũ.i. Horat.j.sermo.modo reges atq; tetrarchas.Veto vetas.Verg.iij.æneid'.fariq; vetat saturnia iuno. Vetus.eris.idem in.iiij. agnosco veteris vestigia flammæ.Veternus.i.Idem.j.georg.nectorpere graui passus sua regna veterno.Et habentia.p.ante .e.vt peto.is.petra.æ.Petrus i.petrinus.a.um.Sedulius in paschal'.forte petri valide torrebat lampadis æstu febris anhela sacrum.Horat.j.epistola.inter minturnas sinuessanumq; petrinum.¶ E. ante.u.consonantem longam est.vt leuus.a.um.leuis leue,quod a plærisq; per.æ.diphthongon scribitur ad differentiam leuis,quod significat non grauem.in quo prima syllaba breuiatur.vt statim dicemus. Breuiant vero breuis & breue.Verg.j.æneid'.in breuia & syrtes vrget miserabile visu. Leuis non grauis. Idem in bucco.ante leues ergo pascentur in æthere cerui. Seuerus,a.um. Verg.in.vij.æneid'.qui tetrici horrentis rupes montemq; seuerum.

E.ante.s.longa est;vt Theseus thesei.Breuiãt vero Sesostris.is. Thesis; Vesulus.i,Vesenus veseni. Vesuuius vesuuij.

E.ante.t,producitur; vt meta metæ. Thetys. yos. Breuiant vero etiam coniunctio. Fretum freti. Getes getę,Hetruria hetrurię,Meto metis.Metuo metuis.Metallum metalli.Metaur⁹ metauri.Metopon.u.& a metros siue meta composita & deriuata;vt metreta;metaphora.Retro aduerbium. Tetricus tetrica tetricum,Thetis theti dis;& a tetra composita;vt tetrarcha.veto.as.vetus veteris;veternus.i.Et habẽtia.p.ante.e.vt petra.æ.peto.is.

E.ante.u.consonantẽ longa est, vt leuus.a. um.leuis & leue,p tersus & planus;breuiant vero breuis & breue,Leuis & leue pro non grauis.Seuerus.a.um.

IAnte.b.breuis est;vt liber libri.Pro ducunt vero.Fibula fibulę.Hibernus hiberna hibernum. Ibis ibidis.Liber libẽri;p baccho & homine libertatẽ habẽte.Libethrũ op.Libo libas.Libũ.i. Scribo scribis.Sibilo sibilas.Scibilis.e. Tibia.æ. Tybur.is.tribulum.i.nam tribulus breuiat; viburnium.i. vibex.icis.

IAnte.b.breuis est. vt liber pro cortice siue libro scripto de aliqua re.Verg.in buc.ne siccum moriens alta liber aret in vlmo.Martial'.cum tibi parue liber scrinia nostra vacent. Producunt vero fibula.æ.Verg.iiij.æneid'.aurea purpuream subnectit fibula vestem.Ibis ibidis.Iuue.pars hæc illa pauet saturam serpentibus ibim.Hibernus.a.um.Verg.iiij.æneid'. qualis vbi hibernam lyciam xanthiq; fluenta.Libanus libani. Sedulius in pascha. semper habens frondes:& tanq̃ libana cedrus.Liber liberi,pro baccho.Vergil'.j. georgico. Liber & alma Ceres vestro si munere tellus. Liber libera liberum. & Liberi liberorum pro filijs,& libertas.atis.& reliqua symbolum habentia.Libo libas.& libum.Verg.primo æneid'. oscula libauit gnatæ. Idem in.vij.& adorea liba per herbam.Scribo scribis.Horatius.scribimus indocti doctiq; poemata passim. Sibilo sibilas,& sibilus sibili. Vergil'.in bucco. nam neq; me tantum venientis sibilus austri. Scibilis scibile ex proportione verbalium in.bilis;desinentium.vt audibilis,visibilis.Tibur tiburis.Horatius. Romæ tybur amen ventosus tybure Romam.Tibia tibiæ.Papinius.vij.theba. tibia cui teneros suetum producere manes.Tribulum tribuli,instrumentum rusticum Vergil'.j.georgicorum tribulaq; traheaq; & iniquo pondere rastri.nam pro herba'spinosa breuiatur.Ouid'.lolium tribuliq; fatigant. Viburnum viburni. Idem in bucco.quantum lenta solent inter viburna cupressi. Vibex vibicis. Persius. si puteal multa cautus vibice flagellas. Fibra vero & hibris hibridis,semper producere reperi:cum forte natura breuiant primam,quare(vt alias dixi)quo ad nos constiterit esse breuem,in illis prima quasi longa vtemur.

¶I.ante.c.breuis est:vt dicax,acis.quañ a dico,is,deriuetur,in quo prima quoq; producitur, & siculus,a.um.cum a Sicilia deriuetur,in quo prima quoq; producitur,vt statim dicemus,cycnus siue cygnus,vt scribunt latini.Mart. quæ capta est alio nuda Lacæna cycno,& composita a cyclo.i circulo. vt cyclops. Verg.æñ.lib.iij.manibus fabricata cyclopum. Cyclas.adis. Sene.in tragœdijs,& vasta calpe sonuit,& voces cyclas,est namq; iambus.Ichneumon. Mar.delectat mariũ si pernicios⁹ ichneumon.Lychas.Verg.inde lychan ferit extinctum iam matre perempta.Idem tamẽ produxit alibi dicens.protinus anteum & lycham prima agmina turnis.Producunt vero dico,is.Verg.dicite quandoquidem in molli consedimus herba.Ficus.i.Mar.cum dixi ficos rides quasi barbara verba.Icarus.i.Verg.vj.æñ.partem opere in tanto(sineret dolor)icare haberes.hinc icarius.a.um. & icariotis.Icon,onis.quod imago interpretatur,ideo primam producit quoniam per.ei.diphthongon a græcis scribitur.Ico,is.pro ferio.is.Lucre.ex hinc corpus propellit & icit.Caper tamen putat breuiare:& apud Lucre.icit præteritum esse atq; ideo producere quod duarũ syllabarum est.Licium.ij. Verg.in buc.terna tibi primũ triplici diuersa colore licia circũdo. Mica,æ.Mar. mica vocor quid sim cernis cœnatio parua.Nice quoq; quod interpretatur victoria & ab eo composita.vt niceterium.ij.niceros.otis.Iuue.& ceromatico fert niceteria collo. Mart. nymbis ebria nicerotianis. Phycus phycuntis.Lucanus.lib.ix.meritum phycunta ruinas.

I.ante.c.breuis est, vt Dicax,acis,Siculus.a.ũ. Producunt vero Dico,is.Ficus.i.Icarus.i.Icon.onis. Ico.icis.Lycas.ę.lycium.ij.Mica micæ.Nice.es.i. victoria.Phycus.untis.op.Pica.æ.Picus.i.Picenũ picæni.Sica æ.Sicut coniunctio,Sicilia.ę.Sicania sicaniæ,Sichæus.i.Spica.æ.Spiculum.i. Ticin⁹.i. Trica,æ. Triceni,æ.a. Viceni,æ.a. Vicies & tricies. Vicus.i. Vicinus vicina vicinum.

I.ante.d.longa est,vt Idẽ in genere masculino. Breuiant vero Cydon,onis. Didymus.i.Didyme.es. Fidelia ę.Fidis chorda. Fides.ei.Fidenę.arę.Gnydos.i. Hydaspes.is. Hydrus.i. Idem in genere neutro. Idume idumes. Idoneus idonea idoneum. Ideo coniunctio. Quidem coniunctio.

Pyca.æ Mar.in distichis.pica loquax certa dominum te voce saluto.Picus.ci.& pro viro.& pro aui.Verg.vij.æñ.accipimus fauno picus paterisq; parentem.Picens.entis.picænum.i.picentinus.a.um.Mart.picentina ceres niueo sic nectare. Iuue. tunc picens acipe dixit.Sica.cæ.Mart.quodq; tibi tribuit subula:sica rapit. inde est sicarius. Hora.i.sermo.si quis erat fur, aut sicarius aut alioqui.Sicut.Iuueñ,sicut in amplexu subitum & miserabile longum.Sicilia.æ.a quo deriuata, tum producere,tum breuiare reperiuntur:nam Sicelis.idis, semper producit. Verg.in buccol.sicelides musæ paulo maiora canamus. Ouid'.in epist.sapphus.sicelidesq; matres sicelidesq; nurus.Siculus.a.um.semper breuiat Verg.i.æneid.vix e conspectu siculæ telluris in altum.Idem in eodem.sunt & siculis regionibus vrbes.Sicania quoq; primam producit. Ouid'.xi. meta intrãt sicaniã tribus hæc in æquora linguis.Ex deriuatis tamẽ sicanius sicania sicanium.producit.Sicanus sicana sicanum breuiauit Verg.iij.æneid'.sicanio prætenta sinu iacet insula contra. Idem in.v. fida reor fraterna ærycis portusq; sicanos. Sichæus primam habet mediam.Verg.i.æneid'.huic coniunx sichæus erat ditissimus agri.Idem in.iiij.haud grauiora timet:quam morte sichæi.Spica spicæ & spicus spici,& ab eis deriuata,vt spiceus spicea spiceum. Verg.i. georgico. spicea iam campis cum messis inhorruit. Idem in moreto.allia cum fractis spicis.Cicero,in arato. spicum illustre ferens.Spiculum spiculi.Verg.iij. georgico.& spicula cæca reliquiunt.Ticinus ticini fluuius. Sillius.i.puni. dum Romana tuæ ticine cadauera ripæ.Trica tricæ.Martia.sunt opinæ tricæq; & si quid vilius istis.Triceni tricenæ tricena. Mart.bis tibi triceni fuimus mãcine vocati. Viceni vicenæ vicena quibus tricies & vicies aduerbia. Verg.in ætna,vicenos persæpe dies iacet obruta moles.Martial'.non plenum modo vicies habebas.Vicus vici.vnde est vicinus vicini,& vicinia vicinię.Horat.ij sermo.vnguentarius & thusci turba impia vici. Iuuenal'.quam si me laudet tota vicinia pago. ¶ I.ante.d.longa est.vt Idem in genere masculino.Verg.viij.æñ.idem Atlas generat,cæli qui sydera torquet. Phydias.æ. Iuue.phidiacum viuebat ebur. Ausonius:breuiabit dicens cuius opus?phidiæ, qui signum pllados eius. Breuiant vero cydon. onis,vrbs cretæ,vnde cydonius cydonia cydonium. Martia.si tibi cecropio saturata cydonia melle. Sillius.ij.puni.crebra cydonæo fundebat spicula cornu. Verg.in buccol.ire libet partho torquere cydonia cornu. Cydon tamen nomen viri inde fictum idem prima longa protulit.x.æneid'.dum sequeris clytiũ infœlix noua gaudia cydon. Statius tamen alterius viri nomen breuiauit dicens,hoc regi promissa cydon Cydonias.adis.produxit etiam Ouid'.in primo de arte. illum gnosiades cydoniadesq; iuuencæ.Didymus didymi,quod interpretatur geminus siue sit proprium viri nomen,siue appellatiuum. Martial.quales nec didymi sciunt puellæ,est enim carmen phaleuticum. Sedulius in paschali,cui didymus congnomen erat.Didyme didymes, iusula in mari Siculo.Ouid'.lib.viij.metamorph. olearos didymeq;.Fidis fidis pro chorda. Verg.vj.æneid'. thraicia fretus cythara fidibusq; canoris. Fides fidei. Idem in.viij.accipe daq; fidem:sed fidus.da,dum. & fido fidis,primam producunt, quañ cum fide symbolum habere videantur. Fidenæ fidenarum. Iuuena. produxit. viuat fidenis & agello cedo paterno. Idem,an fidenarum gabiorumq; esse potestas. Verg.tamen.vj.æneid'.breuiauit dicens:hi tibi nomentum & gabios vrbemq; fidenam. Gnidos gnidi.Ouid'.x.metamorph. piscosamq; gnidon,grauidamq; amathunta metallis. Hydaspes. Verg.iij. georgi.lydia nec populi parthorum aut medus hydaspes. Hydrus & hydra. Seneca in tragoedijs. exedit artus virus,vt fama est hydræ, est enim iambus in fine. Idem in genere neutro.nam,vt paulo ante diximus,in masculino producitur. Martial. & quæreris quod non marce bibamus idem. Idume idumes. Lucanus in.iiij.& arbusto palmarum diues idume. Sillius.iij.punico,palmiferamq; senex bello domitabat idume. Idoneus,a.um. Hora.hæc ego procurare & idoneus imperor.Ideo.Verg.ij.georgico.rhetica nec cellis ideo contende falernis. Quidem coniunctio a quo sunt equidem & quandoquidem siquidem.Idẽ in bucco.non equidem inuideo,miror magis. Iuue.quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum.

Video vides. Verg. ij. æneid'. quæ sit rebus fortuna videtis. Vidua. æ. Iuue. Rescripsit, vidua est locuples, quæ nupsit auaro. ¶ I. ante. f. nunquam fere nisi in compositis reperitur, tunc enim (quemadmodum supra diximus) breuiatur vt bifer. a. um. bifidus. a. um. biformis. e. bifrons. ontis. ¶ I. ante. g. breuis est. vt figulus. i. rigeo. es. Migro migras, quod primam habet breuem, ne quis putet producere natura. Manilius lib. iij. nascentum acciperent proprias signisq; migrarent. Nam positione produxit Verg. cum dixit, veteres migrate coloni, & alibi migrantes cernas. Signum quoq; breuiat Lucret. nil tamen esse signi mista potuisse creari. Tigris etiã breuiat. vt Manilius lib. iiij. & tigris & rubri radiãtia littora ponti. Producunt vero bigæ. arum. Verg. vij. æneid'. aurora in roscis fulgebat lutea bigis. Figo. is. idem in buccol. atq; humiles habitare casas, & figere ceruos. Fligo. is. quod raro est in vsu: ab illo vero composita frequenter. affligo affligis, conflugo confligis, infligo. is. Oui. xiij. meta. affligi sociorum corpora terræ. Verg. ij. æñ. conflignũtq; zephyri. Frigus. oris. idem in bucco. & fontes sacros frigus captabis opacum, & quæ cum illo symbolum habẽt. vt frigidus. a. ũ. frigeo. es. Friguilla. æ. frigutio frigutis. Mart. & sturnos inopes: friguillarũq; querellas. Gyges. æ. rex Lydiæ, a quo gygeus. a. um. Proper. lydia gygeo tincta puella lacu. Verg. tamẽ. xi. æneid'. alterius gygæ primam produxit dicens: & succiso poplite gygen. Pyga pygæ. Hora. primo serm. ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama. & ibidem de pygis, nasuta & latere ac pede longo est. Pigardus pigardi. Iuue. lepus ac caper & pigardus. Strigilis. idem. strigilibus pleno cõponit linthea gutto. Hora. tamen breuiauit dicens furtiua mutat strigili, qui prælia vendit. & Persius. I, puer & strigiles crispini in balnea defer. Sunt qui apud Iuue. pro strigilibus legant strigibus, q̃ sunt ex olerum genere. Stigo. as. a quo composita magis sunt in vsu. instigo. as. vestigo. as. Verg. in ætna, præssosq; instigãt agmine ventos. Idem in. vi. ergo alte vestiga oculis riteq; repertum. Triginta. idem. i. æñ. triginta magnos voluendis mensibus orbes. Viginti quoq; eadem ratione & vigesis. Mar. amphora vigesis modus datur ære quaterno. ¶ I. ante. l. longa est vt ilisus fluuius atticæ. cuius primam Papi. breuiauit dicens: anfractu riparum incuruus ilisos. sæuus honos fluuio stygias lustrare seueris cumenides, alibi tamen produxit dicens. celauit geticos ripis ilisus amores. Hyle quod silua interpretatur primam per regulam produxit, hylæi quoq; populi sarmarticæ producunt eandem. Val. Flacus. mouit & hylæa supplex cũ gente serenem. hyle quoq; oppidum est boeotiæ cuius primam Homerus producit. Papi. tamẽ cadẽ breuiauit dicens, qui breue littus hyles. Pileus. i. quod exemplum ideo quoq; posuimus, ne quis putet a pilo deriuari. vt quidam somniant: in quo: vt statim dicemus, prima breuiatur: sed ab eo q̃ græce dicitur pileon. Persius. hæc mera libertas. banc nobis pilea donant. Pila quoq; pro structili columna primam produxit. Et pila pro mortario vbi tunduntur fruges. & pilium pro ipso instrumẽto a quo pilumnus auus turni, de quo Virg, x. æñ. cui pilumnus auus cui diui venilia mater. Pilatus sub quo Saluator est passus in ambiguo est, an a pilo teli genere, an a pila lusoria dicatur. Itaq; a Iuuẽco producitur, ab Aratore breuiatur. Silenus. Verg. in. buc. silenũ pueri somno videre iacentem. Et paulopost breuiauit dicens. quantum omnis mundus gaudet cantante sileno. sunt qui dicant illud non esse Vergilij carmen. Breuiant vero Cilium. ij. a quo superlicium componitur. Iuue. illa super cilium madida fuligine tinctum. Cylindrus. Verg. j. georg. area tũ primũ ingenti est æquanda cylindro. Cylidrus. i. Luc. ix. cher sidrus tractuq; via fumante cylidri. Cilix. icis. idem. o nunq̃ pacate cilix. Filix fili. is. Persius. sed tamen ista filix nullo mansuescit aratro. Hilaris. e. & ab eo deriuatũ hilaro. as. Verg. in buc. & multo in primis hilarãs cõuiuia baccho. Ilerda. æ. Luca. in. iiij. surgit ilerda manu placidis prælabitur vndis. Lilæa. æ. ciuitas boeotiæ. Papi. vij. theba. coriciumq; nemus ppe lentemq; lilæam. Lilybæum. i. ciuitas & promontoriũ Siciliæ. Verg. iij. æñ. & vada dura lego saxis lilybeia cæcis. Milium. ij. Verg. j. georg. accipiunt sulci, & milio venit annua cura. Milo. onis. Luca. Pompeiana reum clauserunt signa milonem. Pila. æ. pro spherula qua ludimus. Hora. j. sermo. namq; pila lippis inimicum & ludere crudis. Pilus pili, & ab eo deriuata vt pilosus pilosa pilosum, pilo. as. Mart. nunc sunt crura pilis & sunt tibi pectora setis horrida. Pilum. i. pro telo producit. Luca. & pila minantia pilis. Pilos pili. Cui'. in epistola pene, nos pilon antiquam neleis nestoris arua. Philos quod interpretatur amicus, & ab eo cõposita, vt philippus, pãphilus. Hora. j. epistola. strenuus & fortis causisq; philippus agendis. Pilene pilenes, vrbs ætoliæ. Papi. belli fama viros misit scopulosa pilene. Siler. eris. virgulti genus. Verg. ij. geor. molle siler lentæq; genistæ: & pro fluuio. Luca. ij. radensq; salerni culta siler. Silex silicis. Verg. j. æneid', ac primum silicis scintillam excudit achates. Sileo siles. Idem in bucco. & nunc omne tibi stratum silet æquor & omnes. Siligo. inis. Iuuena. sed tener & niueus: molliq; siligine factus. Siliqua. æ. idem sed laudem siliquas occultus ganeo pultes. Silurus siluri. Idem. vendere municipes fracta de merce siluros. Stilus. Hora. j. sermo. sæpe stilum vertas. Idem in. ij. sed hic stilus haud petit vltro. Tilia tiliæ. Vergil'. j. georgico. cæditur & tilia ante iugo leuis altaq; fagus. Serenus tamen producit dicens. fraxinea inflãmis, quæ fundit tilia succum.

Video vides. Vidua viduæ.

I. ante. f. non reperitur nisi in compositis & breuiatur.

I. ante. g. breuis est. vt figulus. i. Producunt vero Bigæ bigarum. Figo gis. Fligo. is. Frigus. oris. Frigilla, æ. Gyges, æ. Pyga, æ. Pigardus pigardi. Strigilis strigillis. Striga. æ. Stigo stigas, Trigę trigarum. Triginta. Viginti. Vigesis.

I. ante. l. longa est, vt ilissus fluui. Sile. es. pileus pilei. pila pilæ. pro columna. Silenus. i. Breuiant vero Cilium cilij. Cylindrus. i. Cylidrus. Cilix cilicis. Filix filicis. Ilaira. æ. Hilaris. e. Ilerda. æ. Lylea. æ. Lylibeum. ij. Milium milij. Milo. onis. Pila pilæ qua ludimus. Pilus pili. Pylos. i. Philos. i. Philera phileræ. Pylene. es. Siler sileris, Silex silicis. Syla silę. Sileo siles. Siligo siliginis, Siliqua. æ. Silurus siluri. Stilus. i. Tilia tiliæ.

¶ I.ante.m.in̄ disſyllabis lōga eſt,vt rima.æ.limus.i.Breuiāt vero simus.i.Verg.i.geor.ne saturare simo pingui pudeat sola ne ve.Hymen.tum breuiat,tum producit.Ouid'.in heroi.adfuit & certis tēpora vinctus hymenis.Catull'.produxit,hymenæus breuiat.Verg.iiij.æñ.hic hymeneus erit,nō auersata petentē.Catull'.hymen o hymenæe hymen adés ō hymenæe.Mimas.antis. mons minoris Asiæ.Ouid'.ij.meta.& tandem rhodope niuibus caritura mimasq;,a quo bacchi sacerdotes dicti sunt mimalonides & mimaloneus.a.um.Persius.torua mimaloneis implerūt cornua bombis.Nimis aduerbium,& nimium,quod aē eo deriuatum esse videtur.Simul aduerbium. Verg.iiij. æñ,quā simul ac tali præsensit peste teneri. Thymus.i. Idem in.j.æñ.seruit opus,redolentq; thymo fragrantia mella. Pollysyllaba quoq;,vt simulis simile,simila.æ. chimera chimeræ:quanq; apud græcos per ei diphthongon in principio scribatur,plerumq; eandem primam breuiat,autore hermo.in Plini.libro.v. Didymus quoq; breuiat.Mart.quales nec dydymi sciunt puellæ.Arator produxit dicens,probrans modo didyme discis. Producunt vero simius.ij. Martial'.callidus emissas eludere simius hastas.Simia.æ.Iuue. cuius supplicio nō debuit vna parari simia,atq; pinde simulus viri nomen apud Verg.in moreto, Simul9 exigui cultor cū rusticus horti.Hymera.æ.fluuius qui mediam Siciliam diuidit: vt dicit Liuius.xxiiij.ab vrbe condita. Silius,xiiij.punicorum,armauere suos, qua mergitur hymera ponto. Chimerinos,quod interpretatur hyemalis.Mart.horrida si brumæ sidera chimerinos. Tymæus tymæi viri proprium nomen. Sedulius in paschal'.dum residens cœtus timæi filius illud. ¶ I.ante n.longa est:vt linū lini,finis.is.Sinum pro vase.Verg.in bucco.sinum lactis & hæc teliba priapē quotannis, pro sinu vestis siue maris breuiat, vt statim dicemus. Hinullus quoq; produci apud Horatium dicens:vitas hinuleo me similis cloc.Proper.tamen breuiauit dicens,atq; hinuli pellis totos operibat amantes. Breuiant vero Cynapes cynapis fluuius.Ouid'.in.iij.de ponto. Perthenius q; rapax:& voluens saxa cynapes.Cyned9.i.Iuue.inter socraticos notissima fossa cynedos.Cinis.eris. Idē.quorū flaminia tegitur ciuis atq; latina,Cyniras cyniræ rex fuit cypri.Ouid'.x.metamor.inter fœlices cyniras potuisset haberi. Cynicus.a.um. quod interpretatur caninus: & reliqua a cynos,quod interpretatur canis,composita:vt cynogloſſa herba:cynocephalus.i.cynorhodos.i.Inula.æ.Hora. atq; accidas mauult inulas.Linus.i.Verg.in bucco,vt linus hæc illi diuino carmine pastor. Lino linis:vel linio.is.Iuue.nā qui plura liuit victuro dolia musto.Minæ minarum.Verg.iiij.æneid'.pendent opera interrupta minæq;,inde est minor minaris.Minerua.æ.Iuue.seruauit trepidam flagrāti ex æde Mineruam. Minium minij. Verg.in bucco.sanguineis ebuli bacis minioq; rubentem.& habentia cum illo symbolum,vt minius minij.fluuius Hispaniæ. Minio minionis fluuius Italiæ. Myniæ populi thessaliæ.Vergi.x.æneid'.qui sunt minionis in armis.Ouid'.vij.metamorpho. iamq; fretrum myniæ pagasea puppe secabant. Mina minæ genus monetæ.Priscia.de ponderibus, accipe præterea paruo quam nomine graij minam vocitant,nostriq; minam dixere priores.Minister ministri, ministro ministras: & inde deriuata. Verg.i.æneid'. totidemq; pares ætate ministri Minor minoris. Iuuena.ad vos tam veniet minor altilis. Inde est minus & minuo minuis,& minimus.Miniscor minisceris.a quo reperitur compositum reminiscor reminiscceris.Verg.dulces reminiscitur argos,& eodem modo comminiscor comminiscceris.Ninus nini,rex fuit assyriorum.Ouid'.iiij.metamor.conuenant ad busta Nini,lateantq; sub vmbra:pro vrbe quoq; in sacris litteris dicitur ninive.Lucanus in.ij.& fœlix sic fama ninus.ventosa damascus.Sinapis sinapis, Columel.seq; lacessenti flectum factura sinapis.Sine præpositio.Virg,v. æñ. haud equidem sine mente reor,sine numine diuum. Sinister sinistra sinistrū.idem in bucol'.ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix. Sino sinis. Idem in eodem opere.atq; hanc sine tempora circum. Sinon.onis.Verg.ij.æñ.talibus insidijs periurio q; arte Sinonis. Sinopis,is. vrbs ponti,vnde sinopæus sinopæa sinopæum. Ouid.i.de ponto.non doluit patria cynicus procul esse sinopæus. Sinus.us. Verg. primo.æneid'.inq; sinus scindit sese vnda reductos,hinc pro sinu maris,& pro sinu vestis. Idem in eodem,nuda genu:nodoq; sinus collecta fluentes.Sinuessa.æ. Hora.i.sermo.plotius & varius sinuessæ Vergiliusq;. Tinea.æ. Iuue. tinea pertunde libellos. Ouid'.xv.meta.agrestes tineæ res obseruata colonis.Serenus tamen ,duxit dicens.Natura interno cum viscere tinea serpens,& a syn composita:vt Synagoga synagogæ.Sedulius in paschal'.iamq; capharneæ synagogam intrauerit vrbis.Synhedra.æ.quod interpretatur consessus.Lucanus in.viij. profugum collecta ducem paruisq; synhedris. ¶ I.ante.p. breuis est.vt stipes.pis.pro genere quodam pecuniæ.Ouid'.i.fasto.dulcia cor dentur video stipis adijce causam. Stipendium vero quod a stipe videtur deriuatum producit.Catull'.indomito nec duro ferens stipendia tauro.Verg.in diris,aut inter varios veneris stipendia flores.Cyprus quoq; breuiat:vt Hora.i.car.sic te diua potens cypri. Niphates etiam quāq; per ei diphthongon a græcis scribatur breuiat.Iuuena.quosdam facit isse niphatē in populos.Typhoeus.i.Luca.in.iiij.Cōdit9 in arimes æterna mole typhoeus. Typhon vero producitur. vt apud eundem in.vij. antraq; letiferi rabiem typhonis anhelant.

I.ante.m.in disyllabis longa est,vt Limus.i. Breuiāt vero Simus.i.Hymē.enis. Mimas. antis. Nimis aduerbiū. Simon.onis.Simul. aduerbium. Timothimi.Polysyllaba quoq;,vt similis.e. Producunt vero Simius. ij. Simia.æ. Simulus.i.Hymera.æ. Chimerinos.i.Timæus.i.Dimidium.ij.

I.ante.n.lōga est; vt Linum lini.Sinum.i.pro vase. Breuiant vero Cynapescynapis.fluuius.Cyned9 cynedi.Cinis cineris.Cyniras cinerę.Cynicus.a.ū. & acynos composita.Inula.ę.Innus.i.Linus.i.nomenproprium. Lino.is.Minerua. æ.Minium.ij. Minius.ij.fluui9. Minio.onis.Minię.populi. Mina.æ. Ministér.tri.Minæ.arū.Mir or,aris.verbū Minor.oris.nomen,Minuo.is.Miniscor. Ninus nini.Sinapis.is.Sine præpositio. Sinister.a.um Sino.is.Sinō.onis. Sinopis.opis.Sinus.us.Sinuessa sinuessæ, Tinea.æ. Et a syn præpositione græca composita,vt Synagoga.æ.Synthedra.æ.

I.ante.p.breuis est:vt Stipes stipis, Typhoeus. œi.

Scyphus.i.quod ideo posiamus ne quis cum Ioanne tortelio decipiatur, qui in versu illo Verg.vij.æñ.hoc pater anchises aurro libabat ad aras, pro auro legit scypho: perinde ac si primam producat. Producunt vero gryphus.i.q̃ a gryphe detracta aspiratione deriuatur, in quo prima crementō producitur. Verg.in buc.iungentur iã gryphes equis æuoq; sequenti. Pipo.as. & quod ab eo diminutiuũ esse videtur. pipilo.as. Ouid', de philo. accipiter pipat, miluus hianſq; lipit. Catullus de pſſacre, ad solam dominam vsq; pipilabit, quod est carmen phaleuticũ. Ripbœi.orũ.montes scythiæ: vnde Riphœus.a.um. Verg.i.geor. mũdus vt ad scythiã riphœasq; arduus arces. Ripa.æ. Idem in buc, aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas. Scipio.onis. Lucan9.in.ij. scipioluceriæ quanq̃ firmissima pubes. Sipho. onis. Iuue. effigiẽq; deæ lõgis siphonib9 implent. Stipo.as. Verg.i.æñ. stipãt & dulci distendunt nectare cellas. Scrypulus.i. Ouid. de medicamine faciei. Quiq; parant marathri scrypula myrrha nouem. Syphanium.ij. Iuue. consumptis opibus vocẽ da masippe locasti syphario: sunt q non syphario, sed syparío legant Sipus.untis Luca.in.vij. quas recipit sala pina palus & subdita sipus. Typhis.is. Verg.in buc. alter erit tum typhis & altera qui vehat argo. Typhõ vero supra dixim9 ꝓducere. Vipera.æ. Iuue. tu ne duos vna sæuissima vipera cœna. ¶ I.ante.q.breuis est. vt liqueſco.cis. liquo.as. eliquo.as. Verg.in buc. limus vt hic durescit, & hæc vt cæra liquescit. Idẽ in moreto, subsidit sincera: foraminibusq; liquatur. Persi9. eliquat & tenero supplantat verba palato. Producunt vero liquor.eris. Verg.i.geor. liquitur: & zephyro putris sub gleba resõluit. Liquetiũ.ij. fluuius venetiæ est teste Seruio in illud Verg.ix.æñ. quales aeriæ liquetia flumina circum. sunt qui legant liquentia Liquor.eris. Liquor liquoris. Lucre.in.i. pondus vti saxis: calor ignis liquor aquarum, & ibidem fiet. vti cibus omnis & aridus & liquor ipse. Liquidus.a.um. quoniam aliqueo.es. vel a liquor.eris. potest deriuari, tum prima breui, tum eadem longa reperitur, quod vno verso Lucre.lib.iiij. ostendit dicens: crassaq; conueniunt liquidis, & liquida crassis. ¶ I.ante.r.longa est, vt lira pro sulco: vnde est lirare & deliare & delirus. Ausoñ. & si pierias patitur lirare sorores. vnde est delirare. Hora.i.epi'a, quicquid delirant reges, plectuntur achiui. Idem in arte poe. delirus ve senex. Nam quod Lucre.lib.i. dixit quod facit hic idem perdelyrus esse videtur: atq; alibi, quod mihi tum vanum tum delyrum esse videtur, vbi.m. non abijcitur, potest & non abnci. vt sit a lira pro sulco. nam pro instrumento musico lyra.æ. primam breuiat. vt statim dicemus. A chir quod interpretatur manus composita partim breuiant. vt chiragra.æ. Hora. postq̃ illi iusta chiragra. Persius. sed cum lapidosa chiragra. Mart. sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est, partim producunt. vt chirurgus. Mart. chirurgus fuerat, nunc est vespillodiaulus. Verg. in priapeia, chirurgamq; manum miser timerem. Chironomon.ontis. vel chironomos.i. Iuue. & chironomonta volanti cultello. Idem chironomon ledam molli saltante bathyllo. Breuiãt vero dirimo.is. Ouid'.i. meta. hanc deus & melior litem natura diremit. Hyrie es. Idem in.vij. inde lacus hyries vidit. Hirudo.inis. Hora. in poe. non missura cutem nisi plene cruoris hirudo. Hirundo.inis. Ouid'. in.ij. fasto. fallimur? an veris prænuncia venit hirundo. Lyra lyræ. pro instrumento musico. Miron.onis. Mart. quis labor in phiala docti myos an ne mironis? Myron myri pro vnguento: vnde est myropola myropolæ, myropolium myropolij. Myrobolanum.i. myristicus.a.um. Nireus.i. Ouid'.ij. de arte. sit licet antiquo nireus adamatus Homero. Horat.iij. carmi. qualis aut nireus fuit, aut aquosa raptus ab ida. A pyr, quod interpretatur ignis deriuata partim breuiant. vt Pyra pyræ. Verg.iiij. æneid. At regina pyra penetrali in sede sub auras. Pyracmon.onis. Idem.in.viij. brontesq; steropesq; & nudus membra pyracmon. Pyretrum.i. Ouid'.ij. de arte. tritaq; in annoso flaua pyretra mero. Pyropus.i. Idem.ij. metamor. clara micante auro: flammas imitante pyropo. partim producunt vt pyramus.i. pro viro & pro fluuio. Ouid.iiij. meta. pyramus & thisbe iuuenũ pulcherrimus alter. Pyramis.idis. Mart. barbara pyramidum sileat miracula memphis. Iacobus Constantinus: non a pyr, sed a pyro, hoc est tritico deducit, quod in pyramidibus illis ægyptijs triticum adseruabatur. Idq; probus ex ratione quantitatis syllabæ pyrene quoq; & pyrenæus variat. Claudianus in stili. pyrenea tegit lapidosis frondibus ilex. Lucanus.in.iiij. iamq; pyreneæ quos nunquam soluere titan. Pyrus pyri. & pyrum.i. Verg.in bucco. insere nunc melibœe pyros. Idem.ij. geor. crustumijs syrijsq; pyros. Quirinus i. Verg.pri.æneid'. Remo cũ fratre Quirinus: vnde quirities dicti. Ouid'. an si pulsassem minima de plebe quiritem. Syrus syra syrum. Luca.in.vij. viuant galatæq; syrię: vnde etiã syrij & assyrij dicti sunt. Syrus quoq; insula vna ex cycladibus, quæ patria fuit Pherecidæ syri primam producit apud Homerum, qui eius meminit. Scyros quoq; producit. Verg.ij.æneid'. vna omnis scyra pubes. & Papi. palladi littoreæ celebrabat scyros honorẽ. Sidonius appollinaris autor non contennendus, sed græcarum literarum ignarus breuiauit dicens, vel scyrias vacuasse colos, vel serica. fila per cannas torsisse leues. Syrius vero pro stella producit primam. Vergilius.iij. æneidos. exurere syrius agros. Syracusæ syracusarum. vnde syracusius syracusia syracusium. Idem in buccol. Prima syracusio dignata est ludere versu.

Scyphus.i. Producũt vero Gryphes. Gryphus.i. Iphit9.i. Pipo.pas. Pipilo.as. Rhiphœi.orũ. Ripa ripę. Scipio.onis. Sipho.onis. Stipes.itis. Stipo.as. Scrypulus.i. Siphariũ.ij. Sipus.untis. Typhis.is. Thiphõ thiphonis. Vipera viperæ.

I.ante.q.breuis est. vt Liqueo liques. Liquo liquas. siquidem. producũt vero. Liquetium.ij. Liquor liqueris. Liquor.oris. Liquidus.a.um. mediã hẽt.

I.ante.r.longa est. vt lira pro sulco. A chir qd' est manus deducta partim breuiãt. vt Chiragra. æ. partim ꝓducũt; vt Chirurgus, i. Chironomon.ontis. breuiant vero Dirimo.is Hyrie. es. Hirudo.inis. Hirundõ.inis. Lyra.æ. Miron.onis. nomen proprium viri. Myron, quod interpretatur vnguentum. Nireus.i. Apyr quod est ignis deriuata partim breuiant, vt Pyra. Pyragmon.onis. Pyretrũ.i. Pyropus.pi. partim, ꝓducunt, vt Piramus.i. Pyramis.idis. Pyrene.es. Pyrous.i. Pyrus.i. Pyrum.i. Quirinus quirini. Syrus.a.um. Syracusq.arum.

Tyrus.Idem.pri.æñ.ſed regna tyri Germanus habebat.Tyrannus.i.Idem in.vij.pars mihi pacis erit.dexteram tetigiſſe tyranni.Viridis,e.Idem in.vj.iam ſenior,ſed cruda deo viridiſq; ſenectus.Vireo.es,viretum.i.viriditas.atis.eandem rationem ſequuntur.Viriatus.ti,Sillius.iij.puni,hosViriatus agit.¶ I.ante.s.longa eſt,vt Niſus,i.pro rege Megarenſium in accipitrem verſo.Verg.j.geor.apparet liquido ſublimis in aere niſus.Breuiant vero biſon.ontis.Mart.illi ceſſit atrox bubalus atq; biſon.Ciſium.ij,Auſo.vel ciſio trijugi.Iſara.æ.flu.galliæ.Luca.in.j.hi vada liquerunt iſaræ qui gurgite ductus. Iſaurus.i. Idem in.ij.cruſtumiumq; rapax & iuncto ſapis iſauro. Miſer.a.um.Verg.j.æneid'.& magno miſeræ dilectus amore,& quæ cum eo ſymbolum habent miſeria.æ.miſereor.eris.Niſi cõiunctio.Ouid.v.meta. o niſi te virtus opa ad maiora tuliſſet.Ptiſana.æ.Mar.Ptiſanã fabãq; ſolebas.vnde ptiſanarium.ij.Hora.hoc.ptiſanarium oriza.Ptiſis.Iuuena.ptiſis & vomicæ putres & dimidiũ crus.Siſer. iris.Colume.iam ſiſer aſſyrio venit quæ ſemine radix. Siſimbrium. Ouid'.date grata ſiſimbria mitto. ¶ I.ante.t.breuis eſt,vt mitra,qd' ideo primam briuiare dicimus,quia eius diminutiuum mitella breuiat.Vergi.in copa,copa ſyriſca caput graia redimita mitella.Vitrum.i.Mart.condantur parco fuſca ſalerna vitro. Britannia.æ.vnde eſt britannus. a.um. Verg.in buc.& penitus toto diuiſos orbe britannos.Lucre.tamen in.vj.producit dicens,nunquid britannis cælũ differre putamus.Apud græcos quoq; indifferenter profertur britãnos & bretãnos. Vitiũ.ij.Iuue.omne animi vitiũ tanto conſpectius in ſe.& quia ſi a vito vitas diceretur,obſtaret ſyllaba,ſunt qui malint a voce declinare ſiue potius a voco.as.vnde vox deriuetur. Litera quoq; breuiat qd' ex eius cõpoſito liquet oblitero.as.Auſo.quos fama obliterat & quos.Producũt vero bythinia.æ.vnde bythynius.a.um.Mani.lib.iiij.aſtro.cappadocum armeniæ iugis bythinia diues.Flaccus in.iij.argo.bythinio phrygiõe ſatum: ſed quem ſua voto.Iuue.tamen breuiauit dicens,quamq; & cappadoces faciant equiteſq; bythini.Brito.onis.Idem.quam nec terribiles cymbri:nec britones vnq;.Mart.quam veteres brachæ britonis pauperis & quam. Clitella.æ. Hora.j.ſer.hic muli capuæ clitellas tempore ponũt.Clitũnus.i.Verg.ij. georg.hinc albi clitũne greges & maxima taurus. Clytorius.ij.fons eſt areadiæ.Ouid,xv.met.clytorio quicũq; ſitim de fonte leuauit.Cliton.onis.flu.arcadiæ.Papi.iiij.theb.& rapidus Clitõ,& qui te pithie iadon.Dito.as.& diteſco.is.Hora.in.poe.ſermonem patriũ ditauerit.Idem.ij.ſer.qua ratiõe poſſe diteſcere. Italia.æ. Verg.j.æneid'.Italiam fato profugus lauinaq; venit.Idem in eodem:italiam dixiſſe ducis de nomine gentem. Italicus quoq; & italis.idis.Ouid.xv.meta.grata quis italicis autor poſuiſſet in oris. Verg.in.xij.italides quas ipſa decus ſibi dia camilla Italus.a.um.tum breuiare,tum producere reperitur.Idem in.iij.& ſæpe Heſperiam ſæpe itala regna vocare.Idem in.ix.cõiecto ſternit iaculo volat itala cornus.Idem in.viij.hinc auguſtus ages italos in prælia cæſar. Horat.pri.ſermo.at græcus poſtquam eſt italo perfuſus aceto.Mitis.e. Verg.in.buc.fronde ſuper viridi ſunt nobis mitia poma. Mitylus.i. piſciculus. Mart.ſurgitur inciſo mitylus ore mihi.Nitor.is.Verg.iiij.hic primum paribus nitens Cillenius alis. Pythagoras.æ. Iuue. pythagoras cũctis animalibus abſtinuit qui.Pytheus.ei.Ouid.vij.meta,nã me pelopeia pytheus.Idem in epiſtola.phedræ.hic tecum troezena colam pytheia regna.Python.onis.Idem in.j.meta.ſtrauimus innumeris tumidum pythona ſagittis: a quo pythius,a.um.Luca.in ſexto,vnde & Theſſalicæ veniũt ad pythia laur9. Pyteleon.ontis. Hora. rhodio qd' pyteleonti, Pitiſma pitiſmatis. Iuuenalis,q laced æmoniũ pitiſmate lubricat orbem.Angelus tamen politian9 pitilyſmate legendum eſſe contendit.Pituita.tæ.indifferentem habet longam apd Catul.mucuſq; & mala pituita naſi;& apd Perſi.ſomnia pituita qui purgatiſſima mittũt:breuem vt apd Hora.primo epiſto.præcipue ſan9 niſi cũ pituita moleſta eſt,ſunt qui apd Hora. faciãt ex duab9 vocalib9 ſynæreſim:vt ſit pituita ſyllabarũ triũ.Ritus.us.a quo eſt rite.Verg.ſexto æneidos.riteq; repertũ carpe manu:namq; ipſe volens faciliſq; ſeqtur.Rito ritas,a quo reperiũtur compoſita irrito.tas.& prorito.tas.Ouid.j.metamorpho.tu faſce neſcio quos eſto content9 amores irritare tua.Columel.& peluſiaci proritet pocula zythi.Scitor.aris.Verg.ij. æneidos,ſuſpenſi eurypilũ ſcitatũ oracula phœbi,& ibidem:tũ vero ardem9 ſcitari & quærere cauſas. Sithon ſithonis mõs Thraciæ.vnde ſithoni9.a.ũ.& ſithois ſithoidis.Vergi.in buccoli.ſithoniaſq; niues hyemis ſubeam9 aquoſæ.Ouidi.in epiſtola phylli.nec vehit actæas ſithois vnda rates.Triticũ.i.Verg.primo geor.at ſi triticeã in meſſem robuſtaq; farra. Triton.onis, Deus marin9.Idem primo æneidos,cymothoe ſimul & triton annixus acuto.Triton quoq; p lacu in Affrica:a quo Pallas tritonia dicta eſt dicente Luca.in.viij.& ſe dilecta tritonia dixit ab vnda.Vergi.ij.æneidos,nec dubijs ea ſigna dedit tritonia monſtris.Tityr9.i.Idem in bucco.Tityre tu patulæ recubãs ſub tegmine fagi.Titã.anis,Ouid.null9 adhuc mũdo præbebat lumina titã.Titillo.las.Hora.j.ſermo.præterea ne vos titillet gloria iuræ.Vita vitæ.Verg.in ſexto æneidos,nate mihi quondã vita dũ vita manebat.Vitis.tis.Idem in buc.vitis vt arboribus decori eſt vt vitibus vuæ. Vito.as Iuue.illi9 occurſos etiã vitare memẽto. Vitupo.ras.tametſi a vitio cõpoſitũ eſſe videatur. Zithũ zithi,vt qd pauloãte attulim9 ex Columela,& Peluſiaci pro ritet pocula zithi.¶ I.ãte.u. cõſonãtẽ lõga eſt,vt viu9 viua viuũ,viuo viuis,priuus priua priuũ,priuo priuas,

Tyrus.i.Tyrãnus.i,Viridis.Vireo,es,Viriat9,i. Viroſus a viro.

I.ante.s. longa eſt,vt Niſus,i. Breuiant vero biſon biſontis.Ciſiũ,ij.Diſertus.i.Iſaurus,i. Miſer,a.ũ. Niſi coniunctio.Ptiſana,æ. Ptiſis,is. Siſer ſireris. Siſimbrium ſiſimbrii.

I,anre.t.breuis eſt,vt Italus.a.um.Mitra,æ.Citrũ,i. Vitrum vitri:Britannia britãniæ;Vitiũ vitij.Lra literæ. Producunt vero Bythinia.æ.Britõn.onis Clitella. æ. Clitũnus.i. Clytorius.ij. Cliton. onis. Dito.as.Diteſco.is.Fritinio,is.Ithyręus.a.um. Mitis,e.Mityl9.i.Nitor.eris.Pythagoras.ę.Pythe9.ei. Python.onis.Pythius.a.um.Pyteleon.onis.Pitiſma.atis.Pituita indifferentem habet.Ritus ritus. Rito.as.Scitor.aris.Sithon.onis.Triticum.ci. Triton.onis:Tityrus.ri.Titan.anis.Titillo.as.Vita.ę. Vitis.tis.Vito.as.Vitupero.as.Zithum zithi

I.ante.u.cõſonãtẽ lõga eſt;vt Liuor liuoris.Viuo.is.

OAnte.b.longa est.vt gobius.ij.robigus.i.robur.oris.Breuiant vero globus.i.Verg.ix. æñ.quis globus o ciues caligi ne voluitur atra.Obesus.sa.sum.quod ab ob & esus.sa.sum.componitur.Idem.iij,georg.breuis aluus obesaq; terga.Obelus.i.quod interpretatur veru ideo breuiat:quia per.o.micron a græcis scribitur. Auson. pone obelos.igitur ab eo per diminutionem fit obeliscus.ci. Verg. in rosis.hæc aperit primi fastigia celsa obelisci. Obolus oboli. Priscia. de mensuris,semi oboli duplum est obolus.quem pondere duplo gramma vocant,Obex obicis,si in recto reperiretur breuiaret primam:quia ab ob præpositione componitur, & in obliquis si non habet.i.consonantem etiam breuiat. vt apud Sillium iiij.puni. & fidos certent obices accersere silua.Probus.a.um. probitas.atis. & probo.as.& ab eo cõposita vt improbo.as.reprobo.as.approbo.as. probrum.i.a quo opprobrium componitur.& exprobro as.Hor.ij.ser.opprobrijs dignũ latrauerit integer ipse. Soboles.lis.Verg.in.buc.chara deum soboles: magnum Ionis incrementum.¶ O.ante.c.breuis est.vt proceres.rum.procus.i.voco.as.tametsi vox.cis.crementũ producat,vt suo loco diximus.Producunt vero cocyt9 cocyti.Verg.vi.æneid.cocytusq; labens sinu circũuenit atro.Crocalus.i.Ouid.viij.meta.& sumptus pro suppli ce crocalus armis.Focale.is.illud quod collo circunducitur.Mart.hoc focale tuas asserat auriculas.nã a faucibus deriuatur.au.diphthongo in.o.longum cõuersa. Horat.tamen breuiauit dicens.fasciolas cubitale focale potus.Et videtur inclinari a foco.Locusta.æ.Iuuen. instituitq; rudes melior locusta ppinquas. Oceanus.i. Verg.iiij.georg.oceanumq; patrem rerum nymphasq; sorores.Ocyor & ocyus ab eo quod est ocys, quod interpretatur velox. Ouid.i.meta.fugit ocyor aura illa leui,vnde & ocymum dictum,hoc est a celeritate crescẽdi. Phoca,æ.Verg.iiij.geor.sternunt se somno diuerso in littore phocæ. Phocus.ci.Ouid'.vij.meta. & proles tertia phocus:scilicet æaci filius. Phocis.idis.Idem in.i. separat aonios diuersis phocis ab aruis.Procerus.a.um.Verg.in bucco.corticis atq; solo proceras erigit alnos. Poculũ.li. Idem in eodem.insanire libet quoniam tibi pocula ponã.Vocalis.e.quod non a voco.as,sed a voce deriuatur.Ouid.viij.met. regia turris erat vocalibus addita muris.¶ O.ante.d.longa est,vt rodo.dis.clodius u.lodix.icis.sodes quod est blandientis. Hora.i.epistola.roscia dic sodes melior lex an puerorum.Breuiant vero fodio.dis.Verg.vi.æñ.aut spumãtis equi foderet calcaribus armos.Modus.di.vnde est modestus,moderor & modulor & modicus.Horat.est modus in rebus sunt certi denique fines.Modo aduerbum.Verg.iiij.æneid'.si modo quod memoras factum fortuna sequatur.Odor odoris,odorus odora odorum, odoror odoraris. Verg.i.georgi. nonne vides croceos,vt tmolus odores. Odium.ij. Ouid'.in eplis.exerces preciosa odia.Et a pus podos,quod interpretatur pes composita & deriuata,vt podalyrius.ij.podagra.Ouid'.de remed'.quãtus apud Danaos podalyrius arte medendi.Mart.litigat & podagra Diodorus:flacce laborat. Composita quoq; & deriuata a rhodos quod interpretatur rosa:vt rhododaphne.es. Verg.in culice.laurus item phœbi decus exurgens rododaphne. Rhodus insula. Hora.i. car.laudabunt alij claram rhodon,aut mitylenẽ.Rhodope.es.Verg.in buc.nec tantum rhodope miratur & Ismarus orphea.Rhodanus,i.Proper.in.ij.testis arar,rhodanusq; celer,magnusq; garunna.Sodalis sodalis. Hora.audieris hæres ergo nunc dama sodalis. ¶ O.ante.f. breuis est,vt ofella.æ.diminutiuum ab offa:sed in primogenio producitur,atq; ideo per duplex.ff.scribitur,in deriuatiuo vero alterum.f.exteritur,vt sit breuis. Iuue.solueret & patruo similes effunderet offas.Idem.& quæ non egeant ferro structoris ofellæ. Mart.me meus ad subitas inuitet amicus ofellas. Tofus,i.sunt qui per.ph.sunt qui per.f.scribant,sed semper producitur.Verg.ij.geor.& tofus scaber,& nigris exesa chelydris. Iuue.herba nec ingenuum violarent marmora tofum.¶ O.ante.g.longa est:vt cogo.is.Breuiant logos,quod interpretatur sermo: & ab eo composita & deriuata.vt logicus,dialogus,aretalogus.Iuue.mouerat vt mendax aretalogus in mare nemo.Sidonius qui plerumq; in græcis fallitur,longam posuit secundã in syllogismo.Argumentosis dat retia syllogismis.Rogus.gi.Idẽ. & minor igne rogi.Rogo.as.atq; ab eo composita.vt interroga.gas.arrogo.as.irrigo.as. Toga æ.Iuue.quid faciãt comites,quibus hinc toga,calceus hinc est.¶ O.ante.l.breuis est,vt colon quod interpretatur membrũ,scribitur enim a græcis per omicron:vnde & ab eo composita & deriuata breuiant:vt monocolon,dicolon,tetracolõ.Poples quoq; breuiat ex Lucre.li. iiij.brachia palpebræq; cadunt poplitesq; cubãti.Nã positione Verg.produxit dicens:succiso poplite gygẽ. Producunt vero boletus.i.Iuue.boletus dño,sed qualem claudius edit.Bola.æ.Verg.vi.æñ.castrumq; inui bolamq; coramq;:vnde bolanus.a.ũ. & bolanus nomen viri propriũ.Hora.o te bolane cerebri felicem aiebam.Colum instrumentũ quo aliquid colatur.Verg.ij georg.colaq; prælorum fumosis deripe tectis,hinc est colo.as.Colliphium.ij.Iuue.luctantur paucæ,contendũt colliphia paucæ.Georgius Merula per duplex.ll. scribi debere putat: quia deriuatur ab eo quod est collix, qui est panis subcinericius.

OAnte.b.longa est: vt Gobius.ij. Robus.oris. Breuiant vero Globus.i,Obesus.a.um.Obelus.i.Obolus.i.obex.cis.Probus.a.um,Probo.as. Probrum.i. Soboles sobolis.

O.ante.c.breuis est, vt Proceres.um. Voco vocas. producũt vero Cocytus.i. Crocalus.i. Focale.is. Locusta. æ. Oceanus oceani. Ocyor & ocyus. Phoca.æ.Phocus.i.Phocis.idis.Procerus.ra.um. Poculum poculi.Vocalis vocale.

O.ante.d.longa est,vt.Clodius.dij.Lodix.icis.Rodo rodis.Breuiant vero Fodio.is.Modus modi. modo aduerbium.Odor.oris.Odiũ.dij.Et a pus podos hoc est pes.Et a rhodos quod est rosa cõposita & deriuata,vt Podalyn9.rij.Rhododaphne.es.Rhodus rhodi.Rhodope.es. Rhodanus rhodani.Sodalis sodalis.

O.ante.f.breuis est.vt ofella.Producũt ỹo Tofus.i.

O.ante.g.longa est,vt Cogo,gis.Breuiant vero logos,& ab eo composita & deriuata.vt theologus Rogus rogi,Rogo.gas.Toga togæ.

O.ante.l.breuis est,vt colon membrum.Producũt vero Boletus.ti. Bola.æ. Colum.i. Colliphiũ.ij.

Dolium.ij.Iuue.tanꝙ alta in dolia longus deciderit serpens bibit & vomit.Dolon.onis.Ouid.in epla penelo,rettulit & ferro rhæsum dolonaq; cæsos. Idem tamen.iiij.meta.breuiauit dicens,ausum eadem quæ vos phrygia de gente Dolona.Dolo quoq; pro genere teli,quoniã a dolo deriuatur primã breuiat.Verg.ij,æñ.sanosq; gerunt in bella dolones.Moles.is.Verg.j. æñ.miratur molem æneas magalia quondam.inde est molior.iris.& amolior.iris.Idem in eodem:moliriq; arcẽ & manibus subuoluere saxa.Moly.yos.herba ab Homero celebrata.Verg.in priape.quem cur moly vocat,mẽtula moly fuit.Ouid.xij. meta.moly vocãt superi,nigra radice tenetur.Nola.æ. Sillius.xiiij.puni. hinc ad chalcidicam transfert citus agmina nolam.Nolo non vis.Martial.splendida sit ni mium sordida nolo cutis.Olearos insula ppe euboeã. Verg.iij.æñ.olearõ niueãq; parõ sparsasq; per æquor. Olenos.i, oppidum bocotiæ. Papinius.iij.theba olenos ionijs & fluctibus hospita portu.vnde Ouid.iij.meta. dixit,oleniæ sidus pluuiale capellæ. Olim aduerbium. Verg.j.æneid'. certe hinc Romanos olim voluentibus annis. Prolixus.a.um.Idem in bucol'.hirsutumq; super cilium prolixaq; barba.Proles.lis. Idem in.iiij.æneid'. nec prolẽ ausoniũ & lauinia respicit arua.Polypus,pi. & polydamas.antis.primam producunt,cum reliqua a poly,quod interpretatur multum composita breuiãt. vnde & a quibusdam per.ll.duplex scribũtur. Ouid'. iiij.meta.vtq; sub æquoribus deprẽsum polypus hostẽ. & pro morbo.Hor.i.ser.delectat veluti balbinũ poly pus agnæ. Persius. nec mihi polydamas, & troades labeonem. & Ouid.xij.meta.sed neq; deiphœbum neq; polydamãta,nec ipsum,quanꝙ tunc græci non per.o.micron.sed per.o.& ypsilon diphthongon scribunt pulypus & pulydamus,vt producantur diphthongo, atq; eodem modo pulycletus pro polycletus dicunt.vt Prudentius in Romano.forceps myronis pulycleti malleus,nam trimetrum iambicũ est. Solus.a.um. Verg.iiij.æneid'.sola domo mœret vacua stratisq; relictis. Solor. aris. Idem in.j.solabar fatis contraria fata rependens.Solers,ertis.a quo est solertia, & solennis. a plærisq; per duplex.ll.scribuutur.Tibullus,primus aratra manu solerti fecit osyris.Ouid'.ix,metamor.huic licet ex toto solertia confluat orbe.Verg.v.æneid'.annua vota tamen solẽneq; ex ordine pompas. Tmolus tmoli.Idem primo georgico.Nonne vides croccos vt tmolus odores.Ouid'.x.metmorph.iudice sub tmolo certamen venit ad impar. Spoletium spoletij, vnde spoletinus spoletina spoletinum. Mart.spoletina data est:sed quam siccauerat ipse. ¶O.ante,m.longa est,vt doma,atis. quod interpretatur tectum,quamuis domus breuiet.Vomer.eris.tametsi a vomo vomis,in quo prima breuis est,deriuetur. Vomica etiam breuiatur. Iuuena.& phthisis,& vomicæ putres & dimidium crus. Serẽ.produxit dicens. vomica qualis erit,vel idem proxima quædam. Como comis,quod ideo posuimus, q, Coma comæ,cum quo symbolum habere videbatur,primam breuiat. Comessor comessaris,quod græcum est,nequis putet a comedo.dis.deriuari. Breuiant bromius bromij.Lucanus in primo.mons phœbo bromioq; sacer.Vergilius in copa.est hic munda ceres: est amor & bromius. Coma comæ.Martialis.tam longæ bromio quam tibi phœbe comæ. Comes comitis. Verg.ij.æneid'. Sit comes & longe seruet vestigia coniux. Chromis.is nomen proprium. Vergilius in bucco.pergite pierides:chromis & mnasylus in antro.Comedo comedis.Iuuẽn.præclaris vna comedunt patrimonia mensa.Dominus domini. Verg.iiij.æneid'. Reppulit & dominum æneã in regna recipit.Domo domas.Idem in.vj.Os rabidum fera corda domans. Domus.us. Idem in.viij. Et domus herculei custos primaria sacri G omero g omeras. Idem in. ij.sed glometare manum bello & concurrere in arcem. Homo hominis.Idem in primo. Mortalis nec vox hominem sonat:o dea certe.Homerus homeri.Iuuenal.rex pilyus magno si quicquam credis Homero.Nomas nomadis.Martialis.cui diadema daret marmore picta nomas,eadem est numidia. Omasum omasi.Horatius.seu pingui tentus omaso.Omitto.is. Idem.ij.sermo.artem ne illusus omittas. Stomachus stomachi. Iuuẽn. ardenti stomacho:nam quæ meritoria somnum.Tomos,quod interpretatur incisio.Martial.scripturi quanti constent & tomos vilis,hic pro parte libri accipitur,est & tomos locus in ponto, de quo Ouid'.iiij.de tristibus.inde tomos dictus locus hic,quia fertur in illo membra soror fratris consecuisse sui. vnde idem autor fecit tomites.æ. & tomitanus.a.um.A tomos tomacula & prototomos quoq; breuiant. Vomo vomis. Iuue.cõuomit hic inter nautas & prandet & errrat. ¶O.ante.n,breuis est,vt conõ,onis.bonus.a.um.progne quoq; breuiat.Petronius,atq; vrbana progne,quæ circũ gramina fusæ.Vergil.positione produxit dicens.& manibus progne pectus signata cruentis. Producunt conor.aris.vnde est conatus.us.Ouid'.de remed'.Sed quid præcipue nostris conatibus obstet.Cone.es.insula istri fluuij.Lucanus in.iiij.barbara cone sarmaticas,vbi perdidit aquas.Conopæum conopæi.Iuuena.vt testudineo tibi lentule conopæo.Est enim spondeus in quinto loco. Conus coni.Ouid'.iij.metamor.tegmina mox capitum picto mutantia cono.& pro cypariſſi galla: vnde coniferæ dictæ sunt a Vergilio. Donum doni.Verg.in buc.physulam damætas dono mihi quam dedit olim. Donec.Verg. in bucco.cogere donec oues.Monychus monychi,ex centauris.Iuue.quãtas iaculetur monychus ornos. Nonus.a.um.& inde nonæ nonarum.Verg.v.æneid'.Propterea si nona diem mortalibus almũ.Ouid.i.fasto.nonarum tutela deo caret omnibus istis. Pronus prona pronum. Oui.j.meta.me miserũ ne prona cadas.Pono.is. Ver. in bucco,quoniam tibi pocula ponam.

Dolĩ.ij.Dolon,onis.Moles.is.Molior,iris.Moly,yos.Nola,æ.Nolo verbũ. Olearus.i. Olenos.i. Olim aduerbi.Prolixus.a,ũ.proles.is, polypus.i, polidamas,antis,sol⁹,a,ũ,Solor,aris. Solers,ertis, Solẽnis solemne, Spoletiũ spoletij.Tmolus,oli.

O.añ.m.lõga est,vt Doma,atis,vomer,eris,vel vomis,Como,is.Comessor,aris,Breuiãt vero Bromius,ij.Coma,æ,Comes,itis.Chromis,is, Comedo,is,Dis,i.Dom⁹,us.Domo,as,Glomero,eras. Homo,inis.Homer⁹.i.Nomas,adis. Omasum,i. Omitto,is.Stomach⁹.i.tomos&ab eo cõposita& deriuata.vt Atom⁹.i,ptom⁹.i.tomacula.vomo,is.

O.ante, n, breuis est.vt Bonus, a.um. Moneo.es, Producunt Conor,aris.Cone,es.Conopæum,i. Conus,i.Donum,i.donec, Monychus,i, Nonus nona nonũ.Nonæ,arũ, Pronus,a.um. Pono.is.

Pone præpſitio & aduerbium. Idem.ij.æñ. pone legunt ſinuãtq; immenſa volumina terga. Zona.æ. Hora, ibit eo quo vis, qui zonam perdidit (inquit.) A gonia, quod interpretatur angulus cõpoſita & deriuata, ideo pducũt quia per.p.mega ſcribuntur, nam a gonus, qd' eſt genus ſiue genu breuiant: vt in mediis dicetur, ſed a phone, quod interpretatur vox, ideo producunt, quia per.o.mega ſcribuntur, vt phonaſcus. Sidonius Apollinaris tñ breuiauit in morte Claudiani, dicẽs. Pſalmorũ modulator & phonaſcus, quare antiphona penultima longa ac in eodem accẽtu acuto, vel circunflexo proferẽda. Nam a phonos, quod eſt mors breuiauit, vt tiſiphone, perſephone.

¶ O. ante.p. breuis eſt, vt opis opem ab ope, Opis vero pro nympha producit: vt paulopoſt dicemus. Sopor ſoporis. & ſoporo ſoparas, breuiant: cum ſopio ſopis producat, vt ſtatim dicetur. Producunt vero copa copæ nomen fœminæ apud Vergilium celebratæ opere, quod illius nomine inſcribitur. Copia copiæ. Idem.ſ. æñ. poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi. Copula copulæ. Ouid'. vij. metamor. copula detrahitur canibus. Copo coponis. Martialis. Callidus impoſuit nuper mihi copo rauenæ. Cophos, quod interpretatur ſurdus. Idem, quattuor & cophon paula proſopõ amat. Dropax dropacis. Martia. pſilotro faciem lauas & dropace caluam. Opis nympha. Vergilius. iiij. georgicorum. Atq; ephyre atq; opis atq; Aſia deiopeia. Opilio opilionis. Verg. in bucolicis, venit & opilio tardi venere ſubulci. dicitur etiam & vpilio, onis, immo opilio debuit breuiare, vpilio vero producere. Opperior opperiris & opportunus. a. um. per duplex. pp. ſcribuntur. Populus populi, pro arbore. Vergilius in buccolicis. populus Alcidæ gratiſſima vitis Iacchо. Popeanum popeani. fucus quidam. Iuue. pane tumet facies, aut pinguia popeana. Eſt enim ſpondeus in quinto loco. Propago pro filio breuiat. Verg. vj. æñ. Vobis Romana ppago. & Ouid'. ij. meta. Per quæ tua vera propago. Pro vite pducit. Verg. ij. geor. Preſſos ppaginis arcus expectãt. Propino. as. tum. breuis reperitur, vt apud Iuue. quando propinat Virro tibi, ſumitq; tuis cõtacta labellis. tũ longa, vt apud Martial'. cœnat, propinat, poſcit, negat, innuit, vna eſt. Pſophis, idis. Ouid. v. meta. Vſq; ſub orchomenon pſophidaq;. Sopio ſopis. Verg. ſ. æñ. Hunc ego ſopitum ſono ſuper alta cythera, cuius compoſitum ſemiſopitus. a. um. eadem breuiat Ouid. ij. amorum. purpureo iacuit ſemiſopita toro, niſi forte legendum eſt ſemiſopora ſono. Idem in epiſtola ariadnes. Theſſea præſſuras ſemiſopita manus, ex quo ſuſpicamur primam habere indifferentem. Itaq; de induſtria breuem poſuimus quodam in loco, vbi patriam ſalutauimus, hic fuerant cunæ, quæ me ſopiere iacentem. Stlopus. i. Perſi. nec ſtlopo tumidas intendis rumpere buccas. Scopæ. arũ. Mart. in apophoretis. in precio ſcopo teſtatur palma fuiſſe. ¶ O. ante.q. breuis eſt. vt loquor loqueris. coquo coquis. ¶ O. ante.r. breuis eſt, vt chorus, cum ſignificat multitudinem coæuorum, quod ideo poſuimus, quia pro vento qui ſpirat ab occidenti æſtiuali: primam producit: vt ſtatim dicetur. Cora. æ. quoq; antiquiſſimum Italiæ oppidum primam breuiat dicente Verg. vj. æñ. Bolamq; corãq;, nam coram præpoſitio ſiue aduerbium producit. Idem. j. æñ. poſtq̃ introgreſſi & coram data copia fandi. Corus cori, pro vento qui etiam caurus dicitur. Idem. v. æñ. condunt vbi ſydera cori. Colume. frigoribus gelidis iraq; obnoxia cori. Corycus coryci oppidum & mons Siciliæ, vnde eſt corycius. a. um. Luca. in. iij. coryciumq; patens exeſis rupibus antrum. corytus corythi, pro pharetra. Verg. ix. æñ. corytiq; leues humeris & lætifer arcus. Sill'. vij. puni. paruulus ex humero corytus & aureus arcus. Coralium. lij. Ouid'. iiij. meta. nunc quoq; coralijs eadem natura remanſit. Idem in. xv. ſic & coralium quo primum cõtigit auras. Claudianus tamen breuiauit, dicens. mergit ſe ſubito velliq; coralia chloe. Sidonius quoq;, lactea punicco ſinuãtur colla corallo. Chloreus nomen propri. viri apud Verg. Doris. idis. dea marina. Verg. in buc, doris amara ſuam non intermiſceat vndam. Doricus. a. um. Idem. ij. æñ. panduntur portæ iuuat ire & dorica caſtra, Dorion dorij oppidum magneſiæ. Lucanus in. vj. dorion ira flebile pieridum. Papi. iiij. theba. geticos quos flebile vati dorion. Et a doron, quod interpretatur haſta, a quo eſt doriphorus primam breuiauit. Hora horæ pars dici. xij. ſiue noctis. Verg. in more, iam nox hybernas bis quinq; peregerat horas. Morus pro arbore. Ouid'. iiij. metamor. ardua morus erat niuei vberrima pomis. & pro pomo. Horat. qui nigris prandia moris fiet. Morio pro tardo & ſtolido natura. Martial'. morio dictus erat viginti milibus emi. Morari quoq; prima longa eſt huiuſmodi quempiam eſſe. Sueto. in nerone de claudio, morari eum inter homines deſiſſe producta prima ſyllaba iocabatur, hoc eſt morionem eſſe. Noricum norici regio Macedoniæ, Dalmatiæ contermina. Verg. iij. georgicorum. tum ſciat aerias alpes & norica ſi quis. Ouid. xiiij. metamor. durior & ferro, quod noricus excoquit ignis. Ora oræ pro extremitate. Verg. ſ. æñ. Troiæ, qui primus ab oris. Oro oras. Idem in eodẽ. oramus prohibe infandos a nauibus ignes. Orythia orythiæ. erichtei regis athenarum filia. Vergil'. iiij. georg. atq; getæ, atq; ebrus. atq; actias orithya.

Pone prępoſitio & aduerbium. Zona. ę. & gonia quod interpretatur angulus, & phone quod eſt vox, & ab eis compoſita & deriuata, vt Trigonus trigona trigonum, Phonaſcus phonaſci. De quibus in mediis ſyllabis dicetur.

O. ante. p. breuis eſt, vt Populus. uli. Opis opem, ab ope & in plurali opes. Sopor ſoporis. Producũt vero Copa copę. nomen proprium fœminæ. Copia copiæ. Copula copulæ. Copo. onis. Cophos cophi, ſurdus. Dropax. pacis. Opis, is. Nympha, Opilio opilionis. Populus populi. pro arbore. Popeanum popeani. propago, p vitæ. Propino pro pinas indifferẽtem habet. Pſophis pſophidis. Scopæ ſcopearum. Sopio ſopis. Stlopus ſtlopi.

O. ante. q. breuis eſt, vt Loquor loqueris. Coquo coquis, Quoq;.

O. ante. r. breuis eſt, vt Chorus chori. Cora. æ. oppi. Italiæ. Producunt vero Chorus chori, pro vẽto argeſte. Coram præpoſitio & aduerbium. Corycus coryci. Coritus coriti. Coralium. ij. Cloreus. i. Doris. idis. Doricus. a. um. Dorion. ij. doron, hoc eſt donũ ſiue palmus. Hora. æ. Morus. i. Morio morionis. Noricũ. i. Ora æ. Oro as. Orithya. æ.

Orion.onis. Luca.in.j.armatumq; auro circūſpicit oriona. Flaccus.j.argo. non meus orion nec ſæu⁹ pleiade taur⁹. Vergi. vij.æneidos. vbi orion hybernis tūdit̃ euris. Idem tamen breuiauit in primo dicens: cū ſubito aſſurgens fluctu nymboſ⁹ oriō. Et in.iiij.dū pelago deſeuit̃ hyems & aquoſus orion. Oricū. Luca. in.iij.tū qui Dardaniam tenet oricon, Prora,æ. Verg.j. frangūtur remi: tū prora auertit ab vndis. Sorex.icis. Seren⁹, ſi prægnans art⁹ captiua ſoricis edit. Thorax.acis. Verg.xj. eñ. Bis ſex thoraca petitū pfoſſumq; locis. Et habentia, l. ante. o. vt lorū. &c. ¶ O. ante. s. longa eſt, vt Moſes. Iuue. Tradidit ar cano quodcūq; volumine Moſes. Apd Siliū Moſes alte lib, xv. breuiatur: decidit enſe Moſe. Proſa.æ. Auſoni⁹ ꝓſa Aſiæ in cauſis numeros imitata choroꝝ. Breuiant vero coſæ. arū. vrbs Thuſciæ. Ver. vij. æñ. quiq; vrbē li quere coſas. Coſyra.æ. inſula in mari ſiculo. Oui. iij. faſto. fartilis & melite ſterili vicina coſyræ. Doſis quod interpretatur datio. nā ꝑ. omicrō ſcribitur a græcis. vn de eſt antidoſis ꝑ ātidoto. Moſa fluui⁹ Galliæ, Sidoni⁹. Rhen⁹, Arar, Rhodan⁹, Moſa, Matrona, Sequana, Le dus. Oſyris. idis. Tibull⁹. prim⁹ aratra manu ſolerti fe cit oſyris. Proſeucha.æ. Iuue. cde vbi conſiſtas in qua te q̄ro ꝓſeucha. Proſymna.næ. vrbs Theſſaliæ. Papi. li. iiij theba. hinc armat lariſſa viros hinc celſa ꝓſymna. Po ſui præter itū a pono. is. cui⁹ in præſenti prima fuit lō ga. Ver. iij. æñ. hinc & naricij poſuerunt mœnia locri. Roſa.æ. Idem in roſis: ambigeres raperet ne roſis tunc aura ruborem. ¶ O, ante. t. breuis eſt, vt not⁹. i. ventus a meridie ſpirās; q̄ latine dr auſter. Vergi. j. æñ. tris not⁹ abreptas in ſaxa latētia torq̄t. Noth⁹ quoq; qd interpre tatur ſpuri⁹. Oui. ī epla phedræ, cur nīſi ne capes regna paterna noth⁹. Noto. tas. Ver. in buc. parta meæ Vene ri ſunt munera nāq; notaui: q̄ exempla ideo poſita ſūt: qa not⁹. ta. tū, participiū a noſco. cis, primā ꝓducit ex regula generali ſupinoꝝ duas ſyllabas habentiū. go thus quoq; breuiat, tametſi apd græcos p. tt. duplex vlti mo aſpirato legatur. Breuiāt quoq; botr⁹ botri. & bo tryo, onis. qa ꝑ omicrō ſcribitur. Goth⁹. i. Auſoni⁹, hic poſſem victos inde referre gothos. Producūt vero clotho cloth⁹. Iuue. hæc exempla para fœcilib⁹ at mea clotho. Cote ſiue co tes, oppidū Mauritaniæ ꝓducit primā: qa ꝑ o. longū a græcis ſcribitur, vt Pli. lib. v. & Strabo. Cotidian⁹ quoq; ꝓducit, Cō iugis in culpa flagrabat cotidiana. Mar. tī breuiauit dicens: cult⁹ findone non cotidiana. Et alibi leuis dropace tu cotidia no. Lotos loti, arbor & nympha in illā verſa. Ouidi. ix. meta. Florebat aquatica lotos, & ibidem: lotos in hāc nymphæ fu giens obſcœna priapi. Proteus, i. Hora. quo teneā vultus mutātem ꝓthea nodo, & a ꝓtos qd' interpretatur prim⁹ compoſi ta: ſic vt ꝓtogenes, ꝓtomartyr, ꝓtoclitus. Sotades. is. Marti. periclitatur capite ſotades noſter. Totus. Idem. tota mihi dor mitur hyems. ¶ O. ante. u, conſonantem breuis eſt, vt ouis. is, nouus noua nouū, ꝓducit vero ouū oui. Horatius, longa quib⁹ facies eſt ouis illa memento.

Orion orionis. Oricos oppidū. Prora, ræ. Sora. ræ. Soracte. ctis. Sorex. icis. Thorax thoracis. Et habentia, l. ante, o. vt Lorum lori. Gloria glorię. Ploro ploras,

O, ante. s. longa eſt; vt Moſes moſis. Proſa, æ. Breuiant vero Coſæ coſarum. coſyra coſyre. doſis; hoc eſt datio. Moſa moſę. Oſyris. yridis. Proſeu cha proſeuchę. proſymna. næ. poſui ꝑteritū a Po no ponis. Roſa roſæ,

O, ante. t. breuis eſt; vt Notus ventus. Nothus no thi. ſpurius. Nota notæ; & Noto notas. Botr⁹ bo tri, Producunt vero clotho clothus. Lotos loti. Poto potas. Prote⁹ protei. Sotades. dis. Tot⁹. ta. tum. Eta protos, quod interpretatur primus cō poſita; vt Protogenes. is.

O, ante, u, conſonantem breuis eſt; vt ouis; nouus noua nouum. Producit vero ouum oui.

VAnte. b. breuis eſt; vt Ruber. a. um. Produ cunt vero Bubulcus. ci. Bubo, onis. Bubal⁹ bubali. Bubaſtus bubaſti. Iubilus iubili. Lubri cus. ca. cum. Nubes nubis. Nubo. bis. Pubes pu bis. Rubigo rubiginis. Suber ſuberis. ſubula. lę. Tuber tuberis. Vber vberis.

O, ante. l. breuis eſt; vt Lolium lolij. Polio polis. Olus oleris. Colo colis. Volo vis. Molo molis. Holus holeris. Polus poli. Polenta. Polypus polypi. Polydamas. antis. Polydorus. ri. Polyxena. næ. Polyphemus. mi. Polyclitus. ti. Polymnia. æ. Polyhymnia. æ. Polyxo. onis. Polyphonte. tes. Polymeſtor. oris. Polymeſtoreus. rei. Polydectes. tis. Polydeuces. cis. Polydora. æ. Polyphemides. dis. Polyphemus. mi. Polyphonte. tes. Polyxo. onis. Polyxena. næ. Polyxenides. dis. Polyxenis. idis. Polyxenius. nij. Polyxenus. ni. Polyxo. onis. Polyxo. onis. Polyxo. onis

¶ V.ante.c.lõga eſt,vt duco.is.& ab eo cõpoſita,vt deduco.is induco.is.ſed educo.as,breuiat et ſi a duco.is,cõpoſitũ videat Ver.i.ix.æñ.quattuor hic iuuenes totidẽ quos educat vfens.Luceres quoq; pducit.Oui.v.faſt.quoſq; vocãt rãnes luceribuſq; ſimul.Prop.tñ breuiauit dicẽs:rhãneſq; viri lucereſq; colõi.Breuiãt vero.Cucufas.atis.Prudẽ.carmeli cõtẽptorq; necis cucufas.Cucul9.i.p aui.& cuculo.as.p eo qđ eſt ipſã auẽ canere.Oui.de philo.et cuculi cuculãt:fritinit rauca cicada.Cucul9.i.& cuculla.æ.p capitis tegmine.Mar.illine cucullo pſpicit caput tect9,eſt enĩ trimetrũ iãbicũ.& alio loco ĩ carmĩe phaleu.

tico,& thuris pipiſq; ſis cucull9: Cucuma, æ. Idem ad quartũ cucumã fecit octacili9.Cucumis.eris.ver.ĩ copa.& pẽdet iũco cerule9 cucumis.Cucurbita.æ.Iuue.iãpridẽ caput hoc vẽtoſa cucurbita q̃rat.Cucurrio,is.Oui.cu currire ſolet gallus.Ducẽti.æ.a.et Duceni.æ. a. Hora,ſ. ſer.hẽbat ſæpe ducẽtos ſæpe decẽ ſeruos.Iucũd9.a.ũ.qđ a iuuo nõ a ioco deriuatur.Iuue.nã p iucũdis.a.q.d.d. Lucrũ.i.natura p̃mã breuiare ex diminutiuo cognoſci m9.Hor.ſ.epiſ.qd pure trãqllet honos an turpe lucellũ. Lucrinũ quoq; eadẽ rõncibreuiat.Mar.oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata lucrino,nã poſitiõe,Ver.pduxit.ij.ge. an memorẽ port9 lucrinoq; addita clauſtra.Lucerna.æ. tametſi a lucco.cs.deriuẽt.Iuu.hæc ego nõ credãvenuſia digna lucerna.Luceres Romuli milites.Prop.li. iiij.hic tities rhãneſq; viri lucereſq; colõi.Lucumo.onis.Auſo.ſa mij lucumonis acumẽ.Sucerda.æ.Luci.hic ĩ ſtercore humi ſtabulis fimo atq; ſucerdis. V.ãte.d.lõga ẽ,vt rudo. is.Perſi.findit arcadiæ pecuaria rudere credas.Oui.iſa ſto,ĩtẽpeſtiuo cũ rudit ille ſono.Ver.vij.æñ.breuiauit dicẽs:ſera ſub nocte rudẽtũ,vbi Ser.inqt,rudo naturaliter lõgã habere primã:ſyſtolẽ ergo fecit.Rudẽs.tis.quoq; p fune.Idẽ breuiauit ĩ.ſ.dicẽs,iſeqtur clamorq; virũ ſtridorq; rudẽtum.Breuiãt vero pudor.oris.& pudet.bat. Verg.iiij.æñ.ãte pudor q̃ te violẽ:aut tua iura reſoluã. Rudis.e.p re noua.Oui.ĩ epla penl.q̃ tãtũ lanas nõ ſinit eſſe rudes:hĩc eſt erudio.is.quaſi extra ruditatẽ pono.Rudis quoq; p virga prætoris breuiat.Hora.ſ.epiſ. ſpectatũ ſatis & donatũ iã rude q̃ris.Sudes.is.Ver.vij. æñ.ſtipitib9 duris agitur ſudib9 ve præuſtis.Studiũ.ij. Oui.ſingula dũ narrat curſu ſtudioq; loq̃ndi. Tuder. eris.oppi.Italiæ.Tuders.ertis. poſſeſſiuñ ab eo. Sill.iiij. punico.& gradiui colẽ celſo de colle tudertem. Idem in ſexto deuexũ lateri pẽdet tuder.

V,ante,c,longa eſt;vt Duco ducis.Luceo,es. Breuiant vero Cucufas.atis,Cuculus.li.Cuculo.las. Cucullus cuculli,Cucuma cucumę,Cucumis cucumeris.Cucurbita cucurbitæ.Cucurrio.is.Ducenti.æ.a.Duceni.æ.a.Iucundus.a. um. Lucerna.æ.Lucrum cri.Luceres.lucumo.onis. lucellum.li. ſucerda. æ.

V.ante.d.lõga eſt;vt Rudo.is.Ludo.dis. Breuiãt vero;Pudor.oris.Pudet pudebat.Rudis.de.Rudis.dis. virga prætoris.Rudens rudẽtis.Sudes ſudis.ſtudium ſtudij.Tuder tuderis,Tuders tudertis.

V,ante.ſ,lõga eſt,vt Vfens vfentis.Bufo bufonis. Breuiãt vero Rufæ rufarum.

V.ante,g.longa eſt;vt iugerum.ri, Nugæ.arum. Breuiant vero Fugio fugis.Fuga fugæ.Iugũ iugi,Iugis iuge.Pugil pugilis,Turguriũ turgurij.

V.ante,l,breuis eſt;vt fulix fulicis, Producunt vero Culus culi.Dulichium dulichij. Fuligo fuliginis.Iulius iulij.Mulus muli.Mula mulæ.Puleiũ.i.Pulex pulicis.Thule thules.Vligo. ginis.

V,ante,m,lõga eſt;vt Humor humoris;Humidus humida humidum.Humanus humana humanum.Iumentum iumenti.Breuiant vero cumulus cumuli.Crumena crumenæ.Humus humi. Humerus humeri.Numa numæ. Numãtia, æ.

V.ante.f.longa eſt,vt vfens,entis.flu.Italiæ.Ver.vij.æñ.atq; in mare cõditur vfens.Idẽ quoq; in alio loco p noĩe pprio viri poſuit, Bufo.onis.Idẽ.ſ.geor. inuẽtuſq; cauis bufo:& q plurima terræ.ſunt q buſſo.onis.p duplex.ff.ſcribãt.Breuiat rufe.arũ.Ver.vij.æñ.quiq; rufas bas tauũq; tenẽt.¶ V.ãte.g.lõga eſt,vt iugerũ.i.nugæ.arũ.ruga,æ.Breuiãt vero fugio.is.& fuga.æ.Ver.ſ.buc. quẽ fugis ab demẽs.Iugũ.i.quo boues iugũtur:& p mõtis ſummitate:& p nauiũ trãſtro:& p telæ axe.Ver.in buc,aſpice aratra iugo referũt ſuſpẽſa iuuẽci.Iugis.e.p eo qđ eſt ſubiugo,vnde iugo,as.& bijuges,quadrijuges.Nã iugis p aſſidu9 primã pducit. vt Hora.ij.ſer.vicin9 iugis aq̃ fons,Iugul9 quoq; breuiat primã:vnde iugulo.as.Hora.vt iugulẽt hoĩes ſurgũt de nocte latrones.Pugil apđ Sidoñ.primã breuiat dicẽs.Sparta terapnea pugilẽ cũ gymnade pinguẽ.Pru.ĩ ſymmachũ pduxit dicẽs. vnctis pugilib9 miles pugnabat ethruſcis:& Iuue.nec pugilares defert ĩ balnea rauc9. Hymnograph9 quoq; in dimetro iãbico breuiauit dicẽs:mũdũ pugillo cõtinẽs.Tuguriũ.ij.Iuue.paupis & tuguricõgeſtũ ceſpite culmẽ.¶ V.ãte.l.breuis eſt. vt fulix.icis.ſiue fulica,æ.Auiẽ.in ara.& cũ parua fulix trepido volat arna volatu.Verh,ſ.geor.ĩ ſicco ludũt fulicæ.Producũt vero cul9.i.Mar.nõ culũ neq; enĩ cul9 eſt q nõ cacat olim.Dulichiũ.ij.Ver.iij.æñ.dulichiũq; ſamoſq; & neritos ardua ſaxis.Fuligo.inis.Ver.in buc.ſemp & aſſidua poſtes fuligine nigri.Iuli9 iulij.Idẽ.ſ.æñ.Iuli9 a magno demiſſum nomẽ Iulo.Mul9.li.Mula.læ.Puleiũ.Seren9 produxit dicens,puleiũ vt potens vna ſuper aure locabis.Mar.quadrima nigri nec coro na puleij.Pulex.icis.Idẽ in diſt.mordẽte moleſto pulice.vel ſi qd pulice ſordidi9.Thule.es.inſula q̃ ab alijs d'r thyle.Ver.ſ.geor.tibi ſeruiat vltima thule.Vligo.ginis.Ver.ij.ge.atq; p̃guis hum9 dulciq; vligine læta.Pulip9 p polyp9 & polidamas p polydamas,& polyxena legim9 apđ poetas:vt ſyllaba breuis pducatur.¶ V.ãte.m,lõga eſt,vt humor.oris.Humid9.a.ũ. q̃ ideo poſuim9:qa ab humo ĩ quo prima breuis eſt deriuata vidẽtur.Ver.ſ.geor.atq; exudat inutulis humor.Idẽ in eodẽ:humida ſolſticia atq; hyemes optate ſerenas agricolæ.Human9 quoq; tametſi ab hoĩe deriuatur,in quo prima breuis,primã pducit.Iumentũ.Iuuenalis.ſed iumenta vocãt.Breuiant vero cumul9.i.Vergi.ſ.geor.Cumuloſq; ruit male pinguis arenæ.Crumena crumenæ.Iuuenalis:te deficiente crumena.Humus.i.Ver.ij.georgi.at quæ pinguis humus dulciq; vligine læta.Humerus humeri.Idem.ſ.æñ.Os humeroſq; deo ſimilis.Numa.æ.rex Romanor:.Iuue.hic vbi nocturnæ numa cõſtituebat amicæ.

Numanus.i.nomẽ viri apd Verg.ix.æñ.celebratũ,ſit ſatis ænide telis impune numanũ.Numerus.i.Verg.in buc,numeros memini ſi verba tenerẽ.Numiſma.atis.Hora.rettulit acceptos regale numiſma philippos.Rumex.icis.Ver.in more.Fœcũduſq; rumex:maluæ violæq; rubebãt.¶ V.ãte.n.lõga eſt,vt iuno.onis,fun9,eris.mun9 muneris.Breuiãt vero cuneus cunei.Iuueñ. digna tuo cuneis an hñt ſpectacula totis.Ver.ſ.geor.nã primi cunei ſcindebãt fiſſile lignũ.Cunicul9 cuniculi,tã p lepuſculo q̃ p viaſubterranea,Mar.gaudet i effoſſis habitare cuniculꝰ ãtris,Tunica,æ.Iuu.tũicã mihi malo lupini.¶ V,añ.p.breuis ẽ vt lupus.i. cupio.is.Suprem9 quoq;,Ouid.de triſti.nec mãdata dabo:nec cũ clamore ſupremo.Producũt vero cupa.æ.Iupiter iouis ſiue iupitris:quãquãſunt q vtrũq; p duplex.pp.ſcribãt.Nup aduerbiũ.Ver.in buc.nõ vereꝝ egonis nup mihi tradidit egõ.Pup9.i.& pupa et pupula & pupill9 & pupilla.Mar.dicit ſe vetulã cũ ſit cærelia pupa.Perſi9,nẽpe hoc qd veneri donata a virgine pupa.Pupula,æ.p eo qd quidã dicũt pupilla.æ. Ouid.de amore,ſuſpicor & fama eſt oculis quoq; pupula duplex. Pupill9.i.Iuue,pupilli pſtrãtis:at hic dãnat9 inani.Rupes.is.Vergi.in buc.nec tantũ phœbo gaudet parnaſia rupes.Suppar9.ri. & Stuppa a plæriſq; p duplex.pp. ſcribũtur:qa pducũt primã:ſed ideo poſuim9 qa de orthographia nõ ſatis cõſtat.Scrup9.pi.vnde ſcrupul9.i. & ſcrupeus,a.ũ.Ver.vi.æñ.ſcrupea tuta lacu.Sed primã natura breuiari pbat Priſcian9 de põderib9 dicẽs: drachma vocãt ſcrupulum noſtri dixere priores.A.buparticula q̃ in cõpoſitiõe magnũ apd græcos ſignificat, pducũtur cõpoſita,vt bupeda,bupal9,bucẽtaurus,bupreſtis,vpilio quoq; rõne pauloãte dicta pducitur,Vergi.in buc.venit & vpilio.¶ V.ãte.r.lõga eſt, vt curio.onis,nomẽ viri.Luca.curio ſicanas trãſcẽdere iuſſus in vrbes.Breuiãt vero curius.ij. Iuue.q ſimulãt curios & bacchanalia viuũt.Cures.iũ.oppidũ Sabinor. Ver.vi.æñ.curib9 paruis & paupe terra.Curetes.tũ.ppli ſunt Dalmatiæ.Luca.in.iiij.illic bellaci cõfiſus gẽte curetũ. Nã p cretæ ppłis pducit.Verg.iiij.geor.curetũ ſonitus crepitãtiaq; æra ſecutæ.Curulis.æ,a curru. Luca.in.ſ. Vãcuæq; loco ceſſere curules.Iuueñ.ſellas donare curules.Duri9.ij.fluui9 Hiſpaniæ.Silli.i.i.Hinc certãt pacẽ le tibi duriuſq; taguſq;.Furio furis, ſiue furo furis.& furor.Lucan9, qs furor o ciues.Muria.riæ. Hor.ſ.ſer.qd pingui miſcere mero muriaq; decebit.Nurus.rus.Ver.ij.æñ.Dardanis & diues Veneris nurus.Spuri9.ij.Auſoni9,quiq; notas ſpurijs verſib9 apoſuit.¶ V.ante.s.lõga eſt,vt puſio puſionis.Iuue,qd tecũ puſio dormit.Buſiris lõga & breuis repitur.Vergi.neſcit buſiridis aras.Papi.lib.xij,nõ trucib9 mõſtris buſiri infandũq; dediſti.Breuiãt vero fruſino.onis oppidũ Italiæ.Iuueñ.aut fabrateriæ dom9:aut fruſinone paretur.Puſill9.a.ũ.p paruus.Hora.dij bene fecerũt inopẽ me quodq; puſilli.Suſurr9.ri.Ver.in buc.ſæpe leui ſomnũ ſuadebit inire ſuſurro.Suſanna fœmina in ſacris litteris quãq̃ videtur a ſuſis dicta. Claudian9 in epigrãmatis breuiauit,ſancta Suſanna ſua.¶ V.ãte.t.lõga eſt,vt Vtor, Gluten,quãquã Vergi.de Mecœnatis obitu breuiauit dicens. cõglutinãtur aq̃.Breuiãt vero cutis.is.Mart.de cute qd faciat ille vel ille ſua.Frutex.icis.Oui.in.iij.de arte. hos ego q canẽt frutices violaria vidi.Futuo.is. Auguſt9 apd Martialẽ,qd futuit glaphyrã Antoni9 hãc mihi pœnã Fuluia cõſtituit ſe quoq; vti futuã.Lutũ luti.Hora.ſ.epła.Vixiſſet canis immũdus vel amica luteſus. Mutina mutinæ.Luca.in.i.His cæſar peruſina fames:mutinæq; labores.Mutilus mutila multum.Oui iij.de arte. turpe pecus mutilum turpis ſine gramine campus.Mutonis.a quo mutoniatus.ata.atum.Marti.dormis cum pueris mutoniatis : eſt enim carmen phaleuticum. Horatius tamen primo ſermonum producit dicens.Huic ſi mutonis verbis mala tanta videntis,Puteus putei.Iuuenalis,hortulus hic puteuſq; breuis nec reſte mouendus.Putus puta putum,ſi Gellio credimus qui a puto putas declinat lib.ix.noctium aticarũ.Putris.e. quod primam habere breuem oſtendit.Ouid.in primo de ponto dicens.Eſtur vt occulta vitiata putredine nauis.Idem.xv.metamorpho.Putrefacta eſt ſpina ſepulchro.Puto.tas.ſiue p eo qd eſt cogito cogitas,ſiue p eo qd eſt arbores purgo. Ruteni.orum.populi Germaniæ.Luca.in pri.ſoluuntur flaui longa ſtatione ruteni.Rutilus.a.um,rutilo.as.Vergi. hæc modo q̃ toto rutilauerat igne comarũ.Rutuli populi Italiæ antiqſſimi.Idem.ſ. æneidos,ternaq; trãſierint rutulis hiberna ſubactis.Rutulus viri nomen tũ breui tũ longa legitur.Ouidi.vi.faſto.hæc tibi præpoſito memorãt dixiſſe rutuli.Marti. famæ rutilum ſuæ relinquas.Rutuba,bæ.fluui9 Italiæ.Lucan9 in.ii.vnda facit rutubãq; cauũ dilabitur inde.Rutrũ.i.qd ex rutello colligit. Lucil.frumẽtari9 eſt.medicũ his ſecũ atq; rutellũ.Rutupe oppidũ Britãniæ littorale.Idẽ rutupinaq; littora feruẽt.& Iuue. rutupino ve edita fundo.Vter.a.ũ.& ab eo cõpoſitũ vterq;,vtraq;,vtrũq;.Vter vteris,qd tametſi in declinatiõe prima longa poſui:idcirco ſuſpicor primã habere natura breuẽ:qd ab eo vter9 deriuatũ breuiat.Ver.ij.æñ.ingemuit ſtetit illa tremẽs vteroq; recuſſo.Vtica.cæ,oppidũ Aphricæ.Lucan9 in.vi.nõ vticæ Lybiæ clades.Vti & ab eo cõpoſita,vt vtiq;,vtinam veluti,

¶V.purū.ante.u.cōsonantē longa est.vt Vua,vuidus.a.um.Verg.in buc.aut custos gregis,aut maturæ vinitor vuæ. Idē in eodem,vuidus hiberna venit de glande Menalcas,qđ si cōsonans præcedat.u.breuiatur.vt fluuius.ij.Pluuia.æ.Iuuo.as.

Ante.b.in mediis syllabis breuis est,vt Calaber ra,rum.alabandæ,arum.Producūt vero atabulus.li.ventus Apuliæ peculiaris.Horat.in primo serm. Ostentare mihi quos torret atabulus & quos,Barabas. Sedulius in paschali. Tunc colucre baal nunc elegere barabā,sed potius dicendum est per duplex.bb.scribendum esse, interpretatur enim filius patris,qđ si per.b.simplex scribatur breuis repitur. vt apud Marullū in clausula pētametri. mulciber est Barabas,Et verbalia in.abilis.vt amabilis.penetrabilis.& in.abundus,vt populabundus.amorabundus.errabundus.Verg.in buc.errabunda bouis vestigia.& in.abulū. finita:vt venabulū.li.incunabulum.li. tintinabulum.li. Verg.in.iiij.æn.lato venabula ferro.Idem. Iouis incunabula cretam. Iuue.tot tintinabula dicas.In. abrum. quoq; produci debere suspicor,quia semper reperio longam,vt velabrū,candelabrū.volutabrū.de dolabra nihil dico,quia dolabella reperitur breuis. ¶A.añ.c.breuis est,vt alacer.Producunt vero benacus benaci.lacus Italiæ. Verg.ij.georg.fluctibus & fremitu assurgens benace marino.Cloaca.æ.Iuue.pinguis torrēte cloaca. Iracundus,a.um. Hora.in poe.Impiger iracundus inexorabilis acer.Meracus.a.um. Idem.ij.epist.o.expulit heleboro morbū bilemq; meraco.Mustaciū,ij.Iuue.cœnam & mustacia perdas labente officio crudis donanda.Nouacula Mart,vel sæua nouacula nudet. Opacus opaca.um.Iuue.tanti tibi nō sit opaci. Pastinaca.æ.& pro pisce & pro radice hortensi.Macer. Est pastinacæ virtus in semine tantum. Pistacium pistacij ex nucum genere arbor.Palladius de arborum insitione,quin & amygdaleos subeunt pistacia ramos.Portulaca portulacæ.Macer.Andragenes græce quæ portulaca latine,Sarracum.ci.Iuue.Frigida circuagunt pigri sarraca bootæ,in.acrū.finita semper producere inuenio. vt simulachrū.ambulacrū.Et nomina in.aculū.vt tabernaculū.li.retinaculū,li. gubernaculū,li. & in.aceus.a.ū. vel.acius.a.um.vt ordeaceus.a.um. arstdinaceus. a.um. gallinaceus.a.ū,vinacium.cij. ¶A.ante.d.breuis est:vt bragada fluuius Aphricæ.Luc.iiij.Bragada lētus agit siccæ,sulcator arenæ. Producit vero cicada.æ. Verg. in buc.Sole sub ardēti resonāt arbusta cicadis. ¶A.ante.g.lōga est.vt imago.inis.carthago.inis.Breuiāt vero aruiragus.gi.Iuue.& de temone Britāno excidet aruiragus.rex fuit Britāniæ.Asparagus.i.Idē,asparagis qua despiciat cōuiua cauda.Chiragra.æ.Mart.sed nil patrono porrigit,hæc chiragra est. Lalage.es.nomen ꝓpriū fœminæ.Mart.desine iā lalage tristes ornare capillos,lalages quoq; cuiusdam meminit Hora.in odis. Mandragora mandragoræ. Colum. mandragoræ pariat flores mestamq; cicutam.Massageta. Lucanus in primo massagetem scythicus non alliget Ister.Patagia fluuius.Verg.iiij.æneid. Latiq; sonantem patagiam. Pelagus pelagi. Verg.Non illi imperium pelagi sæuumq; tridentem. Podagra.æ.Mart.litigat & podagra Diodorus flacce laborat. Vertagus vertagi. Idem in distich,non sibi,sed domino venatur vertagus acer. ¶A.ante.l.breuis est.vt Mænalus.i.Producūt verobie aqualiculus.Persius. pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat. hic Canalis. Vergilius. iiij. Georgicorum. Currentem ilignis potare canalibus vndam Omphale omphales. Propertius libro tertio. Omphale in tantum fame processit honorem.Sardanapalus. Iuuenalis.& Venere & cœnis & plumis Sardanapali. Stymphalum.vnde stymphalides. Claudianus. audieram memorandæ tuas stymphali volucres. Sandalium. Vergilius de obitu Mecœnatis.argentata tuos etiam sandalia talos,Et in.alis.vt verbalis verbale,vocalis vocale.Sacerdotalis sacrdotale.maialis maiale. ¶A.ante.m. breuis est,vt calamus calami.Producunt vero dictamum.i.Verg.xij.æneid. dictamum genitrix dictæa carpit abida.Et nomina verbalia in.amen.exeuntia.vt velamen.inis.certamen.inis.& exeuntia in.entum.vt armētum.i.nucamentum.i.firmamentum.i.Velamen. Iuuena.clari velamen honoris,inde velamentum. Lucanus.in. viij. fluxu virorum velamenta vides.

V.purum ante.u.cōsonantem longum.est,vt vua, quod si consonans precedat breuiatur,vt fluuius fluuij,Iuno.as,Pluuia,æ.

¶De mediis Syllabis. Cap.v.

Ante,b.in mediis syllabis breuis est,vt Calabria,æ.Syllaba.bæ.Producunt vero Atabulus.i.& verbalia in.abilis.desinentia,vt Amabilis,e.& in.abundns.a.ū.vt Populabundus.a.um, &in. abulum; vt Incunabulum,li. Venabulū.i. Tintinabulum,li.& in.abrum;vt velabrum.

A.ante.c.breuis est,vt Alacer.cris.Producunt vero benacus.ci. Cloaca,æ,Iracūd⁹,a.um.Meracus,a. meracū.Mustaciū,ij.Nouacula,æ. Opacus,a,ū. Pastinaca,æ.Pistacium.ij.Portulaca,æ.Retinaculum retinaculi.Sarracū.Et nomina deriuata in.acrum,vt Lauacrum. Simulacrum. Ambulacrū; vel in.aculum,vt Gubernaculum gubernaculi, Et in.Aceus.a.um;vel acius,a.um, vt Ordeace⁹ ordecea.um.Gallinaceus,a,um. Vinacium.ij.

A.añ,d,breuis est;vt bragada flu,pducit ỹo cicada,

A.ante,g,longa est,vt Imago,ginis. Indago,as,vel indago,ginis.Breuiāt vero Aruiragus.i, Asparagus.i.Chiragra.æ.Lalage.es.Mādragora.æ.Massageta.æ. Patagia.æ. Pelagus.gi. Podagra. græ. Vertagus.gi.Et nomina composita ab agorazo. quod est Emo.is.vt Pytagoras. Anaxagoras.Et ab ago;quod est duco,vt pædagogus, Synagoga.gæ.Paragoge.ges,Et a Frango;vt naufrag⁹. Et a Vagus vaga vagum,vt noctiuagus.

A.ante.l.breuis est,vt Mænalus.li. Ital⁹.i. Producūt vero canalis.Omphalē.Sardanapal⁹.Ptymphalus.Pandalium.Et in.alis.desinētia, deriuata a nominibus vel a verbis;vt Animalis.e. Venalis.e.

A.ante.m.breuis est,vt Calam⁹.i. Thalamus.i.Producūt.vero Dictamū.i.Et verbalia in.amen.siue .amentū.finita;vt solamē, iuuamē; iuuamentū;

Et hebręa ad declinationem noſtram reducta, vt Adam adamus.i. Abraam abraamus.i.

A.ante.n.longa eſt, vt inanis. Breuiãt vero Apidanus.ni. Balanus.ni. Clibanus.ni. Drepanũ.i. Dardanus.i. Eridan⁹.i. Galbanum.i. Hypanis.is. Hippomanes. Laganum.i. Libanus libani. Raphan⁹ raphani. Rhodanus.i. Et nomina græca in phanos vel phanes deſinentia, vt Stephanus.i. Epiphanus.i. Ariſtophanes.is. Sicanus ſicana ſicanũ & Cyane indifferentem habet.

A.ante.p.breuis eſt, vt Alapa.æ. terapne.es. Producunt vero anapis.is. meſapus.i. Priapus priapi. ſerapis.is. ſinapis ſinapis.

A.ante.q.breuis eſt, vt Tanaquil. Producunt vero nequaq̃ & vtraq; i ablt̃o; & vſq; quaq; aduerbiũ.

A.ante.r.breuis eſt, vt Cithara.ræ. Barbarus.a.um. Producũt vero Amaracus.ci. Amarus.a.ũ. Auarus.a.um. Cochleare.is. Denarius.ij. Tiaras.ę. Et Denominatiua in.aris, vel.arius.a.um. vt Auxiliaris.e. Antiquarius.a.um. Sextarius.ij. Sacrariũ.ij.

A.ante.s.breuis eſt; vt Petaſo.onis. Carbaſus.i. Producũt vero. Agaſo.onis. Amaſis.is. Omaſum.i.

A.ante.t.breuis eſt, vt Cyathus.i. Calath⁹ calathi, p ducunt vero Acathes.æ. p lapide. Aratus.i. Aratrum.i. Egathes inſulæ. Et ꝓpria nomina in ares. vt Phraates.is. Euphrates.is. Mithridates. Et denominatiua in.atus. vt ſenatus.

Armamentũ.i. Luc.in.ix.vincitur & nudis auertitur armamentis. Inde armamentariũ. Iuue. quicq̃d habent telorũ armamẽtaria cæli. Et nomina hebrea ad noſtram declinationem extenſione ſyllabarum reducta, quæ quia in fine accuuntur: in eadẽ ſyllaba retinent accentum. & ex conſequenti ratione latina eandem producunt. vt adam adamus. i. abraam abraamus. i. roboam roboamus. i. ¶ *A.ante.n.loga eſt. vt inanis. e. romanus. a.um. garganus. i. nec; enim vſq; breuiatur: vt quidam delirant. Breuiant vero apidanus. i. Luca. in. vj. apidanus nunq̃ celer niſi mixtus enipeus. balanus. i. atq; inde balanatus. a.um. Hora. iij. car. nec preſſa tuis balanus capillis. Perſi. balanatum gauſape pectis. Clibanus. i. quod nomen græcum eſt: interpretaturq; fornax. Drepanum. i. Verg. iij. æñ. Hinc drepani me portus & illætabilis ora. Dardanus filius Iouis. Verg. in. vij. Dardanus idæas phygiæ penetrauit ad vrbes. Eridanus. i. Verg. in. vj. plurimus eridani per terram voluitur amnis. Galbanũ. i. Iuue. cerulea indut⁹ ſcutulata, aut galbana raſa. Verg. iij. geor. galbaneoq; agitare graues nidore chelydros. Hypanis. is. Ver. iiij. georg. ſaxoſumq; ſonãs hypanis myſuſq; caicus. Hyppomanes. Idem in. iiij. georg. hyppomanes lentum diſtillat ab inguine virus. & Iuue. Hyppomanes carmeq; loquar, coctumq; venenum. Laganũ. i. Hora. j. ſer. refero laganiq; catinum, & ibidem laganum portantes œnophorumq;. Libanus. Sedulius in paſchal. ſemper habens frondes & tanq̃ libana cedrus. Raphanus. i. Catullus intrabunt raphaniq; mugileſq;, eſt enim carmen phaleuticum. Rhodanus. i. Ouid'. ij. meta. heſperios amnes rhenum rhodanũq; padũq;. Sathanas mediam producit ratione ſuperius dicta: quoniam dicitur à ſathã. Et noĩa græca in phanos vel phanes deſinentia, vt ſtephanus. diaphan⁹ diaphana diaphanũ. epiphanes. is. ariſtophanes. is. Hora. j. ſermo. cupolis atq; cratinus ariſtophaneſq; poctæ. Sicanus. a.um. mediam habet indifferentem. longam. vt apud Verg. v. æñ. Pida reor fraterna Erycis portuſq; ſycanos, breuem vt apud Ouid. in ibin. plurima quæ flãmas ſicanus ætna vomit. Cyane quoq; indifferentem habet, breuem apud Ouid. in. iij. de ponto. quãquã ſuis cyanem miſcet anapis aquis. Mart. ſic minimas intrant cyaneaſq; nates. longam apud Iuuen. cyanes plenos & tẽpeſtatibus vtres. Ouid. ix. meta. cognita cyane preſtãti corpore nympha.* ¶ *A.ante.p. breuis eſt: vt alapa. Terapne. es. oppidum laconiæ, nam breuiare Sillius Italicus oſtendit, vt diximus alias, cum dixit, nonnunq̃ affirmat terapneis ilion armis. Ouid'. in epiſt. paridis poſitione producit dicens. Rure terapneo nata puella phrygen. Producunt vero anapis Siciliæ fluuius. Ouid'. xiiij. meta. & cyanes & anapis & ortygia aretuſa. Meſapus. i. nomen eſt proprium viri a Vergi. in. æñ. celebrati. Priapus. i. Idem in buc. ſinum lactis & hæc te liba priape quotannis. Serapis. pis. deus ægyptiorum. Mart. vincebant nec quæ turba ſerapin amat. Sinapis. is. Columel. ſeq; laceſſenti fletum factura ſinapis.*

¶ *A.ãte.q. breuis eſt. vt tanaquil. Iuue. ante tamen de te tanaquil tua quando ſororem. Nequaq̃ vero produxit & vtraq; in ablatiuo, nam in nominatiuo & accuſatiuo breuiat.* ¶ *A.ante.r. breuis eſt, vt cithara. æ. barbarus. a.um. iſmarus. i. tartarus tartari. Producunt vero amaracus. i. Verg. j. æñ. idaliæ lucos vbi mollis amaracus illum. Amarus amara amarũ. Idem. j. geor. & amaris intyba fibris. Auarus auara auarũ. Hora. ſemper auarus eget. Cocleare. is. Mart. mittere cũ poſſis vel cochleare mihi, & in diſtichis, nũquid ſcis potius cur cochleare vocer. Denarius denarij. Mart. vnus ſæpe tibi tota denarius arca. Idem tamẽ alio in loco breuiauit dicens. Denarijs tamẽ hanc non amo baſſe tribus: Tiaras. æ. Verg. vij. æñ. ſceptrum ſacerq; tiaras, Iuue. phrygia veſtitur bucca tiara. Et denominatiua in arius aria ariũ, atq; ſubſtãtiue accepta in arius, & ariũ. vt ſextarius ſextarij, armariũ. ij. veſtiariũ veſtiarij, roſariũ. ij. Iuue. de quo ſextarius alter. Idem, aut apud iſiacæ potius ſacraria lenæ.* ¶ *A.ante.s. breuis eſt: vt petaſo. onis. carbaſus. i. pegaſus. i. Producunt vero agaſo. onis. Perſi. hic dama eſt non treſſis agaſo. Amaſis. is. Lucanus in. ix. non mihi pyramidum tumulis euulſus amaſis. Omaſum. i. Hora. ceu pingui tentus omaſo.*

¶ *A.ante.t. breuis eſt, vt cyathus. i. lapatus. i. carpartus. a.um. Producunt vero aratus. i. poeta græcus. Germanicus in aratũ. a Ioue principium magno deduxit aratu. & Ouid'. cũ ſole & luna ſemp aratus erit. Achates. æ. nomen propriũ viri celebratiꝰ & lapidis, cuius meminerunt Plini. atq; Solinus. Verg. j. æñ. ipſe vno graditur comitatus achate. Aratrũ. i. cuius mediam natura eſſe longam vel ex eo colligimus, qđ apud idoneos autores ſemp longa reperitur. tametſi a græcis aratron per omicrõ ſcribatur. & Petrus Riga quodam in loco breuiauerit. Egathes inſulæ in mari lybico Sillius. lib. j. puni. flore virens auet egathes abolere parentum dedecus: & in eodem opere ſæpe.*

¶ A.ante.u.cõſonantẽ longa eſt:vt cadauer.eris.papauer.eris. Batauus.a.um. Iuuenẽ.hic petit euphratem iuuenis domitiq; batani. & Mar.in diſti. & mutat latias ſpuma batana comas. Luca.tñ in.j.breuiauit dicẽs. Vangiones batauiq;truces quos ære recuruo. Patauiũ.ij. Vergili.primo æneid'.hic tamen ille vrbem patani.

E.Ante.b.breuis eſt,vt creb9.i.terebinth9.i.celebris.e.muliebris.e. Producũt vero coreb9.i. Ver.ij.æñ. Iuueniſq; corebus mydonides. Ephœb9.i. Iuue.armeni9 zalates cũctis narrat ephœbis. Perrhæb9.a.ũ.a perrhæbe vrbe Theſſaliæ.ſed p.æ. diphthongon ſcribitur. Oui.xij.meta.corpore nõ læſo perrhæbum cenea vidi;cenea perrhæbum. ¶ E.ante.c.longa eſt,vt imbecillus.a.um. qd' ex in & bacillus componitur in quo prima breuiatur. Breuiant vero illecebræ. Claudian9 in Ruffinũ. Illecebris capitur nimiũ. Seneca ſenecæ. Iuuenalis,a Seneca,q̃ piſo bonus q̃ cotta ſolebat. Senecio ſenecionis,eadem quoq; rõne breuiat. ¶ E. ante.d.longa eſt,vt teredo teredinis,vredo vredinis,albedo albedinis. Breuiant vero andromeda andromedæ. Ouidi. in epiſto. ſapph. Andromedæ patriæ fuca colore ſuæ. Eſſedũ.i. Vergi.tertio georgico. belgica vel molli meli9 ferct eſſeda collo. Lebedos. Horati. ſcis lebedos qd ſit. Peucedanũ.ni. Macedo macedonis. Luca. in qnto,in macedũ terras miſcens aduerſa ſecũdis. Tenedos tenedi. Vergi.ſecũdo æneidos,eſt in conſpectu tenedos notiſſima fama. Et ab hedra hoc eſt ſede compoſita:vt cathedra.æ.ſynhedra ſynhedræ,exhedra exhedræ, Martialis decimo epigrã. cũ cathedraticos portet tibi rheda miniſtros. Vnedo vnedonis.ideo breuiat:quia ab .vnus & edo componitur,Et a medeo.i.impero. vt Laomedon,Alcimedon. Et a cleos gloria, vt Empedocles. Sophocles. ¶ E.ante.f.indifferens eſt:vt tepefacio,liquefacio liquefacis,Horati.ſecũdo ſermo. matris iugulo ferrum tepefecit acutum,tepefecit ſecunda breui poſuit.longam Catullus poſuit dicens. Alta tepefaciet permixta flumina cede. Vergi.ſecũdo æneidos,illos patefactus ad auras, & Propertius nec flenti dñæ patefiant nocte feneſtræ. Veneficus ſemper producere reperitur:ſed id forte efficitur,quoniam ſi plures ſyllabæ breues concurrerẽt,vix poſſet recipi in hæc genera carminum quæ ſunt magis in vſu;aut quia in veneno ſecunda producitur. ¶ E.ante.g.breuis eſt,vt thelegonus.i.elegus elegi,vcalegon vcalegonis. Producunt vero Cethœgus cethœgi,nomen proprium viri Romani. tamen diphthongo,æ.ſcribitur. Iuuenalis, clodius accuſet mœchos.catilina cethœgum, ¶ E. ante.l.breuis eſt, vt obelus obeli,quod breuiare ex eo manifeſtũ eſt: quod a græcis per epſilon ſcribitur, & quod in diminutiuo illius a Virgilio in roſis breuiatur,cum dicit: hæc aperit ſummi faſtigia celſa obeliſci. Sepelio ſepelis. Perſius, iam pridem hunc ſepeli: tu reſtas: perge tacebo. Producunt vero phaſellus phaſelli Iuuenalis. Paruula fictilibus ſolitum dare vela phaſelis. Cybele tum breuiare tum producere reperitur. Vergilius tertio æneidos, Hinc matris cultrix. Cybeles, Coribantiaq; æra,cum vero producitur per duplex. ll. ſcribi conſueuit. Lucanus in primo, & lotam paruo reuocant almone Cybellen. Barbara vero in. el. finita quæ ad noſtram declinationem ſyllabæ extenſione reducuntur: producunt. vt Michael. Michaelus Michaeli. Iſrael. Iſraelus Iſraeli. ¶ E.ante.m.longa eſt, vt eremus eremi,nam per.e.longum in ſecunda ſcribitur a græcis, in quo peccauit Hymnographus cum in carmine Sapphico ſcripſit, Præpotens martyr eremiq; cultor. Racemus racemi, vindemia vindemiæ, Breuiat vero Artemis artemi. Diana.vnde Artemidorus. Artemiſia. Elementum elementi. Horatius primo ſermonum. doctores elementa velint vt diſcere prima. Ptolemæus ptolemæi. Lucanus in nono. Te Ptolemæe feram fruſtra ciuilibus armis. Tlepolemus.i. Ouidius in epiſtola Penelopes. ſanguine Tlepomi Lyciam tepefecerat haſtam. Vehemens vehementis. Prudentius,præceptor vehemens eundo. ¶ E.ante.n.producitur,vt verbena verbenæ,murena murenæ,catena catenæ.alienus,aliena:alienum. Breuiant vero armenia æ. Vergi.in buccolicis. Daphnis & Armenias curru ſubiũgere tigres. Eben9 ebeni. Vergi.primo georgico. fert ebenũ ſolis eſt thurea virga ſabæis. Helenus,i.

A.ante.u.conſonantẽm lõga eſt;vt Cadauer.eris. Papauer papaueris. Breuiant vero Batauus.a. um. Patauium patauij.

E.Ante.b.breuis eſt;vt Tenebrę tenebrarum. Erebus erebi. Producunt vero Corebus corebi. Ephœbus ephœbi. Perrhæbus perrhæba. perrhæbum.

E.ante.c. longa eſt;vt imbecillus.a.um.& a theca compoſita;vt Bibliotheca;Apotheca. Breuiant vero illecebræ illecebrarum,Seneca ſenecæ. Senecio ſenecionis,

E.ante.d.longa eſt;vt Teredo teredinis. Breuiant vero Andromeda andromedæ. Effedum eſſedi. Lebedos lebedi. Macedo macedonis. Peucedanum peucedani. Tenedos tenedi. Vnedo vnedonis. Et ab hedra compoſita: vt cathedra; ſynhedra;exhedra. Et a medeo;quod eſt impero compoſita;vt Diomedes. Et a cleos quod eſt gloria;vt Empedocles.

E.ante.f.indifferens eſt;vt tepefacio tepefacis; calefacio calefacis. Producunt vero Veneficus.i. Venefica veneficæ.

E.ante.g.breuis eſt; vt Elegia elegiæ. Telegonus telegoni. Producit vero Cethegus. i. Aliqui diphthongo ſcribunt,

E.ante.l.breuis eſt;vt obelus obeli. Sepelio ſepelis. Producunt vero Phaſelus phaſeli. Philomela philomelæ. Et deriuatiua in.elis. vt Crudelis.& in ela.vt Tutela tutelæ. Cybele indifferentem habet.

E.ante.m.longa eſt;vt eremus eremi. Breuiant vero Artemis artemidos.i. diana; & ab eo compoſita. Elementum elementi. Ptolemæus ptolemęi. Tlepolemus tlepolemi. Vehemens vehementis.

E.ante.n.producitur: vt Verbena verbenæ. Breuiant vero Armenia.æ,Eben9.i.Helen9 heleni.

Helena.æ.Verg.iiij.æñ.hos Helenus monit⁹.Idem in.j.ornatus argiuæ Helenæ,quos illa mycenis.Iuuenis.is.Idem in.ij.iuuenes fortissima fruſtra.Ingenium ingenij.Hora.ingenium Graijs musa dedit ore rotundo.Ingenuus.a.um.Iuue.ingenuivultus puer ingenuiq; pudoris.Olenos.i.oppidum Aetoliæ:alterum fuit Boeotiæ.Papi.iiij.theb.olenos ionijs e fluctibus hospita portu.Seneca in troade.olenos tectis habitata raris.Porsena.æ.rex hetruscor.Mart.hãc spectare manum porsena non potuit.Ver.tñ in.viij.æñ.autoritate sua ꝙduxit dicens,necnon Tarquinum eiectum,Porsenna tubebat, atq; ideo ꝑ.nn. duplex scribi cõsueuit.Breuiãt quoq; a venio.is. composita, vt aduena.æ.cõuena,æ.Et a genes qd' interpretatur gen⁹, vt Archigenes.Iuue.aduocat archigenẽ onerosaq; palla iactat. Antigenes.Vergi.in buc. nõ tulit. Antigenes & erat tũ dign⁹ amari.Diogenes,Ausoni⁹.Diogenes,obijt nõ obijt sed abijt.Hermogenes.Hora.ij.ser.in uideat qđ Hermogenes ego cãto.Menogenes.Mar.menogenẽ omni tu licet arte velis,Origenes.is. Hor.j.ser. vt quõdã marse⁹ amator origenis ille. Impiti hui⁹ ratiõis dicũt hermogenes & origenes penultima longa. Protogenes.Iuue.Proteges aliqs vel disphil⁹ aut crimã thus.Breuiãt etiã a sthenos,hoc est robur & valẽtia cõposita,vt Antisthenes.is,Callistenes.is.Demosthenes.Idẽ. Eloquiũ & famã Demosthenis & Ciceroĩs.Et a parthenos:qđ interpretatur virgo cõposita & deriuata. vt Partheni⁹ mõs Arcadiæ,Ver.ĩ buc.frigora parthenios camb⁹ circũdare salt⁹. Parthenope,Neapolis Italiæ ciuitas.Idẽ.iiij.georgi.illo Vergiliũ me tpe dulcis alebat Parthenope.Parthenope⁹.i.rex Arcadiæ,Idẽ.vj.æñ.Parthenope⁹ et adrasti pallẽtis imago.In,mene,quoq; siue, menes,finita:Et Clymene.es.Melpomene.es. Periclimenes.is.Achæmenes,is.Oui.j.meta.Et tulit ad clymenem epaphi cõuitia matrẽ.Hor.iiij.car.Quẽ tu melpomene semel:est enim carmẽ phœcratiũ.Idẽ.ij.car.hũc tu q te nuit dines Achæmenes.Ouiđ.xij.meta.Mira pericle menes mors est cui posse figuras.¶ E.ãte.p. breuis est,vt Teleph⁹.i.Producũt vero Asop⁹. i. fluui⁹. Prisci.a, in perihegesi ex Dionysio,atq; malos lemures qđ pellit munus asopi.Asclepi⁹.ij.medic⁹ fuit præstãtissim⁹, scribiturq; a græcis ꝑ.e.lõgũ.Macer.nõ modicũ sanos asclepius asserit illas.Ioseph⁹ quoq; ꝙducit rõne a nobis sæpius dicta,de noĩb⁹ barbaris ad latinã declinationem reductis.Iuuẽc⁹ vrgeẽ monitis Mariæ puerĩq; Ioseph⁹

Helena helenæ.iuuenis iuuenis.ingenium ingenij.Ingenu⁹ ingenua ingenuum,Olenus oleni. orcomenos. Porsena porsenæ. Et composita a venio venis,vt aduena aduenæ.Et a genes; hoc est gen⁹;vt Archigenes;Antigenes Diogenes; Hermogenes;Menogenes.Origenes;Protogenes;& a stenos;hoc est robur;vt antisthenes. callisthenes;Demostenes.Et a parthenos quod est virgo;vt Parthenius parthenij,Parthenope;parthenopeus.Et in,mene,vel,menes,finita,vt Clymene clymenes.Nyctimene nyctimenes. Periclimenes periclimenis. Achæmenes achæmenis.Philopomenes.

E.ante.p.breuis est;vt Telephus.i. Producũt vero Asopus.pi.Asclepius.ij.Iosephus.i.Præsepe.pis.

E.ante.q.breuis est;vt diequarti; diequinti.

E.ante.r.breuis est;vt Cerberus cerberi;Producũt vero Abdera abderæ, Austerus austera austerum.Chimera chimeræ. Cithera citherorum, Citheron citheronis. Cyperus cyperi. Galerus galeri.Homerus homeri.Et a Hieros composita.vt Hiera hieræ.Hierapolis.Iberus iberi.Machera macheræ, Megera megerç. Mysterium mysterij.Niceterium niceterij.Panthera pătheræ.Poderis.is.Syncerus,a.um. Seuerus seuera seuerum.Trieteris,idis.

E.ante.s.breuis est;vt Apesas,antis. Aeresis. Producũt vero Carchesiũ.ij.Diœcesis eos.Galesirsi.Halesus,i.Iesus. Lyrnesus.i. Mylesius.a.um.

Præsepis is.vel præsepe.is.vel præsepiũ. ij.Ver.ĩ buc.cũ primũ pasti repetẽt præsepia tauri.E.ãte.q. breuis ẽ.vt diequartæ vl diequarti.diequntæ vel diequnti,vt autor est Gell',lib.ix.nocti. attica.aduerbia sunt significãtia diẽ quartã diẽ quintã futurã, vt cras:perẽdie,q̃ ex die & quarti & quinti cõposita sunt,eodẽ tñ autore illq̃.e.breuiat qđ erat alioqui lõgũ.¶ E.ãte.r.breuis est,vt cerber⁹,i.vter⁹,i.patera.æ.iterũ aduerbiũ.Producũt vero abdera.æ.oppidũ Thraciæ,vnde est abderitanus. a. um. Mart.abderitanæ pectora plebis habes.Auster⁹,a.ũ,Hor.ij.ser.mollit austerũ studio fallẽte laborẽ.Cythera.or.vnde est cytherci⁹.a.ũ. & Ven⁹ cytherea dicta,Ver.j.æñ.Hũc ego sopitũ somnio sup alta cythera.Idẽ in eodẽ,parce metu cytherea manẽt immota tuor.Cyper⁹.ri.iũci odorati species ẽ: & viri nomẽ ꝑpriũ apd Martialẽ celebratũ.Galer⁹.ri.Iuue. Sed nigrũ flauo crinẽ abscõdẽte galero.Hiera hieræ.Ver.ix.æñ.quos Iouis eduxit luco siluestris hiera.Homer⁹.Hora.Enni⁹ et sapiẽs & fortis & alter Homer⁹.Iber⁹.ri.fluui⁹ Hispaniæ,Luca.ĩ.iiij.Qui præstat terris aufert tibi nomẽ iberus, Mysteriũ. rij. Ouidi⁹,Pãdim⁹,interdũ doctis mysteria rer.Niceteriũ.rij.Iuue.Et ceromatico fert niceteria collo,& alia noĩa græca in terion desinẽtia:q̃ apd illos p eta scribũtur,vt psalteriõ.phylacteriõ,apodyteriõ,cœmiteriõ,baptisteriõ,nã latina huj⁹ formæ breuiãt.vt magisteriũ,ministeriũ,Poderis gen⁹ vestis talaris:cui⁹ meminit diu⁹ Ioãnes ĩ Apocalypsi:ideo ꝙducere dicim⁹: qa ꝑ.e lõgũ a græcis scribitur,Syncer⁹.ra.rũ.qđ a syn:& cera cõponitur.Hora.syncer⁹ est nisi vas qđcũq; infundis acescit, Seuer⁹.ra.rũ.Idẽ.ad imã cãtare seueris.Trieteris.dis,& trieteric⁹.ca.cũ.Papi.iiij.theb.Lud⁹ & atra sacrã recolet trieteris ophelte.Ver.iiij.æñ.Thyas vbi audito stimulã trieterica baccho.¶ E.ãte.s.breuis ẽ,vt hæresis,is.athesis,is,fluui⁹.ꝙducũt vero carchesiũ.Ver.iiij.ge.Et mater cape moconij carchesia bacchi.Diœcesis scã ꝑdiphthõgõ:q̃a p.oi.a græcis scribit:& penulma ꝑ.e.lõgũ:quia p eta lõgũ ab illis scribit,duplex a iunioribus in hac dictiõe cõmittit error litteraturæ videlicet & accẽt⁹, Galesus.i.Ver.iiij.geor.Quã niger humectat flauẽtia culta galesus.Halesus.i,fluui⁹ Siciliæ,Columel. & q̃ Siccani flores. legisti is halesi.Iesus qñ est trisyllabũ,vt apd Iuuẽcũ semp qui sequit græcos.qui.i.cõsonãtẽ nõ hñt. Lyrnesus oppidũ phrygiæ.Ver.viij.æñ.Lyrnesi dom⁹ alta:solũ laurẽte sepulchrũ.Milesi⁹.a.ũ.Idẽ.iiij.geor.Sẽsit eã circũ milesia vellera nymphæ.

Marpes9.i.mons Pari,vt Seruiꝰ inquit,Verg.vi.æñ.Quam si dura silex aut stet marpesia cautes.Magnesia magnesiæ,& magnesius.a.um regio Thessaliæ,Mathesis.eos.quoniam p.e.longū in penultima scribitur.Poesis quoq; eadem ratione ꝓducitur.Horatiꝰ in poet.ut pictura poesis erit.Syntheresis penultima longa:qa p.e. longū a græcis scribitur p.t.non p.d. in secūda,ergo duplex quoq; error a nostris committitur in hac dictione,alter litteraturæ,accentus alter.Alia quoq; reperiuntur complura ꝓduci:quia p.e.porrectā a græcis scribuntur,vt Hebesus.Monesis,Vogesus,& ab esus.a.um,composita,vt adesus.a.um,obesus.a.um.¶ E.ante.t.longa est,vt moretum.i. pinetum.i.factus.a.um. Breuiant vero amethistus.i. Mart.cum potest amethistinos trientes:est enim carmē phalæuticum.Aretusa.sæ.Vergi.in buc.Extremum hūc aretusa mihi concede laborem. Chrysendetum.i.Idem.si videre potes miseri chrysendeta cinnæ.Iapetus.ti.Ouid. pri.metamor.Quā satus iapeto mixtā fluuialibus vndis.Lampetiæ,Idem cādida lāpetiæ.Macetes.tæ.Papiniꝰ in achil,quo macetæ sua signa citent.Pharetra.æ.Ver. primo æñ.Succinctam pharetra:aut maculosæ tegmine lyncis.Pheretrum.i.Idem in.xi. Sed venit in meditū pheretro pallāte reposto.Pyretrum.i.Macer. est pyretrum calidum.Nam positione ꝓduxit Ouidꝰ in.ij.de arte dicens,tritaq; & annoso flaua pyretra mero. Phaeton.ontis,Marti.quid tibi vis dipyron qui phaetōta facis. Phetusa.æ.Ouid.ij.metamor.Equis phetusa sororū, nam per.æ.diphthongon non scribi,alibi testati sumꝰ, Taygeta.tæ.vna ex pleiadibus.Ouid.iij.fasto.Maiā & lectrā taygetāq; Iouis.Taygetus,ti.mons laconiæ q taygeta.Ver.ij.geor.Virginibꝰ bacchata lacænis taygeta.Triquetra.æ.p Sicilia,& Triquetrus.a.um. Nam positione Hora.ꝓduxit in.ij.sermo.dicens,quid militibus ꝓmissa triquetra.Temetum.i.Iuuenū. de corcyra temetum deduxerat vrna. Venetus,a.um.Idem cōtētusq; illic veneto duroq; cuculo.Mar.In venetis sint lauta licet conuiuia terris.Vietus.a.um. Hora. in epodo. quis sudor vietis & q̄ malus vndiq; membris.Lucre.tiꝰ proportionem secutꝰ lib.iij.de rerū natura ꝓducit dicens: nec supra caput eiusdem cecidisse vietum.nā a vieo. es. vieui participium esse videtur,est autem vietus languidꝰ.Breuiāt quoq; denominatiua in.etas. exeuntia,vt a pius pietas,a varius varietas,a nimius nimietas,a satis satietas.Et ab arete qd̄ interpretatur virtus deriuata & cōposita:vt panaretos qd̄ interpretatur oīm virtutū plenꝰ:quo noie a q̄busdā dictꝰ est liber,q̄ ecclīasticꝰ appellatur. Est etiā viri nomē ꝓpriū apd̄ Mar.arguto madidꝰ pollice panaretꝰ.Aretalogꝰ hoc est virtutis sermo vel narrator.Iuue,nouerat vt mēdax aretalogus in mare nemo.Alij ab aretos qd̄ est placidus deducunt:quasi placida loquens.

Marpesus, i. Magnesia magnesiæ. Mathesis, eos.Poesis poesis.Syntheresis,is.Et ab Esus, a.ū. composita,vt Obesus.a.um.

E.ante.t.longa est;vt moretum moreti. Breuiant vero Amethistus amethisti. Arethusa arethusæ.Chrysendetum chrysendeti.Iapetum iapeti. lampetiæ.Macetes macetæ.Pharetra pharetrę. Pheretrum pheretri.Pyretrum pnretri, Phaeton phaetontis. Phetusa phetusæ. Taygeta.ę. Taygetus taygeti. Triquetra triquetræ. Triquetrus.a.um, Temetum temeti. Venetus veneta venetum. Vietus vieta vietum.Et denominatiua in.etas,desinentia,vt Pietas pietatis. Varietas varietatis.Et ab arete.hoc est virtute cōposita,vt Paneretus panereti.Aretalogus.i.

I.Ante.b.breuis est,vt Sensibilis sensibile,alibi. I.ante.c.breuis est. vt Rusticus. Amycus nomē proprium viri.Producunt vero.Amicus amica amicum.Apicius apicij,Apricus aprica apricū, Aricia aricię, Caicus caici. Canicula caniculæ. Craticula craticulæ,Cuticula cuticulæ. Cuniculus cuniculi.Conuicium conuicij. Ceruical cerui calis,Equicolus equicoli. Febricula febriculæ. Formica.æ.Labicum labici.Lectica lecticæ,Lorica loricæ. Lumbricus lumbrici. Myrica myricæ. Marica maricæ.Mendicus mendica mendicum. Meretricula meretriculæ. Multicium.ij.

I.Ante.b.breuis est,vt sensibilis.e.credibilis.e.terribilis,e.alibi aduerbiū.Oribasus apd̄ Ouid.canis nomē ꝓducit qa p.ei.diphthōgō scribitur,dicit enim.Doricꝰ & oribasus arcades oēs.¶ I.añ.c.breuis est,vt rusticꝰ.a.ū.vrbicꝰ.a.ū. Amycꝰ.i.nomē viri a Ver.celebratū in.j.æñ.nūc Amyci casum gemit & crudelia secū.Idē in.v.bebrycia veniēs amyci de gēte ferebat. Producūt vero amicꝰ.a.ū.& amicitia.æ.& amico,as.Apiciꝰ.Iuue.q̄ miser & frugi nō fecit apiciꝰ.Apricꝰ.a.ū.Ver.i buc. duceret apricis in collibꝰ vua colorē.Aricia.æ.Hor.i.ser.egressum magna me cœpit aricia Roma.Caicꝰ.i.nomē viri & fluuij.Ver.j.æñ.aut Capyn aut Celsis in puppibꝰ arma caici.Idē.iiij.geor.saxosumq; sonās hypanis mysusq; caicꝰ.Canicula.æ. Persiꝰ,scire erat ī voto dānosa canicula quātū.Craticula.læ.Mart,parua tibi incurua craticula sudet ofella.Cuticula.æ.Persius,semp & assiduo curata cuticula sole.Cuniculꝰ.i.Mart.gaudet ī effossis habitare cuniculꝰ ātris.Cōuitiū.ij.siue p.t. siue p.c.scribatur.Ouid.j.meta.& tulit ad clymenē epaphi cōuicia matrē.Ceruical,alis.Mar.tinge caput nardi folio ceruical olebit.Eqcolꝰ.i.ppli sunt Italiæ.Ver.ix.æñ.& pulcher eqcolꝰ armis.Febricula.æ.cui deriuatū Catul.posuit dicēs: vere nescio qd̄ febriculosi.Formica.æ.Ver.ī.iiij.ac velut ingētē formicæ farris aceruū.Labicꝰ.ci.Idē.vij.æñ.& picti scuta labici,& Sill. xij.iāq; adeo est agros īgressus & arua labici.Lectica,æ.Iuue quadrātes lectica petit,sequturq; maritū.Lorica,æ.Vergil.vij. æncidos, loricā quam Demoleo detraxerat ipse.Lumbricus lumbrici. Serenus,lumbrici quoq; terrestres miscentur oliuo. Myrica myricæ,Vergi.in buccolicis non omnes arbusta iuuant humilesq; myricæ.Marica.æ.nympha & silua eiusdem nominis in Italia.Vergili.septimo æncidos,hunc fauno & nympha genitum laurente marica.Mendicus mendica mendicum & mendico mendicas.Hor.i.sermo.mendici,mimi,baratrhones hoc genus omne.Iuue,digito mendicat pollio nudo.Meretricula.æ.Hora.ij.sermo.meretricula Dauum.Multiciū.cij.Iuue.tu multicia sumas,& ibidem quæro an deceāt multicia testem.

Nasica.æ.nomen proprium viri. Romani qui cognominatus est Publius Scipio Nasica. Nouicius.a.um. Idem, tetrumq; nouicius horret. Numicius.ij.fluuius Italiæ. Verg.vij.æñ.tyrrhenũ ad tybri fontis vada sacra numici. Palicus.ci. stagnum & puer. Verg.placabilis ara palaci. Periculum.i. Persius.nil ne pudet capiti non posse pericula cano. Posticus.a.um. Idem.occipiti cæco posticæ occurrite sannæ. Posticum.i Hora.atria seruantem postico falle clientem. Pudicus.a.um. & pudicitia.æ. Iuue.credo pudicitiam saturno rege moratam. Pædico.as. & pædico.onis. Mart.pædicatur oros, fellat linus, hoc quid ad te? Idem.considis natibus: non est pædico maritus. Pediculus.Mart. & menti dominus pediculosi. Phœnicopter⁹ phœnicopteri. Iuue. & phœnicopterus ingens. Redimiculũ.li. Iuue. Paulatim qui longa domi redimicula sumunt. Rubrica.æ. Persius, nõ secus ac si oculo rubricã dirigat vno. Hora.ij.ser. prælia rubrica picta aut carbone. Triuicus.i. vicus Apuliæ. Horat.i.ser. nunq̃ crepsserus nisi nos vicina triuici. Tibijcen.inis. sed quemadmodum supra diximus duplex.ij.breue in vnam syllabam longã per synæresin coit. Iuue. saltatur nigro tibijcine qualicũq;. Tegeticula.æ. Mar. dat tibi securos vilis tegeticula somnos. Vaticanus.i. Mart. in vaticanis cõdita musta cadis. Viticula.æ. Verg. in diris. dulci nãq; tumet nõdum viticula baccho, fortasse & alia diminutiua reperias, quæ ad horũ prorportionẽ producãtur. Vesica.æ. Iuue. nũc via processus vetulæ vesica beatæ. Vrtica.æ. Idẽ. hæc tetigit gradiue tuos vrtica nepotes. Vmbilicus.ci. Verg. in priapeia, delphos pythius orbis vmbilicus, est enim carmen phaleuticũ. Vstica.æ, mõs. Hora.i.car. valles & vsticæ cubantis. Et a nice quod interpretatur victoria composita, vt polynices.icis. Papinius.xij.thebaid'. heu mihi nunquis adest chari polynicis ad ignes. Veronice.es. Iuue. deinde adamas notissimus & veronices. Et nomina barbara in.icus. vt roderic⁹.ci. enricus.ci. ludouicus.ci. theodoric⁹.ci. alaricus.i. Claudianus de bello in alaricũ, sed nũquã tãtũ Mauros cõtraxit in' arctũ res alarice tuas. Barbara aũt dixim⁹: non vt quidam de omnibus proprijs regulam tradiderunt, nam vrbicus, castricus, eutycus, pannichus & reliqua nomina quæ a græco siue latino sermone deducta sunt, breuiant. Iuuenal'. vrbicus exodio risum mouet atelanes. Mart. euticus ille tuum castrice dulce latus. Idem. horrida, sed mens est panniche volsa tibi. ¶ I.ante.d. breuis est, vt liuidus.a.um. viuidus.a. viuidum, fetidus.a.um. Producunt vero abydus.i. Verg. primo. georg. pontus & ostriferi fauces tentantur abydi. Acidalia Vennus. Verg. primo æncidos. at memor ille matris Acidaliæ, & pestis animæ septima accidia.i. incuria vel negligentia. Fastidio fastidis, & fastidium fastidii. Idem in buccolicis, inuenies alium: si te hic fastidit Alexis. Idem in eodem. matri longa decem tulerunt fastidia menses. Formido formidas. Iuue. in gremio matris formidat rusticus infans. Trucido trucidas. Verg. ij. æneid'. fit via vi rumpunt aditus, primosq; trucidant. Infidus infida infidum ideo producit, quia a fido fidis deriuatur, in quo prima longa est, nam perfidus perfida perfidum, quia a fides fidei in quo prima breuis est, componitur. eandem breuiat. Considero quoq; & desidero, quia ex sidero componuntur producunt. Et nomina in.ido. exeunta siue a nomine siue a verbo deriuentur. vt cupido cupidinis, formido.inis. libido.inis. Crepido crepidinis. Iuue. nulla crepido vacat. Producunt præterea nomina patronymica masculina in.ides. quæ formantur a nominibus in.eus. diphthongon desinentibus. vt a theseus thesei thesides, a peleus.ei. pelides, a tyrrheus.ei. tyrrhides. tideus tidides, atreus atrides. a coroneus coronei coronides. ab aristæus aristei aristides. a prometheus promethei promethides. Vergil'. ij. georgico. præmiaq; ingentes pagos & compita circum thesidæ posuere. Idem. ij. æneid'. pelidæ genitori illi mea tristia facta. Idem in. vij. tyrrhidæ pueri quem matris ab vbere raptum nutribant tyrrheusq; pater. Ouidius. iiij. fasto nulla coronides causa doloris erat. Idem in. ij. de tristi. iunxit aristides millesia carmina secum. Idem in primo. meta. inde promethides placidis epimethida dictis, ab ænea quoq; satis licenter Verg. ix. æneid'. finxit æncides dicens, sit satis æneide telis impune numanum, & a lycurgo Ouidius. in ibim lycurgides, quiq; lycurgidem letauit ab arbore natum. Euclides quoq; quod formam habet patronymici produxit, vt apud Martial'. libro. v. epigram. dum sibi redire de patrensibus fundis ducenta clamat coccinatus euclides. Est enim trimetrum hipponacticum habens in fine spondeum. Pherecydes. Serenus. sed quis non paueat pherecydis fata tragoedi. Euripides. Sidonius. orchestram quatit alter euripidis. Nam reliqua fere omnia patronymica in.ides. breuiant, vt priamides, æacides. hirtacides. nestorides. antenorides. In. oides quoq; græca, quæ similitudinem significant: quoniam. per. ei. diphthongon in penultima scribuntur, eandẽ producũt. vt daphnoides. ¶ I.ante f. vnũ reperio productum. allifæ. arum. oppidum Italiæ. Sill. lib. viij. allifæ & clamor cõtẽptæ semp acerræ. Inde allifana vasa. Hora. ij. ser. inuertũt allifanis vinaria tota. ¶ I.ãte.g. breuis est. vt litigo.as. mitigo.as. remigo.as. producunt vero auriga.æ. Ouid'. ij. meta. hic situs est phaeton currus auriga paterni.

Nasica.æ. Nouicius.a.um. Numicius.ij. Palicus.i. Periculũ.i. Posticus a.ũ. Posticũ.i. Pudicus.a.um. Pędico.as. Pediculus.i. Phœnicopter⁹.i. Redimiculũ.i. Rubrica.cæ. Triuicus.i. Tibijcen.inis. Tegeticula.æ. Vaticanus.i. Viticula.æ. Vesica.cæ. Vrtica. æ. Vmbilicus.i. Vstica.æ. Et a nice; hoc est victoria; cõposita, vt polynices.is. Olimpioni nices.ę. Et nomina barbara in.icus, vt Alaricus.i. Theodoricus.i. Fredericus.i.

I.ante.d breuis est, vt Liuid⁹.a.um. Cupidus.a.um. producunt vero Abydos.i. Acidalia.æ. Desidero.as. Fastidio.is. Formido.as. trucido.as. Et nomina in.ido.exeũtia; vt crepido.inis. cupido.inis. formido.inis. libido.inis. Et nomina patronymica masculina a nominibus in eus diphthongon desinentibus; vt a pmetheus.ei, pmethides. A tide⁹.ei. tidides. Nã reliqua fere omnia breuiãt; vt a priamo priamides; a nestore nestorides, ab Agamẽnone agamẽnonides.

I.ante.f. vnum reperio productum. Allifæ allifarum.

I.ante.g. breuis est; vt litigo; pducunt vero auriga.ę.

Caligo,as. Verg.ij.æñ.caligat nubem eripiã tu nequa parentis. Castigo.as. Iuue. tristibus obscœnis castigas turpia cum sis. Fatigo.as. Verg ix.æñ.terga fatigamus hasta. Fastigium.ij. Oui.ij.meta. cuius ebur nitidũ fastigia summa tegebat. Et a fligo.is.cõposita, quod verbũ non est in vsu, vt affligo.is. confligo.is. Instigo.as. Verg. in ætna. pressoq; instigant agmine ventos. Lystrigones. Ouid'.ij. de põto, quis non antiphatem lestrygona deuouet, aut quis. Origanum.i. producere dicimus: quia per ei diphthongon a græcis scribitur, & q. Nicander in theriacis secũdam in carmine longam posuit, nã quod apud Mart. legitur inter lactucas origanũq; libet. potius oxygarũ legendum Præstigiæ,arum. Plau. in amphi. hæc præstigiatrix mulier. &c. quadrigæ,arum. Verg.j.georg. vt cũ carceribus sese effudere quadrigæ. Salpyga.æ. Luca. in.ix. metuat salpyga latebras. Vestigo,as. & vestigium.ij. Verg. in moreto, vestigatq; focum læsus quẽ deniq; sensit. Sedulius excusari potest in eo quod dixit vestigijs calcare suis: quoniã duplex. i. coit p syncræsin. Vectigal,alis. Hora.ij.ser. iurgatur verbis ego vectigalia magna. Producũt quoq; noĩa exeũtia in. igo. vt caligo. inis. vertigo. inis. fuligo. inis. siligo. inis. ¶ I. ante. l. breuis est, vt massilia oppidũ galliæ Narbonẽsis. Luca. in.iij. massiliæq; suæ donatur libera phocis. Nã massyla massyla.um, producit vt statim dicemus. Producunt vero asilus.i. Verg.iij.geor. plurimum alburnũ volitans cui nomen asylo. Asylũ.i. Idem.ij.æñ. & iam porticibus vacuis Iunonis asilo. Asylas.æ. nomen viri a Vergil'. celebratum. vt corineum sternit asylas. aprilis. Ouid. iiij fast. Cæsar in aprili q.d' tucaris habes. Aedilis.is. Pers. fregerit heminas areti ædilis iniquas. Ausilena apud Catullũ. Petilia. Verg.iij.æñ. subnixa petilia muro. Crocodilus.i. Iuue. ægyptus portenta colat, crocodilon adorat. Eriphyle,es. Idem. occurrent multæ tibi belides atq; eriphyle. Exilis,e. Verg. in moreto. cruribus exilis spacioſa & prodiga plãta. Massyllus,a.um. Idem.iiij.æñ. massyliq; ruunt equites & odora canũ vis. Quintilis.is. atq; eadem ratione sextilis. Hora.i.epist. sextilem totum mẽdax desideror. Quintilis & Quintilianus & sextilia breuiãt. Subtilis.e. pro eo qđ est tenuis, nã sutilis pro re consuta breuiat. vt Verg.vi.æñ. gemuit sub põdere cymba sutilis. Et nomina neutra in.ile. desinentia, vt cubile, sedile. momile. hastile, ancyle. Et adiectiua a noĩbus deriuata, vt a puero puerilis. a viro virilis. a sene senilis. ab anu anilis, ab hoste hostilis, nam verbalia in. bilis. breuiant, vt amabilis, quæ abscisa sunt ex his. vt docilis pro docibilis, nobilis pro noscibilis, habilis, debilis, nubilis & similia. Nomina quoq; participi alia in. silis. vel. tilis vel. xilis: vt a fusus fusilis, a sensus sensilis, a sutus sutilis, ab apertus apertilis, a tortus tortilis, a nexus nexilis. ¶ I. ante. m. breuis est, vt optimus. a.um. Producunt vero Ariminum. i. Lucanus in primo. vicinũq; minax inuadit ariminum. Discrimen. Iuue. tanquã famæ discrimen agatur. Enthimema. Idem. torqueat enthymema. Opimus.a.um. Verg.j.æñ. genitor tunc belus opimã. Quadrimus,a.um. Hora.j.car. deprome quadrimũ sabina o taliarche merũ dyota. Sublimis.e. Verg.j.georg. apparet liquido sublimis in aere Nisus. cõponitur enim ex sub & limus: quemadmodum. & illimis ex in & limus. in quo prima producitur. Et nomina a verbis quartæ coniugationis. &c. vt munimen, atq; inde munimẽtum. Vergilius.ij.geor. vrgerẽt hoc effusos munimẽ ad imbres. Lenimẽ. Hora.j.car. dulce lenimẽ mihi cũq; salue. ¶ I. ante. n. lõga est, vt pachinus i. Verg.iij æñ. præstat tinacrij metas lustrare pachyni. Et in.vij. Siculo prospexit ab vsq; pachyno. Prisc. in perihege. ex Dionysio breuiauit dicẽs, cũ procul effusis pachini. discederet oris. Clandestinus.a.um, qđ ab oĩbus putatur penultimã breuiare, produxit Sill. ceu clandestino traheretur tẽpore bellũ. Manilius.j. astro. & clãdestinis surgentia fraudibus arma. Breuiant vero Acinus.i. Hora.ij.ser. aridũ ore ferẽs acinũ semesaq; lardi. Catullus. acina genere fœminino dixit, ebriosaq; acinæ ebriosioris. Amineũ. Verg.ij.geor sunt etiam amineæ vites firmissima vina. Ausoñ. solus qui chium miscet & amineũ, apud quosdã producitur. Apirinum.i. Mart. in disti. non tibi de lybicis tuberes & apirina ramis. Ariminũ, i. oppid. Italiæ. Luca. lib. pri. vicinũq; minax inuadit ariminum & ignes. Asinus asini. Asina.æ. & Asine.es. oppidũ Arcadiæ. Luca. in. viij. quas asinæ cautes: & quas chios asperat vndas. Buccina. Iuue. surda mihi gemeret grauc. buccina querimus: vt sit. Catina.æ. oppi. Siciliæ. Silius. xiiij. puni. Tum catinæ ardenti nimium vicina typhoeo. Ciminus.i. lacus & mons Hetruriæ. Verg. vij. æneid'. Cimini cum monte lacum lucosq; capenos. Nam pro herba per. y. psilon scribitur & producit. Horatius. pallerem casu: biberem exangue cyminum siue cuminum. Cominus aduerbium pro eo quod prope. Vergilius. vij. æneid'. pugnatur cominus armis. Circinus circini. & Circino circinas. Ouidius. ij. meta. & easdem circinat auras. Destino destinas. Vergil'. ij. æneid'. me destinat aræ. Eminus aduerbium, pro a longe. Ouidius. iij. metamor. Eminus ingenti resupinum vulnere fudi. Euphrosine vna fuit ex charitibus. cuius penultimam Orpheus in theogonia breuem posuit. Eleemosyna quoq; eandem breuiat.

calígo.as. castígo.as. fatígo.as. fastígiũ.ij. Et a fligo.is, cõpósita, vt affligo.is, infligo.is. Instigo. as. Iestrigones.um. pstigię.arũ. salpyga, æ. origanũ. i. quadrigę.arũ. vestigo.as, vectigal.alis. Et noĩa ex eũtia in, igo, vt caligo.inis, vertigo, inis. vligo.inis.

I. añ. l. breuis est, vt massília; pducũtỹo asil9. i. asylũ. i. asylas. ę. nomẽ ppriũ viri; aprilis.is. ędilis.is. crocodílus. i. eriphile. es. exilis. e. massyl9. a. ũ. pãphylia. ę. petília. ę. qntilis.is. sextulis.is. subtilis. e. venilia. ę. Et noĩa neutra in .ile. desinẽtia. vt cubile. sedile. Et adiectiua a noĩb9 deriuata; vt a puero. rilis. a sene, .ilis. Breuiãt tñ ab humo. ilis. a pari. ilis. adape. silis.

I. añ. m. breuis est. vt optim9. a. ũ. pducũt vero arimínũ. i. discrimẽ. inis. enthymema. atis. opim9. a. um. q̃drim9. a. ũ. sublimis. e. Et noĩa a verbis quartę cõiugatiõis in. imẽ. exeũtia. vt a munio. is. munimẽ. inis. a lenio. is. lenimẽ. a farcio. is. farcimẽ. inis. & quæ ex eunt in. entũ. vt vestimẽtũ. pauimẽtum.

I. ante. n, longa est. vt Clandestínus, a. um. Pachínus. i. Breuiant vero Acínus. i. Amíneum. i. Apírinum. i. Arimínum. i. Asínus. i. Asíne. es. op. Buccina. ę. Catína. ę. Circínus. i. Cimínus. i. mõs est & lacus Italię. Comín9 aduerbiũ. Destíno. as. Dñs. i. Eminus aduerb. Euphrosyne. es. Eleemosína. æ.

Ficina.æ. Fuſcina.ę. Fuſcinus. Fœmina.æ. Fruſino.onis. Inquino.as. Licinus.i. nomen propriũ viri. Lamina.æ. Machina.æ. Mutina.æ. Morinus.a.um. Nundinæ.arum. Pagina.æ. Patina.æ. Pãpinus.i. Proſerpina.æ. Protinus aduer. Ruſpina.æ. Saſina.æ. Sarcina.æ. Sibina.æ. Statiua.æ. Sophroſyna.æ. Ticinus.i. Trutina.æ. Et quędam nomina adiectiua ab aduerbijs temporalibus deriuata, vt Craſtinus.a.um. Diutinus.a.ũ. Hornotinus.a.um. Priſtinus.a.um. Perendinus.a.um. Serotinus.a.um. Alia tamen producunt, vt matutinus. veſpertinus. Et a nominibus materiam ſignificantibus deriuata, vt Oleaginus.a.um. Faginus.a.um. Tiliaginus. cerrinus. Et a nominibus colores & lapillos ſiue odores & vnguenta ſignificantibus, vt Adamantinus.a.um. amethyſthinus.a.um. Amaracinus a.um. Amigdalinus.a.ũ. Bombycinus.a.um. Biſſinus.a. Cryſtallinus..a.ũ. Crocinus.a.um. Coccinus.a.um. Carbaſinus.a.ũ. Glaucinus.a.um. Gauſapinus.a.um. Hyantinus hyantina.um. Hyacintinus.a.um. Myrrhin⁹.a.ũ. Praſinus.a.ũ. Smaragdinus.a.ũ. Sandicinus.a.ũ. Tyriãthin⁹.a.ũ. Et q̃dã noĩa græca ĩ.rinos, deſinẽtia; vt earinos. Oporinos. Therinos. chimerinos.

I.ante.p. breuis eſt, vt demipho. onis. antipho. onis. Producũt vero Eurip⁹. i. Euripides tm̃ apud Sidoniũ breuiat. Seriphos. Colliphiũ.ĩ. Obſtip⁹. a.ũ.

I.ante.q. lõga eſt, vt antiquus. a. um: vbiq;. Breuiant vero Aliquis aliqua aliquod vel aliquid. Reliquus reliqua .um. Siliqua.æ. Vndiq;. Vtiq;.

Fiſcina.æ. Verg. primo. georg. Nunc facilis rubeat texatur fiſcina virga. Fuſcina.æ. Iuue. Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina gracchi. Fuſcinus. i. lacus Italiæ. Mart. fuſcinus & pigri taceantur ſtagna Neronis. Fœmina.æ. Verg. pri. æñ. dux fœmina facti. Fruſino. onis. Iuue. aut ſabraterię domus, aut fruſinone paretur. Inquino. as. Luca. in. iij. Facinus quos inquinat æquat. Licinus. i. Idem. pallante & licinis expectantes ergo tribuni. Machina. æ. Verg. murorum ingẽtes æquataq; machina cælo. Mutina. æ. Luca. in. j. his Cæſar peruſina fames mutinæq; labores. Morinus. a. um. populi ſunt Galliæ. Verg. viij. æñ. Extremiq; hoĩm morini Rhenuſq; bicornis. Nundinæ. arũ. & nundinor. aris. q̃ ab eo deriuatur. Pagina. æ. Mart. Sæpe duplex vnũ pagina tractat opus. Patina. æ. Iuue. debetur magnus patinæ, ſubituſq; prometheus. Pampinus. i. Verg. i. geor. Heu male tũ mites defendit pampinus vuas. Proſerpina. æ. Idẽ in. vj. hoc ſibi pulchra ſuũ ferri proſerpina munus. Pachynus. Priſcia. in perihegeſi. procurrẽs pachyno longe clauſtriſq; pelori. ſed frequẽtius producitur. Protinus aduerbium. Idem in buc. protinus æger ago, hãc etiam vixityre duco. Ruſpina. æ. oppidũ Aphricæ. Sillius. iij. punico. quæq; procul cernit nõ æquos ruſpina fluctus. Saſina. æ. oppidum Italiæ. Mart. nec tua baianas ſaſina malit aquas. Sarcina. æ. Iuue. ſpeculum ciuilis ſarcina belli. Sibina. æ. genus teli eſt. Ennius apud Feſtum. illyrici reſtant ſiccis ſibiniſq;. Statina ſtatinæ, inſula Campaniæ. Papinius. iij. ſiluarũ. Aenariæq; lacus medios ſtatinaſq; renatas. Sophroſina ſophroſinæ. nomen propriũ fœminæ eadem ratione breuiat qua euphroſine. Ticinus ticini. Sillius. adde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas. Trutina. æ. Perſius. Caſtiges trutina, nec te q̃ſqueris extra. Et nomina quædam adiectiua ab aduerbijs temporalibus deriuata: vt a cras Craſtinus. a. um. A diu diutinus. a. um. Ab horno hornotinus. a. um. A pridie priſtinus, a. um. A perendie perendinus. a. um. A ſero ſerotinus. a. um. alia tamẽ producunt. vt matutinus. veſpertinus. Breuiãt quoq; noĩa quædam poſſeſſiua a nominibus materiam ſignificantibus deriuata. vt Oleaginus. a. ũ. Faginus. a. um. Verg. ij georg. truditur e ſicco radix oleagina ligno. Idem in buc. fagina celatũ diuini opus alcimedõtis. Et a nominibus colores quoſdã aut lapillos ſiue odores & vnguẽta ſignificantibus, vt Adamantinus. a. um. Propertius. Colchis flagrantes adamantina ſub iuga tauros. Amethiſthinus. a. ũ. Iuue. cauſidicũ vendunt amethiſtina cõuenit illis. Amaracinus. a. um. & amaracinum vnguẽtum ex amaraco. Lucre. ſicut amaracini blãdũ ſtateſq; liquorẽ. Amygdalinus. a. um. Serenus. Fertur amygdalinæ ſuccus nucis eſſe bibendus. Bõbycinus. a. um. Iuue. Delicias & paniculus bõbycinus vrit. Biſſinus. a. um. atq; eadem ratione Carbaſinus. a. ũ. Cryſtalinus. a. um. & Myrrhinus. a. um. Iuuenũ. grandina tollũtur cryſtallina: maxima rurſus myrrhina. Crocinus. a. um. Propertius, & Crocino nares murrheus vngat onyx. Coccinus. a. um. Hyantinus. a. um. Mart. Coccina famoſæ donas & hiantina mœchæ. Glaucinus. a. um. Idem. pallia donabit glaucina coſme tibi. Gauſapinus. a. um. Idem. menſe vel auguſto ſumere gauſapinas. Hyacintinus. a. um. Perſius. Aliquis cui circa humeros hyacinthina lena eſt. Praſinus. a. um. Mart. Si praſino veneto vc fauces qui coccina ſumis. Smaragdinus. a. um. Prudentius in Pſycomachia. Has inter ſpecies ſmaragdina gramine verno. Sandicinus. a. um. Tyrianthinus. a. um. Mart. vrbica lingonicus tyriãthina bardocucullus. Et quædam nomina græca vt Earinos Oporinos. Therinos. Chimerinos. Idem. ſi daret autũnus mihi nomen oporinos eſſem horrida ſi brumæ ſydera chimerinos. dictus ab æſtiuo therinos tibi mẽſe vocarer: tempora cui nomẽ verna dedere, quid eſt? ſubaudi earinos, quod ipſe in alio epigrammate expreſſit dicens, dicunt earinon tamen poetæ: ſed græci quibus eſt nihil negatum. ¶ I.ante. p. breuis eſt: vt demipho. onis. antipho. onis. antipus. odis. Producunt vero ſeriphos. i. inſula vna ex cycladibus. Iuue. incluſus tãq; gyaro paruaq; ſeripho. Colliphium. ij. Idem. luctantur paucæ comedunt colliphia paucæ. Obſtipus. a. um. pro obliquus. Hora. ij. ſer. ſtes capite obſtipo multum ſimilis metuenti. ſunt qui per duplex. p. ſcribant. Euripus. i. Luca. in. v. Euripumq; trahit curſum mutantibus vndis. Euripides. Sidonius. orcheſtram quatit alter euripidis, alij breuiant. ¶ I.ante. q. lõga eſt, vt antiquus, antiqua. um. obliquus. a. um. vbiq;. Breuiant vero aliquis aliqua aliquod, quod ex alius & quiscomponitur. Reliquus reliqua, reliquum. Perſius. iam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis. Siliqua. æ. Vergil. primo georgico. grandior vt fœtus ſiliquis fallacibus eſſet. Vndiq; & vtiq; aduerbia ex regula generali breuiantur.

¶ I.ante.r.breuis est,vt zephyrus zephyri.cphyre.es. Producunt vero Cercira & Camiros,quia per ei.diphthōgon scribuntur. Strabonis interpres claramq; camiron dixit. Busiris.idis. Verg.ij.geor.aut quis illaudati nescit busiridis aras? Corcyra corcyræ insula Dalmatiæ. Luca.in.y.portus corcyra tuos: seu læua petatur. Cosyra.æ.insula in mari siculo. Ouid'.iij.fast. fertilis est melite sterili vicina cosyre. Collyrium.ij. Iuue.angulus inspecta genesi collyria poscit. Cypirus.i.eadem ratione producit qua cyperus.vt diximus. Delirus.a.um,quasi a sulco deuians: nam lira prima longa sulcus est transuersarius. Delyrus delyra delyrū.per ypsilon breuiat: quia a lyra instrumento musico cōponitur: vt sit delyrus quasi dissonus. Lucre.in.j.quod facit hic idem perdelyrus esse videtur. Epirus,i.Verg.j.geor.eliadum palmas epiros equarū. Ithyræus. Verg.ij.geor.ithyræos taxi curuantur in arcus. Luca.quoq;.ithyræis cursus fuit inde sagittis. Magiros.i.quod interpretatur coquus. Iuue.finxerunt pariter librarius archimagiri. Podalyrius. Mart.enteroce larum fertur podalyrius hermes. Papyrus.i. Idem.crescit multa dānosa papyro,& in distichis,perdite niliacas musæ mea damna papyros. Sapphyrus.i. Prudētius in psycomachia, hinc tibi sapphyrum sociauerat inde beryllon. Semiramis. Iuuenal'.quod neq; in assyrio pharetrata Semiramis orbe. ¶ I.ante.s. longa est. Nemo vnq̄ mirabitur si quid immutauerimus in re tam varia & difficili,& cui nullus adhuc finem imposuerit: qua re hanc regulam aliter posuimus in alijs nostris æditionibus. Nunc vero illā inuertimus,quia.i.ante.s.frequētius reperitur lōga quam breuis. Ideo dicimus,q̄.i.ante.s.longa est:vt anchises.æ. Aruisium.ij. Breuiant vero Cythisus cythisi. Elisius.a.um. Verg.in buc.florentem. cythisum & salices carpetis amaras. Luca.in.iij.sedibus elisijs campoq; expulsa piorū. ¶ I.ante.t.breuis est vt digitus.i. dignitas,atis. Producunt vero aconitum aconiti. Iuue.sed nullis aconita bibuntur fictilibus. Architas.æ. Hora.primo.car.mensorem cohibent archita. Berytos quoq;,vt diximus,in primis syllabis cum de.c. ante.r.agebamus,autoritate Prisciani: atq; etiam Dionysij poetæ vnde opus illud interpretatum est: secundā quoq; produxit,ait enim,antiquamq; tyron beryti & mœnia grata. Catamytus catamyti. Ausonius. A i.e.tu catamytus eris. Cocyt9 cocyti. Ver.vj.æn. cocyti stagna alta vides stygiamq; paludem. Corytus coryti. Idem in decimo. corytiq; leues humeris & Lætifer arcus. Corythus vero penultima breui & per.th. oppi. fuit Italiæ a rege sui nominis conditum. Idem in septimo,hinc illum corythi tyrhena a sede profectum. Hermophroditus, diti. Ouid'. iiij.meta. hermaphroditus ait nato date munera vestro. Heraclytus penultimā ideo produxit: quia per ei diphthongon apud græcos scribitur. Sidonius tamen appollinaris breuiauit dicens. Quicquid pythagoras, Democritus heraclitusq; Idolothytum.i.quo verbo vsus est diuus Ioannes in apoc. significatq; dijs immolatū. Irrito.as.quod in primis syllabis diximus quod a rito.as.cōpositum est:nā irrito.as.ab in & ratus,a.um.cōponitur,significatq; inanio,is. & irritus.a.um.pro eo qđ est inanis penultimā breuiat. Lusitania. Sill'.lib.iij.puni.hos variatus agit. Lusitaniq; remotis. Margarita.æ.ideo ꝓducit:quia ab eo qđ est margaris.itis.deducitur:in quo cremētū ꝓducitur. Mauritania. Manil9.iiij.astrono.exiccat pplos & mauritania nomē Orithyia. Verg.iiij.geor.& actias orithyia. Pituita.æ.qđ in primis syllabis ꝓbauimus.penultimā ꝓduxit. Parasitus.i. Iuue.ad cœnā quoties parasitus venerit infans. Thersites.æ. Idē.malo pater tibi sit thersites: dū modo tu sis. Valitudo.inis. Hora.ij.ser.dura valitudo inciderit,seu tarda senectus. Et noīa græca. &c.vt hic leuites vel leuita leuitis,tidis.hic tesbites vel tesbita.æ.tesbitis tesbitidis.hic israelites vel israelita,israelitis.tidis: sed de his in genere nominū plura diximus. Et denoīatiua. &c.vt auritus.a.ū. Verg.i.geor.auritosq; sequi lepores. Turritus.a.ū. Idē.in.vj.inuehitur curru phrygas turrita p vrbes. Crinitus.a.ū. Idē.in.j.cythara crinitus ioppas. Verba quoq; frequētatiua,vt dormito.as. Hor.in poe.qñ.ꝑ bonus dormitat Homerus. Noīa pticipialia.i.q̄ sunt similia pticipijs præteriti tēporis vocis passiuæ,vt auditus.us.tinnitus.us.mugitus.us. seruitus tū quis a seruio.is.seruitū.in supino penultima longa veniat,breuiauit. ¶ I.ante.n.cōsonātem lōga est,vt saliua.æ.oliua.æ.rediuus.i, gradiuus.i. Breuiant rediuiuus in syllaba sēa:nā in tertia producitur. Iuue.ac velut exhausta rediuiuus pullulet area.

I.ante.r.breuis est;vt zephyrus,i. Producunt vero Busiris,idis. Cercira.æ. Camiros.i. Corcyra.æ. Cosira,æ. collyrium.ij. Cypirus.i. Delirus.a.um. Epirus.i. Ithereus.a.um. Magyros.i. Nisirus.i. Papyrus.i. Podalirius.rij. Sadphyrus.i. Semiramis.idis.

I.ante.s,longa est;vt anchises. Breuiant vero Cytysus.i. Elisius.a.um.

I.ante.t.breuis est;vt digitus.i. lecythus. Producunt vero Aconitum.i. Architas.æ. Beritus.iti. Catamitus.i. Cocytus.i. Coritus.i. Hermophroditus.i. Idolotytū.i. Irrito.as. Lusitania.æ. Margarita.æ. Mauritania.æ. Pituita.æ. Parasitus.i. Thersites.æ. Valitudo.inis. Et nomina græca in.itis,desinētia; vt phrenitis, pleuritis, & a nominibus propriis virorum siue locorum deriuatiua in.itis.vel ita. pro masculinis. In.itis.pro fœmininis desinentia. vt leuites vel leuita leuitę,leuitis leuitidis,moabite vel moabita;moabitis moabitidis. Et denominatiua in irus.a.um.exeūtia,vt auritus.a.um.turritus.a.um. Verba quoq; frequentatiua & nomina participialia;quæ formantur a supinis verborum quartæ coniugationis in.itum. penultima longa terminatis;vt dormio.is.itum,dormito.as. audio.is.itum,auditus.us.seruitus tamen a seruio seruis.penultimā breuiat,& seruitium seruitī.

I.ante.u.cōsonantē longa est,vt saliua.ę.breuiat vero rediuiuus.a.um.

OAnte.b.breuis est,vt orobus.i. niobe.es. Producunt vero Iacobus.i. October octobris. Orobus.i. Iuue.ac velut exhausta rediuiuus pullulet area. Orythus vero penultima breui & per.th. oppi. fuit Italiæ a rege sui nominis conditum. Idem in septimo,hinc illum corythi tyrhena a sede profectum. Hermophroditus, diti. Ouid'. iiij.meta. hermaphroditus ait nato date munera vestro. Heraclytus penultimā ideo produxit: quia per ei diphthongon apud græcos scribitur. Sidonius tamen appollinaris breuiauit dicens. Quicquid pythagoras, Democritus heraclitusq; Idolothytum.i.quo verbo vsus est diuus Ioannes in apoc. significatq; dijs immolatū. Irrito.as.quod in primis syllabis diximus quod a rito.as.cōpositum est:nā irrito.as.ab in & ratus,a.um.cōponitur,significatq; inanio,is. & irritus.a.um.pro eo qđ est inanis penultimā breuiat. Lusitania. Sill'.lib.iij.puni.hos variatus agit. Lusitaniq; remotis. Margarita.æ.ideo ꝓducit:quia ab eo qđ est margaris.itis.deducitur:in quo cremētū ꝓducitur. Mauritania. Manil9.iiij.astrono.exiccat pplos & mauritania nomē Orithyia. Verg.iiij.geor.& actias orithyia. Pituita.æ.qđ in primis syllabis ꝓbauimus.penultimā ꝓduxit. Parasitus.i. Iuue.ad cœnā quoties parasitus venerit infans. Thersites.æ. Idē.malo pater tibi sit thersites: dū modo tu sis. Valitudo.inis. Hora.ij.ser.dura valitudo inciderit,seu tarda senectus. Et noīa græca. &c.vt hic leuites vel leuita leuitis,tidis.hic tesbites vel tesbita.æ.tesbitis tesbitidis.hic israelites vel israelita,israelitis.tidis: sed de his in genere nominū plura diximus. Et denoīatiua. &c.vt auritus.a.ū. Verg.i.geor.auritosq; sequi lepores. Turritus.a.ū. Idē.in.vj.inuehitur curru phrygas turrita p vrbes. Crinitus.a.ū. Idē.in.j.cythara crinitus ioppas. Verba quoq; frequētatiua,vt dormito.as. Hor.in poe.qñ.ꝑ bonus dormitat Homerus. Noīa pticipialia.i.q̄ sunt similia pticipijs præteriti tēporis vocis passiuæ,vt auditus.us.tinnitus.us.mugitus.us. seruitus tū quis a seruio.is.seruitū.in supino penultima longa veniat,breuiauit. ¶ I.ante.n.cōsonātem lōga est,vt saliua.æ.oliua.æ.rediuus.i, gradiuus.i. Breuiant rediuiuus in syllaba sēa:nā in tertia producitur. Iuue.ac velut exhausta rediuiuus pullulet area.

OAnte.b.breuis est,vt orobus,nā a græcis per omicron scribitur. Niobe.es. Iuue.atq; eadem scropha Niobe fœcundior alba. Producunt vero Iacobus.i.qua ratione sepe a nobis dictum est. Claud'.in xpigrammatis. Ne laceres versus dux Iacobe meos? Mart. octobres age sentiat Kalendas, Dolobella,æ. Iuue.inde Dolobella est.a.b.a.

¶O.ante.c.breuis est:vt colocasia. Verg.in buc.mixtaq; ridenti colocasia fundet acantho.In ochus quod est græce cohors, vt Antiochus pro cohorte.Iuue.nec erit antiochus,nec erit mirabilis illic,siue lochus, quod est vehiculum, vt archilochus. Hora.archilochum proprio rabies armauit iambo.scribuntur enim per.omicron. Producunt vero triochola. Sillius.lib.iiij. vastata triochola bello.Patrocinium.Quid'.i.tristiū.causa patrocinio non bona.m.c. & similia,vt tyrocinium,latrocinū, lenocinium.¶O.ante.d.longa est.vt Erodius.ij.quod in secunda per omega scribitur apud illos, Herodes.is, Hora. præferat Herodis palmetis ludere & vngi.Orodes.is.Verg.carmine celebratur,vt iacet altus Orodes.Et nomina græca denominatiua in.odes.desinentia,vt geodes,hoc est terrenus.thoides hoc est sulphureus, & compositat ab ode,quod est cantus,vt epodos.Ausonius.dactylicos elegos choriābū carmen epodo. Breuiant vero composita ab hodos qđ est via,vt exhodus.synhodus,perihodus, methodus, exhodiū quasi ab hodo, Iuue.breuiauit dicens,tandēq; redit ad pulpita notū exhodiū. Sipōtinus ab.ode.dicit cōponi. ¶O.ante.g.breuis est,vt cōposita a logos qualia sunt,astrologus,theologus,aretalogꝰ, Syllogismus.Sidonius Appollinaris produxit dicēs.argumētosis dat retia syllogismus.Cōposita vero ab ago quod interpretatur duco producunt,vt pedagogus ductor puerorū.Isagoga.i.introductio. synagoga.i.conuentus.paragoga.i.adductio.Bagogus apud Ouid.nomen celebre¶O.ante.l.breuis est,vt obolus.i. capricolus.i.caseolus.i.Producūt vero ætolia.æ.Oui.iij.de amoribus,nec tanti calidū:nec tota ætolia tanti.Capitoliū.ij Verg.in.viij.stabat ꝑ tēplo & capitolia alta tenebat. Cymolus,i.insula in mari Aegeo. Ouid'.vij, meta.hinc humilem myconē cretosaq; rura cymoli,vnde dicta est creta cymolia.Idolum.i.nā a græcis per.omega scribitur.Mirorq; Sedulium virum alioqui doctissimum breuiasse, cum in paschali suo dixit, idola dilexit:simili nā more furentes.Pactolus.i.fluuius lydiæ.Iuue.qđ tagus & rutila voluit Pactolus arena.Mediolanū.Ausonius & mediolani mira omnia.Et noīa composita a poleo quod interpretatur vēdo,vt pharmacopola.æ.bibliopola,æ.myropola.Hora.j. sermo.ambubaiarum collegia pharmacopolæ.Martial'.sed quæ me vendit bibliopola putat. ¶O.ante.m.longa est,vt amomum.i.cynamomum,i.aroma.atis. idioma.atis. condyloma.atis. Breuiant vero.Sodoma.æ.& a stomos quod interpretatur os composita, vt chrysostomos chrysostomi,pseudostomos.i.Salomon quoq; & Salome a iunioribus breuiantur. ¶O.ante.n.longa est:vt corona.æ. obsonium. ij. Breuiant vero abrotonum. Hora.ij.epistꝰ. abrotonum ægro non audet, nisi quæ didicit, dare.Aponus aponi locus iuxta Patauium.Luca.in.j.colle sedens aponus terris vbi fumifer exit. Mart.censetur aponi liuio suo tellus.Ausonius.a.um.Verg. in æneid'.ne tecum ausonium quicunq; est quærere tybrim.Coctonum.i.Iuue.aduectus Romam quo pruna & coctona vento.Edonis Bacchi sacerdos a Lucano in.j.breuiatur. Edonis ogygio decurrit plena lyæo:sed per systolen : nam per.o. mega scribitur. Verg.ac velut Edoni borcæ,& Papinius:& alij.Geriones.onis.Verg.viij.æñ.gerione extincto tyrinthius attigit arua. Matrona fluuius Galliæ.Sidonius,rhenus,arar,rhodanus,mosa,matrona,sequana.ledus·Mycone.ones.vel myconos.Verg.ij.æñ.errātem mycone celsa giaroq; reuinxit. Et a gone sine gonos,quod est genus & a phone,quod est mors.Nam a gonia quod interpretatur angulus composita producunt,vt trigon.onis.trigonus.tetragonus.pentagonus.agonus.¶O.ante.p.breuis est: vt œsopum.i.Oui.in.iij.de arte.œsopa quid redolent quāuis mittantur athenis,alij legunt osypa.Producunt vero anthropos: quia per omega scribitur a græcis.Asopus.i.fluuius achaie. Luca.in.vj. accipit asopus cursus phœnixq; melaxq;. Aesopus.i.Hora.filius æsopi detractam ex aure metellæ.Canopus.i. Iuue. prodigia & mores vrbis damnante canopo. Conopæum.i.Idem.vt testudineo tibi lentule conopæo.Crotopus.i.nomen proprium viri a Papinio. libro primo thebai, celebrati,perquirens nostri tecta haud opulenta crotopi.Europa europæ. Verg.j.æñ.europa atq; asia pulsus nec plura querentem.

- O,ante.c.breuis est,vt colocasia.Et nomina in.ochꝰ siue.lochus.vt Archilochus.Antiochus. Producunt Triochola,Patrocinium.
- O,ante.d.longa est,vt erodius.ij. Herodes.is. orodes.is. Et nomina græca in.odes.finita ; vt geodes.is.i.terrenus.Capnodes.idest fumosus. Et ab ode qđ est cantus composita;vt epodos;nā composita ab hodos;quod est via,breuiant.vt exhodus.l.perihodus.i.synhodus.i.
- O,ante.g.breuis est;vt composita a logos;quod est sermo;vt theologus;astrologus;aretalogus. Producunt vero ab ago;quod interpretatur duco; composita;vt pædagogus.i.Isagoga.æ.Synagoga.æ.Paragoga.æ.Bagogus.i.
- O,ante.l.breuis est;vt obolus.i.soboles.is.Producūt vero Aetolia.æ.Capitolium.ij. Cymolus.i.Idolū idoli. Mediolanū mediolani.Pactolus pactoli.Et a poleo(hoc est vēdo)cōposita.vt pharmacopola phamacopolæ.Bibliopola.æ.
- O.ante.m.longa est.vt amomum.i.Breuiant vero Sodoma.Salomon & Salome.Et a stomos composita.vt Chrysostomꝰ.i.& a dromos.vt catadromus;& a tomos;vt atomus.
- O,añ.n.lōga ē;vt corona.bellona;Breuiāt ꝟo abrotonū.i.Aponꝰ.i.Ausoniꝰ.a.ū.Coctonū.i. Edonis edonidis.Geryones.nis.Hermione.es.Mycone mycones.Matrona.æ.fluuius.Et a gonos siue gone; quod est genus; composita; vt antigonus.i. Erigone.es.Et a phonos,quod est mors,vt thisiphone.es.persephone,es.Leōtophonus.Nebrophonos.Nā agonia,qđ est angulꝰ ꝓducūt,vt trigona figura;aut tetragona.pētagona,& a phone; quod est vox;vt symphona.antiphona.aphona.
- O,ante.p.breuis est;vt caropus.i. œsopum.rhodopē.Producunt vero anthropos.Asopus.i.ęsopꝰ. Canopus.i.Canopęum.i.Crotopus.i. Europa.æ.

Hyſopus.i.ideo producere dicimus,quia per omega ſcribitur a græcis.Iopas.Verg.j.æneid.cithara crinitus Iopas.Metopō metopi,qđ interpretatur frōs.Priſ.in perihegeſi.ꝓminet europæ hūc criu dixere metopō.Pyrop⁹.i.Oui.j.met.clara micā te auro flāmas imitante pyropo.Sinope.es.Priſ.in perihegeſi,alterus ſyriæ quæ tendit ad vſq; ſinopem.¶O.ante.r.breuis eſt.vt cōpoſita a chorus.i.vt meſocherus.i.philochorus.i.Et ab agoreo qđ eſt mercor:vt Pytagoras.æ.Anaxagoras.æ.& a phoro quod eſt fero,vt carpophorus,doryphorus,producunt vero aurora.Verg.iiij.æñ.humentēq; aurora polo dimouerat vmbrā.Anthores.is.nomen viri a Verg.celebrati in.x. æñ.herculis anthorē comitē,qui miſſus ab argis.Cytorus.i.mons paphlagoniæ.Verg.ij.georg.& iuuat vndantem buxo ſpectare cytorum. Diores.is. Idem.v.æñ. regius egregia priami de ſtirpe diores. Elorus.i. fluuius ſiciliæ.Idem.iij.æñ. exupero præpingue ſolum ſtagnātis elori.Pelorus.i,Idem in eodem,& anguſti rareſcent clauſtra pelori.Et nomina in.orus.a.um.deſinētia,vt decorus.a.um. canorus.a.um.odorus.a.um. Et a dorō, quod interpretatur palmus ſiue donum cōpoſita, vt polydorus.i.theodorus.i.heliodorus.i.apollodorus.i. arthemidorus.i. Iſidorus.i. calliodorus.i. Verg.iij.æñ. nā polydorus ego hic cōfixum ferrea texit.Iuue.lautorum pueros artem ſcindens theodori. Idem tonſoris tātum dāno rapit heliodorus.Mart. apollodoro gaudet imbrifer nilus. Idem.arthemidorus amat,calliodorus arat,ex quo manifeſtum eſt quanto in errore ſunt iuniores qui Iſidorū penultima breui proferunt. Et a moros quod eſt fatuus.vt ſycomorus,quia moros per omega ſcribitur:vnde eſt morus arbor & morio. onis & moror.aris.pro infaturari.¶O.ante.s.lōga eſt,vt hircoſus.a.ū.Breuiāt vero Ambroſius.ij.ambroſia.æ.Iuue. aut glaphirus fiat pater ambroſiuſq; choraules.Verſ. æñ.ambroſiæq; comæ diuinū vertice odorem.Et græca, vt mnemoſyne.mnemoſynon. euphroſyne,cleemoſyne, quia omicrō habēt. ¶O.ante.t.lōga eſt,vt ægrot⁹.a.ū. aſarotum aſaroti.Breuiant vero a dotos,quod eſt datus compoſita,vt zenodotus.i.Herodotus.i.Antidotum.i.

VAnte.b.breuis eſt.vt coluber.rutuba,æ.fluuius Italiæ.Producunt vero Ambubaia. Hora.j.ſer. ambubaiarum collegia,pharmacopolæ.Anubis deus ægyptiorum. Verg.viij.æñ.omnigenūq; deū monſtra & latrator anubis.Saluber. bris.Ouid.iiij.faſto. phœbe ſaluber ades.Volubilis.Hora.j.epiſt.labitur & labetur in omne volubilis æuū,atq; eadē rōne ſolubilis. a nubo breuiant innuba & pronuba.¶V.ante.c.lōga eſt,vt eunuchus.i.cruca.æ,ſambuca.æ.Breuiant vero volucer,cris.cre.& hæc volucris.is. Verg. & matutinī volucrūſub culmine cantus.¶V.ante.d.lōga eſt.vt irudo.inis.Hora.in poet,non miſſura cutē niſi plena cruoris irudo.Erudio.is. quia a rudis componitur breuiat. Dryade populi gallorum. Luca.in.j.ſacrorumq; dryadæ.¶V.ante.f.breuis eſt,vt cucufas.Pru.carmeli.contemptorq; necis cucufas.¶V.ante.g.longa eſt.vt ſalſugo.inis.ferrugo.inis.Verg.j.georg.cum caput obſcura nitidum ferrugine texit.¶V.ante.l.breuis eſt:vt anulus.i.hortulus.i. Producunt vero adulor.aris.vnde & adulator.Iuue.cæcus adulator diruſq; a ponte ſatelles. Amulius.ij. rex albanorum. Ouid.in faſt. contemptor amulius æqui. Apulia.æ.Hora.j.ſermo. incipit ex illo montes apulia notos. Edulis,e.Hora.ij.ſermo.vinea ſubmittit capreas non ſemper edules.Gætulia.æ.& gætulus.a.um.Verg iiij.æneid.hinc gætulæ vrbes genus intractabile bello. Peculium.ij.Idem in bucco.nec ſpes liberatis erat,nec cura peculi.Torcular.aris.Priſcia.in.iiij.lib.in.ar.(inquit)deſinentia deriuata ſi conſonantem habeant ante.ar.penultimā ſyllaba producitur,vt a torqueo torcular.Tribulus. Hora.ij.ſermo.vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis. Thraſibulus.Auſonius.arma ſuperueheris q. thraſibule tua. ¶V.ante.m.longa eſt: vt acumen acuminis. Breuiāt vero autumo autumas Horatius.ij.ſermo. autumat hæc populus,hæc magnos formula reges.Columen columinis pro culmen. Sillius. libro.xv. punicorum. Auſonij columen regni, inde incolumis incolume. Iuuenalis. incolumi Troia Priamus veniſſet ad vmbras.

Hyſopus.i,Iopas.æ,Metopō,Pyropus pyropi.Sinope ſinopes.Sinopis ſinopidis.

O.ante.r.breuis eſt;vt pacor⁹.Et cōpoſita achorus: vt meſochorus.philochorus,& ab agoreo,quod eſt mercor,vt Pytagoras.æ,Anaxagoras.æ.& aphoro quod eſt fero;vt carpophorus.i,doriphorus,i.Producūt vero Aurora.ę.Anthores.is,Cytorus.i.Diores.is.Elorus.i.Pelor⁹,i. Et denominatiua in.orus,a.um. vt decorus.a.um odorus.a.ū. Et a dorō,qđ interpretatur palmus ſiue donum cōpoſita,vt Polydor⁹.i. Theodor⁹.i.Iſidorus Iſidori.Et a moros,quod eſt fatuus;vt Sycomorus.

O.ante.s.longa eſt,vt hircoſus,doloſus.aloſa.metamorphoſis.eos.Breuiāt vero Ambroſia.æ,Ambroſius.ij.Theodoſius theodoſij;& græca habētia omicron,vt mnemoſyne.

O.ante.t.longa eſt;vt ægrotus.a.um.Breuiant vero a dotos,quod eſt datus;cōpoſita;vt Antidotū. antidoti.Herodotus,herodoti.

VAnte.b.breuis eſt;vt coluber,rutuba.ę.delubrū.i.Producunt vero Ambubaia. Anubis. anubidis.Saluber. bris. ſolubilis.volubilis,a nubo nubis cōpoſita breuiant duo ,pnuba,innuba. Cōnubium vero indifferentem habet.

V.ante.c.lōga eſt;vt eunuchus.i.cadue⁹.a.um. Breuiant vero Volucer.cris.cre. Volucris.is.

V,ante.d.longa eſt; vt irudo.inis.teſtudo.inis.Breuiat vero Dryuda.æ.

V.ante.f. vnum reperio nomen ꝓprium viri Cucufas,quod breuiat.

V.ante.g.lōga eſt,vt ſalſugo.inis.ærugo.inis.

V.ante.l.breuis eſt,vt anulus.i.æmulus.a.um.Producunt vero adulor.aris.Amulius.ij. Apulia.æ. Curulis.e.Edulis.e.Getulia.æ.Peculiū.ij.Torcular.aris.Tribulis.e.Et abule,qđ eſt cōſilium compoſita,vt Trafibulus.i.Ariſtobol⁹.i. Cleobolus.i.

V.ante.m.lōga eſt;vt Acumē.inis.Alumē.inis.Breuiāt Autumo,as. Autumedō. ōtis.Columē.inis.

Columella pro parua colũna, & gutturis parte vuigera: & pro ſeruo. Mart. irridens carmẽ illud Lucilli. Lucilli columellæ eſt hic ſitus metrophanes. Irrumo.as. Mart. quæ faciat, duo ſunt irrumat, aut futuit. Documentũ. i. Ouid'. f. meta. & documẽta damus, qua ſimus origine nati. Emolumentũ. i. Iuue. nullus in vrbe locus, nulla emolumẽta laborũ. Lucumo.onis. Auſo. ſamij lucumonis acumen. Monumẽtum. i. Ver. in. vj. illa hæc monumenta reliquit. Quod ſi Priſc. regula vera eſt, q̃ noĩa in mentũ candẽ retinẽt ſyllabã quã habẽt in penultima præteriti perfecti. errauit Prud'. in amartigenia cũ dixit. indumenta nouis texente plumea telis, & Arator, quibus indumenta pudoris, atq; ex hac ratiõe aſſumentũ breuiabit. Sed q̃d dicendum, q̃ argumentũ producitur? Verg. argumentũ ingẽs. Et a tumeo compoſita, vt cõtumax. acis. cõtumelia. æ. Mart. ſed tu ſyllaba cõtumax repugnas. Idem in alio loco: nec te barbara cõtumelioſi. ¶ V. ante. n. longa eſt, vt fortuna. æ. lacuna. æ. Breuiant vero albunea. æ. ſilua in agro tiburtino. Verg. vij. æñ. cõtulit albunea nemorũ qui maxima ſacro. ¶ V. ante. p. breuis eſt: vt cẽturupe oppidũ Siciliæ. Sili⁹. lib. xiiij. necnõ vertice largo cẽturupe. ¶ V. ante. r. lõga eſt, vt cẽſura. æ. ſcaturio. is. ligurio. is. Prude. petra dei iuſſu potũ largita ſcaturit. Hora. ij. ſer. tractauit calicẽ manibus dũ furta ligurit. Breuiant vero bituri. orũ. populi galliæ. Luc. in. j. & bituri longiſq; leues ſaxones in armis. Camurus. a. um. Verg. iij. geor. pes etiã camuris hirtæ ſub cornibus aures. Cẽturio. onis. Mart. encolpus dñi cẽturionis amor. Sedulius in dimetro iãbico breuiauit dicẽs, flex⁹ genu cẽturio. Lemures. rũ. Hor. ij. epi. nocturnos lemures portentaq; theſſalaridos. vnde lemuria. Oui. in faſtis appellauit dicẽs. ritus erat veteris nocturna lemuria ſacri. Luxuria. æ. Ver. j. geor. luxuriã ſegetũ tenera depaſcit in herba. Mercuri⁹, ij. Idẽ. iiij. tũc ſic Mercuriũ alloquitur ac talia mãdat. Mamurius. ij. Oui. iij. faſto. Mamurius morũ fabre ne exactior artis. Maſurius. Perſi. excepto ſi quid Maſuri rubrica notauit. Purpura. æ. Iuue. ſed tũ hoc ipſis eſt vtile purpura vẽdit. Sabura. æ. præfect⁹ exercit⁹ Iubæ regis. Luca. in. iiij. vt ſibi cõmiſi ſimulator ſabura belli. p̃ nauis libramento p̃ducit. Tuguriũ. ij. Idẽ in buc. pauperis & tuguri congeſtũ ceſpite culmẽ. Et verba deſideratiua, q̃ alij meditatiua appellãt: vt eſurio. is. parturio. is. Iuue noctib⁹ hic ponũt lecticas, micturiũt hic. Verg. in buc. nũc oĩs parturit arbos. ¶ V. ante. s. p̃ducitur. vt ceruſa. æ. creuſa. æ. arethuſa. æ. teletuſa. æ. Ebuſus. Priſcia. ex Dionyſio in perihegeſi. hinc frangitur æquore Ebuſos. Sillius ītã lib. iij. puni. breuiauit dicens, iamq; ebuſus phœniſa mouet: mouet artabrus arma. Breuiant vero bruduſiũ. Luca. brũduſium geminis iubet hanc cõtingere caſtris. Blanduſia. Hora. o fons blãduſiæ. ſcilicet. u. Canuſiũ. Idem. Seruius oppidius canuſi duo prædia diues. Peruſiũ. Luca. in. j. his cæſar peruſina fames. Voluſius. Iuue. quis neſcit voluſi bithynnicæ. Venuſiũ & ſiracuſæ indifferentẽ habẽt. ¶ V. ante. t. longa eſt. vt cicuta. æ. Præputiũ. ij. Iuue. nil præter gelidas auſi conferre cicutas. Idem, impatienſq; moræ pauet & præputia ducit. Cõfuto. as. & refuto. as. Verg. xij. æñ. quod ſi fors dicta refutet. Breuiant vero arbutus. ti. Verg. in buc. & quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra. Defrutum. Mart. & nigri ſyria defruti lagena. Recutitus. Mart. nec recutitorũ fugis inguina iudæorũ. & a quatio. is. cõpoſita. vt cõcutio. is. diſcutio. is. percutio. is.

Columella. æ. Documentum. ti. Emolumentũ. i. Irrumo. as. Lucumo. onis. Monumẽtum. ti. Et a tumeo cõpoſita. vt Cõtumax. acis. Cõtumelia. æ.

V. ante. n. lõga eſt, vt Fortuna fortunæ. Breuiãt vero Albunea albuneæ.

V. ante. p. breuis eſt. vt Vpupa. æ. Cẽturupe. rupes.

V. ante. r. lõga eſt, vt Silurus. i. Ligurio. is. Breuiant vero Bituri. orũ. Camurus. a. um. Centurio. onis. Lemures. urum. Luxuria. æ. Mamurius. i. Maſſurius. ij. Mercurius. ij. Purpura. æ. Sabura. æ. Tuguriũ. rij. Et verba deſideratiua, quæ formantur ab vltimo ſuppino addita. rio, vt ab Eſu eſurio eſuris. A partu parturio parturis,

V. ante. s. p̃ducitur, vt Ceruſa. æ. Creuſa. æ. Breuiãt vero Brunduſium. ij. Blanduſia. æ. Canuſium. ij. Peruſium. ij. Voluſius. ſij. Venuſium venuſii.

V. ãte. t. lõga eſt, vt Cicuta. æ. Præputiũ. ij. Cõfuto. as, Refuto. as. Breuiãt arbutus. i. Defrutũ. i. Recutitus. a. ũ. Et a quatio quatis cõpoſita, vt Cõcutio. is.

V. ante. u. conſonantem breuis eſt, vt Diluuium. Exuuiæ, exuuiarum,

¶ De vltimis ſyllabis. Cap. vi.

A Terminalis longa eſt, vt ama, ſupra. Breuiãt vero. ita. puta aduerbium, quia. Poſtea indifferentẽ habet. Nominatiuus quoq;, accuſatiuus, & vocatiuus vtriuſq; numeri, præterq; nomina nu

De vltimis ſyllabis. Cap. vi. A. terminalis, q̃ dictiones in. a. terminatæ producũt ſyllabam illam finalem, vt ama. narra. Vltra. ſupra. Breuiant vero. ita. Verg. ix. æñ. non ita me genitor bellis aſſuetus Opheltes. Puta. Perſius. hoc puta nõ iuſtum male rectius iſtud. Quia. Hora. j. ſer. non quia Mœcenas lyderum quicquid hetruſcos. Poſtea indifferentem habet. Ouid'. j. faſtorũ. poſtea mirabar, cur non ſine liuibus eſſet. vbi poſtea breuis eſt, reperitur alias lõga, vt Hora. in eppodo. Romanus heu poſtea fugabitis, vbi duæ poſteriores ſyllabæ iambicum faciunt, pari quoq; ratione vltimam producunt. antea præterea, interea. Vltra quoq; Serenus breuiauit dicens, curaq; nil prodeſt, nec ducitur vltra cicatrix. Et fruſtra. Auienus in arato. ima vehunt cæli luxit dum fruſtra frequenter. Breuiant quoq; nominatiuus accuſatiuus & vocatiuus vtriuſq; numerũ vt hæc muſa o muſa: plurali hæc tempora o tempora, quod etiam in compoſitione ſeruatur, vt vtraq;, plæraq;, & eadem, quæ in his caſibus breuiant, in ablatiuo producunt. Lucanus in. iiij. vtraq; frugiferis & ſilua nobilis aruis. Verg. v. æuid'. creber vtraq; manu pulſat, verſatq; dareta. Hora. in pocti. plæraq; differat & præſens in tempus omittat. Verg. ij. georg. non eadem arboribus pendet vindemia noſtris. Ouid. iiij. meta. at non duricia iaculum quoq; vicit eadem. Reperitur etiã plærumq; in ablatiuo breuis. Verg. in. x. æñ. vna eademq; via ſanguis animuſq; ſequuntur. Propertius in. iiij. hac eadem rurſus lygdame curre via. Calphurnius in æglogis, rupe ſub hac eadem quam plurima pinus obumbrat. Sed producunt nu-

meralia in.ginta.desinentia,vt triginta,quadraginta,quinquaginta,sexaginta,septuaginta,octoginta,nonaginta. Verg.ſ. æneid'.triginta magnos voluendis mensibus orbes. Idem in.vij.triginta capitum foetus enixa iacebit. Petronius arbiter. ſanguine Romano ſexagintaq; triumphos. Quod vero apud Mart.legitur:ſexagintaq; teras cũ lumina mane ſenator,& alio in loco,mutua quod nobis ter quinquaginta dediſti:ego ſuſpicor vitio ſcriptorũ eſſe factũ,vt ꝑ ſexagena ſexaginta, & ꝑ quinquagena, quinquaginta ſcriberetur,quẽadmodũ pro eo quod Iuue. ſcripſit quadringenta dedit gracchus ſeſtertia dotem, nonnulli afferunt ad huius regulæ euerſionem quadraginta dedit gracchus, quaſi quadringenta milia ſeſtertium non ſit ſumma,qua equites ex lege Roſcia cenſerentur: vt idem Iuuena, quadringenta tibi ſi quis deus,aut ſimilis dijs. & Mart.quadringenta ſi ſi non ſunt chereſtrate ſurge,& alio loco quadringenta ſecat,qui dicit ſycamerice. Producitur præterea vocatiuus a nomibus græcis in.as.vel in.es.deſinentibus,quæ ad primam nominis declinationem latinam referuntur,vt æneas o æneа,anchiſes o anchiſa,& a nominibus græcis in.as.terminatis,quæ ad tertiam declinationem noſtram reducuntur,vt pallas pallantis,o palla,calchas calchãtis,o calcha. Verg.x. æneid'.æneа vigila,& velis immitte rudentes. Idem in iij.coniugio anchiſa veneris dignate ſuperbo. Idem in.x.teq; iuuat palla:ſed bellis acer aleſſus, quod ſi huiuſmodi vocatiui breues reperiantur,a terminatione potius latina veniunt, vt Hora.ij.ſermo.ne quis humaſſe velit aiacem atrida vetas cur,nominatiuus nõ atrides, ſed atrica fuit,Proper.non ita dardanio gauiſus atrida triumpho. Nominatiuus quoq;, producunt etiam nomina græca, quæ non habent accentum in ante penultimam,vt theologia,philoſophia:nã quæ habẽt in ante penultima breuiant, vt ægina. Mna producitur circunflectiturq; ¶B.terminalis breuis eſt, vt hoc mare,lege,legite:legere. Producunt vero me ab eo qđ eſt ego mei. Verg.ix.æneid'.meme adſum,qui feci in me cõuertire ferrum. Te ab eo quod eſt tui. Idem in.iiij.te propter lybice gẽtes,te vero particula,quæ huic pronomini adjiciturbreuis eſt. Lucre.in.ſ. Accipe præterea quæ corpora tute neceſſe eſt. Sed ab eo quod eſt ſui. Verg.in.vj.& magno ſe corpore miſcet. Et nomina græca fœminina q̃ apud græcos in.e longũ finiuntur:vt penelope.es.neq; id ſolũ in recto,ſed etiã in reliquis caſibus illi cõterminalibus,quãq̃ Iuuẽ.autoritate ſua ablatiuũ a calpe.es.breuiauit dicẽs:ſed lõge calpe relicta. Sed hic caſus poteſt eſſe ab altera declinatinone.ſ.calpis.is.a calpe:ſicut & Verg.præneſte ſub ipſa dixit,ab eo qđ eſt præneſtis. Et pluraliter declinata.vt tẽpe.cete.mele. Oui.ſ.meta.liluæ vocãt tẽpe per quæ penetius ab imo,apud Lucre.cygnea mele & muſa mele. Et vocatiuus ablatiuuſq; a noĩbus græcis terminatis in.es. producta ſiue ſint primæ declinationis. vt anchiſes o anchiſe ab anchiſe, ſiue tertiæ corum præſertim quæ apud illos in.eus.diphthongon terminantur.vt achilleus, Perſeus.vlyſſeus.achilles o achille ab achille.perſes o perſe a perſe.vlyxes o vlyxe ab vlyxe. Et ablatiuus a nominibus quintæ declinationis. vt dies a die, progenies a progenie. Fames quoq; quia teſte Gellio. libro. viij. noct. atti. per quintam declinationem apud antiquiores inflectebatur. fecitq; in genitiuo (vt ille ait) fami vel fames more quintæ declinationis, ablatiuum quoq; in.e. longum terminauit. Vergil'.vj.æneid. obiicit ille fame rabida tria guttura pandens, aut quia (vt Priſcia. libro.vij.ſcribit) in quibuſdam nominibus quæ ablatiuuum in. es. productam terminantia pares cum genitiuo habent ſyllabas, in tertia declinatione ſolebant antiquiores producere ablatiuum more quintæ declinationis.vt hæc moles a mole.tabes a tabe. Lucretius.imbribus & tabe membrorum arbuſta vacillant. Et genitiuus regularis. Vergilius.primo.æneid'. libra die ſomniq; pares. Ouid'.iiij.meta.prima fide vociſq; ratæ. Et ſecunda perſona.&c. vt doce.mone. Vergil'. vij. æneid'.tu vatem,tu diua mone,dicam horrida bella. Quod vero Proper.dixit.tu caue ne triſti cupias pugnare puellæ.& Hora.tu caue ne minus, tu ne maius facias: Id non eſt ab eo quod eſt caueo caues:ſed ab eo quod eſt cauo cauis, quemadmodum in tertia coniugatione diximus: cum de præteritis verborum in.uo. deſinentibus agebamus: nam illud Ouid'.in.j.de triſt. idq; quod ignoti faciunt vale dicere ſaltem, aut quaſi nomen breuiauit, aut morem ægre diſcedentium oſtendit: qui verba vix integra proferunt. Verg.vero in bucco.aut hac ratione,aut illa potius breuiauit,q̃ vocalis ſequebatur cum dixit.& longum formoſe vale, vale (inquit) iola,aut ab eo quod fuit vallo vallis, ſic Perſius. vide ſis,quaſi a vido vidis breuem poſuit. Et aduerbia illa.fere. ferme,quare. Iuuenal'. nulla fere cauſa eſt in qua non fœmina litem. Idem. mobilis & varia eſt ferme natura malorum. Martial'. vxorem quare teleſinam ducere nolo. Ne quoq; pro vt non ſiue non producitur,vt apud Verg.ij.æñ. ne recipi portis,aut duci in mœnia poſſetnæ vero pro certe per.æ.diphthongon ſcribitur, quemadmodum & væ dolentis interiectio. Producunt vero etiam ohe. & pape. Mart. ohe iam ſatis eſt ohe libelle. Perſius. pape marco ſpondente recuſas.

meralia in.ginta.deſinẽtia,vt trigĩta quadrrgĩta. Et a nominibus græcis in.as.& in.es. productas deſinẽtibus vocatiuus in.a.ꝑducitur.vt Aeneas. o ẽnea.Anchiſes o anchiſa.Nominatiu⁹ quoq; a græcis plerũq; producitur.vt Nemea.ę. Tegea.ę. E,terminalis breuis eſt;vt hoc mare; lege; legere. Producunt vero accuſatiui trium pronominum ego me,tu te,ſui ſe.Et nomina græca fœminina quæ ad primam declinationem noſtram referũtur;vt penelope in nominatiuo;datiuo,vocatiuo; & ablatiuo.Et nomina græca pluraliter declinata:vt mele;cete;tempe.& vocatiuus ablatiuuſq; a nominibus græcis terminatis in.es. productam, quę ad primam & tertiam declinationem latinã referunt;vt anchiſes o anchiſe ab anchiſe;vlyxes o vlyxe ab vlye.Et abtũs ſingularis a nomin⁹ quintæ declinationis;vt dies a die.Et gtũs regularis quintę declinationis in.e.vt dies die. Et ſcđa ꝑſona ſingularis præſentis imperatiui modi ſcđę cõiugationis actiuę vocis;vt doce;mone,aude.Et aduerbia illa fere; ferme; quare.ne pro non:næ pro certe.væ ꝑ hei;ſed hæc duo diꝑhongũ habẽt.Interiectiões quoq; ꝑducunt illę, pape;ohe.

Et aduerbia a nominibus adiectiuis non quidem omnibus: sed sedæ declinationis deriuata, vt a docto docte, a pio pie, a iusto iuste. A bono vero bene: & a malo male breuiãt. Oui. in epla helenes, nã male qd' suades vtinã bene cogere posses. Quod vero qdã dicũt apprime quoq; breuiare: idq; autoritate Vergi. ij. geor. confirmãt, cũ dicit: flos apprime tenax, ea lectio mẽdosa est: nã Ver. nõ apprime sed apprima scripsit, p apprime: hoc est nomen p aduerbio figura apd' poetas vsitatissima. ¶ I. terminalis longa est, vt gũmi, amaui, si, ni. Breuiãt vero nisi. Verg. in buc. qd' nisi me quacũq; nouas incidere lites. Quasi. Ouid. et quasi discedẽs oscula nulla dedi. Auienꝰ tñ in arato. singulari exemplo lõgũ posuit. Dtũs quoq; & vctũs græcꝰ breuiãt, vt Papi. in achilleide, palladi littoreæ celebrabat scyros honorẽ. Catullꝰ, morte feror thesei qualem minoidi luctũ. Sabinꝰ in epla demophoõtis, phylli di demophoon patria dimittit ab vrbe, palladi nãq; minoidi & phyllidi datiui sunt græci, nã latini pducerẽtur. Verg. in buc. mirabar qd mœsta deos amarylli vores. Ouid' in epla chana, prima mihi nutrix occli dixit amas. Idem in epla hele. bella gerãt alij: tu Pari semper ama. Noïa quoq; græca, vt meli qd interpretatur mel: qd' apd nos tãtũ in compositiõe repitur, vt melimelum, melilothos, melicratũ, hydromeli, oxymeli. Moly quoq; radix ab Homero celebrata; cuiꝰ inuentio, vt inqt Pli. li. xxv. natu. histo. Mercurio assignatur. Ver. in priape. quem cur moly vocat: mẽtula moly fuit. Oui. xiiij. meta, moly vocãt supi: nigra radice tenetur. Pronoïa vero illa, mihi, tibi, sibi, finalem indifferẽtẽ hñt. Verg. j. æñ. tu mihi quodcũq; hoc regni: tu sceptra Iouẽq;. Idem in eodem, mihi causas memora. Ibi quoq; & vbi, tũ breuiare, tũ pducere repiuntur. ¶ O. terminalis indifferẽs est. vt ego. ergo. Prop. in. ij. frater ego tibi sim filiꝰ vnꝰ ego. Hora. nil tãti est: ergo fungar vice cotis acutũ. Augustꝰ. ergo ne supremis potuit vox improba verbis. Producũt vero datiui vl' ablatiui singulares sedæ declinatiõis. eodem tñ qd' ab eo & dem particula cõponitur: quemadmodũ de eadem diximꝰ: mediã habet indifferentem. Breuem, vt apd Ver. in buc. vno eodemq; igni sic nostro Daphnis amore. Idem. xij. æñ. vno eodemq; tulit partu. Prop. in j. hoc eodem ferro stillet vterq; cruor. Longã Iuuc. posuit. ne placeat curru seruꝰ portatur eodem, & Martial. cum steterit nullus vultu tibi talus eodem.

Et aduerbia a nominibus adiectiuis deriuata, vt a pulchro pulchre. Breuiant tamen a bono bene, a malo male, Et prepositiones duæ. e. de. producuntur.

I. terminalis longa est; vt gummi. amaui. Breuiant vero; nisi. quasi. Datiuus quoq; & vocatiuus græci in. i. desinentes a nominibus quintæ declinationis illorum; quæ ad tertiam nostram referuntur. vt Palladi. Phyllidi. o Priami. o Pari. Mihi vero. tibi. sibi. ibi. vbi. indifferentem habent.

O. terminalis indifferens est, vt ego, ergo, sermo sermonis. amo amas. Producunt vero datiui & ablatiui singulares secundæ declinationes, vt domino a domino. & aduerbia datiuis similia, vt falso, certo. Et nomina græca fœminina in. o. desinentia. vt sappho. alecto. clio, Et dictiones monosyllabæ. vt. o. do. pro. Breuiant tamẽ cedo pro dic. cito. ilico. modo. & duo. & ambo. Gerundia vero. datiui. & ablatiui in. indifferenter desinunt.

V. terminalis longa est. vt Cornu. Gelu.

B. terminalis breuis est. vt ab, ob, sub. Barbara vero producunt. vt Iacob, Aminadab.

C. terminalis longa est. vt hoc. dic. duc. sic. Breuiant vero fac. lac. nec. donec. Hic pronomen indifferens est.

Et nomina græca fœmina in. o. desinentia, vt alecto. us. clio cliꝰ. argo argus. Verg. vii. æñ. alecto toruã faciem & furialia membra. Ouid in. j. de arte, nec mihi sunt visæ clio cliusq; sorores, et dictiõs monosyllabæ, vt o. do. p. Ver. o regina nouã cui condere Iuppiter vrbẽ. Mar. do tibi naumachiã. tu das epigrãmata nobis. Ver. prima qd' ad Troiã p charis gesserat argis. Breuiãt tñ hæc cedo p dic. Iuuc. cedo si breue parui. Cito. Iuue. & cito raptur ꝰ de nobilitate comesa. Ilico. Auso ilico non marco. Modo. Verg. iiij. æñ. si modo qd' memoras fatũ fortuna sequatur. Sero. tũ breue, tũ longũ reperitur. Tibullꝰ. heu sero reuocatur amor seroq; iuuenta. Papi. sero memor thalami mœstæ solatia matris. Ambo quoq; & duo breuiãt siue illa sint masculina seu fœminina in. ntõ plurali seu actõ. Mart. elisium possidet ambo nemus. Vergi. si duo præterea tales idea tulisset. & Hor. duo si discordia vexet inertes. Gerũdia quoq; substãtiua in. do. indifferencer desinũt. Vergi. in bucco. frigidꝰ in pratis cãtãdo rumpitur anguis. Idem in eodem, cãtãdo tu illum, haud vnq̃ tibi fistula cæra. Iuueñ. pluribus hic æger moritur vigilãdo sed ipsum. Alphius apd Prisci. li. viij. spaciãdo paulatim trahit. Est enim dimetrum iãbicum hñs necessariõ iãbum in secũdo loco. ¶ V. terminalis longa est, vt cornu. gelu. a sensu, a manu. Breuiatur tñ quãdo. s. littera liquescit. vt apud Ennium infantibus paruis. ¶ B. finalis brevis est, vt ab. ob. sub. idq; non solum in appositione: sed etiã in compositione cum dictionibus incipientibus a vocali, vt Vergil. Troiæ qui primus ab oris. Idem. cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis. Idem quoq;. fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum. Barbara vero ideo producuntur: quia ad nostram declinationem reducta eandem syllabam longam retinent. vt Iacob iacobus. Aminadab. abus. ¶ C. terminalis longa est. vt dic. duc. huc. sic. Breuiãt vero, fac. & merito: quoniã abscisum est ab eo quod esse debuit facc. Ouidi in epistola pphyllid'. phylli fac expectes demophoonta tuum. nisi forte. Ouidi. synaloephã fecit scribens: phylli face expectes demophoonta tuum. Lac quoq; breuiare ab omnibus dicitur: & si nullum mihi succurrerit exemplum. apud Serenum tamen reperio produci. Lac asinæ placidæq; bouis prodesse loquuntur, Nec. Ouidi. in epistola sapphus. o nec adhuc iuuenis: neq; iam puer vtilis ætas. Donec, Idem in amoribus. donec eras simplex: animum cum corpore amaui. Hic pronomen indifferenter repecitur. Verg. iiij. æncidos, solus hic inflexit sensum animumq; labãtem. Idem in sexto. hic vir hic est: tibi quẽ promitti sæpius audis. Martialis, hic est quem legis. ille quem requiris. Idem. hic est pampineus viridisque modo vesbi ꝰ vmbris.

Hic aduerbium ſemper producitur. Verg. i. æñ. poſthabita coluiſſe Samo, hic illius arma. Hoc ſecũdũ. Priſci. breuiat, quod ſi productum reperias duplex. c. debere ſubſequi putat. vt Verg. hocce erat alma parens. Perſius. hocce eſt, q̃ palles, cur quis nõ prandeat hocce eſt. ¶ D. terminalis breuis eſt. vt ad, apud, ſed. Verg. i. æñ. alma Venus phrigij genuit Simoentis ad vndam. Iuue. aut apud iſiacæ potius ſacraria lenæ. ¶ L. terminalis breuis eſt, vt tribunal. alis, vigil. gilis. Ouid. in amoribus, quod faciet magnas turpe tribunal opes. Producit vero Nil indeclinabile. Hora. ij. epiſtola. nil oriturũ, alias ortum nil tale fatẽtes, nihil vero breuiat. Sol. is. Ouid. ſol aditus quod quæris ait, nec vana labores. Et nomina barbara, vt Micol, michael, iſrael, quanq̃ Sidonius appollinaris breuẽ poſuit dicens, iſrael appenſi per concaua gurgitis iret: niſi forte per ſyneræſim proferas. æ. quemadmodum Varro. cũ te flagranti deiectum fulmine phaeton. ¶ M. terminalis ab antiquiſſimis poetis breuis aliquando ponebatur ſequenti dictione, quæ inciperet a vocali. vt Ennius. inſignita forent tũ milia militum octo, vbi non fecit ecthlipſim. Iuniores quoq; aliquando ſibi hanc licentiã vſurparunt. Sed de hoc in principio huius libri diximꝰ plura. ¶ N. terminalis longa eſt, vt pæan pæanis, ſyren ſyrenis. delphin. inis. dæmon. onis. quin coniunctio. Verg. iiij. æñ. quin etiam hyberno moliris ſydere claſſem. Breuiant vero an cõiunctio interrogatiua. Iuue. accipit & madidæ facies dicetur, an hulcus? Forſan. Verg. i. æñ. mittite forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit. Forſitan. Iuue. forſitan expectes, vt gaditana canoro. In. præpoſitio & ab in compoſita. vt proin, dein, exin. Verg. i. æneid. ſocios partitur in omnes. Tamen & ab eo compoſita. vt attamen veruntamen. Ouid. Nil mihi reſcribas: attamen ipſe veni. Et nomina græca in. on. finita. &c. vt ilion ilij. pelion, pelij. Verg. ilion & omnis fumat neptunia Troia. Luca. pelion opponit radijs naſcentibus vmbras. Accuſatiuus quoq;. &c. vt ægina ægina. Papi. in theba, quippe ferunt raptam patrijs æginа ab vndis, Cilla cillan. Ouid. xiij. meta. me tenedon chryſæq; & cillan appollinis vrbes. Menelaos menelaon. Idem in epiſtola oenones: ardet amore tui. ſic & Menelaõ amauit. Pilos pylon. Idem in epla penelopes. nos pylõ ãtiquã nelei neſtoris arua. Daphnis daphnin. thyrſis thyrſin. Proper. thyrſin & attritis daphnin arũdinibus. Et nomina latina in. en. deſinentia, quæ mittũt genitinũ in. inis. vt nomen. inis. nam græca vt ſyren ſyrenis: & latina mittentia genitiuum in. enis. vt ren renis producũt. Viden in fine abſciſſum p videſne breuiatur. Verg. vj. æñ. viden vt geminæ. ſ. u. c. Catul. viden velociter exiluere. ¶ R. terminalis breuis eſt: vt cæſar. aris. amatur. legitur. per. nupær. igitur. Quod vero quidam autore Beda producunt puluinar. torcular. cochlear & huiuſmodi, non probant cum ediuerſo Iuuenalis puluinar breuiarit dicens, fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem. Producunt vero far farris. Ouidius in faſtis. far erat & puri lucida mica ſalis. Par paris. Hora. ludere par impar, equitare in arundine longa. Nar naris, fluuius Italiæ. Vergil. vij. æneid. ſulphurea nar albus aqua, fonteſq; velini. Iber iberi. Lucanus in. vj. ſi tibi durus iber, aut ſi tibi terga dediſſet. Ver veris. Ouidius. i. metamor. ver erat æternum placidiq; tepentibus auris. Cor cordis. Ouidius in epiſtola Sapphus, mille meum leuis cor eſt violabile telis. Idem tamen breuiauit. v. metamor. inq; cor hamata percuſſit arundine ditem, & Martial. dotata vxori cor arundine fixit acuta. Fur furis. Perſius. fur es (ait pedio) pedius? quid crimina raſis. Cur aduerbium. Ouidius, cur opus affectas ambitioſe nouum? Beda torcular & puluinar & ſimilia produxit ex obliquorum analogia. ¶ Et nomina græca in. er. deſinentia quæ apud illos per. eta. longum ſcribuntur, vt aer aeris, æther ætheris. Claudianus tamen breuiauit aer dicens, lucidus vmbroſo miſcebitur aer auerno. Sunt tamen qui non aer ſed axis legant hoc in loco. Produxit tamen Ouid. i. faſtorum. lucidus hic aer: quæ duo corpora reſtant. Idem. audiet hoc æther, & ſi deus vllus in illo eſt, & quæ incremento diximus mittere genitiuum in. eris. penultima longa. vt crater. eris. ſtater. eris. ¶ As. terminalis producitur. vt æſtas. atis. amas, amabas. Breuiant vero nomina græca mittentia genitiuum in. adis. vel in. ados. vt arcas. adis. vel. ados. pallas. adis. vel. ados. Ouid. ij. meta. arcas adeo ter quinq; ferens natalibus annos. Idem. Vt vidit vultus pallas in amne ſuos. ¶ Et accuſatiuus. &c. vt arcas accuſatiuo areadas. menas. adas. troas. adas. Mart. ad matrem fugiet pentheus ad menadas orpheus. Ouid. in epiſtol. Troadas inuideo, quæ ſic iachrymoſa ſuorum.

D. terminalis breuis eſt. vt ad, apud; ſed, illud, iſtud.

L. terminalis breuis eſt; vt tribunal. nalis. Producũt vero nil indeclinabile, ſol ſolis. Et nomina barbara; vt Baal, Michael michaelis. Iſrael iſraelis.

M. terminalis ab antiquioribus breuis ponebatur; ſed in vſu autorum, aut abijcitur. aut cũ ſequenti conſonante vocalem præcedentem producit.

N. terminalis longa eſt, vt pæan pæanis. non. quin. Breuiant vero, an, forſan, forſitã, tamen; in. Et exijs cõpoſita; vt attamen, exin; dein; proin. Et nomina græca in. on. finita; quæ ad ſecũdam nominis declinationem latinam referuntur; vt iliõ ilij. pelion pelij. Accuſatiuus quoq; primæ declinationis a nominibus græcis in. a. breui terminatis. Et ſecundæ in. os. & tertiæ in. is. vt ægina eginã. menelaos. laon, daphnis daphnin. Et nomina latina in. en. deſinentia, q̃ mittunt gtĩ in. inis. vt nomen. inis. Fulmen. inis. Et dictiones compoſitæ cum hac particula. ne. interrogatiua, quæ in fine abſcindũtur; vt egõ, p egone? viden, p videſne?

R. terminalis breuis eſt; vt Cæſar cęſaris. Producũt vero Far farris. Par Paris. Nar naris. Ver veris. Iber iberi. Cor cordis. Fur furis. Cur aduerbiũ. Et nomina græca in. er. mittẽtia genitiuũ in. eris, vt aer aeris. æther ętheris. character characteris.

As. terminalis producitur; vt æſtas. atis. Breuiãt vero græca mittentia genitiuum in. adis. vel. ados. vt arcas. adis. vel arcados. Accuſatiuꝰ quoq; pluralis a nominibus græcis, quæ ad tertiã nominis declinationẽ referuntur. vt arcas. das. menas. das.

¶ In.es. ꝓducunt vt proles.is.dies.ei.ſpecies,ei,ames.leges.Pruden. nimis licenter fames & lues breuiauitin pſychomachia, ſpoliatq; ſuos fames impia natos.Idem in eodem opere,ſtupuit lues improba caſtis. Breuiat vero es ſecunda perſona a ſum, es fui cum ſuis compoſitis,vt Verg.ij.æñ.quiſquis es amiſſos hinc iam obliuiſcere graios.Idem in bucco.huc ades o formoſe puer tibi lilia plenis.Reperitur tamen es aliquando ꝓducta.Flaccus.vij.argonau.tu ſupplice digno dignior es & fames meis.Propertius.ſi puer es alio traijce tela tua:ſed hoc forte ex ratione cæſuræ.Penes præpoſitio.Horatius in poetria,quem penes arbitrium ius eſt & norma loquendi.Seges ſegetis,quod a ſeco ſecas.& teges.etis.quod a tego tegis deriuatur teſte Priſcia. vltima breuiant. Inquies quoq; quanquã a quies quietis cuius vltima longa eſt cõponi tur,teſte tamen Probo finalem breuiat. Indiges quoq; & cætera quæ ſequũtur breuiãt autore Priſcia. Et nomina mittentia genitiuũ in.itis.vel in.idis.vt miles.itis. obſes.idis.Pes.dis.bipes.tripes.quadrupes.compes,nam breuiari autor eſt Priſcia.aſtipulãte Probo.Quod ſi reperitur ꝓducta hoc erit ratione cæſuræ.vt Verg.x. æñ.arrectum quadrupes & calcibus auras.Idem in.iiij æñ.ſtat ſonipes & calcibus auras. ¶ Noïatiuus quoq; & vocatiuus plurales a nominibus græcis,quæ ad tertiam nominis declinationẽ latinã referuntur, vt arcas arcades.vaſcon.ones.Verg.in buc. arcades inuidia rũpãtur,vt ilia codro.Iuue.vaſcones(vt fama eſt) alimentis talib9 vſi. ¶ Is.terminalis breuiatur,vt panis,legis amatis,legitis.Producũt vero dis ditis.lis litis.ſamnis ſamnitis.quiris quiritis.glis gliris.Ouid'.inepiſto.paridis.lis eſt cum forma magna pudicitiæ.Pyrois quoq; & ſimois quoniam a græcis per.ei.diphthongon ſcribuntur ꝓducunt.Ouid'.ij.meta.interea volucres pyrois Eous & æthon. Idem in epiſtola penelop. hac ibat ſimois,hic eſt ſigeia tellus.Et nomina græca mittẽtia genitiuum in.inis,vt ſalamis vel ſalamin.inis. eleuſis vel eleuſin eleuſinis,delphis vel delphin delphinis,& habẽtia ypſilon ante.s.vt tethys..Verg.i.geor.teq; ſibi generũ tethys emat oĩbus vndis.Quæ vero in.ydos.exeunt breuiãt,vt chlamys.ydos.Papi.chlamys horrida pẽdet. ¶ Datiuus quoq; & ablt̃us pluralis primæ & ſcdæ declinationis,vt muſa muſis a muſis,dñs dñi a dñis.adde etiã tu nomina græca in.a.deſinẽtia,quæ datiuum & ablatiuũ nũri pluralis in.atis.mittũt,vt epigrãma.atis. ab epigrãmatis.Accuſatiuus quoq; pluralis tertiæ declinationis cũ in.is.exit,quemadmodũ in tertia declinatione diximus,vt omnis.tris.Verg.i.æñ. omnis vt tecum meritis pro talibus annos.Idẽ in eodẽ, dorſum immane mari ſummo tris Eurus ab alto.Vis quoq; nomen qđ in noïatiuo atq; etiã in genitiuo Priſc.teſte ꝓducitur. ¶ Vis præterea ſcđa perſona ab eo qđ eſt volo,& fis ab hoc verbo ſum es fui cũ cõpoſitis.Hora.ij.epi.cuilibet argilla quid vis imitabitur vda Verg.vi.quãuis elyſios miretur græcia cãpos.Oui.ſis argumẽtũ maius an auxiliũ.Idẽ.tu quoq; fac ꝓſis intra tua clauſtra iacẽti.Et fis a fio.Hora.lenior & melior fis accedẽte ſenecta.Idem in.iij.car.audiuere lyce fis anus,vbi fis anus dactylus eſt. ¶ Secũda quoq; ꝓſona ſingularis præſentis indicatiui modi quartæ cõiugationis.vt audio.is.venio.is.neſcio.is. Proper.non audis & verba ſinis mea ludere cũ iam.Verg.ij.æñ.expectate venis,vt te poſt multa tuorũ. Reperitur tñ breuis apud Sedulium in paſchali cũ dixit.peruenis ad Chriſtũ,nõ Chriſtus peruenit ad te,niſi forte eſt a venio.is.tertiæ cõiugationis,quẽadmodũ ſupra in verbis diuerſarũ cõiugationũ diximus. ¶ Os.terminalis ꝓducitur,vt ros,mos,dños.Breuiãt vero os oſſis,vt autor eſt Priſc.ſed autoritas non probat:ex cõpoſito tñ probari põt ſi de ſimplici nõ conſtat.Lucr.lib.iij.exos & xanguis. Cõpos.Ouid.poſt modo cõpos eris.Os.oris. ꝓducitur Verg.i.æñ.virginis os habitũq; gerens & virginis arma. Idẽ in eodẽ. Os humeroſq; deo ſimilis nãq; ipſa decorã.Cõpos.otis.& impos.otis.eodẽ autore breuiãt. Et noïa græca in.os.deſinentia. vt abydos.chaos.ſamos.leſbos.Ouid.in epiſt.leand.ſolueret in ſpeculis oĩs abydos erat.Verg.vi.æñ.Et chaos & phlegeton loca nocte ſilentia late,quæ vero ad tertiã noïm declinationẽ latinã referuntur,aut declinatione attica mittũt in.o. genitiuũ producunt,vt egoceros.otis.rhinoceros.etis.apollos apollo.athos atho.Androgeos,geo.Verg.ij.æñ.Androgeos offert nobis. Iuue.velificatus athos:& quicquid græcia mendax.Genitiuus quoq; græcus cũ exit in.os,breuiatur,vt tereus tereos.Mart. ſi:t philomena nefas inceſti tereos,& quæ.Arcas arcados.Ouid'.i.meta.arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni:

Es.terminalis longa eſt,vt proles prolis,leges. Breuiant vero.Es a ſum es fui cum cõpoſitis. Penes præpoſitio. Seges. etis. Teges. etis. Indiges. etis. Perpes.etis.Interpres.etis. Teres.etis.Prepes.etis Hebes.etis,Inquies.etis.Et mittentia genitiuum in.itis.vel.idis.vt Stipes.itis.Obſes.idis.& pes cũ ſuis compoſitis.vt bipes,tripes.Et nomina græca quintæ declinationis,quæ ad noſtram declinationem referuntur in nominatiuo & vocatiuo plurali,vt arcades o arcades,peliades o peliades.

In.is.breuiant,vt panis,legis.Producũt vero.dis.ditis.Lis litis.Sãnis.itis.Quiris.itis.Glis gliris. Pyrois,entis.Simois.entis.Et ſimilia quę per.ei.diphthongon a græcis ſcribuntur. Et græca mittentia genitiuum in.inis. vt Salamis ſalaminis. Delphis delphinis. Et græca per ypſilon mittentia genitiuum in.yos.vt tethys tethyos.Erynnis.ios. Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis primæ & ſecundæ declinationis;vt muſa muſis a muſis, dñs dominis a dominis.Et accuſatiuus tertię declinationis quando exit in is.vt omnis.tris.Vis etiã in nominatiuo & genitiuo.Vis quoq; in ſecunda ꝓſona a volo,Velis quoq; & nolis,& ſis a ſum es fui;& fis a fio.Et ſecunda perſona ſingularis prę ſentis indicatiui modi quartæ coniugationis; vt audio audis,venio venis,neſcio neſcis.

Os.terminalis producit;vt Ros roris,Sacerdos.otis Breuiãt vero Os oſſis,nam Os oris,producitur; Cõpos.otis.Impos.otis.Et greca quartæ declinationis deſinẽtia in.os.quæ ad ſecundã declinationem latinã referũtur,vt Abydos.i.Chaos.i.& genitiuus grecus in.os.vt Tereus.eos.Arcas.ados.

¶ Vs. terminalis breuis eſt. vt dominus domini. corpus corporis. Palus paludis mediam habet. apud Horati. breuiatur cum dicit: ſterilis palus aptaq; remis. Vergil, tamen ſexto æneidos dixit. ſtygiaq; palꝰ inhabilis vnda. Quintili. libro primo vbi de grammatica, ſimpliciter produci debere dicit palus paludis. ſic palus. i. breuiari. Producunt vero tellus telluris. Vergil. iiij. æneidos, dcueniunt prima & tellus & pronuba Iuno. Incus incudis. finalem producere ex obliquis coniectamus. ¶ Et nomina monoſyllaba. vt grus gruis. ſus ſuis. thus thuris. ius iuris. Marti. in ius o fallax atq; inficiator eamus. Et q̃ mittunt genitiuum in. utis. penultima longa, vt virtus virtutis. nam intercus quoniam in obliquis breuiat in recto quoq; breuiare ſuſpicamur. ¶ Et nomina græca mittentia genitiuum in. untis. vel in. odis, vel in. u. quoniam a græcis in. oys. diphthongon quæ apud nos vertitur in in. us. terminãtur. vt amathus amathuntis. Vergili. decimo æneidos. eſt amathus, eſt celſa mihi paphos atq; cythera, Et nomina quæ habent apud illos. oy. diphthongon. vt pãthus. Vergili. in ſecũdo æneidos. pãthus othryades cuſtos phœbiq; ſacerdos. atq; eadem ratione Ieſus producitur. Et genitiui ſynærizati. vt ſappho ſapphus, manto mantus, Vergili. decimo æneidos, fatidicæ mãtus & Tuſci filius amnis. ¶ Genitiuus quoq; ſingularis. &c. vt genitiuo ſenſus, nominatiuo plurali ſenſus, accuſatiuo ſenſus, vocatiuo o ſenſus. Seduliꝰ nimis licenter in genitiuo ſingulari. us. produxit dicens, ſexus & ætatis ſatiauit quattuor illic, nam qđ aliubi dixit, dicemus ſancti coniunctio ſpiritus actu. legi poteſt pro ſpiritu flaminis aut pneumatis. Illđ nullo modo excuſari poteſt quod dixit: primoſq; necans vagitus & audens. ¶ T. terminalis breuis eſt, vt amat. caput. ſicut. quod intelligendum eſt ſi non præcedat alia conſonans aut diphthongus. vt amat. aſt. aut. In abſciſis vero producitur: vt cum dixit Vergiliꝰ tertio æneidos, fumat neptunia Troia: pro fumauit (vt exponit Seruius) poſitum eſt. ſed hic producitur poſitione. Iuuenalis, quis neſcit, aut quis non vidit vulnera pali. ſed dicet quiſpiam hoc loco ſemipenthemimerim eſſe. quid q̃ Martiani autoritate dictiones in. t. deſinentes indifferentes eſſe poſſunt: quamuis in vſu autorum prope ſemper breuiantur.

¶ Omnis ſyllaba. huius regulæ autores ſunt Cicero. Quintilianus. Ruſſinus quoq; de pedibus oratorum ſic inquit, breuis vltima claudet: longa ſit an breuis nullum diſcrimen habetur: vt ſolet in metris doctus componere vates. Itaq; in fine carminis ſiue clauſularum quæ proſa oratione conſcribuntur: ſyllabæ finales indifferenter poni poſſunt: hoc eſt longa pro breui: & breuis pro longa, Horati. primo carmi. iam ſatis terris niuis atq; diræ. in fine ſpondeum poſuit pro trocheo: eſt enim carmen ſapphicum. e contrario Vergiliꝰ primo æneidos. Italiam fato profugus lauinaq; venit: trocheum poſuit pro ſpondeo. trocheus enim non reperitur in verſu heroico: vt putauit Alexander. ¶ Dictiones barbaræ hæc regula colligitur ex ijs, q̃ multis in locis a nobis ſunt repetita. Dicit igitur q̃ dictiões barbaræ: quales ſunt Hebraicæ, vt Iacob. Abraam. Ioſeph. & Gothicæ. vt Theodoric. Alaric. Roderic. Federic. & Hiſpanæ. vt Iſabel. Leonor. Guiomar. & Teutonicæ, vt Manric. Enric. Federic. quæ accentu acuto proferunturin quãcũq; litteram deſinant, vltimas ſyllabas producunt. Cuius ſignum eſt, quod cum ex ratione declinationis latinæ ſyllabam adijcimus: accentus remanet in eadem. quod non faceremus, niſi ſyllaba illa eſſet longa. vt Iacob Iacobus. Abraam Abraamus. Ioſeph Ioſephus. Theodoric Theodoricus. Alaric Alaricus. Roderic Rodericus. Iſabel Iſabela. Leonor Leonora. Guiomar Guiomara. Manric Manricus. Enric Enricus. Federic Federicus.

Vs terminalis breuis eſt, vt Dominus. Amamus. Palus paludis, mediam habet Producunt vero Tellus telluris. Incus incudis. Subſcus ſubſcudis. Et nomina monoſyllaba vt Grus gruis. Thus thuris. Et quæ mittunt genitiuum in. utis, penultima longa, vt Virtus virtutis. Et nomina græca mittentia genitiuum in, untis, vel in. odis. Amathus amathuntis. Melampus melampodis. Et nomina quę habẽt apud illos. oy. diphthongon, vt Panthus pãthu, Ieſus ieſu. & genitiui ſynærizati a nominibus fœminis deſinentibus in. o, vt Sappho ſapphus. Mãto. tus. Genitiuꝰ quoq; ſingularis & Nominatiuus & Accuſatiuus & Vocatiuus quartæ declinationis, vt Manus, ſenſus.

T terminalis breuis eſt, vt caput. amat.

Omnis ſyllaba in fine carminis aut proſæ oronis clauſula indifferens eſt; quia lõga ꝓ breui. & breuis ꝓ lõga inuicem ponuntur.

Dictiões barbaræ; quæ accentu acuto in fine proferuntur, inquãcunq; litteram deſinant; vltimas ſyllabas producunt. vt Iacob, Ioſeph. Alaric. Leonor. Enric.

¶ Longę ꝓ breuibus.

Pro breuibus longas poſuerunt ſæpe poetæ.
Pro longis cõtra correptas ſæpe dederunt.
Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.
Obſtupui ſteteruntq; comę; & vox faucibꝰ hæſit.
Poſthabita coluiſſe Samo. hic illius arma,
Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei.
Ipſius ante oculos ingens a vertice pontus.
Cum ſubito aſſurgens fluctu nimboſus orion.
Egerimus noſti & nimiũ meminiſſe neceſſe eſt.
Hi tibi momentum & gabios vrbemq; fidenam.

¶ Breues ꝓ longis.

Italiam fato profugus lauinaq; venit.
Exercet diana choros quam mille ſecutæ,
Troas reliquias Danaum atq; immitis Achilli.
Religione patrum multos ſeruata per annos.

DE pedibus.capit.vij. Pes est sublatio, Hucusq; disputatum est a nobis de quātitate syllabarum, nunc vero consequens est:vt de pedibus dicamus qui eo modo syllabis constāt:quo syllabæ ex litteris conficiūtur. Principio itaq; ponitur pedis diffinitiuo ex Diomede sumpta. Pes, inquit, est sublatio ac positio.i.constat ex sublatione ac positione:comprehensa spacio duarum aut amplius:hoc est,plurium syllabarum.quia ex vna syllaba non potest esse pes:etiāsi longa sit. Sublatio nāq; & positio non in temporibus:sed in syllabis debet fieri. Addit quoq; idem autor aliā differentiā ijsdem pene verbis.

¶ De pedibus qui syllabis constant. Capite. vij.

PEs est sublatio ac positio duarū amplius ve syllabarum spacio comprehensa.

Duarum syllabarum pedes sunt quattuor.

Pyrrhichius duabus syllabis breuibus constat. vt deus;furor;amat.

Spondeus constat duabus syllabis longis. vt montes.gentes.audi.

Iambus constat ex breui & longa,vt dies. amant.

Trocheus siue choreus constat ex longa & breui. vt tempus.

Pes, inquit, est poeticæ dictionis duarum amplius ve syllabarum ex certa temporum obseruatione modis recipiens arsin & thesin.i.qui incipit sublatione:& finitur positione,nam arsis græce interpretatur eleuatio. thesis vero positio. Dicti sunt autem pedes quia quemadmodum nos pedib9 ambulam9:ita & versus pedib9 incedūt:ad qđ videtur respexisse Vergil.cum in.j. geor.scripsit:ferte simul fauniq; pedem dryadesq; puellæ. Aut pedes dicti sunt:quia illis eo modo versus mensurātur,quo nos spacia pedib9 metiri consueum9. Nam Aristote.x.metaphisi.autore:in quolibet genere quantitatis est aliquid vnum quo reliqua metimur:& est minimum in illo genere, quemadmonum in numeris vnitas. in vocibus diesis. in quantitate continua digitus, aut vlna, aut pes,aut passus, aut aliquid simile. Hinc igitur trāslatum est vt versum ita pedib9 metiremur;quemadmodū arcæ,cubiculi,atrij.cœnaculi:aut cuiuscūq; spacij lōgitudinem latitudinēq;. Accidūt aūt pedi sex,nūer9 syllabarū.tpa.sublatio.& positio.iter vtrāq; ꝓportio.figura.ordo.¶ Syllabæ ī pede (vt parum) debent esse duæ, vt paulo ante diximus.Itaq; pedis cuiusq; syllabæ,aut sunt duæ, aut tres,aut quattuor,aut quinq;.quamquam pedes qui sunt pluriū quā triū syllabarū cōpositi sint:vt paulopost dicem9.¶ Tpa in pede aut sūt duo vt in pyrrhichio,aut tria:vt in iābo & trocheo.aut quattuor.vt in spōdeo et dactylo,et eodē modo de reliqs.¶ Sublatio siue arsis est a qua pedis tpa in priori parte eleuātur.positio siue thesis qua pedis tpa in posteriori sua parte deprimūtur. Nā cū pedis tpa in duas partes diuidātur:prior arsi eleuat;posterior thesi deprimitur.¶ Proportio quoq; accidit pedis partib9 illis inter se cōparatis.Est enim ꝓportio cū duas quātitates inter se comparam9. ꝓportio itaq; inter cuiusq; pedis partes aut est æqua,aut dupla.aut tripla,aut sesquialtera, aut sesquitertia.Aequa diuisio est quoties sublatio pedis in tpib9 par est positiōi. vt in pyrrhichio,spōdeo:dactylo:anapesto:ꝓceleumatico:dispōdeo:coriābo,horūnim arsis tātū in se habet quātū & thesis. Dupla vero est quoties pedis sublatio duplo maior aut duplo minor est quam positio.vt in trocheo:iābo et duob9 ionicis. Nā in trocheo arsis duo habet tpa,thesis vero vnum. Ecōtrario in iābo arsis vnū tēp9 habet.thesis duo.In ionico a maiori arsis duo habet tpa.thesis vero quattuor.Econtrario in ionico a minori arsis quattuor habet tpa,thesis vero duo. Tripla vero est quoties sublatio triplo maior est quā positio:qđ soli āphibracho cōtingit. Sesquialtera ꝓportio est:quoties arsis cōtinet tātū tpis quātū & thesis & vltra hoc illi9 dimidiū:aut ecōtrario.vt in bacchio & amphimacro & quattuor pæonib9,q pedes cū tpib9 quinq; cōstent.si cōparētur tria sublatiōis ad duo positiōis;aut ecōtrario,sesquialtera ꝓportio resultabit. Sesquitertia ꝓportio est:quoties arsis se habet ad thesin in epitrita ꝓportiōe.vt in epitritis:qui eū sint tēporū septē si cōparētur quattuor ad tria:fit ꝓportio sesquitertia quā græci epitritā vocāt:a qua & quattuor pedes epitriti sūt appellati.¶ Figura etiā in pedib9 repitur:quoniā alij sunt simplices:vt illi qui cōstāt binis vel ternis syllabis:alij cōpositi:vt qui cōstāt quaternis. aut quinis.aut plurib9 syllabis.nā ex duob9 simplicib9 cōponūtur.vt ꝓceleumatic9 ex duob9 pyrrhichijs. choriābus ex choreo & iābo.pyrrbian apesi9 ex pyrrhichio & anapesto.¶ Ordo prætera accidit pedib9.quoniā in versu alij alijs in locis siue regiōib9 disponūtur.vt in sapphico troche9 in primo loco,spōdeus in scđo.dactyl9 in tertio.troche9 in quarto.& iterū trocheus in quinto,& eodē modo de reliquis,quēadmodū capite in seq̄nti dissere m9.¶ Duarū igitur syllabarū.quoniā diximus numerū syllabarū pedi accidere:atq; esse duas:aut tres:aut quattuor:aut deinceps.¶ Primo ponit pedes,qui duab9 syllabis cōstāt.& sunt tātum quattuor:qui numer9 ex eo colligitur q, aut vtraq; est breuis & est pyrrhichius.aut vtraq; longa & est spōdeus,aut prima breuis & altera longa & est iambus.aut ediuerso prima lōga & altera breuis & est trocheus.¶ Pyrrhichi9 itaq; cōstat duab9 syllabis breuib9 totidēq; tpib9.vt de9,furor.amat.docet,hic a græcis dibrachus appellatur quia duas syllabas habet breues.ꝛr etiā periābus & egeō.Pyrrhichi9.vt autor est Diome.dict9 a pyrrhichia saltatiōe,vel a pyrrho achillis filio:a quo neutrū pyrrhichiū est cognoīatū.alij a cōcitatiōe quadā ignea qua mouet pyrrhichiū appellatū esse dicūt.¶ Spōde9 pyrrhichio cōtrari9 cōstat ex duab9 syllabis lōgis & quattuor tpib9.vt mōtes.heros.audis.dict9 vt autor est Diome.q, in tēplis hoc pede q̄dā carmina spōdētes:hoc est libātes decātabāt.spōde enim libamētū interpretatur. Numa Pōpili9:vt idē autor inquit,rei diuinæ dedit9 hūc pedē pōtificiū appellauit.¶ Iāb9 cōstat ex prima breui & scđa lōga.tem porū triū.vt dies.amas.doces,dict9 vt Diome.ait:a iābizin:hoc est a maledicēdo.est enī pes versib9 maledicis aptissim9. vel a iābe Celei & Menalinæ vxoris famula:q̄ cererē dū Proserpinā q̄reret,ad eos delatā maledictis infectata est. Hunc pedē appuli a Dauno duce suo Daumū appellarūt. Alij gradalē martiq; gradiuo sacrū:q, gradariæ pugnæ hui9 effectu moucrētur. De quo inquit Horati.in poet,syllaba longa breui subiecta vocatur iābus.pes citus.vnde etiā trimetris accedere iussit.¶ Trocheus qui & choreus cognominatur iābo contrarius,cōstat ex prima lōga & scđa breui,triū temporū vt sanguis. temp9.audit.dict9 est aut a trechin hoc est a currēdo.vel a trocho.i.rota.quia in versu rotatim ac volubiliter fluit. Hunc a Mercurio repertum ferunt. Arunci vero Italiæ populi hunc pedem rutulum a rutulis Italiæ populis appellarunt.

¶ Trium ſyllabarū pedes octo ſunt: aut enim omnes tres ſunt breues: & appellatur tribrach⁹. aut prima eſt longa & duæ breues, vocaturq; dactyl⁹. aut primæ duæ breues & tertia longa, & vocatur anapeſtus. aut prima brevis, & duæ lōgæ, & vocatur Bachius. aut prima & ſecūda longa & tertia brevis & vocatur Antibachi⁹. aut prima longa, ſcda breuis: & tertia rurſus longa: & vocatur amphimacer. aut econtrario prima breuis, & ſcda longa: & tertia iterū breuis, & vocatur āphibrach⁹, aut omnes tres ſunt longæ, & vocatur moloſſus. ¶ Tribrach⁹ igitur conſtat ex trib⁹ ſyllabis breuib⁹ totidem temporib⁹, vt Dñs, Anima, Legim⁹, dict⁹ eſt autē tribrach⁹ quaſi tribreuis, quoniā tres ſyllabas habet breues. ¶ Dactylus conſtat ex prima longa & duabus breuib⁹ quattuorq; temporib⁹. vt tempora. audiat. Appellatus eſt autem dactyl⁹ a tractu digitorū. qui præter pollicem ternis internodijs ſiue articulis conſtat, græce namq; dactylus, latinæ digit⁹ eſt. Vel vt alij putant ab idcis dactylis Cretæ pplis: q iouem infantem in ida ſilua cretæ educarūt. atq; huius pedis rhithmica compoſitione & tympanorū atq; æris tinnitu vagitū pueri occultauerunt. ¶ Anapeſt⁹ dactylo contrarius conſtat ex prima & ſcda breuib⁹: & tertia longa quattuorq; temporib⁹. vt Dominos. Animos. Docui. dict⁹ anapeſt⁹ ab anapin hoc eſt repercutiendo: qa ſono reciproco recurrendo dactylū repercutit. vnde a græcis antidactyl⁹ eſt cognominat⁹. ¶ Bacchi⁹ cōſtat ex prima breui: & reliquis duab⁹ longis: temporibuſq; quq;. vt Athenæ. Sacerdos. Amaui. dict⁹ Bacchi⁹ qa bacchantib⁹ dithyranbi: hoc eſt verſus in laudes liberi patris hoc pede compoſiti conueniebant. ¶ Antibacchi⁹ bacchio contrari⁹ conſtat primis duab⁹ longis: & tertia breui temporibuſq; quq;. vt Natura. Fortuna. Audiret. dict⁹ ab anti qđ eſt cōtra & bacchi⁹: qa (vt dixim⁹) bacchio eſt contrari⁹. vnde ab alijs palimbacchi⁹ eſt appellat⁹: qa palin græce rurſus ſiue econtrario interpretatur. Hūc pedem alij latinū: alij ſaturniū appellarūt. ¶ Amphimacer conſtat ex prima longa, & ſcda breui: & tertia iterū lōga tēporibuſq; quinq;. vt Aureos. Demones. Audiunt. Appellatus eſt autem ab amphi quod eſt circum & macros longus: quia ſyllaba brevis vtrinq; duabus longis claudit. hic quoq; pes creticus eſt appellatus: quia crete ſaltando eius rithmica cōpoſitiōe vtebātur. ¶ Amphibrach⁹ ſyllabarū ordine ſupiori cōtrari⁹ cōſtat prima breui, ſcda lōga: & tertia rurſus breui: quattuorq; tēporib⁹. vt amoris. carina. amauit. dictus ab amphi circum, & brachys brevis: quia ſyllaba longa duab⁹ vnai q; breuib⁹ cōtinetur. hūc alij ſcolīū appellabāt: q; ſcolio q̄ erat cytharæ ſpecies cōueniebat. ¶ Moloſſus cōſtat ex trib⁹ lōgis temporibuſq; ſex, vt æneas, anchiſes, audiui, dict⁹ qa moloſſi hoc eſt epirotæ ad bellū pcedētes huj⁹ pedis modulata cōpoſitione vtebātur. hippi⁹ quoq; dict⁹ eſt hic pes, qa eqſtri pugnæ cōueniebat: hippos enim equ⁹ interpretatur. ¶ Quattuor ſyllabarū pedes ſunt ſedecim: omnes enim quattuor ſunt breues: & vocatur pceleumatic⁹: aut omnes quattuor ſunt longæ, & vocatur diſponde⁹ &c. Sed quēadmodū ſupra dixim⁹ quattuor atq; āpliſ ſyllabarū pedes ex duarū aut triū ſyllabarū pedibus componūtur, itaq; maior illorū pars ab illorum cōiugatiōe nomina ſortiūtur. ¶ Proceleumaticus igitur pes ex duobus pyrrhichijs cōficitur: eſtq; temporum quattuor, vt aricte, pariete, abiete, tenuia, ſed eſt animaduertēdū id qđ etiā Ser. notauit in illd Ver. ſ. geor. tenuia nec lanæ pcælū vellera ferri, pceleumatic⁹, inqt, eſt p dactylo: quā rem quotieſcūq; facit Verg. ſernat locū ſyneræſi. vt in buc. tytire paſcētes a flumine reijce capellas. Et in. ij. ēn. ſcētaq; intexāt abiete coſtas. Et in eodem labat aricte crebro. & iterū in eodē, herēt parietib⁹ ſcalæ. & in. v. genua labāt vaſtos quatit æger anhelit⁹ art⁹. vnde in reijce capellas ex duab⁹ vocalib⁹ e. i. cōficitur lōga, itaq; erit dactyl⁹ in abiete, aricte, quoniā i. e. in vnā ſyllabā lōgā coaleſcūt. cōficiturq; amphibrach⁹: q poſitiōe tātū ſyllabarū a dactylo differt. dict⁹ eſt aūt pceleumatic⁹ hic pes. vt autor eſt Vale. a pceleuo, hoc eſt hortor: quia vi qui ſe ad aliqđ op⁹ facietū ſiue molē impellēdā vel attollendam hortantur: hoc pede ob rithmi celeritatem ſyllabarum vtuntur. vnde Mar. lentos tingitis ad celeuma remos. & Hiero. in epiſtola quadam ad Heliodorum: quoniam e ſcopulis enauigauit oratio. iam epilogi celeuma cantandum eſt: ſic enim appellatur cantus ille nauticus: quo proreta remiges hortatur, vt ſimul & quaſi vno ictu ſiue impulſu remorum incumbentes nauem impellant. ¶ Diſpondeus conſtat duobus ſpondeis: hoc eſt quattuor ſyllabis longis temporibuſq; octo. vt oratores. mœcenates, audiuiſſent: dictus eſt autem diſpondeus a dis quod eſt bis & ſpondeus: quia ex duobus ſpondeis compoſitus eſt. ¶ Dichoreus conſtat ex duobus choreis ſiue trocheis: hoc eſt ex prima longa, ſecunda breui, tertia longa, quarta breui temporibuſq; ſex. vt ecce tilena, audiemus, dimicare, appellatuſq; eſt dichoreus ſiue ditrocheus: q ex duobus choreis ſiue trocheis componitur. a quibusdam etiam catatrocheus dicitur. ¶ Dijambus ſuperiori contrarius conſtat ex duobus iābis: hoc eſt prima breui ſecūda lōga, tertia breui, quarta lōga tēporibuſq; ſex. vt ppinquitas. ppagines. amauerāt. dict⁹ ē autē quoniā ex duob⁹ iābis cōponit.

¶ Trium ſyllabarum pedes ſunt octo.

Tribachus conſtat ex tribus ſyllabis breuibus. vt dominus.

Dactylus conſtat ex prima lōga & duabus breuibus. vt tempora.

Anapeſtus conſtat ex duabus breuibus & longa. vt dominos.

Bacchi⁹ cōſtat ex breui & duab⁹ lōgis. vt Athenę.

Antibachius conſtat ex duabus longis & breui. vt natura.

Amphimacer conſtat ex longa, breui, & longa. vt aureos.

Amphibrachus conſtat ex breui: longa & breui. vt amoris.

Moloſſus cōſtat ex trib⁹ ſyllabis lōgis. vt Aeneas.

¶ Quattuor ſyllabarum pedes ſunt. xvi.

Proceleumaticus conſtat ex duobus pyrrhichijs. vt aricte.

Diſpōdeus cōſtat ex duobus ſpōdeis. vt oratores.

Dichoreus ſiue ditrocheus ex duobus choreis. vt cantilena.

Dijamb⁹ conſtat ex duob⁹ iābis. vt propinquitas.

¶ Choriamb9 cõstat ex choreo.hoc est trocheo & iãbo.i.prima lõga.secda breui,tertia breui & quarta lõga tpibusq; sex,vt nobilitas.armipotẽs audierã,dict9:quoniã ex choreo & iãbo cõstat.¶ Antipast9 supiori cõtrari9:constat ex iãbo & trocheo:hoc est ex prima breui:secda lõga:tertia lõga & quarta breui,tpibusq; sex.vt Medulina,Salonin9,Legebam9,dict9 antipast9 ab anti cõtra.¶ Pæones quattuor sunt:cõstãtq;singuli tpib9 quinis,syllabis quattuor:sed trib9 breuib9 & vna lõga q̃ si primo loco ponatur,erit pæõ prim9:q cõponitur ex trocheo & pyrrhichio:vt tpib9,corpib9. Si syllaba lõga secdo loco ponatur:erit pæõ secds q cõstat ex iãbo et pyrrhichio. vt colonia.amaueris.Si syllaba lõga ponatur i tertio loco: erit pæõ tert9:q cõstat ex pyrrhichio & trocheo.vt catamit9,legerim9.Si syllaba lõga ponat in quarto loco: erit pæõ quart9:q cõstat ex pyrrhichio & iãbo.vt facilitas,docuerãt,dicti sunt aũt pæones a pæonib9 pplis:q forte illis pedib9 i carmine vtebãtur. ¶ Epitriti pedes q hippij appellãtur,quattuor quoq; sunt:cõstãtq; singli tpib9 septenis,syllabis quattuor:sed trib9 lõgis et vna breui:q̃ si primo loco ponat:erit epitrit9 prim9:q cõponitur ex iãbo & spõdeo.vt sacerdotes,amaueriũt. Si syllaba breuis ponat in secdo loco:erit epitrit9 secds:q cõponitur ex trocheo et spõdeo.vt cõditores.audicrũt. Si syllaba breuis ponatur i tertio loco,erit epitrit9 tert9:qui cõponitur ex spõdeo & iãbo.vt discordiæ.audierant. Si syllaba breuis ponat in quarto loco:erit epitrit9 quartus:q cõponitur ex spõdeo & trocheo.vt oratores. audiuistis.Dicti sunt aũt epitriti(vt dixim9)qa arsis et thesis horũ pedũ in epitrita:hoc est sesquitertia ꝓportione sunt.¶ Ionici pedes duo sunt:cõstãtq; singuli tpib9 senis ex quattuor syllabis,duab9 lõgis totidẽq; breuib9. q si duæ syllabæ breues præcedãt,totidẽq; lõgæ sequantur:erit ionicus a maiori:qui cõponitur ex pyrrhichio & spõdeo.vt Diomedes,docuissent. si vero duæ syllabæ lõgæ præcedãt,totidẽq; breues sequantur:erit ionicus a minori:qui cõponitur ex spõdeo & pyrrhichio.vt Demetri9 audiuerat.dicti q; ionesi carminib9 eo pede vtebãtur.¶ Sunt etiã quiq; syllabarũ pedes ex simplicibus quoq; cõpositi nũero trigita duo.vt orthius ex pyrrhichio et tribracho,hoc ẽ quiq; syllabis breuib9.¶ Periã b9 ex trocheo & tribracho.hoc ẽ ex lõga & quattuor breuib9.& reliqui de quib9 Diome.disserut:q ad rõnẽ pedũ simpliciũ reducẽdi sunt:& raro apd autores nominãtur,præterq; q dochini crebra fit apd autores mẽtio.Cõstat aũt dochin9 ex bacchio et iãbo.de quo Russin9.rhetoricas pulcher structuras dochin9 ornat. pricipiũ bacchi9 erit: cõcludet iamb9.Atq; idẽ iterũ,syllaba prima breuis cũ syllaba lõga,secda:tertia lõga,breuis quarta,pducta quita. Fit etiam hic pes ex iãbo et cretico siue ãphimacro.de quo idẽ Russin9:prim9 iãb9 erit,cũ finẽ cretic9 explet,prima breuis lõgæq; duæ, breuis vltima lõga exemplũq; artis dabitur respublica nobis:quã Cicero casu gtõ ponere gaudet.

Choriãbus cõstat ex choreo & iãbo,vt nobilitas.
Antipastus cõstat ex iãbo & trocheo,vt medulina.
Pẽõ prim9 cõstat ex choreo & pyrrhichio,vt tpib9.
Pẽon secds cõstat ex iãbo & pyrrhichio.vt colonia.
Pẽon tertius constat ex pyrrhichio & trocheo.vt catamitus.
Pẽõ q̃rt9 cõstat ex pyrrhichio & iãbo, vt celeritas.
Epitritus primus cõstat ex iambo & spõdeo.vt sacerdotes.
Epitritus secds cõstat ex trocheo & spõdeo.vt conditores.
Epitrit9 tert9 cõstat ex spõdeo & iãbo.vt discordiæ
Epitrit9 q̃rt9 cõstat ex spõdeo et trocheo,vt audistis
Ionicus a maiori ex pyrrhichio & spõdeo.vt Diomedes.
Ionicus a minori ex spondeo & pyrrhichio.vt Demetri9.

¶ Quinq; syllabarũ pedes sũt.xxxij.

Orthi9 cõstat ex pyrrhichio & tribracho,vt aia mea.
Periambus ex trocheo & tribracho;vt tpa tua.Reliqui quoq; pedes qui ex supioribus cõponunt, de quibus Diomedes multa.
Est quoq; huius ordinis pes cõstans ex bacchio & iambo,appellaturq; dochimus,de quo apud autores crebra fit mentio, de illo Ruffinus scribit.
Rhetoricas pulcher structuras dochimus ornat.
Principium bacchius erit.concludet iambus.

¶ De metris q ex pedibus cõponunt.Ca.viij

METrũ est pedũ iũctura nũero modoq; finita. denoiat aũt ab autorib9.vt alcaicum,archilochiũ,hipponacticũ,sapphicũ,alcmaniũ. simonideũ.

De metris.Ca.viij. Metrũ est pedũ,quẽadmodũ pedes ex syllabis cõstãt,ita metra ex pedib9 cõficiũtur.Primo igitur ponit metri diffinitionẽ ex Diome.sumptã dicẽs,q; metrũ est iũctura pedũ finita nũero & modo.Metrũ græce dicitur q; interpretatur mẽsura.Latine vero versus siue carmẽ poti9 dicitur.Est aũt versus,vt idẽ Diome. diffinit,legitima partiũ dispositio & pedũ apta copulatio cõsonãti specie metricã exhibẽs regulã.ac si dicat,metrũ cõstat partib9 orõnis legitime dispositis,quar̃ syllabas metiũtur pedes,vnde resultat cõsonãtia & q̃dã carminis volubilitas.Dict9 est aũt versus aut a vertẽdo,q; tãdiu verti debet quoad recte cõstituatur,dicẽte Hor.i poet.& male tornatos ĩcudi reddere versus,vl ab eo poti9 quod vno versu finito ad principiũ seq̃ntis reuertimur.tractũq; videtur a sulco;q ex eo versus dr.vt apd Ver.iiij.geor.ille etiã seras i versum distulit vlmos.Versus etiã teste Varrone i.j.de re rusti.erat terræ spaciũ cẽtũ pedes quoquo versus quadratũ.Carmẽ dr a canẽdo,q̃ t i vnũ tãtũ versum significat.vt apd Ver.iij.æñ:Rẽ carmine signo,& subiecit vnũ tãtũ versum,æneas hæc de danais victorib9 arma,subaudi posuit.alioq̃ totũ poema siue op9 versib9 cõpositũ carmẽ appellatur.vt tota æneis Vergilij,meta.Oui pharsalia Lucani.Sed cũ vnic9 versus ẽ,monostichũ dr.cũ duo versus,distichũ.cũ quattuor,tetrastichũ.cũ vero versus dimidiũ,hemistichiũ dr.¶ Metra igitur siue carmina versus aut denoiantur ab autoribus:vt alcaicũ ab Alceo poeta Mitylenæo.aut Archilochium ab Archiloco,aut Hipponacticum ab Hipponacte. aut Pindaricum a Pindaro. aut Anacreontium ab Anacreonte.aut Asclepiadeum ab Asclepiade. aut Bachilidum a Bachilide, aut Alcmanium ab Alcmane. aut Sterschorium ab Sterschoro. aut Ibicum ab Ibico,aut Sapphicum a Sappho.aut Homericum ab Homero.

Aut a materia vt heroicũ, quo res gestæ cũ laude scribũtur. Tragicũ, quo heroũ fortũa in aduersis. Elegũ, quo res flebiles quales sunt amatorũ & mortuorũ. Bucolicũ, quo res pastoricie. Georgicũ, quo res rusticæ canuntur. Lyricũ, quod in materia diuersa ad lyram canebatur. Satyricũ, quo vitia hominũ tanxantur, cui respõdet apud græcos comœdia prisca. Iãbicum, quo maledicimus & inuehimur in aliquem. nã comœdia nona est, qua res atq; personæ humiles cõprehendũtur. Est autem & hæc multiplex, q̃ aut est togata, quæ habet argumentũ latinũ, aut palliata, quæ habet argumentũ græcũ, aut prætextata, in qua eorũ personæ, qui prætexte togæ vsum habẽt inducuntur, aut atellana, in qua introductæ personæ iocis quibusdã lasciuis se lacessẽt. Planipes, in qua mimi inducuntur. Aut a pede frequentiori, a quo nouem metrorũ genera denominãtur. Iãbicũ, trochaicũ, dactylicũ, anapesticũ, coriãbicũ, peoneũ, ionicũ a maiori, ionicũ a minori, antipasticũ. Sed nos illa tãtum in quelibet genere degustabimus, quæ sunt magis in vsu apud autores. Curiosos vero ad Seruiũ. Diomedẽ, Theodosiũq; remittimus, & si qui sunt qui hac de re copiosius scripserunt.

Aut a numero pedum, vt hexametrũ, q̃ sex habet pedes dactylos siue spondeos indifferenter, pentametrũ q̃ quinq; tetrametrũ q̃ quatuor, vt in iãbico octonario, in quo duo pedes pro vno cõputãtur. trimetrũ, q̃ tres, vt in iãbico senario. dimetrũ, q̃ duos, vt in iãbico quaternario. Aut a numero syllabarũ, vt endecasyllabũ, q̃ syllabas vndecim cõtinet, quale est phaleuticũ & sapphicũ. Pẽtasyllabũ, quale est adonicũ, aut heptasyllabũ quale est glyconicũ. ¶ Præterea aut deficit, aliud præsupponit documentũ, q̃ versus aut deficit vna syllaba, & dicitur catalecticus, aut duabus, &c. de quibus in quolibet gẽre vbi opus fuerit singulatim dicemus. ¶ Cõstat præterea carmen, dicã quemadmodũ inter se superiores versuũ genera iungãtur. Nã & si ex quolibet simplici genere versus poema cõfici pot, inueniũtur tñ apud autores aliqñ permixta, nõ quidem oĩa passim, sed quædã cũ aliquibus. Nec carmen q̃ vnico genere versus cõponitur, monocolõ a vnimembre dicitur, quale est heroicũ vt Virg. æneidos & georg. primi, Ouid. metam. & phaleuticũ vt cõplura Catulli atq; Mart. epigrã. Aut est dicolon, id est bimembre, hoc est duplici genere versus constans, quale est carmen elegiũ in quo versus pentameter hexametro subiicitur. & sapphica permixta adonicis. Aut est tricolon, id est trimembre, hoc est triplici genere versus cõpositũ, quæ figura sunt cõplures odæ apud Horatiũ, quales est illa quæ incipit, Iustum & tenacem propositi virum. cuius initium est, quis multa gracilis te puer in rosa perfusus liquidis urget odoribus, grata protinus sub antro, aut fluui religatum corymbis. Cõstat enim duobus adelphicis, & tertio pherecratio, & quarto glyconico. ¶ Præterea carmen, aut est distrophon, hoc est duos pedes diuersimode habens. ut primus, vbi cum his interpretatur, & strophe conuersio. Aut Tristrophon, & est carmen cũ quartus versus similis est primo, &c. vt Prudentius in principio cathemerinon. Aut tetrastrophon, hoc est cui post quatuor pedes in ordine in nullus ad primum, quod tetra quatuor interpretatur, & strophicus. (vt diximus) est conuersio, cuiuslibet generis possunt reperies. Hexametri carmen. Principio igitur de versu hexametro differã, hexameter dicitur, quia sex pedibus constat. hoc decus a materia, quemadmodũ diximus, hoc genus carminis res gestæ heroum describi maxime consueuerũt, vt a Virg. Aut a Lucano Cæsaris, & Pompei, a Valerio Flacco argonautarum, a Silio Italico Romanorũ dictis Hannibalis in Italia res gestæ regumq; ducumq; & ciuilia bella, carmine quo fortes possent monstrari. Homerus, quemcunq; nãq; dixisse aiũt, odyssiam hoc versu scripsit. vnde & homericus a quibusdã appellatur. Sed diuersa ratio est vt alia quoq; res hoc genere carminis describerentur, vt a Lucilio, Horatio, Persio, & Iuuenale satyræ, a Lucretio natura rerũ, a Manilio astronomia, a Virg. bucolica, & georg. ab Ouid. metam. Quibusdã hic versus pythius hoc fuit appellatus, quoniã apollo pythius pythone draconem sagittis cõfixo hoc versu genere poetarum responsa dare cõsuerit: atq; ut auctor est Varrõ, Sibylla Erythræa primum numero sibyllinorum versuum futura cecinit. Appellatur & spondaicus, quoniã in illius modi plerisq; locis spondeos habere pot. quos pedes, vt Diomedes auctor est, quibusdã placuit non recipi. Nec mirũ, cũ apollo in oblectationem Latonæ matris pythium serpentem sagittis confecerit, quod deinde ludos pythios celebrarit, pythiũ nomen esse quidam putauerunt. Pherecratius hexametri quartam sedem recipit. Primum ex eo inuentore hoc genus appellãt, qui in dactylos spondeumue cadit. Elegiacus quoq; appellatur, atq; ipsum parum quid ab heroo differat, quos.

Aut a materia. vt heroicũ, elegiacũ, lyricum; tragicum comicũ. Aut a pede frequentiori; vt iãbicũ, trochaicũ, spõdaicũ, dactilicũ, anapesticũ. Aut a nũero pedũ; vt hexametrũ; pẽtametrũ, tertametrũ. Aut a nũero syllabarũ; vt tetrasyllabũ, pẽtasyllabũ; heptasyllabũ; octosyllabũ, duodecasyllabũ.

Præterea aut deficit vna syllaba, & dicitur catalecticum, aut deficit duabus syllabis; & dicitur brachycatalecticum, aut abundat vna syllaba vel pluribus & dicitur hypercatalecticum siue hypermetrum, aut neq; abundat, neq; deficit; & dicitur catalecticũ. Qualia sunt omnia carmina regularia.

Constat præterea carmen vnico genere versus & dicitur monocolon; vt æneis Virgilij, metamorphosis Ouidij, Pharsalia Lucani. Aut constat duplici genere versus; appellanturq; dicolon; vt Ouidij opera præter metamorphosin. Tibuli quoq; Propertij elegię & carminis sapphica mixta adonicis & asclepiadea mixta glyconicis. Aut constat triplici genere carminis; appellanturq; tricolon; vt quædam odæ Horatii poetæ.

Præterea carmen aut est distrophon, hoc est cui tertius versus primo similis est, & quartus secundo, vt in carmine elego quĩ ex distichis constat. Aut Tristrophon, cum quartus versus similis est primo, quintus secundo, sextus tertio; vt apud Prudentium in præfatione cathemerinon. Aut Tetrastrophon, cum quintus versus primo; secundo sext⁹; tertio septimus; quarto octauus similis sunt; vt in carmine sapphico; quĩ per tetrastichia; idest per quaternos versus digeritur.

Est autem epos carmen, quo res diuinæ, humanæ, atq; heroicæ cõtinẽtur, qd apud Latinos primus omniũ Liuius Andronicus scripsit. ¶ Hexameter itaq; versus, qui & senarius dici potest: constat dactylo vel spondeo indifferenter: nisi q in quinto loco frequentior est dactylus, vbi etiam non nunq reperitur spõdeus, vt apud Verg. in buc. chara deũ soboles magnũ Iouis incrementũ. Et in. iij. æñ. cornua velatarũ obuertimus antẽnarũ. & alio loco, aut leues ocreas lento ducũt argento. In sexto quoq; loco semper fere est spondeus, nisi in quibusdam versibus hypermetris, hoc est superabundantibus, quã redundantiã excipiũt versus, qui sequũtur a vocali incipientes, facta ecclipsi aut synalœpha. Itaq; vitium qd erat in fine versus, cõtinuatio sequẽtis emẽdat. Verg. ii. geor. Inscritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida, vbi in sexto loco dactylus est, sed exteritur vltima syllaba, quia sequitur versus incipiens a vocali. & steriles plantani malos gessere valentes. Idem in eodem, in sexto loco antibacchium siue molossum posuit dicens, aut dulcis musti Vulcano decoquit humorẽ, sed dispungitur syllaba finalis: quia sequitur versus a vocali incipiens, aut folijs vndam tepidi despumat aheni. Reperitur etiam dactylus in sexto loco, sed duæ syllabæ breues resoluũtur in vnã longã: efficiturq; spondeus. Verg. in bucco. Nec tantum rhodope miratur & ismarus orphea. Idem in. i. æñ. Atria dependẽt lychni laquearibus aureis. Itaq; versus hexametri summa constant quattuor & viginti tẽporibus, cum dactyli & spondei quaterna habeant tempora. Nã quod quidam dixerat posse in fine recipere trocheum, cũ de vltimis syllabis ageremus, explosum est, quia (vt diximus) apud poetas vltima syllaba versus, & apud oratores vltima clausulæ, indifferens est, atq; vt ratio carminis exigit aut prosæ, lõga pro breui breuis p longa ponitur. Quod etiã in pẽthemimeri & plerũq;, in hepthemimeri nõnunq, sed in semipẽthemimeri raro reperitur, vt statim dicemus: sed excusatur vitium, quoniã silentiũ illud quod fit in cæsura, supplet tempus, quo syllaba breuis erat minor. Recipit quoq; versus hexameter alios pedes non earundem syllabarum, sed eorundem temporum, vt proceleumaticum, qui dactylo vel spondeo in temporibus æqualis est, de quo suo loco diximus. Recipit præterea anapestum, qui etiam dactylo vel spõdeo spacio temporũ æquiparatur, sed raro. vt apud Vergilium. pri. geor. fluuiorum rex Eridanus camposq; per omnes, vbi in prima regione anapestus collocatur. Potest autem habere omnibus in locis dactylos. vt apud Vergilium. panditur interea domus omnipotentis olympi. & illud eiusdem. xj. quadrupedũq; putrem cursu quatit vngula campũ. Potest habere & spondeos omnes præterquam in vna regione. vt apud eundem. primo æneid. tu ne ille Aeneas quem Dardanio anchisæ. Et in tertio, armatumq; auro circunspicit orionam: nam carmen, quod sex spondeis constat, nusquam reperiritur, nisi quis de industria faciat. vt si quis vno verbo mutato ex carmine Vergiliano dixerit, aut leues peltas lento ducunt argento. Quare vt Priscia. de duodecim carminibus ait, versus hexameter duas & viginti figuras habere potest, quæ colliguntur ex varietate dactyli & spondei in sex regionibus vario modo positorum, quam rem ideo in præsentiarum omittamus. quia facilis est atq; etiam inertissimo cuiq; obuia & exposita. Illud tamen non est omittendum, hoc genus carminis tres posse recipere cæsuras, quæ græci cõmata vocant, hoc est pentemimerim hepthemimerim. Nam trochaicam omittamus, quæ fit cũ in tertio pede dictio trocheo terminatur, vt apud Verg. in buc. nil nostri miserere, mori me deniq; cogis. Igitur penthemimeris, hoc est semiquinaria diuisio est, cum post duos pedes inuenitur syllaba partem orationis terminans, vt arma virumq; cano, post duos namq; dactylos non syllaba cæsuram versus fecit. dicta est autem penthemimeris a pente quod interpretatur quinq;, & hemis semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiquinaria. nam duo pedes & semipedes, qui vna syllaba constat, dimidium est quinq; pedum. Dicitur autem penthemimeris heroica: quoniam ex dimidio quinq; versuum carminis heroici constat. Hepthemimeris. id est semiseptenaria diuisio est, cum post tres pedes syllaba dictionem aliquam terminat, vt arma virumq; cano Troiæ. post duos namq; dactylos & vnum spondeum. ix. syllaba cæsuram fecit. Dicitur autem hepthemimeris ab hepta septem, & hemi semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiseptenaria: quoniam tres pedes & semis dimidium septem pedum est. Hemipẽthemimeris est, cum post primum pedem inuenitur syllaba dictionem terminans. vt musa mihi causas memora. post dactylum enim. hi syllaba cæsuram fecit. Dicitur autem hemipenthemimeris ab hemi semis & penthemimeris, quasi semi. quinaria diuisio: quia syllaba illa in media regione duorum pedum & semis reperitur. His in locis syllaba breuis pro longa nonnunq ponitur: sed in penthemimeri raro. in hepthemimeri rarius. in hemipenthemimeri rarissime. de primo. Verg. ij. æneid. nostrorum obruimur, oriturq; miserrima cædes. de secundo. Idem in. xij. congredior, fer sacra pater, & concipe fœdus. de tertio. Lucanus in. ij. dum sanguis inerat, dum vis materna peregi. & illud Iuue. quis nescit aut quis non vidit vulnera pali? Sed quemadmodum hoc metrum omnes tres cæsuras potest recipere: ita necesse est, vt vnam ex illis recipiat pẽthemimerim maxime. aut saltem hepthemimerim, alioqui versus esset retorridus & insulsus. Carmen igitur heroicum sic examinabis. Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris: versus est hexameter. idest sex habens pedes, hercius, siue pithius, siue homericus, siui epicus, habensq; duas cæsuras penthemimerim & hepthemimerim: constatq; tribus dactylis totidemq; spõdeis: vt Arma vi.rumq; ca. no Tro.iæ qui. primus ab. oris. Itali. am fa. to profu. gus la. uinaq;. venit. oẽs tres cæsuras habet, & tres dactylos, totidemq; spondeos.

Hexametrum carmen, quod etiã heroicum appellatur, constat dactylo & spondeo indifferenter, nisi q in quinta regione frequentior est dactylus, in sexta vero spõdeus. In quo genere carminũ scribuntur gesta heroum clarissimorũq; virorũ. Debet habere vnam ex tribus cæsuris saltem, hoc est penthemimerim. i. semiquinariam, hepthemimerim. i. semiseptenariã. hemipenthemimerim i. semiquinariæ dimidiam, vt in hoc versu. arma virumq; cano Troię; qui primus ab oris. arma virum; hemipenthemimeris est. arma virũq; cano, pẽthemimeris est. arma virũq; cano Troię, hepthemimeris est. Quod si nulla harum triũ cæsurarũ interuenit; versus erit retorridus.

¶ Pentametrum elegiacum, dicitur autem & hic versus pentameter a numero pedum quinq;, elegiacum vero dictum est ab eleos græce, quod interpretatur miseratio, q. veteres miseriam & lamentationes suas elegis decantabant. postea vero etiam res aliæ eo genere versus describi cœptæ sunt, dicente Hor. in poeti. versibus imparibus iunctis querimonia primum, post etiam inclusa est voti sententia compos. Pentametri versus inuentionem quidam in Theoclem naxium referunt, qui cũ per insaniam vociferaretur: eum efficit, & elegiacus (vt dicunt quidam) vocatus: ab eo quod elegino est insanio. Constat itaq; versus pentameter elegiacus ex duplici penthemimeri heroica, prior ex dactylo vel spondeo indifferenter, & syllaba, quæ semipedem facit: posteriori vero ex duobus dactylis atq; iterum semipede, vt in summa sint pedes quinq; quattuor integri & ex duplici semipede vnus omnino tẽporũ viginti. Scãditur quoq; hic versus aliter per pedes integros quinq;. vt duo primi pedes sint dactyli vel spõdei indifferẽter: deinde vnus spõdeus. tũ duo anapesti, semper tamen post duos primos pedes debet subijci syllaba, quæ dictionem terminet, vt fiat penthemimeris heroica: quæ si brevis sit, excusatur vitium ea ratione qua diximus in hexametro. Appellatur autẽ pentametrum elegiacum, quoniam hexametro subiunctum constituit distichõ: ex quo poema elegiacum scribi cõsuevit: quo omnia Ouidij opera metamorphosim. Tibulli. Propertij, atq; Mar. plæraq; epigrammata scripta sunt. Scanditur autem sic. nil mihi: reseri. bas attamen ipse ve. ni. aut sic, nil mihi. reseri. bas at, tamẽ ip. se veni ¶ Phaleuticum carmen dictum autore Diomed. a phaleutico illius inuctore. pẽtametrũ a numero quinq; pedum. endecasyllabum a numero vndecim syllabarũ. constat spõdeo. dactylo, & tribus trocheis: vt passer, deliti. um me. æ pu, ellæ. & est carmẽ Catull. poetæ Veronẽsis, qui eo genere versus complura epigrammata scripsit. Martial. quoq; Ausoni. atq; Vergilius in priapeia. ¶ Sapphicum carmen a sapho illius inuentrice dictum. pentametrum a numero pedum, endecasyllabum a numero syllabarum, iisdem pedibus constat quibus phaleuticum: sed alio ordine dispositis, hoc est trocheo. spõdeo. dactylo, & duobus trocheis. vt nocte surgen, tes vigi. lemus. omnes. Recipit hic versus cæsurã post duos pedes, qd Horat. in odis fere semper obseruat. Catullus non multum id curat: nam ab vtroq; hoc genus carminis celebratur. Alij hoc metrum aliter scandunt, hoc est est per epitritum secundum. choriambum & bacchium sic. nocte surgen. tes vigile. mus omnes. ¶ Adonicum carmen ab autore quoq; appellatum pẽtasyllabum est, constatq; dactylo & spondeo. vt Boet. nubibus atris condita nullum fundere possunt sydera lumen. Consuevit hic versus post tres sapphicos plerumq; poni, vt clandat tetrastichon, quod tribus sapphicis & adonico constat. Reperiuntur & adonici sine sapphicis & sapphici sine adonicis impermixti, vt apud Senecam in tragœdijs. ¶ Asclepiadeum ab autore Asclepiade cognominatum duodecasyllabum: hoc est duodecim syllabarum est, constans ex penthemimeri heroica, quæ ex spondeo, dactylo semipede conficitur, & deinde duobus dactylis: vt apud hymnographum. Sanctorum meritis inclyta gaudia. Alij, aliter scandunt per spondeum. duos choriambos, & pyrrichium sic, Sanctorum meritis inclyta gaudia. ¶ Glyconicum ab autore quoq; cognominatum octosyllabum est, constans ex spondeo & duobus dactylis, vt autor hymnorum. victorum genus optimum. ¶ Pherecratium ab inuentore cognominatum hepta, syllabum est, constans spondeo. dactylo. atq; iterum spondeo. vt Horatius. j. carmi. grato pyrrha sub antro. Scanditur autem sic, grato pyrrha sub antro. Phaliscum a phaliscis Italiæ populis, qui in cantionibus eo vtebantur tetrametrum est: constat enim quattuor vltimis pedibus versus Heroici: hoc est primo & secundo dactylo vel spondeo indifferenter, tertio dactylo, & quarto spondeo, vt Horat. j. carmi. aut ephesum bima. risue corinthi ¶ Alaicum ab Alceo poeta dictum, endecasyllabum est, constans ex penthemimeri iambico, quæ conficitur ex spondeo, iambo, & semipede, in quo fit versus cæsura, deinde duobus dactylis. Idem Horat. in j. carminũ. O matre pul. chra. filia. pulchrior. Alij scandunt per hippium sine epitritum tertium & semipedem choriambum & iambum: sic. o matre pulchra filia pulchrior.

Pentametrum elegiacum cõstat primis duobus pedibus versus heroici; hoc est dactylo vel spondeo indifferenter & cęsura, tum duobus dactylis atq; iterum cæsura; vel potius syllaba terminans versum, vt nil mihi rescribas attamen ipse veni. Est autem cæsura syllaba terminans dictionẽ in medio carminis; quæ cum post duos pedes carminis heroici venit; penthemimeris heroica dicitur. Iãbica vero dicitur cum alteruter ex illis pedibus est iambus, vt apud Horatium in primo carminum. O matre pulchra filia pulchrior; vbi post spondeum & iambum sequitur cæsura.

Phaleuticum carmen constat spondeo; dactylo, & tribus trocheis; vt passer delicium meæ puellæ.

Sapphicum constat trocheo, spondeo, dactylo, & duobus trocheis; vt nocte surgentes vigilemus omnes.

Adonicum constat dactylo & spondeo; vt dulciter hymnos.

Asclepiadeum constat spondeo; & duobus choriãbis & pyrrichio; vt sanctorum meritis inclyta gaudia.

Glyconicum constat spondeo & duobus dactylis; vt hymno graphus. Victorum genus optimũ.

Pherecratium constat spõdeo, dactylo, atq; iterum spondeo, vt Horatius. Grato pyrrha sub antro.

Phaliscum constat vltimis quattuor pedibus versus heroici; vt idem. Aut ephesum bimaris ve corinthi.

Alcaicum constat spondeo, iambo, cæsura; & duobus dactylis; vt Hora. O matre pulchra filia pulchrior.

¶ Alcaicũ etiã alterũ, quo idem autor vſus eſt, cõſtat ex hippio ſiue epitrito ſecundo & duobus choriambis & bacchio. vt Hora. in eodem. te deos oro ſybarim, cur properes amando. ¶ Anacreontium, ab Anacreonte dictum heptaſyllabum eſt, conſtans ex choriambo & bacchio. vt Hora. ibidem Lydia dic. per omnes. ¶ Sapphicum hexdecaſyllabum, quod Diomed. etiam archilochiũ appellat: conſtat ſpõdeo, tribus choriambis, & pyrrichio. vt Hora. in eodem. nullam Vare ſacra vite prius ſeueris arborem. ¶ Archilochiũ carmẽ ab archilocho denominatũ cõſtat parte carminis heroici, quæ appellatur bucolice, hoc eſt dactylo vel ſpõdeo in primis tribus pedibus & dactylo in quarta regione, deinde tribus trocheis. vt Horat. i. car. ſoluitur acris hyems grata vice veris & fauoni. Bucolice autem appellatur prior pars huius verſus: quoniã in carmine bucco. Theocritus poeta ſemper illud obſeruat, vt in quarto loco dactylum colloc et, quod Verg. allius alioqui imitator negligit. Superioribꝰ carminum generibus raro autores vtuntur. Hora. in odis frequenter: quare ſi plura exempla voles inde petenda ſunt. ¶ Dimetrum iambicum. in carmine iambico illud eſt cõmune, qđ duo pedes pro vno cõputantur. vnde dimetrũ quattuor habet pedes, trimetrum ſex, tetrametrũ octo. hoc autem fit, quia in vno quoq; metro ſiue pedeiſtus ſeu mora quædã fit. illud quoq; his verſibus cõmune eſt, quod in locis paribus ſemper habent iambum, in imparibus vero indifferenter iambum ſiue ſpondeum: vnde a iambi frequẽtia iambici dicti ſunt. Verſus itaq; dimiter iambicus, qui a latinis quaternarius dicitur, cõſtat duobus metris: vnde dimeter dicitur. & quattuor pedibus, vnde quaternarius, octo ſyllabis: vnde octo ſyllabus dici poteſt: vt in hymno illo, qui ad primam diei horã in re diuina canitur. Iam lucis orto ſydere. Iã lu. ſpondeus eſt. cis or. iambus. to ſy. ſpondeus. dere. iãbus. quoniam, vt ſæpe diximus, finalis indifferens eſt: quare hoc in loco breuis pro longa poſita eſt. Hoc genere carminis maior pars hymnorum compoſita eſt: apud reliquos autores rarũ, vt apud Mart. & Auſoni. quale eſt huius poetæ epigramma ad Theonem grammaticum. Aut adſit intepres tuus. Aenigmatũ qui cognitor fuit: Fuit meorum cum tibi Cadmi nigellas filias. Melonis albam paginam, Notaſq; furuæ ſepiæ, Gnidioſq; nodos prodidit. Hi verſus omnes iãbici ſunt acatalectici: quoniam in illis nihil deficit: nihilq; rurſus redundat.

Alcaicũ alterũ conſtat ex hippio ſecũdo ſiue epitrito; duobus choriãbis & bacchio; vt idẽ Horatius.
Te deos oro ſybarim cur properes amando.

Anacreõtium conſtat coriambo & bacchio. vt Lydia dic per omnes, & ſequitur. Te deos oro ſybarim. &c.

Saphicum alterum hexdecaſyllabum conſtat ſpõdeo; tribus coriambis & pyrrhio, vt Horatius.
Nullam vare ſacra vite prius ſeueris arborem.

Archilochium conſtat parte verſus heroici, quę vocatur bucolice; hoc eſt primis tribus pedibus dactylo vel ſpondeo; deinde dactylo bucolice clauditur. poſtea vero tribꝰ trocheis, vt ſoluitur acris hyems grata vice veris & fauoni.

Dimetrum iambicum conſtat ſpondeo vel iambo indifferẽter in primo & tertio loco, & iambo neceſſario in ſecũdo & quarto loco; vt iam lucis orto ſydere Deum precemus ſupplices.

Dimetrum iambicum catalecticum deficit vna ſyllaba a ſuperiori; vt Prudentius in hymno ante ſomnum. Ades pater ſupreme.

Trimetrũ iambicũ archilochiũ conſtat ſpõdeo vel iãbo indifferenter in locis imparibus; hoc eſt in primo, tertio, & quinto loco, & iambo neceſſario in locis paribus, vt Marti. vir Celtiberis nõ tacende gentibus. Videbis altam Liciane Bilbilim.

Trimetrũ iambicum hypponacticũ, qđ & ſcazõ & choliambon & golliãbon dicitur, eadẽ legere currit qua & archilochiũ, niſi q; vltimi duo pedes permutantur, iãbus p ſpõdeo & ſpõdeus p iambo; Medea inſcribitur. Quo nam cruenta menas, & quæ ſequuntur. ſcanditur autem ſic. Quo nam. ſpondeus eſt. crucn. iambus. ta me. iambus. nas. ſyllaba, quod ſi dixeris menades integrum & acatalecticum erit dimetrum iambicum. Eſt & dimetrum iãbicum brachicatalecticõ, hoc eſt duabus ſyllabis deficiens, quale voluit eſſe illud. Aue maris ſtella. ſed nõ cõſtitit niſi in principio. ſcanditur autem ſic. Aue. iambus eſt. maris. iterum iambus. ſtella. ſpondeus, quia in fine breuis pro longa poteſt poni, quod ſi adieciſſet placens, fuiſſet dimetrum acatalecticum. ¶ Trimetrum iambicum archilochium quem Varro, Tullius, & Quintilianus ſenarium appellant. conſtat tribus metris: vnde trimetrum dictum eſt, & ſex pedibus: vnde ſenarium. iambo. ſilicet in locis paribus, hoc eſt ſecunda, quarta, & ſexta regione, & ſpondeo vel iambo indifferenter in primo, tertio, & ſexto loco: vt apud Martial. in. i. epigram. vir celtiberis non tacende gentibus. ſcanditur autem ſic. vir cel. ſpondeus eſt. ti be. iambus. ris non, ſpondeus. ta cen. iambus. de gen. iambus. tibus. iambus. nam finalis breuis pro longa ponitur. ¶ Eſt & aliud genus trimetri iambici. quod appellatur hipponacticum, differtq; ab archilochio, q. hipponacticum in fine habet ſpondeum, archilochium vero iambum. vt Perſius in prologo ſuarum ſatyrarum. nec fonte labra prolui caballino. ſcanditur autem ſic. nec fon. ſpondeus eſt, te la. iambus. bra pro. iambus. lui. iambus. cabal. iambus. lino. ſpondeus, huius repertor fuit Hipponax poeta, qui loco iambi inducto ſpondeo contra legem trimetri iambici metrum innouauit. Itaq; archilochium rectum, hipponacticum claudum appellatur, a græcis vero tum Cylliambos, tum choliambos, tum ſcazon appellatur. Martialis. mollem debilitate choliambon. Idem in alio loco. Appollinarem conueni meum ſcazon. De quo Ruffinus. ponitur aut ſcazon, ſpondeum finis habebit. Sed archilochio tragœdiæ maxime ſcribuntur. hipponatico magis vtuntur Catullus, & Martial. Recipit tamen hic verſus frequenter tribrachum pro iambo; & anapeſtum pro ſpondeo, quia (& ſi non ſunt eiuſdem ſyllabarum) ſunt tamen eorundem ſeu temporum.

Persius, Nec in bicipiti somniasse Parnasso. Est enim tribrachus in secunda regione. Idem. memini me, vt sic repente poeta prodirem, vbi anapestus est in primo loco. Apud eos quoq; qui hoc carmine licentius vtuntur in locis paribus recipit & anapestū. in imparibus vero trocheū & anapestum. Reperitur etiam trimetrum iambicū catalecticum. vt apud Horat. mea renidet in domo lacunar, quod si dixeris lacunare, erit trimetrū absolutū. Reperitur quoq; iābicus septenarius tecte Diome. qui Varronem induxit. & fit quoties ad trimetrum iambicum trisyllabus pes additur. vt apud Teren. nā si remittant quippiam philomenæ dolores. scanditur autem sic: nam si. spondeus est. remit, iambus, tant quip: spondeus. piā. iambus. philo. pyrrhichius pro iambo. menæ. spondeus. dolores. trisyllabus pes est. ¶ Tetrametrum iambicum octonarium constat metris quattuor. vnde tetrametrum dictum est. octo pedibus, vnde octonarius. in locis imparibus, vt de dimetro & trimetro diximus iambo vel spondeo. in paribus vero iambo. Sed de hoc genere carminis poetæ tantum Comici vtūtur, nimis tamen licenter: nā alios pedes in crebro recipiunt, vt multi putauerunt nō esse carmina: vt Plautus in amphytrione, qui me alter est audacior hō, aut qui cōfidentior. scāditur autē sic, qui mal. spōdeus est. ter est. iābus. auda. spōdeus. cior. iābus. homo aut. iābus. qui con. spōdeus. fiden. spōdeus. tior. iābus. Terē. quoq;. Enim vero Dane nihil loci est segnitiæ, neq; socordiæ. scāditur autē sic, enim iābus est. vero. spōdeus. p iābo. Dane. trocheus pro spondeo. nihil. iambus. loc est. iambus. segni. spōdeus. ciæ. iambus. neq;. pyrrhichius pro iambo. socor. spōdeus. diæ. iambus. Sed (quemadmodum ait Quintilianus.) latini in comœdia claudicarunt, cū apud græcos comœdiæ certa lege scribantur. ¶ Dimetrū anapesticum pindaricum constat duobus metris, quod duo pedes pro vno computantur. Quemadmodum in iambicis, constat autem plerumq; quattuor anapestis, recipit tamen dactylum vel spōdeū in locis imparibus, in paribus vero spondeum. Qualia sunt multa in Senecæ tragœdijs, vt in herculis furētis primo choro. Turbine magno spes sollicitæ. scanditur autem sic. turbine. dactylus est. magno spondeus. spes sol. spondeus. licitæ. anapestus, nam & anapesticum dicitur, etiam si nullum anapestum recipiat. ¶ Tetrametrum trochaicum archilochium. Carminis trochaici genera sunt complura: sed ideo ex illis tātum archilochiū posuimus, q̄ reliquis absoletis, hoc solum (quod ego sciam) apud autores (& quidē rarissime) reperitur, constat autē quattuor metris. vnde tetrametrū dicitur & trocheis in locis imparibus, vnde trochaicū appellatur: nā in paribus spōdeū quoq; recipit. Est aūt catalecticū, quoniā a tetrametro integro vna syllaba deficit, vt apd Mar. Capellā. Scāde cœli tēpla virgo digna tāto fœdere, te socer subire celsa poscit astra Iupiter. scāditur autē sic. scāde. trocheus est. cœli, spōdeus. tēpla trocheus, virgo. trocheus, digna. trocheus. tāto. spondeus. fœde. trocheus. re syllaba, quod si dixisset fœderata, fuisset integrum tetrametrū trochaicum. Sextus tamen pes (vt ait Prisci.) necessario debet esse spōdeus, adducitq; Terētiani carmen huius generis ad probandum, q̄d alterius potest penultimā p̄ducere. vt suo loco diximus. Carmen autē est. Sescuplos vel vnā vincet alterius singulum. Hoc quoq; genere versus cōpositus est hymnus ille. Pāge lingua gloriosi prelii certaminis. Ex qua ratione cōuincitur mendum illud, quod in recognitiōe hymnorū notauimus: vbi vulgo scriptū reperitur. agnus in cruce leuatur immolādus stipite. Nā pro cruce crucis reposuimus: quoniā in. iij. loco necessario debet esse trocheus: & cōtextus quoq; ratio exigit, vt crucis dicamus, critq; ordo, agnus leuatur immolandus in stipite crucis. ¶ Alcmanium ab alcmane poeta vno de nouem lyricis apud græcos. dactylicum quoniam tribus dactylis constat. hypercatalecticum, quia vna syllaba superabundat. Et ponit exemplum eiusdē Prudentij in hymno anteq̄ cibus sumatur. cuius initiū est: o crucifer bone. ¶ Parthenium ab autore anapesticū a pede frequentiori. catalecticum: quia superabundat vna syllaba, & ponit exemplum eiusdem in exequijs defunctorum. ¶ Euripidiū ab Euripide poeta tragico, cuius ponit exemplum ex eodem Prudentio.

vt Persius. Nec fonte labra prolui caballino.

Tetrametrum iambicum cōstat iambo vel spōdeo in locis imparibus, in locis vero paribus iambo. Qualia sunt multa apud Plautum, & Terentiū.

Dimetrū anapesticū pindaricū cōstat quatuor pedibus, q̄ plerūq; sunt anapesti; recipit tamē & alios pedes: vt Seneca. Turbine magno spes sollicitæ.

Tetrametrū trochaicū archilochiū catalecticum, cōstat octo pedib⁹ min⁹ vna syllaba. vnde & catalecticū appellat: habetq; in locis imparib⁹ trocheū; in locis vero paribus trocheū vel spōdeū indifferēter. vt Scāde cœli tēpla virgo digna tanto fœdere. Lustra sex qui iā pacta tēpus implēs corpis. Q d si dixeris, tps implens corporale; erit catelacticū.

Alcmaniū dactylicum trimetrū hypercatalecticum constat tribus dactylis & semipede; vt Prudētius in hymno ante cibū. O crucifer bone lucis sator.

Parteniacū anapesticum dimetrū catalecticū cōstat tribus pedibus & syllaba: recipitq; in primis duobus locis anapestū & spōdeū indifferēter: in tertio autem semp anapestum. vt Prudētius in exequijs defunctorum. Deus ignee fōs animarum.

Euripidiū dimetrū catalecticum cōstat trib⁹ pedib⁹ & syllaba; qui oēs plerumq; sunt trochei; vt Prudentius in operis sui coronide. Dona conscientię.

¶ De Accentu. Cap. ix.

ACcentus nobis dicta est prosodia græcis.
Atq; tonus; quem Romani dixere tenorem;

Cum in reliquis grāmaticæ partibus nostri sæculi homines multū aberrarint, tum maxime circa vocū accentus, ita turpiter lapsi sunt, vt quo minus vitiū latere potest, eo magis culpādi esse videātur. Quāq̄ sunt iudicio meo venia dignissimi, q̄ eius rei cōsideratio non tam lectione quā vsu (vti aiunt) præceptores vocē cōstare debet. Hoc igitur in loco nobis repetēdum est, quod in principio huius libri annotauimus. syllabā (quātum ad præsens negocium attinet) duplicem habere cōsiderationem, aut enim cōsideratur quantū ad temporis longitudinē in qua profertur: qua de re hactenus est a nobis disputatum, aut quantum ad illius altitudinem siue profunditatem: de qua in hoc capite, quod inscribitur de accentu differemus.

¶ De Accentu. Capi ix.

Principio itaq; dicit, quam græci prosodiam appellant, latine interpretatur tum accentum, tum accentiunculam, tum notam vocis, tum moderamentum, tum voculationem. Totum hoc a Gellio noct. attica. lib. xij. transsumtum est. Sed & Quinti. autor est ab eo quod tonos græci dicunt, antiquiores nostros accentum etiam vocasse tenorem. Verba illius in lib. j. sunt difficilior obseruatio est per tenores: quos quidem ab antiquis dictos tenores comperio, videlicet declinato verbo a græcis, qui tonos dicũt. Sed si verbũ ex verbo interpretari velimus, quã græci prosodiam dicunt latinæ interpretabimur accentũ a pros quod est ad præpositio, & ode cantus, erit igitur accentus quasi cãtus: quẽadmodũ lib. iij. diximus. ¶ Accentus est lex. ponit diffinitionẽ accẽtus ab antiquis atq; etiã iunioribus grãmaticis celebratam dicẽs, q; accentus est certa lex, siue regula, siue præceptio accõmodata ad syllabam eleuandam, cum scilicet acuitur, vel deprimendã cum grauatur, adde etiam tu ad eleuandam deprimendamq;, cum scilicet circunflectitur, hoc est eleuatur deprimiturq;. Estq; accentus triplex. vt ex diffinitiõe superiori colligitur, q; accentus est triplex, hoc est acutus, grauis, & circunflexus. Nam omnis syllaba dictionis cum pronunciatur, aut acuitur tantum, aut grauatur tantum, aut circũflectitur. i. partim acuitur partim grauatur. Sed cum de accentu loquimur, per excellentiam de acuto vel circunflexo intelligimus, quem tum prædominantem, tum principalem appellamus. Itaq; tam apud latinos, quam etiam apud græcos atq; reliquas nationes barbaras in qualibet dictione vnus est tantum accentus prædominans, qui aut est acutus aut circunflexus neq; habere potest, aut plures acutus, aut plures circũflexos, aut alterum acutum & alterum circũflexum. Nam cum sit accentus ille prædominans, velut anima vocis (vt Diome. ait) non modo vnus esse debet, verũ etiam efficit. vt dictiones inter se distinguantur. Omnis enim res (vt philosophi tradunt) a forma habet, quod sit vna. Cum vero accentus circunflexus in syllaba longa debeat collocari, quæ duo tempora in prolatione consumit: primũ tempus accentu acuto, alterum accentu graui profertur. & sic colligitur accentus circũflexus, qui compositus est ex acuto & graui. De quo quid nos sentiamus, statim dicetur, si prius stulticiam illorum coarguerimus, qui accẽtum (nescio quem) moderatum finxere. Cuius inuenti artifex (quã tum ego suspicari possum) fuit Alexãder villa dei, qui nescio quibus laruis exagitatus sibi persuasit, esse apd latinos quartum illum accentum latinis in auditũ. Quem idcirco moderatũ appellauit, q; inter acutũ & grauem quodãmodo sit medius, quod nemo vnquam ante illum, sed neq; post illum quisquã sanæ mentis non modo non dixit: sed nec suspicatus quidem est. Sed iam video quid illũ deceperit. Nam cũ videret homo natura musicus (quippe qui Gallus erat) dictiones quasdã barbaras (hebraicas maxime) vehementiori quodõ sono & plusquã latinæ linguæ ratio patitur in fine acui: syllabas illarũ terminales accentu acuto debere proferri putauit. Quæ vero secundum latini sermonis regulã accẽtu acuto proferẽdæ erant, ipse noua quadam ratione & a se primũ excogitata moderato accentu proferendas esse dixit, qui (quemadmodum ipse putat) tantũ vincetur ab acuto, quantũ grauis ab illo superatur. Quod si tantopere Alexãder dictionibus barbaris prospicere volebat, vt cum suo illo vehementi sono vel stridore potius latino sermoni miscendas esse putauit, non ex antiquorũ præceptis, quæ sunt de accentu tradita, quicquam immutare debuit, sed dictionibus barbaris accentum a se nuper excogitatum accommodare appellans illum hyperoxiam. id est superacutum, aut hyperboliam. id est trãscendentem, quandoquidem supra latinum accentum finales illarum dictionũ syllabæ proferuntur. Sed vide obsecro quã in perniciem alexandrina hæc licentia euaserit, vt cũ nos voces barbaras accentu latino mollire debuerimus, imitatores isti, vel potius alexandri admiratores, e diuerso conati sint accentu barbaro dictiones latinas efferre. Sed quemadmodum in eo sermone diximus, in quo est a nobis de vi & potestate litterarum satis prolixe disputatum, multa fuerũt in vsu apud maiores nostros: quorum neq; vestigium quidem vllum nostro sæculo vidimus, cuiusmodi est, quod de accentu circunflexo in præsentiarum agitur, qui cum ab antiquioribus æquæ fuerit, atq; acutus & grauis prolatus, nemo est hodie, qui illum enunciet, aut si ab alio fuerit prolatus, qui illum auditu percipiat sensuq; dijudicet. Neq; id mirum cuiquã videri debet, cum in re huic cognata atq; germinassima tale aliquid acciderit. Nam cum legamus tria musices genera fuisse apud veteres, chromaticum, enharmonicũ. & diatonicum, duo illa priora sic obliterata sunt, vt nemo sit hodie, qui (præterq; in diatonico genere) possit canere, sed neq; si alius quispiam in chromatico vel enharmonico genere caneret; posset consonantias perpendere, atq; de illis recte iudicare. Quemadmodum igitur non ratione aliqua, sed potius maiorum nostrorum negligentia duo illa musices genera funditus interierunt: fortasse quod in illis consonantijs ratio erat aliquanto scrupulosior: idem quoq; ego suspicor accentui circunflexo accidisse. qui ex eo quod in syllaba per naturam longa sedere amat, neq; omnes, quæ ea sit, facile intelligunt, ex incuria vel ignoratione potius nostri sæculi cœpit in desuetudinem abire. Quod vero quidam existimant, eundem esse circunflexum, quem ipsi moderatum appellãt, nimirum in eo falluntur. Neq; enim quia alter ab vsu recessit, alter nuperrime inductus est, eundem esse putare debem9, cum præsertim circunflexus in vltima tantum & penultima syllaba. moderatus vero suus in penultimam & antepenultimam tantum collocetur. Sed quanq; propter rei difficultatem in primis introductionibus nostris præceptum sit confundere circunflexum cũ acuto, quippe qui iam inde ab initio testati sumus, nos puerorum eruditioni tantum introductiones scribere, nihilominus tamen regulas ab antiquis traditas proponemus. ¶ Sed circunflexus, queadmodum supra diximus, duo sunt accentus prædominantes, acutus videlicet & circũflexus, qui proprie dicuntur accentus. vnde & accentus dictionum appellantur. grauis vero non accentus simplex, sed accentus syllabæ dicitur. Est tamen cum accentus grauis est, accentus dictionis, hoc est in consequentia, quam græci vocant sinapiam, sed de hoc alias.

Accentus lex est, quia tendit syllaba sursum;
Vel qua deprimitur: vel qua signatur vtrumq;.
Primus acutus erit; quo syllaba surgit in altum.
Rursus & ille grauis, quo syllaba pssa deorsum.
Est circunflexus, quo surgit deprimiturq;.
Sed circunflexus & acutus dicitur esse
Verborum accentus, grauis est, quo syllaba cõstat.

¶ Quæ monosylla, incipit tradere regulas accentus & primo de dictionibus monosyllabis dicens, quod dictio vnius syllabæ, si est natura longa circũflectitur. vt ros. mos. & subdit, quod si nõ, subaudi est natura longa: sed aut breuis aut positione longa acuitur. vt sal. gens. sed quæ sint natura longæ per regulas superius traditas scire possumus, quæ vero sint natura breues & positione longæ, non satis liquet. ¶ Syllaba si duplex. secunda regula est, quod si dictio est duarum syllabarum, fueritq; aut vtraq; breuis, aut vtraq; longa, aut prima breuis & altera longa, prior ex illis acuitur. vt deus, musæ, dei, quod si prior fuerit longa & sequatur breuis: prior circũflectenda est, vt musa in nominatiuo & vocatiuo. ¶ Si polysyllaba. iij. regula est. quod si dictio est pluriũ syllabarum, cõsiderandæ sunt duæ vltimæ, & si vtraq; fuerit longa prior acuetur. vt romanos. si prior longa est & posterior breuis: prior circũflectetur. vt Romanus, o romane. sed si vtraq; fuerit breuis, aut prior breuis sequenti longa, transfertur accentus in ante penultimã. vt animus animi. Et subdit, q; hæ regulæ non vsq; quaq; sunt veræ, nam aliquando patiuntur exceptionẽ: nam in sex casibus fallunt. ¶ In primis fallit, dicit q; regulæ superiores fallunt primo distinctione, hoc est differentiæ causa, ponitq; aliquot exẽpla, in quibus autores differentiæ causa mutauerunt accentus. vt puta p sicut, ne putetur secunda persona imperatiui modi huius verbi puto. as. accuit vltimã. Persi. hoc puta nõ iustũ illud, male rectis istud pone, p eo qđ est retro, ne putetur esse psona sẽda imperatiui modi huius verbi pono. is. Verg. ij. æñ. pone legunt sinuantq; immensa volumina terga. Palam, pro eo, q; est publice, ne putetur esse accusatiuus ab eo quod est pala instrumento rustico. Porro, pro eo qđ est deinde, ne putetur esse ablatiuus siue datiuus, ab eo quod est porrũ. i. vt illud ex euangel. porro vnum est necessarium. Ergo, pro causa, ne putetur esse coniunctio illatiua. vt apud Vergili. vj. æneid. illius ergo venimus. Vna, pro eo quod simul, ne putetur esse nominatiuus generis fœminini ab eo quod est vnus vna vnũ. Alias, pro alio loco & tempore: ne putetur esse accusatiuus pluralis ab alius alia aliud, quod Priscia. dicit vltimam circũflectere, cum superiora illa in fine acuantur. In alijs vero particulis in quibus autores non assignauerunt hanc accentus differentiam, nec nos assignare debemus. Quod si autotes in his voluerunt facere distinctionem, cur non & in illis falso. sedulo. modo. forte. repente. & similibus ne putẽtur esse casus obliqui, ab eo quod est falsus, sedulus. modus. fors. repens? Sed respondebunt opinor, differentiam in illis tantum esse faciendam, in quibus autores facere voluerunt. Priscia quoq; libro. xv. scribit composita ab inde: vt deinde, perinde, subinde antepenultimam habere acutam. Sedesto, assentiamur Prisciano atq; illius sæculi grammaticis in ijs quæ antiquiores siluerunt, quid in illis alonge. delonge. deinceps. deorsum. etiam ne accentum corrumpemus? faceſſat obsecro vos tantum dedecus a sermone latino, & nisi vbi nos necessitas maiorum autoritate definita coegerit: nunquam ab accentu regulari discedamus. atq; illam fœditatem in primis fugiemus, quam voces latinæ reformidant, cum accentu illo superacuto proferuntur. Atq; (vt semel dicam) quid hac de sentiam, semper in accentu dictionum latinarum latina regula est obseruanda, præterquam vbi optimi autores aliter censuerunt esse faciendum. Quos autem velim optimos intelligi, iam a principio huius operis testari sumus. Quod cum autoritate: vt sæpe diximus, faciendum sit, non tamẽ ita fieri debet, quemadmodum isti putant. vt accentus acutus grauem superet sesquitono, sed semitono, vel potius diesi, hoc est, non suo illo accuto qui latinis in auditus est, sed clementi atq; modico accentu, & fere qualis ille est, quem ipsi moderatum appellant. ¶ Dictio præterea. fallit præterea accentus latini regula in quibusdam dictionibus absciſſis, quæ in eadem syllaba retinent accentum principalem, in qua erat ante abscissionem, quemadmodum in nominibus proprijs secundæ declinationis terminatis in. ius, quæ apud antiquiores fecerunt vocatiuum. us. mutata in. e. vt hic Vergilius o vergilie. hic mercurius o mercurie antepenultima acuta. abiecta dcinde. e. finali o Vergili o mercuri penultima acuta, quanquam sit breuis, quod est contra regulam latinam de dictionibus pollysyllabis, quamquam. P. Nigidius vir sui sæculi (præter vnum Ciceronem omnium eruditiſſimus) putauerit in casu vocandi huius nominis Valerius primã accentu acuto esse proferenda. Quod & si Gell. libro. xij. noct. atti. scribit, non defuisse, qui irriderẽt: ego tantum Nigidio tribuo. vt libentius velim cum eo errare, quã cum omnibus grãmaticis verũ dicere. Et nõa gentilia terminata in. as. vt hic hæc hoc arpinas. larinas. tolosas. pro quibus antiquiores dicebant. arpinatis. te. larinatis. te. tolosatis. te. Acuuntur in fine. vel potius autore Priscia. circũflectuntur, quod etiam de duobus illis pronominibus nostras & vestras intelligendũ est, quæ & ipsa quodãmodo gentilia sunt. Abscissa quoq; sunt illa donec, pro quo antiquiores dicebant donicum. qđ apud Plau. multis in locis legimus. huc. adhuc. isthuc. illhuc. pro quibus hucce. istucce illuce. illi dicebant, & cõposita a dic. duc. fac. quæ videtur abscissa a dice. duce. vt benedic. maledic. deduc. educ. benefac. quãq; de cõpositis a facio nõ liquet quo accentu quibusdam in locis proferri debeant. Nam latina regula exigit. vt benefac. malefac. & benefacis. benefacit. malefacis, malefacit & similia. antepenultima acuta proferamus. De illis enim qui in compositione mutant. a, in. i. nihil est dubitandũ nisi quod accentum regularem sequuntur. Sed nescio qua de causa iunioribus grammaticis placuerit priuilegio quodã vti in compositis ab hoc verbo facio, is, cũ in cõpositione. a. non mutatur in. i. vt in secũda & tertia persona præsentis indicatiui modi numeri singularis penultima accentu acuto proferatur. vt benefacis. acit. tepefacis tepefacit, cum penultima breuis sit,

Quæ monosyllaba sit natura dictio longa:
Circunflectetur; si non, profertur acute.
Syllaba si duplex fuerit; suspende priorem.
Quæ si natura longa est, curtaq; sequatur:
Circumflectenda prior est; reprimesq; secundã.
Si polysyllaba sit vox, atq; penultima longa
Natura, sequiturq; breuis; tunc flecte priorem.
Si fuerit longa prior, & tunc longa sequatur;
Est acuenda prior, quæ si breuis est, acuetur
Ante penultima; sed non semper regula seruit.
In primis fallit; vt sit distinctio vocum;
Vt puta; pone; palam; porro; ergoq; vna; aliasq;.
Quæ circumflectit, sed & illa in fine acuuntur,
Dictio prætea si sit conciſſa; manebit
Integer accentus in eadem sede locoq;.

Pari licentia vtuntur in compositis ab illius appendice fio fis.cum ratione declinationis monosyllabum efficitur,in fine nãq; accentu acuto efferuntur,vt tepefis,efit.calefis.efit.Quid quod video grammaticis quibusdam placuisse,vt quoties præsens indicatiui pro præterito eiusdem ponitur:quia tertia persona singularis pauciores habet syllabas quasi abcissa in fine circumflecteretur,vt audit pro audiuit,fumat pro fumauit. Ediuerso barbara nomina in fine acuta,quæ syllabæ extensione latina efficiuntur,in eodem loco habent accentũ,in quo erat cum essent barbara.vt iacobus,sathanas,iosephus,& ex Hispanis Isabel,Isabela. Leonor,leonora.¶ Cum coniunctiuæ,fallit quoq; accentus regula,cum præpositiones postponuntur suis casualibus,quod est contra illarum naturam,cum.n.præpositiones omnibus syllabis grauentur,atq; vt autor est Quin.ita casui iungantur,vt dissimulata distinctione sub vno accentu cum eo enuncientur,& veluti in vna dictione vna tãtum syllaba sit acuta vel circunflexa,si postponuntur,aut per se & absolute pnuncientur,regularem seruant accentum,hoc est.q; monosyllabæ accentu acuto,dissyllabæ vero priore acuto proferri debẽt,vt Verg.v.æñ trãstra per & remos,& in septimo.decus imperiũq; latini te penes,aut si dixeris penes,q̃ pars orationis est,aut præpositiones accusatiui sunt ad.apud.ante.Differentiæ tñ causa præpositio post posita quãdoq; acuitur in fine.Verg.i.æneid'.Errabant acti fatis maria omnia circum. vbi Seruius inquit accentum poni contra morem latinum,sed corrupte hoc fieri,quia præpositio postposita corrupta est.In quo ego Priscia.potius assentior q̃ Seruio,neq; enim vltima ob eam rationem acui debuit,quia postponitur.nam ea ratione omnes præpositiones dissyllabæ acurẽtur in fine cum postponuntur:sed differentiæ causa(quod & Quin.scribit)nonnullis grãmaticis placuisse,vt dictiones quæd ã propter vocũ discrimina acuto sono in fine proferẽtur,vt apud Ver.iiij.æñ.quæ circũ littora circũ piscosos scopulos,vt si non acuerẽt circus circi videretur: sed id sibi non placere ostendit:quoniam(vt diximus)præpositio præposita omnibus syllabis grauatur. Est tamen(eodem Priscia.autore)quando præpositio popositа grauatur omnibus syllabis,hoc est si genitiuus sequatur,redditur suprapositо casuali,vt si dixeris virtutem propter imperatoris,aut si alterũ casuale sine cõiunctione sequatur,vt Verg. iiij.æñ.te propter eundem extinctus pudor.Quod si media sit coniunctio,nihilominus seruit regula.vt quod ex Verg.attulimus.transtra per & remos.At vero præpositio composita in vnum corpus coalescit cum ea dictione cui per compositionem adhæret,itaq; cum ea vnum habet accẽtum prædominantẽ,vt perficio.is.In prima.n.& vltima per(si grauatur)in media acuitur.Quod si postponatur,aut soluta est,& per se,vt diximus,acentum habet,aut composita,& tunc aduerbium ex vtraq; dictione conficitur,vt hactenus,quatenus.Nam si tenus composita non esset,priorem syllabam acueret. Cum,quoq; præpositio postposita illis pronominibus me.te.se.nobis.vobis.composita esse intelligitur,itaq; semper cũ illis grauatur.Sũt tamen qui dicant encliticæ particulæ vim tunc habere:& ideo attrahere accentum ad syllabam præcedentem. Quod de præpositione diximus,etiam de coniunctione dici potest:nam præpositiua vel communis(si postponatur) finalem syllabã acuit, vt si dixeris currit,mouetur igitur,alias omnibus syllabis grauatur.¶ Attrahit accentum,quod perticulæ attractiuæ,quas græci incliticas.idest inclinatiuas appellant,attrahunt siue inclinant ad se accentum syllabæ præcedentis,hoc est attrahendo siue inclinando ad se eadem acuunt. Verg.i.æneid'.o qui rex hominumq; deorumq;. syllaba.um.vtrobiq; acuitur, non quẽadmodũ imperita multitudo solet acuere.sed modice atq;(vt supra diximus)sono quodam moderato, sunt aũt perticulæ inclinatiuæ quattuor,cum.q;.ne.ve.Sed q;.ne.ve.cõiunctiones sunt:cũ vero præpositio contra naturã suam postposita inclinat ad se accentum in quinq; tantum ablatiuis pronominum,hoc est mecũ.tecum.secum,nobiscum.vobiscum. Sed de q;.ne.ve exempla sunt in promptu. Illud tamen aduertendum,quod etiam obseruatur a græcis,vt quoties vltima dictionis syllaba ratione particulæ incliticæ acuitur,nihilominus dictio illa suum accentũ retinet:ita(vt contra id quod supra diximus)vna dictio duos accentus acutos habeat,aut circunflexum sit & acutum,quod & Aldum Manutiũ obseruasse video in illis codicibus quos ex impressione ad nos cotidie mittit. Et quanq̃ ex communi præcipiendi modo particulas illas dixerimus incliticas.idest inclinatiuas siue attractiuas,ex eo quod ex præcedentis dictionis vltimam syllabam acuendo ad se inclinent siue attrahant,græci aliter dicunt,quod videlicet dicuntur incliticæ,ex eo qđ illarũ accentus inclinetur,& remittatur ad vltimã syllabã dictionis præcedentis.Nã cũ particulæ illæ sint cõiunctiones,illudq; sit coniunctionũ propriũ,vt postpositæ habeãt accentũ,quẽ præpositæ nõ habẽt,illæ tamen quæ dicuntur incliticæ,non habẽt accẽtum,sed remittunt(vt diximus)illũ in dictionem præcedentem.Hoc quoq; sentit Prisicianus in examinatione primi carminis Vergiliani.q; (inquit) & aliæduæ coniunctiones nevidelicet & ve sunt apud latinos inclinatiuæ,quas græci incliticas vocãt,solent enim suos accentus in extremam syllabam præcedentis dictionis remittere,siue igitur hoc fit siue illud in idem recidit,quod ad rationem proferendi attinet.¶ Finales acuit,quinto deficiunt regulæ superiores,quoniã vltimæ clausularũ syllabæ,quæ intergotiue proferũtur, habent accentũ.Sed interrogatiõis genera duo sunt,altera nãq; dicitur percũctatio,altera noũis genere dicitur interrogatio. Atq;(vt Augusti.in.iij.lib de doctrina christiana ne tat)inter percũctationẽ & interrogationẽ hoc interest,q; ad percũctationẽ,multa respõderi possunt,ad interrogationẽ non potest responderi nisi aut non,aut etiã.vt si dicas quis nouus hic nostris successit sedibus hospes?post percunctationẽ multa poterũt responderi. At cũ dicitur,aut quid in euersa vidi crudelius vrbe? vnũ tantũ potuit responderi,hoc,est nihil.¶ Hebrææ voces,sexto deficiũt regulæ superiores indiomate,hoc est,cũ dictiones peregrinæ cũ sua literatura in sermonẽ latinũ trãsferũtur,peregrinas autẽ hoc in loco intelligimus hebraicas & græcas.

Cum coniunctiuæ voces & præpositiuæ
Dissimulentq; tonos semper,semperq; grauentur,
Si postponantur,retinebit finis acutum.
Attrahit accentum vox attractiua prioris
Particulæ finalem acuendo;quatuor hæc sunt.
Cum,q;,ne,ve,sed cum;si sit pnomine iunctum.
Finales acuit,percunctans teq; roganſq;.
Hebrææ voces plærumq; in fine acuuntur.
Non tamẽ & semper;quia sæpe in fine grauantẽ.

Itaq; de hebraicis tradit primam regulam, quod plærumq;, hoc est pro maiori parte, acuunt vltimam, non tamen semper id quod Alexander a Villa dei putauit, quoniam complures acuunt penultimam & nonnullæ in tertia a fine acuuntur. Nam quemadmodum in repetitione illa quam fecimus nuper, pluribus est a nobis disputatum, q. dictiones hebraicæ quæ in veteri ac nouo instrumento continentur, nam de alijs impræsentiarum non curamus, non excedunt numerum quinq; milium ex quibus quadringentæ, aut non multo plures acuunt penultimam. Tertia vero a fine multo pauciores sexaginta opinor, aut multum octoginta quas licebit videas in suo loco, Sed quod de dictionibus hebraicis diximus, intelligendum est de illis quæ non declinantur græca, aut latina inflexione. Nam si græce declinantur: accentum quoq; græcum habebunt, si latine, accentum latinum: vt ecce Abia, si non declinetur, accentum habet in fine, si declinetur græce abias abiu, accentum habet in penultima, quia vltima est longa, si latine abias abiæ acentum in penultima: quia penultima est breuis. Sed de hoc in memorata repetitione plura. ¶Si casus græcos, subiungit alteram partem de dictionibus græcis, dicitq; quod si ex declinatiõe græca latini aliquos casus vsurpauerint, necessario accẽtu græco sunt proferẽdi. Hæc regula ab omnib9 in commune doctis pariter & indoctis recepta est, nondũ tamen ab aliquo (quod ego sciam) elucubrata. Nos tamen in præfata repetitione pro virili nostra hanc partem enucleauimus, hoc etiam in loco tãtum admonuisse lectorem duxim9 esse satis. deinde subdit, quod si dictio græca declinatione latina inflectatur accentu quoq; latino est proferenda. ¶Esto exempli causa, lampas in recto casu græca est simul & latina. Sed a græcis in fine, a latinis in penultima acuitur. In genitiuo lampadis latinæ accentu in antepenultima, lampados græce in penultima profertur. In datiuo quoq; lampadi vltima longa accentu in antepenultima profertur a latinis. Sed lampadi vltima breui accentu in penultima profertur a græcis. In accusatiuo præterea lampadem & lampada, sed lampadem latinæ, lãpada græci vtriq; suo accentu proferunt. Vocatiuus similiter vt nominatiuus. Ablatiuus, quia mere latinus est, accentu latino tantum profertur. In plurali nominatiuo lampades a græcis, es. correpta terminatur: atq; proinde ab illis accentu in penultima profertur. Latini tamen eandem producunt, quare suo accentu, hoc est, in ante penultima acuto enunciabunt. In accusatiuo plurali lampades, quia mere latinus est, accentu latino profertur, lampadas vero: quia græcus, græcum quoq; accentum habebit, hoc est, in penultima. Sed de his ad sufficiẽtiam in repetitione (identidem repetita) disseruimus.

Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.
Si casus græcos vsurpet sermo latinus:
Accentu græco talis vox est referenda.
Græca sit atsi vox; sed declinata latine;
Accentus noster casus moderabitur illos.

¶Donati grammatici Barbarismus incipitur.

SArbarismus est vna pars orationis vitiosa in communi sermone; in poemate metaplasmus. Item barbarismus in nostra loquela; in peregrina barbara lexis dicitur; vt si quis dicat mastruca; cateia; magalia; acinacis.

Donati grammatici. Hic est ille Donatus, quo præceptore multis in locis diuus Hieronymus gloriatur, extat eius dem opusculum de octo partibus orationis. enarrationes quoq; in Terentium & Vergilium, scripsit etiam in Lucam referente Hieronymo. Opus autem inscribitur barbarismus, non quod de solo barbarismo hic agatur: cum multo plura dicenda sint de solocismo. de metaplasmo. de figuris, de tropis: sed quod in titulis librorum aliquando plura promittuntur, aut pauciora quam postea reddantur, aut quod est consuetudo nominandi libros ex ipsorum initio, quemadmodum apud hebræos quem apellamus nos Genesim, ipsi vocant Bereſit, quod interpretatur in principio, quia liber ille sic incipitur. In principio creauit Deus cælum & terram, & eodem modo Helleſemoth, Exhodum. Vaicra Leuiticum.

BArbarismus. Inter barbarismum & solocismum est differentia, quod barbarismus est vitium in vna parte orationis, solocismus in contextu partium orationis: sed aduerte eudum est hoc in loco id quod Seruius annotauit in libro quinto æneidos, inter barbarismum & lexim, hoc est latinam perfectamq; locutionem esse metaplasmum, qui in vno verbo fit ratione vitiosus, hoc est, quod quanquam sit vitium, ratione tamen defenditur excusaturq;. Inter solocismum rursus & schema, idest perfectam sermonum connexionem esse figuram: quæ fit in contextu partium orationis ratione vitiosa. idest, vt statim diximus, quod quanquam sit vitium, ratione tamen quadam excusatur. Ergo metaplasmus (inquit) & figura media sunt, discernunturq; peritia & imperia. ¶Dicit igitur, quod barbarismus est vna pars orationis vitiosa. i. vitium quod contingit in vna parte orationis. In communi sermone. idest prosa siue oratione soluta & pedestri, vbi non relinquitur locus excusationi, nisi deffendatur vitium vsu & autoritate. In poemate. idest apud poetas, quibus licet multa facere, quæ non licet historicis & oratoribus: sed de metaplasmo infra disputabitur. Item barbarismus. ponit differentiam inter barbarismum & barbaralexim. Nam barbarismus est vitium partis alicuius in eadem lingua, vt si dicas domini pro dominus. ¶Barbaralexis est, cum dictio peregina asciscitur in sermonem nostrum. vt mastruca, quod est genus vestis sardorum. idest sardiniæ incolarum, quo vocabulo vtitur Cicero in oratione pro Scauro. Cateia, genus teli Germanorum: de quo Vergilius in æneid'. teutonico ritu soliti intorquere cateias. Magalia domus pastoriciæ aphrorum. Verg. pri. æneid. Miratur molem æneas magalia quondam. Acinacis Medorum gladius, de quo dixit Horatius. pri. carmi. vino & lucernis medus acinacis.

¶ Barbariſmus autem. Diuidit barbariſmum in duo genera, hoc eſt eius quod fit ſcripto & eius quod pronunciatione, quorum quodlibet rurſus diuidit in quattuor genera, ſ. additione, detractione, immutatione, tranſmutatione, litterę, ſyllabæ, temporis, toni, ſpirationis: & ita colliguntur quadraginta barbariſmi ſpecies, hoc eſt viginti ex ſcripto & totidem pronunciatione, de quibus ſtatim ponit exempla. ¶ Per additionem litteræ. Verg. primo. æncid'. Troas relliquias danaum atq; immitis Achilli. Nan relliquiæ a relinquendo ſunt appellatæ prima vtrobiq; breui: ſed poeta produxit, ideo. l. littera eſt adiecta, excuſatur autem vitium carminis neceſſitate. ¶ Per additionem ſyllabæ fit barbariſmus, vt quod ponit exemplum pro abiſſe abiiſſe. ex Verg. ij. æñ. Nos abiiſſe rati & vẽto petiiſſe mycenas. immo detractio eſt ſyllabæ abiiſſe p abiuiſſe: cõmodiuſq; exemplũ eſſet illud ex Iuuc. & barbarus induperator. interiecta ſyllaba. du. p imperator. ¶ Per additionẽ tẽporis. vt Verg. j. æñ, Italiã fato profugus, nã prima per naturã breuiatur. Idem in. vij. antiqua ex cedro Italuſq; paterq; Sabinus. ¶ Per detractionem litterę, vt infantibu paruis, p infantibus paruis, & eſt (opinor) Lucilij exemplũ. Per detractionẽ ſyllabæ. vt ſalmentũ. pro ſalſamentũ, & eſt poetæ cuiuſpiã antiquiſſimi. Per detractionem tẽporis, vt. Verg. j. æñ. Vnius ob noxã & furias Aiacis oilei. cũ vnius penultima ꝓducta proferri debeat. ¶ Per immutationẽ litteræ. vt Verg. j. æñ. Olli ſubridens hoĩm ſator atq; deorũ. pro illi ſubridens. Per immutationem ſyllabæ: vt q, dicit pernuces pro pernices, ſed hoc exẽplum nõ facit niſi ad mutationem litteræ, ſed cõmodius exẽplũ eſſet illud Catulli, quoi dono lepidum nouũ libellũ, pro cui. Per immutationẽ tẽporis. vt Verg. viij. æñ. Feruere leucatẽ: penultima breui, cũ feruere per ſecundã penultimã producere debeat, tametſi feruo. is. per tertiam declinetur. ¶ Per tranſmutationẽ litteræ, vt Verg. xj. æñ. Hæc mea magna fides: at non Euãdre pudendis. quanq; Euandre poſſit eſſe ab eo quod eſt Euãdrus, vt idẽ tunc rex Euandrus Romanæ cõditor arcis. ¶ Syllabæ, vt diſplicina p diſciplina, & eſt forte exẽplum ab aliquo autore ſumptum. Tẽporis, vt ſi lõgã pro breui & breuẽ pro lõga poſuiſti, vt qđ ponit exemplũ deos, cuius prima ſyllaba eſt breuis & vltima longa. ¶ Toni quoq; Superius tantum poſuit exempla de additione litterę, immutatione, tranſmutacione litteræ vel ſyllabæ, vel tẽporis. vnde colliguntur duodecim ſpecies barbariſmi in prolatiõe, totidemq; in ſcripto, nunc dicit quod etiã per accentus poſſunt fieri quattuor ſpecies barbariſmi in prolatiõe: & quia etiam accentus per apices deſignantur, totidẽ etiam ſpecies colligentur ex ſcripto. Tempora quoq; in ambiguis per aſpices debere notari Quinti. præcipit, quare barbariſmi ſpecies circa tempus dupliciter erunt, hoc eſt ſcripto & prolatione, & ſic habemus duas & triginta barbariſmi ſpecies. ¶ Totidem etiam modis. octo quoq; aliæ ſpecies barbariſmi colliguntur circa aſpirationem, nam & ipſa poteſt addi, vt ſi tamen ſcribas per. th. Detrahi, vt ſi thalamus ſcribatur ſine aſpiratione. Immutari, vt ſi tethys vxor oceani ſcribatur in ſecunda per. t. exile. Tranſmutari, vt ſi eadem ſcribatur primo aſpirato & ſecundo exili. Itaq; ex ſcripto ſuboriuntur quattuor barbariſmi ſpecies, & quia ſic proferri debemus quemadmodum ſcribimus: & ſcribere vt proferimus, colliguntur aliæ quattuor ſpecies ex prolatione aſpirationis, aut ſaltem ſi non eſt prolatio, erit quædam ſpiritus expreſſior, & ſic reſultant quadraginta (quas dixdmus) barbariſmi ſpecies: de quibus hactenus dictum eſt. ¶ Fiunt autem. ſunt alia vitia in ſermone, puta hiatus per concurſus plurium vocalium, aut colliſiones per concurſus plurium conſonantium, illarum maxime quæ duriores ſunt. vt. f. r. flagro. frango. quemadmodum in illo verſu quem affert Horatius, poſtquam ferratos poſtes portaſq; refregit. & illud Vergilij: poſt tergum nodis fremet horridus ore cruento. Sunt etiam vitia malæ compoſitiones, quam græci vocant cacoſynthethon. vt quod per. m. litteram fit cum ſequitur vocalis: nam. m. magis videtur ſonare cum vocali ſequente quam cum præcedente. vt ſi dixeris, ventutum excidio Lybiæ. & dicitur metaciſmus. ideſt vitium circa. m. littera ea figura qua barbariſmus. Lambdaciſmus fit per. l. litteram, quando videlicet, aut nimis ſonat, aut parum ſonat, quod & circa alias litteras contingit. nam (quemadmodum Quinti. ait) ſonus litterarum, neq; debet eſſe oppreſſus neq; expreſſus

Barbariſmus autẽ fit duobus modis, ſcripto & pronunciatione. His bipartitis quattuor ſpecies ſupponuntur. additio, detractio, immutatio, tranſmutatio litterę; ſyllabę; temporis; toni; aſpirationis.

Per additionẽ litteræ fiunt barbariſmi; vt relliquias Danaum; cum reliquias per vnum. l. dicere debeamus. Syllabæ, vt nos abiſſe rati; pro abiſſe. Temporis; vt Italiam fato, cum Italiam correpta prima dicere debeamus.

Per detractionem litteræ; vt infantibu paruis; pro infantibus. Syllabæ. vt ſalmentum pro ſalſamentum. Temporis, vt vnius obnoxam; correpte p, vnius producte

Per immutationem litteræ; vt olli pro illi Syllabę; vt pernuces p pernices. Tẽporis; vt feruere leucatem; cum feruere ſit ſecundæ coniugationis; & producte dici debeat.

Per tranſmutationem litterę; vt Euandre p euãder. Syllabæ; vt diſplicina p diſciplina. Temporis: vt ſi quis deos producta priori ſyllaba & corepta poſteriori pronunciet.

Toni quoq; ſimiliter per has quattuor ſpecies cõmutantur; nam & ipſi adiiciuntur; detrahuntur, mutantur; & tranſmutantur; quorum exempla vltro ſe offerent, ſi quis inquirat.

Totidem etiã modis per aſpirationem deprehenditur barbariſmus, quem quidam ſcripto, quidam pronunciationi iudicant adſcribendum ꝓpter. h, ſ. quã alij litteram, alij aſpirationis notã deputãt.

Fiunt autem barbariſmi per hiatus & colliſiones, & ſunt etiam malæ compoſitiones cacoſynthethon, quæ vitia nonnulli barbariſmum eſſe putant; in quibus ſunt metaciſmi / lambdaciſmi /

Iotacismus fit p.i.litteram quæ a græcis dicitur iota.per quam frequenter oratio fit hiulca,quæ omnia,subaudi vitia sonãtia plus aut minus æquo.i.eo quod oportet,quod vitiosum est(nam vt dixi ex Quintil.autoritate)sonus litteraꝝ neq; debet esse oppressus neq; expressus,hoc est neq; nimium neq; parum sonare. Sed quãtum litteræ debeãt sonare, non est cuiusq; iudicium,sed illi9 tãtum qui est eruditus(nam vt est in prouerbio)cæcus male iudicat de coloribus.& hoc est,quod Quintili.dixit. Neq; enim cuiusq; auris est exigere litterarum sonos:non magis hercle q̃ neruorum.Nos cauenda.sensus est,an huiusmodi vitia sint barbarismi species,an sub alio gñe reponi debeãt, nihil refert,neq; in eo multum est disputãdum. nobis satis sit admonuisse lectores,vt fugiant huiusmodi vitia,sed quid fugere,aut sequi debeant:iam nõ est cuiusq;,sed vt dixi,eius qui est eruditus.

De soloecismo.Soloecism9 dictus est a ciuitate Ciciliæ soloc. orum. quã solon Salamin9 cõdidit: cui9 incolæ cũ essent semigræci & semibarbari,sermonem græcũ corrũpere cœperũt: & inde a loco soloecism9 dici cœpit9,quemadmodũ barbarism9 a barbaris.hoc vitiũ ab Asinio Pollione imparilitas:ab alijs stribiligo appellatur,i.orationis q̃dã detorsio.Soloecismus igitur est vitiũ in cõtextu partiũ orationis, nã eo differt a barbarismo:qui est vitiũ in vna tãtũ dictione. Sed hoc vitiũ cõmittitur,quoties quis peccat contra regulas artis grãmaticæ,puta de cõueniẽtia nominatiui cũ verbo,adiectiui cũ substãtiuo,relatiui cũ antecedẽte, præpositiõis cũ suo casuali,verbi cũ casu cũ quo debet cõstrui,& eodẽ modo dercliquis. Inter soloecismũ. Ex diffinitiõe barbarismi & soloecismi iã patuit hæc differentia.Discrepantes.i.discõueniẽtes.vt si dicas vir bona legũt lectionis.inconseq̃ntes.vt si dicas vir lectionẽ legit bonus. nam licet partes orationis in ordine permutari possint:est tñ quædam incõpactilis iunctura q̃ admitti non debeat.Scriptis aut pnũciatis, & hoc dictũ est,vnde barbarismi species duplicatæ sunt.¶ Quamq̃ multi.q̃stionẽ quandã soluit,an in vna tantũ particula orõnis posset soloecism9 fieri.Rñdetq; posse fieri,si particula illa habeat implicitã vim cõtextæ orationis.Et ponit exẽpla,vt si quis q̃reret a te,qs fecit hoc? & rñderet vno verbo hic: oratio eẽt pfecta,subintelligitur nãq; vir fecit.quare si rñderet hæc,barbarism9 nõ erit:sed soloecism9:ac si explicite diceret.hæc vir fecit hoc,aut hic fœmina fecit hoc. Rñdedm9 Romæ,p Romã. Aut vnum. Hoc soloecismi vitio sermo Hispan9 freq̃ns est.qđ nulla rõne defendi potest:sed solo vsu:qa docti simul & indocti ita loquũtur: & loq̃ndũ esse vt plures,sentiendũ vt pauci Aristo.autor est.¶ Multi etiã.quadrigæ,arũ.et scopæ,arũ.in nũero tãtũ plurali posse declinari Cæsar in libris de analogia.Aull.Gell.Phoca.Diome.Atq; alij testãtur.Igitur cũ Plin.li.xxxiij.dixit, quadriga regitur ab Alcibiade.erat dubiũ:sed in vno verbo tãtum ex diffinitiõe vtriusq; vitij constat esse poti9 barbarismũ. ¶ Soloecism9 fit duob9 modis.duo soloecismi gña ponit: alterũ qđ fit p partes orationis,cũ alia pars p alia ponitur.vt nomẽ p aduerbio,& ecõtrario aduerbiũ p noïe. aut cũ eadẽ p seipsa:sed aliter accipitẽ.alterũ genus est qđ fit p accidẽtia partiũ orationis:cuiꝰ tot sunt species,quot sunt accidẽtia cuiusq; dictiõis.Deinde ponit exẽpla vtriusq; gñis. & primo prioris mẽbri.vt Ver.vij.æñ.Toruũq;repẽte clamat.toruũ nomẽ posuit p torue aduerbio.sub hoc gñe.est alia soloecismi species cũ eadẽ p seipsa:sed aliter posita accipitur.vt apd Ver.vj.æñ.Cui tãtũ de te licuit.p ĩ te,nã casus est p casu.i. ablt̃us p actõ.nã qđ præpositio de, p ĩ ponitur,supioris mẽbri exẽplũ est.¶ Per accidẽtia alterius gñis,qđ fit p accidentia partiũ orationis ponit exẽpla.& primo de qualitate q̃ in noïe est:illã p qđ nomen ,ppriũ distinguitur ab appellatiuo.vt Ver. iiij.æñ.Hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto Dardan9.Nã ppriũ nomen ei9,qui Troiã condidit hoc est filiũ Iouis pro

Iotacismi;Hiatus;Collisiones, quæ omnia plus æquo minus ve sonantia ab eruditis auribus reꝓspuuntur,Nos cauenda hęc omnia vitia prælocuti controuersiam de nomine pertinacibus relinquamus.

¶ De Solœcismo.

Solœcismus est vitium in contextu partuum orationis contra regulam artis grammaticę factum.Inter Solœcismum & Barbarismum hoc interest,ꝙ Solœcismus discrepantes aut inconsequentes inter se dictiones habet, Barbarismus autem in singulis verbis fit aut scripꝯtis aut pronunciatis. Quamꝙ multi errent: qui putant in vna parte orationis etiam fieri Solœcismum;vt si demonstrãtes virum hanc,aut fœminam hunc dicamus. Aut interroganti quo pergamus,respõdeamus Romæ. Aut vnum salutantes;saluete dicam9,Cum vtiꝙ præcedens demonstratio vel interrogatio vel salutatio vim contextæ orationis obtineat.

Multi etiam dubitauerunt vtrum quadriga;scopa, solœcismus aut barbarismus esset,cum scilicet id genus dictionis barbarismum esse;vel ipsius vitij diffinitione possit agnosci facile,

Soloecismus fit duobus modis, aut per partes orationis;aut per accidentia partium orationis. Per partes orationis fit;cum alia pars pro alia ponitur,vt toruumꝙ repente clamat, pro torue.nomen pro aduerbio ponitur.Fit etiam in eadem parte orationis hoc vitium,cum ipsa pro se non in suo loco;neꝙ vt conuenit; ponitur,vt cui tantum de te licuit;pro in te.

Per accidẽtia partium orationis fiunt tot modis solœcismi; quot sunt accidentia partium orationis;sed in his propter compendium;idest breuitatem; pauca monstrabimus.

Per qualitates nominum fiunt solœcismi; vt hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.proprium pro appellatiuo posuit.

Per genera,vt validæ ſilices,p validi;& amaræ cor ticis,p amari,& collus collaria caret.
Per numeros;vt pars in fruſtra ſecant.p ſecat.
Per comparationem,vt Reſpondit Iuno Saturnia ſancta dearum.
Per caſus.vt vrbē quam ſtatuo veſtra eſt;p vrbs quam ſtatuo,
Per modos verborum.vt ítis paratis arma quam primum viri.pro ite parate arma; indicatiuum pro impatiuo.
Per ſignificationes verborum,vt expoliantur eos & corpora nuda relinquunt,pro expoliant.
Per tempora . vt cecidítq; ſuperbum Ilium; & oīs humo fumat Neptunia Troía. pro fumauit.
Per pſonas,vt Danaí qui parēt Atridis;quā primū arma ſumite,p eo qui paretis.
Per aduerbia; vt íntus eo;p íntro.& Italía venio,p de Italia;& ad Romam vado:pro Romam; cū præpoſitio ſeparatim nominibus addēda ſit,nō aduerbio.
Per præpoſitiones.cū alía pro alía ponitur.vt ſub lucem ibant,p ante lucem. Aut neceſſitate ſubtrahitur; vt ſiluís te Tyrrhene feras agitare putaſti;pro in ſiluís.
Per coniunctiones; vt ſubiectiſq; vrere flammis. .q;.pro ve.
Per ordínem coniunctionum; vt autem fieri non debet;pro fieri autem non debet.
Fiunt præterea ſolœciſmi pluribus modís; quos reprehendendo potius q̄ imitando poſſumus adnotare; Solœciſmus eſt in proſa. in poemate ſchema dicitur.

¶Sequitur de decem Vitijs.

CVm Barbariſmo & Solœciſmo decem vitia nominantur: hoc modo. Acyrología. Cacemphaton. Pleonaſmos. Periſſologia. Macrologia. Tautologia. Eclypſis. Tapínoſis. Cacoſyntheton. Amphibologia.

Dardanius poſuit.qd' eſt appellatiuū,& omnib9 Troianis competere poteſt.¶ Per genera fiūt ſoloeciſmi. vt ſi dicas validæ ſilices. forte validæ & ſilices dixit alludens ad illd' Vergili.in buccoli. Ah ſilice in nuda connixa reliquit.ſicut qd' ſequitur eiuſdem Vergi.in eodem.Tū Phaetontiadas muſco circūdat amaræ corticis.nā ſilex & cortex fœminina ſunt.& Plautus in captiuis:coll9 caret collaria,pro collū caret collario:ſed hoc vitiū poti9 ad barbariſmū pertinet,cū non ſit in cōtextu orōnis:ſed in vno tātum verbo:ſed validæ ſilices & amaræ corticis ſub ſoloeciſmo.¶ Per numeros fiūt ſoloeciſmi.vt ſi dicas illd' ex Vergili.primo æneidos. Pars in fruſtra ſecāt.nā pars non iūgitur niſi vitioſe cū verbo plurali ſecāt:ſed in carmine habet excuſationemiū, proſa orōne hoc vitium excuſabile non eſt.¶ Per comparationem fiūt ſoloeciſmi.quoniā Donat9, & Diomedes comparatiōem inter nominis accidentia numerāt.Et ponūt exemplum alicui9 poetæ,qui non extat:puta Ennij aut Lucilij.Reſpondit Iuno ſaturnia ſancta dearū ,p ſanctiſſima. hoc eſt poſitiuū ,p ſuperlatiuo.¶ Per caſus fiunt ſoloeciſmi ſi ponatur caſus pro caſu. vt Vergili. primo æneidos. Vrbem quā ſtatuo veſtra eſt.pro vrbs. hoc eſt actūs ,p nominatiuo.¶ Per modos verborū.per accidentia quoq; verborū fiunt ſoloeciſmi,puta per modū,qd' eſt vnū de verbi accidentib9.Et ponit exemplum ignoti cuiuſdam poetæ.Ítis paratis arma quam primum viri.pro ite parate arma.indicatiuum pro imperatiuo.¶ Per ſignificationes verborum,quod etiam verbi accidens eſt,fiunt ſoloeciſmi.Et ponit exemplum cuiuſdam incogniti poetæ:expoliantur eos & corpora nuda relinquunt. hoc eſt pro actiua ſignificatione,paſſiuam poſuit. ¶ Per tempora fiunt ſoloeciſmi,cum tempus qd' eſt vnū de accidentib9 verbi,pro alio tempore ponitur.vt Verg.iij. æñ,Cecidítq; ſuperbū ilium,& omnis humo fumat Neptunia Troía,fumat,i.præſens poſuit ,p præterito fumauit.¶ Per perſonas fiūt ſoloeciſmi,cū alia pſona ,p alia accipitur:& ponit exemplū. vt Danai qui parent Atridis, quāprimū arma ſumite.,p qui paretis : hoc eſt tertia pſona pluralis ,p ſecūa eiuſdem numeri:¶ Per aduerbia fiūt ſoloeciſmi:vt ſi dicas,eo intus ,p intro : quia intus ſignificat in loco.intra ad locū:ſed alterū ,p altero ponitur hoc in loco.Italia venio nō dicim9:ſed de Italia,& qd' Verg.in principio æñ.dixit Italiā fato ,pfugus Lauinaq; venit littora:quia nomina vrbiū ponuntur aduerbialiter ſine præpoſitiōe. Nomina aūt regionū & ,puinciarū nō ponūtur aduerbialiter,ideo iūgi debent præpoſitiōib9.Ad Romā vado nō dicim9:ſed Romā quia ponitur aduerbialiter.Separatim addēda.i.nō p cōpoſitionē,ſed p appoſitionē:qđ cū aduerbio non pōt facere:ſed cū dictiōe caſus hñte. ¶ Per præpoſitiones fiūt ſoloeciſmi cū alia ,p alia ponitur.vt Ver. ſub lucē exportāt calatis:p ātelucē:immo circa lucē.Illd quoq; eiuſdē in:i.æñ.Siluis te tyrrhene feras agitare putaſti. ,p in ſiluis ſubintellige.¶ Per cōiūctiōes quoq; fiunt ſoloeciſmi cū altera ,p altera ponitur.vt Ver.ij. æñ.ſubiectiſq; vrere flāmis.q;.copulatiuā poſuit,p diſiūctiua ve ſiue vel:& hic ſoloeciſm9 fit p ſignificatiōes cōiūctiōis:¶ Per ordinē cōiūctionū(qđ eſt vnū ex illi9 accidētib9) fit ſolœciſm9,cū cōiūctio præpoſitiua ponitur ,p poſtpoſitiua.aut ecōtrario.vt ſi dixeris:aūt fieri nō debet:,pfieri aūt non debet:aūt nāq; cōiūctio eſt poſtpoſitiua.¶ Fiūt præterea.plurib9 alijs modis pōt fieri ſoloeciſm9 q̄ ſupius ē diſputātū:cū oē vitiū circa orōnis ſtructurā in ſoloeciſmū cadat:qđ multipliciter pōt cōtingere.Sed notādus eſt,nō vt imitemur:ſed vt fugiam9. Soloeciſm9 eſt in pſa.Quēadmodū metaplaſmū dixim9 eſſe mediū inter barbariſmū & lexim,ita nūc dixim9 ſchema eſſe inter ſoloeciſmū & rectā locutionē:ſed ſchema excuſatur rōne carminis:ſolocciſm9 vitiū eſt inexcuſabile. ¶ De.x.vitijs.

QVm barbariſmo,Decē vitia dicit cē cōia barbariſmo et ſoloeciſmo:q̄ noīatī primo,deīde q illa ſint exponit ſingl'atim.

¶ Acyrologia,q̃ interpretat improprietas.est cũ aliqua dictio improprie ponitur.vt cũ spes sit de bono futuro opinato:timor aũt de malo futuro opinato.cũ Ver.iij.æñ.li.dixit.hũc ego si potui tãtũ spare dolorẽ:acyrologiã cõmisit:q̃ improprietas quãuis in vno verbo sit:qa spero ponitur ꝓ timeo:tñ nõ liquet de vitio,nisi ex structura vtriusq; particulæ:hoc est spare & dolorẽ.¶ Cacẽphatõ.qd' interpretatur mala siue turpis locutio,fit duob9 modis:vel ex iũctura partiũ orõis:cũ videlicet ex fine præcedẽtis dictiõis & principio seq̃ntis aliq̃s son9 dur9 aut turpis sensus sentitur.Et ponit exẽplũ de dura cõpositiõe ex Ver.j.æñ.dicẽs.Et nũer9 cũ nauib9 æquat.Nam rum & cũ dure coeũt.de sedo Mart.mũc in adoptiuis pſica cara sum9.Aut cõmittitur cacẽphatõ cũ ipsi verbo subest aliqua turpitudo.vt apũd Terentiũ in andria. Arrige aures Pamphile.cũ arrectio ꝓprie sit mẽbri genitalis tentigo.Martia,arrigis ad vetulas,fastidis Basse puellas.¶ Pleonasmos.interpretatur plenitudo siue superabũdãtia.& fit q̃n supfluit aliq̃d verbũ sine quo sententia nihilomin9 erat pfecta.vt Ver.j.æñ. Sic ore locuta est.supfluit nãq; ore particula:qa sine ore loqui non possum9.¶ Perissologia.interpretatur sermõis supfluitas.nã perissos est supflaus.& est quoties verba superflua addũtur:siue cũ eãdem rem variis modis dixim9. vt ibãt qua poterãt,q̃ vero addit qua poterãt nõ ibãt: ociose adiectũ est:qa in supiori sermõe intelligitur etiã si nõ dicatur.¶ Macrologia.interpretatur long9 sermo siue lõgitudo sermõis.nã macros est lõg9:& est q̃n breuis sentẽtia multis verbis cõtexitur.Et ponit exẽplũ ex Liuio li.viij.ab vrbe.legati nõ impetrata pace retro vnde venerũt reuersi sunt.satis enim fuisset dicere legati nõ impetrata pace redierũt.¶ Tautologia.interpretat idẽtitas sermõis.a tautos q̃d' est idẽ:& est q̃n repitẽ eadẽ res ꝓ diuersa verba. vt si dicas,egometipse feci.met & ipse ociose adiecta sunt:saltẽ alterũ illor9.¶ Eclipsis.interpretatur defect9 ab eclipo quod est deficio:& est q̃n particula necessaria in orõne deficit verbũ maxime:sine quo oratio imperfecta est.Et ponit exẽplũ ex Ver.j.æñ. Cũ Iuno æternũ seruãs sub pectore vulnus:hæc secum, subaudi locuta est.¶ Tapinosis.interpretatur humilitatio.nã tapinos est humilis:& est q̃n rẽ magnã verbo humili & min9 significãti exprimim9.Et ponit exemplũ.Ver,ex.ij.æñ.Vterũq; armato milite cõplent.Nam milite ꝓ militib9 min9 dixit,& pl9 intellexit,& Dulichias rates idẽ Ver.dixit in buc.ꝓ naues Vlyxis:cũ ratis nõ sit nauis:sed lignor9 strues ad traijciẽda flumina addit9;tertiũ exẽplũ ex Hor.in.j.car.Pelidæ stomachũ cedere nescij.i. Achillis nepotis Pelei irã,q̃ nesciebat alicui cedere.ponẽdo igitur stomachũ ꝓ ira,partẽ ignobiliorẽ ꝓ nobiliori posuit.¶ Cacosynthetõ interpretatur male cõpositũ,& est q̃n partes inter se male coordinantur:qd plærumq; in carmine cõtingit.Et ponit exemplũ ex Vergi.ix.æneidos.Versaq; iuuencũ terga fatigam9 hasta.hoc est nos agim9.i.instigam9 terga iuuencũ ꝓ iuuencor9.hasta versa.i.eadẽ hasta qua ferro pugnam9 versa in stimulum.¶ Amphibologia. interpretatur ãbiguitas sermõis.siue ãphibologia ãbiguitas.ab ãphibolos:qd̃ est ambigu9:& est q̃n sub eisdem verbis varij sensus possunt intelligi,qd̃ plurib9 modis fieri põt:ponit aũt exẽpla quorũdã illor9 modor9:et in primis ꝓ actũm cũ quo mod9 infinitiu9 cõstruit añ se & post se.nã dubiũ est vter illorũ sit posit9 ĩ pſona agẽti aut patiẽti.vt si qs dicat,audio secutorẽ retiariũ occidisse:ãbiguũ ẽ,vter illorũ alterũ occiderit.fuit aũt lud9 apũd ãtiquos,in quo secutor q̃ idẽ mirmillo dicebatur,cũ retiario cõfligebat:de cuiusmodi ludo multa apũd Iuue.Mart.Trãqui.atq; alios autores dñr.Aut ꝓ verbũ.subaudi cõis significatiõis fit amphibologia.vt Cato criminatur:cũ actiõem & passiõem significet:dubium est an Cato accuset.an accusetur:quare ex adiũctis amphibologia est tollenda:hoc est exprimendo quem aut a quo criminatur:& eodem modo de vador.aris.qd' est vades dare aut vades accipe.Fit etiã ꝓ synonyma.hoc est ꝓ equocatiõem alicui9 verbi,cũ vnũ nomen plura significat.nã si simpliciter ꝓferatur,amphibologiã relinquit:cũ lector aut auditor nesciat,in quã partem debeat accipe vocabulum illd'.& ponit exemplum de cane:qd' tum animal nobis familiare,tum stellã notã.tum piscem maleficũ significat. addit præterea pluribus alijs modis posse fieri amphibologiã.

¶ De Metaplasmo.

Acyrologia;est impropria dictiõis posítio;vt hunc ego si potui tm̃ sperare dolorem,ꝓ timere.

Cacemphatõ;est obscœna ꝓnunciatio vel in cõposita dictiõe;vel in vno verbo;vt numerũ cũ nauibus æquat,& arrige aures Pamphile,

Pleonasmos;est adiectio supuacua ad plenã significationem.vt sic ore locuta est.

Perissologia,est adiectio verborũ supuacua sine vlla vi rerũ.vt ibãt qua poterãt,qua non poterant nõ ibant.

Macrologia;est longa sententia res nõ necessarias comphendẽs.vt legati nõ impetrata pace retro, (vnde venerunt)reuersi sunt.

Tautologia;est eiusdẽ dictiõis repetitio vitiosa, vt egometipse venio.

Eclipsis,est defect9 qdã necessarię dictiõis;quã desiderat pcisa sentẽtia;vt hęc secũ;deest loq̃batur.

Tapinosis;est humilitas magnę rei,nõ id agẽte sententia qd̃ demõstrat.vt penitusq; cauernas ingẽtes vtrũq; armato milite cõplent.i. multę legiones armatorũ militũ impleuerunt multas cauernas.Et Dulichias vexasse rates.Et Pelidę stomachum cedere nescij.

Cacosynthetõ;est vitiosa dictionũ cõpositio,vt versaq; iuuencum terga fatigamus hasta.

Amphibologia;ẽ ãbiguitas dictiõis;q̃ fit ꝓ actũm,vt si qs dicat;audio secutorẽ retiariũ occidisse.At ꝓ ꝯbũ,vt crimiñ Cato,vadañ Iuli9,nec addañ quẽ vl'a q̃.Aut ꝓ participiũ;vt video statuã aureã tenentem.Fit etiam per synonyma.vt si quis dicat aciem.neq; addat oculorum;aut exercitus; aut ferri.Fit etiam pluribus modis;quos recensere oẽs;ne nimis longum esset;non oportet.

¶ De Metaplasmo.

Metaplasmus interpretatur trãsformatio: & est qñ id qđ ꝑprie d'r trãsformatur in aliã speciẽ: qđ nõ potest fieri nisi ꝓ vitiũ: qđ quia excusabile est ꝓ aliquã rõnẽ d'r metaplasm⁹: quẽ dix im⁹ esse mediũ inter barbarismũ & lexim: rã tio aũt q̃ potest excusare hoc vitiũ. est aut metri necessitas aut ornat⁹, q̃ aliqd elegãti⁹ d'r ꝓ figuratũ quã ꝓ ꝓpriũ. aut necessitas cũ nõ habem⁹ ꝓpriã, vtimur mutuo aut accõmodato. Ponit aũt metaplasmi qndecim species, de qb⁹ singlatim dissert. ¶ Prosthesis interpretatur appositio: & est cũ in principio dictiõis apponitur littera vel syllaba. Et de littera ponit exẽplũ ex Ver. j. æñ. Gnate meæ vires mea magna potentia sol⁹, ꝓ eo qđ esse debuit nate de nascor nasceris natus. De additiõe syllabæ nõ ponit exẽplũ: sed pñt esse exẽpla expræpositiõis⁹ cũ in cõpositiõe nihil significãt. vt adsilis, adnoto. ¶ Epenthesis interpretatur interpositio ab Epen, quod est inter & thesis, & est qñ in medio dictiõis interponitur littera. vt redeo a re & eo interiecta, d. aut syllaba. vt Iuue. Graius & Barbar⁹ indupãtor: hãc alij parẽthesim vocãt, q̃ æque interpositio interpretatur. ¶ Paragoge interpretatur adductio a parago qđ est adduco, & est qñ in fine dictiõis addit littera vel syllaba. vt magis ꝓ mage. Nã mage debet esse ab eo qđ magne. Et qđ Ver. viij. æñ. Liqdo ve potestur electro. & dominarier ꝓ dominari. ¶ Aphæresis interpretatur ablatio ab aphæreome qđ est auferri. & est qñ a principio dictiõis aufertur littera vel syllaba. vt q dixit. mitte arcana dei. Et qđ Ver. j. æñ. Qui tela typhoea temnis ꝓ cõtemnis. ¶ Syncopa. interpretatur cãcisio a sin con & copto scindo: & est qñ ex medio dictiõis intercidit littera vel syllaba. vt audacter ꝓ audaciter. i. littera dispũcta, et illd' Hora. in. ij. ser. At illũ qui me commorit meli⁹ nõ tãgere clamo, ꝓ cõmouerit. ¶ Apocopa. interpretatur abscisio ab apo de, & copto scindo: & est qñ ex fine dictiõis abscinditur littera vel syllaba. vt Ver. j. æñ. Reliquias Danaũ atq; immitis Achilli ꝓ Achillis: & si qs dicat possis ꝓ possitis: & potes ꝓ potestis: & mutu ꝓ mutuo: & sunt forte exẽpla sumpta ex antiqs autorib⁹. ¶ Ectasis interpretat ꝓductio ab ectanio qđ est ꝓduco: & est qñ syllaba brevis ponitur ꝓ lõga siue ꝓducta: & ponit exẽplũ ex principio æñ. Vergilianæ. Italiã fato ꝓfug⁹ Lauinaq; vẽit littora. nã in primogenio breuiatur. Idem in. vij. Italus paterq; sabin⁹: & in possessiuo gẽtili semp breuiat cãdẽ, nisi necessitas vrgeat. vt in. viij. Italos in prælia Cæsar. ¶ Systole interpretatur cõtractio a systelo qđ est cõtraho: & est qñ syllaba lõga ponitur ꝓ breui. vt apđ Ver. j. æñ. Cum subito assurgẽs fluctu nimbosus oriõ. Idẽ in. iiij. Dum pelago desæuit hyems & aquosus oriõ. nã o lõga est & a græcis ꝓ omega vtrobiq; scribitur. ¶ Diæresis interpretat diuisio, a diæreo qđ est diuido: & est qñ ex vna syllaba diphthõgo cõglutinata duæ fiũt. vt Verg. iij. æñ. Aulai in medio libabãt pocula bacchi. aulai fecit ab eo qđ est aulæ. Idem in. x. diues pictai vestis & auri ꝓ pictæ: & posuit aliud exemplũ ex pocta quodã antiquo. olli rñdit rex Albai lõgai ꝓ albæ lõgæ. ¶ Synæresis, est interpretata cõtractio, & est cõglutinatio duarum syllabarum in vnã. vt phaeton qđ trisyllabicũ est. P. Varro ꝓtulit dissyllabũ. vt autor est Quinti. qui citat illi⁹ versiculũ. Cũ te flagrãti deiectũ fulmine phætõ. sic quoq; dicim⁹ di ꝓ dei, & dis ꝓ deis, & ij ijs ꝓ ei, & eis. Ver. quoq; .iij. geor. fixerit eripedẽ ceruã licet aut erimãthi. ꝓ aeripedẽ. idest velocẽ quasi vẽtũ. ¶ Epiſynaloepha species est synæresis, immo synæresis. vt patet exẽplo qđ ponit ex. ij. æñ. Ecce aũt telis pãthus elapſus achiuũ. nã ab eo quod est panthoos fit pãthus hoc est duabus syllabis in vnam contractis.

Metaplasmus est trãsformatiõ q̃dam recti solitiq; sermonis in alteram speciẽ metri, ornatus, necessitatis ve causa. Hui⁹ sũt spẽs qndecim. Prosthesis Epẽthesis. Parogoge. Apheræsis. Syncopa. Apocopa. Ectasis, Systole. Diæresis. Synæresis. Epiſynaloepha. Synaloepha. Ecthlypsis. Antithesis. Metathesis.

Prosthesis; est appositio q̃dam ad principiũ dictionis litteræ vel syllabæ, vt gnate pro nate. rettulit pro tulit.

Epenthesis; est interpositio q̃dam ad mediã dictionem litterę vel syllabæ; vt relliquias ꝓ reliquias. Induperator ꝓ imperator. Hanc autẽ alij epenthesim, alij parenthesim vocant.

Paragoge; est appositio q̃dam ad finẽ dictionis litę vel syllabæ; vt magis ꝓ mage, & potestur ꝓ potest. Hanc alij paralepsim, alij ꝓlepsim. i. ꝓsumptionem vocant.

Aphæresis; est ablatio de principio dictiõis litteræ, vel syllabæ, contraria ꝓthesi. vt mitte ꝓ dimitte. temno ꝓ contemno.

Syncopa; est ablatio de media dictiõe litterę vel syllabæ, cõtraria epenthesi, vt audacter ꝓ audaciter. & commorit ꝓ commouerit.

Apocopa; est ablatio de fine dictiõis litterę vel syllabæ cõtraria paragogæ, vt Achilli ꝓ Achillis, possis ꝓ possitis. potes ꝓ potestis. mutu ꝓ mutuo.

Ectasis; est extensio syllabę cõtra naturam verbi. vt Italiam fato ꝓfugus. cum Italiam prima syllaba correpta dicere debeamus.

Systole; est correptio syllabę cõtra naturã verbi facta: cõtraria ectasi, vt aquosus oriõ. ꝓ orion producte.

Diæresis; est diuisio vni⁹ syllabæ in duas. vt olli respõdit rex albai lõgai ꝓ albę longę. Et aulai in medio libabant pocula Bacchi. ꝓ aulæ. Et diues pictai vestis & auri. ꝓ pictę.

Synæresis; est cõglutinatio duarũ vocaliũ in vnam cõtraria diæresi. vt phæton ꝓ phaeton & eripedem ꝓ Aeripedem.

Epiſynaloepha q̃ & synæresis; est duarum syllabarũ in vnã facta cõglutinatio. vt Ecce autem telis Panthus elapsus achiuum. ꝓ panthoos.

¶ Synaloepha interpretatur coniunctio, & est cũ dictio finitur in vocali, sequiturq; dictio æque incipiens a vocali, quia tũc interimitur vocalis illa prior. Et ponit exemplũ ex principio libri.ix.æñ. Atq; ea diuersa pœnitus dum parte geruntur, legẽ dumq; est atq; a diuersa. hæc a quibusdam synæresis dicitur, quia videlicet ex duabus syllabis vna coalescit. ¶ Ecthlipsis interpretatur elisio ab ecthlibo quod est elido elidis: & est quando ex duro & aspero concursu cõsonantis cum vocali consonans exterenda est. Et ponit exemplũ ex Verg. in principio æñ. Littora multũ ille & terris iactatus & alto, pro mult ill & terris iact.tus & al.o, hoc est extrita.m.littera ne fiat metacismus ille, de quo supra diximus. ¶ Antithesis interpretatur pro alio positio, ab anti pro, & thesis positio, & quando alia littera p alia ponitur, vt apud Verg.i. æñ. Olli subridens hominũ sator atq; deorũ, pro illi, hoc est .o. pro .i. ¶ Methathesis interpretatur transpositio: & est quando litterarũ ordo inuertitur, vt apud Verg. libro.xj.æñ. At nõ euandre pudendis, pro euander. quãq; (vt supra diximus) euãdre potest esse ab eo qđ est euãdrus. vt apud Verg. tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. quinimmo omnia nomina græca terminata in bros, aut cros. aut dros. aut gros. aut pros, aut tros, possunt habere duplices recti terminationes, vt thymbros thymber vl thymbrus. teucros teucer vel teucrus. Alexandros alexander vel alexãdrus. meleagros meleager vel meleagrus. capros caper vel caprus. Itaq; cum Verg. dixit. x. æñ. At tibi thymbre caput Euãdrius abstulit ensis. vetus ille potuit esse abeo, qđ est thymbr9.

DE schematis. Diximus metaplasmũ esse medium inter lexim & barbarismũ. schema vero inter phrasim & solœcismũ. Itaq; restat dicendum de schemate, hoc est de figuris, hoc est de vitijs quæ cõmitti consueuerunt in cõtextu partiũ orationis & sunt excusabilia ratione aliqua, sed ea vitia aut in verbis, aut in sententia cõtingunt, itaq; duo genera schematõ, hoc est figuratum esse dicit, quia aut sunt lexeos id est, dictiõis, aut dianœas. id est sententiæ. nam lexis lexeos est dictio: dianœa dianœas sentẽtia: sed excusat se de tractatu figurarũ, quæ ad sentẽtiam pertinẽt, quoniam illæ oratorũ sunt magis ppriæ. figuras itaq; dictionis, quæ ad grãmaticum pertinent dicit esse complures, sed ex illis frequentiores elegit, de quibus singulatim disserit dicens. &c. ¶ Prolepsis interpretatur præsumptio. a pro ante & lepsis captio: & est quãdo aliquid in genere præsumitur, qđ per partes postea explicatur. Et ponit exemplum ex Verg. lib.xij. æñ. Interea reges ingenti mole Latinus procedunt castris: deinde turnus, deinde eneas. ¶ Zeugma interpretatur cõiunctio: & est quãdo vnũ verbũ diuersis suppositis accõmodatur. vt Verg. lib.iij. æñ. Troiugena interpres diuũ qui numina phœbi. subaudi ex inferioribus sentis, qui tripodas etiã sentis, clarij lauros, iterũ accipe sentis & qui sydera sentis. ¶ Hypozeuxis interpretatur subiunctio, & est quãdo econtrario zeugmati vnũ suppositũ accõmodatur diuersis verbis, vt Verg. lib. viij. æñ. Regem adijt. regi memorat nomenq; genusq;. vtrobiq; namq; intelligitur æneas. Hypozeuxis autem dicitur ab hypo sub, zeuxis iunctio, quasi species quædam zeugmatis. ¶ Syllepsis interpretatur conceptio siue cõprehensio. a syn quod est con, & lepsis captio, & fit cũ per vnũ verbũ supposita diuersorum numerorũ colligimus. Et ponit exempũ ex Verg. in .i. æñ. Hic illius arma, hic currus fuit, nam in priori cæso arma, fuerũt debet sub intelligi. Sed dicit Donatus hãc figurã latissime patere, & ad multa se extẽdere, fieriq; nõ solũ per partes orationis: sed per accidẽtia partiũ orationis, immo syllepsis ppe semp fit per accidẽtia partiũ orationis. vt qđ genus masculinũ cõcipiat fœmininũ, vt apollo & musa sunt docti, ego & tu sumus boni, aliqñ qđ fœmininũ concipiat neutrũ. vt Luca. hunc leges & plebiscita coactæ: aliqñ qđ neutrũ cõcipiat masculinũ & fœmininũ, vt virga tua & baculꝰ tuus ipsa me cõsolata sunt. Aliqñ rõne affinitatis qđ fœmininũ cõcipiat masculinũ. vt vidi virũ & fœminina honestã, & per numeros fit plærumq; hæc cõceptio. vt alijs in locis copiosius disputatur, hoc est, vbi de figuris constructionis agitur.

Sinalœpha est per interemptionem concurrẽtium inter se vocaliũ lubrica quędã leuisq; collisio; vt Atq; ea diuersa penitus dum parte gerũtur. Hęc a quibusdam synæresis vel collisio nuncupatur.

Ecthlipsis est consonantium cum vocalibus aspere concurrentibus difficilis ac dura collisio. vt littora multum ille & terris iactatus & alto.

Antithesis est lĩæ p lĩa positio. vt olli subridẽs; p illi.

Metathesis; est transformatio litterarum.

¶ De Schematis.

SChemata lexeos & dianœas sunt quędã sugurę verborum & sententiarum. Sed schemata dianœas ad oratores pertinet; ad grammaticos vero lexeos. Quæ cũ multa sint; ex omnibus fere necessaria sunt; quæ sequuntur, scilicet; Prolepsis: Zeugma, Hypozeusis, Syllepsis, Anadiplosis, Anaphora, Epanalepsis. Epizeusis, Paronomasia Schesis sonomatõ; Paromœõ. Homœoteleutõ; Homœoptoton; Polyptetõ; Hirmos; Polysynthheton, Dialiton; Antitheton, Hyppallage. Climax.

Prolepsis; est præsumptio rerum ordine secutarum; vt interea reges ingenti mole latinus. Procedũt castris Turnus. deinde Aeneas.

Zeugma; est vnius verbi conclusio diuersis clausulis apte coniuncta. vt Troiugena interpres diuũ q numina Phœbi. Qui tripodas; clarij lauros; qui sydera sentis.

Hypozeuxis; est figura superiori cõtraria. vbi diuersa verba singulis clausulis redduntur; vt Regem adijt. regina memorat nomenq; genusq;

Syllepsis est diuersarum clausularũ per vnum verbum conglutinata conceptio. vt Hic illius arma, hic currus fuit. Hoc schema late patet; & fieri solet non solum per partes orationis; sed per accidẽtia partium orationis. Item syllepsis est in dissimilibus clausulis, quando dictio singularis verbo plurali adiũgitur; vt Sunt nobis mitia poma; castaneæ molles; & pressi copia lactis.

¶ Anadiplosis est interpretata reduplicatio.ab ana præpositione,quod est re:& diplosis plicatio,& fit quoties sequens versus incipit a verbo in quo desinit præcedens.Et ponit exemplum ex Verg.libro.x.æñ.vrbs Hetrusca solo sequitur pulcherrimus astur,astur equo fidens.¶ Anaphora est interpretata relatio siue repetitio.ab ana re & phoreo fero, & fit quoties plures versus ab eadem dictione incipiunt.Et ponit exemplum ex Verg.i.æñ. Gnate meæ vires.&c.¶ Epanalepsis interpretatur repetitio ab epi.& ana & lepsis.& est verbum epanalambano repeto:& fit hæc figura quoties in eodem verbo incipit & finitur versus.vt Vergil.in calce primi libri.æñ. Multa super Priamo rogitans super Hectore multa. Aliud quoq; exemplũ ponit ex.iij.geor. antea etiam sceptrum.&c.¶ Epizeuxis interpretatur iniunctio,& fit quando verbum iteratur non interueniente alia parte orationis.& accipit exemplum ex Verg.ix.æñ.Meme adsum, qui feci in me conuertite ferrum o rutuli: & hæc figura frequens est in sermone familiari:& in sacris litteris.¶ Paronomasia interpretatur denominatio.a para de & onoma nomen, & est quãdo nomen de nomine aliud significanti deducitur non per etymologiã,sed per litterarũ similitudinem. Et ponit exẽplũ ex Teren.in andria,nã incœptio (inquit) est amentium haud amantiũ.¶ Schesis onomaton interpretatur habitudo nominum.nam schesis est habitudo & onoma nomen,& est cũ singulis sua epiteta sunt adiuncta.Et ponit exẽplum ex poeta,marsa manus,peligna cohors festina virũ pro virorũ vis. Sunt autem marsi & peligni populi Italiæ notissimi.¶ Paromoeon interpretatur adsimile,& fit cũ plures dictiones ab eadem littera incipiũt.Et ponit exẽplum ex Ennio poeta,quem admodum refert Prisci.li.xij,cũ disputat de pronomine. O tite tute tibi.&c. ¶ Homoeoteleuton interpretatur similiter desinens: nam homoeos est similis vel similiter & teleutao finio,& est quãdo plures dictiones similiter terminantur,dũ modo id non fiat per casus. Et ponit exẽplũ ex aliquo poeta,aut autore antiquo,eos deduci quã relinqui, q̃ oĩa verba sunt similiter desinẽtia. Homocoptotõ interpretatur similr cadens ab homocos quod est similis & ptosis casus,& est quãdo plures dictiones per casuũ declinationẽ similiter desinũt,vt mœrẽtes,flentes.&c.¶ Polyptoton interpretatur multitudo casuũ,a poly multũ & ptosis casus,& est quãdo diuersi casus sibi inuicem respondent,& ponit exẽplum ex Verg.iiij.æñ.littora littoribus contraria.¶ Hyrmos interpretatur tract9,& est quãdo oratio per lõgã verborũ seriem trahitur extẽditurq;,& ponit exẽplũ ex Ver.vj.æñ. principio cælũ.&c.vsq; ad locũ illũ spirit9 intus alit.¶ Polysyntheton interpretatur multitudo casuũ,cõpositã a poly multũ & syntheton cõpositum,& est quãdo multæ dictiones per cõiunctiones iungũtur. Et ponit exẽplũ ex Ver.u.æñ. Athamasq; thoasq;.&c. ¶ Dialyton interpretatur dissolutũ.a dialyo, quod est dissoluo,& est quãdo sine cõiunctionibus plures dictiones eiusdẽ generis proferũtur,& est figura superiori cõtraria.Et ponit exẽplũ ex Verg.in.iiij.æñ.Ite,ferte citi flãmas:nam plura verba iunguntur non interuenientibus cõiunctionibus.A Cicerone dicitur articulus color, dicitur quoq; hæc figura asyntheton,quod interpretatur incõpositũ,ab a particula priuatiua & theton positũ,quia(vt dixim9)plura verba iũgũtur sine cõiũctiõe.

Anadiplosis;est geminatio dictionis q̃ ex vltimo loco præcedẽtis versus & principio sequẽtis iterat; vt Sequitur pulcherrim9 astur;Astur equo fidẽs

Anaphora;est relatio eiusdem verbi per principia plurimorũ versuum. vt Gnate meæ vires; mea magna potentia solus.Gnate patris summi; qui tela Typhoea temnis.

Epanalepsis;est verbi in principio versus positi;& in eiusdẽ fine repetitio.vt Multa super Priamo rogitãs; super Hectore multa.Et alibi. Ante etiã sceptrum Dictæi regis & ante impia quam cesis.

Epizeuxis; est eiusdem verbi in eodem versu sine aliqua dilatione geminatio,vt Meme adsum;qui feci;in me conuerite ferrum.

Paronomasia;est veluti quædam denominatio; vel quoties aliud nomen efficitur de alio;vt Nam in cœptio est amentium;haud amantium.

Schesis onomaton; est multitudo nominũ coniunctorum eodem habitu copulandi;vt Marsa manus;Peligna cohors,festina virum vis.

Paromoeõ; est quãdo ab eisdẽ litteris diuersa nomina sumũtur;vt O tite tibi tanta tyranne tulisti.

Homoeoteleuton;est cũ simili modo dictiones plurimæ finiuntur;vt Eos deduci;quam relinqui, deuehi:quam deferri;malui.

Homoeoptoton, est cũ in consimiles casus exeunt diuersa verba.vt Mœrentes,flentes,lachrymantes,comitantes.

Polypteton,est multitudo casuũ varietate distincta. vt Littora littoribus cõtraria fluctibus vndas.Imprecor arma armis,pugnent ipsiq; nepotes.

Hyrmos, est series orationis continuæ tenorẽ suũ vsq; ad vltimum seruans.vt Principio cælum, terras; camposq; liquentes Lucentẽq; globũ lunæ titaniaq; astra.

Polysyntheton;est dictio multis connexa coniunctionibus. vt Athamasq; thoasq; pelidesq; neoptolemus,primusq; Machaon.

Dialyton siue asyntheton; est figura superiori cõtraria carens coniunctionibus.vt Ite;ferte citi flamma;date tela,impellite remos.

Antitheton;est contra positum,& fit quando cõtraria cõtrarijs opponũtur; vt Frigida pugnabant calidis;& humentia siccis, mollia cum duris:sine pondere habentia pondus.

¶ Antitheton interpretatur contrapositũ,ab anti contra & theton positũ:& fit cũ contraria cõtrarijs opponũtur.Et ponit exẽplum ex Ouid.i.meta.Vt frigida pugnabant calidis.&c.de hac figura dixit Persius. Crimina rasis librat in antithetis.

¶ Hyppallage interpretatur ſubmutatio. ab hyppo ſub & allage mutatio: & eſt cum verba per contrarium intelligũtur. Vergilius quarto æneidos. Regina e ſpeculis cum primum albeſcere lucem vidit, ideſt res omnes per lucem albeſcere: quoniam lux colorem non habet: ſed per eam omnia colorantur. ¶ Climax. interpretatur gradatio & eſt quando verba repetita progrediuntur. Et ponit exemplum ex Vergilio in bucolicis. Torua leæna lupum ſequitur: lupus ipſe capellam: florentem cytiſum ſequitur laſciua capella. ¶ De Tropis.

ETaplaſmus (vt diximus) excuſat vitium in vna dictione. Schema in cõtextu partium orationis. Tropus vero nullum excuſat vitium, quin potius contra, virtus quædam eſt, vnde a Quintiliano definitur. Tropus eſt verbi vel ſermonis a propria ſignificatione in aliam cum virtute mutatio. Nam quod Donatus dicit cauſa neceſſitatis: illud eſt quando non habemus vocabulum ꝓprium, quo rem de qua loquimur, efferam⁹. Ornatus vero, cum verbum translatum ſignificantius dicit rem, quam proprium. Et ſubdit ſpecies tropi. quas ſingulatim proſequitur. ¶ Metaphora interpretatur translatio. a meta trans & phoreo fero. cuius ſubdiuidit rurſus quattuor ſpecies ſecundum quattuor modos, quibus contingit fieri translationem. Quorum primus eſt, quoties fit translatio a verbo ſignificanti animal, ad verbum quoq; animal ſignificans, vt tiphyn aurigam celeres fecere carinæ. Aurigam ponit pro gubernatore, cũ auriga ſit homo, qui regit currus, hoc eſt bigas, aut quadrigas. gubernator vero ꝓprie ſit, qui naues regit moderaturq;, ſed vterq; homo eſt. ergo trãslatio ab animali ad animale: ſed cuius autoris ſit hic verſus, non liquet mihi. ¶ Ab animali ad animale fit trãslatio. vt ſi rates (quod ſignificat lignorum ſtrue) ponatur pro naui. vtrumq; namq; inanimatum eſt. Et ponit exemplum ex quinto æneidos. Vt pelagus tenuere rates, nec amplius vllæ. ¶ Ab inanimali ad animale, vt cum Atlas ſit mauritaniæ mõs, dat illi Vergil⁹ caput. humeros, mentum, quæ ſunt animalium membra. verſus ſunt illius ex quarto æneidos. ¶ Ab animali ad inanimale. vt Vergil. vndecimo æneidos. Si tantum in pectore robur concipis. Nam robur arbor eſt anima carẽs. Scire autem debemus, q; metaphoræ quædam ſunt reciprocæ. vt quod æquor ponatur pro campo, & campus pro æquore: aut altum pro profundo & profundum pro alto: & pubertas pro flore: & flos ꝓ pubertate. Aliæ ſunt metaphoræ partis vnius. ideſt non reciprocæ: ſed alterius tantum partis cuiuſmodi ſunt ſuperiores. ¶ Catachreſis interpretatur contra vſum. & eſt quoties ponitur verbum ꝓ eo quod proprie non ſignificat, vt ecce parricida proprie ſignificat parentum interfectorem. quod ſi quis dixerit fratricidam parricidam improprie dixit. Præterea piſcina dicitur ſtagnum piſcium receptaculum. quod ſi quis poſuerit pro loco vbi non ſunt piſces catachreſticos dixit. Deinde dicit huiuſmodi improprietates venire in vſum propter neceſſitatẽ, quoniam non habemus propria vocabula, quibus rem illã ſignificemus. ¶ Metalepſis interpretatur tranſumptio a meta quod eſt trans & lepſis acceptio: & eſt cũ aliqua dictio aliud a ſua propria ſignificatione deſignat ex ijs, quæ præceſſerunt & ſequuntur. Et ponit exemplũ ex Ver. j. æn. Sed pater omnipotens ſpeluncis abdidit atris &c. ꝓ cauernis & receptaculis ſiue domibus, ab atris enim ſpeluncæ nigræ intelliguntur, & ex nigris tenebras habentes. & ex bucolicis. Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas. pro annos. neq; enim ex iunctura aliud poteſt ſignificare ariſta.

Hyppallage; eſt verborum per contrarium intellectus, vt Regina e ſpeculis vt primum albeſcere lucem vidit.

Climax; eſt ſubſcripta gradatio, vt Torua leæna lupum ſequitur; lupus ipſe capellam,

¶ De tropis.

TRopus, eſt dictio translata a ꝓpria ſignificatione ad impropriam ornatus; neceſſitatis ve cauſa; ſunt autem quæ ſequũtur. Metaphora. Catachreſis. Metalepſis, Metonymia. Antonomaſia. Epytheton. Synecdoche. Onomatopœia. Periphraſis, Hipperbaton tropus in ſuas ſpecies diuiſus. Hiperbole, Allegoria trop⁹ in ſuas ſpecies diuiſus. Homeoſis in ſuas ſpecies diuiſus.

Metaphora; eſt rerum verborumq; translatio; hęc fit quattuor modis. Ab animali ad animale. Ab inanimali ad inanimale. Ab inanimali ad animale. Ab animali ad inanimale.

Ab animali ad animale. vt Tiphyn aurigã celeres fecere carinę. Nam auriga & gubernator nauis animam habent.

Ab inanimali ad inanimale. vt Vt pelag⁹ tenuere rates. Nã naues ſicut & rates animã nõ habent.

Ab inanimali ad animale. vt Atlantis cinctũ aſſidue cui nubibus atris. Piniferum caput & vẽto pulſatur & imbri. Nam mons animã nõ habet; cui membra hominis attribuuntur.

Ab animali ad inanimale vt ſi tãtũ in pectore robur concipis. Nam robur animam non habet; cum Turnus cui hæc dicunt; animã habebat. Scire autem debemus; alias metaphoras eſſe reciprocas. alias autem eſſe partis vnius.

Catachreſis; eſt vſurpatio nominis alieni. vt parricidam dicimus qui occidit fratrem. & piſcinã q̃ piſces nõ habet. Hæc em̃ vnde extrinſec⁹ ſumerent vocabulum ſuum; non haberent.

Metalepſis eſt dictio pergens gradatim ad id; qd̃ oſtendit. vt Speluncis abdidit atris. Hoc metuens. Et poſt aliquot mea regna viuens mirabor ariſtas.

¶ Metonymia interpretatur transnominatio, a meta trans: & onoma nomen, & est quando vna dictio propter affinitatem quam habet cum alia ponitur pro ea, & quia hoc pluribus modis contingit, subiungit illius plures species, quarum prima est, cum continens ponitur pro contento. Verg. v. æñ. Nunc pateras libate ioui: neq; enim patera libatur, sed vinum quod in patera continetur, aut econtrario, cum contentum ponitur pro continenti. Verg. primo æñ. Crateras magno statuunt, & vina coronant, neq; enim vina coronantur, sed pateræ, in quibus vinum continetur. Est præterea metonymia, cum inuentor alicuius rei ponitur p illa re cuius fuit inuentor. vt apud Teren. in eunucho. sine Cærere & Libero friget Venus, quod videlicet ceres fuit inuentrix frumenti. bacchus vini, Venus dea est amorũ & coitus, aut econuerso, cũ rem ipsam pro inuẽtore ponimus: vt qui dixit, vinumq; præcamur pro bacchum. ideo subdit, nãq; id deus adest præsens. Est etiam metonymia, cum efficiens pro effectu ponitur, vt tenebras explorat inertes, & contristat frigore cælum: cum præterea materia ponitur pro re, quæ fit ex illa materia. vt Verg. ij. æncid. Ferro accincta tenet.

Metonymía est dictío quædam velutí trãsnominatío. Huíus autem multæ sunt spécies; aũt per id quod continet id quod continetur, vt nunc pateras líbate Ioui. aut cõtra. vt crateras magnos statuunt; & vína coronant, aut pro ínuẽtore quod ínuentũ est; vt sine cerere & líbero friget Venus, aut contra, vt vínumq; precamur. nãq; hic deus adest præsens; hæc exempli causa posita sunt addiscentibus, reliqua monstrabit lectio.

¶ Antonomasia interpretatur pro nomine, ab anti p & onoma nomen, hoc est, quod vice nominis proprij ponitur. Ei ponit tres illius species. Ab animo, vt magnanimus anchisiades, pro Aeneas per excellentiã magnitudinis animi, quod est bonum animi. A corpore. vt Verg. iij. æñ. Ipse arduus, scilicet polyphemus, qui alijs præstabat cyclopibus proceritate corporis, quod est bonum naturæ. Extrinsecus vt infœlix puer. idest infortunatus pro Troilo ponit: & erat a bonis externis, qualia sunt bona fortunæ. ¶ Epithethõ interpretatur appositio siue adiectio, quo nomine græci appellãt nomen adiectiuum. Latini vero epithethon vocãt adiectiuum, qđ additum nomini proprio. vt dicit Donatus, aut etiã nomini substantiuo exprimit aliquid proprium & inseparabile. Et ponit ex Vergilio exẽplum ex tertio æneidos. dira cœlena, harpyiæq; colunt aliæ: & alibi dia camilla, & dicit fieri tot modis quot antonomasia, hoc est a bonis animi, a bonis fortunæ, a bonis naturæ. Vñ oratores cõsueuerũt sumere locos laudãdi & a cõtrarijs vituperãdi & iudicãdi (vt Diomc. inquit). ¶ Synecdoche interpretatur cõprehẽsio. Cicero intellectionẽ vocat, & accipit hic synecdochen pro figura locutionis. nam de figura constructionis aliubi disputatum est. Sed cum plus minus ve significant verba, quã intelligimus fit, aut accipiẽdo partem pro toto, aut pro parte totum. Et ponit exemplum quo ponitur pars pro toto ex. j. æñ. Pubes tuorum pro iuuẽtus, cum etiam essent viri senes & pueri, non tantum puberes. Ex eodem quoq; libro ponit exemplũ, quo ponitur totum pro parte, vt ingens a vertice pontus. Nam pontum posuit pro vnda ponti, & illud ex Verg. iij. æñ. fontẽq; ignemq; ferebant: neq; enim ferebant fontem, sed partem aquæ fontanæ. Sed cum in parte totũ intelligimus, dicit debere intelligi in parte illa multũ totius illius partis. ¶ Onomatopeia interpretatur nominis fictio: nam componitur ex onoma, quod est nomen, & pieo facio vel fingo, fit autem maxime cum ex sono vocis nomina fingimus. Et ponitur exemplum ex Verg. xj. æñ. It cælo clamorq; virum clangorq; tubarum: nam clamare a sono vocis in homine, & clangere a sono tubarum, facta sunt. Tinnitus quoq; æris dicitur, qđ ærea vasa tinniant pulsata. crepitare quoq; fictũ est a sono vocis. vt Verg. j. georg. atq; leuẽ stipulam crepitantibus vrere flãmis. ¶ Periphrasis interpretatur circuitio siue circũlocutio a peri circum & phrasis locutio: & fit quoties ornandæ rei causa vtimur exaggeratione de eadem re plura verba inculcando. Et ponit exemplum ex libro iiij. æñ. Et iam prima nouo. &c. Pro eo quod satis erat dixisse, & iam aurora illustrabat terras. Et eodem modo causa vituperandæ alicuius rei vtimur circuitione. idest longo verborum ambitu: sed non ponit exemplum huius speciei: sed alterius, hoc est quando rem turpem obscœnamq; circuitione significamus. vt Verg. iiij. georg. Hoc faciũt. &c. et est sensus, q̃ equabus subducitur pastus cibusq; ne pinguescãt, quo tẽpore admittere debẽt equos ad fœtus procreãdos, qđ fit, ne meatus excipiẽdi seminis obturẽtur præ pinguedine: vtiturq; translatione sumpta ab agro, qui semine spargendus est, cuius sulci debent esse aperti & resoluti.

Antonomasía est significatío vice nominis posíta q̃ fit tribus modis, ab animo. vt magnanim⁹ anchísiades, a corpore, vtípse ardu⁹ polyphem⁹, extrínsec⁹. vt infœlix puer atq; ímpar cõgressus achílli.

Epitheton est suppositío dictionis cum proprio nomine. Nam antonomasía vicẽ nominis sustínet. epitheton nunquã est sine proprio nomine. vt dira celeno, día camílla. Fit etiam tribus modis, ab animo, a corpore extrínsecus. his duobus tropís vel vituperamus, vel offendimus, vel laudamus.

Synecdoche est significatio pleni intellectus capax; cum plus minus ve pronunciat; aut enim a parte totum ostendit, vt puppesq; tuæ, pubesq; tuorũ. Aut cõtra patrem a toto; vt ipsius ante oculos ingẽs a vertice põtus in puppim ferit, & alibi fontemq; ignemq; ferebãt. Meminisse autem debemus quando fit a parte totum faciendum esse ab ínsigniori parte.

Onomatopeia est nomen de sono factum; vt clamorq; virum, clangorq; tubarum. Tínnitus ęris. Atque leuem stípulã crepitantibus vrere flãmis.

Periphrasis est circũlocutio quædam, quę fit aut ornandæ rei causa quæ pulchra est; aut vituperãdę quæ turpis est. vt, & iam prima nouo spargebat lumine terras, Titoní croceum línquens aurora cubile, &, hoc faciũt nimio ne luxu obtusior vsus sit genitalí aruo, & sulcos oblímet inertes.

¶ Hyperbaton, interpretatur transcensio ab hyperbeno, quē est transcendo, & fit quoties in longiori clausula verborum structura non habet ordinem explicitum, qui possit facile sensum præ se ferre. Et ponit illius quinq; species: quas deinde prosequitur singulatim. ¶ Hysterologia, interpretatur posterior sermo vel verbum, hysteron proteron interpretatur prius posterius & est quoties, oratio quæ debuit postponi, præponitur, & econtrario quæ præponi, postponitur. Et ponit exemplum ex primo. æñ. & torrere, & cætera. Prius enim fruges erant frangendæ saxo. ideſt molendæ & in farinam resoluendæ: & deinde torrendæ flāmis. i, furno inferēdæ, vt coquerentur. ¶ Anastrophe, interpretatur inuersio ab ana re, & strophe conuersio: & est quando dictio quæ debuit præponi, postponitur: et e diuerso, differtq; ab hysterologia: quod illa in ordine præpostero duarum aut plurium orationum est: hæc vero in duobus aut tribus verbis, & ponit exemplum ex principio æneidos. Italiam cōtra pro contra Italiam. ¶ Parenthesis, interpretatur interpositio: a para & en quod est inter & thesis positio. & est quoties in aliqua clausula interponitur aliquid extraneum. vt Vergil. primo. æñ. Aeneas rapidum ad naues præmittit Achatē, & interposuit, neq; enim amor patrius passus est mentem consistere. ideſt quiescere. Temesis, interpretatur sectio siue incisio: a temno quod est incido, & fit quoties dictioni compositæ diuisæ in partes componentes interponuntur, aut vnum aut plura verba, vt illud, est Boreæ regio septem subiecta trioni. pro eo quod est subiecta septentrioni, antiqui non modo dictiones compositas ad hoc officium diuidebāt: sed etiam integras, vt qui dixit, saxo cere cōminuit brū. pro comminuit cerebrum: interiecta vna particula comminuit, & quod sequitur. Massili portant iuuenes ad littora tanas, pro eo quod est portant iuuenes ad littora Massilitanas subaudi prædas: interpositis pluribus verbis, hoc est portant iuuenes ad littora. ¶ Sinchesis, interpretatur confusio, a sin con & chesis cōfusio, atq; (vt dixit Donatꝰ) est hyperbatō, hoc est oratio ex omni parte confusa. Et ponit exemplum ex primo æneidos. Tris notus abreptas. & c. nam (vt dicit) ordo est. Tris naues abreptas: & notandum est in ordine ab accusatiuo posse incipiri frustra grāmatici nescio quas ordinis regulas tradiderint. ¶ Hyperbole, interpretatur transcensio: ab hyper trans, & bole scansio: dicitq; fieri augendi aut minuēdi causa. Augendi, vt Verg. in buc. Candidior cygnis hederæ formosior alba. Minuendi, vt quod quispiam dixit, tardior testudine, quia testudinis incessus tardus est. vnde Plautus in Aulularia, testudinum istum gradibo gradum. ¶ Allegoria, interpretatur aliena locutio, ab alleos, quod est varius siue diuersus: & est quando id quod dicimus aliud est, quam quod volumus intelligi. vt Vergilius in calce secundi georgico. Et iam tempus equum fumantia soluere colla. per equum namq; intelligimus ingenium, vt Iuuenalis. per quem magnus equos aurigæ flexit alumnus, ideſt exercuit ingenio per colla fumantia: ideſt præ sudore exhallantia laborem operis componendi finire. & subdit allegoriæ septem species, de quibus singulatim dicturus est. ¶ Ironia, interpretatur simulatio, vel dissimulatio: quamuis ironia nomine est dissimulo sine cauillor cauillaris. & est quando id quod dicimus, per contrarium volumus intelligi: & in hoc cum suo genere conuenit, sed differt in eo, quod ironia est simulatione quædam cauillatoria. vt Iuno apud Virgilium quarto æneidos ad Venerem. Egregiam vero laudem. & c. quasi dicat non est magna laus, quod tu & filius tuus, qui estis duo magna numina, per dolos decepistis vnam fœminam. Itaq; si quis grammaticus pronunciauerit dicta ironice verborum sensus in contrarium vertitur.

Hyperbaton est transcensio quædā verborum ordinem pertubans, cuius species sunt quinq;. Hysterologia siue hysteron proteron, Anastrophe. Synchesis. Parenthesis. Temesis,

Hysterologia siue hysteron proteron, est sententiæ cum verbis ordo mutatus. vt & Cererem corruptam vndis; & torrere parant flammis & frangere saxo.

Anastrophe est verborum tantum ordo præpostetus, vt Italiam contra, pro contra Italiam.

Parenthesis est interposita formatio diuersæ sententiæ. vt Aeneas (neq; enim patrius cōsistere mentem passus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem.

Temesis est vnius cōpositi vel simplicis sectio vna dictione vel pluribus interiectis. vt septem subiecta trioni, & saxo cere comminuit brum, Et Massili portant iuuenes ad littora tanas; pro cerebrum & Massilitanas.

Synchesis est hyperbaton obscurū, & ex omni parte confusum, vt tris notus abreptas in saxa latentia torquet, saxa vocant Itali medijs, quæ in fluctibus aras. Est autem hic ordo, tris naues abreptas notus torquet in saxa, quæ saxa in medijs fluctibus latentia; Itali vocant aras.

Hyperbole est dictio fidem excedens augendi minuendi ve causa, augendi. vt niue candidior, minuendi; vt tardior testudine.

Allegoria; est tropus qđ aliud significatur, & aliud dicitur: vt. Et iam tempus equum fumantia solue re colla, hoc est carmen finire. Huiusmodi species multæ sunt; ex quibus septem eminent. Ironia. Antiphrasis. Aenigma. Charientismos. Paroemia. Sarcasmos. Astysmos.

Ironia est tropus, qui per contrariū conatur ostendere, qđ dicit. vt egregiam vero laudem & spolia ampla refertis tuq; puerq; tuꝰ. Hęc vbi grauitas pronunciantis adiuuerit, confiteri videbitur, quod negare intendit.

¶ Antiphrasis interpretatur cõtraria locutio. ab anti qđ est cõtra & phrasis locutio: & est qñ in vno verbo subest cõtrariũ ei⁹ qđ d'r: cum ironia sit in pluribus verbis, vt bellus quod est diminutiuum a bonus bona bonum. vñ dicitur bellum p contrarium qđ' non est bonum: & lucus, qui est silua condẽsa: p contrarium d'r a lucco luces: quia ex arborum opacitate minime lucet. ¶ Aenigma interpretatur obscuritas sermonis: ab ænittome qđ' est obscure loqui. Et ponit exẽplum illius qui induxit niuẽ loq̃ntẽ, mater me genuit. & c. & illud Cleobuli Lindij: est vnus genitor nati bona pignora bis sex: triginta cuius nati sed dispare forma: significat namq; annum habere duodecim mẽses, quorum quilibet habet dies triginta totidẽq; noctes. ¶ Charietismos interpretari põt gratiositas. a charis charietos: quod est gratiosum: & est qñ id quod durum dictu esset, mitioribus verbis tẽperamus: vt si sacrilegum furẽ dicamus. & eum qui sit strabo pœtum. Et ponit exẽplum. Vt si quis dicat, quæsiuit ne me quisquam? & rñdeat quis huic interrogatiõi, bona fortuna: cum debuisset rñdere, nemo te quæsiuit. ¶ Paroemia interpretatur prouerbium: & est sentẽtia longo vsu comprobata & expta: ad id qđ volumus efficiẽdum vsurpata. vt Terẽtius in Phormione: aduersus stimulum calces, subaudi non iaceas. Idem quoq; in Adelphis, lupus est in fabula. quo significatur tacẽdum esse: quoniam is de quo erat sermo, aduentat. ¶ Sarcasmos interpretatur derisio non quæcunq;: sed ea quæ a capitali odio ꝓficiscitur. Qualis est illa ex Euangelio: Vah qui destruis tẽplum dei & in triduo illud reædificas. deriuaturq; a sarx sarcos qđ interpretatur caro: qđ qui ea vtitur, vitam petit illius, in quẽ inuehitur. Ver. xij. æñ. En agros. & c. Iacẽs igitur ideſt mortu⁹ metire agros, & Hesperiam cadauere scilicet strato terram premẽdo. ¶ Astysmos interpretatur vrbanitas, quoniã Astys est vrbs. dicitq; Donatus hunc tropum multipliciter patere: vt quicquid vrbaniter dicatur, astysmo fiat. vt sunt illæ facetiæ de quibus Iuue. Et salibus vehemẽs inter pomaria natis. Ver. in buc. Qui Bauium nõ odit amet tua carmina Meui: cum vterq; sit pessim⁹ vir. atq; alter illorum malus poeta. sed qđ' sequitur magis spectat ad vrbanitatẽ: scilicet q, iungat vulpes more puerorum, qui plostello adiungunt mures, vt dicit Horati⁹. Et mulgeat hircos: vñ non magis possis expectare lac, quã ex gallo gallinaceo, vt inquit Plinius. ¶ Homoeosis interpretatur similitudo. & est quoties minus notum cõparatione & similitudine magis noti demonstramus. cuius tres subdit species: quas ordine ꝓsequitur. ¶ Icon interpretatur imago siue similitudo. & est quoties res ciusdẽ gñis comparantur. vt Verg. j. æñ. Os humeroq; deo similis. quoniam pulchritudo Aeneæ assimilatur pulchritudini alicuius dei, cum deus & homo (secũm Epicurum) maxime mẽbrorum similitudine teneantur. ¶ Parabola interpretatur comparatio. & est quoties res diuersorum generum inter se comparantur. vt Ver. li. ij. æñ. Comparat Laocoonta tauro sacrificando, q excussit ex ceruice ictum sacerdotis impacta securi in collum. Estq; sensus, q, talis erat Laocoontis mugitus & clamor, qualis taur⁹. & c. ¶ Paradigma paradigmatos interpretatur exẽplum, quod solet accommodari dictis & factis. idq; vt dicit hortandi aut deterrẽdi causa. hortandi. vt Verg. j. æñ. Antenor potuit mediis elapsus Achiuis. quasi dicat. antenor potuit ex mediis hostib⁹ in Italiam venire: & Aeneas qui antenore potior atq; melior est non poterit? Dehortantis deterrẽtisq;. vt idẽ Vergi. vij. æñ. At non sic Phrygius. & c. & est sensus, q, Aeneas sic venit in Italiam, vt raperet Lauiniam: quẽadmodũ Paris Lacedæmoniam, vt raperet Helenam.

Antiphrasis est vnius verbi ironia; vt bellũ quod minime bellum est; & lucum quod minime lucet.

Aenigma est obscura sententia per obscurã silitudinẽ rem; vt mater me genuit eadẽ mox gignitur ex me, significat eã aquã in niuẽ conuerti; & ex eadẽ rursus effluere.

Charientismos est. quo dura dictu gratius ꝓferuntur; vt interrogantibus nobis nunquis nos q̃sierit; responsum detur: bona fortuna; exinde intelligitur neminẽ nos quæsisse.

Paroemia est accõmodatũ rebus tẽporibusq; prouerbiũ; vt aduersus stimulũ calces; & lupus est in fabula.

Sarcasmos est plena odio atq; hostilis derisio; vt en agros; & quã bello Troiane petisti Hesperiã metire iacens.

Astysmos est tropus multiplex numerosæq; virtutis. Nam astysmos est quicquid rustica simplicitate caret; & facẽta satis vrbanitate exponitur. vt qui Bauium non odit: amet tua carmina Meui; atq; idem iungat vulpes; & mulgeat hircos.

Homoeosis est minus notæ rei per similitudinem eius; quæ magis nota est; demonstratio. Huius autem tres sunt species. icon. parabola. paradigma.

Icon est personarum per se vel eorum; quæ personis accidunt; cõparatio; vt os humerosq; deo similis.

Parabola est rerũ genere dissimiliũ cõparatio. vt qualis mugitus fugit cũ saucius arã taurus, & incertã excussit ceruice bipennem.

Paradigma est exempli hortantis vel deterrentis enarratio. Hortantis. vt Antenor potuit mediis elapsus achiuis Illyricos penetrare sinus? Deterrentis; vt At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor? Ledæamq; Helenã Troianas vexit ad vrbes?

LIBRI QVINTI FINIS.

DIFFERENTIAE EX-

cerptæ ex Laurentio Valla ab Antonio Nebrissensi.

¶ De littera. A.

Astinentia, est a rebus alienis cohibitio.
Cõtinẽtia, est tãtũ a proprijs voluptatibus
Abdico filiũ, idest, viuens a bonis expello.
Exhæredo filiũ. i. testamẽto a bonis phibeo.
Acus est, qua sarcinatores vestes sarciunt.
Acicula vero, q̃ mulieres vtũtur ad ornatũ.
Abhorreo ab omni humanitate. idest alienus sum.
Exhorreo inimicos, idest illos pertimesco.
Accessus, est aditio siue appropinquatio.
Accessio, est adiectio siue incrementum.
Actio causarum recte dicitur, & non actus.
Actus comoediarum recte dicitur, & non actio.
Acta & actus, sunt rerum priuatarum & familiarium.
Gesta, sunt rerum publicarum & magistratuum.
Actor, est causidicus & alicuius rei repræsentator.
Auctor est (vt ita loquar) alicuius rei factor.
Acini, sunt grana in vnum racemum coeuntia.
Baccæ vero cum sint parua poma, dispersius nascuntur.
Aceruus, est minutarum rerum congeries. vt salis.
Strues, est proprie lignorum compositorum.
Strages, est cadauerum iacentium multitudo.
Sarcina, est vtensilium, quæ ad cultum pertinent.
Accola, est qui iuxta locum habitat. vt accola Ponti.
Incola est, qui in loco habitat. vt incola montis.
Inquilinus est, qui in aliena domo vel agro habitat.
Accusare, est ostendere aliquem peccauisse.
Incusare vero, est mores alicuius reprehendere.
Excusare, est excusationem accusanti facere.
Adeo pro in tantum sequenti particula vt.
Adeo pro valde non sequenti particula vt,
Aduocatus est, qui alteri adest vtcumq; illi faueat.
Patronus est, qui agit causam maxime accusati.
Cliens vero est, cuius causa a patrono defenditur.
Adorare fit etiam sine verbis cum genuũ plicatione.
Supplicare fit sine genuum plicatione sola voce.
Addicere, est in auctione aliquid vendere.
Liceri & licitari, est precium in auctione facere.
Adsum, idest præsens, vel prope sum.
Adsum tibi. i. studeo & patrocinor tibi.
Aduersor tibi, idest contrarius tibi sum.
Auersor te. i. vultum auerto a te, quem detestor.
Aduerto oculos. i. aliquo oculos conuerto.
Auerto oculos. i. alicunde oculos conuerto.
Admoueo manum vulneri. i. appono & applico.
Amoueo manum a vulnere. i. remoueo.
Ad votum mihi euenit. i. vt ego optabam.
Ex sententia mihi euenit. i. vt ego intelligebam.
Adulterium est, quod in nuptam committitur.
Stuprum, est coitus contra legem violentus.
Aedes ĩ singlari & ĩ plurali est tẽplũ, et semp additur cuius.
Aedes in plurali, domum profanam significat.
Aestimare, est taxare, quod dicunt appreciare.
Existimare, est iudicare. Extimare, considerare.
Aequalis, est & æquus & coetaneus.
Aequabilis, est & æqualis in priori significatione.
Aedilis est, qui ædilitatem administrat.
Aedilicius vero, qui ædilitate perfunctus est.
Affectus siue Affectio est in animo, quod mens nõ est.
Mens vero siue ratio in animo est, qd̃ affectus non est.
Afficio te iniuria. i. facio tibi iniuriam.
Afficio te beneficio. i. facio tibi beneficium.
Agitur mecum præclare. i. bona conditione sum.
Agitur mecum male. i. malo statu sum.
Actum est, semper in malam partem accipitur.
Agere gratias, est verbis gratitudinem ostendere.
Habere gratiam vel gratias, est in animo.
Referre gratiam, est re ipsa beneficium dissoluere.
Aguntur animalia a sessoribus & instigatoribus.
Ducuntur illa, quæ sponte ducem sequuntur.
Trahuntur, quæ per vim & raptando portantur.
Portare est ferre, & suo corpore baiulare.
Vehi, est equo, naui, curru, & similibus.
Agere (præter alias significationes) est rerum immanentiũ.
Facere, est rerum in materiam exteriorem exeuntium.
Age aduerbium cum singulari iũngitur.
Agite, cum plurali. Agedum, cũ singulari & plurali.
Ager modo est territorum vrbi circumiectum.
Ager etiam est locus, quem ruri colimus.
Aruum est, quod frumento seritur. ab arando.
Fundus, est agri pars. vt vinea, oliuetum, pratum.
Prædium, est possessio rustica, siue vrbana.
Campus, est planicies terræ ampla & grandis.
Area, est planicies angustior in agro vel vrbe.
Aliquantisper & Paulisper ad breue tempus pertinet.
Tantisper pro in tantũ postulat adiungi dum pro donec
Alter de duobus dicitur, aut de secundo loco.
Alius, de pluribus dicitur, & quandoq; pro diuersis.
Albani, ex oppido Alba in Latio dicuntur.
Albenses, ex oppido Alba ad Fuscinum lacum.
Alumnus non qui alit, sed tantum qui alitur.
Ambitio in animo est eius, qui cupit honores.
Ambitus in actu eius, qui pecunijs honorem habuit.
Amor, ad omnes res pertinet. vt amor vini & vxoris.
Charitas, ad homines tantum pertinet.
Caritas, est penuria, quam indocti caritiã dicunt.
Amare, est cum affectu & vehementissime.
Diligere, est cum ratione & remissius.
Adamare, est amatorie aliquid amare
Amicus honesta res est, vnde est amicitia.
Amica (si ad virum referatur) inhonesta res est.
Amator, qui modo amatorio amat.
An particula coniunctio est, per quam interrogamus.
Aut coniunctio quoq; est, sed per eam non interrogamus.
Annuum tempus est, quod per anni spacium durat.
Annuum festum est, quod semel in anno contingit.
Ante hac legi. i. ante hoc tempus legi.
Posthac legam. i. post hoc tempus legam.
Antiqui dicuntur & senes & veteres.
Senes dicuntur quantum ad ipsorum vitam priuatam.
Veteres dicuntur, q̃ alia ætate vixerunt.
Apeto. cum affectu qualiacumq; illa sunt.
Expeto. tantum honesta. vt virtutes.

Apparare ad pompam tantum pertinet.
Præparare vero, est aliquid ante parare.
Apparere alicui, est illi ministerium exhibere.
Apud me liber est, personam & locum significat.
Penes me est liber, personam & dominium.
Argutus est, qui est acuta quadam solertia.
Argutus est sonorus, Argutus quoq; breuis.
Armiger est, qui domino arma in prælio ministrat.
Armatus, qui armis ad pugnam instructus est.
Arcere, est prohibere ac vetare. vnde arx dicitur.
Abigere, est a loco fugare. vnde abactores & abigei.
Assurgere alicui, est in honorem illius surgere.
Surgere, est quocunq; modo se erigere.
Assentari, est falso laudare vtilitatis gratia.
Adulari vero est inseruire, vt honorē mereamur.
Blandiri (quanq̄ est tactus) ad animum transfertur.
Asciscere, est remotum aliquid capere.
Consciscere, semper fere mortem desiderat.
Desciscere, est ab imperio alterius se subtrahere.
Asserere, est affirmare, & in libertatem vindicare.
Assseuerare, est vim atq; animi motum addere.
Autem coniunctio postponitur huic negationi, non.
Vero postponitur his: neq;, tum, sane, iam, enim, at.
Auscultote dicimus, sicut & audio te.
Auscultotibi, est obtempero tibi.
Audiens sum te, tantum valet, quantum audio te.
Audiens sum tibi, non audio tibi. i. obediens sum.
Auis est, quæ parit ouą, pennisq; prædita est.
Volucris est, quæcunq; volat: vt apis, culex.

¶ De littera. B.

Barba (vt inquit Seruius) hominum est.
Barbæ vero in numero plurali quadrupedum.
Mentum vero est ipsa barba pilorumq; sedes.
Benefactor est, qui cuipiam benefacit.
Beneficiarius, in quem beneficium collocatur.
Bene, aliquando accipitur pro valde. vt bene doctus.
Male, aliquando accipitur pro non. vt male sanus.
Bellum, est totum tempus, quo in militia sumus.
Prælium, ipsum tantum armorum certamen.
Pugna: etiam citra arma fit solis verbis.
Beatus est, qui omnibus rebus ad vitæ vsum abūdat.
Fœlix, qui omnium bonorum compos est.
Bonus, genus est ad vtile iucundum, & honestum.
Bonitas vero idem est, quod benignitas.
Bractea tenuis est, & sua sponte plicatilis.
Lamina vero crassior: vt ex qua arma fiunt.
Bucca pars illa est, quæ inflatur. vt in cornicine.
Mala, est rotundum illud, quod est supra buccam.
Gena, tum oculorum tegmen est, tum malam significat.
Cilium, est ambitus generarum. vnde supercilium.

¶ De littera. C.

Cedo tibi, & concedo tibi, idest non repugno tibi.
Cædo cæcidi te, idest percutio & occido.
Catuli sunt ferarum, quæ fere ex rapta viuunt
Pulli vero cicurum, vt asini, & equi, & suis.
Fœtus generalius est. vnde fœtificari & fœtura.
Capitale odium, quod & caput & vitam alterius petit.
Capitale vitium, propter quod peccans puniatur.
Capere, est sponte vel non sponte accipere.
Sumere, est vltro, & non sponte aliorum capere.
Captare, est velle capere, & insidias parare.
Candet dicit Marcellus, quod ignitum est.
Candet etiam, quod candidum, & album est.
Causari, est causam rei gestæ afferre in accusationem.
Causare nunquā apud idoneos inuenitur pro efficere.
Caupona, est taberna, vbi vinum venditur.
Caupona quoq; mulier, quæ vinum vendit.
Caluniari (dicit Martianus) est falsa crimina intendere.
Præuaricari (dicit vulpianus) causas aduersarijs dare.
Ceruix in singulari, est posterior colli pars.
Ceruices in plurali, pro superbia ponuntur.
Collum, omnes partes in solidum complectitur.
Iugulus, est anterior colli pars: vnde iugulare.
Celebris passiue ponitur. vt locus & homo celebris.
Frequens, actiue & passiue. vt vrbs & senatus.
Cælebs est, qui non duxit vxorem legitimam.
Maritus est, qui vxorem per leges accepit.
Certum est, modo accipitur pro manifestum est.
Certum est, pro deliberatum est, iungitur infinitiuo.
Censor est, qui in administratione censuræ est.
Censorius est, qui perfunctus est censura.
Circumstare, pro eo quod est circūdare.
Circunsistere, pro eo quod est circunuenire.
Circiter, frequentissime ad numerum refertur.
Refertur quandoq; ad tempus & ad locum.
Continuo. Protinus. Statim, notum est quid sint.
Quod si additur negatio. valet pro non ideo,
Cōmeatus in singulari, est licentia (vt ita dixerim) ad tēpus
Cōmeatus in vtroq; nūero, est alimēta publica & priuata.
Commendo te regi. ideſt committo te.
Commendo te apud regem. ideſt laudo te.
Commentarius est, in quo res nudæ scribuntur.
Libri sunt, in quos autorum opera diuiduntur.
Volumen est minus, quam liber.
Concilio amorem dicimus: sed non gratiam.
Inimus gratiam: sed non inimus amorem.
Reconciliare, & in gratiam redire, idem.
Cōciliamus nouos amicos. Reconciliamus veteres.
Comitari, est minores maioribus comitatum præstare.
Assectari, est comitatum alicui præstare quocunq; modo.
Deducere, est aliquem de illius domo comitari.
Reducere, est illum vsq; in domum comitari.
Cœnaculum, est pars domus superior ad quoscunq; vsus.
Cœnatio, est locus inferior ad cœnandum.
Comes est, qui alterius ductum sequitur vtcunq;.
Socius, est in negocijs, serijs rebus, & laboribus.
Sodalis, est in leuioribus & iocosis & voluptuarijs.
Comis, est benignus, & q alijs inseruit, q festiuus dicitur
Collis, est monticulus separatus siue pars montis.
Iugum est (vt sic dicam) ipsius montis arduitas.
Cliuus, est eadem arduitas sed clæmens.
Promontorium, est mons in mare prominens.
Coxa, est pars supra femora, vertebrumq; ipsum.
Femora partem cruris exterioris significant.
Femina partem interiorem molliremq; tantum.
Cōpia in singulari, est facultas, & iungitur do & facio.

Copia quoq; est abundantia vt vini, olei.
Copiæ in numero plurali, est exercitus.
Condictio, est denunciatio siue actio in psonam.
Conditio vero fortunam dicit & ordinem.
Corpꝰ in nobis viuentibꝰ est, vnde corpulentus.
Caro est cadaueris: q̃ et pulpa dr.
Consolor & consolatio verbis fit in alicuiꝰ calamitate.
Solor & solatiũ rebꝰ ipsis fit in alterius ægritate.
Solamen magis est poticũ, quam oratorium.
Corporeũ, est existens in materia corporea. vt lapis.
Corporale, est existens ex materia corporea. vt domus.
Complodere, est manus inuicem illisas collidere.
Explodere, est cũ sonitu e manibꝰ eijcere.
Supplodere, est pedem terræ incutere.
Cordi est mihi ire aliquo. i. placet mihi ire.
In animo est mihi ire aliquo. i. constituo ire.
Compertũ est, & exploratũ est mihi. i. scio.
Constitutũ, & deliberatũ est mihi. i. decreui.
Consulo te. i. consiliũ peto. vnde consultor.
Consulo tibi. i. consiliũ do. a quo est consultus.
Conuenit mihi. i. decens & cõueniens est mihi.
Cõuenit inter nos. i. cõtroversia nõ ẽ iter nos.
Conflaui æs alienũ. i. factus sum debitor.
Dissolui æs alienũ. i. qd̃ contraxi solui.
Consternere, ad corpꝰ tantũ pertinet.
Consternari, ad animũ, cũ mens turbata est.
Consul est: q in administratiõe cõsulatus est.
Consularis: q iam pfunctus est consulatu.
Crimen modo p delicto modo p criminatione.
Flagitiũ, pprie est i libidine: q si flagris dignũ.
Crudus est, qui ægre difficulterq; conquoquit.
Crudus etiam est: qui tenet aspectũ trucem.
Crudũ etiã est vulnꝰ, qd̃ est recens & sanguinolentum.
Crudum etiam dr, non coctũ & immaturum.
Crepitus, est sonitus violentus ex aeris impulsu.
Crepitus, est etiam ventris ventꝰ exclusus. i. peditum.
Strepitus, fit ex corporũ & vocũ collisione.
Premitus, est strepitus vehementior.
Stridor, est acrior, & quasi sibilans collisio.
Confero me ad Catonem, non in Catonem, id est eo.
Confero beneficia in Catonem. non ad Catonem. i. do.
Cum primũ, cõiunctio est. vt cũ primũ veneris, dabo librũ.
Quamprimũ, aduerbiũ est p cito. vt quamprimum dabo.
Cumæ. i. dñr a cumis oppido Campaniæ.
Comenses, a Como oppido Galliæ Cisalpinæ.
Culpa medici perit: qui moriturus non erat.
Defectu medici perit. cui medicus non affuit.
Cum præpositio, nunq̃ iungitur rei notanti instrumentum.
Cum cõiunctio, si refertur ad tum, rei minori iungitur.
Tum vero ri maiori, vt cum pecunias, tum vitam.
Tum & tum inter æqualia. vt tum pecunias, tum libros.
Coloriæ vestes sunt, quæ natiuo sunt colore.
Versicoloriæ, quæ natiuum colorem mutarũt.

¶ De littera D.

Debellare, est bello vincere, & bello capere.
Expugnare, est pugnãdo vicere, et capere.
Propugnare, est pugnãdo vincere, et defendere.
Impugnare & oppugnare, est impugnando lacessere.

Decus, est honorificentia ex rebus præclare gestis.
Decor, est pulchritudo ex decentia rerum & personarũ.
Desipio & Desipisco, est aliquid a sensu deficio.
Resipisco, est ad meliorem mentẽ redeo.
Descendo de monte. id est de alto ad imum.
Descendo in certamẽ. i. de tuto in periculosum.
Deuenimꝰ in planũ, in vallem, a loco altiori.
Deuenimꝰ in paupertatẽ. i. a maiori fortuna.
Despicio inferiores me, loco & fortuna.
Suspicio superiores. id est admiror vel aspicio.
Despicere, est circumspicere, & ꝓuidere.
Deligere, ẽ magis idoneũ ad res gerẽdas cernere.
Eligere vero est ex multis ad nostrã vtilitatẽ.
Coaptare, est eligere inter collegas & pares.
Declamator est, qui studet apud rhetorem.
Orator est, qui veras causas in iudicio agit.
Defunctꝰ officio ẽ: q suo officio est pfunctus.
Defunctus quoq; vita. qui vitam finiuit.
Deturbare, est violenter & deorsum deijcere.
Exturbare, est codẽ modo & loco deijcere.
Disturbare, est dissipãdo, diruẽdoq; deijcere.
Deprecor supplicũ. id est detestor & execror.
Deprecor veniã. id est precibꝰ veniã precor.
Imprecor ẽ alicui malũ et infortunũ precor.
Decuriones sunt: q denis eqtibꝰ ex nobilioribus.
Centuriones, q centũ ex inferioribꝰ præsunt.
Depectus, dicit Vulpianus, qui turpiter pactus.
Pactus est: qui quomodocunq; pepegit.
Decedere, ẽ ex officio abire: vnde dr decessor.
Succedere, ẽ in officiũ ire. vnde dr successor.
Decedere vita: est officio vitæ excedere.
Depositor est, qui depositũ alicuiꝰ fidei credit.
Depositarius vero, cui depositum creditur.
Discere est: vt aliquid intelligas, qd̃ ignoras.
Edisce re vero est, vt memoria complectaris.
Dedisce re est: qd̃ didiceris, obliuisci.
Dicere, ppriè est oratorum, & eleganter loqui.
Dictitare, est frequẽnti loco & tpe dicere.
Dictare, est alio verba excipiente, vt scribat, dicere.
Docere discipulos, notum est quid significet.
Dedocere est, qd̃ alter docuit, falsum cõdere.
Dico sententiã in senatum, quasi consiliarius.
Fero sententiã in foro, quasi prætor siue iudex
Dicere leges, est ad eos, qui bello superati sunt.
Ferre leges, est ad suos: vnde legum latores.
Dies p certo die. generis est masculini.
Dies p tempore. fœminium, & caret plurali.
Domus qũ facit domi, locum significat.
Domus cũ facit domꝰ: ædificiũ & familiam.
Do litteras tabellario, ad aliquem perferendas.
Do litteras ad amicũ: vt eas legat.
Dono te corona, est præmij & honoris gratia.
Dono tibi coronam, notũ est quid significet.
Do tibi fidẽ. i. perfancte tibi iuro: & ꝓmitto.
Habeo tibi fidem, hoc est credo tibi.
Dudum & iamdudum, de breui tpe dr.
Nuper. pridem. & iampridem, de longior
Diu & iamdiu, est per longum tempus.

¶De littera.E.

EPulæ,sunt cibi ministerio hominum comparati.
Epulum, sunt cibi solēniores & conuiuiū publicū.
Edicere,est magistratuū regūq;. vnde edictum prætoris.
Indicere,est denunciare.vt indico bellum hostibus.
Eloglum, est testificatio laudis vel infamiæ.
En,noīatiuo et accusatiuo iūgitur.vt en priamꝰ,en capellas
Apud oratores exprobrando cum noīatiuo.vt en homo.
Ecce,apud Vergilium semper de re improuisa.
E republica,idest pro republica & vtilitate reipublicæ.
E regione domus meæ,pro ex oppositio domus.
Ex tempore dixit.pro ex improuiso dixit,
Ergo & igitur breuioribus adhibetur conclusionibus.
Quare.quapropter.quamobrem.maioribus.
Etsi.quanquam.in principijs poscunt indicatiuum.
Quamuis.licet.tametsi in alijs locis subiunctiuum.
Euētus.iussus.permissus in singulari quartæ declinationis.
Euenta,iussa.permissa in plurali secunde declinationis.
Excubiæ,tam diurnæ,quam nocturnæ dicuntur,
Vigiliæ, sunt tantūmodo nocturnæ diuisæ in quattuor.
Exemplum est,quod sequimur,aut vitamus.
Exemplar,ex quo simile aliquid facimus.
Existit,quod eminet,& exurgit cum motu.
Extat.quod eminet,& superstat sine motu.
Exprobare,est immemorem beneficij culpare.
Imputare,est citra reprehensionem id facere.
Esse præsens verbi infinitiui est.Fore futuri.
Eodem modo differunt. adesse.Adfore.prodesse.Profore.

¶De littera.F.

FAcio te certiorem:non facio certum,neq; ago.
Facio rem gratam.remdiuinā.damnum non ago.
Facies,magis ad corpus pertinet,vt facies longa.
Vultus,ad animum refertur.vt vultus tristis.
Factio,est diuisio ciuium in diuersa studia.
Seditio,cum populo discorde res agitur.
Fama græce,idest,quod rumor latine.Sed,
Rumor est tantum de re,quæ recens est & sine autore.
Fama vero etiā de antiqua ḟr: & de alicuius celebritate.
Fatuus,est insipiens,tractum a sapore ciborum.
Stolidus,qui proxime ad naturam pecorum accedit.
Stultus est,qui improuidens est,& imprudens.
Facile scribit,p eo quod est leuiter scribit.& nō laborioſe.
Facile princeps,oratorum est.i.non dubie princeps.
Fero auxilium,do auxilium,recte dicitur vtrumq;.
Do opem,non dicitur:sed fero opem.vnde Opitulor.
Festus dies recte dicitur,& non festiuus.vnde festum.
Festiuus homo,idest iucundus.vnde festiuitas.
Ferus homo,qui animum ferinum obtinet.
Ferox homo,qui animosus est ad certandum.
Fessus,est fatigatus,siue animo,siue corpore.
Defessus & fatigatus.qui amplius fatigari non potest.
Ficus fici,vel ficus,pro fructu & arbore.gñis est fœminini.
Ficus fici genere masculino,pro morbo accipitur.
Filius.Pater.Mater magis ab oratoribus dicitur.
Gnatus.Genitor.Genitrix magis sunt poetarum.
Fingere dicitur qui formas ducit ex luto,& dicitur plastes.
Effingere,qui ad alterius formam aliquid fingit.
Flere,est lachrymas effundere in dolore.
Gemere,est præ angustia in sonum erumpere,
Plorare,est voce flebili dolorem suum apperire.
Plangere,est percussione membrorum se affligere.
Eiulare,est alta voce flere,quod est mulierum.
Vociferari,est nō mō dolorē,sed indignationē ostēdere
Lamentari,est oratione tristi cladem testari.
Fœlix est,qui prosperitatem recipit,vt homo fœlix.
Prosperum est,quod fœlicitatem affert,vt sydus.
Fœlix etiam aliquando ab effectu dicitur,
Fœnero tibi dicitur,sicut mutuo tibi,& promitto tibi.
Fœneror abste,sicut mutuor ab te,& stipulor abs te.
Fœnus,est prouentus ex ipso solo,quod est naturale.
Fœnus,quod est vsura,a priori significato defluxit.
Vectigal,ex omni prædio est,vel publicū,vel priuatum.
Frux est,quicquid ex terræ fructu in cibum vertimus,
Seges est,ex qua conficitur panis non demessa.
Seges etiam,est terra sementi excipiendæ subacta.
Frondes, sunt tantum arborum.
Folia,sunt etiam aliarum rerum.vt florum, herbarum.
Frui,est potiri aliqua re propter seipsam.
Fungi,est officium munusq; agere.
Potior cum hoc nomine res,genitiuo plurali iungitur.
Potior alias cum ablatiuo,& significat obtinere.

¶De littera.G.

GEstus,est actio quædam & corporis pronunciatio.
Gestio,est administratio quædam,& actio.
Gēmæ,sunt lapilli oēs precioſi, præter margaritam.
Margarita est,quæ in concha nascitur.
Vnio vero est,quum magnitudinē solitam excedit.
Gratus,est in aduersis.Iucundus, in prosperis.
Iucundus,non est lætus:sed lætitiam affert.
Gratulari alicui ē,verba testari se gaudere de illiꝰ fœlicitate
Gratari idem:nisi quod magis est poeticū,quā oratoriū.
Gratificari,est beneficium minori conferre.
Gratum facere,est maioribus inseruire.
Graue est,quod suapte natura est ponderosum.
Grauem etiam virum,per translationem dicimus.
Gremium,est intra complexum feminum in fœminis.
Sinus,est intra pectoris brachiorumq; complexum:
Sinus,etiam est vestis fluxus,& littorum curuitas.

¶De littera.H.

HAbeo rationem salutis,idest habeo respectum.
Constat ratio, idest rationem legitimam esse ostēdo.
Habeo orationem dicimus,non facio orationem.
Facio sermonem dicimus,non habeo sermonem.
Hei,semper iungitur datiuo,vt hei mihi qualis erat.
Heu accusatiuo,& nominatino nonnunquam.
Væ,semper datiuo iungitur.vt væ tibi causidico.
Histrio est,qui personatus fabulas in scæna agit.
Mimus,qui quouis in loco gesticulationes exercet.
Hiare,est aliquid sua sponte vel externa vi.
Hiscere,est tantum oris,& quidem humani.
Hortus,est vbi sunt olera,quibus vescimur.
Horti sunt arboribus consiti voluptatis gratia.
Hospes est,qui in aliena ciuitate est.
Peregrinus est,qui in propria ciuitate non est.
Hic,ad primā personā,vel ad res primæ personæ pertinet.
Iste,ad secundam personam,vel ad res secundæ personæ.

Ille,ad tertiam personam:vel a res tertiæ personæ.
Eodem modo differunt aduerbia ab eis tracta.

¶ De littera.I.

IAm,notum est quid signigcet.vt iam venit.
Vsurpatur quoq; pro tunc.vt si sedet.iam non stat.
Interdico tibi aqua & igni,non aquam & ignem.
Interdicitur tibi a me aqua & igni.&
Interdicitur tibi a me aqua & ignis.
Incumbo studijs,vel in studia.vel ad studia.
Incumbo remis.non in remos,vel ad remos.
Intercedit mihi tecum amor,idest,est amor inter nos.
Intercesserunt tribumi,hoc est se opposuerunt.
Instituta,sunt boni mores ratione sumpti.
Institutiones,sunt præceptiones,quibus docemur.
Indulgentia,est mollis & delicata educatio.
Venia etiam, quandoq; indulgentiam significat.
Infidus est,cui non est fidendum.a fido fidis.
Perfidus est,qui fidem violat.a fides fidei.
Infensus,est vehementer iratus,& odium gerens.
Infestus,vehementer molestus,& nocens.
In diem viuo tantũ.idest dici præsentis rationem habeo.
Indies senesco.idest cotidie magis efficior senex.
Inhibemus rem incœptam.vt tela inhibete latini.
Prohibemus ante rem incœptã.vt hospitio prohibemur.
Inuertere,est rem aliquam in contrarium vertere.
Peruertere,est rem aliquam in malum vertere.
In manu mea est negocium.idest in potestate mea est.
In manibus est liber.idest inter manus meas.
Ingredior forum,idest intro in forum.
Ingredior,idest ambulo.vt si stas,ingredere.
Interrogamus causa aliquid intelligendi.
Percontamur vero gratia argumentandi.
Sciscitamur(vt vox indicat)sciendi gratia.
Introduco te. idest interioribus claudo.
Intercludo te.idest iter tuum claudo & impedio.
Incedere,est ambulare cum fastu & pompa.
Ambulare, simpliciter pedibus ingredi.
Impendere,est quasi supra caput in ruinam imminere.
Impendere penultima breui,est quasi dare.
Perpendere,est exacte ponderare,& examinare.
Appendere,est suspendere,& ad lancem ponderare.
Inter cœnandum venit,idest dum essem in cœna.
Inter agendum dormio.idest dum sum in actione.
Impono tibi onus.idest iniungo tibi onus.
Impono tibi.idest decipio te,vnde impostores dicti.
Inficiari & inficias ire,idest negare.sic dicitur,vt
Opem ferre & suppetias ferre.pro auxiliari.
Indoles.in pueris est signum futuræ virtutis.
Indoles etiam in malum accipitur:sed raro.
Iocus & iocari proprie ad verba tantum pertinent
Ludus & ludere,ad facta.vt ludere pila.
Iter facere est,quod imperiti dicunt itinerare.
Viam facere est,vbi via non erat, aperire.
Munire viam,est reficere,& repurgare
Iter habere,est iter aliquem esse facturum.

De littera.L.

LAbare aliquid,est ruere,& repente cadere.
Labi vero est leuiter,sensimq; descendere.
Lacesso,prouoco,quod est in certamen vocare:plerumq; in bonum,nonnunquam in malum accipitur.
Latebræ hominum proprie dicuntur.
Latibula sunt ferrarum:sed quandoq; confunduntur.
Legere litteras,legere libros.notum est quid significet.
Perlegere litteras,est vsq; ad finem legere.
Eodem modo differunt vigilare,& peruilagere.
Negare & pernegare.agere & peragere,& similia.
Leges sunt aut principis,aut populi alicuius liberi.
Rogationes dicebantur:quia populus rogabatur.
Leuo & alleuo,est molestiam laboremq; extenuo.
Subleuo,est auxilium defensionemq; præsto.
Littera in singulari est vnum elementum.vt.a.b.
Litteræ in plurali,est epistola,quæ mittitur.
Libertus est,qui de seruo liber factus est,semperq; habet relationem ad eum,cuius est libertus.vt libertus Cæsaris.
Libertinus idem significat:nisi quod est absolutum.
Libertas aliquando in bonum,& in malum accipitur.
Licentia vero est,cum quis libertate abutitur.
Libri sunt,in quos autorum opera diuiduntur.
Volumina vero minora sunt,quam libri.
Ludicrum substantiue,est quodcunq; lusorium opus. vnde
Ludicrus.cra.crum.non(vt dicit Priscianus)ludicre.
Lucus,est silua cædua deo vel homini consecrata.
Saltus,silua vbi pecudes hyemare,aut æstiuare solent.
Nemora,voluptatis causa constant arte,siue natura.
Silua est,vbicunq; sunt arbores cæduæ,vel inceduæ.
Lues,est morbus in homines seuiẽs,& in pecora & agros.
Pestis,est pestilentia,quæ aut cito occidit,aut cito abit.
Lubricus,locus est,in quo nequeas insistere.
Lubrica est anguilla,quæ non potest retineri facile.
Lubrica ætas,in qua(qui sunt)facile labantur.
Luce & tenebris,p die ac nocte accipimus: sed prima luce.
& primis tenebris,est principio diei & principio noctis.
Prima die Prima nocte,respectu secundæ dicitur.
Reperitur luci pro luce:vesperi pro vespere:& ruri pro rure:carthagini p carthagine.Sed Seruius vult,hæc nomina vrbium propria debere poni in datiuo.

De littera.M.

MAle de te sentio,existimo.iudico. non errorem sentientis:sed eius (de quo sentimus vitium) designat.
Male audio,est malam famam habeo,i.infamor.
Magni,parui.tãti.quãti,in genitiuo solũ iungũtur cũ illis verbis interest & refert.vt magni interest,parui refert.
Cetera in noĩatiuo vel aduerbialiter,vt plurimũ interest:
sex pronoĩa in ablatiuo.mea.tua.sua.nostra.vestra.cuia.
Malleolus,est in modũ mallei rostra habẽs aptus plãtatioĩ.
Sarmentum,est arefactum,quod igni reseruatur.
Palmes,est cum in vite frondes vuasq; habet.
Marinum est,quod in mari est,vt piscis marinus.
Maritimũ est,quod iuxta mare est,vt vrbis maritima.
Trãs marinũ est,qđ trãs mare est.vt bellũ trãs marinũ.
Meditari præter eã significationem,quã habet in prõptu.
est etiam ad aliquid se exercere.vt ad palestram.
Memoria teneo,recte dicitur:non memoriter teneo.
Memoriter recito.memoriter pronuncio, non memoria.
Memoria & memoriter complector,repeto,recolo.
Memini pro recordor genitiuo & accusatiuo iungitur.

Memini, p mentionem facio gtō & ablō cum de.
Messis, tū ipsa messio est: tū seges iam matura.
Sementis, est satio: siue (vt ita dicā) seminatio.
Semen est, qđ in terram subactam iacitur.
Seminariū, ē locꝰ, vbi plātæ ad trāsplātandū seruntur
Merere, est mercede opari, & in militia exerceri. vnde meritoria taberna. quo sine mercede nō est aditꝰ. & meritorius puer, qui mercede pstat libidini.
Meritoria puella nō d'r. sed meretrix, quia meret.
Mereor de te bene, idest beneficium in te confero.
Mereor de te male. idest mala in te contuli.
Demereor amicos. i. bñficij illos obnoxios facio.
Emereor, vnde est emeritus: a labore cessare.
Ministerium in singulari, est ministri opera.
Ministeria in plurali, p ministris accipiuntur: eodē modo differunt seruitium & scruitia.
Mille in singulari substantiuū est, vt Cicero mille hominū versabatur. & mille nummū expensum.
Millia vero in plurali ab eo qđ est mille.
Mille in plurali adiectiuū est. vt mille viri.
Mollis homo in vituperationem d'r. i. effœminatꝰ.
Molle opꝰ in laudem. i. pulchre fabrefactum.
Moratus ille d'r, q̄ bonis moribus est præditus.
Morigeratus, ē obsequēs, & obediēs, a verbo morigeror.
Morosus, qui est difficilis & puersis moribus.
Moror te, & maneo te, p expecto te: sed poetice.
Moror te. i. detineo te, magis oratorium est.
Maneo p eo qđ futurꝫ est. vt qs temāet exitꝰ.
Munimēta, sūt munitiones castrorū. vt vallū, fossa.
Monumēta, sūt sepulchra, statuæ, tituli, literæ.
Murus, est ambitus vrbis, aut etiam castrorum.
Paries, ē ābitꝰ ille domorū: quo tecta fulciūtur.
Mœnia, & murū significat, et vrbis ædificia.
Mulier ea d'r, q̄ corrupta ē, virgo q̄ integra. patitur tñ vtrumq; aliq̄n exceptionem.
Munus, teste Paulo, d'r qđ dono mittitur.
Alio modo munus est onus, vñ immunitas dr.
Munꝰ præterea est officiū: vt militare munꝰ.

De littera. N.

NAtalis et natale substātiue, est dies natalicius. Natales vero in plurali, sanguinis condicionem significat.
Ne dicā substātiuo præcedēte, vult post se actum: vt Cicero. crudelis castor. ne dicā sceleratū & impium.
Secus aūt se q̄nte substātiuo. vt si dicamꝰ. crudelis. ne dicā scelerat⁹ & impius castor.
Necatus, generalem habet significationem.
Nectus, non d'r sine certo genere mortis.
Nedū vno mō vtimur, cū vtraq; sententiā vno claudimꝰ verbo: vt funderē p te sanguinē, nedū pecuniā. Altero, quū suū vtriq; sententiæ verbū damꝰ: vt funderem p te sanguinē, nedū pecuniam crederem. sed affirmādo, qđ est maioris momēti, præponimus: negādo vero cōtra, qđ ē minus, postponimus.
Næ cū diphtgōgo, p valde vel certe accipitur.
Ne, ducte accepta, p non. Ne correpte, p an.
Nisi, quoties pōitur i pricipio, idicatiuū postulat.
Alias vero, etiā subiunctiuo iungi potest.
Nihil ad cæsaris eqtatū. i. nihil ad cōparationē cæsaris eqtatus
Terē. nihil ad nostram. i. ad cōparationē huius nostræ.
Non me fallit: non me præterit. non me fugit. non me capit. est non ignoro, teste Quintiliano.
Naualis (inquit Paulus) est terra pscissa anno cessans.
Ager restibilis, inquit Varro, qđ restituitur.
Nunc aduerbium, tēpus instans significat.
Nunc, etiam sine tpis significatione vsurpatur. Cicero plura cueniret, si ad qetē integri iremus. nūc vero onusti cibo & vino cōfusa & pturbata cernimus.
Nutare, est male soliditatæ molis ruinā minari.
Titubare, est pedibus non valētis insistere.
Vacillare, est alterno motu inconstantē esse.
Nūciꝰ est, q nūciat: nō qđ nūciatur. Quodcūq; dicit Seruiꝰ nūciū esse, qđ nūciatur. nō est verum.

De littera. O.

OVctō & actō iungi pōt. vt o me miserū. o te fœlicē. Aliq̄n supprimitur: sed in re leuiori. vt hoiem indoctū, qui hæc ignoret.
Obseruo. i. custodio, a quo verbo est obseruatio.
Obseruo. i. colo et veneror, a quo ē obseruātia.
Obeo legationē. i. exequor munꝰ & officium legationis. Sic obeo mortē, exequor officiū mortis. & obeo non addēdo mortē, sicut oppeto mortē, & oppeto, defūctꝰ vita. & de
Obuio tibi, & obuiꝰ tibi fio. obuiū me tibi fero. (functꝰ.
Obuius tibi sum. obuiā tibi pœsse: idē significāt.
Obses est, qui traditur impio alterius, quasi pignus.
Vas est, qui est sponsor alterius in capitis piculo.
Fideiussor est: qui spondet in causis leuioribus.
Ocium, est uacatio a labore, cuius cōtrarium est negocium.
Ocium quoq; p studio litterario accipitur.
Occupare, est locū tenere, & vi capere: & etiam
Occupare, ante cape. quod dicunt præocupare.
Odor, notum est quid significet in vtroq; nūero.
Odores in plurali numero, sunt odoramēta.
Officium, est virtutis actio p loco & tpe.
Officium, est bñficium, & obsequiū in amicos.
Officiū, quoq; ē magistratuū & aliarū rerū.
Officina est, vbi opa fiunt. vñ sunt opifices.
Taberna est, vbi opa vēduntur. vñ tabernarij.
Opa (vt dicit Vulpianus) est diurnum officium.
Opus, est finis fructusq; opæ. vt opus Ouidij.
Opæ preciū, est fructuosum, & ad rē ptinēs.
Orare, est verbis aliquam rem petere.
Exorare, est orādo & precibꝰ aliqd impetrare.
Oriūdus a roma. i. cuiꝰ maiores fuerunt romani.
Ortus Romæ. i. qui in vrbe roma natus est.
Ordo, est digestio, & suo cuiusq; rei loco dispositio.
Series, est rerum qūædam continua progressio.
Orphanus est, qui caret patre. præsidioq; paterno.
Pupillus est, qui caret patre: sed tātisper dum est in ea ætate. cui dari consueuerunt tutores p leges.
Orbus est, qui aliqua re chara priuatus est. vt filijs.

De littera. P.

PArasitus est, qui vētris gratia nihil recusat ferre. & omnia loquitur ad voluntatē inuitantis eum.
Scurra est: qui risum ab audiētibus captat sine differentia.
Pastio, est ipsa pascēdi actio: quæ ad pecudes ptinet.
Pastus, homini competit. & potius ad animum pertinet.

Pabulũ,ẽ cib9 pecor̃,q̃ ſine ſemine ẽ, vt palea.
Eſca,& hoĩm eſt:& qd' captãdis piſcibus ſubditur.
Paſci,pecudũ eſt:& cõſtruitur cũ actõ.
Veſci,hoĩm eſt:conſtruiturq; cum abltõ:
Partior,idem eſt,qd' partes facio,& diſtribuo.
Partio,raro reperitur:ſed impertio freq̃nter.
Pacificatus ſum,ideſt pacem feci.
Pacatus ſum, in pace ſum.vel ab armis receſſi.
Placat9 ſum.ab indignatiõe ad lenitatẽ redij.
Parem eſſe, idẽ eſt,qd' ſufficere alicui operi.
Parc eſſe,idẽ eſt,qd' eſſe cõueniens & decens.
Paria facere eſt,q; alibi omiſſum eſt,cõpẽſare.
Patres(inq̃t Paul9)vſq; ad tritauos ꝓprie dici.
Qui ſup tritauos ſũt,maiores debere appellari.
Minores(dicit Serui9)nuncupari,quoties deficit nomen impoſteris:ſed potius dicendũ eſt eſſe maiores,qui nos præceſſerũt.
Minores vero,qui ſequũtur.
Penu cõtinent,q̃ ad victũ priuatũ pertinent.
Penariũ,eſt loc9 (teſte Varrõe(vbi penu repõit.
Commeat9 d'r,q ad victũ publicũ pertinet.
Pec9 ſignificat omne animal,qd' ſub homine ex pabulo terræ paſcitur.Significat etiam multitudinem pecudũ.
Pergameni ab oppido Aſiæ,qd' eſt Pergamus.
Bergomẽſes,a bergamo galliæ ciſalpinæ oppido
Per,in cõpoſitiõe cũ noĩe poſitiuo iũgitur.
Quã vero,ſuplatiuo:Vt ꝑdoct9,quã doctiſſim9
Perquã vero poſitiuo.vt perquã doct9 homo.
Quã,ꝑ quantũ,ſemp poſitiuo adiũgitur.
Per,aliq̃ in malũ accipit.vt periur9.perfid9.
Aliq̃ accipit quaſi ꝑ medium.vt ꝑſpicuus.
Præ,idem ſignificat:ſed cũ alijs dictionib9 iũgit: quã.per,vt præclar9.prædulcis.prædiues.nõ ꝑ clarus.&c.
Perinde, vult poſt ſe acſi.vel atq;. vt fac perinde acſi tua res eſſet.vel atq; tua res eſſet,
Proinde,idem eſt,qd' ideo,vel ideoq;.
Subinde,accipitur ꝑ inde,ſtatim,vel identidẽ.
Petere,in bonũ & in malũ accipitur.
Poſco,eſt ꝑprie rem debitã & honeſtã peto,
Poſtulo,eſt quodãmodo reqro.vt res poſtulat.
Expoſtulo,eſt cũ q̃rela amici officiũ deſidero.
Flagito,eſt vehementer & importune poſtulo.
Perſequor,in bonã partẽ & in malã accipitur.
Proſequor,abltõ iungit,vt ꝑſequor te oculis.
Peculiũ,eſt q̃qd labore noſtro comparatur.
Peculat9,ẽ furtũ rer̃ & ad rẽ publicã ptinẽtiũ.
Sacrilegiũ,eſt furtũ rerũ ſacrarũ.
Pellex eſt,q̃ cũ eo cui eſt vxor,miſcetur.
Pallaca,eſt cõcubina ei9,q nõ habet vxorem.
Pluit,caret ſuppoſito,& cõſtruitur cũ abltõ.
Ningit.Tonat.Serenat & ſilia vtriũq; reſpuũt.
Plura,pũt eſſe duo.& eſt nomẽ comparatiuum.
Cõplura,duo eſſe nõ pũt,& nõ eſt cõparatiuũ.
Plærique,mõ maximã ptẽ ſignificat:mõ nõnulli.
Porro,licet eiuſdẽ ſignificationis ſit cui9 vero et aũt.hæc ſemp poſtponũtur.illi põt ẽt præponi.
Põdo(teſte Phoca) ſingulari nũero caret. dicimus tĩ duo,tria põdo,nõ bina terna pondo.
Potior cũ hoc noĩe res in plurali,gtõ iũgitur.cũ alijs vero noĩb9 frcq̃ntius abltõ copulatur.
Potus vini,aquæ,lactis.& ſimiliũ recte dicitur.
Potio datur ægrotãti,qd̃ græce pharmacũ d̃r.
Põpa,eſt ſpectaculũ in ꝓſpis rebus & aduerſis.
Spectaculũ vero ẽ,qd̃ ſpectat̃,et ipſa ſpectatio.
Locus etiã vnde ſpectam9,ſpectaculũ d'r.
Proteruus,pcax.& petulãs.aliud alio magis increſcit tã in factis quã in dictis. ſignificantq; quãdã laſciuiã.libidinẽq; & impudentiam.
Præſens,nõ mõ qd' eſt hui9 tpis:ſed alterius. vt Horatius,præſens in tempus omittat.
Præſens quoq;,ſubdit9 & nõ dilatat9 in tẽp9:vñ præſentiſſimũ piculũ.& præſentaneũ remediũ.
Præeſſe, ẽ rei adminiſtrãdæ præpoſitũ eſſe.ab hoc fit præſes.qd' a verbi ſignificatiõe receſſit.
Præſidere,eſt ad opẽ præſtandã præeſſe, a quo fit præſes:ſicut a deſideo deſes,a reſideo reſes.
Præſidiũ,eſt præcipuũ auxilium.
Subſidiũ eſt,qd' in auxiliũ ſuccedit,
Præſtare,præter eã ſignificationẽ,quã præſefert: ſignificat etiã ꝓhibere ne alicui fiat incõmodũ.
Pridie & poſtridie gtõ ſeruiũt & actõ. vt pridie nonarũ decẽbriũ:& pridie nonas decẽbres.
Procul,apd' quoſdã autores actõ ſeruit. vt Curtius,procul vrbem.&c.
Prius vocauit te,ad tempus referri debet.
Prior vocauit te:ad ꝑſonã potius refertur.Eſtq; inter duo,ſicut prim9 inter plura,vt ego prior quãtu veni domũ:& ego prim9 oĩm veni.
Eadẽ ratio ẽ de poſterior, poſteri9:et poſtrem9.
Præmefero,eſt dicto vel facto,qualẽ opinionẽ habeã,quaſi ipſa frõte cõfiteri:in eadẽ ſignificatione ſunt præmeduco. præmegero.
Priſca ſunt,q̃ prioribus ſæculis fuerunt.
Priſtina,q̃ fuerũt prioribus annis.
Probrũ,idem eſt qd' dedecus & ignominia.
Opprobriũ,eſt aliq̃ facto:ſed freq̃nti9 dicto.
Pulſare,eſt graui & vehementi ictu cædere.
Verberare,ẽ cædere inſtrumẽto lõgo et exili.
Præuaricatores ſũt,q̃ cauſam aduerſarijs donãt.
Tergiuerſatores,q̃ i totũ ab excuſatiõe deſiſtũt.

De littera.Q.

QVando & q̃nquidẽ idẽ eſt, qd' quoniã.
Quatenus,idẽ ſignificabat Quintiliani ſæculo. Cicero tĩ quatenus ꝑ inquantũ vtitur.
Queſtus in plurali:ꝑ querella a queror q̃reris.
Quæſt9 etiã in ſingulari,ſignificat lucrũ nũmariũ,deriuaturq; a verbo quæro quæris.
Quidem,vno modo accipitur ad deſtinguendum res,qd' græci nimiũ faciũt.vt alius quidẽ bonus:alius vero non,altero modo per exceptionem illius qd' affirmes.vt Quintilian9.torq̃bis qdẽ filiũ:ſed fatebitur mater.Tertio modo ponit cõpletiue nõ ſequente ei9 aduerſatiua.

Quin modo, ꝑ quietiã, siue atq; etiã accipitur.
Quin ꝑ nõ desiderat subiũctiuũ. vt qn adeas.
Quin ꝑ cur nõ. semp ĩterrogat ꝑ indicatiuũ.
Quid substantiuum est. vt quid negocij est tibi?
Quod adiectiuum. vt qđ negocium est tibi?
Quisq;, cum suplatiuo cõstruitur. vt optimus quisq;.
Cunct9 & oĩs. positiuo iũgit. vt cũcti sapiẽtes. oẽs docti.
At vero omnis comparatiuo additur.
Quæ vero suplatiuo carẽt, etiam cum quisq; iunguntur.
Quotusquisq; semp interrogatiue accipitur.

¶ De littera. R.

Rhegini ex oppido Calabriæ Rhegio dñr.
Rhegiẽses, ex rhegio Galliæ cisalpinæ oppido.
Retulit Pompeius ad senatũ. i. in cõsultationem posuit.
Rrfero tibi bñficium. i. confiteor me accepisse bñficium.
Rixa, vt dixit Vulpianus, potest esse inter duos.
Turba uero in multitudine & cœtu hominum tantum.

De littera. S.

Saluber cibus. saluber aer, est sanitatem conferens.
Sanus homo. sanum caput, est sanitatẽ hñs.
Satiare, ad oẽs sensus ptinet, atq; etiã ad animum.
Saturare, ad vnum gustum ptinet tantum.
Salio, vnde saltus deducitur, est saltum facere.
Salto, vnde saltatio fit, est tripudium facere.
Scilicet, & videlicet idẽ significare vidẽtur, qđ certe. sed ꝑ amaritudinẽ quandam cum derisu mixtam.
Recẽtiores vtuntur expositiue his particulis.
Sciẽs feci. i. cum faciebam sciui me facere. Ignorãs feci. i. cum ignorabam sciui me ignorare. Sciẽter feci. ignoranter feci. i. cum sciẽtia vel cum ignorantia feci.
Secundũ particula, notũ est quid significet. Scđm, præterea accipitur ꝑ iuxta, & post. Scđm, etiam ꝑ eo qđ est ꝑ. vt scđm me iudicatum est. i. ꝑ me sententia est lata.
Senecta & Senectus, vtraq; est senilis ætas.
Iuuẽtus, nõ modo ætas. sed multitudo iuuenũ est.
Sin, ꝑ si, nunq; in prima parte colocatur, sed in secđa, cũ præcessit si. igitur exponẽdum est sin. ꝑ sed si.
Syncer9 (vt dicit Donat9) est sine cæra. vt mel simplex.
Sed potius dicẽdũ est syncer9. i. integer & incorruptus. quasi cum cæra & nulla parte fraudatum. hoc est diminutum.
Situs (dicit Priscianus) est negligẽtia: sed potius est sordes illa & illuuies domus diu non repurgatæ.
Solus & vnus inter oĩa adiectiua, q; nõ sunt suplatiua gtõ. plurali iunguntur. vt solus oĩm, vnus cunctorum.
Stare, est non ire in ijs, q; sunt sine pedibus. vt nauis.
Stant q; recta sunt, qdiu non cadunt. vt stat turris.
Stant qđam, si nõ eunt, cum ire possint. vt equus. homo.
Sedere in hominibus. notum est, quomodo fit.
Sidere, est pessum ire, deorsumq; descẽdere.
Sto, verbum absolutum est. sĩto actiuum. vt Vergilius.
Siste gradum. vtrumq; habet supinum statum.
Stellæ (inquit Macrobius) sunt singulares, vt erraticæ.
Sydera, constant multarum compositione. vt aries.
Astrum, est signum ex stellis coactum, qđ nos dicim9 sydus. q; differẽtia nõ obseruatur semp.
Sup, contiguitatẽ significat. vt sedeo sup lapidẽ.
Supra spacij interpositionẽ. vt nubes pendẽt supra nos.
Suffragia, sunt voces, q; dantur in electione.
Vnde suffragari, ꝑ auxiliari plærũq; inuenitur.

De littera. T.

Tantũ abest, post se habet vt, aut semel, vt Cicero tãtum abest ab officio: vt nihil officio posit magis esse cõtrarium. aut bis vt. Idem, tantum abest, vt aliquam bonam gratiam quæsisse videar. vt multas etiam simultates subeundas intelligam.
Tanti & quãti & ab eis cõposita tãtidẽ & quãtilibet, quãticũq;. totidẽ, pluris. & minoris, iũgũtur his verbis emo. venũdo. veneo. mercor. cõparo. æstimo. taxo. liceor. addico. distraho. metior, cõduco loco, fœnero. paciscor. pango. condẽno. postulo. & similibus verbis.
Tenus, semp postponitur, atq; in singulari cũ ablõ tãtũ. In plurali etiam cum gtõ, vt Verg. crurum tenus a mento palearia pendent.
Thebani a thebis, q; est vrbs in bocotia insignis.
Thebæus a thebe vrbe antiquissima in ægypto.
Timeo te. i. tanq; inimicum metuo te.
Timeo tibi, Metuo tibi, tanq; amico.
Traijcio exercitũ, i. trãs mare. trãs mõtes. trãs flumẽ duco.
Traijcio mare. i. transeo mare.
Triclinĩũ, a toris, mẽsis vel triplicibus appellatũ est. Aula est græce. quam latinæ atrium appellant.
Tollo, aliqñ ꝑ capio. vt tolle librum.
Tollo, aliqñ ꝑ cduco accipi solet. vt subtuli filium.

De littera. V.

Valde, positiuo & verbo iungitur: sed nõ longe, vt valde doctus. valde legit. non longe doctus. longe legit. nec valde ditior. valde ditissimus.
Venio in suspicionẽ, semp accipitur passiue. vt veni in oblionẽ. veni in vituperationẽ etiam passiue.
Veni in opinionẽ, actiue & passiue solet accipi.
Vector, vnũ ex verbalibus in. or. passionem significat. idest cum qui vehitur. aliqñ qui vehit.
Venale, significat rem vẽditioni expositam.
Vendibile: quod cito vendi potest.
Vendico (vt sic dicam) est approprio, & meum esse dico.
Vindico, est vlciscor. aliqñ ab iniuria defendo.
Ventitare, est frequẽter venire ad locum.
Aduẽtare, est ꝓximum esse vt veniat.
Versicoloria dñr, quæ natiuum colorẽ mutant.
Coloria, quæ colorẽ hñt natiuum.
Vicus, vrbis est pars. Vicus paganus muris caret.
Castellum est, qđ muris cinctum est vndiq;.
Oppidum, est omnis vrbs, præter Romam.
Victus appellatiõe, cõtinẽtur homini necessaria ad vitam.
Penus est omne, quo homines vescuntur.
Vltro citroq;, ad dicta & facta referuntur.
Vsurpare, est vti tum dicto tum facto. i. vsum capere.
Vt. pro vtpote, siue quippe sequenti relatiuo. Quintilianus non damno, vt qui dixerim esse in oĩbus vtilitatis aliqd.

¶ Finis.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

¶EIVSDEM ANTONII NEBRISSENSIS.

De nominibus numeralibus.

Nihil est in hac vita mortali magis necessariũ cognitu, & qđ minus a nostri seculi hominibus sciatur, quã tria illa, in quibus sator rerum idemq; mundi arbiter omnia disposuit. Omnia (inquit) in mensura numero & pondere dispossuisti. Omitto nunc pondus & mẽsuram, sine quibus multæ artes, atq; in primis medicamentaria, immo neq; ipsa hominum societas, quã ciuitatem appellamus, cõstare potest: breuis namq; ijs de rebus tradituri sumus certam rationem ætati uostræ (quãtũ ego existimo) incognitam: venio ad numeros in quos pondera ipsa & mensuræ referuntur, quotusquisq; nouit latine numeros suis proprijs vocabulis appellare, postea quam a primis illis infantilibus, etiã notis, discesserunt? Refert Aristoteles in problematis, esse quasdã nationes adeo immanes & barbaras: vt nesciant computare vltra numerum quaternarium, quid si ego monstrauero eos, qui vulgo habentur sapientes, nescire quomodo latine dicant. Tres letras tuyas recebi en vn dia: y cada quatro dias recibo dos, que de alos frayles que andan empareiados de dos en dos cada quatro hueuos. Et hoc intra numeros illos notos, quid si trãgrediamur denarium? quid si centenarium? quid si millenarium: quid si millionem? Sed cum mihi semper fuerit in animo pro virili Hispanis meis opem ferre, in ijs potissimũ, qb9 maiorẽ in modũ op9 est: libuit hoc ĩ loco disponere in prima serie noĩa numeralia: atq; e regione secundo in loco nomina ex nũeralibus diuidua siue distributiua: tertio noĩa ordinalia, quarto aduerbia numeralia. Secutiq; sumus in hac parte, tum vsum doctissimorum: tum rationem: tum etiã proportionem. Posuimus vero numeros explicitos vsq; ad triginta. cæteros vero collegimus in decuplationes tantum. ex quibus & simplis possum9 componere medios, quemadmodum fecimus a viginti in triginta. Prohibuimus autem vicies bis & vicies ter & similia, qđ certos autores secuti in cõmentationibus nostris, dici posse putabam9. propterea quod vicies bis potius quadragies. & vicies ter sexagies designant, & alia adhuc modum. Præterea vltra centum non possumus dicere centies bis. sicut dicimus centum duo, & centeni bini & centesimus secundus: propterea, quod centies bis potius significat ducenties, & centies ter. trecenties, & similiter deinceps. Itaq; rationem secuti potius dicendum esse crediderim centies & bis: centies & ter, aut bis supra centies & ter supra centies. &c.

¶ Aduertẽdum tamẽ antiquiores post centum millia, potius consuesse dicere bis centum millia. ter centum millia. quater centum millia quam ducẽta, trecenta, quadraginta millia. Et pro eo, quod nos dicimus: vn cuento. decies centũ millia. dos cuentos. vicies centum millia. & deinceps eodem modo.

¶ Illud quoq; est animaduertendum, quod interroganti quot pascit seruos, quot possidet agri iugera: respondendum est pro nomina numeralia puta decem. centum. Interroganti vero quot dentes hñt homines, respondendum est per noĩa diuidua siue distributiua: puta cranteres binos. caninos quaternos. primores octonos. molares vicenos. Nam si diceres simpliciter, q̃ homines habent duos, aut quattuor, aut octo, aut viginti dentes. non dixisti quod uolebas. Interroganti vero per quotus. a. um. respondendum est per nomina ordinalia: vt quotus sedet in ecclesia cãtor ab episcopo, respondendum est tertius, aut quartus, aut quotam patrem habẽt clerici ex frugibus, respondendum est decimam. idest vnam aliquam ex decem.

¶ Sunt & aliæ denominatiões a nominibus numeralibus, quæ dicũtur multiplicia, vt duplus, tripus, quadruplus, quincuplus, sexcuplus, septuplus, octuplus, nonuplus, decuplus, quattuordecuplus, quindecuplus, sexdecuplus. centuplus.

¶ Cætera vero multiplicia cum non habeant propria nomina, per quæ possint designari: circũloquimur ea per numeralia & ablatiuum huius nominis tantus. a. um. vt si dixeris, qui surripuerit simplum, luat viginti tanto, aut mille tanto. aut mille quingenta tanto. Et eodem modo de multiplicibus illis, quæ significãt plicaturam. vt duplex, triplex, quadruplex, quincuplex sexcuplex, septẽplex, octuplex. nonuplex, decuplex, vndecuplex, duodecuplex. tredecupluex, quattuordecuplex, quindecuplex, sexdecuplex. centuplex. vt Horatius, contra quẽ duplici panno patientia velat. Triplices quoq; & quincuplices tabellas apud Martialem legimus: & apud Ouidium. Surgit ad hos clypei dominus septemplicis aiax. vbi non possis dicere duplus, triplus quadruplus. quincuplus. sextuplus. Nam quod Persius dixit: rem duplica, feci iã triplex. & Iuuc. qui triplicem vsuram præstare paratus: manifestum est, pro triplo posuisse.

¶ Sunt & alia diuersarum significationum nomina a numeralibus composita & deriuata, quæ vltra certos nũeros nõ p̃cedunt. vt biduo. triduo. quatriduo: sed non dicimus quinquiduo, sexiduo. &c.

¶ Biennio. triennio. quadriennio. quinquennio: sexennio. septennio. decennio. centennio: sed non dicimus. octonnio. nouennio. ducentennio. &c.

¶ Nudius tertiꝰ. nudius quartꝰ. & Plaut. nudius quitus. nudius sextus. & Cicero. nudius tertius decimꝰ. cætera exẽplo carẽt.

¶ Bimus. a. ũ. trimus. a. um. quadrimꝰ. a. um. & denoĩatiua ab illis bimatꝰ. us. trimatꝰ. us. quadrimatꝰ. us. cætera nõ legũtur.

¶ Et aduerbia bifariam, trifariã, quadrifariã. omnifariã. multifariã. plurifariã, sed nõ dicimus quinquefariã. sextifariã. &c.

¶ Sunt & alia nomina numeralia numerorum triplicatiua, quæ non reperiuntur nisi a certis numeris hæc fere. binio. onis. p̃ eo qđ est bis duo bis, hoc est octo. ternio. onis, pro ter, tria ter, hoc est septẽ & viginti, quaternio. onis. p̃ quater quattuor quater, hoc est quattuor & sexaginta. quinio. onis, pro quinquies quinq; quinquies, hoc est centum viginti quinq;. &c. eodẽ modo possent ex proportione formari, sed non legi, nisi hæc superiora. & quod suspicor millionem dictum, quem vulgus Hispane appellat millon, hoc est millies mille millies.

¶ Sunt quoq; alia nomina a diuiduis deriuata, quæ significant illum numerum, ad quem pertinent habere, vt singularius, vel singularis, quod vnum continet. binarius quod duo, ternarius, quod tria, quaternarius, quod quattuor, quinarius quod

quinq;.senarius quod sex.septenarius quod septem.octonarius quod octo. nouenarius quod nouem.denarius quod decem, vndenarius quod vndecim.duodenarius quod duodecim. tredenarius quod tredecim,quaterdenarius quod quattuordecim. quindenarius quod quindecim.vicenarius quod viginti,tricenarius quod triginta.quadragenarius quod quadraginta.quinquagenarius quod quinquaginta.sexagenarius quod sexaginta.septuagenarius qđ septuaginta.octogenarius quod octoginta.nonagenarius quod nonaginta.centenarius quod centum,millenarius quod mille.vt numerus binarius continet duo:sexagenarius senex,qui habet.ideſt vixit annos sexaginta.

¶ *Sunt præterea quædam ab ordinalibus denominata,quæ significant ad illum ordinem pertinere,aut esse ex illo ordine,vt secundanus miles,qui est ex secunda legione.octumanus ex octaua.decumanus ex decima.& decumana porta in castris.& as decumanum apud Lucillum.& decumanum frumentum.quod ex decimis soluitur.*

¶ *Tertiana quoq; febris quæ die tertio cõtingit,& quartana quæ quarto.Et ab his rursus denominatiua,vt tertianarius, quartanarius,& alia eodem modo.*

DE NOMIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Vnus vna vnum.	Singuli.læ.la.	Primus.a.um.	Semel.
Duo duæ duo.	Bini.næ.na.	Secundus.a.dum.	Bis.
Tres & tria.	Terni.næ.na.	Tertius.a.um.	Ter.
Quattuor.	Quaterni.næ.na.	Quartus.ta.tum.	Quater.
Quinq;.	Quini.næ.na.	Quintus.ta.tum.	Quinquies.
Sex.	Seni.næ.na.	Sextus.ta.tum.	Sexies.
Septem.	Septeni.næ.na.	Septimus.a.um.	Septies.
Octo.	Octoni.næ.na.	Octauus.a.um.	Octies.
Nouem.	Noueni.næ.na.	Nonus nona nonum.	Nouies.
Decem.	Deni.næ.na.	Decimus decima decimũ.	Decies.
Vndecim.	Vndeni.næ.vndena.	Vndecimus.a.um.	Vndeci
Duodecim.	Duodeni.næ.na.	Duodecimus.a.um.	Duodecies.
Tredecim.	Tredeni tredenæ tredena.	Tredecimus.a.um.	Tredecies.
Quattuordecim.	Quattuordeni.næ.na.	Quartus decimus.a.um.	Quattuordecies.
Quindecim.	Quindeni.næ.na.	Quintus decimus.	Quindecies.
Sedecim.	Sedeni.næ.na.	Sextus decimus.	Sedecies.
Septindecim.	Septindeni.æ.a.	Septimus decimus.	Septindecies
Decem & octo.	Octoni & deni.	Octauus decimus.	Octies & decies.
Duodeuiginti.	Duodeuiceni.	Duodeuicesimus.	Duodeuicies.
Decem & nouem.	Noueni & deni.	Nonus decimus.	Nouies & decies.
Vndeuiginti.	Vndeuiceni.næ.na.	Vndeuicesimus	Vndeuicies.
Viginti.	Viceni.næ.na.	Vicesimus.	Vicies.
Viginti vnus,vel	Viceni singuli.	Vicesimus primus.	Vicies semel.
Vuus & viginti.	Singuli & viceni.	Primus & vicesimus.	Semel & vicies.
Viginti duo.	Viceni bini.næ.na.	Vicesimus secundus.	Vicies bis non dicitur.
Duo & viginti.	Bini & viceni.	Secundus & vicesimus.	Bis & vicies dicitur.
Viginti tres.	Viceni terni vel	Vicesimus tertius.	Vicies ter non dicitur
Tres & viginti.	Terni & viceni.	Tertius & vicesimus.	Ter & vicies dicitur
Viginti quattuor.	Viceni quaterni vel	Vicesimus quartus.	Vicies quater non dicitur.
Quattuor & viginti.	Quaterni & viceni.	Quartus & vicesimus.	Quater & vicies dicitur.
Viginti quinq;.	Viceni quini vel	Vicesimus quintus.	Vicies quinquies nõ dicitur.
Quinq; & viginti.	Quini & viceni.	Quintus & vicesimus.	Quinquies & vicies dicitur.
Viginti sex.	Viceni seni vel	Vicesimus sextus.	Vicies sexies non dicitur.
Sex & viginti.	Seni & viceni.	Sextus & vicesimus.	Sexies & vicies dicitur.
Viginti septem.	Viceni septeni vel	Vicesimus septimus.	Vicies septies non dicitur.
Septem & viginti.	Septeni & viceni.	Septimus & vicesimus.	septies & vicies dicitur.
Viginti octo.	Viceni octoni vel	Vicesimus octauus.	Vicies & octies non dicitur.
Octo & viginti.	Octoni & viceni vel	Octauus & vicesimus.	Octies & vicies dicitur.
Duo de trinta.	Duodetriceni.	Duodetricesimus.	Duodetricies dicitur.
Viginti nouem.	Viceni noueni vel	Vicesimus nonus.	Vicies nouies non dicitur.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Nouem & viginti.	Vndetriceni.	Nonus & viceſimus	Nouies & vicies dicitur.
Vndetrigínta	Triceni.næ na.	Vndetriceſimus.	Vndetricies dicitur
Triginta.&c.ſimiliter	Quadrageni.nę.na.	Triceſimus.	Tricies.
Quadraginta	Quinquageni.næ.na.	Quadrageſimus.	Quadragies.
Quinquaginta	Sexageni.nę na.	Quinquageſimus.	Quinquagies.
Sexaignta.	Septuageni.næ.na,	Sexageſimus.	Sexagies.
Septuagínta	Octogeni. næ.na.	Septuageſimus.	Septuagies
Octoginta.	Nonageni.næ.na.	Octogeſimus.	Octogies.
Nonaginta.	Centeni.næ.na.	Nonageſimus.	Nonagies
Centum.	Centeni ſinguli.	Centeſimus.a.um.	Centies.
Centum vnus.	Singuli ſupra centenos.	Centeſimus primus	Centies & ſemel.
Vnus ſupra centū	Centeni bini.	Primus ſupra centeſimū.	Semel & centies
Centum duo.	Bini ſupra cẽtenos	Centeſimus ſecundus	Centies & bis.
Duo ſupra centū.	Centeni terni.	Secūdus ſupra cẽteſimū.	Bis & centies
Centum tria.	Terni ſupra centenos.	Centeſimus tertius.	Centies & ter.
Tria ſupra centum.&c.	Ducẽteni vel duceni.	Tertius ſupra centeſimū.	Ter & centies.
Ducenti.tę.ta.vel	Bis centeni.	Duceteſimꝰ. vel	Ducentiesvel
Bis centum.	Trecenteni vel treceni.	Bis centeſimus	Bis centies
Trecẽti.tę.ta.vel	Tercenteni.	Trecenteſimus.vel	Trecenties vel
Tercentum.	Quadringẽteni vel.geni.	Tercenteſimus.	Tercenties
Quadringenti.tę.ta.vel	Quatercenteni.	Quadringẽteſimus vel	Quadringẽties vel
Quater centum.	Quingenteni velqngeni.	Quatercenteſimus.	Quatercenties.
Quingẽti.tę.ta.vl'	Quinquíes centeni.	Quingenteſimus vel	Quingenties vel
Quinquies centū	Sexcenteni vel ſexceni.	Quinquies centeſimus.	Quinquies cẽties.
Sexcenti.tę.ta. vel	Sexies centeni.	Sexcenteſimns vel	Sexcenties vel
Sexies centum.	Septingenteni vel .geni.	Sexies centeſimus.	Sexcies centies.
Septingẽti.tę ta.vl'	Septies centeni.	Septingenteſimus vel	Septingenties vel
Septies centum.	Octingenteni vel.geni.	Septies centeſimus.	Septies centies.
Octingẽti.tę.ta.vl'	Octies centeni.	Octingenteſimus vel	Octingenties vel
Octies centum.	Nongenteni vel nongeni.	Octies centeſimus.	Octies centies.
Nongenti.tę.ta.vl'	Nouies centeni.	Nongenteſimus vel	Nongentiesvel.
Nouies centum.	Milleni.næ.na.vel	Nouies centeſimus.	Nouies centies.
Mille adiectiuū.vl'	Singuli milleni.	Milleſimus.	Millies.
Vnum mille.	Singuli milleni.	Milleſimus.	Mllies.
Duo mille.vel	Bini milleni, vel	Bis milleſimus.	Bis millies.
Duo milia.	Bis milleni.	Bis milleſimus.	Bis millies
Tria mille vel	Ter milleni.vel	Ter milleſimus.	Ter millies.
Tria milia.&c.	Terni milleni.	Ter milleſimus.	Ter millies.
Decem mille.vel	Deni milleni	Decies milleſimus.	Decies millies.
Decem milia.	Decies milleni.	Decies milleſimus.	Decies millies.
Viginti mille. vel	Viceni milleni.	Vicies milleſimus.	Vicies millies.
Viginti milia.	Vicies milleni.	Vicies milleſimus.	Vicies millies.
Triginta mille.vel	Triceni milleni.	Tricies milleſimus	Tricies millies.
Triginta milia.	Tricies milleni.	Tricies milleſimus.	Tricies millies.
Quadraginta mille. vel	Quadrageni milleni.	Quadragies milleſimus.	Quadragies millies.
Quadraginta milia.	Quadragies milleni.	Quadragies milleſimus.	Quadragies millies.
Quinquaginta mille.vel	Quinquageni milleni.	Quinquagies milleſimus	Quinquagies millies.
Quinquaginta milia.	Quinquagies milleni.	Quinquagies milleſimus.	Quinquagies millies.
Sexaginta mille.vel	Sexageni milleni.	Sexagies milleſimus.	Sexagies millies.
Sexaginta milia.	Sexagies milleni.	Sexagies milleſimus.	Sexagies millies.
Septuaginta mille. vel	Septuageni milleni.	Septuagies milleſimus.	Septuagies millies.
Septuaginta milia.	Septuagies milleni.	Septuagies milleſimus.	Septuagies millies.
Octoginta mille.vel	Octogeni milleni.	Octogies milleſimus.	Octogies millies.
Octoginta milia.	Octogies milleni.	Octogies milleſimus.	Octogies millies.
Nonaginta mille. vel	Nonageni milleni.	Nonagies milleſimus.	Nonagies millies.
Nonaginta milia.	Nonagies milleni.	Nonagies milleſimus.	Nonagies millies.
Centum mille vel millia.	Centeni Vel.es.milleni.	Centies milleſimus.	Centies millies.

DE PVNCTIS CLAVSVLARVM.

QVemadmodum in sermonis ductu necesse est fieri quasdam silentiũ distinctiones: tum vt auditor intelligat clausularum diuersitatem: tum etiam vt is qui loquitur captato spiritu maiori acrimonia pronunctiet: idem quoq; faciamus oportet in scripto: vt per quædam signa confusionem illam distinguamus. Estq; illud in primis animaduertendũ duas tantum esse notas: quibus eruditi omnem contextus ambiguitatem illam distinguunt: dicente Hieronymo in prologo Esaiæ: sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri: vt p colla scribantur & commata. Nam qui, quas appellant periodos, uirgulas & parentheses addiderunt: nullos habent autores: cum econtrario sacræ scripturæ libri colo & commate cõtenti sint. Est igitur comma: quod per duo puncta designatur: quoties orationis tractus eo peruenit, vbi oratio cũ verbo aut aliquo vim verbi obtinente finitur: sed tamen aliam quandam orationem sibi adiungi desiderat, vt conuertente domino captiuitatem syon: vel cum conuerteret dominus captiuitatem syon. Comma autem dicit a copto verbo Græco quod est incido. vnde latine potest appellari incisio: quoniam suo loco inciditur oratio. Colum cujus nota punctus est: ponitur vbi clausula finitur, atq; quiescit: vt cum conuerteret dominus captiuitatem syon: facti sumus sicut consolati. Sunt quædam loca in quibus nescias an oratio quæ sequitur: ex superiori dependeat. vt Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. hoc loco comma colum potuit esse. Colũ quoq; ponimus inter singulas partes orationis: quæ per articulum aut dissolutum sine coniunctione annectuntur, vt Grammaticus. Rhetor. Geometres. pictor. Aliptes. Non tamẽ dissimulauerim opportunam esse notam interrogationis in fine clausularum, quas interrogatiue aut interrogatione admiratiue proferimus. vt hic pietatis honos: sic nos in sceptra reponis? Prætermittere vero nullo modo possum: quod video Quintiliano exactissimo harũ rerum iudici placuisse: vt quoties dictio esset ambigua vel significatione, vel declinatione, vel mutatione in aliam partem orationis: ambiguitas illa super impositio apice tolleretur. esto exempli gratia. occidit si habet apicem in prima syllaba: significat in ea esse accentum prædominantem: sequentemq; esse breuem: proferriq; accẽtu graui: valetq; tunc occido. i pereo. quod si super secundam ponatur apex: significat syllabam illam esse longam, in eaq; profern accentum prædominantem. vt occído, valetq; pro eo, quod interficio.

DE ORDINE PARTIVM ORATIONIS.

QVM ESSEM COTIDIANO PROPE CONVICIO REQVIsitus, tum ab amicis: tum etiam ab alienoribus, vt scriberem aliquid de constructione quam ipsi appellant, ego vero ordinem potius partium orationis dixerim, non potui negocium recusare, quod tantopere efflagitabatur. Oratio vero a Grammaticis non ea lege ordinatur qua iuniores putant. vt nominatiuꝰ semper p̃cedat & verbum sequatur, &c. Sed ita ordinanda est, vt (quod est inuolutum) explicetur, ita vt ex dispositiõe partium, sensus lectionis possit percipi, & an ex orationis serie aliqua dictio sit ociosa & ab oratione soluta. Non tamen fuisse illum ordinem apud antiquos, quem isti nunc desiderant. licet videre apud autores, qui plærumq; descendunt ad ordinem lectionis. vt Donatus in Barbarismo cum de Syncheſi, Hiperbaton specie differeret, citans illud Vergilij in primo æneidos. tris Notus abreptas in saxa latentia torquet. Saxa vocant itali medijs quæ in fluctibus aras. Ordo (inquit) est. Tris naues abreptas notus torquet in saxa. quæ saxa in medijs fluctibus latentia, itali vocant aras. En tibi accusatiuum præpositũ, non modo verbo sed etiam verbi suppositio, & in medijs fluctibus, hoc est, ablatiuum cum præpositione præpositum participio, & in hunc modum alia. Sed vt his morem geramus, hunc ordinem sequi poterunt.

Igitur posita ante oculos clausula, principio verbum contemplabimur. deinde verbi suppositum, consequenter casus, cum quibus verbum construitur. Ordinamus vero sic. Si fuerit vocatiuus, ab eo faciemus initium. Quod si non fuerit, á nominatiuo incipiemus. Deinde verbum sequitur, cui adiungitur aduerbium. nam aduerbium quod verbum determinat, aut participium, aut nomen, continuo post illas particulas poni debet, quemadmodum præpositio ante suum casualem, & coniunctio ante illud, quod superioribus adnectit. Quod si duo verba aut plura fuerint in eadem clausula, á principali verbo, hoc est, quod facit orationem quiescere, incipiendum erit. vt liber quem emisti, erat meus. verbum principale est erat. Tunc apponemus datiuum aut accusatiuum, vt commodius erit, tandem casum, qui præpositionibus adiungitur, siue effectiuum ponemus. Adiectiuum quoq; post substantiuum, & relatiuum post antecedentem, & genitiuum, post dictionem á qua regitur, ordinabimus. Præponuntur quoq; particulæ interrogatiuæ, vt quis. nuquid. & negatiuæ. vt nemo, & vocatiuæ, vt, o. heus, & exhortatiuæ & optatiuæ.

RELECTIO DE DE ACCENTV.

AELII ANTONII NEBRISSENSIS GRAMMATICI ET

Rhetoris relectio noua de accentu latino aut latinitate donato, quã habuit Salmanticæ, iij. Idus Iunias. Anno. M.D.XIII.

ET SI OMNES DISCIPLINAE QVAE ACTIONE aliqua ſiue contemplatione terminantur: maxima ex parte circa res difficiles; ambiguas; incertaſq; verſentur: tamẽ propenſiori quodammodo id cotidie in re litteraria experimur. Atq; vt omittamus illa; quæ ſunt nobis inſpirata diuinitus: quibus nihil certius eſſe poteſt: quid eſt; quod humana diligentia poſſit aſſequi: niſi hallucinans; & quaſi per noctis vmbras aliquid explorans: Iam illa, quæ primum certitudinis gradum obtinere dicitur metheſeos doctrina: tantis hodie tenebris inuoluta eſt: vt pauca illius veſtigia extent. Nam de phyſicis quota pars rerum eſt inuenta; quas natura in ſinu maieſtatis ſuæ repoſuit? Excutiamus nunc artes illas, quarum finis eſt actio, atq; ciuilem imprimis; quæ intra ſe oĩa illa complectitur, quibus humana ſocietas conſtat. Accipe; quid de illa philoſophorum maximus dicat. Iuſta (inquit) & honeſta de quibus ciuilis conſiderat; tantam varietatem & diſcrepãtiam in ſe habent: vt lege dumtaxat; & conſuetudine; non autem natura conſtare videantur. Medicina quoq; ſiue ſit illa methodicá; ſiue clinica; ſiue empirica; nihil eſt incertius, cum pro loci, pro temporis, pro ætatis; pro medicamentorum ratione labet; atq; ſubinde nouitatibus vita mutetur. Nolo nunc cõmemorare aliarũ artium inconſtantiã; venio ad grammaticẽ; cui ratio dicendi coniuncta eſt: quæ cũ ſit ex diuerſorũ temporũ autoribus; aut ex contemporaneis diſcrepantibus collecta, nihil ꝓpemodũ certi ac definiti de ea tradi poteſt. Quare illud vnicum tantę ambiguitatis remediũ eſt nobis reliquũ; vt optimi cuiuſq; autoritati innitamur. Qui ſint autẽ optimi; aut qui alijs ꝓſtantes: aliubi eſt a nobis copioſius diſputatum. Sed cũ ſint alia cõplura, quę longa deſuetudine interciderunt: illud imprimis eſt; q; in ꝓferendis verborũ ſyllabis a plærisq; omnibus peccatur; tũ in extenſionis quantitate: tũ in acumine & grauitate. Nam cũ inter alias ſyllabæ accidentias duæ potiſſimũ ſint neceſſariæ: extenſionis quantitas; & ſublatio; atq; deꝓſſio; nemo eſt hodie; qui ſyllabas ſua temporis duratione proferat: hoc eſt, breuẽ vno tempore; longam duobus: etiã ſi artis ꝓcepta calleat; quę de hac ratione traduntur. Quid? quod neq; ſatis cõpertum eſt a grãmaticis de quibuſdã longæ ne; an breues ſint. Nam quis hodie ſcit; qua tẽporis duratione ꝓferatur inclytus: qua inſanus in prima ſyllaba? Quia ſi dicis; q; breui; quia pernaturam ſemper breuiatur; etiam ſi poſitione ſit longa; quo modo nunq; in carmine reperiẽ breuis: niſi cum vocalis ſequitur. vt inanis; iners? Aut ſi longa eſt natura ſequenti conſonante; quo modo Cicero de orato. ad Brutũ dicit q; inclytus breuiat & inſanus producit? Verba illius ſunt. Inclytus dicimus breui prima; inſanus producta; inſipiẽs; inhumanus breui: infœlix longa. Itaq; iam ſyllabarum quantitas ad nullos alios vſus eſt neceſſaria; q; ad examinanda carmina & accentus rationẽ, ad extenſionẽ contractionẽq; nihil prorſus: cũ indifferenter longis pro breuibus, & breuibus pro longis vtamur. Sed cũ in arte mea de accentu latino regulas proponerẽ; cur cũ longe lateq; paterent, in anguſtias quaſdã coarctaui? Aut quid mihi venit in mentẽ, vt cũ Quintilianus libro primo inſtitutionũ oratoriarũ latini accentus regulas ſimpliciter & ſine vlla exceptione traderet, ego illas in arctũ quendam locũ augens artis difficultatem contraxerim? hoc eſt in nigrũ candida vertere, in tenebras ſplendore conſpicua. Apud nos, inquit ille. accentus latini ratio breuiſſima eſt. Namq; in omni voce acuta intra numerũ trium ſyllabarum continetur, ſiue hæ ſint in verbo ſolæ, ſiue vltimæ; & in his aut proxima extremæ: aut a fine tertia. Trium porro de quibus loquimur media longa aut acuta erit, aut flexa, eodẽ loco breuis vtiq; tertiã acuet. Eſt autẽ in omni voce vtiq; acuta, ſed nunq; plus vna. neq; vnq; vltima, ideo q; in diſſyllabis prior acuta. Præterea nunq; in eadẽ flexa & acuta: quia eadẽ flexa ex acuta, vtiq; neutra claudet vocẽ latinã. Ea vero, quæ ſunt ſyllabæ vnius: erunt acuta aut flexa: ne ſit aliqua vox ſine acuta. Quid apertius dici potuit: aut quid ſimpliciu s? Atq; vt eandem ꝓceptionem nobis inculcaret: idem ſæpe: ſed alijs verbis repetit. Eſt; inquit in omni voce acuta ſyllaba, neq; vnq; vltima, ideoq; indiſſyllabis prior. Et ſubdit: q; neq; flexa, neq; acuta claudet vocem latinam, quia (vt dixit) accentus acutus in penultima aut in antepenultima; circũflexus in vltima aut in proxima a fine ſemper collocari debet. Idẽ quoq; autor libro eiuſdem operis duode-

cimo vbi oratorem officio instruit:moribusq; informat.accentus (inquit)cum rigore quodã:tamen similitudine ipsa minus suaues habem⁹:quod vltima syllaba,neq; acuta vnq; excitatur, nec flexa circũducitur:sed in grauẽ,vel in duas graues cadit semp. Vides,quẽadmodũ perabnegationẽ vtrobiq; interponit decretum irritans:cum dicit neq; vnq; vltima:& vtiq; neutra claudit vocem latinã,sed in grauem vel in duas graues cadit semper: Quã generalitatem nullis coarctat limitibus;nulla exceptione cõtrahit;nullis præscribit finibus. Quid igitur sibi voluit,quod in calce nostrarũ introductionũ diximus;accentus latini regulas tot modis fallere? Ac primo quidẽ distinctiõe;hoc est differẽtię causa.Secundo abscisione. Tertio attractione.Quarto interrogatione.Nã de synepia,hoc est de cõsequentia & de idiomate;postea disseremus. Ego tibi ô amice(vt ingenue verũ fatear)quo tẽpore rudimẽta illa in vulgus ędidi;nõ putarã tãto cõsensu oẽs Hispanos meos in sententiã meã ituros. Itaq; nõ fuerã ausus immutare quicq; ex ijs voculationibus; quæ illorum auribus iampridẽ insiderant:cũ pręsertim essent autores,quibus possent errata sua defendere.Nã quis mihi crederet:si iã inde à principio dedissem pręceptũ,quod incrementis verborum proferendũ esset Amauerimus amauerîtis.Docuerîmus docuerîtis,& similiter cadentia; accẽtu in penultima circũflexo. Atqui iã nemo est,vel mediocriter doctus; qui sic non proferat: tantũ potuit efficere iuncta cum ratione autoritas,Quod spero etiã futurũ in ijs vocibus;de quibus in p̃sentiarum disputaturi sumus.Fallunt in quã regulę superiores;& primo quidẽ distinctiõe; hoc est differẽtię causa.Idq; quosdã putasse debere fieri,Quintilianus refert.Cęterũ iã scio(inqt) eruditos quosdã & nõnullos etiã grãmaticos sic docere,ac loqui:vt ꝓpter quædã vocum discrimina uerbum interim acuto sono finiãt;vt in illis.Quę circum littora circũm piscosos scopulos, ne si grauem posuerint secundã:circus dici videatur;nõ circuitus.Quod nullo modo posse dici Quintilianus statim ostẽdit dicẽs.Mihi videtur cõdicionem mutare;quod in his locis verba cõiungimus.Nã cum dico circũ littora;tanq; vnũ dico dissimulata distintiõe, itaq; tanq; in vna voce vna est acuta:qđ idem accidit in illo,Troiæ qui primꝰ ab oris.Hęc Quintilianus.& subdit.separata vero hęc a p̃cepto nostro nõ recedẽt;quod proinde est;ac si dicat.p̃positiones suo casui præpositas cum illo coalescere;cõmunemq; accẽtum habere,quãdoquidem vna vox vtraq; particula censetur:ita tñ vt præpositionis syllabæ oẽs grauẽtur;& accẽtus accõmodetur dictioni;cui prępositio illa deseruit.Quod si præpositio separetur;quod potest fieri,cum contra naturã suã postponitur;vt cum Vergilius dixit;transtra per & remos,& alio in loco.Errabãt acti fatis maria oĩa circum,aut per se præpositio sine suo casu ꝓfertur, vt cum dico, circum præpositio iungitur accusatiuo;palã vero ablatiuo:tunc Quintilianus dicit;q; tales voces a pręcepto suo non recedẽt: hoc est;q; sequentẽ regulas accentus latini perinde; ac si essent per se dictiões.Quod vero Quintilianus ait;dictionem illã siue differentiæ causam in aduerbijs tãtum vindicasse quosdam,id sibi nõ placere ostẽdit;cũ regulas proponẽs nihil excipit.Sed neq; legi quẽq;;cuius autoritas admitti debeat:qui hoc scripserit,Neq; audiui quẽquã virum doctum; qui huiusmodi loquẽdi ratione sit vsus.Quod si quis mihi Priscianũ obiecerit;qui nõnihil huic præceptioni obstat: vt me aliq; tantis quæstionibus explicẽ:principio nõ admittã libellum:qui sub illius noĩe inscriptus de accẽtu vulgo circũfertur,idq; doctissimorum cõsensu atq; cõpluribus argumentis facile cõprobatur. Nam q̃ de aduerbijs libro quinto decimo atq; de alijs partibus orationis alijs in locis scripsit;nõ sunt multi facienda: cum habeam autores optimos, quorum testimonia possim illi opponere. Seruius in illud ex æneidis Vergilianę libro.vi.illius ergo venimus.Ergô(inquit)cõiunctio fuit; sed per accentus mutationem in aduerbium transit;& est sola particula;quæ habet in fine accẽtum circũflexum.Quod si sola;igitur alias aduerbium loci & temporis nõn circunflectitur;id qđ Priscianus putat. Idem quoq; præcipit; cõposita ab inde tertiã a fine debere acui:vt deinde exinde.proinde.perinde:& a quando.vt aliquando.nequando.si quando.Quã pungendi rationem Aldus Manutius sequit̃.De quo quid nos sentiam⁹ postea dicemus. Idẽ adhuc Priscianꝰ asserit ab horsum cõposita.vt dextrorsum sinistrorsum,deorsum;seorsũ,& ab hęc particula versus cũ postposita cõponitur: vt Italiám versus.Siciliám versus;eandẽ quoq; tertiã à fine acuere: non ob aliã rationem;nisi vt sub vno accentu prolata demonstrentur esse composita.Nõ tamen in eadem perstat sententia:sed affert adhuc aliám causam minus aptam; quam sibi magis placere dicit;particulas videlicet illas horsum & versum habere vim quandã inclinandi ad se noĩa supra posita;quẽadmodũ & illa.q;.ne.ve.quas vocant inclinatiuas ex eadem ratione;dequibus mox.Eandẽ cõpositionis causam esse dicũt;cur illa mutẽnt accentũ ex penultima in tertiã a fine

deinceps,de répente,de imprǒuiſo,& â ꝓpter cõpoſita,vt eáꝓpter,quáꝓpter,& à lõge,vt dé longe,álonge & a circum;vt circũmcirca,ídcírco,& cõplura alia ad hunc modum. vt dũmtaxat, ex ãduerſum,quæ oñia & Quintilianus & doctorũ vſus excludit. Aiunt ꝓterea differẽtię cauſa accentu acuto in vltíma proferenda eſſe illa profectó, porró,immó, ne videantur coincidere cum datiuis quorundam nominum. Cur non & aduerbiailla,quæ ipſa datiui terminatione ſimilia ſunt quibuſdã nominibus adiectiuis,vt falſó,certó,manifeſto,conſultó,crebró,auſpicató,augurató,ſeduló,precarió,meritó,raró,modó,citó? Ad quod iſti reſpondent,id non debere fieri niſi in illis tantum;vbi autores differentiam facere voluẽrunt. Sed qui tãdem obſecro ſunt iſti autores? vbi latent? vnde ſunt petendi? Nonne cõmodius multoq; ſimplicius eſt Quintiliani ꝓceptum; qui nihil tale nos curare præcipit;ſed tantum vt accentus latini regulas teneamus? Quod ſi (vt ille ait) cõſuetudo vicerit;vetus lex ſermõis abolebitur,totumq; hoc negociũ, quod grãmaticen appellamus,nomen eſt inane. Sit apud græcos accẽtus ratio difficilior,ſit apud nos q; breuiſſima; habeant accentus magis varios;quia plures habent dialectos;hoc eſt loquendi genera;ſit nobis vnum atq; ſimplex dicendi genus;ſint illis quãtumcunq; volent accẽtus ſuaues, atq; ipſa varietate dulces,dum nobis relinquãt grauitatem atq; cõſtantiã;qui Muſas colimus ſeueriores. Maneat igitur nobis in hac parte fixũ indubitatumq; ꝓceptũ;ſiue fiat cõpoſitio ex diuerſis particulis,ſiue ínuicem apponãtur;ſemp obſeruãdos eſſe tenores propoſitis de latino ſermone regulis;hoc eſt; nunq; in fine acuendam aut circũflectendã eſſe ſyllabã;niſi in ijs;quę ſunt ſyllabæ vnius. Neq; dicẽdũ cũ imperita multitudine plané,ſané,vná,poné,ſermé,ergó,aliás,vltima cuta aut circũflexa; ſed ecõtrario priorí acuta aut circunflexa,ſequenti vero deiecta. Quod ſi penultíma per naturã fuerit longa,in eadẽ accẽtum debere collocari. Neq; cum vulgo proferas prima acuta ádprime ſiue apprimę;ſed media adprime ſiue apprime:quia eadem eſt lõga. Non enímuero ſiue átuero ante penultima acuta;ſed penultíma enimuéro atuéro. Quod ſi fuerit breuis, in tertiã à fine eſſe trãſferẽdum,ſi dictio ſit cõpoſita,vt in illis ádmodũ, quẽádmodum,propémodum, póſtmodum, póſtmodo,quodámmodo,huiúſmodi,iſtiuſmodi. Si vero cõpoſitiõe nõ coaleſcãt:ſuo quęq; accẽtu erunt ꝓferenda:vt ſi tribus particulis ſolutis dico quẽ ad modum. Idem quoq; dicẽdum de illis multómagis ſiue múlto mágis quãtómagis ſiue quãto magis,multóminus,ſiue múlto mín⁹,paulóminus ſiue páulo mín⁹,nihilómagis ſiue níhilo mágis:nihilóminus ſiue níhilo mín⁹. Alióqui ſi cõponat̃,accẽtu in penultima:ſi vero nõ cõponat̃:ſua quęq; particula ſuũ accẽtũ habebit. Ex hac ratione tenus prępoſitio (cũ poſtponat̃ ſemper contra naturã prępoſitionis) ſi cõponitur,remittit accẽtum ad ſyllabã præcedentem,vt hactenus;quátenus. Si vero non cõponitur:ſuum per ſe accẽtum retinebit,vt crurum ténus,capulo ténus,pube ténus. Illa tamen quæ corrupta in cõpoſitionem veniunt;ſiue ita coeunt;vt nõ poſſint ſeparari:ſi penultimã habent breuem;regulã accentus generalem ſequuntur;vt aliubi,ſícubi,ínibi,identidẽ,índidem,intereáloci,óbiter. & huiuſmodi. Secundo,inq; accentus latini regula fallit in dictionibus abſciſſis,quia in eadem ſyllaba retinẽt accentum;in qua fuerat ante abſciſſionem:quẽadmodum in noĩbus propríjs ſecundæ declinationis in,ius,ſyllabas deſinẽtibus;quę,us,mutata in,e,apud antiquiſſimos formabãt vocãdi caſum vt hic Vergilius ô Vergilie,hic Ouidius ô Ouidie,hic Mercuri⁹ ô Mercurie ante penultima acuta;propterea quod penultima breuis eſt. Deinde,us,finali abſciſſa ſequens at q; proinde ſæculũ eruditius ꝓtulit ô Verg'ili,ô Ouídi,Mercúri,accentu acuto in eadẽ ſyllaba,hoc eſt in penultíma quãq; ſit breuis,qđ eſt contra latini ſermonis regulã. Quis hoc dicit? Priſcianus opinor in ſcõdo de octo partibus orationis volumine:cũ de vocatiuo ſingulari declinationis ſecũdę agit. Atqui P. Nigidius Figulus apud Gelliũ in libro noctiũ atticarũ duodecimo aliter ſentit, reijciẽdum eſſe videlicet in tertiã à fine;quoniã penultima ſit breuis. Nigidij verba referente Gellio ex grãmatico eorum cõmentariorum libro quarto & viceſimo ſunt huiuſmodi. Voculatio (inquit) qui poterit ſeruari,ſi nõ ſcimus in noĩbus vt Valeri vtrum interrogãdi an vocãdi ſint caſus? Nã interrogãdi ſecunda ſyllaba ſuperiori tono eſt,quã prima;deinde nouiſſima deijcitur. At in caſu vocandi ſuperiori tono eſt prima;deinde gradatim deſcendit. ſic quidẽ Nigidius ꝓcipit. Sed quis nũc (inq;) Valeriũ appellãs in caſu vocãdi (ſecũdum ꝓceptum Nigidij) acuerit primã;nõ multum aberit quin rideatur. Hęc Gellius. Voculationẽ appellat Nigidius,quẽ nos accẽtum. Caſum interrogãdi;quem nos genitiuũ,quia per illũ interrogamus cuius eſt aliqua res. Caſum vocãdi;quẽ nos vocatiuũ. Sed cur in vocatiuo Nigidius acuit tertiã a fine,& in genitiuo penultimã? illa nimirũ ratio eſt;qđ vocatiuus,i,ſimplici, genitiuus,ij,duplici ſcribitur,q; prolatæ coaleſcunt in ſynereſim;retinẽt

tamen propemodũ vim ſuam.Sed dic mihi rogo te,vtri magis credendum eſſe cenſes,Priſciano homini nouicio atq; omniũ reprehenſioni obnoxio, an Negidio oim iudicio viro eruditiſſimo? Nemo eſt hodie vel mediocriter in re litteraria doctus,qui nõ in Priſciano aliqd deſideret,aliqd detrahat,aliquid ſcriptũ negligẽtius exiſtet.Idq; iã vulgo perſuaſum eſt,vt illius autoritas nõ ad mittatur,niſi in ijs tm̃,quę aliorum teſtimonio cõprobatur, aut que aliorũ ſententię duntaxat nõ aduerſent̃.At de Nigidio Figulo audi quid Gelli⁹ in libri vndeviceſimi calce ſcribat.Aetas(inqt) Marci Ciceronis &.C.Cęſaris prędtãtes facundia viros paucos habuit;doctrinarum autẽ multi formium variarumq; artium quibus humanitas erudita eſt,culmina habuit Marcũ Varronẽ.& Publium Nigidium,& q̃ ſequuntur.Sed obijciet mihi quiſpiã rurſus;cur igitur cõtra Nigidium pręceptionẽ dediſti,quod abſciſſione accẽtus latini regula fallit? Nimirum,quia illud vulgo proponebatur;ſed quid ego de ea re ſentirẽ in comẽtationibus,in quibus cum eruditioribus loquor, manifeſte oſtendi.Quãq;.P.Nigidius (inquã) vir ſui ſæculi,præter vnum Ciceronem omnium eruditiſſimus,putauerit in caſu vocandi huius nominis Valerius,primã accẽtu acuto eſſe proferẽdam.Quod,& ſi Gellius ſcribit nõ defuiſſe qui irriderent,ego tantũ Nigidio tribuo,vt cum eo libentius velim errare,q̃ cum omnibus neotericis litteratoribus verũ dicere.Scribit p̃terea Priſcianus libro quinto,q̃ nomina in.as,deſinẽtia(ſi ſunt latina & patria) debẽt in fine circunflecti,vt arpinâs,ſuffenâs,capenâs,affertq; eius rei cauſam,quia per ſyncopam proferũtur,antiquiſſimi enim hic & hæc arpinatis & hoc arpinate ꝓferebant.Idẽ quoq; de ꝓnominibus illis noſtrâs & veſtrâs vult intelligi.Quintilianus certe nihil tale p̃cepit,neq;(quod ego legerim)quiſquã hoc ſcripſit; cuius modo autoritas ſit recipienda.Nã quod Probus grãmaticus in illud Vergil. ex tertio æñ. humo fumat neptunia troia,ſcribit exponendũ eſſe fumat pro fumauit;atq; idcirco fumat vltimã debere circunflectere;merito a Seruio in eodẽ loco exploditur,neq; vllo modo eſt admittendum.Sed neq; illa,quæ ſunt à dico dicis,duco ducis,& facio facis cõpoſita,quæ abijciunt.e.litterã finalem in ſecunda perſona ſingularis p̃ſentis imperatiui modi,alio modo ſunt ꝓferẽda,quã ſecũdum regl'as accẽtus latini.Sicut neq; aduerbia illa iſthuc,illhuc,iſthic,illhic,& ſimilia neq; obſtat, q̃ ſunt abſciſſa ab eo,quod eſt iſthuce.illhuce.Iam dónec,ſiue ex eo quod eſt abſciſſum ab eo,qđ donicum,ſiue ex regula de accentu latino tradita primã circunflectit. Tertio inquam accentus latini regula fallit attractiõe,ſiue ex natura(vt aiũt)quarundã inclinatiõe particularũ,quas dicũt habere vim attrahẽdi,ſiue inclinandi ad ſe vltimam ſyllabam dictionis præcedentis.Greci tamẽ aliter dicunt appellari apud ſe quaſdã particulas incliticas,hoceſt inclinatiuas,nõ quod ad ſe inclinent vltimas dictionũ præcedentium ſyllabas.ſed q̃ ad illas ſuos accentus remittant. Sed ſiue hoc ſiue illud ſit,quod ad rationem prolationis attinet;nihil refert.Sed habent Græci huiuſmodi particulas inclinatiuas,quibus eſt conſuetum acuere vltimas dictionũ ſyllabas;idq; apud illos habere neſcio quam ſuauitatem Quintilianus dicebat;Latini ſermonis conſuetudo huiuſmodi accentus quaſi peregrinos penitus reformidat.Quis igitur præceptuum illud primus induxit? aut vnde factum eſt;quod tam pertinaciter indoctorum animis inſederit;vt nihil ſit quod maiori contentione defendant? Quibus aſtipulantur non infimæ condicionis homines :ſed maximi in re litteraria viri.Atq; in primis Aldus manutius,qui nunq; aliter pungit libros;quos per totũ orbem terræ diſpergit.Sed quid ſi Quintilianus nihil tale præcipit? Quid ſi nemo eſt hodie; qui virum doctum ita loquentẽ audierit? neq;(vt opinor)Aldus ipſe ſic vnq; eſt locutus.Igitur Aldus quiſpiam dicet;aliud facit,aliud præcipit.Sic eſt profecto,plenaq; huiuſmodi erroribus eſt vita.Sed in hoc peculiare quiddã accidit,vt contra falſum pręceptũ recte homines loquãtur eruditi;alijs in rebus ediuerſo bene pręcipiant;& agant male.Sed eſto:ſyllaba inclinatiuæ particulę incumbens acuenda ſit;id quod eſt in noſtris pręceptionibus traditũ:num ita debet acui, vt iſti faciunt? hoc eſt excitato ac vehementi quodam ſono? Cur igitur dediſti nobis præceptũ; quod erat dediſcendum? Nimirum;quia illhic cum vulgo,hoc eſt cum pueris rudibus:cum præceptoribus parum eruditis;cum ſacrificulis & ædituis res agebatur.Quod genus hominum nihil probrat,niſi quod didicit;atq; plęrumq; nouitatibus offenditur.Quos cum recta nõ poſſemus adoriri;dolis fuerunt circunueniẽdi.Diximus nãq; huiuſmodi ſyllabas non incitato illo accẽtu eſſe proferẽdas;quem latinus ſermo recuſat;ſed clæmentiori;& qualis eſt fere; quem ipſi moderatũ appellabant.Idq; teſtati ſumus in cõmentationibus noſtris,in quibus non tã diſcipulos;quã præceptores artis litterariæ inſtituimus. Sed de his hactenus,nunc ad reliqua pergamus.

¶Diximus accẽtus latini regulam quarto deficere interrogatione;quoniam vltimas clauſalarũ

ſyllabas interrogando ſuſpendimus. Quod nimium eccleſiaſtici faciunt, cum pſalmos, ꝓphetias epiſtolas, euangelia; & decretorum expoſitiones populo audiente pronũciant; vel potius tuboſcu re catant; atq; vno ꝓpe ductu ſyllabas oẽs efferũt (niſi quatenus diſtinctiõis gratia) quaſdã ſeſqui tono; quaſdã diapente, hoc eſt tribus tonis cum dimidio, ſubmittunt. At cum eſt interrogãdum, quartam a fine deijciunt ſemitono, tertiam ſeſquitono; deinde penultimã tono; atq; vltimã rur ſus attollunt ſeſquitono; vt ſit vltima ſyllaba par quintæ prẽcedenti. Quã monotoniã, ideſt eiuſ dem toni, ſimilitudinem fugiendã eſſe in pronũciatione Quintilianus ꝑcipit. Neq; enim omnia ſubmiſſo; neq; omnia elato; neq; omnia medio quodam ſono: atq; ſub vno denicq; aſpectu ſunt proferẽda: ſed faciendi ſunt quidã dictionum ſyllabarum q; flexus: prout verborũ, aut ſentẽtiarũ aut ad ſequentia tranſitus ratio exegerit. Aliter nãq; cæſum claudimus recitãdo Iunenalis illud,

Semper ego auditor tantum; nunc̃ ne reponam,
Vexatus toties rauci theſeide Codri? Aliter illud eiuſdem.
Nonne libet medio ceras implere capaces Quadriuio?

¶ Illic namq; acuimus finem, at hic grauamus. Itaq; nulla de his certa regula tradi magis poteſt; quam de interiectionibus, quas omnes ſcribunt pro mentis noſtræ affectu, aut pro arbitrio eſſe proferẽdas. Audiui ego nuper Bernadum gentilem Siculum ordinis prædicatorum fratrem; qui carmina ſua quædam mihi recitans accentu acuto omnes clauſulas non ſine decore ac vẽ nuſtate finiebat. Deficiunt præterea latini accentus regulæ idiomate, hoc eſt cum dictiones pe regrinæ ſermoni latino miſcentur; de quo in calce introductionum latinarum diximus.

¶ Hebræ voces plærumq; in fine acuuntur.
Non tamen & ſemper; quia ſæpe in fine grauantur.
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.
Si caſus græcos vſurpet ſermo latinus;
Accentu græco talis vox eſt referenda,
Græca ſit at ſi vox, ſed declinata latine;
Accentus noſter caſus moderabitur illos.

¶ Nam (quemadmodum in tertia repetitione diximus: de accentu latinarum dictionum) multa a multis prodita ſunt; at de Hebraicis & Grecis cum in ſermonẽ latinum non mutata litteratura tranſferuntur; quo eſſent accentu proferendæ, neminem adhuc certi quicq; prodidiſſe. Quo in loco, & ſi nõnihil de accentu græco attigimus (atq; illa eadem exparte cõiecimus in quoddam opus; quod cum eiſdẽ introductionibus vulgo circumfertur) non tamen pigebit me nunc ea ipſa repetẽs iterũ iterũq; monere. Neq; n. fortaſſe ad rem tã inſuetã atq; proinde a pleriſq; ignoratam vna via peruenire poteſt. Sed antea q; ad græcarũ dictionũ accentus veniamus, reddẽdum hoc in loco eſt, qd̃ de ſynepia ſumus polliciti, nos eſſe dicturos, qd̃ cum dictio hebraica ſiue græca finitur in ſyllaba acuta; ſequiturq; ante cæſum ſiue clauſulã aliqua verborum ſeries, diſſimulatur accen tus ille acutus, & ꝓ illo ponitur grauis. vt quod in genealogia ſaluatoris noſtri legimus apd̃ Mat thæũ. Liber generatiõis Ieſu Chriſti filij Dauid filij Abraã. Abraã aũt genuit Iſaac; in priori loco Abraã accentu acuto in fine profertur; quia cæſum finitur. In ſequenti grauis ponitur pro acuto, quia ſequit̃ genuit Iſaac, idẽ eſt dicẽdum de clauſulis ſequẽtibus. Igitur hebraicis vocibus in aliud tẽpus reiectis, de græcarũ dictionũ accẽtu; q̃ ſermoni latino inter miſceri cõſueuerũt; pauca impreſentiarũ perſtringem⁹. Hę oẽs cum apud illos in quinq; declinatiões diſtribuãtur, à nobis in tres dumtaxat priores reducuntur. Nã per quartã & quintã nullum eſt græcum nomẽ; quod inflectatur; ſed neq; latinum, qd̃ quidẽ ſit ꝓpriũ. Noia quoq; in quibus declinatio græca cũ ſuo ac cẽtu ab autorib⁹ vſurpatur; maiori ex parte ꝓpria ſunt virorũ, aut fœminarũ, ſiue locorum. Quæ (quoniã in alterã linguã nõ debẽt trãſferri) nõ ſine cauſa intepretes cũ ſua literatura pleꝝumq; re liquerunt. Id qd̃ eſt à ſeptuaginta obſeruatum, qui ex hebręo in græcum ſermonẽ tranſferentes raro ex ꝓprijs noibus quicq; immutarunt. Poſteriores audacius ex Adã adam⁹, ex Abraã abraã mus; ex Iacob iacobus; ex Ioſeph ioſephus: atq; ad hunc modum alia cõplura interpretãtes. Pari queq; modo latini ex græco noia ꝓpria vertẽtes cũ ſua litteratura pleꝝq; reliq; runt; nõnũq; illis declinationẽ ſuã cũ reliquis accidẽtibus accõmodarũt. Hinc Quintilianus de grãmatica diſſerẽs. Recẽtiores (inqt) inſtituerũt græcis noib⁹ græcas potius declinatiões dare, qd̃ tamẽ ipſum nõ ſemp fieri poteſt. & ſubdit. Mihi autem placet latinam rationem ſequi, quouſq; patitur decor. Neq; eñ calypſonem dixerim vt Iunonem, quã q; ſecutus antiq; es. Cæſar vtitur hac ratione declinandi

sed autoritatem (inquit) consuetudo superauit. Phocas præterea vbi de græca declinatione, errãt (inquit) qui didónis aut mantónis dicunt genitiuum, & vocum asperitas & veterum autoritas eiusmodi declinationem repudiauit. Quod si græcorum nominum græcam declinationem admittimus, & accentus quoq; græcos cum illis recipiamus, necesse est, id quod omnes ad vnum tam antiqui quam recentiores grãmatici confitentur. Nominum itaq; grẽcorum, aut eorum quę per græcam declinationem inflexa latino sermoni miscentur, nominatui terminationes partim sunt mere græcæ, partim mere latinæ, partim græcis atq; latinis commune. Mere græcas voco illas, quæ non admittunt casus latinos, mere latinas, quæ non admittunt casus græcos, cõmunes; quæ sub eadem græca terminatione possunt grẽce simul & latine declinari. Potest tamen fieri: vt in quibusdam magis sint in vsu casus græci quam latini; atq; è diuerso in quibusdam magis latini quã grẽci. Mere grẽcæ terminatiões sunt illæ; quas grãmatici declinationi latinæ nõ interposuerunt. Hæ sunt in, a, longã, quæ ad primã declinationẽ referuntur. vt nemeá, as. In, e, longã quę ad eandẽ primã. vt helene, es. In, o, longã, quæ ad tertiã. vt saphó saphóes. & per synęresin saphûs. In os. & in, on, breues, quæ ad secundã. vt ílios vel ílion íliu. Mere latinæ sunt, quæ grẽcos casus non admittunt, quemadmodum oẽs quæ ex terminatione grẽca in latinã litteris immutatis sunt trãslatę. vt ab helene, es. helena, æ. ab atrides, u. atrida, æ. Cõmunes sunt aliæ oẽs quæ sub eadem terminatione græce & latine possunt declinari, nisi quod (vt paulo ante diximus) latini aliis casibus magis cẽ aliis vtuntur, puta in tertia declinatiõe accusatiuis vtriusq; numeri potius cẽ genitiuis. & genitiuis cẽ datiuis. In secũda quoq; actõ & vocatiuo frequenti9 cẽ genitiuo & genitiuo quã datiuo. Ablatiuus tamen, quo græci carent, semper erit latinus, ac proinde accentu ac declinatione latina moderandus, pẽsertim si cũ latina terminatiõe coinciderit. Nã in mere græca declinatiõe ablatiuus datiuo potius assimilabitur. Sed antea cẽ de singulis dicã. explodẽda mihi est hoc in loco Aldi Manutij ratio, qua ex Quintiliani prẽcepto vtitur in accentibus per apices designandis. Nã in terminationibus illis, quæ sunt græcis atq; latinis cõmunes, ego nõ video, cur græcos potius quã latinos sequatur. Nisi fortasse; quia magis fauet græcæ cẽ latinæ lectioni, siue vt nos homines latinos cõtẽnat, græcis se vocibus iactat. Quod si iam terminationes illæ sunt latinitate donatæ, atq; omnium consensu inter latinas receptæ numerantur, quæ tandem cacozelia est; alienis quã patrijs vti male? Igitur quemadmodum ego illi facile assentior in mere græca declinatione; ita in cõmuni penitus dissentior. Itaq; ob hanc causam inter accentus græci regulas proposita est à nobis vigesima his verbis. Nominatiuus atq; proinde vocatiuus singularis terminationẽ habens cõmunẽ grẽcis & latinis, tametsi accẽtu græco & latino proferri potest, mixtus tamẽ sermoni latino secundũ regulas accẽtus latini proferendus est. In sermone vero græco accentus græci regulas sequatur; oportet. Esto exẽpli causa hoc nomen átreus, quod tã à grẽcis cẽ a latinis per eus diphthõgon profertur, quã terminationẽ latini suã fecere, atq; accẽtu acuto in prima protulerunt. Atqui Aldus mauult accẽtu acuto in vltima notare, quẽadmodũ & omnia alia nomina similiter cadẽtia puta pẽtheus, thesẽus, promethẽus. Alia regula est, qđ nomina masculina, aut fœminina, aut duorum generũ cõmunia quintæ declinationis, quæ ad tertiã nostrã referunt, mittũq; nominatiuum & vocatiuum pluralis in, es. cõmunẽ grẽcis atq; latinis, terminationẽ genitiui singularis vtriusq; linguæ rationẽ sequuntur; illa modo differentia est; quod græci breuiant; latini vero producunt terminationem illam, vt quoniam apud græcos nomina terminata in, as. recipientia, d. in genitiuo acuunt vltimam, penultima quoq; genitiui acuitur, atq; ex cõsequenti aliorum casuum ex regula inferius tradenda. Esto exempli causa arcás, arcádos, arcádi, acáda, o arcás. In plurali quoq; arcádes. Apud latinos tamen quia huiusmodi nomina in obliquis breuiant penultimã, accentus transfertur in tertiam à fine. vt árcas, árcadis, árcadi, árcadẽ, o árcas. Plurali nominatiuo & vocatiuo árcades. Cum itaq; Vergil. in buc. dicit ambo florentes ætatibus, arcádes ambo, atq; ibidem, arcádes inuidia rumpãtur, vt ilia codro; quia vtrobiq;, es. breuiatur, cõstat declinationem esse grẽcam & cõsequenter penultimã debere acui, tametsi penultima sit breuis. Accusatiui tamẽ pluralis inter græcos & latinos manifesta est differẽtia ex terminatione, qđ illi in, as. breuẽ, nos vero in, es lõgã terminamus, quare illi arcádas penultima acuta; nós árcades antepenultima pferemus; atq; pari modo de reliquis huiusmodi. Nunc ad singulas quinq; declinationũ grẽcarũ & trium latinarũ terminatiões accedam9, Sed qd sibi velit Quint. cũ de accẽtu scribẽs ait se iuuene doctissimos quosdã senes, pferre solitos átreus & noia hmõi prima acuta; vt necessario secũda esset grauis; mihi nõ liq;t. Nã si terminationẽ illã in, eus, diphthõgõ ex sermone grẽco in latinã diclinationẽ admit-

tit,recte proferebãt ſenes illi,ſi nõ admittit perperã. Atqui oẽs grãmatici illã admittũt, atq; inter ſcdę declinatiõis terminatiões cõnumerãt. Sed anteaq; ad ſingla deſcẽdã;repetẽdę ſũt adhuc ex eodẽ loco regulæ duæ. Prima,q; vltima dictionis ſyllaba exiſtẽte lõga non poteſt accẽtus in tertia à fine collocari,ſed in penultima;aut in vltima. Altera quod in eadẽ ſyllaba collocatur accẽtus in obliquis;in qua fuerat in recto. Quæ regula trib⁹ in locis deficit,primo ſi in recto accẽtus ſit in antepenultima,in obliquis vero vltima ſit lõga.tũc enim ex regula ſuperiori trãſferẽ accentus in penultimã. vt apóſtolos.apoſtólu.apoſtólo.apóſtolõ.o apóſtole vel apóſtolos.in noiatiuo,actõ & vocatiuo antepenultima acuitur in genitiuo & datiuo,quia alter diphthõgo,alter o mega terminatur,in penultimã tranſferẽ. Deficit quoq; hęc regula in noibus,q̃ ad tertiã noſtrã declinationẽ referuntur; q̃ ꝓpterea qđ creſcũt vna ſyllaba in obliquis,ſi accẽtus in recto eſt in antepenultima, neceſſe eſt in obliqs in ſequẽtẽ trãſferat:qm̃ accẽtus in quarta à fine collocari nõ põt.vt ænigma, habet in prima accẽtũ.ænigmatos in ſcda. Tertio deficit hæc regula in dictionib⁹ monoſyllabis,q̃ ad tertiã declinationẽ noſtrã referuntur,quorũ gtũs in.os.acuit. tranſfertur q; accẽtus a prima in vltimã.vt pán panós.cres cretós.actũs qui frequẽter vſurpatur,noiatiui accẽtũ ſequitur.vt pána, créta. Primę igitur latinę declinatiõis vna dũtaxat eſt terminatio in.a.breui;recipit tñ & quattuor gręcas in,a,lõgã,in.a.breuẽ.in.as.& in,es,lõgas,quib⁹ oẽs ſuos caſus cõicat,recipit(inq;)ex prima declinatione gręca duas in.as.& in.es.vt æneas.anchiſes.quarũ gtũs exit in.æ.diphtõgõ,cui ſimilis eſt dtũs. Actũs in.am. Vctũs in.a,breuẽ.abltũs in.a. lõgã. Sũt qui hos caſus nõ à gręca terminatione in.as.aut in.es.ſed à terminatione latina in.a.breui deducãt;& illud qđ Hora.in.ij.ſer.ſcribit,ne quis humaſſe velit aiacẽ atrida vetas cur.& illđ Ouid.ex.iij.met. Te tñ o parui re or poly decta ſeriphi,illud ꝓterea Senecę in agamẽnone. Aggrediar & te oreſta furabor líbẽs. Illud quoq; Martia. Tereos aut cœnã crude thyeſta tuã.nõ ab eo qđ eſt atrides.polydectes.oreſtes.thyeſtes, ſed ab eo poti⁹ qđ atrida,polydecta.oreſta.thyeſta eſſe deducta;Sed cur has duas latini magis nõ recipiũt,q̃ alias,de quib⁹ paulo poſt dicturi ſumus,nõ video. Sed qđ ad rẽ attinet:plęriq; latinorũ fallunt,cũ audiũt gręcos putãtes qđ illorũ verba ita ſint enũciãda,quẽadmodũ ab illis ꝓferũtur. Nã cũ apd eos vltima exiſtẽte lõga accẽtus nõ poſſit in tertia à fine collocari;ſed aut i eadẽ vltima aut in penultima,ſiue illa ſit breuis ſiue illa ſit lõga,cũq; noia in.as.&in.es.deſinẽtia ꝓducãt in hac declinatiõe:neſſe eſt.vt penultima etiã,ſi breuis ſit,acuat. Quare illi ex ſua regla dicũt andréas.pythagóras.priamides pãthoides. Nos vo quia penultima eſt breuis, trãſlato accẽtu in tertiã à fine dicim⁹ andreas.pythagoras.priámides.pãthóides. Itaq; apd Hor.in.ij.ſer.ga ex declinatiõe gręca legimus pythagóran p.n.in fine penultimã accẽtu acuto,ꝓferem⁹. Qualia(inqt) vincũt pythagórã, anitiq; reũ,doctũq; plátona. Apud Verg.quoq; in.iij.ęñ. Ex eadẽ ratione priamidẽ helenum graias regnare per vrbes,& apud Hora.in.prio car.tartara pãthoidẽ iterũ orco. In vctõ quoq; apud eundẽ in.ij.ſer. Olaertiáde quicqđ dicã,aut erit,aut nõ. Pari quoq; ſunt in errore,q obliquos, nã de rectis nolo nũc dígladiari,horũ noim Eſaiæ.Ieremiæ. Zachariæ.& ſimiliter deſinentiũ,ꝓ ferunt in penultima accẽtu acuto;cũ ſint oñino caſus latini,habeãtq; penultimã breuẽ. Eadẽ prę terea ratio nõs in errorẽ induxit,vt noia gręca ſecũdę illorũ declinationis in.a.lõgã deſinẽtia penultimãq; breuiãtia,q̃ cum apud illos eãdẽ penultimã ſiue vltimã acuãt;ipſi quoq; mutata etiã declinatione,quẽadmodũ illi ꝓferũt;cũ deberẽt ex accẽtus latini regula tertiã à fine acuere.& ꝓ eo qđ illi dicũt ſophía.philoſophía.theologia.aſtrología.neméa penultima acuta.ipſi ꝓferre deberẽt, ſophia.philoſophia.theológia.aſtrológia.némea.accẽtu in tertia à fine ex rõne declinatiõis latinę; q̃ vltimã ex lõga in.a.breuẽ cõmutauit. Quod ſi lõga vſpiã reperiat,intelligim⁹ declinationẽ eſſe gręcã,atq; ꝓinde accẽtu gręco ꝓferẽdũ. Quẽadmodũ apud Papiniũ in.v.theba.& facile neméa latas euoluere vires, Quẽ locũ Priſcia.lib.vij.citãs neméa(inquit)quia ſeruauit.a.,ꝓductã accẽtũ in penultimã retinet acutũ. Nõ deerunt fortaſſe q̃ dicãt in Papinio legẽdum eſſe ꝓ neméa nemée: aut p cęſurã poni breuẽ,p lõga;vt accẽtu latino ꝓferat némea prima acuta. Sed nihilomin⁹ regula vtriuſq; linguę in vigore ſua perſtat,tã vero quis etiã ex doctiſſimis quibuſq; nõ peccat in ꝓferẽ dis noib⁹ in.e.lõgã deſinẽtibus:q̃ oia ex mere gręca declinatiõe inflectunt,in illis ꝑſertim q̃ habẽt penultimã breuẽ. Nã cũ deberẽt illã enũciare accẽtu gręco,ipſi latino ꝓferũt;vt penélope ꝓ penélope.calliope ꝓ calliópe.hélene ꝓ helene.erigone pro erigóne.dánae ꝓ danáe.eurýdice pro eurydíce:& fere ad hunc modum noia ꝓpria fœminarum ꝑter admodum pauca,vt agauế canachế; acuẽtia vltimã. Noia quoq; regionum;vrbium & inſularũ,vt líbye ꝓ libýe.áſine ꝓ aſíne;íthate ꝓ ithácę.mélite pro melite.& nomina poſſeſſiua in.ce.deſinẽtia;q̃ acuũt vltimam.vt grãmátice pro

grāmaticé,dialéctice pro dialectice.músice pro musicé,éthice pro ethicé.A recto etiā in.a.breuiter minato;cuius penultima producitur:acuiturq; antepenultima;accentus vsurpatur/vt apud Papiniū lib.vij.theba.Namq; ferunt raptam patris ǽginā ab vndis.pro quo ineruditi dicerent ǽginā penultima acuta siue circūflexa,quoniā est per naturā longa. Secūda declinatio litteras quinq; habet proprias terminationes in.er,ir.ur,um.us.Recipit quoq; vnā grǽcis atq; latinis cōmunem in.eus.diphthongon.Cuius nominatiuus(quēadmodum paulo ante diximus)in sermone latino latinus potius q̄ grǽcus censeri debes,atq; idcirco proferendus est accentu latino;hoc est penultima acuta;cum apud illos acuat.Ex hac terminatione latini oēs casus atq; proinde accentus grǽcos vsurpant,vt téreus;pro eo quod illi dicunt tereus. In genitiuo terēos penultima acuta.Martialis.flet philomena nefas incesti terēos & quæ.In datiuo terî per synerésim quoq; sicut orphî. Verg.in buc.Orphî calliopea,lino formosus apollo.Nā órpheo & téreo latini essent casus.In accusatiuo terēa &orphéa penultima acuta.Iuuenalis,Alcinóen bacchi thebas & terēa fausti.Idem in eodem opere.Orpheaq; in medio posuit;liluasq; sequentes.Téreum namq; & órpheū casus latini sunt.Vocatiu⁹ fere semper vsurpatur à latinis:circūflectitq; vltimam: vt o tereû,o orpheû. Ouid.lib.vi.meta.vt voluere ambo voluisti tu quoq; tereû.Verg.iiij.geor.Illa quis & me (inqt) miserā,& te perdidit orpheû,atq; ad hunc modū reliqua in.eus diphthongon desinentia,quę sunt ppe innumera,vt tydéus,tydéos,tydéa,tydeû,peléus,peléos,peléa,peleû,theséus,theséos,theséa, theseû,achoréus,achoréos,achoréa,achoreû,penthéus,penthéos,penthéa,pentheû,promethéus promethéos,promethéa,prometheû.Recipit etiam duas in.os.& in.on.longas;quas illi per tertiā Atticorū declinationē inflectunt.vt andrógeos,andrógeo,geo,geon. o andrógeos,átho,átho, átho,áthon,o áthos. Hæc declinatio cum suo accentu a latinis nonnunq; vsurpatur.Verg.ij.ęn. Adrógeos offert nobis socia agmina credēs.Idem libro sexto.In foribus lœtum andrógeo:tum pendere pœnas. nam andrógeo genitiuus est grǽcus Atticus.Iuuenalis.Creditur olim velificatus áthos;& quicquid grǽcia mendax.Et Verg.primo.georg. Aut átho;aut rhodópen. Hanc quoq; declinationē interpes vsurpauit in epistola ad corinthios prima, Ego quidem sum Pauli; ego autem ápollo;qui genitiuus est grǽcus ab eo quod est ápollos.Idem in eadem.De ápollo autem fratre notum vobis facio;qui ablatiuus datiuo Attico símilis est.Idem in epistola ad Titum. ápollo(inquit)solicite permitte,qui accusatiuus quoq; Atticus est, habetq; accentum in tertia à fine:tametsi penultima sit lōga;qđ est declinationis Attice propriū.De altera terminatione in.on. longā:non succurrit exēplū,qđ vsurpetur a latinis. Recipit prætera & duas alteras terminationes in,os.& in.on.breues,quæ per quartā declinationē grǽcorū inflectuntur,vt ílios vel ilíon.nā in vtraq; terminatione reperitur.& ab eo quod est ílion.Verg.iij.æn.dixit.Ceciditq; superbum ílion;& omnis humo fumat neptunia troia. Ex hac terminatione maxime in.os.latini frequēter casus rectos atq; ex obliquis accusatiuos vsurpant cum suis accentibus;qui sunt apud illos tam varij.vt a nobis de illis nihil certi tradi possit.Nam & penultima etiam per naturā longa existente reiiciunt accentum in tertiam a fine;quemadmodū in ijs,quæ sequuntur.A'glauros.A'castos. Cáystros,Céphisos.Cýmolos.Cypárissos.Córinthos.E'rasmos.E'piros.Erimanthos.E'uandros. Hellespontos.Hermaphróditos,Hyácinthos.Hymenæos,Iácchos.Léarchos.Leucíppos.Maéandros.Nárcissos.O'lympos.Péloros.Párnassos.Príapos.Pol'yphemos.Rhadámāthos.Týrannos. A'bydos.Zácynthos.Quæ omnia rationis huius ignari accentu in penultima proferunt;ex eo decepti quod sit longa.Nam quis apud Vergil'. in.iij.æn.non legit.Iam medio apparet fluctu nemorosa zacy'nthos.penultima acuta pro zàcynthos.eadem grauiter apud Ouidiū quoq; in hero, & quos tulit alta zacy'nthos,pro zàcynthos,& Apud Martialē.Consuluit nares an olerent aera corinthon,pro córinthon,apud Horatiū tamen quia declinatione latina vsus est,legimus,contingit adire corinthum penultima acuta.Ouidius in epistola Leandri.In speculis omnis ábydos erat atq; rursus ad Leandrū hero.Si quis aby'do venerit;aut quero si quis ábydon eat,sed quia ablatiu⁹ mere latinus est;accētu latino est ,proferendus aby'do,quēadmodū apud Verg.i.geor.& ostriferi fauces tentantur aby'di.Nam quod Lucanus in.ij.dixit, sestōq; admouit aby'do;quāq; datiuus ille cōmunis est grǽcis & latinis;nihilominus tamen ex ijs quæ dicta sunt, accētu latino est proferendus. Atq; ediuerso cōplura sunt penultimā habentia breuem eandēq; acuētia;vt a phago quod est comedo,& a phoreo quod est phero;& a phone siue phonos quod est cędes cōposita;cuiusmodi sunt,Pamphágos,Sarcophágos.Lotophágos.Doryphóros.Nicephóros.Carpophóros.Nebrophónos,Leontophónos,Myophónos,& ad hūc modum alia innumera,quæ

ſub regula non cadunt. Ex ſermonis præterea græci idiomate non pauciora ſunt acuentia vltimam. vt Iapetós. Oceanós. Sperchíos. Silenós. Rhodanós. Apidanós. Aeacós. & de nominatiua exeũtia in. mos. vt Barbariſmós. Solœciſmós. Pleonaſmós. Iſthmós: & nomina poſſeſſiua deſinẽtia in. cos. vt grammaticós. dialecticós. rhetoricós. dicticós. hiſtoricós. & multa alia quæ numero comprehendere non eſt; quorum accentus cum terminatione in rectis & obliquis ab autoribus vſurpatur. ſed accuſatiui (vt paulo ante dixi) frequenter; alij caſus raro; vt apud comoſgraphos heſperúceras. ideſt promontorium heſperi. & héliutrápeza. i. ſolis menſa; & in plurali theonóchema. ideſt deorum currus.

TErtia declinatio terminationes habet aliquanto plures quam græcorum quinta, quæ ad tertiã noſtram referuntur: de quibus per ordinem nunc eſt diſſerendum. Igitur in. a. deſinentia quæ communis eſt græcorum & latinorum mittentia genitiuum in. atos. tertiam a fine acuunt in obliquis. vt dógma dógmatos. ænigma æn'ímagtos. diádema diadématos. Latini ex hac terminatione genitiuum pluralem plærumq; vſurpant, qui propterea quod in. on. per. o. longum terminatur quemadmodum & omnes aliæ partes orationis, quæ per caſus declinãtur: acutum in penultimam attrahit, vt epigrámma epigrámmatos. & in plurali epigrammáta epigrámmaton. Martial. in I. toto notus orbe Martialis argutis epigrammáton libellis. & nomẽ illud dei quod eſt ineffabile tetragrammáton cognominatur. Clæmens quoq; a noſtris frequenter in libris periſtromáton citatur.

¶ In. i. latinum ſiue. y. græcum deſinentia, quæ plærumq; barbara ſunt: atq; apud græcos declinabilia ſunt mittentia genitiuum in. ios. vel. itos. vel. yos. accentum habent in prima ſyllaba. vt cómmi commios. ſtímmi. mios. cíci cicios. alphi alphios. éri erios. tróphi. ios. ásty ástyos. nápy nápyos. méli. litos. móly. mólyos. Cuius compoſita retrahunt accentum in tertiam a fine. vt hydrómeli. œnómeli. oxymeli. Polly ſyllaba quoq;. vt cinnábari. píperi. ſínapi. quod nos latinum facientes in ſinápis penultima circunflexa vertimus. Latini ex hac terminatione caſus tantum recto ſimiles vſurpant.

¶ In. ω. mega. deſinentia quæ græcorum terminatio propria eſt generis fœminini, vltimam acuunt: mittuntq; genitiuum in. oos. aut in. us. per ſynereſin contractam accentu circunflexo. vt didó didóos, vel didûs didóï, vel didî contractam didóa, vel didó. o didó vel didî. & eodem modo. ſapphó ſapphóos vel ſapphûs. manto mántos. vel mãtûs. clió clióos. vel clîûs. erató eratóos. vel eratûs. echó echóos. vel echûs. calypſó calypſóos. vel calypſûs. ſpió ſpióos. vel ſpíûs. ió ióos. vel îûs. inó inóos. vel inûs. lampedó lãpedóos, vel lampedûs. clotho clothóos. vel clothûs. Latini ex hac terminatione omnes fere caſus ſyncrizatos cum ſuis accentibus vſurpant. Ouid. in. i. de arte. Nec mihi ſunt viſæ. clió. cliûſq; ſorores. Idem in heroi. An niſi legiſſes autoris nomina ſaphûs. Vergilius. vij. æneid. Fatidicæ mantûs: & tuſci filius amnis. Idem quoq; in. iiij. accuſatiuum vſurpauit. Et nomine dido ſæpe vocatum. & in Priape. Atlantidemq; calypſó. Hæc de græcis nominibus in vocalibus terminatis, quæ ad tertiam declinationem latinam referri poſſunt. Nunc de ijs quæ deſinunt in conſonantes; non quidem omnes: ſed in tres tantum liquidas. n. r. s. &. vnam duplicem. x. Nam in. l. &. m. nullum græcum nomen terminatur; ſicut neq; in aliquam ex mutarum numero.

¶ In. an. igitur plerũq; vltimã acuunt. vt titán titános. peán peános. Pelecán pelecános. pán panós. Cuius genitiuum Vergilius. vij. æneid. vſurpauit dicens. panós de more lycæi. accentu acuto in fine ex regula ſuperius tradita. Accuſatiuum quoq; in bucolicis. Mecum vna in ſiluis imitabere pána canendo. ex eadem regula accentu in prima.

¶ In. en. per. s. acuunt vltimam plærumq;. vt hymen hyménos. lichen lichénos. adén adénos. ſolen ſolénos. troezen troezénos. ſiren ſirénos. Nonnunquam penultimam acuunt. vt hélkn hellenos.

¶ In. in. per. i. iota, quæ alterã quoq; habent terminationem in. is. vltimam acuunt. vt delphîn vel delphís delphínis. telchîn vel telchís telchínis. ſalamîn vel ſalamís ſalamínis. eleuſîn vel eleuſís eleuſínis.

¶ In. yn. quoq; per ypſilon penultimam acuentia eandem rationem ſequuntur. vt phórcyn vel phórcis phórcynis. póltyn vel póltys póltynis.

¶ In. on. per. ω. mega. quædam acuunt finalem. vt ſarpedón. gerión. amazón. antedón. calcedón. carchedón. quædam acuunt penultimam. vt pláton. zénon. théon. achéron. médõ. laocóon. demophóon. hippocóon: quæ tria atq; his ſimilia circunflectunt vltimam: quæ vltimæ contrahuntur in vnam per ſyneræſim. vt laocôn, demophôn hippocôn. Ex quibus aliæ mittunt genitiuum in. ontos. vt achéron achérontos. médon médontos. laocóon laocóontos. demophóon demophóontos. hippocóon hippocóontos. Quedam in. onos. p. o. longum: vt plátos plátonos. zénon zénonos. babylon babylonos. théon théonos. dáphnon dáphnonos. platanon platánonos. Quædam in. onos. per. o. breuem vt dæmon dæmonos. cánon cánonos. iáſon iaſonos. agamémnon agamémnonos.

¶ In. um. per. ũ. diphthongon (quam q; apud græcos ſunt complura mittentia gtm̃. in. untos.) hæc terminatio nunq; a latinis vſurpatur.

¶ In. ar, nnuquam fere vſurpãtur a latinis: nam quod apud medicos frequenter vſurpatur hépar hépatos, latinis vox eſt incognita, pro eo quod eſt iecur iecoris.

¶In.er.per.ꝛ desinentia vltimam acuunt: vt sotér sotéros.aér aéros.æthér æthéros.crátér cratéros.characténer charactéros.crematér crematéros.climatér climatéros.physetér physetéros.spinthér spinthéros. Iber vero íberos in recto penultimam acuit.in obliquis antepenultimam.

¶In.ir.per.i.iota,aut.yr.per ypsilon rara sunt acuentia penultimam,vt gádir gádiros.mártyr mártyros.

¶In.or.per.ω.mega acuũt proximam a fine:vt néstor néstoros.héctor héctoros.rhétor rhétoros. polyméstor polyméstoros.

¶In.as.masculina penultimã acuunt:vt adámas adámantos.polydámas polydámantos.ábas ábantos. apésas apésantos.athámas athámantos.átlas átlantos.chálcas chálcantos..cýphas cýphantos.coríphas coríphantos.elephas elephantos.gígas,antos.pállas pállantos.períphas períphantos. phórbas phórbãtos. tháumas tháumãtos. thóas thóantos. Fœminina vero vltimã acuunt, assumunturq; in genitiuo. d.vt acrás acrádos. dýas dýados. trías triádos.ogdoás ogdoádos.heptás heptádos.pallás palládos. lampás lampádos.quã rationem sequitur vnũ ex masculinis arcás arcádos.

¶In.es.per.ꝛ.masculina penultimam acuunt plærumq; ea quæ mittunt genitiuum in. etos, vt crátes cratetos. chrémes chrémetos. dáres dáretos. cúres curetos. láches lácheros. lébes lébetos. magnés magnétos. tápes tápetos.tháles tháletos.Et nomina quædam latina,quæ in græcum sermonem traducta amittunt.n.atq; rursus in obliquis resumunt,vt clémes clémentos.crésces crescentos.púdes pudentos.prúdes prúdentos.váles valentos.Penultimã quoq; acuunt ea quæ mittũt genitiuum in.eos.vt composita a stenos,qualia sunt.antisthénes antisthéneos.calisthénes calisthéneos.demosthénes demosthéneos.& a genos,vt antigénes.orígénes. hermogénes, & a telos.vt aristotéles.praxitéles.pyrgotéles.Composita vero a cleos synærizata circunflectunt vltimam.vt agathocles.periclés.sophocles.

¶In.is,per.i,iota.polysyllaba fœminina non habentia duas terminationes quæ mittunt genitiuum in.idos,plærumq; acuunt vltimã.vt cnemís cnemídos.crepís crepídos.& patronimyca fœminina siue habentia formã patronymicorum.vt priamís priamídos.ænéis æneídos.thebáis thebáidos.pphetís pphetídos.poetís poetídos. calamís calamídos.eumenís eumenídos.salmacís salmacídos.biblís bibliídos.Quædam tamen ex his acuũt penultimam,vt themis thímidos.cýpris cýpridos.phásis phásidos.curétis curétidos.élis élidos. Quædã acuunt antepenultimam.vt síbaris.cháribdis.thámyris.ádonis,theognis,quorum masculina mittũt genitiuum in.idos. vt páris páridos.theógnis theógnidos.ádonis adónidos.

¶Aduertendum tamen quod mittentia genitiuum in.idos.per.os.purum,possunt mittere genitiuum in.ios.more ionico,vt páris páridos.vel pários,mémphis mémphidos.vel mémphios.

¶In.ois.mittentia genitiuum in.entos.penultimã acuunt:vt pyróis pyróentos.simóis simóentos.opóis opóẽtos.

¶In.ys.per ypsilon quædam circunflectunt vltimam.vt ichthýs ichthýos,quædam eandem grauant.vt botrýs botrýos,quædam acuunt eandem.vt chlamýs chlamýdos.téthys téthyos.erinnýs erinnýos.

¶In.os.per.ω.mega desinentia tã habentia penultimam breuem quæ mittunr genitiuũ in.otos.vt philéros philérotos.rhinocéros rhinocérotos,quam habentia eandem longam,quæ exeunt in oos,vt héros heróos.mínos minóos.proximam a fine acunnt. Accusatiuus vtriusq; numeri vsurpatur a latinis.

¶In.us.quæ per.ου.diphthongon scribuntur,synærizata a nominibus terminatis.in.ois.solutas:mittuntq; genitiuũ in.untos.circũflectũt vltimam.vt simóis simûs.ûntos.opóis opûs.ûntos.phycóis phycûs.ûntos.hydróis hydrûs. úntos. sipóis sipûs. ûntos.amathóis thûs. úntos.iericóis icûs.ûnt9.Rectus &accusatiuus vsurpãtur a latinis.

¶In.ns.desinentia penultimam acuunt:mittũtq; genitiuum in.inthos.vt týrins týrinthos.hélmins hélminthos. Accusatiuus vsurpatur a latinis.Papinius lib.iij.Suus excit in arma antiquam týrintha deus.

¶In.ps.polysyllaba tam simplicia quam composita proximam a fine:acuũt:vt élaps élapos.æthiops æthíopos & quæ in genitiuo mutant.p.in.b.vt árabs árabos.chalyps chálybos. Sed aduertendum q̃ omnia hũc o micrõ in recto,preterq; hydrops & cõposita ab ops,quod est oculus,vt cýclops cýclopos.mýops.opos.mónops.opos. Nam ab ops quod est vox,regulam sequuntur.vt mérops méropos. Latini ex hac terminatione accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant.

¶In.ax.quædam accẽtu accuto in penultima proferuntur:vt thórax thóracos.phæax phæacos.corax córacos, quædã circunflectunt penultimam,vt aũlax aũlacos.clîmax clîmacos.

¶In ex.per.e.longam.acuunt penultimam,seruantq; illud.e.in obliquis æque longum.vt mýrmex mýrmecos. narthex,ecos.scólex scólecos. Habentia tamen.o. longum in penultima breuiant in obliquis illud.e. vt alópex alópecos.

¶In.yx.per ypsilon.partim acuunt penultimam,vt bómbyx bómbycos.bébryx bébrycos.ónyx ónycos.sardónyx sardónycos.cóccyx coccygos.órtyx órtygos,partim circũflectũt eãdem.vt cêryx cêrycos.doêdyx doêdicos. Latini ex hac terminatione accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant.

¶In.ox,per.oo.mega rara sunt acuentia finalem.vt cyamotróx ógos.a trógo quod est voro & cyamos faba.

¶In.x.habentia.g.ante.x,quam nos per.n.ex causa vni tantum mihi comperta.per.n.proferimus & scribimus, penultimam acuunt.mittuntq; omnia genitiuum in.gos.vt phárynx phárygos.lárynx láryngos.lýnx lýngos.

FINIS.

ANTONIVS AD LECTOREM DE LITTERIS GRAECIS.

Itterulas græcas fluxerunt vnde latinæ.
Si quis nosse cupit, longa terenda via est.
Vt culmen teneas, subeundi mille labores.
Rara quidem res est: at preciosa tamen.
Maiores maiora petant: mihi parua secuto
Sufficiat pueris prima elementa dare.
Illa modo sine queis nõ cõstat sermo latinꝰ.
Et quæ si spernas, mox habeare rudis.

EIVSDEM ANTONII IN LITTERAS GRAECAS PRAEFATIO.

VI LITTERALIAS INTRODVCTIONES ante hac latinis tradiderunt; immo vero qui longiores commentationes ex instituto grammaticen professi ædiderunt; nullam fere partem attigere: in qua non aliquid ex græcis desumpserint; ita tamen scripserunt, vt cum vtriusq; linguæ gnaris & non cum pueris rudibus & indoctis loquerentur. Nam cum de litteris decꝫ dictionum orthographia disputant; cum de accentu atqꝫ syllabarum quantitate; cum de nominum etymologia & declinatione; cum de partium orationis constructione, totam rationem inchoatam relinquunt, atqꝫ nos ad græcos autores mittũt. Græcæ vero litteræ qua via nostris hominibus tradi possint; non est in promptu; propterea, qꝫ præceptorum non minor est pẽnuria quam librorum; sed quod magis obstat est incredibilis hominum veternus; qui adeo ad hanc vnam rem obtorpuerunt; vt iam monstro simile habeatur; si quẽm viderint græca legere; nedum loqui, aut intelligere. Ego vero cum in meis introductionibus multos locos ex græco pendentes inchoatos reliquissem; cõmunicata re prius cum his, a quibus, si quid vsquam est græcarum litterarum, apud nos emanauit, ausus sum facere; quod alius harum rerum peritior facere debuisset; non quidem omnia quæ sermo latinus ex græco fonte desiderat; sed illa tantũ sine quibus introductiones nostræ constare non possunt. Et quia tunc temporis non contigit nobis græcarum litterarum typos omnes habere; & quod omnes quibus præcepta nostra scribuntur, ignotæ sunt; vsi sumus magna ex parte latinis. Quæ tametsi autore Plinio satis commode possunt græcas omnes designare; non tamen sem per id assequi possumus; cum ex diuersis litteris plærumqꝫ eadem vox efficiatur. & ex eadem voce diuersos sensus coniectare liceat; vt quod ι. υ. psilon. ει. & οι. diphthongi. eundem sonum nobis exhibent, & alia ad hunc modum. Imprimis itaqꝫ litteras græcas & earum nomina græce & latine e regione descripta proposuimus. & de illarum prolatione nonnihil adiecimus; tum de diphthongis & accentibus aliquid attigimus. de nominum deinde declinatione simul & accentu cuius rei gratia hunc laborem assumpsimus; vt pro captu nostro hæc fuerint a nobis degustata. Qui vlteriora nosse desiderant, ad græcorum scholas illis eundum esse moneo; nã ego is sum; qui necꝫ tardos opperior; necꝫ præcedentibus insto.

FINIS.

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω.

α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
άλφα	βητα	γάμμα	δέλτα	ἒψιλον	ζητα	ητα	θητα
alpha	beta	gamma	delta	epsilon	zeta	eta	theta
a	b	g	d	e breue	z	e longum	th

ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π
ἰῶτα	κάππα	λάμβδα	μῦ	νῦ	ξῦ	ὂμικρὸν	πῖ
iota	cappa	lambda	mi	ni	xi	o micron	pi
i	c ,,	l	m	n	x	o breue	p

ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
ρῶ	σίγμα	ταῦ	ὐψιλὸν	φί	χί	ψί	ὠμέγα
ro	sigma	tau	ypsilon	phi	chi	psi	o mega
r	ſ	t	y græcum	ph	ch	ps	o longum

Diphthongi propriæ.
αι. αυ. ει. ευ, οι. ου.
æ. au, ei, eu, œ, u,

Diphthongi Improprię.
α. η. ω. ᾳ. ηυ, ωυ.
a. e. o, yi, ey, oy.

¶ Delitterarum prolatione.

Vattuor & viginti litterę ſunt in vſu apud Græcos in hac ſerie.

α. Alpha, q̄ ab illis ꝓfertur eodē ſono/quo nos illā ꝓferimus.

β. Beta, ꝓfertur ab illis/quaſi per u. conſonantem noſtram, & i. vocalem. Nos beta illam vocamus, quia. ν. ſemper vertitur in. e.

γ. Gamma, eodē ſono ꝓfertur ab illis/quo nos. g. nr̄m ꝓferimus. a. vel. o. vel. u. ſeq̄ntibus, & quo cum reliquis ꝓferri deberet.

δ. Delta, eadem voce ꝓfertur ab illis/qua nos. d, enunciamus.

ε. Epſylon, eodem modo ꝓfertur ab illis/quo nos. e. breuem.

ζ. Zeta, eodē ſono illi ꝓferunt/quo nos. z. noſtrū ꝓferimus: ſed ab illis zita vocatur, à nobis zeta, quia. η. vertitur in. e. longum.

η. Eta, vt dixim⁹, ab illis ꝓferr̄ita quaſi ꝑ iota, nos quaſi ꝑ. e. longum.

θ. Theta, eadē voce illi proferunt/qua nos. th. proferre deberem⁹, ſed ab illis thita. a nobis theta dicitur. η. verſo in. e. longum.

ι. Iota, eodem ſono illi proferunt/quo nos. i. noſtrum efferimus.

κ. Cappa, eodē ſono illi ꝓferūt/quo nos. c. nr̄m. a. vel. o. vel, u. ſeq̄ntib⁹, & quo cū alijs ꝓferri deberet.

λ. Lambda, eodem ſono illi proferunt/quo nos. l. noſtrum.

μ. Mi, eadem voce illi pronunciant/qua nos. m. noſtrum.

ν. Ni, eadem voce illi proferunt/qua nos. n. noſtrum.

ξ. Xi, eodē ſono ꝓfertur à græcis/quo à latinis, ſed ab illis appellatur. xi. ſta vt incipiat à ſeipſa, & deſinat in. i. vocalem. à nobis litteris inuerſis. ix. vt incipiat ab. i. vocali, & deſinat in ſeipſam.

ο. Omicron, eodem modo profertur à græcis/quo à nobis. o. breue.

π. Pi, eadem voce illi proferunt/qua nos. p. noſtrum efferimus.

ρ. Ro, in principio dictionū. & in medio ſi geminet ſemp̄ a græcis aſpirāt, atq; eodē ſono ꝓfertur ab vtriſq;.

σ. Sigma, eodē modo ꝓfertur à græcis/quo à latinis, ſed vtriq; perperā ꝓnunciant, qđ aliubi demōſtrauimus.

τ. Tau, eodem modo ꝓfertur à græcis/quo à latinis. t. exile. Sed à græcis appellatur, tau. quaſi deſinat in. u. cōſonantem, à latinis tau. quaſi deſinat in. u. vocalem.

υ. Ypſilon, eodē modo ꝓferri debet à græcis & latinis, ſed cuiuſmodi ille ſonus debeat eſſe, alibi diximus.

φ. Phi, eodē modo ꝓnunciat̄ à græcis/quo à latinis ꝓferri deberet, nō quaſi nūc ꝓferimus, hoc eſt/q̄ſi p. f. lr̄am.

χ. Chi, eodem modo ꝓfertur à græcis. eta. vel epſilo, vel iota, vel ypſilō ſequentibus, quo nos Hiſpani, x. lr̄am proferimus, alioqui non male pronunciant.

ψ. Pſi, eodē modo ꝓnūciatur à græcis/quo latini ante/ſuū anti ſigma ꝓferebāt: & nūc. ps. lr̄as ꝓnunciant.

ω. Omega, eodem ſono illi ꝓferunt/quo nos. o. longum proferimus.

¶ Aduertendum tñ, qđ ſi poſt cappa, ſiue lambda, ſiue nt ſequatur iota aut ypſilon à græcis ꝓferri voce quadā inarticulata. cappa etiam, eta, vel ypſilō ſeq̄ntibus ſono/qualē nequeo monſtrare: at ſentio tm̄ lambda quaſi nos Hiſpani. ll. duplex. ni. quaſi. nn. duplex pronunciamus. Sed an recte illo modo proferant: ipſi viderint, nos

ſid non poſſe fieri aſſeueramus,propterea qđ conſonantes æque vires ſuas ad vocales ſequentes proferant,no minatimq; Quintilianus de cappa id dicat.

Aduertendum quoq; in ſcriptura græca quoties poſt gamma ſequitur alterū gamma.vel cappa.vel,chi.vel.xi. loco gam:ma debere ꝓnunciari.ni.lr̄am,aut ſi ꝓferatur.ni.lr̄as illas loco,ni:debere ſcribi cuius rei cauſam attu limus in libello de vi,& poteſtate lr̄arum,cū de.n.lr̄a ageretur.

Aduertendum præterea ſi poſt ni litteram ſequatur tau.loco tau debere proferri delta:ne fiat(vt illi dicunt) ſo nus retorridus.

HArum quattuor & viginti lr̄arum duo ſunt genera.ſeptem vocales,alpha,epſilon,eta,iota,omicron,ypſi lon,ω.mega,reliquæ oēs ſunt cōſonantes.Vocales rurſus in partes diuidūtur:in duas ſemp breues:epſilō, &.omicron,in duas item ſemp longas.ω.&.η.& in tres medias ſiue ancipites hoc eſt q̄ poſſunt eſſe breues & longæ.a.i. ypſilon.Conſonātes rurſus in duo gña diuiduntur:in octo ſemiuocales,zeta.xi.pſi.lambda.mi. ni.ro,ſigma.quarum tres priores duplices dīr.zeta.pro.ſd.xi.pro.cs,vel.gs.pſi.pro.ps. quinq; poſteriores liq; dæ.q̄ etiam immutabiles appellantur.lambda,mi.ni,ro.ſigma.Et in nouem mutas.beta.gamma. delta,cap; pa.pi,tau.theta,phi.chi.Quarum tres ſunt exiles,cappa.pi.tau,tres aſpiratę.chi.phi,theta.tres mediæ,gamma. beta.delta.

π	τ	κ	exiles.
β	δ	γ	mediæ.
φ	θ	χ	aſpiratæ.

ASpirationis notam antiquiores græci in ordine aliarum lr̄arum(perinde ac ſi eſſet lr̄a)poſuerūt,quemad modū apđ latinos nūc ponitur.deinde.ʜ.lr̄æ figuram ꝑ lineam trāſuerſam mediā diuidentes in hūc mo dum ⊢┤ dexterā illius partē exilitatis:ſiniſtrā vero aſpiratiōis notam eſſe voluerūt.Illam Palæmon vicentinus exilē,Grillus leuē nominauit:idem, q̄ aſpiratiōis nota erat,flatilē dixit. ꝑ priorē dictiōes a vocalibus incipiētes q̄ debeant ꝓferri exiliter,notauerūt:ꝑ poſteriorem,q̄ debeant aſpirari Iuniores eādem rōnem ſecuti. o. mediā diuiſerūt in hūc modum ↄ.poſſunt autem vocales oēs aſpirari & nō aſpirari,ꝑter ypſilon,q̄ ſemp in princi pio dictiōis aſpiratur.cauſam vero cur notā illam ex lr̄arum ſerie tollētes vocalibus impendere fecerint: hanc fuiſſe tradūt:ne ſpūs videlicet ille extra vocalē eſſe putaretur:atq; occaſionē daret putādi eſſe lr̄am,q̄ ſeqntem vocalem feriret:quēadmodū apđ Hebrēos.he.lr̄a q̄ inter lr̄as numeratur:qđ flatus ille ſuus quodammodo ſo nat.Sed cum ex cōſonantibus quattuor à græcis aſpirētur.cur theta.phi.chi figuras accommodarint:rho ve ro ꝓpriam figurā nō dederint:hac fuiſſe cauſam putādum eſt:ꝙ in tribus illis aſpiratio intra ipſas eſt,& cum ipſis erumpit.in rho vero potius extra eſt:& cum vocali ſequenti coaleſcit.

¶ De diphthongis.

DIphthongi ꝓprię dictę apđ grecos ſex ſunt.ω.q̄ apđ illos ꝓfertur quo ſono nos enūcia mus.æ,nr̄am diphthōgon:atq; ſemp in eādem vertitur,vt αἰωρῶ.æacus.

αυ.Quæ apđ illos ꝓfert tali voce,quali nos aue,ſi auferas.e.finalē hoc eſt ꝑ.u,cōſonātē. Hęc diphthōgus apđ nos ſemp vertitur in.au.ita vt.u,ſonet,q̄ſi vocalis.vt αὐλή.aula.

ει.Quæ apud illos tali ſono ꝓfertur,quali nos.i.lōgum ꝓferimus,atq; apđ nos in.i.lō gū plærūq; vertitur.vt βραβεῖον.brauiū.aliqñ in.e.lōgū.vt πηνελοπεία. Penelopea.

ευ.Quę apđ nos tali voce ꝓferē,quali eua,ſi auferas.a,finalē,hoc eſt quaſi per.u conſonā tem,apđ nos ſemper vertitur in.eu.diphthongon,ita tamen,vt.u.ſonet quaſi vocalis, vt πενθεύς.Pentheus.

οι.Quæ apud illos tali voce ꝓfertur,quali nos.i,lōgum ꝓferimus,apđ nos in.oe.diphthongon ſemp vertitur. vt οἰκόνομος.Oeconomus,vt φοινίξ.Phœnix.

ου.Quę apđ illos tali voce ꝓfertur,quali nos.u.vocalē efferim⁹,atq; in candē ſemp apđ nos vertitur.Cūq; apđ græcos.u.vocalis nō habeatur,ꝑ hāc diphthōgon illā repſentāt,vt δοῦλος.dūlos.Per hāc quoq; exhibēt.u.cō ſonantē nr̄am,ſed illā quaſi vocalē ꝓferunt,vt σιλουανος.ꝑ Siluanus,vt οὐεσπασιανος.ꝑ Veſpaſianus.

Improprię diphthōgi ſex quoq; ſunt,ꝙbus antiquiores græci vtebātur ſeqntibus vocales minuſculis lr̄is,quaſi ſignificare volentes qđ abſurdū neſcio qđ ſonabāt,quas deinde iuniores ſubſcripſerunt,vt & antiqtatem illā deſignarent,& qđ ſonus ille ſubobſcurus in deſuetudinem abijt.

ᾳ.Alpha ſubſcripto.i. paruo ſonat apđ illos,quaſi.a.longū,atq; apđ nos in.a.longū vertitur,vt aſma,aſmatos. athrax,athracos.thraſcias.u,& in datiuis primæ declinationis.vt Martha.theologia.

ῃ.Eta ſubſcripto iota paruo apđ illos ſonat,quaſi.i,longū Nos quoq; in.e.longū vertimus,vt in datiuis prime & ſecundæ declinationis,vt Anchiſes,datiuo anchiſe.Calliope,dtō calliope.

ῳ.Mega ſubſcripto iota paruo apđ græcos ſonat,quaſi.ω,longū,apđ nos plærumq; Vertitur in.oe.diphthon gon,vt tragωdia.tragedia,aliqñ in.o.longū,vt palinωdia,palinodia.

ιυ.Pſylon adſcripto iota paruo apđ illos ſonat ypſilon longū,apđ nos ſemper vertitur in.yi. diphthongon,vt harpyia,cœnomyia,orithyia.& per.i.longū quemadmodū à græcis ꝓfertur.

ῡ.Adſcripto ypſilon apđ illos ſonat tali voce,quali apđ nos ꝓfertur.ui,ſi auferas.i,finalem,hoc eſt per.u.cōſo nantem.vt τροπαῖα,apđ nos transfertur in.eu.dphthongon.

ωυ. Mega adscirpto ypsilō ꝓfertur ab illis tali sono/quali nos ꝓferimus oua. si auferas. a. finalē, hoc est quasi p. u. consonantem, qua diphthongo soli græci Iones vtūtur/dicētes. ὐ ιτόσ. ꝓ, ciuto σ. apud nos in vno tantū nomine hebraico scribitur in sacris lr̄is: hoc est Moyses. vbi. y. nullū sonū habere debet: sed ꝓferendū est moses: quemadmodū Iuuenalis. Strabo. Plinius. Iustinus. ptulerūt, & ex nostris græci theologi ꝓpe omnes doctores. Ex latinis Iuuencus in quattuor euangelia. Arator in apostolica historia, aut si contendas. y. psilon debere proferri, quasi. u. proferendū est. vt in. au. &. eu. diximus.

¶ De Accentu.

ACcentus apd' græcos (quēadmodū & apd' latinos) tres sunt. acutus. grauis, & circūflexus. Sed acutus & circūflexus dictiōis sunt accētus: grauis vero syllabę tm̄. vnde syllabicus accentus dr. Est tn̄ qn̄ accentus grauis est dictiōis accētus: cū videlicet in cōsequntia grauis ꝓ acuto ponitur: idq; in fine tm̄ dictiōis. Dico in cō sequntia (hoc est cū oro festinat ad clausulæ exitū) alioqui nunq; grauis poneretur ꝓ acuto. Latini nō cōsueuerūt accētus apicibus notare, nisi tm̄ ex Quintiliani præcepto in dictiōibus ambiguis rōne accētus. At græci passim illos in qualibet particula imponūt hoc modo. Acutū apice tenui sursum ducto (ita tn̄ vt paululū in dexterā manū declinet) in hūc modū. ´ Grauē apice tenui deorsum ducto: ita tn̄ vt in sinistrā paululū declinet in hūc modū. ` Circūflexū ex vtroq; ductu componūt, vt partim ascēdat partim descēdat in hūc modum ^. Grauis itaq; cū sit (vt diximꝰ) syllabæ & nō dictiōis, accētus, in qualibet syllaba collocari potest, ꝑterq; in qua ꝑdominans accētus collocatur: hoc est acutus vel circcūflexus. Acutus vltimū, siue penultim, ūsiue tertiū a fine locū possidere potest. Circūflexus duas tm̄ obtinet sedes, hoc est vltimam & penultimam.

Est animaduertendū ꝑterea cꝑ dictio hns syllabā vltimā grauē a grę cis dr barytona. q̄ vero vltimā acuit oxytona, q̄ penultimā acuit paroxytona, q̄ antepenultimā ꝓparoxytona. Quę tn̄ vltimā circūflectit perispomene appellat: properispomene q̄ penultimā. His prę libatis ꝓpono regulas accētibus græcis deseruientes.

Prima regula.

Accentus acutus poni potest in vltima syllaba, siue illa sit breuis, vt calós, sophós, agathós. siue sit longa absq; synęresi vt pentecosté. parasceué. anatolé. nam si habet synęresim, circumflectitur.

Secunda regula

Accētus acutꝰ pōt in penultima syllaba poni: siue illa sit breuis seq̄nte altera breui. vt lógos/pónos/ónos: siue sit breuis seq̄nti lōga ꝑ naturā. vt lébes lébetos/lápes lápetos: siue sit lōga seq̄nti altera lōga. vt æther/díphne. dióne.

Tertia regula.

Accentus acutus potest poni in antepenultima siue sequāntur duę breues. vt dáctylos/apóstolos/ámpelos/ siue sequantur lōga & breuis. vt ægíalia. polýdoros. Nam si breuis cū lōga: aut duæ longę sequantur: accētus in penultimam transfertur. vt dicæos, in ntō antepenultimā acuit: in gtō dicæu penultimam.

Quarta regula.

Circūflexus accētus collocari pōt in vltima syllaba: modo sit natura lōga vel ex synæresi. vt pētecosts̃ in gtō: & pentecosté in dtō. nausicâ, ꝓ nausicâa. Demophôn ꝓ Demophóon, ex regula inferius tradēda sexto loco.

Quinta regula.

Circumflexus accentus poni potest in penultima per naturam longa/modo vltima sit breuis: vt mûsa/mâea. Sed aduertēdū. ai. &. oi. diphthōgos græcas (cꝑ ad rōnem accentus attinet) ꝓ breuibus esse habendas. vt musæ in plurali penultimam circūflectit: q̄ cꝑ vltima sit longa diphthongo.

Sexta regula.

Syllaba vltima per synæresin contracta in qua debeat accentus circumflexus collocari, constare oportet ex acuta in penultima. & graui in vltima. vt qd̄ de nausicáa & Demophóon paulo ante diximus. Aduertendum huiusmodi synæresin nonnunq; fieri ex duabus grauibus existente accētu in antepenultima. vt chrýseos chrysûs. argýreos argyrûs. chalceos chalcûs.

Septima regula.

Vltima syllaba existēte longa per naturā, accētus acutꝰ nō potest in antepenultimam collocari, sed aut manet in eadē vltima: aut trāsfertur in penultimā. Quæ regula ab oībus græcis (ꝑterq; ab atticis) obseruatur. Illi nāq; Menéleos & similia, q̄ per tertiā declinatiōem græcam inflectūtur, accentu in antepenultima acuto proferūt: q̄ cꝑq; vltima per. oo. mega scribatur: atq; (vt paulo āte dixi) ai. &. oi. diphthongi in fine dictionis positę ꝓ breuibus habentur, quod ad rationem accentus attinet.

Octaua regula.

Diphthōgꝰ in fine dictiōis hns. y. psilō in fine (si suscipit tonū) circūflectit. sunt aūt hmōi diphthōgi tres. α. ει. ου.

Nona regula.

Monosyllaba neutra circumflectunt. vt pŷr. pân. scôr.

Decima regula.

Nominatiuus. actūs: & vētūs absq; synæresi (si in vltima suscipiunt accentum) acuuntur. vt calós calón. calé calós. Quod si habent synæresin, circūflectuntur. vt nausicâ, nausicân. o nausicâ.

Vndecima regula.

Genitiuus & dtūs in lōgas desinētes (si sup se tonū hnt) drcūflectunt. vt timé. timés. timî. sophós. sophû. sophó.

Duodecima regula.

Gtūs in.os.diſſyllabū deſinens, acuit ſemp vltimā.vt bús .boós,zéus.diós.crés.crétos.cár.carós.gráus.graós.

Tredecima regula.

Gtūs nō deſinens in.os.diſſyllabū habet accentū in eadē ſyllaba,in qua rectus.vt agathós agathú,lógos lógu, léxis léxeos. Quod ſi rectus accentū habeat in antepenultima.& gtūs in longā terminetur,trāsfertur accētus in penultimā p regulā ſeptimā.vt díccos dicáeu Q d ſi gtūs creuerit vna ſyllaba,qd euenit in noib9 qntę decli natiōis,qa in.os.breuē terminat,accent9 in ſeqntē ſyllabā transfert,vt maneat in ātepenultima.vt ænigma,gnígmatos.

Quartadecima regula.

Datiuus genitiui tonū habet & tempus,vt anchíſes anchíſū anchíſe.timé timés timéæas æantos æanti.

Quintadecima regula.

Actūs in eadē ſyllaba tonū habet in q̄ gtūs,p̄terq̄ in noib9,quorū gtūs eſt duarū ſyllabarū in.os.deſinēs,quem dicim9 vltimā acuere,ſūc em actūs penultimā acuit.vt bús bóos bóa.zéus diós día.crés cretós créta.

Sextadecima regula.

Actūs monoſyllabus in.n.terminat9 circūflectitur.vt clís clídos clín.mén menós mên.hýs hýos hýn.

Septimadecima regula.

Vctūs in eodē loco accentū habet,in quo rect9.vt lógos o lóge vel lógos.timé o timé. Excipiūtur noīa cōpoſita in.es,lōgū terminata,in qb9 vltima grauis eſt:aut ex ſynæreſi circūflexa in his nāq̄ retrocedit ton9 vna ſylla ba,vt Demoſthénes o Demóſthenes,hoc eſt de penultima in antepenultimā.itaq̄ p.c.breuē in vctō ſcribitur. Et eodē modo antigénes o antígenes.ariſtotéles o ariſtóteles. De circūflexis ex ſynæreſi periclés,ex eo qd eſt periciées o perícles,hoc eſt de vltima in penultimā. Cōpoſita vero in.on.p.co.mega,ſi vctm termināt p,o.mi cron:accentū retrahunt vna ſyllaba,vt Agaméemnon o Agámemnon. Apóllon o ápollon.

Octauadecima regula.

Nctūs pluralis ſimilem tonū atq̄ in eadem ſyllaba habet ntō ſingulari.vt lógos lógi. Fœminina vero,quę veniūt a maſculinis,illorū rationem ſequūtur. Actūs & vctūs nominatiui pluralis tonū ſuſcipiunt.

Nonadecima regula.

Gtūs pluralis in.on.per.co.mega terminatur. Collocaturq̄ accent9 in penultima aut in vltima ſyllaba,nā in ante penultima nunq̄ poteſt collocari: ꝓpterea q̄ vltima eſt lōga. In æquiſyllabis,ſi rectus acuit vltimā,& gtūs pluralis in vltima acutū habebit.vt timé timón:ſi penultimā eodē modo ſn penultima.vt lógos lógon:ſi an tepenultimam,accentus in penultimam transfertur.vt ænigma ænigmátos ænigmáton.

Viceſima regula.

Nominatiuus atq̄ proinde vctūs ſingularis terminationem hñs communem græcis & latinis:tametſi accentu græco & latino proferri poteſt,mixtus tñ ſermoni latino ſcdm regulas accentus latini proferendus eſt. In ſer mone vero græco,accentus græci regulas ſequatur,oportet.

Prima & viceſima regula.

Si accentus græci ratio nobis fuerit incognita,tutius eſſe minuſq̄ errori obnoxiū,ſi p regulas latinas vocabula moderemur,q̄ſi artis auxilio deſtituti feramur p̄cipites in id,qd ſe nobis ignorātibus obiecerit.

¶ De nominis declinatione.

Sermo latin9 (quēadmodū & aliorū nationū linguæ) nō vſq̄ adeo purus eſt,vt nō aliqd ſibi aliunde adſciuerit, Cū vero magna illius pars ex ſermōe græco depēdeat,nō modo vocabulorū ſiluā ex eo deriſit,verūetiam quoſdā caſus mere græcos vſurpauit. Vnde Quintilian9, recētiores,inqt,inſtituerāt græcis noibus græcas de clinatiōes potius dare,qd tū ipſum non ſemp fieri pōt:& ſubdit,mihi aūt placet latinā rōnem ſequi,quouſq̄ patitur decor. Decoris aūt illius nos iudices eſſe nō poſſumus:neq̄ aliūde nobis cōſtare pōt,q̄ ex autorum vſu. Veluti ſi venerit in dubiū an decētius p declinatiōem latinā inflectātur dido didonis.calipſo calipſonis, io.ionis.vt antiqui declinabāt:an potius dido didus,calipſo calipſus.io ionis.vt ſæculum eruditius,quale fuit ætate Quintiliani,qui libro primo ſcribit. Neq̄ em calipſonē dixerim vt iunonē:quamq̄ ſecutus antiquos, Cæſar vtitur hac rōne declinādi:ſed autoritatem,inqt,cōſuetudo ſuperauit. Phocas p̄terea vbi de declinatione græca his verbis ſcribit. Errant, qui didonis aut mātonis gtm dicunt,& vocum aſperitas,& veterū autori tas eiuſmodi declinatiōem repudiant. Quod ſi græcorum nominum græcam declinationem admittimus, & accentus quoq̄ græcos recipiamus,neceſſe eſt,quare de vtriuſq̄ nobis hoc in loco agendum eſt.

Habent græci partem oīonis,qua latini carent:arthron illi,nos articulū vocamus. Eſt aut articulus pars oīonis q̄ ꝓpoſita nomini demōſtrat cuius gñis eſt,Genera vero apd illos q̄nq̄ ſunt. Maſculinū,qd deſignatur articu lo.ὁ.vt.ὁ.agathós. Fœmininū qd deſignatur articulo.ἡ.vt.ἡ.agathḗ. Neutrū,qd deſignatur articulo.τό.vt.τό. agathón. Cōe duorum qd articulo.ὁ,&.ἡ.vt.ὁ.& ἡ anthropos. Epicœnū,hoc eſt ꝓmiſcuū.qd ſub vna voce comphēdit aialia vtriuſq̄ ſexus.vt.ὁ.&.ἡ.aetós & chelidón. Articul9 maſculinorū in gtō eſt.τοῦ.in dtō.τῷ.in actō τὸν. Articulus fœmininorū in gtō.τῆς.in dtō.τῇ.in actō.τὴν. Articulus neutrorū in gtō eſt,τοῦ.in datiuo. τῷ.in actō.τὸ. Vctūs articulo caret,cuius loco ponimus ὦ,aduerbiū vocādi. Græci abltm nō habēt. Dualis & pluralis numeri articulos ideo nō poſuimus,propterea q̄ latini dualem nō habēt,pluralem raro vſurpant,niſi quatenus articulo genitiui pluralis τῶν.aliquādo vtuntur.

Declinationes græcorum quinq; ſunt,quæ omnes ad tres latinas reducuntur:nam quartæ & quintæ nullĩ græcorum nomen reperitur.Q uattuor priores declinationes ſunt nominum æquiſyllabicorum: quinta eſt creſcentium vna ſyllaba in genitiuo,illa iſoſyllabica,hæc vero peritoſyllabica appellantur.

Prima declinatio.

PRima græcorum nominũ declinatio,quæ maſculinorum eſt,duas habet nominatiui terminatiões in.as.& in.es.per.η.q̃ omnia mittunt genitiuũ in.u.vt eneás æneéu,anchíſes anchíſu. Sed in.as.deſinẽtia faciunt dtm̃ in.a.in.es.vero deſinẽtia faciunt in.e.vtrobiq;.s.noiatini ablata.vt æneas ænéa.anchiſes anchíſa. Actĩs ab vtraq; terminatiõe fit.s.nomiuatiui mutata in.n.vt æneas ænéan.anchiſes ãchíſen.Vocatiu9 ab vtraq; terminatione fit ablata.s.nominatiui,vt æneas o ænéa.anchíſes o anchíſe.Sed Attici ô æneas & ô anchiſes faciunt, quẽadmodum in nominatiuo.In.es.vero genitilia in.a.faciunt vocatiuũ.vt hic ſcythes ô ſcytha.hic cappádoces ô cappádoca,hic pérſes ô pérſa.Sed quãdo eſt proprium nomen ô perſe facit. Compoſita quoq; á metreo quod eſt metior,& a poleo,quod eſt vendo.& a tribo qđ eſt exerceo in.a.faciunt vocatiuum.vt hic geométres ô geométra. hic bibliopóles.póla.hic pedotríbes ô pedotríba.Sed cum vocatiui vocalis lõga ſit(quẽadmodũ & nominatiui in.tes.deſinẽtia) in.a.breuẽ terminãt vocatiuum:vt hic prophétes ô propheta.hic poétes ô poeta.hic toxótes ô toxóta.hic léſtes ô léſta.Aliqua tamẽ notãtur in.æ.vt æétes ô æéte.callipétes ô callipéte.ænaétes ô ænaéte,philotherſítes o philotherſíte.

In.as deſinẽtia,q̃ ad primã declinationẽ latinã referuntur,penultimã acuunt,ſiue illa ſit breuis ſiue lõga:vt andréas andréu.pythagóras pythagóru.æneas æneu,amyntas amyntu.Ex hac terminatione latini vſurpant accuſatiuum.in.an.vt æneas æneam.pythagóras.góram.Hora.ij.ſermo. Q ualia vincunt pytagóram anitiq; reum doctumq; plátona.Vocãs quoq; vſurpatur,qñ in.a.lõgum deſinit:vt ô andréa,ô pythagóra. Q uod ſi vocãs in.a.breuem terminatur:accentus latini regulam ſequitur.vt ándrea,pythágora.

In.es.per.η.quæ ad primam declinationem latinã referuntur,omnia fere acuunt penultimam,ſiue illa ſit breuis ſiue longa,vt anchíſes,oréſtes.priamídes.pãthóides, atq; ,pinde omnia patronymica maſculina.Reperiuntur tamen nonnulla acuentia finalẽ.vt ſophiſtes.tympaniſtes.origeniſtes. & ſimilia. Ex hac terminatione latini vſurpant accuſatiuum in.en.deſinentem.nam in.an.latinum eſt.vt priamídes priamídẽ,pãthoídes pãthoídẽ. Verg.iij.æneí. Priamíden helenum graias regnare per vrbes.Hora.i.car. Tartara pãthoídẽ iterum orco. Vocatiuus quoq; vſurpatur:cum in.e.longum deſinit.vt Hora.ij.ſermo. O laertiáde quicquid dicam,aut erit,aut non.Vergilius.iij.æñ.Coniugio anchiſe veneris dignate ſuperbo.

Nominatiuo æneas æneu.ænéa ænéan,ô ęnéa vel æneas.
Nominatiuo anchíſes.anchíſu.anchiſe.anchíſen.ô anchíſe vel anchíſes.

Secunda decliuatio.

SEcunda græcorum nominum declinatio fœminiuorum tãtum eſt q̃ in.a.vel in.η.hoc eſt.e.longum deſinentia in.es.cõmuniter faciunt gtm̃.vt múſa múſes,calliópe calliópes.Deſinentia vero in.a.longum vel in.da.vel in tha.vel in.ra.a.nomiuatiui.ſeruãt in obliquis.vt theología theologías.léda lédas.mártha márthas,heméra heméras.Datiuus fit a gtõ ablata.s.vt múſes múſe,calliópes.ópe.theologías theología.lédas léda.márthas.tha. heméras heméra.Actũs fit a ntõ aſſumpta.n.vt múſa múſan.calliópe calliópen.theología theologían.léda lédan,mártha márthan,heméra.an. Vocatiuus ſimilis eſt nominatiuo.vt múſa ô múſa.calliópe ô calliópe.

In.a.deſinentia,quę ad primã declinationẽ latinã referuntur:quędã acuunt vltimã.vt agiá.amiá.anthracía.antipophorá.quędam acuunt penultimã.vt omnia quę in.a.longã deſinunt.vt ſophía.theología.eccleſía.comœdía. Q uædam acuunt antepenultimã.vt ægina,aréthuſa.ſibylla,ſcolópendra. Q uædã circunflectunt vltimam quę patiũtur ſynereſim.vt nauſicâ:ab eo qđ eſt nauſicáa.argyrâ ab eo quod eſt argýreos,ſiderâ ab eo quod eſt ſydéreos.chryſâ ab eo quod eſt chrýſeos.Q uædã circunflectunt penultimã,hoc eſt,quę deſinunt in.a.breue:habentq; penultimam natura longam.vt mûſa.glôſſa.mœa.althêa.

Ex hac terminatione latini rectum vſurpãt,quãdo ſcilicet lõga reperitur:vt apud Papinium in.v.theba. Nec facilis Neméa latas euoluere vires.Q uem locum. Priſcia.lib.vij.tractãs neméa(inquit)quia ſeruauit,a.productã accẽtum in penultima retinet acutũ,tametſi eadem breuis eſt.A recto quoq; in.a. breui vſurpatur accuſatiuus in.an.breuem quoq;:vt apud Papinium.vij.theba.Namq; ferunt raptã patrijs ægină ab vndis,quare accẽtu hoc eſt acuto in antepenultima proferendum;tametſi penultima ſit longa.

In.η.hoceſt per.e.longum deſinentia,quæ ad primã declinationem latinã referri poſſunt,quædã acuunt vltimã: vt timé.es.paraſceué.penthecoſté.Q uædã acuunt penultimã.vt dáphne.priſáne eleemoſýne.ſed nomina propria fœminarum:vrbium.& inſularum:penultimã prope ſemper acuunt.vt heléne.erigóne.calliópe.ithácepar thenópe,aſýne.meſíte.Ex hac terminatione latini omnes caſus vſurpant,atq; proinde accentu græco illos proferre debent. Aduertẽdum quoq; nomina poſſeſſiua in.ce.a nominibus maſculinis in.cos.deſinẽtibus vltimã ſemper acuere:vt grãmaticé.es.ab eo quod grãmaticós.dialecticé.ces.ab eo quod eſt dialecticós.

Nominatiuo múſa.múſes.múſæ.muſan,ô múſá.
Nominatiuo calliópe.calliópes,calliópe.calliópen.o calliópe.

Tertia declinatio,

DE ACCENTV.

TErtia declinatio græcorũ nc minũ atticorum masculinorum fc mininorũ & cc munĩũ in.os.per. ω. mega declinãtur, Et in.ωy. neutrorum abiecta,s.vel.n.faciũt genitiuum.vt hic menéleos.menéleo.hęc hálos, hálo. hic & hęc éugeos éugeo:hoc éugeõ eugeo,Dtĩus similis est gtõ.Actĩus fit a ntõ.s mutata in.n,ut menéleos meneleõ. hálos hálon.éugeos éugeon.Vctĩus similis est ntõ;vt hic menéleos ó menéleos.Sed (quẽadmodũ,paulo ante dixim9)quãcp.o.finalis sit lõga:nihilomin9 ex rõne atticorum accẽtus in ãtepenultimã transferẽ. Latini ex hac terminatiõe,quãcp raro,tñ oẽs casus vsurpãt.vt Verg.ñ.ẽñ.andrógeos in recto posuit dicens. Andrógeos offert nobis socia agmina credẽs:vbi,os,lõgum est. Iuuenalis quòcp creditur olim velificat9 áthos,& qcqd grę cia mẽdax.gtõ quocp Vergi.vsus est in.vſ.æñ. In foribus lætum andrógeo.Paulus quocp Hieroñ. interpte in epla ad Corinthios.i.Ego qdẽ sum Pauli,ego autẽ ápollo:q gtĩus attic9 est;necp est indeclinabile, vt qdã somniãt.Idẽ quocp Hieroñ.ablm posuit.q dtõ sisis est:in eadẽ epla dicens.De ápolo autẽ fratre notum vobis facio.Actm quocp ex declinatione græca vsurpauit in epla ad Titum dicẽs.zenã legisperitum & ápollo solicite præmitte.sicut Verg.i.geor. Aut átho aut rhodópẽ atcp alta ceraunia telo.Nã q.o.natura lõgã breuiauit:factũ est ratione sequentis vocalis.

Nominatiuo hic menéleos.menéleo.menéleo menéleon.ô menéleos.
Nominatiuo hæc hálos hálo hálo.hálon.ô hálos.
Nominatiuo hic & hęc éugeos.éugeo.éugeo.éugeon.ô éugeos.
Nominatiuo hoc éugeon.éugeo.éugeo.éugeon.ô éugeon.

Quarta declinatio.

QVarta græcorum noim declinatio,q̃ masculinorum & formininorum & cõmunium duorum generũ est,in.os.p.o micrõ terminat.& neutrorum in.on.etiã p omicrõ.Quorum gtĩus in.u.definit.os.siue.on. nominatiui mutata in.u.vt hic lógos lógu.hæc hodós hodú,hoc cxylon xylu. Datiuus fit. u.genitiui mutata in.ω.mega,vt lógu lógo.hodú hodó.xylu xylo. Accusatiuus fit.s.nominatiui mutata in.n,vt lógos lógõ. hodós hodón.xylos xylon.ex regula neutrorum. Vocatiuus fit.o..nominatiui mutato in.e.vt lógos loge.hodós hode.Scdm atticos vero vocatiuus silis est ntõ,vt hic lógos o lóge vel lógos.hodós hodé vel hodós.
In.os.& in.on.definẽtia,q̃ ad scdam declinationẽ latinã referunt q̃dã,acuunt vltimã,vt æacós.pleonasmós.astismós.solœcismós & omnia nomina possessiua definẽtia in.cos.vt græcós.grãmaticós.grãmaticé grãmaticon.logicós, rhetoricós.catholicós.Q uędã acuunt penultimã.vt cáminos.ephebos.eremos.epiros.camelos. Q uædã circumflectunt penultimã.vt cũros.oéstros.achelóos.Ex hac terminatiõe latini freq̃nter tres casus vsurpãt ntm actm & vctm Ouid,iij.metamor.Æacon agnoscit summum,plemq; fatet. Idem in epsis,Solueret in speculis omnis ábydos erat. Idem.vtcp rogem de te & scribã si qs abýdo venerit:aut q̃ro si qs ábydon eat:sed abýdo qa ablatiuus est accentum habet latinum hoc est in penultima ex declinatiõe latina abýdus abýdi. Ver.i.geor.põtus & ostriferi fauces tentãtur abýdi.

Ntõ hic lógos lógu.lógo lógon.lóge.vel lógos.
Ntõ hæc ábidos ábydu.ábydo.ábydon.ô ábyde vel ábydos.
Ntõ hoc xýlon.xýlu.xýlo.xýlon ô xylon.

Quinta declinatio.

QVinta declinatio græcorum nominum masculinorum & formininorum & neutrorum & cõmunium duorum q̃ ad tertiã declinationẽ latinã referunt:diuersas habet terminatiões nominatiui:de qb9 deinceps singulatim ꝓsequimur. Quorum genitiuus exit generalr in.os.vt æas æantos.Datiu9 fit a gtõ.os.mutata in.i. vt æantos æanti.Accusatiuus fit.i.datiui mutata in.a.vt æanti æanta. Vctĩus plerumq; sisis est ntõ.vt æas ó æas antice;cõiter o æan.Ntĩus pluralis q freq̃nter a latinis vsurpat:fit a gtõ singulari.os.mutata in.es.vt æantos æantes.Neutra tñ ex regla gñali in.a.definunt,os.genitiui mutata in.a.vt epigrammatos epigrammata.Gtĩus pluralis fit a gtõ singulari.os.mutata in.ωn.mega &.n.q̃ re necesse est.vt in hñibus accentum in ãtepenultima mutet in penultimã,vt æantos æanton.epigrammatos epigrãmatõn.Dtĩus non vsurpatur a latinis. Actĩus pluralis q(freq̃nter vsurpat a latinis)fit ab actõ singulari addita.s.vt æãta æãtas. Vctĩus sisis est ntõ eiusdẽ numeri.vt æantes o æantes.

De gtõ quintæ declinationis.

IN.a.definẽtia,q̃ nomina ad tertiã declinationẽ latinã referunt,breuiãt illd.a.tã in recto q̃ in obliqs possunt hic accentum acutũ in penultima:siue illa sit brevis siue lõga.vt dógma.dráma.Possunt & in ãtepenultima, penultima existẽte lõga,vt per ipsema anádesma.diádema.áthlima.apóphthegma.énigma. Q uædã circumflectunt penultimã vt hæma.ẽsthma.ẽsma.dógma.zóma.pégma.kósmema.bẽma. Q uæ oia facilt grm assumpta.tos.vt dógma.atos.dráma.atos. Latini ex hac terminatiõe gem pluralẽ freq̃nter vsurpãt:sed mutãt accentum in penultima,propterea q vltima est longa,qa scribitur p.ω.omega.vt grámma grãmatõn, epigrámma.tõn.Martialis. Argutis epigrãmatõn libellis.hinc illud ineffabile dei nomẽ qd ab hebræis q̃tuor lĩis scribit, iod.he.vau.he.p quo ipsi legunt Adonai.tetragrãmaton a græcis dr. Clemens quocp a nostris frequenter dicitur in libris pœnitentiarũ.

In.i.iota.vel in ypsylon omnia sunt græca,sed a græcis declinatur:apd latinos indeclinabilia sunt. Disyllaba accentum hñt in prima acutũ,vt mólu,cloci.si.imani,cymmi,mẽli.sed ab eo cõposita in ãtepenultimã mãsicum

accentum. vt hydrómeli. cenómeli. oxýmeli. Polisyllaba vero antepenultimã acuunt. vt píperi. cinnábari. sin a pi. quãus penultima sit longa. vnde a latinis penultima circunflectitur in sinâpis, & mittunt apud illos genitiuũ in. os. purũ. vt móly. yos. cíci cícios. stímmi. ios. cómmi. ios. méli. ios. Neutra vero a cõmunibus duorum generũ in. is, terminatis antepenultimam acuunt: & ad modum cõmunium declinantur. vt hic & hęc Philópatris & hoc philópatri philopatridos. hic & hęc phygópolis & hoc phygopóli phygopóli phygopólidos. Latini ex hac terminatione casus rectos similes vsurpant. vt Ouid. Móly vocant superi nigra radice tenetur.

In. ω. mega desinentia omnia sunt generis fœminini. possuntq; reduci ad tertiam declinationem latinam. vt voluit Cæsar: habentq; accentum accutum in vltima: mittuntq; genitiuũ in. oos. vt didó didóos. sapphó. oós. clió clióos. calypsó. óos. erató eratóos. myrtó. óos. lampedó. óos. mantó mantóos. datiuum formant. os. mutata in. i. accusatiuũ. os. mutata in. a. vt didói didóa. sapphói sapphóa. cliói clióa. calypsói calypsóa. Per synæresim tamen mittunt genitiuum in. us. hoc est. oos. mutata in. us. in qua suscipiunt accentum circunflexum. vt didó didûs. sapphó sapphûs. clió clîus. calypsó calypsûs. mantó. tûis. Latini ex hac terminatione nominatiuum vsurpãt & obliquos synærizatos. vt Ouidius in priapeia Penelopes primam didûs si prima sequatur. Idem in epistola sapphûs. An nisi legisses autoris nomina saphûs. Idem in. i. de arte. Nec mihi sunt visæ clío clîúsq; sorores. Accusatiuum quoq; vsurpauit. Verg. iiij. æneid. & nomini didó sæpe vocaturum, & Horatius. æolijs fidibus canentem sapphó, & Ouidius in pria. Atlantidemq; calypsó.

In. an. plærumq; sunt masculina acuentia finalem: assumuntq; os. in genitiuo, retinentq; semper. a. longũ. vt titán titânos. pæán pæános. pelecán. cânos. acarnán acarnânos. pán panos. p deo pastorũ. Nã pán neutri generis, p eo, quod est omne pantos per. t. facit. Cõposita vero penultimã acuunt. vt hermópan hermópanos. eupéan eupéanos. Latini ex hac terminatione genitiuum & accusatiuũ vtriusq; numeri vsurpant. vt Verg. viij. æñ. Panos de more lycæi. Idem in bucco. Mecũ vna in siluis imitabere pána canẽdo. Idé. vi. ẽñ. Lętũ pęana canẽtes.

In. en. per. ε. quæ in. e. longũ vertitur masculina reperiuntur & fœminina & cõmuia duorum generum, q̃ partim acuunt vltimam, vt ex masculinis hymén. solén. lichén. adén. splén. zén. mén. & ex fœmininis siren. troezén partim acuunt penultimã. v hic hélẽ. hic & hæc cárcen. terẽ. quæ omnia. os. assumpta faciunt genitiuum, sed quædam retinent in obliquis. e. longum. vt hic splén splenos. hic zén zenós. hic chén chenós. hic mén menós. hic damén damenos. hic Solén solenos. hic Lichén lichenos. hic Héllen héllenos. hæc Syrén syrenos. hęc Troezén troezénos. Quædam vertunt. e. longum in epsilon. vt hic Adén adenos. hic Auchén auchénos. hic Pœmén pœménos. hic Limén. énos. hic Azén. énos. hic Pythmén pythménos. hic & hęc Arsen ársenos. hic & hęc Terén. enos. hęc Phren. énos. hęc Glen nõ declinatur. Latini ex hac terminatiõe actõs vtriusq; numeri vsurpãt.

In. in. per. i. iota masculina siue fœminina vltimam acuũt. habentq; plærũq; alterã terminationem in. is. mittũtq; genitiuũ in. inis. sup nominatiui terminationẽ. os. assumpta. vt hic delphín vel delphus delphínos. telchín vel telchís. telchínos. actín vel actís actínos. hæc Salamín, ínos. Eleusín vel eleusís. ínos. Rhín rhinós. Latini ex hac terminatione accusatiuum singularem, & nominatiuũ & accusatiuũ & vocatiuũ plurales frequenter vsurpant. vt Ouid. sensit delphína melantho. Verg. in bucol. Orpheus in siluis inter delphínas arion.

In. yn. per ypsilon generis masculinini siue fœminini penultimã acuunt, atq; os. assumpta faciunt genitiuum penultima longa. vt hic phórcin vel phórcis. cinos. Mósyn. synos. Póltyn póltynos. hæc Górtyn. tynos.

In. on. per. ω. mega, quę ad tertiam nois declinationẽ latinã referuntur. quædã acuunt finalẽ. vt sarpedón. geryón. amazón. antedón. carchedón. chacedón. Quædã acuunt penultimam. vt zénon. pláton. théon. cróton. demophóon. laocóon. achéron. médon. Quædã circũflectunt vltimã, quæ scilicet sunt contracta ex acuto & graui. vt demophôn, p demophóõ. posidôn pro posidóõ. lacô pro laocóon. Quę si habẽt in penultima ancipites, hoc est. a. i. ypsilon longas per. o. micrõ in obliquis declinãtur. vt hic Macháon. áonos. Icetáo. áonos. Aretáõ. áonos. Opáon. opáonos. Apisáõ. áonos. Alcmáon. áonos. Lycáon. áonos. Elicáon. áonos. Protiáon. ános. Amythaón. amythaónos. Oríõ. ionos. Ixíõ. ionos. Amphíõ. ionos. Hyperíõ. ionos. Pádion. ionos. Echíõ. ionos. Dolíon dolíonos. Dolopíõ. ionos. Molíõ. ionos. Nomíõ. ionos. lásion. sonos. Habentia vero easdẽ ancipites. ante. on correptas p. ω. mega declinãtur. vt Amphitryõ. tryonos. Periclíon. ionos. Pygmalíõ. líonos. Eurytiõ. tíonos. Deucalíon. líonos. Ereuthalíõ. ionos. Endymíon. ionos. Actoríõ. ionos. Anthemíõ. ionos. Hippotíõ. ionos. Habentia vero epsilon ante. on. ω. mega seruant. vt Alcméon. éonos. Theõ théonos. Eléon eléonos. Medéõ medéonos. Siméon. onos. Sed habẽtia. æ. diphthongon ante. on. ω. mega seruant, vt ægron ægronos. Mícon míconos. Actæon actæónos. quod etiam aliqñ actæónos per. o. micron facit. Exeũt quoq; nõnunq; in. ontos. vt Achéron achérontos. Laocoón laocóontos. Sed de his explicatius per varias terminationes agendum est.

Latini ex hac terminatione plærumq; accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant. vt Achéron achéronta. Verg. Atq; imis achéronta affatur auernis. Laocóon laocóonta. Idem. illi agmine certo laocóonta petunt. Demophóonta. Ouidius in epist. Phylli fac expectes demophóonta tuũ. Pláton plátona. Horatius. Pythagoram anitiq; reũ doctumq; plátona. Zénon zénona. Martialis. Democritos zénonas inexplicitosq; plátonas.

In. bon. desinentia. ω. mega seruant. vt Bubón. ônos. Atrabón. ônos.

In. con. siue. chon. desinentia. ω. mega seruant. vt Glaúcon glaúconos. Lácon láconos. Glýchon glýchonos. Sed Cýcon cýconos. o. micron habet

In. don. desinentia. ω. mega seruãt. vt Sidón. ônos. Calydón calydónos. Aliquando tamen. o. micron habent. vt Sidón sidónos. Anthedón antedónos. Aspledón aspledónos. Macedón macedónos. Carchedón carchedónos

Calcedón calcedónos, Chalidón chalidónos. Amydón. dónos. ſarpepón ſarpedónos, vel ſarpedón ſarpedónos, ab. odus, compoſita per. nt, declinantur, vt Chalcódon. ódontos.

In. gon, deſinentia. ω, mega ſeruant, vt Aégon ægónos. Agón agónos. Aliquando, o. micron habent. vt Trygón. trygónos. Leſtrigón leſtrigónos.

In. lon. deſinentia, ω. mega retinent. vt Dólon dólonos. Sólon ſólonos.

In. mon. deſinentia. ω. mega retinent. vt Símon ſímonos. Ammon. onos. Tímon, onos. Aliquando. o. micron. vt Dæmon, onos. Lacedæmon. onos. Strymon. onos. Aemon. onos. Andræmon andræmonos.

In. non. deſinẽtia, ω. mega retinent, vt Dáphnon. onos. Platánon. ánonos. & ſimilia. Zénon zénonos. Sínon. ſínonos. Ménon ménonos. Aliquando per. o. micron declinantur. vt Agaémmon. onos. Cánon. onos.

In. oon. deſinentia in. ontos. exeunt. vt Laocóon laocóontos. Democóon democóontos.

In. pon. deſinentia. ω. mega retinent, vt Lámpon lámponos.

In. phon. deſinenria. ω. mega retinent. vt Tryphon tryphonos. Typhôn typhônos. circumflexa per. nt, declinantur, vt plurimum, & ſeruant ſemper. ω, mega, vt Demophôn demophôntos. Xenophôn xenophôntos. Aglaophôn. ôntos. Cteſiphôn cteſiphôntos. Cherphôn. ôntos.

In. ron. deſinẽtia, ω. mega retinent. vt Cithêron. éronos. Chárõ. onos. Tríton. onos. Chírõ. onos. Pleurón. onos.

In. ſon. deſinentia. ω. mega retinent. vt Aéſon. æſonos. Thráſon thráſonos. Aliquãdo per. o. micrõ declinãtur. vt Iáſon táſonos. Oloáſon oloáſonos.

In ton. deſinentia. ω. mega ſeruant. vt Plúton. onos. Pláton. onos. Cáton. onos. Myton. onos. Cróton cróonos.

Nomina participalia per. nt. declinantur. vt Phaéton phaétontos. Cháton chátontos. Vcalégon vcalegõtos. Médõ. ontos. Créon. ontos. Alcimédõ. dõtos. Amphimédon. dõtos. Eurymédõ. dõtos. Autumédon. dõtos. Laomédon. dontos. Phlegéton phlegétontos. Pélagon pelágontos.

Quæ ſynæreſin nõ patiuntur. per. nt. quemadmodũ ſua ſynærizata declinãtur. vt Demophóon demophóontos. Democóon democóontos. Hippocóon hippocóntos. Aglaophóon aglaophóontos.

In. ar. habẽtia penultimam natura lõgam eandem circũflectunt. vt hêmar. hêpar. ũthar ídar. Monoſyllaba vero acuuntur. vt Cár carós. Pſár pſarós. Diſyllaba penultimã acuunt. vt Mácar. ónar. dámar. polyſyllaba tñ ante penultimam. vt délear óniar. áliphar. cárear. In. ar. itaq; maſculina & fœminina aſſumpta. os, faciũt genitiuum, ſi ſunt monoſyllaba producunt. a. vt cár carós. pár parós. pſár pſarós. Si ſupra ſyllabã, breuiãt illud. a. vt Mácar. aros ónar ónaros. Dámar. aros neutra vero in. atos. faciunt genitiuũ. a. quoq; breui ſi ſint polyſyllaba. vt Délear deléatos. óniar oníatos. Áliphar aliphatos. Cárear, éatos. & diſyllabicorũ aliqua neutra longa penultimantia in. tos. quoq; faciunt genitiuũ. vt Hémar hématos. ídar ídatos. Hépar hépatos. úthar. atos. Penultimantia vero in breui faciunt genitiuum in. ros. vt Hýpar hýparos. Thénar. aros. néctar néctaros. phréar vero quod ex hac ratione debuit facere phréaros & ſtéar ſtéaros. phréatos & ſtéatos faciunt.

In. er. per. eta. quæ maſculina ſunt, quædam acuunt vltimam. vt monoſyllaba. Thér therós. Sér ſerós. Et ex diſyllabis quædam. vt ſotér. ethér. aér. quædam acuunt penultimam. vt íber. Monoſyllaba aſſumpta. os, faciunt genitiuũ & ſeruant. eta, lõgum in obliquis. vt Thér. thêros. Phér phêros. Sér ſeros. Cér cêros. Sed ſupra ſyllabam mãſculina acutiſona ſi habent. t. ante. e. retinent. e. longum in obliquis. vt Luter lutêros. Soter ſotêros. Oleter oleterós. Excipiuntur. Aſter aſteros. & Pater paterós, quæ vertunt. e. longum in breue. Quod ſi non habent. t. vertunt, eta in. e. breue. vt Ether ethêros. Aér aêros. Daér daêros. Anér anêros. Spinthér vero & eleuthér ſpinthêros & eleuthêros per. eta, lõgum faciunt. In. er. grauiſona (ſi penultimã habẽt longam) vertunt. e. longum in breue, vt Pier piêros. Phráter phráteros. Sed ſi penultimam habent breuem, ſeruant longum. Vt Íber íberos. Eríer erîeros. Pánther. vero. n. p. ſimplicis ſeruat declinationem. Fœminina in. e. ſupra ſyllabã mutant. e. longũ in breuem. vt Matér matêros. Méter. eros. Demeter demêteros. Thygather thygatêros. In. er. neutra, quæ rara ſunt appoſitione. os. faciunt genitiuum, vt Cér cêros. ab eo quod eſt Cêar cêaros.

In. ir. per. ei. dipthongon appoſitione. os. faciunt genitium. vt Chír chiros. Phthír phthiros. Ír íros. Et ab eis compoſita Antichír antíchiros. Polychir polýchiros. Hic adde Mártyr mártyros.

In. or. deſinentia apud græcos oia ſcribuntur per. ω. mega præter hæc quattuor. ánor. cálor. áor. étor. habent autẽ in. or. finita acutum accentum in vltima, aut in penultima. Acutiſona poſitione. os, faciunt genitiuum. ſeruantq; ω. mega. in obliquis, vt Phór phóros. Ichór ichóros. Etiam grauiſona habentia. l. ante. o. ſeruant. o. magnũ. vt Célor céloros. Pélor péloros. Sed ſi non habent. l, vertunt. o, longum in breuem. vt Néſtor néſtoros. Héctor héctoros. Méntor méntoros. Méſtor méſtoros. Mnéſtor mnéſtoros, cum proprium eſt viri nomen. ſed mnéſtor adiectiuum, o, magnum retinet.

In. or. cõmunia habent. o. micron in obliquis. vt hic & hæc Apátor apátoros. Amétor amétoros. Pandamátor pandamátoros.

In. or. neutra. ω. magnum retinent in obliquis. vt Hélor. loros. Técmor. oros. Heteroclita vero ſunt Scór ſcáros & Hídor hídatos. Ex deſinentibus in. r. latini frequenter accuſatiuos vtriuſq; numeri vſurpant. vt ab eo qđ eſt car, Ouid. iiii. metamor. Lyciæq; propinquos cáras adit. & ab eo qđ æthér, Verg. in. j. geor. Illa leuem fugiens raptim ſecat æthéra pennis. Idem, aéra per vacuum ferri. Ex nominibus terminatis in. or. prope ſemper accuſatiuus vſurpatur, vt Héctor héctora. Néſtor néſtora. Rhétor rhétora.

In.as.q̃ ad tertiã declinationem latinã referũtur,si sunt masculina penultimã acuunt.mittuntq; genitiuũ in.antos, vt A'bas.ábantos.Acámas.antos.Acrágas.antos.Adámas.antos.A'eas.æãtos.A'libas.alíbãtos.A'ndrias.andríantos.A pésas.antos.A'ras.antos.Athámas.antos.A'tlas.antos.Bíbas.antos.Bábras.antos.Chálcas.ãtos. Cánas.antos.Cáras.antos.Charídas.antos.Chélas.antos.Cyphas.antos.Cyrbas.antos.Coríphas.coríphantos.Eléphas.antos.Gígas.antos.I'mas.ímanthos.Lycábas.antos.Mydas.antos. O'das.antos. Pállas.antos. Pelécas.antos.Períphas periphántos.Phídas.antos. Pylas.antos. Phórbas.antos. Polydámas.antos. Prophas prophantos.Sálgas sálgantos.Telentas.antos. T'euthras teuthrantos. Tháumas.mantos. Thóas thóantos. Tólmas.antos.Fœminina vero vltimam acuunt,assumuntq; in genitiuo,d.vt Acrás acrádos.Lampás.ádos, Pallás.ádos. Plías.ádos. Monás.ádos. Días.ádos. Trás.ádos, Hebdoás.ádos. Ogdoás.ádos. Decás.ádos.arcás vero vnum de masculinis arcádos sequitur fœmininorũ terminationẽ, Latini ex hac terminatiõe genitiuos vsurpãt.vt Lucanus in.ix.Palládos in medio cõfecit pectore gorgon.Datiuũ quoq;.vt Papinius in achilleide. Palládi littore celebrat scyros honorem,& acccusatiuũ.vt Martialis. Palláda prætereo,res agit illa tuas,& accusatiuus semper ab autoribus vsurpatur.vt ab eo quod est apésas,Papinius in.iij.theba.Nomine lernæi memorant apésanta coloni. Et ab eo quod est chálcas. Verg.iij.ẽn.Magno chálcanta tumultu pro trahit in medios. Reperiuntur quoq; nonnulla quæ mittunt genitiuum in.anos.Mélas mélanos.Tálas tálanos.

In.es.cum.s.hoc est per.e.longum masculina,quæ ad tertiam declinationem latinam referuntur,plærũq; acuunt penultimam,mittuntq; genetiuum in.etos.& quæ per.eta.vt Cháres cháretos.Chrémes chrémetos. Cómes cómetos.Crátes.tetos.Cúres cúretos,Dáres dáretos,Epiáles áletos. Gyes.etos,Glóes glóetos.ígnes ígnetos. láches láchetos.lébes lébetos.mágnes.etos.másses.etos.mástles.etos.mèges mègetos.mèndes mèndetos.mýces.etos.mýnes.etos.mórges.etos.néres neretos,pénes.etos.phráges phrágetos.pýdes pýdetos. pígres pígretos.pýles pýletos.plánes.etos.tríges trígetos.tápes tápetos.tháles.etos.Hæc aliquãdo mittunt genitiuũ.in.u.vt cháres charu.cómes cómu.dáres dáru.gyes gyu.mýces mýcu. pýdes pýdu.pýles.lu.Monosyllaba quoq; acuti sona in.etos.faciunt gtm̃.vt crés cretos.gnés gnetos.thés thetos.& acutisona pluriũ syllabarũ. vt argés.étos. admés admtéos. homithnés homithnétos. Et nomina quædam latina,quæ in sermonem græcum traducta amittunt.n.quam rursus in genitiuo resumunt.vt clémes clementos.crésces,entos. prúdes prúdentos pídes. pídentos.váles válentos. Cõposita a cleos,quod est gloria circũflectunt vltimã,mittuntq; genitiuum in.eos. per epsilon.vt agathoclês agathocléos,periclês pericléos.sophoclés sophocléos,Latini ex hac terminatione ac accusatiuum vtriusq; numeri vsurpant.Sillius.libro.iiij. Illum sidonio fulgentem ardore tápeta. Papinius.i. theba. altosq; inferre tápetas. Ouid'.in epistolis,Viginti fuluos operoso ex ære lébetas. Ausonius. Fictilibus fama est cœnasse agatoclea regem.

In.es,diphthongon vnũ reperitur fœmininum.dæs dætós.& vnum commune duorum pæs,quod facit.pædós.

In.eus,diphthongon,quæ ad secundã declinationem referuntur.vltimã semper acuũt.mittuntq; genitiuũ in.eos. vel.ei.& datiuũ in.ei.solutas,vel per synæresin contractas.accusatiuũ in.ea.vocatiuũ in.eu.s.nominatiui ablata. Latini ex hac terminatione omnes casus vsurpant.vt penthéus penthéos,vel penthêi penthéo vel penthí pénthea,o penteû.Martialis.Flet philomena nefas incesti terèos & quæ.Vergilius in bucco.Aut vbi mutatos te reós narrauerit artus.Idem in eodem Orphí calliopea lino formosus apollo,Iuuenalis.Alcinoem bacchi thebas & terea fausti.Ouidius.vij.meta.vt voluere ambo,voluisti tu quoq; terêu.sed.eu,circunflectitur per regulam octauam,quod diphthongus finalis habens ypsilon in fine circunflectitur,si tonum accipit. Vergilius.iiij. georgicorum. Illa quis & me(inquit)miseram & te perdidit orphêu.

In.is.omnia reducuntur ad tertiã nominis declinationem litinã,quorsũ quædã acuunt vltimã. vt crepís,cnemís. auletrís.& omnia fere patronymica,vt priamís,enéis,thebaís.Quędam acuunt penultimã.vt páris.crátis.cýphis.thémis.thétis.mémphis. Quędã acuũt antepenultimã.vt Ibaris.thámiris,ádonis.théognis.cháribdis. Sed in.is.propria masculina in.dos.faciũt genitiuum.vt ádonis adónidos.páris páridos.théognis théognidos. Habẽtia quoq; penultimã lõgam.vt eunís eunídos.gymnís gymnídos.latrís.ídos,Et a polis (quod est ciuitas) composita masculina sola vel cõmunia vt agelípolis agesípólidos,eupolis eupólidos.hic & hæc phygópolis.blidos.ápolis apólidos. Et cõposita a mãtis,quod est vates,vt coscinomántis,idos. prómãtis promántidos. Et habentia ante.is.vnam consonantem.vt crátis crátidos.Sed habentia duas immutabiles in.thos.faciũt,vt órnis órnithos.mérmis mérmithos.Monosyllaba vero habentia.i.longum additione.o.in.os.faciunt genitiuum,vt cís cíos.lís líos. Appellatiua etiam & non denominatiua,quæ penultimã habent breuem per.os.purũ mittũt genitiuũ.vt échis échios.mántis mántis,óphis óphios,Et quædã propria.vt ágis ágios.agelípolis agesípólios.anácharsis anarchársios. búsiris busírios.gáozis gáozios.íphis íphios,séntis séntios,sýbaris sybários. thámyris thamýrios.zénis zénios. Quorum aliqua per. dos.plærumq; inflectuntur. vt ágis ágidos,thámyris thamýridos,agesípolis agesipólidos.búsiris busíridos.

In.is.polisyllaba fœminina non habentia duas terminationes per.dos.faciunt genitiuum.siue sint acutisona. vt cnemís cnemídos.& priamís priamídos.& huiusmodi patronymica fœminina.auletrís auletrídos.coronís coronídos. crepís crepídos.dorís dorídos, pagasís pagasídos. strategís strategídos. Siue circunflexa, vt bendís bendídos.molís molídos. Siue barytona.vt cypris cypridos.cítharis citháridos.despótis despótidos. éris éridos. mémphis mémphidos.ménis ménidos,polítis polítidos,toxótis toxótidos.Quæ autẽ sequun-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA ANANDA

tur per.os.purum declinantur.ácris ácrios.ásthlibis asthlíbios. cárybdis carýbdios.xóis.ios.císseris cissérios. dmóis dmóios.epicténis epicténios.géris gérios.hýbris hýbrios.lachúsis lachúsios.némesis némesios.négyris megýrios.panégyris panegýrios.sárdis sárdios.scépsis scépsios.episcépsis episcépsios.sóis sóios.thamíathis thamíatios.& breui penultimãtia.vt cónis cónios.spánis spánios.pólis pólios. Et ab eo composita fœminina solũ. vt acropólis acropolios. Aduertendum tamen cp illa quæ communiter faciunt genitiuũ in.dos,more ionico, per.os.purũ declinari possunt.vt páris páridos,vel pários.ménis ménidos vel ménios. thétis thétidos vel.ios, ménphis ménphidos vel ménphios.Latini ex hac terminatione omnes casus vsurpãt.genitiuum. vt Iuue, Curritur ad vocem incundam & carmen amicæ thebaídos.datiuum.vt Catullus.Morte feror thesei qualem minoídi luctum.Sabinus in epistola demophoõtis ad phillída,phillídi demophóon patria dimittit ab vrbe, quibus in locis quia.i.terminalis breuiatur:accentu græco in penultima sunt proferenda.Accusatiuum qnoq; vt Ausonius,rex magis an regnum minoída sollicitat grex.Verg.phillída mitte mihi meus est natalis iola, Papini.in calce thebaídos.neq; tu diuinam æneida tenta. Vocatiuum quoq; vt idem in eodem loco,O mihi bissenos multum laborata per annos thebai.& Ouid'.in epistolis.Prima mihi nutrix æolí dixit amas,No minatiuus præterea accusatiuus & vocatiuus pluralis vsurpantur cum in.es.vel in.as.breues terminantur,vt achelóides vel achelóidas.cadméides.vel cadméidas.beléides vel beléidas.

In.eis.diphthongon per epsilon & iota,& .ois.per.oi.diphthongon quoq;,quæ sunt pollysyllaba vnius generis siue trium in.entos.mittunt genitiuũ,vt seléis seléentos.simóis simoéntos.pyróis pyróentos.opóis opóentos. charíeis charíentos.timéis.entos.phonéis phonéientos. Monosyllaba vero masculina per.eis. diphthongon per.enos.faciunt genitiuum.vt hés henós.cís cenós.dis denós. Et ab eo composita.vt medís medenós.vdís vdenós.Clís autem clidós facit.& antheris antherídos.Latini ex hac terminatione nominatiuum & accusatiuum frequẽter vsurpãt.Verg. primo eneidos.vbi tot simóis correpta sub vndis. Idem in.v.hectoreos amnes xanthum simóentaq; testor. Ouidius.ñ.metamorpho.interea volucres pyróis eous & ethon.Flaccus quinto argonauticon.& formidantem patrios pyróenta dolores.

In.ys.per.ypsilon quædã circunflectunt vltimã.vt ichthýs.& ex monosyllabis,mŷs.sŷs.quædã grauant eãdem. vt týphys,bótrys nécys.rhadámãthys,quę oĩa masculina sunt:retinentq; in gtõ ypsilon & faciuntin.os.purũ. vt ichthýs ichthýos.mýs mýos.sýs sýos.týphys týphyos.bótrys bótryos.nécys nécyos rhadámãthys rhadámanthyos. Acutisona,quæ per tria genera declinantur vertuntin obliquis ypsilõ in epsilon.vt oxýs oxéos. thachís tachéos,brachýs brarhéos.ocýsocéos,pachýs pachéos.Horum neutra in ypsilon desinẽtia masculinorum seruant declinationem.Composita a simplicibus in.ys eodem modo inflectuntur sicut sua simplicia.vt cállichthys callíchthyos,quoniam ichthŷs ichthŷos fecit.trí brachys tribrácheos,quoniam brachýs brachéos. Sed si aliter componantur in,dos.faciunt genitiuum.vt épelys epélidos.néelys néelydos.

In.ys.fœminina grauisona per.os.mittũt genitiuum.vt pítys pítyos,chélys chélyos.génys gényos,Excipiũtur cómys cómythos.& córys córythos. Acutisona.vero,per.dos. declinantur.vt chlamýs chlamýdos.pelamýs pelamýdos.crocís crocýdos,Oxytona præterea siue circũflexa habentia solum in nominatiuo.y. longum: & in obliquis breue.per.yos.purum declinantur.vt erinnýs erinnýos.tethýs tethýos.ophrýs.ýos.drýs drýos. aglýs tamen aglýtos facit.Latini ex hac terminatione genitiuum vsurpant,vt Lucanus in primo.tethýos. vnda vage lunaribus æstuat horis.& Verg.accusatiuum in bucolicis.quæ tentare tethýn ratibus.

In.os.per.ω.mega monosyllaba acutisona siue habẽtia.d.t.th.per.os.purum faciunt genitiuũ.vt dmós dmóos tróos.thós thóos. Quæ vero non habent in.tos.vt crós crotós.phós phótos. polysyllaba etiam oxytona,vt àptós aptóros.agnós agnótos.hidrós hidrótos. Et breui penultimantia.vt monóceros monocérotos, rhinóceros rhinocérotos.gélos gélotos.éros érotos.Quæ longa penultima.per.o.purum declinantur.vt héros héroos.mínos mínoos.Excipitur élos élotos.per.era quoniam élos erat per epsilõ.Attici vero héro.míno.élo.dicunt.s.nominatiui remoto.

In.os.duo sunt natura circũflexa mittentia genitiuũ in.tos.phôs photós.& ôs ótos.Martia, ab eo quod est rhinóceros.accusatiuum vsurpauit in distichis.gestauit modo fronte me iuuencus.verũ rhinocérota me putabis.

In.us.quæ per.oy.diphthongon a græcis scribuntur circunflectententia vltimam.per.untos,mittnnt genitiuũ.vt placûs placûntos,simûs simûntos.opûs opûntos:cerasûs cerasûntos.authemûs authemûntos.phycûs phycûntos.hydrûs hydrûntos.hiericûs hiericûntos.trapezûs trapezûntos.quæ omnia per synæresim contracta sunt ab.ois.in.us.opôis opûs,cerasôis cerasûs,Accutisona in.os.purũ mittunt genitiuum.vt bûs boós.nûs noós. chrûs chroós.chûs choós,Excipitur pus cum suis compositis,quæ mittunt genitiuum in.odos.vt pûs podós. chytrápus chytrápodos.dípus dípodos.trípus trípodos.œdípus œdípodos,qđ & œdípu facit attice. declinantur etiã apud poetas œdipódes œdipódu.perprimam declinationẽ.Excipitur quoq; odûs odóntos cũ suis cõpositis,quæ omnia exeunt in.ontos.sicut & suũ simplex.vt argíodus argíodontos.cynódus cynódontos. cauliódus cauliódontos,Latini ex hac terminatione,tum rectos,tum obliquos vsurpare solent. Vergilius.x. æneid'.est amathûs est celsa mihi paphos.Ouid'.x.metamopho.at si forte roges fœcundam amathûnta metallis.Idem primo de ponto. cede puer facta patroclus opûnta reliquit.Lucanus libro.xi.meritum phydûnta ruinas.Curtius regionem (inquit) eã vsq; ad trapezúnta defendere.Lucanus in.vij.& subdita sipûs montibus.Hinc sipúntos in gtõ,& sipúnta in acusatiuo:vñ postea sipóntus siue sipúntos ea ciuitas in apulia dicta est.

In.ns.vel.rs,vel.ls,grauisona sunt,& per duas cõsonantes in obliquis declinãtur.vt týrins týrinthos.hélmins hélminthos.mácars mácartos.per.t.exile.nã habentia.a.ante duas illas consonantes in.tos.mittunt genitiuũ.non habẽtia,a.in.thos.p.th.Itaq; ex hac ratione háls háltos debuit facere. Sed vt seruaret dasean nominatiui halós fecit.Omnis enim vocalis præcedẽs liquidã si post eam sequatur.d.vel.t.vel.th.tenuatur. & quia obliqui similes nominatiuo spũs habẽt:abiectum est,t.&facit halos.Papinius in,iiij.the. ab eo quod est týrins actũ vsurpauit dicens:suus exit in arma antiquã týrintha deus.

In.ps.finita per.p.in obliquis declinãtur.siue sint monosyllaba siue polysyllaba.cõposita,siue simplicia, sed polysyllaba penultimã acuũt,monosyllaba quoq; acuũtur.vt óps opós.thóps thopós,cýclops cýclopos. kælaps kelapos.eurýops.opos.Excipiũtur hæc q̃ loco.p.suscipiũt.b.in genitiuo ꝓpter harũ litterarũ affinitatẽ.vnde & a latinis per.b.quoq; in genitiuo cõsueuerunt scribi. líps. libós. nips nibós, pháps phabós.phléps phlebós. áraps árabos,chályps chálibos.chérnips chérnibos.thárys thárybos,Et tria p.ph.cínyps cínyphos.cathéliphos.scíraps scíraphos.sed aduertẽdũ est,qđ in.ops,polysyllaba per.o.micrõ scribũtur,vt éthiops éthiopos,mérops méropos.cécrops,opos.ænops ænopos.pélops pélopos. præterq; hýdrops hydrópos. cyclops cyclópos. mólops. lopos, cónops.opos.nycthálops,álopos. scólops scólopos. mýops.opos. cánops cánopos. Et quæcunq; deducuntur ab óps opós.quod est oculus.vt helícops helicópos.sicut econtrario q̃ ab óps opós. quod est vox,o.micron habent.vt mérops méropos.Latini ex hac terminatione accusatiuos vtriusq; numeri cum nominatiuo plurali frequenter vsurpant. Hora.i.ser.pastorem saltaret vti cyclopa rogabat.Vergil.iij. æñ.infandi cyclopes & altis montibus errant.Idem.xi.æneos vidit cyclopas vlysses.

In.ax.quædã accẽtu acuto in penultima proferuntur,vt thórax.phícax.ánax.phílax,córax.quędã circũflectũt penultimã.vt aũlax.clímax.hýlax.cýax.sýax.q̃ in obliquis.c.habẽt.vt thôrax thóracos.phæax. ácos.q̃ aliqñ.t. cũ.c.accipiũt,vt ânax,ánacos.vel ánactos.astyanax,ánacos.vel astyânactos.hippônax,ónacos.vel hippónactos. aũlax,acos.clímax.ímacos.Quę vero a verbis in.zo.desinẽtib9 deriuãtur.g.accipiũt in obliqs.vt ab arpázo, qđ est rapio.hárpax hárpagos.& a crazo.qđ est voco.cécrax cécragos.a sphazo qđ est iugulo,apósphax apósphagos.sífrax áfragos.lálax lálagos.sed disyllaba masculina natura lõga penultimãtia habẽt.a.,pductũ.vt thórax thóracos.phæax.acos.oeax oéacos,ílas ílacos.plútax.acos.Excipiũtur hýlax hýlacos.& cýas cýacos. positiõe vero lõga penultimãtia corripiũt.hárpax.agos.cécrax.agos.Neax aũt & phenax& cordax.a.,pducũt. sed cabax indifferentẽ habet.Superbysyllaba breui existẽte penultima,a.producũt.vt hierax.etácos.cecophýlax, yláco aspháláx vero asphálacos corripit,latini ex hac terminatiõe frequẽter actũs vtriusq; numeri cũ ntõ plurali vsurpant.lu.viridemq; thóraca iubebit afferri minimasq; nuces,&Mar.accipe belligerę crudum thóraca mineruę. Verg.vñ.ẽñ.umbonũ crates alij thóracas ahenos.Idẽ in.iñ.puerũ astýanacta trahebat ad soceros. In.ex.per.e lõgũ acuũt penultimã, seruãtq; illud.e.lõgũ in obliquis.vt mýrmex.ecos.nárthex nárthecos.scólex. scólecos.pélex.ecos.tálex.ecos.béx quoq; bécos.hýsplex vero & ab eo compositum antýsplex,hýsplegos& antýsplegos faciunt.Habentia vero.ω,mega,in penultima vertunt,e.longum in breue vt alópex alópecos.

In,ix,partim acuunt penultimã.vt pérdix,clix,tétrix, partim circũflectuut,vt choénix.phoénix.suscipiuntq;.c. in gtõ plerũq;.vt pérdix pérdicos.clix.icos. chœnix,icos,phoênix.icos, Tettrix vero tétrigos,& mástix mástigos.per.g.facit,& ónyx ónichos.per.ch.Cõmunia autẽ q̃ a foemininis fiunt:simpliciũ seruant declinationẽ, vt hic & hęc callíthrix callithricos.quia thrix thrichós fecit.homóstix homostichos.quia stix stichós fecit.

In.lix,vero finita,i,correptũ habẽt vbiq;.vt clix clícos,hélix hélicos.homélix homélicos.Latini ex hac terminatione vsurpant accusatiuos cũ nominatiuo plurali.vt clix clícas clíca.clíces.phoénix phoênica.nices.nicas.

In,yx,per ypsilon partim acuũt penultimã.vt bómbix.bébryx.ónyx.sardónyx.cóccyx.órtyx,partim circũflectunt eadem.vt cêryx.dochêdyx. Masculina vero simplicia natura lõga penultimantia,c. habẽt in obliquis.vt céryx cérycos.dochédyx,dicos.ætyx,ætycos,thrányx,ánicos.Eeiam positione lõga penultimãtia,quę habent in vltima syllaba.b.vel,g.vel,d,vel,pt.vt,bómbyx.bycos.Et penultimẽtia in.e.vt erýx érycos.Et habẽtia in penultima.a.siue,g,vt ádryx ádrycos.Nam habentia,g.per.g.declinãtur.vt phárygs phárygos,lárygx.yggos, quæ nos p.n,enunciamus phárynx & lárynx. Superbisyllaba quoq; penultimãtia in,a.g.habẽt.vt tarbáryx tarbárigos,Et penultimãtia in.o,nõ illãto.n.vel.g.vt cóccyx cóccygos.mórtyx.tygos.órtyx órtygos,qđ & órtycos fecit apud Philomenẽ. Item quæ a pheugo & zeugo cõponũtur.vt prophyx prophygos.homózyx homózygos.Sed habentia,n,ch,habent in obliquis,vt ónyx ónychos,stónyx stónychos.

In,yx,fœminina multisyllaba per.g,declinãtur,nisi alia ratio ꝓhibeat.vt antyx ántygos.pophólyx, óligos.ptéryx ptérygos.Sed monosyllaba acutissona plærumq;.g.habent.vt stýx stýgos.nýx tamen nycós & nyctós facit.& ampyx ámpycos.Sciẽdũ autẽ q; in.yx,simplicia habẽtia lõga natura vel positione in nouatiuo solo.y. natura corripiũt,in alijs autẽ casibus producunt natura.Cõposita aũt & penultimantia breui vbiq; corripiũt.

In,ox,per.ω.mega rara sunt,eaq; fere monosyllaba acutisona.habẽtq; in obliquis.c.vt ptóx.ocós.bóx.cos. Excipitur.róx.qđ p.g,facit rogós.& cyamotróx.ógos,quia a trogos qđ est voro cõponitur.g.in obliqs accipit.

In,x.habentia.g.ante.x.quã nos,vt paulo ante diximus,quasi.n,,pferimus per.g.in obliquis declinãtur, phárygx siue phárynx pharingos.lárigx siue lárinx láryngos.ménigx siue ménenix méningos. spýgx siue sphýnx sphýngos.salpygx siue sálpynx sálpyngos.lýgx vel lýnx lýngos.lýnx vero pro fera lyncos facit. Habentia tamen aliã consonantem ante,x.per.c,declinantur,vt ólx olcos.sárx sárcos. FINIS.

DE LITTERARVM PROLATIONE.

IN PROLATIONE QVARVMDAM LITTERARVM ERRARE

Græcos & Latinos facile potest demonstrari ex diffinitionibus & principijs, quę ab omnibus grāmaticis tam Græcis quā Latinis, tam antiquis, quam iunioribus admittuntur.

¶ Definitio Prima.

LITTERA EST MINIMA PARS VOCIS, HOC EST indiuidua, quæ scribi potest. Hæc diffinitio ab omnibus in cōmune tam Græcis, quam Latinis recepta est. Quod si vera est illa Prisciani differentia, quā in primo de octo partibus orationis volumine ponit, q̄ littera est figura quæ scribitur, elementum vero q̄d pronunciatur: manifestum est hoc in loco non definiri litteram, sed elementū. Sed quia hæc differentia non obseruatur ab autoribus, sed nec ab ipso quidem Prisciano est obseruata, accipiamus interim alterum pro altero. Est igitur in litteræ diffinitione positū in loco generis pars vocis minima, vel potius vox: vt sit minima differentia idē valēs, quod indiuidua, vt in verbo dñs. do. est minima pars vocis, sed quia potest adhuc diuidi in. d. &. o. vt cōstituatur litterę species, subiūgit loco differētię indiuidua, quia neq; .d. neq; .o. amplius diuidi possunt, saltem in partes diuersorum generū. Alioqui .o. longa diuisibilis est in duo tempora, atq; secundū illos, qui hanc partē scrupulosius inquirūt, in duo tēpora cum dimidio, atq; etiā in tria. Quia vero sunt quædā voces, quæ proferri quidem possunt, non tamen scribi, quia non sunt articulatæ: idcirco adiungit litteræ differentiam vltimam, quæ constituit speciē dicens, quæ scribi potest. Nam quæ non possunt, inarticulatæ sunt: cuiusmodi sunt interiectiones, puta ridētis, vt ha, ha. dolentis, vt ah. imperantis silentium: vt. st. quæ licet scribi consueuerunt, nō sunt tamen scriptiles: vnde & in definitione interiectionis adiungitur, q̄d significat mentis affectū voce incondita, hoc est cōfusa & indeterminata.

Secunda definitio.

VOcalis est vocis elemētum, quod per se & sine alterius litterę permixtione, pferri potest. vt. a. e. i. Hæc nāq; differentia est inter vocales & consonantes, q̄ vocales pure & per se possunt enūciari: cōsonantes vero nō possunt, nisi cū vocalibus proferantur, vnde & illæ vocales dictę: hæ vero cōsonātes appellatæ, & vocales quidē possunt per se enūciari, quia epiglottide, hoc est lingula prominēte, nihil obstat quominus vox libere per laryngē erūpat, sed cōfusa prius donec ex oris figura ad certā speciē redigatur. Sed quia oris figurę innumerę sunt, & vocaliū certe numerus indeterminatus erit.

Tertia definitio.

COnsonans est elementum, quod nisi vocali incumbat. per se enunciari non potest, atq;, vt paulo ante dixi mus, ex eo sibi nomen inditum est. Ex quo fit, vt sine vocali syllaba constare nō possit, modo sit articulata. Nā q̄ Verrius Longus tradit inuenire syllabā sine vocali, q̄d probat Comicorū autoritate, apud quos. st. vox imperantis silentium legitur, dicendum q̄. st. interiectio proculdubio est, quæ voce incondita proferri debet.

Quarta definitio.

MVta consonans est, quæ in tali oris parte formatur, vt intercluſa voce sine vocali nullo modo possit enūciari. vnde & muta noīatur. Nā quod grāmatici dicunt, ideo mutas appellari, quia incipiunt a seipsis & desinunt in vocalem: inepta sane ratio. cum statim occurrat. f. littera, quę incipiat a vocali, & desinat in seipsam, & nihilominus inter mutas numeretur.

Quinta definitio.

SEmiuocalis est consonās, q̄ in tali parte oris effingitur, in qua etsi non plene, vt vocalis, quiddā tamē subobscurū sonat. vnde & semiuocalis appellatur, & quēadmodū de mutis dicebatur, inepta a grāmaticis affertur causa, cur semiuocales dicantur, hoc est, quod incipiant a vocali & desinant in seipsas. Esto, ad internoscendas vtrasq; apud latinos signū illud nominibus llitterarum sit accōmodatū. Hebręi tñ & Greci nihil tale obseruarūt.

Sexta definitio.

DIphtongus est cōglutinatio duarum vocaliū in eadē syllaba suā vim retinentium. Hæc definitio tam græcorum q̄; latinorū est. Suam vim grāmatistę interpretantur syllabæ extēsione: sed isti nō intelligunt q̄ vis litteræ nihil aliud est quam ipsa pronunciatio. Ex quo fit, vt in diphthōgo vtraq; vocalis proferri debeat.

QVæ Græci vocāt axiomata. Varro tū, pfata. tum effata tū, ploquia. Cicero tū pronūciata, tum dialectica, hoc est disputationis fundamēta. Iuniores tū propositiōes primas & immediatas, tū verbū ex verbo axiomata (vt diximus interpretari) dignitates appellant. Hæ quia demonstrabiles sunt, atq; in communi hominum sensu concipiuntur, quasi principia in omni disputatione supponenda sunt, vt si quis ea non admiserit, barbarus insensatusq; habeatur, neq; dignus cum quo de vlla re disceptari debeat. Sit igitur

Axioma primum.

¶ Eodem modo litteras scriptiles designare voces: quo voces ipsæ conceptus significant. Sit igitur primū disputationis nostræ fundamentū, in quo plæriq; omnes facile consentiunt, litteras ea potissimū de causa fuisse excogitatas: vt per illas quasi per quædā signa: tum absentes viui, tum posteros morituri certiores facere possemus ñs de rebus, quæ ad priuatam publicam ve vtilitatem pertinerent. Nam quēadmodum Aristoteles tradit: eo modo litteræ verba humanis vocibus informata designant; quo verba ipsa res mente cōceptas, quæ per ea significātur. Quod si non quattuor hæc ex ordine sibi inuicem consentirent, dico res. conceptus, voces, litteræ, interiēt vtiq; commercia, & publica fides: qua hominum societas continetur, interirent omnes artes & scientię, quæ vitam humanā cultiorem reddūt, interiret denicq; hic ipse sacrarum litterarum splendor, quibus ad Christianā religionem

instituimur & docemur. Hęc omnia eo pertinent, vt ostendamus illos ingentem erroribus fenestram patefacere: quicunq; putant ortographiæ rationem non seuerissime in verborum scriptione seruandā: aut voces alias posse litterarū figuris accōmodare, q̄ quæ cū primū fuerunt inuētę, per illas representari coperunt, cū omnis disputādi subtilitas in verba, syllabas, litteraſq; quasi in quędā elemēta resoluātur. Neq; em̄ minus errabueris. si aliud legis q̄ scriptū est, quā si aliud loquaris q̄ concepisti, quod est mēdacij. & aliud concepisti q̄ se res habet, qđ est ignorātiæ

Axioma secundum.

¶ Ita scribēdum esse vt loquimur, & loquendū vt scribimus. hoc principium ex superiori pēder, nisi q̄ desiderat magis explicari, propterea q̄ ex certis quibusdam causis nonnunq̄ aliud scribimus & aliud enūciamus. Quod si hoc admittimus, vt aliud scribatur & aliud enuncietur: frustra litteræ sunt inuentæ, cum ad hoc tantū litterarū figuræ sint excogitatæ. vt creditas voces quasi depositum quoddam fidelissime custodiant, & cum opus fuerit, nulla ex parte decoctum reddant. Atqui dicet quispiam, videmus apud Hebręos iod & vau plærumq; ociosas, & nomen illud ineffabile tetragrammaton quattuor litteris scriptum, hoc est. iod. he. vau. he, in adonai voces diuersas proferri. Videmus quoq; apud Græcos scribi gamma littera sequentibus gāma, vel chi, vel cappa, vel xi: & proferri ni: vt aggelus pro angelus. Agchises pro Anchises, agcora pro ancora, phalagx pro phalanx. Et rursus post. ni, litteram sequenti. tau. pro tau proferri delta: vt syndęresis pro syntęresis. & in diphthongis vocales alteras supprimi & alteras pronunciari: aut vtraq; in tertiam extraneam proferri, idq; non modo apud græcos, sed eriā apud latinos. apud quos etiam teste Seruio grāmatico in primo georgicorum. Caius Cneius. Amurca scribuntur per. c. litteram & pronūciantur per. g. Gaius Gneius Amurga. Sed cur hoc fiat, suis in locis reddemus, partim excusando id fieri quadam ratione, partim accusando q̄ sit ab ignorantia profectum.

Axioma tertium.

¶ Litteras non ex diuersitate figurarum, sed ex diuersitate vocum distingui. Hoc axioma tametsi per se notum est: sic tamen deduci potest. Quod si Aleph hebraicum & Alipha punicum & Alpha græcum &. A. latinum quattuor diuersis figuris representantur, vnā tamen eandemq; vocem reddunt, hæ duæ posteriores per se, & illæ duæ priores cum suis apicibus. Qui præterea ex arte nuper a magistro quodam Martino homine per q̄ ingenioso excogitata litterarum figuras pro cuiusq; arbitrio constitutas legunt: non multum curant quo litterarum ductu verba designentur, apud quos mille characteres (dum modo idem efficiant) pro vno habentur. In alphabeto quoq; latino. c. k. q. quod attinet ad figuram, diuersæ litterę sunt: quoniam vero eadem est illarum vox, vnū tantum esse elementum omnes fatentur. Econtrario quoq; quia. i. & .v. binas habent potestates: q̄ tum quasi vocales: tum quasi consonantes enunciantur, nemo est, qui neget illas duplici officio fungi: vt quanq̄ figuræ sunt duæ: quattuor tamen elementa in numero litterarum sunt computanda.

Axioma quartum.

¶ Cōsonantes equaliter vim suā in vocales sequētes perferre, hoc axioma facile quoq; per inductionē probatur. nā. b. littera eandem vocē exhibet cum. a. quā cum reliquis vocalibus: idq; non solum in sermone latino: sed in greco-hebraico-punico. Nā qđ aliqui ex latinis & græcis alio modo proferunt. c. & .g. sequētibus. a. vel. o. vel. u. quā sequentibus. e. vel. i. facile confutari possunt, per ea q̄ dicta sunt in superiori axiomate, q̄ q̄libet illarū duplicē haberet vim, atq; ex cōsequēti nō vna sed duæ litteræ essent: id quod de. i, & .u. dicebamus. Quintilianus p̄terea disputans cōtra illos qui dicebāt. K. græcum scribi debere sequenti. a. vocali, alias vero. c. latinum: frustra dicit id fieri, cum. c. latinum in locū cappa græci successerit. & .c. littera sit, q̄ ex æquo vim suā ad vocales sequētes perferat.

Axioma quintum.

¶ Ex nouem mutis, quas græci habent, quæq; ad tria genera reducuntur: earum scilicet, quæ inter labra formātur. vt. p. b. ph. & earum q̄ inter dentes ad mota lingna. vt. t. d. th. & earum quæ ad epiglottida. vt. c. g. ch. primas esse exiles. vltimas aspiratas. medias vero participare naturam extremarum, quæ tamen sunt eiusdem generis nō differre voce, sed aspiratione sola.

Axioma sextum.

¶ Litterarum (siue illæ sint vocales, siue consonātes) nō esse certum numerum: sed determinari ex cuiusq; idiomatis ratione. Ex quo fit, vt non sit idem litterarum numerus apud omnes natōies, quia quælibet lingua habet proprias voces. Nam quid prohibet, cum duarum vocalium distantia sit in quantitate continua: inter. a. & .u. innumeras esse vocales tam & si non omnes sensu percipiantur, quemadmodum & in diapason consonantia ōcto vocum discrimina sentiuntur. cum tamen intra diastema illud infinitas esse voces intelligamus, quandoquidem omne continuū sine vllo termino secari potest? Eadem quoq; ratio est consonantium, quæ ex diuersa oris figura possunt compluribus modis variari. Sed de his paulopost copiosius disputabitur.

¶ Errores græcorum.

Quod sic proferunt. β. sicut nos latini. u. consonantem, cum differant genere: vt bita pro vita vallista pro ballista.

Quod alio modo proferunt. γ. sequentibus. ε. psilon. ι. υ. psilon, quam sequentibus. α. ο. ω. vt ganymedes, geryones.

Quod proferunt. ζ. quasi sit littera simplex, cum sit composita ex. sd. per quas debet enunciari. vt zethus pro sdetus.

Quod proferunt. ι. eodem sono, quo iota, cum nihil differat ab. ε. psilon nisi tempore solo. vt lida pro leda.

Quod alio modo profertur.κ.ſequẽtibus.α.ε.ι.υ.quã ſequẽtibus.ε.ο.,ου.vt carpos.copos.ceras.cer.cimos.cyclops.
Quod alio modo proferunt.λ.ſequentibus.ε.ι.υ.& diphthongis,quæ quaſi per iota pronunciantur,quam ſequẽ tibus aliis vocalibus.
Quod alio modo proferunt.υ.ſequentibus.ε.ι.υ.& diphthongis:quæ quaſi per iota pronunciantur,quã ſequens tibus aliis vocalibus.
Quod non recte proferunt.γγ.quaſi vnam litteram voce in articulata cum vtraq; ſuis vocibus enũciari debeat.
Quod non bene proferunt.σ.quaſi per ſibilium,cum habeat vocem hebraici. ש aut anſeris ſtrepentis.
Quod non recte proferunt.τ.quoties ſequitur poſt.υ.quaſi.per.δ.litteram.vt ſyndereſis pro ſyntereſis.
Quod male proferunt.υ.pſilon quaſi iota.cum ſint litteræ diuerſorum generũ.vt lira per iota, ꝑ lyra per ypſilõ.
Quod male proferunt.χ.ſequentibus.ε.ι.υ.voce in articulata,quã ſequẽtibus aliis vocibus.vt charites. cherſos.
Quod perperã enunciant diphthongos per vnam vocalem,cum vtraq; quanquam raptim proferri debeat.
Quod non recte proferunt.υ.pſilon quaſi.u.conſonantem cum in diphthongis ſubiicitur,α.vel,ε.
Quod per.ε.micrõ &.υ.pſilõ nõ poteſt deſignari.u.vocalis nra,ſed voces q̃ per illas duas lras raptim enũciãtur.
Quod per litteras ſuas nõ poſſunt repreſentare voces,quæ ſunt latinorum propriæ:vt.f.et.i.&.u. cum pro conſonantibus accipiuntur.

¶Errores Latinorum.

Quod aliter ꝓferunt.c.&.g.e.vel.i.vel.y.ſequẽtibus,quãſi ſequãtur aliæ vocales.vt pica.æ.fuga.æ.
Quod nõ recte ꝓferũt.gn.voce quadã inarticulata, in quo errore græcos quoq; verſari diximus.
Quod male proferunt.t.quaſi.c.quoties poſt.t.ſequitur.i.& poſt.i.alia vocalis,vt prudẽtia per.c. pro prudentia per.t.
Quod non recte proferunt.z.quaſi littera ſimplex,cum ſit cõpoſita ex.ſd.melius tñ quã grci p.ſ.
Quod ita proferunt.phi.græcũ quaſi.f.cum ſit,vt diximus,hæc latinorum propria,illa vero græcorum.
Quod non recte proferunt.ch.&.th.aſpiratas quaſi.c.&.t.exiles.vt corus pro chorus,talamus pro thalamus.

¶FABIANVS ARTEM PATRIS ALLOquitur,atq; illa reſpondet alternatim.

Soror ars,quoniã noſtris ſuccedere tectis
Non dedignata es,quærere pauca libet.
Quid genitor cõdat,iã pridẽ hoc ſcire laboro.
Nã nil deſidia turpius eſſe putat.
A. Mãdat opus chartis ſemper memorabile linguas,
Quod canat,vt melius iam ſibi fama parat.
Ocyus vt volitet:celeres nunc excutit alas,
Rem tantam vt mundi ſpargat in omne latus.
F. Grata refers,o ſi lucis toleraret in auras.
Exire,inq; hominum ſcripta venire manus.
Vt tamen it ſa vales limen digreſſa paternum,
Nunquid barbaries exagitata fugit?
A. Per loca per varias peragrant nomine gentes,
Sed ſolum indoctis lis mihi tota ſonat.
Hi mea ſunt,qui acuunt contra præcepta tumultus,
Et miſera ol tundunt ambitione caput.
Nata mihi audieris quod ſit contentio nugis,
Arcadicos bipedes bella mouere ſcies.
Nam cum ſe indocto ſtudeant iactare popello,
In me rancidulus promitur ore ſonus.
Sub moueas ſi de lana certare caprina,
His fient Hermæ marmora muta dei.
F. Quid phœbea cohors? A. laudat miratur, amatq;
Dictitat & grata voce perennc ſophos.
Iudicio quorum Diomedis pagina. Phocæ.
Donati nullo eſt ante ferenda modo.
Muſa negat nomen.reticentiq; volumina cuius,
Iamq; neotericum cætera turba ſilet.
At quicunq; meas vires effingere tentat:
Impar ingenij rumpere ſe poterit.
Altius & repetunt,Crates Alcenius ille:
Non latiæ linguæ commoda tanta parat.
Orbilius cedit.Cato.Iulius.atq; Palæmon.
Vni mi palmam victus & vltro dabit.
Denig; ab his nimium dicor copioſa,breuiſq;:
Atq; freti mediis puppe ſecare vias.
F. Quid caprimulgus agit? qui cantabatur Iberis.
Nuper,cui nomen facta debere bona.
Qui mammurra loquax? audax taxare beatæ
Diuitias Romæ:cui ſatis aſſis erat.
Quid rides? calcem quæſitis ponere perge.
A. Rideo:ſic lepido nomine vtrumq; notas.
Ambo habitant cæca tenebroſas nocte cauernas.
Quod ſua tam citius mænia pulſa perit.
Sola ego,quod teneor,ſequitur mea regna diſertus:
Et qui pierium tangere ſacra cupit.
Non patitur bubo feralis lampada phœbi:
Noctua ſic lucem nec veniente die.
F. Quid facit interea liuor fœlicibus obſtans
Inſidijs,nunquid libera capis iter?
A. Hæc manet.hæc peſtis regnat,ſemperq; vigebit,
Occiduas dum ſol natus adiuit aquas.
Nemo tuos mores neſcit iam Zoile,cuius
In bene facta quidem lingua venena vomit.
Nonne ſinus laceros poſt tergum dentibus atris.
Cernis,vt ipſa feram? ſed neq; obeſſe poteſt.
Tu germane tamen inueni dum tempora reſtant,
Multa rogo diſcas,vbere multa meo.
Vt ſi quando ſuam rabiem me abſente recieſet:
Tunc pro me poſſis dicere quæ docui.
Iamq; vale.hinc ab eo nomen dictura parentis,
Dν κλέος ἀυτοῦ υἱον ὀφέρουν κλέος ἐρέω.
Nam veterem poſtq; me dudum inſſit habere
Candorem:mittor non reditura lares.

Finis.

ÆL. ANTONII NE
BRISSENSIS DE LITTERIS HEBRAICIS CVM QVI BVSDAM ANNO, TATIONIBVS IN SCRIPTVRAM SACRAM.

ç	çaddic	צ צַדִּיק	
ç	çadic	ץ צָדִיק	
q	quoph	ק קוֹף	
r	res	ר רֵישׁ	
ſ	ſin	שׂ שִׂין	
th	thau	תּ תָּו	
a	pathia	◌ַ פַּתַח	
a	cames	◌ָ קָמֵץ	
e	çere	◌ֵ צֵירֵי	
e	ſegol	◌ֶ סֶגוֹל	
e	ſeba	◌ְ שְׁוָא	
i	hiric	◌ִ חִירִק	
o	holem	◌ֹ חוֹלָם	
u	ſurec	◌ּ שׁוּרֵק	
u	ſurec	וּ שׁוּרֵק	
	pathah hateph	◌ֲ חֲטַף פַּתַח	
	cames hateph	◌ֳ חֲטַף קָמֵץ	
	çegol chateph	◌ֱ חֲטַף סֶגוֹל	

a	aleph	א אָלֶף
b	beth	ב בֵּית
g	gimal	ג גִּימֶל
d	daleth	ד דָּלֶת
h	he	ה הֵא
u	vau	ו וָיו
z	zain	ז זַיִן
hh	cheth	ח חֵית
t	teth	ט טֵית
i	iod	י יוֹד
c	caph	כ כַּף
ch	chaph	ך כַּף
l	lamed	ל לָמֶד
m	mem mem	מ מֵם ם מֵם
n	nun nun	נ נוּן ן נוּן
ſ	ſamach	ס סָמֶךְ
h	hain	ע עַיִן
p	pe	פ פֵּא
ph	phe	ף פֵּא

HAE duæ atq; vingintilitterarum figuræ omnes præter primã designant nobis litteras consonãtes. Nã aleph nõ tam vocalis est, quã figura deseruiẽs apicibus per quos hebræi vocaliũ suarũ varietates distingunt, vnde neq; inter litteras numerari debet, quãdo neq; vocẽ per se vllã demonstrat. Harum igitur vnius & viginti cõsonantiũ quattuordecim sunt mutæ, quia in tali parte oris finguntur, quæ nisi iuuẽtur a vocali: nullum sonum exhibẽt. Tres (inquã) quæ formãtur inter labra. pe. beth. phe. Tres inter dentes admota lingua. teth. daleth. tau. Tres ad epiglottida siue clauem caph. gimal. chaph. Tres intra paristhmia siue tõsillas. he. heth. hain. Hæ quattuor triplicitates ita se habent, quod si litteræ mediæ prioribus cõparentur, sint aspiratæ, si posterioribus, exiles. vt si beth cõparetur ad. pe. sit aspiratior. si ad phe sit exilis. Eodem modo si daleth cõparetur ad teth, est aspirata, si ad tau exilis. Item si gimal cõparetur ad chaph. est aspirata, si ad caph subtilis. Eodem modo si heth cõparetur ad he, est aspirata. si ad hain, exilis. Est adhuc alia scrupulosior differẽtia in qualibet istarum litterarum triplicitate, atq; etiam in semiuocalibus, de quibus mox dicturi sumus, q. quæ habent dagues sunt adhuc seipsis exiliores, & quæ habent raphe, aspiratiores, vt pe quã diximus exilem. si accipiat dagues est adhuc exilior, & si raphe, aspiratior. Et quod beth adhuc cum sit media inter. pe. & phe. potest accipere dagues & raphe, vt sit seipsa exilior & aspiratior. & ita multiplicantur innumeræ intensiones vocum in litteris. sed hoc iam nõ attinet ad nos scire, qui vix vmbram quandã huius linguæ attigimus, illud tantum admonuisse fuerit satis, quod punctũ in vẽtre litteræ, qđ appellant dagues, facit illã exiliorẽ. & virgula iacens in parte superiori facit illã aspiratiorem. Sunt præterea duæ mutæ græcis incognitæ, hebræis & latinis familiares iod & vau, & q̃ proculdubio cõsonantes cum sint, mutis annumerari debent, cũ ita enuncientur, vt sine vocali nulla ratione proferri possint. Reliquæ consonantes, hoc est. men. lamed. num. res, sin. çadic. çamach. zain. quæ ex. sd. cõposita est semiuocales sunt appellatæ. Quæ ideo semiuocales appellãtur, quod aliquomodo vocem per seipsas reddant, quãq̃ de mem littera sit dubium mutis ne, an semiuocalibus cõnumerari debeat, propterea quod quicquid illud est, quod sonat. non per ỏs, sed per nares erumpit, quam ob causam & Plinius inter mutas illam cõputat. Est & illud animaduersione dignũ, quod ego primus omniũ admirãtibus hebræis ostẽdi. cur hæc littera apud illos duplicem habeat figuram, adapertilem alteram qua vtuntur in principio atq; in medio dictionum, alterã clausam, quã in fine. Nam facile in hac litterã experimur id, quod omnes grãmatici testantur, habere scilicet in principio & in medio sonum plenum, in fine vero surdum nescio quid & proxime ad mugitum bouis accedentem. Sed de quattuor reliquis, quæ apud hebræos geminantur, tur duplices sint figuræ, nõ aliã puto fuisse causam, q̃ cõmoditas apicis in principio & in medio supponendi atq; ideo extensiones illæ quibus vtuntur in fine dictionum, in principio & in medio in sinistram obliquantur. Est & illud sin litteræ proprium, quod cũ in cornu sinistro pũctum habet, proxime accedit ad sonũ samach, cũ vero in dextro cornu, sui generis sonum repræsentat. ¶ De he littera.

EX his vnius & viginti cõsonantibus tres sunt, quas appellant pectorales, quibus nullũ apud græcos & latinos respondet elementũ. Quare interpretes illas aut cũ suis apicibus expunxerunt, aut illis expũctis apices tantũ retinuere, aut in finitimas transtulerunt, vt heq̃ apud hebreos in numero litterarũ cõputatur, quoniam & vocales sequẽtes frangit, & sonũ sicut & cõsonãtes aliæ reddit, quod aspirationi græcæ & latinæ nõ cõtingit. Igitur he littera aliquando dispũgitur in pricipio dictionũ, vt in Abel filio Adã ex Eua vxore, & Adurã filio Iectã, de quo Genẽ. ca. x. & Agar ancilla Abraã, ex qua gennit Ismael, & aleluia, quod interpretatur laudate deum, id quod in titulis multorum psalmorum legimus, & Ammadatha patre Amã, de quo multa in lib. Ester. & in eodem libro, quod Ester cognominata est edesa per he in principio. Et Eman filius Lothã, de quo Genẽ. ca. xxxvj. Eman per. n. in fine filius Zaræ & filij Iudæ, de quo. j. Paral. ca. ij. In medio præterea dictionis aliquando dispungitur retento apice, vt in Aaron fratre Moysis, & in Iosue, qui hebraice appellatur Iehosua dispũcto seba ex prima syllaba, & he littera ex secunda, & duabus syllabis posterioribus in vnam cõpactis. Græci vero ex iehosua nomen Iesu conflarunt. i. cõsonante in vocalem versa, & he cum apice holem expuncta, & ex duabus litteris posterioribus per syneresim contractis in vnam Iesu accentu circumflexo fecerunt. Nam, s. nominis est extensio, vt græce declinari possit ad porportionem huius nõis pãthus panthu & similium. In fine dictionũ plerũq; he reperitur ociosa, aut parum intendens vocem. Nam si habet punctum in medio ventre, vox multum intenditur, quod tamen nunquã euenit nisi pronomini fœminino tertiæ personæ, aeq; tunc appellatur non dagues, sed mapic, quod interpretatur excitans, quia he littera, quæ consueuit esse ociosa in fine, viuificat. vt si dicas dabarath, hoc est verbũ eius, & bethsah domus eius, ita vt eius sit generis fœminini. ¶ De heth littera.

HEth littera, quã Hieronym. duplicem aspirationem vocat, vna est ex quinq;, quibus nullũ apud græcos & Latinos elemẽtum respondet. Quare interpretes illã plærumq; dispunxerunt cũ suo apice, aliq̃n ipsam solã retento apice. aliquando verterunt in simplicem aspirationem. aliquãdo in. chi, græcum, hoc est. ch. aspiratum. Dispunxerunt (inquã) in hoc nomine Arã, quæ est ciuitas Mesopotamiæ. vt Geẽ. xj. legimus, qđ Thare pater Abraã venit vsq; Aram. & habitauit ibi, & quod sequitur. facti sunt dies Tharæ ducẽtorũ quinq; annorũ, & mortuus est in Arã, vbi Arã per beth litterarã in principio scribitur, græci tamen in peculiarem illam suam chi litterã verterunt scribentes charam. quã litteraturã latini ex græco interpretantes obseruarunt, vt in apostolica histo. cap. vij. Prius (inquit) quã moraretur in Charam, & in Tobia, qui liber ad nos ex chaldaico sermone per græcũ venit cap. xj. cũq; reuerteretur (inquit) peruenerũt ad Charã. Iosephus præterea, qui & ipse græco sermone scripsit in primo antiquitatum volumine. Thares (inquit) dum odio habuisset charam ciuitatem Mesopotamiæ, migrauit. Eusebius quoq; in orthographia locorum sacræ scripturæ interprete Hieronymo. Charam (inquit) ciuitas est Mesopotamiæ trans Edessam, quæ vsq; hodie Charra dicitur, vbi Romanus casus est exercitus, de qua Lucanus assyrias latio maculauit sanguine Charras. Hæc quoq; Nachor vrbs etiam appellatur. Geẽ. ca. xxiiij. profectus (inquit) perrexit in Mesopotamiã in vrbem Nachor, quem locum Nicolaus a Lyra perperam interpretatur dicẽs, quod quia ciuitas illa sita est

inter duo flumina,ideo appellata est Aram fluuiorum:quæ ab hebræis d'r Aram naraim,a græcis Mesopotamia.Est namq; Aram fluuiorum,Assyria inter duo flumina:hoc est Tygrim & Euphratē:scribitur namq; in principio per Aleph exilē & in fine p.m.litteram.Aram itaq; interpretatur Syria in communi,Charam vero foramina.Hierony.autore in illā Ezech.cap. xxvij.vbi legitur Aram & Chēne negociatores tui.Dispūgitur quoq; in principio dictionum.vt in Abacuc ꝓpheta:in Anna matre Samuelis:in Eua omniū matre:in Euila regiōe oriētali:in Enoch filio Seth:in Emor Euco patre Sichen:in Efrō filio Rubē:& alijs complurib9:& in medio quoq; dictionum exteritur heth littera:vt in Gion fluuio,q est Nilus:& in Isaac filio Abraā:& in Bethleem ciuitate Dauid,vbi nat9 est Christus:& in Raab meretrice:de qua in Euāgelio.ꝑ qua apd' græcos legim9 Rachab.nam græci(vt dixim9)plærumq; hāc litteram verterūt in aspirationem.vnde Hiero.in illd' Gen̄.capi.ix. trāt filij Noæ,q egressi sunt de arca Sem,Cham Iaphet.frequenter(inquit)septuaginta interpretes nō valētes heth litteram(q̄ duplicem aspirationem habet)vertere.ch.litteram græcā addiderūt,vt docerēt nos istiusmodi vocabula aspirari debere. vnde & in præsenti loco Chā transtulerūt,ꝑ eo qđ est han.a quo vsq; hodie ægyptia lingua han d'r.Aliqñ vertitur in aspirationem simplicem vel potiꝰ nostram.vt in Hāniel filio Ephot de tribu Manasse:de quo in lib.Nume.ca.xxxiiij.& in Hares mōte in tribu Dan:de quo Iudicum ca.j.& in Hamarā filio Disan:de quo.j.Paralipo.ca.j.ꝑ quo in Gen̄.cap.xxxvj.legitur Amdā siue Abdā:sed corrupte vtrobiq; ex causis diuersis.Et in Hebrō filio Caath filij Leui:a quo est familia Hebronitarū in lib.Numerorū.Et in Hebrō ciuitate Iuda,qua nihil est illustrius in sacris litteris:q̄ varijs modis scribi solet. Nam expuncta aspiratiōe scribitur Ebrō,& Hebrō cum aspiratiōe simplici,& chebron præsertim apd' græcos quorū peculiaris est chi littera.In fine quoq; dictionum heth littera subiecto patha vertitur in.e.accētu reiecto in penultimam syllabam.vt Noah in Noe sub quo diluuium fuit vniuersale.Tharah pater Abraā,qđ versum est in thare.Iarah filiꝰ Iectā in iare.Corah nomen celebre multorum in core.Salah filius Arphacsad in sale.Balah filius Beniamin in bale.Iephtha filius vnus ex numero Iudicum in Israel in Iephthe .Siloah locus in Euā,Ioā.ꝑ siloe.Pesah hebræorum atq; ꝓinde festum Christianis celebre,qđ Hiero. interpretatus est phase in testamento veteri,& in nouo vertitur in pascha:& alia complura in hunc modum ab interpretib9 ex hebræo in græcum & latinum sermonem interpretata.

¶ De Hain littera.

OVod de heth littera(quam dixim9 esse vnam ex illis qnq; quib9 apd' græcos & latinos nullum elementum rñdet) idem nūc de hain dicim9. Quare interpretes tam græci q̄ latini aliqñ penit9 illam extriuerūt:& qdem frequenter vt in abarim mōte vbi mortuꝰ est Moses.Deutero.ca.xxxij. Amalec quoq; per hain strictam in principio legitur:qui filius fuit Eliphaz.vnde sunt cognominati Amalecitæ.Gen̄.ca.xix.& Ammon filius Loth ex minore filia:a quo sunt dicti ammonitæ.Gen̄.ca.xix.& Abdō ciuitas separata leuitis,de qua in Iosuæ ca.xxj.& Acarō ciuitas Palestinæ q̄ cecidit in sortem tribus Iuda,de qua Iosue ca.xv.atq; in eodem loco eiusdemq; sortis Eder.Vertitur quoq; in aspirationem simplicem:vt in nomine Hebal,qui fuit filiꝰ Iectā.Gen̄.ca.x.& j.Parali.& in eiusdem nominis mōte:de quo Iosuæ,ca.viij.per hain quoq; scribitur in principio Henam villā:de qua in lib.Nume.c.xxxiiij.et Henadda locꝰ in tribu Isachar:de quo Iosuæ.ca.xix.& Helam filius Sem filij Noe & regio ab eodem cognominata,de quibus Gen̄.ca.x. & inde dicti Helamitæ:& Heber filius Sale:de quo in eodem.ca.x.& Her filius Iudæ ex filia Chananæi Sue vxore sua, Gen̄.xxxviij.& Heri filius Gad.Gen̄.ca.xlvj. & Heram filius Sutāla filij Ephraim.Nume.ca.xxvj.& Hadriel qui duxit vxorem Merob filiam Saul.j.Re.ca.xxviij.hain præterea vertitur in.g.litteram finitimam:vt in verbo Gomorra,quæ fuit vna ex quinq; vrbibus Pentalopeos iudicio domini submersa.Gen̄.ca.xix.& Gaza ciuitas Eucorum quæ cecidit in sortem Iuda.Iosuæ ca.xv.& Gader ciuitas,cuius regem occidit Iosuæ in eodem volumine.ca.xij.& Gothoniel,qui post Iosuæ fuit iudex in Israel Iudi.cap.iij.& Gai ciuitas amorreorum ꝓpe Bethel cuiꝰ regem occidit quoq; Iosuæ:de quo in eodem Iosue lib.ca.vij.& .viij.& qđ de heth littera in.cap.supiori diximus , id nūc de hain dicimꝰ in fine dictionum subiecto patha plærumq; verti in.e.accētu in penultimam syllabam reiecto:vt in Iehosuath,siue quod interpretes ex Hebræo transtulerunt tum in Iosuæ,tum in Iesus,& Beersabath quod interpretatur puteus septē,siue iuramenti quando scribitur per sin litteram & in Beersabah quod interpretatur puteus saturitatis qñ scribitur ꝑ sama litteram,de quib9 legitur in Gen̄.cap.xxij.& .cap.xxvj.& Bethsabah quod interpretatur filia septem siue iuramenti:quo nomine fuit vxor Vriæ primum & postea Dauid regis:qđ' interpretes verterunt in Bethsabe:& Suah vxoris Iuda Cananitidis,ex qua genuit tres filios.Gen̄.ca.xxxviij.& Balah filiꝰ Beniamin:de quo Gen̄.ca.xxvj. quod interpres vertit in Bale,& Arbah quod interpretatur quattuor,& Cariatharbah ciuitas eadem quæ Ebron siue Mamre, sic dicta,quod quattuor in eo loco fuerunt sepulti:interpres vertit in Cariatharbe & Oseah propheta vnus ex duodecim minoribus,pro quo interpres vertit Osee,& Gelboah mons & locus vbi Saul superantibus Philisteis cecidit.primo Regum.cap. xxviij.in Gelboe verterunt.

¶ De sama.sadic.& sin Hebraicis litteris.

S.Littera ex semiuocalibus vltima teste Martiano:a quibusdam autoribus inter litteras nō est cōnumerata.Et ꝑfecto.M. Messala qui ꝓprium volumē huic litteræ dedicauit,sibilum quēdam potiꝰ q̄ vocem humanam reddere illam scripsit.Sed cum apd' latinos hæc littera sigma græco rñdeat:in eādem vnam tres hebraicæ,hoc est sama. sadic.sin cōfundūtur. Quem vero sonum apd' græcos & latinos habere debeat:nō est dictu facile.Ego certe(quātum assequi possum cōiectura & rationib9) in illius ꝓlatiōe vtrosq; aberrare puto,græcos dico & latinos nostri sæculi:nam cum his mihi tātum cōcertatio est. Etenim quis audeat priscos illos dicere vel in minimis fuisse lapsos:quos penes arbitrium ius est & norma loquendi? Sed cum hoc negocium voce cōstet:quæ ex negligētia vel potius ignoratiōe iuniorum nō semp suis litteris redditur:afferā rōnes quæ me in eam opinionem adduxerūt.Diuus Hiero.quo autore(in ijs quæ ad rem litterariam pertinēt)nullꝰ est grauior sed neq; certior:in ope illo in quo dictiōes hebraicas latine interpretatꝰ est:cum de verbis ab.s.litteram incipientib9 ageret:in cal-

ce ſic ſcribit. Apd' hebræos tres ſunt litteræ: vna quæ d'r ſama & ſimpliciter legitur: quaſi p. s. noſtram ſcribatur litteram. Altera ſin: in qua ſtridor quidam non noſtri ſermonis inſtrepit. Tertia ſadic: quam noſtræ aures penitus reformidant, Cum itaq; tres illæ litteræ ab interpretibus primum græcis in ſigma: deinde a latinis in .s. noſtrum cõfuſim verſæ ſint: cumq; ſadic & ſin litterarum ſon⁹, vt Hiero. tradit, vtriq; ſermõi (hoc eſt græco & latino) ſit incognit⁹: efficitur vi ſigma græcum & .s. noſtrum ſama hebraico rñdeat: illumq; apd' græcos & latinos ſonum reddat: qui nõ eſt abſimilis ei: quem noſtri ſcli in ſcitia dat. c. litteræ. e. vel. i. ſequẽtib⁹: quemadmodum dictum eſt: cum de. c. littera. agebatur. Idem autor præterea in libris hebraicarum quæſtionum exponẽs illd' ex Geñ. ca. xxvj. vocata eſt ciuitas Beerſabe: hoc eſt puteꝰ ſaturitatis: licet (inquit) ſupra ex verbo iuramenti ſiue ex ſeptemnario numero (qd Sabe d'r) aſſeuerem⁹ Beerſabe appellatam: tamen nunc ex eo quod aqua eſt inuẽta ad nomẽ ciuitatis (quæ ita vocabatur) alludens, declinauit paululum litteram: & p ſtridulo hebræorum ſin a quo ſabe incipitur: græcum ſigma, i. hebraicum ſama poſuit. Hucuſq; Hiero. Ex cui⁹ verbis vtrobiq; ſatis cõſtat ſigma græcum & .s. latinum talem ſonum exhibere, qualem ſama hebraicum apd illos reddit: nõ eum quem tempeſtatis noſtræ homines græci & latini (hoc eſt ſin hebraici) pferũt. Quod ſi ad hæc Hiero. verba dixerit quiſpiam, latinos recte ſuũ .s. & græcos ſuum ſigma, hebræos pperam ſuum ſama pferre, poſſem ego rñdere hãc litem iã nõ eſſe meam: ſed inter græcos & latinos ex altera parte: & hebræos ex altera debere diſceptari. nec minoris eſſe gloriæ alterutros erroris cõuincere. Sed haberent hebræi rationes alias: quib⁹ cauſam ſuam facerẽt pbabiliorem: atq; illam in primis, q; omnes qui de orthographia græce & latine vnq; ſcripſere. z. litteram duplicem eſſe tradũt: atq; ex. ſd. litteris cõſtare. nũc vero ex ſono quẽ. z. littera reddit apud hebræos, græcos, pœnos. atq; in dictionib⁹ quoq; peregrinis apd latinos, nemo eſt qui nõ intelligat, quem ſonum debeat ſigma græco & s. latino accommodare, quippe qui nõ alia re diſtet a. z. littera: niſi qd. s. ſimplex eſt & .z. in. ſd. delabatur. Eſt & alia ratio qq̃ a librariorũ errore pfecta. s. litteram ex parte. z. ſonum habere, qd apd hebræos ſcriba legis ille nominatiſſim⁹ ezras p zain ſcribatur: litteræ eiuſdem loco. ſd. ſubſtituerũt ſcribẽtes eſdras: pinde ac ſi. ſd. tãtundem polleãt: quãtum. z. Atq; ediuerſo p eo qd apd hebræos legitur aſdod, quæ eſt nobiliſſima ciuitas Paleſtinæ, in græco atq; in latino ſermone tranſfertur in azotum. Quod ſi ezras & azotus p. z. & eſdras & aſdod p. ſd. eãdem vocem reddũt: manifeſtum eſt ſi alteram partẽ compoſitiõis, hoc eſt. d. abſtuleris: quem ſonum, ſ. litteræ relinques. Sed an licuerit librarijs ſiue interpretibus id facere: cum de. x. littera diſputabitur, oſtẽdemus. Illud quoq; non mediocrem extorquẽdæ veritati coniecturam facit: qd omnes grammatici fatẽtur, interiectionem .ſt. aut (ſi quemadmodum apud Terẽ. legitur) ſi qua ſilẽtium impatur: a ſono vocis eſſe fictã. Sex. quoq; feſtus Pompeius, ſileo (inquit) tacere ſignificat ficto verbo ab. ſ. littera, quæ nota ſilẽtij eſt. Cũq; interiectionum voces propemodum naturales ſint: quippe quæ neq; locorum diſtãtia, neq; temporum diuturnitate mutãtur, cõſequẽs eſt, vt interiectio, ſt. & verbum ſileo apud antiquos illos, quorum imitatores nos eſſe profitemur: eodem modo profertur, quo nunc Hiſpane ſilẽtium imperamus, profertur: hoc eſt: quaſi per. ci. litteras. ſed vt ſupra demõſtratum eſt: male ſcriberetur. Eſt etiam ratio quædam non inepta: ex eo ſumpta: qd ex hebræis viri doctiſſimi quiddam factitarunt: qui ex græco & latino ſermone in ſuum vertentes opa quædam in nominibus proprijs hominum ſiue locorum, quæ non licet mutare: ſemp. ſ. litteram verterunt in ſama: non in ſin aut in ſadic. vt Antiochos, Alexandros, Pompeios, Cæſar, quæ nos per .s. illi per ſama ſcribunt ac proferunt. nos vero perperam, ſi per ſin hebraicum proferamus, cum inter has litteras tanta ſit diſtantia, quanta poteſt eſſe inter quaſlibet duas alias. Nam ſin priori lingua ad palatum applicata effingitur: ſama vero ad ſupernorum dentium radices lingua illiſa ſonum reddit, quod de. s. littera Terentianus & Martianus capella in Philologiæ nuptijs ſcribit. Fuit tẽpus quo et ego putabam hanc litteram tali ſono debere proferri, quali nunc imperitum vulgus enunciat: & quas in illius prolatiõe delicias fieri prohibet Quintili. coniectabam illorum eſſe, quos vulgo Hiſpani ceccoſos vocant: nunc vero his rationibus quas ſupra attulimus conuicti, aſſeueramus illos recte, nos perperam hodie hanc litteram pronunciare: vt qui ſolebant a nobis derideri, poſſint nos viciſſim iure ſuo eludere. Sed nos illos hac vna in re ſuperamus, quod vtramq; vocem poſſumus efferre, illi vero inemendabilis oris prauitate non poſſunt, illis ſimiles, qui erant ex tribu Ephraim, & occupantibus Galaaditis vada Iordanis, cum ſe vellent ad ſuos recipere, interrogati dic ſiboleth. hoc eſt per ſama, reſpondebant ſiboleth per ſin. De aliarum litterarum conuerſione in alias, vt quod ponantur aſpiratæ pro exilibus & econtrario, & quod aliæ pro alijs diuerſorum generum ſimilitudine figurarum decepti interpretes poſuerunt: aliubi copioſius diſſeretur, nunc ad hebraicarum vocalium diſputationem accedamus. ¶ De vocalibus hebraicis, quæ per apices deſignantur. Cap. j.

PRincipio falliũ hebræi cũ (vel Hiero. autore) putant ſe duas tantum & vigintilitteras habere. propterea quod a totidem figuris atq; elemẽtis Iere. quattuor lamẽtationum ſuarum ſingulos verſiculos inchoauit. Quidam præterea pſal. cum prouerbi. Salo. clauſula eodem litterarum numero contexti ſunt. Nam ſi ad litterarum figuras reſpicis, præter nouem apices & duas aſpirationis & exilitatis notas, ſeptem & viginti ſunt, quoniam ex illis quinq; duplicantur. Chaph, Caph, Mem, Mem. Num, Num, Pe, Phe, Sadich, Sadic. Si ad voces te conuertas conſpicuum eſt: tot eſſe vocum differẽtias, quot ſunt figurarum diuerſitates. Alioqui ſi duæ figuræ eandem vocem deſignarẽt, altera eſſet ocioſa, aut vtraq; pro eandem computaretur, per axioma tertium. Quod vero apices atq; aſpirationis & exilitatis notæ & ſcripto & pronuncito litteris annumerari debeant, ex litteræ diffinitione ſatis conſtat. Nam ſi apex patha mihi vocem illam deſignat, quæ a græcis per ſuum alpha, & a latinis per. a. litteram denotari conſueuit, ex eodem tertio axiomate non minus patha erit littera: q̃ alpha græcum & a latinum, cum preſertim definitio litteræ patha apici cõueniat, qd videlicet eſt minima pars vocis, hoc eſt indiuidua, & q̃ ſcribi põt, atq; idẽ de reliqs apicib⁹ dicẽdũ, qui cũ ſint nouẽ, nõ ſolũ figuris, verumetiam vocibus inter ſe diſtantes ſit, vt ſint apud illos vocales nouẽ. Nam aleph p ſe non ẽ vocalis, niſi animetur ab vno ex nouẽ apicibus, neq; vau neq; iod, niſi admoueas apices p quos. u, & .i. vocales deſignantur. Quod vero apices inuicẽ diſtinguãtur, hunc in modum ab illorum doctiſſimis deducitur.

¶ Patha, quæ designatur per virgulã iacentem hoc modo — siue aleph litteræ siue alicui ex consonantibus subijciatur demõstrat mihi .a. vocalem, quæ recte & simpliciter profertur. vnde protenta virgula figuratur, interpretatur adapertio. propterea quod adapertili rectoq; ore pronunciatur.

¶ Cames, designatur per eandem virgulam protentã subiecto puncto in hunc modũ ̱ proferturq; contractioribus labris declinando paululum ab .a. in .o. vt fiat ex vtraq; vocali sonus quidã medius, ita tamen vt in eas resolui non possit, tunc enim non littera, sed dihpthongus, hoc est duarum vocalium coagmentatio esset. Interpretatur autem cames pugnus siue clausura, ex eo quod ore (vt diximus) contractiori effingitur.

¶ Sere, designatur per duo puncta iacentia hoc modo .. proferturq; recte & simpliciter .e. vocalis. Interpretatur autem coadunatio: ex eo quod vox illa in rectum protenditur.

¶ Segol, designatur per tria puncta in orbem circũducta in hunc modum ∴ & profertur sono quodam medio inter .e. & .a. vel potius declinando paululum ab .e. in .a. interpretaturq; circulus, quod tam vox quam figura circumagitur.

¶ Seba, designatur per duo puncta sibi inuicem incidentia in hunc modum : Estq; illius duplex vsus alter cum inter duas vocales interponuntur duæ consonantes, sub quarũ priori ponitur seba: ad designandũ, q; illa cõsonãs enunciatur cũ vocali præcedẽte: alter cum simpliciter subijcitur litteræ hoc modo: & profertur sono .e. vocalis tenui, interpretaturq; volutio.

¶ Hiric, designatur per vnum dumtaxat punctum hoc modo ִ proferturq; sono simplicis .i. vocalis, neq; obliquatur quẽadmodum diximus de .a. & .e. interpretaturq; consumptor.

¶ Holem, designatur per vnum punctum alteri litteræ super impositum, cum superiores sex apices alijs litteris subijciãtur: & profertur recte & simpliciter .o. vocalis. Interpretaturq; robustum & forte: quoniam sic enunciatur.

¶ Surec, designatur per punctum in ventre vau litteræ appositum hoc modo וֹ proferturq; simplici voce .u. vocalis. interpretaturq; vacuum, ex eo quod vau littera ibi ociosa est.

¶ Cibum, designatur per tria puncta scalariter sibi inuicem descendendo succedentia, hoc modo ִ proferturq; medio quodam sono inter .u. vocalem & .i. vel potius ab .u. vocali in .i. litteram declinante. Interpretaturq; cõiunctio, quod videlicet duarum litterarũ voces cõiungat. Ex quibus infertur vocales apud hebræos esse nouem, quæ designantur per nouem supra memoratos apices: quandoquidem litteræ atq; vocalis definitiones cuiq; illarum conueniunt. Neq; assentior Ioanni phorcensi neq; alijs (si qui sunt, qui eius sententiæ sub scribunt) putãtes vau, he. iod. hain. heth. vocalibus debere annumerari. aleph præterea (quemadmodũ diximus) non tam vocalis, quam mortua quædam figura est, apicibus tamẽ deseruiens: sicut iod & vau: quando consonantium officio non funguntur.

¶ Quod he. heth. hain. vocales non sunt.

Sed quia suspicor non defuturos, qui huic assertioni meæ nolint assentiri: cõtendãtq; mecum sex litteras superiores omnino esse vocales: libet mihi hoc in loco paululum a propositio digredi: vt ostendamus rationes, quæ nos in eam sentẽtiam adduxerunt. Principio considerãdum nobis est, quæ sit differentia inter vocales & consonantes: quæ manifestissime colligitur ex vtrarumq; definitione iam inde ab initio nobis proposita: perspicieẽdumq; profundiori quodam sensu vtra ex illis definitionibus sex litteris (de quibus agitur) magis cõueniat. Quod si vocalis est, quæ per se & pura sine alterius litteræ permixtione potest enunciari: videamus an tres illæ expulmonibus per gargareõ spiritu ad fauces allisο per se sine alterius litteræ adminiculo proferantur: vt sint vocales. Non he quam Hiero. simplicem aspirationem vocat: & quæ nostræ quã similima est certe ex sermone hebraico in eam semper vertitur, aut dispungitur omnino. Illa modo differentia inter eas esse videtur, quod apud hebræos vocẽ designat, apud latinos spũs tãtũ est nota. vtrumq; tamẽ si proferas, nisi aliquã ex vocalibus feriat: nullo id modo possis efficere: vt per se & pura enuncietur. Non heth, quã idẽ Hiero. duplicẽ aspirationẽ appellat, & a græcis & latinis tum in chi, hoc est .ch. aspiratũ, tum in simplicẽ aspirationẽ vertitur, quæ (vt paulo ante dixim⁹) tametsi non est littera, magis tamen ad vim cõsonantis quã vocalis accedit. Non hain, quæ compressis faucibus expressa per se nihil sonat, sed cum vocali per apicẽ designata tãtum erumpit: semperq; apud interpretes, aut propter illius vastitatem exteritur, aut in .g. consonantem, aut in .h. quasi cõsonãtem permutatur. Quod si interpretes has tres in consonantes verterunt, igitur & ipsæ cõsonantes sunt. cũ litteræ alicuius linguæ non debeant verti, nisi in litteras sui generis, aut in sibi cognatas affines, aut penitus dispungi. Quid quod illud peculiare cõsonantibus est, vt sibi apices subijciantur, qui vocales designant, aut vocales sequãtur, quæ per apices cõsonãtibus subiectos, aut per aleph. iod. vau. litteras ociosas & tãtũ aspicibus deseruiẽtes notantur. Quod vtrumq; tribus illis (de quibus agitur) litteris accidit, quoniã aut apices subiectos habẽt, aut apices cum sibi deseruiẽtibus figuris subsequuntur. Est & alia palmaris ratio, cui nemo refragari possit: sumpta ex cõsonantiũ ordine apud hebræos obseruato: de quo paulo post multis disputabimus. Is aũt est, q; si duæ cõsonãtes in medio dictionis ponũtur inter duas quascũq; vocales, q; per apices designãtur, prior ex illis pertinet ad priorẽ vocalẽ, posterior vero ad posteriorẽ. Vnde ab hebræis cõsonãti priori subijcitur apex seba, per quẽ significatur illã debere suspẽdi, atq; cũ vocali præcedẽti sonare. Atqui videmus frequenter cõsonãtem aliquã subiecto apice seba præcedentẽ: subsequi has tres de quibus agimus, sunt igitur cõsonantes, aut des mihi, necesse est, verbum in quo vocalis consonantem sequatur: in qua apex seba sit subiectus. Cum ediuersa regula sit inter orthographos recepta, si in dictione simplici reperitur consonans duabus interiecta vocalibus. debere illam non priori, sed posteriori iungi. Quod vero de he. heth. & hain litteris paulo ante diximus plærumq; subsequi consonantes, quæ apicẽ seba subiectum habeant, reliquũ est, vt exẽplis comprobemus. De he in .i. Paral. volumine. cap. xxvij. Quintus (inquit) mẽse quinto prĩceps sanhuth. Sic enim apud hebræos scribitur, hoc est per sin patha sequẽti men cũ seba, deinde per he vau cũ surec, & in fine tau cũ raphe. apud nos, vt in alijs cõplurib⁹ verbis, seba mutatus est in .a. & .u. & in .a. leg im⁹ samach. De heth ישחac filius Abraam. scribitur namq; apud hebræos per iod sequẽti sadic cum seba, deinde per heth subiecto patha & in fine coph. sed nos seba (vt in multis) verso in .a. & dispuncta heth littera (quẽadmodũ aliubi dicimus) ex ישחac fecim⁹

fecimus Isaac. De hain simbō celebre nomen in sacris litteris scribitur enim per sin subiecto hiric sequenti mēcum seba, deinde p ain siue hain sequenti vau cum holem & in fine num. Græci tamen & latini apicem seba mutarunt in .e. & ain extrita dixerunt Simeon. vt in vno ex duodecim filijs Iacob: & iustus ille vir de quo in Euange. Lu. cap. ij. qui responsum acceperat a domino non visurum se mortem: vocat9 est quoq; Simeon. Sed plærumq; non vertitur seba in .e. sed supprimitur: sed frequētius in testamēto nouo: vt Simō cognomēto Petr9, Simō frater ānī, Simon pater Iudæ Iscarioth, Simon Cyrenæus crucis christi baiulus, Simō Coriarius: & Simō niger, de quibus Lucas in Apostolica historia: & ne amplius in re per quam manifesta immoremur: pergamus ad reliqua.

¶ De nouem hebraicis vocalibus.

VOcalium non esse certum ac definitum numerum in axiomate qnto dictum est. In lingua vero hebraica ex diuersitate apicum colligi numerum illarum: vt sint omnino nouem dictum est, cum de apicib9 ageba: vbi etiam dixim9 aleph ō esse vocalem: quæ certam habeat vocem, sed apicib9 distingui in vnam aliquam ex illis nouem: quam quidem cōfusaneam mixturam necessarium fuit per certam quædam signa determinari. Apices vero ipsos initio apud hebræos nō fuisse, ex monumētis hebraicarum litterarum, quas vidim9 in marmorib9 atq; numismatis incussas, deprehēdi potest: id qd' etiam in suo pentatheucho (qd' in abditis custodiūt) pertinacissime ad hāc vsq; ætatem hebræi retinēt: putātes opinor vel ex eo suæ religionis antiquitatem oñdere. Adeciisse deinde apices primus omnium d'r Ezras ille scriba legis nominatissim9. Hiero. in ꝓlogo Galeato non apices apposuisse: sed quasdam litterarum figuras excogitasse tradit. Sed quicūq; tādem is fuerit hui9 inuenti auctor: rem commodissimam ac omnino hebræis atq; ꝓinde hebraicæ linguæ studiosis necessariam attulit: cum alioqui quasi per notas & compēdia legēdum scribēdumq; esset: res quidem lubrica & multis errorib9 obnoxia: si stāte eadem scriptura sensus diuersi ac cōtrarij plærumq; possent intelligi. Aleph igitur (quemadmodum iterum atq; iterum dixim9) p seipsam nunq; exhibet sonum, quem ipso nomine ꝓfitetur: sed cum potestate vim omnium habeat vocalium p appositos apices, cōgenies illa discernitur. Tale aliqd & in lingua punica vidimus, quæ Hebraicæ, & ꝓinde Arameæ, atq; ægyptiæ finitima est, non modo in litterarum vocib9: verumetiam in ordine litteras disponēdi. Omnes enim hæ quattuor linguæ punicam dico, Hebraicam, Aramæam, siue Chaldaicam, & ægyptiam a dextra siniſtram versus ꝓcedētes (hoc est puerse, vt Herodot9 & Mela tradunt) litteris vtūtur. Cumq; Hiero. Augusſt. Remi. autorib9 instrumētum vet9 ex Hebraico, Arameo, ægyptio, Arabicoq; sermone cōflet: hæ quattuor linguæ in vnam ꝓpe cōfundūtur. Habet (inq;) lingua punica. siue illa sit ægyptia, primam sui alphabeti literam Alipha (sic enim appellāt) eodem ꝓpe sono quo hebræi suum Aleph: neq; hñt aliam vocalem, præter illam, quam tamen adiectis apicib9, axuclas, siue haracas: vt dixim9. i. motrices illi vocāt: omnes quinq; latinas designāt: quemadmodum & de Aleph hebraico dixim9. Quod si quispiam dixerit, duas præterea reliquas esse apd' hebræos, Iod & Vauis ꝓfecto non intelligit, quas apd' illos habeāt vires. Sunt enim p se cōsonātes, atq; cōsonātium officio fungūtur, cum & vocales frangāt præpositæ: & appositæ vocalib9 incubāt: & in illa oris parte formētur: vbi sine vocalib9 enūciari nō possint. Quod si vspiam reperiūtur cōsonātium vim nō habere: nec vocales quidem sunt: sed figuræ apicib9 tātum deseruiētes: quare nūc ab hebræis naha. i. ociosæ ac supuacuæ dñr: neq; alios hñt vsus, q̄ quos in logistice, siue arte cōputatoria, quæ vocatur sifra: quæ per se sola nihil valet: præstat tamē vt aliæ numerorum notæ mutēt ordinem: atq; ꝓinde alium atq; alium numerum designēt.

¶ De seba hebraico apice.

EST apud hebræos apex seba, qui subdi consonantibus consueuit in varios vsus: inter quos vnus est, vt subiectus litteræ finiat syllabam præcedētem. Nam cum sit illd' hebraicæ linguæ ꝓprium: vt nunq; duæ consonātes frangant vocalem sequentem, aut finiant syllabam precedētem. quoties veniūt in medio dictionis: prior pertinet ad syllabam precedentem: posterior vero ad seq̄ntem. Quod, vt designarēt librarij, consueuerūt priori consonanti subijcere hunc apicem: qui suspēderet syllabam: atq; præcedenti vocali adiungeret. Quemadmodum in hac particula abrā. b. litteræ subijcitur seba. designatq; illam debere iungi. a. vocali præcedēti. Apud græcos tamen & latinos ex ratione ordinis consonātium. b. illud ptineret ad syllabam sequentem: nisi esset compositum ex ab: qd' interpretatur pater: & ram excelsus. Nam si compositum nō est, vtraq; littera ad vocalem sequētem ptineret: vt in abra: qd interpretatur ancilla, quæ ꝓculdubio vox græca est: qua frequēter vtitur interpres in libro Iudith. Septuaginta vero primum, atq; deinceps qui sequuti sunt interpretes græci & latini in nominibus hebraicis quæ non potuerūt: sed neq; debuerūt vertere: qualia sunt virorum & fœminarum, atq; locorum ꝓpria nomina plerūq; trāstulerunt silentium illud siue intercisionem, quæ fiebat per seba in vocalem: quæ adnexa consonāti faceret syllabam: aliqñ sequuti hebræos, apicem illum dissimulauere: vt in hoc nomine Abesalon in .ij. Regum. volumine frequēter legimus Absalon: trisyllabum. In .iij. vero Regum lib. cap. xv. Abesalon quadrisyllabum: siue sit idem qui superior, siue alius quispiam: non facit ad rem: cum vtrobiq; in hebræo eadem sit scriptio. Igitur interpretes aliqñ verterunt seba in .a. vocalem: vt p eo quod in .iij. Regū. capi. v. legitur Acron subiecto seba scā litteræ, interpretati sunt Acaron: quæ fuit ciuitas Palestinæ inter Azotum & Iamnā respiciēs ad orientem. Pro eo qd' Iudicum cap. j. legitur Achzib, quæ fuit ciuitas in tribu Aser, verterūt Achazib, vtrobiq; seba mutato in .a. In lib. Iamē Iosuæ cap. xix. Achziba nihil ex hebræo mutātes reliquerūt. Pro eo qd' Gen̄. cap. xij. in hebræo legim9 Assontomar, hoc est ciuitas palmarum, in qua habitabāt Amorrei iuxta eremum, Asasontamar interpretati sunt. Pro eo qd' Gen̄. cap. x. atq; iterum. xiiij. in hebræo legitur Adma, quæ fuit vna de quinq; vrbibus Sodomorum euersis: verterunt Adama. Pro eo qd' Gen̄. cap. x. atq; iterum. j. Paralipo. j. Hebræi hñt Arci, qui fuit filius Chan, & cōdidit Arcas oppidum ad radices Libani mōtis: nostri verterunt in Araceum: vnde fuit Chusi amicus Dauid regis: & postea transfuga Absalon rerum potito: vnde aracites dictus: de quo in .ij. Reg. cap. xvij. Pro eo qd' Gen̄. cap. xxxvj. atq; iterū. j. Paralipo. j. habetur apd' hebræos Bilhā: apud nos legitur Balaā: qui fuit filius Eser horrei. Pro eo qd' in lib. Nume. cap. xxij. atq; iterum Iosuæ. cap. xiij. illi hñt Bilā, qui fuit filius Beor, nos habemus Balaam per .m. in fine. Pro eo qd Gen̄. cap. x. atq; iterum Amos cap. vj. illi

hñt Chalne,quæ fuit ciuitas regni Nĕrod,vbi turris ædificata est:nos habemus chalane:quib9 in locis omnib9 atq; in alijs cõ pluribus seba versus est in.a.vocalem.Aliq̃ seba(& quidem frequẽtius)vertit r in.c.vt p eo qđ in Exo.& in li.Nume.& in Paralipo.apud hebræos legitur Elazar:Elcazar conuerterunt.Et p eo quod est in lib.Reg.Absalon,quemadmodum supra diximus,tum Absalon tum Abesalon interpretati sunt. Et pro eo quod in libro Iudic.cap.xij. apud hebræos legitur Absan Bethlcemites:qui fuit iudex in Israel:nos habem9 Abesan.Et p eo qđ Gen̄.xxvj.illi habent Basmath:quæ fuit vxor Saul:& iij.Reg.cap.iiij.iterum Basmath,vtrobiq; nos habem9Basemath.Et p eo qđ in plærisq; sacræ scripturæ locis illis hñt Iezciau: quæ fuit rex in Iuda:nos vbiq; habem9 Ezecias.Et pro eo quod nos habemus,aut habere debuim9 Ezeciel,illi hñt Ieczcel.Et pro eo quod vulgo legim9 Hieremias propheta,atq; alter Hieremias pater Iechoniæ de quo Iere.cap.xxxv.atq; alijs in locis apud hebræos semper legitur Iermiau.Et pro eo quod illi dicũt Ribca pro vxore Isaac,nos dicimus Rebeca.Et pro eo quod hebræi dicunt Simon pro filio Iacob ex Lia,nos dicimus Simeon in testamẽto nouo:tum Simõ,tum Simeon legimus:nam & Simon Petrus,& Simon leprosus,& Simon Cyrenæus,& Simon frater domini,& Simon Iudas Iscariotes dicimus,& Simeon ille:qui apud Lu,puerum Iesum in vlnas accepit,& de eo est vaticinatus,Et ne in singulis demoremur bina tantum exempla proferemus de tribus vocalibus.i.& .u.& .o.quæ supersunt,in quas seba verti consueuit:vt pro eo quod Exo,cap. vj.legitur in hebræo Elsaphã,nos habem9 Elisaphã.Et p eo qđ Gen̄.cap.x.atq; alijs in locis illi hñt Ninue p.u.cõsonãtem:nos habem9 Niniue.Et p eo qđ Gen̄.cap.xxxvj.hebræi hñt Achbor,apđ nos legitur Achobor.Et p eo qđ Iosuæ cap.xv.& Iudi.j. hebræi habent Othniel:nos habemus Othoniel.

¶ D.pro.r.& .r.pro.d.

Est præterea apud hebræos inter Daleth & Res tanta litterarum similitudo,vt non distinguantur,nisi in ipso cubiti flexu tenui ad modum discrimine.Vnde nemini mirum videri debet:quod interpretes decepti alteram pro altera acceperunt.Vt pro eo quod in.ij.Reg.volumine cap.viij.legitur frequenter Adadezer:qui fuit filius Roob rex Soba:in codicib9 hebræis habetur Adarezer.Neutrum damno cum illud testimonium auxilij,hoc pulchritudinis auxilium interpretetur:fieriq; possit:vt error sit in codicibus hebræis & in nostris recta scriptio.Lego tñ apud Eusebium illius interpretem Hiero.quod Masbath fuit ciuitas hostilis regis Adarezer:Adarezer(inquã)per.r.litteram quartam:ex quo manifestum est in libris latinis potius errorem esse q̃ in hebræis aut græcis.Hic præterea ortus est error,vt eadem putetur esse Deblatha:quæ Reblatha siue Rebla,Hiero.in illud Iezecielis cap.vj.& faciam(inquit)terram eorum desolatam & destitutam a deserto Deblata in omnibus habitationibus eorum,a deserto(inquit)Deblatha,quæ est in terra Emath:quæ hodie vocatur Epiphania Syriæ.In. iij.tamen Nume.volumine cap.xxxiiij.de sephama(inquit)descendent termini in Reblatha contra fontem Daphnẽ. In.iiij. præterea Reg.iiij.lib.cap.xxiij.vnxit(inquit)Iochã Pharao,Nechao in Reblatha:q̃ est in terra Emath,atq; iterum ca.xxv. eiusdẽ.iiij.li.quos(inq)tollens Nabuzardã princeps militum,duxit ad regem Babylonis in Reblatha.Iere.quoq; cap.xxxix. comprehenderunt(inquit)sedeciam,& captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha,quæ est in terra Emath. Est autem Sephama eadem quæ Apamia,Emath quæ Epiphania,Reblatha siue Deblatha,quæ Antiochia ad Daphnẽ tres vrbes Syriæ illustres atq; finitimæ.& subdit idem Hiero.multi putant eundem esse locum Reblatha de quo in Iere.scriptum est & Deblatha:de qua in Iezeciele:& propter nimiam(inquit)similitudinem Daleth:& Res hebraicarum litterarum,quæ paruo apice distingũtur vel Deblatha,vel Reblatha appellari.Pro eo quoq; quod in.ij.Reg,lib.cap.xxiij.legitur Semma de Arodi,& Elicha de Arodi vtrobiq; in hebræo legitur Arori per.r.litteram in quarta.Pro eo præterea qđ in lib.Iosuæ cap.xix.legimus Iedaba,quæ fuit ciuitas in sorte Zabulon,in hebræo habetur Ieraba per.r.in tertio loco.Pro eo etiam quod in Iezeciele cap.xxvij.legimus Syrus negociator tuus:in hebræo pro Syrus positum est Aram:quo in loco Hiero.septuaginta(inquit)interpretati sunt homines pro Aram per.r.litteram legentes Adam per.d.quod interpretatur homo siue homines.Pro eo quod in eodem proppeta cap.xlvij.in hebræo habetur Tamodu,quod interpretatur meticmini,ab eo qđ est Metior.iris.ipsi Tamoru per.r.legentes Pheniconos.i.Palmeti verterunt.Hiero.præterea in illud eiusdem prophetæ cap. xxvij.filij Dedã negociatores tui,pro Dedã(inquit)nescio quid volentes septuaginta filios Rhodiorum interpretati sunt:nisi forte primæ litteræ similitudine decepti pro Dedã legerunt Redã per.r.litteram q; in Rhodios transtulerunt.Pro eo etiam qđ in.ij.Reg.volumine legitur:Tulit itaq; rex duos filios Respha filiæ Abia quos peperit Saul,Armoin & Miphiboseth:in hebræo Admoni per.d.litteram in secundo loco legitur.Pro eo quod in hebræo Gen̄.xiiij.a.legitur Thadal,siue Thidal:in græco habetur Thargal.Pro eo etiam quod in li.Iosuæ cap.xxij.& .xxiij.In libris latinis legitur Aseroth,in hebræis habetur Asedoth per.d.litteram:quod interpretatur effusiones siue decliuia.Illud ad hæc in ambiguo relinquitur,quod in Psal.cix.legitur apud hebræos Hadre,siue Harere.nam ex altero Hiero.transtulit ex hebraica veritate in montibus sanctis:ex altero Lucianus & alij in splendoribus sanctorum:hebræi tamen contendunt astipulante etiam scriptura Chaldaica,Hadre potius esse legendum:hoc est per.d.litteram.Sunt & alia complura eiusdem generis,quæ se passim legentibus offerent.

¶ B.pro.u.consonante.

B.Litteram mediam esse inter.p.& .ph.in superioribus dictum est:atq; demonstratum nulla alia re ab illis distare,quam quod est exilior quam.ph.& aspiratior quã.p.omnes tamen circa huius litteræ vocem nonnihil peccant.Ac primum hebræi:qui Beth appositio Raphe,tali sono proferunt:quale nos.u.consonanti accommodamus.Nam si Beth cum Dagues, hoc est puncto illo medio scribatur:tunc ipsi fatentur compressis labris debere formari.Si vero cum Raphe,hoc est aspirationis nota:tunc quasi æolicum Digama esse proferendum:quasi velim dicere.b. laxum ad.u. consonantem, pressum vero ad exilis vocem proxime accedere.Hic ortus est error ille frequens in codicibus latinis,vt.b.littera p.u.consonante.atq; ediuerso pro.b.u.consonans reperiatur scripta:& quemadmodum scripta est proferatur.Vt Gen̄.cap.xiiij.Codor, Laomor, & alij reges,percusserunt enim in Sabe Cariathaim.i.in planicie.& paulopost,in valle(inqt)Sabe est vallis regis,vtrobiq; sabe p.b.

ſcribitur,cum per.u.conſonantē ſcribi atq; proinde proferri deberet:quandoquidem apud hebræos per vau cōſonantem ſcribitur.In lib.quoq; Eſter ſibā per.b.legitur pro ſiuā per.u.cōſonantem,eſtq; menſis tertius in anno hebræorū.In.ij.quoq; reg. volumine ca.xx.ſiba per.b.pro ſiua per.u.ſcribitur. Præterea geñ.ca.xxxv.zabā filius aſer pro zauam legitur.In.ſ.etiam Paral.lib.ca.iij.bethſabe legitur pro bethſue,hoc eſt.b.pro.u.vocali.Subeſtq; mihi hoc in loco admiratio quædā. vnde ſit tāta huius nominis in ſcriptura diuerſitas,vt quod vulgo legitur berſabeæ p Dauid regis vxore illa,quæ quōdā fuerat Vriæ: & in vetuſtiſſimis codicibus atq; proinde in græcis bethſabe:apud hebræos ſemper ſcribitur per.b. litteram in tertia ſyllaba,in vno tantum ſupra memorato loco.b.mutata in.u.vocalem legamus bethſue.vt iā apud latinos nō miremur, quod.b. cōſonans aliquādo mutetur in.u.vocalē.vt aufero,aufugio,q̄ ex ab præpoſitione cōponi manifeſtū eſt,ſed hæc alias.In ciro re pariter videntur eſſe græci,qui eodē mō beta pferunt,quo hebræi ſuū beth cū raphe.Quos vtroſq; ab errare,ex ijsq̄ ſupradictæ ſunt, facile apparet:atq; in hunc modum adhuc poteſt deduci. Tres litteræ eiuſdem generis effinguntur inter labra nō alia re inter ſe diſtantes, quā exilitate & aſpiratione.p.b.ph.duæ quoq; ſuperiori dentium ſerie labro inferiori appreſſa.nō alio quippe diſſerētes,quā q, autore Quint.ſ.littera inter dentiū diſcrimina efflatur.u.vero cōſonās ſpiritu ad oris inanitatē reducto profertur.Ex quo efficitur,vt alia ſit vox.b.litteræ,quā.u.cōſonantis,atq; ex tertio axiomate ſub diuerſis generibus poſitæ,multoq; magis a ſe inuicem diſtantes quā.b.a.p.&.ph.literis & .ſ.ab.u.cōſonanti.Igitur nullo modo poſſunt altera pro altera poni, non magis quā.b.pro.c.aut.c.pro.d.Atq; ex eodem tertio axiomate ſi.b.littera.u. cōſonantis ſono proferri poſſet,eſſet eadem littera numero cū illa,atq; paſſim altera pro altera ſcribi ac proferri poſſet, quod nemo vnq̄ dixit: neq; dicturus eſt,niſi confeſſa atq; omniū conſenſu recepta negare velit,ex quo infertur,q, latini multo melibus.b. litteram proferūt,quā græci ſuū beta,aut hebræi ſuū beth cum raphe,quandoquidē nō alio diſtenta.p.littera,niſi breui admodū labrorum laxitate.Eſt & illa aduerſus hebræos ratio peculiaris,q̄ conuincit eos aberrare,qđ raphe,q̄ nota eſt aſpirationis, nunq̄ mutat genus litteræ cui imponitur,neq; aliud quicquā efficit,quā quod paululum laxat id,quod erat preſſum. Atqui vt ipſi nunc proferunt:nō modo mutant ſpeciem,ſed etiam genus,quandoquidem beth & vau ſub diuerſis generibus reponūtur.

¶ Dictiones hebraicæ in teſtamento nouo.

REpriūtur in ſacris litteris(in euāgelio maxime)particulæ quædā,quas interpretes incertis de cauſis non auſi ſunt ex hebræo in græcum,aut latinū ſermonem interpretari.Origenes propter vernaculum cuiuſq; linguæ idioma nō potuiſſe verti putat,neq; ita apud alios ſonare,vt apud ſuos dicta ſunt:& multo melius fuiſſe non interpretata ponere, quam vim eorum interpretatione tenuare.Cui aſtipulatur Auguſt.in.ij.de doctrina chriſtiana lib. Hiero. in epiſt.quadā ad Marcellam,quoniam(inquit)prima eccleſia ex iudæis fuerat congregata,poſtea quam euangelij dilatatus eſt ſermo, non potuerunt quædā ſemel ſuſcepta mutari:cuiuſmodi ſunt Aleluia.Amen.Oſanna.& ſimilia.

אֲקֶלְדָמָא Acaldema,quod interpretatur ager ſanguinis ex euang.Mat.cap.xxvij.vocatus eſt (inquit)ager ille acaldema,hoc eſt ager ſanguinis vſq; in hodiernū diem.Scribiturq; acal.per heth,quā extrinimus ſubiecto patha. deinde per coph ſubiecto patha,quē vertimꝰ in.a.& in fine lamet.Dema vero ſcribitur per deleth ſeba,deinde per men cames, & in fine aleph,vtrobiq; accētu in fine,& eſt vtraq; particula ex chaldæo ſermone deducta.nā hebraice fere adā diceretur.

הַלְלוּיָהּ Alleluia,quod interpretatur laudate deū ſiue dñm.nā pro eo,qđ in pſalmo nos habemus laudate dñm quoniā bonus eſt pſalmus,apd hebræos legitur allcluia.Scribitur itaq; allelu.hoc eſt laudate.per he diſpunctā ſubiecto patha,deinde p lamed ſubiecto ſeba.quē vertimus in.e.quoniā ſequitur alterū lamed:deinde p lamed,& in fine vau cū ſurec, & ibidē accētu acuto:deīde ia,quod interpretatur deus,& eſt vnū ex decē Dei noībus.Scribitur p iod ſubiecto cames,& in fine he cum mapic,vt intendat vocem,quod diximus,nunquam fere niſi cum pro nomine fœminino euenire,& ia dictio eſt monoſyllaba,quia iod conſonans eſt.

אָמֵן Amen,quod ſeptuaginta interpretes verterunt in geneto,hoc eſt fiat: & ita in fine librorum quinq; in quos pſalteriū diuiditur, tranſtulerunt amen,amen,in fiat fiat.Aquila amen vertit in pepiſtomenos,hoc eſt fideliter verbum deductum ex fide.Scribitur per aleph cames:deinde per mem ſere,& in fine nun,accentu acuto in eadem.

כֵּיפָא Cephas.quo nomine Petrus apoſtolus cognominatus eſt Ioan.cap.primo.tu es Simon filius Ioannis. tu vocaberis cepbas,quod interpretatur petrus.Hiero.in epiſtola ad Galatas,non(inquit) aliud ſignificat Petrus,aliud cephas. ſed quod,quam nos latine & græce petrā,hanc hebræi & ſyri propter linguæ vicinitatem cephā appellant.Sed hebræi magis ſyriſcū.q̄ hebraicū eſſet dicūt.Scribitur p caph ſere:deīde p.pe.ſubiecto cames,& in fine alepsh:& in eadē accētu acuto.

אֵלִי אֵלִי לָמָה עַזַבְתָּנִי Eli eli lama azabatani,quod interpretatur deꝰ meus deus meus, quare dereliquiſti me, & ſunt verba ſaluatoris noſtri in cruce poſiti ſumpta ex pſal. xxj. eli ſcribitur per aleph ſere, deinde per lamed hiric,& in fine iod accētu ibidem,& eodē modo ſcribitur alterū eli.Lama ſcribitur p lameth ſubiecto cames, deinde per men ſubiecto cames & in fine he,azabatani ſcribitur per hain extritā cū ſuo patha ſiue retento patha & hain diſpuncto,deinde per zain ſubiecto patha ſequenti beth cum ſeba,qui plærumq; vertitur in.a,quia ſequitur tau,deinde per tau exile ſubiecto cames.deinde per num ſubiecto hiric & in fine iod,accentu in penultima.

יִפָּתַח Epheta, quod euangeliſta interpretatur aperire,ait enim Marcus ca.vij.quod Ieſus ſuſpiciens in cælum ingemuit. & ait ſurdo & muto epheta,quod eſt aperire.Scribitur per iod ſubiecto hiric ſequenti phe aſpirato cum ſeba. quē hoc in loco(vt in plerisq;)vertimus in.e deinde per tau exile.ſubiecto patha & in fine he,eſt autem iphta futurum indicatiui modi non imperatiui:vt alij putant.nam ſi imperatiui modi eſſet hipata potius dixiſſet:accentu in fine.

גֵּיאֶהִנֹּם Gehennon,vnde Saluator noſter declinat gehennam,interpretatur vallis hēnon ſiue filiorum hēnon,cecidit autē in ſortē de tribu Beniamin:de quo in lib.Ioſuæ & lib.Reg.& Paralip.Scribitur per gimal ſubiecto ſere ſequēti iod & in fine aleph,deinde per he ſubiectio hiric:deinde per num cum dagues,quod vertimus in duplex,n.impoſito holē,

in fine mem. Hiero. in illud Matt. cap. x. qui potest animā & corpus perdere in gehēnā, nomē (inquit) gehēnæ in veteribus libris nō inuenitur: sed primū a saluatore nostro ponitur. Quæramus ergo, quæ sit sermonis huius occasio. Idolum baal fuisse iuxta Ierusalem ad radicem montis sion in quibus siloa fuit, non semel legimus. In tantum autem dementiam populus Israel venerat: vt deserta templi vicinia, ibi hostias immolaret: & rigorem religionis delitiæ vincerēt: filiosq; suos dæmonijs ibidem incēderent & initiarent. Comminatur deus se locum illum impleturum cadaueribus mortuorum: vt nequaq̄ vocetur tophet baal, sed vocetur polyandron. i. tumulus mortuorum. Hinc saluator noster gehennā appellat locum, in quem scelerati pœnas sunt daturi.

גַּת שְׁמָנִי Gesemani loc9 vbi saluator noster ante passionē orauit: de quo Hiero. in illud Matth. ca. xxvij. venit Iesus in villā q̄ dicitur gesemani. Gesemani (inqt) interpretat vallis pīguissima. Scribitur p gimal sere sequēti iod, et ī fine aleph: deinde per sin subiecto seba: deinde per mem subiecto patha: deinde per num subiecto hiric & in fine iod. accentu acuto in eadē.

גֻּלְגֹּלְתָּא Golgotha (inquit) Eusebius locus est Caluariæ, vt nonnulli putant Adam. in quo saluator noster crucifixus est ad septentrionalem partem montis Sion, de quo Matth. xxvij. interpretaturq; caluaria. Scribitur per gimal sequenti vau cum surec, quā vertimus in. o. sequenti lamed cum seba: deinde per gimal sequenti vau cum holem & lamed cū seba: deinde per tau exile subiecto cames, & in fine aleph. accentu in eadem.

מָרַנָאתָא Maranatha, qua voce apostol9 Paulus vtitur prima ad Corinthios epistola capite vltimo, interpretaturq; domin9 noster venit. Scribitur per mem subiecto patha. deinde per res subiecto cames. sequentibus aleph cum num & seba: deinde per tau exile, & fine ne aleph: atq; accentu in eadem.

הוֹשַׁעְנָא Osaana, siue osiana qua voce vtuntur euangelistæ, & ecclesia vniuersalis in re diuina, interpretatur salua obsecro. Na enim siue ana vt in epistola ad Damascum papam Hiero. scribit: interiectio est obsecrantis: sicut vah insultantis, & hei dolentis. Scribitur per he quam extriuimus sequenti vau cum holem, deinde per sin subiecto patha & in fine hain. na scribitur per num subiecto cames: & in fine aleph.

רֵיקָה Raca, qua voce vtitur Saluator Matth. ca. v. qui dixerit (inquit) fratri suo Raca. vbi Hiero. ait hoc verbum hebraeū est quod interpretatur cenos, ideſt inanis aut vacuus, quem nos possumus vulgata iniuria absq; cerebro nuncupare. Scribitur per res subiecto sere sequenti iod, quod nos vertimus in. a. deinde per coph subiecto cames, & in fine he, accentu in eadem.

רַבִּי Rabbi, quam vocem sæpe in Euangelio legimus. vt Matth. cap. xxiij. vocari ab hominibus rabbi, vbi Hieronymus. rabbi (inquit) quod latino sermone magister dicitur siue mi maior. Scribitur per res subiecto seba, quam vertimus in. a, deinde per beth cum dagues, quam vertimus in. b. duplicem subiecto hiric: & in fine iod. accentu in eadem.

רַבּוֹנִי Rabboni, q̄ vox ex lingua chaldæa interpretatur maior domine mi, & qua vtitur Marc. cap. x, cæcus dixit Iesu rabboni vt videam. Scribitur per res subiectio hiric quem vertimus in. a, deinde per beth pressum quod vertimus in duplex. b. impositio holem cum vau, deinde per num subiecto hiric: & in fine iod. accentu ibidem.

טַלִיתָא קוּמִי Talita cumi, quibus vocibus vsus est Saluator cum suscitaret filiam Archisynagogi, & euangelista interpretatur puella surge. Scribitur talita per thet exile subiecto cames: deine per lamed subiecto hiric: sequenti iod, deinde per tau exile subiecto cames, & in fine aleph, & est verbum aramæum: cumi scribitur per coph sequenti vau cum surec. deinde per mem subiecto hiric, & in fine iod. accentu in priori syllaba.

טְבִיתָא קוּמִי Tabita nomen mulieris, quam suscitauit Petrus apostolus. Scribitur eisdem litteris, quibus talita præterquā quod. b. ponitur pro. l.

 VO TEMPORE INTRODVCTIONES GRAMMTICAS IN SERMONEM latinum scribebamus, nihil magis præ oculis habuimus, quā vt essent quā simplicissimæ, ne tenerā ætatē illorū quos instituere ꝓpositū erat, difficultate multiplici obruerem⁹. id q̄d fecerūt alij qui ante nos scripserunt miscentes græca & barbara latinis: & quæ nōdū explorata erāt, pro cognitis præponētes. Quare nos & græca, quorum est vsus apud latinos: & hebræa quorū causa religionis habēda fuit ratio, in aliū locum reiecimus. Cum itaq; in calce illius operis vbi de accentu agebamus, diximus accētus latini regulis deficere idiomate. i. linguæ cuiusq; ꝓprietate intulimus, q̄d ab omnibus artis grāmaticæ scriptoribus aut fuerat neglectū, aut de ambigua re præceptū confuse traditum. Vt quod Alexander a Villa dei scriptum reliquit.

Omnia barbara vox non declinata latine,
Accentum super extremam seruabit acutum.
Nos vero distincte magis.
Hebrææ voces plerumq; in fine acuuntur.
Non tamen & semper, quia sæpe in fine grauantur.
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.

¶ Sed restabat adhuc explicare, q̄ erant illæ dictiones, quæ haberēt accētū in vltima, q̄ in penultima, & q̄ in tertia a fine. De quo in relectione quadam mea: quā de peregrinarū dictionū accentus Salmāticæ quondam recitauimus, multa sunt a nobis disputata, quæ tametsi ex impressione in multa exempla propagata in vulgus prodiit, quia tamen iā fere nusq̄ inuenitur, libuit illa eadem hoc in loco repetere. Dictiones igitur hebreæ quarū in sacris litteris est vsus, aut nomina ꝓpria sunt locorū, aut personarū. Nā quæ sunt aliarū rerū, quia in græcū, aut latinū sermonē iā sunt conuersæ, nō pertinēt ad hanc cōsiderationē: nisi quatenus pauca quædā, q̄ ꝓpter incertas causas nō sunt ab interpretibus trāslata. vt alla. amē. osana. Noīa igitur locorū siue ꝓsonarū, hoc est hoīm siue deorū: aut nō declinātur: & perstāt in græco & latino sermone cū suo accētu, hoc est accētu acuto in vltima syllaba, præter illa q̄ noīatim excipim⁹, hīntia accētū in penultima siue tertia a fine. Quod si declinātur declinatiōe græca, accētu græco: si latina accētu latino sunt ꝓferenda: vt Abia si nō declinatur, accentū habet in vltima: si declinatur græce, accentū habet in penultima, quia vltima est lōga: si latine, accētū habent in tertia ā fine: quia penultima est breuis: sed de his alias plura diximus.

¶ De incipientibus ab. A. littera.

Asbai pater Eliphaleth de quo.ij.Reg.xxiij.accẽ.in pe.
Abdemelech in hebræo abedmelec.Iere.xxxviij.accentu in penultima.
Abednago qui litteris inuersis dicitur abdenago.Danie.primo accentu in ante penultima.
Abel filius Adam ex Eua vxore.accentu in prima.
Abel quod interpretatur luctus in vltima habet accentum.vt
Abelcerammin ideſt luctus vinearum de quo Iudicum.xj.
Abel beth Maacha ideſt luctus domus maacha:in libris Reg.
Abel maim ideſt luctus aquarum de quo.ij.Paralipome.xvj.
Abel meula ideſt luctus meula ſiue meola.Iudicũ.xj.& alias.
Abelſathim locus in deſerto de quo Numero.xxxiij.
Abela locus de quo in.ij.Regum libro.cap.xx.accen.in penul.
Abenboen.i.lapis boen de quo in lib.Ioſue ca.xviij. accẽ. in pe.
Abenezer.i.lapis adiutorij de quo.j. Reg.iiij. accen.in penulti.
Aber cineus Iahel vir de quo Iudicum cap.iiij.accen.in prima.
Abeſalom qui Abſalom filius Dauid vtrobiq; accen.in antepeñ.
Abiail nomen celebre virorum & fœminarum.accentu in pe.
Abialbõ arbathites vir fortis ſub Dauid.ij.re.xxiij.ac.in añpe.
Abiaſaph filius Core.& alter filius Elcana.accẽ.in antepenul.
Abiazer nomen celebre multorum virorum.accen. in penulti.
Abigail vxor Nabal & poſtea Dauid regis.accen.in penulti.
Abimael filius Iectam de quo Geñ.x.accentu in penultima.
Abimelech rex Gerara & alter filius Gedeonis iudex. ac.in pe.
Abinadab nomen celebre multorũ virorũ.accen.in antepenulti.
Abinoem pater Barach iudicis de quo Iudicũ.iiij. accen.in peñ.
Abiſui filius Saruiæ frater Iacob de quo lib.ij.Reg.accẽ.in pe.
Abiſue filius Phinees de quo.j.Paralipo.vj.accentu in penulti.
Acheldemach qđ interpretatur ager ſanguinis.accẽ.in antepe.
Achimaas filiꝰ Sodoc ſacerdotis in lib.reg.et Para.accẽ.in pe.
Achimelech filius Abiathar ſacerdotis.ij.Reg.viij.accẽ.in peñ.
Achinoem vxor Dauid ex qua genuit Amnon. accen.in peñ.
Achitophel gilonites de quo in Libris Reg.& Para.ac.in pe.
Achirami q̃ ſunt ex genere Achirã filij Beniamin.accẽ.in añpe.
Achiſamech pater Ooliab.de quo in Exo.xxxj.accẽ.in antepe.
Acupha nathineus de quo in Ezra & Neemia.accen in penul.
Adadezer ſiue adarezer rex Soba de quo.ij.reg.viij.acẽ.in pe.
Adina vir de quo in libro Ezra & Neemia. accentu in penul.
Aditaim ciuitas q̃ cecidit in ſortẽ Iuda.Ioſue.xv.accen.in peñ.
Admatha vir priceps ſub Aſuero rege de quo Eſter.j.accẽ.in.pe.
Adonai vnum de decem nominibus dei. accentu in pennltima.
Adonibezec rex fuit Bezec ciuitatis de quo.j.Iudi.accen.in pe.
Adonicã de cuius filijs legimꝰ in Ezra & Neemia.ac.in añpe.
Adonirã filius Abda q̃ſtor Salomonis.iij.reg.iiij.accẽ.in añpe.
Adoniſedec rex Sedec de quo in libro Ioſue cap.x.accẽ.in peñ.
Adramelech idolũ Aſſyriorũ.in lib.Reg.et in Eſa.accen.in pe.
Aendor ſiue endor.i.fons dor in tribu Manaſſe.accen.in prĩa.
Ahiezer filius Amniſadai de tribu Dan Nume.j.accen. in pe=
Ahiſamech idẽ qui Achiſamech de qno ſupra. accẽ. in antepeñ.
Ain litcera hebræorum propria.accentu ſuper littera.á.
Ain ciuitas in tribu Iuda,& altera in tribu Simeõ.accẽ.in pri.
Alamath filius Bechor & ciuitas in tribu Bẽiamin.accẽ.in pe.
Aleph prima littera alphabeti apud hebræos.accẽtu.in prima.
Amadatha vir pater amã ſub aſuero rege in lib.Eſter,ac.in pe.
Amain ciuitas in tribu iuda de quo Ioſue.xv.accentu in penul.
Amaſai nomen celebre virorũ apud hebræos.accentu in penul.
Amathæus filius Canaan Geñ.x.Paralipo.j.accentu in penulti.
Amelec idem quod Amalech atq; accentu in vltima.
Ammadathi pater amã principis ſub Aſuero in Eſter.ac.in pe.
Amminadab virorũ apud hebr.eos nomẽ celebre.accẽ.in añpe.
Ammiſaddai pater Ahiezer de tribu Dan.Nume.j.accẽ. in pe.
Ammizadab vir de quo in.j.Para.ca.xxvij.accẽ.in antepenul.
Amſai pro quo nos habemus abiſai j.Parali.xij.accẽ.in penul.
Anamelech idolã Aſſyriorũ de quo libro Reg.iiij.accẽ.in pe.
Anani nomen celebre virorum apud hebræos.accentu in penul.
Aphaim filius Nadab de quo.j.Paralipo.ij.accentu in penulti.
Apharaim ciuitas fortis Iſaſchar Ioſuæ.xix.accen.in penul.
Apheca ciuitas in tribu ſortis Ruben.accentu in penultima.
Aphia vir a quo ducit originem Saul rex.j.Reg.ix.accẽ.in pe.
Arach ciuitas prĩcipium regni Nemrod.Geñ.x. accẽ.in prima.
Aramathaim ſophim de qua in principio Reg.accen.in penul.
Area ſiue are de cuius filijs in Ezra & in Neemia. accẽ.in pe.
Ared filius Beniamin de quo in Geñ.ca.xlvi. accen.in prima.
Areth villa Dauid de qua in.j.Reg.cap. xxij.accentu in prĩa.
Areuna Iebuſæus de quo.ij.Regum.xxiiij.accen.in ſecunda.
Aridatha vnus de duodecim filijs Amã in lib.Eſter.accen.in pe.
Aroſeth ciuitas ſiſaræ prĩcipis iabis de qua Iudicũ.iiij.ac.in pe.
Aſaſontamar ciuitas de q̃ Geñ.xiiij.et alijs in locis.acẽ.ĩ añpe.
Aſerſual ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſue.xv.accẽ.in antepe.
Aſebaim ſiue ſebaim de quo Ezra.ij.accẽ.in penulti. vtrobiq;.
Aſion gaber vna mãſio hebræorũ Nume.xxxiij.accen. in peñ.
Aſſontamar eadem eſt quæ Aſaſontamar.accentu.in antepeñ.
Aſtarte dea Sidoniorum de qua.iij.Regum. xj.accen.in penul.
Atai filius Roboã ex Maacha de quo.ij.Para.xj.accentu in pe.
Aterſatha vir de quo in Ezra & in Neemia.accentu in penul.
Athalai vir de quo in libro Ezra cap.x. accentu in penultima.
Athanai filius Zara de quo.j.Paralipo.vj.accen.in penultima.
Auothiair quæ Baſan de qua in Deutero. accen.in antepenul.
Azabtani ſiue Azabatani quod eſt dereliquiſti me.accẽ.in pe.
Azai ſiue azi vir de quo in Ezra & Neemia.accen.in penul.
Azer filius Ieſue de quo in Neemia ca.iij.accentu in prima.
Azera ciuitas in ſorte tribus Iuda de qua Ioſue.xv.accẽ.in pe.
Azmaueth vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid.accen.in pe.

¶ De incipientibus a.B.littera.

Baal quod interpretatur idolum ſemper habet in prima accen.
Baali quod interpretetur vir meus Oſeæ cap. ij.accen.in vlti.
Bale filius Beor ſiue ſit filius Beniamin.accentu in prima.
Barabbas,latro inſignis ex Euangelio.accentu in penulti.
Baſemath vxor Eſau ſiue altera Salomonis filia.accen.in añpe.
Beera ciuitas de qua Iudi.ix.ſiue vir de tribu Rubem,accẽ.ĩ pe.
Beerſabe locus celebris quia terminus Paleſtinæ.accẽ.in penul.
Benaminadab præfectꝰ Salomõis in nephador.accẽ.in antepe.
Benail vir princeps ſub Ioſaphath rege.ij.Para.xvij.accẽ.ĩ pe.
Bendecer præfectus annonæ ſub Salomone rege.accen.in peñ.
Benciacã manſio filiorũ Iſrael Numeri.xxxiij.accẽ. in antepe.
Bengaber præfectus ſub Salomone rege.iij.Reg.iiij.accẽ.in pe.
Beſai vir de quo in Ezra & Neemia fit mentio.accen.in peñ.
Bethacarem qđ interpretatur domus vineæ Ieremiæ.vj.accen. in antepenultima.
Bethauen locus celebris ad orientalẽ plagã bethel. accen.in pe.
Bethbarai ſiue Bethbara locus Iudicum.vij.accen.in penul.
Bethgader locus eſt de quo.j.Paralipo.accentu.in penultima.
Bethleem ciuitas Dauid in tribu Iuda.accentu in penultima.
Bethſemes ciuitas in tribu Beniamin & in Neptali.accẽ.in pe.
Bethſabe vxor Vriæ,et poſtea Dauid regis nõ Berſabe.ac.ĩ pe.
Bethtaphua ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſue.xv.accẽ.in peñ.
Bezec ciuitas in qua regnauit Adonibezec Iudicũ.j.accẽ.in pe.

Booz iudex idem q̄ ſit Abſam de quo in lib. Ruth. accē. in pri.
Boen de quo Ioſuæ. xv. ad lapidem boen. accentu in prima.
Boſor ciuitas de qua Deuterono. iiij. & Ioſuæ. xx. accē. in pri.

¶ De incipientibus a. C littera.

Cale ciuitas quā ædificauit Aſſur de qua Geñ. x. accen. in pri.
Canaam filius Cham & regio eiuſdē noīs Geñ. x accē. in pri.
Carnaim vnde Aſtaroth carnaim cognominata. accen. in pri.
Caſed Nachor ex Melcha filius de quo Geñ. xxij. accen. in pri.
Caſleu menſis hebræorū nonus de quo in Neemia. accē. in pri.
Cedmas vnus de filijs Iſmaelis de quo Geñ. xxv. accen. in pri.
Cedes nomen ciuitatis celebre in ſacris litteris. accen. in prima.
Celatha vna ex māſiōibus filiorū Iſrael Num. xxxiij. acē. in pe.
Cellai vnus de filijs Leuitarū de quo ī Ezra et Neem. accē. ī pe.
Celubu vir de quo in libro Ezra cap. x. accentu in penultima.
Cenereth mare q̄d eſt ſtagnū tiberiadis Ioſue. xix. accē. in pe.
Ceren q̄d interpretatur cornu, crebro legitur. accētu in prima
Chale ab Euſebio per. ch. ſcribitur quæ ſupra cale. accen. in pri.
Corazaim ciuitas Galilææ de qua in Euāgelio. accētu in penul.
Cibſaim ciuitas de qua Ioſuæ. xxj. Iebſam mēdoſe. accen. in peñ.
Cicaton quod in Iona ꝓpheta Hierony. interpretatur hederā. accentu in prima.
Codor laomor rex Elamitarū de quo Geñ. xiiij. accen. in penul.
Coeleth liber Salomonis q̄ dicitur Eccleſiaſtes. accentu in peñ.
Core nomen celebre multorū apud hebræos. accentu in prima.
Cores rex ab hebræis dicitur qui ſit nobis cyrus. accen. in pri.
Cuta ciuitas. vnde cutheni. iiij. Regum. xvij. accētu in prima.

¶ De incipientibus a. D littera.

Dabaſeth ciuitas in tribu Zabulō de qua Ioſue. xix. accē. in pe.
Daberath ciuitas quoq; in tribu Zabulō Ioſue. xix. accē. in pe.
Dabira ciuitas in tribu Dan de qua Ioſue. xij. accen. in penul.
Dabreiamin, ideſt. Paralipomenon liber. accen. in pennl.
Danaba ſiue denaba vbi regnauit Balac filiꝰ Beor. accē. in pe.
Dariaues ab hebræis dicitur qui ſit Darius rex. accen. in penul.
Debelaim cognominatꝰ eſt pater gomer. Oſeæ. j. accē. in penul.
Deblathaim de qua Numeri. xxiiij. accentu in penultima.
Dodaim ciuitas de qua Eſaias in viſione arabiæ. accen. in añpe.
Dothaina ab hebræis dicitur, apud nos Dotain. accen. in ſcđa.
Dudaiaheites vir de quo. j. Paralipome. xxvij. accen. in penul.

¶ De incipientibus ab. E. littera.

Ebrona caſtra filiorū Iſrael ī deſerto Nume. xxxiij. accē. in pe.
Eeber ciuitas quæ cecidit in ſortē tribus Simeonis. accē. in peñ.
Eden nomen celebre virorū & pro voluptate. accen. in prima.
Eder ciuitas ſortis & Iuda & pro rege vtrobiq;. accen. in pri.
Edrai vbi interfectꝰ eſt Og, & ciuitas ſortis Neptali. accē. ī pe.
Elai vnus ex māioribus in genealogia Iudith. accen. in penul.
Eleb vnus de triginta fortiſſimis viris ſub Dauid. accē. in pri.
Elec filius Galaad de quo in Numeris cap. xxvj. accentu in pri.
Eleph ciuitas in ſorte Neptali de qua Ioſue. xix. accen. in pri.
Eles phalonites de quo in. j. Paralipome. xxvij. accentu in pri.
Eliezer nomen celebre multorum hebræorū. accen. in antepeñ.
Elimelech vir de quo in principio libri Ruth, accentu in penul.
Elioenai nomen celebre multorū apud hebræos. accentu in pe.
Elioreph ſcriba filius Siſa de quo. iij. Regum. iiij. accentu in pe.
Elipheleth filius Dauid & aliorum pluriū nomen. accen. in pe.
Eliſa filius Iauan: & regio ab illo dicta Geñ. x. accen. in penul.
Eliſama nomen celebre multorūñ hebræorum, accen. in antepe.
Eliſaphan filius Oziel et alter filius Pharnach. accē. in antepe.
Eliſaphat filius Zechri centurio ſub Ioiada. accen. in antepeñ.
Eliſua filius Dauid regis de quo libro. ij. Reg. v. accen. in peñ.
Emmanuel q̄d eſt nobiſcū deus de quo Eſaiæ. vij. accē. in añpe.
Endor de quo Ioſue. xv. & Pſal. lxxxij. locus eſt. accen. in pri.
Engadi ciuitas Paleſtinæ ab occaſu Iordanis. accen. in antepe.
Engalim locus de quo in Iezeciele. cap. xlvij. accen. in antepe.
Enganim ciuitas in tribu Iſachar & Iuda, accen. in antepeñ.
Enſemes q̄d interpretatur fons ſolis Ioſue. xviij. accen. in peñ.
Epher nomen celebre multorum hebræorum. accentu in prima.
Epheta quod interpretatur aperire Marci. vij. accentu in fine.
Ephraim filius Ioſeph: & mons: & ciuitas. accētu in littera. a.
Ephrata regio Bethleem vbi Chriſtus natus eſt. accē. in penulti.
Eſem ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſuæ. xv. accen. in prima.
Eſer filiꝰ Seir horrei de quo Geñ. xxxvj. et. j. Para. j. accē. in pri.
Eſpatha filiꝰ Aman de quo multa in libro Eſter. accen. in penul.
Eſrai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege. accen. in pe.
Ethai ſiue etai nomen celebre apud hebræos. accentu. in penul.
Ethbaal pater Iezabel vxoris Achab de quo. iiij. Re. accē. in pe.
Ethanim menſis ſeptimus apud hebræos. iij. Reg. accē. in añpe.
Ether ciuitas in ſorte tribus Iuda de qua Ioſue. accen. in prima.
Eua prima hominū parens euam hebraice. in accētu in prima.
Ezel lapis de quo loco. j. Reg. xx. & alias ſæpe. accen. in prīa.
Ezer q̄d interpretatur adiutoriū et filius Phanuel. accē. in pri.

¶ De incipientibus a. G. littera.

Gaal filius Obed de quo in libro Iudicū cap. ix. accē. in prima.
Gaas mons in tribu Ephraim vbi ſepultꝰ eſt Ioſue. accē. in pri.
Gabaa ſiue gabee in tribu ſortis Beniamin, accentu in prima.
Gabbai vir de quo legimus in Neemia cap. xj. accē. in penulti.
Gabee eadem eſt quæ gabaa ſed gabee Eſa. x. accentu. in antepe.
Gaber filius Suri de quo libro. iij. Regū & iiij. accētu in prīa.
Gadderothaim ciuitas in ſorte tribus Iuda, Ioſue. xv. accē. in pe.
Gai eadem eſt quæ Hai ciuitas iuxta Bethel. accen. in prima.
Galalai vir eſt de quo in Neemia cap. xij. accentu in penulti.
Gareb vir fortis ſub Dauid & locus ꝓpe Ieruſalē. accen. in pri.
Gaſiogaber caſtra filiorū Iſrael quæ aſiongaber, accē. in peñ.
Gazer ſiue gezer ciuitas in ſorte Ephraim. accentu in prima.
Geba vir a quo dicta regio in Neemia ca. xij. accen. in prima.
Gelboe montes & vicus vbi cecidit Saul rex. accentu in penulti.
Gerara ciuitas & regio trans Iordanem. accentu in penultima.
Gerſon filius Manaſſe & aliorū cōpluriū. accentu in prima.
Gethaim q̄ ab hebræis dicitur Gethaima ciuitas eſt. accen. in pe.
Gether filius Aram de quo in Geñ. & Paralip. accē. in prima.
Gimal littera tertia in alphabeto hebræorum. accētu in prima.
Goata locus eſt de quo in Ieremia ꝓpheta. xxxj. accē. in penul.
Gomer filius Iapheth & filia Debalaim in Oſee. accen. in pri.
Gomor mēſura quædā in ſacris litteris frequens. accē. in prīa.
Gómora q̄ a noſtris ār Gomorra p duplex. r. accen. in antepe.
Goſen regio Aegypti quā habitauit Iacob cū filijs. accē. in prīa.
Gurbaal locus eſt de quo. ij. Paralipo. cap. xxvj. accen. in penul.

¶ De incipientibus ab aſpiratione.

Hai ciuitas iuxta Bethel, quā diximꝰ vocari Gai. accen. i in pri.
Hain littera hebræorū quæ Ain quoq; dicitur. accen. in prima.
Hares mons in tribu Dan de quo in libro Iudicū. j. accē. in pri.
Heber filius Salæ & aliorū cōpluriū hebræorū. accen. in prīa.
Helem vir de quo in Zacharia propheta ca. vj. accen. in prima.
Helema locus de quo in. ij. Regū ca. x. accentu in penultima.
Heles nomen proprīū virorū apud hebræos. accentu in prima.
Heleph ſiue eleph, vt ſurpra diximꝰ ī tribu Nepthali. accē. ī pri.
Hemmanuel ſiue emmanuel, vt ſupra diximus. accē. in antepe.
Hereth vnꝰ ex regibꝰ Paleſtinæ de quibꝰ Ioſue. xij. accē. in pri.
Hered filius Balæ a quo eſt familia hereditarū. accē. in prima.

¶ De incipientibus ab. I. littera.

Iaar filius Reaia in libro. j. Paralipome. ca. iij. accen. in penul.
Iaath filius Lobni de quo in. j. Paralipo. vj. accentu in prima.
Ianai vir de quo in. j. Paralipomenon cap. v. accen. in penulti.
Iaphia filius Dauid & ciuitas in tribu Zabulon. accen. in peñ.
Iaphie rex Iachis de quo in libro Iosue cap. x. accen. in penulti.
Iasa ciuitas in tribu Ruben separata Leuitis. accen. in prima.
Iechuriel filius Ezra de quo in. j. Paralip. iiij. accen. in antepe.
Iemai filius Thola filij Iscar de quo. j. Parali. vij. accen. in peñ.
Ierimai siue iermai vir de quo in libro Ezra. x. accen. in peñ.
Ierobaal qui Gedeon iudex de quo Iudicũ. vj. accen. in penul.
Iesce q̃ postea cognominata Sara vxor Abraã. accen. in prima.
Iethbata castra filiorũ Israelin solitudie Nume. xxxiij. acc. ĩ pe.
Iethrai filius Zara de quo in. j. Paratipome. vj. accen. in penul.
Iezabel vxor Achab regis de quo in. iiij. libro Reg. accẽ. in pe.
Ioacim nomen celebre virorũ apud hebræos. accen. in antepe.
Ioiada pater Banaiæ & aliorum nomen. accentu in prima.
Ioiarib vir de quo legitur in libro Neemie cap. xj. accẽ. in prĩa.
Ionadab filius Rechab & alter filius Sema vterq;. accẽ. in prĩa.
Ionathan nomen celebre complurium hebræorũ. accẽtu in pri.
Iorai vir de quo in. j. Paralipome. v. accentu in penultima.
Iosaba filia Ioram regis de qua libro Regum. iiij. capite. xij. accentu in penultima.
Iosabeth filia Iorã regis eadem quæ superior. accẽtu in prima.
Iosaphath rex filius Asa & aliorum plurium. accẽtu ĩ prima.
Iosedec pater Iesu sacerdotis de quo in Aggæo ꝓpheta. accentu in penultima.
Iosue filius Num q̃ a græcis appellatur Iesus naue. accẽ. in pe.
Iozabad nomen celebre compluriũ hebræorũ. accen. in prima.
Iozachar filius Semathi de quo lib. iiij. Reg. xij. accẽ. in prima.
Issai siue isai q̃ a græcis dicitur Iesse pater Dauid. accen. in pe.
Isboseth filius Saul regis de quo libro. ij. Regũ. ij. accen. in pe.
Isuaia vir de quo in. j. Paralipome. iiij. accentu in secunda.
Iacasim ciuitas in tribu Zabulon de qua Iosuæ. xix. accentu in antepenultima.
Ithai vnus de triginta fortissimis sub Dauid rege. accẽ. in pe.
Ithamar filius Aaron ex Elisabæ vxore. accentu in prima.

¶ De incipientibus ab. L. littera.

Laad filius Iaad de quo. j. Paralipome. cap. j. accen. in prima.
Lãis pater Phalthi de quo in. j. Regum. xxv. accẽtu in prima.
Laisa ciuitas quæ postea cognominata est Dan. accẽ. in prima.
Lama q̃d interpretat cur. vt in lama azabtani. accen. in pri.
Lamech filius Mathusala de quo in Geñ. iiij. accen. in prima.
Lamed littera in alphabeto apud hebræos. accentu in prima.
Lasa siue lesa vna de quinq; ciuitatibus Sodomorũ. accẽ. in pri.
Lechi q̃d interpre. maxilla locus de quo Iudicũ. xv. accẽ. in pri.
Lesem ciuitas quã cœperũt filij Dan de qua Iosue. xix. accẽ. ĩ. j.
Lodabar vnde fuit machir de quo in. ij. Reg. accentu. in prima.
Luza ciuitas quã postea Iacob vocauit Bethel. accen. in prima.

¶ De incipientibus ab. M. littera

Maadai pro quo Ezras cap. x. legitur Maadi. accen. in penul.
Maadi pro quo nos legimus in Ezra Maadai. accen. in vlti.
Maceda locus vbi Iosue cõclusit quinq; principes. accen. in pe.
Machabai quã nos vertimus in erémum. accentu in penulti.
Macharai vnus de triginta fortissimis sub Dauid, accen. in pe.
Madaba siue medeba ciuitas Arabiæ de qua Numeri. xxj. accentu in prima.
Madai vnus de septem filijs Iapheth de quo Geñ. accentu in pe.
Miharai vnus de trigĩta fortissimis sub Dauid rege. accẽ. ĩ pe.
Malalai vir de quo legitur in Neemia cap. xij. accen. in penul.
Malech siue melech quod est rex cum compositis. accen. in pri.
Manaim quod interpretatur castra Geñ. xxxij. accen. in peñ.
Maneeth filius Sobal horrei de quo Geñ. xxxij. accẽ. in penul.
Manue pater Samson iudicis Israel. Iudi. xiij. accentu in peñ.
Maonathi filius Othoniel de quo primo Paralipo. iiij. accentu in antepenultima.
Maozin quod interpretatur fortiũ Daniel. xj. accen. in antepe.
Marai idem quod supra diximus Maharai. accen. in penulti.
Mardochai q̃ Mardochæus & nomẽ viri Ezra. ij. accen. in peñ.
Marez dux Asueri regis de quo in lib. Ester. j. accen. in prima.
Maserai vir de quo in. j. Paralipome. lib. cap. ij. accentu. in pe.
Matanai vir de quo in Neemia cap. xij. accentu in penultima.
Mathusala filius Enoch de quo Geñ. v. & Lucæ. iij. accen. in pe.
Mechnedabai vir de quo in libro Ezre. x. accentu in penulti.
Medaba vrbs Arabiæ, quam supra diximus Madaba. accentu in antepenultima.
Meezabel vxor Balanan regis in Edon Geñ. xxxvj. accẽ. ĩ pe.
Melchisedec rex Salem de quo Geñ. xiiij. & sæpe alias. accẽ. ĩ pe.
Melchisua filius Saul de quo. j. Regum. xiiij. accentu. in penulti.
Melech filia Ismaelis vxor Esau de qua Geñ. xxvij. accẽ. ĩ pri.
Mephaath ciuitas Beniamin & Ruben & alias. accẽ. in peñ.
Mered de quo. j. Para. iiij. filiꝰ fuit Ezra nõ scribæ. accẽ. in pri.
Mesezabel pater Barachiæ de quo Neemiæ cap. iij. accen. in pe.
Nesraim filius Cham a quo Egyptus cognominata. accẽ. ĩ pe.
Mezaab pater Meetabel vxoris Balanã Geñ. xxxvi. accẽ. in pe.
Miphiboseph filius Ionatha & alter Saulis regis. accen. in pe.
Misael nomen celebre multorũ apud hebræos. accentu in pri.
Molecheth q̃d interpretatur regina. j. Paral. vij. accentu in peñ.
Molech idolũ moabitarũ de quo in Leui. et iij. Reg. accẽ. in pri.
Morasthi ciuitas: vnde Micheas propheta Morasthites. accentu in antepenultima.
Moria mõs visiõis de quo Geñ. xxij. & ij. Parali. iij. acẽ. in pri.
Mosera eadem q̃ moseroth mãsio filiorũ Israel. accen. in prima.
Mosoch filiꝰ Iapheth de quo ĩ Geñ. x. et Iezeciel. xxv. accẽ. ĩ pri.

¶ De incipientibus ab. N. littera.

Naad vir de quo. j. Paralipome. cap. xxxj. accentu in prima.
Naarai berothites de triginta fortissimis sub Dauid. ac. in pri.
Naas nomen vrbis primo Paralipomenon & multorum virorum. accentu in prima.
Naach filius Sapham & alter filius Rahuel. accentu in prima.
Naim oppidũ de quo in Euãgelio Lucæ. ca. xij. accẽtu in penul.
Napheth ciuitas in tribu Manasse de qua Exodi. vj. accẽ. in pri.
Nabai vir de quo in Neemia cap. x. accentu in penultima.
Neceb quæ Adamnim in tribu Neptali ciuitas. accen. in pri.
Nepheg filius Dauid de quo. ij. Regum. v. & primo Paralipomenon. iij. accentu in prima.
Nehescol q̃d interpreta. torrẽs botri Nume. xiij. accẽ. in antepe.
Neptoa locus de quo in libro Iosue ca. xv. et. xviij. accẽ. in pri.
Nethan melech eunuchus de quo. iiij. Reg. ca. xxiij. accẽ. in pe.
Nethophati de quo. j. Para. ij. et Ieremiæ ca. xl. accẽ. in antepeñ.
Niniue ciuitas Assyriorũ et altera ciuitas Arabiæ. ac. in antepe.
Nobe ciuitas sacerdotũ de qua Nume. xxxij. & j. reg. ac. ĩ pri.
Noe filius Lamech sub quo diluuiũ vniuersale fuit. accẽ. in pri.
Noge filius Dauid regis de quo. j. Paralipo. ca. iij. accen. in pri.

¶ De incipientibus a. O. littera.

Oad filius Simeon filij Iacob de quo Geñ. xlvj. accen. in prima.
Obededõ vir de quo multa. ij. Reg. vj. & in Para. accẽ. ĩ ãtepe.
Oldai vir de quo in Zacharia ꝓpheta. et. ij. Para. accen. in pe.

Ophel locus de quo in Neemia, & .ij. Para. xxxiij. accẽ. in pri.
Opher ciuitas quã cepit Ioſuæ rege illius occiſo. accẽ. ĩ prima.
Oronain ciuitas Moabitarum, de qua Eſaias & Ieremias. accentu in penultima.
Oſanna qđ interpretatur ſaluifica Mathæi. xxi. accẽ. in prĩa.
Oſeæ propheta & nomen aliorũ cõpluriũ. accentu in penulti.
Ozai vir de quo in .ij. Paralipome. cap. xxxiij. accen. in penul.

¶ De incipientibus a. P. littera.

Phacee rex filij Romeliæ de quo. iiij. Reg, et ĩ Eſaia. ac. ĩ añpe.
Phaleg filius Heber de quo in Geñ. & Parali. accẽ. in prima.
Phaleth philius Ionathan filij Iada de quo. i. Para. ij. acc. ĩ pri.
Pharai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege. accẽ. ĩ pe.
Phares Iudæ filius & alter filij Machir. Machab. i. accẽ. in pri.
Phaſe, qđ interpretatur trãſitus de quo in Exodo. accẽ. in pri.
Phaſea de cuij filijs in Ezra, & in Neemia legitur. accẽ. in pe.
Pharſandatha vnus de duodecim filijs Aman. Eſter. ix. accẽ. ĩ pe.
Pheltai p quo in hebræo legitur phelthi. Neemiæ. xij. accẽ. ĩ pe.
Phermeſta vnus de duodecim filijs Amã. Eſter. ix. accẽ. in penl.
Pheſe ſiue phaſta vir de quo in. i. Parali. iiij. accẽtu in prima.
Phetmoab cuius filij redierunt cũ Zorobabel. accen. in prima.
Phiairoth mãſio filiorũ Iſrael de qua ĩ Exodo. accẽ. in antepe.
Phinees filius Eleazar & alter filij Heli ſacerdotis. accẽ. ĩ pri.
Phoratha vnus de duodecim filijs Amã. Eſter. ix. accen. in penl.
Phutiel ſocer Eleazar filij Aarõ de quo Exodi. vi. accẽ. in pri.
Phutiphar ſiue putiphar eunuchus Pharaonis, & ſocer Moſis. accentu in prima.

¶ De incipientibus ab. R. littera.

Raab meretrix de qua multa in lib. Ioſuæ ca. ij. accen. in prĩa.
Raam filius Sama de quo in. i. Paralipome. ij. accẽtu in prima.
Raddi filius Iſai frater Dauid regis. i. Parali. ij. accẽ. in penul.
Ramathaim eadem quæ ſupra Aramathaim. accen. in penul.
Rebe vnus de quinq; prĩcipibus de qbus. Nu. xxxi, accẽ. in pri.
Rebee dux de quo in libro Ioſuæ cap. xiij. accentu in prima.
Recem nomẽ ꝓpriũ virorũ & ciuitatis Bẽiamin. accẽ. in prĩa.
Reſeph ciuitas Syriæ de qua libro. iiij. Reg. ca. xix. accẽ. in pri.
Ribai pater Etai de fortiſſimis ſub Dauid rege. accen. in penl.
Rogomelech de quo in Zacharia ꝓpheta ca. vij. accen. in pen.

¶ De incipientibus ab. S. littera.

Saanaim ciuitas ĩ tribu Nephtali & qua Ioſuæ. xix. accẽ. in pe.
Saaraim ciuitas in tribu Iuda & altera in tribu Simeon. accẽtu in penultima
Sabathai de quo in libro Neemiæ ca. xi. accentu in penultima.
Sabe ſiue ſeptẽ, ſiue iuramentũ: ſiue ſaturitas. accẽtu in prima.
Sabee ciuitas in tribu Simeonis de qua Ioſuæ. xix. accẽ. in prĩ.
Saber filius Simeon & alter filius Caleb. accentu in prima.
Saddai vnum de decem nominibus dei. accentu in penultima.
Sadi ſiue ſade vna ex litteris alphabeti hebræorũ. accẽ. in pri.
Salai ſiue ſalachi pater Azuba de quo. ij. Reg. xxij. accen. in pe.
Sale filius Arphachſad. Geñ. x. & Lucæ. i. accentu in prima.
Saled filius Nadab de quo primo Paralipo. ij, accẽtu in prima.
Saleph filius Iectã de quo Geñ. x. & in Paralip. accẽtu in prĩa
Saliſa. ſecundum hebræos eadem eſt, quæ Segor. accẽ. in penul.
Samaraim ciuitas in tribu Beniamin de qua Ioſuæ. xviij. accẽtu in penultima.
Sames ſiue Semes quod interpretatur ſol. accentu in prima.
Sãmai filius Onã de quo primo Para. ij. & aliorũ. accen. in pe.
Sammua filius Dauid & alter de quo Neemiæ. xi. accen. in pe.
Samſai vir de quo in Ezra cap. iiij. accentu in penultima.
Sara q̃ prius dicebatur ſarai vxor Abraã & aliæ, accẽtu in pri.
Sara locus de quo in Neemia cap. xi. accentu in vltima.
Sarai vxor Abraam quæ poſtea dicta eſt Sara accen. in penulti.
Saraſar idolũ de quo in libro Zachariæ ꝓphetæ. vij. accẽ. in pe.
Sarathaſacar ideſt anguſtiæ matutinæ Ioſuæ. xiij. accẽ. in penl.
Sared filius Zabulon de quo Geneſis. xlvi. accentu in prima.
Saredatha locus in regione Iordanis. ij. Para. iiij. accẽtu in pe.
Sarepta ciuitas Sidoniorũ de qua. iij. Reg. xvij. accẽtu in pen.
Sareth filius Aphia idemq; pater Bechor. accentu in prima.
Sarona locus eſt de quo in primo Paralip, xxvij. accẽ. in pen.
Saruia mater Ioab eadẽq; ſoror Dauid. p. u. vocalẽ. accẽ. in fine
Seba filius Iectan de quo Geñ. cap. x. accentu in prima.
Sabaim ſiue Aſebaim de quo in libro, Ezra. ij, accentu in pen.
Sebe vir de quo in primo Paralip. cap. v. accentu in prima.
Sebthai vir de quo in libro Neemiæ ca. iiij. accentu in penul.
Sebboleth ſiue ſiboleth qđ eſt ſpica. Iudicũ. xij. accẽ. in penul.
Secel: qđ interpretatur ſiclus genus põderis. accẽtu in prima.
Secrona locus eſt de quo libro Ioſuæ cap. xv. accentu in penul.
Sedada locus de quo Numerorum. xxxiiij. & Iezeciel. xxxvij. accentu in penultima.
Sedec quo noĩe dicta eſt Ieruſalẽ iuxta hebræos, accẽ. in prima.
Segor cadẽ q̃ Bale vna de ciuitatibus Sodomorũ. accẽ. in prĩa.
Seira ſiue ſeirath ciuitas Iudicũ. iij. & . iiij. Reg. viij. accẽ. in pe.
Seler vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege. accẽ. in prĩa.
Sellai vir de quo in libro Neemiæ ca. ij. accentu in penultima.
Selmai vir de quo in Neemia. ca. vij. an ſemlai. accen. in penul.
Seloph pater Anon de quo in libro Neemiæ. ca. iij. accẽ. in pri.
Semeber rex Seboim de quo Geñ. cap. xiiij. accẽtu in penulti.
Semer ſiue ſomer pater Iozabad đ quo. iiij. Reg. xij. accẽ. ĩ pri.
Semes qđ interpretatur ſol. idem qđ ſames, accentu in prima.
Semlai idẽ qđ ſelmai litteris inuerſis vtrobiq;. accẽtu in penultia
Semua filius Zachur de tribu Ruben. Nume. xiij. accen. in pe.
Senaſar filius Ieconiæ de quo. i. Paralip. cap. iij. accen. in pen.
Sephama terminus Iudeæ q̃ poſtea dicta Apama. accẽ. in. pe.
Sephatha vallis eſt de quo. ij. Paralip. xiiij. accentu in penulti.
Sepharuaim p. u. cõſonãtẽ locus ĩ Eſaia. vij. et. iiij. Reg. acc. ĩ pe.
Sepher pater Ziza de quo in. i. Parali. ca. iiij. accen. in prima.
Seror proauus Saul regis de quo. i. Regum. ix. accẽ. in prima.
Sereſer vir princeps ſub Nabuchodonoſor Ieremiæ. xxxix. accentu in penultima.
Seſai filius Enac de quo Ioſuæ. xv. accentu in penultima.
Sethrai ſaronites de quo. i. Paralipo. ca. xxvij. accẽtu in penul.
Siaa de cuius filijs in libro Ezra cap. ij. accentu in penultima.
Sibboleth ſiue vt diximus ſebboleth hoc eſt ſpica. accen. in penũ.
Sichima ſichimorũ p eo qđ eſt ſichem ciuitas nota. accẽ. in pe.
Siloe locus de quo in Euãgelio et Eſaia & Neemia. accẽ. in pe.
Sinai in ſolitudine manſio filiorum Iſrael. accentu in penul.
Siraſirim qđ interpretatur cantica cãticorũ. accẽtu in penul.
Siſai vnus de filijs Enac & alij eiuſdẽ nominis. accẽtu in pe.
Siſara dux Iabin Iudicũ. iiij. et alius de quo Ezra. ij. accẽ. ĩ ãtepe.
Soar filius Simeon de quo Geñ. xlvi. accentu in prima.
Sobai de cuius filijs ſcribitur in libro Ezra. ij. accen. in penul.
Sobna ſcriba ſub Ezechia rege ĩ. iiij. Regũ et Eſaia. accẽ. ĩ pri.
Sobochai de vſathi vir de quo. ij. Reg. cap. xxi. accentu in pe.
Soleth qđ eſt ſimila de qua ſæpe in ſcriptura, accẽtu in prima.
Somron ciuitas q̃ ab interpretibus đr Samaria. accen. in prĩ.
Sophai filius Eleana de quo in. i. Parali. cap. vi. accen. in penul.
Sopheret vir de cuius filijs in Ezra cap. ij. accentu in penulti.
Sophtim quod interpretatur Iudicum liber. accẽtu in prima.
Sothai vir de cuius filijs in libro Ezra cap. ij. accẽtu in penul.

Sue Abraã ex Cethura filius de quo Geñ.cap.xxv,accẽtu in pe.
Suriel filius Abiail,princeps Mollitarũ Nume,iij.accen.in pri.
Surisaddai pater Salumiel de tribu Simeon Numer. primo. accentu in penultima.
Sutala filius Ephraim de quo in Numeris ca,xxvj. accẽ.in pe.

¶ De incipientibus a.T.littera.

Taas filiꝰ Nacor ex Roma de quo Geñ.xxij.accẽtu in prima.
Taath filius Asir de quo primo Paralip.vj. accentu in prima.
Tanameth pater Saraia de quo.iiij.Regũ cap.xxv.accẽ.in pe.
Tatanai vir princeps de quo in libro.j.Ezra ca,v.accẽ.in pe.
Tammata ciuitas q̃ alio noĩe Thamna Iudicũ.iiij.accẽ. in pe.
Tolmai rex Gesur & vnꝰ ex filijs amihud.ij.Reg.xiij.accẽ.ĩ pe.
Togorma vnꝰ de filijs Gomer de quo Geñ.ca.x.accẽ.in antepe.

¶ De incipientibus ab.V.littera.

Vrias nomẽ celebre multorũ apud hebræos.accẽtu in antepe.
Vaizatha vnus de duodecim filijs Aman in lib.Ester.accẽ.ĩ pe
Vcoca ciuitas in tribu Neptali de qua Ioſuæ.xix. accẽ.in peñ.
Vthai de filijs Beguia cuius in libro Ezra ca.viij.accẽtu in pe.

¶ De incipientibus a.Z.littera.

Zabbai vir de quo in libro Ezra cap.x.accentu in penultima.
Zacai pater Baruch de quo in libro Neemiæ ca.iij. accẽ.in pe.
Zain litteræ nomẽ in alphabeto hebræorum.accentu in prima.
Zanoa ciuitas in tribu Iuda de qua Ioſuæ.xv.accen.in penul.
Zara nomen celebre multorum hebræorum.accentu.in prima.
Zarai vir de quo in prio Parali.cap.xxvij.accentu in penulti.
Zared torrens de quo Deutero.ij.Nume.xxj.accẽtu in prima.
Zares vxor Aman de qua multa in libro Ester.accentu in pri.
Zebeth de quo in Psalmo.lxxxvij.in hebræos zeba.accẽ.ĩ pri.
Zephrona terminꝰ Iudæ ad septẽtrionẽ Nu.xxxiiij.acẽ.ĩ pe.
Zoeleth nomen lapidis de quo.ij.Regum.j.accentu in penulti.

FINIS.

¶DICTIONES GRAECAE & latinæ, quæ per artem ſparguntur in ordinẽ alphabetarium redactæ.

Abacus.i.el aparador o tabla para contar.
Abas.antos. nomen proprium apud poetas.
Abax.acos.idem eſt quod abacus.i.
Abel filius Adam Ex Eua.
Abdera.æ.por vna ciudad de Thracia.
Abderitanus.a.um.coſa de aquella ciudad.
Abies,etis.por el aluagze arbol peregrina.
Abies.etos.interpretatur non miſſus vel iniectus.
Abidos.di.vna ciudad de Aſia cerca del Helleſponto.
Abrotonum.ni.por yerua lombriguera.
Academia.æ.vn lugar cerca de Athenas.
Academus.i.vir fuit vnus ex heroibus.
Acamas.antos.interpretatur irrequietus.
Acanthus.ti.interpretatur carduus.
Acanthis.idos,por el ſirguerito aue.
Acarnan,anis.por hombre de Epiro.
Acaſtos Peliæ regis Argiuorum filius.
Acidalia.æ.por la dioſa Venus.
Accino,is.por cantar a otra coſa.
Accipiter.tris.por el gauilan o açor o halcon.
Aceo.ces.vel aceſco.cis.por azedarſe.
Acer acris.por fuerte o ingenioſo o agro.
Acer.eris.por el azre arbol.
Acetum aceti.por el vinagre.
Acharis,interpretatur ſine gratia.
Achates.tæ.nomen proprium viri,y piedra.
Achemenes.is.por vn rey delos Parthos.
Acheron.ontos.vn rio del infierno.
Acinus acini,por el grano del razimo.
Acis.is.nomen proprium viri:y rio de Sicilia.
Aconitum.ti.por el rejalgar.
Acras.ados.por el perhuetano.
Acragas.antos.vna ciudad de Sicilia.
Acris.idos.por langoſta o renueuo.
Acropolis.eos,por la fortaleza dela ciudad.
Act.eon.onos.vn varon fue de Thebas.
Acuo.is.acui.por aguzar. Acumen.inis.por la agudeza.
Acus.ci.por el aguja paladar pece.
Acus.us.por el aguſa de hierro.
Acus.eris,por granças de trigo.
Adam.por nueſtro primero padre.
Adamas.antis.por el diamente.
Adamantinus.a.um.por coſa de diamente.
Adeps.ipis.por la groſſura no ſeuo.
Adhibeo.bes.por añadir a otra coſa.
Aden adenis,por la landrezilla.
Adigo adigis adegi.por empuxar.
Adyta.orum.por el ſagrario del templo.
Adimo.is.ademi.por quitar.
Adipiſcor adipiſceris.por alcançar.
Admes,admetos.interpretatur indomitus.
Adonis adonidos,amaſius Veneris.
Ador adoris,por farro o eſcandia.
Adorea.æ.por la gloria o paz.
Aduena.næ. por eſtrangero o eſtrangera.
Aeas.antos vir fuit & fluuius.
Aeacus aeaci iouis ex Aegina filius.
Aedes,por la caſa o morada.
Aedilis.is.por el fiel o alarife.
Aegeon.onis.vnus ex gigantibus.
Aegeon.onos.nomen proprium paſtoris.
Aegina.næ.inſula & fœmina.
Aegrotus ægrota ægrotũ.por coſa enferma.
Aemon.onis.vir a quo dicta eſt æmonia.
Aenaretes ænaretæ.vir ſimulator.
Aenigma.atos.interpretatur ſcirpus.
Aeneis.idos.opus Vergilij.
Aequor.oris.por la llanura dela mar o del campo.
Aereſis.interpretatur electio.
Aerugo.ginis,por el moho de cobre.
Aes.eris.por cobre metal o moneda.
Aeſon,onis.por el padre de Iaſon.
Aeſopus.pi.por vn philoſopho antiguo.
Aeſtas.atis.por eſtio parte del año.
Aeſtuo.aui.por auer calor. Aether.eris,por el cielo o ayre.
Aetiops.opis.por el varon de Guinea.
Aethiopiſſa æthiopiſſæ.por muger de Guinea.
Aetolia.æ.vna region cerca de Albania.
Afer afra afrum.por coſa de Africa.
Agalma,atis.interpretatur ſtatua.

Agea ageæ.por la tilla dela naue.
Agaſo agaſonis.por el harriero o recuero.
Agathos.interpretatur bonus.
Agathocles rex fuit Siciliæ.
Age,agedum,agite.aduerbia para exhortar.
Ageſipolis.nomen proprium viri apud græcos.
Agis.Lacedæmoniorum rex.
Agya.æ.interpretatur via.
Agito agitas agitaui.por aguijar o oxear.
Aglaophon.pictor nobilis eſt.
Aglauros.vna ex filiabus Cecropis.
Aglis aglithos.interpretatur ſpica ſpicæ.
Agnoſco agnoſcis agnoui.por reconoſcer.
Agonalia agonaliorum.fieſtas eran delos Romanos.
Agrippa agrippæ.por el que nace de pies.
Ah.interiectio eſt dolentis.
Aiax.acis.nombre proprio delos griegos.
Alacer alacri alacre.por coſa alegre.
Alaricus alarici.por vn principe delos Godos.
Alcman alcmanos.poeta fuit græcus.
Alcmeon.onos.Amphiarari filius.
Alcymedon.vir apud Vergilium.
Albunea albuneæ.vn boſque cerca de Roma.
Alea aleæ.por qualquiera juego de fortuna.
Ales alitis.por aue o coſa que buela.
Algeo alges.vel algeſco.por enfriarſe.
Algus algi.vel algor algoris.por el frio.
Alecto.us.por vna delas tres furias.
Alia aliæ.por vn rio dela Italia.
Alibas alibantos.vir apud Homerum.
Alifæ.arum.por vna ciudad de Italia.
Alipes alipedis.por lo que tine alas enlos pies.
Aliphar aliphatos.interpretatur vnguentum.
Allicio allicis alexi.por atraer por halagos.
Allido allidis.por herir vna coſa con otra.
Allobrox.gis.Pueblos ſon de Francia.
Alopex alopecos,interpretaur vulpes.
Althea altheæ.por maluauiſco yerua & Meleagri mater.
Alueus aluei.por el vientre mas baxo.
Amaracus amaraci.por amoradux yerua.
Amaracinus.a.um.por coſa deſta yerua.
Amaſis amaſis.por vn rey de Egypto.
Amatus.untis.vna iſla del arzapielago.
Amazon amazonos.interpretatur ſine mamma.
Ambiorix ambiorigis.por vn principe de Francia.
Ambroſius.ſij.por vn ſancto deſte nombre.
Ambroſia ambroſiæ.por el artemiſia yerua.
Amens amentis.por loco ſin ſeſo.
Amentum.ti.por amiento de dardo.
Amethyſtus amethyſti.por amethyſto piedra preciosa.
Amethyſtinus.a.um.por coſa deſta piedra.
Ametor.oros.interpretatur carens matre.
Amia amias.genus eſt piſciculi.
Amicus amici.por vn varon deſte nombre.
Amidon.onis.vna ciudad de Macedonia.
Amygdalus.i.por el almendro arbol.
Amygdalinus.a.um.por coſa de almendras.
Amicio.cis.amicui.por cobrir o veſtir.
Aminadab nomen viri apud hebræos.
Amineum.i.vinum ex Campania.
Amita.tæ.por hermana del padre.
Ammon.onos.cognomen eſt iouis.
Amithaon.onos.cretei filius Melampi pater.
Anis.is.vn rio que ſiempre corre.
Amomum.i.por vnguento oloroſo.
Amonita amonitæ.populus Paleſtinæ.
Amonitis.idis fœmina ex illo.
Ampelos.u.interpretatur vitis.
Amphiſa.æ.por vna ciudad de Phocis.
Amphitryon.onos.Alcei filius Alcmenæ vir.
Amphimedon.onos.penelopes procus.
Amphion.onos.filius iouis ex Antiope.
Amphriſus.i.por vn rio de Theſſalia.
Ampluſtre.is por los ornamentos dela naue.
Amulius.ij.vn rey delos Albanos.
Anabis.is.fluuius eſt Siciliæ.
Anaglyphum.i.por lo ſinzelaho.
Analectica.orum.interpretatur relicta.
Analectum.i.por el relieue del manjar.
Analogia.æ.interpretatur proportio.
Anapis.is.por vn rio de Sicilia.
Anas.æ.por Guadiana rio.
Anas.atis.por el anade aue.
Anacharſis,ſapiens vnus ex ſeptem.
Anadema,atos.idem quod diadema.
Anatole.es.interpretatur oriens.
Anax anactos.interpretatur rex.
Anaxagoras.æ.por vn philoſopho notable.
Anceps.tis.por coſa dudoſa.
Anchiſes.æ.por vn Troyano padre de Eneas.
Andrias.antos.interpretatur ſtatua viri.
Androgeos.geu.minois ex paſiphae filius.
Andromeda.dæ.muger fue de Perſeo.
Ango.gis.anxi.por congoxar o anguſtiar.
Anhelo.las.laui por acezar.
Anio.enis.por vn rio de Italia.
Anomalon.interpretatur irregulare.
Antes.ium.por los liños delas vides.
Anthedon.onos.oppidum eſt Boeotiæ.
Antennæ.arum.por las antenas delas naue.
Anteris.idos.interpretatur obluctatio.
Anthracia.as,interpretatur pruna.
Antropos.interpretatur homo.
Anthrores.ris.por vn varon enel Vergilio.
Antidotum.ti.por remedio contra ponçoña.
Antichir.iros.interpretatur pollex.
Antiæ.arum.por el copete delos cabellos.
Antigenes.is.nombre proprio de vn varon.
Antigonos.u.nomen celebre multorum.
Antilochus.i.filius Nectoris.
Antiochus.i.Rey fue de Siria.
Antipho.onis.nomen proprium viri.
Antiphona antiphonæ.vox reciproca.
Antipophora.ras.inteepretatur reſponſio.
Antiquarius.ij.por amador de antiguedad.
Antiſtes.itis.por el perlado o perlada.
Antiſtia.æ.por la muger perlada.
Antiſthenes.is.vn philoſopho notable.

Antyx.gos.interpretatur curuatura rotæ.
Anubis.idis.por vn dios delos Egyptios.
Anus,us.por la vieja.
Anxur,uris,por vna ciuldad de Italia.
Aor.oros.interpretatur ensis.
Apage apagesis.interiectio silendi.
Apes apis.por abeja.
Apes.edis.por arrexaque o vencejo aue.
Apator.oros.interpretatur carens patre.
Apesas.antos,mons est Nemeæ.
Aphona.næ.interpretatur sine voce.
Apidanus.ni.por vn rio de Tessalia.
Apirinum.ni.por la granada çafari.
Apis.is.por el dios de Egypto.
Apisaon.onos.vir apud Homerum.
Aplustre.is.por los ornamentos dela naue.
Apœninus.i. vn monte de Italia.
Apocope.interpretatur abcisio.
Appollo.inis.por el dios Apollo.
Apophthegma.atos.interpretatur dicterium.
Aponus.i.por vn lugar cerca de Padua.
Apostolos.u.interpretatur missus.
Apostrophe.interpretatur conuersio
Appello.as.aui.por llamar.
Appello.is,appuli,por arrimar.
Apricus.a.um.por cosa abrigada.
Apto.tas.por atauiar y apareijar.
Aptos,otos.interpretatur non cadens.
Apulia.æ.vna region de Italia.
Apulus.a.um.por cosa de Apulia.
Aposphax.interpretatur iugulator.
Aqualiculus.i.por el bajo del vientre.
Aqualis.is.por jarro de agua.
Aquilex.egis.por pozero que busca pozos.
Aquor.aris.por yr por agua.
Arabs arabis.por varon de Arabia.
Arabissa.æ.por muger de Arabia.
Arados.di.insula adiacens Phœniciæ.
Arar araris.por vn rio de Francia.
Arbutus.ti.por madroño arbol.
Aratus,ti.por vn poeta griego.
Arcas.adis.por varon de Arcadia
Arceo.ces.por apartar y arredrar de si.
Acesso.is.por llamar.
Arctos.u.interpretatur Vrsa animal.
Archigenes.is.nombre proprio de vn medico.
Archilocus.i.vn poeta Lyrico griego.
Architas.tæ.por vn philosopho Pytagorico.
Areo ares.vel aresco,por secarse.
Aretalogus.gi.por fingidor de nouellas.
Arethusa.æ.por vna nympha y fuente de Sicilia.
Arges.getos.interpretatur candidus.
Argia.æ.vna hija del rey Adrastro.
Argi.orum.vna ciudad de Græcia.
Argos.gi.por aquella mesma ciudad.
Argireos.u.interpretatur argenteus.
Argiodus,di.habens dentes argenteos.
Argo.gus.por la primera naue de Iason.
Argiuus.a.um.por cosa de aquella naue.
Argutus.a.um.por cosa aguda y sotil.
Argutulus.a.um.diminutiuum ab argutus.
Argutiæ.arũ.por las agudezas y astucias.
Aricia.æ.vna ciudad de Italia.
Aarista aristæ,por la raspa dela espiga.
Aristobolus.li.nomen celebre multorum.
Aristophanes.nis.vn poeta griego.
Armenia armeniæ,vna region de Asia mayor.
Armiger.ri.por el paje delas armas.
Arpinas.atis.por cosa de Arpino ciudad.
Arrabon,onos,interpretatur pignus.
Arsen siue arren.interpretatur masculus.
Artiron.u.interpretatur articulus.
Artifex.icis.por hazedor de arte.
Artus artuum.por los miembros del cuerpo.
Aruspex.cis.adeuino por sacrificios.
Aruiragus.auiragi.vn rey de Inglaterra.
Aruisium.sij.vn cabo dela isla Chio.
Arx.arcis.por fortaleza o alcaçar.
As assis.por la libra o heredad entera.
Asciseo.cis.por llamar y traer de lexos.
Asclepius.pij.vn medico celebre.
Aspus aspi.vn rio de Troya
Asia asiæ.por la asia mayor o menor.
Asius.a.um.por cosa destas dos asias.
Asis,idis.por hembra de alli.
Asylum.li.por lugar priuilegiado como yglesia.
Asilus.li.por moscarda o tauano.
Asilas.æ.nombre es de varon enel Vergilio.
Asine asines.vna ciudad de Achaya.
Asma.atos,interpretatur canticum.
Asopus asopi. por vn rio de Bocotia.
Aspalax.acos.interpretatur talpa.
Aspar.varõ fue hijo de Anibal.
Asparagus.gi.asparago espina conoscida.
Aspis.idis.vna serpiente propria de Africa.
Aspledon.onos.Phocidis regionis ciuitas.
Assecla.æ.por el q̃ acompaña a otro.
Assero.ris.cui.por plantar cerca de otra cosa.
Assero.is.erui.por affirmar o delibrar.
Assideo.des.por assentarse cerca de otro.
Assilio.is.ui.por saltar hazia otra cosa.
Assisto.is.por estar cerca de alguna cosa.
Assulto.as.por resurtir hazia otra cosa.
Aster asteros.interpretatur stella
Asthma.atos.interpretatur anhelitus.
Astyanax.actos.Hectoris filius.
Astysmos,u.interpretatur vrbanitas.
Astur.uris.por hombre de Asturias.
Asturica.cæ.por muger asturiana o de Astorga.
Atabulus.li.vn viento de Apulia,
Ater.tra.trum.por cosa negra.
Athamas.antos.Phryxi & Helles pater.
Atheroma.atis.vna especie de vlcera.
Athyrma.atos.interpretatur ludus.
Atina.æ.vna ciudad de Italia.
Atys.yos.vn moço que amo Cibeles.
Atlas.antos,vnus ex giguntibus.
Attagen.enis,por el francolin aue.

Attagẽna.næ.por la miſma aue.
Attella.æ.vna ciudad de Campania.
Attingo. gis. attigi.por alcançar.
Atomus eſt ſine inciſione.
Atrax.acos.ciuitas Theſſaliæ.
Atrox.ocis.por coſa cruel.
Auceps.upis. por caçador de aues.
Auchen.enos. interpretatur ceruix
Audax.acis. por coſa oſada ſin prudencia.
Audeo audes, por oſar.
Auernus.ni.vn lago de Italia o infierno.
Auius.a. um.por coſa ſin camino.
Aufilena.næ.nomen ꝓprium fœminæ.
Augur.guris.el adeuino por aguero.
Augeo.ges.por acrecentar.
Aulax.acos.interpretatur ſulcus.
Aule.les.interpretacur aula.atrium.caula.
Auletris.idos.tibicina.
Auriga.gæ. por el regidor del carro.
Aurigo.ginis. por la ieterieia dolencia.
Auritus.ta.tum. por coſa de gaandes orejas.
Auſonius.a.um. por coſa de Italia.
Auſonius.nij. nombre ꝓprio de vn poeta latino.
Auſterus.ra.rum. por coſa aſpera.
Autographum.i. la ſcriptura de ꝓpria mano.
Automedon.Diorei filius armiger Achillis.
Autumo. as.por dezir.rarum.
Axis. is.por el exe del carro dela carreta.

Baal.nomen dæmonis eſt.
Bachar.aris.por el aſſarabacar
Bacchanalia.orum.fieſtas erã de Baccò.
Bætis tis.por el rio Guadalquiuir.
Benacus.ci.por vn lago de Lombardia.
Balanus,interpretatur glans.
Balena.næ.por la vallena.
Baltheus.ci.por vanda o cinta.
Bamura.ræ.nomen ꝓprium virĩ.
Barathrũ.i.por vaſo ſin hondõ o infierno.
Barbitos.ti.por cierto inſtrumẽto muſico
Baris.idis.por cierta eſpecie de naue.
Barium.rij.por Barleta ciudad de Italia.
Baſium.ſij.por beſo de enamorado.
Batauium.uij.vna isla del Rio Reno.
Batauus.a.um.por coſa de allí.
Bagogus nombre ꝓprio de vn varon.
Barytonon,interpretatur grauis accent⁹.
Bebrix.icos.nomen celebre apud poetas.
Bema.atos.interpretatur gradus.
Bendis.idos.dea quæ ex Thracia venit.
Benignus.a.um.por coſa liberal.
Belides Danai filiæ fuerunt a bello auo.
Bellona.næ.por la dioſa dela guerra.
Berillus.i.por el beril piedra conoſcida.
Beritus.ti.vna ciudad de Phœnicia.
Beſſis.por ocho partes de doze.
Beta, la ſegunda letra delos griegos.
Bex bechos.interpretatur tuſſis.
Biceps.itis.por coſa de dos cabeças.
Bicolor.oris.por coſa de dos colores.
Bicorpor.por coſa de dos cuerpos.
Bifrons.ontis.por coſa de dos frentes.
Bigæ.arum.por el carro de dos cauallos
Bijugus.ga.gum.por yũta de cauallos.
Bilis.is.por la colera.
Bini.næ.na.por cada vno dos.
Bipes.edis.por coſa de dos pies.
Byrrhias.riæ.nomen ꝓprium ſerui.
Biſon.ontis.vn animal es no conoſcido.
Byſſinus.a.um.por coſa de biſſo ſpecie de lino.
Bituri.orum.por los Burgoñones pueblos.
Bithinia.æ.vna region de Aſia.
Bizeres,pueblos ſon ſeptentrionales.
Blãduſia.æ.regio eſt Sabinorum.
Bogud.udis.vn Rey de Africa.
Bola.læ.vna ciudad antigua de Iialia.
Bloetus.ti.por hongo que naſce enel arbol.
Bombyx.ycis.por el guſano dela ſeda.
Bombycinus.a.um.dor coſa de ſeda.
Boſtar.aris.vn varon de Africa.
Botrus.i.botrio.onis.por el razimo.
Brachæ.arum.por las bragas marineras.
Brachys.eos.interpretatur breuis.
Bradys.eos.interpretatur tardus.
Brabion.u.quod certãtibus ꝓponit.
Bragada.dæ.vn Rio de Africa.
Bryax.acis.por vn entallador o platero,
Britãnia.æ.por Inglatera isla.
Briton.onis.por breton de Bretaña.
Bromius.ij.vno delos nombres de Bacco.
Bubon.onis.interpretat inguen.
Bubo.onis.por el buho,aue.
Bubalus.li.por bufalo animal.
Bubaſtus.ſti.vna ciudad de Bgypto.
Bucolica.orum.por obra de Vergilio.
Buris.is.por la cama del arado.
Burdo,onis.por el Burdiegano.
Bus boos.bos.maſculus aut fœmina.
Buſiris.idos.tyrãnus ægyptiorum.
Butyrum.ri.caſeus ex lacte bouis.

Cabax.acos. interpretat vafer aſtutus.
Cacabo.bas.por cãtar la perdiz.
Cacaturio.is.por auer gana de aquello.
Gaculá.læ.por el rapaz del eſcudero.
Cacus.ci.vn hijo de Vulcano que mato Hercules.
Cadauer.eris. por el cuerpo muerto.
Caduceus.ci.por la vara del embaxador.
Caducus.ca.cum.por coſa caediza.
Cædo.dis.cecidi.por herir o matar.
Cælebs.ibis.por el ſoltero o ſoltera no caſados.
Caicus.ci.vn Rio de Miſia o Frigia.
Caiſtros Aſiæ ꝓprie dictæ fluuius
Calãbria.æ.vna Region de Italia.
Calendæ.arum.por el primero dia del mes.
Calydon.onos.ciuitas eſt Etoliæ.
Caligo.ginis. por la eſcuridad.
Caligo.gas,por eſcurecerſe.
Calypſo.us.nympha.Atlãtis filia
Calix.icis.vn vaſo parabeuer.

Calyx.ycis.por el cryzo dela castaña obellata.
Calistenes.is.vn discipulo de Aristoteles.
Callis.is.por camino hondo y estrecho.
Callithrix.icos.interpretatur pulcher capillus.
Callychthys.yos.pulcher piscis.
Callipetes.tæ.nomen proprium viri.
Calo.onis.por leñador del real.
Calos.lu.interpretatur bonus.
Caluo.is.ui.por engañar.
Calx.acis.por el calcañar del pie.
Calx.cis.por la cal para edificar.
Cambyses.is.vn Rey y rio delos Persas.
Caminos.u.interpretatur fornax.
Camiros.ri.ciuitas est in insula Rhodo.
Camurus.a.um.por cosa retuerta.
Cannabis.is.por el cañamo.
Cancelli.orum.por las rexas del apartamiento.
Candeo.des.por emblanquescerse.
Cani.orum.por las canas dela cabeça.
Canis.is.por perro, o estrella, o azar enlos naipes.
Canicula.læ.por perra pequeña, o estrella.
Canon.onis.interpretatur regula.
Canop⁹.pi.Damiata ciudad de Egypto.
Canusium.sij.vna ciudad de Apulia.
Capesso.is.por tomar para gouernar.
Capitolium.lij.por capitolio monte de Roma.
Capistrum.i.por el cabestro.
Cappadox.docis.por hombre de Capadocia.
Caprile.is.por el apriscо de cabras o chibitil.
Car.caros.vir ex caria regione.
Carbasus.i.vna especie de lino muy blanco.
Carbasinus.a.um.por cosa deste lino.
Carceres, por cuerda que iguala los caualos.
Carchesium.ij.por la copa o gauia dela naue.
Carchedon.onos.Carthago ciuitas.
Cardo.dinis.por el quicio dela puerta.
Carex.icis.por el carrizo yerua conocida.
Caria.riæ.vna region de Asia.
Cariar.atos.interpretatur caput.
Carica.cæ.por el higo passado.
Caries.ei.por carcoma.
Carpo.pis.carpsi.por coger rompiendo.
Carpophorus.ri.nõbre de vn varon.
Carpos.interpretatur fructus.
Casses.iũ.por la red para prender algo.
Cassis.idis.por el armadura dela cabeça
Cassinum.ni. por vna ciudad de Italia.
Cassinas.atis.por cosa de aquella ciudad
Cassus.a.um.participium a careo.res.
Castrum.i.por la villa cercada.
Castra.orum.por el real dela hueste.
Catelips.ipos.interpretatur scala.
Catadromus.i.por la corredera.
Catillus.i.por el poblador de Tibur.
Catina.næ.por Catana ciudad de Sicilia
Catamitus.ti.idem est qui Ganymedes.
Catholicus.ca.cum.interpretatur vniuersalis.
Caueo.es. por huir o prouecer.
Cauillor.aris.por vsar de malicias.
Cauliodus, habens dentes exertos.
Caulis.lis.por la verça o tallo de yerua.
Caupo.onis.por el tauernero o ventero.
Caupona.næ.por la tauernera o vētera.
Cecrax.agos.interpretatur vocator.
Cecrops.opis.el primero rey de Athenas.
Cedo dis. cessi.por dar la ventaja o meioria.
Cedo pro dic secunda persona imperatiui.
Celor.oris.interpretatur vox.
Celeber.bris.bre.por cosa famosa.
Celer.ris.re.por cosa ligera.
Celox.ocis.vna especie de naue.
Celtiber.eri. el q̃ mora cerca del Ebro.
Censeo.es.por juzgar, o pensar, o cõtar.
Centaurus.ri.nombre proprio de naue.
Centussis.por cien asses o moneda.
Centurio.onis. por el capitan de ciento.
Cepa cepæ.por la cebolla de comer.
Centurupe.pes.vna ciudad de Cicilia.
Cephisus.si.vn rio cerca de Parnaso.
Cer ceros.interpretatur pectis.
Cer ceris.interpretatur cor.
Cerasus.si.por el cerezo arbol.
Cerasus.untis.vna ciudad de Capadocia.
Cerberus.ri.por el can portero del Infierno.
Cercira.ræ. por vn genero de naue.
Cercyra.ræ. nombre fue de Corintho.
Cercopithecus.i.por gato paus.
Cerdo.onis.por oficial mecanico.
Ceres cereris.por la diosa delas miesses.
Cerimoniæ.arum.por las cerimonias.
Cerinthe.es.herba ex qua apes decerpunt mel.
Cerrinus.na.num.por cosa de mesto arbol.
Ceryx.icos.interpretatur preco.
Cerno.nis.creui.por mirar con los ojos.
Ceruical.alis.por la cabecera o cabeçal.
Ceruſa.ſæ.por aluayalde o blanquibol.
Cesena.næ.vna ciudad de Lombardia.
Cesenas.atis.por cosa desta ciudad.
Cespes.itis.por el cesped tierra cõ raizes
Cete indeclinabile, por pescado grande.
Cethegus.gi.vn varon Romano.
Cethisus.si.vn rio cerca del monte Parnaso.
Cetus.ti.por qualquiera pece grande,
Ceu aduerbium.por assi como.
Chaleos.interpretatur æreus.
Chalcoodon.ontos.hñs dentes æreos.
Chalybs.ibis. pueblos son de Ponto.
Chalybissa.æ.por cosa hembra de alli.
Chaos.i.por la confusion delas cosas.
Character.eris.por la esculpidura.
Charies.entos. interpretatur gratiosus.
Charybdis.is.vn cierto peligro del mar.
Charites.um.por las tres gracias.
Charon.ontos.portitor inferorum.
Chela.læ.por el braço de escorpion.
Chelidon.onos.interpretatur hirundo.
Chelis.idos.interpretatur cithara.
Chen.enos.interpretatur anser.

Chernyps.bos.interpretatur februm.
Cherophoon.ontos.discipulus Socratis.
Cherſos,interpretatur terra.
Chimerinos,interpretatur hyemalis.
Chir chiros,interpretatur manus.
Chiragra.æ.por la gota dela mano.
Chiron.onos,centaurus Saturni filius.
Chironomon.ontis.por el trinchante.
Chironomos.i.el que dança por perſonaſe.
Chirurgus.gi.por el cirugiano.
Chitrapus.odis.por olla de tres pies.
Chlamys.ydis.por veſtidura militar.
Chnus.oos.interpretatur lanugo.
Choenix,interpretatur ſemodius.
Chordax.genus eſt choreæ.
Chorus.ri.por ayuntamiento de yguales.
Chratis.idis.vn rio de Apulia.
Chremaſter.eris.nerui teſticulorum.
Chremes.etis.nõbre proprio devaron en Terẽtio.
Chryſendetum.ti por plato o vaſo de oro.
Chryſeos,interpretatur aureus.
Chryſeus genus cometæ cui coloreſt aureum.
Chryſoſtomus,interpretatur os aureum.
Chriſtophorus,interpretatur ferens Chriſtum.
Chronis.is.nombre proprio de varon.
Chronica.orum.por la hyſtoria delos tiempos.
Chros.otos.interpretatur corpus.
Cyamos.u.faba legumen.
Cyamotrox,interpretatur fabiuorus.
Cyane.es.vna fuente de Sicilia.
Cyane.es.vnas rocas de Boſphoro.
Cyathus.ti.por medida de ſorbo.
Cibaria.orum.por el mantenimiento.
Cibele.es.por la madre delos dioſes.
Cicada cicadæ.por la cigarra.
Cicer.eris.por el garuanço.
Cici,interpretatur gala.æ.
Cicon.onos.populus eſt Thraciæ.
Cicuta.tæ.por ciguta yerua conoſcida.
Cyclops.opos.monſtrum vnius oculi.
Cidon.onis.por vna ciudad de Creta.
Cio cis,vel cieo.es.eui.por mouer o incitar.
Cylidrus.i.por vna cierta ſerpiente.
Cylindrus.i.por columna rolliza.
Cilix.icis.vn varon de Cilicia en Aſia.
Ciliſſa.æ.por coſa hembra de alli.
Cilum.lij.por la cuenca del oſo.
Cymbaliſta.ſtæ,por el que tane campana.
Cymbaliſtria.æ.por la que tañe campana.
Cymolus.li.vna iſla del Arzapielago.
Ciminus.i.por vn monte & lago de Italia.
Cinnabari.ios.interpretatur minium.
Cinedus.di.por el puto que padece.
Cinips.ipis.fluuius eſt in Cirenaica.
Cynipes.pis.por vn rio de Ponto.
Cynicus,ci.interpretatur caninus.
Cynira.ræ.por vn rey que fue de Chipre.
Cynodos.ontis.interpretatur deus caninus.
Cynomyia,interpretatur muſca canina.
Ciphas.antos.oppidum Peloponneſi.
Cyperus.ri.por la juncia oloroſa.
Cypariſſos viri & ciuitatis eſt nomen.
Cypirus.ri.por aquello meſmo.
Cypris.idis.dicitur venus pulchritudo.
Cyprus.i.por Chipre iſla.
Cytarus.ri.vn monte de Aſia menor.
Circinus.ni.por el compas.
Circiter,por vn poco mas o menos.
Cirnus.ni.por Corcega iſla.
Cis,interpretatur vermis.
Cis præpoſitio,por aquende.
Ciſſeris,interpretatur pumex
Cithara.ræ.por harpa inſtrumento muſico.
Citharyſtes.por el que tañe harpa.
Citharyſtria.æ.por la que tañe.
Citheron.mons eſt Boeotiæ.
Cithera.orum.por vna ciudad de Chipre.
Cithereus.i.vn monte de Paphlagonia.
Cytiſus.i por cierta flor y yerua.
Citra præpoſitio.por aquende.
Clades.dis.por mortandad a hiero.
Clam præpoſitio.por eſcondidamente.
Clanculum aduerbium,por aſcondidillas.
Clandeſtinus.na.um.por coſa a eſcondidas.
Claſſis.is.por flota de naues.
Clatrus.i.por la rexa de apartamiento.
Claua clauæ.por la porra.
Cleobulus.li.vno delos ſiete ſabios.
Clepo.pis.clepſi.por hurtar.
Clerus.i.efermedad es enla colmena.
Clibanus.ni.por el horno.
Climater.eris.por grado que corta la vida.
Climax,interpretatur ſcala.
Climene.nes.vna hija de Oceano y Thetis.
Clio.us.vna ex nouem muſis.
Clis,idos.interpretatur clauis.
Clyſter.eris.por el criſtel ayuda.
Clitella.æ.por el albarda.
Clitorius.rij.vna fuente de Arcadia.
Cliton.onis.vn nombre de varon.
Clitumnus.por vn rio de Italia.
Cloaca.cæ.por el albañar.
Clodius.dij.por lo miſmo quæ Clodio.
Cloreus.ci.auis eſt virideo interpretata.
Clotho.us.vna delas tres parcas.
Clunis.is.por la nalga.
Cnemis.idos.interpretatur ocrea.
Coccinus.a.um.por coſa de grana.
Coccyx.gos.interpretatur cuculus.
Cochleare.ris.por la cuchara.
Cocitus.ti.por vn rio del infierno.
Cocles.itis.por el tuerto de vn oſo.
Coctonum.ni.por vna eſpecia de higos.
Codicilli.orum.por el codicillo de teſtamento.
Cœnatio.onis.por la ſala baxa.
Cœnaturio.ris.por auer gana de cenar.
Coenomyia,interpretatur communicatio.
Coelites,tum.por los moradores del cielo.

Cæpio.pis.verbo antiguo por començar.
Coerceo.ces.coercui.por refrenar.
Cognoſco.cis.por conocer.
Cohibeo.bes.por refrenar.
Collido.dis.por herir vno con otro.
Colliphiũ.ij.por pã cozido ſo la ceniza.
Collirium.rij.por vnguento para los oſos.
Colocaſia.æ.por la culcaſia yerua.
Colon.interpretatur membrum.
Colum.li.por el coladero.
Colus.li.vel colus.us.por la rueca.
Columen.inis.por el altura.
Columella.æ.vn nombre de varon.
Comedo.onis. por comilon o gloton.
Comes.itis.por conde o el que acompaña a otro.
Comeſſor.aris.por ſer combidado.
Cominus aduerbiũ.por amãteniẽte.
Comys.ithos.interpretatur faſcis.
Commi.interpretatur gummi.
Cõminiſcor.eris.por fingir o penſar.
Como.is.compſi.por afeitar
Con.par.por coſa igual con otra.
Con.pedio dis.diui.por impedir o embaraçar.
Compes.edis. por la priſion de pies.
Compendium.dij.por el ataſo.
Compeſco.cis.por refrenar o retener.
Comperio.ris.comperi.por hallar.
Compello.is.por conſtreñir.
Compello.as.por llamar.
Compingo.gis.por ayuntar o cõponer
Complodo.dis.por desfauorecer.
Compos.otis.por poderoſo de alguna coſa.
Concerpo.pis. por coger rompiendo.
Conocido.dis.por caer.
Concido.dis.por herir o matar.
Concupiſco.cis.por cobdiciar.
Concutio.tis.por ſacudir vno cõ otro
Conchyle.is.por la cõcha del carmeſi.
Concors.dis.por coſa concorde.
Conculco.cas.por hollar o acocear.
Condyloma.atis.vna eſpecie de almorranas.
Conis.ios.interpretatur puluis
Cone.nes.por vna isla del Danubio.
Conor.aris.por esforçarſe.
Cõfercio.cis.por recalcar vno cõ otro
Cõfiteor.eris.por cõfeſſar por fuerça
Confringo.gis.egi.por quebrar.
Cõfuto.tas.por destruir los argumentos.
Congredior.eris.por andar o encõtrar cõ otro.
Coniux.gis.por marido y muger.
Cõnitieo.es.por inclinar la cabeça o los oſos.
Conquiniſco.cis.por aquello meſmo.
Connubium.bij.por el caſamiento.
Conquiro.ris.conquiſiui.por buſcar.
Conops.opis.por el moſquito.
Conopeum.i.por el pauellon para moſquitos.
Conſciſcere mortem.por matarſe.
Conſero.ris.eui.por plantar en vno.
Conſero.ris.rui.por trauar en vno.
Conſors.tis.por compañero ygual.
Conticeo.ces.por callar en vno.
Contrecto.as.por tratar entre manos.
Contumax.acis.por el porfiado
Contumelia.æ.por la inſuria.
Conuicium.cij.por denueſto riñendo.
Conus.i.por el algalla del cipres.
Cooperio.ris.rui.por cubrir.
Copa.pæ.vn nõbre de muger eñl vergilio
Cophos.interpretatur ſurdus.da.dum.
Copiæ.arum.por la hueſte dela gente.
Copia.æ.por la abundancia o facultad.
Copo.onis.por el tauernero.
Copona.æ.por la tauernera o ventera.
Copos.interpretatur labor.
Copula.læ.por ayuntamiento o trailla.
Coquo.is.xi.por cozer.
Coralium.lij.por coral.
Cora.ræ.vna ciudad antigua de Italia.
Corax.acos.interpretatur coruus.
Corbis.por la goſa para las mieſſes.
Corcira.ræ.por vna isla del mar Ionio.
Cordax.acos.interpretatẽ laſciua ſaltatio.
Corinthos.ciuitas celebris.
Coryphas.oppidũ Aeolidis.
Corys.ytos.interpretatur galea.
Coronis.idos.interptatẽ extremitas
Coryt9.ti.por el goldre pa frechas.
Cornicẽ.inis.por el varon trõpeta.
Cornicina.næ.por la muſer trõpeta
Cornus.ni.por cerezo ſilueſtre.
Cornu.por cuerno o trompeta.
Corus.ri.por viento gallego.
Cos cotis.por la piedra aguzadera.
Coſcinomãtis.vates cribro diuinans.
Coſæ.arum.vna ciudad antigua de Italia
Coſyra.ræ.vna isla de Sicilia.
Coxendix.cis.por donde ſuega el anca.
Cras.aduerbium.por mañana otro dia.
Crabro.onis.por el tauarro genero de abiſpa.
Crapula.læ.por el embriaguez.
Crater.eris.por la copa.
Crater.eris.por la cuẽca dela pila.
Crater.eris.n.g.Philoſophi.
Crates.is.por el çarzo.
Craticula.por las parrillas pa aſſar.
Cratis.idis.por vn Rio de Achaia.
Creber.a.um. por coſa eſpeſſa
Crebenus.i.por vn Rio.
Credo.is.porcreer o cõfiar o preſtar
Crementum.i. por acrecentamiẽto.
Cremaſter.el neruio delos teſticulos
Cremon.onos.vicus ppe coirinthõ.
Creon.onos.mons Lesbi ẽſt.
Crepis.idos.interpretatur ſolea.
Crepis.idos.interprecatur fundamentum.
Crepo.as.por ſonar quebrando algo.
Crepundia.orum.por los diges del niño.
Creſces.entos.n.g.apud latinos.

Creſa.æ.nombre de hembras fue.
Cres.etis.Rey o varon de Creta isla.
Criminor.aris.por acuſar o ſer acuſado.
Cryſtallinus.a.um.por coſa de cryſtal.
Crocalus. i.por vn Rey de Sardinia.
Crocis genus herbæ.
Crocinus.a.um.por coſa de Açafrā.
Crocodillus.i.por la cocodriz del nilo.
Croto.onis.ciuitas Italiæ in ſinu tarētino.
Crotopus.i.n.p.de varon.
Cruſtumium.ij.vn Rio de Italia.
Ctis.ctinos,interpretatur pecten.
Cteſiphon.ontos.n.p. viri & fluminis.
Cubile.is.por cubil de fiera.
Cuias,atis.por de que tierra.
Cuculus.i.por cuclillo aue.
Cuculo.as.por cātar el cuclillo.
Cuculus.i.la capilla o cogulla de frayle.
Cucuma.æ.cierto vaſo de barro o arma.
Cucumis.eris.el pepino,melon o cogōbro.
Cucurbita.æ.por la calabaça o ventoſa.
Cucurrio.is.por cātar el gallo
Cudo.is.por herir como en iunque.
Crudo.onis.por caxquete de cuero.
Cunæ.arum.por la cuna delos niños
Cunabula,orū.por la criāça dellos.
Cuneus.i.cuña o batalla o aſſiento.
Cuniculꝰ.i.el conejo o madriguera.
Cures.etis.pueblos ſon de Creta.
Cures.ium.ciudad delos Sabinos.
Curulis.e.coſa de carro o corrida.
Currus.us.por el carro.
Curius,ij.nombre de varon Romano
Curio.onis.nōbre de varō Romano.
Cupido.inis,la codicia o dios de amor
Cupio.is.por codiciar.
Cuſtos.dis.guardador o guardadora
Cuſtodia,æ.la guarda o guardadora.
Cuſpis.idis.por la punta.
Cuticula.æ.por la pellejuela cuero.

Dactylos.u. interpretatur digitus.
Dactylotheca.æ.por caxa de anillos.
Daces.æ.pueblos ſon Septentrionales.
Dacus.i.por aquellos meſmos.
Dæmon.onos,dꝛ fortuna, ſapiens.deus.
Dæs.tos.interpretatur fax.
Damar,aros.interpretatur vxor.
Damætas.n.p.de vn paſtor,
Dama.æ.la gama,eſpecie de cieruos.
Damen.enos.vnus fuit ex heroibus.
Damno.as.por condenar o obligar.
Danae fuit Acriſij filia.
Danubius.ij.vn Rio de Vngria.
Daphne.es.nemus Antiochiæ.
Daphné.es.Accento in vltima.n.puellæ.
Daphnon.onis.por el lauredal,
Daphnis.idis.nombre de vn paſtor.
Daps dapis.el mājar coſtoſo.

Dardanus.i.hijo de Iupiter y Electra.
Dares.etis.n.de vn varon en Vergilio.
Daſipus.odis. por la liebre.
Dauid.idis.por el profeta y Rey.
Debilis.e.por coſa debil y flaca
Decas,adis.numerus eſt denarius.
Decapus.odis,la medida de diez pies.
Decorus.a.um.por coſa graciosa.
Decus.oris.por la honra.
Dēdecor,oris.por la deſonra.
Decerpo.is.por coger rompiendo.
Dedocco.es.deſenſeñar lo enſeñado.
Decuns.cis.por diez partes de doze
Defetiſcor.eris.por cāſar o deſfallecer.
Decuſſis.is.por diez aſſes.
Defraudo.as.engañar o amenguar.
Defrutum.i.vino cozido ala meytad.
Degener.eris.loꝙ no reſpōde a ſu genero
Deglubo.is.por quitar el holleſo.
Dego.is.degi.por biuir.
Dehiſco.is.por henderſe.
Deiero.as.aui.por jurar mucho.
Deinceps aduerbium,por deſpues.
Delear,atos.illecebra,eſca ad decipiendū.
Delecto.as.aui.por deleitar.
Deleo.es.eui.por quitar o raer.
Delibutus.a.um.coſa vngida de olores.
Delicium.ij.deliciæ.arum.por el deleyte.
Deliteo.es. tui.por eſconderſe.
Delphin vel delphis.inis.el delphin
Delirus.a.um.por coſa deſuariada.
Delubrum.i.por el templo.
Demeter.ros.interpretatur ceres.
Dementia.æ.por la locura
Demipho.onis.n.p.de varon
Demo.is.dempſi.por quitar.
Democoon.ōtos. Priami filiꝰ nothꝰ.
Demophoon,ontos. Theſei filius.
Demoſthenes,is. orador fue griego.
Democritus.i.philoſopho griego.
Demum aduerbiū,por finalmente.
Denarius.ij.moneda que vale diez aſſes.
Deni.æ.a.de diez en diez o cada vno diez.
Denſeo.es.por eſpeſſar.
Denſo.as.por aquello meſmo
Depeciſcor.eris. hazer turpe pacto.
Deperco.is.por perdonar.
Deplco. es. por vaziar o menguar.
Deſero,is,rui.por deſamparar.
Deſes.idis.el perezoſo,a ſedendo nimium.
Deſideo.es.deſedi,por emperezar.
Deſilio.is.lui.por ſaltar abaxo.
Deſpondeo,es.por ꝓmeter.
Deſpotis.idos.interpretatur domina
Deſtino.as. por deliberar o cōprar.
Detero.is.detriui,por gaſtar por vſo.
Deterior.oris.por coſa menos buena.
Deuns.cis.por onze onças,
Dextās.tis.por diez partes de doze.

Dexter.a.um.por cosa diestra.
Diadema.atis.por la diadema corona.
Diapason consonãtia dupla.
Diatessaron, consonantia sexquinaria.
Dias.adis.por la dualidad.
Dicax.acis.por dezidor y parlero.
Dicæos.interpretatur iustus.
Dico.as.por dedicar o consagrar.
Dicio.onis.por el señorio
Dictamum.i.por el dictamo yerua.
Dicticos.interpretatur demonstratiuus.
Dicto.as.por dezir lo que otro escriue.
Dictito.as.por dezir amenudo.
Didymus.i.interpretatur geminus.
Didyme.es.por vna isla cerca de Sicilia.
Didus.us.la que poblo a Carthago.
Diffiteor.eris.no confessar o negar.
Digercio.is.recalcar por diuersas partes.
Digredior.eris.por se partir de otro.
Diluo.is.por desleir o deslauar.
Dindymus.i.vn monte de Frigia.
Dimico.as.por pelear
Dimidium.por la mitad delo entero.
Diptoton.i.cosa de dos casos.
Dipus.odos.interptat bipes.
Diogenes.vn philosopho griego.
Diœcesis.por la diocesis o iuridicion.
Dione.es.Venus siue illius mater.
Dionisia.orum.fiestas erã de Baccho.
Dionysius.ij.n.p.de vn varon.
Diores.is.vn varon enel Vergilio.
Dioryx.chis.el fossado o caua.
Diræ.arum.por las furias del cielo.
Dirimo.is.por apartar.
Diruo.is.ui.por derribar edificio.
Discludo.is.por echar a defuera
Discors.dis.porcosa discorde.
Discumbo is.por assentarse ala mesa.
Discutio.is.sacudir por diuersas partes.
Disertus.a.um.por cosa eloquente.
Dispar.aris.por cosa desigual.
Dispergo is.por esparzir en partes.
Dispartior.iris.por partir en partes.
Dispesco.is.por apartar del pasto.
Displiceo.es.por desagradar.
Displodo.is.por desfauorescer.
Dispungo.is.por cassar la cuenta o raer.
Disquiro.is.buscar por partes diuersas.
Dissero.is.ui.por declarar con palabras.
Dissipo as.por dissipar y destruir.
Dissulto.as.resurtir por partes diuersas.
Dius.a.ũ.cosa diuina o digna de Iupiter.
Diutinus.a.um.por cosa de mucho tiẽpo.
Dinos.interpretatur seruus.
Dinois.idos.interpretatur serua.
Documentum.i.por la enseñança.
Dodrãs.antis. nueue partes de doze.
Doedix.icos.interpretatur cocleare.
Dogma.atis.por decreto o ley.
Dolium.ij.por tinaja o cuba.
Dolium.n.p.vini apud Strabonem.
Dolobella.æ.n.p.de varones Romanos.
Dolon.onis.por arma ofensiua secreta.
Dolon.onis.varon fue Troyano.
Dolopion.onis.Hypsronis pater.
Domus.us.domus siue tectũ interpretat.
Doris.idis.belladis siue achaiæ regio.
Doris.idis.por vna diosa dela mar.
Doricus.a.um.por cosa de grecia.
Doryphor9.i interpretatur ferens hastã.
Doron.interpretatur donum.
Dos.otis.por la dote dela muger.
Dosis.interpretatur datio.
Datos.interpretatur datus.a.um.
Draco.onis.por el dragon o sierpe.
Dracena.æ.por la dragona o sierpe.
Drama.atis.rei representatio.
Dryas.adis.la diosa delos arboles.
Dryade.pueblos y filosofos en Frãcia.
Dryx.yos.interpretatur quercus.
Drepanum.i.Trapana ciudad de Sicilia.
Dropax.acis.por el atãquia pa pelar.
Duco.as.aui.por guiar o capitanear.
Dulos.u.interpretatur seruus.
Dumus.i.por maleza de matas.
Durius.ij.por Duero Rio de Españ̃a.
Dux.cis.porla guia o capitan.

Earinus.interpretatur vernus.a.ũ.
Ebenus.i.por abenuz arbol.
Ebenum.i.por la madera del.
Ebur.oris.por el marfil del Elephãte.
Ebusus.i.iuiça isla contra Valencia.
Ecce aduerbium.por demõstrar.
Echion.onos.vir thebanus.
Echis.ios.por la biuora.
Eccum aduerbium.pa demõstrar.
Echo.us.el son que resurte dela boz.
Edo.is.edidi.publicar y sacar a luz.
Edonis.idis.fœmina fuit ex Thracia.
Educo.as.aui.criar con criãça.
Educo.is.por sacar fuera o arriba
Edulis e.por cosa de comer.
Elcemosyna.æ. est misericordia.
Electrũ.i. Ambar,o oro de.xviij.quilates.
Elegia est carmen flebile.
Elephas animal est,& mons æthiopiæ.
Eleon.u.interpretatur oleum.
Eleusis vel eleusin ciudad cerca de athenas
Eleuter.interpretatur liberator.
Elis.dis.regio est Peloponnesi.
Elisa.æ.la mesma es que Reyna Dido.
Elisium.ij.lugar delos bienauenturados.
Elisius.ij.vn Rio de Atica region.
Elor.oros.interpretatur laceratio.
Elorus.i.vn rio de Sicilia.
Elos.eos.interpretatur palus.
Emaneo.es.por quedar se en lugar.
Emathia.æ.region de Thessalia.

Emblema.ãtis.por el esmalte.
Emineo.es.ui.por estar encima.
Eminus aduerbium, por lexos
Emo.is.por comprar,
Emolumentum.i.por la ganancia
Empturio.is.por auer gana de cõprar.
En aduerbium demonstrãdi,he,
Endymion.onos, Amasius lunæ,
Enyo.us.hermana fue de Mars,
Enipeus.i.por vn Rio de Thessalia.
Enthymena.atis.argumento oratorio.
Epelis.idos.interpretatur aduena,
Ephebus.i.por el que comiença a barbar
Epidles.is. febris lentæ genus,
Epicenos.u.interpretatur promiscuus.
Epirus.i.por Albania Region de græcia.
Epicteſis, interpretatur acquisitio.
Epiſcepſis.ios.interpretatur fictio,
Epodos.u.interpretatur incãtatio
Epos est carmen heroicum.
Epops.opis.auis est quæ vpupa latinæ.
Epulum.i.por sala o combite publico.
Epulæ.arum.por los manjares.
Eques.itis.por el Cauallero.
Equiculus.i.pueblos fueron de Italia.
Erasmos, fluuius Peloponnesi,
Erato, vna ex nonem musis.
Erebus.i.por el infierno,
Eremus.i.por yermo o desierto
Erenum.i.vna ciudad ãtigua de Italia,
Eretum.i.oppidum est Italiæ.
Ereuthalon.onos. vir apud Homerum,
Erga præpositio, por cerca en voluntad.
Ergo, assi que concluyendo por causa.
Eridanus.i.fluuius Italiæ qui d'r padus.
Erier.ros.interpretatur accommodatus.
Erigo.is, exi.por enhestar.
Erigone.es.icari filia in cælo posita.
Erimãthos. Arcadiæ mons & fluuium,
Erinnys. furia inferorum,
Eriphile.es.muger fue de Amphiarao.
Eris. idos.interpretatur discordia.
Erix.icis.vn varon y monte de Sicilia.
Eruca.æ.oruga yerua conocida.
Erodius.ij.aue es incierta.
Eros.tis.n.p.de vn varon y amor
Essedum.i por el carro para cargar.
Esca.æ.por el manjar o comida.
Esurio.is.por auer gana de comer
Ethica.orum.libros de filosofia moral.
Ethre.es.n.p.fœminæ celebre,
Etor.oris.interpretatur cor,
Euãdrus.i.Rex Arcadiæ.
Euẽtus.us.por la salida delo que acõtece.
Euge aduerbiũ vel interiectio, para loar.
Eugeos, intereprtatur fertilis.
Eunuchus.i.por castrado.
Eupean ab eu & pean compositum.
Euphrosine.es.vna delas tres gracias.
Eupolis.idis.poeta comicus græcus.
Eurimedon, fluuius pamphiliæ.
Euryops.n.p.viri celebre,
Euripides.is, poeta fue griego.
Euripus.i.vn mar cerca de negro ponte.
Eurytion.n.p.in Vergilio
Euriops.opis.Rey fue dela Morea.
Euros, ventus ab ortu spirans.
Exanguis.is.cosa sin sangre.
Excretus.a. um.cosa crecida.
Excello.is.por sobrepujar.
Excubiæ.arum.por las escuchas.
Excludo.is.por echar a fuera.
Exculco, as.por hollar o cocear.
Exculpo.is.por esculpir.
Excutio.is.excussi, por sacudir.
Execror.aris.por abominar o maldezir.
Exequiæ.arum.por las exequias.
Exerceo.es.por exercitar o trabajar
Exigo. is.por demãdar por fuerça,
Eximo.is, emi.por sacar a fuera.
Exilis.e.por cosa feble o delgada.
Exodus.i.interpretatur exitus.
Exoletus.a.ũ.cosa q̃ dexa de crecer.
Experior.iris.por experimentar.
Expergiscor.eris.por despertar.
Expes, por cosa sin esperança.
Explodo.is.por patear en disfauor,
Exta.orum.las assaduras del animal.
Exul, ulis.hombre o muger desterrados
Exuuiæ.arum.por los despojos.

Fabilis.e.a faris vel fare quod est loquor.ris.
Facundus.a.um.cosa elegante.
Facetiæ.arum, por los donayres.
Facesso.is.por hazer molestia o enojo.
Facetus.a.um.por cosa donosa.
Faex.fecis.por la hez o borra.
Fagus.i.por la haya arbol.
Faginus.a.um.por cosa de haya.
Falernum.i.vino de Campania.
Far farris, por el farro simiente
Farcio.is.farsi.por recalcar.
Farcimen.inis.morcilla o longaniza.
Fas indeclinabile, por lo licito en religion
Fascis.is.por el haz o emboltorio.
Fastigium.ij.por la cumbre o altura.
Fasti, orum.vel fastuũ, por el Kalendario.
Fateor. eris. por confessar por voluntad.
Fatisco.is.por henderse.
Fatigo.as.por acossar.
Faueo.es.faui.por fauorecer.
Fax.cis.por la hacha para quemar.
Femen.inis.por el muslo por de dentro.
Femur.oris.por el muslo.
Feralis.e por cosa de fiera.
Fere, ferme, aduerbia, por quasi.
Feriæ.arum.por las fiestas de guardar.
Feronia.æ.por vna fuente de Italia.
Fibula.æ.por la heuilla.

Fidelia.æ.por la olla.
Fidenæ.arum.por vna ciudad de Italia.
Fidus.a.um.por cosa fiel.
Figo.is.fixi.por hincar.
Figulus.i.por el ollero.
Filix.icis.por el helecho.
Fimus.i.por el estiercol.
Fingo.is.finxi.por fingir.
Fiscina.æ.por la encella.
Flabrum.i.por el moscadero o viento.
Flabellum.i.por el moscadero.
Flabilis.e.por cosa que sopla.
Flagitium.ij.por el peccado digno de castigo.
Flamen.inis.por el sacerdote.
Flamina.æ.por la sacerdotissa.
Flauus.a.um.por cosa ruuia.
Flecto.is.xi.por doblegar o inclinar.
Fleo.es.por llorar.
Fligo.as.a quo est profligo.as.
Fligo.is.a quo est profligo.is.
Fluo.is.xi.por correr lo liquido.
Fluxus.a.um.por cosa floxa y cayda.
Focale.is.por la beca.
Fodio.is.fodi.por cauar.
Fœdus.eris.por la confederacion.
Follis.is.por la bolsa o fuelle.
Fomes.itis.por las astillas dela madera.
Fori.orum.por la tilla dela naue.
Formido.as.por auer miedo.
Formido.inis.por el miedo.
Fornix.icis.por el arco o boueda.
Forpex.icis.por las tenazas.
Forsan,forsitã forte.fortassis.por por auẽtura
Fors forte.por la fortuna.
Fortunæ.arum.por las riquezas.
Fragor.aris.a quo suffragor, & reffragor.
Fremo.is.por bramar.
Fretum.i.por el estrecho del mar.
Frigeo.es.frixi.por se resfriar.
Frigo.is.xi.por freyr como en sarten.
Friguilla.æ.aue a mi no conocida.
Friguillo.as.por cantar ciertas aues.
Fritinio.is.por chillar la cigarra.
Frico.as.fricui.por fregar.
Frit, por el grano menudo del trigo.
Frons.dis.por la hoja del arbol.
Frons.tis.por la frente.
Fraudo.as.por defraudar o menguar.
Frumentor.aris.por yr por trigo o ceuada.
Fruor frueris,por gozar de alguna cosa.
Frusino.onis.por vn lugar de Italia.
Frutex.icis.por mata menor que arbol.
Frux.gis.por la fruta dela tierra.
Fulcio.is.por sustentar.
Fulix.icis.por el aue cerceta.
Fulgeo.es.por resplandecer.
Fulgur.uris.por el relampago.
Fullo.onis.por el que laua los trapos.
Fullona.æ.por la que laua los trapos.

Funis.is.por la cuerda para atar.
Funus.eris.por el mortuorio.
Furio.is.insaniui.por enloquecer.
Fustis.is.por vara para hostigar.
Furfures.um.por la caspa dela cabeça.
Fuscina.æ.por el arrexaque de tres puntas.

Gades.ium.por la isla de Caliz.
Gadir.is.por vna ciudad desta isla.
Galbanũ.por el gabano medicina conocida
Galesus.i.vn.rio de tarento en Italia.
Galerus.i.por el sombrero.
Ganeo.onis.por el que come por tabernas.
Gargarus.i.por vn monte de Apulia.
Gargarus.i.por vn monte de Frigia.
Garrio.is.por gorgear las aues.
Garrulo.as.por gorgear amenudo.
Gausape.is.por vestidura velloſa.
Gausapinus.a.um.por cosa assi camo vello.
Gauisus.a.um.participium a gaudeo es.
Gela.æ.por vn rio y ciudad de Sicilia.
Gelos.otos.interpretatur risus.
Gelu indeclinabile por el yelo.
Genæ.arum.por las maxillas o parpados.
Gener.i.por el yerno marido dela hija.
Genys.yos.interpretatur barba.
Geometres.æ.interpretatur terræ mensor.
Geryones,is.por vn rey antiguo de España.
Gerys.ios.interpretatur vox.
Getes.æ.pueblos son de thracia.
Getulia.æ.por vna region de Africa.
Gibber.eri.por el corcobado o corcobada.
Gigas.antis.interpretatur terræ filius.
Giges.is.por vn rio y pastor de Lidia.
Gingiuæ.arum.por las enzias.
Gynis,idos,interpretatur fœminæ vir.
Git indeclinabile,por el axenuz.
Glans.dis.por la bellota o fruta siluestre.
Glarea,æ.por el cascajo y arena.
Glaucoma.atis.por la enfermedad delos ojos.
Gleba,æ.por el terron de tierra.
Glen.enos.interpretatur pupilla.
Glico.onis.nomen viri celebre.
Glis.iris.por el liron animal conocido.
Gliſco.is.por crecer o engordar.
Globus.i.por la redondez o ouillo o pelota.
Glomero.as.por redondear o deuanar.
Glossa,æ.interpretatur lingua.
Gluten.inis.por el engrudo.
Gnauus.a.um.por cosa industriosa.
Gnidos.vna isla del archipielago.
Gobius.ij.vel gobio.onis.por el gobepece.
Gonia,interpretatur angulus.
Gortyn.os.interpretatur Cortyna.
Gracito.as.por graznar el ansar.
Gradiuus.i.por el dios delas guerras.
Gradior,eris.por andar o passear.
Gramma,interpretatur littera.
Graus,interpretatur vetula.
Græcisso.as.por remedar a griegos.

Grates.ium.por las gracias.
Grex.gis.por la piara o manada de ganados.
Grypus.i.por el grypho.
Gripus.i.por la nariz corua o aguileña.
Gummi.por la goma.

HAbilis.e.por cosa habile o ligera.
Hema.atos,interpretatur sanguis.
Halex.ecis.por el alache pece.
Halec.ecis.por la salsa que del se haze.
Halesus.i.por vn rio de Sicilia
Hallo.as.aui.por euaporar o vaziar.
Hallos.o,interpretatur area,
Hals halos,interpretatur sal siue mare.
Halmiris.idos,interpretatur salsugo.
Halter.eris.por alçadera para saltar.
Hamilcar.aris.capitan delos Carthaginenses.
Hannibal.alis.hijo fue de Hamilcar.
Hamus.i.por el anzuelo para pescar.
Hara.æ.por la pocilga delos puercos.
Harpago.onis.interpretatur rapax.
Harpyia.æ.por aquella aue de rapina.
Haurio.is.por sacar o recebir o herir.
Heautontimorumenos,idest se crucians,
Hebdoas.ados.interpretatur septimana.
Hebe.es.por la diosa dela moceedad.
Hebes.etis.por cosa bota y no aguda.
Hebesus.i.ciuitas est Lybiæ.
Hedra.æ.interpretatur sedes sedis.
Helenus.i.ppheta fue hijo de Priamo
Helena.æ.por la muger de Menelao.
Helicops.opos.i.nigros habens oculos.
Helios.u.interpretatur sol.
Helyx.icis.por vna specie de yedra.
Helyx.cos.interpretatur coetaneus.
Hellen.enos.interpretatur græcus.
Hellen.nis.filius fuit Deucalionis.
Hellespontus.i,fretum celebre.
Helmins.inthos,vermis lumbricus.
Helorus.i.fluuius Siciliæ.
Hemera,as.interpretatur dies.
Hemiciclus.i.por el semicirculo.
Hemina,æ.por media medida.
Hemus,i.por vn monte de Thracia.
Hepar.tos.interpretatur iecur.
Hermagoras.æ.por vn orador y philosopho.
Hermophroditus,hijo fue de Venus y Mercurio.
Hermopan,compositum ex herme & pan
Hermogenes,vn celebre philosopho.
Heros.ois.por el medio dia,
Heroina.æ.hija fue de algun heroe.
Herodes.is.por vn rey delos iudios.
Herus.i.por el señor delos seruos.
Hyacinthꝰ.i,por vna flor y piedra.
Hyacinthinus.a.um.por cosa desta color.
Hyacinthinus.a.um.por cosa de color de violeta
Hyaspis.idis.vna piedra preciosa.
Hybris.idos. ex duobus animalibus genitus.
Hydaspes.is.por vn rio de Media.
Hydrops.opis.por la hidropesia.
Hydromeli.por el aloxa,
Hydrus.untis.otranto ciudad de Italia.
Hierax.cos.interpretatur acipiter
Hierichus.untis.la ciudad de Iericho
Hiera.æ.vna ysla cerca de Sicilia,
Hylax,nomen ꝓprium canis.
Hyle.es.interpretatur materia.
Hymen.enis,el dios delas bodas,
Hymen.enis.la red en que nace el niño
Hilaris.e.por cosa alegre.
Himera.æ.por vn rio de Sicilia.
Hypanis.is.vn rio de Tartaria.
Hypar,interpretatur re vera,
Hyperion.onis.vnus ex Titanibus.
Hippomanes,sudor dela ingle de yegua.
Hipponax.atis.por vn poeta griego.
Hyppotion.onos.vir apud Homerum.
Hir indeclinabile, por la palma dela mano.
Hyrie.es.por vna ciudad de Boeocia.
Hircosus.a.um. por lo que hiede a cabron.
Hirudo.inis. por la sanguisuela.
His.enas.interpretatur vnus vna vnum.
Hys hyos,interpretatur sus suis.
Hyssopus.i.por el hisopo yerua.
Histrix,cis.por el puerco espin.
Histrio.onis.por el representador de fabulas.
Holus.eris.por lo ortaliza.
Homerus.i.por vn poeta griego.
Homostyx homostygos,interpretatur cõiux.
Hornotius.a.um.cosa del mesmo año.
Hospes.tis.por el huesped o huespeda.
Hulcus.eris.por la llaga con materia.
Humus humi,por la tierra.

IAcio.is.ieci,por alançar.
Iacob,hijo de Rebeca y Isaac.
Iacobus.i.nombre ꝓprio de varon.
Iacchos,idem qui bacchus.
Iader.eris.por vn rio de Esclauonia.
Ianthinus,a.um.por cosa violada en color:
Iapetus.i.por vno delos gigantes.
Iapis.igis.viento ꝓprio de Apulia,
Iazyx.igis.pueblos son septentrionales.
Iber.i.por hombre de españa.
Iberus.i.Ebro rio de España.
Ibis ibis, aue propria en Egypto,
Icarus.i.nombre de varones fue.
Icetaon.onis. Laomedontis filius.
Ichor.oros,interpretatur sanies & cruor.
Ichthys.yos.interpretatur piscis.
Ico.is.ici.por herir.
Icon.onis,figura o imagen.
Ider.atos.esca vel cibus.
Idolum.i.idolo,imagen o estatua.
Idolothitum.i.sacrificio delos idolos.
Idume.es.region en Iudea y Arabia.
Idus iduum,cierta cuenta delos meses.
Iecur.oris.por el higado.
Iynx.torcecuello aue conocida.
Ignosco.is.por perdonar o no conocer.

Ilaira.æ.hija fue de Leucipo.
Ilerda.æ.Lerida ciudad de Eſpaña.
Ilia ilium,ꝛc. las tripas delgadas.
Ilico aduerbium,por luego ala hora.
Ilios,aut ilium,por la ciudad de Troia.
Iliſus.i.por vn rio cerca de Athenas.
Ilos.otos.interpretatur ſeruus.
Illecebræ,arum.los halagos.
Illex,icis.por el añagaza.
Illiberritanus.a.um.por coſa de Granada ciudad.
Illicio.is.por atraer con halagos.
Illido.is.por herir vna coſa con otra.
Imas inantos,interpretatur ſcutica.
Imbrex imbricis.por la teſa.
Iumbuo.is.embeuer en otra coſa.
Ingruo.is.por hazer impetu.
Immaneo.es.por quedar en algun lugar.
Immineo.es.por eſtar encima de otra coſa.
Impedio.is.por embaraçar.
Impertior.iris.por dar parte.
Impetix.igis.por el empeine.
Impete.ablatiuus ab impetu.
Impingo.is,por empuxar.
Impos.otis.por coſa no poderoſa.
Impubes,is,el que aun no tiene barbas.
Inater.interpretatur ianitrix.
Inculco,as.por recalcar vna coſa con otra.
Incubo,as.acoſtarſe ſobre algo.
Incunabula,orum,la criança de niñez.
Incus.udis.por la yunque.
Incuſo.as.por quexarſe de alguno.
Indecor.oris.coſa fea o ſin honor.
Indiges.etis.el ſancto canonizado.
Indoles.is.ſeñal de virtud enlos niños.
Inducie.arum.las treguas.
Ineptior,iris.hazer bouerias.
Inferi.orum.los dioſes del infierno.
Inferiæ.arum.las offrendas delos muertos.
Infero.ers.intuli.por traer adentro.
Inficias eo.negar lo hecho.
Infigo.is.imprimir apretando.
Infringo.is.por quebrar.
Inguen.inis.por la ingle.
Inoleo.es.vel inoleſco.por crecer.
Inops.opis,pobre o menguado.
Inuba.æ.muger no caſada.
Inquies.etis,coſa ſin holgança.
Inquino.as.por enſuziar.
Inſculpo.is.por eſculpir.
Inſideo.es.aſſentarſe en algo.
Inſidiæ.arum.por aſſechanças.
Inſtar.aris.por ſemejança.
Inſtigo.as.aui.por inſtigar.
Inſulto.as.ſaltar para mal hazer.
Inter præpoſitio,por entre.
Intercus.utis.coſa entre cuero y carne.
Intercipio.is.por entreſacar.
Interuodium.ij.por cañuto.
Interpres interpretis,el faraute o trufamã.
Intra præpoſitio,por entre.
Intybus.i.la chicoria o endibia.
Innula.æ.la enula campana.
Innus.i.por el dios Pan.
Iocus.i.burla de palabra.
Ionium.mar entre Grecia & Italia.
Ioſephus.i.vn caudillo delos Iudios.
Iopas.æ.cantor en el Vergilio.
Iphytus.i.vn varon enel Vergilio.
Ir,iros,interpretatur procella.
Irrumo.as.eſt mentulam ori inſerere.
Iſagoga.æ.interpretatur introductio.
Iſara.æ.vn rio de Francia.
Iſaurus.i.vn rio de Italia.
Iſaurus.i.vna ciudad de Cicilia.
Iſidorus.i.nombre es de varon.
Iſmarus.i.vn monte Thracia.
Iſte iſta iſtud.por eſſe ſecunda perſona.
Ithereus.i.interpretatur directiuus.
Iubar,aris,interpretatur claritas.
Iubilus.i.por grita de alegria.
Iugum.i.el yugo o junta de bueyes.
Iugum.i.enxullo o vanco de galea.
Iuga.orum.la cumbre del monte.
Iugerum.i.por vna huebra de tierra.
Iupiter.iouis,aquel dios delos gentiles.
Iuratus,a.um,coſa juramentada.
Iuſticium.ij.las vacaciones del juyzio.
Iuſta,orum.las exequias delos muertos.
Iuuo iuuas,por ayudar
Iuxta præpoſitio,por cerca.
Ixion.onis.Ixion qui torqueturapud inferos.

Labes.is.por la corrupcion.
Labicum.i.vn lugar cerca de Roma.
Labo,as.aui,caer derrocando.
Labor.eris.caer deſlizandoſe.
Laburnum.i.por vna ſpecie de robre.
Locedæmon.onis.vir ex Lacedæmone.
Lacer.a.um.coſa deſpedaçada.
Laceſſo.is.deſafiar o prouocar.
Laches.etis.vn varon en Terencio.
Lacon.onis.varon de Lacedemonia.
Lacena.æ.muger de Lacedemonia.
Lactes.ium.por entreſijo.
Lacto,as.aui.por amamantar.
Ladon.onis.vn rio de Theſſalia.
Lædo.is.læſi.por liſiar o dañar.
Lælaps,apis,interpretatur procella.
Lælaps.apis.vn can enel Ouidio.
Leſtrigones,pueblos fueron en Italia.
Læuis.e.coſa liſa ſin pelos.
Laganum.i.por la laſaña o houſela.
Lagus.i.el padre de Ptolemæo.
Lagoopus.odis.animal que tiene pies de liebre.
Lalage.es.nombre celebre de muger.
Lalax.agos,interpretatur loquax.
Lamentor.aris,por llorar gritando.
Lamina.æ.la lama de metal.
Lampas.ados,interpretatur fax facis.

Lampedo.us.nomen celebre fœminarum.
Lampon.onis.nomen viri celebre.
Lanista.æ.por esgremidor.
Laocoon.ontis.varon fue Troiano.
Larius.ij.vn lago fue de Italia.
Larissa.æ.vna ciudad de Thessalia.
Larix.icis.specie de pino arbol.
Larynx.gis.pro gutture.
Lasser lasseris.por el assar.
Latebræ.arum.por escondedijos.
Latex.icis.el vino o agua.
Laterna.æ.por la lanterna.
Latona.æ.la madre de Apollo y Diana.
Latrina.æ.por priuada.
Latrix.idos.interpretatur ancilla.
Lauinium.ij.vna ciudad antigua de Italia.
Lauinia.æ.vna hija del rey Latino.
Learchos.i.Athamantis filius.
Lebes lebetis.el calderon decobre.
Lécythus.i.por el azeytera.
Lectica.æ.las andas de biuos.
Lectito.as.por leer a menudo.
Lego.as.aui.por mandar o embiar.
Lego.is.legi.por leer coger.o hurtar.
Lelex.gis.pueblos fueron de Thessalia.
Lemures.um.las fantasmas dela noche.
Lens lendis.por la liendre.
Lens lentis.por la lenteja.
Leontophonos.leonem necans.
Lepos.oris.la gracia enel hablar.
Lepus.oris.la liebre.
Lesbos lesbi vna isla de nuestro mar.
Lestes.æ.interpretatur latro.
Lethes.æ.vn rio del infierno.
Leucaspis,nomen celebre apud Vergilium.
Leuus.a.um.por cosa siniestra.
Leucipos.virorum nomen.
Leuir leuiri,por el cuñado.
Leuis.por cosa liuiana.
Leuites.æ.vel leuita.æ.vir ex tribu Leui.
Leuitis.idis.fœmina ex eadem tribu.
Libanus.i.vn monte de Iudea.
Libertus.i.por el libre de esclauo hecho.
Liberta.æ.la libre de esclauo hecha.
Liberi.orum.el hijo o hijos o nietos.
Libethrum.i.oppidum.
Libye.es.quæ latinæ dicitur Aphrica.
Libys.is.por varon de Africa.
Libs libos,interpretatur ventus Aphricus.
Libyssa.æ.vna muger de Africa.
Libido.inis.la luxuria o antojo.
Libo.as.aui.por gustar sacrificando.
Libum.i.la offrenda que sacrificamos.
Libripens.dis.el que pesa la moneda.
Licabas,nomen pprium viri apud Ouidiũ.
Lycaonrex Arcadiæ.
Licas.æ.el que lleuo a Hercules la camisa.
Liehen.enis.el vsagre o empeine.
Liceor.eris.poner en precio o en almoneda.
Licinus.i.vn varon Romano.
Licitor.aris.poner precio en almoneda.
Liceo.es.por ser vendido en almoneda.
Licium.ij.por el lizo dela tela.
Lyen.enis.por el baço.
Lyenteria.el fluxo del vientre.
Liger.eris.nõbre de varõ enel Vergilio
Ligo.onis.el açada o açadon.
Ligo.as.aui.por atar,
Lignor.aris.yr por leña.
Ligur liguris.varõ o muger de Genoua
Ligurio.is.comer delicadamente.
Lilea.æ.vna ciudad de Bococia.
Lilybæum.i.vn cabo de Sicilia.
Limax limacis.el caracol o limaza.
Limen limen os,interpretatur portus.
Limes limitis.por la linde o senda.
Limus.i.por el limo dela tierra.
Lindos.ciudad de Rhodas ysla.
Linguo.is.por lamer con lengua.
Liquo.is.por dexar.
Lino linis.por vntar.
Linum.i.por el lino yerua y materia.
Linus.i.poeta antiguo hijo de Apollo.
Linther.thris.la barca pequeña.
Lynx.gos.interpretatur singultus.
Lynx.cis.vn animal no conocido.
Liqueo.es.liquesco.cis.por derretirse.
Liquo.as.aui.por colar.
Liquor.oris.lo que se derrite.
Liquidus.a.um.por cosa clara y liquida.
Lira.æ.por la tierra entre dos sulcos.
Lyra.æ.por vn instrumento musico.
Lyricen.inis.el que lo tañe.
Lyricina.æ.por la que lo tañe.
Lirnesus.i.vna ciudad de Frigia.
Lis litis.por la contienda.
Lyricen.inis.por el trompetero varon.
Lyricina.æ.la muger trompeta.
Litteræ.arum.la carta mensagera.
Litura.æ.por el borron o raedura.
Lixa.æ.por el aguador del real.
Loculi.orum.la bolsa o bolsico.
Locuples.etis.por el rico o rica.
Lodix.icis.por la manta.
Lœtum.i.por la muerte.
Logos logu,interpretatur sermo.
Lorica.æ.por la malla o cota.
Lophos.u.crista siue collis.
Lorum.i.la cuerda o coyunda.
Lothos.i.arbol proprio de Africa.
Lubricus.a.ũ.por cosa que se desliza
Lucellum.i.por la ganancia pequeña.
Luceo.es.por resplandecer.
Lucumo.onis.pueblos fueron de Thuscia.
Luceres.um.vna de tres partes delos Romanos.
Ludo.is.por jugar o burlar.
Lugeo luges,por traer luto.
Lumbricus lumbrici por la lombriz.

Luo.is.por laſtar o pagar pena. Lues.is. por mortandad.
Lupercalia.orum.fieſtas eran del dios Pan.
Luſitania.æ.&c. Portugal.
Luſtrum.i.ſpacio de quatro años.
Luſtra.orum.por la puteria o breña.
Luter.eris.vaſo para nos lauar.
Lutum luti.por el lodo o ciene.
Luxuria luxuriæ,la luxuria o demaſia.

MAcar macaros,interpretatur beatus.
Macars macartos,interpretatur item beatus.
Macedo macedonis,vn varon de Macedonia.
Macer,a,um.por coſa magra.
Macero maceras,por curtir o remojar.
Macetes.tum.por los Macedones.
Macte in vocatiuo,por ô acrecentado.
Macti in vocatiuo,por ô acrecentados.
Machina.æ.el ingeño o edificio.
Mæa.as.quæ a latinis maia.
Meandros fluuius eſt Lydiæ,
Mæon.onis.vir a quo dicta Mæonia.
Magalia magalium.las majadas delos paſtores.
Magiros,interpretatur coquus coqui.
Magnes magnetis.por piedra iman.
Magnes.etis.por vn varon de Magneſia.
Magnetis.is.hembra de alli.
Magneſia magneſiæ,por aquello meſmo.
Magneſia.æ.vna region de Theſſalia.
Mænalus.i.vn monte de Arcadia.
Maiores maiorum,por nueſtros antiguos.
Mala malæ,la maxilla dela cara.
Malus mali,por el mançano.
Malum.i.por la mançana.
Mamercus.i.prenombre es de Romanos.
Mamertinus mamertini populi ſunt Siciliæ.
Mamma.æ.por la teta dela muger.
Mamilla mamillæ.por teta pequeña.
Mamura.æ.nombre de vn Romano.
Mamurius.ij.por vn herrero.
Mandibula mandibulæ,por la quixada.
Mando.as.aui.por embiar o encomendar.
Mando.is.mandi.por comer o maxcar.
Mandragora.æ.la mandragora yerua.
Maneo.es.manſi,por quedar o eſperar.
Manes.ium.las animas del infierno.
Mango.onis.el que vende eſclauos.
Mantile.is.pañezuelo de manos.
Mantis.ios.vates diuinus.
Manto.us.Tyreſiæ filia.
Manubiæ.arum.dinero delbotin.
Mapalia.ium.por majadas de paſtores.
Marcipor.oris.el eſclauo de marco.
Margarita.æ.elaljofar o perla.
Margo.inis.la margen o ribera.
Marica.æ.nemus eſt Italiæ & nomen nymphæ.
Marpeſus.i. vn monte de Paros iſla.
Martyr.yris.interpreteſtis. Mars.tis.el dios dela guerra.
Mas maris,el macho de cada ſpecie.
Maſes.etos vir de quo Homerus.
Maſſillia maſſilliæ.vna ciudad de Proencia.
Maſſylus maſſyli.pueblos ſon de Africa.
Maſtice.es.por el almaziga. Maſtix.ichis.aquella meſma.
Maſtyx.gis.interpretatur flagellum.
Maſtigia.æ.interpretatur verbero.
Matheſis.eos.interpretatur doctrina.
Mauors.tis.por el dios Mars.
Mauritania.æ.la Africa occidental.
Mecon.onis.i.interpretatur papauer.
Medea.æ.aquella gran hechizera.
Medeon.onis.oppidum eſt Bocociæ.
Medeor.ris.por melezinar.
Mediolanum.i.por Milan ciudad de Lombardia.
Medis.enos,interpretatur nullus.
Medon.onis.vnus ex procis Penelopes.
Meges megetos,vir apud Homerum.
Megeris,interpretatur congregatio.
Meio.is.minxi.por mear.
Melan.anos.interpretatur nigrum.
Melas.anos.interpretatur niger. Melas.æ.vn rio de Lydia
Melampus.odis.varon fue adeuino.
Melanthium melanthij.por axenuz.
Melilotus meliloti,corona de rey yerua.
Melite melites,inſula prope Siciliam.
Melos.eos.interpretatur cantus ſeu membrum.
Memor memoris.coſa que ſe acuerda.
Memphis.is.ciuitas Aegypti.
Men menos,interpretatur menſis.
Menalipus.i.nomen viri celebre.
Menander.i.vn poeta comico griego.
Menapi.orum.pueblos ſon de Francia.
Menas.adis.la ſacerdotiſſa de Baccho.
Menelaus.i.rex Laconum Helenæ coniux.
Menis.idos.interp.ira. Mendicus.a,um.coſa pedigueña.
Menix menigis.la pia madre del meollo.
Menogenes.nombre de varon. Menon.onis. auroræ filius.
Mens mentis,por el anima.
Mentor.oris.celator nobilis.
Meracus meraca meracum. coſa pura.
Merces mercedis.la ſoldada o ſornal.
Meretricula merctriculæ.puta pequeña.
Merges.itis.por manoſo. Mergo.gis.por anegar enel agua
Mermis.intos.interpretatur funiculus.
Meridies meridiei.por el medio dia.
Meriones.is.por vn griego.
Merops.opis,el auejarugo aue. Merops.opis.no.pro.viri.
Meſſana.æ.Mecina ciudad de Sicilia.
Meſapus.i,vn varon enel Vergilio.
Meſochorus.i.el principe del choro.
Meſtor meſtoros filius Priami.
Metallum metalli.por el minero.
Metamorphoſis metamorphoſeos,tranſmutatio.
Metaphyſica.orum,vn libro de Ariſtoteles.
Metaphora metaphoræ,interpretatur trãſlatio.
Metaurus,ſiue metaurum.por vn rio de Italia.
Meter.eros.interpretatur mater.
Metior.iris.por medir.
Methodus.i.interpretaur doctrina.
Meto metis.por ſegar o cortar.
Metopon,interpretatur frons frontis.
Metreta.æ.por medida para medir.
Mica micæ,por miga o migaja.

Mico.as.cui.por resplandecer.
Mycos.i.interpretatur fungus.
Michol muger fue de Dauid.
Micone.es.por vna ysla del arzapielago.
Micturio.is.por auer gana de mear.
Mydas.æ.rex Phrygiæ.
Mygdon.onos.vir celebris apud Homerum.
Miles.itis.por varon o muger armada.
Milesius.a.um.por cosa de Mileto.ciudad.
Milo.onis.nombre ꝓprio de varon.
Milium.ij.por mijo legumbre.
Mimas.antis.por vn monte de Asia menor.
Mina minæ.por vna cierta moneda.
Minæ.arum.por las amenazas.
Minerua.æ.por la diosa Palas.
Mines.etos.filius Eueni apud Homerum.
Myniæ.arum.pueblos son de Thessalia.
Minio.onis.por vn rio de Italia.
Miniscor.eris.aquo reminiscor.
Mintius.ij.por vn rio de Galizia.
Minium.ij.por el bermellon.
Minos.otis.por vn rey de Creta.
Minores.orum.por los nietos descendientes.
Myops.opos.interpretatur tabanus.
Myrica.æ.por xara o iniesta.
Mirmex.ecos.interpretatur formica.
Myron.interpretatur vnguentum.
Myron.onis.por vn platero o entallador.
Myrrhinus.a.um.por cosa de myrrha.
Mys myos.interpretatur mus.
Mysterium.ij.por el mysterio secreto.
Mytilus.i.por vn genero de concha.
Myton mytonos.nomen proprium viri.
Mitra.æ.por la cofia o coifa.
Mna mnæ.idem est quod mina.æ.
Mnemosyne.es.mater est Musarum.
Moabites vel moabita.aliquis ex terra Moab.
Moabitis.idis.por vna muger de aquella tierra.
Moles.is.por muela o edificio.
Molimen.inis.por el aparato del edificio.
Moly molyos.herba centum capita.
Molion.onos.vir apud Homerum.
Molior.iris.por aparejar.
Molops.opos.interpretatur vibex.
Mœnia.ium.por los muros dela ciudad.
Monoptota.por cosa de vn caso.
Monas monadis.por vnidad.
Monychus.i.por vno delos Centauros.
Monile.is.por el collar de oro.
Monoceros.otis.por el vnicornio.
Monops.opos.interpretatur vnoculus.
Monumentũ.i.por memoria de algo o sepultura.
Moretum.i.por el almodrote.
Morges.etos.vir & rex Italiæ.
Morio.onis.por el bouo.
Morini.puchlos son de Brujas.
Morus.i.por moral arbol.
Morum.i.por la fruta del.
Mosa.æ.fluuius est Galliæ Aaquitanicæ.
Mos.moris.por la costumbre.
Moses.is.propheta y capitan delos Iudios.
Mulceo.es.mulsi por halagar.
Mulciber.bris.por el dios Vulcano.
Mulgeo.es.mulsi.por ordeñar.
Mulcto.as.aui.por penar en dinero.
Mulio.onis.por azemilero o mulatero.
Multicium.ij.por vestidura delicada.
Municeps.pis.por morador dela villa.
Municipium.ij.por villa con iuridicion.
Munimen.inis.por guarnecimiento.
Munus.eris.por el don.
Muria.æ.por salmuera o salmoreso.
Mus muris.por el raton.
Musa.æ.por la musa o inquisidora.
Muscus.i.por el almizque.
Muscus.i.por moho de arbol.
Mustacium.ij.por pan amassado con mosto.
Mutina.æ.por vna ciudad de Italia.
Mutilus.a.um.por cosa mocha.

NAbis.is.por la girafa aĩal peregrino.
Nabilis.e.por cosa que se puede nadar
Nanciscor.eris.por alcançar o ganar
Napus.i.por nabo luengo.
Nar.ris.por vn rio de Vmbria en Italia.
Narcissus.i.puer & flos.
Nares.ium.por las narizes.
Naricia.æ.vna isla enel mar Ionio.
Nasica.æ.nombre proprio de vn Romano.
Naso.onis.por hombre narigudo.
Nasus.i.por la nariz.
Narthex.cos.interpretatur ferula.
Natalis.is.por el dia del nascimiento.
Natales.ium. por el estado en que nascemos.
Natu, por el nascimiento.
Natrix.cis.por cierta serpiente.
Naufragus.a.ũ.por el q̃ se le quebro la naue
Nausica filia Alcinoi.
Nebris.idis.por pelleja de gama.
Nebrophonos, interpretatu hinnulos necans.
Necys.yos.interpretatur mortuus.
Neco,as.aui.por matar.
Nectar.aris.por lo que beuen los dioses.
Necto.is.xui.por enlazar.
Neelys.ydos.nuper aduenies.
Nefas indeclinabile.por lo illicito.
Nefandus.a.um.por cosa no licita.
Nefarius.a.um.por lo mesmo.
Nefrens.dis. por cochino de menos de año
Negligo.is.exi.por menosprecian.
Nemee.regio est Elidis.
Nemesis.Dea indignationis.
Neniæ.arum.por las endechas.
Neo,nes.por hilar.
Nepa.æ.por scorpion o alacran.
Nepos.otis.por el nieto.
Neptis.is.por la nieta.
Neoterici.por los autores modernos.
Neptunalia.orum.las fiestas de Neptuno.

Nequam indeclinabile,por cosa luxuriosa.
Nequaquam.en ninguna manera.
Nequeo.is.por no poder.
Nequicia.æ.por luxuria o malicia.
Nequis,por ninguno.
Ne aduerbium est negandi.
Nereus,ei.por el dios dela mar.
Nerio.enis.por la muger del dios Marte,
Neris.idos.nomen pprium apud Papinium.
Neritus.i.por vn monte dela isla Itaca.
Nestor.oris.por vn varon Griego.
Nestorides,por vn hijo o nieto de Nestor.
Nex necis,por la muerte.
Nexo.as.aui.enlaxar o trauar.
Nexo.is.ui.por aquello mesmo.
Nice.es.interpretatur victoria.
Niceterium.ij.por insignias del vencimiento.
Nyctalops.opos.interpretatur luscioſus.
Nicticorax.acis.por la lechuza aue.
Nyctimene,moça fue de Lesbo isla.
Nimirum aduerbium,por ciertamente.
Niniue.es.por la ciudad de Niniue.
Niobe.es.por vna hija de Tantalo.
Ninus.i.por vn rey delos Assirios.
Nireus.i.por vn niño muy hermoso.
Nisæus. i. por vna isla enla ribera de Caria.
Nisus.i.por el alcotan o esmerson,
Niteo.es.por resplandecer.
Nitor.eris.por estribar o esforçarse.
Nix,niuis.por la nieue.
Noctiuagus.a.um.por cosa que anda de noche.
Noctu aduerbium,por de noche.
Nola nolæ.por vna ciudad de Italia.
Nolo,non vis.por no querer.
Nomas.adis.pueblo es de Africa.
Nomion.onos.vir apud Homerum.
Nonæ.arum.por ciertos dias del mes.
Nonagies aduerbium, nouenta vezes.
Nongenties aduerbium,nouenta vezes.
Nongies,por aquello mesmo.
Noricon.i.por vna region cerca de Dalmacia.
Nostras.atis.por cosa de nuestro vando.
Nota.æ.por la señal o letra escripta.
Noto.as.aui.por señalar.
Notus.i.por el viento de medio dia.
Notus.a.um.por cosa conoscida.
Nothus.i.por el bastardo no legitimo.
Nouacula.æ.por la nauaja.
Nouenī.æ.a.por de nueue en nueue.
Nouicius.a.um.por cosa nueua en arte.
Nouies aduerbium,por nueue vezes.
Nubes nubis,por la nube.
Nubo.is.por casarse la muger.
Nugæ.arum.por los desuarios.
Numa,æ.por el segundo rey delos Romanos.
Numanus.i.por vn varon enel Vergilio.
Numantia.æ.por vna ciudad de España.
Numen.inis.por dios o poder diuino.
Numisma.atis.por el momo o moneda.
Numicius.ij.por vn rio de Italia.
Nundinæ.arum.por ferias de nueue dias.
Nunquid aduerbium,por auentura.
Nuo.is.por guñar o hazer del oso.
Nuper aduerbium,por poco ha.
Nuptiæ.arum.por las bodas.
Nus noos,interpretatur mens.
Nutrio.is.por criar.

OB præpositio,por en derredor.
Obelus.i.interpretatur veru.
Obeliscus,interpretatur veruculum.
Obæsus.a.um.por cosa gruessa.
Obex.icis.por el obstaculo o estoruo.
Obijces,est obstaculum.
Obijcio.is.eci.por contraponer.
Oblecto.as.por alegrar a otro.
Obliuiscor.eris.por oluidar
Obolus.i.por cierta moneda.
Obruo.is.rui.por poner so tierra y agua.
Obses.idis.por el rehen.
Obstipus.a.um.por cosa cabeçcayda.
Obticeo.es.obticui,por callar,absolutum.
Obtrecto.as.por reprehender lo que otro haze.
Ochema.atos. interpretatur currus.
Occido.is.penultima breui,por caer.
Occído.is.penultima longa,por matar.
Occino.is.por cantar en contrario.
Occiput.itis.por el colodrillo.
Ocys,interpretatur velox.citus.
Ocies aduerbium,por ocho vezes.
Octoni,æ,a.por de ocho en ocho.
Occulo.is.ului.por asconder.
Odus.ontos,interpretatur dens.
Oeax oeacos,interpretatur temo.onis.
Oeconomica.orum,por la economica.
Oeconomus,interpretatur villicus.
Oecophilax.acos.i.domi custos.
Oedipus.odis.por vn rey de Thebas.
Oenomeli.por la clarea de vino y miel.
Oenops.opos.vir Homero in Odissea.
Oesopum.i.por la grossura de lana suzia.
Oestrus.u.interpretatur tabanus.
Offa.æ.por carne sin huesso.
Ofella.æ.por aquello mesmo.
Offendo.is.por tropeçar.
Officio,is,eci.por empecer.
Ogdoas.ados,interpretatur octaua.
Ohe,interiectio ridentis.
Olearos.i.por vna isla del arzapielago.
Oleaster.tri.por el Azebuche.
Oleaginus.a.um.por cosa de oliua.
Olenos,por vna ciudad de Etolia o Boecia.
Oleo.es.por oler echando de si olor.
Oleter.ros.interpretatur perditor.
Olfacio.is.por oler recibiendo olor.
Olim aduerbium,por en algun tiempo.
Olympionices.æ.por vencedor en olympia.
Olympus.i.mons est multis in locis.
Oloason.onos.nomen pprium viri.

Olx olcos,interpretatur ſulcus.
Omaſum.i.por groſſura enla barriga.
Omelix,interpretatur coetaneus.
Omitto.is.por dexar.
Omoſtix.interpretatur coniux.
Onar.ros.interpretatur ſomnium.
Oniar.interpretatur æque ſomnium.
Onyx onychis.por la cornerina piedra.
Onos.u.interpretatur aſinus.
Opa.æ.n.pro.fœminæ.
Opacus.a.um.por coſa ſombria.
Opaon.onis,no.pro.viri.
Operio.is.operui.por cobrir.
Opes.um.por las riquezas.
Ophis.ios.interpretatur ſerpens.
Ophrys.yos.interpretatur ſupercilium.
Opilio.onis.por el paſtor de ouejas.
Opimus,a.um,por coſa fertil y gruеſſa.
Opis.is,por vna nympha.
Opis in genitiuo.por ayuda.
Opis,interpretatur retro.
Opois.idem eſt quod opus opuntos.
Oporinos,interpretatur autumnalis.
Operior.iris.por eſperar a otro.
Opifex.icis.por official de algun arte.
Ops.opos.per.o.mega.eſt oculus.
Ops,opos.per.o.micron eſt vox.
Optimates.um.por los buenos ciudadanos.
Opus,untos,por vna ciudad de Grecia.
Ora oræ.por la coſta dela mar.
Orbis.is.por la redondez.
Ordior,iris.por ordir y començar.
Orichalchum.i.por alaton moriſco.
Orgentorix.igis.vn principe Frances.
Oricum.i.oppidum eſt Thraciæ.
Origanum.i.por el oregano yerua.
Origenes.is.no.pro.viri.
Origeneſtes.æ.ex Origenis ſecta.
Orion.onis.por vna cierta conſtellacion.
Orior.iris.par naſcer.
Orithia.æ.n.pro.fœminarum.
Oryx.ygis.vn animal es no conoſcido.
Ornix.ithos,interpretatur gallina.
Orobus.i.interpretatur eruum.i.ieruo.
Orodes.is.por vn varon enel Vergilio.
Orthographia.æ.por la orthographia.
Ortyx.gos.interpretatur coturnix.
Os.otos.interpretatur auris.
Oſcen.inis.por el que canta con la boca.
Oſcina.æ.por la que canta con la boca.
Oſyris.idis.por vn dios delos Griegos.
Ouis.is.por la ouexa.
Oxymeli.potio ex aceto & melle.
Oxys,interpretatur velox & acutus.
Oxytonos interpretatur accentus acutus.

PAbulum.i.por el paſto que no es grano.
Pabulor.aris.por yr a buſcar paſto.
Pachinus.i.por vn cabo de Sicilia.
Pachys.ios.interpretatur craſſus.
Paſcicor.eris.por hazer pacto.
Pacorus.i.por vn Rey de partia.
Pacuuius.ij.por vn poeta antiguo.
Pactolus.i.vn rio de Lydia.
Padus.i.por vn rio de Italia.
Pæan.anis.Apollo.aut laus illius.
Pes pedos,interpretatur puer.
Pædagogus.por el ayo del niño.
Pædico.as.por hazerlo a moço.
Pedrotribes,interpretatur exercitor puerorum.
Pægma.atis.interpretatur ludus.
Pagaſis.idos.fœminina a pagaſa vrbe.
Pagina.æ.por la hoſa del libro.
Pago.is.pepigi.por hazer pacto.
Pagus.i.por el barrio o aldea.
Pala.æ.por la pala o arbol no conocida.
Palatum.i.por el paladar.
Palinodia.as.interpetatur recantatio.
Pallas.antis.por el hijo del rey Euandro.
Pallas,adis,por la dioſa Miuerua.
Palleſco.is.por amarillecerſe.
Pallicus.i. filius Iouis ex Thalia.
Palmes.itis.por el ſarmiento enla vid.
Palor.aris.por huyr el deſbaratado.
Palus.udis.por la laguna.
Palus.i.por el palo o picota.
Pamphagos.interpretatur omnia comedens.
Pamphylia.æ.por vna region de Aſia la menor.
Pampinus.i.por el pampano dela vid.
Pan panos.deus paſtorum.
Panaretos.eſt omnimoda laudatio.
Pandamator.oros.omnia domans.
Pando.is.por abrir o manifeſtar.
Panegyris panegyrios,interpretatur feſtũ & laus
Pangeus.i.& Pangea.orum monseſt Thraciæ.
Pango.gis.por plantar o componer.
Panſa .æ.por patudo de pies llanos.
Pánther.eris.penultima acuta.no. pro.viri.
Panthér.eris.vltima acuta animal celebre.
Panthoos.us.vir fuit Troianus.
Panthoides.æ.filius Panthus.
Papauer,eris.por la dormidera.
Pape interiectio admirantis.
Papo.as.por comer papas.
Papas.æ.interpretatur auus aui.
Papilio.onis.por la mariposa.
Par paros.interpretatur par paris.
Paradiſus.i.eſt hortus.
Parágoge.es.interpretatur deductio.
Paraſceue.es.interpretatur præparatio.
Paraſitus.i.por truhan por comer.
Parco,is.por perdonar o guardar.
Paris.idis.por vn hijo de Priamo.
Parnaſus.i.mons,Phocidis.
Parthenius.ij.por vn monte de Arcadia.
Parthenius.ij.por vn rio de paphlagonia.
Parthenope.es.ciuitas eſt Neapolis.
Parthenopeus.i.por vn rey de Arcadia.
Partior.iris,por partir

Parturio.is.por auer gana de parir.
Pasco.is.pauj por apascentar el ganado.
Pascua.æ.por el pasto o dehesa.
Passer.eris.por el gorrion.
Passus.us.por el passo o passada tendida.
Passum.i.por por el vino bastardo.
Pastinaca.æ.por çanahoria o cierto pece.
Pateo.es.patui.por ser manifiesto.
Patagia.æ.por vn rio de Sicilia.
Patauium.ij.por padua ciudad.
Patina patinæ.por el plato.
Patrisso.as.por remedar al padre.
Patro.as.aui.por hazer.
Patrocinium.ij.por el aboganiento.
Paueo vel paueſco.por auer pauor.
Paulatim aduerbium.por poco a poco.
Pecten.inis.por el peyne o pendejo.
Pecto.is.por peynar.
Peculium.ij.por el peculal.
Pecus.oris.por el ganado.
Pecus.pecudis.por la res como oueja.
Pedes.itis.por hombre o muger de pie.
Pediculus.i.por el piojo o ladilla.
Pedisſequa.æ.por el que acompaña a otro.
Pedo pedis.pepedi.por peer.
Pedo.onis.por vn que tiene grandes pies.
Pegasus.i.por el caualio con alas.
Peiero.as.aui.por periurarse.
Pelagon.onos vir apud Homerum.
Pelamys.idis.por atun nueuo.
Pelyx.interpretatur galea.
Pelecan.anos.auis est pelecanus.
Pelecas.antos.eadem auis est.
Peleus.ei.Eaci filius fuit.
Pelias.æ.hijo fue de Neptuno y rey de Thessalia.
Pelias.adis.por cosa de hembra de pelion monte.
Peligni.orum.por pueblos de Italia.
Pelion.ij.por vn monte de Thessalia.
Pellicio.is.pellexi.por atraer con halagos.
Pello.is.pepuli.por empuxar.
Pelops.opos.Tantali filius.
Pelos.oros.interpretatur magnum.
Peloros.idem quod pelorus.
Pelorus.i.por vn monte cabo de Sicilia.
Peluis.is.por el bacin de pies.
Pelusium.ij.por vna ciudad de Egypto.
Penates.um.por los dioses de casa.
Pendeo.es.por estar colgado.
Pendo.is.por dar o pagar pension.
Penelope.es.filia Icarij mulier Vlixis.
Penes præpositio.por cerca en señorio.
Penes.etos.interpretatur pauper.
Penetro.as.por meter adentro.
Penitus aduerbium.por del todo punto.
Pentagonus.i.por de cinco rincones.
Pentaptoton.quod per quinq; casus declinatur.
Pentecoste.interpretatur quinquagesima.
Pentheus.i.por vn rey de Thebas.
Penus.oris.por la prouision de comer.
Penus.us.aquello mesmo. Peperi.interpretatur piper.
Permaneo.es.permanecer hasta el cabo.
Pera.æ.por el çurron o esclauina.
Perdix.icis.perdix auis.
Perendie aduerbium.por trasmañana.
Percello.is.perculi.por herir.
Pergamum.i.vna noble ciudad de Asia.
Pergama.orum.la Ciudad de Troya.
Pericles.is.Capitan delos Athenienses.
Periclimenes.æ.hijo de Neleo rey de pylo.
Periction-onos.nomen pp.viri.
Periculum.i.por peligro o esperiencia.
Perihodus.i.est circuitus finis aut terminus
Perimo.is.por matar
Peripetasma.atis.el cielo dela cama.
Periphas.antos.no.p.apud Vergilium.
Peripsema.interpretatur purgatio.
Peristromaton.genus quoddam vestis.
Permessus.i.vn rio de Bococia.
Pero.onis.abarca de cuero crudo.
Pernicies.ei.muerte o destruycion.
Perpes.etis.cosa perpetua y continua.
Perpetior.eris.por sufrir hasta el cabo
Perpetro.as.por hazer en mala parte.
Perrhebus.a.um.cosa de Thessalia
Persephone.es. pserpina diosa del infierno.
Perusium.ij.Perusa ciudad de Italia.
Pessundo.as.por acocear.
Petaso.onis.por tocino.
Petilia.æ.ciudad dela Brucia.
Peto.is.herir o demandar.
Phæax.acos.aliquis vir ex Phæacia.
Phaeton.ontis.hijo del Sol & Climene
Phaetusa.hija del Sol y Neæra.
Phabs phabos.interpretatur palumbes.
Pharinx.gos.interpretatur guttur.
Pharmacopola.æ.boticario.
Phasellus.i.por la barca.
Phasis.idis.vn rio delos Colchos.
Phalanx.batalla a pie.
Phemonoe.vna de diez Sybilas.
Phenax.acos.interpretatur deceptor.
Pheretrum.i.las.andas de muertos
Pher.eros.interpretatur fera.
Phicus.untos.ciuitas Aphricæ
Phygopolis.interpretatur fugiens ciuitatem
Phylax.acos.interpretatur custos.
Phyleros.otis.n.p.de vn varon.
Phylix.idis.vna reyna de Thracia.
Phylocorus.i.fue vn hystoriador.
Philopatris.amans patriam.
Philopomenes.vir celebris apud Græcos.
Philos.interpretatur amicus.
Philothersites.æ.amans Thersitem.
Philyra.æ.la tesa arbol.
Physeter.eris.vna specie de vallena.
Physica.orum.vna obra de Aristoteles.
Phlegeton.ontos.fluuius inferorum.
Phlyus.untis.vna ciudad de Achaia.

Phleps.bos.interpretatur vena.
Phoca.æ.por el lobo marino.
Phocis.idis.por vna region de Græcia.
Phocus.i.por vn hijo de Caco.
Phonaſcus.i.maeſtro que adoba la boz.
Phoneis.entos.interpretatur vocalis.
Phoenicopterus.i.aue de alas bermejas.
Phoenix.icos.vir a quo dicta Phoenice.
Phoeniſſa.æ.por muger de Phenicia.
Phor phoros,interpretatur fur.
Phorbas.antos.filius Priami.
Phorcin deus marinus,qui Phorcus.
Phos,otos.interpretatur lumen.
Phos photos,interpretatur vir.
Phrater,interpretatur tribulus.
Phrear.atos.interpretatur puteus.
Phren.enos.intepretatur mens.
Phrenitis non phreneſis,la freneſia.
Phryx.ygis,por vn varon de Frigia
Phrygia.æ.por muger de Frigia.
Phthir.iros,interpretatur pediculus.
Phtiſis.is,por tiſica dolencia.
Pica.æ.por la picaça.
Picenum piceni,la marca de ancona
Picentinus.a.um.coſa de alli.
Picus.i.varon fue buelto en aquella aue.
Pydes.etos.n.p.viri.
Pyga.æ.interpretatur clunis.
Pygargos.i.ſpecie de Aguila y Cieruo.
Pygres,etos.nomen viri pprium.
Pyla.æ.por la pelota para iugar.
Pileus.ei.el bonete o caperuça.
Pyla.æ.por el pilar para ſoſtener.
Pylene.es.por vna ciudad de Etolia.
Piles.etos.no.pro.viri.
Pylos.i.ciudad cerca de Theſſalia.
Pilus.i.por el pelo dela cabeça.
Pipo pipas,por piar el halcon.
Pipillo.as.por cantar el gorrion.
Piper.eris.por la pimienta.
Pitiſo pitiſis,por batir el farro.
Pyr pyros,interpretatur ignis.
Pireus.ei.por vn puerto de Athenas.
Pirus.i.por el peral.
Pirum.i.por la fruta deſte arbol.
Pyragmon.onis.vno delos Ciclopes.
Pyramis.idis.coſa que ſube en agudo.
Pyrene.es.por los montes pirineos.
Pyretrum.i.por el pelitre rayz conoſcida.
Pyrgoteles.is.ſcalptor gemmarum.
Pyrois.entis.vno delos cauallos del ſol.
Pyropus.i.por el carbunco piedra.
Piſtacium.ij.el alhozigo arbol y fruta.
Piſtris.is.no.p.de vna naue.
Pitheus,vn rey de Troezen.
Pituita.æ.la flema humor.
Pyteleon ontis.por vn varon griego.
Pitys.yos.interpretatur pinus.
Pythmen.enos,interpretatur fundus.
Pythagoras.æ.n.pro.de vn philoſopho.
Pythius.a.um.coſa de Apollo.
Pitiſma.atis.interpretatur irroratio immo.
Pitilyſma.atis.por aquelſo meſmo.
Python.onis.la ſerpiente que mato Apolo.
Placus.untos.interpretatur Placenta.
Plaudo.is.fauoreecr con boz & manos.
Planes.etos.interpretatur deceptor.
Plaga.æ.por region o playa.
Plaga.æ.la red para tomar fieras.
Plaga.æ.por la llaga o herida.
Platanon.onis.lugar de platanos.
Plæbs.æbis.por el pueblo.
Pleuron.onos.ciuitas eſt Aetoliæ.
Plico.as.por plegar.
Plecto.is.por herir o punir.
Plutax,nomen pprium viri.
Pneuma.atis.por el ſpiritu.
Podagra.æ.por la gota delos pies.
Podalirius.ij.medico hijo de Eſculapio.
Poderis.is.veſtidura haſta en pies.
Poeſis.is.la poeſia arte.
Poema,la obra del poeta.
Poemen.enos.interpretatur paſtor.
Polis,interpretatur ciuitas.
Politis.idos.ciuis fœmina.
Polydamas.antos.vir Troianus.
Polychir.iros,interpretatur multimanus.
Polydorus.i.vn.hijo del rey priamo.
Polymneſtor.oris.rey fue de Thracia.
Polynices.no.p.viri celebre.
Polyphemos,vnus ex Cyclopibus.
Polycletus.i.vn entallalldor o eſtatuario.
Polypus.i.pulpo peſcado.
Pollex.icis.el dedo pulgar.
Pollis.inis.lo ſotil dela harina.
Pollux.cis.hijo de Iupiter
Poltin.inos.rex fuit Thraciæ.
Pompholix.por la lauadura de eſcoria.
Pompholix.igos,interpretatur bulla.
Pondo in plurali.por libra.
Pondus.eris.por la carga.
Pone præpoſitio & aduerbium,por tras.
Ponos,interpretatur labor vel dolor.
Pontus.i.por el mar.
Popa.æ.la groſſura del vientre.
Popeanum,cierto afeyte de mugeres.
Popiſma.atis.herida de vna mano cō otra
Poples.itis,la rodilla por detras.
Populus.i.por el pueblo.
Porſena.æ.rey fue delos Ethruſcos.
Portio.onis.la parte o racion.
Portulaca.æ.la verdolaga.
Poſidon.onos,interpretatur Neptunus
Poſteri.orum.los que vernan deſpues.
Poſtis,is.por la puerta de madera.
Poſticus.a.um.coſa traſera.
Poſticus.i.el poſtigo puerta de tras.
Poſtridie aduerbium.vn dia deſpues.

Potior.iris.alcançar lo deſſeado.
Potis.e.por coſa que puede.
Poto.as.por beuer o dar a beuer.
Præ præpoſitio.por ante.
Præceps.itis.coſa perturbada o acelerada.
Præcino.is.cantar delante.
Præcipito.as.por derribar o caer.
Præcipio,is.mandar enſeñando.
Præcox.ocis.por coſa temprana.
Præcoquus.a.um.por aquello meſmo.
Præcordia.orũ.por las telas del coraçõ.
Præcurro.is.correr delante.
Prædo.onis.por el robador.
Prædico.as.por predicar.
Prædico.is.por dezir antes.
Præneſte.is.vna ciudad de Italia.
Præpedio.is.por impedir.
Præpes.etis.por coſa ligera que buela.
Præputium.ij.por el capillo del. ෙc.
Præs.edis.el abonado en heredades.
Præripio.is.por arrebatar antes.
Præſtigiæ.arum.juegos de paſta paſſa.
Præſto indeclinabile,coſa preſente.
Præſul.ulis.perlado o perlada.
Præter præpoſitio.por ſacando a fuera.
Presbyter.cri.interpretatur ſenior.
Preſter.eris.cierta eſpecie de ſierpe.
Preſter.eris llama del cielo.
Prex.cis.por el ruego.
Priamus.rey de Troya hijo de Laomedõ
Priamides.æ.hijo o nieto de Priamo.
Priamis.idos.hija o nieta de Priamo.
Priapus.i.por el dios delos huertos.
Pridie.por vn dia antes.
Primates.tũ.los principales dela ciudad
Primores.orum.aquellos meſmos.
Priſtinus.a.um.coſa de poco dias paſſados.
Proauus.i.por el biſabuelo.
Probum.i.por el denueſto.
Probus.a.um. coſa buena y puechoſa.
Procella.æ.por tempeſtad.
Proceres.um.los principales varones.
Procerus.a.um.coſa grande en ſu ſpecie
Proculco.as.hollar o tropellar.
Procumbo.is.caer lexos.
Prodigo.is.egi.por deſtruyr.
Prodigus.a.um.coſa gaſtadora.
Prodo.is. manifeſtar odar por traycio.
Profanus.a.um.coſa no ſagrada.
Profeſtus.a.um.coſa no de fieſta.
Proficio.is.por aprouechar.
Proficiſcor.eris.partirſe a algun lugar.
Profiteor.eris.hazer ꝓfeſſion.
Profor.aris.por hablar.
Profugio.is.huyr a lexos.
Profundo.is.por derramar mucho
Profundus.a. um.coſa honda.
Profuſus.a.ũ.el q̃ derrama mucho
Progenies.ei.por la generacion.
Prohibeo.es.vedar y apartar.
Proles.is.por la generacion.
Proluo.is.lauar mucho.
Promãtis.idos,interpretatur vaticinãs.
Prometheus.ei. hijo de Iapeto.
Promethides.æ.hijo de aqueſte.
Prominco.es.eſtar encima.
Promo.is.ſacar lo guardado.
Pronepos.otis,por el biſnieto.
Proneptis.por la biſnieta.
Pronuba.æ.la madrina de boda.
Pronus.a.um.coſa cueſta ayuſo.
Propago,inis.la ꝓpuena dela vid.
Prope p̃poſitio.por cerca en lugar
Proptius.ij. nõbre de vn poeta.
Propino.as.dar a beuer delo que beuiſte.
Propontis,el mar cerca de Conſtantinopla.
Prophetes.æ.el ꝓfeta varon.
Prophetiſſa.æ.la ꝓpheta muger.
Prophetis.is.por lo meſmo
Propter præpoſitio.para dar cauſa.
Protinus aduerbium.por luego.
Proſa.æ.la diosa q̃ endereça el parto
Proſa.æ.la oracion ꝓſa.
Proſerpina.æ.la muger de Pluton.
Proſcucha. æ. el hoſpital de pobres.
Proſymna.æ.vna ciudad de Teſſalia
Proſper.a.um.coſa de ꝓſperidad.
Proteus.i.vn dios dela mar.
Protogenes.is.por primogenito.
Prototypon,cloriginal.
Prudes.entos.n. ꝓ.viri.
Prurigo.inis.la comezon
Prunus.i.el ciruelo arbol.
Pſallo.is.por cantar.
Pſaltes.æ.por el cantor.
Pſaltria.æ,por la cantora.
Pſar.aros.interpretatur ſturnus.
Pſeudo in compoſitione,por falſo
Pterix interpretatur ala auis.
Ptiſana.æ.el ordiate o freſadas.
Ptolemæus.nombre delos Reyes de Egypto.
Ptolemæus,mathematico notable.
Ptos.cos.interpretatur.lepus,oris.
Pubes.is.por el pendeſo.
Publipor. oris. el moço de Publio.
Pudes.entos.n. ꝓ.viri.
Pudicus.a.um.coſa caſta.
Pugil.gilis.luchador o luchadora
Pugillares.las tablillas pa eſcriuir
Pulex.cis.la pulga.
Puls.tis.por las puchas.
Puluinar.aris.eſtrado de almohadas.
Puluis.eris.el poluo.
Pungo.is.por punçar.
Pupa.æ.la muñeca.
Pupus.i.el muñeco.
Pupula.æ.la niñilla del oſo.
Pupillus.i.por el pupillo.

Pus.uris.por la podre.

Quadrigæ.arum.carro de quatro cauallos.
Quadrigies aduerbium.quarenta vezes.
Quadrãs.antis.la quarta parte de doze.
Quadrimus.a.um.cosa de quatro años.
Quadringenties. quatrocientas vezes.
Quæstus.us.por la ganãcia.
Quæro.is.por ganar o buscar
Quallus.i.por el canastillo.
Quater aduerbium.por quatro vezes.
Quaterni.æ.a.por cada vno quatro
Quatio.is.quassi.por sacudir.
Queror.eris.por querellarse.
Quercus.us.por el enzina arbol
Quæso.is.quæsumus.por rogar
Questus.us.por la querella o quexa.
Quies.etis.por la holgãça
Quinquatria.orũ.fiestas er ãde minerua
Quincuns.cis.las cinco partes de doze.
Quinquagies aduerbiũ. cincuẽta vezes.
Quingẽties aduerbiũ. quiniẽtas vezes.
Quinquies aduerbiũ.por cinco vezes
Quinqueni.æ.a.por cada cinco.
Quinquageni.æ.a.por cada cincuenta.
Quingenteni.æ.a.por cada quinientos.
Quirinus.i.Romulo.rey delos Romãos.
Quiris.itis.por el Romano.
Quisquiliæ.arũ.por frascas casi nadas.
Quisquilia.æ.por la coscosa arbol.
Quintilis.is.por el mes de Iulio.

Rabula.æ.por el abogado indocto
Racipolis.is.rex fuit Barbarus
Rapio.is.por arrebatar.
Rapum.i.el nabo. Raphan⁹.i.el rauano
Rastrum.i.el rastro o rastrillo
Raucio.is.por enronquecer.
Rebellio.onis.por la rebeldia
Recido.is.por recaer.
Recido.is. penultima longa por cortar.
Reclino.as.por inclinar o recostar.
Recumbo.is.por acostarse.
Recuso.as.aui.por rehusar.
Recutitus.a.um.circuncidado
Recludo.is.si.por abrir lo cerrado.
Redigo.is.egi.por reduzir.
Redimo.is.emi.arrendar o redemir.
Redimiculum.i.por el ornamento.
Reddo.is.hor tornar a dar.
Redoleo.es.por oler bien.
Refercio.is.si.por recalcar.
Reficio.is.eci.por rehazer o restaurar.
Refringo.is.por quebrar.
Refuto.tas.aui.por redarguir
Releo.es.eui.por raer o quitar.
Reliquiæ.arum.por las reliquias
Remaneo.es.si.por quedar.
Remex.igis.por remador o galeota.
Ren renis.por las renes o rñones.
Reor.eris.por pensar.
Reperio.is.por hallar.
Repo.is.psi.por entrar no fintiendose.
Requies.ei.por la holgança.
Requiro.is.siui.por buscar o requerir.
Resideo.es.por estar mucho assentado.
Reses.dis.el que esta mucho assentado.
Resilio.is.por saltar atras
Respuo.is.por menospreciar.
Restis.is.por soga o ristra.
Resulto.as.aui.por resurtir.
Reticeo.es.por callar mucho.
Retinaculum.i.por el retenedor.
Rhadamantis.idos.filius Iouis.
Rhamnes.etis.vn varon evel Vergilio
Rhax.agos.interpretatur acinus.i.
Rhebus.i.vn nombre de cauallo
Rhæda.æ.por el carro o carreta.
Rhegium.ii.vna ciudad de Italia
Rhetor.oris.por el orador Rhetorico.
Rhin.inos.interpretatur naris.
Rhinoceros.otis.vn animal no conocido
Rhiphei.orũ.montes son Septẽtrionales.
Rhodan⁹.i.el ros o Rona.rio de Frãcia
Rhodos.i.por la isla y ciudad de rhodas
Rhododaphne.es.por el adelpho.
Rhodope.es.por vn mõte de Thracia.
Ringo.is.por riñir o rifar.
Ringor.eris.por lo mesmo.
Rito.as.a quo fuit prorito.as.irritas.
Ritus.us.la costumbre antigua
Rogus.i.por el fuego
Ruber.a.um.por cosa vermeja.
Rubigo.inis.por herrumbre o añublo.
Rubrica.æ.por el almagra.
Rubus.i.por la çarça mata conocida
Robur.oris.por Robre o fuerça.
Rudens.tis.por la cuerda dela naue.
Rudis.e. cosa nueua o no labrada.
Rudis.is.la vara del alcalde.
Rudo.is.rudi.por rebuznar.
Rudus vel ruder.la suziedad o vassura.
Rufæ.arum.Campaniæ oppidum.
Rumex.icis.la Romaza yerua
Ruo.is.por caer o derribar.
Ruspina.æ.oppidum Aphricæ
Rusticus.a.um.por cosa del campo.
Ruteni.orũ.pueblos son de Alemaña.
Rutuli.orum.pueblos son de Italia.
Rutulus.a.um.por cosa Roxa o Ruuia.
Rutuba.æ.por vn Rio de Italia.
Rutupe.es.vna ciudad de Sicilia.

Sabura.æ.vn capitan de Africa.
Sabinus.i.vn Rey delos Sabinos.
Sag⁹.i.saga.æ.el adeuino o adeuina
Salamin.inis.vna ciudad y isla de grecia
Sales.ium.por los donayres.
Salix.icis.por el salze arbol.
Salmacis.nympha & fons.
Salio.is.por saltar.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Salomon.Rey delos Iudios
Salome.es.muger Iudia.
Salpe.es.nõbre de vna muger partera.
Salpica.æ.cierta serpiẽte en Africa
Salpinx,gos,interpretattur tuba.
Salsugo.inis.por el sudor dela sal.
Salto.as.por baylar o dançar.
Saluber,salubris.bre.por cosa saludable
Salum sali.por la mar.
Sambuciſtes.æ.el q̃ tañe sambuca.
Sambuciſtria.æ.por la que la tañe.
Samos.i.insula maris Ioniæ.
Sãnis,itis.hõbre de Sãnio en Italia
Sancio.is,xi,por establecer.
Sãdix.cis,yerua pa teñir colorado
Sandicinus.a.um.cosa deste color.
Saperda.æ.por vn cierto pescado.
Sapis,is.por vn Rio de Lõbardia.
Sapo.onis,por el xabon.
Saphirus.i.çafir piedra præciosa.
Sappho.us.poetis mitylenæa.
Sarcina.æ.por carga o sarcia.
Sarcio.cis.por coser y surzir
Sarcophagus,i.genus lapidis.
Sardis.ium.ciuitas est Asiæ.
Sardonix.icis.cierta piedra p̃ciosa
Sarmates.æ.vn varõ de Tartaria.
Sarmatis.idis.muger de aq̃lla tierra
Sarpedon.onos,filius est Iouis.
Sarracum.i.por el carro.
Sarcina,æ.por vna ciudad de Italia
Sarx sarcos.interpretatur caro.
Saſon.onis.isla entre Brundusio y Epiro
Saties,vel Satias por el hastio.
Satelles.el armado que acõpaña a otro.
Saturnalia,orũ.fiestas erã de Saturno.
Scabo.is.scabi.por rascar.
Scalæ.arum.por las escaleras.
Scalpo.is.scalpsi,rascar o esculpir.
Scando.is.por subir.
Scamnum.i.por el escaño.
Scelus.eris.por gran pecado.
Scepsis.ios.interpretatur excusatio.
Schema.atis,figura interpretatur.
Scyphus.i.vaso era para sacrificar.
Scythes.æ.hombre de Tartaria.
Scythis.idis.por muger de alli.
Scitus.a.um.por cosa hermosa o sabia.
Sciscitor.aris.preguntar para saber.
Scolex.cos.interpretatur vermis.
Scolopendra.herba est & animal.
Scolops.opis.interpretatur palus.udis.
Scomma.atos.interpretatur facetiæ.
Scopæ.arum,scoba para barrer
Scopo.is.por barrer con escoba.
Scor,atos.interpretatur merda
Scrobs scrobis,por el hoyo.
Scrupulus.i.por cierta pesa.
Scrupus.i.por la piedra.
Scrupulus.i.por la pedrezita o china.
Scurra.æ.por el truhan.
Sebetus.i.vna fuente de Napoles.
Seco.as.por cortar.
Securis,por la segur o hacha de armas.
Securus.a.um.cosa sin cuidado
Secus præpositio,por cerca.
Secus aduerbium, por en otra manera.
Secundum præpositio.por segun.
Sedes,is.por el assiento.
Sedile.is,por silla de assentar.
Seditio.onis.bolicio o alboroto.
Sedulus.a.um.por cosa diligente.
Seges.etis.por la miesse dela tierra.
Seleis,entos.ciuitas est Homero.
Seligo.is,por apartar lo escogido.
Semel aduerbium,por vna vez.
Semis,issis.por la mitad dela libra.
Semis aduerbiũ,por medio del entero.
Senecio senecionis,por vesezuelo.
Senium.ij. por la vesez.
Senones, pueblos son de Francia.
Seorsum,aduerbium apratadamente.
Sentes.ium.por las espinas.
Sensim aduerbiũ,por poco a poco.
Seps.is.por seto o cierta sierpe.
Sepes.is.por aquello mesmo.
Separ,pe cosa dẽigual.
Sepelio.is.por enterrar.
Sepia.æ.por la xibia pescado.
Sepio.is.psi.por cercar de seto.
Septeni.æ.a.por cada vno siete.
Sequana.æ.vn Rio de Francia.
Sequani.orũ.pueblos cerca deste rio
Ser.eros.vir ex Serica Regione.
Serapis.dis.dios de Egypto.
Seres.iũ ciertos pueblos orientales.
Sero.as.aui.por cerrar cõ cerradura
Sero.is.cui.por sembrar.
Seria.æ.por tinaja ovasija de barro
Seria.orũ.por las veras no burlas.
Sericus.a.um.por cosa de sirgo.
Serotinus.a.um. por cosa tardia.
Seriphos.vna isla del arçapielago.
Serta.orum,por las aguirnaldas.
Serum.i.por el suero dela leche.
Sestos,ciudad de Europa.
Sextilis, por el mes de Agosto.
Sextans,las dos partes de doze.
Sextarius,cierta medida.
Sesostris.is.por vn Rey de Egypto
Seuerus.a,um.cosa graue.
Sibaris,ciuitas Apuliæ.
Sibilus.i.por el siluo.
Sibina,æ.genus teli est.
Sica.æ.daga o copagorsa.
Sicarius.ij.por el homiziano.
Sicania.æ.por la isla de Sicilia.
Sicanius.a.um,por cosa desta isla.

Siculus.a.um.por lo miſmo.
Sycomorus.i.la higuera moral.
Sicheus.i.el marido de Dido.
Sidereus,interpretatur ferreus.a.um.
Sido ſidis ſidi.por hazer aſſiento.
Sydus.eris.la conſtellacion.
Syla.æ.vn boſque de Lucania.
Siler.eris.la vimbrera.
Siler ſileris,vn rio de Italia.
Silex ſilicis,la piedra pedernal.
Siligo.inis.el eſcandia o trigo candial.
Siliqua.æ.la vayna dela legumbre.
Silurus.i.vn peſcado del Nilo.
Sybolum.i.la conueniencia.
Simius.ij.el mono. Simia.æ.la mona.
Simois.entos.vn rio de Troia.
Simon ſimonis,philoſopho de Athenas.
Symplegas.adis.ſaxum iuxta boſphorum.
Simphonia ſimphoniæ.por la conſonancia.
Simulus.a.um.coſa roma vn poco.
Synagoga.æ.interpretatur conuentus.
Sinapis.is.la moſtaza o xenabe.
Sinapi,quod latine ſinapis.
Sincerus.a.um.por coſa limpia.
Sinciput.itis.por vn pedaço de cabeça.
Sydon.onis.por vna ciudad de Fenicia.
Sindon ſidonis lintheum ex ſerico.
Singuli.æ.a.por cada vno.
Singilis.is.por Guadaxenil rio.
Synhedra,æ.interpretatur conſeſſus.
Synodus,interpretatur conſilium.
Sinon.onis.por vn varon griego.
Sino.is.ſiui.por dexar.
Sinopis.is.por vna ciudad de Ponto.
Syntereſis,interpretatur conſeruatio.
Sinueſſa.æ.por vna ciudad de Italia.
Sinum.i.la barreña para leche.
Sinus.us.el ſeno o golfo.
Siphax.acis.por vn rey de Africa.
Simpharium.ij.por el velo para ſombra.
Sipho.onis.el aguatocho.
Sipus.untis.por vna ciudad de Apulia.
Syracuſæ.arum.Caragoça de Sicilia.
Syren ſyrenis,animal aquatile.
Syrinx.gis.por la ſinringa o vna Nimpha.
Sirus.a.um.coſa de Syria.
Sys.yos.interpretatur ſus ſuis,
Siſer.eris.por cierta rayz hortenſe.
Siſymbrium.ij.el axedrea.
Siſto.is.eſtar quedo o durar.
Siſto.is.ſtiti.eſtancar o hazer eſtar.
Sithon.onis.por vn monte de Thracia.
Siticen.inis.el tañedor delos mortuorios.
Siticina,æ.por la tañedora aſſi.
Smaragdinus.a.um.coſa deſmaralda.
Smilax.cis.cierta ſpecie de yedra.
Soboles.is.la generacion.
Socer ſoceri,el ſuegro.
Sodoma ſodomæ,ciudad de Paleſtina.
Soleo.es.acoſtumbrar.
Socors.dis.por coſa deſcoraznada.
Sodalis.is.compañero enlos plazeres.
Solen.enis.aquæductus ſiue piſcis.
Solium.ij.la ſilla real o caldero de baños.
Soluo.is.por pagar o deſatar.
Solox.ocis.lana groſſera de cabras.
Sophia græce.eſt ſapientia latine.
Sophocles.poeta tragicus.
Sophiſtes.æ.philoſopho fingido.
Sophos.u.interpretatur ſapiens.
Sophroſyne.es.interpretatur modeſtia.
Sophos aduerbium,interpretatur ſapienter.
Sopio,is.iui.por adormecer a otro.
Sora ſoræ,vna ciudad de Italia.
Soracte.tis.vn monte cerca de Roma.
Sorex.icis,por el ſorze o raton
Sorbillo.as.ſorber a menudo.
Sordes.ium.la ſuziedad o auaricia.
Soror.oris.por la hermana,
Sortes.ium.la reſpueſta delos dioſes.
Soſpes.itis,ſano y ſaluo ombre o muger.
Soſpita.æ.por coſa hembra deſta manera.
Soter.eris.interpretatur ſaluator.
Spado.onis.por el caſtrado.
Spadix.icis,por el razimo de datiles.
Spanis.ios.interpretatur raritas.
Spargo.is.ſi.por derramar.
Specus.us.por la cueua,
Spelæum.i.por aquello meſmo.
Spelinx.cis,por eſpelunca,
Spelunca,æ.por la cuena,
Sperno.is.por menoſpreciar.
Spinx vel ſphinx.gis.animal no conocido.
Spinter.eris.la trença dela veſtidura,
Spiculum.i.por la lança ſaeta o caxquillo.
Spio.us.vna ex nymphis.
Spondeo ſpondes,por prometer
Spolia ſpoliorum,por los deſpoſos.
Spoletum ſpoleti,lugar de Italia,
Sponſalia.orum,los deſpoſorios.
Sponte aduerbium,voluntarioſamente.
Splen.enis.el baço dela aſſadura.
Spurius.ij.el baſtardo no legitimo
Stabilis.e.por coſa que eſta y permanece.
Statiua,orū.eſtancia del real para poco tiẽpo
Strabo.onis.el turnio hombre.
Straba.æ.la muger turnia,
Strages.is.el ſtrago de muertos.
Stragulum.i.repoſtero o ſilla o albarda.
Stater.eris.el peſo o balança.
Sterno.is.por ygualar lo aſpero.
Ster.atos.interpretatur ſæuum.
Sterto.is.por roncar dormiendo.
Steatoma,atis,ſpecie de vlcera,
Sterpſiceros.otis.por vna ſpecie de ciervo.
Sthenelus.i.hijo de Capanco y Euadne.
Stigo.as.a quo ſunt inſtigo.as.caſtigo.as.
Stenos.interpratatur robur.

Stimmi.ios.por alcohol.
Stipo.as.por tupir y constribar.
Stilus.i.gra[illegible]ium,por el punçon.
Stipes.itis.por el tronco.
Stirps.pis.por el arbol y generacion.
Stix stichos,interpretatur tricenturia.
Styx.gis.aqua inferorum.
Stirax.cis.por el storaque.
Stlopus.i.por el sonido delos buchetes.
Storax.acis.por aquello meſmo.
Stoni,populi ſunt Eugancorum.
Strategis.interpretattur dux fœmina.
Strepo.is.por hazer eſtruēdo cōlos pies.
Strideo.es.por rechinar con los dientes.
Striga.æ.por el manoſo.
Strigilis.is.por la ſarten o eſtregadera
Stringo is.xi.por apretar.
Strimon.onos.fluuius eſt Thraciæ.
Strix.gis.por bruxa o cierta aue nocturna.
Struo.is.por edificar o ordenar.
Strues.is.eſt lignorum congeries.
Stupeo.pes.por paſmarſe de eſpanto.
Stupidus.a.um,qđ motu & ſenſu caret.
Suadeo.es.por induzir con razones.
Sub præpoſitio,por debaxo.
Suber.eris.por el alcornoque.
Subtus,por debaxo ſin medio
Subter.por aquello meſino.
Subſc9.udis.por el tarugo o ſouina.
Subcollo.as.por traer enel cuello.
Subula.æ.por el aleſna.
Succumbo.is.por caer o ſer vencido.
Sucerda ſuis ſtercus
Sudes.is.por vara para tirar.
Sueuus.i. populi Germaniæ.
Suffimen.inis.por el ſahumerio.
Supellex.tilis.por el alhaja de caſa.
Superſtes.itis.por elque biue ſobre otro.
Super præpoſitio,por ſobre.
Suppetiæ.arum.por ayuda de gente.
Suppleo,es.por ſuplir.
Supparus.i.por la vela o tienda.
Supplex.icis.por coſa humilde
Sus ſuis,por el puerco o puerca.
Suſurrus.i.por el zumbido.

TAbes.is.por la ſangre corrompida
Tabi tabo.por aquello meſmo.
Tabraca.æ,por vna ciudad de Africa.
Tachys.eos.interpretatur velox.citus.
Taygeta.æ.vna ex Pleiadibus
Tænar9 i,por vn mōte de Lacedemonia
Tayget9.i.taygeta.orū.mōs lacedemōiæ
Talas.interpretatur miſer.
Talpa.æ.por el topo animal.
Talus.i.por el carnicol.
Talio.onis.por la pena del tanto por tanto.
Tanaquil,por vna muger Romana.
Tango.is.tetigi por tocar
Tantundē.tantidē, por otro tāto.
Tapes.etis.tapete o alcatifa.
Tarbaryx,nomen pprium viri.
Tartarus.i.por el infierno.
Taumas.antis.vnus ex titanibus.
Tecmor.oros. interpretatur finis.
Tegea.æ.oppidum Arcadiæ.
Teges,etis,por cabaña o choça.
Tegeticula.æ.por pequeña cabaña.
Tego.is.por cobrir.
Telchin,nos,populus Cretæ.
Telegonus.i.filius Vlyxis.
Telephus.i.hijo fue de Hercules y Augē.
Telemachus.i.filiꝰ Vlyxis & Penelope.
Telemus.i. por vn pfeta delos Ciclopas.
Telos,interpretatur finis.
Telon.onos. interpretatur publicanus.
Tellus,uris.por la dioſa dela tierra.
Temetum.i.por el vino.
Temiſtocles,dux Athenienſium.
Temno.is.tempſi.pormenoſpreciar.
Temo.onis.por timon de aradro.
Tempe,por vn valle de Theſſalia.
Tendo.is.tetēdi.por eſtēder o endereçar.
Tenedos,por vna isla en frētedeTroya
Tenuis,e.por coſa ſotil y delgada.
Tenus præpoſitio,por haſta.
Tepeſco.is.por entibiarſe.
Terapne.es.por aldea de Lacedemonia.
Teredo.inis.por guſano dela madera.
Teren.enos.interpretatur tener.
Teres.etis,por coſa rolliza.
Tereus.ei.por vn rey de Thracia.
Tergeo.es,tergo tergis, por alimpiar.
Termes.etis.porel renueuo del arbol.
Terreo.es.por eſpantar.
Terni.æ.a.por cada tres.
Tero.is,triui.por hollar o gaſtar.
Teſtudo.inis.por el galapago.
Teſqua ſunt loca deſerta & inculta.
Tethys.yos.por la dioſa dela mar.
Tetra interpretatur quattuor.
Tetragrāmaton,i.quottuor liteerarum.
Tetrarcha.æ.por vno delos quatro principes.
Tetricus.a.um,por coſa ſeuera y graue.
Tetrix.gos.interpretatur cicada.
Texo.is.texui.por texer.
Thales,vnus ex ſeptem ſapienttbus.
Thamyris,por vn cantor de Thracia.
Tharips.bos.nomen proproprium viri.
Thaumas.antis.vnus ex Gigantibus.
Thebais.idos.opusde Thebis.
Thebæ.arū.por vna ciudad de Boeotia.
Thebe.es.por vna ciudad de Aegypto.
Theca.æ.interpretatur capſa.
Themis.idos.Dea vaticiniorum
Thenar.aros.interpretaturvola manus.
Theodorus. i. nombre pprio de varon
Theodoricus.i.por vn rey delos Godos.
Theodoſius.ij.vn empador de Roma.

Theognis.idos.por vn poeta celebre.
Theon.onos,nomen celebre multorum.
Ther theros.interpretatur fera.
Thera.æ.insula,Callimachi patria.
Therinus.a.ũ.por cosa de estio.
Thermæ.arum.por los baños.
Thersites.æ.por vn griego muy couarde
Thesthetos.interpretatur seruus
Theseus.i.por vn Rey de Athenas.
Thesis,interpretatur positio.
Thestylis nomen ꝓprium fœminæ.
Thetis.idis.por la madre de Achiles
Thygater.eros.interpretatur filia.
Thymus.i.por el tomillo mata.
Thoas.antos.rex Lemni insulæ.
Thomix.icos.por la tomiza.
Thops.pos.interpretur adulator.
Thorax.acis.por las coraças o jubõ fuerte.
Thos,thoos,interpretaẽ lupus canarij.
Thrace.es.por vna region de Europa.
Thrachin.inis.vna ciudad de Boeocia
Thranys.yos.interpretatur sedes.
Thrascias,vẽtus ex thrascia spirans.
Thrason.onos.nomen ꝓprium virorũ.
Thrax.acis.por varon de alli.
Thraissa.æ.por muger de alli.
Thrasibulus.i.Lacon fuit.
Thrix.cos.interpretatur capillus.
Thule.es.por vna isla Septentrional.
Thus thuris.por el encienso.
Tiaras.æ.mitra Regum.
Tibia.æ.por la flauta
Tibicen.inis.por el que la tañe.
Tibur tiburis.por vna ciudad de Italia.
Tiburs tiburtis.por cosa de aq̃lla ciudad
Ticinus.i.por vn Rio de Lombardia
Tydeus.ei.fuit pater Diomedis.
Tydides,por hijo o nieto de tydeo
Tilia.æ.por la teja arbol.
Time.es.interpretatur honor.
Timis.entos.interpretatur honoratus.
Timon.onos.vir Athenienſis.
Trineus.i.por vn philosopho Pythagoreo.
Tympanistes.æ.por el que tañe adufe o atabal.
Tympanistria.æ.por la que los tañe.
Tingo.is.xi.por mojar
Tipha.æ.el centeno.
Typhis.is.por vn gouernador dela naue de Argo.
Tiphoeus.ei.por vno delos gigantes.
Tiphon,vnus ex gigantibus.
Typhon.onis.por vna specie de cometa.
Tyrianthinus.a.um.por cosa de color violado.
Tyrins.intos.oppidum est Peloponnesi.
Tyrus,por vna ciudad de Phoenicia.
Titan.anis.sol aut vnus ex titanibus.
Titillo.as.por hazer cozquillas.
Titillatus.us.por las mesmas cozquillas
Tityrus.i.nombre ꝓprio de vn pastor.
Tmolus.i.mons Lidiæ,

Tlepolemus.i.por vn hijo de Hercules y Astyochia.
Tofus.i.por la toua o piedra arenisca.
Toga.æ.por la vestidura delos romanos
Tolmas.antos.viri nomen celebre.
Tollo.is.sustuli.por alçar.
Tomos.interpretatur incisio.
Tondeo.es.por tresquillar.
Tono.as,tonui por tronar.
Tonitruum.trui.por el trueno
Tonitru indeclinabile,por lo mesmo.
Topica.orum.libros son de Logica.
Torcular.aris,por el torno de husillo.
Toreuma.atis.por el vaso hecho a torno
Torqueo.es.por atormentar o torcer.
Torquis,is.por el collar de oro.
Torris.is.por el tizon.
Tot indeclinabile pluraliter,por tantos.
Toxotes.æ.interpretatur Sagittarius.
Toxotis.idos.Sagittaria.
Trado,dis,tradidi,por traspassar.
Traduco,is.por traspassar o acusar.
Tragœdia.as.carmen est tragicum.
Tragula.æ.por el passador.
Traho.is.xi.por arrastrar.
Trames,itis.por la senda o camino.
Trans præpositio,por allende.
Trapezus.untos.ciuitas est thraciæ.
Transenna.æ.por ventana o finiestra.
Trebia.æ.vn Rio de Lombardia
Trebula.æ.vallis in Italia.
Tremo.is.por temblar temiendo.
Tressis.por tres asses moneda.
Treuir.i.pueblos son de Francia
Trias.ados.interpretatur trinitas
Tribulum.i.por el trillo para trillar
Tribulus.i.por el abrojo.
Tribus.us.por el tribu o linaje.
Tribrachys.eos.interpretatur tribreuis.
Trica.æ.por cazcarria o enbetradura.
Trichæ.arum.por los cabellos,
Triceni.æ,a.por cada vno treynta
Tricies aduerbium,por treynta vezes.
Triceps.itis.por cosa de tres cabeças.
Tricorpor,oris.por cosa de tres cuerpos
Tricuspis.idis.por cosa de tres puntas.
Tricteris.idis.por spacio de tres años.
Triens.entis,por la tercera pte de doze.
Trigæ.arum.por carro de tres cauallos
Trigessis.por treynta asses moneda.
Trygõ.onos.por figura de tres rincões.
Trygonus.a.um.por lo mesmo
Trygon.onis.por pelota dura.
Trygon.onis.por vn cierto pescado
Triochala.æ.por ciudad de Sicilia.
Tripes.edis.por cosa de tres pies
Tryphon.onos.nomen viri celebre.
Tripudium.ij.por corro o dança.
Tripes.edis.por atafor mesa de tres pies
Triptoton,por cosa de tres casos,

Triton.onis,por vn dios del mar.
Triquetra.æ.por Sicilia isla.
Triquetrus.a.ũs.ſſa por de tres rincões.
Triuicus.por vn lugar cerca de Roma.
Troas.adis.por vna Region de Troia.
Troezen.enis.oppidum atticæ.
Tros troos,vir troianus & rex.
Trucido.as,por matar deſpedaçando.
Trudo.is.por empuxar
Trutina.æ.por el peſo o balãça grãde.
Trux trucis.por coſa terrible.
Tuba.æ.por la trompeta.
Tubicen.inis.por el que la tañe.
Tubicina.æ.por la que la tañe.
Tuber.eris.por la turma dela tierra.
Tuder.ris.oppidũ mediterraneũ vmbriæ.
Tuders.tis.por coſa de aq̃lla ciudad,
Tueor.eris.por mirar o defender.
Tugurium.ij.por cabaña o choça.
Tumulus.i.por el cerro o ſepultura.
Tumultus.us.por el alboroto.
Tundo.is.por tundir o herir.
Tunica.æ.por veſtidura interior
Tuor.eris.por mirar.
Turbo.inis,por torbellino.
Turgeo.es.por hincharſe.
Turritus,a.um,por coſa torreada.
Turtur,por la tortola aue.

VAcia.por el çancajoſo.
Vacienus.i,por aquello meſmo.
Vacillo.as.por bambanear.
Vado,is.por yr camino
Vacinium.ij.por violeta negra.
Vadum.i.por el vado del Rio.
Vafer,a.um.por coſa aſtuta.
Vagio.is.por llorar el niño.
Valde aduerbium,por muy mucho.
Valcs.entos,nomen.p.viri.
Valuæ.arum.por las puertas
Vanus.i.por çaranda o harnero
Vappidus.a.um.por coſa deſuanecida.
Varus,a.um,por coſa tuerta.
Varix.icis.por el ñudo delas venas.
Vas vadis,por elfiador dela pſona.
Vas vaſis,por el vaſo.
Vates,is.por el adeuino por inſtinto.
Vaticanus.i.por vn monte de Roma.
Vber por coſa fertil o la fertilidad o teta
Vedegon.onos.vir fuit Troianus.
Vdis,interpretatur nullus.
Vectis.is.por barra de hierro.
Vectigal.lis.por la renta de in portatis
Vectis,inſula eſt oceani britanici.
Vehementer aduerbiũ,por muy mucho.
Veho.is.por lleuar acueſtas o encima.
Vellovellis vulſi,por arrãcar o pecũgar
Vellus.eris.por el vellocino,
Velut,veluti,cõiunctiões,por aſſi como
Venafrum.i.por vn lugar de Cãpania.
Veneficus.a.ũ.por hechizero cõ yeruas.
Veneo.is,iui.por ſer vendido.
Venet9.a.ũ.por coſa parda o de Venecia.
Venilia.æ.por la nympha madre de turno
Venus.eris.por la dioſa delos amores.
Veneſiũ.ij.vna ciudad ẽtre apulia y lucãia
Ver veris,por el verano
Veratrum.i.por el vedegambre.
Verbena.æ.por la grama ꝓpria.
Vercingẽtorix.gis.por vn prĩcipe frãces.
Verber.eris.por açote o vara.
Vereor.eris.por temer con verguença
Verna.æ.por el ſieruo q̃ nace en caſa.
Verus.a.um.por coſa verdadera.
Verona.æ.por vna ciudad de Italia.
Vepres.ium.por las eſpinas
Verres.is.por el puerco berraco.
Verro.is.por barrer o raer.
Verſificor.aris.por hazer verſos.
Verſus præpoſitio,por hazia.
veruex.ecis.por carnero.
Veru indeclinabile.por el aſador.
Vertagus.i.por el podenco can.
Vertigo.inis.el remolino o deſuauecimiẽto
Verto.is.por boluer alguna coſa.
Veſeuus.i.por vn mõte de Cãpania.
Veſuuius.ij.por aquel meſmo monte.
Veſulus.i.por vn mõte de Italia.
Veſper.eris.por la tarde o eſtrella.
Veſtras.atis.por lo de vr̃a tierra o vãdo.
Veternus.por la idropeſia.
Veto.as.ui.por vedar.
Vetus.eris.por coſa vieja.
Vfens.entis.por vn Rio de Italia
Vibex.icis.por ſeñal de golpe.
Viburnum.i.por vna ſpecie de vimbre.
Vicies aduerbium,veynte vezes.
Viceni,æ.a,por cada veynte.
Vicem,a vice.por la vez o la fortuna.
Vicus.i.por el aldea.
Vidua.æ.por la biuda.
Victus.a.um.por coſa marchita.
Vigeſis.is,por veynte aſſes moneda.
Vigil.is.por velador o veladora
Vinaciũ.ij.por granillo delâuua.
Vinalia.orũ.por las fieſtas del vino.
Vincio.is,por atar.
Virus.i.por hedor o ponçoña.
Viriatus,i.por vn varon de Eſpaña.
Vis,vim,o vis,a vi,por la fuerça.
Viſcum.i,por liga pa tomar paxaros.
Viſcus.eris.por la carne o entrañas.
Viſo.is.por yr a ver.
Viticula.æ.por la vid pequeña.
Vlciſcor.eris,por vengar ſe.
Vlcus.eris,por la llaga con podre.
Vligo,inis.por la humidad dela tierra.
Vlyxes.is.por vn capitan griego.
Vltor,oris.por vengador.
Vltrix.icis.por vengadora.
Vltra præpoſitio,por allende.
Vnedo,onis,por el madroño.
Vnguen.inis.por la groſſura.
Vnio.onis.por la perla.
Volucris.is.por el aue.
Volucer,cris.cre,por coſa ligera
Voluo.is.por boluer enderredor.
Volubilis.e.por lo que aſſi ſe buelue.
Voluſius.ij.nomen ꝓprium viri.
Voluox.ocis.por el guſano rebolton.
Voluox.cis.por vn varon de Africa
Vomis,is.vel.eris.por la reſa.
Vomo.is.vomui.por vomitar.
Voueo.es.por hazer voto.
Vpupa.æ.por la abuuilla aue.
Vrbs vrbis,por la ciudad de edificios.
Vro vris.por quemar.
Vrtica.æ.por la hortiga yerua.
Vrgeo vrges.por conſtreñir.
Vſq; præpoſitio,por haſta.
Vtica.æ.por vn lugar de Apulia.
Vthar.atos. interpretatur vber.
Vter.a.um.por qual de dos.
Vter vtris,por el odre del vino.
Vtica.æ.por vna ciudad de Africa.
Vxor.oris.por la muger.
Vulcanalia.orũ.fieſtas crã de Vulcano.
Vulnus.eris.por herida con ſangre.
Vulpes.is.por la raposa.
Vultur vulturis.por el bueytre.

XEnios,interpretatur hoſpes
Xeniũ,ij.por el preſente delhueſped
Xeros interpretatur ſiccus
Xerampelinus.a.um.por coſa verde.
Xerolophos,por foſſario de muertos.
Xylon.i.interpretatur lignum.

ZAcynthos,inſula in mari Ionio.
Zen zenos,interpretatur Iupiter.
Zephyrus.i.por el viẽto occidẽtal.
Zelotipus.i.por el celoſo.
Zeugma.atis,figura de grammatica.
Zeus dios,interpretatur Iupiter.
Zeta,por la vltima letra del alphabeto.
Zona,æ.cinta para ceñir.g.Zone.es.

FINIS.

¶ APVD INCLYTAN
Granatam.Anno.M.D.XL.
Menſe Nouembri.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA